3

Epistolarium.

A
15-75

Biblioteca Universitaria
GRANADA
Sala A
Estante 15
Tabla
Número 75

1a-4-7

№ 1
14-45

1118-190

C

A

SE

Exi

(2)

SANCTI PATRIS NOSTRI

CYRILLI

ALEXANDR. ARCHIEPISCOPI

ΕΟΡΤΑΣΤΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ Λ΄.

SERMONES PASCHALES

TRIGINTA:

Ex interpretatione ANTONII SALMATIÆ, S. Theologiæ in Ambrosiano Collegio Doctoris:

GRÆCE *nunc primùm & LATINE typis editi,*

EX AMBROSIANA MEDIOLAN. BIBLIOTHECA.

ANTVERPIÆ,
Apud Heredes MARTINI NVTII,
ET
IOANNEM MEVRSIVM.
ANNO M. DC. XVIII.

Superiorum permissu.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

i1793946x

ANTONIVS SALMATIA
SACRÆ THEOLOGIÆ
ET COLLEGII AMBROSIANI
DOCTOR
PIO LECTORI.

FLORENTISSIMVM *antiquæ Græciæ ſtatum ſi quis animo contempletur, illúmque cum huius temporis conditione, qua miſerrimi homines vtuntur, conferat, niſi penitus humanitatem exuerit, non poterit, opinor, non acerbiſſimo ſenſu doloris vehementiſſimè commoueri. Huccine recidiſſe priſca illa tam eximia decora, gentem pacis ac belli artibus longè clariſſimam, celeberrimam toto terrarum orbe, imò verò totiùs pænè terrarum orbis latè potentem, eò tandem eſſe redactam, vt priſtinæ amplitudinis, ac gloriæ vix vllum, ne in ruinis quidem veſtigium conſeruet? Atque vt omittamus Imperatores ethnicos, ac fidei luce deſtitutos Oratores, ac Philoſophos, qui poſt emenſum breuiſſimum huius vitæ curriculum, inanem ſplendorem æternis tenebris, ac leuiſſima infelicis vitæ ludibria tormentis atrociſſimis, nec vnquam intermorituris commutauerunt, vt illos inquam ſileam, Themiſtoclem, Ageſilaum, Epaminondam, Socratem, Ariſtotelem, Platonem, Demoſthenem; vos, vos inquam, appello,* Cyrillos, Baſilios, Chryſoſtomos, *innumerabileſque alios, qui cùm gloriosè in terris vixeritis, multo adhuc glorioſiùs in cæleſti regione iam per tot ſecula triumphatis: date mihi hanc veniam, obſecro, vt ex vobis quæram, quidnam denique veſtra gens dignum vobis, an aliquid, inquam, ex maxima doctrinæ veſtræ, & ſapientiæ amplitudine, ex ſanctiſſimæ vitæ moribus atque inſtitutis, vel tantillum retineat? Puderet procul dubio, (ſi in beatos cæli incolas cadere iſthæc poſſent) puderet ac tæderet ſanctiſſimos viros, tam longè ipſorum diſſimilis, vt leuiſſimè dicam, támque ornamentis omnibus deſtitutæ poſteritatis. Quæ mea quidem illò ſpectat oratio, vt intelligant homines, ſi quis antiqua illa decora reuocare, excitare intermortuam, & iamdiu ſepultam omnium honeſtarum artium gloriam, renouare oppreſſum barbara immanitate imperium, Græciæque Græciam reddere ſua facultate ac virtute poſſet, multo illum maximum operæ pretium, rémque toti terrarum orbi gratiſſimam, atque vtiliſſimam eſſe facturum. Quæ quidem quando optare potiùs quàm ſperare liceat, illa quoque haud contemnenda fuerit cura, ſi quæ in litteris extant antiquæ Græciæ monumenta, illa omnibus modis ſarta tectáque conſeruare, & quantum liceat, augere etiam, atque amplificare ſtudeamus. In quo nunquam ſatis commendata fuerit Illuſtriſſimi Ambroſiani Collegij fundatoris diligentia, atque exaggerata illa, & immenſa animi altitudo, qui hoc potiſſimum ſpectans, miſſis in omnes terrarum orbis partes conquiſitoribus, tam multa Græcorum codicum manuſcriptorum millia in ſuam Bibliothecam maxima impenſa, & labore coaceruauit; noſtrum quoque aliquod, (abſit, ô bone Lector, verbo inuidia) obſequij meritum, qui eodem iubente, non exigua terrarum ac maris ſpatia emenſi, haud pauca ſanè, nec con-*

temnenda volumina ex collapsæ Græciæ parietinis collegimus: & post illam nostram absolutam pergrinationem, toto animo, totóque virium conatu in id incubuimus, vt optimos quosque auctores Græcos, velut in tenebris abditos erueremus, & Latinitate donatos, tanquam in lucem hominum, conspectúmque produceremus. Nec verò nos in seligendis Auctoribus hactenus iudicio lapsos esse liberè affirmare possumus. Nam & Zonaram, quem nuper edidimus, iampridem doctorum consensus, tanquam Reip. litterariæ vtilem approbauit: & pro CYRILLO, *quem nunc emittimus, multa dici possent quæ consulto breuitati studentes silemus. Vnum illud pro multis ad huius operis commendationem sufficere mihi persuadeo, quòd eundem hunc laborem, eodem fere tempore, vertendi* CYRILLI ἐξηγητικὰς, *doctissimus vir* ANDREAS SCHOTTVS, *è Societate* IESV *susceperat. Susceperat verò? imo totum prorsus exanclarat, atque exhauserat. Qui quidem, vt est humanitate, ac bonitate quadam eximia secundus nemini, in gratiam Ambrosiani Collegij, nostramque, condonauit Collegio labores suos, suasque Homilias à prælo pænè subtraxit, vt nobis, quos aliquo interuallo præuerterat, nostras imprimere liceret. Quin ipsemet versionem ad nos suam misit, elegantissimam, quo & fidem faceret laboris exhausti, nobisque liberum esset illius studio, studium quoque nostrum, si videretur, iuuare. Magnus omnino vir in comparanda gloria, qua nomen suum iampridem immortalitati commendauit, sed nescio an maior in contemnenda. Certè nos debitum hoc illius virtuti testimonium, sine graui reprehensionis nota prætermitti haud potuisse existimauimus. Ama, bone Lector, tanti viri virtutes, nostróque qualicunque labore interea fruere. Vale.*

HOMI-

HOMILIARVM PASCHALIVM
S. CYRILLI
ARCHIEPISCOPI ALEXANDRINI
ARGVMENTA.

HOMILIA I.

IRIA pertractat. I. festũ Paschæ diem, festorum omnium principem, ritè celebrandum. II. Quis denunciare debeat, & hinc de EPISCOPI officio. Mox de ieiunio potissimùm agit, cùm spiritali, tum corporali. III. In Iudęos perfidos ac peruicaces inuehitur. Hinc figuram de duabus tubis argenteis Num. x. cap. ad veritatem transfert Euangelicam.

HOMILIA II.

I. Laborandum pro pietate. Quidam timentes ne oneri sustinendo sint impares, verendum ne peccent grauiùs, talentum humi defodiendo, vt seruus ille nequam. II. Hinc sex veteris Testamenti figuras ad Euangelicã traducit veritatem. III. Hortatur denique ad anniuersariam festi diei Paschatis celebritatem.

☆ ☆ ☆

HOMILIA IV.

I. Vt se quisque laboribus tolerandis ac ieiunio ad festi celebritatem seriò comparet: ducta ab athletis similitudine, qui in stadio gloriæ potissimùm studio currunt. II. Altera Sermonis pars in Iudaicam nationem incurrit.

HOMILIA V.

I. Paschæ festum non paganorum ritu celebrandum, sed piè ac Christianè. Quid hîc inter pios profanosque intersit. II. De duobus veteris Testamenti typis Incarnationis CHRISTI, quorum alter illustrior est.

HOMILIA VI.

I. Deum esse propitiandum domita carne, vt spiritus imperet. Ieiuniũ ad hanc pacem conciliandam aptissimum. II. Gentiles ac paganos relicta idololatria Deum pacaturos: in illam itaque inuehitur, vt & in Fatum, ac Genethliacos, qui natales cuiusque è stellis per fraudem aucupantur. Idque vt recèns CHRISTO aggregatos ab idolorum cultu deterreat. III. Iudæos adhæc Deum placare vt studeant hortatur, figura duplici: puta circumcisionis, & sabbathi: hos ad veram Messię agnitionem inuitare conatur, typis illis ad veritatem traductis.

HOMILIA VII.

Ieiunium vt virtutum omnium parentem cum Basilio Magno, laudat, quòd puros efficiat. Animi robore ad ieiunium opus esse: quamobrem de fortitudine disserit ac de caritate, quæ fortes reddat. In hanc grauiter peccare Ægyptios, ea tempestate prædones agros vastantes. Terræ autem sterilitatem iræ diuinæ ob hominum illorum flagitia acceptam esse referendam.

HOMILIA VIII.

I. In festi diei Paschatis celebritate ignauiam esse pellendam. II. De caritatis officiis, & contra prædones, sicarios, ac piratas. III. De Dei vindicta ac grandinis plaga. Peccatis calamitates accersi. IV. In perfidam Iudæorum nationem inuehitur. V. Contra Nestorium, qui duos Christos Dei filios constituerit. VI. Contra hæresim mox exortam Eutychis Archimandritæ, qui duas in CHRISTO naturas post incarnationem negauit. VII. Vnigenitus, & primogenitus quid differant.

HOMILIA IX.

I. Pastoris munus esse festum Paschæ die mdenunciare, etsi eloquentia careat. II. Cur festum hoc vt plurimum in vernum tempus incidat, vt Hom. XVI. III. Animalis homo & spiritalis quid distent. IV. Ecclesiastem patienter esse audiendum, qui se ad rudium captum dimittat. V. In cultum idolorum iterum incurrit. VI. περὶ διψυχίας de duplicibus ac bilinguibus, in quos etiã Hom. XII. & XIV. VII. Vtroque pede claudicantium figuram ad veritatem deriuat Euangelicam. VIII. Qui sint alienigenæ, aduenæ, mercenarij, hypocritæ, & serui.

HOMILIA X.

I. In illud Psalmi 9. v. 9. CHRISTVS *venit iudicare orbem terræ in æquitate*. In Satanam, qui orbem fere suo subiecit imperio. II. De animi fortitudine copiosiùs, quàm Hom. VII. & XIX. Exornat enim variis veteris Testamenti figuris. III. Contra Iudæos peruicaces disputat.

HOMILIA XI.

I. Pugnandum strenuè potissimùm abstinentia & temperantia, cum hostibus, carne ac dæmone. II. De lege carnis & spiritus, III. Magna hîc opus esse animi fortitudine, & constantia. IV. Expugnandam iracundiam & auaritiam. V. Misericordiæ VII. opera exercenda. VI. Fidem sine operibus ad salutem non sufficere. VII. Id Lazari ac diuitis epulonis exemplis fusiùs docet. VIII. De pauperis ac diuitis officio. IX. Rerum æqualitatẽ adamandam ex vmbra veteris Testamenti. X. Religiones plures in Rep. pernicioſas esse, domi rixas & odia gignere, publicè factiones, seditiones ac defectiones.

HOMILIA XII.

I. A διψυχίας crimine tursum deterret, vt Hom. IX. II. In eos qui Angelos, Principatus, Potestates, &c. pro diis colerent. III. De vera fide Trinitatis. IV. Patrem è sua substantia verè Filium genuisse. V. Non esse CHRISTVM filium adoptionis latiùs disputat. VI. Argumentũ de ingenito obijcit ac diluit.

HOMILIA XIII.

I. Quò miseriarum Diaboli tyrannide decidit genus humanum, vt creaturæ potiùs quàm creatori seruiat. II. De CHRISTI diuinitate, qui ab illa nos dæmonis seruitute vindicauit. III. Ieiunium externum non sufficere nisi accedat & spiritale, quo à vitiis abstinemus: vt Hom. I.

HOMILIA XIV.

I. Ieiunij necessitas ac fructus. II. De veste nuptiali, ac triplici concupiscentia apud Ioannem I. Epist. c. 2. v. 16. *Omne quod est in mundo*, &c. fusiùs explicatum. III. Rursus de animo duplicibus, vt

Hom. IX. & XII. IV. In eos qui ariolos consulunt, latiùs. V. De aduentus CHRISTI Saluatoris causa longè necessaria, vt Hom. XVI. XVII. & XVIII.

HOMILIA XV.

I. Miles Christianus quibus tubis potissimùm ad dimicandum fortiter sit excitandus. II. Quibus armis instructus esse debeat. III. Duplici id figura veteris Testamenti expositum. IV. Tertia quoque figura docet quinam exauctorandi hac militia, leprosi nimirum & immundi. V. Bellicos labores CHRISTI exemplo fortiter tolerandos. VI. Generatio CHRISTI diuina & humana quid differant.

HOMILIA XVI.

I. Pro cæleſti prẹmio ſudandum eſſe, exemplo mercatorum, qui ob lucellum pericula terra mariq; adeunt: & de præmijs Sanctorum. II. Cur Pascha in vere celebretur, vt & Hom. IX. quæsitũ. III. Cur lex prẹcedere Euangelium debuit, duplici similitudine docet. IV. Pascha qua præparatione celebrandum, vt in esu agni paschalis accincti lumbos. V. De necessitate aduentus CHRISTI, vt Hom. XIV. XVII. & XVIII.

HOMILIA XVII.

I. Deum rudiorum operâ sæpe docere peritiores è veteri Testamento probat. II. Vt Paschæ festum celebrandum sit è dictis CHRISTI. III. Alius Pater, alius Filius, sed vna essentia. IV. Modus vnionis Incarnationis ineffabilis. V. MARIA Dei mater Θεοτόκος, contra Nestorium. VI. Qui fructus aduentus CHRISTI, vt Hom. XIV. & XVIII. VII. Quomodo ad diem festum præparare se quisque debeat. VIII. CHRISTVM verè esse Deum: omnia figuris veteris Testamenti ostensa.

HOMILIA XVIII.

I. Laborandum pro cẹlesti præmio, similitudine persuadet. II. Armatura contra hostes, simili & figura. III. Abstinentiâ & temperantiâ perfugium ad Deum patet. IV. Armamur & ieiunio & oratione. V. Orationis vis exemplo Moysis & Samuelis. VI. Fructus aduentus CHRISTI, vt Hom. XIV. & XVII. similitudine Samuelis. VII. Spiritum sanctum à Patre per Filium procedere.

HOMILIA XIX.

I. Quæ gratiarum actio CHRISTO pro redemptionis beneficio debeatur. II. Ad progressum in virtute opus fortitudine animi, similitudine persuadet, vt Hom. VII. & X. III. Per eleëmosynam comparanda quæ ad salutem ẹternam necessaria, pulcro simili docet. IV. De officio legis antiquæ, vt infrà Hom. XXIX. & XXX.

HOMILIA XX.

Festus Paschatis dies celebrandus omni diligentia ob redemptionis beneficium: quo pugnante Amalech hostis Satan deletus est. Membra domanda ieiunio, ne arma hosti tradamus. Denique iterum contra Iudẹos disputat.

HOMILIA XXI.

I. De beneficio per Incarnationis mysterium accepto. II. Nostri esse muneris ieiunio nos præparare ad festum Paschatis agendum, vt Hom. I. neq; externo tantùm sed & spiritali. III. Postremò, contra Iudæos agit.

HOMILIA XXII.

I. Vt se quisque Deo offerre debeat Biblicis figuris docet. II. CHRISTVM verum esse Messiam, contra Iudæos.

HOMILIA XXIII.

Qui longè à Deo dissiti per CHRISTVM ad fidem vocantur. De Gentium vocatione, figuræ veteris Testamenti.

HOMILIA XXIV.

I. Per CHRISTI aduentum qua simus miseria liberati. II. Liberatus vestem sibi comparet nuptialem. III. Opera præter fidem esse necessaria contra hæreticos. IV. CHRISTVM verum esse Dei Filium, contra Iudẹos. V. Incorruptos manere qui Deo adhærent, nec ab eo recedunt: cuius in veteri lege typus est.

HOMILIA XXV.

I. Mundi delicias longè esse à CHRISTI deliciis diuersas. II. Quæ huius sæculi sunt prudentes sedulò fugiunt. III. Vt Iudæorum periculo edocti cautiores reddamur, quos Deus deseruit, nos hortatur, exquirendo & fugiendo desertæ fidei causas.

HOMILIA XXVI.

I. Insistendum labori assiduò ob imminentes otiosis ac securis hostes. II. Typo vetere quanta nos cura præparare deceat, vt in Sancta sanctorum intremus. III. Nihil æquè Deum offendit atque mala de Deo fides.

HOMILIA XXVII.

I. Docet temporis rationem habendam, quia ad promerendam vitam æternam aliud tempus non dabitur. II. De eleëmosyna in pauperes eroganda. III. Deniq; de recta in Deum fide: de qua & S. Cyrilli liber contra Nestorium.

HOMILIA XXVIII.

I. Figuris veteris Testamenti docet quomodo in conspectu Dei apparere oporteat. II. Ter apparere coram Deo. III. Viriles homines Deo gratos, displicere effeminatos: contrà diabolo placere, qui molles amat; odit viriles. Clarum id variis figuris typicis.

HOMILIA XXIX.

I. CHRISTI athletam labores subire debere fusè docet. II. Legis antiquæ officium, vt Hom. XIX. III. Contra Iudæos qui CHRISTVM contumelia affecerunt, tandemque cruci affixerunt.

HOMILIA XXX.

I. De præparatione ad celebrandum diem festũ Paschæ necessaria, deducta ex veteri Testamento ad veritatem figura. II. De veteris legis officio, vt Hom. XIX. & XXIX.

Eiusdem CYRILLI Episc. HOMILIA in Transfigurationem CHRISTI Domini.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ.

TRIA in anteceſſum præmittere, vt rei qua de agitur, maximè neceſſaria, placuit. Linguis fauete & animis. Primò de Scriptionis hoc genere. Deinde de Auctore legitimo, deque ἑορταστικοῖς, ſiue *Epiſtolas*, ſiue *Homilias Paſchales* libeat appeliare, Alexandrinorum Epiſcoporum *Dionyſij* ac *Theophili*, pòſt, noſtri etiam CYRILLI. Denique de earum Homiliarum numero atque ordine breuiter diſſeram. Principio, vnde hoc in Eccleſia Catholica ſcripti genus initium ſumpſerit, & cauſam, paucis ſic accipe.

Quòd de Paſchatis feſti feſtorum omnium principis tempore celebrandi, ne cum Iudæis in quarta decima Luna conuenirent (à quibus Chriſtiani mirè hac in re diſſidebant, rituſque ac cærimonias fugiebant) multæ ſemper ac variantes ſententiæ in Eccleſia exiſterent, in Synodo Nicæna prima & antiquiſſima ſuper hac re Epiſtola eſt ſanctorum Patrum CCCXVIII. quotquot adfuerunt, ad CHRISTI nati annum CCCXXV. ad Alexandrinos: itemque Conſtantini verè Magni Imp. ad omnes Eccleſias: & Athanaſij ad Africanos Epiſcopos: decretumq; ac negotium datum Epiſcopis & Metropolitanis, & in his maximè Alexandrino Præſuli, (quòd in Ægypto Nili incrementis Mathematicæ potiſſimùm diſciplinæ vigerent) vt in CHRISTI Domini feſto natali proximi Paſchatis diem ſuis denunciarent Eccleſijs. At cùm adeſſe concionanti Præſuli pauci poſſent, qui *Paſchales* audirent *Sermones*, litteris veluti circulatorijs ſeu encyclijs paſſim ad Eccleſias eæ habitæ mittebantur Orationes: quæ hinc etiam *Epiſtolæ* heortaſticę ſeu Paſchales appellari cœperunt, vt ex Euſebio diſcimus lib. VII. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, cap. XV. Qui verò deferret has Epiſtolas, à Syneſio Cyrenenſium epiſc. Epiſt. VIII. & XIII. dictus Ἀγγελιαφόρος τῶν πανηγυρικῶν γραμμάτων, quaſi *ſolemnium lator litterarum*. Hæc itaque cura Alexandrino fuit Epiſcopo potiſſimùm delegata, ſed qui de more ad ſummum referebat Pontificem, vt Leo Magnus epiſtola LXXII. ad Marcianum Auguſtum, & Beda Venerabilis cap. XLII. de ratione Temporum luculenter exponunt. Item B. Ambroſij eſt Epiſtola de Paſchate euulgata. Tres quoque exſtant *Theophili Alexandrini* Antiſtitis, patrui noſtri CYRILLI *Paſchales Epiſtolæ*, à B. Hieronymo Latinæ de Græcis factæ, hoc fere temporum ordine digerendæ: vt prima ſit hoc principio: CHRISTVM IESVM, pertinens ad annum Chriſti CCCCI. altera verò incipit: *Primam ſolemnitatis*, ad ſequentem ſpectans annum, ſuperſtite etiamnum Anaſtaſio Papa in vulgus editæ, vt ex eiuſdem Hieronymi epiſtolis ad Pammachium & Marcellam, & Apologia contra Rufinum colligas. Hinc tertia Theophili Paſchalis, hoc initio: *Nunc quoque Dei* quæ ad annum Chriſti CCCCIV. referenda, mortuo iam Anaſtaſio Pont. Max. & Theophilo ſuperſtite. Hiſce patrui inſiſtentem veſtigijs noſtrum adeò CYRILLVM Alexandrinum proximè poſt Theophilum viceſimum octauum Epiſcopum (vt numerat in Chronologia Nicephorus CP. Epiſcopus) eadem ratione *Paſchales* haſce *Homilias* habuiſſe colligo, vt è Sigeberto Gemblacenſi in Scriptorum Eccleſię Catalogo clarum; qui & *cyclos Paſchales* edidiſſe CYRILLVM adfirmet. Addit Gennadius Maſſilienſis presbyter, cap. LVII. Catalogi (encomium ſanctiſſimi viri ſingulare) HOMILIAS *plurimas compoſuiſſe* CYRILLVM, *quæ ad concionandum à Græciæ totius Epiſcopis memoriæ mandarentur*. Quin & Alexandriæ ſolum Epiſcopum initio apud ſuos concionari, verbaque ad populum facere ſolitũ, refert in variis Eccleſiæ ritibus Nicephorus Calliſtus lib. XII. Hiſt. Eccleſiaſt. cap. XXXV. extremo. De Dionyſij verò vtroque antiquioris ἑορταστικοῖς mox videro. Carthaginienſis adhæc Epiſcopus ceteris Africæ Epiſcopis ſolemnẽ indicabat Paſchatis diem, quem tamẽ Pontifex Max. præſcripſerat, vt ex epiſt. X. Innocentij I. ad Aurelium Epiſc. Carthaginienſem apertè conuincitur. Toletanum præterea Concilium quartum Canone V. & Bracarenſe in Luſitania Act. II. cap. IX. mandãt, vt quotannis Paſchę tempus à Metropolitano ceteris denuncietur Epiſcopis & Diaconis: illi viciſſim populis, ſinguli in ſuis Eccleſiis, die Natalis Domini poſt Euangelicam lectionẽ denuncient. Ex his efficitur CYRILLI hos etiam eſſe, quos nunc primùm damus *Sermones*, vt Alexandrini Præſulis: quod exemplũ & aliæ Eccleſiæ cùm Aſiæ, Africæq; tum Europæ, ex decreto Nicænæ Synodi ſunt ſecutæ. Dehinc cur aut *Homiliæ*, aut *Epiſtolæ* à varijs nominentur dubitari video. Certè libri Græci calamo exarati, quibus in interpretando ſumus vſi, λόγους nominant: & declamatorio dicendi genere conſcriptos Dionyſij tales Sermones fuiſſe Hieronymus fatetur in Catalogo Eccleſ. Script. & res ipſa inſpicienti clamat. Semel dumtaxat, quod diſſimulandum non duxi, CYRILLVS noſter in πρεσφωνήσει Sermonis XXII. *Epiſtolam* nominat, vt *Orationem* tamen eſſe magis pronunciet, vt de Dionyſianis ἑορταστικοῖς pronunciat & Euſebius lib. VII. cap. XV. Sed *Homilias* primò, pòſt *Epiſtolas* variè miſſas dici eaſdem potuiſſe quid vetat? Hæreſes autem ob Paſchæ feſtum ortas in Aſia obſeruo *Quattuordecimanorum*, vt & Nouatianorum, exorta quæſtione de celebrandi Paſchatis tempore, & *Sabbatianorum*, vt refert Nicephorus idem lib. XI. Eccleſ. Hiſtoriæ cap. XIV. &. lib. XII. cap. XXXII. & XXXIII. B. Auguſtinus lib. de Hæreſibus *Teſſarieſ. decatitas* nominatos ait, & Tertull. Blaſtum quendam eius facit auctorem. *Paſchatitas* quoque commemorat Philaſtrius Brixienſis Epiſcopus. Legendi Epiphanius hæreſi XX. & LI. & Euſebius ac Socrates Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ lib. V. vterque, & ille libro III. de vita Conſtantini Magni. I.

Quòd verò vtile hoc B. Cyrilli opus tamdiu in tenebris latuiſſe animaduertiſſem euulgatis latinè reliquis ſanctiſſimi viri monumentis; dubitare aliquando cœpi an ad alterum eſſent parentem hæ Homiliæ referendæ. Accedebat B. Hieronymi, ſummi ſanctique viri auctoritas, qui in Catalogo Eccleſiaſticorum Scriptorum, *Dionyſium*, Alexandrinum quoque ante Theophilum & Cyrillum Antiſtites Alexandrinos, ἑορταστικὰς *de Paſchate plurimas declamatorio ſermone conſcripſiſſe*, non Cyrillum, quem non attigit, affirmet: &, quidem vt alia pleraque per Epiſt. Quod ex Euſebio, vt ſolet II.

Hiero-

Hieronymus latinè descripsit, vt ex hoc vicissim Græcè Sophronius. Eusebius autem lib. VII. Ecclesiast. hist. cap. XV. & ex eodem Nicephorus lib. VI. cap. XX. ἑορταστικὴν ad Flauium à Dionysio datam ait: qua tempestate sub Decio Imp. à Valeriano aduersa perpessus est. Alteram item ad Domitium & Didymum dedit, qua & octennij Canonem tradidit, & Pascha non nisi post æquinoctium vernum celebrandum esse docuit. Tertia Dionysij Paschalis epist. ad Presbyteros Alexandrinos missa, vt & quarta post reditum eius ab exilio, cùm seditio orta esset Alexandriæ, scripta ex Vrbe epistola. Quinta ad Hieracum Episc. Ægyptium, quem fortasse *Heraclam in Ægypto Episcopum* Hieronymus nominet: qua epistola seditionis Alexandrinæ rursum meminit. Sexta ad Alexandrinos rursum grassante post seditionem pestilenti lue. Septima denique ad Ægyptios iterum missa est, reddita iam pace ciuitati: & alias alijs missas auctor est Eusebius li. VII. capp. XVI. XVII. & XVIII. Episcoparus itaque nomen, & argumenta ἑορταστικῶν cum istis Cyrilli, siue *Epistolas*, siue *Homilias* libeat nomina. e, magnam partem habent communia, cùm etiam de Alexandrinis motibus, tum de Ægyptiacis agant grassatoribus. Verùm enimuero dum codices antiquos membraneos denuo in Vaticana Pontificis Max. bibliotheca, vnde descriptum nostrum est exemplar, attentiùs inspicio, legitur litteris integris: Τῶ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν ΚΥΡΙΛΛΟΥ ἀρχιεπισκόπου Αλεξανδρείας ἑορταστικοὶ λόγοι. Heortasticæ itaque siue *Homiliæ* siue *Epistolæ* præter Cyrillum ac Dionysium Alexandrinos Præsules, de quibus adhuc egimus, vsitatæ etiam Athanasio, & ex Theophili Græcis B. Hieronymo. Leonis quoque Augusti ἑορταστικοὶ λόγοι exstant à P. Gretsero Latina etiam ciuitate donatæ, & plures fortasse Patrum reliquerunt, sed quæ temporum iniuria, maiorumue incuria interciderint. Ductum autem nomen à festorum dierum principe Pascha te, κατ' ἐξοχήν.

III. Venio ad vltimum caput de Homiliarum Cyrilli numero, cùm vndetriginta tantùm sint, præfuerit què Alexandriæ *B. Cyrillus* annis duobus & triginta, vt singulas singulis annis orationes ad populum de *Pascha te* habuerit, vel ad exteros Epistolæ forma miserit; ab anno Christi CCCCXIV. vsque ad CCCCXLIV. Hæc mihi animo reputanti in mentem venit Logisticen adhibendam, hoc est rationem ad calculum reuocandam, cùm ecce venit in manus Paulus Guldinus, Societatis IESV sacerdos, Gregorianum defendens Calendariũ, Sethum etiam Caluisium refellens: qui vidit acutè tertiam siue Epistolam, siue Homiliam in Cyrillo temporum ratione non desiderari, quod tamen librarius notarat. Id tabula subiecta eiusdem P. Guldini clarè docebit, vt Phamenoth mensis Ægyptius Martio, Pharmuthi verò Aprili ferè respondeat: quorum mensium est in omnibus hisce CYRILLI, vt & in illis Theophili Homilijs mentio.

Ordo Homiliarum.	Anni Christi, quo creatus Episc. *Cyrillus*	Paschatis dies in mensibus Alexandrinis.	Paschatis dies in mensibus Iulianis.	Littera Dominica.
1	414	Phamenoth 26.	Mart. die 22.	D
2	415	Pharmuthi 16.	Aprilis 11.	C
3	416	Pharmuthi 7.	Aprilis 2.	A B
4	417	Pharmuthi 27.	Aprilis 22.	G
5	418	Pharmuthi 12.	Aprilis 7.	F
6	419	Pharmuthi 4.	Martij 30.	E
7	420	Pharmuthi 23.	Aprilis 18.	C D
8	421	Pharmuthi 8.	Aprilis 3.	B
9	422	Phamenoth 30.	Martij 16.	A
10	423	Pharmuthi 20.	Aprilis 15.	G
11	424	Pharmuthi 11.	Aprilis 6.	E F
12	425	Pharmuthi 24.	Aprilis 19.	D
13	426	Pharmuthi 16.	Aprilis 11.	C
14	427	Pharmuthi 8.	Aprilis 3.	B
15	428	Pharmuthi 27.	Aprilis 22.	G A
16	429	Pharmuthi 12.	Aprilis 7.	F
17	430	Pharmuthi 4.	Martij 30.	E
18	431	Pharmuthi 24.	Aprilis 19	D
19	432	Pharmuthi 8.	Aprilis 3.	B C
20	433	Phamenoth 30.	Martij 26.	A
21	434	Pharmuthi 20.	Aprilis 15.	G
22	435	Pharmuthi 5.	Martij 31.	F
23	436	Pharmuthi 24.	Aprilis 19.	D E
24	437	Pharmuthi 16.	Aprilis 11.	C
25	438	Pharmuthi 1.	Martij 27.	B
26	439	Pharmuthi 21.	Aprilis 16.	A
27	440	Pharmuthi 12.	Aprilis 7.	F G
28	441	Phamenoth 27.	Martij 23.	E
29	442	Pharmuthi 17.	Aprilis 12.	D

S. CYRIL-

Τοῦ ἐν ἁγίοις

ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΚΥΡΙΛΛΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

ΟΜΙΛΙΑΙ ΕΟΡΤΑΣΤΙΚΑΙ.

ΛΟΓΟΣ α.

† ἄλλ. εὐσήμου.

ΤΗΣ μὲν † εὐθύμου, καὶ θείας ἡμῶν ἑορτῆς ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην τὰ φαιδρὰ προλάμπει, καὶ φαίνεται φῶτα· οὐδὲν σκοτεινὸν καὶ ζοφῶδες τοῖς κατ' ἀρετὴν ἑορτάζειν

† ὑπαντῶν

ἐθέλουσιν † ὑπαντᾶν ἐπιτρέπουσα. διὸ καὶ τοῖς τοιούτοις ὁ μακάριος Ἀπόστολος τὴν συμ-
„ φέρουσαν ἐμφανίζων ὁδόν, φησιν. ἡ νὺξ προέ-
„ κοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἤγγικεν· ὡς ἐν ἡμέρᾳ εὐσχη-
„ μόνως περιπατήσωμεν. ἵνα καὶ ταῖς ἀσβέστοις τοῦ
σωτῆρος φωταγωγούμενοι λαμπάσιν εἰς τὴν ἄνω καταντήσωμεν Ἱερουσαλὴμ, τοῖς εὐαγέσι τῶν ἀγγέλων χοροῖς ἐν οὐρανῷ συνδιαιτώμενοι. ὁ μὲν οὖν μακάριος Δαβὶδ εἰς καλὴν ἡμᾶς συνάγων ὁμήγυριν, τὴν ἐπινίκιον ᾠδὴν τῷ δι' ἡμᾶς ἐπιδημήσαντι Χριστῷ, καὶ διὰ τοῦ σταυροῦ

† κράτος

τὸ τοῦ θανάτου καταργήσαντι † κέντρον παρακε-
„ λεύεται, λέγων Δεῦτε ἀγαλλιασώμεθα τῷ κυ-
„ ρίῳ, ἀλαλάξωμεν τῷ θεῷ τῷ σωτῆρι ἡμῶν, οὗτος γὰρ τοῖς θείοις ἐπανέχοντας νόμοις ἐπὶ τὸν σωτήριον καλεῖ χορόν. καὶ εἰς μίαν καὶ σύμφωνον διδάσκει συνάγεσθαι γνώμην, οὐ μεμερισμέναις διανοίαις, οὐ δὲ νῷ διῃρημένῳ τὴν εἰς Χριστὸν ὁμολογοῦντας πίστιν· ἀλλ' ἵνα σύμφωνοι, καὶ τὸ αὐτὸ, κατὰ Παῦλον, φρονοῦντες, ἀκλινῆ καὶ βεβαίαν τὴν εἰς αὐτὸν φυλάττωμεν ὁμολογίαν. οὕτω γὰρ ἂν τῆς θείας ἡμᾶς καὶ ἀκηράτου πανη-

† ἄλλ. ἐπὶ τὴν.

γύρεος ἀναβαίνειν λοιπὸν † εἰς τὴν πνευματικὴν κελεύουσιν Ἱερουσαλὴμ· καὶ δρομαίους ἀφικέσθαι πρὸς εὐσέβειαν διεγειρούσης· ἀκούσωμεν διὰ τοῦ
„ Προφήτου· ἀνασωζόμενοι ἐκ γῆς πορεύεσθε, μνή-
„ σθητε μακρὰν τοῦ κυρίου, καὶ Ἱερουσαλὴμ ἀναβήτω
„ ἐπὶ καρδίαν ὑμῶν. Παύλου τοίνυν βοῶντος οὕτως,

† ἄλλ. εὐσεβοῦς.

„ τρέχετε ἵνα καταλάβητε. καὶ τῆς † εὐαγοῦς ἡμῖν ἡλίου δίκην ἀνατελλούσης ἑορτῆς, μακρὰν που τὸν ἀδρανῆ τῆς ἀργίας ῥίψωμεν ὄκνον· καὶ τὸν ἀμυδρὸν τῆς ἀργείας σκότον νικήσαντες, ἀνδρείῳ καὶ λαμπρῷ φρονήματι πρὸς πᾶσαν ἴωμεν ἀρετὴν, ἐκεῖνο λέγοντες ἀλλήλοις τὸ γεγραμμένον.

S. CYRILLI

ARCHIEPISCOPI

ALEXANDRINI

FESTORVM PASCHÆ

DIERVM

HOMILIA PRIMA.

ANTONIO SALMATIO interprete.

TOTO quidem orbe terrarum iucundæ, ac diuinæ nostræ solennitatis se clarus splendor exerit & coruscat, nec obscurum quidquam & caliginosum iis, qui dies festos ex præscripto virtutis agunt, obijci patitur. Proindeque viam vtilem eiusmodi hominibus beatus Apostolus commonstrans, ait: *Nox præcessit, dies autem appropinquauit: tanquam in die honestè ambulemus:* vt immortali Saluatoris luce præeunte, ad supernam Ierusalē perueniamus, atque vnà cum sanctis Angelorum choris vitam in cælo transigamus. Beatus itaque Dauid nos ad præclarā hanc societatem conuocans, CHRISTO, qui nostra causa peregrinatus est, ac per crucē mortis aculeum retudit, victoriale carmen occini iubet: *Venite*, inquit, *exultemus Deo saluatori nostro.* Homines nimirū diuinæ legi seruādæ addictos ad salutarē inuitat chorū, atque in vnam prorsus sententiam concordes ire iubet, ita vt non opinionū varietate distracti, non diuisi animis, CHRISTI profiteamur fidem, sed *idem sentientes, idemq́*, vt ait Paulus, *sapientes*, confessionem in ipsum stabilem firmamq́; teneamus. Ita namque diuino & immaculato cœtui, nos vt deinceps ad spiritalem Ierusalem ascendamus hortanti, atque vt festino cursu ad pietatem contendamus per Prophetā excitanti auscultemus: *Seruati è terra ambulate, & non stetis: mementote qui procul estis, Domini, & Ierusalem ascendat in cor vestrum.* Clamante itaque Paulo, *sic currite vt comprehendatis*, ac sacra celebritate nobis instar solis illucescente, languētis inertiæ torporē procul abijciamus, atque obscuram socordiæ caliginem superantes, magno & alacri animo ad omnem virtutem progrediamur, illud vsurpantes vicissim, quod scriptum est:

Rom. 13. 11. 12.

Psalm. 94. 1.

Rom. 15. 5.

Ierem. 51. 50.

1. Cor. 9. 24.

Esaiæ 2.3. *Venite & ascendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Iacob, & docebit nos vias suas, & ambulabimus in semitis eius.* Ac Iudæi quidem se ab vmbratico & corporato cultu seiungere Esaiæ 1.11. nescientes audiunt: *Quò mihi multitudinem victimarum vestrarum? dicit Dominus. Plenus sum holocaustomatis arietum, & adipem agnorum, & sanguinem taurorum atque hircorum nolo: neque veniatis vt coram me appareatis.* Ad eos verò qui procul ab eiusmodi recedentes, germanam cordis circuncisionem, spiritalem cultum Deo offerre studuerunt, Propheta clamat: Esaiæ 55.6. *Quærite Dominum, & cùm inueneritis, inuocate eum. Cùm autem appropinquauerit vobis, relinquat impius viam suam, & vir iniquus cogitationes suas, & conuertatur ad Dominum, & misericordiam consequetur, quia multum dimittit peccata vestra.* Cùm igitur nobis ob susceptam nostri similitudinem Saluator noster Christus appropinquauerit, exuamus veterem hominem, quemadmodum Colos.3.9. scriptũ est, & induamus nouum, qui ad imaginem conditoris ipsius instauratur. Atque Ephes.4.22 Rom.6.4. Philip.3.13. ea quæ retro sunt obliuiscentes ad ea quæ antè sunt posita contendamus, puriqúe ad diuinæ celebritatis cõsortium ascendamus, Ieremiamqúe prophetam audiamus ita clamantem: Ierem.4.3. *Hæc dicit Dominus viris Iuda, & habitatoribus Ierusalem; Nouate ipsi vobis noualia, neque super spinas serite. Circuncidamini Deo vestro, & circuncidite duritiam cordis vestri, viri Iudæ, habitatores Ierusalem.* Siluescentem animum, atque omni pietatis cultura destitutum diuino timore tanquam igne expurgantes, bonum semẽ Saluatoris excipiamus: qui non inani nos aut vmbratico cultui addictos esse docuit, sed nouis ad salutem institutionibus præclarè erudijt. Igitur eum qui Rom.11.29. in occulto est Iudæum, & eam quæ in occulto est circuncisionem exhibeamus Deo, circuncidẽtes omnem ex nostris cordibus pra- uitatem, quò etiam meritò audiamus: Nahũ 1.15. *Celebra, Iuda, dies festos tuos: redde Deo vota tua.* Quibus ergo prædicandi munus impositum est, iis non leuis ex hac re metus: ac iure quidẽ. Non exigua namque huius negligentiæ ac Ierem. 40. 10. socordiæ pœna. *Maledictus*, inquit, *qui facit opera Dei negligenter*. idque vel apertissimè cuiuis intelligere facile erit, de beato Iona cogitanti, ac pelagi in ipsum sæuientis furorem, immaneque & horrificum cete, aduersus eundem concitatum animo reputanti. Omnes præterea sanctos reperio diuini ministerij ingentem veluti molem formidantes. Moses siquidem sacrorum antistes, cùm illi Deus de populo seruituti eximendo præcepisset, humanæ naturæ vires facultatemque dimetiẽs, eamq; nequaquã parem ministerio prædicationis esse animaduertens,

Δεῦτε ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὄρος τοῦ κυρίου, καὶ εἰς „
τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ Ἰακώβ, καὶ ἀναγγελεῖ ἡμῖν τὴν „
ὁδὸν αὐτοῦ, καὶ πορευσόμεθα ἐν αὐτῇ. Ἰουδαῖοι μὲν „
γὰρ τὸ κατὰ τύπον, καὶ σωματικῆς λατρείας
σκιαίνειν σὺν εἰδότες, ἀκούουσι· Τί μοι τὸ πλῆ- „
θος τῶν θυσιῶν ὑμῶν, λέγει κύριος. πλήρης εἰμὶ „
ὁλοκαυτωμάτων κριῶν· καὶ στέαρ ἀρνῶν, καὶ αἵ- „
ματα ταύρων καὶ τράγων οὐ βούλομαι· οὐδ' ἂν ἔρ- „
χησθε ὀφθῆναί μοι. τοῖς δὲ μακρὰν τούτων „
ἀποδημήσασι, καὶ τοῦ καρδίας τὴν ἀληθῆ περιτομὴν
διὰ τοῦ ἐν πνεύματι λατρείας ἐπιδεικνύειν θεῷ
μελετήσασιν, ὁ προφήτης βοᾷ· Ζητήσατε τὸν
θεὸν, καὶ ἐν τῷ εὑρίσκειν αὐτὸν ἐπικαλέσασθε. „
ἡνίκα δ' ἂν ἐγγίζῃ ὑμῖν, ἀπολιπέτω ὁ ἀσε- „
βὴς τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, καὶ ἀνὴρ ἄνομος τὰ βουλὰ „
αὐτοῦ, καὶ ἐπιστραφήτω ἐπὶ κύριον, καὶ ἐλεη- „
θήσεται, ὅτι ἐπὶ πολὺ ἀφήσει τὰς ἁμαρτίας „
ὑμῶν. Ἐγγίσαντος τοιγαροῦν ἡμῖν διὰ τῆς
πρὸς ἡμᾶς ὁμοιώσεως τοῦ σωτῆρος ἡμῶν
Χριστοῦ, ἐκδυσώμεθα, κατὰ τὸ γεγραμμένον,
τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, καὶ ἐνδυσώμεθα τὸν νέον
τὸν ἀνακαινούμενον κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος
αὐτὸν, καὶ τῶν ὄπισθεν ἐπιλανθανόμενοι, τοῖς
ἔμπροσθεν ἐπεκτεινώμεθα, καθαροὶ πρὸς τὴν
θείαν ἀναβαίνοντες πανήγυριν. Τοῦ δὲ προ- † ἄλλ. Ie-
φήτου βοῶντος † Ἱερεμίου. Τάδε λέγει τοῖς ἀν- remiæ.
δράσιν Ἰούδα, καὶ τοῖς κατοικοῦσιν Ἱερουσαλήμ·
νεώσατε ἑαυτοῖς νεώματα, καὶ μὴ σπείρετε ἐν ἀ- „
κάνθαις· περιτμήσητε τῷ θεῷ, καὶ περιτμεῖσθε „
τὴν † κληροκαρδίαν ὑμῶν. ἄνδρες Ἰουδαῖοι κα- „ † σκληρο-
τοικοῦντες Ἱερουσαλήμ. ὑλομανήσουσι καὶ κε- καρδίαν,
χερσωμένῃ ἀπὸ † ἀσεβείας τοῦ μὴ ἀκοῦσαι, ἄλλ. σκλη-
καθάπερ πρὸς τῷ θείῳ φόβῳ καθήραντες, τὸν ρὰν καρδίαν.
ἀγαθὸν τοῦ σωτῆρος προσδεξώμεθα πόρον. ἀ ψι- † ἄλλ. εὐ-
λαῖς ἀκολουθεῖν, ἀδὲ † ἐν τύπῳ λατρείας δι- θείας, al.
δάσκοντος, ἀλλὰ καλοῖς ἡμᾶς πρὸς σωτηρίαν ἀσεβείας.
ἀνανεύοντος μαθήμασιν. οὐκοῦν τὸν ἐν τῷ
κρυπτῷ Ἰουδαῖον, καὶ τοῦ ἐν τῷ κρυπτῷ περιτομὴν
ἐπιδεικνύωμεν θεῷ, πᾶσαν κακίαν ἐκ τῶν ἑαυ- „
τῶν καρδίας περιτέμνοντες, ἵνα καὶ δικαίως „
ἀκούωμεν, ἑόρτας Ἰούδα τὰς ἑορτάς σου· ἀ-
πόδος κυρίῳ τῷ θεῷ τὰς εὐχάς σου. Τοῖς
μὲν οὖν ἐπὶ τὸ κηρύττειν ἀπεσταλμένοις, οὐκ
ὀλίγος ὁ περὶ τούτου φόβος· καὶ μάλα εἰ-
κότως. ἀ γὰρ μικρὰ τῆς ἐν τούτοις ἀμελείας
τὰ ἐπίχειρα. Ἐπικατάρατος γάρ, φησιν, ὁ „
ποιῶν τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ ἀμελῶς. καὶ τοῦτο μα- „
θεῖν ἔξεστι σαφῶς, τὸν μακάριον ἐννοοῦσιν Ἰωνᾶν, „
καὶ τὸν ἐπὶ αὐτῷ μαινομένῳ θάλατταν· καὶ
τὸ δεινὸν ἐκεῖνο καὶ φρικωδέστατον κατ' αὐτοῦ
κινούμενον κῆτος. Οὐρίσκω δὴ καὶ τῶν ἁγίων
ἕκαστον τὸ θείας λειτουργίας διεῖδόν τε μέ-
γεθος. ὁ μὲν γὰρ ἱεροφάντης Μωυσῆς, θεοῦ
τὸν λαὸν ἐξαποστέλλειν ἐπιτάξαντος αὐτῷ,
τὸ ἀνθρωπείας φύσεως τὸν δυνάμιν ἀνα-
μετρησάμενος, καὶ μείζονα ταύτης ὁρῶν
τοῦ κηρύγματος τὸν ἀξιωσίαν, ἔλεγε·

Tardæ,

„ Ἰχνόφωνός εἰμι, καὶ βραδύγλωσσος. Συνῳδὰ
„ ταύτοις ἔοικε καὶ ὁ μακάριος Ἱερεμίας ὅτι τὸ προ-
„ φητεύειν προσπόμπους, βοᾷ· ὁ ὢν δέσποτα
„ Κύριε, ἰδοὺ οὐκ ἐπίσταμαι λαλεῖν, ὅτι νεώτε-
„ ρός εἰμι ἐγώ. Εἰ γὰρ καὶ κάλλιστος ἡμῖν δι-
δασκαλίας ὑπογραμμὸς οἱ ἅγιοι, τὰ τοιαῦτα
φθεγγόμενοι φαίνονται, ἀλλά γε τοῖς πρὸ τοῦ
δειλίας ὁ τρόπος, καὶ μικρὸν, καὶ ἀκίνδυ-
νον τοῖς ἀσθενέσιν ἀποτίθεται τὸν ὄκνον. δυσωπεῖ
μὲν γὰρ ἡμᾶς ὁ θεὸς, καὶ τὸν φόβον ἀποπέμ-
πειν ὠθοῦμενος, προὸς μὲν Μωσέα λέ-
„ γων· Τίς ἔδωκε στόμα ἀνθρώπῳ; ἢ τίς ἐποίησε
„ δύσκωφον, ἢ κωφὸν, βλέποντα, καὶ τυφλόν; οὐκ
„ ἐγὼ κύριος ὁ θεός; καὶ νῦν πορεύου, καὶ ἐγὼ ἀνοίξω
„ τὸ στόμα σου. προὸς δὲ τὸν μακάριον Ἱερεμίαν·
„ Μὴ λέγε, ὅτι νεώτερός εἰμι ἐγώ. ὅτι προὸς
„ πάντας οὓς ἐὰν ἐξαποστείλω σε πορεύσῃ, καὶ κα-
„ τὰ πάντα ὅσα ἂν ἐντείλωμαί σοι λαλήσεις.
οὐκοῦν ὅτι τὸ κηρύττειν καὶμὲ τὸν ταπεινὸν καὶ
τὸ ἱερωσύνης καλούμενον σχῆμα, δηλονὸτι
„ τὸ γεγραμμένον, λάλει καὶ μὴ σιώπα, ἀναγ-
καίως ὅτι τὸ τὰ τοιάδε γράφειν ἔρχομαι.
κρίσει γὰρ θεοῦ καλῶς τὸν καθ' ἡμᾶς ἀπαλλάξαν-
τος βίον, καὶ προὸς τὰς οὐρανίους ἀνα-
παύοντος μονὰς, καὶ τὸ ἀοίδιμον καὶ πανευ-
φήμου μνήμης πατρὸς ἡμῶν Θεοφίλου καὶ γνω-
μένου ἐπισκόπου, καθ' ὃν οἶδεν ὁ πάντων ταμίας λόγος, αἰδέσιμον γράφων, εἰς ἐμὲ τὸ ἐλάχιστον ἡ τοῦ ἐπισκοπῆς κατέλιπε διαδοχή.
„ ἀνεύων ἢ τοῦ Παύλου γράφοντος· ἐαὶ γάρ
„ μοι ἐστὶν, ἐὰν μὴ εὐαγγελίζωμαι· φόβῳ λοι-
πὸν καὶ σφόδρα σιωπᾶν ὅτι τὸ κηρύττειν ἐλήλυθε. τοιγάρτοι τὸ ἁγίας ἡμῶν προλαμπούσης
πανηγύρεως, καὶ προὸς καθαρὰν καὶ νόμιμον ἡμᾶς καλούσης ἁγνείαν· τοῖς μὲν ἔπι τῇ κακίᾳ
προστετηκόσιν ἀναγκαῖον εἰπεῖν· καθαίρεσθε χεῖρας ἁμαρτωλοὶ· καὶ ἁγνίσατε καρδίας
δίψυχοι. τοῖς δὲ τὸ βέβηλον τῆς ἁμαρτίας αἶ-
σχος ἀποφυγοῦσι, καὶ σεμνῶς ἐπασκοῦσι πολι-
† ἄλλ. ἀγαγωὼ. τείας † ἀγάπῃ, εὐαγγελιζέσθω ὁ προ-
„ φήτης, λέγων· Φωτίζου, φωτίζου Ἱερουσαλήμ·
„ ἥκει γάρ σου τὸ φῶς, καὶ ἡ δόξα κυρίου ἐπί
† ἄλλ. ἀνατέταλκεν. σε † ἀνέτειλεν. ἐπειδὴ γὰρ οἱ τῷ ὑφ' ἡλίῳ
πᾶσαν οἰκουμένην ἄνθρωποι, μερίδες ἀλωπέ-
κων γενόμενοι, κατὰ τὸ γεγραμμένον, εἰς πο-
λυειδῆ καὶ πολύτροπον ἐμερίζοντο κακίαν, καὶ τῷ
τῆς ἀγνοίας σκότῳ νικώμενοι, καθάπερ εἰς βόθρον
† ἴσως, ὡς ἐξ οὐρανοῦ καλῶν ἡμᾶς θεὸς λόγου. εἰς βαθεῖαν ἔπιπλον ἁμαρτίαν· ἀναγκαίως † τὸν
ἐξ οὐρανοῦ καλῶν ὡς ἡμᾶς θεοῦ λόγον ὁ ψαλ-
μῳδὸς ἔλεγε· ὁ ποιμαίνων τὸν Ἰσραὴλ προ-
σχες· ὁ ὁδηγῶν ὡσεὶ πρόβατον τὸν Ἰωσὴφ· ὁ
καθήμενος ἐπὶ τῶν Χερουβὶμ, ἐμφάνηθι
„ ἔναντι Ἐφραὶμ, καὶ Βενιαμὶν, καὶ Μανασσῆ·
„ ἔξεγειρον τὴν δυναστείαν σου, καὶ ἐλθὲ εἰς τὸ
„ σῶσαι ἡμᾶς· ὅταν κειμένοις ἡμῖν καὶ πεπλη-
† ἄλλ. ἀκαίρως. „ κόσιν, † ἀκαίρως αὐτὸν ἐπιφοιτήσειν αἰθα-
„ νόμβρος πάλιν ἔφη. ἵνα τί κύριε ἀφεῖηκας
„ μακρόθεν; ὑπερορᾷς ἐν ἀκαιρίαις ἐν θλίψεσιν;

Tardæ, inquit, *& impeditæ linguæ sum.* Atq; his congruentia beatus quoque Ieremias, dum ad prophetandũ mittitur, clamat, *Quæ es, dominator Domine, ecce nescio loqui, quia iunior ego sum.* Nam etsi speciosissimũ modestiæ ac reuerentiæ nobis exemplar exhibent sancti viri dum hæc loquuntur, ipse tamẽ ille in hac re timendi modus, non exiguam, neque periculo vacuam infirmioribus inijcit cunctationem. Verumtamen addit animos Deus, omnemque procul eijcere timorem iubet, Mosem quidem sic allocutus, *Quis dedit os homini, & quis fecit surdum, & surdastrum? videntem, & cæcum? nonne ego Dominus Deus? & nunc vade, & ego aperiam os tuum.* Ad beatum verò Ieremiam, *Noli*, inquit, *dicere, Quia iunior sum. ad omnes enim quos mittam te, ibis & iuxta omnia quæ præcepero tibi, loquêris.* Cùm igitur me quoque humilem atque abiectũ ad prædicandum sacerdotale munus vocet, timentem quod scriptum est, *Loquere, & ne silleas*, necessitate compulsus ad hæc scribenda me contuli. Etenim cùm Dei voluntate gloriosè vita functus, atque ad cæleste domicilium celebris ac laudatissimæ memoriæ Pater noster Theophilus prædecessor Episcopus euolauerit (quanam ratione, id quidem nouit rerum omnium arbiter ac moderator, me quidem pudor scribentẽ occupat) ad me omnium minimũ episcopatus successio peruenit. Paulum porro audiens scribentem, *Væ mihi est, si non euangelizauero*, vt hoc concionandi munus etiam supra vires aggrederer, metu adductus sum. Proinde diuina nobis celebritate illucescente, nosque ad purã & legitimam sanctitatẽ vocante, ad eos quidem qui prauitati adhuc addicti sunt, necesse habeo dicere, *Emundate manus peccatores, & purificate corda duplices animo.* Qui verò impuram peccati turpitudinem effugerunt, vitæque honestæ rationem cum charitate instituerunt, ijs euangelizet Propheta dicens, *Illuminare, illuminare Hierusalem, quia venit lumen tuum, & gloria Domini super te orta est.* Postquam enim vniuersi terrarum incolæ, *partes vulpium* facti, vt scriptum est, in variã multiplicemque prauitatem dilapsi fuerant, victiq; ignorationis tenebris in profundam veluti peccati voraginẽ præcipitauerãt, necessariò Dei Verbum è cælo vocans Psaltes dicebat, *Qui regis Israël intende, qui deducis velut ouem Ioseph: qui sedes super Cherubim, manifestare coram Ephraim, Beniamin, & Manasse: excita potentiam tuam, & veni, vt saluos faciας nos.* Cùm quidem lapsis nobis ac iacentibus, opportunum illius aduentum fore sentiens, rursum clamabat, *Vt quid Domine recessisti longè? despicis in opportunitatibus, in tribulatione?*

Exod. 4. 10.

Ierem. 1. 6.

Exod. 4. 11.

Esaiæ 60. 1.

Psal. 62. 11.

Psal. 79. 1.

Psal. 9. 22.

1. Cor. 9.

Iacob. 4. 8.

† σκληροκαρδίαν, ἄλλ. σκληροκαρδίαν. † ἄλλ. εὐθείας, al. ἀσεβείας.

Cùm enim noſtri ſimilitudinem nondũ Saluator induiſſet, longè, quod ad incarnationis rationem attinet, à nobis aberat. Multis namque ſpatiis ab humana natura Verbum Dei diuiſum fuerat. De nobis namq; ſanctorum quiſpiam, *Ego ſum puluis & cinis*: de vnigeniti verò ſubſtãtia Eſaias propheta, *Genera-*
Eſaiæ 53. 8. *tionem*, inquit, *eius quis enarrabit?* Opportunè igitur nobis, dum multis vndiq; calamitatibus premeremur, Saluator affulſit, factus ex muliere ſecundũ carnem, vt homini ex muliere nato ſalutẽ afferret, eumq; mortis vinculis liberatum doceret gaudentem dicere,
Oſeæ 13. 14. *Vbi mors victoria tua? vbi ſtimulus tuus inferne?* Non enim ſolũ nobis reſurrectionis donum largitur, ſed confracto inferni quoq; ſtimulo, peccato nempe animum vulnerante, ait,
Luc. 10. 19. *Ecce dedi vobis poteſtatem calcandi ſerpentes & ſcorpiones, & omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebit.* Hoc præter cetera, Saluatoris noſtri aduentus gloriosè perfecit. Igitur omnis quidem in terra vitæ ſanctitas retinetur, longeque ignorationis tenebræ ſunt depulſæ. Quod quidem diuini ſpiritus vi multo antè proſpiciens Pſaltes, dicebat, *Orietur*
Pſal. 71. 7. *in diebus eius iuſtitia, & abundantia pacis, donec auferatur luna. Si enim cùm inimici eſſemus*, vt
Rom. 5. 10. Paulus ait, *reconciliati ſumus Deo per mortẽ filij eius*, abundantia nobis orietur paucis. Quo facto lunam quoque prorſus auferri neceſſe eſt, hoc eſt, noctis ac tenebrarum principem diabolum, qui hìc figuratè lunæ nomine deſignatur. Tantorũ igitur nobis ac talium luminum radij ſe exerunt, ac diuinæ noſtræ ſolennitatis ſulgor exoritur, noſq; rurſus præclara ad ſe celebritas vocat. Ac altera quidẽ ex parte longè ab omni turpitudine recedẽ-
Iſai. 1. 16. dum eſſe contenta voce ſuadet, dicens, *Lauamini, mundi eſtote, auferte nequitias ab animabus veſtris coram oculis meis.* Si namque ſapiens eſt
Eccleſ. 3. 15. parœmiographus cùm ait, *Omnia tempus habent*, & ſuum cuique negotio tempus tribuitur, cur non meritò hoc tempus totius quidem prauitatis inimicũ eſſe fateamur, ad illa verò tantummodo nos vocare, per quæ diuinæ legi honor defertur, quibuſq; qui vtuntur præclarũ ſe diuinæ beneuolentiæ calculum laturos haud immeritò confidant. Ergo qui apud nos inſtituunt ludos, & magna ſuarum rerum iactura ſibi hanc gloriam quærunt, atque ad hunc certaminum laborem adoleſcentes inuitant, multis illi quidẽ præmiis honeſtant victorẽ, ſed quorum tamen haud magna gratia, neque vltra huius vitæ ſpatia fructus protenditur. Qui verò iuſtorum agono-
1. Cor. 2. 9. notheta eſt Deus, quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcenderũt, piis hominibus dilargitur. Quorum namq;

ἔπω γὰρ τῷ ἡμετέραν ὁμοίωσιν ὁ Ζωτὴρ ἀναλαβὼν, μακρὰν ἡμῶν, κατὰ τὸν τ῀ ἐνανθρωπήσεως λόγον, ἀφειστήκει. ἐπειδὴ κ῀ πολλὰ τ῀ ἀνθρώπων φύσεως, κ῀ τ῀ ⸀ θεῦ λόγε τὰ μεταξὺ διαστήματα. ἡμῶν μὲν γὰρ, † ὡς τ῀ τῶν. ἁγίων φησὶν· ἐγὼ δέ εἰμι γῆ κ῀ σποδός. ὡς ,,
ἡ τ῀ ⸀ μονογενοῦς ὑπαρξέως ὁ προφήτης Ησαΐας λέγει· τῷ γενεὰν αὐτε τίς διηγήσεται; ,,
Δικαίρως τοιγαροῦν ἡμῖν, κ῀ πολλῷ ὑπομένεσι θλίψιν, ἐπέλαμψεν ὁ σωτὴρ γυμνῶ⸀ ἐκ γυναικὸς, τὸ κατὰ σάρκα, ἵνα τ῀ ἐκ γυναικὸς ἄνθρωπον διασώσῃ, κ῀ τ῀ ⸀ θανάτε τῦτον ἀπολύσας δεσμῶν, διδάξῃ χαίροντα λέγειν· ᾅδη σε τὸ νῖκο⸀ θάνατε; ᾅδη τὸ κέν- ,,
τρον σε ᾄδῃ; ὁ γὰρ μόνον τὸ τ῀ ἀναστάσεως ἡ- ,,
μῖν δῶρον χαρίζεται, ἀλλὰ κ῀ τὸ κέντρον ⸀ ᾅδε, τυτέστι τῷ πληγῆσαν ἁμαρτίαν ἀμβλύνας, φησὶν· εἰδὲ, δέδωκα ὑμῖν πατεῖν ,,
ἐπάνω ὄφεων ⸀ σκορπίων, κ῀ ὅτι πᾶσαν τῷ ,,
δυνάμιν ⸀ ἐχθρᾶ· καὶ ἰδοὺ ὑμᾶς ὁ μὴ ἀδι- ,,
κήσῃ. τῦτο ⸀ θὸς τοῖς ἄλλοις τ῀ ⸀ σωτῆρ⸀ ἡ- ,,
μῶν ἐπιδημίας κατόρθωμα. τοιγαροῦν πᾶσι μὲν ἐν γῇ σεμνότης πολιτεύεται· ὁ δὴ τ῀ ἀληθείας ἐλήλαται σκότ⸀. καὶ τῦτο τῇ ⸀ θείᾳ ⸀ πνεύμα⸀ δυνάμει ⸀ προαναβλέπων ἔλεγε ὁ ψαλμῳδὸς· ἀνατελεῖ ἐν τ῀ ἡμέραις αὐτε ,,
δικαιοσύνη, κ῀ πλῆθ⸀ εἰρήνης ἕως ⸀ ἀνταναιρεθῇ ἡ σελήνη. Εἰ γὰρ ἐχθροὶ ὄντες, καθὰ ,,
Παῦλός φησι, κατηλλάγημεν τῷ θεῷ διὰ ,,
⸀ θανάτε ⸀ υἱὲ αὐτε, πλῆθ⸀ ἡμῖν ἀνατελεῖ ,,
εἰρήνης. ⸀ γεγυμνένε, κ῀ τῷ σελήνῳ πάντως ἀναιρεῖσθαι ἀναγκαῖον· τυτέστι, τὸν τ῀ νυκτὸς κ῀ ⸀ σκότες ἄρχοντα διάβολον, σελήνῳ † ἐντῶθα τροπικῶς ὀνομαζόμενον. ὁπόσων † γρ. ἐν-
τοσύτων ἡμῖν, κ῀ τηλικύτων ὑπερλάμπουσιν ἄθδε.
ἀυγαὶ, κ῀ τ῀ θείας ἡμῶν ἑορτῆς ἀνίσχει τὸ φῶς, πάλιν ἡμᾶς ἡ λαμπρὰ πρὸς ἑαυτῷ ἕλκει πανήγυρις. τὸ μὲν, ὅτι προσήκει τ῀ αἰρέσεων ἀναχωρεῖν, γεγονότερον συμβαλέσθαι, κ῀ λέγεσι· λύσασθε, κ῀ καθαροὶ γένεσθε, ἀφέλετε ,,
τὰς πονηρίας ἀπὸ τ῀ ψυχῶν ὑμῶν. Εἰ γὰρ Σο- ,,
φός ἐστιν ὁ παροιμιαστὴς λέγων· Τοῖς πᾶσιν ὁ ,,
χρόν⸀, κ῀ καιρὸς παντὶ πράγματι. πῶς ὐκ ,,
εὐλόγως πάσης μὲν εἶναι πονηρίας ἐχθρὸν τυτονὶ τὸν καιρὸν ὁμολογήσαιμι; ἐπέκεινα ᾗ ,,
μόνα καλεῖν ὅσα κ῀ τ῀ θεῖον νόμον οἶδε τιμᾶν, κ῀ τοῖς κεχρημένοις, ὅτι καλεῖν τ῀ εὐνοίας † μι- † ἄλλ. κα-
μεῖσθαι τῷ ψῆφον δίδωσι θαρρεῖν. οἱ μὲν ἓν μισῆται.
κατὰ τὸν παρόντα βίον ἀγωνοθετεῖν προελόμενοι, κ῀ πολλῆ χρημάτων ζημίᾳ τῷ ⸀ πνεύματ τύτῳ προσηγορίαν ὠνήμενοι, ἱδρῶτα προθέντες τοῖς νέοις ἀμιλλητήριον, πλησίοις μὲν ἄλλοις ἄθλοις τὸν † νικήσαντα γεραίρουσι. μικρὰ ᾗ † ἄλλ. νε-
ὅμως τ῀ δοθέντων ἡ χάρις, κ῀ μέχρι τῶν τῇδε νικησάντα.
φέρουσι τῷ δοτόλαυσιν. ὁ δὲ τ῀ δικαίων ἀγωνοθετης θεὸς, ἃ ὀφθαλμὸς ὐκ εἶδε, κ῀ ὡς ὐκ ἤκυσε, κ῀ ⸀ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπε ὐκ ἀνέβη, τοῖς εὐσεβέσι χαρίζεται. ὧν γὰρ ὑπὲρ τῷ Φύσιν

φύσιν ἡ γνώμη, διὰ τ ἔργων εὑρίσκεται, τέτων ὁ τρόπος τ σωρείας τ ἀνθρώπε διάνοιαν ὑπερβαλεῖται δικαίως. ξένην γὰρ ὑπιδεξάμενοι ἕξ βίε τ ἀγωγὴν, καὶ τοῖς πολλοῖς ἀγνοεμένην διὰ δυσχέρειαν. ἐφάμιλλον ὡν τοῖς πεπραγμένοις εὑρήσουσι τ τιμὴν, ἄμετρον ἢ ἕξ δεσπότε τ φιλανθρωπίαν ἀσασύμενοι, τοῖς ὑπὲρ τ φύσιν ἀγαθοῖς ἐντρυφήσουσι. φέρε τοιγαρῶν καὶ ἡμεῖς τὰς εὐσεβείας ἐρασθῶμεν ὑπὲ τ ἐτήσιον ἀγῶνα τ πόνων καλέσωμεν, ἐν ἕξ σεφήτε λέγοντος· Σαλπίσατε σάλπιγγι ἐν Σιὼν, ἁγιάσατε νηστείαν, κηρύξατε θεραπείαν, μέγα τι κεκραγότες ἐν Δαπρύσιον, τ ἱερὸν τ ἐκκλησίας κινήσωμεν σάλπιγγα. εὐσήμῳ ἢ ἐν φειφανεστάτῳ κηρύγματι τ ἁγίας ἡμῶν ἑορτῆς τ παρσίαν καταμιμνύσωμεν· καὶ ἕξ πανσόφε θεῦ λέγοντος πρὸς τ ἱεροφάντην Μωσέα· πόησον † σεαυτῷ δύο σάλπιγγας, ἀργυρᾶς πήσεις αὐτάς· καὶ ἔσονταί σοι ἀνακαλεῖν καὶ ὑποξελθεῖν τ συναγωγὴν, πρὸς τ τ εἰρημένων δυνάμιν, καλῶς ἁρμοσόμεθα. δύο γὰρ εἶναι κελεύει τὰς σάλπιγγας. ὅτι διπλῆς † τί ἐστι τ ἐκκλησίας ὁ λόγος, εἷς μὲν, ὑπὲ τ ὀρθὴν τ θείων δογμάτων κατάληψιν τὰς ἀγνοῦντας ἐπὶ καλῶν. ἕτερος ἢ, τὸ μὴ δεῖν τοῖς ἀτόποις τ ἔργων ἐμφύρεσθαι συμβουλεύων. ἀργυρᾶς ἢ τὰς σάλπιγγας εἶναι προστάττει· λαμπρὸς γὰρ καὶ ἀκηλίδωτος ἐπ' ἀμφοτέρων ὁ λόγος· ἐν τ ἐν τοῖς δόγμασι πλάνης ἀποφοιτῶν. ἐν τ πρακτέων τ αἵρεσιν εἰσηγούμενος. τρεχέτω τοίνυν ἐντεῦθεν ἡμῖν ὥσπερ ἀπὸ βαλβίδος ὁ λόγος, καθάπερ ἐπ' αὐτὴν καλέσαντο τ σκηνὴν τ ἕξ νόμε μακρὰν, ἑλκέτω πρὸς τ ἕξ νομοθέτε βούλησιν, τ διὰ τ ἁμαρτίας ἔτι κεχωρισμένον, ἁγιαζέτω νηστείαν, κηρυττέτω θεραπείαν, καθάπερ ὁ σεφήτης φησὶ. πῶς δ' ἂν ἑτέρως γνώμεθα τ τοιούτων ἐργάτας; πῶς ἢ τ θείαν ἀποπληρώσαιμεν ἐντολὴν; ἢ πάντως, τὸ μὲν εἶναι κακὸν, διαφεύγοντες, καὶ τοῖς αἰσχίσοις πρσομιλεῖν φυλαττόμενοι· ὅσα ἢ τὰς νηστεύοντας ἁγιάζειν ὑπίσχηται, ταῦτα πρὸς πολλῇ ποιεῖσθαι σπουδάζοντες. ὕτω γὰρ οἱ καλῶς ἑορτάζειν θέλοντες, τ ἀγαθὸν ἡμῶν θεραπεύσουσιν θεόν. ἡκέτω τοιγαρῶν εἰς μέζον ἡμῶν ὁ Χριςε μαθητὴς, διδασκέτω τ νηστείας τ τρόπον, αὐτὸς λέγοντος· ἀκουσώμεθα· νηστεία, καθαρὰ ἐ ἀμίαντος πρὸ θεῷ ἐ πατρὶ αὕτη ἐστίν· ὑπισκέπτεσθαι ὀρφανὰς καὶ χήρας ἐν τῇ θλίψει αὐτῶν· ἄσπιλον ἑαυτ τηρεῖν ἀπὸ ἕξ κόσμε. ὅπως ἢ, καὶ πίνα τρόπον τῶν εἰρημένων πράξομεν ῥᾴδιον ἐξευρεῖν. ἀρκέσειν μὲν γὰρ ἔγωγε τοῖς εὖ φρονοῦσι καὶ αὐτὸν οἶμαι τ τ Φύσεως νόμον διδάσκοντα. μισεῖν μὲν ὅσα ταῖς θείαις ἐντολαῖς ὑπεναντίως ἔχειν δοκεῖ. τ ἢ ἕξ νομοθέτε βούλησιν κρατεῖν ἐν ἡμῖν ἀναπείθοντα. εἰ ἢ τῷ δοκεῖ ἐ pollere in nobis legislatoris imperium velimus, hortatur. Quòd si adhuc apertiùs hæ

† ἄλλ. σεαυτῶν.

† ἄλλ. τίς. ἴσως, διπλῆν τί ἐστι.

sensus, & consilia supra naturam efferri ex ipsorũ actionibus facilè dignoscitur, quæ illos manent præmia, sensum hominis, atq; intelligentiam iure optimo superabunt. Cùm enim inusitatam ac peregrinam vitæ rationẽ, multisq; ob difficultatem ignotam instituerint, æqualem rebus per eos gestis honorem consequentur, ac Domini benignitatẽ amplexantes, bonis supra naturã positis magna lætitię voluptate perfruentur. Age igitur nos quoque ad anniuersariũ certamen laborum, pietatis amatores vocemus, ac propheta dicente, *Canite tuba in Sion, sanctificate ieiunium, prædicate medelam*, magna & contenta voce clamantes, sacram Ecclesiæ cieamus tubam, insigniq́ue ac celeberrimo præconio sanctæ nostræ solennitatis aduentum significemus, cùm Deus quoq; sapientissimus Mosi sacrorum interpreti præcipiat, *fac tibi duas tubas, argenteas facies illas, & erunt tibi ad vocandum dimittendúmue synagogã.* Quæ quidem ad eorum quæ diximus vim indicandam egregiè accommodabimus. Duas siquidem iubet tubas esse, quòd sit duplex Ecclesiæ oratio: altera quidem ad diuinorum dogmatũ cognitionem ignaros erudiens; altera verò, ne se quispiam vitiosis operibus cõtaminet præcipiens. Argẽteas porro eas esse mandat, splendida enim & ab omni labe pura vtraq; oratio est, tum quæ ab erroribus dogmatum se abducit & auocat, tum quæ in actionibus, quænam eligendæ sint, docet. Prodeat hinc igitur nobis, tanquã è carceribus sermo, vocet in ipsum veluti tabernaculũ eos qui procul à lege disiuncti sunt, quiq́ue ob peccatũ adhuc est diuisus, ad legislatoris pertrahat voluntatem, sanctificet ieiunium, prædicet curationem. Nam quo alio modo hæc præstare, ac diuina mandata implere liceat, quã si prauitatem omnino refugiamus, ac turpissimorum commercium penitus deuitemus, cùm quæcunq; sanctitatem in ieiunantibus efficiunt, in iis studium omne curamq́; ponamus? Ita namque qui laudabiliter dies festos agere cupiunt, benignum Deum nostrũ grato obsequio demerebuntur. Prodeat igitur nobis in medium Christi discipulus, doceat nos ieiunij modum, ipsum audiamus dicentem: *Ieiunium mundum & immaculatũ apud Deum & Patrem, hoc est, visitare orphanos & viduas in tribulatione eorum, & immaculatum custodire se ab hoc sæculo.* Quonam verò pacto ea quæ diximus à nobis obtineri possint facile est inuenire. Nam sufficere ego quidem arbitror apud eos qui rectè sentiunt vel ipsam naturæ legem, quæ cùm omnia diuinis præceptis aduersantia odisse docet, tum vt præ-

Ioel. 2. 15.

Ioel. 2. 15.

Iacob. 1. 27.

præcipienda esse quispiam existimet, Paulũ audiat dicentẽ. *Mortificate membra vestra quæ sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, & auaritiam.* Nec enim in sola inedia, ciborumq; delectu veram inueniemus ieiunij gratiam, nec ab his tantummodo abstinentes, mundi & sancti omnino erimus, sed illa ex animo eijcientes, ob quæ ipsa ieiunij instituta est medicina. Sancto itaq; viro auscultemus, dum ait, *Mundate manus peccatores, & purificate corda duplices animo.* Hic est verè ieiunij modus: hinc optimarum actionum specimen, & documentum promas. Ne flagitiosis voluptatibus ale mentem: nulli sint apud te libidinum stimuli, animum ab omni perturbatione liberum geras: sceleratorũ hominum societatem fac auerseris. Per hæc teipsum probabis Deo, per hæc tibi iustitiæ coronam acquires. Est namque sanè honestum, cùm tempus postulat, tum à superuacaneis abstinere cibis, tum à mensis lautioribus refugere, ne indulgentes supra modum epulis, quod in nobis sopitum quiescit peccatum, excitemus. His enim caro saginata & lasciuiens, difficilem se ac morosam præbet, & desideriis spiritus refractaria obluctatur; imbecilla verò, nec nimia copia rerum adiuta, victoriam illi necessariò concedit. Quod quidem nos beatus quoque Paulus docens sic ait, *Sed licet is qui foris est noster homo corrumpatur, tamen is qui intus est renouatur de die in diem.* Quænim propter opinionũ contrarietatẽ, ac dissitos omnino inter se mores iungi amicitia non possunt, horum in altero copia maior victoriã aduersus alterum facilè dilargitur. Victoriã porro melioribus deberi, nemo, vt ego quidẽ arbitror, inficiabitur. Ex hoc namque tantũ nobis accedit lucri, quantum ex illo viciſſim detrimenti, si meliores à deterioribus superari cõtingat. Omnis igitur in nobis prauitas cesset, valeant omnes epularum delicię, proque illis ieiunium sobrietate ornatum, ac totius peccati inimicum admittamus; cuius pulchritudinem vobis etsi non ignotam antiquis exemplis à me demonstrari oportere arbitratus sum, ô dilecti. Vnde enim obsecro beatus Baptista vir talis ac tantus extitit? Vndenam factũ, vt illo tam insigni nostri Saluatoris præconio cohonestaretur, de ipso pronuntiantis, *Inter natos mulierum, non surrexit maior Ioanne Baptista?* Quid verò Mosi sacrorũ interpreti, aditum ad caliginem, atque ad ipsum Dei conspectum muniuit? Nonne ieiunium, à quo nobis omnium virtutum genera procreantur? Ieiunium inquam, simulachrum angelicæ vitæ, temperantiæ fons, continentiæ principiũ, lasciuiæ ac libidinis abolitio. Huius boni tres quoque

Coloſſ. 3. 5.

Iacob. 4. 8.

2. Cor. 4. 16.

Matt. 11. 11. Luc. 7. 28.

σαφεστέρων ἡμᾶς ὅπῃ τοῦτο δεῖσθαι σωζαγγελμάτων, ἀκουέτω Παύλου λέγοντος· νεκρώσατε τὰ μέλη τὰ ὄπῃ τῆς γῆς· πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ὅπιθυμίαν κακήν. ἀγαθὸν ἡμῖν ψιλαῖς ἀσιτίαις, καὶ μόνων βρωμάτων ἀποχολαῖς τιὼ ἀληθεστέραν τῆς νηστείας εὑρήσομεν χάριν. ἀλλὰ μόνων τούτων ἀπεχόμενοι, καθαροὶ καὶ ἅγιοι πάντως ἐσόμεθα, ἀλλ' ἐκεῖνα τῆς ἑαυτῶν διανοίας ἀποπεμπόμενοι, δι' ἃ καὶ τὸ τῆς νηστείας ἐξεύρηται φάρμακον. οὕτω γὰρ ἐκκαθαίρωμεν τῷ ἁγίῳ λέγοντι· καθαρίσατε χεῖρας ἁμαρτωλοὶ, καὶ ἁγνίσατε καρδίας δίψυχοι. ὅτως ἀληθῶς τῆς νηστείας ὁ τρόπος· ἐν τούτοις ἡ τῶν ἔργων ὅπίδειξις· μὴ τρέφε τὸν νεῶν ἀκολάστοις ἡδοναῖς· ἀρκείτω σοι τῆς πορνείας τὸ κέντρον· πάθους ἐλευθέραν ἔχε τιὼ γνώμιν· φεῦγε τῆς ἀκαθάρτου κοινωνίαν. διὰ τούτων σαυτὸν ὅπιδείξεις θεῷ· ταῦτά σοι τῆς δικαιοσύνης προξενήσει τὸν στέφανον. καλὸν οὖν ἐν καιρῷ καὶ βρωμάτων ἀπέχεσθαι πολιτῶν, καὶ πολυτελῆ τραπέζης ἀναχωρεῖν· ἵνα μὴ τοῖς ὑπὲρ τῆς χρείαν ἐδέσμασιν ἐντρυφήσαντες κοιμώμενοι ἐφ' ἑαυτοῖς τῆς ἁμαρτίαν ἐγείρωμεν. πλανώμενοι γὰρ καὶ ἀπατεῶσι διὰ τούτων ἡ σὰρξ, χαλεπή τίς ἐστι, καὶ τῷ πνεύματος ὅπιθυμίαις δυσανταγώνιστος. ἀσθενοῦσι δὴ, καὶ τῷ πολιτῷ μὴ βοηθουμένη, ἐξ ἀνάγκης ἐκείνῳ δίδωσι τὸ νικᾶν. τοῦτο καὶ ὁ μακάριος Παῦλος διδάσκων ἡμᾶς, ὅτως φησὶ· καὶν γὰρ ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρηται, ἀλλ' ὁ ἔσω ἀνακαινοῦται ἡμέραν καθ' ἡμέραν. οἷς καὶ γνώμης ἐναντιότης, καὶ τρόπος ἀσύμβατος τιὼ φιλίαν ἀναιρεῖ, τούτοις τὸ δύνασθαι θάτερα κρατεῖν τὸ πλέον ἔχει χαρίζεται. τὸ δὴ νικᾶν ὅτι πολὺ κεῖται τοῖς κρείττοσι, πάντες ἂν ὁμολογήσειαν. τοσοῦτον γὰρ ἡμῖν ἐκ τούτου πολυσέσται τὸ κέρδος, ὅσον † εἰ ἐξ ἐκείνου † πολυσέσται τὸ βλάβος, εἰ λάβοι τὸ τῆς ἀμεινόνων ὑπερτερεῖν. ἀρκείτω τοίνυν ἐν ἡμῖν τὸ καλὸν· καὶ πᾶσι μὲν βρωμάτων οἰκέσθω τρυφή. ἡδὲ σώφρων ἡμῖν εἰσίτω νηστεία ἡ πάσης ἁμαρτίας ἐχθρά. ἧς τὸ κάλλος ἐξ ἀρχαίων ὑποδειγμάτων, καίπερ εἰδόσιν ὑμῖν, ὅπιδεῖξαι δεῖν ᾠήθην ἀγαπητοί. τί γὰρ, εἰπέ μοι, τὸν μακάριον Βαπτιστὴν, ἄνδρα τοσοῦτον καὶ τηλικοῦτον ἀπέφηνε; πόθεν δὲ τιὼ ἀρίστῳ ἐκείνῳ ψῆφον ἐκέρδανε, λέγοντος αὐτὸ σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ· οὐκ ἐγήγερται ἐν γεννητοῖς γυναικῶν μείζων Ἰωάννου Βαπτιστής; τί δὴ τῷ ἱεροφάντῃ Μωσεῖ εἰς τὸ γνόφον εἰσελθεῖν, καὶ θεωρῆσαι θεῷ παρεσκεύασεν; ἀχὶ νηστεία, πάσης ἡμῖν ἀρετῆς ἰδέαν ἀποτίκτουσα; νηστεία, τῆς ἰσαγγέλου πολιτείας τὸ μίμημα· σωφροσύνης πηγὴ· ἐγκρατείας ἀρχὴ· λαγνείας ἀναίρεσις. διὰ ταύτης καὶ οἱ τρεῖς νεανίαι φοβεροὶ καὶ ἀκα-

† εἰκός. † ἄλλ. πολυσέσται.

ἀκαταμάχητοι τοῖς Βαβυλωνίοις διέμεινεν· οἱ μετέχειν ἐξὸν τραπέζης βασιλικῆς, καὶ λαμπρῶν ἑτοιμάσεων ἀπὸ τῶν ἀστρεμμάτων † τῆς ἀ τρέφεσθαι παρεκάλουν· πολυτελείαν μὲν, καὶ σπάνεις ἐπιθυμίαν Βαβυλωνίοις ἔχειν παραχωρήσαντες, & τὸ κρατεῖν αὐτοῖς ἐπιτρέψαντες, ἐν ᾧ τὸ νικᾶσθαι καλὸν, ψιλὴν καὶ ἀπέριττον ἀγαπήσαντες τροφήν. ἀλλ' ὅρα μοι τὸν ἐκ τούτου καρπὸν· θείων ὀπτασιῶν ἠξιώθησαν, καὶ πυρὸς ἐφαίνοντο κρείττονες, καὶ βασιλέως ἤλεγχον ἀπειλὴν· καὶ λεόντων ἐκράτησαν, εἰς τὴν αὐτῶν φύσιν αὐτοὺς ἡμερότητι μεταβάλλοντες. τί οὖν Νινευίτας τῆς μεγάλης ἐκείνης διέσωσεν ἀπειλῆς; ὁ μὲν γὰρ προφήτης ἐκήρυττεν, ἔτι τρεῖς ἡμέραι, καὶ Νινευὶ καταστραφήσεται. οἱ δὲ, καθάπερ τι φάρμακον ἄρραγες καταλαβόντες τὴν νηστείαν, τὴν θείαν ἐδυσώπησαν ὀργὴν, & τὰ προσδοκηθέντων κακῶν ἀπηλλάττοντο. καὶ πολλὰ μὲν ἄν τις ἔχοι λέγειν τῆς νηστείας τὰ χρήσιμα. τὸ δὲ πᾶσι καταφανὲς & γνώριμον, ὅτι χρηστὸν εἴη πειρᾶσθαι δεικνύειν. & τοῦτο μὲν πολλῶν, περιττὸν οἶμαι & μάταιον. ἔχει γὰρ ἐξ ἑαυτῆς τὰ ἀληθείας τὰ γνωρίσματα. ἐπειδὴ δὲ τῇ τῶν ἐναντίων ἀντιθέσει, φανερώτερον αὐτῆς τὸ κάλλος διέρχεται· φέρε δὴ & τὰ ἐκ τραπέζης βρωμάτων ἐπιδείξωμεν πλείσματα· & τὰ ἐκ ταύτης πῶς συμβεβηκότα ἀναπτύξαντες, μάρτυρας ὥσπερ τῶν εἰρημένων τοὺς πεπονθότας καλέσωμεν· ἠυλίζετό ποτε κατὰ τὴν ἔρημον ὁ τῶν Ἑβραίων λαός· & Μωσῆς μὲν ἐπὶ τὸ ὄρος ἀνεκέκλητο τὸ Σινᾶ, ἐκεῖ θεὸθεν τὸν νόμον ὑποδεξόμενος, οἱ δὲ παιδαγωγοῦντος τὴν ἀπουσίαν ἀφορμὴν ἀβελίας ποιούμενοι, καὶ τὴν προσταττομένην εὐταξίαν ὀλιγωρήσαντες, πρὸς ἀλλοκότους ἐπιθυμίας ἐτρέφοντο. σκάνδαλον γάρ, φησι, ὁ λαὸς φαγεῖν καὶ πεῖν, & ἀνέστησαν παίζειν· τὸ δὲ παίζειν ἐνταῦθα, πορνεύειν ἐστὶν, εὐφήμως θεοῦθεν τῇ θείᾳ γραφῇ, παιδιᾶς ὀνόματι καλυπτόμενον. καὶ τί τοῖς πεπορνευκόσι τὸ ἐκ τούτου κακὸν; ἄκουε & Παύλου λέγοντος· μὴ δὲ πορνεύωμεν, καθώς τινες αὐτῶν ἐπόρνευσαν, καὶ ἐπεσον τῶν ὄφεων ἀπώλοντο. τί δὲ πάλιν αὐτοῖς λυπηρὸν ζωσθῆναι πάθει, ὅτε τὸν ἄρτιον & μάννα τροφὴν παρ' ἐδὲν ἡγησάμενοι, τὰ ἐν Αἰγύπτῳ τροφῆς ἐμέμνηντο λέγοντες· ὄφελον ἀπεθάνομεν πληγέντες ὑπὸ κυρίου ἐν γῇ Αἰγύπτῳ, ὅταν ἐκαθίσαμεν ἐπὶ τῶν λεβήτων τῶν κρεῶν, & ἠσθίομεν εἰς πλησμονήν. ὁρᾶν & διὰ τούτων ὑμῖν, ὡς γε νομίζω σαφῶς ἀποδεδειγμένην τὴν νηστείας τὸ κέρδος. ἐρεῖ δέ τις τυχὸν, οἶδα ἐγὼ, ὅτι τὸ νηστεύειν, οὐκ ἀκερδές, ἀλλὰ τὸ πονεῖν οὐκ ἀζήμιον, μᾶλλον τῇ φύσει πολεμιώτατον. εἶτα πῶς οὐκ ἀισχρὸν, & πάσης ἀτοπίας ἀνάμεσον,

† ἄλλ. τὸ ἀ τρέφεσθαι. puto ἧς ἀ τρέφεσθαι, vel τὴν τρέφ.

pueri formidabiles, & inuicti apud Babylonios inuenti sunt, quibus cùm mẽsa regia, lautiq; ciborum apparatus suppeteret, terræ seminibus ali vt liceret rogauere. Ac obesa corpora, carnisque cupiditatem Babyloniis concedentes, & in eo in quo vinci præclarum est, victoriam ipsis permittentes, simplicem ac sobriam cibi victusq; rationem adamarunt. Sed tu mihi, quem inde fructum illi ceperint animaduerte. Habiti sunt digni visis cælestibus, & ignem sine noxa euaserunt, tum regias repressérũt minas, & leones deuicerũt, ad mansuetudinem præter ipsorum naturam, facilitatemq; traductos. Quid verò Niniuitas ab illa ingenti irarũ denuntiatione liberauit? Inclamabat nimirum Propheta: *Adhuc tres dies, & Niniue subuertetur.* Illi verò ieiunium velut inexpugnabile propugnaculum arripientes, diuinã declinauere iracundiam, seque à malis imminentibus liberarunt. Ac multos quidem ieiunij fructus cuiuis dicendo explicare facile sit: sed in eius vtilitate multis verbis demonstrãda laborare, cùm ea nota omnibus ac perspecta sit, superuacaneum omnino ineptumque arbitror. Est id namque ipsa veritate per se testatum. Quoniam verò contrariorũ comparatione se adhuc clariùs eius pulchritudo indicat, age iam ferculorum luxuries quantum damni afferat demonstremus, quæq; mala quibusdam ab illa contigerint explicantes, eorum quæ diximus veluti testes, qui illa passi sunt, aduocemus. Degebat olim in deserto Hebræorum multitudo, ac Moses quidem in Sina montẽ fuerat euocatus, vt illic à Deo acciperet legem. Illi verò magistri absentiam, suæ temeritatis occasionem nacti, prioris disciplinæ negligentes, animum insanis cupiditatibus aduerterunt. *Sedit*, namque ait, *populus manducare, & bibere, & surrexerunt ludere.* Ludere porro hoc loco est fornicari, diuina Scriptura, id vitiũ, dum honestati seruit, ludi nomine obtegente. Quidnam verò iis qui fornicati fuerant acciderit mali, cognoscas licet ex Pauli verbis: *Neque fornicemur*, inquit, *sicut quidam ex ipsis fornicati sunt, & à serpentibus perierunt.* Quid verò iterum acerbitatis postea subierint, cùm cælesti manna contempto memoriam adhuc ad Ægypti cibos & alimenta referebant, dicentes: *Vtinam mortui essemus percussi à Domino in terra Aegypti, quando sedebamus super ollas carnium, & comedebamus panes ad satietatem.* Igitur ex his quoq; vobis ego quidem ieiunij vtilitatẽ perspicuè demonstratã fuisse arbitror. Sed dicat fortè aliquis, Noui equidem non inutile esse ieiunium, verùm labor quoque adiunctus molestia non vacat, quin est naturæ omnino inimicissimus. Itane verò? Quid turpius, aut quid omnino absurdius,

Ionæ 3. 4.

Exod. 32. 6.

1. Cor. 10. 8.

Exod. 16. 3.

† εἰκὸς. † ἄλλ. πρόσεστιν.

quàm

quàm amare quempiam ſcilicet res optimas, rerumq; ſibi vtilium poſſeſſionem magni æſtimare: deinde verò in ea ſibi vtilitate comparanda, vel ne tantulum quidem operæ ſumere, vel in eo certè ſe negligentiorem oſtendere? ac ieiunium quidē vtile eſſe profiteri, labores autem per quos eam vtilitatem conſequamur, vitare? Vt enim qui è terra enaſcuntur ſurculi, habent à radice ſui ortus initium, ſine qua nec eſſe poſſint; ſic hilaris, & tranquillæ mentis quies originem à laboribus trahit, ac per eos profert ſeſe latè, atq; oſtendit. Duorū ergo alterum eligere nos oportet. Aut enim laborem omnem declinando, totius gloriæ ac dignitatis expertes, mortuis non abſimiles erimus, nullam omnino curam noſtræ ſalutis gerentes, aut adamantes ieiunandi laborem, illa iure optimo conſequemur, quorum iacturam ab eo refugientes ſubire neceſſe fuerit. Nemo itaque dubitet futurū, quin ſi quidem ſapere velimus, optimam de nobis feramus ſententiam, quæque præſtantiora ſunt, iis quæ prodeſſe nihil poſſunt præferamus. Quamobrem ſiquis res illas, quę pulcherrimę apud homines ſunt, ob exiguos labores fugiens, nihil tamen ex eo ſentiret detrimenti, atque ab omni damno procul, id faciens, periculoq; abeſſet, eum nihilominus ego omnium inſipientiſſimum exiſtimarem. At verò ſi exigua quædam pati recuſantes, in maiora, & grauiora incurremus mala, an non conſentaneum fuerit id pati malle, cui labores & minùs graues, & fructuoſi magis adiuncti ſunt? Libenter autem eos rogem, qui ita ſunt affecti, vtrum odioſius, ieiuniumne, an æterna ſupplicia exiſtiment? Fatebuntur, vt arbitror, vel inuiti, eſſe de ſuppliciis, tanquam de longè peioribus, iudicandum. Cùm ergo nobis vtrumque neceſſitas proponat, cur id quod præſtantius eſt eligentes, non ipſi de nobis quàm rectiſſimè ſtatuamus? Neceſſe eſt enim aut per labores liberari malis, aut ſi illos recuſes, flammis inextinctis mulctari. Illud quoque præterea, ad ea quæ diſcimus adiungi placet, voluptatis vſum tum demum fruentibus reddi iucundiorem, quotieſcunque illis quidquam minùs iucundum experiri contigerit. Sic ægrotantibus, quantum in integra valetudine ſit boni, certius apparet. Proinde & qui paupertate, ac rerum inopia premuntur, attentiores ſunt ad lucrum. coguntur enim quodammodo vt iis frui velint, quibus carent. Atque vt vno verbo dicā, carentia voluptatum, maiorem earundē cupiditatem gignit. Eodem nempe artificio ſapientiſſimus quoque rerum opifex vniuerſum hoc conſtituit, atque deſcripſit, qui ſolem ſuccedere voluit nocti, noctem ſoli, vt gratiorem vtriuſque præſentiam mutua viciſſitudo

τῶν μὴ ἀμειν́ονων † ὁρᾶν, καὶ τὶω δ' συμ- † ἄλλ.
φέροντ@ κτῆσιν ποιεῖσθαι πρὸ πολλοῦ, τὸ ἐρᾶν.
† δ' ὅπως προσήκει τ ἀπ' αὐτῶν ὠφελείας † ἄλλ. δ'
ἡμέσθαι κυρίως, ἢ μηδόλως προσίεσθαι τὶω ἢ πως.
ἀρχὴν, ἢ πρὸ αὐτὸ ῥᾳδυμότερόν πως ἔχοντας
φαίνεσθαι; καὶ τὸ μὴ πηδεύειν, ὡς οὐκ ἀ-
κερδες εἶναι λέγειν· φεύγειν γὰ οὖν πόνους,
δι' ὧν τὸ κέρδ@ εὑρήσομεν; ὃνπερ γὰρ τρό-
πον τὰ ἐκ γῆς ἀνατρέχειν πεφυκότα βλα-
στήματα· ῥίζαν ἔχει τ ἡμέσεως τὶω ἀρχὴν,
ἑτέρως οὐκ εἶναι δυνάμενα· ὅτως ἡ τ δυ-
θυμίας ἀρχὴ, διὰ πόνων εὑρίσκεται, καὶ
δι' αὐτῶν ἀναπέλλει καὶ φαίνεται. Δεῖ τοί-
νυν ἡμᾶς δυεῖν ἑλέσθαι θάτερον· ἢ γὰρ τὸ
μηδόλως ἐθελῆσαι πονεῖν βουλευσάμενοι, ἀ-
κλείας μὲν πάσης καὶ τιμῆς ἀμοιρήσομεν,
ἐσόμεθα δ' νεκροῖς ὡθαπλήσιοι, μηδεμίαν
τ ἑαυτῶν σωτηρίας ποιούμενοι πρόνοιαν· ἢ
τ ὀκ ἐθ νηπεύειν ἀγαπήσαντες πόνον κερδα-
νέμεν ἐκεῖνα δικαίως, ὅσα μὴ τᾶτο ποι-
ῶντες † ζημίας συμβήσεσθαι· ὅτε δ' τὶω ἀ- † ἴσως, ζη-
ρίστω ἐφ' ἑαυτοῖς κυρώσαντες ψῆφον, τὸ μιωθησό-
κρεῖττον τ ὠφελεῖν ἀ πεφυκότων προτι- μεθα.
μήσομεν, εἰ τὸ δ' φρονεῖν αἱρησόμεθα παν-
τάπω σαφές. εἰμὶ δ' τὸ φεύγειν τὰ κάλλι-
στα τ ὀν ἀνθρώποις πραγμάτων, διὰ πόνους
μικρὸς, βλάβ@ ὐδὲν προσοίσει τοῖς κεχρη-
μένοις. ἔγω δ' πάσης ζημίας καὶ κινδύνα κα-
θίσημι οὖν μὴ τᾶτο ποιεῖν ἐλομένους, πάν-
των ἂν ἔγωγε θείλω ἀλογωτέρους. Εἰ δ' τὰ
μικρὰ παθεῖν ὡθαιτόμενοι, μείζοσι καὶ
χαλεπωτέροις πειρασόμεθα, ὡς οὐκ
ἀνόλεθρον, μᾶλλον ἐκεῖνο ἑλέσθαι παθεῖν,
ᾧ καὶ τ πόνων τὸ ἔλαττον, καὶ τὸ κρεῖττον
ἀνόλεθρὸν. πυθοίμην ἂν ἡδέως τ ἄτω διᾳ-
κειμένων, πότερόν ποτε τὸ πηδεύειν ἐρᾶσιν
ὀχληρὸν, ἢ τὸ δι' αὐτῶν@ κολάζεσθαι; ἀλλ'
οἶμαι καὶ † ἄκοντας ἂν ὁμολογήσειν, ὅτι τὸ † ἄλλ.
χεῖρον εἰς τιμωρίαν ὑποβλητέον. ἀνάγκης ἄκοντες.
τοίνυν ἡμῖν προσαγούσης ἀμφότερα † τί μή, † ἄλλ. καὶ
τὸ κρεῖττον ἁρπάσαντες, ἄρα σὺ ἑαυτῶν τί μή.
βουλευσόμεθα; δεῖ γὰρ ἢ πονοῦντας ἡμᾶς, τ
κακῶν ἀπαλλάττεσθαι· ἢ τᾶτο πράττειν ὀκνή-
σαντας, πυρὶ ἀσβέστῳ καθαπτομένους. κἀκεῖνο
ἢ τοῖς εἰρημένοις † προσθῆναι καλὸν· οἷα τ ἡ- † χρ. προσ-
δέων ἡ χρῆσις, τότε μᾶλλόν ἐστι τοῖς ἔχουσι θεῖναι.
χαλεπωτέρα, ὅταν τι τ μὴ τοιούτων ἡμέσθαι συμ-
βῇ. τοῖς μὲν γὰρ διὰ νόσου κειμένοις, τὸ τ ὑ-
γείας ἀγαθὸν ἐστι καθαφανέστερον. οἱ δ' πενία
& τῇ τ ἀναγκαίων ἀπορίᾳ † πρισθόμενοι, σοὶ † ἴσως, πρυ-
τὸ κερδαίνειν εἰσὶ διὰ τᾶτο προθυμότεροι. ὧν χόμενοι.
γὰρ σὺκ ἔχουσι ζητεῖν ἀναγκάζουσ' τ ἀπολαυ-
σιν· & συλλήβδην εἰπεῖν τῇ τ ἡδέων ἀπολεί-
ψει, μείζων ὁ σοὶ ταῦτα πόθ@ γίνετ'. ἄτω δὴ
ὁ τῶν πάντων δημιουργὸς θεὸς τόδε τὸ πᾶν
διεκόσμησεν· ἡλίῳ μὲν νύκτα τὸ φαίνεσθαι δοὺς·
& μετ' ἐκεῖνον αὐτῇ, ἵνα δι' ἀλλήλων ἀμειβό-
μενοι, χαριεστέραν τ ἑαυτῶν παρουσίας ἐπιδε-
λῶσι

λῶσι τ̃ χρείαν. Ὧ μὲν παρούσῃ ⟨ὀλιγωρεῖν τ̃ ἀνθρώπῳ ⟩μανίας εἰθισμένης ἀεὶ τῷ ἤδη ὄντι ἕτερῳ δ' φθάσαι ⟨τ̃⟩, ἀνηβώσης ὅπῃ τὸ μέλλον καὶ προσδοκώμενον. κρείττων ἢ τ̃ εἰρημένων ἡ δύναμις ὅπῃ τε νηστείας καὶ τρυφῆς. σὺ δὲ τὸν νηστεύοντα οὐκ ἀκέρδες, ἵνα καιρὸν καλέσῃ ⟨τ̃⟩ ἀπολαύσης † ἧδύτερον. ἀγαπήσωμεν οἶνον τ̃ νηστείαν, ὡς παντὸς ἀγαθοῦ ⟨τ̃⟩ πάσης εὐθυμίας μήτερα. Οὕτω γὰρ Ἕλλήνων ἀπιμάζουσι παῖδες, οἱ δοκοῦντες σοφοί. Ἰουδαῖοι δὲ πάντας ἀνθρώπους ὑπερβαλλόμενοι τῇ τ̃ ἀσεβημάτων καινότητι, εἰδέναι μὲν οὐκ ἀρνοῦνται πράττουσι δ', ἅτως αἰσχρῶς, ὡς εἶναι πάντα κρείττους ὅτε μὴ τοῦτο ποιοῦντες εὑρίσκονται. πάσης γὰρ, ὡς ἔπος εἰπεῖν, πονηρίας πεπληρωμένοι, ⟨τ̃⟩ πᾶσαν ἐν ἑαυτοῖς ἀκαθαρσίαν ὠδίνοντες, †μόνῳ δ' ἤδη τῷ τ̃ νηστείας ὀνόματι σεμυνόμενοι προφάσιν ἀλαζονείας πολλάκις ποιοῦνται τ̃ δρεπτήν. τί γὰρ ἄν τις εἴποι τ̃ ἀμαθέστατον ἐκεῖνον καὶ ἀπαίδευτον Φαρισαῖον ἐννοῶν, ὃν ὁ κύριος ἡμῶν Χριστὸς ἐν εὐαγγελίοις διαγράφει προσευχόμενον ἐν τῷ ἱερῷ, ⟨τ̃⟩ βοῶντα·

» ὦ θεός, εὐχαριστῶ σοι ὅτι οὐκ εἰμὶ ὡς οἱ λοιποὶ τ̃ ἀνθρώπων ἅρπαγες, ἄδικοι, μοιχοὶ· ἢ ⟨τ̃⟩
» ὡς ἔτι ⟨δὲ⟩ ὁ τελώνης· νηστεύω δὶς δ' σαββάτου·
» ἀποδεκατῶ πάντα ὅσα ἂν κτῶμαι. τί φῂς ἐμβρέντητε, † ὅπῃ νηστείᾳ μεγαλαυχήσῃ⟨ς⟩; ὅπῃ τοσούτῳ ὑστεροφίαν αἰσθάνῃ νοσῶν; ὅπῃ τοῖς ἅτω μικροῖς ἀκριβολογούμενος; ἅτω τ̃ ἀλαζονείας τ̃ ὄγκον ὁρᾷς; ὁ παύσῃ διυλίζων τ̃ κώνωπα, τ̃ ⟨δὲ⟩ κάμηλον καταπίνων, καθά φησιν ὁ σωτὴρ; καὶ νομοθετῇ σαυτὸν εἶναι
» λέγων † ὅτι τὸ γεγραμμένον ἀγνοεῖς· ἐγκωμιαζέτω σε ὁ πέλας καὶ μὴ τὸ σὸν στόμα. ἀλλότριος ⟨δὲ⟩, καὶ μὴ τὰ σὰ χείλη. ἀεὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί· ὅτι παρομοιάζετε τάφοις κεκονιαμένοις, οἵτινες μὲν φαίνονται τοῖς ἀνθρώποις ὡραῖοι· ἔσωθεν ⟨δὲ⟩ γέμουσιν ὀστέων νεκρῶν, καὶ πάσης ἀκαθαρσίας. πάσης γὰρ ὄντως ἀκαθαρσίας ἡ τῶν Ἰουδαίων γνώμη πεπλήρωται· καὶ τ̃ Φαύλων οὐκ ἔστιν ὅ-
δεν ὃ μὴ παρ' ἐκείνοις τέτιμηται· ἃ γὰρ εἰδέναι τ̃ θεῖον ἐθελήσαντες νόμον· ἀλλὰ καὶ τ̃ δοθεῖσαν αὐτοῖς μετανύσαντες σύνεσιν, ἀνήκοοι μὲν ὄντες καὶ ἀπειθεῖς διετέλουν. ὅπῃ ⟨δὲ⟩ τούτοις αὐτὸς καλαιλᾶται θεὸς, μᾶλλον ⟨δὲ⟩ προφήτης βοῶν· πρὸς τίνα
» λαλήσω καὶ μαρτύρωμαι, καὶ ἀκούσεται; ἰδοὺ ἀπερίτμητα τὰ ὦτα αὐτῶν, καὶ οὐ δύναται ἀκούειν· ἰδοὺ τὸ ῥῆμα αὐτοῖς κύριος ἐγένετο εἰς ὀνειδισμόν, οὐ μὴ βουληθῶσιν αὐτὸ ἀκοῦσαι. Φορτικὴ γὰρ τοῖς ἐκλικῶς ἁμαρτάνουσιν ἡ τ̃ συμφερόντων παραίνεσις· καὶ τοῖς ἀκολασταίνειν ἐθέλουσι, τὸ ζωφρονεῖν ἐχθρὸν ἡδύ. ὅπερ γὰρ πρόσπον τοῖς ἐξ οἴνου μεθυσμένοις, βεβαπτίσθαι μὲν εἰς ἀβυσσίαν ὀνεῖδος· τὸ φρονεῖν ⟨δὲ⟩ ὀρθὰ διὰ τοῦτο παρηρημένον ⟨ἐστὶ⟩, ὅτι τοῖς χείροσιν ἀεὶ προσομιλεῖν ὑπόζυγιον καὶ αἰσθάνεται. ἅτως οἱ τῇ φιληδονίᾳ νενικημένοι, ⟨τ̃⟩ καθάπερ εἰς τέλμα βαθὺ πεσόντες τ̃ ἁμαρτίαν, ⟨τ̃⟩ τ̃ σώφρονα νοῦν τοῖς ἀκαθάρτοις

† ἄλλ. ἡδέτερον.

† ἄλλ. μόνον.

† ἄλλ. τῇ νηστείᾳ.

† ἴσως, ὃς πῆς.

efficeret. Cùm perpetua illa consuetudo sit humanæ mentis, vt quæ adsunt cõtemnat, ac satietate præsentiũ ad illa aspiret quæ expectantur, & impendent. Valent hęc procul dubio in ieiunio quoque, & mersarũ luxu. Quare ieiunio illa adiuncta vtilitas est, vt voluptatis, cùm tempus inciderit, iucundior sit oblectatio. Igitur ieiunium, velut omnis boni ac lætitiæ parentem amplectamur. Hoc Græci, vt sibi quidẽ videntur, sapientes cõtemnunt. Iudæi verò qui omnes homines impietatum nouitate superant, illud quidem se nosse haud negant, verùm tam indecorè exercent, vt fortè meliores illos cùm id non attingũt reperias. Pleni siquidẽ, vt vno verbo dicam, omni improbitate, omnemq; intra se impuritatem fouentes, solo ieiunij nomine sibi plaudunt, atque ex virtute, superbiæ occasionem petunt. Quid enim dixerit quispiam de imperito illo ac inscientissimo Pharisæo cogitans, quem Christus Dominus nobis in Euangelio describit orantem in templo, & clamantem: *Domine gratias ago tibi, quia non sum sicut cæteri hominũ, raptores, iniusti, adulteri, velut etiam hic publicanus. Ieiuno bis in sabbato, decimas do omnium quæ possideo.* Quid loqueris fanatice? quid ob susceptа ieiunia te iactas? quàm graui arrogantiæ morbo teneare non sentis? ac res adeò paruas tam accuratè prosequeris? quanta inflatione superbiæ tumeas nondũ animaduertis? Non cessabis excolare culicẽ, camelum autem deglutire, vt Saluator ait? teq; legis peritũ venditabis, qui quod in lege scriptũ est nõ intelligis? *Laudet te vicinus, & non os tuũ, extraneus, & non labia tua. Væ vobis scribæ & Pharisæi hypocritæ, quia similes estis sepulchris dealbatis, quæ foris apparent hominibus speciosa, intus autẽ plena sunt ossibus mortuorũ, & omni immunditia.* Est enim reuera totius immunditię plena Iudæorũ mens, nec quidquã est mali, quod non apud illos in pretio fuerit. Quippe diuinã legem ignorãtes, mandataq; adeò ipsis proposita contẽnentes, sese contumaces ac rebelles prębuerunt. Proinde ipsos obiurgat Deus, clamãs per prophetam: *Cui loquar, & quem contester, & audiet? ecce incircuncisæ aures eorum, & audire non possunt. Ecce verbũ Domini factum est illis ludibriũ, nolunt illud audire.* Graue est siquidẽ iis qui peccandi consuetudine tenentur, de rebus vtilibus admoneri, nec quibus vitam libidinosè agere decretum est, temperãtia iucunda. Nam quemadmodum illorum mens, qui ex vino ebrij sunt, mergitur in amentiam, proindeque ad ea quæ recta sunt adspirare haud potest, nec turpissima quæque amplecti perniciosum existimat; ita qui voluptati seruiũt, atq; alto peccati veluti cœno obruti sunt, sedatumq; ani-

Mat. 23. 24.

Prou. 27. 11.

Mat. 23. 27.

Ierem. 6. 10.

mum fœdis cupiditatibus implicuerũt, immotum apud se malũ retinent, toti in id inclinantes, atq; illud intuentes vnum, hoc sanè morbo premuntur. Ac dementissimi quidẽ omniũ Iudæi, scelerum magnitudine cum patrum impietate certantes, turpiter se irridendos ducebãt si improbitate vinci se ab illis paterentur. Nec enim aliter animũ se maioribus suis dignũ gerere arbitrabãtur, nisi eisdem se ac turpioribus etiam facinoribus maculassent. Quas quidem ob res grauiter & acerbè commotus, eiusmodi
Ierem. 7. 25. verbis ad eos omnium Dominus vsus est: *A die qua egressi sunt patres eorum de terra Aegypti, vsque ad diem hanc misi ad vos omnes seruos meos prophetas, per diem consurgens diluculo, & misi, & non audierũt me, & non intendit auris eorum, & indurauerunt ceruicem suam, super patres suos.* O qui parentes soli germana impietatis similitudine retulistis, quiq; à quibus prognati sitis, eadẽ cum iis sentiẽtes iudicatis. O qui maiores impietate superastis, ac nouis contra legẽ inuentis, nimiæ illos infirmitatis damnastis: vobis tantũmodo vincere concessum est in iis in quibus superare omnino vtilius fuerat. O qui victoriam incommodiorẽ quacunque ignominia tulistis. O quibus eam victoriã sortiri contigit, qua qui caruerunt tanquam leuiora mala ausos vestrũ omniũ
Ierem. 7. 26 iudex condemnat Deus. *Indurauerũt*, inquiens, *ceruicem suam.* Ob hæc autem lamentari ac lu-
Ierem. 7. 29. gere Prophetam iubet. *Tonde capillum tuum, & proijce, & sume planctũ in labijs quæ reprobauit Dominus, & repulit sobolem quæ fecit hæc. Quoniam fecerunt filij Iuda malum in oculis meis, dicit Dominus.* Mox impietatis modũ explicans, ait: *Constituerunt abominationes suas in domo, in qua inuocatum est nomen meum, vt polluerent illud, & ædificauerũt altare Tapheth.* Eò namq; demũ dementiæ sunt deducti, vt ipsum etiam benefactorẽ suum non agnoscerent, cultumq; Idolis impẽdere vtilius existimarent. Igitur sibi ipsis Deorum nomina confingentes, sacrificia iisdem offerebant. Alij suis affectibus obsecuti, mentẽ prodigiosis cupiditatibus addixere: sibiq; lætissima quæq; in montibus nemora deligentes, in iis hostias dæmonibus immolabant, nymphas, vt ego arbitror, ex Gręcorũ poëtarũ inuentis, Hamadryadas, Oreadasque inuocantes. Tum in omnem turpem cupiditatem effusi, quæq; occultanda maximè fuerant, in iis se impensiùs iactantes, non mediocrem legis auctori molestiam afferebant. Proinde is ad Ieremiam Prophetã:
Ierem. 3. 6. *Vides*, inquit, *quæ fecit mihi domus Israël? Abijt in omnem montem excelsum, & sub omni ligno frondoso, & fornicata est ibi. Et dixi, postquam fornicata est omnia hæc, Reuertere ad me, & non est*

† ἐγκαταπήξαντες πάθεσιν, ἀσάλευτον ἔχουσι παρ' ἑαυτοῖς τὸ κακὸν, ὅλοι πρὸς τοῦτο κεκλιμένοι καὶ βλέποντες, ταύτῃ πεπεδημένοι τῇ νόσῳ. Καὶ οἱ πάντων ἀνθρώπων παραφρονέστατοι Ἰουδαῖοι, καὶ τοῦ τῶν πλημμελημάτων ὑπεροχαῖς, τῇ τῶν πατέρων ἀσεβείᾳ φιλονεικήσαντες, αἰσχύνης καὶ γέλωτος ἄξια πράττειν ἐνόμιζον, εἰς τὸ νικᾶν αὐτοῖς ἐν ἁμαρτίαις παραχωρήσαιεν. μὴ γὰρ ἑτέρως ἄξια τῶν γεγενηκότων φρονοῦντας εὑρίσκεσθαι σφᾶς αὐτοὺς ὑπελάμβανον, εἰ μὴ τοῖς αὐτοῖς ἢ καὶ χείροσι περιπίπτοιεν ἀτοπήμασιν. Ἐπὶ τούτοις δυσχεραίνων, καὶ δικαίως ἀγανακτῶν ὁ πάντων δεσπότης ἔφασκε θεός· ἀφ' ἧς ἡμέρας † ἐξήλθοσαν οἱ πατέρες ὑμῶν ἐκ γῆς Αἰγύπτου, καὶ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης, ἐξαπέστειλα πρὸς ὑμᾶς, πάντας τοὺς δούλους μου τοὺς προφήτας ἡμέρας † ὄρθρου· καὶ ἀπέστειλα, καὶ οὐκ ἤκουσάν μου, καὶ οὐ προσέσχε τὸ οὖς αὐτῶν· καὶ ἐσκλήρυναν τὸν τράχηλον αὐτῶν ὑπὲρ τοὺς πατέρας αὐτῶν. † ὦ μόνοι τοὺς φύσαντας τῇ συγγενείᾳ τῶν ἀσεβημάτων ἐπιδειξάμενοι, καὶ τῇ ταυτότητι τῆς γνώμης, τὸ τίνων γεγόνατε παῖδες γνωρίσαντες. † ὦ τοὺς γεγενηκότας ἐν ἀσεβείᾳ νικήσαντες, καὶ τοῖς κατὰ τοῦ νόμου νεανιεύμασι τῆς ἐκείνων ἀσθενείας κατηγορήσαντες· μόνοις ὑμῖν παρέστη κρατεῖν, ἐν οἷς † ἦν ἡττᾶσθαι λυσιτελέστερον. † ὦ νίκην δράμενοι πάσης ἀδοξίας χαλεπωτέραν. † ὦ ψῆφον λαχόντες ἑλεῖν ἢ νῖκος ἦν οὐκ ἔχοντας, ἐπ' ἐλάττοσι κακοῖς, τάχα που τολμᾶν καὶ σεμνύνεσθαι, ὑμῶν ὁ πάντων κριτὴς καταδικάζει θεός. ἐσκλήρυναν, φάσκων, τὸν τράχηλον αὐτῶν. Ἐπὶ τούτοις αὐτοὺς θρηνεῖσθαι κελεύει τῷ προφήτῃ, καί φησι· κεῖρε τὸν κεφαλήν σου, καὶ ἀπόρριπτε, καὶ ἀνάλαβε ἐπὶ χειλέων θρῆνον, ὅτι ἀπεδοκήμασε, καὶ ἀπώσεταί σε κύριος, τὸν γενεὰν τὸν ποιήσασαν ταῦτα· ὅτι ἐποίησαν οἱ υἱοὶ Ἰούδα τὸ πονηρὸν ἐνώπιόν μου, λέγει κύριος. Εἶτα καὶ τὸν τρόπον τῆς ἀσεβείας αὐτῶν ἐξηγούμενός φησιν. ἐπάταξα τὰ βδελύγματα αὐτῶν ἐν τῷ οἴκῳ ᾧ ἐπικέκληται τὸ ὄνομά μου ἐπ' αὐτὸν, καὶ ᾠκοδόμησαν τὸν βωμὸν τοῦ Ταφέθ. εἰς γὰρ † τοσαύτης μανίας ἐξῆλθον ὑπερβολὴν, ὡς καὶ αὐτὸν τὸν εὐεργέτην ἀρνήσασθαι, καὶ τὸ λατρεύειν εἰδώλοις ἡγεῖσθαι χρησιμότερον. Καὶ γοῦν ὀνόματα θεῶν † ἐν ἑαυτοῖς ἀναπλάττοντες, θυσίας αὐτοῖς ἐπετέλουν. ἕτεροι δὲ τοῖς οἰκείοις περιελκόμενοι πάθεσιν, εἰς ἀλλοκότους ἐπιθυμίας τὸν νοῦν ἐμερίζοντο. καὶ καταλαβόντες τῶν ἐν ὄρεσιν ἀλσῶν τὰ εὐανθέστερα, θυσίας ἐκεῖ τοῖς δαίμοσιν † ἐπῆγον· νύμφας, ὡς ἔμοιγε δοκεῖ, κατὰ τοὺς Ἑλλήνων ποιητὰς, Ἁμαδρυάδας, καὶ Ὀρειάδας ἐπικαλούμενοι· καὶ πρὸς πᾶσαν ἐπιθυμίαν ἀναιδῆ διαχεόμενοι, ἐφ' οἷς καταδύεσθαι μᾶλλον ἐχρῆν ἐπὶ τούτοις μεγαλαυχούμενοι, οὐ μικρὰ τὸν νομοθέτην λυποῦντες ἐφαίνοντο. διὰ τοῦτο καὶ Ἱερεμίᾳ τῷ προφήτῃ φησὶν· Εἶδες ἃ ἐποίησέ μοι ἡ κατοικία τοῦ Ἰσραὴλ; ἐπορεύθη ἐπὶ πᾶν ὄρος ὑψηλὸν, καὶ ὑποκάτω παντὸς ξύλου ἀλσώδους, καὶ ἐπόρνευσαν ἐκεῖ· καὶ εἶπα μετὰ τὸ πορνεῦσαι αὐτὴν ταῦτα πάντα, πρός με ἀνάστρεψον, καὶ οὐκ ἀνέ-

† γρ. ἐγκαταπτήξαντες.
„ † ἄλλως ἐξήλθησαν.
„ † ἄλλ. καὶ
„ † ἄλλ. ὦ.
† ἄλλ. ὦ.
† ἄλλ. οὐ ἡττᾶσθαι.
† ἄλλ. ὦ.
† ἄλλ. ὦ.
† ἄλλ. τοσαύτην ἀγνοίας.
† ἄλλ. παρ' ἑαυτοῖς.
† ἄλλ. προσῆγον.

ἀνέστρεψε. μισθὸν γὰρ τῆς ὠφελείας οὗτος πρόσεστιν, οἷς οὐκ ἀρέσκει τὸ σώζεσθαι. καὶ ἡ φύσις μὲν τῆς φιληδονίας τὸν καιρὸν ὁ τοιοῦτος εἶναι μὴ ὠφελιτέρμονα· ἀεὶ δὲ πρὸς τὸ χεῖρον ἐκτείνεται, τὸ σωφρονεῖν οὐκ εἰδώς. μαρτυρήσει τοῖς εἰρημένοις ἡ σκληρὰ καὶ ἀμείλικτος τῶν Ἰουδαίων προαίρεσις· μήτε τὸ πείθεσθαι τοῖς τοιούτοις φυλαξαμένη τῆς ἀρχῆς, καὶ τὸ ἔσχατον φιλοτιμίας ὑπὲρ φρονήσασα. εἰ γὰρ ἐξὸν αὐτοὺς μεταγινώσκοντας σώζεσθαι, καὶ τὸ συμφερόντων ὀλιγωρήσαντας, καὶ τοσαύτην φιλανθρωπίαν παρ' ὧδε λογισαμένους, πῶς οὐκ ἀλόγως καθ' ἑαυτῶν τὸ μὴ δεῖν ἐλεεῖσθαι κυρώσασι; πῶς γὰρ ἃ πάσης ἐπέκεινα δραμόντες ἀλαζονείας ὤφλισκον, οἷς παρὸν αὐτοῖς ὄφλειν τὴν ἡμερίας ἀπαλλαγὴν τῶν ἁμαρτίας ἀποδημίζασι, βαρυτέραν ἑαυτοῖς καλῶσι τὴν κόλασιν, ἀεὶ τοῖς φθάσασι μείζονα προσιθέντες τὰ πλημμελήματα; τοῖς δὲ τὸν ἀρκοῦντα τὸν τρόπον τὴν κόλασιν πλέον, ἢ τὸ μὴ κακῶς παθεῖν πεπρωδέστερον. οὐκ ἂν γάρ τις ἁμάρτοι τὸ ὅπη τὸ τοῖς †ἔλαιον ἀναιρεῖσθαι συμβουλεύων. οὐκ ἐμὸς ὁ λόγος· ὁ πάντων δεσπότης τὰ τοιαῦτά φησιν, ὅτε τὸν προφήτην ὑπὲρ αὐτῶν προσδυσχεραίνοντα ἀπέτρεπε. καὶ σὺ μὴ προσεύχου περὶ τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ μὴ ἀντίσχου τοῦ ἐλεηθῆναι αὐτούς, καὶ μὴ δύσχερές σοι ᾖ καὶ μὴ προσέλθῃς μοι περὶ αὐτῶν, ὅτι οὐκ εἰσακούσομαί σου. ἢ οὐχ ὁρᾷς τί ἅττα ποιοῦσιν ἐν ταῖς πόλεσιν Ἰούδα, καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς Ἱερουσαλήμ; οἱ υἱοὶ αὐτῶν συλλέγουσι ξύλα, καὶ οἱ πατέρες αὐτῶν καίουσι πῦρ, καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν τρίβουσι σεῖς τοῦ ποιῆσαι χαυῶνας τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἔσπεισαν σπονδὰς θεοῖς ἀλλοτρίοις, ἵνα παροργήσωσί με. Οἱ υἱοὶ τὰ ξύλα συλλέγουσιν. οἱ πατέρες τὸ πῦρ ἀνακαίουσι. τὰ γυναῖα τρίβουσι τὸ σεῖς, ἵνα μηδὲν ἔξω τῆς ἁμαρτίας ὑπολείσκηται· πάνυ δὴ τὴν ἁμαρτίαν †ἐρχόμενοι, δικαίως †ἀκούσουσιν. Ὅτι σὺ ἐπίγνωσιν ἀπώσω, κἀγὼ ἀπώσομαί σε τοῦ ἱερατεύειν μοι· καὶ ἐπελάθου νόμου θεοῦ σου, κἀγὼ ἐπιλήσομαι τέκνων σου. Φιλονεικεῖ γὰρ ἀεὶ τῷ μεγέθει τῶν ἁμαρτημάτων ὁ τῆς κολάσεως τρόπος, καὶ τοῖς ἐπαισιμένοις ἀκολουθεῖν ἀνάγκη †τὴν ἁμαρτίαν ἰσόρροπον. τί δ' ἂν ἡμῖν μεῖζον εἰς τὸ παθεῖν ἀπεργάσηται ἢ χαλεπώτερον τοῖς ὅπη τοσούτῳ ἁλωκόσιν; ἢ τὸ μὴ θείας ἱερουργίας ἀπεργάζεσθαι, ζημιοῦσθαι δὲ τὴν αὐτοῖς ὑπάρχουσαν πρὸς θεὸν μνήμην, οἷ δὴ καὶ εὖ εἶναι λαχόντες πάσης, ὡς ἔπος εἰπεῖν, δυσμίας διετέλουν ὄντες ἀπροσδεεῖς. ἀλλὰ γὰρ ἡ δυσπραγία δεινὸν ἓν κακὸν, καὶ τοῖς ἀνοήτοις ἀφόρητον. ὅταν δὲ καὶ ἃς ἔχειν αὐτοὺς ἦκεν ἀγαθὰς, φαίνωνται περισσεύοντες, τότε καὶ προφάσεις ἀπονοίας τοῖς κεκτημένοις εὑρίσκεται. τοῦτο παθόντες οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, καὶ τὸ τῆς θεσπεσίας φιλανθρωπίας ὑπερφρονήσαντες· τὸ μὲν θεῖον ὅτι προσήκει φυλάττειν νόμον οὐκ εἰδέ-

†ἴσως, ἔλεον.

† ἄλλ. ἀκούσουσιν.

†ἴσως, ἢ ὠμωρίαν.

reuersa. Oderunt enim suæ vtilitatis vias quibus ipsamet inuisa est salus; nec voluptatis occasiones auersatur, qui voluptati seruire iucundum existimat; verùm assiduè ad deteriora prolabitur, nec sanæ mentis vllam retinet partem. Confirmantur porro ea quæ diximus, si quis peruicacem atque indomabilem Iudæorum animum videat; qui nec initio ne in eiusmodi mala inciderent prouiderunt, & Domini sui gloriam ac dignitatem penitus contempserunt. Si enim cùm ipsis liceret pœnitẽtiam agentibus seruari, illi & sibi vtilia neglexerunt, & tantam benignitatem nihili omnino fecerunt: certè suo ipsi calculo se misericordia prorsus indignos esse iudicauere. Nam quis eos vltra omnem vanitatis modum progressos fuisse neget, quibus cùm liceret, si à peccato abscederent, supplicio eximi, grauiorem sibi indies pœnam accersunt, admissa scelera maioribus assiduè sceleribus cumulantes? Qui verò hoc modo sunt affecti, eos potiùs mulctari grauiter quàm immunes à noxa haberi consentaneum est. Nec enim quispiam errauerit, qui misericordiam erga illos tollendam esse suadeat. neque hæc à me inuenta oratio est. Ita omniũ Dominus loquitur, cùm pro ipsis orantem prophetam auersatur: *Tu ergo noli orare pro populo hoc, & ne roges vt misericordiam consequantur, & ne ores, nec accedas mihi pro eis, quia non exaudiam te. An non vides quid isti faciant in ciuitatibus Iuda, & in viis Ierusalem? Filij eorum colligunt ligna & patres ipsorum incendunt ignem, & vxores ipsorum miscent similaginẽ, vt faciant placentas militiæ cæli, & libauerunt libamina diis alienis, vt me ad iracundiam prouocarent.* Filij, ait, ligna colligunt, patres ignem incendunt, vxores miscent similaginem, ita vt nemo à noxa immunis sit. Cùm igitur peccatis supra modum sint addicti, meritò audient: *Quia tu scientiam repulisti, repellam te & ego, ne sacerdotio fungaris mihi. Oblita es legem Dei tui, & ego obliuiscar filiorum tuorum.* Certat enim semper cum magnitudine scelerum supplicij modus, ac æqualem peccatis pœnam succedere necesse est. Quænam verò pœna maior aut grauior iis, qui tam nocentes reperti fuerant, infligi meritò potuit, quàm vt à sacerdotio arcerentur, cùm illos ex animo suo & memoria deleret Deus, per quam vt feliciter agerent consecuti, omni, vt vno verbo dicam, iucunditate abundarẽt. Enimvero res quædam grauis felicitas est, insipientibusque intolerabilis. Cùm verò etiam ad eos quos minimè oportuerat recidit, fit iis ipsis ad quos peruenit, occasio dementiæ. Id nimirum Israëlitis contigit, qui contemptâ Domini benignitate, nec diuinæ legis seruandæ curam quidquam ad se pertinere arbitrati sunt, seque socordiæ peni-

Ierem. 7. 16.

Osea 4. 6.

tus addicentes ad peruersas quasque cupiditates festinè contendere non destiterunt: nec ea quæ legis auctori placuerant effecerunt, sed pro lege suam sibi constituêre libidinem, solisque, quæ sibi quisque pro arbitrio ferret, præceptis paruerunt. Hominum itaque, qui sic affecti, atque eiusmodi sensu præditi sunt, miseriam sancti viri non immeritò deplorantes dicunt: *Audite verbum Domini, quia ego assumo super vos planctum. Domus Israël cecidit, neque ampliùs adiiciet vt resurgat. Vocate nænias, & præficas, & veniant, & ad sapientes fœminas mittite, & loquantur, & assumant super vos lamentum, quia grex Domini contritus est.* Ieremias autem Propheta, veluti iam pressos malis spectaret, atque à supplicio haud longè abesse animaduerteret, ipsos suammet ipsorũ vicem lamentantes inducit his verbis: *Appropinquauit tempus nostrum, impleti sunt dies nostri, quia venit finis noster. Leues fuerunt persequentes nos super aquilas cæli.* Cùm igitur ignoratio, atq; error omnia peruasisset, sibique vniuersum orbem terrarum diabolus subiecisset, *Dilatauit*, vt ait propheta, *infernus animam suam, & aperuit os suum, vt non cesset.* Græci siquidem ob insignem amentiam ad inaniũ deorum cultum dilapsi, & mutantes gloriam incorruptibilis, in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, volucrum, quadrupedum, & serpentium, tanquam secundo vento accelerarent nauigium, in mortis barathrũ contento cursu deferebantur. Iudæi autem præscripta sibi mandata spernentes, imò verò eò deducti amentiæ, vt etiam ignominiæ labem aspergi sibi existimarent, si ea præstitissent, per quæ optimè institutæ vitæ laudem necessariò adipiscerentur, iisdem illos vestigiis properè sequebantur. Sed cùm nox veluti quædam & caligo terras mariaque inuoluisset, vniuersorum Dominus ac Deus, omnium in terris pulcherrimum opificium suum, hominem inquam pereuntem, à se negligi non est passus: sed tanquam insanabili morbo correptam humanam naturam animaduertens, suum ad nos mittit Verbum, quod solum & diaboli tyrannidem euertere, & ab iis quibus premebamur malis liberare posset. Hic [Dei Filius] nostri similitudinem assumens, & homo factus, atque ex sancta Virgine Maria genitus, non id quod erat dimittens, sed quod non erat sibi adscisens, nostram salutem operatur. *Manet autem*, vt Paulus ait, *heri & hodie, idemque in sæcula.* Nec variationem aliquam diuinitatis ex eo quòd homo factus est, mutationémve sustinuit, sed idemmet est, qui antè fuit, eritque perpetuò. Hic cùm in mundum venisset, diabolum olim clamantem, *Orbem comprehendam, vt ni-*

Amos 5.1.

Thren.4.18

Esaiæ 5.14.

Rom.1.23.

Heb.13.8.

Esaiæ 10.14

ναι θελήσαντες, ῥᾳθυμίας ἢ πάσης προθυμότερον ἀντεχόμενοι πρὸς † ἀλλοκότους ἐπιθυμίας ἐκβαίνειν † ἐπείγοντο. ἐχ ὅσα τῷ νομοθέτῃ δοκεῖ χρῆσθαι ποιεῖν βελόμενοι, ἀλλὰ νόμον ἑαυτοῖς † οἰκείαν ὁρίζόμενοι βούλησιν, καὶ μόνοις τοῖς ἑαυτῶν παιδαγωγήμασι προστάγμασιν, ἅτως ἔχοντας γνώμης, ἢ τὸν διακειμένης † τρόπον, δικαίως θρηνοῦντες οἱ ἅγιοι λέγουσιν· Ἀκούσατε λόγον κυρίου, ὃν ἐγὼ λαμβάνω ἐφ' ὑμᾶς θρῆνον· οἶκος Ἰσραὴλ ἔπεσεν, οὐκέτι μὴ προσθῇ τοῦ ἀναστῆναι· ἢ πάλιν καλέσατε τὰς θρηνούσας, ἢ ἐλθέτωσαν· εἰς πρὸς τὰς ζοφὰς ἐξαποστείλατε, ἢ σφιγξάσθωσαν, καὶ λαβέτωσαν ἐφ' ὑμᾶς θρῆνον, ὅτι ζωστῆρα τὸ πίμνιον κυρίου. ὁ γὲ προφήτης Ἱερεμίας, ὥσπερ ἤδη κακωθέντας ὁρῶν, ἢ τὴν ἡμέρας ὄντας ἐκ μακρᾶν, αὐτὸς † ἐφ' ἑαυτὸς θρηνῶντας εἰσάγει, ἢ λέγοντας· ἤγγικεν ὁ καιρὸς ἡμῶν. ἐπληρώθησαν αἱ ἡμέραι ἡμῶν, παρέστι τὸ πέρας ἡμῶν. † κῦφος ἐφύοντο οἱ διώκοντες ἡμᾶς ὑπὲρ ἀετοὺς οὐρανοῦ. πλάνης τοιγαροῦν τοσαύτης καταλαβούσης τὰ σύμπαντα, ἢ πάσης ὑπὸ τοῦ διαβόλου τῆς ὑφ' ἡλίῳ κεκρατημένης. Ἐπλάτυνεν ὁ ᾅδης, καθά φησιν ὁ προφήτης, † ψυχὰς αὐτοῦ. ἢ λῶισε τὸ στόμα αὐτοῦ τοῦ μὴ διαλιπεῖν. Ἐλλιπεῖς μὲν γὰρ εἰς σωτηρίαν ἐξ ἀβελίας πολλῆς ὀλισθήσαντες, ἢ ἀλλάξαντες † δόξαν τοῦ † μεγάλου θεοῦ, ἐν ὁμοιώματι εἰκόνος † φθαρτοῦ ἀνθρώπου· ἢ πετεινῶν, καὶ τετραπόδων, καὶ ἑρπετῶν· ὥσπερ † ἐξ ἀρίας ὀπὶ τὸ πλεῖν ἐπειγόμενοι, τρεχούσης ἦσαν ὀπὶ † τοῦ θανάτου μυχόν. Ἰδαῖοι ἢ † δοθείσης αὐτοῖς ἐντολῆς ὀλιγωρήσαντες, μᾶλλον ἢ εἰς τοσοῦτον ἐκβεβηκότες ἀμαθίαν, ὡς νομίζειν εἶναί τι καὶ δυσκλεὲς ἐκεῖνα πράττοντας φαίνεσθαι, δι' ὧν ἐῶ αὐτοῖς † ἀρίστης πολιτείας † ψῆφον καρδαίνειν ἐπάναγκες, † αὖθις ἐκείνοις βαδίζειν ἠπείγοντο. ἀλλ' ὥσπερ νυκτὶ καὶ σκότῳ γῆς τε καὶ θαλάττης κατειλημμένων, ὁ πάντων δεσπότης καὶ θεὸς, † ὅπως γῆς ἑαυτοῦ ποιημάτων τὸ κάλλιστον, † ἄνθρωπον λέγω θεῖδεῖν οὐκ ἐκαρτέρησεν ἀπολλύμενον. ἀλλὰ καθάπερ ἀνιάτῳ ὠθειπεσθεῖσαν νοσήματι † ἀνθρώπου φύσιν ὁρῶν, πέμπει πρὸς ἡμᾶς † ἑαυτοῦ λόγον, † μόνον τοῦ διαβόλου καθελόντα † τυραννίδα δυσάρμοστον, ἢ † σωτηρίας ἀπαλλάξαι κακῶν. ὃς † ἡμετέραν ὁμοίωσιν ἀναλαβών, ἢ γυμνωθεὶς ἀνθρώπου, ἐκ διὰ † ἁγίας παρθένου Μαρίας τεχθεὶς, ἐχ ὅπερ ἦν ἀναλαβών, ἀλλ' ὅπερ οὐκ ἦν προσλαβών, † ἡμετέραν σωτηρίαν ἐργάζεται· μένει γὰρ, καθάπερ ὁ Παῦλός φησι, χθὲς ἢ σήμερον ὁ αὐτὸς ἢ εἰς τοὺς αἰῶνας· ἁ τροπὴν ἵνα † τὴν θεότητος † ἢ παραλλαγὴν ἵνα ὑπομείνας διὰ † τὴν ἀνθρωπήσεως· ἀλλ' ὢν ὅπερ ἦν, ἐ ἔσῃ διαπαντὸς. ὅτος ὀπιδημήσας τῷ κόσμῳ, † πάλαι βοῶντα διάβολον· † οἰκουμένην καταλήψομαι ὡς νοσιὰν

† ἄλλ. ἀλληλότως.

† ἄλλ. ἠπείγοντο.

† ἄλλ. ἐφ' ἑαυτοῖς.

† ἄλλ. κῦφοι.

† γρ. ἀφθάρτου.

† ἄλλ. ἐξ ἀρίας.

† ἄλλ. ἁ.

† Puto „ νοσηὰν τῇ χειρ́μ. καὶ ὡς † καταλελειμένα
καταλε- „ ὠὰ λέγω, ὃ οὐκ ἔστιν ὃς διαφεύξῃ) ἢ ἀντείπῃ
λειμμένα. μοι. γέλωτα καὶ παίγνιον τοῖς εἰς αὐτὸν πεπι-
στευκόσι χαρίζεται). ὅτῳ τὴν τυραννίσασαν ἐφ'
ἡμᾶς ἁμαρτίαν διὰ τοῦ λουτροῦ τῆς παλιγγενε-
σίας καθελὼν, καθαρὸν ἀνέδειξε τὸ οἰκούμε-
νον. ὅτῳ ἡμᾶς ἐδίδαξε τὴν σωτηρίας τὴν ὁδὸν·
καὶ καθάπερ ἀχλὺν ἢ νέφος ἀποσκεδάσας τὴν
ἄνοιαν, λαμπρὰν ἡμῖν τῶν θείων δογμάτων τὴν
γνῶσιν ἀπέφηνεν. αὐτὸς ἡμᾶς ἰσοπολίτας τοῖς
ἐν οὐρανῷ καθίσησιν ἀγγέλοις. αὐτὸς τοῖς ἐσω-
ραγίοις σωῆψε τὸ ὁμόφυλον καὶ ὁμοδίαιτον τοῖς
οἰκείοις τυγχάνουσι πνεύμασι τὴν ἀνθρώπου φύ-
σιν ἀπέδειξε, κεχωρισμένην μὲν πάλαι διὰ
τὴν ἁμαρτίας, καὶ δραπετεύουσαν· ζωαφθεῖσαν δὲ
νῦν διὰ τὴν πίστεως, καὶ τὴν εἰς αὐτὸν εὐσεβείας.
Τοῦτον οἱ τάλανες Ἰουδαῖοι ζωτῆρα καὶ κύριον
ὁμολογεῖν οὐκ ἠθέλησαν. ἀλλ' ὥσπερ ὑπὸ
πολείοις ἠδικημένοι ὅτι δὴ τὸν γηγενῆ εὐεργετή-
σαντα παρῆν, καὶ σῶσαν ἡμᾶς ἐκ τοσούτης ἀπω-
λείας ἐλήλυθε· δέον ἐφ' οἷς εὖ πεπόνθασιν
ὁμολογεῖν τὴν χάριν, εὐγνώμονας φαί-
νεσθαι, θανάτῳ καὶ σταυρῷ παραδεδώκασιν. ὑπὸ
τὸ ξύλον κρεμάμενον βλέποντες, πάλιν ἐβλα-
„ φήμουν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ ὀνειδίζοντες, ἔλεγον· Εἰ
„ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ κατάβηθι νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, καὶ πι-
„ στεύσομέν σοι. ὑπομείνας τοίνυν τὸν ὑπὲρ πάν-
των ἡμῶν θάνατον ὁ σωτὴρ, καὶ καταβὰς εἰς τὸν
ᾅδην· σκυλεύει μὲν τοῦ διαβόλου τὸν πλοῦτον,
λέγων τοῖς ἐν δεσμοῖς, ἐξέλθετε, καὶ τοῖς ἐν
τῷ σκότει, ἀνακαλύφθητε, καθάπερ ὁ Προφή-
της φησί. τριήμερον δὲ τὸν ἑαυτοῦ ναὸν ἀναστήσας,
τῶν κεκοιμημένων ἀπαρχὴν, τὸν μὲν φύσιν τοῦ
θανάτου δεσμῶν ἐλευθέραν ἀπέδειξε, λέγων·
„ ποῦ τὸ νῖκός σου θάνατε; ποῦ τὸ κέντρον σου
„ ᾅδη; βατὸν δὲ αὐτὴ κατασκευάζων τὸν ἐρανὸν
μὴ τῆς ἀνανθρωπήσεως οἰκονομίαν ἀναλαμ-
βάνειν· ἀπαρχὴν ἵνα τῶν ἀνθρώπων φύσεως
προσάγων ἑαυτὸν τῷ πατρὶ· ἀρραβῶνα δὲ
ὥσπερ ἡμῖν τοῦ μελλόντος ἐλπίδος τὸ πνεῦμα
„ χαρίζεται), λέγων· λάβετε πνεῦμα ἅγιον. ταῦ-
† ἄλλως τα τοῦ σωτῆρος ἡμῶν †σωτηρίας τὰ γνω-
παρρσίας. ρίσματα. ὑπὲ τούτοις αὐτὸν εὐεργετῶ, καὶ σω-
τῆρα κηρύττομαι. ἐπειδὴ δὲ διὰ τῶν ἔργων αὐ-
τῶν προήκει γνησίως ἀρέσκεσθαι· καὶ καλῶς
διὰ τούτων ἀντιδιδόναι τῷ δεσπότῃ τὴν ἀμοι-
„ βήν. ἀκολουθήσωμεν Παύλῳ λέγοντι, καθα-
„ ρίσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρ-
„ κὸς καὶ πνεύματος. ἐπιτελοῦντες ἁγιωσύνην ἐν
„ φόβῳ θεοῦ. ἄτω γὰρ ἄτω καθαρὰν τῷ δεσπό-
τῃ τὴν νηστείαν ὑπιτελέσωμεν, ἀρχόμενοι μὲν
τῆς ἁγίας τεσσαρακοστῆς ἀπὸ πεντεκαιδεκά-
της τοῦ Μεχὲρ μηνὸς. τῆς ἑβδομάδος τοῦ σω-
†χρ. πάσ- τηρίωδες † πάθους ἀπὸ εἰκάδος τοῦ † Φαρ-
χα. μοῦθ μηνός. ὀφείλοντες † τὴν τῶν νηστείας τῇ
†Puto Φαμενὼθ πέμπτῃ καὶ εἰκάδι τοῦ αὐτοῦ μηνὸς τὸ ἔθος.
† ἄλλ. μῆν. ἑορτάζοντες τῇ ὑπιφωσκούσῃ κυριακῇ τῇ
ἕκτῃ καὶ εἰκάδι τοῦ αὐτοῦ μηνὸς Φαμενὼθ.

dum, manu, & ſicut derelicta oua tollam, neque erit qui aufugiat, vel contradicat mihi, ad riſum ac ludibrium iis qui in ſe crediderant propinauit. Hic peccato, cuius tyrannide premebamur, per lauacrum regenerationis abolito, ſuæ mundum reddidit puritati. Hic nos viam ſalutis docuit, & ignoratione inſtar caliginis aut nebulæ diſcuſsâ, claram nobis diuinorum dogmatum intelligentiam exhibuit. Ipſe nos cæli ciues, æquali cum Angelis iure conſtituit. Ipſe cæleſtibus terrena copulauit, ſociamque ſupernis ſpiritibus humanam naturam addidit, ſegregatam quidem olim ob peccatum, ac fugitiuam, nunc verò per fidem quæ in ipſum eſt pietatemque nouo amicitiæ vinculo colligatam. Hunc infelices Iudæi Saluatorem ac Dominum noluerunt confiteri, ſed tanquam plurimis ab eo iniuriis læſi, qui generi benignè facturus, ac nos ab eiuſmodi internecione liberaturus veniſſet, cùm beneficia in ipſos collata agnoſcere, gratosque ſe præbere debuiſſent, illi morti crucique tradiderunt. Inde ſuſpenſum ligno intuentes, iterum blaſphemabant, increpabantque dicentes, *Si filius Dei es, deſcende de cruce, & credemus tibi*. Matth. 27. 40. Poſtquam igitur mortem pro nobis omnibus Saluator ſuſtinuit, deſcenditque ad inferos, omnes quidem diaboli opes vaſtauit ac diripuit, dicens *iis qui vincti erant, Exite, & qui in tenebris erant, Reuelamini*, vt Propheta ait. Triduo verò ſuum excitans templum, dormientium primitias, naturam vinculis mortis exemit, dicens: *Vbi eſt mors, victoria tua? vbi ſtimulus tuus, inferne?* Eſaie 49. 25. Oſee 13. 14. 1. Cor. 15. 55. patefactaque ipſi in cælum viâ, perfecto incarnationis opere, perditam recreauit. Tum primitias veluti quaſdam eiuſdem naturæ, ſeipſum Deo Patri offerens, nobis tanquam arrhabonem futuræ ſpei, Spiritum ſanctum largitur, dicens, *Accipite Spiritum ſanctum*. Ioan. 20. 12. Hæc habemus aduenientis noſtri Saluatoris indicia: ob hæc benefactorem, Saluatoremque prædicamus. Quoniam verò officij noſtri ratio exigit, vt nos legitimos filios ipſis actionibus probemus, atq; egregiam pro iis Domino rependamus vicem, Paulo auſcultemus dum ait: *Mundemus nos ipſos ab omni inquinamento carnis & ſpiritus, perficientes ſanctificationem in timore Dei*. 2. Cor. 7. 1. Ita namque prorſus purum Domino ieiunium celebrabimus. Inchoantes ſanctam quidem Quadrageſimam decimaquinta Februarij menſis; hebdomadam verò ſalutaris Paſchæ, viceſima menſis Martij; ſoluentes ieiunia de more, viceſima quinta eiuſdem mẽſis; feſtum porro diem Paſchæ celebrantes, illuceſcente deinceps Dominicadie, viceſima ſexta eiusdem menſis Martij.

adijcientes proinde ſeptem quoque ſanctæ Pentecoſtes hebdomadas. Ita namque cum Sanctis regni cęlorum hęreditatem adibimus in Chriſto in ſecula ſeculorum. Amen.

σωάπλοντες ἐξῆς καὶ τὰς ἑπτὰ ἑβδομάδας τῆς ἁγίας πεντηκοστῆς. οὕτω γὰρ μετὰ τῶν ἁγίων τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν κληρονομήσομεν ἐν Χριστῷ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Homilia ſecunda.

Λόγος β'.

Philip. 4. 4. *GAudete in Domino ſemper, iterum dico, gaudete.* Et verò nobis quoque eodem principio vti in hac quam proclamamus celebritate valdè conſentaneum videtur. Nam cui ſcilicet propoſitum eſt, vt nos ad memoriam rerum à Saluatore præclarè geſtarum iucundè ac ſuauiter vſurpandam inuitet, quodnam ille ſanè accommodatius eo quod à nobis excogitatum eſt, exordium reperiat? Igitur eo nos quidem congruè vtemur; cæterùm ne à propoſito aberremus ſcopo vbique cauebimus; ac prolixas diſſertationes longè amouẽtes, quæ rectè dici, atq; auditoribus profutura eſſe arbitrabimur, ea opportuno tempore proferre in medium nitemur. Nam tempus quidem vniuſcuiuſq; rei ſuum ac proprium eſſe diuino admonemur oraculo. Tempus verò ſi quod aliud, hoc certè nobis ad prædicationis vſum eſt accommodatiſſimum. Iam noſtra ſiquidem feliciſſimi auſpicij celebritas, annuo vertente circulo foribus aſtitit, ac propemodum ſuperato limine, domicilium ſibi in animis omnium conſtituit. Eſſet ergo, vt mihi quidem videtur, maximè abſurdum, ſi Iudæi quidem, qui in lege & vmbra figuraque gloriantur, feſtos dies ſuos tubarum clangore prænuntient; nos autem qui meliora præ iis quæ apud illos ſunt elegimus, ac veritatem imaginibus anteponendam eſſe, rectè iuſteque iudicauimus, longè minus ſtudij ad hanc rem afferre videamur, qui ſilentio nobis inuicem indicto, feriati otiemur, atque inſignẽ adeò celebritatem ſilentio tranſigamus. Et

Pſalm. 80. 3. quidem Deo dicente: *Buccinate in neomenia tuba, in inſigni die ſolennitatis veſtræ.* Procedat igitur in medium nobis oratio, inſignem celebritatis diem, inſigni prædicatione denuntians. Etenim quæcunque ob Saluatoris benignitatem humanæ naturæ beneficia

Luc. 19. 40. contigerunt, etiamſi nos ſileamus, *lapides clamabunt*, quemadmodum eiuſdem Saluatoris voce teſtatum eſt. Mihi verò ſingula eorum quæ contigerunt attentiùs conſideranti, ingens quædam rerum ſeries ſe oſtendit, vt propterea meritò qui tacere decreuerit, non mediocriter reprehendendus eſſe videatur. Si namque, rectis quidem ſenſibus euntes ob collata in nos beneficia, Deo gratias agendas eſſe meritiſſimò arbitramur: deinde

Χαίρετε ἐν κυρίῳ πάντοτε, πάλιν ἐρῶ, χαίρετε. τρέχει ἡ καὶ ἡμῖν ὅπῃ ταὐτὸν ὁ λόγος τῆς ἀρχήν, καὶ μάλα εἰκότως· ἑορτὴ γὰρ τὸ κηρυττόμενον· ᾧδε τὸ δεῖν ἡμᾶς ὅπῃ τοῖς τοῦ σωτῆρος ἥδεσθαι κατορθώμασιν ἀγγέλλειν σκοπός, τούτῳ πῶς ἂν δι' ὅλου καὶ ἑτέρᾳ χρήσαιτο τῆς ῥηθείσης παραπλησίᾳ. σκιὰν βαδιεῖται μὲν ὅπῃ ταὐτὸν ὀρθῶς· τὸ δ' οὖν δοκεῖν ἔξω φέρεσθαι τοῦ πέραντος ἡμῖν χωρὶς παντελῶς ἀφαιτήσεται. διηγημάτων μὲν εἰκαίων ἀποφοιτῶν· ἃ δὴ καλῶς ἔχειν εἰπεῖν, καὶ λυσιτελήσειν τοῖς ἀκροωμένοις ὑπειλήφαμεν· ταῦτα καιρῷ τῷ δέοντι φέρειν εἰς μέσον παρορμῶμεν· καιρὸς μὲν οὖν, τὸ θεῖον παντὶ πράγματι διορίσασθαι λόγιον. Καιρὸς δή, εἰ καί τις ἕτερος ἡμῖν, ὁ παρὼν πρὸς τὴν τοῦ κηρύγματος χρείαν ἁρμοδιώτατος. ἤδη μὲν οὖν ἡ παρευφημοῦσα ἡμῶν ἑορτή, τὸ ἐτήσιον ἐξελίσσουσα κύκλου, χρόνον ἡμῖν ὅπῃ θύραις· καὶ μονονουχὶ τὸν ὦδον ὑπερτείνασα, τοῦ ἀπάντων ψυχαῖς εἰσοικίζεται. Εἰ δ' οὖν, ὥστε μοι φαίνεται, τῶν ἀπορωτάτων· Ἰουδαίους μὲν ὅπῃ νόμῳ καὶ σκιᾷ, καὶ τύπῳ σεμνυνομένους, τοῖς διὰ σαλπίγγων ἀπηχήμασι πρεσκηρύττειν τὰς ἑαυτῶν ἑορτάς· ἡμᾶς δὲ τοῦ παρ' ἐκείνοις τὰ ἀμείνω προθυμήσασθαι, καὶ τῶν ἐγκαλλισμένων ὅτι δέοι προκρίνειν τῷ ἀληθείαν ὀρθῇ καὶ δικαίᾳ ψήφῳ κυρώσαντας· πολὺ περὶ τοῦτο τοῦ ἐκείνων ἀποδεῖν ἔλαττον ἔχοντας φαίνεσθαι, εἰ σιγὴν ἔχειν ἀλλήλοις εἰπόντες ἡσυχῇ † καθεδούμεθα, καὶ σιωπῇ ἑορτάσαντες ἡμῖν τὸν ἔτους σύσημον ἑορτὴν· καί τοι γε θεοῦ λέγοντος. Σαλπίσατε ἐν νεομηνίᾳ σάλπιγγι ἐν σύσημῳ ἡμέρᾳ ἑορτῆς ὑμῶν. † ἡκέτω τοιγαροῦν εἰς μέσον ἡμῶν ὁ λόγος, τὴν εὔσημον τοῦ ἑορτῆς ἡμέραν σύσημῳ ἀγγέλλων κηρύγματι. ὅσα μὲν γὰρ διὰ τὸ τοῦ σωτῆρος φιλανθρωπίας † ὑπῆρχεν τῇ φύσει πλεονεκτήματα· κἂν ἡμεῖς σιωπήσωμεν, οἱ λίθοι κεκράξονται, κατὰ τὸν αὐτὸν τοῦ σωτῆρος φωνήν. ἐμοὶ δὲ τῶν γεγονότων ἕκαστα διασκεπτομένῳ σαφῶς, πολύς τις πραγμάτων ὄχλος ἀναφαίνεται. ἐφ' ᾧπερ ἂν τις εἰκότως, ἐμμετρίαν ἔχοι τὴν μέμψιν τὸ σιωπᾶν ἠρημένος· οἱ γὰρ ὀρθὰ καὶ δίκαια φρονεῖν μελετήσαντες, τῶν δρίστων εἶναι λογιόμεθα, τὴν ἐφ' οἷς εὖ πεπόνθαμεν χάριν † ἀναπέμπειν θεῷ. deinde

† ἄλλ. διπλᾶς.

† ἄλλ. καθαιδόμεθα.

† ἄλλ. ἰκέτω.

† ἄλλ. ὑπῆρχον.

† ἀναφέρειν.

εἶπα τοῦτο παρ' ἡμῖν ἐν ὀδενὸς μέρει πεπάζεται, πῶς δ' πάντως αὐτοὶ κατὰ τῶν οἰκείων † στρατευσώμεθα βουλευμάτων, εἰ μὴ ταῦτα παρέχειν ἐθέλοιμεν, ἐφ' οἷς ἂν δίκαιος καὶ ἑτέρους αἰτιασαίμεθα ῥᾳθυμήσαντας; ὀφείλειν οὖν ἀναφέρωμεν τῷ σωτῆρι τὸ χαριστήριον. ἀλλ' ἴσως ὄκνον προφάσιν καὶ δειλίας ποιησόμεθα τὸ μὴ δεδιώδεσι λέγειν ἐπιεικέστερον τῶν κατορθωμένων. καί τοι πάντες ἂν οἶμαι συμφήσειαν, ὅτι † τοῖς ἀμείνοσι τὸ νικᾶν ὑπάρχειν, † ἀσθενείας ἔγκλημα φέρει, ἀλλ' ἀβουλίας ὑπόληψιν ἐκφεύγειν. τί δ' ἂν γένοιτο τῶν τοῦ σωτῆρος κατορθωμάτων μεγαλοφυέστερον; πῶς δὲ πάντα νικήσῃ τὸ θειότερα λόγον; δόξα μὲν γὰρ κρύπτειν λόγον, φησὶν ἡ θεία γραφή. ὁ δέ γε μακάριος Μωσῆς, καί τοι τοσοῦτος ὑπάρχων ἐν ἀρετῇ, ὡς ἀκοῦσαι λέγοντος πρὸς αὐτὸν » ἔγνωκά σε παρὰ πάντας, καὶ χάριν » εὗρες παρ' ἐμοί. ἰσχνόφωνον, καὶ βραδύγλωσσον ἑαυτὸν εἶναι λέγων οὐκ ἠρνήσατο· καὶ πρὸς τὴν τοῦ κηρύγματος διακονίαν οὐκ ἀπετόλμησεν. εἰ δὲ ψόγος καὶ πᾶσης αἰτίας ἀφορᾷς τὸ τοιάδε λέγων ἀπαλλαγῆναι· μᾶλλον δὲ πάντως ἐπαίνου δοίης ἂν τὸν προφήτην ἄξιον, πῶς οὐκ εὐλόγως τοῖς ὑπὲρ νόμον τοῦ σωτῆρος κατορθώμασι τὸ δύνασθαι τὰ πάντα καταγωνίζεσθαι λόγον προσχωρήσωμεν; ἔτι τε πρὸς τούτοις ἀκήλεθον εἰπεῖν, ὡς ἡμεῖς μὲν οὐ περὶ τοὺς λόγων ἀγῶνας ἠσκήμεθα. ἡ δὲ γλώττης ἀπλικῆς ἐπίδειξιν ὑπωπτεύκαμεν, ἀλλ' ἑτέροις μὲν, αἰ περὶ ταῦτα μελλόντων σπουδαί, καὶ † διαπρεπὲς ἐν λόγοις τὸ ἐπιτήδευμα. ἡμῖν δὲ ἀγαπητὸν, βραχύς τε ὁ λόγος ἐστὶ, καὶ τὸ γράφειν ἀνάγκης ἐπίταγμα. ἐπεὶ γάρ μοι ἐστὶ, ἐὰν † μοι διαγγελίζωμαι. εἰ μὲν γὰρ ἑκὼν τοῦτο πράττω, μισθὸν ἔχω· εἰ δὲ ἄκων, οἰκονομίαν πεπίστευμαι. ἐντεῦθεν οἶμαι μηδένα τοῖς ἐμοῖς ῥήμασιν ἐπισκῆψαι δικαίως. ἃ γὰρ ἂν ἡ χάρις τοῦ θεοῦ ὑπαγορεύῃ κατὰ διάνοιαν, ταῦτα καὶ εἰς ὑμᾶς φανερὰ καταστήσομεν· τῷ ἀκαίρῳ αἰδοῦς σώφρονι λογισμῷ περιστείλαντες. Μωσέως τοίνυν λέγοντος, φύλαξαι τὸν μῆνα † τῶν νέων, καὶ ποιήσεις τὸ Πάσχα κυρίῳ τῷ θεῷ σου· πῶς οὐκ ἀναγκαῖον ἡμᾶς ἤδη παρόντας μηνύειν τὴν ἑορτῆς τὸν καιρόν; οἴχεται μὲν γὰρ ἡ δυσὶν χειμῶνος ἀπειλὴ, ἀπελήλαται δυσαέρια καὶ σκότος, ὑετοί τε πνευμάτων ἀγρίων ὁρμαὶ, λοιπὸν ἡμῖν ἐκπεδών· ὧραι τε πάλιν ἀνατέλλουσιν ἥμεραι· ὄκνος μὲν καὶ ἀργίας † φυλάττειν ἀπαλλάττουσι μονονουχὶ φωνῇ ἀφιεῖσαι γηπόνους, ὅτι πρόσκαιρος πρὸς ἔργα χωρεῖν· χειμῶνες μὲν γὰρ ποικίλων ἀνθέων ἀναβρύουσιν ἰδέαν. φυτὰ δὲ τὰ ἐν

† ἄλλ. στρατευσόμεθα.

† ἄλλ. διπλοῦς.

† ἄλλ. μὴ.

† ἄλλ. καθαιδόμεθα.

» † ἄλλ. ἱκέτου.

† χρ. τῶν νέων.

† ἄλλ. ὑπῆρχον.

† χρ. ἀναφέρειν.

deinde verò nullam habeamus huiusce rei rationem, annon ipsimet prorsus contra nostra ipsorum cõsilia exercemus bellum; dum ea præstare nolumus, in quibus alios quoque negligentiores iure accusemus? Gratiarum igitur munus Saluatori debitum persoluamus. Sed eam fortè socordiæ ac timori nostro prætexemus excusationem, quòd res egregiè gestas pro meritis celebrare haud quaquam possimus. Et tamen omnes, vt puto, fatebuntur, victoriam melioribus cedere; non habere imbecillitatis culpam, sed prudentiæ potiùs opinionem afferre. Quid autem fieri possit præclaris Saluatoris actionibus magnificentius? Annon quamcunque dicendi facultatem diuinæ res vincunt? *Gloria enim Dei sermonem celat*, ait diuina Scriptura. Beatus verò Moses, quamuis tantum virtute profecisset, vt Deum sibi audiuerit dicentem, *Noui te præ cæteris omnibus, inueniſti enim gratiam apud me*, ipse se balbutientem ac tardiloquum, atque ad prædicationis ministerium minimè aptum dicere haud erubuit. Quòd si hæc ille citra omnem reprehensionem & culpam loqui potuit, ac in eo potiùs maximè laudandum esse Prophetam aliquis arbitretur, an non Saluatoris præclarè factis, quæ supra legem excellunt, omnẽ orationis vim superari iure optimo fateamur? Ad hæc verò præterea consentaneum est dicere, non esse nos quidem eos qui ad orationum certamina exercitati simus, aut qui Atticæ linguæ ostentationem polliceamur; sed aliis scilicet eiusmodi studia sint curæ, & præclara in excolenda oratione diligentia: nobis verò dilecti, & sermo breuis, & scriptio necessitatis præceptum est. *Væ namque mihi est si non euangelizauero*. Si enim volens hoc ago, mercedem habeo; si autem inuitus, dispensatio mihi credita est. Proinde neminem arbitror fore qui nostræ orationis tenuitatem meritò accuset. Etenim quæ Dei gratia cogitanti subiecerit, hæc apud vos proloquemur, intempestiuo pudori velum modestæ rationis obducentes. Cùm nempe dicat Moses, *Obserua mensem nouarum, & facies Pascha Domino Deo tuo*: annon & nobis instantis iam celebritatis diem indicare necesse fuerit? Cessere scilicet hyemis importuni terrores, iam aëris intemperies & caligo dissecta, iam imbres, ac ventorum efferi impetus pacati, ac nulli. Tum vernæ rursum tempestates procedunt, quæ agricolam à torpore atque inertia vindicantes, ad opera properandum esse aratoribus propemodum emissa voce denuntiant. Prata nimirum variis vndequaque floribus ornantur. Arbores porrò in montibus,

Prou. 25. 2.

Exod. 33. 17.

1. Cor. 9. 16.

Deut. 16. 1.

bus, & hortis, conceptum ſibi proferunt germen, ac veluti parturientes ex vtero naturæ ſuæ opes effundunt. Campi iam herbis conueſtiuntur, & hoc quoque diuinæ beni-
Pſal.103.14 gnitatis monumentum proponunt. *Qui producit*, inquit, *fœnum iumentis*. Neque verò nos hæc temere in medium protuliſſe, aut inanem de hiſce rebus orationem inſtituiſſe quiſpiam exiſtimet, verùm vt quid in hoc præcepto ſit vtilitatis appareat. Neque enim fruſtra lex nobis menſem nouarum ſeruandum eſſe præcepit. Fuit illud namque, fuit omnino rationi conſentaneum, vt hominis quoque natura cum herbeſcentibus aruis fœcunditate certaret, ac pietatis, vt ſic dicam, germinibus vndique effloreſceret. Age verò, rerum naturam ad nos ipſos traducentes, & cogitationis ſcopum ad vtilitatem accommodantes, diligenter videamus, num à vero & commodo ſenſu oratio aberret, ſi menſem nouarum tempus peregrinationis IESV Chriſti noſtri Saluatoris interpretemur, quo nos omnes feſtam celebritatem exultabūdos agere deceat. Nempe iam exitio datus eſt ille inuentor mali dæmon, qui more hybernæ tempeſtatis vniuerſorum occupaſſet animos, noſque nouarum cupiditatum velut aſſiduo imbre perfunderet. Ventorum porro impura vis diſiecta, triſtiſque peccati nimbus gratiæ bono diſcuſſus. Tum vernum ſe in nos veluti lumen effudit, datæque præterea ſpiritus primitiæ, inſtar Zephyri cuiuſdam, aut auræ lenis omnium animos perflant; quorumque inſedere mentibus, eos à nouis floribus odoris iucunditate vinci minimè patiuntur.
2.Cor.2.15. *Chriſti namque bonus odor ſumus Deo*, vt Paulus ait. Atque anteactæ quidem vitæ vetuſtatem foliorum inſtar exuimus, & in alterum denuo vitæ modum florentem, recentemque renouamur.
2.Cor.5.17. Ita namque beatus quoque Paulus, *Si qua* inquit, *in Chriſto noua creatura, vetera tranſierunt, ecce noua facta ſunt omnia.* Quòd ſi cui placet ex diuina quoque Scriptura non longè à veritate aberrantem orationem cernere, ſponſum loquentem audiat, ac germanum menſem nouarum ſponſæ indicantem.
Cant.2.10. *Surge, propera amica mea, columba mea, formoſa mea, & veni. Iam enim hyems tranſiit, imber abiit, & receſſit, flores apparuerunt in terra noſtra, tempus putationis aduenit.* Quo enim modo qui agriculturę artem egregiè docti ſunt, ramos quidem in vite inutiles circuncidunt, quicunque verò fructui ferendo idonei videntur, manere in ea patiuntur, eo quo nouerunt artificio ad id quod prodeſt pariter deducentes; ſic & ſapientiſſimus Deus noſter vniuſcuiuſque mentem inue-

† ὄροις καὶ κήποις τ ὠδινεμένῳ ἐν τοῖς ἀρο-
τικτει βλάστῳ, ὥσπερ ἐκ λαγόνων τ οἰκείας
Φύσεως ἐρεύγόμθα τ ἐνέργειαν, † παιδία
ἤ ἤδη χλοηφορεῖ. ὑπόμνημα τ ζ θεῦ Φι-
λανθρωπίας ⸗ τοῦτο δεικνύουσα. Ἐξανατελ-
λων γάρ, φησι, χόρτον τοῖς κτηνεσι. ζῶα τε ⸗
ἡμῖν ἐχ ἁπλῶς εἰς μέσον ἦχθη τὰ ῥήματα. μὴ
γάρ τις οἰέσθω † τηλαλῶς ἡμᾶς ὠδὶ τούτων
διαλαμβάνειν, ἀλλ' ἵνα τ ἐκ τ ἐντολῆς ἀ-
ναφαίνηται χρήσιμον· ἀ γάρ μάτην ἡμῖν τὸν
μῆνα τ νέων ἐπιτηρεῖν ὁ νόμος προσεταξεν.
ἔδει γὰρ ἐδή ⸗ τ ἀνθρώπε φύσιν χλοηροφο-
ρούσαις τ ἀρούραις φιλονεικεῖν· ⸗ τοῖς τ εὐ-
σεβείας, ἵν' ἅτως εἴπω, βλαστήμασι θείαν-
θιζομένῳ ὀρᾷθαι. Φέρε γάρ † εἰς ἡμᾶς αὐ-
τὸς τ τ πραγμάτων μεθασκευάζοντες δυνά-
μιν· ⸗ μεταβιβθέντες εἰς τὸ χρήσιμον ζ νοήμα-
τος τ σκοπὸν, ἴδωμεν ἀκριβῶς εἰ ζ πρέπον-
τος ἡμῖν ὁ λόγος διαμαρτήσεται· μῆνα
τ νέων ἀποκαλῶν τ καιρὸν τ ὀπτηθημίας ζ
σωτῆρος ἡμῶν Ἰησ Χριστ· ἐφ' ᾧ δὴ
σύμπαντας ἑορτάζειν ἀκόλθον· οἴχεται
μὴ γὰρ ἤδη πρὸς ἀπώλειαν ὁ διαίμων
ἐκεῖνος ὁ δρακοντος· χειμῶνος δίκην
ταῖς ἁπάντων ὀπισκήπων ψυχαῖς· ⸗ ὥσ-
περ ⸗ πληθος ὑετ τὰς ἀόπτους ἡμῖν κα-
ταιστάζων ὀπτηθυμίας ⸗ τ ἀκαθάρτων πνευ-
μάτων ἰσχὺς ἀπελήλαται· τὸ συγνὸν τ
ἁμαρτίας νέφος ἀπεθυάχθη διὰ τῆς χά-
ριτος· ⸗ ἡλιον δὲ ὥσπερ εἰς ἡμᾶς † τε-
ταται φῶς· εἶτα πρὸς τούτοις ⸗ ὁ θεὸς ζ πα-
νεύματος ἀπαρχὴ, καθάπερ ἵς ζ Φυ-
ρος ⸗ ἡ αὔρα λεπτὴ τὰς ἁπάντων ψυχὰς
πνεῖσα, καλύκων εἰς ὠδὴν ἐχ ἡπω-
μένας οὖσ· ἐν οἷς † κατοικεῖν διαφόρως κα-
ταισκευάζουσι· χριστὸς γὰρ ὠδὴ ἐσμὲν
τῷ θεῷ, καθάπερ Παῦλός φησι· ⸗ τὸν
μὴ παλαιότητα ζ παρωχημότος βίου,
οἷα ἱ φύλλον ἀποβεβλήκαμεν· εἰς ἑτέραν
ἢ αὖθις ἀνανεούμεθα πολιτείαν ἀρτιθαλῆ ⸗
νεόφυτον· ἅτω ⸗ ὁ μακάριος Παῦλος ἔλε-
γεν· ὥστε εἴ τις ἐν Χριστῷ καινὴ κτίσις· τὰ ἀρ-
χαῖα παρῆλθεν· ἰδοὺ γέγονε καινά. εἰ δὲ τῷ
δοκεῖ ⸗ διὰ τ θείας γραφῆς, ἀ μακρὰν τ
ἀληθείας ἀποδημήσαντα τ λόγον ὁρᾶν, ἀκρ-
ἐτω λέγοντος ζ νυμφίου, ⸗ τ ἀληθέστερον μῆ-
να τ νέων τῇ νύμφῃ σημαίνοντος· ἀνάστα, ἐλθὲ
ἡ πλησίον μου, καλή μου, περιστερά, ὅτι ἰδοὺ
ὁ χειμὼν παρῆλθεν· ὁ ὑετὸς ἀπῆλθεν· ἐπορεύ-
θη ἑαυτῷ τὰ ἄνθη, ὤφθη † ἐν τῇ γῇ· καιρὸς
τῆς τομῆς ἔφθασεν. ὅνπερ γὰρ τρόπον οἱ
τ ζ γηπονεῖν ὀπτισήμως ἐξησκημένοι καλῶς,
τὰ μὲν ἄχρηστα τ ἀμπέλου περικείρουσι κλή-
ματα· τὰ δὲ, ὅσα πρὸς καρποφορίαν ὀπτι-
πρεπῶς ἔχειν δοκεῖ, † μένειν ἐν αὐτῇ συγχω-
ροῦσιν, ὁμοῦ τ οἰκείας τέχνης πρὸς τὸ συμ-
φέρον χειραγωγούμενοι· ἅτω καὶ ὁ πάνσο-
φος ⸗ ἡμῶν θεὸς, τῷ ἑκάστου διανοίαν διερευ-
νώμενος ⸗,

† Puto ὄροις vel ὄρεσι. ἄλλ. ὄρει.
† ἄλλ. πε. ,, διά. ,,
† ἄλλ. τη-
νάλεως. puto τη-
νάλλως.
† ἄλλ. ἐφ' ἡμᾶς.
† ἄλλ. μέν.
† ἄλλ. μένει μοι αὐτῇ.
† ἄλλ. κα-
τοικεῖ.

† ἄλλ. ἀρχότερα. νώμθ@, τὰ μὲν † ἀρχότερα τῆς εὐσέβειαν, καὶ ὡς ἂν εἴποι λοιπὸν ἀπεσκληκότα βουλεύματα τῆς ἐντεῦθεν ἤδη τῆς σωτηρίαν παιδαγωγούμενοι· τὰ μὲν τῆς σαρκὸς ἀποπεμπόμεθα πάθη· τὸ δὲ καθαρὸν δὲ πνεύματ@ χάριν ἐν ἑαυτοῖς εἰσοικίζοντες, εἰς ἀμείνονα πολιτείαν ἀναμορφούμεθα, καὶ τῆς Παύλε ῥημάτων μεμνήμεθα, λέγοντ@· ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρωπος ἐσταυρώθη, ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας, τοῦ μηκέτι δουλεύειν ἡμᾶς τῇ ἁμαρτίᾳ· ὁ γὰρ ἀποθανὼν δεδικαίωται ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας. εἰ δὲ ἀπεθάνομεν σὺν Χριστῷ, πιστεύομεν ὅτι καὶ † συζήσομεν αὐτῷ. συζήσομεθα γὰρ ἀληθῶς, καὶ συμβασιλεύσομεν αὐτῷ, τὰ μὲν ἀπὸ τοῦ σώματ@ ἀκτερεπόμενοι μολυσμὸν, καὶ μισοῦντες καθάπερ λίς τὰ ἀγίων φησὶ, τὰ ἀπὸ τῆς σαρκὸς ἐσπιλωμένον χιτῶνα· ἡμῶντες δὲ τῷ θεῷ φίλτρῳ ἐγκράτειαν, καθάπερ λί δῶρον τῷ ὑπὲρ ἡμῶν ἀποθανόντι Χριστῷ τὰ ἐν ἀρετῇ βίον † ἀποκομίζοντες. ἅτω ἁ ὁ ψαλμῳδὸς ἔλεγε· πάντες οἱ κύκλῳ αὐτοῦ οἴσουσι δῶρα. ποῖον δέ ἔσται παρ' ἡμῶν τῷ κυρίῳ τὸ δῶρον; ἢ πίνι τρόπῳ προσαχθήσεται; πῶς δὲ πάλιν ἔσται δεκτὸν, ἄξιον ἐρευνῆσαι, καὶ τοῦδε τὸ θείας τοῦτο μαθόντα γραφῆς. τί τοίνυν φησὶ; ἐὰν δὲ ψυχὴ προσφέρῃ δῶρον θυσίαν τῷ κυρίῳ, σεμιδάλεως ἔσται τὸ δῶρον αὐτοῦ, καὶ ἐπιχεεῖ ἐπ' αὐτὸ ἔλεον· καὶ ἐπιθήσει ἐπ' αὐτὸ λίβανον. θυσία ἐστὶ. τὸ μὲν δὲν τῆς σεμιδάλεως ψήγμαθα εἰς ἄρτον ἕνα πηγνύμενα, τὸ πολύχνουν τῆς ἀρετῆς σημαίνει πολῆθος, μίαν ἀποτελόντων θυσίαν, ἣ λίς ἐν τάξει θυσίας καὶ δώρε παρ' ἡμῶν προσάγεται τῷ θεῷ· ἐπιχεῖται δὲ αὐτῇ κέλευσις τὸ ἔλαιον, ὅπερ ἐστὶν ἱλαρότητ@ σύμβολον. ἐ γὰρ ἐπισυνάζειν τοῖς ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας ἱδρῶσι προσήκει τὸ δίκαιον· ἀλλὰ τῇ ἐλπίδι χαίροντα τὴν ἁμαρτίαν καταγωνίζεται. ὁ δὲ λίβανος ἐπιπεμπόμεν@ τὰ ἀπὸ τῶν ἔργων εὐωδίαν προδηλοῖ. δεῖ γὰρ ἔξω πάσης ἀκαθαρσίας ὑπάρχειν, καὶ πᾶσαν ἡδονὴν ἀποτρέπεσθαι πονηρὰν, τὰ τῆς ἁγνείας ἔχειν ἐπιθυμοῦντα τὸ καύχημα. ἅτω γὰρ αὐτὸς μὲν εἴη παντὸς ἐπαίνε μεστὸς. δεκτὸν δὲ αὐτοῦ τὸ θυμίαμα γένηται. ἰδωμεν δὲ τὰ λεγομένων τὰ φύσιν, ἢ τὰ καθ' ἑαυτὰς τὰ θειότερα δοκιμάζοντες. ἆρα γὰρ εἴ τις ἔνι τῆς τὰ εἶδος λαμπρῶν, δῶρον ἐθέλησε προσφέρειν, ἐκώλυσεν ἂν προσελθεῖν βορβόρῳ τὸ σῶμα καλακεχρισμένον; ἢ ἑδελυρὸν λίς ἂν εἴη καὶ ὑβρισὴς; ἢ πάσης ἀνοίας ὁ τοιοῦτ@ ἄξι@; εἰ δὲ ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν, τὰ ἄρασι τοῖς πεπράγμασι χρώμενον, οὐκ ἔξω δὲ πέπονθος εἶναι δώσομεν λογισμῷ, πῶς ἂν λίς εἰκότως, οὐκ ὀπὶ τοῖς τυχοῦσιν ἀποπήμασι καλυμαίνῳτο ἵνα. εἰ θεῷ μὲν βουλησιάζειν ἐθέλοι, ἅπω † μὲν τὰ ἁμαρτίας τὸ ῥύπον ἀπονιψάμθ@ φαίνοιτο, καίτοι δὲ † θείᾳ νόμου διαῤῥήδην λέγοντ@· πᾶσα θυσία λὼ ἂν προσφέρητε τῷ θεῷ,

† ἄλλ. δὲ.

† Puto ὄρους vel ὄρεσι. ἄλλ. ὄρει.
† ἄλλ. πε. ,, διὰ.
† ἄλλ. τηνάλεως. puto τηνάλωσ
† ἄλλ. ἐφ' ἡμᾶς.
† ἄλλ. καὶ τοιχεῖ.
† ἄλλ. τέτακται.
† ἄλλ. μένει μὴ αὐτῇ.

stigans, quæ quidē ad pietatē inutiliora sunt, & quæ velut arentia & exsiccata quispiā dixerit cōsilia præscindit; emergere verò, seruariq;, & manere prudētē rationē sinit. Hinc iam ad salutē eruditi, carnis quidē affectiones reijciamus, puram verò spiritus gratiā in nobis ipsis recipiētes meliorē viuendi rationem ineamus, memores verborum Pauli dicentis: *Vetus homo noster crucifixus est, vt destruatur corpus peccati, nec vltrà seruiamus peccato. Qui enim mortuus est, iustificatus est à peccato. Si autē mortui sumus cum Christo, credimus quia simul etiam viuemus cum illo.* Viuemus namq; reueracum ipso, vnaq; regnabimus, si quidē inquinamēta corporis auersemur, atq; oderimus, quemadmodum sanctus quidam ait, carne contaminatam vestem, temperantiā verò Deo dilectā veneremur, ac veluti munus Christo pro nobis mortuo vitā ex præscripto virtutis offeramus. Ita & Psaltes aiebat: *Omnes in circuitu eius offerent munera.* Quale igitur à nobis Domino munus exhibendum sit, aut quo modo offerendū, quæue vt sit gratum ratio ineunda, meritò quærendum, atque ex diuina Scriptura perdiscendum est. Quid igitur illa inquit? *Anima cùm obtulerit oblationem sacrificij Domino, simila erit eius oblatio, fundetq; super eam oleum, & imponet thus.* Sacrificium est. Similæ igitur puluisculus in vnum panē compactus, multiplicem copiam virtutum indicat, ex quibus pietas vna conficitur, quæ sacrificij instar & muneris Deo à nobis offertur: infundi verò ipsi oleum iubet, quod hilaritatis est symbolum. Nec enim tristari sudoribus ob pietatem susceptis iustum oportet, sed spe gaudentem peccatum debellare. Thus verò illud insperſum, eam quæ ex actionibus existit odoris suauitatem designat. Ab omni siquidem inquinamento liberū esse, omnemque malam voluptatem auersari qui puritatis gloriā concupierit, oportet. Ex hoc namque cū ipsi laus non mediocris, tū sacrificio gratia illustris accedet. Iam verò eorū quæ hactenus dicta sunt contēplemur naturam, diuina ex iis quæ apud nos contingunt examinātes. Age namq; si quis illustri viro deferens munus, corpus cœno infectum gerens prodire audeat, an nō is odio dignus atq; iniurius fuerit? nō omni prorsus ille acerbitate excipiēdus? Quòd si apud nos ipsos qui sciēter rebus vti velit, à recta ratione deflectere haudquaquam patiemur; an non ille meritò sceleris grauissimi accusetur, qui peccati illuuie nondū abstersa, proximè ad Deum accedere haud formidet? præsertim cū perspicuè diuina lex clamet: *Omne sacrificiū quod offeretis*

Rom. 6. 6. 9.

Psal. 75. 12.

Leuit. 2. 1. & 15.

Leuit. 2. 11.

Deo, non facietis fermentatũ. Omne enim fermẽtum & omne mel, non adijcietis ex eo ſacrificare Domino oblationẽ. Primitias offeretis ipſa Domino. Super altare autem non imponetur in odorem ſuauitatis Domino. Et omnis oblatio ſacrificij veſtri ſale ſalietur. Non ceſſabit ſal fœderis à ſacrificijs veſtris, & in omni dono veſtro offeretis Domino Deo veſtro ſal. Quid ergo fermentũ ſignificet, intelliges Paulo dicente: *Expurgate vetus fermentũ, vt ſitis noua cõſperſio, ſicut eſtis azymi.* Quo pacto namque in odorem ſuauitatis à Domino prauitatis vetuſtas excipietur, qui nouam, & dolo carentem à nobis vitam requirit? Mellis quoque præterea oblationem abnuit. voluptatis enim hoc quoque ſymbolum eſt. Dulcis ſiquidem videtur eſſe adiuncta vnicuique peccato voluptas, ſed exitum bile amariorem ſortitur. Nos igitur oportet, ſi Deo placendi cura nos tangit, non eam, quæ in turpitudine & voluptatibus poſita eſt, viuendi rationem ſectari, nec quibus rebus minimè par eſt per inertiam oblectari, verùm quod legis auctori placitum eſt in eo omni ſtudio contentioneque laborare. Cæterùm ſale ſacrificia conſpergi iubet, hoc quoque ſanæ mentis, & prudentiæ ſymbolum inferens. Oportet enim, vt ego ſentio, diuino timore, veluti ſale, illorum qui Deo ſacra faciunt mentem aſpergi, ne ad fluxas cupiditates diffuſa ac diffluens, facilè ſpretis melioribus ad id quod deterius eſt, deferatur. Quidni igitur omni laude proſequemur id quod Paulus exclamat? *Sermo veſter in gratia ſale ſit conditus.* Sed opinor haud talem ſeſe prodet ſermo, niſi priùs nobis mens rite compoſita & conſtituta fuerit. *Ex abundantia enim cordis os loquitur.* Sale igitur mens piorum condiatur, peccatum excrementi inſtar abijciat, nec ſupinè ad indecoras voluptates delata molleſcat. Proinde hoc idemmet Paulus monet: *Stabiles eſtote & immobiles, abundantes in opere Domini ſemper.* Dum enim ſtabiles eſſe nos iubet, eos qui nondum compoſitam firmatamque mentem habent, laudis omnino expertes eſſe demonſtrat. Quos & ipſe omnium Dominus accuſat per Prophetam his verbis: *Dilexerunt mouere pedes ſuos, ac non ceſſauerunt, & Deo ipſi non placuerunt.* Pedes autem, hoc loco, tranſeuntem quandam ſignificant motionem, & mentis impetum in vtramque partem, tum ad ea inquam, quæ mala ſunt, tum ad ea quæ admirabilia omnium opinione iudicantur: vt omnino veluti conſtrictos ac defixos humi eſſe oporteat pedes, qui conſtantiam tenaci habitu ſeruent, viamque improbitatis ac vitiorum ingredi vereantur. Talem ſe beatus Pſaltes monſtrabat dicens: *Statuit ſupra petram pedes*

2. Cor. 5. 7.

Coloſſ. 4. 6.

Luca 6. 45.

1. Cor. 15. 58

Ierem. 14. 10

Pſal. 34. 3.

τῷ θεῷ, ἃ ποιήσετε ζυμωτὸν· πᾶσαν γὰρ ζύ- ,,
μιλω, καὶ πᾶν μέλι, ἃ προσοίσετε ἀπ' αὐτῶ καρ- ,,
πῶσαι τῷ κυρίῳ· δῶρον ἀπαρχὰς προσοίσετε ,,
αὐτά. ὅτι ὃ τὸ θυσιαστήριον οὐκ ἀναβήσεται ,,
εἰς ὀσμὴν εὐωδίας κυρίῳ· καὶ πᾶν δῶρον θυ- ,,
σιασμάτων ὑμῶν, ἀλλ' ἀλισθήσεται· ἃ δια- ,,
παύσει ἄλας διαθήκης κυρίου ἀπὸ θυσιασ- ,,
μάτων ὑμῶν. ἐν ὅτι πᾶσιν δώρῳ ὑμῶν προσ- ,,
οίσετε κυρίῳ τῷ θεῷ ὑμῶν ἅλας. Τί μέν ἐστι ,,
ζύμη φανερὸν ἡμῖν ἐστι, νοήσεις δὲ Παύλου λέγοντος· ,,
ἐκκαθάρατε τὴν παλαιὰν ζύμην, ἵνα ἦτε νέον ,,
φύραμα καθὼς ἐστὲ ἄζυμοι. πῶς γὰρ εἰς ,,
εὐωδίαν κυρίῳ τὴν κακίας ἡ παλαιό- ,,
της προσδεχθήσεται, νέαν καὶ ἄδολον παρ' ἡμῶν
ὅτι ζητοῦντι ζωήν; † ἀποφάσκει μὲν καὶ τὸ μέ- † ἄλλ.
λι θεσπιῳδῶν· ἡδονὴν γὰρ ἐν τούτῳ σημαίνει· γλυκεῖα μὲν γὰρ εἶναι δοκεῖ ἡ ἐφ' ἑ- ἀποφάσιν ἦ.
κάστῳ τῶν ἁμαρτημάτων ἡδονή, καὶ χολῆς πι-
κρότερον ἔχει τὸ τέλος. δεῖ ἡμᾶς εἰ τὸ ἀρέ-
σκειν θεῷ τετιμήκαμεν, ἃ τὴν αἰσχρότητα καὶ
ἡδονὰς μεταδιώκοντας βίον ὁρᾶσθαι. ἃ δὴ οἷς
ἥκιστα χρὴ ῥαθυμοῦντας ἐφήδεσθαι, ἀλλ' ὅπερ
ἂν εἴη τῷ νομοθέτῃ δοκοῦν, τοῦτο πρὸ πολλῆς
σπουδῆς ἀσπάζονται. ἀλλ' ὅμως ἀλίζεσθαι
τὰς θυσίας κελεύει, λογισμοῦ καὶ φρονήσεως
εἰσφέρων † σύμβολον. δεῖ γὰρ εἶναι τῷ θεῷ † ἄλλ. καὶ
φόβῳ, καθάπερ ἁλί τινι καθαπτόμενος τῶν ἀμ- τῶπ.
νοούντων τὰ ἱερουργούντων θεῷ, ἵνα μὴ κεχυμένη καὶ
διαῤῥέουσι πρὸς ὑδαρεστέρας ἐπιθυμίας, ῥᾳ-
δίως ἐπὶ τὸ χεῖρον ἐκφέρηται, τῶν ἀμεινόνων ὑ-
περφρονήσασα· πῶς οὖν οὐκ ἐπαινεῖ παῦλος
ἀξιῶσωμεν τὸ ἁλὶ δὲ Παύλου βούλημον· ὁ ,,
λόγος ὑμῶν ἐν χάριτι ἁλὶ ἠρτυμένος. ,,
ἀλλ' οἶμαι μὴ πρότερον δυνάσθαι τοιοῦτον ὁρᾶ-
σθαι τὸν λόγον, πρὶν ἂν ἡμῶν τὰ καρδίᾳ καὶ γνώμῃ ἔχοι
καλῶς. ἐκ γὰρ τοῦ πεπιστευμένου τὴν καρδίαν ,,
τὸ στόμα λαλεῖ. ἁλιζέσθω τοίνυν τὸ διεφθάρ- ,,
των ὁ νοῦς. ἐκπορευέσθω καθάπερ τι πρόσκυμα
τὴν ἁμαρτίαν· μὴ μαλακιζέσθω, πρὸς ὀκτό-
πους ῥεμβόμενος ἡδονάς· διό τοι τοῦτο καὶ
Παῦλός φησιν· Ἑδραῖοι γίνεσθε, ἀμετακίνη- ,,
τοι· πεπιστευόμενος ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ κυρίου πάντο- ,,
τε. ἑδραῖοι μὲν γὰρ γίνεσθε λέγων, παῦλος
ἐπαίνου πάθησι μακρὰν οὔπω ὅπως συμπεπη-
γότα, καὶ ἠσφαλισμένον ἔχοντας τὸν νοῦν· ὃς καὶ
αὐλὸς ἡμῶν ὁ πάντων δεσπότης καλεῖσθαι,
διὰ τοῦ προφήτου λέγων ὧδε· ἠγάπησαν κι- ,,
νεῖν πόδας αὐτῶν, καὶ οὐκ εὐηρέστουν· ἐν ὁ θεὸς ,,
οὐκ εὐδόκησεν † αὐτοῖς· οἱ μὲν πόδες ἐνταῦθα, ,, † ἄλλ. ἐν
μεταβατικὴν ἵνα σημαίνωσι κίνησιν, καὶ τὴν ἐφ' ἀπῖς.
ἑκάτερα τῆς διανοίας ῥοπὴν τινά· ὅτι τε τὰ
φαῦλά φημι, καὶ ὅσα τινὲς ἐν θαυμάζε-
σθαι ψήφου ἐφ' ἑαυτοῖς ἀπαιτεῖ, ὡς πάν-
των· ὡς πεπηγότες εἶεν οἱ πόδες, ἔχοντες
ἤδη τὸ ἑδραῖον ἐπιπόνως, καὶ τινὲς ὅτι τὸ
φαῦλον ἐκνεύοντες ὁδόν· τοιοῦτός ἐστιν ὁ μακα-
ριος ψαλμῳδὸς, λέγων· ἔστησεν ὅτι πέτραν ,,

† ἄλλως, ἐδὲν τὸ δυσεβείας ἠγέμονοι πρεσβύτερον.

» οὖν ποδας μου · τὸ ςερρὸν καὶ ἀμεταθετον τ ἕξεως ἀφ τούτου μᾶλλον · παρεσπων δὲ ἡμῖν ὁ Ἀποςολος Παῦλος, τὸ δεῖν ἐν ἔργῳ κυρίου πολιτεύειν, κατὰ τὸ ἐγχωρεῖν τῇ φύσει τὸν ἄνθρωπον, ἀμέριςον δὲ τ πρὸς τὸ θεῖον φιλίας δι' ἔργων ἀγαθῶν ἀναφαίνεσθαι· ὃ γὰρ σώφρονος οἶμαι διανοίας ἔργον ἐςὶ, ποτὲ μὲν τ θείων νόμων ἀποςατεῖν · ποτὲ δὲ πάλιν, ὥσπερ ἐξ ὕπνου διανασὰς, ἀντέχεσθαι τ αὐτῶν · οἱ γὰρ τοιοῦτοί μοι δοκοῦσι παθεῖν τοῖς ἀποπίπτουσι τῶν ὁλκάδων, ἐν θαλάσσῃ μέσῃ καὶ κύμασιν · οἷς ἐνὸν ἀπαλλάττεσθαι φόβου, ῥᾳθυμήσασι τὸ ῥᾳθυμίαν · ἐπειδὰν ἐν αὐτῷ γένωνται τῷ κακῷ, τότε μόλις ὁρῶσι τὸ χρήσιμον · καὶ πάλιν ὅτι τὸ ὁλκάδα νηχόμενοι, τὸ ὀφθὲν ἀποπεπόμασι ζητοῦσιν ἀσφάλειαν· καί τοι μᾶλλον ἐχρῆν ἃ ἔξω κινδύνου φεύγειναι τὸ τέλος, ἀλλ' ὅπως περιόντα μισεῖν. ὅτω γὰρ ἂν ἐβουλεύσαντο σωφρονέστερον . εἰ δ' τῳ αὐτίτῳ φανεῖται μωρίας ἀνάπλεως ὁ τὸ τῶν τοιούτων ἀποδεχόμενος μίμησιν, καὶ θαυμάζων τὰ δικαίως κατηγορήματα, πῶς ἂ πᾶσιν προσήκει προθυμίαν εἰσφέροντας ἀπείξ τ θείων ἔχεσθαι νόμων. καὶ ἀδιάλειπτον ὥσπερ θῦμα τὸ ἀκηλίδωτον ἀναφέρειν πολιτείαν. ἄκουε δὲ πάλιν, τί περὶ τούτων ἡμῖν ὁ Θεὸς διαγορεύει νό-
» μος. καὶ ἐλάλησε Κύριος, λέγων · ἔν-
» τειλαι Ἀαρὼν καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ · ὅτος
» ὁ νόμος τ ὁλοκαυτώσεως . αὕτη ἡ ὁλο-
» καύτωσις ὅτι ἔ θυσιαστηρίου, ὅλην τὴν
» νύκτα ἕως πρωὶ, καὶ τὸ πῦρ ἔ θυσιαστη-
» ρίου καυθήσεται ἐπ' αὐτοῦ, ἃ σβεσθήσε-
ται. ἀλλὰ πῶς ἂν ἀγαπητοὶ μικρὸς ὑπάρχων καὶ ἀσθενὴς, διασαφήσω κατὰ λόγον δυνάμιν τὰ διὰ τῆσδε τ ἐντολῆς σημαινόμενα ; πῶς ἡμῖν ἀφαιρήσῃ λόγος τὴν ἀκριβῆ ἔ νοήματος δύναμιν ;
» ἐπειδὴ δὲ γέγραπται . ἄνοιξον τὸ στόμα σου,
» καὶ πληρώσω αὐτό · Φέρε δὴ πάλιν τῇ ἔ σωτῆρος ἡμῶν καταθαρσήσαντες χάριτι, καὶ τ ἐν τούτοις σαφηνείας ἐχώμεθα · ἕλκει πάντας ὅτι τὴν εὐσέβειαν ὁ φιλάνθρωπος ἔ θεῖος λόγος, καὶ διεγείρει πρὸς ἀρετὴν ὅσους τὴν ἀκοὴν τοῖς θείοις αὐτοῦ νόμοις ὑπείθεσθαι ἔχειν οἴονται δεῖν . ἀλλ' ὃ πᾶσιν ἴσον πρὸ τοῦτο ἀπόδηλον . ὧδε ἀφ τ αὐτῆς προθυμίας ἕκαστος ἄγεται. οἱ μὲν γὰρ ἐκτενέστερον προσίασι τῷ θεῷ, καὶ τῆς εἰς αὐτὸν † εὐσεβείας ἡγέμονες ὧδε προθυμότεροι, ὁλόκληρον ὥσπερ ἱερεῖον καὶ ἀμέριςον θῦμα προσάγουσιν ἑαυτοὺς εἰς ὀσμὴν εὐωδίας κυρίῳ. τούτοις τὸ τ ὁλοκαυτώσεως ὄνομα πεπρωδέςατον· αὕτη γὰρ ὄντως ἐςὶν ἡ ὁλοκάυτωσις, ὅταν τις ὅλος ἐξ ὅλης προσφέρῃ τῷ θεῷ, ἐν ὧδενὶ καιρῷ τὸ

† ἄλλως, ὧδεν τ εὐσεβείας ἡγέμονες προθυμότερον.

† ἄλλ. ἀποφάσκειν ᾗ.

† ἄλλ. καὶ τῶπο.

† ἄλλ. ἐν ἀτοῖς.

pedes meos, ſolidam penituſq; immotã habitus firmitatem hac loquendi ratione deſignans. Præcipit verò nobis Apoſtolus Paulus, vt in opere Domini abundemus, quantum qui- 2. Cor. 9. 8.
dem humanæ naturæ fas eſt, noſque Deo inſeparabili charitate iunctos bonis ac honeſtis actionibus declaremus. Nec enim, vt arbitror, cordati hominis fuerit, nunc quidem à diuina lege deſciſcere, nunc verò rurſus velut è ſomno excitatum, eandem omni virium contentione retinere. Hi namque mihi ſimiles eſſe videntur ijs, qui ex oneraria naui in profundum æquor fluctuſque deciderunt, quibus cùm licuiſſet ſocordiam vitantibus nihil timere, poſtquam in ipſo iam malo verſantur, tum demum vix quod vtile eſt animaduertunt; rurſumque onerariam natando repetentes, amiſſam exquirunt ſecuritatẽ. Et tamen ſatius fuerat non ipſummet periculi expectare diſcrimen, ſed vitare aduenientis: ita namque ſibi ſapientiùs conſuluiſſent. Quòd ſi quis prorſus eiuſmodi homines imitetur, atque ea quæ meritò reprehenduntur admirabundus excipiat, ſtultiſſimus omnium exiſtimatione iudicabitur; quidni deceat omnem animi alacritatem retinentes, diuinas præceptiones retinere mordicus, ac perenne veluti ſacrificium Deo vitam omni labe carentem offerre? Audi verò rurſus quid his de rebus nobis lex diuina præcipiat: *Et locutus eſt Dominus Moſi dicens, Præcipe Aaron, &* Leuit. 6. 8.
filiis eius: Hæc eſt lex holocauſti. Hoc holocauſtum, in altari totam noctem vſque mane: & ignis altaris cremabitur in ipſo, non extinguetur. Sed quonam modo, dilecti, cùm paruus ſim & infirmus, quæ hac præceptione ſignificantur, explicare pro dignitate poſſim? quæue nobis oratio probè atque exploratè vim ſententiarum aperiat? Quoniam verò ſcriptum eſt: *Aperi os tuum, &* Pſal. 80. 11.
implebo illud, age rurſum gratiæ noſtri Saluatoris fidentes horum quoque interpretationem inueſtigemus. Trahit omnes ad pietatem ſalutare hominibus Dei verbum, atque ad virtutem excitat quicunque aures diuinis ipſius legibus obſequentes afferunt. Sed non omnibus in hac re eadem exæquo cura, nec eodem omnes ſtudio atque alacritate aguntur. Nam alij quidem vehementiore conatu feruntur ad Deum, nec quidquam pietate erga ipſum potius ducentes, integram velut hoſtiam, ſuiſque abſolutã partibus ſeipſos Domino in odorem ſuauitatis offerũt. His hominibus meritiſſimò holocauſti nomen attribuas, ſiquidẽ holocauſti vera hæc ratio eſt, cùm quis ſe totũ penitus offert Deo, ſe quouis tempore ab

omni prorſus ſcelere atque improbitate ſeiungens. Sed vide quid in hac re lex quæ de holocauſto eſt, iubeat: *Hoc holocauſtum totam noctem in altari vſque mane. Et ignis altaris ardebit, non extinguetur.* Quid aliud porro hic ignis altari impoſitus omnino demonſtrat, quàm ſanctum Spiritum in nobis perpetuò habendum? Quod nobis Saluator quoque indicauit, dum ait: *Ignem veni mittere in terram.* Quicunque igitur ex holocauſti lege totum ſeſe penitus deuouet Deo, ignem in ſe ipſo perennem conſeruet, ſanctæque illius flammæ vis in eo perpetuò vigeat, tota nocte nimirum, ait Scriptura, quod de ea quam hîc traducimus vita intelligendum eſt. Neque enim decet, nunc quidem frigeſcere animum ad flagitia declinantem, mox nouas rurſum flammas concipere, ſed eundem ſemper tenorem ſeruare, & quemadmodum Paulus ait, ſpiritu aſſiduè feruere oportet. Fiet autem hoc nobis aliis exemplis adhuc apertius, ſi reconditam legis ſententiam diligentiùs inueſtigemus. Ita namque deinceps rurſum interpretẽ ſacrorum Moſem Deus alloquitur: *Et hæc erunt quæ facies ſuper altare. Agnos anniculos immaculatos duos quotidie, oblationem aſſiduitatis. Agnum vnum facies mane, & agnum ſecundum veſperi facies, & decimam partem ſimilæ oleo conſperſæ in oleo contuſæ quartæ parti hin, & libationem quartam partem hin vini agno vni.* Quippe ex his quoque nobis certò licet cognoſcere, nullum eſſe tempus prætermittendũ, quo non meritis honoribus veneremur Deum, eiúque bonorum operum fragrantiam veluti iuge quoddam ſacrificiũ deferamus. Cùm enim alterum prima luce, alterum veſpere agnum immolari iubeat, tempus vniuerſum videtur notare, ac ſub extremis media complecti. Vino verò, & oleo ſimilam conſpergi, nec plenam ipſi menſuram, ſed quartam heminæ partem infundi iubet, illud ænigmaticè innuens, futurum vt qui iugi veneratione Deum colunt, vel potiùs ſeipſos inſtar victimæ legiſlatori longè iucundiſſimæ offerunt, miſericordia lætitiaque perfundantur; ſed in hac quidem certè vita modicum quid muneris reportaturos (quarta nempe heminæ pars iubetur inſpergi) verùm futuro in ſeculo gratiæ bonis vberrimè cumulandos, Quo quidem tempore, vt ait Propheta, *Lætitia ſempiterna ſuper capita ipſorum, & fugit dolor, triſtitia, & gemitus.* Cùm igitur perſpicuè lex omnino vetet ne ad deteriora declinare animum, atque ad flagitia delabi ſinamus, quod nobis ſupplicij genus meritò recuſare liceat, ſi tam honeſtam præclaramque adeo diſciplinam neglexeri-

Leuit. 6. 9.

Luc. 12. 49.

Exod. 29. 38

Eſai. 35. 10.

ωονηρὸν ἐρχαζόμενον· ἀλλ' ὅρα τί φησὶ περὶ τῆς πιστῆς φησὶν ὁ τῆς ὁλοκαυτώσεως νόμος· αὕτη ἡ ὁλοκάυτωσις, ὅλως τῆ νυκτὶ ἕως πρωὶ, καὶ τὸ πῦρ τοῦ θυσιαστηρίου ἕως πρωὶ, καὶ τὸ πῦρ τοῦ θυσιαστηρίου καυθήσεται, ἐπ' αὐτοῦ δὲ σβεσθήσεται· ποῖον δ' ἂν εἴη τοῦ θυσιαστηρίου τὸ πῦρ, ἢ πάντως ἡ ἐν ἡμῖν τοῦ ἁγίου πνεύματος χάρις; ὅπερ ἡμῖν καὶ ὁ σωτὴρ ἐσήμαινε, λέγων· πῦρ ἦλθον βαλεῖν ἐπὶ τῆν γῆν. ὁ μὲν ἐν ὁλοκαυτώματος, καὶ ὅλος ἐξ ὅλου θεῷ προσφερόμενος, ἄσβεστον ἐφ' ἑαυτῷ τηρείτω τὸ πῦρ· καὶ τὸ ἁγίας ἐκείνης φλογὸς ἀκμαζέτω διαπαντὸς ἡ δύναμις ἐν αὐτῷ· ὅλως γὰρ τῆ νυκτὶ φησὶ, ἤτις εἰς τὸν παρόντα βίον ἐκληφθήσεται. ἐ γὰρ πρέποι, ποτὲ μὲν, ἀποψύχεσθαι περικλίνοντα πρὸς τὸ φαῦλον· ποτὲ δ' πάλιν ἀναζωπυρεῖσθαι τὸν νοῦν, ἀλλὰ μονότροπον εἶναί δίκαιον, καὶ ἀεὶ τῷ πνεύματι ζέοντα, καθάπερ φησὶν ὁ Παῦλος· εἴη δ' ἂν ἡμῖν καὶ δι' ἑτέρων ὑποδειγμάτων τοῦτο καταφανέστερον· εἰ τῆ ἀκριβῆ τοῦ νόμου περιεργαζόμεθα βάλησιν· λέγει γὰρ πάλιν ὅτως ἐφεξῆς πρὸς τὸν ἱεροφάντην Μωσέα θεὸς· καὶ ταῦτά ἐστιν, ἃ ποιήσεις ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου· ἀμνοὺς ἐνιαυσίους δύο τῆ ἡμέραν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ἐνδελεχῶς· κάρπωμα ἐνδελεχισμοῦ· τὸν ἀμνὸν τὸν ἕνα ποιήσεις τὸ πρωὶ. καὶ τὸν ἀμνὸν τὸν δεύτερον ποιήσεις τὸ δειλινόν· καὶ δέκατον σεμιδάλεως πεφυραμένης ἐν ἐλαίῳ τῷ τετάρτῳ τοῦ ἰν οἴνου τῷ ἀμνῷ τῷ ἑνί. ἀλλ' ἔστι καὶ διὰ τούτων ἡμᾶς εἰδέναι σαφῶς, ὅτι καιρὸν ἑδένα προσήκει παρατρέχειν ἐᾶν, ὅτε μὴ καθήκοντας ἐν αὐτῷ ἡμᾶς θεὸς, τῆ ἐξ ἔργων ἀγαθῶν διωδίαν, ὥσπερ τινὰ θυσίαν εὐωδεκῆ παρ' ἡμῶν προσδεχόμενος· τὸ γὰρ ἐρχόμενος μὲν τὸ ἡμέρας τὸ ἕνα σαφέστατα κελεύειν ἀμνὸν· ὅπη τελεῖ ἑαυτῆς τὸ δεύτερον, τὸ πάντα σημαίνειν ἔοικε χρόνον, διὰ τῶν ἄκρων τὰ μέσα περιλαμβάνων. οὕτω δὲ καὶ ἐλαίῳ τὴν σεμίδαλιν ἀναφύρεσθαι βέλει· ἐκ ὁλόκληρον αὐτῆ τὸ μέτρον ὑπιχεῖσθαι κελεύων· ἀλλὰ τὸ τέταρτον μέν, δι' αἰνίγματος ἐκεῖνο διδάσκων, ὅλη περ ἡ εὐωδεκῆ τῷ θεῷ προσαγόντες τὴν τιμὴν· μᾶλλον δὲ καθάπερ λιβάνῳ τῷ νομοθέτῃ προσιζόμενοι θυμηρέστερον, ἐλεηθέντες διαφθαρησόμεθα). ἐν μὲν τῷ παρόντι βίῳ μικρόν τι δῶρον κομιζόμενοι μέρος· τὸ γὰρ τέταρτον μέν ἐν ὑπιχεῖσθαι κελεύει· ὅπη δὲ μέλλοντος αἰῶνος, πληρεστάτης αὐτοῖς ἀποδοθησομένης τὴν χάριτος, ὅτε, καθά φησιν ὁ Προφήτης, διαφροσύνη αἰωνίου ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἔσται ἀπέδρα ὀδύνη, καὶ στεναγμός. διαῤῥήδην τοίνυν μέν νόμος κελεύοντος, μηδαμῆ ἔξεστιν ὅπη τὸ χεῖρον ἀποτροπῆς, ἀποκλίνεσθαι συγχωρεῖν εἰς ἁμαρτίαν τὴν νῦν, ὥσπερ ἀπόσης ἐσόμεθα ἡμωρίας ὑπεύθυνοι, τὴν ὅτω καλῶς δεδεγμένων ὀλιγωρήσαν-

† ἄλλ. νόμος.

† ἄλλ. αὐτὸν.

† ἄλλ. οἱ.

† ἄλλ. ἀπέδρα.

† Puto ὀδύνη καὶ λύπη, καὶ στεν.

† ἄλλ. λέγοντος.

ρήσαντες; εἰ δέ σοι τῆς ἀνθρώπου φύσεως περισκεπτομένῳ τὴν ἀσθένειαν, δυσχερὴς εἶναι πῶς καταφαίνεται τῆς τοιαύτης ἀγωγῆς ὁ τόνος. μὴ γὰρ δύνασθαι διαπαντὸς, ἴσως ἐρεῖς ἄκμονος δίκην σκληρῶς, καὶ ἀμειλίκτως διακεῖσθαι περὶ τοὺς πόνους, καὶ τῆς οὕτως ἀκριβοῦς πολιτείας δυσέφυκτον εἶναι λέγοις τὸ τέλος, λύσει σοι τὴν ἀφορμὴν ὁ νόμος ὑποβεβηκότα βίου τρόπον ἀναδεικνύς. τοῦ μὲν εἰρημένου καταδέστερον. πολὺ δὲ τοῦ ἄλλους ἀναβεβηκότα, καὶ ἐξαλλόμενον. ποῖον δὲ τοῦτόν φημι; πάλιν ἀπὸ τῆς θείας γραφῆς παραλαβὼν, τὴν εἰκόνα σαφῆ σοι ποιῆσαι πειράσομαι. ὅ τε γὰρ τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, ἐν πυρί τε καὶ γνόφῳ, καὶ θυέλλῃ θεὸς ἐπεφαίνετο, καὶ τοῦ περὶ τῶν πρακτέων ὥριζε † νόμους, ἀναγκαῖον εἶναι νομίσας ὁ πάνσοφος Μωσῆς, καὶ διὰ πράγματος ἐναργοῦς ἐπιδεῖξαι τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ τῆς ἀρεσκούσης τῷ νομοθέτῃ πολιτείας τὴν τύπον, ὅσον πρὸς τὴν ἐκείνων ἕξιν καὶ διάνοιαν, οὔπω δυναμένην παραδέχεσθαι τὰ τελειότερα, τοιοῦτόν τι διαπράττεται. ὀρθρίσας γάρ, φησι, τὸ πρωὶ, ᾠκοδόμησε θυσιαστήριον ὑπὸ τὸ ὄρος, καὶ δώδεκα λίθους εἰς τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραὴλ· καὶ ἐξαπέστειλε τοὺς νεανίσκους τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ ἀνήνεγκαν ὁλοκαυτώματα, καὶ ἔθυσαν θυσίαν σωτηρίου τῷ θεῷ μοσχάρια· λαβὼν δὲ Μωυσῆς τὸ ἥμισυ τοῦ αἵματος, ἐνέχεεν εἰς τὴν κρατῆρα. τὸ δὲ ἥμισυ τοῦ αἵματος προσέχεε πρὸς τὸ θυσιαστήριον. ἀλλ' εἰδῶμεν πάλιν ἕκαστα τῶν γεγραμμένων διαπτύσσοντες ἀκριβῶς, οἷος ἡμῖν ὠφελείας ἐκ τούτου ἀναφαίνεται τρόπος· ὀρθρίζει μὲν οὖν ὁ Μωσῆς, καὶ ἀνίστησι τὸ θυσιαστήριον, διὰ τούτου διδάσκων ἡμᾶς, ὅτι προσήκει πρότερον ὥσπερ ἐξ ὕπνου διεγερθῆναι, καὶ πρὸς νῆψιν ἀναστῆναι τὴν ἄνθρωπον. τὴν μὲν ἐκ τῆς ἁμαρτίας ἀχλὺν, ὥσπερ τίνα νύκτα σκοτεινὴν παρελάσαντα· τρέχοντα δὲ ἤδη πρὸς τὸ τῆς γνώσεως φῶς· ἵν' οὕτως πρὸς τὸ δύνασθαι λοιπὸν ἱερουργεῖν τῷ θεῷ. καλὸν † αὐτῷ θυσιαστήριον τὴν οἰκείαν ἀναστήσῃ διάνοιαν. τοῦτο γὰρ οἶμαι καὶ τὴν προφήτην Ἠσαίαν εἰπεῖν ἐκ νυκτὸς ὀρθρίζει τὸ πνεῦμά μου πρός σε ὁ θεὸς, διότι φῶς τὰ προστάγματά σου ἐπὶ τῆς γῆς. τὸ μὲν οὖν ὀρθρίσαι Μωσέα τοιοῦτόν τι σημαίνει· ἀλλ' ἵνα τῆς τοῦ νοήματος ἀκολουθίας † εὐχώμεθα, ἐπ' αὐτὴν ἤδη βαδιούμεθα τοῦ ζητουμένου τὴν τάξιν· ἵστησι τὸ θυσιαστήριον οὐκ ἐπὶ τὸ ὄρος, ἀλλ' ὑπὸ τὸ ὄρος, ὅπερ δεικνύει τὴν ἔτι ταπεινὴν τῆς τελειότητος ἀπολειπομένων διάνοιαν, οὔπω δυναμένων ὥσπερ εἰς ὄρος ἀναβαίνειν εἰς τὴν ἀκρότητα τῶν τελείων παραγγελμάτων. ἀλλ' ἐγγὺς μὲν εἶναι τούτων. ὑποβεβηκέναι δὲ ὅμως, οὐκ ἐπὶ τὸ ὄρος, ἀλλ' ὑπὸ τὸ ὄρος προσιόντας θεῷ. εἶτα περὶ τὸ θυσιαστήριον δώδεκα λίθους κεῖσθαι δεῖν ὑπελάμβανεν, εἰς τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραὴλ· ἵνα καὶ διὰ τούτου μάθωμεν ὅτι περ ἀεὶ τῷ θεῷ προσεδρεύειν ὀφείλομεν.

† ἄλλ. νόμος.

† ἄλλ. αὐτὸν.

† ἄλλ. ἐχώμεθα.

mus? Quòd si tibi naturæ humanæ imbecillitatem cogitanti, difficilis esse aliquo modo eiusmodi perpetua vitæ contentio videtur, (dices enim fortasse minimè posse te incudis instar, duris ac non intermissis laboribus perpetuò sufficere) tum vsque adeo perfectæ viuendi rationis fastigium inaccessum esse contendas, excusationem hanc refellit ipsamet lex remissiorem vitæ modum indicans; imperfectiorem quidem eo quem memorauimus, cæterùm qui inter alios longè superet & excellat. Qualis porro ille sit, age rursum adducta ex diuinis litteris similitudine exploratè vt intelligas operam dabo. Nam quo tempore filiis Israël in igne & caligine, ac procella apparuit Deus, atque illis rerum agendarum modum lege lata descripsit; cùm necessarium putaret sapientissimus Moses, etiam per aliquã rei gestæ euidentiam vitæ formam legislatori placitam indicare, pro illorum habitu & captu, nondum perfectioribus admittendis idoneo, tale quidpiam exequitur: *Surgens*, inquit, *Moses mane, ædificauit altare sub monte, & duodecim lapides, in duodecim tribus Israël; & misit iuuenes filiorum Israël, & obtulerunt holocausta, & sacrificauerunt victimam salutarem Deo vitulos. Accipiens autem Moses dimidium sanguinis, effudit in craterem, dimidium autem super altari.* Sed videamus iterum eorum quę scripta sunt singula diligenter explicãtes, quidnam hinc nos vtilitatis capere possimus. Manè igitur consurgit Moses, altareq; excitat; nos proinde docens primũ tanquã è somno exurgere, atq; ad vigilantiam excitari hominẽ oportere; tum peccati caligine instar obscuræ noctis depulsa, festinare illico ad cognitionis lucẽ, vt hoc pacto egregium altare, in quo Deo deinceps sacrificet, suã ipsemet excitet mentem. Idem namque hoc arbitror Isaiam quoque Prophetam dicere: *De nocte vigilat spiritus meus ad te Deus, quia lux præcepta tua super terram.* Matutina ergo hæc Mosis cõsurrectio, tale quidpiã indicat. Verùm vt seriem totius sentẽtiæ teneamus, ad reliqua iam inuestiganda ordine progrediamur. Constituit altare, non supra mõtem, sed sub monte: quo designat eorũ qui à perfecto absunt humilẽ adhuc sensum, qui ad perfectorum mandatorum sublimitatem, tanquam ad montem ascendere haud queant; cæterùm cùm absint propiùs, depressi tamen ferantur, non supra montem, sed sub monte Deo appropinquãtes. Tum in altaris ambitu duodecim statui lapides iussit, pro numero duodecim tribuũ Israël: vt hinc quoq; intelligamus, debere nos Deo semper affixos esse.

Exod. 24. 1.

Isai. 26. 9.

† ἄλλ. οἱ.

„ † ἄλλ. ἀπέδρω.

„ † Puto ὀδύνη καὶ λύπη, καὶ στεν.

† ἄλλ. λέγοντος.

nullatenus ad peccati turpitudinem delabentes. Quod nobis apertiùs indicans
Psal. 25. 6. Psaltes dicebat: *Et circumdabo altare tuum Do-*
Exod. 24. 6. *mine.* Addit porro deinceps: *Misit*, inquit, *adolescentes filiorum Israel, & attulerunt holocausta, sacrificauerúntque sacrificium salutare Deo, vitulos.* Non igitur segnis aut imbecillæ mentis, sed robusti ac generosi pectoris esse dicemus, sacrificare Deo. Hanc enim ob causam missos adolescentes ait. Vitulos illi nihilominus, sacrificium salutare offerunt. Ex quo illud licet animaduertas, tanquam ex forma & exemplari, quod in moribus est discriminis coniectans, laudabilem hanc esse offerentium voluntatem, imbecilliorem tamen, & quæ à summo perfectoque deficiat. Nec enim iuuencus offertur, sed vitulus, qui nec mole nec viribus plenam iuuenci mensuram æquet. Accipiens autem sanguinem, eius dimidium fudit in craterem, alterum autem dimidium in altare. Inspicere hîc postremò licet, tanquam in ænigmate, partitam eius qui diuino cultui addictus est, vitam. Gerit hic nempe sanguis animæ typum, cuius vitam nobiscum ex æquo partitur Deus, vt non nobis tantùm viuamus, sed & destinatam altari partem seruemus. Talis quædam est media hæc & moderata viuendi ratio, quæ neque austeritate nimia sit acerba, neque blandimentis delinita voluptatum licentiam nanciscatur peccandi; sed dissolutiore quidem præstãtior sit ob religionem & metum, neque rursum vigore quodam & strenuitate destituta conferri cum perfectioribus queat. Permixto autem quodammodo ex vtrisque habitu, earumque in vnum coalescente natura, honestum quoddam & placidum vitæ genus emergit. Nempe propter mutuam vtriusque inter se habitudinem, quod in singulis molestum est tollitur: ac seuerioris quidem disciplinæ contentio in securitatis æquabilitatem delata fit lenior; quod verò securitatis exuberat, animi vi & acrimonia, quasi falce amputatúm, rectam, nec vlli obnoxiam reprehensioni viuendi formam constituit. Pręclarum igitur est, ô dilecti, æmulari meliora, & quo quidque ad virtutem vtilius fuerit, eo plus in eo delectationis reponere. Verùm vt
1. Cor. 7. 7. Paulus ait: *Vnusquisque vestrûm proprium donum habet ex Deo, alius quidem sic, alius autem sic.* Pro ea namque qua præditus est bonitate nostrum omnium procreator, imbecillioribus quoque salutis occasiones largitur, maiorem quidem illi laudem impartiens, qui in perfectioribus excellere studuerit, sed eum quoque tamen, cui non tantum

οὐδαμοῦ πρὸς τὴν ὥσωτον ἁμαρτίαν ἐκπίπτοντες. ὅπερ ἡμῖν σαφέστερον διαγγέλλων ὁ ψαλμῳδὸς, ἔλεγε· καὶ κυκλώσω τὸ θυσιαστήριόν σου κύριε· μετὰ δὲ τοῦτο πάλιν· ἐξαπέστειλέ, φησι, τοὺς νεανίσκους τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ ἀνήνεγκαν ὁλοκαυτώματα, καὶ ἔθυσαν σωτηρίου θυσίαν τῷ θεῷ μοσχάρια· ἀργοτέρας μὲν οὖν, ἢ καὶ ἄλλως ἀσθενοῦς διανοίας οὐκ ἔργον εἶναι φήσομεν τὸ δύνασθαι θυσίας ἀναφέρειν θεῷ, ἀλλὰ νεανικοῦ καὶ γενναίου φρονήματος. διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν νεανίσκους εἶναι οὗτος ἀπεσταλμένους φησὶ, ἀναφέρουσι δὲ ὅμως θυσίαν σωτηρίου μοσχάρια. ἀλλ' ἔστι καὶ διὰ τούτου πάλιν ἰδεῖν, ὥσπερ ἐκ τύπου καὶ σχήματος εἰς τρόπων διαφορὰς μετασκευαζομένου τοῦ πράγματος. ἐπαινέτην μὲν τῶν προσαγόντων τὴν προαίρεσιν· ἀσθενεστέραν δὲ ὅμως καὶ τοῦ μείζονος, καὶ τελειοτέρου καταδεεστέραν· οὐ γὰρ μόσχος, ἀλλὰ μοσχάριόν ἐστι τὸ † προσαγόνονον, καὶ μεγέθει καὶ ἰσχύι τοῦ τελείου μόσχου † λοιπόμενον· λαβὼν δὲ τὸ αἷμα, τὸ μὲν ἥμισυ προσέχεεν εἰς κρατῆρα· τὸ δὲ ἥμισυ, εἰς τὸ θυσιαστήριον. ὁρᾷν δὲ λοιπὸν ἐνθάδε μεριζομένην δι' αἰνίγματος τὴν ζωὴν τοῦ λατρεύοντος, εἰς ψυχῆς μὲν γὰρ τύπον τὸ αἷμα λαμβάνεται, ἧς τὴν ζωὴν ἐν ἴσῃ μοίρᾳ διαιρεῖται μεθ' ἡμῶν ὁ θεὸς· ἵνα μὴ μόνον ἑαυτοῖς ζῶμεν, ἀλλὰ καὶ τὴν τοῦ θυσιαστηρίου μερίδα φυλάττωμεν. τοιοῦτός τίς ἐστιν ὁ μέσος οὗτος καὶ ἐπιεικέστερος βίος, οὔτε τῷ λίαν αὐστηρῷ δριμεῖαν ἔχων τὴν μέθεξιν. οὔτε τῷ πολὺ † κεκλεῖσθαι πρὸς ἄδειαν ἐκπίπτων εἰς ἁμαρτίας· † ἀλλὰ τῷ μὲν ὑδαρεστέρῳ ἄνω βεβηκὼς δι' εὐλάβειαν, συγκρίνεσθαι δὲ τοῖς τελειοτέροις οὐκ ἔχων διὰ τὸ τῆς προθυμίας ἐνδεὲς· κρεμαμένης δὲ ὥσπερ ἐξ ἀμφοῖν τῆς ἕξεως, καὶ τῆς ἐν τοῖς εἰρημένοις ποιότητος † συνούσης εἰς ἓν, σεμνός τις καὶ προσηνὴς ἀναδείκνυται τρόπος· ὅτι τῇ πρὸς ἄλληλα σχέσει, τὸ ἐν ἑκάστῳ λυποῦν † ἀφανίζεται· καὶ τῆς μὲν ἀκριβείας ὁ τόνος ἐν τῷ τῆς ἀδείας † λείῳ παρεκλυθήσεται· τὸ δὲ τῆς ἀδείας περιττὸν, οἷά τινι δρεπάνῃ ταῖς ἀπὸ τοῦ νοῦ δεινότησι περιτεμνόμενον, ὀρθὴν καὶ ἀκατηγόρητον ἐπιδείξει τὴν ἀγωγήν. καλὸν μὲν οὖν ἀγαπητοὶ ζηλοῦν τὰ βελτίονα· καὶ ὅπερ ἂν ἔχοι τὸ πλέον εἰς ἀρετὴν, τούτῳ μᾶλλον † φείδεσθαι· ἀλλ' ὥσπερ ὁ Παῦλός φησι· ἕκαστος ἡμῶν ἴδιον ἔχει χάρισμα ἐκ θεοῦ· ὁ μὲν, οὕτως· ὁ δὲ, οὕτως· ἀγαθὸς γὰρ ὑπάρχων ὁ πάντων ἡμῶν δημιουργὸς, καὶ τοῖς ἀσθενεστέροις τοῦ σώζεσθαι δίδωσιν ἀφορμὰς· ἐπαίνου μὲν μείζονος ἀξιῶν τὴν ἐν τοῖς τελειοτέροις διαπρέπειν σπουδάζοντα· φιλανθρωπίας δὲ ὅμως οὐκ ἀμοιρεῖν ἐπιτρέψας, καὶ τὴν ᾧ τοσοῦτον οὐ

μέτεστιν

† προσαγόμενον, καί. ἴσως, προσαγόμενον ἄγονον.
† ἄλλ. λειπομένων.
† ἄλλ. κεκλῆσθαι. ἢ κεκλίσθαι.
† ἄλλ. τὸν μὲν ὑδαρεστέρον ἀναβεβ.
† ἄλλ. συνιούσης καὶ προσηνὸς
† ἐμφανίζεται.
† ἄλλ. λέγω.
† ἐφείδεσθαι.

μέτεσιν ἀρετῆς· ὥσπερ γὰρ ἀχ ὅμοια πρόσωπα προσώποις, καθά φησιν ὁ Σολομών, ἴτως δὲ αἱ διάνοιαι τ ἀνθρώπων. μία μὲν γὰρ ἡ τ σώματος φύσις, καὶ διὰ τ αὐτῶν ἀπηρτισμένη μορίων· τὸ ᾗ τ ἐν ἑκάστῳ χαρακτήρων διάφορον, τ † ἀλλαγὴ ἐργάζεται. οὕτω καὶ ὅτι ἡ διάνοιας διήρισμαι· διὰ μὲν τ αὐτῶν ἐνεργειῶν, ἴσως ἐν ἅπασι συγκειμένων· ταῖς ᾗ τ ἕξεων ποιότησι μεριζομένων εἰς ἀνομοιότητα. τοιοῦτόν τινα νῦν καὶ διὰ τ εὐαγγελικῆς παραβολῆς ἀποτύπωσιν νομίζω. Ἐξῆλθε γάρ, φησιν, ὁ σπείρων τ σπεῖραι τ σπόρον αὐτοῦ· ἐν δὲ τῷ σπείρειν αὐτὸν, ἃ μὲν, εἰς τὰς ὁδούς, καὶ τὰ πετρώδη. ἃ ᾗ, εἰς τὰς ἀκάνθας· ἃ δὲ, εἰς τ γῆν πεπωκε τ καλήν, ἔ ἐποίησε † ἑκατὸν. καρπόν. ὁ μὲν † ἑξήκοντα· ὁ δὲ, τριάκοντα. ὁρᾷς πῶς τ μὲν γῆν ἔφησε πᾶσαν εἶναι καλήν, πρὸς ᾗ τ τ καρπῶν διαφορὰν τὸ ἀνώμαλον φαίνεται; ὁ μὲν δὴ ἑκατὸν ἀριθμὸς, οὗτ ἐν ἀρετῇ τελείᾳ τ δηλοῖ, ᾗ οὗτ εἰς ἀκροτάτην ἀναβεβηκότας εὐσέβειαν. ὁ ᾗ, ἑξήκοντα, οὗτ ὀλίγον μέν τι τῶν εἰρημένων ὑποβεβηκότας, εἴσω δέ πως ἤδη αὖθις ἀρετῆς ὑπάρχοντας ἀ μικρᾶς. ὁ δὲ, τριάκοντα, οὗτ ἔτι μὲν καταδεεστέρους, ἀ μὴν ἔξω τ καλλίστης ὑπάρχοντας γῆς, ἀδὲ ἔ δίδοναι καρπὸν ἐστερημένους, κἂν ἔ τελείᾳ, ἔ ἔ μικρὸν † ὑποβεβηκότος. βεβηκότ ἀπολιμπάνοντα, ὥσπερ ᾗ ἐν τρίτῃ τάξει τῶν ἐν ἀρετῇ κειμένων· πολλαὶ γὰρ μοναὶ παρὰ τῷ πατρὶ, καθά φησιν ὁ Σωτὴρ, τὸ ἑκάστῳ χρεωστούμενον τ ἡμῖν μέτρον ὁρίζουσαι. οὕτω καὶ ἡ τ παλάντων διανομὴ τοῖς οἰκέταις ἐγένετο. ᾧ μὲν γάρ, φησιν, ἔδωκε πέντε· ᾧ ᾗ, δύο· ᾧ ᾗ, ἕν. καί τοι τῆς φύσεως ἐν ἴσῳ πᾶσι κειμένης, καὶ ὅσον εἰς τὸν οἰκεῖον λόγον ἐπιτηδείως ἐχούσης, καὶ πρὸς τὸ τέλειον εὐδαιμόνιαν ἔδει διαφορὰν ἐν τούτοις ὁρίζεσθαι· ἀλλὰ πᾶσιν ἐξ ἴσα τὰ πέντε τάλαντα διανέμεσθαι· νυνὶ δὲ τῆς δόσεως τὸ ἀνώμαλον ἀνομοιότητά τινα τῶν ἕξεων εἰσφέρει, οὐκ ἐν ἴσῳ μέτρῳ πᾶσι δεχομένων τὴν εὐσέβειαν. ἀλλ ὅγε τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν, ἤκουσε μὲν, εὖ γε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ, ὅτι ὀλίγα ἦς πιστὸς, ὅτι πολλῶν σε καταστήσω, εἴσελθε εἰς τ χαρὰν ἔ κυρίου σου. ὁ ᾗ τὸν δυσὶν τάλαντον τὴν ὁπωσοῦν ἐπαυξήσας, τῶν ἴσων ἐπαίνων μεταλαγχάνει, καὶ διὰ τ αὐτῆς τετίμηται ψήφου· ἀλλ οὐκ ἀδίκως ἐν τούτοις ὁρᾶται θεός, ἀλλὰ μᾶλλον ἀγαθὸς καὶ φιλότιμος. ὃ γὰρ ἐλαττώσει τοῖς ἀμείνοσι τὰς ἰδίας ἡ πρὸς τ ὑποβεβηκότα χρηστότης. ὃδέ τι τῶν ἐκείνοις χρεωστουμένων ὑπεξελθὼν προστίθησι τοῖς ἐλάττοσιν.

ineſt virtutis, expertem eſſe benignitatis haud ſinit. Nam quemadmodum ſimilis non eſt faciei facies, vt ait Salomon, ita neque humanæ mentis. Vna ſiquidem cùm ſit natura corporis, atque ex iiſdem perfecta membris, peculiaris tamen in vnoquoque figuræ diuerſitas diſcrimen conſtituit. Idem in animis quoque fieri videas, vt cùm ob eaſdem agendi facultates in omnibus ſint æquales, habituum proprietatibus diuerſos inter ſe ac diſſimiles animaduertas. Sententiam huiuſmodi quampiam ex euangelica quoque parabola effici arbitror: *Exiit*, inquit, *qui ſeminat, ſeminare ſemen ſuum, & dum ſeminaret, quædam quidem in vias atque petroſa, quædam in ſpinas, alia autem in terram bonam ceciderunt: fecerúntque fructum, hoc quidem centeſimum, illud verò ſexageſimum, aliud denique triceſimum.* Vides quomodo terram quidem vniuerſam bonam eſſe aſſerit, verùm ex fructuum diuerſitate diſcrimen apparet. Nam centeſimus quidem numerus, eos qui in virtute perfecti ſunt, quique ad ſummum pietatis faſtigium peruenerunt, deſignat. Sexageſimus verò eos qui modico quidem poſt hos ſubſtitere interuallo, cæterùm & ipſi progreſſionibus in virtute non exiguis profecere. Trigeſimus demum, inferiores adhuc, non tamē extra optimam poſitos terram, nec qui omnino deſtituantur fructibus; quamuis & à perfecto, & ab eo qui perfecto proximus eſt, relinquantur, ſintque proinde veluti in tertio ordine eorum qui virtuti militant, conſtituti. *Multæ*, enim, *manſiones apud Patrem*, quemadmodum Saluator ait, quæ meritum honoris modum vnicuique definiunt. Hoc idem illa quoque inter ſeruos talentorum partitio indicat. *Nam vni quidem*, inquit, *quinque dedit, alij duo, alij verò vnum*. Et quidem poſita in omnibus eiuſdem æqualitate naturæ, quæque, quod ad ipſius rationem attinet, ſuis partibus perfecta eſt, nullum in his diſcrimen ad perfectum conſtitui, ſed quinque talenta ſingulis ex æquo diſtribui oportuerat. Nunc verò conceſſi muneris inæqualitas, habituum qui non eandem pietatis menſuram admittant, diſſimilitudinem quandam ſignificat. At qui talenta quinque acceperat, audiuit ille quidem: *Euge ſerue bone, & fidelis, ſuper pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam, intra in gaudium domini tui.* Verùm & qui duo talenta lucratus fuerat, iiſdem laudibus ornatus, eodemque ſuffragio cohoneſtatus eſt. Nec ſe tamen hic iniuſtum Deus, ſed benignum potiùs liberalemque demonſtrat. Neque enim ſua præmia melioribus minuet, quæ in inferiorem liberalitas confertur, nec eorum quidpiam quæ illis debentur ſubducens, tenuioribus attribuit. verùm

Ecclef. 34. 5.

Matt. 13. 4.

Ioan. 11. 2.

Matt. 25. 15.

† ἄλλ. ἐξαλλαγὴν.

† ἐκατὸν. ὁ ᾗ.

† ὑποβεβηκότος.

† ὑποβεβηκότα.

verùm hic quidem quod debetur pro ratione ſuſcepti ab ipſo laboris gaudens accipiet; quod verò mercedis deeſt, gratia compenſat. Quòd ſi quis animo haud ingenuo proſperis aliorum ſucceſſibus inuideat, Dei à ſe benignitatẽ accuſari non animaduertit. At enim non eſt, dicet aliquis, vllo modo æquali cum melioribus loco habendus, qui virtute illis inferior eſt, ſi quidem iuſtè de vtroque iudicetur, ac vniuſcuiuſque actionibus, ſua proportione, tanquam ponderibus, gratiæ modus reſpondeat. Sed audiat is Chriſtum
Matt. 20. 13 Saluatorem noſtrum dicentem: *Amice, non facio tibi iniuriam. Tolle quod tuum eſt, & vade. Volo autem huic vltimo dare ſicut & tibi.* Erigat igitur vniuſcuiuſque mentem Paulus ad omne opus bonum, languentemque animi
Epheſ. 5. 14. cunctationẽ diſcutiat clamans, *Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Chriſtus.* Nam etſi humano more in ſomnũ delapſus, qui te peccatis, veluti hauſto mero largè ingurgitaueris, & cogitationum obſcura nocte velut ebrietate correptus es, tempus tamen iam adeſt quo expergiſcare ad ſalutẽ, atque oculum ad iuſtitiæ ſolem intendas. Excipiet te quippe qui benignus eſt Dominus, miſerabitur licet fugitiuum, nõ auerſabitur lugentem, emaculatũ reddet ſi erraſſe pœniteat, teque in pietatis poſſeſſione denuo collocabit. Qua de re rurſum nobis ab exemplis oratio ducetur. Verboſior ſiquidem in hanc ſententiam diſputatio, haud mediocrem vtilitatem affert. Quo igitur tempore Deus ex Ægyptiaca ſeruitute vindicare Iſraeliticum genus decreuerat, tunc vatem ſacrũ Moſen, qui benignam Domini voluntatem indicaret, ad eos properè deſtinauit. Cæterùm cùm orationi fidem miraculorũ exhibitione conciliari oporteret, his illum
Exod. 4. 2. affatus eſt verbis: *Quid eſt in manu tua? ille verò reſpondit, virga. Et dixit, Proÿce ipſam in terram. Et conuerſa eſt in ſerpentem, & fugit Moſes à facie ipſius. Et dixit Dominus ad Moſem: Extende manum tuam, & ſume caudam, & facta eſt virga in manu ipſius.* Verùm, vt arbitror, per hæc beatus Moſes edocebatur futurum, vt qui Ægypti erroribus abducti ſunt, longeque ac multum in peccata digreſſi, per eam quæ numini debetur venerationem ad pietatem denuo traducantur. Ille ſiquidem, inſtar virgæ cuiuſdam è tellure pullulauit, ſed vbi ad corporeas affectiones declinans, è manu quodammodo legum conditoris exciderit, tunc morum facilitate, & manſuetudine abiecta, ſerpens venenatus exiſtit, ad peccatum acerbus, vehemens ad iracundiam. Rurſum verò ab auctore legum aſſumptus, iterum pulcher erit,

ἀλλ' ὁ μὲν τῷ οἰκείῳ πόνῳ τὸ χρέως ἀναλογῶν ἀπολήψεται χαίρων. ᾧ γὰρ μισθὸς τὸ λειπόμενον ἡ χάρις ἀναπληροῖ· εἰ δέ τις ἔχοι τὸ γνώμιμον ἐν διαφθονείᾳ τῶν ἑτέρων εὐπραγίαις οὐκ ἐλευθέραν, τὴν δὲ θεῖ φιλανθρωπίας κατηγορῶν, οὐκ αἰσθάνεται. ὁ γὰρ δὴ πρόφησι τοῖς ἀμείνοσιν ἐν ἴσῳ μέτρῳ πεπέχειν τὸ σκείνων ἀρετῆς ὁ λειπόμενος, εἰ δίκαιον ἐπ' αὐτοῖς ἐνεχθείη τὸ κρίμα, καὶ τὸ ἑκάστῳ βεβιωμένων, ἰσορρόπως, ὥσπερ ὁλκαῖς τὸ τῆς χάριτος μέτρον ἀνθιστάμενον. ἀλλ' ἀκουέτω λέγοντος καὶ σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ· ἑταῖρε, οὐκ ἀδικῶ σε· οὐχὶ δηναρίου συνεφώνησάς μοι; ἆρον τὸν σὸν, καὶ ὕπαγε. θέλω δὲ τούτῳ τῷ ἐσχάτῳ δοῦναι ὥσπερ καὶ σοί. ἐγειρέτω τοίνυν τὸν ἑκάστου προαίρεσιν ὁ Παῦλος εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν, καὶ τὸ ἀδρανὲς τῆς διανοίας ὄκνον ἀποτινέτω βοῶν. Ἔγειρε ὁ καθεύδων, καὶ ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ἐπιφαύσει σοι ὁ Χριστός. εἰ γὰρ καὶ κατενοιμήθης ὡς ἄνθρωπος, καθάπερ ἄκρατόν τινα τῷ ἁμαρτίαν ἐμφορησάμενος, καὶ πρὸς μέθῃ ἐνεχθεὶς σκοτεινῶν ἐνθυμημάτων, ἀλλ' ἤδη σοι καιρὸς ἀνανῆψαι πρὸς σωτηρίαν· καὶ πρὸς τὸ τῆς δικαιοσύνης ἥλιον ἀνατεῖναι τὸ ὀφθαλμόν. ὑποδέξεταί σε φιλάνθρωπος ὢν ὁ δεσπότης· ἐλεήσει καὶ ἀναπετύσας, οὐκ ἀποστρέψεται δακρύοντα, καθαρὸν ἀποδείξει μεταγνώσκοντα, καὶ μετανοήσαντα πάλιν εἰς εὐσέβειαν. ἔσται ἢ ἡμῖν καὶ νῦν ἐξ ὑποδειγμάτων ὁ περὶ τούτου λόγος. τὸ γὰρ ἐν τοῖς τοιούτοις νοήμασιν ἀδολεσχεῖν, πολύ τι τὸ χρήσιμον ἀπεργάζεται. ὅτε τοίνυν τὸ ἐν Αἰγύπτῳ δηλείας ἀπαλλάξαι τὸ γένος τὸ ἐξ Ἰσραὴλ ὁ θεὸς ἐβούλετο, τότε τὸν ἱεροφάντην Μωσέα τρέχειν ἐκέλευσε πρὸς αὐτούς, τὴν φιλάνθρωπον δεσποτικὴν διερμηνεύοντα βούλησιν. ἐπειδὴ ἢ πρὸς τὸ τῶν ἀκροωμένων δυσπείθειαν ἐγχρῖσαι ἀκολουθήσαι καὶ τὸ διὰ τῶν σημείων ἐπίδειξιν, λέγει πρὸς αὐτόν. τί τὸ ἐν τῇ χειρί σου; ὁ ἢ εἶπε, ῥάβδος· καὶ εἶπε, ῥῖψον αὐτὴν ἐπὶ τὴν γῆν· καὶ ἐγένετο ὄφις· καὶ ἔφυγε Μωυσῆς ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ. καὶ εἶπε κύριος πρὸς Μωυσῆν, ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου καὶ ἐπιλαβοῦ τῆς κέρκου, καὶ ἐγένετο ῥάβδος ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. ἀλλ' ὡς οἶμαι, διὰ τούτων ὁ μακάριος Μωσῆς ἐπαιδεύετο, ὅπερ οἱ τὴν Αἰγυπτίαν νοσήσαντες πλάνην, οἱ πολὺ πρὸς ἁμαρτίαν ἐκβεβηκότες, διὰ τοῦ θείου ὑμῶν, εἰς εὐσέβειαν μεταποιηθήσονται. ἐβλάσησε μὲν γὰρ ἐκ ῥάβδος ἀπὸ γῆς· ἀλλ' ὅτε πρὸς τὸ τῆς σαρκὸς ἀποκλίνας πάθη τρόπον τινὰ τῆς θείου νομοθέτου χειρὸς ἀποπίπτει, τότε τὸ πρᾶον καὶ ἥμερον τρόπον ἀποβαλών, †ὄφις ἰοβόλος διέρχεται, σικρὸς εἰς † ὄφις. ἁμαρτίαν, δεινὸς εἰς ὀργήν. ἐπαναλαβόντος ἢ αὐτοῦ τὸν νομοθέτου πάλιν, ἔσται καλὸς

εἰς τὸ

† ἄλλ. ὅτε.

† ἄλλ. ἐκράτει.

εἰς τὸ δεχέτυπον τῆς ἀρίστης ἕξεως σχῆμα μεταμορφάμενος. τὸ γὰρ ἓν νομοθέτῃ πρόσωπον Μωυσῆ προειθήσομεν· ὅτι τοίνυν τὸν ἐκ ῥᾳθυμίας ἐφ' ἁμὴ πεσόντα ὀλιθήσαντα· διανίστησι πάλιν καὶ μεταβάλλει θεὸς, εἴη ᾧ ἂν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὡς γε πιστεύω, παντὶ τῷ καταφανὲς· ἀδὲν ἧττον καὶ τῶν προφητῶν ὑπομαρτυρήσουσιν αἱ φωναὶ· ἄνω καὶ κάτω σὺν ἁμαρτάνουσας ὑπισχνέφειν πρὸς θεὸν συμβουλεύουσαι· ἀδένα γὰρ ὁ φιλάνθρωπος ἡμῶν δεσπότης παρελέλοιπε
† ἄλλ. ὅτε. καιρόν, † ὅτι μὴ πάντας ἐκάλει πρὸς σωτηρίαν· ἔστι γοῦν ἀκοῦσαι καταπληττομένης τὸ σκληρὸν καὶ δυσπείθιον, καὶ τελὼ ἀμεταθέτον τῶν ἁμαρτανόντων ἕξιν αἰτιωμένης· ποτὲ μὲν
„ γὰρ ἔλεγε· μὴ ἐμὲ δὲ φοβηθήσεσθε, λέγει
„ κύριος; ἢ οὐ τῷ πρόσωπόν μου σὺν δυ-
„ λαβηθήσεσθε; τὸν τάξαντα ὅριον τῇ θα-
„ λάσσῃ, πρόσταγμα αἰώνιον, καὶ οὐχ ὑ-
„ περβήσεται αὐτό; τῷ δὲ λαῷ τούτῳ ἐγένηθη
„ καρδία ἀνήκοος, καὶ ἀπειθής. ἐξέκλιναν
„ καὶ ἀπήλθοσαν, καὶ οὐκ εἶπαν τῇ καρ-
„ δίᾳ αὐτῶν, φοβηθῶμεν δὴ κύριον τὸν θεὸν
„ ἡμῶν. ποτὲ δὲ θρασύτερον ὑπισχνούμενον τοῖς
„ ἀναιδέστερον δεσποτεύουσιν· ἔλεγε· εἰ ἀλ-
„ λάξεται αἰθίοψ τὸ δέρμα αὐτοῦ; καὶ πάρ-
„ δαλις τὰ ποικίλματα αὐτῆς; καὶ ὑμεῖς δυνή-
„ σεσθε εὖ ποιεῖν, μεμαθηκότες τὰ κακά. ὑπὲρ
† ἄλλ. κρατεῖ. τοσοῦτον γὰρ † ἐκράτησε γῆρας ὁ πάσης ἁ-
μαρτίας πατὴρ, ὡς ὀλίγους εἶναι παντελῶς
σὺν τιμῶντας θεὸν, καὶ δι' νομοθέτου μεμνῆσθαι
δεῖν ἐγνωκότας. ἀλλ' οὐκ ἀγῶνος ἡμῖν δέη-
σει νυνὶ πρὸς τὴν τούτων ἀπόδειξιν, διαῤῥή-
δην βοῶντος δι' ψαλμῳδοῦ· πάντες ἐξέκλι-
„ναν, ἅμα ἠχρειώθησαν, οὐκ ἔστι ποιῶν χρη-
„στότητα, οὐκ ἔστιν ἕως ἑνός. οὕτω γὰρ κατὰ
„πάντων τυραννούσης τῆς ἁμαρτίας, καθάπερ ἀνω-
μίχλης ὅτι πᾶσαν κεχυμένης τὴν γῆν τοῦ θεοῦ λόγον εἰς ἡμᾶς ἀφικέσθαι παρεκάλουν οἱ ἅγιοι, τὸ ἀπάντων διανοίαις τὸ σωτήριον φῶς ὑπιλάμψοντα· καὶ γῆν ἀναβοῶ-
„σι λέγοντες· ἐξαπόστειλον τὸ φῶς σου, καὶ τὴν
„ἀλήθειάν σου. ἐξαπεστάλη τοιγαροῦν πρὸς
ἡμᾶς τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν, ὁ φωτίζει πάντα
ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον· τουτέστιν,
ὁ δι' θεοῦ θεὸς λόγος, καὶ τελὼ πρὸς ἡμᾶς ὁ-
μοίωσιν ἀναλαβών· πίπτειν μὲν διὰ τῆς
ἁγίας παρθένου· διασώζει δὲ τὸ γένος τῶν ἀν-
θρώπων, εἰς τελὼ ἀρχαιότητα καὶ ἀφθαρσίαν
τελὼ φύσιν ἀναγαγών, καθάπερ ὁ Παῦλός
„φησι. ξένην ἡμῖν ἐγκαινίσας ὁδὸν, σωτῆρα ἔθηκεν
„τοῖς ἐπουρανίοις τὰ ὑπίγεα, τὸ μεσότοιχον
„δι' φραγμοῦ λύσας, καὶ τὴν ἔχθραν τὴν ἐντολῶν
„ἐν δόγμασι καταργήσας. ὡς ὅτι τούτῳ κα-
τασταλησομένους καὶ τοὺς μακαρίους ἀγγέλους
„εἰπεῖν· δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρή-
„νη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία. εὐδοκήσαντος γὰρ
εἰς ἡμᾶς δι' σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ, καὶ τὸν

eius forma & figura ad optimi habitus archetypū cōmutata. Mosi siquidē legum auctoris personam accōmodabimus. Ceterùm quicunque ob segnitiem ad ea quæ minimè decet delapsus est, excitari & immutari rursum à Deo, vnicuiq;, ex iis quæ diximus, vt puto, perspicuū fuerit. Neque verò minùs prophetarum quoque voces id testabuntur, quæ passim vt ad Deum conuertantur, peccantes admonent. Nullum etenim tempus, pro ea qua homines prosequitur beneuolentia Dominus noster prætermisit, quo non omnes ad salutem vocaret. Audire licet igitur increpantē duritiem intractabilitatemque peccantium, obfirmatamque [in malo] consuetudinem accusantem. Dicebat enim aliquando: *Non me ergo timebitis, ait Dominus?* Ierem. 5. 22. *aut à facie mea non cauebitis? qui posui terminum mari, mandatum æternum, & non superabit illum? Populo verò huic factum est cor inobediens, & exasperans. Declinauerunt, & abierunt, & non dixerunt cordi ipsorum, Timebimus Dominum Deum nostrum,* Aliquando verò eos qui impudentiùs fugiebant asperiùs obiurgans, dicebat, *Nunquid potest Aethiops mutare pellem* Ierem. 13. 23 *suam? & pardus varietatem suam? & vos poteritis bene facere, qui didicistis mala.* Eousque siquidem generi humano dominabatur omnis peccati parens, vt essent planè pauci Dei cultores, quique legum conditoris memoriam retinendam esse persuasum haberent. Verùm hæc vt demonstremus, non erit nobis vehementiori contentione opus, cùm apertè Psaltes vociferetur: *Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum, non est vsq; ad vnum.* Ita namq; peccato in omnes tyrannidem exercente, ac instar caliginis cuiusdam per omnem terram diffuso, Dei Verbum vt ad nos descenderet, ac salutari lumine omnium mentibus illucesceret, sancti precabantur. Clamant itaque illi dicentes: *Emitte lucem tuam, & veritatem tuam.* Emissa est igitur ad nos vera lux, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundū, hoc est Dei Verbum, Deus ipse, nostrique in se susceptā similitudine, sanctæ Virginis partu editus, generi humano salutem attulit, antiquâ naturæ incorruptibilitate reuocatâ, quemadmodum Paulus asserit: *Nouam nobis renouans viam, coniunxit cum cælestibus terrena, medium parietem maceriæ dissoluens, & inimicitias in carne sua legem mandatorum decretis euacuans.* Ex quo sanctorum & beatorum Angelorum hanc ob rem stupentium illa vox: *Gloria in excelsis* Luc. 2. 14. *Deo, & in terra pax, in hominibus voluntas bona.* Cùm enim se erga nos benignè affectum Seruator noster Christus ostendit, crucemq;

Psal. 13. 3.

Psal. 24. 3.

Ioan. 1. 9.

Ephes. 2. 14.

noſtra cauſa ſuſtinuit, multis implicita nexibus mortis vincula diſſoluta ſunt, omneſq; ab omnium ore ſublatæ lacrymæ, vt
Hier. 31. 13. Propheta ait, *luctuſq; in gaudium commutatus eſt*, vt illud nos quoque opportunè vſurpare poſſimus:
Pſal. 30. 12. *Conuertiſti laborem meum in gaudium mihi, conſcidiſti ſaccum meum, & præcinxiſti me lætitia*. Nam quæ nobis ampliùs mœrendi cauſa ſupereſt? aut quæ tandem adhuc nobis lacrymarum occaſio relinquetur? quin potiùs, an non omni nos, quæ à Seruatore conſecuti ſumus, voluptate perfundent? *qui non nobis tantùm ſalutis*
1. *Petr.* 3. *viam monſtrauit, ſed & ijs qui* †*apud inferos erant ſpiritibus veniens prædicauit, qui* †*increduli*
Vulg. in carcere. *Vulg.* inobedientes. *fuerant aliquando*, vt Petrus ait. Neque enim vni tantùm parti benignitas tribuenda, ſed vniuerſam naturā in exhibendo munere complecti oportuit. A Prophetis ſiquidem congruè dicebatur:
Amos 4. 7. *Pars vna compluetur, & pars vna ſuper quam non pluam, areſcet*. Seruatori verò accommodata illa vox
Matt. 11. 28 eſt: *Accedite ad me omnes qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam nos*. Cùm igitur prædicaſſet & iis qui apud inferos erant, ſpiritibus,
Iſai. 49. 9. *& ijs qui in vinculis, Pacificè egredimini, & ijs qui in tenebris, Reuelamini*, ſuum quidem ipſe templum tribus diebus perfectum excitat, naturæ verò nouum in cælos quoque aſcenſum parat, ſeipſum, veluti primitias humani generis Patri offerens, & ſancti Spiritus communicationem, pignus gratiæ, iis qui in terris degebant, largitus. Ob hæc igitur tam ingentia, dilecti, feſtos dies
Vulg. epulamur. †celebramus, non in fermẽto veteri, neque in fermento malitiæ & nequitiæ, ſed in azymis ſinceritatis & veritatis; regem noſtrum
1. *Cor.* 5. 8. cum omni gratiarum actione venerantes, & ieiunium, ex quo bona omnia proficiſcuntur, ea, quæ nos decet, alacritate excipiẽtes. Et charitatem quidem inter nos mutuam retineamus, hoſpitalitatem vehementiore ſtudio ſectantes, miſericordia pauperibus impertita fulgentes, vinctorum memo-
Hebr. 13. 13. res, tanquam ſimul vincti, & laborantium, tanquam & ipſi in corpore morantes, & in omnis, vt vno verbo dicam, cultum virtutis intenti. Ita namque perfectiorem ieiunij quoque celebrandi viam inibimus, ſanctæ quidem Quadrageſimæ initium à quinta Martij menſis die ducentes, ſalutaris verò Paſchæ hebdomadam decima Aprilis inchoantes, eiuſdem menſis decimaquinta, veſpere ſabbati, recepta conſuetudine ieiunia ſoluentes, feſtum verò diem [Paſchæ] agentes, illuceſcente deinceps Dominica die, eiuſdem menſis Aprilis vigeſimaſexta, ex legis præſcripto, ſeptem

ὑπὲρ ἡμῶν σαρκὶ ὑπομείναντος, † λέλυται μὲν τὰ πολύπλοκα τῆς θανάτου δεσμά. ἀφῃρέθη δὲ πᾶν δάκρυον ἀπὸ παντὸς προσώπου, καθάπερ ὁ προφήτης φησὶ· καὶ τὸ πένθος εἰς χαρὰν μεταβέβληται, ὡς δυνατὸν καὶ ἡμᾶς δικαίως εἰπεῖν· ἔστρεψας τὸν κοπετόν μου εἰς χαρὰν ἐμοί. διέῤῥηξας τὸ σάκκον μου, καὶ περιέζωσάς με εὐφροσύνῃ. ὅτι τίσι γὰρ ἔτι συγχάσωμεν ἂν; ποία πάλιν ἡμῖν ἔσται τοῦ δακρύειν ἡ πρόφασις; μᾶλλον δὲ, πῶς οὐ πᾶσαν ἡμῖν ἀναπλεῖ θυμηδίαν, τὰ περὶ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν γινόμενα; ὃς οὐ μόνοις ἡμῖν τὴν σωτηρίας ἀνέδειξε τὴν ὁδὸν, ἀλλὰ γὰρ καὶ τοῖς ἐν ᾅδου πνεύμασι πορευθεὶς, ἐκήρυξεν ἀπειθήσασί ποτε, καθάπερ ὁ Πέτρος φησί. τοῦ γὰρ ἔδει μεριμνῆσαι γενέσθαι τὴν φιλανθρωπίαν, ἀλλ' ὅτι πᾶσαν ἐκτείνεσθαι τὴν φύσιν τοῦ δωρεᾶς τὴν ἀπόδειξιν. διὰ μὲν γὰρ τῶν προφητῶν δικαίως ἐλέγετο· μερὶς μία, βεβιάσεται· καὶ μερὶς μία ἐφ' ἣν ἐπιβρέξω, ξηρανθήσεται. πρέπουσα δὴ τῷ σωτῆρι ἡ φωνὴ· δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι. κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. κηρύξας τοίνυν καὶ τοῖς ἐν ᾅδου πνεύμασι, καὶ τοῖς ἐνδεσμοῖς, εἰρωνικῶς ἐξέλθετε· καὶ τοῖς ἐν τῷ σκότει, ἀνακαλύφθητε. τριήμερον μὲν ἀνίστησι τὸν ἑαυτοῦ ναὸν· καινοποιεῖ δὴ τῇ φύσει καὶ τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνάβασιν, ἀπαρχὴν ὥσπερ τοῦ ἀνθρωπότητος ἑαυτὸν προσάγων τῷ πατρὶ, τὸν ἀῤῥαβῶνα τοῦ χαρίσματος τοῖς ὅπῃ γῆς δωρησάμενος τὴν τοῦ πνεύματος μετουσίαν. ὅτι τοῖς ἔτω μεγάλοις ἀκαπήτοις ἑορτάζωμεν· μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ, μηδὲ ἐν ζύμῃ κακίας, καὶ πονηρίας. ἀλλ' ἐν ἀζύμοις εἰλικρινείας καὶ ἀληθείας. μετὰ πάσης εὐχαριστίας τὸν ἑαυτῶν βασιλέα γεραίροντες· καὶ τὴν πάντων τῶν ἀγαθῶν μητέρα νηστείαν μετὰ τῆς ἡμῖν πρεπούσης † εὐχαριστίας εἰσδεχόμενοι· καὶ τὸ μὲν εἰς ἀλλήλους ἀγάπης ἐχώμεθα, σωτηριώτερον τὴν φιλοξενίαν διώκοντες· τῷ πρὸς πένητας ἐλαίῳ φαλλόμενοι· μνημονεύοντες τῶν δεσμίων, ὡς συνδεδεμένοι· τῶν κακουχουμένων, ὡς καὶ αὐτοὶ ὄντες ἐν σώματι. καὶ πᾶσιν ἁπλῶς ἡμῶντες ἀρετήν. ὅτω γὰρ καὶ τὴν ἀληθεστέραν νηστείαν ὑπερπλεόσομεν. ἀρχόμενοι τοῦ μὲν ἁγίας τεσσαρακοστῆς ἀπὸ πέμπτης καὶ φαμενὼθ μηνὸς· τοῦ δὲ ἑβδομάδος καὶ σωτηρίους Πάσχα, ἀπὸ δεκάτης καὶ φαρμοῦθι μηνός. περιλύοντες μὲν τὰς νηστείας τῇ πεντεκαιδεκάτῃ καὶ αὐτοῦ μηνὸς, ἑσπέρᾳ σαββάτου κατὰ τὸ ἔθος· ἑορτάζοντες δὲ τῇ ἑξῆς ὑπιφωσκούσῃ κυριακῇ τῇ ἐκκαιδεκάτῃ καὶ αὐτοῦ φαρμοῦθι μηνός. κατὰ τὸν καὶ νόμον διαγόρευσιν, τὰς ἑπτὰ ἑβδο-

† ἄλλ. λέλυται.

† ἄλλ. πεποθημένας

† ἄλλ. καλάβη. Mihi videtur ἄχρηστον esse.

†leg. τῆς ἡγεμόνος.

†leg. ἔπω

ἑβδομάδας τῆς ἁγίας Πεντηκοστῆς ἐπισυναπτοντες· οὕτω γὰρ μετὰ τῶν ἁγίων τῶν οὐρανῶν βασιλείαν κληρονομήσομεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν. δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος, σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς οὓς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

sanctæ Pentecostes hebdomadas adiungentes: ita namque cum Sanctis regni cælorum hæreditate potiemur, in Christo IESV Domino nostro, per quem, & cum quo Patri gloria & imperium cum sancto Spiritu in secula seculorum. Amen.

Tertia desideratur.

Λόγος δ'.

Homilia quarta.

ΠΆλιν ἡμῖν ὁ τῆς ἁγίας ἑορτῆς ἀναλάμπει καιρὸς, ἧς τὴν καρπερίας ἀγῶνος βραχύ τι προαναπέμποντος· καὶ καθάπερ ἐτήσιον ὄφλημα καταθέσθαι κελεύοντος, τῷ πάντων κρατοῦντι θεῷ, τήν τε βίου σεμνότητα, καὶ τὴν ἄλλης ἀπάσης ἐπίδειξιν ἀρετῆς· λόγος ἡ εἰδέναι τοῖς εὖ φρονοῦσιν εἰς † ἀπείθειαν † ἀπερεπὴς, τὸ ὀκνηρὸν τοῦ πράγματος ἀφιλαρθρῶσι χρήσιμον. ἀγαθῶν μὲν γὰρ πόνων, καρπὸς δόκλεὴς· ὄκνος δὲ καὶ ἀργίας, οὐδὲν ἂν γένοιτο χαλεπώτερον, καὶ τὸ μηδοπῆν ὑπὲρ οὗ μὴ λυσιτελήσειν μέλλοντος ἀξιῶσαι παθεῖν, πικρὰν ἔχει τὴν ζημίαν, καὶ † ὃ ὠφελεῖ τὸ τυχόντων ὡσανεί τις εἴποι οὖν λόγους, ἀλλ' εἰς αὐτὸν ἤδη † βλέποντα τὴν ψυχῆς τὸν ὄλεθρον. κειμένης ἢ ἄτω, καὶ ὄντος φύσει τοῦ πράγματος, πρέπειν ἐμαυτῷ μάλιστα πάντων καὶ νῦν ἡγούμενον ὑπὲρ τοῦ συμφερόντων ποιήσασθαι λόγους· μονονουχὶ ἢ τὸ προφητικὸν ἐκεῖνο βοᾶν· ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου· ἥκω πάλιν εἰς μέσον, ἔστεθαι μὲν ὑπολαμβάνων προσήκειν τοῖς σώφροσιν, εἰ τὰ ἐν οἷς εἰσιν, ὅτι προσῆκει μᾶλλον μείζονος, κατὰ τὸν παρόντα μάλιστα καιρὸν συμβουλεύων φαινοίμην. εἰ δὲ τῷ δοκῶ μὴ τὰ κρείττονα λέγειν, καίτοι πολλοῦ εἰς τοῦτο πεπόνημαι τῷ σπουδῇ, ὁράτω μὴ πονηρὸν καθ' ἡμῶν τὸ ψῆφον ἀνοίσει, ἐν τοῖς ἡμῶσι τὸ φαῦλον ἑαυτὸν καταστήσῃ, † καὶ λάθῃ τοῦ καιροῦ τὸν σοφῶν ἔξω λιθεὶς· τὸ γὰρ ἐφήδεσθαι μὲν οἷς ἄν τις δοκῇ λόγους ὑπολαμβάνειν, ἡγοῦμαι ἢ τοῦ φαῦλον τὴν ἐν τοῖς ἀμείνοσι δόξαν· ἢ καὶ ἄλλως τοῖς ὑπὲρ αὐτῶν λόγοις ἀλγυνέσθαι, πῶς ἂν τὸ ἐχάτης γνώρισμα κακίας ἐστίν; ἐγὼ ἢ πρὸς δεῖν μὲν ἡγοῦμαι τοὺς τὸ βελτίω ζηλοῦν † ἠρημένους τοῖς ἀπὸ τῶν ἄρτι λεγόντων τοῦ ψυχῆς τε καὶ τοῦ μυθίας· ὡς ἂν τῷ θεῖ αὐτὸ συντονωτέραν ποιοῖντο τοῦ προθυμίαν. τοῖς δὲ † ὅπως γνώμης κεκραμένοις ἀγαθῆς, τὸ ἐπανορθοῦν πρόθυμος ἐκπορίζειν χρῆναι

RVrsum nobis sanctæ celebritatis tempus effulget, quam tolerãtiæ labor breuiore interuallo præcedit, ac veluti annuum pensum, omnium rerum moderatori Deo, vitæ grauitatem, aliarumque virtutum omnium documenta persolui iubet. Nulla verò oratio quæ ad parendum hortetur, apud sapientes, qui rei de qua agitur vtilitatẽ † perspiciunt, absurda est. Laborũ siquidem, qui in bene agendo suscipiuntur, fructus est glorioſus; socordia verò & ignauia nihil ex omnibus difficilius, quique nihil eius causa quod profuturũ est ferre velit, acerbè mulctatur. [Neque verò de leuis momenti rebus, scilicet, quispiam verba fecerit, sed de ipsa quę iam oculis cernitur, animi pernicie] Cùm igitur res ita constituta sit, ac natura ita se habeat, mihi ipse ex omnibus maximè nunc quoque conuenire arbitratus de rebus vtilibus apud vos sermonem habere, ac tantùm non propheticum illud acclamare, *Parate viam Domini*, rursus in medium prodeo, grauem me quidem fore nequaquã ratus apud prudentes, si ea in quibus sunt, maiores scilicet honore prosequendos, hoc præsertim tempore me suadere profitear. Quòd si me quisquã non optima in medium afferre existimet, quamuis id vt efficiam non mediocriter elaborem, videat ne, dum malignam in nos sententiam pronuntiat, ipse se illorum ordini, apud quos malum in pretio est, adiungat, atque è sapientum virorum albo inscius explodatur. Siquidem ijs rebus, quas iure quispiam reprehendat lętari, quod verò locum inter meliora obtinere iudicatum est, malo proximum arbitrari, aut etiam alios ijs qui ipsorum captum superant, sermonibus offendi, an non id summæ prorsus nequitiæ argumentum est? Ego verò cùm eos qui meliorum sectatores esse concupiuerunt hominum qui dicendi facultate prę stant alleuatione & solatio fouendos esse arbitror, vt in iisdem persequendis vehementiore conatu & alacritate contendant; tum verò qui obliquis adhuc sensibus aguntur, remediũ iis, quo ad frugem bonam per-

leg. εὐπειθειαν. † ἀνυπρεπὴς

† ἀλλ. καὶ λάθῃ. Mihi videtur ἄχρηστον esse.

† leg. τοῖς ἠρημένοις.

† leg. ἅπω

† ἀλλ. πεοθυμίας

f.m. circũspiciunt.

Suspectus locus.

Esaiæ 40. 3. Lucæ 3. 4. Ioan. 1. 23

ducantur, præberi oportere, & vt meliores in posterum fiant, laborare. Erit igitur nobis eius quam instituimus orationis series ad vtrumque accommodatissima, quæque vtrique hominũ generi, quod ipsis debetur exhibeat. Ad hanc igitur nos prædicationem trahit, atque ad insignem celebritatem denuntiandam impellit prophetarum chorus: qui partim ob res egregiè à Seruatore patratas gaudio efferuntur, partim vt silentium de his rebus quàm longissimè facessere iubeamus, hortantur. Illi verò etiam vociferantur, alius quidem: *Clama in fortitudine, ne cesses dicens, quasi tuba exalta vocem tuam.* Alius verò qui non dissimilia ab eo docet & sentit: *In montem*, inquit, *excelsum ascende qui euangelizas Sion, extolle in fortitudine vocem tuam, qui euangelizas Ierusalem. extollite, ne timeatis.* Omni re igitur sublatâ, quæ nostram in his alacritatem impedire posset, ad congruentem dogmati sermonis libertatem ascendam, & continẽtiæ tempus ad vos festinans, velut è montis specula procul aspiciens, ac tantùm non pietatis athletis manu silentio indicto, dicam: Exuite iuuenes, deponite veterem hominem. Aduenit iterum nobis ieiunij tempus, quod omnium virtutum experimenta edi postulat. Diiudicatur autẽ non corporum viribus, neque palęstricis saltationibus hoc stadium; neque verò vt quisque his rebus maximè abundauerit, ita illi victoriam cessuram esse existimãdum fuerit: *Non est enim nobis colluctatio aduersus sanguinem, & carnes, sed aduersus principatus, & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, aduersus spiritualia nequitiæ in cælestibus.* Oportere verò arbitror eos, quicunque horum insidiis obsistere decreuerunt, sic ad pugnam instructos esse, vt fortitudine cæteris præstare meritò iudicari possint: aut planè, nisi tales fuerint, sese in discrimen apertum coniicient, eritque totum superbæ ostentationis, quodcunque de se ipsi gloriabundi prædicauerint. Humilioris namq; sortis homo, si plus sibi quàm quod est tribuat, cùm risu dignus, tum verò periculis quoque fuerit obnoxius. Quòd si eiusmodi meritò fugienda sunt, (fugienda porro, quibus nihil ad cauẽdi prudẽtiam defuerit, omnes fatebuntur) omnemque nequitiæ turpitudinem omni conatu repellere non inutile est, an nõ meliora quærere, atque vt aduersariis superiores simus, multo studio simul omnes laborare necesse est? cumque malorum spirituum contra nos bellum ingruat, necesse est & spiritu feruentes esse, nobisque tantum animi esse, vt contra illos arma ferre audeamus ostendere; cumque nos in hac re nihil corporum ars &

Isai. 58.1.

Isai. 40.9.

Ephes. 6.12.

Φάρμακον, ἕ ὅπως ἐν τοῖς ἐφεξῆς ἀμείνως φανῆναι ζητεῖν. ἔσται τοιγαροῦν τ ὑφηγήσεως ἡμῖν ὁλόγ καταμφω λυσιτέλεστατ. ἑκατέρῳ μέρει διδὰς τ αὐτῷ χρεωστούμενον. ἕλκει μὲν οὖν ἡμᾶς ὅπῃ τυχὶ τ κήρυγμα· κ τὶ λαμπρὸν ὅτι χρὴ προμιμνύειν παννύχιον, προφητῶν ἀναπείθει χορὸς· γεγηθότων μὲν ὅτι σωτῆρ καπορθώμασι· ῥίπτειν ἢ ὡς πορρωτάτω τ ὅπῃ τύτοις σιωπὴν προκελευομένων, κ δὴ κ κεκράγασιν. ὁ μὲν, ἀναβόησον ἐν ἰσχύι, ἕ μὴ φείσῃ, λέγων· ὡς σάλπιγγα ὕψωσον τ φωνήν σ. ἕτερ δὲ ἧς, ἐκείνῳ διδάσκων, κ φρονῶν συγχωρῇ· ἐπ' ὄρ, φησὶν, ὑψηλὸν ἀνάβηθι ὁ εὐαγγελιζόμεν Σιών· ὕψωσον τῇ ἰσχύι τ φωνήν σ ὁ εὐαγγελιζόμενος Ἱερουσαλήμ. ὑψώσατε, μὴ φοβεῖσθε. παντὸς τοιγαροῦν ἀνηρημένου πράγμα καπολίζειν ἡμῶν τ ὅπῃ τύτοις προθυμίαν ἰσχύοντος, ὅπῃ τ τῷ δόγματι πρέπουσαν παῤῥησίαν ἀναβήσομαι. κ καθάπερ ἐξ ὄρους πόῤῥωθεν ὡς ἡμᾶς τρέχοντα βλέπων τὸν τ ἐγκρατείας καιρὸν, μονονουχί τε τῷ χεῖρα τοῖς τῆς εὐσεβείας ἀθληταῖς καπασείσας, ἐρῶ· ἀποδύσασθε νέοι, ἀπόθεσθε τ παλαιὸν ἄνθρωπον. ἥκει πάλιν ἡμῖν ὁ τῆς νηστείας καιρὸς ἀρετῆς ἁπάσης ὅπιδειξιν ἀπαιτῶν. κρίνεται γ, ὑ ταῖς τῶν σωμάτων ῥώμαις τὸ σπούδιον· ἀδὲ τοῖς ἐν παλαίσμασι σκιρτήμασιν· ἀλλὰ μὴν ἀδὲ ὁ τὸ πλέον ἔχειν ἐν τύτοις πεπιστευμένος, ἕτ κ ἕ δώσαθαι νικᾶν τῷ ψῆφον ἀπίστῳ. ὃ γάρ ἐστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα κ σάρκας· ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχὰς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς κοσμοκράτορας ἕ σκότους † τύτου· πρὸς τὰ πνευματικὰ τ πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις. δεῖν γ οἶμαι τοὺς, ὅσοι ταῖς τύτων ὅπλοθεσίαις ἀντεξάγειν κεκρίκασι, † τύτους εἶναι πρὸς μάχην, † τοὺς πιστῶς δώσαθαι τῷ † ἀμείνω ψῆφον ἐπ' ἀνδρείᾳ κομίζεσθαι· ἢ πάντως ἔσῃ πρόφανὴς τοῖς μὴ τοιούτοις ὁ κίνδυνος. κ μέχρι μόνης ἀλαζονείας τὸ καύχημα. τὸ γὰρ τετάχθαι μὲν ἐν τοῖς ἥττοσι, φρονεῖν γ μεῖζον, ἢ ὅπερ ἔσμεν· πρὸς τῷ γελᾶσθαι δικαίως, κ κινδύνων οὐκ ἀμοιρεῖ· εἰ γ φεύγειν ἄξιον τὰ τοιαῦτα, ἄξιον γ δή πω πάντες ἐρῶσιν, οἷς ἀδὲν εἰς εὐλάβειαν ἐνδεῖ, κ τὸ ὅπῃ ταῖς φαυλότησιν αἰσχ ἀποκρύεσθαι πάντι θένει χρωμένοις, οὐκ ἀνερδὲς, πῶς οὐκ ἀνάγκη τὰ βελτίω ζητεῖν; κ ὅπως τ ἀνθικειμένων πρεσώμεθα, πολλῇ συγκατασπεύδειν σπουδῇ· κ εἰ πνευμάτων πονηρῶν εἰσελαύνει καθ' ἡμῶν ὁ πόλεμ, ἀνάγκη τῷ πνεύματι ζέοντας εἶναί τε κ φαίνεσθαι † τοῖς ἀντιάρειν ἐκείνοις τὰ ὅπλα θαρρήσαντας· κ εἰ σωμάτων ἀδὲν εἰς τοῦτο ἡμᾶς, τέχνη κ δώσα-

† ἄλλ. πεπυρωμένα

† leg. οἶμαι γὰρ δεῖν.

† ἄλλ. καπεφαίνεσθαι.

† ἄλλ. οἷς.

† Puto ἕ αἰῶνος

† leg. πιστεύω τες.

† ἄλλ. ἀμείνω.

del. τοῖς ἀντιάρειν.

δυνάμις ὠφελεῖ, ἀκόλουθον κατὰ τὸν
» ἅγ Παῦλον φωνὴν· ἐνδύσασθε τὴν πανο-
» πλίαν τοῦ θεοῦ, καὶ τὸν παντευχέα τῆς εἰς αὐτὸν εὐσεβείας κα-
» λῶς ἐναρμόσασθαι· οὕτω γὰρ ἂν ἀποσβεσθείη μὲν ἅγ πονηρᾶ τὰ † πεπυλωμένα βέλη· τὸ δὴ πάντως ἔξω γενέσθαι τραύματος, πρέπειν τοῖς ἀνδριζομένοις. ἀλλ' ἵνα πάλιν ὅπου ἐν ταῖς σκιωραῖς ἀγῶνας μετοίσω τὸν λόγον, ἐκεῖνό φημι· † χρὴ γὰρ οἶμαι τοὺς ἀφελοῦντας ἐρρωμένους εἶναι, οἷς τοῦτο πρόκειται ἐπιτέλεσαι, καὶ ὑμᾶς αὐτοὺς συγκαταβῆναι ἑτοίμως ὑπολαμβάνω· ἀκούω τοίνυν ὅλως ἐπὶ ταῖς γυμνοπαιδείαις ἀγώνων, οἱ προεδρεύοντες, οἷς καὶ τὸ χρήματα προσαναλίσκειν ὑπὲρ τῆς ἐν τούτοις δόξης ἁ χαλεπὸν ἴσως † καταφαίνεται, ἐπειδὰν μέλλωσι ποιεῖσθαι τῶν ἀγώνων τὴν ἀπαγγέλλουσιν· εἰσκαλοῦντες δὴ ὑπ' αὐτὸν πᾶν ὅσον πέφυκεν ὠφέλιμον χρήσιμον· καὶ δοκιμεῖν εἰωθότας· ἀποπέμπουσι δὲ τῶν πολέμων, † ἧς μαλακωτέραν ἡ τέχνη τὴν ἐπίδειξιν ἔχει· μὴ γάρ τι χρῆναι, σφόδρα ποιοῦντες καλῶς ἐδοκίμασαν δοῦναι ἐπ' ἀνδρείᾳ κεκλημένους, ἢ ἑτέρᾳ τινὸς ἐπιτηδεύματος σεμνοτέραν ἔχειν δυναμένους τὴν ἐμπειρίαν, τοῖς αἰσχίοσιν ἀναμίγνυσθαι· μὴ δὴ ταῖς ἐκείνων καταμιαίνεσθαι βδελυρίαις, οἷς ἡ κρείττων ἐπόλησις ἀνόλεθρος φαίνεται. εἰ δὲ δὴ μικροῖς καὶ ἀτελέσι μισθώμασιν οὕτω γενναῖος ὁ σκοπὸς, καὶ πᾶσαν ἐν αὐτοῖς κειμένην ὁρᾶν ἔξεστι προθυμίαν· αἰδοῦς δὲ μὴ δοκεῖν τῶν ἑτέρων ῥώμης ἀπολιμπάνεσθαι, πῶς ἁ φρουτίζειν ἄξιον, ὅπως ἀμείνους ἐκείνων γενώμεθα· καὶ τοσούτῳ πλέον, ὅσῳ καὶ τῶν στεφάνων ἡ διαφορά· τὸ μὲν γὰρ δὴ μικροῖς ἔστι τοῖς προκειμένοις ἁλῶναι, φυγάδα, καὶ κατοκνῆ πονεῖν, οἷσει τινὰ τυχὸν τοῖς τοῦτο πεπονθόσι συγγάτησιν· ἁ γὰρ ἴσον ἄξιον ἐρεῖσι, κινδυνεύουσ' ἔτω μακρὰς μικρῶν ἀλλάξασθαι γερῶν· εἰ δὲ τοιούτοις ἡμᾶς χρῆσθαι λόγοις οὐκ ἔνεστι, πολὺ τοῦ στεφάνου δοῦναι πόνους ὑπερανίσχοντος· τί ἂν εἴη ἕτερον τὸ προθύμως ἀγωνίζεσθαι κωλύον; ἁδὲν ὅλως δὴ λοιπὸν ἢ ῥᾳθυμίας τὸ ἔγκλημα, ἢ τὸ δὴ τὰ χείρω ῥοπῆς τὸ δὴ τοῖς ἐπαινουμένοις ἀναιρέσης πρόδηλον. οἶμαι δὲ ἔγωγε τὸ εἰρημένων ἕκαστον πρὸς δοῦναι τοῖς ἀγῶσι κεκλῆσθαι πόνους, ἁ χρημάτων ἡττωμένους δὴ τιμῆς τοσοῦτον, ὅσον δόξης καὶ τιμῶν· ἔχει γάρ τινα πρὸ ἐκείνοις καὶ τὰ τοιαῦτα χάρν· ἢ τὸ μὴ τυχεῖν ὧν ἂν ἕκαστος ἔθλοιτο,

† ἄλλ. πεπυρωμένα

† leg. οἶμαι γὰρ δεῖν.

† ἄλλ. καταφαίνεσθαι.

† ἄλλ. οἷς.

vis adiuuet, consequens est id quod Pauli voce admonemur: *Induite vos militarem armaturam Dei, & loricam pietatis in ipsum bene accommodate*. Ita namque ignitæ aduersarij sagittæ extinguentur; vtque à quocunque vulnere immunes sint, qui se viros præbuerint, præterea consequentur. Sed vt iterum ad ea quæ in theatris exhibentur certamina orationem transferam, illud asserо. (Oportere enim arbitror vndique id quod vtile est colligere eos qui in hoc præstando operam studiumq; collocauerunt, vosq; ipsos in eandem sententiam pedibus ituros esse facile mihi persuadeo.) Audio igitur eos qui in palæstricis certaminibus præsident, qui & pecunias pro ea quæ in his reposita est gloria profundere sibi fortè haud graue ducunt, vbi rei ipsius initium facturi sunt, tuba quidem denuntiare certamen: ac sub ipsum, omnes quicunq; futuro certamini habiles inuenti sunt, aduocantes, quorumq; in his opera probari cõsueuit, illos vicissim ablegare à congressibus, in quibus non nisi tardior ostentatio artis esse queat. Neque enim oportere, & verò egregiè admodum, iudicauerunt, eos qui fortitudinis gloria commendati, quiue alterius cuiuspiam studij experientia ornatiores esse possunt, turpioribus permiscere, neque illorum odiosis fœditatibus inquinari, quos honestiori existimatione haberi facile appareret. Quòd si in mercede parua & exili, vsque adeò generosa illis mens & propositum fuit, omnemque in ipsis alacritatem intueri licet, pudore scilicet, ne ab aliis robore superari viderentur, nonne vt illis meliores simus nobis meritò laborandum est? atque eo quidem ampliùs, quo maius præmiorum quoque inter se discrimen existit? Si quis enim laborem leuibus omnino pretiis constitutis refugiat, segnemque impendat operam, erit fortasse aliquis iis qui id fecerit, excusationi locus. Neque enim æquum esse dicent, exigua præmia diuturnis adeò laboribus promereri. Quòd si nobis eiusmodi oratione vti non licet, quibus corona longè quàm pro laborum ratione præstantior proposita sit, quid aliud quo minus strenuè certamen subeamus, impediat? nihil prorsus. totum igitur, quod reliquum est ignauiæ ac socordiæ crimen, & eius inclinationis quæ cùm ad deteriora propensa feratur, studium omne prorsus ad res laudabiles tollit. Ego verò eorum quos diximus vnumquemque, non tam pecuniæ, quàm gloriæ & honorum cupiditate victum, ad certamen labores suscipiendos impulsum fuisse mihi persuadeo. Habent siquidem hæc quoque nescio quid apud illos iucunditatis; atq; ea non assequi quæ quisque vellet,

Ephes. 6.

gloriæ iactura exiſtimatur: eius verò inquam gloriæ quæ apud ipſos in honore pretioque habetur. Cùm itaq; ſic animo conſtituti ſint, perſpicuum eſſe arbitror eos in hanc ſententiam generoſi ſpiritus adductos fuiſſe, vt ſi quis ſingulos ex ipſis accedens roget, Cùm multa alia ſint in vita genera ſtudiorũ, quid ita quæſo habitum hunc mentemq; ſuſcepiſti? quid ita relictis aliis, quæ in palæſtris exercentur ludicra elegiſti? quid tandẽ ex his lucri te facturum exiſtimas? honorumne, an nummorũ? Vtrum horum tandẽ per eos labores quibus tantis in certaminibus exerceris, adeptum te malis? relaturũ vnumquemque confeſtim arbitrer, Valeant pecuniæ; longè harũ facultati & copiæ victoriã prætulerim, ipſumq; ſi ita res tulerit, ne ridiculo ſim, ſpiritũ effundam. Cùm ſint illi igitur ſic affecti, an non vehementer abſurdũ fuerit, nos quibus ampliora prȩmia propoſita ſunt, neque cum illorũ ſtrenuitate certantes conſpici, neq; vt meliora ſuffragia feramus ſtudiosè contendere; ſed torpere ignauia, ac rerum bonarũ inopia confici, cùm tam multa quibus ad victoriam peruenire liceat, à Deo nobis auxilia ſuppeditentur? Nam illi quidẽ vt aduerſarios ſuperare poſſint, in ipſorũmet peritia & corporis viribus poſitum eſt, vt ſi cui facultas horum nulla ſuppetat, eius quæ ex victoria efficitur iucunditatis expertẽ eſſe neceſſe ſit. Nobis verò non eadem eſt certaminis ratio, ſed contrario prorſus modo ſeſe res habet. Quamuis nulla in te virium pars ſit, poſce athletam, & confeſtim accipies. Quamuis te luctãdi ars aliquatenus deficiat, magiſter propè eſt, qui ſtadij methodum vſquequaque comprehenderit. Suppeditabit ſcilicet vires [ad certamen] Deus. Rurſum, quæ cum aduerſarijs certandi ratio eſſe debeat, ſi diuinas litteras perſcrutere, facilè intelliges. Ibi Paulum inuenies dicentẽ: *Omnia poſſum in eo qui me confortat Chriſto*. Ibi Pſaltẽ admirabere ſuauiter canentem, & clamantẽ ad Deum: *In te inimicos noſtros vẽtilabimus, & in nomine tuo ſpernemus omnes inſurgentes in nos.* Oportere autem arbitror præter ea quæ diximus, alias quoque tibi rationes, quæ ad fortitudinẽ acuere poſſunt, explicare. Siquidem in iis certaminibus, quæ hoc tempore apud homines exhibentur, ſi quẽ aliis omnibus ſuperiorẽ eſſe contigerit, vel quòd artis peritia cæteros vincat, vel etiã quia corporis firmitas in eo deligendo cauſam ambitionis efficiat, is prȩmiorũ largitorem ſibi vel inimiciſſimum experietur. Quanto namque victorum laus præſtantior fuerit, tanto maiorem editores ludi pecuniarum iacturam facere oportebit, & quanto illi ampliùs cele-

Phil. 4. 13.

Pſal. 43. 6.

δόξης ζημίαν λελόγισται. δόξης δὲ πάλιν φημὶ τὴν παρ' αὐτοῖς τετιμημένης. ἔτω δὲ ἐχοντος γνώμης, οἶμαι φαίνεσθαι πᾶν εἰς τοῦτο φρονήματος ἀφίχθαι νεανικοῦ· ὥστε εἴ τις ἕκαστον αὐτῶν ἔροιτο τοιοῦτον, πολλῶν ὄντων ἑτέρων ἐπιτηδευμάτων κατὰ τὸν βίον, τί δήποτε ὦ τᾶν, ἐπὶ τοῦτο τὸ ἄχθημα καὶ γνώμην ἀπλήστηκας. ὅτε δὲ χαίρειν τὰ ἄλλα ἀφεὶς, τὰ ἐν ταῖς παλαίστραις τετίμηκας παίγνια; τί ποτε ἆρα τένπεῦθεν οἴει κερδαίνειν; πότερον, τιμὰς ἢ χρήματα; τὸ γὰρ ἐπὶ τοῖς ἀγῶσιν ἔτω πονεῖν, τίνος ἂν οἱ μᾶλλον † ἕλοιον γνώσεσθαι τοιοῦτον; ἐνθὺς ἂν ἕκαστον ἀποκρίνεσθαι † πιεύω, ὀίχεσθω χρήματα· πιαίμην ἂν μᾶλλον ἡδέως τούτων ὑπερέας τὸ νικᾶν, καὶ αὐλεῖν εἰ τοῖς τοῦτο καλόη καιρὸς τὸ ψυχεῖν ἢ μὴ γελᾶσαι τοιήσαμεν. ἔτω τοίνυν ἐκείνων διακειμένων, πῶς ἐσφόδρα ἄπονα ἡμᾶς † σὺν, οἷς τὰ μείζω τοῖς ἐκείνων προθυμίας ἀμιλλωμένοις ὁρᾶσθαι, † ἀλλὰ ὄκνῳ δεδέσθαι, καὶ τῇ τῶν ἀγαθῶν πενίᾳ κατατρίβεσθαι; μηδ' ὅπως τιὼ ἀμείνω ψῆφον κερδανῶμεν ὀπίσω, τοσαύτην ἔχοντας ἀφθονίαν βοηθημάτων παρὰ θεοῦ. ὁὶ ὧν ἡμῖν περέσται νικᾶν. οἱ μὲν γὰρ ἐν ταῖς σφῶν αὐτῶν ἐμπειρίαις, καὶ ταῖς τῶν σωμάτων ῥώμαις, ἔχουσι τὸ δυνασθαι τῶν ἐναντίων κρατεῖν· ὥστε εἴ τις αὐτῶν ὑπάρχοι τῶν εἰρημένων ἀμέτοχος, ἔξω κείσεται πάντως τοῦ ἆθλου καὶ νικᾶν δυνάμενος· ἡμῖν δὲ, ἀχ ἕτω τὰ τοῦ ἀγῶνος κρίνεται, ἀλλ' εἰς πᾶν τἐναντίον τὸ πρᾶγμα καθίσταται· κἂν ἰσχύος ἀμοιρῇς, αἴτει τὸν ἀθλοθέτην, καὶ λήψῃ προχείρως. κἂν ἡ τέχνη σοι λίπῃ τι τῶν παλαισμάτων, ἐγγὺς ὁ παιδοτρίβης, εἰδὼς ἅπασαν τοῦ σοφίσματος τὴν μέθοδον· χορηγήσει γὰρ τὸ δυνασθαι θεὸς· τὸ δὲ ὅπως πρόσεισι πάλιν τοῖς ἀνθρώποις ἀνταγωνίζεσθαι, μαθήσῃ παρὰ θείους ἐξεπάζων γραφάς. ἐκεῖ τὸν Παῦλον ῥήσεις λέγοντα· πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με Χριστῷ· ἐκεῖ θαυμάσεις τὸν ψαλμῳδὸν μελῳδοῦντα καὶ βοῶντα πρὸς τὸν θεόν· ἐν σοὶ σοῦ ἐχθροὺς ἡμῶν κραταιοῦμεν, καὶ ἐν τῷ ὀνόματί σου ἐξουδενώσομεν σοῦ ἐπανισταμένους ἡμῖν· χρῆναι δὲ ἡγοῦμαι πρὸς τοῖς εἰρημένοις καὶ ἑτέρας σοι † τρόπους εἰπεῖν, ἀνενῆσαι δυναμένους εἰς εὐτολμίαν· ἐν μὲν γὰρ τοῖς κατὰ τὸν παρόντα βίον ἀγῶσιν ὅτῳ περ ἂν ᾖοιτο τὸ πάντων κρατεῖν, ἢ ταῖς σωεὶ τὴν τέχνην ἐμπειρίαις πλεονεκτῆναι σοῦ ἄλλος ἢ καὶ τῇ τοῦ σώματος ῥώσιᾳ τὸν ἐπὶ τούτῳ φιλοτιμίαν † χορηγομένῳ, τούτῳ πάντως ἔσται πολεμιώτατος τῶν στεφάνων ὁ χορηγός. ὅσῳ γὰρ ἂν εἰς ὕψος αἴρῃ τὴν νικώντων ὁ ἔπαινος, τοσούτῳ πλέον αὐξήσει τοῖς ἀγωνοθετοῦσιν ἡ ἐπὶ χρήμασι ζημία· καὶ ὅσῳ μειζόνως δοκιμῶσιν ἐκεῖνοι,

† ἄλλ. ἕλοις, ἢ ἕλοιο.

† πίσιν.

del. τὰς.

† Hoc ordine alij cod. μὴ δ' ὅπως τιὼ ἀμείνω ψῆφον κερδανῶμεν ἐπείγεσθαι, ἀλλὰ ὄκνῳ δεδέσθαι, καὶ τῇ τῶν ἀγαθῶν πενίᾳ κατατρίβεσθαι, πασούτων.

malim λόγους.

leg. ὁί.

leg. χορηγούμενος.

BIBLIOTHECA CIVITATIS ORANGE

leg. τοσάτῳ & ἄυξησιν.

ἐκεῖνοι, † τάτῳ πλέον αὐτοῖς εἰς † αὔξειν ἐπιδώσει τὰ τ̃ φιλοτιμίας, ἀκολουθούσης δηλονότι τ̃ τῶν μισθῶν ἀναλογίας τῷ μεγέθει τῶν κατορθωμάτων. ἀλλ' ὁ πιστὸς οἰκεῖται θεσμοῖς τῆς εὐσεβείας τὸ εὐδιον. πλεῖσ⊙ ὁ χορηγὸς· χαίρων ἐπὶ τοῖς ἀνδριζομένοις τοσοῦτον, ὅσον εἰ ἢ παθεῖν ἐχώρει καὶ ἀνθρώπινον, ἐπὶ τοῖς ἡττωμένοις λυπεῖτ⊙· λέγει γάρ πε διά τινο⊙ τῶν προφητῶν· οἴμοι ἐγώ, οὐ κλείπει ἡ ψυχή μο ἐπὶ τοῖς ἀνηρημένοις· διό τοι τὸ
† del. τοι. κὴ σὺ πεσόντας ἀνίστη· καὶ † τοι τῶν παρ' ἐκείνοις νόμων σὺ ἄπαξ ἐπὶ τάτῳ κατεγνωσμένες, ἔξω τῶν ἐν οἰκείᾳ μιθέντων· καὶ τῆς τ̃ νικᾶν ἐπεισιζόντων μοίρης· καὶ γᾶν αἰτιᾶτα θεὸς σύ, ὅσοι πεσόντες, μακρὰς ἐν τάτῳ ποιῆνται τὰς διατριβάς· καὶ διὰ τ̃ προφήτε φησὶ· μὴ ὁ πίπτων οὐκ ἀνίστατα; προσήκει μὲν γάρ, ὡς ἔνι μάλιστα τῶτο πραγματεῖσθαι πεπτωκέναι· καὶ ἀδεὴς ἐστι τῶν ὄντων, ὃς ἀ φαῦλον ἡγεῖ† τ ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς ῥαστώνην· πολὺ γ̃ λίαν τῆς φύσεως τ̃ † ἀνθρώπε φημὶ ἐλεπτύνης εἰς ἁμαρτίαν, ἄν πέ τι τ̃ † ἀηδῶν ὑπομεῖναι συμβαίνῃ· δεύτερον ὥσπερ ἔσεσθαι τρόπον ἀδοκιμήσεως ὑπολαμβάνω, τὸ μὴ δικαίως ἐν τοῖς ἀμείνοσι γίνεσθαι † πεσεῖν, κ̃ παλινδρομῆσαι γοργῶς ἐπ' ἐκεῖνο τὸ φρόνημα, ὅπερ ἔχοντας ἔδει φαίνεσθαι τ̃ δεχίᾳ, κ̃ μέχρι παντὸς διασώσασθαι. ἐ μή τις ἐκ τ̃ εἰρημένων οἰέσθω χαλεπὸν εἶνα τῷ νικᾶν· ἀλείφετω ἢ μᾶλλον τὸν τοιῦτον ὁ Παῦλ⊙ θεῶν·
† ἄκ. πεφυκέναι. πιστὸς ἢ ὁ θεὸς, ὃς οὐκ ἐάσει ὑμᾶς † πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δύασθε· ἀλλὰ ποιήσει σὺν τῷ πειρασμῷ κ̃ τῇ ἐκβασιν τ̃ δύασθαι ὑπενεγκεῖν· οἶδ γὰρ δώσει τῶτο κατὰ τῇ τ̃ Παύλε φωνῇ, αὐτὸν σοι παρόντα τὸν Χριστὸν λέγοντα· ἰδὸ δέδωκα ὑμῖν πατεῖν ἐπάνω ὄφεων κ̃ σκορπίων, κ̃ ἐπὶ πᾶσαν τ̃ δύαμιν τ̃ ἐχθροῦ· κ̃ οὐδέν ὑμᾶς ἡ μὴ ἀδικήσει· πάνυ γὰρ ὄντως ἡμῖν δύασθαι κατορθῶν, ὅσα βλέπει πρὸς ἀρετὴν, προθύμως ὀρέγει Χριστὸς διὰ τ̃ ἐνεργείας τ̃ ἁγίε πνεύματ⊙, κ̃ τ̃ σωτηρίε σταυρῦ· ἐφ' ᾧ γελῶσιν Ἑλλήνων παῖδες, οἱ μέχρι μὲν γλώττης σοφοὶ, καὶ ὅπη φίλοις ὁμιλοῦντες ῥήμασι· πρὸς δὲ τὴν τ̃ ἀληθείας εὕρεσιν, ὄντως ὄντες βραδεῖς, ὡς μηδὲν ἕτερον εἶνα δοκεῖν, ἢ αὐτὸ δὴ τῶτο· καινὴν ἡλικι·
leg. οἱ. † ἢ τοῖς ἤδιστα μελῳδεῖν ἀῳδοῖσι, τὸ ὦτα κατασείοντες, κατ' ὀδέαν τρόπον τῆς τ̃ λυροκτύπε τέχνης διαθάνονται. δεῖον ἐν αὐτοὺς ὅπη τ̃ οἰκείας ἀβελίας αἰσχύνεσθαι, καὶ τοῖς τἀληθῆ διδάσκειν δυναμένοις προσεδρεύοντας ὠφελεῖσθαι· γελῶσιν,
† ἄκ. φεύγουσιν. ὃς εἰδέναι ζηλῶν δ' † ψεγόντων, ὡς εἴπερ ἦσαν σοφοὶ, μιμεῖσθ πάντως ἐχρῆν. ἴσασιν ἡμῶν ζῶν βίῳ,

brabuntur, tanto magis ipsis quæ ad ambitionem pertinent, augebuntur, cùm mercedem videlicet rectè factorum magnitudini respondere par sit. Verùm non eiusmodi legibus administratur pietatis stadium. Diues est ædilis, tantumque ex iis qui strenuè rem gerunt haurit lætitiæ, quantum ob eos qui vincuntur, siquid etiam humanum eos pati contigerit, mœroris. sic enim alicubi apud prophetam loquitur: *Heu me quoniam defecit anima mea, ob eos qui interfecti sunt.* Proinde & eos excitat qui lapsi sunt, & quamuis illorum legibus, qui semel ob eam rem sunt improbati inter inglorios posteà numerentur, eos nihilominus obiurgat Deus, quicunque vbi lapsi sunt, diuturniorem in eo casu moram trahunt, ac per Prophetam: *Nunquid, ait, qui cadit, non exurgit?* Decet igitur quàm maximè fieri potest, id ne contingat vitare, nec quisquam est hominum, qui socordiam in bonis rebus adhibitâ non sit improbaturus. Cùm verò ad peccatum vehementer propensa sit hominis natura, si cui quidpiam hominum more contingat peccare, alterũ veluti modum claritatis adipiscendæ esse arbitror, si quis adnumerari melioribus studiosè contẽdat, ac magno animo vitæ ratione commutata illam induat mentẽ, quam ab initio eos qui salutem omnino consequi vellent, præ sẽ ferre oportuerat. Neque verò quisquam ex iis quæ diximus arbitretur difficile admodũ atque arduum esse victoriã obtinere. Inungat verò potiùs eiusmodi hominem Paulus clamans: *Fidelis autem Deus, qui non permittet vos tentari supra id quod potestis, sed faciet cum tentatione prouentũ, vt possitis sustinere.* Concessurum namque id, quemadmodũ Paulus asserit, producto Christi ipsius testimonio confirmare licet, cuius illa sunt: *Ecce dedi vobis calcare super serpentes & scorpiones, & super omnem potestatem inimici, & nihil vos quicquam offendet.* Vt enim omnia planè quæ ad virtutem spectãt rite possimus præstare, impensè tribuit Christus, ope sancti Spiritus & salutaris crucis, quã quidẽ irrident † Græci linguatenus sapientes, & in nudis sibi tantũmodo verbis placentes, in inuestiganda porro veritate adeò tardi, vt nihil aliud esse videantur, quam ipsum illud, quod vulgò dicitur, asini: qui citharœdis quàm suauissimè canentibus aures agitant, verumtamen nullo sensu musicæ artis omnino ducuntur. Cùm igitur ipsos, ob inconsultam temeritatem pudore suffundi par esset, & iis à quibus vera edoceri possent assidentes iuuari, eos irrident quos oportuerat æmulari, atq; illos carpunt, quos quidem si sapientes fuissent, imitari omnino debuerant. Eos verò in hominum

Hier. 4. 31.

Psal. 40. 9.

1. Cor. 10. 13

Luc. 10. 13.

al. Gentes.

vitam

vitam, præter illum qui natura est, Deos inuehunt, quos vnicuique libitū fuerit; cumq; à nostris abhorreant, meritò audiant illud, quod poëtarum quendam apud ipsos dixisse autumant:

Non multos regnare bonum est; Rex vnicus esto

in omnibus, & per omnia & super omnes Deus. Et illorum quidem culpas nunc prætermittam, quæ verò magis ad rem nostram facere, atque huic tempori aptiora videntur esse, hæc, vt par est scilicet, in medium proferre debemus. Scandalizantur ergo ob crucem Christi Seruatoris nostri, 1.Cor.1.23. qui omnino summum impietatis apicem attigerūt, Iudæi; atq; eousque, ni fallor, † Græcorum insanias superant, vt siquis iudex inter vtrosque constituatur, confestim hos damnaturum, & illos minoribus malis vrgeri pronuntiaturū mihi persuadeam. Qui enim, dicet is fortè, nondum diuinas Scripturas legerunt, mirandum non est si in cognoscendis veritatis decretis hallucinati sunt. Iudæi verò qui per legem, qui à prophetis pietatē edocti sunt, tanto Græcis insipientiores fuerunt, quòd illi quidem ignorationis suæ excusationem probabilem possunt afferre, his verò nihil supereſt quo se tueantur, & imperitiæ morbū nullo modo à se vitari potuisse defendant. Ipsum verò Christum, si libeat, videre est meis verbis suffragantē. Ita namque alicubi de ipsis loquitur: Ioan. 15.22. *Nisi venissem, & ad ipsos locutus essem, peccatum non haberent; nunc verò excusationem non habent peccati ipsorum.* Itaque eò iam illi adducti sunt, vt si quis eos Græcorum ordini adscribat, & cum iis qui Deum prorsus ignorant numerari oportere contendat, nihil in illos prorsus contumelioſum locutus fuisse existimari possit. Nihil verò fortasse obstat, quin potiùs necessariū existimo, iam ex rebus ipsis id quod proposuimus demonstrare: ita namq; cùm maledicētiæ crimen facilè effugiemus, tum verò nos vt vera afferremus vehementer laborasse auditoribus apertè probabimus. Ad ipsam verò generis originem me conuerto, generis inquam Hebræorum: hinc etenim id de quo nunc agimus perspicuum fiet. Genere igitur Chaldæus fuit beatus Abraham, ac sub parente † educatus qui verum Deum Thare Gen.11.26. ignorabat, ad certum tempus, dum præscriptis à genitore legibus vitam instituit, in eadem & ipse ignoratione versatus est. Fuit is aliquando ex eorū numero qui venerabātur idola. Duci namque manu solet aliorū consiliis adolescētia, atque illius ætatis maximè proprium esse reor, quæ nimirum sibi profutura arbitretur, minùs exactè perspicere ac peruidere, nisi tempore, & diuinis erudita

τῶν δὲ τὸν ὄντα φύσει, θεὸς ἐπεισφέροντες, ὥσπερ ἂν ἑκάστῳ δοκῇ, καὶ τὰ ἐξ ἡμῶν ὠνείδισμένοι ῥήματα, εὐλόγως ἀκούσειεν, ὃ δὴ καί φασιν ἕνα τῶν παρ' αὐτοῖς ποιητῶν εἰπεῖν.

Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη· εἷς κοίρανος ἔστω· Hom. Εἷς βασιλεύς, — il.β'.vers. ὁ ἐν πᾶσι καὶ διὰ πάντων, καὶ ὅτι πάν- 204.
τας θεός. καὶ τὰ μὲν ἐκείνων ἐγκλήματα παρήσω νυνί· ἃ δέ γε εἰπεῖν οἰκειότερον, καὶ τῷ παρόντι καιρῷ δοκεῖ πως ἔχειν ἐγγύς, ταῦτ' ὡς ἔοικεν εἰς μέσον ἄγειν ἀκόλεθον. σκανδαλίζονται τοίνυν ὅτι τῷ σωτῆρι ἡμῶν Χριστῷ, οἱ † πάντες † ἄλλ. πάἀσεβείας εἰς ἄκρον ἐλάσαντες Ἰουδαῖοι. καὶ σης. leg.
τοσοῦτον οἶμαι τῆς Ἑλλήνων μανίας ὑπερ- πάντων.
βαλλόμενοι, ὥστε εἴ τις ἐπ' ἀμφοῖν γένοιτο κριτής, ὁπότερος ἂν οἶμαι τούτων κατακρίνασιεν, ἐν ἐλάττοσι κακοῖς τὰ ἐκείνων εἰπών. ἔπω γὰρ ἴσως ἐρεῖ τὰς θείας ἀνεγνωκότες γραφὰς, θαυμαστὸν οὐδὲν εἰ τῆς ἀληθείας δογμάτων διημαρτήκασιν· οἱ δέ γε μετὰ νόμου καὶ προφητῶν τὰ πρὸς εὐσέβειαν παιδαγωγούμενοι, τοσοῦτον Ἑλλήνων εἰς ἀθεσίαν διολίσθηκαν, ὅσον τῆς μὲν ἀγνοίας ἐκείνους, ἔυλογον ἡ ὠνείδισις· τοὺς δὲ, τρόπον οὐδεὶς εἰς ἀπολογίαν πρόσεστιν, † ἀ- † ἄλλ. ἀναγκαίας εἰσφέρων τῆς ἁμαθίας τὸν νόσον· ὄψει δὲ, εἰ βούλει, καὶ αὐτοὺς τοῖς ἐμοῖς λόγοις συναγορεύοντα τὸν Χριστόν· λέγει γάρ που πρὸς αὐτούς· εἰ μὴ ἦλθον καὶ ἐλά- ,,
λησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἴχοσαν. νυνὶ ,,
δὲ πρόφασιν οὐκ ἔχουσι περὶ τῆς ἁμαρ- ,,
τίας αὐτῶν. εἰς τοῦτο δὲ ἤδη καθαιρέσεως ,,
τὰ ἐκείνων ἐλαύνει πράγματα, ὡς δοκεῖν ὄντως λοιδορίας οὐκ εἶναι τρόπον, εἴ τις αὐτὸς ἐν Ἑλλήνων τάξει, καὶ ἐν τοῖς δὴ ὅλως εἰδόσι θεὸν † καταριθμῆσαι χρεών, † ἄλλ. καταριθμεῖσθαι.
διαχυρίζοιτο, κωλύειν δ' ἴσως ἔδεν, μᾶλλον δὲ ἀναγκαῖον ἤδη φαίνεται, καὶ ἐξ αὐτῶν ἡμᾶς τῶν πραγμάτων ποιεῖσθαι τὴν ἀπόδειξιν· οὕτω γὰρ ἂν ὅπη τῆς λοιδορίας ἔγκλημα ῥᾳδίως ἀποδυσαίμεθα· καὶ τοῖς ἀπρονοήτοις, ὅτι λέγειν ἡμῖν τελεωτὴ μὲν πολλῆς πέφευται ἀσεβῆς, φανερὸν καθαρήσομαι. ἐπ' αὐτὴν δέ εἰμι ἤδη τὴν ἀρχήν· ἤδη δὲ τοῦ Ἑβραίων φημὶ. ἐντεῦθεν γὰρ ἔσται καταφανὲς τὸ δηλούμενον. Χαλδαῖος τοιγαροῦν κατὰ γῆν ὑπῆρχον ὁ μακάριος Ἀβραὰμ, καὶ ὑπὸ πατρὶ τεθραμένος οὐκ εἰδότι τὸν κατ' ἀλήθειαν ὄντα θεὸν, μέχρι δή τινος χρόνου τοῖς ἔξ φύσεως νόμοις διοικούμενος, ἐν τοῖς ἀγνοοῦσιν ἔτελει. καὶ συνηριθμήτο ποτε τοῖς τῶν εἰδώλων θρησκευταῖς· φιλεῖ γὰρ ἡ νεότης ταῖς ἑτέρων χειραγωγεῖσθαι βουλαῖς, καὶ τὸ μὴ σφόδρα δέχεσθαι ἔξ λυσιτελοῦντος τὴν αἴσθησιν, τοῦ χρόνου θείλωσιν ἡ κατ' ἐκείνης γραφή.

† χεῤῥαφῶ· ἐπειδὴ ὁ θεὸς τὸ τῶν Ἑβραίων † γένος φυτεύειν ἐβούλετο, καλεῖ μὲν αὐτὸν εἰς ἐπίγνωσιν τῆς ἑαυτοῦ· ἕλκει δὲ ὥσπερ ἐξ ἀκανθῶν ῥίζαν ἀγρίαν, καὶ μεταθήσειν εἰς ἡμέρειαν, καὶ γέγονεν ὅπερ νῦν ἐστι, τῇ προσθήκῃ τῆς † εἰς θεὸν ἐπιγνώσεως, καθάπερ εἰς ἕτερόν τινα μεταβεβληκώς, καὶ λαβὼν μόνον τὸ λατρεύειν ἐθελῆσαι θεῷ, τῶν ὅσοι δήποτε πρὸ αὐτοῦ γεγόνασι διενεγκών. ἁπλῶς εἰ τῆς εὐσεβείας ὁ τρόπος, καὶ τὸ εἰς θεὸν λατρείας ἡ δύναμις μεταποιηθέντα δεικνύοι τὸν ἄνθρωπον, ἢ τῶν εἰρημένων ἀποβολὴ πάλιν εἰς τὸ ἀρχαῖον καλέσοι, τῷ ὦ συνέβη τοῦτο παθεῖν. καλὸν γὰρ ἀποσυλῆσαι τὸν λόγον τοῦ δικαίου κεφαλῆς, καὶ εἰς τὸ ἀστὸ τῆς ῥίζης καρπὸν ἐνεγκεῖν. ἄτω γὰρ φανεῖται καὶ † ἀληθῆς. ὅτι διὰ τὸ εἰς Χριστὸν ἀπειθείας, ἀπάσης εὐσεβείας ἀπηυτομόλησαν. ἄκουε γοῦν φησι διά τινα τῶν προφητῶν ὁ σωτήρ· ἐγὼ αὐτοῖς, ὅτι ἀπεπήδησαν ἀπ' ἐμοῦ. δείλαιοί εἰσιν, ὅτι ἠσέβησαν εἰς ἐμέ· πρῶτον μὲν γὰρ ἐκεῖνο καὶ κυριώτατον ἔγκλημα ταῖς τῶν Ἑβραίων ἐπιγραφῇ κεφαλαῖς. Εἰ δέ τις αὐτῶν καὶ ἕτερα πρὸς τούτῳ † ἄλλα. καταριθμῆσαι βούλοιτο † καταριθμῆσαι ἐγκλήματα, τοσοῦτον εὑρήσει τὸν ὄχλον, ὡς μὴ δυνάσθαι τοῖς περὶ αὐτῶν ἐνηθείσι διηγήμασι. μὴ γὰρ ἄλλα μὲν ταῖς πρὸ τοῦ λόγοις ἐμπειρίαις † ἐξηρτυμένον. ἠσκημένον σὲ ἄτως εἰς εὐγλωττίαν, ὡς μηδενὶ τῶν ἄλλων πρόσχωρεῖν, οἷς τόγε ἐν τούτῳ φαίνεσθαι λαμπρὸς, τῶν ἄλλης ἁπάσης εὐημερίας ἄμεινον ἔχειν δοκεῖ· ὥσπερ δὴ δ' μὴ ὁλοχερῶς σωπῆσαι, πρὸς τὸ πλῆθος ὥσπερ τῶν ἐγκλημάτων † ἀποναρκήσαντας, ὀλίγα κομιδῇ, καὶ δι' ὧν ὅπως ἀπεπήδησαν εἰσόμεθα πρόσχεσιν ποιήσασθαι παραδώσω· λέγω τοίνυν ὁ πάντων ἡμῶν δεσπότης θεὸς, διὰ τὴν † leg. ἀποσπάσαντας. ἐκείνων δυσσεβείαις ἀγανακτῶν. πάντες οἱ ἄρχοντες αὐτῶν ἀπιστήσαντες· ἐπάησεν Ἐφραὶμ τὰς ῥίζας αὐτῶν, ἐξηράνθη· καρπὸν οὐκ ἔτι μὴ ἐνεγκῃ· διότι ἐὰν γεννήσωσιν, ἀποκτενῶ τὰ ἐπιθυμήματα τῆς κοιλίας αὐτῶν. ἀπώσεται αὐτοὺς ὁ θεὸς, ὅτι οὐκ εἰσήκουσαν αὐτοῦ, καὶ ἔσονται πλανῆται ἐν τοῖς ἔθνεσιν. ἆρ' οὐχὶ τῶν ἐμῶν λόγων ἡ πεῖρα, τοῦτο βοᾷ γεγονώτερον; καὶ τῶν πραγμάτων ἡ ἔκβασις οὐχὶ τῷ ἀληθείαν τοῖς εἰρημένοις ἐπιμαρτυρεῖ; ἐπειδὴ γὰρ τῷ εἰς αὐτὸν ἐπεστείλατο, ἀπώσθησαν ἅμα καὶ ἀνθωμολόγουν, διὰ τοῦτο πρὸς ἀκαρπίαν ἐλαυνόμενοι, καὶ ὅσον οὐδέπω ξηρανθήσεσθαι μέλλοντες, ὥσπερ τὰ τῶν ὑδάτων ἀπωκισμένα φυτὰ, τὰς ῥίζας τὸ πρωϊκάδες θερμαλγήσαντες, ὅτε πρὸς αὐτοὺς ὁ τῶν προφητῶν ἐγίνετο λόγος, τελευτῶντες, διὰ τῆς εἰς Χριστὸν ἀπειθείας, ἀπεξηράνθησαν. τοι γάρ τοι καὶ τὸ πρὸς αὐτὸν φιλίας ἀποπεμπόμενοι δικαίως ἀκούσονται· μεμίσηκα, ἀπώσομαι ἑορτὰς ὑμῶν, καὶ ἃ μὴ ὀσφρανθῶ ἐν ταῖς πανηγύρεσιν ὑμῶν.

scriptis. Postquam verò gentem Hebræorũ cõdere decreuit Deus, traducit illum ad agnitionem sui, & veluti surculum generosæ indolis detractum è dumetis, transfert ad religionem, qui in id quòd nunc est commutatus, sola diuinæ agnitionis accessione auctus, alterum quodammodo hominẽ induit, vnaque numinis sanctè colendi voluntate, ab omnibus quicunque ante ipsum nati fuerant, diuersus est. Ergo si mores ad pietatem, Deique venerationem compositi hominem in aliam quandam naturã commutare potuerunt, si quem iis bonis destitutum esse contingat, rursum in antiquam remeabit naturam. Operæ pretium est enim abducere sermonem à iusti persona, & ad eos qui ex illa stirpe deducti sunt transferre; ita namque illud quoque perspicuum erit, Iudæos, quòd in Christum contumaces fuerint, ab omni itidem pietate quã longissimè defecisse. Audiamus quidnã apud vnum aliquem ex Prophetis Saluator loquatur: *Væ ipsis, quoniam dereliquerunt me; infelices sunt, quoniam impij fuerunt in me.* Hoc quidem primò, & maximè proprio crimine Hebræi accusantur. Cæterùm si quis alia quoque præterea ipsorũ peccata percensere velit, tam multa reperiet, vt iis commemorãdis neminem sufficere posse mihi persuadeam: neminem inquam, licet in eloquentiæ studio optimè versatum, & in dicendi facultate eousq; exercitatum, vt nulli alij cõcedat eorum, qui huius studij gloriam reliquæ omni felicitati anteponendam esse duxerunt. Verùm ne penitus fileamus, multitudine criminum velut obstupefacti, pauca admodum ex quibus illos conturbasse intelligemus, afferre cõtendam. Hæc igitur Deus omnium cõmunis Dominus, iisdem obscelera infensus, ita loquitur: *Principes ipsorum omnes increduli, fecit Ephraim radices suas & exsiccatus est, fructum amplius non afferet, Quod si & genuerint, interficiam amantissima vteri eorum. Abijciet eos Dominus Deus meus, quia non audierunt eum, & erunt vagi in nationibus.* An non id distinctiùs ipsa experientia, quàm nostra clamat oratio? annon ipsemet rerum exitus vera esse, quæ diximus, testatur? Postquam enim à religione in Deum desciuerunt, contumaces pariter & refractarij, proinde sterilitate damnati, ac propemodum iam arescentes, tanquam arbores procul à fluentis consitæ, tunc quidem primò radicibus malè affectis, cùm ad illos prophetarum oratio intendebatur; demum repudiata in Christum fide, vitali humore penitus destituti sunt. Proinde excluſi quoque ipsius amicitia meritò audiunt: *Odio habui, ac proieci festiuitates vestras, & non capiam odorem cœtuum vestrorum.*

Osee 7.13.

Osee 9.16. iuxta LXX.

Amos 5.21.

Quòd si obtuleritis mihi holocauſtomata & munera veſtra, non ſuſcipiam, & vota pinguium veſtrorum non reſpiciam. Aufer à me tumultum carminum tuorum, & cantica lyræ tuæ non audiam. Quippe cùm veritatem adamarit Deus, nullo modo ſibi adumbratis honoribus lætandum exiſtimauit, ſed eius quæ in ſpiritu eſt adorationis tempus iam iam affore ſignificauit, quo quidem antiquis ritibus ſublatis, meliores à ſe ſubſtituendos eſſe demonſtrat. Et quidem apertiſſimè id prophetę vnius voce denuntiat: *Et erit in diebus illis, ait Dominus, non dicent vltrà, Arca teſtamenti Domini, neque aſcendet ſuper cor, nec recordabuntur illius, nec viſitabitur, nec fiet vltrà.* Si quis autem tempus illud cognoſcere aueat, quo nec cogitandum ampliùs de arca, nec illius nomen vſurpandum propheta confirmat, videat is quæ nunc rerum geruntur, atque in Chriſtianorum myſteria intendat oculos. Nec enim ampliùs ritibus Hebræorum Deus à nobis coli voluit, neque arca apud nos eſt, extrinſecus quidem auro præfulgens, internè verò Moſis libros parturiens; verùm vnuſquiſque qui Chriſti fidem amplectitur, templum efficitur Spiritus ſancti, totumq; in ſe fontem, vt ſic dicam, ſanctitatis capit. Neque verò auditorum quiſpiam exiſtimet, nos aut contra Moſem verba facere, aut leges per illum conditas criminari velle. Nunquam ego tam vehementer inſaniam, vt ad illum ſcopum meam intendam orationem, cùm longè aliter diuinę Litteræ loquantur. *Namlex quidem ſancta eſt, & mandatum ſanctum & iuſtum & bonum*, quemadmodum Paulus ait. Iacebat tamen ad tempus, donec emendatam veram colendi numinis rationem indicaret. Propterea Deus ſe illud in melius commutaturum Prophetæ cuiuſdam voce teſtatus eſt, his verbis: *Ecce dies veniunt, ait Dominus, & diſponam domui Iſrael, & domui Iudæ teſtamentum nouum.* Quod quidem optimè Paulus intelligens, ait, *Dum nouum dicit, primum antiquauit: quod verò antiquatũ eſt & conſenuit, propè eſt vt deleatur.* Et rurſum: *Si enim illa irreprehenſibilis fuiſſet, nequaquam alterius locus quæreretur.* Quoniam igitur priorem reprehenſione haud carituram dixerat, neque enim ad perfectum adduxit lex, alteram neceſſariò pro mundi incolumitate ſubſtituẽdam fuiſſe confirmat. Quouſque tandem igitur, ô Iudæe, pertinax eris? quandonam ſanctorum vocibus auſcultabis? Sed dices fortè, Tuus, ô amice, Paulus eſt, non meus. Stultiſſimus ego quidem fuerim, ſi illorum paream ſermonibus, qui me nullo genere coniunctionis attingunt; eadem prorſus ratione, ac ſi quis in præliorũ contentionibus,

Ierem.3.16.

Exod.15.34. Heb.9.4. 3.Reg.8.9.

Rom.7.12.

Ierem.31.27

Hebr.8.13.

Ibidem.

διότι κἂν ἐνέγκητέ μοι ὁλοκαυτώματα, & θυσίας, ἀ προσδέξομαι αὐτά. καὶ σωτηρίου ἐπιφανείας ὑμῶν οὐκ ἐπιβλέψομαι· μεθέσησον ἀπ' ἐμοῦ ἦχον ᾠδῶν σου, καὶ ψαλμὸν ὀργάνων σου οὐκ ἀκούσομαι. ἐν γὰρ τῷ καιρῷ τύπον ὑμαῖς ἐφήδεσθαι δεῖν ἐδοκίμαζεν ὁ τῆς ἀληθείαν ἀγαπήσας θεὸς· ἀλλ' ὅσον οὐδέπω τοῦ ἐν πνεύματι λατρείας καιρὸν ἀναδεικνύναι κατεμήνυεν· ἀνατροπὴν μὲν ἔσεσθαι τῶν ἀρχαίων ἐθῶν εἰσηγέμενος· ἀντὶ δὲ τούτων, χαριεῖσθαι τὰ βελτίονα· καὶ γῆν σαφέστατα Δαβὶν ὁ τῶν προφητῶν τοῦτο βοᾷ. καὶ ἔσται ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, οὐκ ἐροῦσιν ἔτι, κιβωτὸς διαθήκης ἀγίας Ἰσραὴλ. οὐκ ἀναβήσεται ἐπὶ καρδίαν, οὐδὲ ὀνομασθήσεται· οὐδὲ † ἐπισκευασθήσεται, οὐδ' ποιηθήσεται ἔτι. Εἰ δέ τις βούλοιτο μαθεῖν, ὃν ὁ προφήτης ἐδήλωσε καιρὸν, καθ' ὃν οὐκ ἀναβήσεσθαι μὲν ἐπὶ καρδίαν, οὐκ ὀνομασθήσεται ἢ ἔτι ἡ κιβωτὸς διωχυρίζεται, ὁρᾶτω τὰ νῦν πράγματα ἐν οἷς τέ ἐστι, σκοπείτω τὰ Χριστιανῶν μυστήρια. οὐ γὰρ δή που τοῖς Ἑβραίων ἔθεσιν εἰς λατρείαν κεχρῆσθαι [καὶ] ἡμᾶς ἠβουλήθη θεός· οὐδὲ κιβωτός ἐστι παρ' ἡμῖν χρυσίῳ μὲν ἔξωθεν ἠγλαισμένη· ἔσωθεν δὲ τὰς Μωσέως βίβλους ὠδίνουσα· ἀλλ' ἕκαστος τῶν πιστευόντων εἰς Χριστὸν, ναὸς ἅγιος πνεύματος ἀποτελεῖται· ὅλως, ἵν' ἅπαξ εἴπω, εἰς ἁγιασμὸν τοῦ πηλὸν εἰσδεχόμενος. καὶ μή τις οἰέσθω τῶν ἀκροωμένων· ἢ κατὰ Μωσέως ἡμᾶς ποιεῖσθαι τοὺς λόγους, ἢ τοῖς δι' ἐκείνου † νομοθετηθεῖσιν ἐπιμαίνειν. μὴ γὰρ ἅπαξ φρενῶν ἔξω γενοίμεθα, ὡς τοῦτον ἔχειν ἐλέσθαι τὸν σκοπὸν, ἕτερα λέγοντες τῆς θείας γραφῆς. ὁ μὲν γὰρ νόμος ἅγιος, καὶ ἡ ἐντολὴ ἁγία, καὶ δικαία καὶ ἀγαθή. καθάπερ ὁ Παῦλός φησιν· ἔκειτο μέχρι καιροῦ διορθώσεως, ἵνα τὴν ἀληθῆ λατρείαν εἰσφέρων. διὰ τοῦτο ὁ θεὸς μεταπείσειν αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἄμεινον διὰ Δαβὶν τῶν προφητῶν ὑπῳχνεῖτο, λέγων· ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει κύριος, καὶ διαθήσομαι τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ, καὶ τῷ οἴκῳ Ἰούδα διαθήκην καινὴν. ὅπερ ἄριστα νοήσας ὁ Παῦλός φησι, ἐν τῷ λέγειν καινὴν, πεπαλαίωκε τὴν πρώτην· τὸ δὲ παλαιούμενον καὶ γηράσκον, ἐγγὺς ἀφανισμοῦ. καὶ πάλιν. εἰ γὰρ ἐκείνη ἦν ἄμεμπτος, οὐκ ἂν δευτέρας ἐζητεῖτο τόπος· ἐπειδὴ τοίνυν † μεμφῆς μὲν οὐκ ἐλευθέραν ἔφησεν εἶναι τὴν πρώτην· οὐδὲ γὰρ ἐτελείωσεν ὁ νόμος, ἀναγκαίως τὴν δευτέραν ἀντεισάγεσθαι πρὸς τὴν τοῦ κόσμου σωτηρίαν διωχυρίζεται. μέχρι τίνος ἂν ἀπειθήσεις Ἰουδαῖε; πότε δὲ σωθήσῃ ταῖς τῶν ἁγίων φωναῖς; ἀλλ' ἴσως ἐρεῖς, οὐκ ὁ Παῦλός, οὐκ ἐμὸς, ὦ ἄνθρωπε. εἶεν· εἰ δ' ἂν μωρίας ἀνάπλεως, εἰ τῶν ἐμοὶ κατὰ μηδένα προσηκόντων δεξαίμην τοὺς λόγους· ὅμοιον γὰρ ὡς εἴ τις ἐν πολέμῳ καὶ μάχαις, ὡπλισμένως

† ἄλλ. ἐπισκευφήσεται.

† Addo κατὰ.

† Mal. οἴχεται.

† ἄλλ. ἀ- πίας.

† ἄλλ. μορ- φῆς.

ἀσμένως προσδέχοιτο τὰς τῶν ἐναντίων ψηφους. καλῶς εἰκός σοι φαίνῃ καὶ δίκαια λέγων· ἀρνήσῃ μὲν γὰρ οὐκ ὀρθῶς· καὶ τῆς ἴσης ὁμογλωσσίας ἐξοικιεῖς, Ἑβραῖον ὄντα τὸν Παῦλον· ἀκούω γὰρ λέγοντος αὐτοῦ· καὶ γὰρ ἐγὼ Ἰσραηλίτης εἰμὶ· Ἑβραῖος ἐξ Ἑβραίων, κατὰ νόμον Φαρισαῖος. Ἐπειδὴ δέ σοι χαλεπὸν εἶναί πως δοκεῖ, τὸ μεμνῆσθαι ἡμᾶς λόγων ἀποστολικῶν, καὶ τῷ σῷ ἐλέγχειν πειρᾶσθαι κακόνοιαν· καὶ τοῦτο παρήσω νυνί· μυρία δὲ ὅσα τῶν ἀπὸ Μωσέως καὶ προφητῶν εἰρημένων προσθεῖναι δυνάμενος, βραχύ τι προσερωτήσας, ἀπελεύσομαι· ἴθι τοίνυν ὦ βέλτιστε σύ, λέγε δή μοι τραχύτερον τὰς βαθυτέρας τῶν ζητημάτων σκέψεις ὑφαδραμών· εἰ μὴ τὸν νόμον μεταποιήσεσθαι, † τῷ ἀληθείαν προσδοκᾷς, οἵᾳ δὲ ὡσαύτως ἔχειν ἀεί, μηδὲ μιᾶς ἐπακολουθούσης μεταβολῆς, ἵν' τὸ κωλύον ἐστί, τῶν αὐτῶν ἔχεσθαί σε πραγμάτων· ὅτῳ ἢ χάριν τὸ εἰς θεὸν λατρείας, ὅτως ὀλιγωρεῖς, ὡς ἐθῶν μὲν ἀποσῆναι πατρώων, λόγου δὲ μηδενὸς ἀξιεῖν τὰ ἐκείνοις ὑμιώτατα; ποῖ γὰρ † ἔχεται μὲν ὑμῖν ὀνειδος; ποῖ δὲ τὰ ἐν αὐτῷ θυσιαστήρια, καὶ αἱ τῶν θυμάτων προσαγωγαί; ζητῆσαι δὲ ὅποι προσήκει τῶν ἱερείων τὰς βωμοσκόπους, ἱερατικῶν φημι καταλόγων ἐσμὸς, καὶ λευϊτικὰ συσήματα; τὰ δέγε ἔτι ἱερατείου ἐσθήματα, καὶ τὸ ποικίλον σχῆμα, ποῖ ποτε πάλιν ὑμῖν μετακεχώρηκεν; οἱ δὲ τῶν κροσσωτῶν ἐξηρτημένοι κώδωνες, ὅτῳ † δὲ χάριν σεσιωπήκασι, δῆλον δὲ ὁδεί; τοῦτο δὲ ὄνομα τῇ λίθῳ, πεποιημένον ἀπὸ ἔτι ποικίλου, ταῖς τῶν χρωμάτων ἐξαλλαγαῖς, τὸ ὅπῃ τοῖς μέλλουσι προμήθειαν εἰσφέρει κατὰ βούλησιν θεοῦ. τὰς δὲ κατὰ νόμον εἰπέ μοι † θυσίας, αὐτὸς ὁ προφήτης ἀπὸ ποίαν αἰτίαν; εἶναι μέν σοι κατὰ γνώμην τὸ ἐν τούτοις ὀλιγωρίαν εἰπών, ἐλέγχῃ τὸν νόμον, καὶ ὅτῳ σοι κεχρήσομαι μάρτυρι πρὸς τὸ κατά σε γραφὴν, ἀλλ' ἑτέρων εἰς τοῦτο δεήσομαι· εἰ δὲ ἀβούλητον ἔχεις τὸ ὅπῃ τούτοις ἐρίζειν, ἔρχεσθαι δὲ ἵνα ἀνάγκης δεσμῷ, καὶ αὐτὸς ὁμολογεῖς, ἄφρει δὴ λοιπὸν μὴ τῷ τῆς ἀβελίας † πεπίσθης ἐγκλήματι, μακρὰν οὕτω τὸ ἀπειθείαν ποιούμενος· ὃς γὰρ ὁ τοσοῦτον ἰσχύσας, ὡς ἀνάγκης ἐπισθεῖναι θεσμῷ τὸν βουλόμενον ἐπὶ θεοῦ, λίαν γάρ σε † μανθάνω καὶ ὅπῃ τούτῳ σεμνύνεσθαι σὺκ ἔστιν ὑδεὶς. θεία τοίνυν ὀργὴ, τοῦτο γὰρ τὸ λοιπόμενον τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ ἐπισκήψασι, πάσης μὲν ὑθυμίας ἔρημον ἀπέδειξε τὸ γένος ὅπῃ nemo est qui nesciat. Numinis igitur iracundia (hoc namque solum relinquitur) infensi Israelitis, omnem generi vniuerso hilaritatem ademit, vt neq; iis ob ac-

† Addo κατὰ.

† Mal. εἶχεν.

† ἄλλ. δὴ.

† ἄλλ. διὰ πίας.

† ἄλλ. θεὶ πίπης.

Del. μανθάνω & adden. ἀγνοῶν.

suum ipsemet corpus hostium vulneribus lacerandum sponte subijciat. Aequa scilicet, meo quidem iudicio, atque honesta oratio. Paulum tamen, Hebræus cùm sit, qui repudias, atque à tua cognatione excludis, haud æquum facis. Audio namque ipsum dicentē: *Nam & ego Israelita sum, Hebræus ex Hebræis, secundùm legem Pharisæus.* Quoniam verò tibi quodammodo durum videtur, meminisse nos sermonum Apostolicorum, tuamque ex his ignorationem coarguere, istud quoque hoc quidem tempore prætermittam. cumq; innumerabilia proferre possim, quæcunque scilicet à Mose, & Prophetis explicata sunt, breui tantùm interrogatiuncula vsus, perorabo. Age ergo, mihi planiùs, ô vir optime, edissere, omissis obscuriorum quæstionum ambagibus, si legem reuera nunquā immutandam existimas, sed eandem semper fore, nulla mutatione intercedente tibi persuades, quid obstat quominus consueta tibi instituta retineas? quid ita verò diuini cultus obseruationem tam valdè negligis, vt consuetudinibus maiorum abrogatis, quæ summo in pretio apud illos fuerunt nihili æstimes? Quò etenim vobis templum illud abiit? quò vobis altaria in ipso excitata, hostiarumque oblationes cessere? quære porro suis locis descriptos sacrorum custodes, sacerdotum inquam numerosa examina, Leuitarumque collegia. Illa verò summi sacerdotis indumenta, habitusque omni varietate distinctus, quonam gentium quæso asportata sunt? quid ita verò illa è fimbriis pendētia tintinnabula conticuere. Rationale verò iam nullum est? Nomen porro id est lapillo ex re ipsa inditum, siquidem varia colorum mutatione quæ pòst euentura erant, Deo nimirum ita volente, monstrabat. Quam verò ob causam, dic mihi, à sacrificiis offerendis quæ lege præcipiuntur, destitisti? nam si quidem illa à te sponte neglecta asseris, violatæ legis crimine manifesto teneris, ac proinde tua ipsius confessione, nullo alio teste adhibito, te diuinarum litterarum testimonio damnatum esse conuincam. Sin autem inuitum te cessare, ac necessitatis vinculo implicitum studia hæc omisisse ipsemet confiteris, vide ne temeritatis & amentiæ culpam effugere non queas, qui tam longo temporis interuallo tamē adhuc à pertinacia non discedas. Cuius enim tanta potestas fuit, vt eum necessitatis legibus obnoxiū potuerit efficere; qui præsenti diuina ope sublеuaretur? Id namq; te gloriosiùs de te ipso iactare solitū,

Actor. 23 6. Philipp. 3. 5.

Exod. 28. 4.

ceptam legem gloriari hactenus liceat,& verò pœnas temulentæ in Christum impietatis expendere sint coacti. Hinc Deus simul cum gratia diuini quoq; cultus ritum aliò traductum præstantiore cultu commutauit. Iam verò tempus hoc quoq; cessationis tuæ prophetarum voce antea indicatum fuisse demonstrabo. Nam te quidem arbitror pudere tuarum calamitatum, atque eniti vt ea nos celes, quæ minimè quidem tibi scilicet sunt ignota, sed infamiæ metu, quòd te à Deo longè pulsum atque excluſum esse intelligi nolis, nequaquam tibi innotuisse simulata ignoratione profiteris. De his igitur ita loquitur beatus propheta Osea: *Dies multos sedebunt filij Israel, sine rege, & sine principe, & sine sacrificio, & sine altari, & sine ephod, & sine Teraphim.* Hæc in vestris libris ita se habere quispiam inficiabitur, ac tam erit impudens, vt quę omnium oculis cernuntur, ea nunquā facta fuisse audeat affirmare? Verumtamen omnia ita vt diximus euenisse, cuicunque prorsus facilè est animaduertere. At tu iterū fortè abnuis, ac natiuam tibi incredulitatem retinens, nihil te à saxis spiritu carētibus differre sentis. Vera siquidē illa prophetæ vox: *Omnis quippe domus Israel, attrita fronte est, & duro corde.* Verum est id quoq; quod ait Dominus, dum apud quendam è sanctis hominibus, de tua impudentia ita commemorat; *Noui enim ego,* ait, *quòd durus sis & neruus ferreus ceruix tua, & frons tua ærea.* Incusat porro tuæ incredulitatis magnitudinem ipse quoque Saluator, dicens: *Tota die expandi manus meas ad populum incredulum, & contradicentem.* Et verò, quænam, dic mihi, tam diuturnę incredulitatis ratio? an ignorabas illum qui tibi ex promissione debebatur, quemadmodum ex sacris Litteris discere potuisti, nescibas, inquam, futurum vt ad nos aliquādo Dei Verbum è suis sedibus commigraret? Ne illa quidē Zachariæ prophetæ verba audieras: *Gaude & lætare filia Sion, quoniam ecce venio, & habitabo in medio tui, dicit Dominus.* Annon ergo dum illustris adeò Christi nostri Seruatoris aduentus sanctorum prædicatione celebratur, gaudere vos atque omni lætitię voluptate perfundi æquum fuit? Cùm enim totam, vt sic dicam, hominis naturam, instar turbinis irruens in seruitutē diabolus redegisset, atque illius immodicam tyrannidis amplificandæ cupiditatem nemo quisquam effugisset, omnesque pariter sceleribus addicti forent, verecundiæ quidem prorsus obliti, id verò sibi maximę laudi futurū existimantes, si flagitijs omnibus cooperti fuissent; (erat illud namque vnicuique propositum, vt omnes homines, quique antea fuerāt, quique

Osee 3.3.

Exech. 3.7.

Isaie 48.4.

Isaie 65.2. Rom.10.21.

Zach.2.10.

νόμῳ μεγαλαυχεῖν, οὐκ ἔλι συγχωρήσουσι· δίκας δὲ τὸ εἰς Χριστὸν ἀσεβείας ἐκπεπραθομένη, οὐ εἰς αὐτὸν ᾠδικήσαντας. καὶ μετέθηκε θεὸς ὁμῶ τῇ χάριτι τὸ λατρείας τὸν τρόπον ἀπὸ τὸ ἄμεινον. ἤδη δέ σοι καὶ τοῦτον ἀποδείξω τὸ σῆς δεγίας τὸν καιρὸν, διὰ τῶν προφητῶν ἀναβοώμενον. καὶ γάρ σε ταῖς σαῖς ἐπαισχύνεσθαι συμφοραῖς ὑπολαμβάνω, καὶ πειρᾶσθαι κρύπτειν, ἅπερ οἶδα μὲν, ὡς εἰκός. αἰδοῖ δὲ τ μὴ δοκεῖν ἀποβεβλῆσθαι ᾠδὸ θεῦ μακαρίου, ὑποκρίνῃ τιὼ † ἄνοιαν· λέγει τοίνυν πρὸς τῶν τοιούτων ὁ μακάριος προφήτης Ωσηὲ· ἡμέρας πολλὰς καθίσονται οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, οὐκ ὄντος βασιλέως, οὐδὲ ἄρχοντος, οὐκ ὄντος θυσίας, οὐδὲ ὄντος θυσιαστηρίου, ὅτε † ἱερατείας, οὔτε δήλων. ζητεῖ τις ταῖς παρ' ὑμῖν ἀρνήσεσι βίβλοις ἐχ ὅτως ἔχειν. καὶ πρὸς τοσοῦτον ἀναισχυλίαν ἐλάσει, ὡς τὰ πᾶσιν ὁρώμενα τολμῆσαι λέγειν; οὐκ ἂν γένοιτό ποτε· ἔστι μὲν γὰρ καὶ τῷ πρόσυχόνλι καταφανὴς τ εἰρημένων ἡ ἔκβασις· ἀναπνεύεις δὲ ἴσως αὐτὸς πάλιν, καὶ τ σωτηροφον ἀπείθειαν ὑμήσας, λίθων ἀψύχων ὑδὲν ἀισθάνῃ διενεγκών· ἀληθεύει γὰρ λέγων ὁ προφήτης, ὅτι πᾶς οἶκος Ἰσραὴλ φιλόνεικοί εἰσι καὶ σκληροκάρδιοι· ἀληθεύει δὲ πάντως θεὸς, διὰ τινος τ ἁγίων τιὼ σιὼ ἀναίδειαν ἐξηγούμενος· γινώσκω γὰρ ἐγὼ, φησιν, ὅτι σκληρὸς εἶ, καὶ νεῦρον σιδηρᾶν ὁ τράχηλός σε, καὶ τ μέτωπόν σε χαλκᾶν. τ δὲ σῆς ἀπειθείας τὸ μέγεθος, καὶ αὐτὸς ὁ σωτὴρ καταλιάτω, λέγων· ὅλλω τιὼ ἡμέραν ἐξεπέτασα τὰς χεῖράς μου πρὸς λαὸν ἀπειθοῦντα, καὶ ἀντιλέγοντα. καὶ τίς, εἰπέ μοι, τ ὅτω μακρᾶς ἀπειθείας ὁ λόγος; οὐκ ᾔδεις, ἀπὸ τ θείας δεδιδαγμένος γραφῆς τὸν ἐξ ἐπαγγελείας σοι χρεωστούμενον; ἠγνόεις † ἐπιδημήσων μέλλοντα τὸν θεῦ λόγον; οὐκ ἤκουες λέγοντος ἀδὲ προφήτου Ζαχαρίου· Τέρπου καὶ εὐφραίνου θύγατερ Σιὼν, ὅτι ἰδοὺ ἔρχομαι καὶ κατασκηνώσω ἐν μέσῳ σου, λέγει κύριος; πῶς οὐκ ἔδει † χαίρων ὑμᾶς, καὶ πάσης εἴσω γίνεσθαι θυμηδίας, τῆς ὅτω λαμπρᾶς ἀφίξεως θεῦ σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ διὰ τῶν ἁγίων κηρυττομένης. Ἐπειδὴ γὰρ ἅπασαν, ἵν' ὅτως εἴπω τιὼ ἀνθρώπου φύσιν, πεισῆλθε δίκλω ὑποσκήπτων ὁ διάβολος, κατεδουλώσατο, καὶ λοιπὸν ἵν ἀδεὶς τ ἐκείνου πλεονεξίας † ἀπείρατος, πάντες σχεδὸν ἦσαν ἐν ἁμαρτίαις, αἰσχύνης μὲν ὐδένα ποιούμενοι λόγον. ἐφ' ἅπασι δὲ τοῖς δεινοῖς, ὡς ὑπὸ μεγάλαις κλείσαις φιλοτιμούμενοι. ἑκάστῳ γὰρ ἵν ὁ σκοπὸς πλεονεκτεῖν ἐν φαυλότητι, καὶ τὸν ἤδη πεπεγονότα, καὶ τὸν ἑσεσθαι

† ἄπ. ἄγνοιαν.

† ἄπ. ὑπεδημήσειν.

† ἄπ. χαίρειν.

† ἄπ. ἀπείρατος.

† χρ. τὸ ἀνθρώπινον.

† Lego ἐρασνὲς, ex ἐς & in vulg. cælos tuos.

† Puto τέτῳ.

† χρ. δεομένους.

† ἄπ. σώμασι.

† ἄπ. ἑορτάσωμεν.

† ἄπ. ὑπερπλέσωμεν.

ἑστεῶτι προσδοκώμενον, καὶ ἵνα ἡμῖν ἐν αἰσχύναις ἡ δόξα, καθάπερ ὁ Παῦλός φησι· ἀναγκαίως ὁ πάντων δημιουργὸς, πολλὰς θεραπείας τρόπους διεξιόνωμενος, πανταχόθεν ἐζήτει διασώζειν τὸ γένος † τῶν ἀνθρώπων. καὶ προφῆται μὲν κατὰ καιρὸν ἀπεδείκνυντο, τὰ εἰς σωτηρίαν πᾶσιν εἰσηγέμενοι. ἐπειδὴ δὲ οὐδεὶς ἵνα ὁ τούτοις πειθόμενος, αὐτὸν ἐκάλουν ἐξ οὐρανῶν τὸν πάντων βασιλέα καὶ θεὸν λόγον. † ἵνα μὲν λέγοντες· Κύριε, κλῖνον τὸν † σὸν σε καὶ κατάβηθι· ἵνα δὲ βοῶντες· ἐξαπόστειλον τὸ φῶς σε, καὶ τὴν ἀλήθειάν σε· ἐπεδήμησε τοίνυν ὁ μονογενὴς καὶ θεὸς λόγος, ὁ τοῦ πατρὸς οὐσίας ἀκριβέστατος χαρακτὴρ, τὸ πρὸς ἡμᾶς ὁμοίωσιν ἐσπουδὸς, καὶ γυμνὸς ἄνθρωπος, ὅπου γῆς ὤφθη, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστράφη, καθάπερ ἔλεγέ τις τῶν σοφῶν. ὁρῶν δὲ τὴν ἀνθρώπου φύσιν εἰς ὁλοτελῆ διαμεῖναι ἀπώλειαν, καὶ τῶν ἀγαθῶν οὐδὲν ἐργάζεσθαι δυναμένην, οὐ τοῖς ἔργοις ἐδίδου τὴν δικαιοσύνης τὸ χάρμα, ἀλλὰ τῷ πιστεύοντι † τοῦτο δωρούμενος, πάντας ἐκάλει πρὸς σωτηρίαν· εἶτα δέον ὅποτε τὴν τοσαύτης φιλανθρωπίας, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἐπιγινώσκειν αὐτὸν, καὶ προσκυνεῖν τὸν δι' ἡμᾶς ἐνανθρωπήσαντα καὶ θεὸν λόγον, ἐκ τῶν ἐναντίων χαυρῷ προσηλώκασιν οἱ πάνολμοι Ἰουδαίων λαοὶ, καὶ πᾶν εἶδος ἐπενεγκόντες κακίας τε ὁμοῦ, καὶ ἀτιμίας, θανάτῳ παραδεδώκασιν ἐπαθὴ· καθά φησιν ἡ θεία γραφὴ, οὐκ ἄλλῳ δυνατὸν κρατεῖσθαι αὐτὸν ὑπὸ θανάτου, πάλιν ἀνέστη τριήμερος, εἰρηκὼς καὶ τοῖς ἐν ᾅδου πνεύμασιν, ἐξέλθετε· καὶ πάντα διαβόλου σκυλεύσας τὸ πλοῦτον· ἔλυσε καὶ θανάτου τὸ κράτος, ἀῤῥαβῶνα μὲν τῆς μελλούσης ἐλπίδος θεὶς ἐν ἡμῖν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐνέχυρόν τε τῶν προσδοκωμένων ἀγαθῶν. αὐτὸς δὲ, ὥσπερ ἐκ προοιμίου καρπῶν ἀπαρχὴ προσάγων ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν τῷ πατρὶ, ἐν ἀνθρώπου φαινόμενος σχήματι. ἐπεδήμησε γὰρ, ἵνα τὸν ἄνθρωπον οὐρανοῦ πολίτην ἐργάσηται, καὶ τοῖς ἐκεῖσε συναριθμηθῇ χοροῖς. ἐφ' ἅπασι τοῖς ἀγαπητοὶ, κἂν Ἰουδαῖοι μὴ βάλωνται, πῶς οὐκ ἀναγκαῖον ἡμᾶς μεγάλα μὲν ποιεῖσθαι τὰ φιλανθρωπεύματα; προσήκειν δὲ τῷ τηλικούτῳ θεῷ, καὶ ὅτως ἡμᾶς ἀγαπήσαντι, καθάπερ τινὰ δικαίαν ἀμοιβὴν τὴν ἐν ἔργοις σεμνότητα, τὴν φιλαλληλίαν, τὴν φιλοξενίαν, τὴν ἀγάπην, τὴν φιλαδελφίαν, καὶ τὸ μέγιστον ἐν τούτοις τῶν ἁμαρτημάτων φάρμακον, τὴν εἰς σοῦ † δεσμίους ἔλεον· χρὴ γὰρ μεμνῆσθαι τῶν δεδεμένων, ὡς συνδεδεμένους· τῶν κακουχουμένων, ὡς καὶ αὐτοὺς ὄντας ἐν † σώματι. ὅτε δὴ τοίνυν καθαρῶς † ἑορτάσωμεν, καὶ τὴν πάντων τῶν ἀγαθῶν μητέρα νηστείαν καθ' ὃν δεῖ τρόπον † ἐπιτελέσωμεν· ἀρχόμενοι μὲν ἁγίας

† χρ. τὸ ἀνθρώπινον.

† Lego ἑαυτὸν, ex ἑσ & in vulg. cælos tuos.

† Puto τοῦτο.

† χρ. δεσμίους.

† ἄλλ. σώμασι.

† ἄλλ. ἑορτάσωμεν.

† ἄλλ. ἐπιτελέσωμεν.

mox futuri essent, improbitate superaret, eratque nobis in confusione gloria, vt Paulus asserit,) necessariò rerum omnium opifex, multis modis generi humano facere medicinam, atque vndique salutis viam aperire conabatur. Ac prophetæ quidem identidem mittebantur, qui viam omnibus ad salutem præirent. Cùm verò ipsis nemo obtemperaret, ipsummet è cælo vocabant regem omniũ Dei Verbum, nunc quidẽ dicentes: *Domine inclina aurum tuam, & descende*, clamãtes verò alibi: *Emitte lucem tuam, & veritatẽ tuam.* Migrauit itaq; ad nos vnigenitus, Dei Verbum, substantiæ Patris perfectissimum exemplar, *nostri similitudinẽ induens, & factus homo in terra conspectus est, & cum hominibus cõuersatus est*, vt vir quidam sapiens affirmauit. Cùm verò naturam hominis certum ad exitium planè deductam, omniq́ue rectè aliquid agendi facultate priuatam animaduerteret, non dedit operibus iustitiæ gratiã, sed iis qui credidissent eam largitus, omnes ad salutem vocauit. Hinc cùm Dei Verbum & propter tam eximiam in nos benignitatem, & ob alia omnia agnoscere, & qui nostra causa hominem induisset venerari par esset, cõtrà prorsus Iudęorum sceleratissima gens cruci affixit, omniq́; genere cruciatuum simul, & ignominiæ affectum morte mulctauit. Sed cùm illum à morte vinci, quemadmodum sacræ Litteræ testantur, fas non esset, trium dierum interuallo rursum extitit rediuiuus, *dicens & iis qui apud inferos detinebãtur, spiritibus, Exite*, & opima dæmonũ spolia vniuersa diripiens. Tum mortis quoque imperium euertit, ac futuræ spei arrabonẽ, & pignus bonorum quæ expectamus, sanctũ in nobis Spiritũ collocauit. Ipse verò sese hominis specie, velut ex horto fructuum primitias, pro nobis Patri obtulit. Ideo namque ad nos venit vt hominẽ quoq; cælesti patriæ adscriberet, & eiusdem supernæ ciuitatis ordinibus sociũ aggregaret. Ob hæc omnia, dilecti, quantumuis Iudæi reclament, necesse est nos omnino, cùm ingentes Deo gratias agere, tum verò, quòd nos tantis honoribus cumulauerit, ac tanto amore sit complexus, iustam veluti vicem rependere, morum scilicet grauitatem, beneuolentiam mutuam, hospitalitatem, charitatem, fraternum amorem, & quod maximũ præ cæteris aduersus peccata remedium est, misericordiam in pauperes. Debemus enim memores esse vinctorum tanquã simul vincti, & laborantium, tamquam & ipsi in corpore morantes. Hoc namq; pacto cùm festos dies sanctè peragemus, tum verò ieiunium, ex quo bona omnia proficiscuntur, qua decet ratione celebrabimus; inchoantes quidem sanctam

Phil. 3. 19.

Psal. 143. 6.

Psal. 24. 3.

Baruc. 3. 38.

Actor. 2. 24.

Isaiæ 49. 9.

Quadrageſimam ſexta & vigeſima menſis Februarij; hebdomadam verò ſalutaris Paſchæ calendis Aprilis; ſoluentes quidem ieiunia, vt Euangelicis conſtitutionibus ſancitũ eſt, veſpera ſabbati, ſexta eiuſdem menſis Aprilis; feſtum verò diem Paſchæ agentes, illuceſcente deinceps Dominica die, eiuſdem menſis Aprilis ſeptima; addentes deinde ſeptem quoque ſanctę Pentecoſtes hebdomadas, & cum Sanctis promiſſa nobis diuinitus cæleſtia bona credentes accipiemus in Chriſto IESV Domino noſtro in ęternum. Amen.

τεσσαρακοστῆς, ἀπὸ ἕκτης καὶ εἰκάδος τοῦ Μεχὶρ μηνὸς· τὴν ἑβδομάδος τοῦ σωτηριώδους πάσχα ἀπὸ νεομηνίας τοῦ Φαρμοῦθι μηνός, ὠφελοῦντες μὲν τὰς νηστείας κατὰ τὰς εὐαγγελικὰς διατάξεις, ἑσπέρα σαββάτῳ, τῇ ἕκτῃ τοῦ αὐτοῦ Φαρμοῦθι μηνὸς· ἑορτάζοντες δὲ τῇ ἑξῆς ὄρθρου φωσκούσῃ κυριακῇ, τῇ ἑβδόμῃ τοῦ αὐτοῦ Φαρμοῦθι μηνὸς· σωπάσοντες ἑξῆς καὶ τὰς ἑπτὰ ἑβδομάδας τῆς ἁγίας πεντηκοστῆς, καὶ μετὰ τῶν ἁγίων τὰς ἐν οὐρανοῖς ἐπαγγελίας ἀπολήψεσθαι, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, εἰς οὓς ἀμήν.

Homilia quinta.

Eccleſ. 3. PRoprium ac ſuum cuiuſque rei tempus eſſe ſacræ Litteræ teſtantur, quam quidẽ ego ſententiam ad rerum naturam maximè appoſitam, atque accommodatam eſſe mihi perſuadeo. Nihil enim tam incommodum in negotiis accidere ſolet, quàm ſiquid non obſeruata temporis oportunitate peractum eſt. Quoniam igitur hoc quidem malum eſſe nemo inficiabitur, quin id potiùs omnes ſana mente prædiți fatebuntur, quod huic contrarium eſt, rectum ac laudabile iudicare neceſſe fuerit, vti nimirum in omnibus rebus quid tempus poſtulet, quidque vnicuiq; negotio accommodatũ ſit, obſeruemus. Igitur hoc tẽpus eſt, feſtiuæ celebritatis, ac rurſum quid nobis diuina Scriptura prȩcipiat, audiẽ-

Pſal. 80. 4. dum. *Canite*, inquit, *initio menſis tuba, in die inſignis ſolennitatis veſtræ*. Quod porro tempus eo in quo nũc agimus nobilius eluceſcat? Quid tam inſigne, quàm noſtra hæc nunquã ſatis laudata celebritas? quæ reuera, nouum menſis initium, hoc eſt nouam ætatemq; ua

2 Cor. 5. 17. Saluator ad nos migrauit, oſtendat; *in qua omnia facta ſunt noua, & vetera tranſierunt*, vt Paulus aſſerit. Clamet igitur Eccleſia tuba, atque exultabũda nobis denuo prædicationis annuæ ſonum profundat. Nunquid verò illas quæ in exercitibus adhiberi ſolent, noſtra hæc imitabitur? Nunquid nobis iam hoſtium phalanges adeſſe, iam inſtare pugnæ tempus, mortiſq; periculum imminere, iam in ingruentem aduerſarium arma inferenda eſſe ſignificabit? Nihil minus. Alium ego noui tubæ noſtræ clangorem. Nihil illa ſonabit huiuſmodi, ſed triumphale carmen, & audientibus iucundiſſimum inflabit. *Veni-*

Pſal. 94. 1. *te*, ſiquidem canet cum beato Pſalte, *exultemus Domino, iubilemus Deo Saluatori noſtro*. Quidnam igitur illud fuerit, in quo meritò exultandum eſſe quiſpiam arbitretur? ſcilicet ob Saluatoris mortem gaudio exiliendum, illamque magnificis prædicationibus extollendam, cùm omnes fatebuntur, tum ego vobis, licet rei totius

non

Λόγος ε'.

Καιρὸν παντὶ πράγματι, φησὶν ἡ θεία γραφή. καί μοι δοκεῖ καλλιστα διεσκέφθαι τῶν πραγμάτων τῷ φύσιν. οὐδὲν γὰρ αὐτῷ ὕτως οἶδε λυπεῖν, ὡς τὸ καιρῷ διαμαρτάνειν καὶ δέοντος. σὺν ἐπειδήπερ ὅ τι δὴ φαῦλον τοῦτό ἐστιν, ἀντερεῖ μοὶ οὐδείς· σωθήσεται δὲ πάντως ὅ, γε νῦν ἔχων, ἀνάγκη τὸ ἐναντίον τοῦ ἀμείνονος δόξης ἀξιῶν καιρὸν δή φημι τὸν ἐφ' ἅπασιν ὀπιτήδειον, καὶ τὸν ἑκάστῳ πράγματι πρέποντα. ἑορτῆς τοιγαροῦν καιρὸς ὁ παρὼν, καὶ τὸ πειθεσθαι πάλιν ἐπαναγκες τῇ θείᾳ γραφῇ· σαλπίσατε ἐν νεομηνίᾳ σάλπιγγι· ἐν εὐσήμῳ ἡμέρᾳ ἑορτῆς ὑμῶν. εἶτα ποῖος καιρὸς ἀναλάμψει ἡμῖν καὶ παρόντος ὀπισημότερος; ἢ δὲ ἄτω πρεπώδης, ὡς ἡ παναὔφημος ἡμῶν ἑορτὴ; νεομηνίαν ὄντως ἀληθῆ τὸν νέον ἡμῖν αἰῶνα τοῦ καὶ σωτῆρος ἐπιδημίας ἀναδεικνύουσα· ἐν ᾧ πάντα γέγονε καινὰ, καὶ τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ὡς ὁ Παῦλός φησι· βοάτω τοιγαροῦν τὴ ἐκκλησίας ἡ σάλπιγξ· καὶ χαίρουσα πάλιν τὸ ἐτήσιον ἡμῖν ἀναπνεέτω κήρυγμα· ἆρ' ἂν ἐκείνας τὰς ἐν τοῖς στρατοπέδοις ὑπομιμήσεται; σημαίνει δὲ ἡμῖν ὡς ἤδη μοὶ παρέστι τῶν πολεμίων τὰ σήμα, ἀπειλὴ δὲ μάχης, καὶ θανάτου φόβος ἐπαγγέλλεται; χρὴ δὲ ὡς τάχιστα τοῦ πολέμου τὰ σκεύη τοῖς ὁπλίταις ἀναιρεῖσθαι; ἐδαμῶς ἑτέραν οἶδα τοῦ ἐμῆς σάλπιγγος τῷ φωνῷ, βοήσει δὲ τῶν τοιούτων † οὐδέν· ἀλλ' ἐπινίκιον † χ ὠδὴν μέλος, καὶ τοῖς ἀκούουσι θυμηρέστατον. Δεῦτε γὰρ, ἐρεῖ, κατὰ τὸν μακάριον ψαλμῳδὸν, ἀγαλλιασώμεθα τῷ κυρίῳ, ἀλαλάξωμεν τῷ θεῷ τῷ σωτηρὶ ἡμῶν. τί δὴ ἔν ἐστιν, ἐφ' ὅτῳ περ ἄν τις ἔυκαιρον ἴδοι τὸν ἀλαλαγμόν; τὸ ἢ ἀγαλλιᾶσθαι χρεὼν καὶ σεμνὸν ἀναδῆσαι τῷ σωτῆρι τὸν θάνατον· ψηφιεῖται καὶ αὐτὸς, καὶ περ εἰδόσιν

† leg. ἐπαγάλλοντι, vel ἐπαγλαϊτον ἀλλ. χαίρει.

ἡμῖν ἐξηγήσομαι. νενίκηκεν θάνατος ὁ τὸ νικᾶσθαι † παρατέρμων· κεκαινοτόμηκεν φθορὰ· λέλυται θάνατος πάντος ἀήττητον· ἅδης ἦ ὁ πᾶσαν ἀπωλείαν νοσῶν, καὶ κόρον οὐκ οἶδε τοῖς πιθανεῦσιν ὀδύνας δεξάμενος· ἐδιδάχθη καὶ ἄκων, ὃ μὴ μαθεῖν ἑκὼν προτέρου ἠνέσχετο· ἃ γὰρ ὅπως τὸ ἔλεος πλήσειεν κάτοχος φιλονεικεῖ, ἀλλ' ἤδη καὶ οὓς ἁλόντας ἀπήμεσε, τῇ σωτῆρος ἡμῶν ἰσχύι καλλωπισθείσας τὴν ἐρημίαν. ἐπεδήμησε γὰρ λέγων τοῖς ἐν δεσμοῖς, ἐξέλθετε. καὶ τοῖς ἐν τῷ σκότει, ἀνακαλύφθητε. καὶ κηρύξας τοῖς ἐν ᾅδου πνεύμασιν, ἀπειθήσασί ποτε, ἀναβέβηκε νικηφόρος· ἀπαρχὴν ὥσπερ ἵνα τὴν ἐλπίδος ἡμῶν τὸ οἰκεῖον ἀναῤῥήσας ναὸν· καὶ οἰκοδομήσας ἐκ τῆς φύσεως τοῦ σώματος ἀναβίωσιν, ἑτέραν ἦ πρὸς τούτοις ἡμᾶς ἐφασάμενος ἀγαθοῖς. ἐν τούτοις ἡμῖν ἀγαπητοὶ τὰ λαμπρὰ τῆς ἑορτῆς σωθήματα· διὸ τούτοις οἶμαι δεῖν ἀναστιρτῶντας, εἰπεῖν· δεξιὰ κυρίου ἐποίησε δύναμιν, δεξιὰ κυρίου ὕψωσέ με. τοῖς μὲν ἄλλοις ἅπασι, παρ' εἰσθηκῶν, ὁ τῶν πανηγύρεων νόμος, διειμονεῖν μὲν ὡς ἔνι, καλίαν ἐπάδαιον τὸ δὲ μὴ πᾶν, ὅπερ ἂν καθάρχῃ παρ' ἑκάστου λίμιον, τοῦτο δὴ καὶ ἠμφιεσμένον ἐρᾳδίαν ῥαθυμίας, ἤτοι φαυλότητος τὸ ἐλάττης εἶναι δοκεῖ· τοι γάρ τοι καὶ πανδήμους, ὅτε δὴ πόλεις ἄγουσιν ἑορτὰς, λαμπροῖς μὲν ἄν τις ἴδοι σὺν αὐταῖς κατηγλαισμένους ἄνθεσιν· ὅτι λαμπροτέραν δὲ προθύμως ἰόντας τράπεζαν· καὶ ταῖς πρὶ γαστρὸς ζημίαις ἐντρυφῶντας μᾶλλον ἢ περ ἀλγυνομένους· ἡμῖν δὲ, ἃ μὲν τούτων τὰ τῆς πανηγύρεως ἔρχεται, ἅδε τοῖς δημοτελέσιν ἀποκεχρῆσθαι νόμοις, φίλιόν τε καὶ πρεπωδέστατον. ἀλλ' ἄμφιον μὲν τὸ πάντων καθαρώτατον, ὁ Χριστὸς· ἐνδύσασθε γὰρ τὸν κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, ὁ Παῦλός φησι· καὶ τράπεζα ἦ δὲ πολυτελείαις ὄψων καταβαρυμένη, καὶ ἄσωτον ὠδίνουσι τὴν φιλοψυχίαν, ἀλλ' ἐκείνη μᾶλλον πρόσφιλὴς, πρὸς ἣν ἡμᾶς ἡ σοφία βοῶσα καλεῖ· ἔλθετε, φάγετε τὸν ἐμὸν ἄρτον, καὶ πίετε οἶνον, ὃν κεκέρακα ὑμῖν. τὸ μὲν γὰρ τοῖς κατὰ γῆν αἰδέσμασι τὴν γαστέρα πληρῶν, καὶ τοῦτο μὴ ταῖς τῆς φύσεως ἀναγκαις ἔχοντας, μηδὲ ταῖς ἀπαραιτήτοις τοῦ σώματος χρείαις ἠθωμένους, τοσοῦτον ὅσον ἔχει καλῶς· εἰς ἡδονὴν ἢ μᾶλλον ἐκκεχυμένους καὶ βλέποντας, ἅδην ἕτερον ἐστι ζητεῖν, ἢ τῶν ἀλόγων θηρίων τὴν φύσιν, οἷς οὐ μόνῳ τῷ πλήθει τῆς τροφῆς †ἐπαγγέλλον). †χαίρειν ἦ τότε μέζονος, ὅταν λυπήσῃ τὸν κόρον, ἀπλήστους ὀπτυμίας, πολὺ τὸ ἀρχῆν ἀναβαίνοντα· τὸ δὲ,

† leg. παραιτήμενος καινοτόμηκεν.

† leg. ἐπαγάλλοντες, vel ἐπαγλαίτοντας † ἄλλ. χαίρει.

non ignaris edisseram. Superata mors est, quę ne vinceretur omnibus modis pugnabat, sublata corruptio, ac humanū genus ab insuperabili malo liberatum. Infernus verò, qui auiditate insaturabili, pereuntium multitudine infinita tamen non expleretur, id vel inuitus didicit, quod antea nunquā in animū inducere sustinuisset. Nec enim nunc est illi de iis qui in præsentia labuntur intercipiendis certamen, sed eos quoq; quos iam captos tenebat euomuit, atque in pulchram solitudinem nostri Saluatoris virtute redactus est. Aduenit enim dicens *iis qui in vinculis erant: Exite, & qui in tenebris, Reuelamini, cumq; ijs qui apud inferos erant spiritibus, qui aliquando increduli fuerant, prædicasset,* victor ascendit, ac veluti primitias nostræ spei proprium excitans templū, cùm nostræ naturæ à mortuis reuiuiscendi viam aperuit, tum aliis nos præterea muneribus cumulauit. Hęc sunt nobis, dilecti, insignes admodū agendæ celebritatis veluti tesseræ; ob hæc gaudio exilientibus, illa meritò vsurpare liceat, *Dextera Domini fecit virtutem, dextera Domini exaltauit me.* Ergo alij omnes, quicunq; panegyricis conuentibus recepta cōsuetudine interesse cōsueuerunt, quantum licet elegantē corporis cultum summo studio consectantur: quòd si quis non omnibus ornamentis quæ alicuius pretij sunt, conspicuus prodeat, ignauiæ, vel etiam nequitiæ summæ ea res esse iudicatur. Quo tempore itaque totius populi conuentu festi dies in vrbibus agūtur, vndequaq; ciues nitidissimis floribus ornatos intueare. Hinc ad mensas lautiores læti se conferunt, ac damna ventris ita non formidant, vt iis etiam ad delicias voluptatesq; suas abutātur. Nobis verò alia quædam in agendis celebritatibus proposita sunt, neq; in ea re vulgari hominū consuetudine vti placet. Sed est indumentū quidem omnium nitidissimum, Christus. *Induimini* siquidem *Dominū Iesum Christum,* ait Paulus. Mensa verò non quæ obsoniorū varietate multiplici onerata sit, & cum ambitione luxum præ se ferat; sed illa potiùs lōgè amabilior, ad quam nos sapiētia inuitat, clamans: *Venite, comedite panē meum, & bibite vinum quod miscui vobis.* Nam terrenis quidem epulis farcire ventrem, idque non vt à natura impositæ necessitati pareamus, neque vt in vsus corporis necessarios, quantum satis fuerit impendamus, sed in voluptatē potiùs effusos, eique tantummodo seruientes; nihil est aliud quàm belluarum naturam imitari, quæ & sola pabuli copia exultant, ac tum maximè gestiunt, cùm ob inexplebilem cupiditatem longè modum supergressa satietas, mœrendi potiùs causam afferre debuerat. Cōtrà verò,

Isaiæ 49. 9.

Rom. 13. 14.

Prou. 9. 5.

Psal. 117. 16

studio

ſtudio diuinarum diſciplinarum teneri,& ſapientiæ verbis, tanquam apparatiſſimi conuiuij epulis paſci & oblectari, rem eſſe præclariſſimam prorſus & admirandam, quæq; hominẽ ratione præditum, atque adimaginem creatoris efformatum maximè deceat, ſapientiſſimus quiſque affirmabit. Sed enim, quod feſtos dies agentibus maximè vſitatum eſt, id me imprudentẽ ſilentio prẽteriiſſe animaduerto. Quidnã verò illud inquam? faces ij noctis caligini diſcutiendæ adhibẽt, neque aduenientẽ veſpera domum tenebris obduci patiuntur, verùm lychnis ex omni ædium parte ſuſpenſis, illorum fulgore ſqualloremà tenebris inductum effugare nituntur. Apud nos autem viciſſim, non lumen, vt ſic dicam, manufactũ, nec lucernæ modico ſplendore fulgentes, tenebras diſpellunt, ſed Chriſtus
Ioan. 8. 12. ipſe, qui ait, *Ego ſum lux mundi.* Quam ad nos
Iſaiæ 60. 1. peruenturã beatus quoq; Iſaias profitebatur clamans, *Illuminare, illuminare Ieruſalem, venit enim lumen tuum.* Delata ſiquidem ad nos eſt Saluatoris gratia,& inſtar lucis vndequaque coruſcans, diſſipauit obſcuram ignorationis nubem, quam cùm ſupra nos tecti laqueati modo diabolus explicaſſet, omnem terram, quæ ſub ſole eſt, vt ſic dicam, ſuæ ſubiecerat ditioni; vt neque purgatam animi aciem ad ſupera intendere, nec ex ea quę in rebus creatis elucet bonitate, conditoris poteſtatem, ex quo ſcilicet errãtibus non parum adiumẽti accedere potuiſſet, metiri cuiquam liceret. Tum ne quid eorum quæ ad ſalutem opportuna videntur, adepti libertatem naturæ debitam recuperarẽt, excæcauit ipſorum mentes, vt Paulus ait, vt non fulgeat illuminatio
2. Corint. 4. Euangelij gloriæ Chriſti. Verùm infelicẽ ſua ſpes fefellit. Erat is nempe maior, qui ad ſalutem vocabat. Magna itaque gentium multitudo ab interitu vindicata, ferò quidem illa, ſed tamen agnouit conditorem ſuum. Iudæi verò, quos ad agnitionem Ieſu Chriſti noſtri Saluatoris lex erudiebat, ac Moſis decreta veluti manu prehenſos ducebant, *dereliquerunt*, quemadmodum ſcriptum eſt, *vias vineæ ipſorum, & in ſulcis ſegetis ſuæ aberrauerũt.* Ignorauerunt ſiquidem Dei Verbum, quod noſtra cauſa humanam naturam aſſumpſit. *Qui propter nos egenus factus eſt*, quemadmodũ Paulus ait, *vt illius inopia nos diuites eſſemus.*
2. Cor. 8. 9. Quapropter eos Ieremias propheta haud
Ierem. 8. 8. iuxta vulg. mediocriter increpat, clamans: *Quomodo dicitis, Sapientes nos ſumus, & lex Domini nobiſcum eſt? Verè mendacium operatus eſt ſtylus mendax*
Cyr. mendici. ſcribarũ, confuſi ſunt † ſapiẽtes, perterriti, & capti ſunt. Verbum enim Domini proiecerunt, & ſapientia nulla eſt in eis. Proiecerũt illi ſiquidẽ re vera vnigenitũ Dei Verbũ, ſed quãtumuis recla-

θείων μὲν μαθημάτων ἐρᾶν, παιδαγωγίαν δὲ ἡγεῖσθαι λαμπρὰν τῆς σοφίας σου λόγους, ἀξιολογώτατόν τι χρῆμα, καὶ † ἀξιάγαστον, πᾶς τις ἂν τῶν εὖ φρονούντων ἐρεῖ· πρέπον δὲ ὄντως ἀνθρώπῳ λογικῷ, καὶ κατ' εἰκόνα πεποιημένῳ σὸν κτίσαντι. ἀλλὰ γὰρ αἰσθάνομαι τῇ σιωπῇ παραδοὺς, ὃ καὶ μάλιστά ἐστι τοῖς ἑορτάζουσι φίλον. πῶς δὴ τοῦτό φημι; δαδας ἐκεῖνοι τῷ τῆς νυκτὸς ἀνθοπαλίζουσι σκότῳ. καὶ μελαινούσης τὰ ἐσπέρας αὐτοῖς, τὸν ἐσίαν σὺν ἀνέχοντα· ὅλον ἢ λύχνοις τὸ δωμάτιον καταξέψαντες, ζοφερᾶς ἐντεῦθεν μαρμαρυγαῖς τὸν ὑπὸ τὸ σκότος κατήφειαν ἐξελαύνουσιν· ἡμῖν ἢ πάλιν ὁ χειροποίητον, ἵν' οὕτως εἴπωμι φῶς, ἢ λύχνα μετρίῳ γελῶντα πυρὶ διώκει τὸ σκότος, ἀλλ' αὐτὸς ὁ λέγων Χριστὸς· Ἐγώ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου· ὅπερ ἦξεν ὡς ἡμᾶς καὶ ὁ μακάριος Ἡσαΐας κατεπαγγέλλετο, βοῶν· φωτίζου, φωτίζου Ἱερουσαλήμ, ἥκει γάρ σου τὸ φῶς. ἐπεφοίτησε γὰρ ἡμῖν τοῦ σωτῆρος ἡ χάρις φωτὸς μὲν νόμῳ τὸ σύμπαν περιαστράψασα· τὸ ἢ συγγὸν τῆς ἀμαθίας λύσασα νέφος· ὅπερ ἡμῖν ὀρόφου δίκην ὑπερτανύσας ὁ διάβολος, πᾶσαν, ἵν' οὕτως εἴπω, τὴν ὑφ' ἡλίῳ κεχείρωτο· ὀπιτρέπων μὲν ἁδενὶ καθαρὸν τῆς καρδίας ἀνατεῖναι τὸ † ὄμμα. † ἄλλ. τὸν ὀφθαλμὸν
ὅπου δὲ τῶν ἐν τοῖς πνεύμασι καλλονῆς, ἀναλόγως τοῦ δημιουργήσαντος ἐκμετρεῖσθαι τὴν δύναμιν· ἰλὺς γὰρ ἐντεῦθεν ὄνησιν ὑρέας σου πλανωμένους ὀλίγον, ἵνα μὴ πη κερδάναντες τι, ὅσοι πρὸς σωτηρίαν σωτιλῶντα φαίνεται, εἰς τὴν τῇ Φύσει χρεωκρέωλον ἐλευθερίαν ἀνανήψωσιν, ἐτύφλωσεν αὐτῶν τὰ νοήματα, καθάπερ ὁ Παῦλός φησιν, εἰς τὸ μὴ αὐγάσαι † τὸν δόξης τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ. ἀλλ' † χρ. τὸν
ἐσφάλη τῆς ἐλπίδος ὁ δείλαιος· μείζων φωπ-
γὰρ ἰὼ ὁ πρὸς σωτηρίαν καλῶν. ἡ μὲν οὖν σμὸν.
πολλὴ τῶν ἐθνῶν ἀνεσώθη πλῆθος. καὶ ὁ μὲν, ὅμως δὴ ἐν ἐπέγνω τὸν κτίσαντα. οἱ ἢ νόμῳ παιδαγωγούμενοι πρὸς ἐπίγνωσιν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τοῖς ἀφ' Μωσέως κρατηγωγούμενοι δόγμασιν Ἰουδαῖοι, ἀπέλιπον, καθάπερ γέγραπται, τὰς ὁδοὺς ἑαυτῶν ἀμπελῶνος. σὺν ἢ ἄξονας ἰδίᾳ γεωργοῦ πεπλανῆκε· οὐ γὰρ ἐπέγνωσαν τὸν δι' ἡμᾶς ἀνανθρωπήσαντα καὶ θεὸν λόγον· τὸν δι' ἡμᾶς πτωχεύσαντα, καθάπερ ὁ Παῦλός φησιν, ἵν' ἡμεῖς πλουτήσωμεν ἐν αὐτῷ· διὸ δὴ καὶ λίαν αὐτοῖς ὁ προφήτης Ἱερεμίας ἐπισκώπτει βοῶν. πῶς ἐρεῖτε, ὅτι σοφοὶ ἐσμεν ἡμεῖς, καὶ νόμος κυρίου μεθ' ἡμῶν ἐστιν, εἰς ματαίαν ἐμήνθη σχοῖνος ψευδὴς γραμματεῦσιν. ἠσχύνθησαν † πλωχοὶ, ἐπτοήθησαν δὲ ἁλόντες· † LXX.
σοφία ἧς ἐστιν ἐν αὐτοῖς, ὅτι τὸν λόγον κυ- σοφοὶ.
ρίου ἀπεδοκίμασαν. ἀπεδοκίμασαν γὰρ ὄντως τὸν μονογενῆ τοῦ θεοῦ λόγον, ἀλλὰ γέγονεν εἰς

κεφα-

κεφαλὴν γωνίας, καὶν ἐκεῖνοι μὴ βάλωντο. διὸ δὴ καὶ δικαίως φησὶ πως περὶ αὐτῶν ὁ
» προφήτης· οἱ υἱοὶ ἄφρονές εἰσι, καὶ οὐ ζωσεσοί. Εἶπε πῶς οὐκ ἀληθὲς πάντῃ φανεῖται, τὸ ὑπὲρ αὐτῶν εἰρημένον; πῶς ἢ οὐκ ἀσύνετοι καὶ πάμφρονες, οἱ παρὸν μὲν αὐτοῖς ἐκ προφητικῶν ἀναγνωσμάτων τὸ τῆς εὐσεβείας ἐκπαιδευθῆναι μυστήριον; ἐξὸν ἢ ὁμοίως διὰ τῶν μωσαϊκῶν συγγραμμάτων, περὶ αὐτοῦ σοφίζεσθαι διαρκῶς, τοσοῦτον τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας κατεῤῥαθυμηκότες ἀλίσκον), ὡς μὴ ἢ ἅπαξ τῶν ἐθνῶν εἰς τοῦτο † παρελθεῖν ἀσεβείας· καὶ γὰρ φησὶ πως τοιοῦτόν τι πρὸς αὐτοὺς ὁ θεός. κατέστησα ἐφ' ὑμᾶς
» σκοπούς. ἀκούσατε τῆς φωνῆς τῆς σάλπιγγος,
» καὶ εἶπον· οὐκ ἀκουσόμεθα. διὰ τοῦτο ἤκουσαν
» τὰ ἔθνη, καὶ οἱ πεπαίνοντες τὰ πρόβατα ἐν
» αὐτοῖς, ἄκουε γῆ. ἰδοὺ ἐγὼ ἐπάγω ἐπὶ τὸν λαὸν
» τοῦτον κακά. τὸν καρπὸν † ἀπὸ τροφῆς αὐ-
» τῶν, ὅτι τὸν † νόμον μου οὐ προσέχον, καὶ τὸν
» λόγον μου ἀπώσαντο. ἀπώσαντο γὰρ ὄντως
» τὸν θεῖον λόγον, ὅτε ὅτι προσήκει τοῖς τῶν
ἁγίων ἀποστόλων κηρύγμασι κατακλυσθῆναι ἐγνωκότες, ὅτε μὲν τοῖς παλαιοτέροις βιβλίοις προσέχειν τὸν νοῦν οἰόμενοι δεῖν. χρὴ γὰρ δήπουθεν, εἴπερ ἦν † ὄντως αὐτοῖς τὸ ὠφελεῖσθαι προσπόδαστον, μὴ τῷ τῆς νομομαθείας ὀνόματι πρὸς ἀλαζονείαν ἀναφυσώμενον, ὀπτέον ἐξαπατᾶσθαι τὸ νοῦν, αἰδοῖ τε θεῖ μὴ δοκεῖν τῆς ἀκριβείας ἀπολιμπάνεσθαι, τὴν ἐπ' αὐτῇ καρπώσεως ζημίαν. ἐξετάζειν ἢ μᾶλλον τὰ περὶ θεοῦ σωτῆρος διὰ τῶν ἁγίων λαλήματα. ἢ δ' ἄλλων ὡς ἐν σχήματι δὲ τύποις ἀναπεπλασμένα. πολλὰς γὰρ ἄν τις ἴδοι πραγμάτων εἰκόνας, ἐν τοῖς λογίοις θεοῦ πνεύματος, ἐναργεστάτῳ ἐχούσας τὸ θεοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἀποδημίας τὴν γραφήν. ἀλλ' ἤδη μοι καὶ νῦν † ποικίλοι μὲν θεωρημάτων ἀνίσχυσι τρόποι, ἀνακινουμένῳ ἢ εἰς μνήμην τῆς ἁγίας γραφῆς, μυρίοι δὲ μὲν νοημάτων ἑσμοὶ εἰσοικίζειν· χρῆναι ἢ ὅμως ἡγεῖσθαι θεοῦ λόγου τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῶν παλαιοτέρων ποιεῖσθαι πραγμάτων. καὶ δι' ὧν ἡμῖν ἔσονται πρὸς τὸ πιστεύειν ἑτοιμότεροι, διὰ τούτων ἤδη χωρεῖν. ἐκεῖθεν ἐξετάζωμεν εἰ δοκεῖ, πάντες δίκαιον αὐτὴν, ὅπως τε καὶ ἐν † τοῖσιν ὑπῆρχεν ὁ μακάριος Ἀβραάμ. ἐρευνάσθω δέ μοι πρὸς τούτοις καὶ ἡ τριπόθητος θεοῦ Ἰσαὰκ γένεσίς τε καὶ σπορά. ὄψει γὰρ ἐν τούτοις Ἰουδαῖε, καὶ εἰς αὐτὴν, ἵν' οὕτως εἴπω, θεοῦ γένους τὴν ῥίζαν, τὸ περὶ θεοῦ σωτῆρος ἡμῶν καθάπερ διαχαλκοῦ καλῶς τε καὶ ἐντέχνως ἀναπεπλασμένον μυστήριον. ὑπὲρ δὲ τοῦ μὴ δοκεῖν πάμπαν ἀκρούεσθαι πιθανῶς, λέγειν ἔχοντα τῶν ἐξ ἀληθείας οὐδέν, αὐτὴν σοι πάμπαν ἐρῶ τὴν διὰ Μώσεως ἐξήγησιν, καὶ τὴν ἑρμηνείαν ἀναπτύξω σαφῶς· νοήσεις γὰρ οὕτω

† ἄλλ. παροισθήσ.

† ἄλλ. ὑποσροφῆς. † ἄλλ. τῷ νόμῳ μου.

† ἄλλ. ὄντως.

† ἄλλ. ποικίλως.

† ἄλλ. ἐν τοῖσιν.

mantibus Iudæis, in caput anguli factum est. De iis itaq; meritò sic alicubi propheta pronuntiat: *Filij stulti sunt, & imprudentes.* Cuius quidem assertionis veritatem quis obsecro audeat in dubium vocare? Quis neget stultos esse & amentes, quibus cùm ex Prophetarum lectione pietatis mysterium ediscere, atque ex mosaicis pariter commentariis satis superque de eo erudiri liceret, vsque adeò in salute sua dissoluti ac negligentes fuerunt, vt ad eam rem longè plus studij gentes attulerint. Propterea tale quidpiam Deus, nescio quo loco, ad eos loquitur: *Constitui super vos speculatores, & dixi, Audite vocem tubæ, & dixerunt, Non audiemus. Ideo audierunt gentes, & pascentes in ipsis greges. Audi terra, ecce ego adduco mala super populum istum, fructum auersionis ipsorum: quia legem meam non receperunt, & verbum meum proiecerunt.* Proiecerunt namque re vera Dei verbum, qui nec sanctorum Apostolorũ prædicationi auscultare, neque verò ad ea quæ veteribus libris continebantur, animũ adiicere oportere existimauerint. Debuerant scilicet illi cauere, si quidem vtilitatis aliquid percipere ex animo cupiebant, ne legalis disciplinæ nomine, fastu arroganti elata mens adduceretur in fraudem. deinde, ne dum eos pudet antiqui moris parum retinentes videri, eiusmodi verecundiæ pœnas cogerentur subire: sed erant potiùs cur ea quę de Saluatore à sanctis viris explicata sunt, diligenter inuestigarent, aliaque sub inuolucris imaginum atque exemplorũ abdita scrutarentur. Multa namque in sacris libris videre est ita descripta, vt in iis rerum à Saluatore gestarum imaginẽ, velut in tabella efformatam, planissimè liceat intueri. Sed mihi iam animo variæ hoc tempore commentationes occurrunt, atque ad memoriam eorum quæ in sacris litteris continentur excitato, sese innumerabilis sententiarũ series ostendit. Verumtamen ab antiquioribus gestis repetendum esse arbitror nostræ orationis initium, quæque faciliùs fidem apud eiusmodi homines inuenire queant, ea potissimùm proferri hoc tempore oportere. Videamus igitur, si placet, ipsammet viuendi rationem, qualis ea demum foret, quam beatus Abraham retinebat: tum optatissimum Isaaci conceptum, & fatum præterea indagemus. Nempe hîc, ô Iudæe, in ipsamet, vt sic dicam, gentis radice, Saluatoris mysterium, velut in æneo prototypo scitè, atque ex arte fabrefactum animaduertes. Sed ne me putes cùm veri nihil suppetat ad dicendum, verisimilia tantùm fallendi causa proferre, ipsam tibi ex historia mosaica depromptam narrationem quàm apertissimè explicabo; ita namque maiori compendio

Ierem. 4. 22

Ierem. 6. 17.

quæ à nobis dicentur, intelliges. Fuerat igitur Sarra primo generis auctori in matrimonium legis instituto copulata. Erat eidem & ancilla, Ægyptiam illam dico, cui nomen Agar. Sed ea quæ libera ex liberis erat nata, partus ac puerperij inexperta, nec vllum ex vtero suo fructum aspiciens, cùm ex altera parte à natura inditum prolis desiderium vehementissimè vrgeret, ingenti admodum mœrore misera tabescebat. Illud autem vel maximè alios quoque ad eius miserationem impellere poterat, quòd in decursu vitæ spatio, octoginta iam annos Abraham numeraret, vt proinde omnem in ipso naturæ calorem procreandique libidinem penitus refrixisse credibile foret. Ipsa verò, quę domesticam solitudinem vterique sterilitatem vehementissimè lamentabatur, iam ad extremam vsque ætatis exactæ metam peruenerat. Igitur prolis desiderio sapienter vsa, spretoq; ad eam rem ipsius naturæ incitamẽto, maritum ad nuptias cum ancilla contrahendas hortatur, vt quoniam ingenui non suppeterent, eorum certè liberorum, quos de suppositа matre procreasset, parens diceretur. Porrò hæc in sacris libris

Gen. 16.1. ita se habent: *Sarra verò vxor Abraham, non genuerat sibi liberos, sed habens ancillam Aegyptiã nomine Agar, dixit marito suo: Ecce conclusit me Dominus ne parerem, ingredere ad ancillam meam, si fortè saltem ex illa suscipiam filios.* Neque verò quisquam existimet hac Sarrę oratione Patriarcham temere ad voluptatem incitari, aut omnino impelli ad incontinentiam. Absit vt hoc vnquam mulieri propositum fuerit. Sed cùm seipsam, vt diximus, sui pœniteret, quòd ad pariendum idonea non esset, graue prorsus & intolerandum ducebat, tanta integritate præditi hominis, nullam, ex alia saltem muliere, progeniẽ supereſſe. Talis ergo Sarrę fuit erga coniugẽ sensus. Et quidem id quod volebat Patriarchæ persuasit, ac puerum nothum ex Ægyptia muliere Ismaelem suscepit. Quod cùm ita factum esset, proinde libera vxor desiderio magis ac magis æstuabat. Quę namque legitimo partu lætam se fore sperauerat, cùm vicissim ob ereptam sibi pariendi facultatem grauiori molestia afficeretur, veluti temulenta denique, tota ad mœstitiã rapiebatur. At verò totius bonæ spei parens, quiq; res omnes pro arbitrio suo moderatur Deus, ipsam miseratur, ob id quod acciderat se afflictantem, quæque dudum infœcunda ac sterilis, & ætatis affectæ vitio, pariendi facultate orbata fuerat, repentè fœcundam ac suscipiendæ proli idoneam efficit. Ita verò

Gen. 17.15. Abrahamum alloquitur: *Sarai vxorem tuam non vocabis Sarai, sed Saram Et benedicam ei, & ex illa dabo tibi filium, cui benedicturus sum; eritq;*

παρ' ἡμῶν πεοχειρότερον. ὀπιθὲν σωεζόχθω μὴ κατὰ νόμον τῷ ἐξ ἡλικίας πεοπάτορι Σάρρα. ἰδοὺ αὐτῇ κεῖ παιδίσκη. φημὶ δὴ τὴν αἰγυπτίαν, Ἄγαρ ὄνομα αὐτῇ. ἀλλ' ἡ μὲν ἐλευθέρα ἐξ ἐλευθέρων, τόκου δ' ὠδίνων ἀπείρατος. ἰδοὺ· καρπὸν ἢ βδένα τ' οἰκείας ὁρῶσα γαστρός· εἶτα πεὸς φιλοπαιδίαν τῷ σφοδροτάτῳ τ' φύσεως πόθῳ ἐξελκομένη, βαρεῖα μὲν σφόδρα τῇ δυσθυμίᾳ καπεφορτίζετο. τὸ δὴ μάλιστα, δ' σωαλγεῖν ἀναπεῖθον, ὀκεῖνο ὑπῆρχεν. ἰδοὺ μὲν γὰρ εἰς ἐτῶν ἀριθμὸν Ἀβραὰμ ἀναβεβηκὼς ὀγδοήκοντα. ὃν ὥπερ ἰδοὺ αἰτὸς ἀπεψύχθαι λοιπὸν ἐν αὐτῷ, καὶ τ' θερμὸς τ' φύσεως πεὸς παιδοποιίας κίνημα· αὐτὴ δὴ ἡ τέκνων ἐρημίαν ὀδυρομένη, δ' ὅπῃ τῇ τ' γαστρὸς ἀκαρπίᾳ, † πλύων ἀνομοιώζεσι, εἰς αὐτὸ † ἄλλ. πο-
βεβήκει τὸ τ' ἡλικίας ἀκρότατον· σφιζο- λὺ λίαν.
μένη τοιαῦτ' φιλοπαιδίας τὰς πύας, καὶ τὸ ἐπ' αὐτῆς τ' φύσεως ἀπαμβλύνασαν κέντρον, παρεκάλει † ὁμόζυγα, τοῖς δ' παιδίσκης ὁμιλήσαντα γάμοις, ἐπειδὴ γνησίων ὀκ ἠξίωτο τέκνων, κἂν γοῦν νόθου ὁρᾶσθαι πατέρα. ἔχει δ' ὅτῳπερ τ' θείας γραφῆς. Σάρρα δὲ ἡ γυνὴ Ἀβραὰμ, ὀκ ἔτι-
κτεν αὐτῷ, ἰδοὺ δὲ παιδίσκη αἰγυπτία, ἡ ὄνομα Ἄγαρ. εἶπε δὲ Σάρρα πεὸς Ἀ-
βραὰμ, ἰδοὺ ζωέκλεισέ με κύριος δ' μὴ τί-
κτειν, εἴσελθε πεὸς τὴν παιδίσκην σου, ἵνα
πκνοποιήσῃς ἐξ αὐτῆς. καὶ μή τις οἰέσθω
πεὸς φιληδονίαν ἐπεγείσθαι πᾶρα λόγως, ἢ
καὶ ἄλλως εἰς ἀκρασίαν πᾶσθαι πεσεῖν.
Δῆλα τῶν τῆς Σάρρας † παῤῥησιαζομένων ῥημάτων, ἐκ ὅτῳ ἰδοὺ ὀκείνῃ σκοπὸς, πολλοῦ γε κ δεῖ· ἀλλὰ τὸ οἰκεῖον, ὡς ἔφην, καταιδουμένη, πεὸς τὸ δυσάσθαι τίκτειν ἀνεπιτήδειον, χαλεπὸν ἡγεῖτο καὶ βαρύ, εἰμὴ τῇ τοσαύτῃ δικαίᾳ κεφαλῇ, κἂν γοῦν ἐξ ἑτέρας ἡ γένοιτο σπέρμα. τοιαύτη μὲν δὴ ἡ Σάρρα πεὶ τὸν ὁμόζυγα· καὶ δὴ καὶ εἰς πέρας ἤγετο τῷ παῤῥησιαζομένῳ τὸ βούλευμα· ἡ παῖς αὐτῷ νόθος ὀκ τ' αἰγυπτίας ὁ Ἰσμαὴλ ἀπετέκετο. ἐφ' ᾧ τ' ἐλευθέρας ἐπαλαιοῦντο μὲν οἱ πόθοι· χαίρειν γὰρ ἔφετο δεινῶς, ἐπ' ὠδῖνι γνησίου σπέρματος ἐλευθέρου ἢ ὁμοίως τ' ὑπὸ τῷ μὴ δυσάσθαι τεκεῖν ὀκπίνυσθαι λύπῃ· μεθύουσα λοιπὸν τῷ πάθει κατὰ φορὰν ἰδοὺ. ὁ δὴ πάσης ἐλπίδος ἀγαθῆς χορηγὸς, καὶ πάντων ἔχων τ' ἐξουσίαν θεὸς, ἐλεᾷ μὲν αὐτὴν, τῷ συμβεβηκότι λίαν ὑπισχνούμενον· τ' ἢ ἄγονον πάλαι δ' ἀπειρότοκον, κ τῷ μήκει δ' χρόνου τὸ δυσάσθαι τίκτειν πεπερημένην, δίδωσιν ὑπὸ δόξης, κ πεὸς τέκνων ἥβησιν ὑπιτηδείαν ἀπε-
δειξε· λέγει δὴ πεὸς Ἀβραὰμ· Σάρρα ἡ γυνή σου, δ κληθήσεται τὸ ὄνομα αὐτῆς Σάρρα, ἀλλὰ Σάῤῥα ἔσται τὸ ὄνομα αὐτῆς· δ-
λογήσω δὴ αὐτὴν, καὶ δώσω σοι ἐξ αὐτῆς τέκνον, καὶ δλογήσω αὐτὸ. καὶ ἔσται εἰς ἔθνη,

„εἰς ἔθνη, καὶ βασιλεῖς ἐθνῶν ἐξ αὐτοῦ ἐξε-
„λεύσονται. καὶ ἔπεσεν Ἀβραὰμ ἐπὶ πρό-
„σωπον, καὶ ἐγέλασε, καὶ εἶπε τῇ διανοίᾳ
„λέγων· εἰ τῷ ἑκατονταετεῖ ἔσται υἱός; καὶ ἡ
„Σάρρα ἐννενηκονταετὴς οὖσα, τέξεται; εἶπε
„δὲ ὁ θεὸς πρὸς Ἀβραάμ. ναὶ ἰδοὺ Σάρρα,
„ἡ γυνή σου τέξεταί σοι υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ
„ὄνομα αὐτοῦ Ἰσαάκ· καὶ στήσω τὴν διαθή-
„κην μου πρὸς αὐτὸν εἰς διαθήκην αἰώνιον·
„καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ' αὐτόν· αὕτη μέν
ἐστιν ἡ πρὸς Ἀβραὰμ ὑποσχεσις, ἀληθής.
ἐπειδὴ δὲ εἰς πέρας ἦλθε τὸ ἐπηγγελμένον,
καὶ ἡ στεῖρα τὸ τίκτειν ἐμάνθανεν, ἤδη δὲ ὡς
ἂν ὀφθαλμοῖς τὸ παιδάριον, καὶ τῶν πα-
τρῴων οἴκων ὁ κληρονόμος ἐφαίνετο, ὡς
ἐκπεπτῶκε λοιπὸν ἡ παιδίσκη, τῆς δεσποτι-
κῆς ἑστίας ἀπηλαύνετο, νόθον ἐξ Ἀβραὰμ
ἔχουσι τὸ Ἰσμαήλ. Φεύγουσαν δὲ αὐτὴν, καὶ
†ἀλλ. οἰκίας ὡς πορρωτάτω τῆς †οἰκείας ἤδη γεγενημέ-
νην, ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ προσεφώνει, λέγων.
„Ἄγαρ παιδίσκη Σάρρας, πῶς πορεύῃ; ἡ δὲ
„πρὸς ταῦτά φησι, διὰ προσώπου Σάρρας τῆς
„κυρίας μου ἐγὼ ἀποδιδράσκω· εἶπε πάλιν
„ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτὴν, ὑποστρέφηθι πρὸς
„τὴν κυρίαν σου, καὶ ταπεινώθητι †ὑπὸ τὰς χεῖ-
†ἄλλ. ὑπὸ. „ρας αὐτῆς· ἡ μὲν ἐν ἰσορίᾳ μακροτέρων ἐ-
δεῖτο διηγημάτων· ὅμως δ' ἐν ὀλίγοις τὰ τῆς
ἰσορίας σωτερῶν, καὶ μακρῶν διηγημάτων
κατάλογον εἰς ἓν σωαγερὰς θεώρημα, τὸ τῆς
προφητικῆς γραφῆς ἀκαλλὲς πρὸς χαριεστέρων
προγμάτων μεθεπόησεν εἰκόνα. ὑπισέλλει
†ἄλλ. ἀναγινώσκειν. „γὰρ ἅτινα τοῖς †ἀναγινώσκου-
„σιν ὁ νόμος· γέγραπται γὰρ ὅτι Ἀβραὰμ δύο υἱοὺς ἔσχεν· ἕνα
„ἐκ τῆς παιδίσκης, καὶ ἕνα ἐκ τῆς ἐλευθέρας· ἀλλ'
„ὁ μὲν ἐκ τῆς παιδίσκης, κατὰ σάρκα γεγέννηται· ὁ
„δὲ ἐκ τῆς ἐλευθέρας δι' ἐπαγγελίας· αἵτινές ἐστι
„ἀλληγορούμεναι· αὗται γάρ εἰσι δύο διαθῆ-
„και· μία μὲν ἀπὸ ὄρους Σινᾶ εἰς δουλείαν γεν-
„νῶσα ἥτις ἐστὶν Ἄγαρ· τὸ δὲ Σινᾶ, ὄρος ἐστὶν ἐν
„τῇ Ἀραβίᾳ, συστοιχεῖ δὲ τῇ νῦν Ἱερουσαλήμ,
„δουλεύει γὰρ μετὰ τῶν τέκνων αὐτῆς· ἡ δὲ ἄνω
„Ἱερουσαλὴμ, ἐλευθέρα ἐστὶν, ἥτις ἐστὶ μήτηρ
„ἡμῶν. Ἐγὼ δὲ ἀγαπητοὶ καίτοι σφόδρα
θαυμάζειν ἔχων, καὶ μάλα εἰκότως, τὴν ἀλλη-
γορίας τὴν δύναμιν, χρῆναι δεῖν ὑπολαμ-
βάνω πλατείας ὕσης τῆς θείας γραφῆς, καὶ ἑτέ-
ρας τοῖς ὀρθῶς εἰρημένοις προσευρίσκειν ἐν-
νοίας. ἀλλ' ὡς ἔχων τι κάλλιον εἰπεῖν· μὴ γὰρ
εἰς τοῦτο μανίας ἔλθοιτο πεσεῖν, ὡς οἴεσθαί τι
μεῖζον ἢ ἔμφρονα δύνασθαι νοεῖν, ὧν ὁ τῆς ἀληθείας
κῆρυξ ἐπεσημείνατο· ἐπεὶ δὲ τὸ γυμνάζεσθαι
κωλύον οὐδὲν, φέρε δὴ καὶ φυσικωτέρας τοῖς θε-
ωρήμασιν ἐπεισκυκλοῦντες ἐννοίας, καὶ ὥσπερ ἴσως

in nationes, & reges populorum orientur ex eo. Et cecidit Abraham in faciem suam, & risit in corde suo dicens: Putásne centenario nascetur filius, & Sara nonagenaria pariet? Et ait Deus ad Abrahã: Sara vxor tua pariet tibi filium, vocabisq; nomen eius Isaac. Et constituã pactum meum illi in fœdus sempiternum, & semini eius post eum. Hæc igitur Abrahæ facta promissio fidem ex vero traxit. Postquam verò id quod homini nuntiatum fuerat, perfectum est, eaque quæ fuerat sterilis didicit parere, eratq; infans in conspectu, iamque paternarum possessionum hæres apparebat, tum verò ancilla velut inutilis ex herili domo foras extrudebatur, nothum ex Abrahamo puerum Ismaelẽ ferens. Ipsam verò dum fugeret, iamque ab ædibus quàm longissimè abscessisset, ita delapsus è cælesti regione Angelus compellauit: *Agar ancilla Sarai,* Genes. 16. 8. *vnde venis, & quò vadis? Quæ respondit, A facie Sarai dominæ meæ ego fugio. Dixitq; ei angelus Domini: Reuertere ad dominam tuam, & humiliare sub manu illius.* Pluribus quidem narrationis series explicanda fuerat, sed nobis eam hucusque produxisse sit satis. Reliquum est nunc vt hoc loco nobis delineatam esse Saluatoris imaginem demonstremus. Ea namque potissimùm de causa hanc orationem ad vos longiorem instituimus. Diuinus igitur Paulus, historiam paucis complexus, prolixiorumque narrationum catalogum, sub vnum veluti aspectum constituens, quod in ea minùs venustum apparebat, ad exprimendam pulcherrimarum rerum imaginem transtulit. Ita enim in vna ex epistolis scribit: *Scriptum est enim* Galat. 4. 22. *quoniam Abraham duos filios habuit, vnum de ancilla, & vnum de libera. Sed qui de ancilla, secundùm carnem natus est, qui autem de libera, per repromissionem. Quæ sunt per allegoriam dicta. Hæc enim sunt duo testamenta. Vnum quidem in monte Sina, in seruitutem generans, quod est Agar. Sina enim mons est in Arabia, qui coniunctus est ei quæ nunc est Ierusalem, & seruit cum filijs suis. Illa autem quæ sursum est Ierusalem libera est, quæ est mater nostra.* Ego verò, dilecti, quamuis huius allegoriæ vim, & meritò quidem, vehementer admirer, tamen cùm latior sit campus de iis quæ diuinis litteris continentur, differendi, præter ea quæ rectè ab alijs dicta sunt, alias quoque depromptas ex nostro ingenio sententias afferri arbitror oportere. Non ego quidem, quasi melius aliquid pronuntiaturus sim (Absit vt eò progrediamur amentiæ, atque aliquid maius, aut præstantius iis quæ præco veritatis indicauit, à nobis cogitando indagari posse statuamus:) sed cùm exercitationis saltem causa dicere nulla causa vetet, agedum, naturales rationes speculationibus inuoluentes, & velut imaginem

Obscurum locus.

variis vndequaque coloribus exornantes, iisdem vestigiis ad eandem allegoriæ formam diuerso modo pergamus. Abrahamum itaq; ætatem priscam, atque, vt sic dicam, decrepitum tempus intellige: vxorem verò Abrahamo iunctam, hominis naturam. Ea namq; feminei nempe sexus cùm sit, habilem se ad pariendum demonstrat; quòd verò senili ętate, antiquitatem indicat. Antiquissima siquidem & maximè fecunda humana natura est, quæ cum æuo longiore nupta ætatem egit, stelliferi huiusce orbis domicilio, veluti thalamo inclusa. Ergo natura hominis libera. illi namq; & libertas, & imperium in res omnes diuino munere concessum, quæ fere vetustatē temporis, quasi ab eo manu duceretur, æquabat, nec vllam prolem legitimam, atq; à Deo datam susceperat, ex alienis filiis, eam quæ scilicet ex spuriis percipi potest, voluptatem capiebat, ex filiis inquam, quos Ægyptia, hoc est tenebris inuoluta mulier peperisset. Ægyptū siquidem tenebras interpretamur. Quam verò nos tenebricosam hanc mulierem esse arbitrabimur? Certè illam quæ sibi falsò nomē hoc vindicat, mundi sapientiam, per quam pariebantur, vt sic dicam, sapientes olim, ac velut ex vtero erroris ipsos parturientis, emittebantur in lucem; erantque seculi filij, hoc enim nomine illos Saluator quoque appellabat, sed nothi nihilominus, atque in seruitutem educati: commentitiis siquidem ac fictitiis numinibus seruiebant. Postquam verò senescente iam æuo, & vergente ad extremū, datus est ex promissione filius, libera verò hominis natura, quæ priùs in multa prole, otiosa tamen & inutili, perinde se habebat, ac si nullos vnquā liberos genuisset, sterilisq; & orba proinde vocabatur, generosum illum infantē,
Cant. 5. illum inquam ex millibus electū, progenuit, tandemq; hæres Dominus noster Iesus Christus apparuit, atque ancilla cum filiis simul eij-
1. Cor. 1. citur. *Vbi namque sapiens? vbi scriba? vbi inquisitor huius seculi? stultā fecit enim Deus sapientiam huius mundi*, vt ait Paulus. Hæres est tamē, qui
Psal. 2. 8. ex libera natus est. *Postula*, inquit alibi ad Filiū in cælis Pater, *à me, & dabo tibi gentes hæreditatē tuam, & possessionē tuam terminos terræ*. Sed eiectam ancillā cum liberis, diuina quædam bonitas perire haud siuit. Reuocat namq; ipsam, ac humilem se summittere liberę imperio iu-
Gen. 16. 9. bet. *Reuertere*, inquit, *ad dominam tuam, & humiliare sub manu ipsius*. Falsa siquidem illa mundi sapientia, quæ liberas olim nuptias irridebat, famulatur iam hoc tempore Dei filiorum
n. genuitati, ac rerum diuinarum commentationibus quàm apertissima verborū compositione subseruit. Itaque nihil aliud eius qui ex promissione est Isaaci natiuitas indicat,

πολυειδέσι χρώμασι, τὴν εἰκόνα καταποικίλλοντες, ἀφ' ὧν αὐτῶν χαρακτήρων ἐπὶ τὸ ἴσον σχῆμα τῆς ἀλληγορίας ἐξηλλαγμένως ἐρχώμεθα. δέχου μοι τοίνυν τὸν Ἀβραὰμ, εἰς τὸν ἀρχαῖον αἰῶνα· καὶ ἵν' ἅπαξ εἴπω, τὸν † γεγονότα χρόνον. τὴν δὲ τούτῳ συνοικιωθεῖσαν γυναῖκα, τὴν τῆς ἀνθρωπότητος φύσιν· ἀφ' ἧς δῆλον, τὸ γόνιμον ἱκανῶς ἐμφαίνουσαν. ἀφ' ἧς δ' ἥρως, τὴν ἀρχαιότητα ἀρχαιοτάτη γὰρ καὶ γονιμωτάτη τῶν ἀνθρώπων ἡ φύσις, μακρῷ μὲν αἰῶνι συζήσασα· καθάπερ εἰς ἕνα παῖδα τόδε συγκεκλεισμένη τὸ στέρεωμα. αὕτη γὰρ ἡ ἐλευθέρα τῆς ἀνθρωπότητος φύσις, ἄτεκνος γὰρ πεπόηται τῷ θεῷ, τὸ πάντων ἄρχειν κληρώσασα, μονονεχὶ πρὸς χεῖρας ἐλαύνοντι τῷ χρόνῳ σωτρέχουσα, τέκνον οὐκ ἔχουσα γνήσιόν τε καὶ θεόδοτον, ἀλλοτρίοις ὥσπερ ξένοις παισὶν ἐπιγάλλετο, τοῖς ἐκ τῆς Αἰγυπτίας φημὶ, τουτέστι τῆς σκοτιζομένης Αἰγύπτου γὰρ σκότος ἑρμηνεύεται. τίνα δ' εἶναι τὴν σκοτιζομένην λεγόμεθα; ἢ πάντως τὴν ψευδώνυμον τοῦ κόσμου σοφίαν, ὑφ' ἧς ἐτίκτοντο μὲν, ἵν' ἅπαξ εἴπωμεν οἱ πάλαι σοφοὶ, καθάπερ ἐκ λαγόνων τὰ ὠδίνουσαι αὐτὰς τίκτοντες πλάνης, καὶ ἦσαν αἰῶνος υἱοὶ· ἅτε γὰρ αὐτὰς καὶ ὁ σωτὴρ ἀπεκάλεσε νόθοι δ' ὅμως, καὶ εἰς οἰκετίαν τρεφόμενοι. ἐδούλευον γὰρ τοῖς μὴ φύσει θεοῖς· ἐπειδὴ δ' † γεγηκότι τῷ χρόνῳ, καὶ εἰς τέλος ἤδη καλαίροντι, δέδοται μὲν ὁ ἐξ ἐπαγγελίας υἱὸς, ἤδη δὲ ἐλεύθερα τῆς ἀνθρωπότητος φύσις, ἡ τὸ ἐν πολλοῖς † ἀργὸν καὶ ἄχρηστον ἴσον ἔχουσα τῷ μηδενὶ, σεσηρέ τε καὶ ἅπασι δῆλα τοῦτο κεκλημένη, τὸ δύθρις ἀπεκύησε βρέφος, † τὸν ἐκ μυριάδων ἐκλελογισμένον φημί. ὥφθη δὲ λοιπὸν ὁ κληρονόμος, ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς· ἐκβάλλει δὲ ἡ παιδίσκη, τοῖς τέκνοις ὁμοῦ· πᾶς γὰρ σοφὸς, πᾶς γραμματεὺς, πᾶς συζητητὴς τοῦ αἰῶνος τούτου· ἐμώρανε γὰρ ὁ θεὸς τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου, καθάπερ ὁ Παῦλός φησι· † κληρονομεῖ δὲ ὅμως ὁ ἐκ τῆς ἐλευθέρας. φησὶ γοῦν πρὸς τὸν υἱὸν ὁ ἐν ἐραναῖς πατήρ· αἴτησαι γάρ φησι παρ' ἐμοῦ, καὶ δώσω σοι ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου. καὶ τὰ κατέχεσίν σου τὰ πέρατα τῆς γῆς· ἐκβεβλημένην δὲ τὴν παιδίσκην μετὰ τῶν ἰδίων τέκνων ἀπολέσθαι θεία τις ἀνάγκη συγκεχώρηκεν ἀγαθότης. ἀπιστρέφει γὰρ αὐτὴν, καὶ ὑπὸ τὰς χεῖρας τῆς ἐλευθέρας ταπεινοῦσθαι κελεύει. ἀπιστρέφει γάρ φησι πρὸς τὴν κυρίαν σου, καὶ ταπεινώθητι ὑπὸ τὰς χεῖρας αὐτῆς. ἡ γὰρ ψευδώνυμος τοῦ κόσμου σοφία, ἡ πάλαι τῆς ἐλευθέρων καταγελῶσα γάμων· δουλεύει νῦν τῇ ἀληθείᾳ τῶν τέκνων τοῦ θεοῦ, διὰ τῆς τῶν λέξεων ἀρτιωτάτης συνθήκης, τοῖς θείοις ὑπηρετοῦσα θεωρήμασι. σημαίνει τοιγαροῦν ἕτερον ὅδε τοῦ ἐξ ἐπαγγελίας Ἰσαὰκ ἡ γέννησις

† ἄλλ. γεγηκότα

† Puto ἀπίθανον.

† leg. σεσηρέ

† ἄλλ. τῷ

ἢ τὸν

† ἄλλ. δυσὶν.

ἢ τὸν ὅπῃ σωτηρίαν τ̃ αἰώνων γενηθέντα Χριστόν. χαλεπαινέτω ỹ μηδεὶς εἰμὴ πάντα τ̃ ἱστορίας τὰ μέρη εἰς ἀλήθειαν ἐφήρμοσεν. καπὶ γὰρ τ̃ ἐνδεχομένων οἱ τ̃ ἀληγορικῶν εἰσβαίνουσι λόγοι. ἐπεὶ κ̀ πρόβατον μόλις πολλάκις ὁ δίκαιος παρακάζεται. Διὰ τ̃ ἐνδοσιν τῶ ζωῶ πραότητα. κερασφορεῖν ỹ αὐτὸν ἢ κ̀ ἄλλως χηλαῖς ἐπερείδεσθαι λέγειν, παντελῶς † ἀπείθανον χωρητέον δὴ ἐν ὅπῃ τ̃ τ̃ προκειμένων ἀποδέξιν. ἀναγκαῖον γὰρ οἶμαι φαίνεσθαι τ̃ Χριστὸν ἐν τῇ κ̃ τ̃ Ἰσαὰκ γενέσει, καθάπερ Διὰ τύπου μορφούμενον· ἵνα ỹ μὴ δοκοῖμεν περιττοῖς ποσὶ κ̀ περιέργοις ἀποκεχρῆσθαι λόγοις· κ̀ παραῖσθαι μὲν πανταχόθεν † σαφίζεσθαι τ̃ ἀλήθειαν· ῥᾳδιωδεῖν ỹ ἄλλως κ̀ νοημάτων εἰκαίων ἐξιτήλως ἀναπλάττειν εἰκόνας, φέρε δὴ πάλιν ἡμεῖς, κ̀ ἀπ' αὐτῆς ἀρξησόμεθα τ̃ θείας γραφῆς, ὡς ἀληθῆ μὲν λέγων εἶναι ἐγώ· ἑτέρου ỹ χάριν ἀδενὸς πεποίηται θεὸς τ̃ πρὸς Ἀβραὰμ ὑποσχέσιν, τ̃ ὅπῃ † τὸν Ἰσαὰκ γενομένου φημί. ἢ μόνης ἕνεκα τ̃ ἐξ σωτῆρος ἡμῶν ὅπιδημίας· ἐφ' ᾧ κ̀ τὸ τ̃ εὐλογίας συμπέρασμα τείνει. αὐτὸ ỹ ἡμῖν τὸ θεῖον λόγιον προφηθήσω, Διαγορεῦον ὧδε. Εὐλογήσω ỹ αὐτῷ φῶ τ̃ Σάρρας φησὶ ὁ θεὸς· κ̀ δώσω σοι ἐξ αὐτῆς τέκνον, κ̀ εὐλογήσω αὐτὸν, κ̀ ἔσται εἰς ἔθνη. Ἐβασιλεῖς ἐθνῶν ἐξ αὐτ̃ ἐξελεύσονται. κ̀ πάλιν. εἶπον τ̃ Διαθήκῃ μου πρὸς αὐτὸν εἰς Διαθήκην αἰώνιον, κ̀ τῷ σπέρματι αὐτ̃ μετ' αὐτόν. ἀλλ' ἔστι φανερὸν ὅτι οὐ πάντα σπέρματα ἀδηλον, ὡς ἑνὸς μὲν γέγονε φῦ παῖς Ἰσαάκ, κ̀ μόνον ἐξ αὐτ̃ βεβλάστηκεν ὁ μακάριος Ἰακώβ. ᾧ δὴ παῖδες μὲν γεγόνασι τὸν ἀριθμὸν δέκα ὅπῃ † δύο· ἐν ỹ κ̀ μόνον ἐξ αὐτῶν ἀνεδόθη φύλον, τὸ τῶν Ἰουδαίων δηλαδή. πῶς ἂν πληρωθήσεται τ̀, ἔσται εἰς ἔθνη; εἰ γὰρ κ̀ εἰς δώδεκα φυλὰς καταπέμνεται τὸ φύλον τὸ ἐξ Ἰσραὴλ, ἀλλ' ἕν ἐστιν ἔθνος, ὁκ πολλῶν μὲν ὥσπερ μελῶν συγκείμενον, εἰς ἓν ỹ Διὰ πάντων ἀναπληρούμενον σῶμα. ὅτι ỹ πάλιν οὐκ εἰς Διαθήκην αἰώνιον ἔσται πᾶσι θεῦ τοῖς ὁκ σπέρματος Ἰσαάκ, ἡ Διὰ Μωσέως ὁρισθεῖσα Διαθήκη, γνωσόμεθα, ἔ προφήτης λέγοντος Ἰωὴλ· ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει κύριος· κ̀ Διαθήσομαι τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ, κ̀ τῷ οἴκῳ Ἰούδα Διαθήκην καινὴν· ὅπερ ἄρτι σωτὴρ ὁ Παῦλος φησι· ἐν τῷ λέγειν καινὴν, πεπαλαίωκε τὴν πρώτην· τὸ ỹ παλαιούμενον κ̀ γηράσκον, ἐγγὺς ἀφανισμοῦ. διὸ δὴ κ̀ γέγονεν ἀθέτησις μὲν προαγούσης ἐντολῆς, κατὰ τὴν αὐτ̃ πάλιν φωνὴν ἐπεισαγωγὴ ỹ κρείττονος ἐλπίδος, δι' ἧς ἐγγίζομεν τῷ θεῷ. πανταχόθεν τοιγαροῦν ἀποδεδειγμένα σαφῶς. ὅτι περ ὁ ἐξ Ἀβραὰμ, ἑνὸς ἔθνους γέγονε πατὴρ. ἑτέρα ỹ πάλιν ἐπαναγκάζοντος λόγος δεικνύειν

† Puto ἀπίθανον.

† leg. σαφηνίζεσθαι.

† ἄλλ. τῷ.

† ἄλλ. θύειν.

quàm illũ qui in consummatione seculorum natus est, Christũ. Neque verò cuiquam durum videatur, si minùs omnes historiæ partes ad veritatem aptæ atque accommodatæ sint. Sufficit enim si cum rebus significatis, quoad eius fieri potest, allegoriæ conueniãt. Nam & oui sæpe, ob mite animantis ingenium, iustum hominem comparamus; cornua porro ferre ipsum, aut vngulis niti, non nisi ineptè prorsus atque absurdè quispiam affirmarit. Aggrediamur ergo ad eorum quæ proposuimus explicationem. Illud namque liquidò constare arbitror, in Isaaci natiuitate Christum, velut in imagine, designari. Sed ne in apparatu verborum superuacaneo nimij esse videamur, cumque nobis propositum sit veritatẽ, conquisitis vndequaq; rationibus, demonstrare, nugari temere, atque inanium sententiarum vana simulachra cõfingere existimemur; age nos iterum, veritatis assertores esse ipsomet diuinarum litterarum testimonio confirmemus. Nullius igitur alterius rei gratia promissio Abrahamo à Deo facta est, illa inquam promissio quæ Isaac attingebat, nisi vt nostri Saluatoris, ad quem exitus benedictionis refertur, aduentũ designaret. Quinimo ipsummet vobis diuinum oraculum recitabo, cuius hæc sunt, *Et benedicam ei*, ait Deus de Sara loquens, *& ex illa dabo tibi filium, cui benedicturus sum. eritq; in nationes, & Reges populorum orientur ex eo.* Et mox: *Constituam illi pactum meum in fœdus sempiternum, & semini eius post eum.* Attamen Abrahamum vnius filij Isaac patrem extitisse, nec alium, vno beato Iacob excepto, ex hoc (vt germine, cui duodecim filij sint nati: ex quibus vnum tantùm genus deriuatum est, nempe Iudęorum) prognatum fuisse nemo est qui nesciat. Quo pacto igitur verum illud, *Erit in gentes*? Quamuis enim in duodecim tribus genus Israeliticum diuidatur, vna tamen gens est, quæ ex multis veluti membris efficitur, omniumque inter se coniunctione in vnum corpus coalescit. Præterea neque testamentum iis qui ex semine Isaac gignerentur à Deo per Mosem datum, æterni testamenti vim habiturum, ex eo Ioëlis prophetæ intelligere facile est: *Ecce dies veniẽt, dicit Dominus, & feriam domui Israel, & domui Iuda fœdus nouum.* Quod optimè intelligens Paulus, ait: *Dicendo autem nouum, veterauit prius; quod autem antiquatur, & senescit, prope interitum est. Proinde & reprobatio præcedentis mandati facta est*, vt idemmet alio loco asserit, *introductio verò melioris spei per quam appropinquamus ad Deum.* Cùm igitur omnino certissimum sit eum qui ex Abrahamo editus est filium, vnius gentis parentem fuisse: quod verò de ipso scriptum est,

Gen. 17.16.

Imo Ierem. 31.31

Hebr. 7.19.

Heb. 9.4.

cum veritate consentire altera ratio confiteri cogat (siquidem mentiri Deus haud potest) ad ipsum scilicet Christum promissionis euentum referre necessariò oportebit. Ipsum enim, vt iam antè dixi, Isaaci persona designabat. Is multarum gentium pater extitit, quin potiùs omnes sibi per fidem adiunxit, & verò earum quoque multitudine haud mediocriter delectatur: *Ecce*, inquit, *ego, & pueri mei, quos dedit mihi Dominus.* & hæc quidem à nobis in hanc sententiam dicta sufficiant. Prodeat mox ipse quoque veritati firmandæ testis, suffragetur iis quę attulimus sapientissimus Paulus, mecumque vociferetur: *Qui ergo tribuit vobis spiritum, & operatur virtutes in vobis ex operibus legis, an ex auditu fidei? sicut scriptum est, Abraham credidit Deo, & reputatum est illi ad iustitiam.* Intelligitis opinor eos qui ex fide sunt, filios esse Abraham. Nequaquam igitur prorsus in iis, qui secundùm carnem nati sunt, vis promissionis implebitur, sed in iis scilicet, qui susceptа Christi fide, patrem sibi Abrahamum adoptauere. Atque id quidem mihi videtur beatus Ioannes Baptista iis qui genus ex Israele ducebant perspicuè admodum denuntiasse, ad quos, dum in sola coniunctione sanguinis gloriarentur, nec aliud quàm auctorem generis sui Abrahamum prætenderent; *Facite ergo*, ait, *fructus dignos pœnitentiæ. Et ne velitis dicere intra vos, Patrem habemus Abraham. Potens est enim Deus de lapidibus istis suscitare filios Abraham.* vbi lapides eos dicit, in quibus adhuc obdurata mens, nec vllus quodammodo in prægraui corde sensus extiterit. Quod siquis de gentilibus attentiùs cogitet, tales omnino, nec vlla ex parte diuersos fuisse reperiet, qui & excitati per fidem, & Abrahamo in filios adoptati sunt, & cum Isaac hæreditatis compotes, eiusdemque benedictionis participes sunt effecti. Cuius quidem rei testis Paulus aderit, clamans: *Prouidens autem Scriptura, quia ex fide iustificat gentes Deus, prænuntiauit Abrahæ, quia benedicentur in te omnes gentes. Igitur qui ex fide sunt, benedicentur cum fideli Abraham.* Christum igitur Iesum, Dominum nostrum, in Isaac Abrahami filio designari, facilè admodum, vndique demonstrari potest. Persuaderi verò id posse arbitror cuicunq; vel tardissimo, ex iis quæ beatus Paulus epist. ad Galatas clamat: *Fratres, secundùm hominem dico: tamen hominis confirmatum testamentum nemo spernit, aut superordinat. Abrahæ dictæ sunt promissiones, & semini eius. Non dicit, Et seminibus, quasi in multis, sed quasi in vno, Et semini tuo qui est Christus.* Præterea promissionem Abrahamo factam, in iis, qui in Christum credunt, impletam fuisse, nec

Gal. 3.5. Gen. 15.6. Matth. 3.9. Galat. 3.8. Gen. 13.6. Gal. 3.15. Hebr. 9.17.

τὸ ἐπ' αὐτῷ γεγραμμένον ἀληθὲς. ἀδύνατον γὰρ ψεύσασθαι θεόν· ἀνάγκη λοιπὸν ἐπ' αὐτὸν ἤδη φέρειν Χριστὸν τὴν ἐπαγγελίας τὴν ἔκβασιν. αὐτὸς γὰρ ἦν, καθάπερ ἤδη προεῖπον, ἐν ἐκείνῳ ζωογραφούμενος· αὐτὸς γέγονε πατὴρ πολλῶν ἐθνῶν, πάντας ὡμὰ δι' πίστεως ἕλκων ὡς ἑαυτόν· ὅπερ ἡ τῶν ἐθνῶν πληθὺς καὶ μάλα γοργύμενος, ἐλέγων· ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδία μου, ἃ ἔδωκεν ὁ θεός. ἢ οὐχὶ ταῦτα ὡμῖν προτείνεται ἡμεῖς. εἰσίτω ἡ καὶ αὐτὸς τῆς ἀληθείας ὁ μάρτυς, ἐπαγωνιζέσθω τοῖς εἰρημένοις ὁ σοφώτατος Παῦλος, βοάτω σὺν ἐμοί. ὁ οὖν ἐπιχορηγῶν ὑμῖν τὸ πνεῦμα, καὶ ἐνεργῶν δυνάμεις ἐν † ἡμῖν ἐξ ἔργων νόμου ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως, καθὼς Ἀβραὰμ ἐπίστευσε τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην· γινώσκετε ἄρα ὅτι οἱ ἐκ πίστεως οὗτοί εἰσιν υἱοὶ Ἀβραάμ. ἐκεῖνα δὲ βεβαιοῦται τῆς ἐπαγγελίας ἡ δύναμις, ἃ πάντως εἰς σοῦ καὶ σπέρμα γεγενότας ἡμᾶς, ἀλλ' ἐπ' ἐκείνους δηλαδὴ, ὅσοιπερ ἂν διὰ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως ἐπιῤῥάψωσι πατέρα τὸν Ἀβραάμ. τοῦτο γὰρ δῆμοι καὶ διαῤῥήδην φαίνεται λέγων ὁ μακάριος Βαπτιστὴς τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ γεγονόσιν, ὅτε δὴ καὶ ἐπὶ μόνῃ τῇ κατὰ σάρκα κοινωνίᾳ μεγαλαυχήμενοι, ἐρχέτωσαν ἔνθεν προεῖπον τὸν Ἀβραάμ. ποιήσατε οὖν φησι, καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας, καὶ μὴ δόξητε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, ὅτι πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ· δύναται γὰρ ἐκ τῶν λίθων τούτων ὁ θεὸς ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ· καὶ λίθους ἐνθάδε φησὶ, σοῦ ἀπεσκληκότας μὲν ἔτι † φρενῶν τὸν νοῦν· ἀναισθήτως δὲ ὥσπερ καρδίᾳ βεβαρυμένους. εἰδὲ τις ἀκριβῶς ἐθέλοι θεάσασθαι ἐξ ἐθνῶν, πιστοὺς ὄντας καὶ ἐκ τέρας εὑρήσει, οἳ καὶ ἠγέρθησαν διὰ πίστεως, καὶ εἰς τέκνα γενόμενοι τῷ Ἀβραάμ· καὶ συγκληρονόμοι δὲ Ἰσαὰκ ἀνεδείχθησαν, καὶ μέτοχοι τῆς ἐπ' αὐτῷ γενόμενοι εὐλογίας. καὶ τοῦτο μάρτυς ὁ Παῦλος παρίστησι βοῶν· προϊδοῦσα δὲ ἡ γραφὴ ὅτι ἐκ πίστεως δικαιοῖ τὰ ἔθνη ὁ θεὸς, προευηγγελίσατο τῷ Ἀβραὰμ, ὅτι ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ πάντα τὰ ἔθνη. ὥστε οἱ ἐκ πίστεως εὐλογοῦνται σὺν τῷ πιστῷ Ἀβραάμ. ὅτι μὲν τοίνυν εἰς αὐτὸν τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν οἱ ἐξ Ἀβραὰμ γεγονὼς, Ἰσαὰκ σχηματίζειν παντελῶς ἔχοι ἄν τις ἀποδείξαι, καὶ μάλα ῥᾳδίως· † ἀναπείθειν δ' οἶμαι, καὶ τὸν σφόδρα δυσμαθέστατον, ἐξ ὧν ὁ μακάριος Παῦλος Γαλάταις † ἀπιστέλλων βοᾷ. ἀδελφοὶ, κατὰ ἄνθρωπον λέγω. ὅμως ἀνθρώπου κεκυρωμένην διαθήκην οὐδεὶς ἀθετεῖ ἢ ἐπιδιατίθεται. τῷ δὲ Ἀβραὰμ ἐῤῥήθησαν αἱ ἐπαγγελίαι, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ' αὐτόν. οὐ λέγει, Καὶ τοῖς σπέρμασιν, ὡς ἐπὶ πολλῶν, ἀλλ' ὡς ἐφ' ἑνὸς, καὶ τῷ σπέρματί σου, ὅς ἐστι Χριστός. ὅτι δὲ πάλιν ἐν τοῖς προφήταις εἰς Χριστὸν ἡ τοῦ Ἀβραὰμ ἐπαγγελία † συμπεπέρασται. καὶ

† ἄλλ. πρόπον.

† ἄλλ. προεῖπον.

† leg. Φαρισαίους.

† leg. ἀναπείθειν.

† ἄλλ. ἐπιστέλλων.

† ἄλλ. συμπεπέρασται

οὐκ ἐξ ἀνάγκης ὀφθὲν τὸ κατὰ σάρκα γένος τῷ ἐπαγγελίαν μετοίσεσθαι τῷ χάριν ἐνδιαζόμενοι, αὐτὸς ἡμᾶς πληροφορήσει λέγων ὁ Παῦλος· ὅσοι γὰρ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε· οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος οὐδὲ Ἕλλην, οὐκ ἔνι δοῦλος, οὐδὲ ἐλεύθερος· οὐκ ἔνι ἄρρεν καὶ θῆλυ, πάντες γὰρ ὑμεῖς ἐστὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ. ἄρα σπέρμα Ἀβραὰμ ἐστέ, καὶ κατ' ἐπαγγελίαν κληρονόμοι· ἐξαρκέσειν μὲν ἂν τῶν εἰρημένων τὸ πλῆθος συλλεμβάνω πρὸς ἀπόδειξιν προτεθέντος τῷ λόγῳ σκοπῷ· εἰδέ σοι δοκῶ μικρὰ μὲν εἰπεῖν ὦ Ἰουδαῖε, καὶ λόγου μὲν οὐδενὸς ἀξιώσεις τὸ φρονεῖν ὀρθῶς, σωθήσῃ δ' ἐκ πάλιν ἡμῶν οὐδαμῶς, ὅτι δεῖ ταύτῃ τὴν † κόπον. οὐκ ἐμὸν ὦ ἑταῖρος, ἀλλὰ τῆς ἀπειθείας τὸ ἔγκλημα· οἷς μὲν γὰρ τὰ κράτιστα λέγειν ἐπιτάττομαι, τούτοις δὴ πάντως τὸ μὴ δυνάσθαι πείθειν οὐκ ἀκροωμένοις. οὐδὲν ἂν εἴη μοι προστάτης τὸ ἔγκλημα. ὃ γὰρ ἐν αὐτοῖς, τοῦτο δὴ καὶ μάλα προθύμως ἐργασάμενοι, πάσης ἂν εἶεν εἰκότως αἰτίας ἐλεύθεροι· τοῖς δὲ τὰ βέλτιστα ἀκροωμένοις, αὐτὸ δὴ τὸ μόνον τὸ μὴ βάλεσθαι σπουδήν, οἷς ἄν τις εὖ λέγοι, τὸν ἔλεγχον ἐπιμαρτυρήσει τρόπον, ὥσπερ ἂν ἀμέλει. καὶ εἴπερ τοῦτό τε δάνεισμα λαβών, ἀχάριστός τε ὁμοῦ καὶ ἀγνώμων εὑρεθείς, ὃ γὲ δεδανεικὼς τὸ πονηρὸν, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐπιδείξει. ἐπειδὴ δὲ πρὸς τὰς τῶν ἰατρῶν ἐμπειρίας ἀποβλέπων, σπουδάζομαί πως, ὅτι σφὸν μὲν αὐτοῖς τὸ τέχνης τὸ ἐπιτήδευμα· τὸ δὴ τοῖς νενοσηκόσιν ἐρήμαζε οὐκ ἔξω βαίνει λογισμοῦ καὶ σώφρων, φέρε δὴ τὸ ἴσον ἐκείνοις ζηλώσαντες τρόπον, τοῖς αὐτοῖς, ἵν' ὅτως εἶπω, φαρμάκοις τὸν δυσμαθῆ † θεραπεύωμεν Ἰουδαῖον· ἰατροὶ μὲν γὰρ τῷ τοῦ πεσόντος εἰς ἀρρωστίαν ἀναῤῥωννύντες δύναμιν, ἂν ἴδωσί πως τῷ πίθῳ σεσυλημένον, οὐκ ἐπὶ τῇ τραπέζῃ πόθεν, ποικίλων ἐδεσμάτων παρασκευάσαντες ὄχλον, παντοδαπὸν αὐτῷ τὸ ἀρκοῦν ἐρανίζεσθαι, σῴζοντες ποιοῦσι καλῶς, ἐπιτάττουσιν. ἡμεῖς δὲ πάλιν, οἷς τὰ ἐκείνων μιμεῖσθαι σκοπὸς, πρὸς οἷς ἤδη φθάσαντες εἰπόμεν, ἑτέρων αὖθις θεωρημάτων ἁπτώμεθα. καλείσθω παντοδαπόθεν εἰς ὑπόθεσιν ὁ πολλοῦ δεόμενος νοσήσας Ἰουδαῖος. ὁράτω πάλιν τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν Ἰσαὰκ καὶ πάλαι χριόμενον. σοὶ γὰρ ἤδη τῷ λόγῳ· εἰσίτω πάλιν ὁ πανεύφημος Ἀβραὰμ, πρὸς ὃν ἔφησέ ποτε θεὸς, λάβε τὸν υἱόν σου τὸν ἀγαπητὸν, ὃν ἠγάπησας Ἰσαὰκ, καὶ πορεύθητι εἰς τὴν γῆν τὴν ὑψηλὴν, καὶ ἀνένεγκε αὐτὸν εἰς ὁλοκάρπωσιν ἐφ' ἓν τῶν ὀρέων ὧν ἄν σοι εἴπω. καὶ παραδόξον μὲν ἴσως φανεῖται ἴσως, καὶ σκληρὸν εἰπεῖν

† ἄλλ. θεραπεύσωμεν.

† ἄλλ. τρόπον.

esse cur illam gratiæ vim afferentes, de iis qui sanguinis communione iuncti sunt, necessariò accipiamus; nobis Paulus ipsemet fidem faciet: *Quicũq; (inquit, in Christo baptizati estis, Christum induistis. Non est Iudæus neque Græcus, non est seruus neque liber, non est masculus neque femina. Omnes enim vos vnum estis in Christo Iesu. Si autem vos Christi, ergo semen Abrahæ estis, secundùm promissionem hæredes.* Satis quidem id quod nobis hac oratione propositum fuit, ex tam multis quæ hucusque attulimus, arbitror comprobari. Quòd si tibi, ô Iudæe, nonita magna hæc videbuntur, neq; vt bonam mentem induas quicquam pensi habebis, nec adduci potueris vt assentiare nobis, atque ea quæ diximus admittenda esse concedas, non iam hoc meum, ô amice, sed pertinaciæ tuæ crimen est. Vacat siquidem prorsus omni culpa, qui vt quàm optimè in medium consuleret, laborauit, quamuis ea quæ volebat auditoribus persuadere nequaquã potuerit. Nec enim vllo modo in crimen vocari par est, qui id quod in ipso fuit, magna animi contentione perfecit. At in iis quibus optima proponuntur, vel hoc ipsum, quòd recta præcipientibus assentiri nolint, summę prauitatis est argumentum. Quo pacto scilicet, is qui pecuniam mutuam accepit ab altero, si se posteà ingratum & immemorem beneficij prodat, non eum qui dedit, sed seipsum, in vitio esse demonstrat. Sed quoniam dum medicorum disciplinam cogitatione pertracto, sapientiæ quiddam in eius artis studio contineri, quæque ab iis ad ægrorum curationem excogitata sunt, nequaquam prudentia carere animaduerto; age nunc illos imitati, crassæ mentis Iudæo iisdem, vt sic dicam, pharmacis medeamur. Illi siquidem, dum ægroti vires largiore victu reficere conantur, si fortè cibi appetitionẽ morbi vis abstulerit, mensam multiplici ferculorum varietate extrui, eumque sibi quantum satis esse queat vndequaque corrogare, egregio sanè consilio iubent. Igitur nos quoque, quibus eorundem artes imitari propositum est, ad ea quæ iam hactenus elocuti sumus, alias præterea commentationes adiungamus, & Iudæum amentiæ morbo grauiter laborantem, conquisitis vndique argumentis, flectere ad facilitatem nitamur. Videat ille iterum Christũ Iesum Dominum nostrum in Isaac etiam antiquitus designatũ. Vt igitur iam sermonẽ hunc ingrediamur, prodeat rursum inclytus ille Abraham, quem sic aliquando affatus est Deus: *Tolle filium tuum vnigenitum, quem diligis, Isaac, & vade in terrã * visionis, atque ibi offeres eum in holocaustum, super vnum montium, quem monstrauero tibi.* Et inexpectatum fortè & acerbum Gen. 22. 2. * excelsã.

hoc

hoc mandati genus Abrahamo accidisse, meritò quispiam existimabit. Filium scilicet vnicum, & dilectum, & serò editum, quem diu cupitum vix affecta demum ætate parens susceperat, quid ita tandem Deus immolari iubet? A iusto porro homine filium interfici, an non, quæso te, inconsideratissimæ ac dementissimæ temeritatis videtur? Quis inde ita ferreus, & eousque in hominis figura belluarum ritu efferatus, vt in filium obarmet dexteram, atque in eum, qui ex ipso genitus est, hostili more desæuiat? Quam rem igitur hoc mandato Patriarcha edoceretur, iam à nobis, quãtum res ipsa patietur, explicari necesse est. Etenim tacendo, futurum, vt dum obscuram esse patimur in hoc præcepto prudentiam imperantis, immanitatem veluti quandam mitissimæ naturæ tribuamus, nemo est qui non animaduertat. Igitur quoniam promissa quæ in Isaac ostendebantur, non aliter quàm cruce Christi, per quem in omnes gentes benedictio transfunderetur, à Deo implenda fuerant, cùm Abrahamũ Deus intelligere omnino vellet, quid, & quantum ipsi muneris impertiret, qui pro salute generis ab ipso deducti, filium suum morti offerre non dubitaret, sic eum & quidem appositissima ad significandum oratione alloquitur: *Accipe filium tuum*, tum vt amorem parentis erga filium vnicum insitum à natura, flammæ instar acriùs incenderet, cum additamento iteratáque repetitione, subiungit, *Dilectum, quem diligis, Isaac, atque offeres eum super vnum montium, quem monstrauero tibi.* Quibus verbis hoc prorsus indicare videtur voluisse, vt scilicet ex tuo dolore ipsemet discas, quænam illa communis omnium parentis iactura futura sit, cùm eius filij quem dilexit vitam, pro generis humani incolumitate offeret. Quam rem sibi quoque suprà quàm dici possit admirandam videri, his verbis ipse etiam Saluator ostendit. *Sic Deus*, inquit, *dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret, vt omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam æternam.* Deo igitur hæc prçcipienti, Patriarcha haud segnis obtemperauit, ac dummodo diuinæ iussioni obsequeretur filij amore posthabito. *Consurgens manè*, quemadmodum scriptum est, *strauit asinum suum, ducens secum duos iuuenes, & Isaac filium suum. Cumq; concidisset ligna in holocaustum, abijt ad locum quem præceperat ei Deus. Die autem tertio, eleuatis oculis, vidit locum procul, dixitque ad pueros suos: Expectate hîc cum asino, ego & puer, illuc vsque properantes, postquam adorauerimus, reuertemur ad vos. Tulit quoque ligna holocausti, & imposuit super Isaac filium suum. Ipse verò portabat in manibus ignem & gladium. Cumq; perge-*

Gen. 22. 2.

Ioan. 3. 16.

Gen. 22. 3.

τὸ προσαγμα. εἰ γὰρ καὶ μόνος ἦν καὶ ἀγαπητὸς, καὶ ὀψίγονος, ἐμόλις αὖπω καὶ ἐν γήρᾳ δοθεὶς υἱὸς, πῶς ὅτι χρὴ θύειν αὐτὸν συμβουλεύει θεός; παιδοκτονεῖν ἢ εἰπέ μοι τὸν δίκαιον, πῶς ἦν ὑπὸ πάσης ἀτοπίας ἀνάμεστον; τίς ἢ ὅτῳ σκληρὸς, καὶ τῇ πρεπούσῃ θηρίοις ὠμότητι ζωτροφούμενος, ὡς ἐξοπλήσαι μοι, τέκνῳ τὴν δεξιὰν, χρήσασθαι ἢ, ὥσπερ ὑπὸ τῶν πολεμίων, τῷ οἰκείῳ ἡμύνηται. τί δὴ ἂν ἄρα καὶ λέγοι τοιαύτης ἐντολῆς ὁ πατριάρχης ἐδιδάσκετο, λοιπὸν ἐπάναγκες, ὡς ἔνι μάλιστα δὴ εἰπεῖν. ἔστι γὰρ δέ πως παντὶ τῷ συμφανὲς, ὅτι ταῖς σωπαῖς, τὴν ὄντι τῷ ἀπηγγελμένῳ καταχωννύντες οἰκονομίαν, ἀπανθρωπίαν ὥσπερ τῆς ἡμερωτάτης καθαψηφιζόμεθα φύσεως. οὐκοῦν ἐπεδήπερ οὐχ ἑτέρως ἦν τὴν ὄντι τῷ Ἰσαὰκ δοθεῖσαν ὑποσχέσιν ὑποπληρῶσθαι ἔμελλε θεῷ, εἰμὴ διὰ θανάτου τοῦ σωτῆρος Χριστοῦ πέμποντος τὴν εὐλογίαν ὄντι πάντα τὰ ἔθνη, ἀναγκαίως ἦλθησας ὑπιδεῖξαι θεὸς, ὁπόσην αὖπω ἐπὶ πλείω ὑπονέμει τὴν χάριν, ὑπὲρ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ σωτηρίας, θανάτῳ παραδιδοὺς τὸν ἴδιον υἱὸν, † καί φησι πρὸς αὐτὸν, καὶ λίαν ἐμφανικώτατα· λάβε τὸν υἱόν σου. ἀναζωπυρῶν ἢ ὥσπερ ἐν αὖπω τὴν τῷ φύσαντι πέπεισιν ἐφ' ἑνὶ καὶ μόνῳ τέκνῳ φιλοστοργίαν, ὅτι λέγει. μετὰ προσθήκης δὲ ἀναδιπλασιασμοῦ, τὸν ἀγαπητὸν ὃν ἠγάπησας τὸν Ἰσαάκ· καὶ ἀνένεγκε αὐτὸν ἐφ' ἓν τῶν ὀρέων ὧν ἄν σοι εἴπω. μονονουχὶ τοῦτο λέγων· ἵνα δὴ μάθοις παιδῶν, ὅπερ ὕστερον ὑπομένει· ἢ ὁ πάντων πατὴρ ἀναφέρων εἰς τὴν † ὑπερθύμιον θυσίαν οὐ ἠγάπησεν υἱόν. † ὑπερεφ' ᾧ δὴ καὶ λίαν ὑπερθαυμάζων αὐτὸς κοσμίον, ὁ ζωτὴρ ἐπεσημήνατο πως λέγων· ὅτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ δεδωκεν· ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχει ζωὴν αἰώνιον. ὑπατέτονε τοίνυν τὰ τοιαῦτα τῷ θεῷ, ἀμελητὶ μὲν ὁ πατριάρχης ἐπείθετο κρεῖττονα ἢ τὰ εἰς τὸ παῖδα φιλοστοργίας τὴν θείαν ἐντολὴν ποιούμενος· ἀναστὰς τῷ πρωΐ, καθὼς γέγραπται ἐπέσαξε τὸν ὄνον αὐτοῦ, καὶ παρέλαβε μεθ' αὐτοῦ δύο παῖδας, καὶ Ἰσαὰκ τὸν υἱὸν αὐτοῦ. εἰς ὁλοκαρπώσεις ξύλα εἰς ὁλοκαρπώσεις, ἀναστὰς ἐπορεύθη καὶ ἦλθεν εἰς τὸν τόπον ὃν εἶπεν αὐτῷ ὁ θεὸς, τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ, καὶ ἀναβλεψας Ἀβραὰμ εἶδε τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ τὸν τόπον μακρόθεν, καὶ εἶπε τοῖς παισὶν αὐτοῦ· καθίσατε αὐτοῦ μετὰ τοῦ ὄνου, ἐγὼ δὲ καὶ τὸ † παιδίον διελθόμεθα ἕως ὧδε, καὶ προσκυνήσαντες ἀναστρέψομεν πρὸς ὑμᾶς. ἔλαβε δὲ Ἀβραὰμ τὰ ξύλα τῆς ὁλοκαρπώσεως, καὶ ἐπέθηκεν Ἰσαὰκ τῷ υἱῷ αὐτοῦ· ἔλαβε ἢ καὶ τὸ πῦρ μετὰ χεῖρας, καὶ τὴν μάχαιραν, καὶ ἐπορεύθησαν

† del. καὶ.

† ἄλλ. παρελθέτω.

† ἄλλ. εἷς παιδάριον.

aut error, aut noua significatio ne pro salute mundi.

„ ησαν οἱ δύο ἅμα· πορευθέντες δὲ ἀμφότεροι,
„ ἦλθον εἰς τὸν τόπον ὃν εἶπεν αὐτῷ ὁ θεός. καὶ ᾠ-
„ κοδόμησεν ἐκεῖ Ἀβραὰμ θυσιαστήριον, καὶ
„ ἐπέθηκε τὰ ξύλα, καὶ συμποδίσας Ἰσαὰκ τὸν
„ υἱὸν αὐτοῦ ἐπέθηκεν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ἐπά-
„ νω τῶν ξύλων, καὶ ἐξέτεινεν Ἀβραὰμ τὴν
„ χεῖρα αὐτοῦ λαβὼν τὴν μάχαιραν σφά-
„ ξαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ ἐκάλεσεν αὐτὸν ἄγγε-
„ λος κυρίου, καὶ εἶπεν· Ἀβραὰμ, Ἀβραάμ·
† ἄλλ. „ ὁ δὲ εἶπεν, ἰδοὺ ἐγώ. καὶ εἶπε, μὴ † ἐπιβαλῇς τὴ
ἐπιβάν „ χεῖρά σε ἐπὶ τὸ παιδάριον, μηδὲ ποιήσῃς
λῃς. „ αὐτῷ ἐδέν. νῦν γὰρ ἔγνων ὅτι φοβῇ τὸν θεὸν
„ σὺ, καὶ οὐκ ἐφείσω τοῦ υἱοῦ σε τοῦ ἀγαπητοῦ δι'
„ ἐμέ. καὶ ἀναβλέψας Ἀβραὰμ τοῖς ὀφθαλ-
„ μοῖς αὐτοῦ εἶδε· καὶ ἰδοὺ κριὸς † εἷς κατεχό-
†ἄλλ. εἷς „ μενος ἐν φυτῷ Σαβεκ τῶν κεράτων· καὶ
„ ἐπορεύθη Ἀβραὰμ, καὶ ἔλαβε τὸν κριὸν, καὶ
„ ἀνένεγκεν αὐτὸν εἰς ὁλοκάρπωσιν ἀντὶ
„ Ἰσαὰκ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. διὰ τοῦτο λέγει ἡ γραφὴ, ὅλον δι' ὅλου τοῦ σωτῆρος ἐξεικονίζον μυστήριον. ἡμᾶς γὰρ ἀνάγκη τοῖς ἐν τύπῳ γεγονόσι τὴν ἀληθείας ἐφαρμόσαι τὸ καλῶς. καὶ τὰ εἰρημένων ἕκαστα διαπύξαι σαφῶς. ὅτῳ γὰρ τοῖς ἀκροωμένοις δυσωπητὸν τὸ βαθὺ τῆς εὐσεβείας μυστήριον. ὡς δὲ λαμβάνῃ τοιαύτην τὸ παιδάριον ὁ τρισμακάριος Ἀβραὰμ, καὶ εἰς τὸν τόπον ἐπείγει τὸν ὡρισμένον αὐτῷ. ἔρχεται ἡμόλις ἐν αὐτῷ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ, ἀνελθεῖν διατάξας καὶ οἰκέταις δυσί. τὸ μὲν οὖν διὰ τοῦ πατρὸς ἀναφέρεσθαι τὸ παιδάριον ἐπὶ τὴν θυσίαν, σημαίνει διὰ συμβόλου καὶ σχήματος, ὡς οὐκ ἀνθρωπεία δυνάμις, οὐδὲ ἡ τῶν ἐπιβουλευόντων πλεονεξία τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν ἀνήναγκεν ἐπὶ τὸν σταυρὸν, ἀλλ' ἡ τοῦ πατρὸς, ἵν' ἅτως εἴπω, βούλησις, τὸν ὑπὲρ πάντων θάνατον ὑπομείνῃ αὐτὸν οἰκονομικῶς συγχωρήσασα. τοῦτο καὶ ὁ σωτὴρ, ποτὲ μὲν Πιλάτῳ αὐτοπροσώπως διαλεχθέντι ἔφασκεν· οὐκ εἶχες ἐξουσίαν κατ' ἐμοῦ, εἰ μὴ ἦν σοι δεδομένον ἄνωθεν· ποτὲ δὲ πάλιν πρὸς αὐτὸν ἐν οὐρανοῖς πατέρα, τοὺς λόγους ποιούμενος ἔφασκε· πάτερ, εἰ δυνατόν, † ἀπελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ πο- † ἄλλ. παρελ-
„ τήριον τοῦτο· πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς θέτω.
„ σύ. οὐκ ἀνυπόκριτος τῷ παιδὶ τὸ παιδάριον ἐπε-
„ πείνωσε γὰρ ἑαυτὸν, καίτοι θεὸς ὢν ὁ υἱὸς, ὑ-
„ πήκοος γινόμενος μέχρι θανάτου τοῦ πατρὸς,
„ θανάτου δὲ σταυροῦ. διὸ δὴ καὶ διὰ τοῦ προφήτου
„ φησὶν Ἡσαΐας· ἐγὼ οὐκ ἀπῆλθον, οὐδὲ ἀνυπόκριτος.
τὸ δὲ ἐν ἡμέρᾳ τρίτῃ μόλις φθάσαι εἰς τὸν τόπον, τὸν τελευταῖον σημαίνει καιρὸν, καθ' ὃν ἐπεδήμησεν ὁ σωτήρ. προηγμένων γὰρ πρώτου καὶ μέσου, τρίτος ἔσχε πάντως ὁ ὅπου τελευτῶν. ἡ δὲ τῶν οἰκετῶν ξυνωρὶς, ἡ μὲν ἀκολουθεῖν ὅπου βαγμένη, ἐδήλου πάλιν ὡς διὰ σχήματος, ὅτι ὅπου τὸ σωτήριον πάθος ἀναβαίνοντι τῷ Χριστῷ, ἀκολουθήσειν ἔμελλον οἱ δύο λαοί. τὸ δὲ μακρόθεν πρεσβεύειν αὐτὸν τόπον τοῦ μακαρίου Ἀβραὰμ τὸν

rent duo simul, venerunt ad locum, quem ostenderat ei Deus, in quo ædificauit altare, & desuper ligna composuit. Cumq; alligasset Isaac filium suum, posuit eum in altari super struem lignorum, extenditq; manum, & arripuit gladium, vt immolaret filium suum. Et ecce angelus Domini de cælo clamauit dicens, Abraham, Abraham. Qui respondit, Adsum. Dixitq; ei, Non extendas manum tuam super puerum, neque facias illi quidquam. Nunc cognoui quòd timeas Dominum, & non pepercisti vnigenito filio tuo propter me. Leuauit Abraham oculos suos, viditq;, & ecce aries vnus detentus in planta Sabec cornibus; & abijt Abraham, & accepit arietem, & obtulit in holocaustum pro filio suo Isaac. Hæc itaque est totius rei gestæ series, quæ sacrarum Litterarum monumentis consignata, mysterium Saluatoris tanquam in tabula omnibus suis numeris absolutum designat. Nobis verò necesse est, iis quæ in figura contigerunt, pulchram veritatis speciem aptare, atque eorum quæ attulimus, sigillatim vnumquodque certiùs explicare; ita namque auditoribus, pietatis mysteriũ abstrusum atque abditum manifestò deprehendere facile erit. Assumit ergo puerum beatissimus Abraham, atque in eum, quem ipsi Deus monstrauerat, locum festinat, eoq; tandem itinere trium dierum, duobus seruis comitatus peruenit. Quòd igitur à parente puer ad immolandum duceretur, eius rei symbolum & argumentum est, videlicet, quòd in crucem Iesus Christus Dominus noster sit actus, non id humanæ potestati, aut inimicorum improbitati adscribendum, sed Patris, vt sic dicam, voluntati, quæ ipsum pro omnibus mortem subire, prouiso iam antè consilio permisit. Quod aliquando Pilato ipsemet Saluator significauit: *Non haberes*, inquit, *potestatem aduersum me vllam, nisi tibi datum esset desuper.* Alio loco rursum suum in cælis parentẽ alloquens ita ait: *Pater si fieri potest, transeat à me calix iste. Verumtamen non vt ego volo, sed sicut tu.* Nullo modo parenti puerulus aduersatur: *Humiliauit enim semetipsum, quamuis & ipse Deus esset, factus obediẽs vsq; ad mortem, mortem autem crucis.* Quin apud Isaiam quoque prophetam, *Ego*, inquit, *non contradico, retrorsum non abij.* Quòd autem tertia luce demum ad constitutũ locum peruenerint, tempus extremum indicat, quo scilicet ad nos Saluator aduenit. Cùm namque primum ac medium tempus abiissent, tertium videlicet extremo loco relinquebatur. Par verò illud famulorum, quos Abraham sequi iussit, velut in imagine significabat futurum, vt Christum, dum ad viuificam mortem properaret, duo quoque populi comitarentur. Porrò quòd beatus Abraham lo-

Ioan. 19. 11.

Matt. 26. 39

Philip. 2. 8.

Isaiæ 50. 5.

cum è longinquo speculatus sit, æternũ summi parentis, de sua progenie, Christo videlicet Saluatore præsagium declarat; ita namq; de illo Paulus † quoq; asserit: *Præcogniti quidẽ ante mundi constitutionem, manifestati autem nouissimis temporibus.* Deinde verò, *Expectate hic,* inquit ad seruos suos beatus Abraham, *cum asino, ego verò & puer transibimus vsque illuc.* Iam hæc quoque quid nobis significẽt, pro ea quæ mihi suppetet facultate deinceps explicabo. Ergo qui ad fidem primò vocatus est, & Christum Saluatorem sequi in animum induxerit, si tamen adhuc peccato seruilem in modum sit obnoxius, nequedum ad illam quæ ex sancto baptismate efficitur iustitiæ libertatẽ vocatus, sed antiquam nihilominus, quæ in asino exprimitur, imperitiam atque ignorationem retineat; huic Christi mortem planè ac dilucidè contemplari, aut veri agni sacrificio statim communicare haud licebit. Verùm alicubi in inferiore loco subsistet, seque ad humilem catecheseos orationem audiendam patienter accommodabit, donec diuina iseratione, excusso peccati onere, ad altissimam diuini mysterij perceptionem, tanquam ad verticem montis lucidissimũ ascendere concessum fuerit. Quam in sententiam illudà quibusdam dictum est: *Venite, ascendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Iacob, & docebit nos vias suas, & ambulabimus in semitis eius.* Eorum porro me non mediocris capit admiratio, quæ ad seruos suos beatus Abraham locutus est, vt iam diximus. *Expectate hic, ego autem & puer transibimus vsque illuc, & postquam adorauerimus, reuertemur ad vos.* Prophetauit siquidem, vt iustus. Futurum enim erat vt reuerterentur; tacuit autem, vt sapiens, neque mysterium prophanis quippe adhuc hominibus indicauit, nobis huius quoque rei in seipso exemplum relinquens, ad quos nescio quo loco ipsemet Saluator: *Nolite,* inquit, *dare sanctum canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos.* Quo loco *margaritarum* nomine, clara & perspicua S. Spiritus oracula intelligit. Subijcit deinde, *Ligna holocausti imposuit Abraham super filium suum.* Non enim superata, & coacta per vim diuinæ naturæ potestate, quæ ipsis obluctaretur, sed æterno Patre ex prouiso iam antè cõsilio permittente, & illis propemodum subseruiente, Iudæi crucem Saluatoris humeris imposuerunt. Cuius rei testem ab omni mendacij suspicione alienum, Isaiam prophetam, ita de ipso dicentem inueniemus: *Disciplina pacis nostræ super eum, & liuore eius sanati sumus. Omnes nos quasi oues errauimus, vnusquisq; in viam suam declinauit, & posuit in eo Dominus iniquitatem omnium nostrum.* Cùm verò tandem

leg. Petrus
1. Pet. 1 20.
Gen. 22.
Matth. 7. 6.
Genes. 22.
Isaiæ 2. 3.
Isaiæ 53. 5.

† προαιώνιον δὲ παιδὸς σημαίνει προόγνωσιν, ἣν ἔχων ὁρᾶται περὶ δὲ οἰκείας γλυπήματος, τυτέστι χρυσοῦ· ἄτω γὰρ καὶ ὁ Παῦλος περὶ δὲ σωτῆρός φησι, ὅτι προεγνωσμένος μὲν, πρὸ καταβολῆς κόσμου, φανερωθέντος δὲ ἐπ' ἐσχάτοις. εἶτα πάλιν ὑπὲρ τούτοις. καθίσατε αὐτὸν, φησὶν οὖν οἰκέτας φησὶν ὁ μακάριος Ἀβραὰμ, κἀγὼ τοῦτο, μετὰ τοῦ ὄνου· ἐγὼ δὲ καὶ τὸ παιδάριον διελθόντες ἕως ὧδε. τί δὴ ἡμῖν καὶ τὸ ἐντεῦθεν ὑποδηλούμενον, †ὁρῶ πάλιν ὡς ἂν οἷός τε ὦ, ὁ προφὴς τὸ πεσεῖσθαι ἄρτι κεκλημένος, καὶ ἀκολουθεῖν μὲν ἐθελήσας τῷ σωτῆρι Χριστῷ· ὅμως δὲ ἔν τισιν ἁμαρτίαις ἔτι δουλοπρεπῶς ὑποκείμενος, καὶ πρὸς τὸ δικαιοσύνης ἐλευθερίαν ὅπως κεκλημένος. Διὰ δὲ ἁγίου βαπτίσματος. ἀλογία δὴ ἔτι καὶ ἀμαθία σιῶν, ἧλις μὲν τὸ ὄνος σημαίνεται, οὐκ ὄψεται καθαρῶς τὸ σωτήριον πάθος, οὐδὲ μεθέξει προσηκόντως τῆς θυσίας δὲ ἀμνὸς δὲ ἀληθινός· κάτω δέ που μένει, καὶ προσκαρτερήσει τῷ ταπεινῷ τὸ κατηχήσεως λόγῳ, ἄχρις ἂν ἐλέῳ θεοῦ τὸ ἐκ τὸ ἁμαρτίας ἀποσεισάμενος βάρος, ἀναβῆναι δυνηθῇ, καθάπερ εἰς ὄνα διαφανεστέρων ὄρους ἀκρώρειαν, τὸ ὑψηλοτάτου δὲ θείας μυσταγωγίας κατάληψιν, κατὰ τὸ εἰρημένον ὑπὸ ὄνων. δεῦτε, ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὄρος δὲ κυρίου, καὶ εἰς τὸ οἶκον τοῦ θεοῦ Ἰακὼβ, καὶ ἀναγγελεῖ ἡμῖν τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, καὶ πορευσόμεθα ἐν αὐτῇ. θαυμάζειν δὴ ἐμοὶ καλόν ἐπέρχεται τὸν μακάριον Ἀβραὰμ λέγοντα πρὸς τοὺς οἰκέτας, καθάπερ ἤδη προεῖπον· καθίσατε αὐτὸν, ἐγὼ δὲ καὶ τὸ παιδάριον διελθόντες ἕως ὧδε· καὶ προσκυνήσαντες ἀναστρέψομεν πρὸς ὑμᾶς· προφητεύει μὲν ὃν ὡς δίκαιος, ἔμελλον γὰρ ὑποστρέφειν· σιωπᾷ δὲ, ὡς σοφὸς, καὶ ὡς ἀμυήτοις ἔτι τὸ μυστήριον οὐκ ἐμφαίνει· τύπον ἡμῖν καὶ τούτῳ ἑαυτὸν παθεῖς, οἷς καὶ αὐτὸς πού φησιν ὁ σωτὴρ, μὴ δῶτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσὶ· μηδὲ βάλητε οὖν μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων. μαργαρίτας λέγων τὰ λελαμπυσμένα, καὶ διειδῆ τοῦ †πνεύματος λόγια. εἶτα πάλιν φησὶ, ὅτι τὰ ξύλα τὸ ὁλοκαρπώσεως ἐπέθηκεν Ἀβραὰμ τῷ παιδὶ. συγχωρήσει γὰρ τῇ κατ' οἰκονομίαν μονονουχὶ καὶ συνεργαζομένου δὲ πατρὸς, καὶ οὐκ ἄκουσιν ὑβριζομένοις τῷ θείαν ἰσχὺν, ἐπέθηκαν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ σωτῆρι τὸν σταυρόν· ὃ μάρτυς ἡμῖν ὅτι τούτῳ ἀψευδὴς ὁ προφήτης Ἡσαΐας ἀρεθήσεται λέγων περὶ αὐτοῦ. παιδία εἰρήνης ἡμῶν ἐπ' αὐτὸν, τῷ μώλωπι αὐτοῦ ἡμεῖς ἰάθημεν· πάντες, ὡς πρόβατα ἐπλανήθημεν. ἄνθρωπος τῇ ὁδῷ αὐτοῦ ἐπλανήθη, καὶ κύριος παρέδωκεν αὐτὸν ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν. γεγονὼς δὲ ἤδη καὶ

† ἄλλ. προαιωνίαν.

† Puto καπνιζόμενον.

† leg. θεοῦ.

† ἄλλ. κυρίου. καὶ κυρίος.

† ἄλλ. συνδανασήμη.

† ἄλλ. ἐν.

† ἄλλ. ἀναγνόθω. † πρὸς.

† ἄλλ. πατρὸς.

† ἄλλ. πληρώσων

† lege. δομάτων.

καὶ Φθάσας ἐν τοῖς προηγγελμένοις τόποις, τὸ θυσιαστήριον ὁ πατριάρχης, εὖ δὴ καὶ μάλα καλῶς ἀνεδείματο· ἵνα πάλιν ἡμεῖς δι' ἐκείνων νοῶμεν ὅτι, ὃν ἐκεῖνοι μὲν τοῖς ἀνθρωπίνοις ὀφθαλμοῖς σταυρὸς ἐνόμιζον, καὶ ξύλον ὑπὲρ ἐκ ζωτῆρος ἡμῶν τὸ ὁρώμενον· ἐν δὲ ὀφθαλμοῖς ἐκ πάντων πατρὸς, θυσιαστήριον ὄντως μέγα καὶ ὑψηλὸν ὥσπερ τῆς τοῦ κόσμου σωτηρίας ἐστηγερμένον, ὅσίῳ τε καὶ πανάγνῳ † καπνιζομένῳ θύματι· τὸ δὲ ὑπιτεθῆναι μὲν ὑπὲρ τὰ ξύλα τὸν Ἰσαὰκ, ἀντ' αὐτοῦ δὲ ὑποτεμεῖναι τῷ σφαγιῷ τὸν κριὸν, σαφέστατα δηλοῖ, ὅτιπερ ἀνέβη μὲν ὁ † θεὸς λόγος ὑπὲρ τὸν σταυρὸν, καὶ ἐν τῷ κρεμαμένῳ ναῷ· ἔπαθε δὲ † κύριος οὐκ αὐτὸς ἀπαθὴς ὢν φύσει. ἁ γὰρ ἐπλοκίσθη τῷ Ἰσαὰκ ἡ μάχαιρα, τετέτυπτο ἐκ τῆς οὐσίας ἐκ πατρὸς προελθόντι λόγῳ. ἀντ' αὐτοῦ δὲ, ἐφ' ὡς αὐτὸς ἤγετο πρὸς σφαγιὸν ὁ ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου ναὸς, ὃς δι' ἐκ ἐκ πατρὸς προσέτυπτο σημαίνεται. οἰκείᾳ τῇ ὁ λόγος καὶ μάλα εἰκότως, τὸ πάθος· αὐτὸ γὰρ ἦν τὸ σῶμα, καὶ οὐχ ἑτέρου τινός. ἐπεὶ καὶ ἐκ σώματος μαστιζομένου πάλιν, ἐμπτυσμένου δὲ ὅθεν ἦν ἐκ τῶν παντολμων Ἰουδαίων, αὐτὸς δι' ἐκ προφήτου φησὶν Ἡσαΐας· † νῶτόν μου ἔδωκα εἰς μάστιγας, τὰς δὲ σιαγόνας μου εἰς ῥαπίσματα. εἰς γὰρ θεὸς ὁ πατὴρ, καὶ εἷς κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, ὃν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν. ὃς δι' τὴν ἡμῶν σωτηρίαν, καὶ φρονήσας· καὶ ὑπήκοος γενόμενος τῷ πατρὶ, ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν μέχρι θανάτου. ἵνα καὶ ἀποθανὼν δι' ἡμᾶς, ὁ ὑπὲρ ἡμῶν, ἑαυτῷ πάλιν ἡμᾶς ἐκ νεκρῶν † ἀναστήσῃ, ζωοποιήσας δι' ἐκ ἁγίου πνεύματος· καὶ ἀνοίξῃ μὲν ἡμῖν τῶν οὐρανῶν τὰς πύλας. ἀναγάγῃ δὲ εἰς αὐτὸς, καὶ † ὀφθαλμοῖς παρασήσῃ ἐκ πατρὸς τῷ παλαιῷ, δι' τὴν ἁμαρτίαν δραπετεύσασαν ἐκ ἀνθρώπου φύσιν. ὑπὲρ τοῖς τοσούτοις ἀγαπητοὶ ἐκ σωτῆρος ἡμῶν κατορθώμασιν, † ἀνοιγνύσθω μὲν πᾶν στόμα † εἰς δοξολογίαν· ἔστω δὲ γλώσσης ἁπάσης ἔργον ἡ εἰς αὐτὸν ὑμνωδία. βοάτω δὲ ὥσπερ τι λιγυρὸν ἀνιεῖσα μέλος. ἀνέβη ὁ θεὸς ἐν ἀλαλαγμῷ, κύριος ἐν φωνῇ σάλπιγγος. ἀναβέβηκε γὰρ † καθ' ἡμᾶς † πληρώσας οἰκονομίαν· καὶ ἀναβέβηκεν, οὐχ ἁπλῶς· ἀλλ' αἰχμαλωτεύσας αἰχμαλωσίαν, καὶ δόματα δοὺς ἐν ἀνθρώποις. πάντας γὰρ ἡμᾶς ἐκ τοῦ ἐκ διαβόλου χειρῶν ἐξαρπάσας αἰχμαλώτους μένοντας ἐλυτρώσατο· πεπλήρωκε δὲ † δογμάτων ἀγαθῶν. ποικίλα γὰρ τὰ δι' ἐκ πνεύματος εἰς ἡμᾶς διαβεβήκοτα χαρίσματα. πάσης τοιγαροῦν εὐλογίας πεπληρωμένοι πρὸς Χριστὸν ἑορτάζωμεν ἀγαπητοὶ, μὴ τοῖς ἐπωφελέσι

† Puto καπνιζόμενον.

† leg. θεὸς.

† ἄλλ. κυρίως. καὶ κύριος.

† πληρώσων

† lege. δομάτων.

ad præmonſtratũ ſibi locum Patriarcha peruenisſet, altare ſcitè admodum,& ex arte fabricatus eſt. Nimirum vt hinc nos intelligeremus, quam Saluatori noſtro impoſitam crucem eſſe ac lignum homines iudicabant, eam in conſpectu communis omnium parentis inſtar magni excelſiq́ue altaris obtinuiſſe, quod pro ſalute mundi excitatum,ſanctæq́ue ac puriſſimæ hoſtiæ fumo imbutum fuerit. Eſſe verò ligna quidem Iſaac impoſita,ſed pro ipſo arietem interfectum, perſpicuè indicat, in crucem ſcilicet aſcendiſſe Dei Verbum, atque in penſili templo aſtitiſſe, ſed mactatum arietem, non ipſum,ad quem nullus dolor aſpirare poteſt, mali aliquid pertuliſſe. Nec enim Iſaaci iugulo machæra adacta eſt; Verbi nempe quod ex ſubſtantia Patris procedit, ſed pro ipſo aries ad necem ductus,triduanum templum, videlicet illud quod ex ſanctæ Virginis vtero prodijt,ac ſub illius pecudis imagine deſignabatur. ſed mortis tamen obitæ titulum, & quidem iure optimo, ipſum ſibimet Verbum propriè vindicat. Proprium ſiquidem ipſius erat, non alterius cuiuſpiam,corpus quod patiebatur. Proinde & dum flagellis aliquando corpus illud cæderetur, atque eodem tempore nihilominus ab audaciſſimis Iudæis conſpueretur, apud Iſaiã prophetam illa pronuntiat: *Corpus meum dedi percutientibus, & genas meas vellentibus*. Vnus enim Deus eſt Pater, & vnus Dominus Ieſus Chriſtus, benedictus in ſecula, Amen. *Qui propter noſtram ſalutem*, quemadmodum ſcriptum eſt, *dedecore neglecto eſt factus obediens Patri, humiliauit ſemetipſum vſque ad mortem*, vt cùm noſtra cauſa & gratia ipſammet vitam Saluator profudiſſet, nos ſibi viciſſim, ſancto Spiritu viuificatos excitaret à mortuis, atque in cæleſti domicilio, reſerato cælorum aditu ſiſteret, humanamq́ue naturam, quæ ſe pridem ob peccatum fuga ſubtraxerat,in Patris conſpectu atque oculis collocaret. Ob hæc tam egregia,ô dilecti, noſtri Saluatoris facinora, reſoluantur omnium ora in gratulationem,linguæ omnes laudibus illi concinendis allaborent,vſurpentq́ue illud prædulce carmen, *Aſcendit Deus in iubilatione, & Dominus in voce tubæ*. Aſcendit namque expleto opere ſalutis humanæ, nec aſcendit modò, ſed *captiuam duxit captiuitatem, dona hominibus elargitus*. Nos omnes ſiquidem, ex diaboli manibus ereptos, à quo captiui tenebamur, redemit, deinde muneribus quoque ampliſſimis cumulauit. Plurima namq; ſunt, quæ ad nos per Spiritum ſanctum dona peruenerunt. Omni igitur benedictione, Chriſti benignitate ditati, feſtam celebritatem agamus, dilecti, neque nos ob labores qui

Iſaiæ 50. 6.

Rom. 1. 25.

Hebr. 12. 2. Philip. 2. 8.

Pſal. 46. 6.

Pſal. 67. 19. Epheſ. 4. 8.

adiunctam vtilitatē habent, in maiorē conijci patiamur, neque velut sub imposito pondere, ob ieiunij patientiam gemamus, sed alacri animo properemus ad certamina, spe gaudentes, vt Paulus ait, ac futurorum bonorum expectatione iam † ex hoc tempore exultantes. Præcipuè verò charitatem inter nos mutuam retineamus, præcidatur amarulenta obtrectandi licentia, eijciatur ex animis nostris inuidiæ malum, dolus & improbitas exulet, mendacium, quæque primum in malis locum obtinet, peierandi consuetudo tollantur. Sed nolite iurare omnino, sit autem sermo vester, ex Saluatoris præcepto, Est, est, Non, non. Respiciamus eos, qui cum maximè efferata bestia, paupertate nimirum luctantur, orphanum, & viduam patrocinio tegamus, miserorum calamitates opportunis officiis subleuemus, & in iis qui in carcere degunt iuuandis, beneuolentiam humanitatemque prodamus. Ita namque profecto verum & purissimum ieiunij genus Christo exhibebimus; inchoantes quidem sanctam Quadragesimam decimasexta mensis Martij, hebdomadam verò salutaris Paschæ vndecima mensis Aprilis; soluentes quidem ieiunia sexta & vicesima eiusdem mensis, vespere sabbati; festumq; diem Paschæ agentes, illucescente deinceps Dominica die, septima & vicesima eiusdem mensis Aprilis, addentes deinde septem sanctę Pentecostes hebdomadas. sic enim regni cælestis hæreditatem cernemus in Christo Iesu Domino nostro, per quem & cum quo Patri cum sancto Spiritu gloria & imperium nunc & semper, & in sęcula sęculorum. Amen.

† ἀντεῦθεν propriè de loco.

Matth. 5 37

πόνοις ἐπισυγκάζοντες· μὴ δὲ ὥσπερ ὑπὸ φορτίον ἠγκάθμοι τὸν ἐπὶ ταῖς ἀσιτίαις ἰόντα. ἀλλ' ἱλαρῷ μᾶλλον φρονήματι πρὸς τοὺς ἀγῶνας ἰόντες· τῇ τε ἐλπίδι χαίροντες, καθὰ Παῦλός φησι, καὶ τοῖς προσδοκωμένοις ἀγαθοῖς ἐντεῦθεν ἐπαγαλλόμενοι. πρὸ δὲ γε πάντων, τὴν εἰς ἀλλήλους ἀγάπης ἐχώμεθα. ἐλαυνέσθω τὸ πικρὸν τῆς καταλαλιᾶς δαιμόνιον· ἐξοικιζέσθω φθόνος τῶν ἡμετέρων ψυχῶν. φυγέτω πονηρία τε δόλος. ἀποδημείτω ψιθυρολογία, καὶ τὸ πρόσχον ἐν κακοῖς ἀπορκία· ἀλλὰ μηδόλως ὀμνύωμεν· ἔστω ἢ ἡμῶν τὸ ναὶ, ναὶ· κατὰ τὸ τοῦ σωτῆρος φωνὴν, καὶ τὸ οὔ, οὔ. ἐπισκεπτώμεθα τοὺς τῷ παγχαλέπῳ ἤθει παλαίοντας, οὐκ ἐν πενίᾳ φήμι· ὀρφανὸν τε χήραν ἀνακτησώμεθα· λελωβημένοις ταῖς περιστάσεις ἀναπαύσωμεν θεραπείαις· φιλόστοργοι, συμπαθεῖς πρὸς τοὺς ἐν δεσμοῖς ὀφλισκώμεθα. τότε γὰρ τότε, τὸ ὄντως ἀληθῆ καὶ καθαρωτάτην νηστείαν ἐπιτελέσομεν τῷ Χριστῷ. Ἀρχόμενοι τε μὲν ἁγίας τεσσαρακοστῆς ἀπὸ ἑκκαιδεκάτης τοῦ φαρμοῦθι μηνὸς· τὴν ἑβδομάδα τοῦ σωτηριώδους πάσχα, ἀπὸ μιᾶς καὶ † δεκάτης τοῦ φαρμοῦθι μηνὸς· καταπαύοντες μὲν τὰς κάθ' ἡμέρας νηστείας τῇ ἕκτῃ καὶ εἰκάδι τοῦ αὐτοῦ φαρμοῦθι μηνὸς ἑσπέρας τοῦ σαββάτου· ἑορτάζοντες δὲ τῇ ἐξῆς ἐπιφωσκούσῃ κυριακῇ τῇ ἑβδόμῃ καὶ εἰκάδι τοῦ αὐτοῦ φαρμοῦθι μηνός· ζωπαροῦντες ἐφεξῆς τὰς ἑπτὰ ἑβδομάδας τῆς ἁγίας πεντηκοστῆς· ἕτω γὰρ κληρονομήσομεν βασιλείαν οὐρανῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν· δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

† ἄλλ. πρὸς τὰς τῆς οἰκείας.

† ἄλλ. ἀπὸ τῆδε πάλιν

† ἄλλ. ὁ ἐν τῇ ἁγίᾳ πεντηκοστῇ leg. ὁ ἐν τῇ ἁγίᾳ πεντηκοστῇ.

† ἄλλ. ὁρμαῖς.

† ἄλλ. καταθρασύνητε.

Homilia sexta.

Λόγος ς'.

AFFVLGENTE iam nobis sacræ solennitatis luce, atq; eos qui claréscere bonis operibus consueuerunt, ad glorioſum patientiæ certamen vocante, consentaneum est, opinor, nos omnes ad spiritale theatrum conuenire, illud vsurpantes: *Venite ascendamus in montem Domini, & in domum Dei Iacob*, vt in eo scilicet instituta sanctissima societate, ac spiritalibus vinculis mutuę charitatis in vnam veluti lyram coagmentati, occinamus illud symphoniæ nostræ moderatori carmen: *Omnes gentes plaudite manibus, iubilate Deo in voce exultationis*. Meritò namque negligentiæ adhibitæque in optimis rebus socordiæ accusetur, siquis omnino debitas Saluatori gratias haud persoluat. Qui cùm innumerabilibus donis exornauit humanam naturam, tum verò illam vniuersam

Isaiæ 2. 3.

Psal. 46. 2.

ΤΗς μὲν ἁγίας ἡμῶν ἀναλαμπούσης ἑορτῆς, τε τὴν κλεινὴν τῆς καρτερίας προτιθείσης ἀγῶνα τοῖς ἐπ' ἀγαθοῖς δόκιμοι εἶναι θέλουσιν, ἀκόλουθον οἶμαι συμπαθὲς ὅλους ἡμᾶς τὸ πνευματικὸν συναγείρεσθαι θέατρον. δεῦτε δὴ λέγοντας ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὄρος τοῦ κυρίου, καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ Ἰακώβ. ἵνα δὴ καὶ πάναγνον ἐν αὐτῷ συνεστάμενοι θίασον, τε διὰ τῆς πνεύματος πρὸς ἀλλήλους ἑνότητος, καθαπερεί εἰς μίαν συναρμοσθέντες λύραν τὴν αὐτῶν χοροστατοῦσαν † ἀναμέλπωμεν λέγοντες. πάντα τὰ ἔθνη κροτήσατε χεῖρας· ἀλαλάξατε τῷ θεῷ ἐν φωνῇ ἀγαλλιάσεως· ὅτε γὰρ τε μελήσεως τοῖς αὐτοῖς μέλπουσι δικαίαν τιν' ἀποδοῦναι γραφὴν, διὰ τὸ μὴ † δύνασθαι, καθάπερ ἐν ὀφλήματος τάξει, καλῶς ἔχει τῷ σωτῆρι τὰ χαριστήρια· ἀναριθμήτων μὲν ἀγαθῶν πεπληθυσμένην τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν καταπλησμονῆσαι. ὅλως δὲ ἀφάτῳ δυνάμει

† ἄλλ. ἀναμέλπωμεν. † ἄλλ. ἐξέλεσθαι.

δυνάμει πρὸς τὴν ἀρχαίαν ἐκείνην μεταμορφώσασθαι δόξαν· καὶ τὸν μὲν ἐκ τῆς ἁμαρτίας ἀκαλλέστατον ἀφανισασθαι χρῆμα· πρὸς δὲ τὴν ἀρχέτυπον εἰκόνα, καὶ † πρὸς τὴν οἰκείας φύσεως ἀναστοιχειῶσαι χαρακτῆρας, ὅσοι περ ἂν αὐτὸν ἐπιγινώσκοντες, λέγωσι „ κατὰ τὸ θεοφώτιστον ἐκεῖνον μαθητήν· ὁ κύ„ ριός μου, καὶ ὁ θεός μου, πρὸς μὲν τὸν μα„ κάριον ἐκεῖνον προφήτην Ἡσαΐαν ἐνηχεῖ„ το διὰ τοῦ πνεύματος, ἀνάβαθι ἐν ἰσχύι, „ μὴ φείσῃ· ὡς σάλπιγγα ὕψωσον τὴν φω„ νήν σου. ἐπειδὴ δὲ καὶ ἡμῖν ὁ τῆς ἱερατείας θεσμὸς, καὶ πάτριος ἄνωθεν κλῆρος, ἔκ τε χρόνων μακρῶν ἔλκυσαι συνήθειαν, ὅτι δὴ καὶ μάλα πρεπόντως τοῦτο παρ' ἡμῶν εἰσπραχθήσεσθαι χρὴ, δίδωσιν ἐννοεῖν, Φέρε σάλπιγγος † ἄλλ. διὰ τοῦτο πάλιν δεύτερον, καὶ † διὰ τοῦτο πάλιν ἀναφθεγξώμεθα τοῦ κηρύγματος, ὅτι, καὶ τὸ „ ἐν ψαλμοῖς γεγραμμένον· καιρὸς τοῦ ποιῆσαι „ τῷ κυρίῳ. ἀλλ' ὅτι μὲν τοῦ ποιῆσαι τῷ κυρίῳ πάρεστιν ὁ καιρὸς, ἀντερεῖ μὲν ἴσως οὐδείς. τί δὴ ποιῆσαι προσήκει, δικαίως ἂν ἔροιτό τις ἡμᾶς τὸ φιλομαθέστερον· ἐγὼ δὲ λίαν ὑπερθαυμάσας τὸ ἐκπυθόμενον, καὶ διερωτᾶν ὅτι χρὴ σοὶ τούτων † οἰήσεται, καλῶς τοῖς τῶν ἁγίων προφητῶν χρήσομαι λόγοις. ἀκούετω τοίνυν „ Ἡσαΐας φάσκοντος· ποιήσωμεν εἰρήνην αὐ„ τῷ, ποιήσωμεν εἰρήνην οἱ ἐρχόμενοι. ἐπειδὴ δέ πως ἁλίσκεσθαι ἔοικεν ἐκφανὲς ὡς ἄν τις εἰκάσαι τὸ εἰρημένον, φέρε τοῖς ἀποσμήχειν εἰωθόσι τὰ ἐκ παλαιοτήτος χρόνοις νῦν κεκρυμμένα μελετῶντες τὰ θεραπαίνια, ὑπομνησθέραν τοῦ λεγομένου τὴν διάνοιαν καθαρήσωμεν· ἐμπέφυκε τοίνυν τοῖς τοῦ σαρκὸς ἡμῶν μέλεσι, φυσικός τις καὶ ὁμογνὴς, εἴ γε ἔστιν εἰπεῖν νόμος, ἐξοπλίζων ἡμᾶς τῷ πεποιηκότι θεῷ· καὶ τὸ οἰκεῖον φρόνημα τοῦ πνεύματος ἐπιθυμίαις ἀντιτιθεὶς· λογισμοὶ γὰρ ἡμῖν ἐντεῦθεν, καὶ ἀπάντων ἐπιθυμιῶν ἐκεῖ εὐαρίθμητος ἐσμὸς τοῦ εἰς τὸ ἄμεινον ἐλκύσαις ῥοπαῖς ἀντεξορμᾷ· καὶ ὥσπερ ἂν εἴπειν πολεμίων πληθὺν, τοῦ εἰς τὸ συμφέρον † ὀργαῖς ἑαυτὸν ἀντιτάττων. τοῦ ἔντος αὐθαδῶς ἐν ἡμῖν τυραννικῶς τοῦ σαρκὸς νόμου. καὶ ὁ μακάριος Παῦλος φανερόν „ πως καθίστησι βοῶν. συνήδομαι γὰρ τῷ νόμῳ „ τοῦ θεοῦ κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον· βλέπω δέ τερον νό„ μον ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου, καὶ „ αἰχμαλωτίζοντά με τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας, „ τῷ ὄντι ἐν τοῖς μέλεσί μου. ἕως ἂν δὲ ἐν ἡμῖν ὁ τοιοῦτος ἰσχύῃ νόμος, καὶ τοῦ πνεύματος ἐπιθυμιῶν † καταθρασύνηται, ἀντεξάγει ἢ τὸ οἰκεῖον θέλημα, καὶ δεῖ καὶ πρᾶξαι ἡμᾶς τὸ αὐτῷ δοκοῦν ἐκβιάζῃ, πολεμιωτάτους ἀπεργάζεται τῷ θεῷ, καὶ τῆς εἰρήνης ἐξείργει δεξιῶν, διατείχισται τοῦ τε πεποιηκότος φιλανθρωπίας, οὗ ἐν οἷς ἂν φαίνοιτο κεφαλῶν· ἀτονήσας δὲ, καὶ τῷ πρὸς εὐσέβειαν τόνῳ πολεμοκλάστου, καὶ τοῖς ἡττωμένοις ἐν ᾠδαῖς πρεπόντως, ῥίψαντός

† ἄλλ. πρὸς τὴν οἰκείας.

† ἄλλ. ὁρμαῖς.

† ἄλλ. καταθρασύνηται.

immensa vi potestatis suæ ad pristinæ gloriæ splendorem reuocauit, & exutos turpissimo peccati habitu, ad antiquę imaginis formam proprijs naturę coloribus delineatam traduxit, quicunq; ipsum agnoscentes, cum sapientissimo illo discipulo dixerint: *Dominus meus & Deus meus.* Ac beatum quidem illum prophetam Isaiam his verbis sancti Spiritus voce alloquebatur, *Clama in fortitudine, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam.* Quoniam verò & sacerdotij lege, & more maiorũ, & inueterata iam diuturni temporis consuetudine idem à nobis quoque (magna animi alacritate) præstandum esse intelligimus, age tuba sonantiùs exclamemus, illius quoque oraculi memores quod in psalmis scriptum extat, *Tempus faciendi Domino*; nam hoc quidem esse tempus faciendi Domino, nemo quisquam, vt arbitror, pernegabit. Quidnam verò facere oporteat, meritò quispiam discendi cupidior à nobis quæret. Ego verò qui sibi de his rebus quærendum, & huiusmodi interrogatione vtendum existimauerit, vehementer admiratus, haud malè cum sanctis Prophetis homini respondebo. Audiat igitur Isaiam dicentem: *Faciamus pacem ipsi, pacem faciamus qui ingredimur.* Quod cùm sit obscurius, quàm vt quiuis illud intelligere atque interpretari possit, age illorum consuetudinẽ imitati qui ea quæ ab antiquis temporibus hactenus delitescunt in lucem proferre soliti sunt, nos quoque eius dicti sententiã apertiùs explicemus. Est igitur in nostri corporis membris naturalis quædam & insita, vt sic dicam, lex, quæ nos aduersus Dei conditoris imperiũ armet, ac suos sensus ex aduerso spiritus desideriis opponat. Hinc cogitationum, peruersarumq; cupiditatum examen innumerabile contra impetus volũtatis ad meliora propẽsæ exurgit, & velut instructã aciem nitentibus ad id quod vtile est animi appetitionibus obiicit. Hanc carnis legem tam proteruam, quæque nos tyrannico dominatu premit, beatus quoque Paulus nescio quo loco apertè indicat clamans: *Condelector enim legi Dei secundùm interiorem hominẽ, Video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati quæ est in membris meis.* Donec igitur hæc in nobis lex dominatur, & contra spiritus desideria audacter insurgit, atque arbitrio nostro spoliatos sibi in omnibus obnoxios esse, & obtẽperare cogit, reddit ea nos omnino Deo quã inimicissimos, pacem arcet, nec eos in quos imperium exercet, vlla ex parte conditoris sui benignitate perfrui sinit. Contrà verò si animo se ad pietatẽ acriùs intendente ipsa debilitatur, & iis qui in acie vincuntur similem præbet speciem, tandemque proiecto

Isaiæ 40. 3.

Isaiæ 58. 1.

Psalm. 118. 126.

Isaiæ 27. 5.

Rom. 7. 22.

scuto terga vertit, facile iter ac planum ei qui rectè atque ex diuinæ legis præscripto vitam agere instituerit, ad Dei amicitiam relinquit. Hinc soluto se opponentium impetu, iis quę spiritus imperauerit, facile quod reliquū est, obtemperabimus; nec quicquam erit impedimenti, quominus *pacem ergo Deum* amplectendam esse arbitremur, qui per fidem in ipsum salutem consecuti sumus. *Mortificabimus membra quæ sunt super terram; fornicationem, immunditiam, libidinē, concupiscentiam malam, & cum his omnibus auaritiam.* Occidat, melioribus desideriis, tanquam acuto transfixa ferro, lex carnis. Cedat quicquid est in nobis terreni atque impuri sensus. Vincat porro diuina lex, hostemque potiùs fuget ipsa, quàm fugiat. Ea namque dum pollet magis, atque aduersariorum potentiæ superior est, ferit in nobis omne virtutum genus, ac fugitiuos antea, quàm acceptissimos Domino reddit, tum spe sanctorum, qua nihil optabilius est, ea carentium animos complet. At si fortè corporeis motibus, veluti reflante ventorum impetu agitata retrocedat, tunc scilicet securitas nostra omnis ad nihilū recidet, peccato contra nos, nobis ita volentibus, inualescente, *parte sq. vulpium erimus*, vt scriptum est, omnemque ex animis nostris honestatem eradentibus nobis, sceleсti atque impuri dæmones auferent: atque instar vineæ, quæ nec circùm sæpibus, nec vlla custodum diligentia munita sit, expositi, atque obuij prædatorum licentiæ relinquemur. Quòd si mala hæc effugere cuilibet optabile est, strenuè quisque & ex animo ieiūnandi exercitationē amplectatur, totius sanctimoniæ fontem, castiget corpus suum, & in seruitutē redigat, ac laborum tolerantia seipsum, *velut agrum spinis circumsæpiat*, vt quidam è nostris sapientibus dixit. Et ad eos quidem qui ab aliqua virtutis perfectione propiùs absunt, nec à solidioris doctrinæ gustu omnino abhorrent, satis ea quæ dicta sunt sufficere arbitror, vt ad ea quæ honesta sunt exquirenda, quæque sibi profutura existiment vbique inuestiganda, animum inducant. Neque verò diutiùs iis, opinor, in hac re laborandum fuerit. Sola namque vt officio fungantur, postulatur alacritas animi, quæ siquid obstet, tanquam amnis incitatus prominentes in medio alueo ripas assiduè impellat, atque impetu insuperabili quicquid obluctatur euoluat. Quod verò inter ea quæ diximus præcipuum locum obtinet, reliquum est vt adiungamus, nempe qui hoc pacto vitam instituerunt, eos in patrocinio ac tutela Dei ipsius omnium victoris esse positos, & ipsum vnde rebus omnibus vis ac potestas, ad eosdē iuuādos virgæ instar ac neruorū obtinere.

Isaiæ 27. 5.

Coloss. 3. 5.

Psal. 62. 11.

1. Cor. 9 27.

Osee 2. 6.

τε ὁμῶ Ἐ φυγὰς ἀναδεικνύμενος τῆς ὀρθῶς
καὶ κατὰ νόμον τὸν θεῖον ἑλομένοις βιοῦν,
τὸ πρὸς θεὸν φιλίας τλῶ ὁδὸν ἀπαρήλατον
ἀπεργάζεται. εἶτα λελυμένῳ ἐντεῦθεν τὸ
τῶ μεσολαβόντων ἀφορμῆς, ζωθησόμεθα
λοιπὸν οἷς ἂν ἡμῖν ὀπιτάτῃ τὸ πνεῦμα· καὶ
τὸ † ἀντιδοτὲν σὺν ἔχοντες, ὅτι σωζόμενον † ἅπ. ἀν-
τλῶ πρὸς θεὸν εἰρηνῶν ἀγαπᾶν οἰησόμεθα πιστῶν.
δεῖν οἱ ἀφ' ὧ εἰς αὐτὸν πίστεως ὅπῃ σωτη-
ρίαν ἐρχόμενοι. † νεκρώνωμεν τὰ μέλη τὰ † ἅπ. νε-
ὅπῃ τῆς γῆς· πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πά- κρώσωμεν
θῳ, ὀπιθυμίαν κακλῶ, καὶ προσεπιτάτους "
τλῶ πλεονεξίαν· τιθνάτω ζωῆς εἰς τὸ ἀγα- "
θὸν ὀπιθυμίαις, ὥσπερ ὀχεῖ πιδήρῳ βαλλό-
μενῳ ὁ τῆς σαρκὸς νόμος. πιπίπτετω τὸ ἐν
ἡμῖν γεώδες τε καὶ ἀκαθαρτον φρόνημα.
καθαιρατείτω δὲ ὁ τῆς θεῦ νόμος· διωκέ-
τω ἢ μᾶλλον, ἢ φαινέσθω φυγάς. ἀρι-
στεύων μὲν γὰρ, καὶ τῆς πολεμοῦντος
ἰσχύος, ὅτι κρείττων διέμεινεν, ῥιζοῖ μὲν
ἀπίστων ἡμῖν ἀρετλύ. φιλαιτάτως ἢ τῷ δε-
σπότῃ σὺν πάλαι δραπέτας ἀποτελεῖ, καὶ
τλῶ τρισπόητον τῆς ἁγίων ἐλπίδα τοῖς σὺν ἔ-
χουσι πραγματεύεται. ἂν δέ πῃ τοῖς σαρκι-
κοῖς κινήμασιν, ὥσπερ ἀνέμων ἀντιπνοίαις
πισὶν ἀνωθέμενος ὀπίσω χωρῇ, τότε δὴ
τότε πᾶσι μὲν ἡ ἐν ἡμῖν ἀσφάλεια βαδιεῖ-
ται πρὸς τὸ μηδὲν, νοσῳμένης ἐν ἡμῖν τῆς
ἁμαρτίας ἐξ ἡμετέρᾳ θελήματος· μερί-
δες ἢ, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἀλωπέκων
ἐσόμεθα, πανέργοις καὶ ἀκαθάρτοις δαίμο-
σι τλῶ ἑαυτῶν χαριζόμενοι δύνασμίαν· καὶ
ὥσπερ ἀνείτις ἀμπελῶν, ὁμοῦ καὶ † θεργγία leg. θεγ-
καὶ τῆς τῶν φυλαττόντων νήψεως ἔρημος ὢν, κίας.
ἑτοιμοτάτη τοῖς διαρπάζουσι προκεισόμεθα
τροφή. ἀλλ' ἔπερ ἑκάστῳ γλυκὺ τὸ μηδε-
νὸς τῶν τοιούτων εἰς πεῖραν ἐλθεῖν, εἰσδεχέ-
σθω προθύμως τλῶ ἁπάσης σεμνότητος
μητέρα νηφαλίαν. ὑποπαζέτω τὸ σῶμα, καὶ
δουλαγωγείτω, καὶ διὰ βάλεσθαι πονεῖν,
ἀκάνθαις τὸ οἰκεῖον κτῆμα προφραττέτω·
καθάπερ ἔφησέ τις τῶν σοφῶν ἐν ἡμῖν· τοῖς
μὲν ἓν τελειοτέροις τλῶ ἔξιν, καὶ † στερεω- † Puto
τέροις δυναμένοις ἀποτρεύεσθαι μαθημάτων ἀπο- στερεωτέρων
χρήσθαι οἶμαι καὶ ταῦτα πρὸς τὸ δυνασθαι, καὶ λιαν
ἀπετῶς ὅπῃ τῶν δεόντων ἐχοίχεσθαι ἥρων.
καὶ πανταχόθεν ὅπερ ἂν αὐτοῖς φαίνηται
λυσιτελῶν ἐρανίζεσθαι. δεῖ ἢ οἶμαι, πόνων
† αὖτε ἀ μακρῶν· ἀρκέσει γὰρ εἰς τὸ δυνασθαι † leg. ἀφ-
κατορθῶν ἡ προθυμία πλαμὺς ῥεῦμα θ' ὁλι- τοῖς.
κλω, καθάπερ λίνας ὄχθας ἀεὶ τὸ ἀνθιστάμενον
ὑποτύρσου, καὶ ἀπλησονεκτήτοις ὁρμαῖς τὸ ἀν-
λιτεῖνον ἐξαφανίζουσι. ὃ ἢ δὴ † μεγίστω ἐστὶ † χρ. μέ-
τῶ ἐν τοῖς εἰρημένοις προπετείας προσθεῖναι χιόν ἐστι.
λοιπὸν ἀναγκαῖον. τοῖς γὰρ κατὰ τὸν δε-
διηρθρισμένοις τρόπον, αὐτὸς ὁ πάντα νι-
κῶν ἐπαρωγὸς θεός. καὶ ἡ † πάντων ἰσχὺς, † Add.
καὶ δύναμις, βακτηρία Ἐ νεῦρα γίνεται· αὐτοῖς.

καὶ

μαρτυρήσῃ λέγων ὁ σοφώτατος μελῳδός·
" Ἡ ῥάβδος σου, καὶ ἡ βακτηρία σου αὐτά με
" παρεκάλεσαν. ὅτι μὲν ἂν λαμπρῶς καὶ ἀξιο-
θαυμάστως τὸ πρὸς θεὸν εἰρηνικὸν εἰσὶν οἱ καρ-
ποί, σωφρόνως παντὶ δῆλον τῷ εὖ φρονέν-
των· ἀνασκοπούμενος δέ, καθάπερ οἱ πρὸς
ἄκρον γηλόφου τινὸς ἀναβάντες, καὶ πρὸς
ὅσον οἷόν τε ἐκτείνεσθαι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡ ὄψις,
τοσοῦτον διαβλέψαντες ὁρᾶν· οὕτω δὴ κἀγὼ
κύκλῳ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς διανοίας περιάγων,
καὶ τὰς τῶν πραγμάτων, ὡς ἔνι μάλιστα διά-
σκεπτόμενος φύσεις, μόνον οὐχὶ πρὸ ὀμμάτων
† leg. ὅτι τοῖς ἀρτίως διηγγελμένοις ὑπὸ τοῦ λόγου, † ὅτι
δεήσει. δή σοι τὰ πρὸς εἰρήνην μελετᾶν τῷ θεῷ συμ-
βουλεύειν· ἀλλ' ἤδη μοι καὶ ἑτέρας ἀνδρῶν ἀ-
ναδείκνυται πλῆθος. ὥσπερ γὰρ τὰ τῶν μοσχευ-
μάτων ἀρτιθαλῆ τε καὶ ἀρτιγονα μόλις τὴν πε-
κάσης † ὑπερτέλλοντα γῆς, ταῖς τῶν ἀφυ-
† ἄλλ. ὑ- τικτόντων ἐμπειρίαις, καὶ ταῖς τῶν ὑδάτων
περτέλ- παροχαῖς εἰς αὔξησιν ἐπείγεται· τὸν αὐτὸν
λοντα. δὴ τρόπον κἀκεῖνοι ἄρτι καὶ μόλις τοῖς τῆς
ἐκκλησίας ῥιζωμένοις κήποις, ὥσπερ τινα
πηγὴν ὑφ' ἑαυτοὺς τὴν ἐκ τῶν διδασκάλων καλοῦσι τέχνην. οἷς δὴ καὶ μάλιστα
πρέπειν ὑπολαμβάνω, τὴν καλὴν ἐκεί-
νην τοῦ προφήτου φωνὴν ὑποφθέγξασθαι·
" ποιήσωμεν εἰρήνην αὐτῷ· ποιήσωμεν εἰρή-
" νην οἱ ἐρχόμενοι· ἐρχόμενοι δὲ πόθεν; ἢ καὶ
ὅποι καταλύειν μέλλοντες, ἄξιον ἰδεῖν. ἀλλ'
ἔστι παντὶ σαφὲς, ὡς βαδίζει μὲν ἀπὸ τῆς
πίστεως ἐξ ἀμαθίας τὰ ἔθνη πρὸς παιδευ-
σιν· ἐξ ἀβελτίας εἰς εὔφρονα λογισμὸν· ἐκ
μακρᾶς δὲ σωτηρόφου πλάνης, εἰς ἀληθεστέ-
ραν περὶ τῶν ὄντων ἁφὴν, εἰς θεογνωσίαν,
εἰς δικαίωσιν, εἰς τὸ βίου ἐξηλλαγμένως,
ἢ πρότερον. εἰς ἐλευθερίαν, εἰς ἀνανέωσιν, καὶ
† ἄλλ. ἀπταίστως εἰπεῖν, εἰς † ἄνω πέφυκεν
ἀνθρώπω. δρεπτίω τε καὶ δίαιταν· † ἄνω δέ φημι, λογι-
† ἄλλ. κῷ δηλονότι καὶ κατ' εἰκόνα πεποιημένῳ τοῦ
ἀνθρώπου. κτίσαντος. οἱ γὰρ τοῖς τοῦ διαβόλου πανουρ-
γήμασιν ἀναπεσοβημένοι τὸν νοῦν, εἰς πρὸς
τὰ τῶν εἰδώλων ἀνεπιτήδειοι παίγνια· καὶ τῷ
ξύλῳ λέγοντες, θεός μου εἶ σύ, κατὰ τὸν προ-
φήτην, καὶ τῷ λίθῳ, σύ με ἐγέννησας· πάσης
μὲν ἂν εἴη ἀβελτίας εἰκότως ἀνάπλεως· καὶ
ταύτην ἐφ' ἑαυτοῖς καλοῦσι τὴν ψῆφον παρὰ
† leg. μοι. τοῖς τὰ δίκαια κρίνειν ἐπιτάττουσι· καὶ † μὴ
δοκοῦσιν, ἐρῶ γὰρ ὅπερ ἀληθέστερον εἰπεῖν·
† leg. ὅσον. † ὅσοι μὲν εἰς τὸ τοῦ σώματος φύσιν, διαφωτίζειν
εἰς τὸν ἄνθρωπον· καὶ μόνοις τοῖς ἐντεῦθεν χαρα-
κτῆρσι, καὶ σχήμασιν· ὅτι δὴ καὶ ζῶα λογικὰ
γεγόνασιν ἐπιγινώσκειν· τὸ ἡλίκον εἰς νοῦν καὶ
† ἄνευς. λαὸν αὐτῷ τὸ τὸ ἀλόγων † ἀνοίαις ἀμιλλᾶσθαι
Φιλοδίμοτερον. δοίη σοὶ ἄνωθεν αὐτὸς καὶ τοῦτο
† ἄλλ. περι- κρατεῖν εἰ τὰ παρ' αὐτοῦ γινόμενα † περισκέ-
σκέπτοιτο. πτοιτο. ἀλλ' ἵνα μὴ δοκοίην διαλοιδορεῖσθαι
μᾶλλον αὐτοῖς, ἢ πραγμάτων διελέγχειν, ὡς πολὺ
τοῦ δέοντος ἀποστατήσαντας, καὶ πρὸς ἐχάτιον

Quod idem testatur sapientissimus psaltes, illis verbis: *Virga tua, & baculus tuus, ipsa me consolata sunt.* Psalm. 22. 4
Pacis igitur cum Deo conciliatæ ac retentæ fructus egregios & admirabiles esse, nemo, vt puto, sana mente præditus inficiabitur. Sed dum attentiùs meditor, atque velut qui ex edito colle omnia lustrare oculis, quantùm ipsorum acies eniti potest, vndequaque contendunt: sic ego oculos mentis in omnes partes circumfero, ac rerum naturam, quantum licet, exactè contemplor, non iis tantummodò quos nuper memorauimus, vt de pace cum Deo habenda soliciti sint, persuaderi arbitror oportere, sed alia præterea quædam se mihi offert hominum manus. Et quemadmodum recentes ac tenellæ propagines arborum, quæ vixdum è terra ipsas gignente emergũt, agricolarum solertia excultæ, atq; immissis fontibus irrigatæ augescunt; eodem modo illi quoque in Ecclesiæ hortis iamiam enati, velut irriguum fontẽ, Doctorum in ipsis iuuandis diligentiam requirunt. Apud quos etiam præclaram illam Prophetę vocem vsurpare maximè consentaneum esse arbitror: *Faciamus pacem ipsi, pacem faciamus qui ingredimur.* Isaiæ 27. 5. Sed vndenam hi aduenĩat, aut quem ad locum denique progrediantur, meritò quæri potest. Porro nemini dubium est progredi gentes per fidem, ab rudi imperitia ad liberalẽ disciplinam; à temeritate ad prudentiam; ab longo & congenito errore ad veriorem de rebus existimationem, ad Dei cognitionẽ, religionem, vitæ normam longè à priore diuersam, ad libertatem, ad renouationem morum, atq; vt vno verbo dicam, ad hominis naturæ cõsentaneam virtutis perfectionẽ institutumq; viuendi, hominis, inquã, ratione præditi, atq; ad sui conditoris imaginem efformati. Nam qui diaboli artibus sibi mentem eripi patiuntur, atque in idolorum vanis stupẽtes ad ligna dicunt: *Deus meus es tu,* Ierem. 2. 27. vt est apud Prophetã, *& lapidi, Tu me genuisti,* iis hominibus nihil imperitius esse fateri necesse est, nec aliter de ijs statuent illi, quibus ęqua lance rerum momenta perpendere studium & cura fuit. Ac mihi quidem videntur, (si vera proloqui licet) in corporis quidem figura seruare naturam hominis, atq; illius solo habitu & ornatu homines sese natos esse declarare; quod verò ad mentem attinet, mentique adiuncta, vehementer admodum cum brutis animantibus tarditate ac stoliditate certare. Quinimo eos in hoc certamine etiã superiores esse, si quis illorum actiones attentiùs intueatur, haud grauatè concedet. Sed ne videamur ipsos magis conuitiis insectari, quã vrgere argumentis, quibus eos ab officio quã longissimè fieri potest abscessisse demonstremus,

mus, ipsum iam audiant omnium Deum ac Dominum, apud vnum è Prophetis tale quidpiam pronuntiantem: *Videte quoniam cinis est cor ipsorũ, & errant.* Errant illi siquidẽ reuera, qui à recto, vt sic dicam, tramite diuinæ agnitionis abducti, inuijs sese diuerticulis opinionum, stultitiæ, & fraudibus, omniq́ue temeritate implicitis ita permiserunt, vt honorẽ ineffabili ac supremę naturæ debitum, lignis ac lapidibus deferrent, quæq́; hominum industria fabricata sunt, excellentiora esse ipsis hominibus iudicent, & quarum rerum domini à natura sunt instituti, earum se ipsi vicissim seruos esse profiteãtur. An verò ijs qui omnia recto iudicio examinant, quidquã absurdius videri queat? Verùm me de his rebus differẽtem illud quoq; præterea non fugit, non deesse cõplures qui tam humiles & abiectas de diuinitate opiniones repudient, atq; aliam erroris viã velut sublimioribus vestigijs ingressi, ad ea quæ in rebus creatis nobilitate præ cæteris excellunt, confugiendũ esse opinantur. Supercilio itaque ad frontem sublato, latum quiddam sonorumq́; excreantes, tum barbã bene longam demulcentes manu, cæli structuram demirãtur, quippe quod suo ambitu vniuersa quæ sub sole sunt complectatur, & velut in gremio vniuersa contineat, sitque instar vmbraculi supra res alias vndequaq; diffusum: hinc syderum ipsi inhęrentium situm curiosè rimantur, comminiscunturque solis & lunæ cursus, ignem verò, aquam, aërem, ac terram tanquam rerum elementa producũt, tum rerum creatarum originem, ex quatuor principiorum concretione à se deprehensam fuisse fabulosa oratione decantãt. Hinc cùm omniũ imperatorẽ ac ducem inuestigare, atque ex rerum creatarũ pulchritudine ad Dei agnitionem, cuius beneficio illa ornata visuntur, gradum facere debuissent, ipsi nihil aliud quàm res effectas admirantur. quo quidem an vllum, obsecro, maius erratũ admitti, aut in contemplanda rerum natura quidquã magis inconsideratè fieri potuit? Est verò illud, vt puto, vnicuique notissimũ, si quis domum, aut nauẽ, aut aliud eiusmodi quidpiam, summo artificio elaboratũ intueatur, suam illum adhibere in admiratione prudentiam, atque vbi rei quam præ oculis habet, situm, descriptionem, ornatumq́ue collaudarit, commeare illico animum ad artificij eius auctorem, quantusque ille vir, quantaque illius in tam præclari operis molitione solertia fuerit, cogitare. At hi homines, in sola verborum volubilitate occupati, linguaque in variis, vt sibi persuadent, disciplinis explicandis exercitati, ad ea solùm quæ vident animum intendentes, nec vlteriùs cogitatione prouecti, ipsum rerum omnium conditorem, &

Sap. 15. 10. ἀποδημίαν ἀποστατήσαντας, αὐτὸν ἤδη παροίσω τὸν ἁπάντων θεὸν καὶ δεσπότην, τοιοῦτόν τι λέγοντα δι' ἑνὸς τῶν προφητῶν. ἴδετε ὅτι σποδὸς ἡ καρδία αὐτῶν, καὶ πλανῶνται. πλανῶνται γὰρ ὄντως, τυφλοὶ ὄντες τὴν ἀλήθειαν, ἵν' ἔτως εἴπω, τῆς θεογνωσίας ἐκβεβηκότες σκοπῆς. βδάτροπαῖς δὲ ἔοικεν ἀνοήτοις, καὶ λογισμῶν ἀπάταις διεστραμμένοις εἰς πᾶσαν †ἀβελίαν καταστερόμμοι, ὡς καὶ τῆς ἀῤῥήτου, καὶ πάντα ὑπερκειμένης οὐσίας τιμὴν δόξαν, ξύλοις καὶ λίθοις ἐπασωτεύεσθαι, καὶ ἀμείνων τῶν ἀνθρωπῶν ποιεῖσθαι φύσεως τὰ δι' αὐτοῦ εἰς τὸ εἶναι παρηγμένα, καὶ δεσπότας ἀπηῤῥάφων, ὧν αὐτοὶ γεγόνασι κύριοι. Εἶτα τὶ τοῖς ὀρθῶς ἐξετάζουσι φαίνοιτ' ἂν τῶν τοιούτων βδαλογώτερον· ἀλλ' ὁ γάρ με τὸν περὶ τούτων διειληφότα λόγον, λανθάνει πρὸς τοῖς εἰρημένοις καὶκεῖνο· ὡς ἀποφοιτῶσι μέν εἰσι τῆς ὄντως χαμεζήλου λατρείας· ὑψηλοτέραν δὲ ὥσπερ ἀπιτηδεύοντες πλάνην ὑπὲρ τὰ τῶν κλισμάτων ἀναφεύγειν οἰόμενοι δεῖν ἀπιστημότερα· καὶ κροτάφοις μὲν, γείτονα τῷ ὀφρυῷ ἀναπάσαντες· ἀναπτύοντες δὲ πλατύτε καὶ μέγα· καὶ γλυκαίδα μακρὰν τῇ χειρὶ καταξαίνοντες, ἔργον μὲν ἀποθαυμάζουσι, κύκλῳ πάσης †περιτεθεῖσαν τὴν ὑφ' ἡλίῳ ἄλλ. περιτεθείσθω. λέγοντες, καὶ ὥσπερ ἐν κάλπιδος ἔχει τὰ σύμπαντα· σκηνῆς τινος δίκην τοῖς ἔσω κειμένοις ἀπιχεόμενον. εἶτα τοὺς ἐν αὐτῷ τῶν ἄστρων περιεργάζονται θέσεις, καὶ ἡλίκα μὲν καὶ σελήνης καταπλάττονται δρόμους· πῦρ δὲ, καὶ ὕδωρ, καὶ ἀέρα, καὶ γῆν ὡς δεχὰς τῶν ὄντων εἰσφέρουσι, καὶ ῥίζαν λύρηθεν τοῖς γλυπτοῖς τῶν στοιχείων μυθολογοῦσι ζωόδον. Εἶτα δέον αὐτοὺς τὸν τῶν εἰρημένων ἀξιάρχοντε καὶ ἡγεμόνα ζητεῖν, καὶ ἀπὸ τῆς τῶν κλισμάτων καλλονῆς ἐπὶ τὸν τούτων κάλλους αὐτῶν δωτῆρα θεὸν ἀνατρέχειν, ὅλον τοῖς ποιήμασι τὸ θαῦμα χαρίζονται· καὶ πῶς ἂν εἴποι μοι μείζονως ἐσφάλησαν; ἢ πῶς ἄν τις ἀβελτέρου τινὸς τῶν ὄντων κατασκέψατο φύσιν, καί τοι πᾶσιν οἶμαι τοῖς ἔσιν ἐστὶ περιβλήτατον. ὡς εἴτις οἴκου ἢ ναοῦ, ἢ ἕτερόν τι τοιοῦτον ἐπιχειρεσκεῦα διηρτισμένον θεάσαιτο, οὐκ ἀπαμβλύτῳ χρῆται τῷ θαύματι, ἀλλὰ †τῇ θέσει, τὴν κατασκευὴν, †τὸ κάλλος τῶν ὁρωμένων ἐπαινέσας, τὸν †τεχνίτην δίχα φαντάζεται, †τίς τε ὁ πόσος εἴη κατὰ τὸν νοῦν, ὁ τῶν ἁπάντων καλλίστων δημιουργὸς ἐννοεῖ. ἀλλ' οἱδὲ περὶ μόνας τὰς τῶν λόγων τροφὰς καὶ ποικίλοις ὡς οἷόν τε μαθήμασι κατεγλωττισμένοι, μέχρι μόνων τῶν ὁρωμένων τὴν διάνοιαν ἐκπαίσαντες, καὶ τὴν ἐπέκεινα τούτων νοῦν κολοβώσαντες φορὰν, οὐχ ὁρῶσι τὸν ἁπάντων δημιουργὸν

†ἀβελίαν potest iũgi, vel cũ διεσπαρμένων, vel cum καταστερόμμοι.

†ἄλλ. τὴν θέσιν.

†add. καὶ.

†ἄλλ. ἀριστοτεχνίαν.

καὶ τεχνίτην θεὸν· οὐδὲ οὕτω τιμῶ δόξαν ἀναπλέντες, ἃ τε δὴ κυρίῳ, καὶ τῶν ὅλων ποιητῇ, ἀποδεχόντων τιμὴ ἐν τοῖς ποιήμασι τάξιν, ἵνα δὴ σωφρονίστινες εἶεν ὄντως σοφοί. νυνὶ δ' εἰς τοῦτο πεσόντες ἀνοίας, οὐκ αἰσθάνονται. ὥστε εἴ καὶ πᾶσιν εἰσκόμιζον †ἄλλ. πρὸς ποθὲν ὑπὲρ ἐμοῦ † πατρὸς τιμῶ ἀκροτάτην ἀβελίαν καταφρονεῖν, οὐκ ἂν οἶμαι μείζονως αὐτοῖς διωνύθη τὸ παράλογος πάθημον. ἀλλ' †ἤκετω μοι Παῦλος, †ἄλλ. οἰκέτω. καὶ τοῖς ἐμοῖς περὶ τούτου μαρτυρείτω λόγοις ἀναφθεγγόμενος· ἡ σοφία γὰρ κόσμου τούτου, μωρία παρὰ τῷ θεῷ ἐστιν· ὅτι δὴ ἀληθὴς ἡ ἁγία φωνή, μαρτυρῶν τῶν πραγμάτων † ὄντες ἐρεύνης, μανθάνομεν. πρῶτον μὲν γὰρ ὄχλον τῷ βίῳ θεῶν ἐπεισφέρουσι, καὶ τοῖς προσκυνοῦσιν ἀγνοούμενον ἐξ ὧν ἐνίοις, οὐδὲ τὸ κοινὸν δὴ τοῦτο καὶ ἀνθρώπινον ἀποσώζοντες σχῆμα, ὑὸς ἢ κυνὸς ἐγκαταμίξαντες μοῖραν, μεμοιχευμένῳ ὥσπερ ἡμῖν εἰσφέρουσι τὴν φύσιν, καὶ νόθαις ὅσαι χαρακτήρων ἐξαλλαγαῖς τὴν καλλίστην τῶν ὑπὸ γῆς περιγράφουσιν εἰκόνα. ἀλλὰ τί μοι καὶ μακρὰς ποιεῖσθαι τοὺς λόγους περὶ τῶν ὄντως ἑτοίμων εἰς γέλωτας ἐπ' ἐκεῖνον δὴ μᾶλλον ἰωμεν, ὅπερ ἐστὶν ἀναγκαῖον· καὶ πῶν τοῦτό φημι· βαθὺς ἦν ἀμαθίας τοὺς Ἑλλήνων παῖδας περιχεῖται σκότος. καὶ δίκην ἀχλύος ταῖς ἁπάντων διανοίαις ὑπιπτόμενος, ἀναβλέπειν μὴ περὶ τὸ †συμφέρον θύραν οὐκ ἐᾷ. ἀβασανίστοις †τοῦτο τὸ ἢ μᾶλλον, καὶ διεψευσμένοις λογισμοῖς † τὸν τῆς ἀληθείας ἐξοικίζει δογμάτων. τί γὰρ δὴ καὶ ποιοῦσιν οἱ παράφρονες; ὑποστρέβλουσι τῶν καλλίστων τὸν ἄνθρωπον, καὶ τὸ μέγα τῆς φύσεως γέρας πληροῦντες, ἀφανίζουσιν. ἃ γὰρ δὴ φασιν, οὐδὲ βούλονται τῆς ἑαυτοῦ προαιρέσεως εἶναι κάτοχον· οὐδὲ ἐλεύθεραν ἐν τοῖς πρακτέοις ποιεῖσθαι τὴν αἵρεσιν, ὡς τὸ ἐφ' ἑκάστῳ τῶν ἔργων † ῥιπτοῦν μὴ τοῖς αὐτοῦ κεῖσθαι θελήμασιν, †ἄλλ. ῥοπτοῦν. ἀλλὰ ταῖς ἑτέρων ὑπονεμῆσθαι ψήφοις· εἱμαρμένη γάρ τις καὶ ἡγεσις, ὡς φασι, κατὰ τὸ αὐτῇ δοκοῦν, τὸν ἑκάστου βίον ζυγοστατεῖ καὶ ὑπονέμει μέν τισι τὰ κάλλιστα, καὶ οἷς ἂν δέξαιτό τις δικαίως προσομιλεῖν· ἀντορέγει δὲ πάλιν ἑτέροις, ὧν οὐκ ἂν ἔλοιτό τις εἰσφαραυλεῖν· ὡς αὐτόκλητον μὲν, οὐ μηδενὶ βαδίζειν, μήτε τοῦ ἐπ' ἀγαθοῖς ἐξουσίαν ἔχοντα, μήτε μὴν τοῦ ἐπὶ θάτερα· σειρᾶς δὲ ὥσπερ, καὶ τοῖς ἐξ ἀνάγκης, ἵν' ὅτως εἴπω, καλεῖσθαι χοινίοις πρὸς ἄμφω· ἵνα μηδὲν ἔτι τῶν ἀλόγων διαφέρῃ ζώων, ὁ πάντων ἄνωθεν τὴν ἡγεμονίαν λαχών.

& parentem Deum non agnoscunt, nec illi tanquam domino, atque vniuersorum procreatori honorem habentes, ordinem vllum in rebus creatis admittunt, qua in re se prouidos veréque sapientes probauissent. Nunc verò eò amentiæ nihil sentientes prolapsi sunt, vt illos existimem, si in hoc vt stultissimi fierent, omne studium atque operam locauissent, in eo quod malè concupierant obtinendo feliciores esse nullo modo potuisse. Prodeat verò mihi in medium Paulus, meamq; de hac re sententiam suo testimonio confirmet: *Sapientia*, inquit, *huius mundi, stultitia est apud Deum.* Quam quidem sancti viri vocem veritati consentaneam esse totius rei naturam scrutati facilè reperiemus. Primùm namq; Deorum turbam in vitam inuehunt, ipsis qui venerantur ignotam, tum quibusdã ex illis communẽ quoq; hanc hominum figuram eripiunt, & cum ea sic aptant porcinæ aut caninæ partes, vt naturam velut adulterio pollutam nobis exhibeant, atque adulterina commixtione formarũ, pulcherrimam ex omnibus quæ in terris conspiciuntur figuram corrumpãt. Sed quid ego de tam ridiculis rebus verbosiùs differo? quin ad illud potiùs de quo iam agi necesse est, transeo? Quidnam verò illud est? Nox quædam inscitiæ tenebrosa Græcorũ animos occupauit, ac nebulæ instar illorum mentibus offusa attollere oculos, & quæ sibi profutura sint inuestigare haud finit; quin eos potiùs incertis ac falsis ratiocinationibus deceptos, in maxima dogmatũ quæ à veritate traduntur, ignoratione constituit. Nam quid tandem præter cætera insani homines excogitauere? Quod est in homine omnium præstantissimũ, id homini eripiunt, ac munus quo nullum maius à natura datum est, vanis commentis auferunt. Siquidem illum voluntatis suæ potentem, libertatisq; in agendo compotẽ esse præfractè negant, proinde, quòd quis ad quamcunq; actionẽ feratur, id non in eius qui agit voluntate positum, sed ab aliis quibusdam causis pendere contendunt. Fatum siquidẽ, & genitura quædam, vt aiunt, vitam vniuscuiusq; moderatur, ac vni quidem optima tribuit desideria, per quæ facilè in bonorum virorum numerum veniat, in alio rursum cupiditates immittit eorum, quæ ille vt sponte aggrederetur, nunquam omnino adduci potuisset. Nihil itaque hominem suopte consilio ac nutu facere, aut attentare, neque vlla bene, vel malè agendi facultate præditum esse, sed veluti vinculis quibusdam, ac necessitatis, vt sic dicam, catenis constrictum ad vtrumque pertrahi, vt proinde nihil relinquatur in quo à bestijs differat hoc animal, cui imperium in res omnes cælesti prouidentiæ decreto concessum est.

1. Cor. 3. 19

Faciunt idem prorſus, vt mihi quidem videtur, qui eiuſmodi opinionibus adhæſerunt, ac ſi quis vbi aurigam conſtituiſſet curruiq; præfeciſſet, mox regendorum equorum curam alteri demandaret. Sed nec ille auriga ſibi quicquã ex victoriæ gloria decerpet, nec ſi è curru effuſus obteratur, ſibi ipſe auctor calamitatis fuiſſe meritò exiſtimabitur. Cauſam alij ſuſtinent vtriuſq; caſus, illi nimirũ quibus habenæ creditæ, non qui currui, omni agendi quidquam ereptâ facultate, otioſus inſidebat. Quorum namq; quis facultatem nullam habet, quo iure alius ab eo rationẽ repoſcat? Tum verò id faciet, cùm in manu eius qui agit ſitum eſt vtrum velit, & illum deniq; quicunq; rei exitus fuerit, non alium quempiam auctorem euentus agnoſcet. Sed vt ex narrationibus quibus ſuos illi libros infarciunt, atq; ex ipſorummet fabulis contrà ipſos argumẽta colligentes, plenam eſſe ineptiarum ſtultitiæq; haud mediocris opinionẽ hanc, apertiùs auditoribus demonſtremus, nec quidquã iis hominibus dementius fieri potuiſſe, qui nec ſui arbitrij hominem eſſe in iis quæ agit, nec ſponte ſua ad ea quæ magis collibitũ fuerit, ferri poſſe ſentiunt, pauca quædã è multis, vt antea dixi, commemorabo. Tantali igitur neſcio cuius, Tityiq; , & Ixionis, Siſyphiq; calamitatis, eorum libri meminere, pœnaſq; ab illis, & valdè quidem ex merito perſolui autumant, quas ipſi nimirum pro ratione criminum excogitauere. Tantalo ſiquidem ſaxum ingens ceruici impoſitum imminere, eumque impendentis periculi metu aſſiduè torqueri aiunt. Inde ſi quærat quiſpiam huius mali cauſam, quòd linguã procacẽ habuerit vociferantes audiet, atque hoc vitium fœdiſſimi morbi appellatione circunſcribẽtes. Alterius verò, cui Tityo nomẽ, per tota nouem iugera corpus protendunt, geminaſq; affixas vultures hominis iecur depaſci tradunt, atq; illi quoque noxam quandam conceptæ libidinis cauſam æternæ calamitatis præbuiſſe affirmant. Ixionem porro, & Siſyphum aſſerunt, illum quidem non intermiſſa voluentis rotæ vertigine perpetuò agitari; alterum verò diuturno ſudore puniri: eoſdemque ne per iniuriam torqueri exiſtimes, neque paucorũ, neque mediocrium criminum reos faciunt. At ſi reuera, quemadmodũ illi putant, fatali neceſſitati obnoxium eſſe hominem arbitrabimur; non iam ij quos paulò antè nominauimus, delictorum, ob quæ ſupplicia in illos decreta ſunt, culpam ſuſtinẽt, ſed fatum potiùs, quod & ad eiuſmodi facinora impellit, & cùm vniuſcuiuſq; voluntatem pro arbitrio moderetur, ſolum meritò accuſari debet. Aut ergo illi ſoluantur pœnis, atque ab ęternorum ſup-

καί μοι δοκῶσιν οἱ ταῖς τοιαύταις συντιθέμενοι δόξαις ὥσπερ ἡνίοχον ἱστοιεῖν, ὡς ἂν εἰ καί τινα ἡνίοχον ἡσαντες, καὶ τῶν ἁρμάτων αὐτὸν ἐπιβιβάσαντες, ἑτέρῳ τὸ ἱππηλατεῖν ἐπιτρέψειαν· ἀλλ' ὅτε τὴν ἐπὶ τῷ νικᾶν ὁ τοιοῦτος ἀποίσεται δόξαν, ὅτε μὴν εἰ σωτηριοῖ πεσών, αὐτὸς ἑαυτῷ παραίτιος ἔσται παθὼν γεγονέναι πιστεύσει. ἑτέρων γὰρ ἔργων ἀμφότερα, καὶ τῶν τὰς ἡνίας ἐχόντων, ἃ δὴ μάτην τοῖς οἴαξιν ἐφεστηκότος ἡ †ἔμβασις· ὧν γὰρ ἄν τις οὐκ ἔχει τὴν ἐξουσίαν, πῶς ἂν εἰκότως †leg. ἔκβασις. αὐτῶν ἀπαιτοῖτο οὖν λόγους; τὸ γὰρ ἐν προαιρέσει τῇ τοιαύτῃ κεῖμενον, ὅσοι περ †ἂν ἔχει ἢ καὶ πεπόηται δηλονότι, †leg. αὐτῷ καὶ οὐχ ἑτέροις ἀναθήσει τὰς αἰτίας. ἀλλ' ἵνα καὶ διὰ πραγμάτων, ὧν ἐκεῖνοι δὴ βίᾳ καταῤῥαψῳδήκασι, καὶ διὰ μύθων τῶν παρ' αὐτοῖς οὖν ὅτι τὸ ληρεῖν αὐτοὺς ἐλέγχους ἐρανιζόμενοι, γυμνότερον τοῖς ἀκροωμένοις ἐπιδεικνύωμεν, ὡς ἀμαθίας αὐτοῖς ἐστὶ τυχόντος τὸ δόγμα πεπλήρωται. καὶ τὸ μὴ ταῖς οἰκείαις ἐπιλαμβάνειν κεφαλαῖς βλαῖς ἐν τοῖς πρακτέοις τὸν ἄνθρωπον. μηδὲ αὐτονόμῳ γνώμῃ βαδίζειν ἐφ' ὅπερ ἂν βούλοιτο, τὸ ἑκάστης ἀνοίας ἔγκλημα φέρει, ὀλίγων, καθάπερ ἤδη πρόσθεν, ὑπομνηθήσομαι. Ταντάλου γοῦν, καὶ Τιτυοῦ, καὶ Ἰξίονος, καὶ τοῦ Σισύφου ταλαιπωρίας, οἱ παρ' ἐκείνοις μνημονεύονται λόγοι· καὶ δίκας αὐτοὺς ἀπολιννύειν, καὶ μάλα δικαίως διηχυρίζονται, ὡς αὐτοὶ κατὰ τὸ εἰκὸς ἠβουλήθησαν. Τάνταλον μὲν γὰρ λίθου τῇ κεφαλῇ δυσανχθεστάτου λίαν ἐπιπεπτωμένου, καὶ φόβῳ κινδύνων ἀεὶ προσδοκωμένων κολάζεσθαί φασιν. εἶτα τὴν αἰτίαν εἴτις ἔροιτο τοῦ κακοῦ, ὡς ἀνόλεθρον ἔχει γλῶτταν ἀνακεκραγότων ἀκέστου· καὶ νόσον αἰσχίστῳ ὀνόματι γραφόντων τῷ πάθει. Τὸν δέ γε Τιτυὸν τὸν ἄτω καλούμενον, ἐπ' ἐννέα μὲν ὅλοις ἐκτείνεσι πλέθροις· †ἀνημένων ἢ ξυνωρίδι γυπῶν τὸ ἧπαρ ἀνακείρεσθαι λέγουσι, καὶ τρόπον ἀνολασίας πρόφασιν αὐτῷ τὰ ἀνήκεστα συμφορᾶς γεγονέναι διηχυρίζονται. Ἰξίονα δὲ καὶ Σίσυφον, τὸν μὲν, ἀεικινήτοις τροφαῖς, καὶ τροχῷ πρὸς ὁδοὺς ἐπεστραμμένον· τὸν δὲ ἰσχνῷ μακρῷ κολάζεσθαί φασιν. εἶτα †τούτοις, ἵνα δὴ δικαίως φαίνοιντο †leg. τὰ μωρεύμενοι, διαφόροις πλημμελημάτων τὰς ἐπιβολὰς ἐπιτελοῦσι γραφαῖς· †ἀλλ' ὥσπερ ὄντως †leg. ἀλλ' ἐπὶ κατὰ τὰ αὐτῶν διάληψίν τε καὶ ἔννοιαν, ταῖς ἐξ εἱμαρμένης ἀνάγκαις ἐπικεῖσθαι νομιζόμενόν τε ἄνθρωπον, οὐκ ἂν εἶεν, ὡς γέ μοι δοκεῖ τῶν ὀρθῶς ὀνομασμένων τε ἐφ' οἷς πέπονθασι πλημμελήματα, ἀλλὰ τὰ εἰς ταῦτα καλύσης εἱμαρμένης, καὶ διὰ τὸ δυσαθέτητον τῆς ἑκάστου γνώμης κρατεῖν ἐπὶ τοῦ χείρω πεποιημένης †τὰ ἑαυτῆς· ἢ τοίνυν ἀνείσθωσαν τὰ †leg. ἑαυτοῦ. ἀνηκέστου.

ἀνηκέστων λιμωρλῶν, καὶ ἃ ἀθυνάτα ζαλαιπωρίας ἐκεῖνοι. κατηγορείαθω ἢ μᾶλλον ἡ πλεονεκτήσιου γένεσις, καὶ ὑποκείαθω τοῖς κολασεῖς, εἴ τινες ἂν † εἶεν οἱ τοῦτο ποιεῖν ἐγνωκότες· ἢ ἥπερ τις ἐρεῖ δικαίως ἐκείνας κολάζεαθαι, γυμνὸν ἡμῖν ἀνάγκης ἐισκομιζέτω τὸν ἄνθρωπον. καὶ τ' ἐκ τῆς εἰμαρμένης ἀναιρείτω † πλεονεξίας, ἵνα Ταντάλα φαίνηται, καὶ Σισύφα τὰ ἐγκλήματα. εἰ γὰρ οἵδε τῶν ἀποπωτάτων ἢ παρ' ἡμῖν ὁ ζ δικαίᾳ ζεσμὸς, μὴ σοῦ ἡμαρτηκότας μᾶλλον, ἀλλ' ἑτέρους ἀντ' ἐκείνων εἰσπεάπεαθαι δίκας, πῶς οὐκ ἔχει πανταχῶ συμφανὲς, ὅτι τῶν παρ' ἐκείνοις νενομισμένων ζεῶν, ἁδὲν ἂν εἰκότως δοίη τις εἶναι τὸ ἀθλιώτερον, εἴπερ οἱ πάντων ζμανομεῖς καὶ ζαμίαι, πεπισευμένοι τὸ δύνασθαι κρίνειν οὐκ ἔχουσιν ὀρθῶς. πῶς δ' οὐκ ἀμείνους οἱ παρ' ἡμῖν δίκεται ἑφ' ἑκάσῳ τῷ κρίσιν σκοπέροντες. καὶ τὸν μὴ δίκαιον ὅτι † πεφυκει λιμᾶσθαι διεγνωκότες. οὓς δὲ τοῖς αἰσχίοσιν ἐνόχως ἀναδεδειγμένους, μισεῖν μὲν οἴεσθαι δεῖν λογιζόμενοι· ἐπιλιμῶντες δ' ἀναλόγως οἷς ἐλεγχθεῖεν ὠζηνομίσαντες. ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν δὴ πρὸς τάτων δοκεῖ, ὦ ἑτᾶ, τοῖς σοῖς ποιηταῖς τε καὶ λογάοις. ἄκυε δέ μ καὶ τῶν παρ' ,,ἡμῖν λεγόντων σοφῶν, ἀφροσύνη ἀνδρὸς ,,λυμαίνεται τὴν ὁδὸν αὐτᾶ. τὸν δὲ ζεὸν αἰ-,,ἰᾶται τῇ καρδίᾳ αὐτᾶ· ὥστε, εἴπερ ὦ τις ἀφροσύνης ἐλάζερᾳ, οὐκ ἂν λελυμασμένῳ ἔχοι τὴν ὁδόν. ἀσὶ δ' ἂν ὅλως τὴν ζείαν κατηλάσατο φύσιν, ὡς αὐτῷ ἐπ' ἐκεῖνο καλοῦσαν ὁ ζ νόμῳ κεκώλυκεν· οἱ μὲν γὰρ καζηγητὴν ζ διδάσκαλον, καὶ ὥσπερ ἄρχοντα δικαζὴν τὸν οἰκεῖον ἑαυτοῖς ἱδρυσάμενοι νᾶν· ἀεὶ μὲν οἷσπερ ἄν τις ὀπιψηφιεῖται τὰ κάλλιστα ζμπρέπειν ἐπιγόνται. τὰ δὲ, ὅσα τ' ἀρίσης ἐξοικίζει βελῆς τε καὶ πράξεως, σὺν πολλῷ τινι παραμείνοντα τόνῳ· ἐκᾶν ἀχ εἱμαρμένη καὶ ῥύσεις κατὰ τὸ αὐταῖς δοκᾶν ἑκάσῳ βρικεθύουσι ἢ τῶν φαύλων ἐργάτιν· ἢ τῶν ἀγαθῶν ἐργαζὴν ἀποτελᾶσι τὸν ἄνθρωπον. ἀλλ' ἐθελάσιοι πάντες ἐπ' ἄμφω βαδίζουσιν· καὶ ὅποιπερ ἂν ἑκάσῳ δοκῇ, τὰ καθ' ἑαυτὸν ἀπευθύνειν ἐξ ἀνάγκης, τὸ κωλύον ἁδέν· εἰ δέ χρῇ τι τοῖς εἰρημένοις πρόσθεναι λοιπὸν, ζ τῆς Ἑλλήνων ἀπαιδευσίας καταμαίνειν τὸν γλυκύτερα, καὶ πόθεν αὐτοῖς εἰς τᾶτο πεσεῖν ἀβελίας συμβέβηκεν, ἐρῶ καὶ μάλα προθύμως. δαίμων ἐκεῖνος ὁ ἀρχέκακος ὁ τῆς ἁμαρτίας πατὴρ, πρόσβατέ τῳ τ' ζείας ἐντολῆς † δείξας τὸν ἄνθρωπον· καὶ ὥσπερ τινα τῶν δορυκτήτων ἐπὶ χεῖρας ἐλὼν, καὶ τύραννος ἐξ ἁπάντης ἐφ' ἡμᾶς ἀναδεδειγμένος, ἐδεδίει τῆς † ἐλαζέρας φύσεως τὴν † ἐφ' ἅπερ ἦν ἀναγ-

pliciorum cruciatibus liberentur, ac genitura illa quæ peccauit in crimẽ vocetur, dedaturque tortoribus, si qui demum pœnas expetere ab fontibus decreuerunt, aut siquis in eos iure vindicatum esse contendat, fateatur nullum esse in hominem necessitatis imperium, nec fatum vlla in re accuset, si Tantalum, ac Sisyphũ nocentes existimari velit. Nam si illud apud nos quoque vehementer à iustitiæ legibus abhorrere semper existimatum est, cùm non is qui peccauit, sed pro illo alius innocens plectitur; quis, obsecro, non animaduertat, nihil istis, quos in Deorũ numero illi habent, infelicius esse posse? siquidem omniũ administratores & arbitri, quorumq; fidei rerum omnium iudicia commissa sunt, rectè, & ex fide iudicare non possunt. An non æquiores multo nostri iudices, qui pro meritis de vnoquoq; decernunt, vitæque integros in honore habendos; qui verò sceleris conuicti fuerint, odio dignos existimant, suppliciaque pro criminum ratione vnicuiq; constituunt. Sunt hæc igitur, ô amice, quæ de hoc genere poëtæ tui, ac disciplinæ proceres, sentiunt. Audi tu vicissim illud vnius è nostris Sapientibus dictum: *Stultitia hominis supplantat gressus eius, & contra Deum seruet animo suo*, vt proinde, siquis sit à stultitia liber, nec illius gressus quisquã supplantaturus, nec habiturus sit aliquid quod de diuina conqueratur natura, quasi ad ea ipsamet impellat, quæ ne fierent etiam lata lege interdixit. Is namque veluti ducem ac magistram, optimeq; quidquam diiudicandi peritam suam sequetur conscientiam, & quęcunque maximè honesta, & cum virtute coniuncta esse statuet, ad ea perpetua contentione feretur; quæcunque verò optimis consiliis atque actionibus repugnare, omnem in iis vitandis ac superandis conatũ impetumq; adhibebit. Nullum igitur fatum, aut natalitium sidus, vitam vniuscuiusque pro arbitrio moderatur, singulosq; aut praui tenaces aut virtutis sectatores facit. sed sponte quisque & volens fertur in vtrumque, atq; ad eam quam sibi proposuerit metam, nulla id necessitate prohibente, vitę cursum intendit. Quòd si ad ea quæ diximus, aliquid etiam adiungere cõsentaneum videatur, Græcorumque ignorationis parentem ostendere, atque illorum tam insignis amentiæ causam indicare, id verò ego quamprimũ nec inuitus expediam. Dæmon ille antiquus inuentor scelerum, cùm diuinæ legis imperium contemnere hominem docuisset, eumque sibi, velut bello captum, seruire coëgisset, sibiq; fraude quæsitam in nos omnes tyrannidẽ vsurparet, naturæ, quæ quamcunq; in partem ipsi collibitum esset, suo iure ferretur, libertatem me-

Prou. 19. 3.

tuebat. Nouerat ille ſiquidem hominẽ conſcientiæ ſtimulis, vt ad optima quæque feſtinaret, aſſiduè incitari, peccatum odiſſe tanquam alienũ à natura, mœoremq; vbi quidpiam delinqueret ipſo vultu indicare; tum ſi fortè ſenſim in crimen, voluptatis exiguæ titillatione abductus delaberetur, timebat ne ſuo arbitrio relictus, nimio potiundæ libertatis deſiderio impoſitum excuteret voluptatis iugum, iamq; peccatis omnibus indicto bello, renouaret priſtinæ dignitatis gloriam; atq; in actionibus virtutũ aſſiduè occupatis, facilè aditus ad petendã cæleſtis ſubſidij opẽ pateret. Alium igitur fallendi modũ excogitauit, cui fraudes ac doli, inſtrumenta malitiæ ſemper fuere. Suffuratur quodãmodo quicquid mœroris in animo ob crimina admiſſa cõtracti ſuperat, conſcientię ſtimulis ſeſe nunquam non fraudulenter opponẽs. Non vos, inquit, quòd ſaniora conſilia non ſequamini, culpæ aliquid ſuſtinetis: neque verò virtutem veſtri arbitrij eſſe voluit Deus. Iugo vos ſcilicet inextricabili alligauit, fatiq́ue ac ſideris natalitij ſubiecit imperio, nec quidquã niſi ex horum decreto agere vobis conceſſum eſt. Per has fraudes iniquus ille hominem expugnat, longeq́; à veris opinionibus abductũ, ad ſuſcipienda ſcelera procliuiorem habet. Fatali namque neceſſitati quiſque ea quorum ipſe auctor fuit adſcribens, & vim quandam ſideris inſuperabilẽ prætexens, quæcunq; peccauerit ea demum omnia ſeſe impune laturum exiſtimat. Atque hi quidem illorum ſenſus, quorum in pectoribus planè nulla ſanæ mentis pars relicta eſt. Loquantur porro Eccleſiæ præcones, qui Chriſtum induerunt, quorum in mentibus ipſa ſibi veritas domicilium ac ſedem delegit. Nec enim ipſius cogitationes ignoramus. Audiant verò qui fraudibus iis quas nuper explicauimus sũt obnoxij, ſuaq́ue conſilia legum conditoris voluntati opponunt, ne ſtultitiæ morbo tam diu laborantes, contra eum quem minimè oportuit bellum gerant, audiant inquam id quod ab initio
Iſaia 27.5. diximus, Faciamus ipſi pacem, componamus inimicitias, pugna omnis & contentio procul abſint, demus Saluatori manus, pacẽ ab ipſo per fidem poſtulemus, ac propheticum illud
Iſaia 26.12. nos quoque vſurpemus: *Domine Deus noſter pacem da nobis, Domine poſſide nos, præter te alium neſcimus, nomen tuum nominamus*. Atque hæc quidem hactenus, tum ad Græcorum, tum ad illorum quibus in Eccleſiam nuper aditus patuit, vberem fructũ, ſatis dicta ſufficiãt. Quoniam verò alia quædam multitudo mihi ſe oſtendit, quæ hinc militem inconſultiſſimum ignorationis armis cinctũ producit, inde Saluatori freta vmbris, figuriſque, & littera, ex

ὁρμῶ. ᾗδει γὰρ ᾗδει τ̃ ἄνθρωπον τοῖς ἀπὸ τ̃ συνειδότ⟨ος⟩ ἐλέγχοις, ἀεὶ πρὸς τὸ κρεῖττον ἀναφλέγειν ἐπειγόμενον, καὶ μισοῦντα μὲν, ὡς ἐπείσακτον τ̃ ἁμαρτίαν· συνῆ δὲ τῷ πλημμελεῖν ἀεὶ σκυθρωπάζοντα· ἐκλέπτοιό πως πρὸς τοῦτο διὰ μικρᾶς ἡδονῆς, ἀλλ' ἵνα μὴ τ̃ οἰκείας αὐτονομίας χρησάμενον, ἀφανίσῃ μὲν τῷ πρὸς ἐλευθερίαν ἕλκοντι πόνῳ, τ̃ τυραννήσασαν ἡδονὴν· μακρὰν δ' οἰμώζειν τ̃ ἁμαρτίας εἰπὼν, ὅτι τὰ ἐξ ἀρχῆς ἀναβαίνοι πλεονεκτήματα, καὶ τοῖς τ̃ δικαιοσύνης ἔργοις ἐμφιλοχωρῶν, ἀχείρωτ⟨ον⟩ ἤδη τ̃ ἄνωθεν ὑπεκφεύγοις δρόμοιτο. ἕτερον † ἀπάτης ἐπενόησε τρόπον, ὃς τούτῳ ἀεὶ τ̃ ἑαυτῶ †κακουργίας ὁπλον ποιησάμενον· ὑποκλέπτων δ' ὥσπερ τ̃ ὅτι τ̃ ἁμαρτίας λύπης τὸ πλέον, ἀεὶ τοῖς ἀπὸ τ̃ συνειδότ⟨ος⟩ ἐλέγχοις διὰ δόλου μαχόμενον. οὐκ αὐτός φησιν, ἑαυτοῖς ἐστὲ τ̃ μὴ δυνασθαι τὰ ἀμείνω πράττειν πεφύκοτες· ὑπὸ τέθεικε θεὸς τοῖς ὑμετέραις ἐξουσίαις τ̃ σωφρονεῖν ζυγὸν ὑμῖν ἀναγκαῖον ἐπελήλακεν· εἱμαρμένη κρατεῖ καὶ γένεσις, καὶ πρᾶξιν ἀνάγκη τ̃ ἐκείναις δοκεῖν· τοῖς τοιαύταις ἀπάταις ὁ πονηρὸς χειρῶται τ̃ ἄνθρωπον, καὶ τῶν τ̃ ἀληθείας ὑποβεβηλήσας δογμάτων, ἑτοιμότερον εἰς πᾶσαν ἁμαρτίαν ἁπερείδεται. εἱμαρμένη γὰρ τῶν καθ' αὐτὸν ἀναπιθεὶς τῷ ἐκβασιν, καὶ γένεσιν ἀφύκτοις ὑποκεῖσθαι λέγων δεσμοῖς, εὐδαιμίαν ὑποσήσεσθαι κέλασιν, ἐφ' οἷς ἂν φαίνηται πλημμελῶν ὑπολαμβάνοι· ἀλλ' ἐν τούτοις μὲν ἐκεῖνοι τὸ σωφρονεῖν παρωσάμενοι· λεγέτωσαν δὲ τ̃ ἐκκλησίας οἱ κήρυκες, οἱ χρυσὸν ἐνδυσάμενοι, καὶ τ̃ ἀληθείας φορέντες τὸν νεῶ· ἡ γὰρ αὐτ̃ τὰ νοήματα ἀγνοοῦμεν. ἵνα δὲ μὴ μακρὰν ἔτω νοσοῦντες τῷ ἀβελίαν εἰ τοῖς δρτίως διηγορευμέναις ἀπάταις ἔνοχοι, καὶ τοῖς τοῦ νομοθέτ⟨ου⟩ θελήμασι τῷ ἑαυτῶν ἀντιτάττοντες ἔννοιαν, πόλεμον ἔχωσι πρὸς ὃν ἥκισα χρεὼν, ἀκηέτωσαν ὅπερ ἔφημεν ἐξ ἀρχῆς· ποιήσωμεν εἰρήνην αὐτῷ, καταλύσωμεν τῷ ἔχθραν· οἰκέσθω μάχη καὶ πόλεμ⟨ος⟩, ἐπιδῶμεν τῷ σωτῆρ τὰς δεξιὰς. αἰτήσωμεν εἰρήνην διὰ τ̃ πίστεως· λέγωμεν μετὰ τοῦ προφήτου καὶ ἡμεῖς· Κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν, εἰρήνην δὸς ἡμῖν. κύριε κτῆσαι ἡμᾶς, ἐκτός σου ἄλλον οὐκ οἴδαμεν, τὸ ὄνομά σου ὀνομάζομεν. τοῖς μὲν ἐν Ἕλλησιν σοφοῖς, καὶ τοῖς ὀρτίως τὰς τ̃ ἐκκλησίας εἰσβεβηκόσι πύλας, † ὑποχρήσειν πρὸς ὠφέλειαν· καὶ ταῦτα ἐπειδὴ δέ μοι καὶ ἕτερ⟨ος⟩ ἀναδείκνυται λεὼς· τοῖς μὲν ἐν τ̃ ἁμαθίας ὀπλοις, εἰς ἀβελτέραν σφαλιώτην ἐξηρτυμένοις, ἀνιτάπτων δὲ τῷ σωτῆρ τὴν γνώμην διὰ σκιᾶς καὶ τύπου, καὶ γράμματ⟨ος⟩

† add. ἔν.

† ἄπτ. κακέργης.

† leg. ληρῶν.

† leg. ὑποχρήσειν vel add. οἱμῶν

† ἄπτ. νοεῖσ

† ἄπτ. ἐφ ἑαυτ̃.

τος· ἔχων τε τ̃ μόρφωσιν τ̃ γνώσεως ἐν τῷ νόμῳ, καθὼς γέγραπ̃), τῇ τ̃ πραγμάτων ἀληθεία πολεμεῖν οἰεται δεῖν, Φέρε δὴ Ϛ αὐτοῖς Δι' ἃ τ̃ εἰς ἀλλήλες ἀγάπησιν ὀπιβοήσωμεν· ποιήσωμεν εἰρήνην αὐτ̃· μέχρι τίνος Ἰ8δαῖε τοῖς ἀπὸ Ϛ γράμματ@ τύποις † ἐντετηκώς, παρελαύνεις τ̃ ἀληθείας τ̃ δύναμιν; πότε τ̃ σῆς ἀμαθίας τὸ πέρας ὀφθήσεται; πότε τ̃ ἐν τῷ νόμῳ σκιᾶς ἀποχήσεις τὸν νᾶν; ἢ ποῖός σε χρόν@ ἡμῖν ὀπιδείξει σωφρονέστερον; πότε ἢ τλῶ ἐν πνεύματι λατρείαν θεοσεβίσεις τῷ βασιλεῖ τ̃ ὅλων θεῷ; πνεῦμα ὁ θεὸς, καθὼς γέγραπ̃). καὶ τὰς θεοσκυνῶντας αὐτὸν, ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ θεοσκυνεῖν. σὺ ἢ τὸ ἐν πνεύματι λατρεύειν ἀφεὶς, καὶ ἡδίονα τ̃ εἰς τ̃ ἀμείνω ποιησάμεν@ τ̃ ὁπὶ τὰ χείρω φορὰν, τῇ Ϛ γράμματ@ ἐναβρυνῇ παχύτητι. εἶτα ἡμᾶν εἰη Δι' τάτε θεὸν, καὶ τλῶ ἀκριβεςέτω Ϛ νόμε Δι' ἁλήψιν ἀποσειόμεν@, ὡς πᾶσιν ἔχων τῶν γεγραμμένων τλῶ εἰδησιν, ὃν αἰσθάνῃ † πληρῶν· Φέρε γὰρ δή σοι Ϛ εἰς ἕκαςα τῶν παρ' σοὶ ἡμῖν ὀλίγα Δι-αλεξώμεθα. νοήσεις γὰρ οἶμαι καὶ μάλα ῥαδίως ἐντεῦθεν εἴπερ ἔνεστί σοι τὸ βέλεσθαι σωφρονεῖν, ὅτι χρόνος ἐν πλάνῃ καταβρίβεις μακρὸς. ἀποδέχῃ μὲν γὰρ ὡς μέγα τι χρῆμα, Ϛ εἰς λατρείαν τὸ καιριώτατον τ̃ ἐν σαρκὶ περιτομὴν· ἐκπεθαυμάζεις δὲ λίαν τλῶ κατὰ τὸ σάββατον ἀργίαν, καὶ μηλοσφαγεῖς μὲν, ἡδέως. οἴει δὲ λίαν ὁπὶ σαυτῷ μεγάλα χαίρειν θεὸν ὅταν αὐτ̃ φαίνῃ βεβυτῶν, καὶ βρωμάτων δὲ περὶ καὶ τ̃ ἐν τάτοις Δαφορᾶς πολὺς παρά σοι καὶ ἀκριβὴς ὁ λόγ@, ἐν τάτοις ἔχειν τὸ καύχημα· ταῦτα παρά σοι τ̃ ἀκρότατης ἀρετῆς ὠδῖνει τὰ γυμνάσματα· ἐν τάτοις ἔθες σαυτῷ τὰς τ̃ ἀδοκιμήτεως ὄρχες. Ἐγὼ ἢ τλῶ Ϛ νομοθέτε σοφίαν Ϛ σωτῆρα, παντὸς εἶναί φημι καὶ λόγε, καὶ πνεύματ@ κρείττονα ὑπισκήψαιμι δ' ἄν, Ϛ μάλα εἰκότως ταῖς ἰουδαϊκαῖς ἀβελίαις. † νᾶσι μὲν γὰρ, ἀχ ἑτοίμως. Φεύγσι ἢ τὸ μαθεῖν, παλημελῶντες † καθ' ἕτερον. καὶ μόνοις ταῖς ἑαυτῶν ἁμαθίαις εἰς τὸ μηδενὸς ἀπολαῦσαι τῶν ἀγαθῶν παρηγέμενοι. ἀλλὰ Ϛ αὐτοὶ Δι' τ̃ παρρησίας ἀκηέτωσαν φωνῆς· ἐκνήψατε οἱ μεθύοντες ἐξ οἴνε αὐτῶν. Φέρε γὰρ δὴ τί ποτε ἄρα ἐςὶ τὸ ἐκ Ϛ περιτμηθῆναι χρήσιμον, Δαπανεψώμεθα· ἢ ποῖον ἡμῖν ὁ νομοθέτης Δι' τάτε παρεισοίσει τὸ ὠφελᾶν. τὸ μὲν γὰρ τοῖς Ϛ σώματ@ μορίοις, δι' ὧν ἡ Φύσις ὑπηρετεῖται πρὸς γένεσιν ἐπάγεσθαι τ̃ περιτμῆν, εἰ μὴ λόγον † ὑφ' ἑαυτῷ τὸν κάλλισον ἔχον, γελοιότητ@ ἐκ ἀμοιρεῖ· μᾶλλον δὲ τλῶ τοῦ δημιεργήσαντ@ γράφεται τέχνῃ, ὡς εἰκαίοις ποὶ περιπλώμασι τὸ Ϛ σώμα-

† ἄλλ. ἐντετηκώς.

† add. ἔν.

† ἄλλ. καὶ κέργης.

† leg. ληρῶν.

† leg. ὀπο-χρήσει vel add. οἴμοι

† ἄλλ. ἐφ' ἑαυτῷ.

† ἄλλ. νοῦσι

aduerso suos sensus opponit, habensque formationē cognitionis in lege, quemadmodum scriptum est, rebus ipsis agendū, atque in certamen veniendum esse arbitratur; age ad illos quoque mutuæ charitatis studio clamemus; *Faciamus ipsi pacem.* Quousque tandem ô Iudæe, litteræ ac figuris affixus, omnem à tē vim veritatis repellis? quandonā aliquem inscitiæ tuæ finem aspiciemus? ecquando ab vmbra legis animū auocabis? aut quæ te dies nobis sapientiorem dabit? quandonā regem vniuersorum Deum mentis intima affectione venerabere? *Spiritus namque est Deus*, vt sacræ docent Litteræ, *& eos qui adorant eum, in spiritu & veritate oportet adorare.* tu verò spiritali adoratione omissa, magisque deteriore via; quàm ea quę ad optima quæque dirigit oblectatus, in sola litterali obesitate deliciaris, Deumq; te hac ratione venerari censes, ac dum à vera legis intelligentia longissimè aberrans Scripturarum sententias à te optimè percipi putas, maximas te in eo nugas agere non animaduertis. Age namque, de iis quæ maximo apud te in pretio sunt, sigillatim paucula differamus. Hinc siquidem nullo negotio, vt opinor, intelliges, si quę modò tibi resipiscendi cura reliqua est, te iam propè immēsum tempus deuium in cæca errorum nocte versari. Arbitraris magnum quiddam esse, atque ad diuini cultus rationem maximè opportunū, circuncisionē in carne. Admiraris vehementer sabbatariam cessationē; siquæ tibi † ouis mactanda est, gaudes; numen verò te eximiè demereri, immolato boue tibi persuades; de ciborum porro generibus ac delectu, multus apud te atq; accuratus sermo. in his te iactas, hæ tibi scilicet exercitationes absolutæ virtuti fœtum parturiunt, hîc tibi extremos glorię terminos constituisti. Ego verò Dei sapientiam atque intelligentiam, à quo lex promulgata est, suprà quàm dici aut cogitari possit admirabilem esse autumo; Iudæos autem, magno illorum merito stultitiæ ac temeritatis accusem. Nam cùm ipsi per se in diiudicādis rebus tardi atque hebetes sunt, cùm ab aliis, vbi peccant, corrigi abnuunt, seque ita suæ stoliditati regendos tradunt, vt omni bonorum fructu perpetuò careant. Sed audiant ij quoq; prophetæ vocem, *Euigilate qui ebrij estis ex vino vestro.* Age namque, quid ex hac circuncisione vtilitatis existat, aut quem nobis fructum per eam auctor legis impartiri voluerit, cogitemus. Etenim pudenda corporis, quibus ad generandum natura vtitur, prę-cidere, nisi pulcherrimā vtiq; rationem subiectam habeat, sanè ridiculum fuerit. Quin potiùs supremo artifici quandā inurit notam, quasi efformatum à se corpus opere inani ac

† μῆλ@ propter boue̅m.

Ioan. 4. 24.

Ioel. 1. 5.

ſuperuacaneo vſpiam degrauauerit. Deinde verò, ſiquidem res ita ſe habet, nec aliam vim in iis quæ dicta ſunt ineſſe arbitremur, annon diuinam mentē decori ignoratione peccaſſe neceſſariò fatendum eſt? ſi namq; in circunciſione ea quæ corporis naturæ ac dignitati ſunt aptiora, ſeruantur, annon id multo magis in ipſo creationis exordio fieri debuit? Ergo quicunq; naturam immortalem, atque errati neſciam, quid decori ratio ac dignitas poſtularet, minùs vidiſſe affirmet, quis non hominē apertè nugari ac delirare ſibi perſuadeat? Innumerabiles ratione carentium animantiū formas Deus vniuerſorum procreauit: nihil in eorum ſtructura ad eximiam cuiuſque pulchritudinē deſiderari poteſt, nihil quod addi poſſe, aut quod ſuperfluere videatur reperias. Caret vtrinq; prorſus omni vitio, nec eſt quod in alterutram partem peccatum eſſe quiſquā affirmet. Deum igitur tam egregiū artificem, qui minora tanta prouidentia fabricatus eſt, in vno omniū præſtantiſſimo opere peccaſſe arbitrabimur? Ille inquam, cùm ad imaginem ſuam hominem conderet, beſtiis turpiorem effecit? ſiquidem in iis nihil, in hoc aliquid peccato loci relictū eſt? Verùm in hanc ſententiam ipſos quoq; Iudæos ituros exiſtimo, vt niſi ex circunciſione aliquid præſtātius indicetur, ipſam quidem ſecretam à quocunq; alio, ridiculum quidpiam eſſe fateantur. Sed quoniam conſentaneum eſſe arbitror, vt in quibus Saluator demoratur, ac Spiritus ſanctus inhabitat, ij ſe ſuperiores Iudæis inſipiētibus oſtendant; age rurſum eius à quo lex lata eſt decretis congruam orationem afferentes, præclariſſima ſapientiſſimæ mentis conſilia in iis contineri demōſtremus. Quam igitur ob cauſam per Moſem promulgata lex, octaua die infantē circuncidi, ac Deo dominatori, celebrato priùs ſolenni pro infante ſacrificio, offerri iubeat, qualémve nobis id quod ea circūſectione carnis indicatur commentandi materiam præbeat, audi iam explicantes quantum res ipſa patitur, & ita vt quàm optimè huius rei rationē à nobis inueſtigatam eſſe ſibi quiſque perſuadeat. Animus igitur in nobis eſt, quo nihil habet omnis natura fœcundius, in quo inſunt omnium ſemina virtutum, quiq́ue occultis incrementis, telluris inſtar, cupiditates ad honeſtiſſima quæque capeſſenda aſſiduè ſummittit. Hanc namque is naturam à ſuo conditore eſt ſortitus. Aſt circa ipſum, inſtar inuolucri cuiuſdam diſcurrit, tanquam ex innata radice pullulans obliuio, quæ quidem omnis impuritatis altrix & mater eſt. Hæc meliora deſideria nebulæ inſtar diffuſa inuoluit ac depaſcitur, & poſtquam amorē optimarum rerum velut vmbris obduxit, memoriæ ſenſum in nobis pro ſpiritali terrenum efficit,

τῷ καθεξῆς τοῦτο ῥῆμα· εἶτα πῶς, εἴπερ ἀν ἄτως ἔχοι τε καὶ παρ' ἡμῖν νοοῖτο τῶν εἰρημένων ἡ δύναμις, ἐν ᾧ πρέποντι ἁμαρτεῖν τὸν θεῖον ψηφιζόμεθα νόμον; εἰ γὰρ ἐν τῷ περιτέμνεσθαι μᾶλλον σώζεται τῇ ἁγίᾳ σώματος φύσει τὰ πρεπωδέστερα, πῶς ἐν πάντως ἂν ἐν ἀρχῇ τοῦτο κρεῖττον καὶ ἄμεινον; τίς ἂν εἴποι μοι τὸν ἀπλανῆ καὶ ἀκήρατον φύσιν ἐν † ἁμαρτίαις ἁγίᾳ πρέποντι † ἄλλ. ἀγεγλῆσθαι λέγων· ἐν παντίτῳ φανεῖται μαρτία. ληρῶν; † μωρὰ μὲν γὰρ ὁ ὑπὲρ πάντων θεὸς † ἄλλ. μυεία. ἀλόγων ζώων ἐδημιούργησε γῆν· ἀλλ' ἐδέν τῇ τούτων κατασκευῇ πρὸς τὸ ἀκριβέστατον καλῷ, ὅτε ἔχον ἐλλιπῶς, ὅτε μὴν περιττῶς ἐγκείμενον φαίνεται· ἀπήλλακται γὰ πάντελῶς τὸ ἐπ' ἄμφω διαβολῆς, καὶ τὸν ἐν ἑκατέροις κατηγορίαν διαπέφυγε· πῶς † ὁ ἄτως ἀριστοτέχνης θεὸς, ὁ τὸν ἐν † add. ἂν. τοῖς ἐλάττοσι προμήθειαν τοσαύτην πεποιημένῳ πρὸ τοῦ πάντων ἂν ἐσφάλη τιμιώτατον; καὶ τὸν κατ' εἰκόνα ὡδήγων εἰς μέσον τῶν ἀλόγων αἰσχίονα φαίνεσθαι παρεσκεύασεν, εἴπερ ἐν ἐκείνοις μὲν, ἐδέν· ἐν ᾗ τούτῳ τι † διέπεσεν; ἀλλ' ὅμως ἐν αὐτοῖς † ἄλλ. διέσωσερεῖν ἰουδαίοις, ὡς εἰμή τι τῶν ἀγαθῶν ἁπασῃ. διὰ τοῦ πρὸ κατὰ σάρκα περιτομῆς σημαίνοιτο, γέλωτος ἀξία, τόγε † τὸ ἐκείνων † ἄλλ. καθ' ἁμαθίας φαίνεσθαι κρείττονας· οὗ ἐν οἷς ἑαυτὸν ὁ σωτὴρ αὐλίζεται, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐνοικεῖ· φέρε πάλιν τὸν πρέποντα λόγον τοῖς ἐν νομοθέτου διατάγμασιν ἐφαρμόσαντες, ἀξιολογωτάτῳ ὅταν ὑπιδείξωμεν τὴν ἐν αὐτοῖς κεκρυμμένην διάνοιαν. διατί τοίνυν ὁ διὰ Μωσέως προστάξας νόμος, ἐν ὀγδόῃ τὸ βρέφος ἡμέρᾳ περιτέμνεσθαι, καὶ προσάγεσθαι τῷ δεσπότῃ θεῷ, τῆς ἐξ ἔθους θυσίας ἐπ' αὐτῷ προτελεσμένης· εἶτα πῶιον ἡμῖν εἰσοίσει τὸ θεώρημα τὸ διὰ τῆς ἐν σαρκὶ περιτομῆς ὑποδηλούμενον. ὥρα λοιπὸν ἀνακαλύπτοντας, ὡς ἔνι μάλιστα διειπεῖν· καὶ ὡς ἂν οἴηταί τις ἄρξασθαι τὸν ἐπ' αὐτῇ διασκέψασθαι λόγον· νῦς πανταρχῶν ὁ ἐν ἡμῖν τὸ πάντων † ἐστὶ τῇ φύσει γονιμώτατον. ἀρετῆς μὲν ἁπάσης ἔχων ἐν αὐτῷ τὰ σπέρματα, καὶ τὰς ἐφ' ἑκάστῳ τῶν καλλίστων ὑπιθυμίας, καθάπερ ἀπὸ γῆς ἐξ οἰκείων κινημάτων ἀεὶ χορηγούμενον· πεπόιηται γὰρ ἄτω θεὸς ὁ κτίσαντα· † ὑπιτρέχει δὲ αὐτὸν ὥσπερ τι κάλυμμα, καθάπερ ἐμφύτα ῥίζης ἐξέρωσα· σα λήθη, ἡ καὶ πάσης ἐστὶν ἀκαθαρσίας τροφός. καὶ τ' μὲν ὑπὸ τοῖς ἀμείνοσιν ἕφεσιν, ἀχλύος δίκην σκιάζει μὲν, ἡ καταβόσκεται· τὴν δὲ, ὑπὸ τῷ χρῆναι τὰ βέλτιστα ὁρᾶν † ὑπισκιάζουσαν, μνήμην τῶν θεῶν † ἄλλ. ὑπισκιάζουσα. δεσ ἡμῖν ἀντὶ πνευματικῶν πραγματεύεται

† leg. λυπεῖν.

† ἄλλ. κάλιστα ἡ μάλιστα.

† ἄλλ. ἐν νόμῳ.

† ἄλλ. χρὴ.

efficit,

φρόνημα, ἔτω τε πάσης ἀκαθαρσίας ἀνάπλεω δεικνύῃ τὸν ἄνθρωπον· ἢ γὰρ οἷς τοῦτο συνέβη παθεῖν, διὰ τοῦ φθαρτικῆς λεγούσης φωνῆς. „ μνήσθητε οἱ μακρὰν ἀπ' κυρίου, καὶ Ἱερουσαλὴμ „ ἀναβήτω ἐπὶ καρδίαν ὑμῶν. ἐφ' ᾧ γὰρ ἐφ' ᾧ, καθάπερ ὕδωρ ἐπιχεῖσθαι πυρὶ τοὺς ἀπὸ τῆς λήθης κακοὺς τὰ ἀγαθῶν τὰ ἀνάμνησιν· καὶ διὰ τῶν ἐναντίων βοηθημάτων τὸ †λοιπὸν ἀφανίζεσθαι· ἕως ἂν ᾖ τοῖς ἀπὸ τῆς λήθης κακοῖς ὁ ἐν ὑμῖν κατακαλύπτων νοῦς· καὶ τὸ λίκτειν τὰ †καλλίστης πέφυκε, τοῦ ἐντεῦθεν ἀμαθίας ἐπιθολώμενον, μηδαμόθεν ἔχοι τὸ δυνάσθαι διαπρέπειν ἐν ἀγαθοῖς, ἀκάθαρτοι τὸ παντάπασι καὶ βδελυρώτατοι· καὶ τί γὰρ ἂν χεῖρον τοιούτων, λελογίσμεθα τῷ θεῷ. τὸ δὴ ἐπὶ τοῖς ἀμείνοσι λήθῃ δοὺς ὁρμώμενοι καὶ ὥσπερ ἴνας περιττωμάτων ἐκθρομὰς τὰ ἐντεῦθεν ἀποτέμνοντες πταίσματα, ἐλεύθερον μὲν ἀπάσης φαυλότητος· γυμνὸν δὲ, τοῦ ἐκ πονηρίας κακῶν, τὸν ἄρσενα καὶ γονιμώτατον ἐν ἑαυτοῖς διατηρήσομεν νοῦν. ἅτε οὖν λοιπὸν τοῦ μὲν ἐκ τῶν ἁμαρτίας παλαίωσιν ἔξοικον τῶν ἑαυτῶν ψυχῆς ποιησάμενοι. εἰς δὲ τὸ ἐκ τῆς ἀκακίας νηπιότητα μετασχειρίσμενοι παρεισησόμεθα, μετὰ παῤῥησίας τῷ θεῷ· ὃν αὐτοὶ δὴ πάντως ἑαυτοὺς προσοίσομεν, ὥσπερ ἂν δὲ τὸ ἀρτίτοκον βρέφος ἑαυτὸ προσήγετο τῷ θεῷ. προσοίσει δὲ ἡμᾶς ὁ διὰ τῆς πίστεως ἀναγεννήσας Χριστὸς, ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν θυσίαν ἀναφέρων τῷ πατρὶ· ἃ προσοίσει κατὰ τὸν ὀγδοάδα ἡμέραν. τυπίσει μετὰ τὸ †ἔννομον σαββατισμόν. ἣτις ἐστὶ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν παρουσίας ὁ καιρὸς· ἐπεὶ καὶ τέλος νόμου καὶ προφητῶν ὁ Χριστός. διὰ ταύτην οἶμαι τὴν αἰτίαν, μᾶλλον ἢ ἀκριβέστερον εἰπεῖν, ἡ ὀγδοὰς παρ' ἡμῖν κυριακὴ καλωνόμασται, ὡς εἰς τέλος μὲν ἤδη τὸν τοῦ νόμου καιρὸν κατακλείσουσι. ἄρχειν δὲ ἡμῖν κυριακῶν εἰσφέρουσι χρόνων, ἐν οἷς γέγονε τὰ πάντα καινά. ὥσπερ ἐν ἀμέλει καὶ ὁ Παῦλός φησι. „ ὥστε εἴτις ἐν Χριστῷ καινὴ κτί- „ σις, τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονε τὰ πάν- „ τα καινά. τοῦτον ἡμῖν εἰσκομίζειν τῶν θεω- „ ρημάτων τὸν τύπον οἴεται †τοῦ κατὰ σάρκα περιτομὴν ἐν ὀγδόῃ μὲν ὑπιτελεσμένην, καθάπερ εἶπον, ἡμέρᾳ εἰς ὄψιν ἢ ἄγουσι τὰ νεογνὰ τῷ θεῷ. προσμαρτυρείτω ἢ τοῖς εἰρημένοις καὶ ὁ σοφώτατος Παῦλος, ὁ τοῦ σω- „ τῆρος μυσταγωγῶν ταμίας εἰσίτω βοῶν· ἃ γὰρ „ ὁ ἐν τῷ φανερῷ Ἰουδαῖός ἐστιν· οὐδὲ ἐν τῷ φα- „ νερῷ ἐν σαρκὶ περιτομή, ἀλλ' ὁ ἐν τῷ κρυπτῷ „ Ἰουδαῖος, καὶ περιτομὴ καρδίας ἐν γράμματι. „ οὗ ὁ ἔπαινος οὐκ ἐξ ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐκ τοῦ „ θεοῦ. ὑπιστελλέτω ἢ πάλιν ἑτέροις περὶ τῶν αὐ- „ τῶν ἄντικρυς λέγων· βλέπετε τοὺς κύνας, βλέ- „ πετε τοὺς κακοὺς ἐργάτας, βλέπετε τὴν „ κατατομήν. ἡμεῖς γάρ ἐσμεν ἡ περιτομὴ οἱ

† leg. λυποῦν.

† ἄλλ. κάλλιστα ἢ μάλιστα.

† ἄλλ. ἐν νόμῳ.

† ἄλλ. χρή.

† Mal. περιέρχεσθε.

† ἄλλ. ὑπισχνίζεσθαι.

efficit, ex quo omnis impuritatis copia ingẽs in hominum animis exuberat. Proinde & ij quibus id mali contigit, prophetica illa voce admonentur: *Recordamini qui procul estis, Dominí, & Ierusalem ascendat in cor vestrum.* Ieremi. 51. Oportuit siquidem velut aquam extinguẽdo igni, ita rerum bonarum memoriam inductis ab obliuione calamitatibus superinfundi, & ex contrariis petere contractæ ægritudini medicinam. Igitur donec animus vndequaque obliuionis malis obtenditur, & quamuis ad proferenda pulcherrima quęque natum, quæ inde efficitur impedit ignoratio, quò minùs ad insignem aliquam in rebus honestis gloriam emergat, nos iam impuri & execrandi, & si quid aliud est huius generis, diuino iudicio denuntiati sumus. Quòd si obliuionem bonorum omnem excutiamus, quique inde nascuntur errores, velut inutilia excrementa subnascentia abscindamus, liberum ab omni prauitate, tum ab omnibus malis, quæ ex improbitate efficiuntur securum, masculum, & fœcundissimũ in nobis animum cõseruabimus. Proinde longè à nostris mentibus peccati vetustate sublata, atque ad innocuæ simplicitatis infantiã denuo traducti coram Deo præsidentes astabimus; neq; verò nos scilicet ipsimet offeremus Deo, quemadmodum nec seipsos modò geniti infantes offerunt. Offeret porro qui nos per fidem regenerauit, seipsum Patri pro nobis in sacrificium exhibens Christus. offeret autem octaua die, hoc est post sabbatismũ, qui lege præcipiebatur, exactum. signat namque ea dies aduentum nostri Saluatoris, in quo & legis, & Prophetarũ finis apparuit. Quam eandem ob causam opinor, vt subtilius aliquid proferam, octauam hanc diem apud nos Dominicę nomen obtinuisse; quippe quæ legi ipsà demum finem imposuerit, principium verò attulerit Dominici temporis, in quo facta sunt omnia noua. Quod sanè Paulus quoq; ipse affirmat: *Vt siquis*, inquit, *in Christo noua creatura, vetera transierunt, ecce facta sunt omnia noua.* 2. Cor. 5. 17. Hoc modo nobis de ea corporis circumsectione commentandum esse existimare oportet, quæ octaua luce, vt diximus, perficiebatur, ac paulò antè genitos infantes sistebat Deo. Confirmet verò hæc omnia sapientissimus Paulus suo testimonio, ille ille omniũ Saluatoris mysteriorum conscius & particeps in medium prodeat clamans: *Non enim qui in manifesto Iudæus est, neque quæ in manifesto in carne est circumcisio, sed qui in abscõdito Iudæus est, & circumcisio cordis in spiritu, non littera, cuius laus non ex hominibus, sed ex Deo est.* Rom. 2. 28. Idem in alia quadam epistola de iisdem rebus ita pronuntiat: *Videte canes, videte malos operarios, videte circumcisionem. Nos enim sumus circumcisio qui spiri-* Philip. 3. 2.

ſpiritu ſeruimus Deo, & gloriamur in Chriſto Ieſu, & non in carne fiduciã habentes. Nam quæ eſt in corporis circũſectione gloriatio, ſi per ſe ſola ſpectetur, nec aliquid ex adiecta cõmentatione ſplẽdoris accipiat, cordatorũ iudicio nihili res, opinor, exiſtimabitur. At ſi ſpiritalis circunſectionis ferat typũ, mentiſq; purgatæ expiationem ſignificare intelligatur, tunc eam quiſpiam fortè commendabit, nempe quæ id quod intellectu difficilius erat, ipſa quàm appoſitiſſimè adumbret atque indicet, & corporis dolore vitato, de ſola mentis emundatione cogitabit. Quod etiam vt ſine cunctatione præſtarent Iudæi prophetica ora-
Ierem. 4 4. tione admonebantur, quæ ſic habet: *Hæc dicit Dominus, Nouate vobis nouale, & nolite ſerere ſuper ſpinas. Circuncidimini Domino, & auferte præputia cordium veſtrorum viri Iuda, & habitatores Ieruſalem*: vt proinde ſi quis in carne circumcidatur, omnino circumſectum eſſe Deo dici non poſſit; qui verò ſpiritalem circumciſionẽ ex euangelica prædicatione ſuſceperit, ipſi nempe vniuerſorum Domino, non legali litteraturæ, quæ veritatis quandam velut vmbram tantummodo exhibet, circumciſus eſt. Porro veræ circũciſionis vim non in aliqua corporis detruncatione poſitam eſſe, ſed in ſola diuinis præceptis obtemperandi voluntate, Paulum id apertiſſi-
1. Cor. 7. 19. mè pronuntiantem audiamus: *Circumciſio nihil eſt, & præputium nihil eſt.* Quam rem, ne ſolùm verbis obſtrepere videatur, qui nihil eſſe dicat id quod in lege magno dignum honore iudicatum eſt, adhuc apertiùs explicans ait,
Rom. 2. 25. *Circumciſio quidem prodeſt, ſi legem obſerues; ſi autem præuaricator legis ſis, circumciſio tua præputium facta eſt. Si igitur præputium iuſtitias legis cuſtodiat, nonne præputium illius in circumciſionem reputabitur? Et iudicabit id quod ex natura eſt præputium legem conſummans, te qui per litterã & circumciſionem præuaricatores legis.* Cùm igitur inutilem circumciſionem eſſe affirmet, niſi qui ea affecti ſunt, virtutum præcipuè actionibus excellant, quique natiuum adhuc præputium retinent, circumſectis meliores, atque in cultu legis obſeruantiores reperiantur, quænam reliqua ſit in circuncciſione gloriatio, diſcere ab inſulſiſſimo Iudæo magnopere velim. Quòd ſi aliquid etiam ad ea quæ diximus adiungi placet, alterius quoque rei ſymbolum in circumciſione fuiſſe, idem Paulus affirmat. Et ſignaculi inſtar eius fidei, quam in præputio haberent Abrahamo ge-
Rom. 4. 17. neris auctori, vt eſſet *multarum gentium pater, non tantùm*, ait, *qui ſunt ex circumciſione*, ſed & ijs qui ſectantur veſtigia fidei, quæ eſt in præputio patris noſtri Abrahæ. *Credidit enim Deo, & reputatum eſt illi ad iuſtitiam*, cir-

πνεύματι θεῷ λατρεύοντες · καὶ καυχώ- ,,
μενοι ἐν Χριστῷ Ιησοῦ, καὶ οὐκ ἐν σαρκὶ ,,
πεποιθότες · καύχημα μὲν γὰρ τῆς κατὰ
σάρκα περιτομῆς, εἰ μόνη νοοῖτο, καὶ τὸ ὀκ
τῆ θεωρίας οὐκ ἔχοι κάλλος, οὐδεν οἶμαι
ἂν δοξαι τοῖς εὖ φρονοῦσιν εὑρεθεὶν ποτε. ὅτε
δὲ τὸ ἐν πνεύματι περιτομῆς εἰσφέρει τὸν
τύπον, καὶ τὸν ἐν καρδίᾳ καθαρισμὸν ἐπο-
σημαίνεσθαι φαίνεται, τότε δή τις ἐπαινέ-
σαι μᾶλλον ἴσως ἂν εἰσεται χρηματίζουσαν † τὸν † leg. τὸ.
ἐν λεπτῇ † θεωρίᾳ κείμενον. ἀποφοιτήσαι † ἄλλ. θε-
ἢ δηλονότι τὸ παθεῖν, τὸν ἐν καρδίᾳ μελε- ωρίαν.
τήσας καθαρισμόν. ὃ δεῖ καὶ ὁρᾶν ἐπεί-
γεσθαι τοῖς Ἰουδαίοις προφητικὸς συνεβά-
λευε λόγος, ἔχων ὡδί. τάδε λέγει κύριος ,,
νεώσατε αὐτοῖς νεώματα · καὶ † σπείρετε ἐπ' ,, † ἄλλ.
ἀκάνθαις · περιτμήθητε τῷ θεῷ καὶ περιτμεῖ- ,, σπείρε-
σθε τὸν σκληροκαρδίαν ὑμῶν, ἄνδρες Ἰούδα ,, τε. ἄλλ.
οἱ κατοικοῦντες Ἱερουσαλήμ. ὥστε εἴ τις ἐν σαρ- ,, καὶ μὴ
κὶ περιτέμνοιτο, ὃ πάντως τοῦτο ποιήσαι τῷ σπείρεται.
θεῷ ὁ δὲ γε τῶν ἐν πνεύματι περιτμῶν διὰ
τῶν εὐαγγελικῶν δεχόμενον κηρυγμά-
των, αὐτῷ δηλονότι τῷ πάντων δεσπότῃ, ὃ
τῷ νομικῷ γράμματι περιτέμνεται · μορφὴν
εἰωθότι, καθάπερ ἐν † σκιωειδεῖ τ' ἀλή- † ἄλλ.
θειαν. ὅτι ἡ τὸ κατὰ ἀλήθειαν περιτμῆς ἡ σκιᾶς.
δύναμις, οὐκ ἐν τῷ κατὰ τ' σάρκα πληγῆ-
ναι πάθει, ἀλλ' ἐν τῷ βλέπειν ὁρᾶν ἅπερ
ὀρθοτάτη θεὸς, ἄκρα Παύλου σαφέσατα λε-
γοντος · ἡ περιτομὴ, οὐδέν ἐστι · ἡ ἀκροβυστία, ,,
οὐδέν ἐστιν · ἀλλ' ἵνα μὴ λόγους ἡμῖν φαίνηται ,,
περοτεύων ψιλὰς, οὐδὲν εἶναι λέγων τὸ διὰ
νόμου τετιμημένον, ἐπεξηγεῖται σαφέστερον καὶ ,,
φησι · περιτομὴ μὲν γὰρ ὠφελεῖ, ἐὰν νόμου ,,
πρακτὴς · ἐὰν δὲ παραβάτης νόμου ἦς, ἡ περι- ,,
τομή σου ἀκροβυστία γέγονεν · ἐὰν οὖν ἡ ἀκρο- ,,
βυστία τὰ δικαιώματα τοῦ νόμου φυλάττῃ, ,,
οὐχὶ ἀκροβυστία αὐτοῦ εἰς περιτομὴν λογι- ,,
σθήσεται; καὶ κρινεῖ ἡ φύσεως ἀκροβυ- ,,
στία τὸν νόμον τελοῦσα, σὲ τὸν διὰ γράμ- ,,
ματος καὶ περιτομῆς παραβάτην νόμου. ὅ- ,,
τε τοίνυν † ἀνόητον μὲν ἐν τοῖς παθεῖν ὁρᾶ- †leg. ἀνό-
σθαί φησι τὴν περιτομὴν, ὅταν αὐτοῖς μὴ νητον.
† πρὸς τὸ διὰ πραγμάτων δόκιμεῖν. οἱ † ἄλλ.
ἢ τὴν ἐκ φύσεως ἔτι σώζοντες ἀκροβυστίαν πρ. ἢ. απ
ἀμείνους τῶν μὴ τοιούτων νομοφύλακες † εἶ- προσῆ.
ναι δύρίσκοντας, ποῖον ἔσται λοιπὸν τὸ ἐκεί- † ἄλλ. ὄν-
νης καύχημα, παιδοίμην ἂν ἡδέως τῶν τες.
ἀνεξετάστων Ἰουδαίων · εἰ δή χρή τι τοῖς εἰρη-
μένοις προσθῆναι, καὶ ἕτερον σημεῖον δοῦ-
ναι τὴν περιτομὴν, ὁ Παῦλος διαχυρί-
ζεται. καὶ ὥσπερ τι σημαντρον τῆς ἐν ἀ-
κροβυστίᾳ πίστεως τῷ πατρὶ ἔδωκε γένης
Ἀβραὰμ εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πατέρα πολλῶν ,,
ἐθνῶν. ὃ μόνον φησὶ τοῖ ἐκ περιτομῆς, ἀλλὰ ,,
τοῖς στοιχοῦσι τοῖς ἴχνεσι τῆ ἐν ἀκροβυστίᾳ ,,
πίστεως τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ. ἐπί- ,,
στευσε γὰρ τῷ θεῷ, καὶ δεδικαίωται, περι- ,,
τομὴν

†leg. ἔπω τομὶὼ † ἔτω λαβὼν. μετὰ ἢ τὶὼ πίσιν καὶ τὶὼ ἐκ ταύτης δικαίωσιν σημεῖον αὐτῷ τοῦ πράγματος γέγονεν ἡ περιτομή. δέχου τοιγαρῦν Ἰουδαῖε τὶὼ ἔ πνεύματος μάχαιραν, ἀπόθες τὶὼ σκληροκαρδίαν, ὡς γέγραπται, περιτμήθητι τῷ θεῷ. μάνθανε σαββατίζειν ὰ καθάπερ αὐτὸς οἴει ἔχειν καλῶς, ἀλλ' ὡς ἡ ἔ νομοθέτης διαπέφευε βούλησις. ὅτι γὰρ δὴ καὶ περὶ τούτου φησὶ ὁ νομοθέτης, ἄξιον ἰδεῖν, ἔργων ἀποχέσθαι κελεύει· ἔ πόνων μὲν ἀνεῖσθαι σωματικῶν κατὰ τὸ σάββατον. ἐξοίχεσθαι δέ τινα τῆς Ἱερουσαλὴμ ὰ βούλεται, ὰδὲ εἰς ὁδὸς ἐκτίνεσθαι μακράς. κέχρησθαί τε μὶὼ ὰ ταῖς παραυτίκα πεποιημέναις, ἀλλὰ ταῖς ἤδη προητοιμασμέναις τροφαῖς· ἀχθοφορεῖν δὲ ὅλως, ἢ ὑπὸ τοῦ καταφορτίζεσθαι παντελῶς, ἀποκωλύει, σαφέστατα λέγων διὰ
» φωνῆς Ἱερεμίου. μὴ ὸκ ἐξελεύσεσθαι ἔξω
» ἔ πύλης Ἱερουσαλὴμ τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαβ-
» βάτων· καὶ ὸκ ἐξοίσετε βαστάγματα ἐξ
† ἄλλ. » † οἰκείων ὑμῶν. ἐν τούτοις ὑμῖν ὁ νόμος
οἰκιῶν. ὁρίζει τὰς ἔ σαββάτου τιμάς. ἀλλ' ἡκέτω μοι πάλιν εἰς μέσον ὁ μόνῳ τῷ γράμματι ζωηγορεῖν μελετήσας, καὶ λεγέτω τις ἡμῖν τῶν ἐξ Ἰουδαικοῦ συρήματος πότερόν ποτε λογος ἐφήρμοσται τοῖς θεόθεν διαπεταγμένοις σοφοῖς; ἦγεν ἐν φυλαῖς ἡμῖν κεῖται ταῖς λέξεσι, καὶ γυμνῷ τῷ γράμματι, τῶν θείων μυστηρίων ἡ δύναμις. Εἰ μὲν ἓν ὥσπερ ὅτι καλύμμασι τοῖς θεωρήμασι τὶὼ ὸκ ἔ γράμματος ἐπαλείφεσθαι παχύτητα. νενεχέσταί τε ποιῶν ὁμολογεῖ, ζητείτω τὸ νόημα, καὶ μὴ τοῖς ἐν σχήματι λαλεμένοις ἐμφιλοχωρῶν, αὐτὸς ἑαυτὸν ζημιάτω τὰ κάλλιστα. εἰδὲ ὅτι περισκεῖ μόνῳ περισπᾶσθαι τῷ γράμματι, καὶ μηδὲν ἔτι αὐτοῦ πλέον λογίζεσθαι, αὐτὸς † ἢ ποιοῖτο διὰ παιδὸς καὶ περισπᾷ διδάσκαλον ἑτέρους φιλονεικοῦντας, ἀκούσε- †leg. τε pro δὲ.
» παρακατὶ ἔ σωτῆρος φωνῶ· καὶ ὑμῖν
» γραμματεῖς ὲ φαρισαῖοι ὑποκρινται, ὅτι
» ἤρατε τὴν κλεῖδα τῆς γνώσεως. ὅτε ὑμεῖς εἰσέρ-
» χεσθε, ὅτε ὸδ' εἰσερχομένους ἀφίετε εἰσελ-
» θεῖν. Φέρε δὴ γὰρ καὶ ὅτι τῷ κῆ σάββατον λόγῳ τῆς ἔ πράγματος φύσιν. ὅπως ἂν ἔχοι διασκεψώμεθα, καὶ λεπομερέστερον βασανίζοντες ἔ λόγου τὴν δύναμιν, ἰδωμὲν, εἰ μὴ μωρίας ἀνάπλεως, καὶ ἐν τούτῳ πάλιν ὁ τῶν Ἰουδαίων ἁλίσκεται νῦς· τί γὰρ δὴ τὸ πεπεικὸς, εἰπέ μοι, τὸν ἁπάντων δημιουργὸν πρὸς τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, οἷς ἔχειν ὀρθῶς ἐδοκίμαζε· καὶ ἀργεῖν ἐν σαββάτῳ νομοθετεῖν, καί τοι τῆς ἄλλης ἁπάσης κτίσεως, τὰ ὸκ φυσικῶν κινημάτων ἐνεργούσης, ἀκωλύτως κῆ τὸ σάββαλον, ἢ κῆ ὅπερ ἑκαστον τῶν ὄντων τέτακται ποιεῖν, ὰ καλαλυόντων διὰ τὸ σάββαλου; ἥλιος μὲν γὰρ ἀνίσχει, κῆ τὸν σωτῆρα δρόμον ἐξελίττων ἅπανθ'· γῆ δὲ ἡ φυτοῖς κεκοσμῶται ποικίλοις καὶ

cumcisione nondum susceptа: post fidem verò, & effectam ex fide iustificationē, signum eius quod factum fuerat, circuncisionem accepit. Proinde recipe demum ô Iudæe machæram spiritus, exue tandem cordis duritiem, *circuncide te*, vt scriptum est, *Deo*. Disce iam sabbata, non eo cultu quem tibi pro arbitrio fingis, sed illo quē legis auctor impendi postulat, celebrare. Nam quid is de hac quoque re statuat operę pretium est cognoscere. Primò nihil quicquam operis exerceri, atque à corporis fatigatione cessare sabbato iubet. Deinde extra Ieruſalem egredi, aut peregrinari longiùs eo die haud sinit. Non cibis eo die paratis, sed iam antè inseruitis epulis vult curari corpora. Porro vectare aliquid, aut oneris quidpiam tollere omnino vetat, apertissimè id Ieremiæ voce præcipiēs: *Nolite portare pondera in die sabbati, nec inferatis per portas Ieruſalem, & nolite eiicere onera de domibus vestris in die sabbati.* Hæc vobis, per quæ sabbati cultum tueamini, lex præfiniuit. Sed prodeat mihi rursus in mediū, cui litteræ verba mordicus tueri cordi est, edisseratq; aliquis nobis ex Iudaico cōuentu, num aliqua ratio sapiēs iis quæ à Deo præcipiuntur subiecta sit, an verò vltra exiles dictiones, nudamq; litteraturam, diuinorum mysteriorum vis nullatenus progrediatur. Si namque latentibus sententiis velut integumentum litteræ crassitudinem superinduci, prudenti sanè consilio fateatur, inuestiget abditos sensus, nec in iis quæ in figura pronuntiata sunt nimis libenter immoratus, ipse sibi pulcherrimarum rerum intelligentiam inuideat. si verò in nudis tantummodò litteris hærendum, nec quicquam præterea cogitandū esse, cùm ipse sibi in animum induxerit, tum aliis quoque persuadere contendat, in eum illud à Saluatore prolatum quadrabit: *Væ vobis scribæ & Pharisæi hypocritæ, quia clauditis regnum cælorum ante homines. Vos enim non intratis, nec introëuntes sinitis intrare.* Age namque quoniā de sabbato sermonē instituimus, rei naturam, qualis demum ea sit, attentiùs considerēmus, ac rationum momenta subtiliùs examinantes, ex hoc quoque plenam dementissimæ temeritatis esse Iudęorum mentem facilè comperiemus. Quæ enim, rogo te, vniuersorū conditorem ratio impulit, vt præter alia quę præclarè à se constituta esse sciret, de cessatione quoque per sabbatum indicenda cogitaret? idque cùm res creatæ omnes institutis à natura motibus agi pergant, neque quam quæque actionem sortita est, eam vllo sabbato intermittat? Siquidem, & sol exoritur, suosque cursus vertigine inquieta de more conficit; nec tellus vndique arboribus conuestita, ac

Ierem. 4. 4.

Ierem. 17. 21.

Matt. 23. 13 Luc. 11. 52.

multiplici herbarũ varietate conſpicua, ſuo ornatu per ſabbatum deſtituitur, aut ex ipſa editos fœtus alere deſinit. Fontes verò eodẽ modo, atque venæ gelidarum aquarum parentes, aliquando ſcilicet cõpreſſis vberibus ſuos fluxus retinent, aut minùs vndarum copiam conſueta ipſis largitate ſuppeditãt. Neque verò nunc illud ô Iudæe dicas, exiſtimare te vnicuiq; rei creatæ eas leges à conditore conſtitutas eſſe, quarũ ex præſcripto motus exerceant, ſtatumq; ſuum, ac ſeipſas tueantur ac ſeruent. Nam ſi, vt tu putas, ſabbatum ceſſatione coli volebat, nec aliud quidquam emolumenti ad nos ea lege peruenit, cur non eadem res omnes penitus alligauit? Quodnam autem, quæſo te, hoc tantũ mali, quod ad nos attinet, ſibi aliquem obſonia coquere, aut farinã die ſabbati comparare, aut alios alendo corpori cibos raptim inſtruere? Lex tamen veluti rem magnam, minimeque negligendã denuntians, primũ operis quidpiam fieri vetat, tum nullum onus domo efferri ſinit, ſed nec lõgiùs ab Hieroſolymis diſcedere itineris cauſa patitur, epulas demum non præſenti cura inſtructas, ſed prouiſo iam antè conſilio apparatas, in cõuiuio & menſis adhiberi iubet. tum hæc omnia capitali pœna ſancita; quæ tamen eiuſmodi ſunt, vt nihil prorſus in ſe culpæ ſuſcipiat, ſi quis eorum aliquid quouis alio tempore admiſerit; nec ea legis ipſius decreto criminũ loco duci ſanus quiſpiam dixerit, quæ tamen alia à quibus omnino abſtinendum ſit, planiſſimè explicat.

Exod.20.13 Nam illa: *Non occides, Non mœchaberis, Non furtum facies, Non falſum teſtimonium dices*, & quæcunque iis ſimilia in vno eodemque ordine collocantur, non ſabbato tantùm cauebit, qui ſupplicium effugere voluerit, ſed ea nullo non tempore penitus euitabit. Ex quo facilè, vt puto, omnes intelligẽt, non eſſe aliquam in ijs culpam, quæ ſabbato fieri vetantur, ſed in illis potiùs pulcherrimarum rerum nobis imaginem deſignari, quam etiam, tui emolumenti cauſa explicare pro viribus non grauabor. Ac primum quidẽ de ceſſatione ſermonẽ inſtituemus, in qũa duas res cogitatione luſtrare, atq; animo veſtigare licet. Poſtquam enim egreſſi è patria tellure, Iſraelitæ in Ægypto conſtiterũt, decurſu temporis, ex Hebræorũ genere, atq; ex Abrahami ſtirpe ſeſe prognatos eſſe, ne memoria quidẽ, vt fieri ſolet, ampliùs vſurpabant. Hinc obliti patrios mores, ac pietate quam à maioribus acceperant abdicata, ad idololatriam, incolarum contagione, conuertebãtur: quaſi videlicet iis qui profugos domi excepiſſent, inſignem à ſe contumeliam irrogari perſuaſum haberent, niſi ad eoſdem errores. quibus illi

πολυχόησιν ὠρεϊζομένη βλαϛήμασιν οὐκ ἀποχρᾶται, Δι' ὃ τὸ σάββαλον· ὁδὲ τοῖς ἐξ αὐτῆς τ' θρεπίκλιὼ †ἐψδύσατο δὼάμιν. πηγαὶ ἢ ὁμοίως ϗ αἱ ψυχρῶν ὑδάτων μητέρες ποτὲ τ' ἐξ οἰκείων μαϛῶν ἀνακόπτουσι δρόμον, τ' αὐλαῖς σωήθη χορηγίαν ἐπάυσαντο φέρειν. ἀλλ' ὁ τᾶτο νῦ ἐρεῖς Ἰουδαῖε. καίτοι νόμος ἐφ' ἑκάϛῳ τ' πεπληµένων ὠφελὰ ὁ δημιουργῶν τεθεῖκε πρὸς ὁμόνοιαν. καθ' † ὃς κινεῖται ϗ πέφυκε, Δι' αὐτῆς τε καὶ σώζεται. ἀλλ' εἴπερ ὡς οἴει ϗ γνώμῃ αὐτῷ τὸ τιμᾶσθαι τ' ἀργίαις τὸ σάββατον, ὁ δενὸς ἡμῖν ἕτερος Δι' τ' τοιαύτης νομοθεσίας χρησίμως παρεισδύνοντος, ἵ μὴ τ' αὐτὸν ἐφ' ἅπασιν εἰληφὼς νόμος; ἵ γ', εἰπέ μοι, τὸ λυπρὸν; ὀψοποιεῖσθαί ἵνα †τῷ καθ' ἡμᾶς, ἢ ἀλφιτουργεῖν ἐν σαββάτῳ· ἢ τι τὸ καλύον τὰς ἑτέρας ὁ σώματος ὀποχειρίζεσθαι τροφάς; νυνὶ γ' ὥσπερ τι μέγα ὁ θεῖον τὸ δόγμα τὸν νόμον ἡμῖν εἰσηγέμενον, ἔργα μὼ ἀπείργει πάντως· βάσγμα δὲ τ' ἐσίας ὁκκομίζειν οὐκ ἐᾷ· ἀλλ' ὁδ' ἐξοίχεσθαί ποι μακρὰν τ' † ἐν Ἱερουσαλὴμ πύλης τ' ὁδὸν πὼ δαμεῖσας. σιτίοις γε μὼν, ὁ τοῖς παραυλίκα πεπορισμένοις, ἀλλὰ τοῖς ὁκ προμηθείας ὑπερεπισμένοις ὀποκεχρημένος, ὁπὶ δαῖτα ϗ τράπεζαν ἰέναι κελεύει, καὶ θανάτῳ τιμᾶσθαι τ' πὼ δαβαίνοντα. καί τοι τ' ὁηγγελμένων ὁδὲν, εἰ καθ' ἕτερόν τινα πεῖσιτο καιρὸν, ἁμαρτίας ἔγκλημα πρόσοισ' τῷ δεδρακότι· ϗ ὁ δὴ πᾶ φήσειεν ἄν τις, εἰ γε σωφρονοίη ὁν πλημμελημάτων † λέξει, ὁ ταὐτὰ κεῖσε πὼ δὰ τῷ νόμῳ καθάπερ ἂν ὁ τὰ ἕτερα· ὧν ὅ, τι πρόσηκε παντελῶς ὀποφοιτᾶν, Δαγορεύει σαφῶς. τὸ γὰρ ὁ φονεύσεις· ὁ μοιχεύσεις· ὁ κλέψεις· ὁ ψευδομαρτυρήσεις. ϗ ὅσα τούτοις σωήρμοσται πρὸς τ' αὐτὸ ϗ μίαν βλέπουσα † λέξιν. οὐκ ἐν μόνῳ σαββάτῳ παραφυλακτέον ἀνδρὶ μισθὸν κομίζεσθαι· ἀλλ' ἐν παντὶ τῷ χρόνῳ πὼ δαιπτέον. ὅθεν δὴ ϗ μάλα σαφῶς ὑπολαμβάνω καταδηλον ἔσεσθαι τοῖς ἀκροωμένοις, ὡς ἁμαρτίαι μὲν οὐκ εἰσὶ τὰ ἐν σαββάτῳ κεκωλυμένα χαρακτῆρι ϗ μᾶλλον ἡμῖν ἀνατύπωσι πραγμάτων εἰκόνα· ἵν' δὴ ϗ ὅπως ἂν δυνώμεθα διεκπεῖν Δι' τ' σὺν ὠφέλειαν, οὐκ ἀποκνήσω· προκείσθω ϗ τ' ἄλλων ὁ πρὸ τ' δρτῆς λόγος, διπλοῦν εἰσφέρων θεώρημα. ἐπειδὴ γὰρ τ' ἐνεγκόντος ἀπάραντες, τ' Αἰγυπτίων καλουμένης χώραν οἱ ἐξ Ἰσραὴλ μακρὰν ἐν αὐτῇ πὼ δατείνοντες χρόνους. ὅτι μὲν Ἑβραῖοι τὸ γένος εἰσὶ, ϗ τ' Ἀβραὰμ ἐξέφυσαν ῥίζης, ὁδὲ ἐν μόναις ἔτι ϗ τὸ εἰκὸς διεσωζον μνήμαις ὑπολαβόμενοι ϗ τ' πατρίων ἐθῶν, ϗ τ' προγονικὴν ὁσέβειαν ὀρνησάμενοι πρὸς τὰς τῶν ὁπιχωρίων ψευδολατρείας ἐτράποντο. ἀθικεῖν ϗ ὥσπερ ὁ μετρίως ἐπιφλεγόμενος τὸν μεζονάζειν λεών, εἰ μὴ ϗ τῆς αὐτῆς

† f. ἐπάυσατο.

† leg. κινεῖται.

† leg. τὸ

† ἄλλ. πάξιν.

† ἄλλ. πάξιν, οὐκ ἐν νόμῳ.

† leg. πάντων.

† f. ἀναπηδήσαντες.

† ἴσως καύμαζε.

ἀλλ. αχη
ματίζεσθ

σκεύ-

ἐκείνοις συμμετάσχοιεν πλάνην. ἡλίῳ μὴ χρῆσθαι προσκυνεῖν ἐπελάμβανον· οὐρανῷ ἢ γῇ, ἢ σελήνῃ, ἢ ἄστροις, ἢ τινι γὰρ οὐχὶ τῶν στοιχείων τιμὴ θεῷ πρέπουσαν δόξαν ἀπονέμειν ᾤοντο δεῖν; βαθὺς γὰρ ἦν αὐτοῖς τῆς ἀγνοίας ὁ σκότος. καθάπερ ὁ Παῦλός φησιν· ἐλάτρευον τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα. ἐπειδὴ ἢ αὐτὰς τῆς Αἰγυπτίων ὠμότητος, ἢ τῆς πικρᾶς ἐκείνης δουλείας ἐλεύθερον ὁ νομοθέτης ἐπείγετο, ἢ δὴ ἢ εἰς τιμὴν τῆς ἐπαγγελίας ἐκάλει, τὴν ἐν Αἰγύπτῳ πλάνην ἀποφορτίζεσθαι μελισμῷ τινι δίχα πρόσταττεν. ὅρα δὴ λέγων· μὴ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ἰδὼν τὸν ἥλιον, καὶ τὴν σελήνην, καὶ τοὺς ἀστέρας, καὶ πάντα τὸν κόσμον τοῦ οὐρανοῦ, πλανηθεὶς προσκυνήσῃς αὐτοῖς. κύριος ὁ θεός σου, κύριος εἷς ἐστιν. ἐπειδὴ δέ πως ἐχρῆν καὶ διὰ πράγματος ἐναργοῦς ἐπαναγκάζειν ὥσπερ καὶ ἄκοντας ὁμολογεῖν, ὡς πεποίηται μὲν οὐρανὸς ἥλιος ἢ, καὶ σελήνη, καὶ ἄστρα, ἡ γῆ, καὶ ἡ ἄλλη ἢ σύμπασα κτίσις τοῦ δημιουργήσαντος τεχναις εἰς τὸ εἶναι κεκίνηται, † συσχηματίζεσθαι κελεύει τῷ δημιουργῷ· καὶ καταλύοντας ἐν σαββάτῳ, † f. ἀλλ. σχηματίζεσθαι

τὴν αἰτίαν εἰδέναι βούλῃ) καταλυσε γὰρ, φησιν, ὁ θεὸς ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ. οἱ ἢ καταλύοντι τῷ δημιουργῷ συγκαταλύειν παραδάζοντες· πῶς οὐκ ἂν ὁμολογήσαιεν, καὶ μάλα σαφῶς, ὡς πεποίηται μὲν τὰ σύμπαντα. εἷς ἢ ἁπάντων γενεσιουργὸς, καὶ τεχνίτης ἐστί. συμβέβηκε τοίνυν, διὰ τὸ καὶ τὸ σάββατον ἀργίας, καὶ τὸ πρὸ τοῦ τὴν θεότητα εἰσφέρεσθαι λόγον τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ, καὶ τῶν ἁπάντων τεχνίτην καὶ δημιουργὸν ἐπιγινώσκεσθαι φύσιν· καὶ τῶν ὁρωμένων στοιχείων οὐκ ἀγνοεῖσθαι δουλείαν. εἷς μὲν δὴ λόγος ἔστω τὸ κατὰ τὸ σάββατον ἀργίας. δεύτερος ἢ ἐπὶ τούτῳ καὶ μάλα σεμνὸς, καὶ τοῖς τὴν ἕξιν τελειοτέροις ἁρμοδιώτατος· ἃ γὰρ τοῖς ἔτι νηπιάζουσι τὰς στερεωτέρας τῶν μαθημάτων παραθετέον τροφὰς· ἀλλὰ τοῖς διὰ τὴν ἕξιν τὰ αἰσθητήρια γεγυμνασμένοις, ὡς ὁ Παῦλός φησι. σημαίνει τοίνυν ἡ κτῆ τὸ σάββατον ἀργία, καὶ ἡ † αὐτῶν τῶν ἔργων ἀπόθεσις τοῦ ἐσομένου ἐπὶ τέλει τῶν ἁγίων κατάπαυσιν· ὅτε δὴ πόνων ἀποσταλμοὶ, καὶ δουλοπρεπῶν ἱδρῶτας ἀπονιψάμενοι, πρός τε τὴν ἄνω πόλιν † ἀναπνεύσαντες, τὴν ἐπουράνιον Ἱερουσαλὴμ, ἐν ἀναπαύσει καὶ τρυφῇ τὸν ἅπαντα διοίσουσι χρόνον· ἔργων μὲν ἀκέτι καὶ πόνων ἀπόμοιροι. τὰ ἢ ἐν τῷ παρωχηκότι βίῳ † καυχήματα, ἐφόδιον πρὸς σωτηρίαν ἔχοντες, εἰς ἀθάνατον ζωὴν τὰς ἑαυτῶν ἀποθρέψουσι ψυχάς. τοῦτο γὰρ οἶμαι δηλοῦν τὸ προτετάχθαι δεῖν τὰς ἐν σαββάτῳ τροφάς. τὸ ἢ βαστάγμασιν, ἤτοι φορτίοις μὴ ἐξεῖναί τισι καταβαρύνειν ἑαυτοὺς ἐν σαββάτῳ, ἐκεῖνο σημαίνειν ἔοικε, καλάγει τὴν † f. ἀναπνεύσαντες. † leg. πάντων. † ἴσως καύματα.

addicti erant, ipsi quoque dilaberentur. Itaque & solem pro Deo colendum esse censebant, tum cælo, ac telluri, lunæque & sideribus, atque omnibus demum elemẽtis venerationem Deo debitam tribui oportere arbitrabantur. Densa nempe ignorationis caligine inuoluti tenebantur, & quemadmodum Paulus ait, *seruiebant creaturæ potiùs quàm creatori.* Rom. 1. 25. Cùm verò ipsos ab Ægyptiorum crudelitate, duraq; illa seruitute vindicare legis auctori maximè cordi esset, eosq; in terrã promissionis vocaret, susceptos in Ægypto errores deponere omni lenocinio verborũ amoto iussit. *Vide,* inquiens, *ne eleuatis oculis in cælum, videnſq; solem, & lunam & astra, omnémque ornatum cæli, errore deceptus adores ea. Dominus enim tuus, dominus vnus est.* Deuter. 4. Sed cùm præterea certo aliquo ex ipsis rebus petito indicio opus esset, quo fateri quodammodo vel inuiti cogerentur, & cælum à suo conditore factum, & eiusdẽ opera solem, lunam, astra, tellurem, aliasq; res omnes vt essent accepisse, eos opificem suum imitari iubet, vultque per sabbatũ quiescentes festiuitatis causam cognoscere: *Requieuit enim,* inquit, *Deus ab omnibus operibus suis die septimo.* Gen. 2. 2. Qui verò studeant vt rerũ opifice quiescente conquiescãt & ipsi, annon illi res omnes ab alio conditas atque effectas fuisse, vnumque vniuersorum molitorem & artificem esse, & quidem apertissimè confitentur? Factũ est igitur dum sabbato cessant, vt ex eo diuinitatis quoque rationem Israelitæ intelligerent, atque vnam à qua omnia condita & procreata sunt, agnoscerent naturam. Atque vna quidem hæc ratio est, sabbato indictæ requietis. Altera verò præterea est, & quidẽ plena grauitatis, atque hominibus, quorum magis absoluta virtutis perfectio est, longè accommodatissima. *Non enim adhuc infantibus solidiores disciplinarũ cibi apponendi sunt, sed qui consuetudine exercitatos habent sensus,* vt Paulus ait. Heb. 5. 14. Indicat ergo cessatio hæc per sabbatum agi consueta, atq; ab omni opere feriatio indicta, futuram extremo tempore Sanctorũ requietem; cùm à laboribus immunes, ac sudore quem in stadiis contraxerant detersо, atque ad supernã ciuitatem reuocati, in cælesti Ierusalẽ quieti, ac delicijs affluentes æuũ omne traducent, nullis ampliùs operibus, aut laborum munijs occupati, sed præclaris anteactæ vitæ facinoribus, tanquam viatico ad salutem instructi, suos ipsorum animos ad immortalem vitam enutriẽt. Id namq; ex eo, quòd cibi antè præparati sabbato adhibendi forent, arbitror significari. Quòd autẽ ponderibus seu oneribus degrauare sese cuiquam sabbato non licuerit, illud indicari videtur, vt ego quidem

existimo, futurum vt post mortuorũ resurrectionẽ, sabbato quod in superna ciuitate agetur, nullum ampliùs peccati onus nos degrauet, neq; rursum suis illecebris impulsos ad prauitatem hostis discruciet; sustinebit is nempe apud inferos ignis æterni pœnas, nos verò ab eo quod in nobis operatur peccato, omnino soluti erimus. Ex eo verò quòd intra portas Ierusalẽ sabbato permanerent, eadem planè res iisdem ex argumentis videtur designari. Nam qui semel in sanctorum stationes fuerint aduocati, ac sedẽ in conuentu primogenitorum obtinuerint, securitatem æterno tempore voluptatibus perfruendi nunquam requirent, nec concessa ipsa munera vnquã amittẽt, sed illa, per Sp. sancti gratiã corrobora ta mẽte perpetuò obtinebũt. Ita enim scri-
Isaiæ 35.10. ptũ est: *Lætitia sempiterna super caput ipsorũ: super capnt namq; ipsorũ laus & gloriatio: fugit mœstitia, & dolor, & gemitus.* Obliuiscentur verò tribulationẽ ipsorũ primã, & non ascendet in cor ipsorũ. Porro illam quæ futura est in seculorũ perfectione sanctorũ requietem sabbato significari, suo testimonio nobis ipsemet Paulus cõfirmet atq; asserat, dum epist. ad Heb. de antiquis ita scribit: *Timeamus ergo ne fortè*
Hebr. 4.1. *relicta pollicitatione introeundi in requiẽ eius, existimetur aliquis ex nobis deesse. Etenim & nobis nunciatũ est, quemadmodũ & illis.* Et quia videri poterat minùs intelligẽtibus, requietis nomine hoc loco ingressũ in promissam tellurẽ indicare, quæ cõtigit imperitãte exercitui Iesu, illo inquã Iesu, cui Naue cognomẽ fuit; vt apertiùs ostendat de hac se ne minimũ quidẽ cogitare, sed futurã illam quam expectamus designare, atque ad illam, velut in scopum animi sensa dirigere; hæc deinceps adiungit:
Ibid. 6.8. *Nam si eis Iesus requiem præstitisset, nunquam de alia loqueretur post hac die. Itaq; relinquitur sabbatismus populo Dei.* Sabbatismum hoc loco, sanctorum quietẽ, quæ post hanc vitam futura est, apertissimè nominans. Et quidem in iis quæ sequuntur euidenti signo rem ita accipiendam esse demonstrat, hæc subijciens:
Ibid. 10. *Qui enim ingressus est in requiem eius, etiam ipse requieuit ab operibus suis, sicut & à suis Deus. Festinemus ergo ingredi in illam requiem, vt ne in idipsum quis incidat incredulitatis exemplum.* Certò iam cognosce ac intellige ô Iudæe, ex
Rom. 11.1. Philip. 3.5. iis quæ hîc loquitur, qui ante Gamalielis pedes enutritus fuit, qui totius legis scientiam animo complexus, Hebræus ex Hebræis, ex tribu Beniamin, secundùm legem Pharisęus; qui dum cessationem sabbato institutam figuratam appellat, hanc quæ ex littera legis infertur, nihil omnino esse autumat, sed exhibere imaginem potiùs eorum quæ speramus bonorum, & illius quietis qua sanctis

μέτερον νῦν, ὡς μετὰ τ ἐκ νεκρῶν ἀναβίωσιν, κατὰ τὸν ἐν τῇ ἄνω πόλει σαββατισμόν, ὀκέτι τὸ τ ἁμαρτίας ἡμῖν φορτίον ἐπικείσεται· ὐδὲ σωτρίψει πάλιν εἰς ῳδ ἀνομίας δελεάζων ὁ πονηρὸς· αὐτὸς μὲν εἰς ἀΐδ δίκας ὑπέχοντας † διαιωνίᾳ πυρὸς λελυμένης ᾗ † ἄλλ. δι' αἰωνίᾳ. εἰς τὸ ῳδ ἁπαν τ νῦν ἐνεργάσης ἐν ἡμῖν ἁμαρτίας. τόγε μὴν τ τ Ἱερουσαλὴμ πυλῶν ἔσω ὠφύειν κατὰ τὸ σάββατον, αὐτὸ δι' ᾧ τῶν αὐτῶν εἴσω † μένειν δοκεῖ. οἱ γὰρ ἅπαξ εἰς τὰς † ἄλλ. ὑπὸ τ ἁγίων ἀνακεκλημένοι χορὰς, καὶ εἰς τλῶ τ πρωτοτόκων εἰσελάσαντες ἐκκλησίαν, οὐκ δοκεῖ. ἐκβοήσονταί ποτε τλῶ ἐν θυμηδίαις ἀσφάλειαν· ὐδὲ ἐξελοῦσιν᾽ τ δοθείσης αὐτοῖς δωρεᾶς· ἀλλ' ἐν αὐτῇ μᾶλλον ἀεὶ, τῇ ᾧ πνεύματος χάριτι πεπυργωμένοι τ νεῦν, ὅτω χαρ γέγραπται· ἐυφροσύνη αἰώνιος † ὑπὲρ κε- † ἄλλ. ἐπὶ. φαλῆς αὐτῶν. ἐπὶ γὰρ κεφαλῆς αὐτῶν αἴ- „ νεσις καὶ ἀγαλλίαμα· ἀπέδρα ὀδύνη, & λύπη, καὶ „ στεναγμὸς ἐπιλήσονται᾽ ἢ τ θλῖψιν αὐτῶν τ „ πρώτλω, καὶ οὐκ ἀναβήσε᾽ αὐτῶν ἐπὶ τ καρδίαν. ὅτι ᾗ πάλιν τ ἑσομένῳ τοῖς ἁγίοις καταπαυσιν ἐπὶ τῇ τ αἰώνων σωτελείᾳ σημαίνει τὸ σάββατον, αὐτὸς ἡμῖν εἰσίτω μάρτυς ὁ Παῦλος, καὶ λεγέτω πρὸς Ἑβραίους, ῳεῖ τ ἀρχαιοτέρων ἐπιστέλλων· Φοβηθῶμεν ἄν μή- „ πῶτε καταλιμπανομένης ἐπαγγελίας εἰσελθεῖν „ εἰς τ κατάπαυσιν αὐτᾶ, δοκεῖ τις ἐξ ὑμῶν ὑ- „ στερηκέναι. καὶ γάρ ἐσμεν εὐηγγελισμένοι, κα- „ θάπερ κἀκεῖνοι. ἐπειδὴ δέ πως ἐδόκει ῳδὲ „ τοῖς οὐκ εἰδόσι νοεῖν, κατάπαυσιν ὀνομάζειν ἐνθάδε τλῶ εἰς γλῶ τ ἐπαγγελίας εἴσοδον διὰ τ Ἰησᾶ στρατηγίας πεπληρωμένῳ· Ἰησᾶ δέ φημι ᾧ καλουμένε Ναυῆ· δεικνύων ἐναργέστερον, ὡς ἐκείνης μὲν ὐδὲ εἷς λόγος αὐτῷ· εἰς ᾗ τ προσδοκωμένῳ ἔστας ἐλέπῃ, & κατ' ἐκείνης ὁ τ νοημάτων σκοπὸς συλλείνε᾽, πάλιν φησὶν ἐφεξῆς. εἰ γὰρ αὐτὰς Ἰησᾶς κα- „ τέπαυσεν, οὐκ ἂν περὶ ἄλλης ἐλάλει μετὰ „ ταῦτα ἡμέρας. ἄρα ὑπολείπε᾽ σαββατι- „ σμὸς τῷ λαῷ ᾧ θεᾶ. σαββατισμὸν ἐνθάδε λέγων σαφέστατα, τ ὑπὲρ ἑλεῖ τ ἁγίων κατάλυσιν· & γᾶν ἐφεξῆς σημεῖον ᾧ νοημάτων ὑπ- δοσιν ἀκριβές, ὑπὲρ ὧν ὠδί· ὁ γὰρ εἰσελ- „ θὼν εἰς τ κατάπαυσιν αὐτᾶ, καὶ αὐτὸς κατε- „ παυσεν ὑπὸ τ ἔργων αὐτᾶ, ὥσπερ ὑπὸ τῶν „ ἰδίων ὁ θεός. σπουδάσωμεν ἄν εἰσελθεῖν εἰς „ ἐκείνῳ τ κατάπαυσιν, ἵνα μὴ ἐν τῷ αὐτῷ τις „ ὑποδείγματι πέσῃ τ ἀπιθείας. καλῶς σα- „ φῶς, καὶ μάνθανε Ἰουδαῖε, διὰ ὧν ἐνθάδε φη- σὶν ὁ ῳδὸς τὰς πόδας ᾧ Γαμαλιὴλ ἀνατε- θραμμένος, ὁ σύμπασαν ἔχων ᾧ νόμε τ γνῶ- σιν· Ἑβραῖ ὢν ἐξ Ἑβραίων, φυλῆς Βενια- μὶν, κατὰ νόμον Φαρισαῖος. ὅτι τ μὲν τυπι- κὴν δρῳαν, τ καὶ τὸ σάββατον, λέγων, τ διὰ ᾧ νομικῶ γράμματος εἰσφερομένῳ, ὐδὲν μὲν ὅλως εἶναι φησιν· εἰκόνα ᾗ μᾶλλον ὑπεῖν τ ἐν ἐλπίσιν ἀγαθῶν, καὶ τ κατ' † ἐκεῖνο καιρὸν τοῖς † ἄλλ. ἐκεῖ- ἁγίοις νον καιρόν.

† Puto καὶ ἐφαρμόζω.

† ἄλλ. μεταριθμίζων.

† ἄλλ. ὑπεραπασμός.

† θεᾶσους.

ἁγίοις δοξασμένης ἀναπαύλης, καθ' ὃν ἂν ὁ πάντων σωτὴρ ἐξ οὐρανῶν ὡδαγμὸν ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καθὼς γέγραπται. καὶ διαδίδωσι τοῖς ἁγίοις τὰ γέρα. ἀλλ' οἶμαι διαρκῶς καὶ τοῦτων ἡμῖν κατεζητεῖσθαι λόγον, ὅθεν δὴ λοιπὸν ἰτέον ἐπὶ τὰ σωτήρια καὶ πεπωδέστερα. ἐπειδὴ τοίνυν Ἑλλήνων μὲν ἐπλανῶντο παῖδες, λατρεύοντες τῇ κλίσει τοῦ κλίσαντος, καὶ εἰς πολύθεον ἀπάτην ἐγκεχυμένοι, τὴν πλατεῖαν εἰσεπήδων καὶ θανάτου πύλην. Ἰουδαῖοι δὴ πάλιν τοσοῦτον εἰς τοὺς ἑαυτῶν ἐξημάρτανον ψυχὰς, ὡς ποιεῖσθαι μὲν καὶ νόμου φροντίδα ὑδαμῶς, ἡγεῖσθαι δὲ φορτικὸν, καὶ ληρεῖν ὑπολαμβάνειν σοῦ τὴν καλλίστων εἰσηγητάς. καὶ τοῖς διὰ τὴν ἄνωθεν πεπωρωμένοις χάριτι διαῤῥήδην ἐπιφωνεῖν. ἄλλα ἡμῖν λαλεῖτε, καὶ ἀναγγέλλετε ἡμῖν ἑτέραν πλάνησιν. ἀφέλετε ἀφ' ἡμῶν τὸν τρίβον τοῦτον. ἀφέλετε ἀφ' ἡμῶν τὸν λόγον τοῦ Ἰσραήλ. ἀναγκαίως ὁ πάντων δεσπότης, οὐκέτι διακόνοις τισὶ καὶ ὑπηρέταις ἐχρῆτο πρὸς κατόρθωσιν τῆς ἡμετέρας ζωηρίας, ἀλλ' ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν ἀντιτιθεὶς τῷ τυραννήσαντι διαβόλῳ, γέγονεν ἄνθρωπος, καὶ δίκτυον ὑφὴ διὰ τῆς ἁγίας παρθένου· πολλὰ δὲ σημεῖα καὶ τέρατα τοῖς διδασκαλικοῖς ὁμοῦ παρεχόμενος λόγοις, πάντα μετετίθει πρὸς τὸ ἄμεινον, καὶ τὸν † καταφθαρμένον ἀνθρώπου φύσιν εἰς καινότητα † μεταρυθμίζων ζωῆς, καθάπερ ἐκ δεσμῶν λελυμένον, ἐλευθέραν προσῆγε τῷ πατρὶ, καὶ τοὺς ἐκ τῆς ἁμαρτίας σωτηριαμένους, ἡμερωτάτῳ δόγματι, πρὸς ἑαυτὸν ἐκάλει λέγων· δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες, καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς· τέθειτο μὲν δὴ ἐν τούτοις τὰ καθ' ἡμᾶς· διεπείετο δὴ πάλιν ὁ τύραννος ὅπως τοῖς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν καταρθώμασι· καὶ θρῴσας πρόφασιν ἐποιεῖτο τὸν ἡμέτερον σωτηρίαν· ὡς ἡ ἐκ πλεονεξίας αὐτῷ πεποιημένης δρυχῆς ἐξωθήσθαι εἰς βαθεῖαν ἐβαπτίζετο λύπην. ἡλίου μὲν γὰρ δίκην ἀνεκλάμπον τὸ θεῖον κήρυγμα βλέπων, κατεσκεδασμένῳ δὲ ἤδη τῷ τῆς παλαιᾶς ἀσεβείας ἀχλύι, ὠδίνας τὰς ὑπὲρ τούτου θρηνείας ἐδέχετο· ἀναζέων δὴ τοῖς θυμοῖς, καὶ θερμοτάτῳ σωτηκόμενος φθόνῳ, θανάτου βεβαλεῖν ἐβούλετο τὸν ζωὴν· καὶ τὸν ὑπὲρ σωτηρίας πάντων ὑπιδημήσαντα κύριον τοῖς τῆς φθορᾶς ὑποθήσειν δεσμοῖς προσδοκήσας ὁ πάνσοφρονέστατος, ἀναπείθει τοὺς ὁμογνωμόνους ἑαυτῷ Ἰουδαίων, ὑπηρέτας αὐτῷ γενέσθαι τοῦ δράματος, καὶ τῆς ἀνοσίου τόλμης † ὑπερασπιστάς. οἳ καὶ σταυρῷ παραδόντες τὸν ἁπάντων δεσπότην, ὅσον εἰς τὸν τῶν τολμησάντων ὑπερέσχον, κρείττονες ἤδη καὶ τῆς διαβολικῆς ὑπονοίας ἐφάνοντο, καὶ τὸ ἐκείνου πανσθενὲς † θρασος ἐχόμενοι † θάρσους.

† Puto καὶ ἐφθαρμένον. † ἄλλ. μεταριθμίζων.

† ἄλλ. ὑπεραπιστάς. † θράσους.

hominibus frui dabitur eo tẽpore, cùm Saluator omniũ è cælo aduenier in gloria Patris *Mat.16.27.*
ſui, quemadmodũ ſcriptum eſt, & in ſanctos prẽmia dilargietur. Verũ ſatis diu iam de his rebus diſputatum eſſe arbitror, proinde ad conſueta nobis, & in quibus plus ſplendoris ineſt, oratio progrediatur. Quoniam igitur Græci erroribus obnoxij ferebãtur, ſeruientes creaturæ contra creatorẽ, atq; in veſanã deorum venerationem effuſi, in latam mortis portam recta deſiliebãt, Iudæi quoq; tãntum in ſuos ipſorũ animos peccabant, vt cùm ipſi de lege nihil prorſus laborarẽt, tum verò eos qui honeſtiſſima quẽque ſuaderent auerſati nugas agere arbitrarentur, quoſque gratia è ſuperis manu prehenſos duceret, illos apertè inclamarent, *Loquimini nobis alia, & Iſai.30.11.*
alium annunciate nobis errorem, auferte à nobis ſemitam hanc, & auertite à nobis verbum Iſrael. Neceſſitate compulſus omnium Dominus, nequaquam ampliùs miniſtros quoſdam & ſeruos noſtræ ſalutis curatores adhibuit, ſed ſe ipſe pro nobis diabolo tyrannidem exercenti opponens humanam induit naturam, ac partu quidem ſacroſanctæ Virginis editur in lucem, tum multa ſigna & prodigia ſermonibus, quos docendi cauſa habebat, admiſcens, omnia commutauit in melius, ac naturam humanam ſitu marcidam traducens ad nouitatem vitæ, velut exemptam è vinculis in conſpectum Patris liberam adduxit, tum à peccato peſſimè acceptos, plena benignitatis ſentẽtia ad ſe aduocabat, dicẽs: *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati eſtis, Matt.11.28.*
& ego reficiam vos. Noſtra quidem igitur hoc pacto ſe habebant. Tyrannus verò ob Saluatoris noſtri res prẽclarè geſtas rabie accenſus ferebatur, noſtramq; ſalutem ſuam calamitatem ducebat, atq; veluti dominãtu, quem ſibi impotẽti cupiditate acquiſierat, deiectus ingenti mœrore penitus tabeſcebat. Cùm namq; diuinam prædicationẽ ſolis inſtar vndique collucentẽ, & antiquæ impietatis caliginem iam iamq; diſſipatam animaduerteret, graui admodũ dolore propterea cruciabatur: tum iracundia feruẽs, & inuidiæ ſtimulis vndequaq; confectus, mortis integumẽto vitam vt obuolueret laborauit, ac Dominum qui ad nos vt orbi ſalutem daret aduenerat, corruptionis vinculis obnoxium ſe habere poſſe ratus, qui plenus omnis dementiæ foret, perſuadet quibuſdam qui cum ipſo ſentiebãt Iudæis, vt ipſi ſe totius actionis miniſtros, ac flagitioſæ audaciæ ſatellites exhiberent. Qui etiam cruci tradentes omnium Dominũ, eorum quæ patrauerunt facinorũ magnitudine, ipſam quoq; diaboli opinionẽ vicerunt, & illum ipſum audacia ſuperantes,

effecerũt vt rudis in hoc genere dux ipſe atque auctor certaminis videretur. At verò Saluator omnium, iis quæ ad ſalutem noſtri generis pertinerẽt quàm optimè, admodumq; artificioſè adminiſtratis, poſuit, quemadmodum ſcriptũ eſt, pro nobis animã ſuam; quippe qui paſtor bonus eſſet, ac pro ouium ſuarũ grege periculum adire non recuſaret. Ille autem Iudaicorum ſcelerum dux atque auctor, quique retia diſpoſuiſſet, quibus ipſemet caperetur, tandem aliquando ſe ſua ſpe fruſtratum animaduertit, cùm rem contrà prorſus quàm is voluerat, cecidiſſe, ex euentu didicit; ac velut nauigij rector inter marinos fluctus cùm ſecundo vento ageretur implicata rudentibus naui, diſcruciabatur, quòd rerum exitum ſuæ expectationi nullatenus reſpondiſſe intelligeret. Qui namque dominatũ à ſe vſurpandũ, noſque acerbiori quàm antea tyrannide opprimendos ſperauerat, omni quoque aliquid in poſterum audendi facultate priuatus fuit. Nam veluti fera beſtia, catenis indiſſolubilibus conſtrictus, ac robore omni ſpoliatus, in intima mortis penetralia tanquam propriam ſibi regionem ac ciuitatem compulſus eſt; quique ieiunis cogitationibus deceptus, ſimilẽ ſe Altiſſimo fore ſperauerat, ac de ſuo throno ſupra cęleſtes orbes collocando quandoq; conſilia agitauerat, nihil inferorũ Principe infelicius proferre potuit. Hominum ſiquidẽ animæ, quas ille ſuis fraudibus irretitas ad interitũ traxerat, extra ſubterraneas portas egrediebantur, atque ex abyſſi profundo emergẽtes, mortis tenebricoſas ſtationes effugiebant, traiectaq; obſcura illa caligine, ad Saluatoris lucẽ progrediebantur. Aderat ille namque *dicens ijs qui in vinculis ſunt, Exite, & qui in tenebris, Reuelamini.* Poſtquam autem ſpiritibus ſpoliatus eſt infernus, ac ſolutum mortis imperium, exurgit quidem Saluator victoria potitus triduo verò templum ſuum reſtituens, corporum quoque reſurrectionem manifeſtiſſimo exemplo quodammodo ſubiecit oculis, atq; vbi ſpem bonorum omnium in nobis firmauit, ac præſcripſit diſcipulis ſuis leges, iuſſitq; baptizare omnes gentes in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti, tum in ipſummet cælum aſcendit, vt hominis naturam peccati vitio penè confectam, iam gratiæ munere repubeſcentem ad immortalitatem Patri ſiſtat, ac ſeipſum veluti ſpicarũ primitias genitori offerat. Propter hęc, ô dilecti, exiguam Saluatori gratiam referentes, & eum qui nos beneficiis ornauit, collatis viciſſim pro facultate muneribus oblectantes, noſtram paupertatem confiteamur, dicentes, *Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Calicem*

Ioan. 10. 21.

Iſaiæ 49. 9.

Matt. 28. 19
Mar. 16. 15.

Pſal. 115. 3.

μικρὸν ἐν τούτοις ὄντα, τὸν ἑαυτῶν ἀπέφαινον βραβευτήν. ὁ μὲν ἓν ἁπάντων σωτηρτὴν ἑῷ ἡμῶν σωτηρίαν, ἄρμοσέ τε καὶ λίαν ἐντέχνως διοικήσατο, ἐπίθει, καθὼς γέγραπται, τὴν ψυχὴν ὑπὲρ ἡμῶν, ἅτε δὴ ἓ ποιμὴν ὑπάρχων ἀγαθὸς, καὶ τῆς τ̃ προβάτων ἀγέλης προκινδυνεύειν ἀξιωτάτου. ὁ δ' ἦ τῶν Ἰουδαικῶν τολμημάτων ἐξηγητὴς, καὶ τ̃ ἐφ' ἑαυτῷ παγίδος κατασκευαστὴς, μόλις ἔγνω παθών, ὅτι τ̃ ἐλπίδος ἐσφάλλετο, πρὸς πᾶν τἐναντίον μετακεχωρηκότ̃ ἑ πράγματος, καὶ θαλαττίου δίκην σκαφους ἡμιπλήρους ἐξ ἀέρος πνεύματος εἰς πόδα τῶν λίνων μεσούσης αὐτῷ τ̃ νεὼς, ἐθρήνει βλέπων ἐξ ἀντιπρόῳρα τὰ προσδοκώμενα. κρατήσειν γὰρ οἰηθεὶς, καὶ χαλεπωτέραν τὴν καθ' ἡμῶν καταιχήσεσθαι τυραννίδα, καὶ ἓ δυήσεσθαί τι λοιπὸν ὁ δήλαι ἐξεβάλλετο. σειραῖς γὰρ ἀλύτοις, καθάπερ τι θηρίον καταδεσμούμενος, καὶ τ̃ ἐνούσης ἰσχύος ἀπενδυόμενος, χώραν ἐποιεῖτο καὶ πόλιν τὸν ἐσώτατον ἑ θανάτου μυχὸν, ἔ ὁ ψυχραῖς ἠπατημένος ἐλπίσιν, ὡς ὅμοιος ἔσεσθαι τῷ ὑψίστῳ δοκῶν, ἐπάνω τε ἓ ἐρανῦ τὸν οἰκεῖον ἱδρύσειν θρόνον ἐκμελετήσας ποτὲ, οὐκ εἶχεν εἰπεῖν ἄδε † τ̃ ἀθλιώτερον. αἱ † leg. τί.
μὲν γὰρ τῶν ἀνθρώπων ψυχαὶ, διὰτ̃ ἐκείνε κακουργίας συναγωνιώμεναι πρὸς ἀπώλειαν, ἔξω τῶν ὑποχθονίων † ἐφοῦντο πυ- † leg. ἐφίλῶν· ἡ δ' τ̃ ἀεύστε κελεύσεως ἐκδυόμενον- νοντο.
σαι, τὰς ἀνηλίους ἓ θανάτε διέφευγον αὐχάς. ἡ τὸν βαθυὼ ἐκεῖνον † διανηχόμε- † ἄλλ. διανοι σκότον, πρὸς τὸ ἓ σωτῆρος ἐβάδιζον νηχόμεναι φῶς· παρεισήκει γὰρ λέγων· τοῖς ἐν δε- ,,
σμοῖς ἐξέλθετε, ἡ τοῖς ἐν τῷ σκότει ἀνακα- ,,
λύφθητε. ἐπειδὴ ἦ σεσύληται τῶν πνευμάτων ὁ ἅδης, ὑπ λελυται ἓ θανάτε τὸ κράτος, ἄνεισι μὲν ὁ σωτὴρ νικηφόρος· ἀναστήσας ἦ τριήμερον τὸν ἑαυτ̃ ναὸν, ἡ τῷ τῶν σωμάτων ἀναβίωσιν ἐνεργεστέρῳ τρόπον τινὰ ζωγραφήσας ὑποδείγματι· ὑπ πάσας ἡμῖν τὰς ἐπ' ἀγαθοῖς ῥιζώσας ἐλπίδας, συνταξάμενος τοῖς ἑαυτ̃ μαθηταῖς, καὶ βαπτίζειν ἀπαίξας πάντα τὰ ἔθνη εἰς ὄνομα ἓ πατρὸς, καὶ ἓ υἱ̃, ἡ ἓ ἁγίε πνεύματος, εἰς αὐτὸν ἀναβαίνει τὸν ἐρανὸν, ἀνηβῶσαν εἰς ἀφθαρσίαν διὰ τῆς χάριτος ἐπιδαίξων τῷ πατρὶ τῷ ἐξ ἁμαρτίας συλλεχθεισῃ ἓ ἀνθρώπε φύσιν· ἡ ὥσπερ τινὰ † ἀρχὴν ἀπαρχὴν ἑαυ- † ἄλλ. ἀσταχίων.
τὸν ἀνακομίζων τῷ φύσαντι. ἐπὶ τούτοις ἀγαπητοὶ, μικρὰς ἀποδιδόντες τῷ σωτῆρι τὰς ἀμοιβὰς, καὶ τοῖς κατὰ δύναμιν χαρισηρίοις τὸν εὐεργέτην ἀντιφραίνοντες, τῷ ἑαυτῶν ὁμολογῶμεν πενίαν, λέγοντες· τί † ἀνταποδώσωμεν τῷ κυρίῳ περὶ ,, † ἀνταπάντων ὧν ἀνταπέδωκέ μοι. σωτήριον ,, ποδώσω.
σωτη-

σωτηρίε λήψομαι, καὶ τὸ ὄνομα τ κυρίε
ἐπικαλέσομαι. σωτηρίε γὰρ ὄντ@ ποτήριον ἡ εἰς θεὸν εὐχαριστία. εὐχαριστοῦντες δ'
ὅσον ἐν λόγοις ἐρήμασι. καὶ τὰς ἐκ τ ἀνδραγαθημάτων παρακαταθήκας παρασκευάζομεν
αὐτῷ· τὸ μὲν σῶμα πάσης μοχθηρᾶς ἀφιστῶντες ἡδονῆς· ἐκκαθαίροντες δὲ καὶ τὸ πνεῦμα, καὶ πάσης αὐτὸ πονηρίας ἐλευθερῶν ἐπιτρέχομεν, λελωβημένους ἐπισκεπτόμενοι, τοὺς ἐν πενίᾳ παραμυθούμενοι· ὀρφανοῖς καὶ χήραις τὸ ἐκ τ συμφορᾶς ἐπελαφρίζοντες βάρ@. τοῖς δεσμίοις συναλγεῖν συνδεσμούμενοι· οὕτω κακουχούμενοι ἀναπαυόμενοι, ὡς καὶ αὐτοὶ ὄντες ἐν σώματι. τ γὰρ ἄτω σεμνῆς ἐχόμενοι πολιτείας, καὶ πάντα κατὰ τὸν θεῖον παράπτοντες νόμον, δόκιμοι σόμεθα παρὰ τῷ πάντων ἡμῶν σωτῆρι Χριστῷ. ἀρχόμενοι τ μὲν ἁγίας τεσσαρακοστῆς ἀπὸ νουμηνίας τ Φαμενὼθ μηνός· τ δ ἑβδομάδ@ τ σωτηριώδες πάσχα, ἀπὸ ἕκτης τ Φαρμοῦθι μηνός, καταπαύοντες τὰς νηστείας τῇ ἑνδεκάτῃ τ αὐτ Φαρμοῦθι μηνὸς ἑσπέρᾳ σαββάτῳ, κατὰ τ εὐαγγελικὴν παράδοσιν. ἑορτάζοντες δὲ τῇ ἐξῆς ἐπιφωσκούσῃ κυριακῇ τῇ δωδεκάτῃ τ αὐτ Φαρμοῦθι μηνός· χωάπτοντες ἐξῆς καὶ τὰς ἑπτὰ ἑβδομάδας τ ἁγίας πεντηκοστῆς· ἵνα καὶ τ τῶν ἁγίων ἀξιωθῶμεν ἐν οὐρανοῖς κοινωνίας ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν. δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτ@ σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

salutaris accipiam, & nomen Domini inuocabo. Hauritis namque reuera calicem salutaris, quicunque Deo gratias agit. sed dum verbis & oratione gratias agimus, iisdem & rectè facta adijcientes illi offeramus: corpus quidem ab omni impura voluptate longiùs inhibentes, purgantes verò itidem spiritum, liberumq; ab omni prauitate reddere studentes, eos qui damno afficiuntur respicientes, qui inopia premuntur consolatione mulcentes, pupillorum & viduarum calamitatem auxilio leuantes, cum iis qui in vinculis sunt doloris societate simul vincti, & laborantibus succurrentes, tanquam & ipsi in corpore existentes. Ita namque præclaris moribus instituti, & omnia ex diuinę legis præscripto peragentes, omnium nostrûm Saluatori Christo probati erimus. Inchoantes quidem sanctam Quadragesimam calendis Martij mensis, hebdomadam verò salutaris Paschæ sexta Aprilis mensis; cessantes à ieiunio vndecima eiusdem mensis Aprilis vespera sabbati, vt in Euangelio traditũ est. solemnem verò diem Paschæ celebrantes, illucescente deinceps Dominica die, duodecima eiusdem mensis Aprilis: adiungentes deinceps septem quoq; sanctæ Pentecostes hebdomadas: vt sanctorum quoque societatem in cælis consequamur in Christo Iesu Domino nostro, per quem, & cum quo Patri gloria & imperium cum sancto Spiritu, nunc & semper & in secula seculorum. Amen.

† leg. τί.

† χρ. ἐμίνοντο.

† ἄλλ. διαζον νηχόμεθα

Λόγ@ ζ.

Χαίρετε ἐν κυρίῳ πάντοτε, πάλιν ἐρῶ, χαίρετε. ἰδοὺ γὰρ ἡμῖν διὰ τῶν αὐτῶν ἀνακυκλημάτων ἐρχόμεν@ ὁ τρισπόθητ@ τῆς ἁγίας ἡμῶν ἑορτῆς ἀνίσχει καιρὸς· καὶ τοῖς ἐξ ἀλλοδαπῆς εἰς τὸν ἐνεγκόσαν καταίρουσι πάλαι πλήσι@. εἴσω δὲ τῶν λιμένων ἤδη φαίνεται, καὶ λοιπὸν ἐξάπτει τ ἠπείρου τὰ πείσματα. ἐπειδὴ γὴ ἤδη παρέστι, καὶ μονονουχὶ γέγονεν ἡμῖν ἐνδήμιος, ἀκόλουθον οἶμαι καὶ πρέπον, ἡμᾶς δὴ μάλιστα, εἴγε τῆς θείας ἱερωσύνης ἐπιλημμένοι, τὸν ἱερὸν ὑπὲρ γλώττης φορεῖμεν σάλπιγγα, τὰ λαμπρὰ τῆς παννυχίδος διδόναι σωτήρια. καὶ καθάπερ εἰς θίασον ἕνα σὺν † ἀπὸ † πανταχόθεν συναγείρειν, λέγοντας κατὰ τὸν ἅγιον ψαλμῳδὸν. δεῦτε τέκνα, ἀκούσατέ μου, φόβον κυρίου διδάξω ὑμᾶς· ἑκάστῳ μὲν γὰρ ἀπονέμειν καιρῷ τὰ αὐτῷ πρέποντα· καλὸν δηλίαν οἶμαι καὶ σοφὸν. τὸ μὴ περιεργάζεσθαι τ ἐ συμφέροντ@ ἡμᾶς ἀκαιρατάνειν· μόνοις εἶναί φημι τοῖς ἀγαθοῖς τ

† ἄλλ. ἀπανταχόσε.

Homilia septima.

Gaudete in Domino semper, iterum dico, gaudete. Ecce enim nobis, per easdem annui circuitus conuersiones aduenies optatissimum sanctæ nostræ festiuitatis tempus exoritur, & iis adsimile qui ab externa regione in patriam deferuntur, iam in portu conspiciũtur, ac deinceps telluri rudentes adnectunt. Quoniam verò iam adest, atque in media propemodum nobis ciuitate habitat, reliquum est, vt opinor, ac decet, nos scilicet in primis, siquidem diuino sacerdotio initiati sacram in lingua gestamus tubam, solemnitatem signis illustribus prænuntiare, atque ex omnibus partibus in vnum veluti thiasum omnes cõgregare, sancti Psalmistę illud vsurpantes: *Venite filij, audite me, timorem Domini docebo vos.* Vnicuique tempori siquidem quæ illi accommodata sunt attribuere, præclarũ omnino esse duco, propriumq; sapientis. Laborare autem vt ab eius quod vtile est inuestigatione nunquam aberres, iis tantummodo qui ex habitu boni sunt, maximè conuenire

Hebr. 13. 3.

Psalm. 33. 12.

nire autumo. Igitur quoniam nobis glorioſi ſudoris tempus monſtratum eſt, promptè illud protendamus, dum adeſt. Mundemus nos ab omni inquinamento, ac per ieiunium
2. Cor. 7. bonũ mortificemus membra noſtra quę ſunt ſuper terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiſcentiã malam. Ita namq; prorſus puriſſimo Deo conſociabimur dicenti: *Sancti eſtote, quoniam ego ſanctus ſum.*
Coloſſ. 3. Medici quidẽ igitur ſummo artificio pluribus remediis excogitatis faciunt humanis corporibus medicinam; quiq; ob illa perturbantur, quæ rite temperatam in nobis elementorum conſtitutionem lædere conſueuerunt, anniuerſarias eis purgationes adhibent, ac moleſtiæ quidem in præſentia nonnihil inferunt, cæterùm non leuium morborum imminentia pericula auertunt. Proinde viciſſim nobis quoque arbitror haud mediocriter laborãdum, vt diuturnam nobis ipſis in futurum tempus ſecuritatem comparemus, ac mediocres potiùs dolores ex iis quæ proſunt eligamus, quã vt dum labores modicos recuſamus, in difficiliora & grauiora, quin potiùs horrida & ineuitabilia pœnarum cruciamenta incurramus. Hæc ergo ſcientibus, & credentibus, quid iam aliud nobis reliquum eſt agendum, niſi vt ſenſum virilem induti, purgantiũ medicamentorum loco puriſſimũ ieiunium in noſtros animos admittamus, ieiunium inquam, ex quo omnes virtutes progignuntur, quod ad ſanctimoniam præmonſtrat iter, cuius eſt mentem vt in rebus honeſtis primas appetat, aſſiduè excitare? Aduerſatur ſiquidem peruerſis animi motibus, interimit autem in membris ferociùs ſe efferentem carnis legem, ac turbam voluptatum quæ in nobis pugnant conſopiens, vehementi & contenta voce tantum-non clamans, ait, *Exhibete corpora veſtra hoſtiam viuentem, Deo placentem, rationabile obſequiũ veſtrum.*
Rom. 12. Sed nec quiſquam, vt mea quidem opinio fert, tam præclarum certamen facilè conficiet, niſi iuuenili quidem fiducia plenus prodeat, tum verò libens quamplurimos ſudores ob virtutẽ perferat, laboreſq; honeſtatis cauſa ſuſceptos ſibi gloriæ ducat. Quemadmodum enim qui palæſtricis exercitationibus dant operam, quamuis & multo corporis robore valeant, neque ſe minùs artis ſcientia iactent, ſi mœrentes ac pauidi, ante ipſum aduerſariorum conſpectum prodeant in arenam, ac iam timore victi, pulueri ſe ſtadiorum committant, illico concidunt; quippe qui priuſquam cum aduerſarijs congrederentur, ipſi ſemet ob formidinem eneruarint; qui verò nihil eiuſmodi paſſi ſunt, vel ſolo ſæpe habitu corporis antagoniſtarũ turbata audacia, victoriã

ἔξιν ἁρμοδιώτατον. ὡκοῦν ἐπείπερ ἡμῖν, ὁ τῶν ἀκλεῶν ἱδρώτων ἀνεδείχθη καιρὸς πρόθυμως παρόντος σπουδάσωμεν. καθαρίσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ. καὶ ἁγνείας ἀγαθῆς νεκρώσωμεν τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς· πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακήν. ἔτω γὰρ ἔτω τῷ παναγίῳ θεῷ συνεσόμεθα λέγοντι, ἅγιοι ἔσεσθε, διότι ἐγὼ ἅγιος. παῖδες μὲν ἔν ἰατρῶν οἱ φιλοτεχνέστατοι, διὰ ποικίλων φαρμάκων τὰς τῶν σωμάτων ἐξαρτύσει θεραπείας· ἐν τοῖς ὀχλουμένοις ὑπὸ τούτων, ὅσα τ' ἔντεκτον τῶν ἐν ἡμῖν στοιχείων κρᾶσιν διαλυμαίνεσθαι φιλεῖ, προσφέρουσι τὰς ἐτησίους καθαρσμούς· μικρὰ μὲν λυποῦντες οὐ δι' ἄχθημα τὸν προσερχόμενον, πολλῶν δὲ † μακρῶν ἀποπέμποντες νοσημάτων ἐλεύθερον. διὸ δὴ πάλιν οἰμαι προσήκειν ἡμᾶς ποιεῖσθαι πρὸ πολλοῦ, μακρὰν ἑαυτοῖς τιθὲ εἰς τὸ μέλλον ἀποσωρύζειν ἀσφάλειαν. τὸ γὰρ μετρίως οὐ † τῆς ὠφελοῦσιν ἀλγυνέσθαι δεχομένους, † ἤγουν τὸ κάμνειν ὀλίγα προθυμουμένους, χαλεπωτέροις καὶ μείζοσι, μᾶλλον δὲ σκληροῖς καὶ ἀνιάτοις πρόπιπτειν τοῖς οὐ δι' ὀλαζόνας πόνοις. Ταῦτ' ἂν εἰδότας, καὶ πεπεισμένους, τί δὴ λοιπὸν ἕτερον ποιεῖσθαι προσήκει, ἢ μετὰ χορηγοῦ δι' φρονήματος ἐν βοηθημάτων τάξει καθαίρειν εἰδότων, τ' ἑαυτῶν ψυχαῖς τ' πάνσωφρον εἰσοικίζειν νηστείαν, τ' ἀπάσης ἀρετῆς μητέρα; τ' ὅπερ σεμνότητα ποδηγόν. τ' ὅ, τι διαπέφευγεν προσήκειν ἐν ἀγαθοῖς ἀεὶ συμβαλλόμενον· μάχεται μὲν γὰρ τοῖς ἐκτὸς δι' νοσήμασιν· ἀναιρεῖ δ' τ' ἐν τοῖς μέλεσι τοῖς σαρκὸς ἀγριαίνοντα νόμον· ὁ τὸν ὄχλον τ' ἐν ἡμῖν † ἀνηθάσων ἡδονῶν καθυβρίζοντα· μονονουχὶ μέγα τι καὶ διαπρύσιον ἀναβοῶσά φησι· ϖαράσχεσθε τὰ μέλη ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν εὐάρεστον τῷ θεῷ, τιθὲ λογικὴν λατρείαν ὑμῶν. ἀλλ' οὐκ ἂν οἶμαί τις τὸν ἔτω καλλίνικον ἆθλον ἐξανύσαι ῥᾳδίως, εἰ μὴ νεανικῷ μὲν ὄντι θαρσοῦντι φρονήματι. δέχοιτο δὲ ἀσμένως τὸ κὴ πολλάκις ἱδρῶν ὑπὲρ ἀρετῆς ἐπίγεσθαι· καὶ δόξαν † ἡγεῖτο τ' ϖονεῖν ἐπ' ἀγαθοῖς. ὅνπερ γὰρ τρόπον οἱ τὰ ἐν ταῖς παλαίστραις μελετῶντες γυμνάσματα, καὶ πολλῇ μὲν εὐρωστίᾳ σώματος, τέχνῃ δὲ ταύτης † ἐπαυλοῦντες οὐκ ἐλάττονι, εἰ συγνοὶ, δ' † κατεπήχοτες, κὴ ϖρὸ τ' θέας αὐτῆς τ' ἀντίπαλον εἰς τὸ τ' μάχης εἰστρέχοιεν ἐργαστήριον· δ' ϖροπτηθέντες τῷ φόβῳ τ' ἐν σταδίοις κόνεως ἄπροικτο, πίπτουσιν ἑτοίμως, καὶ πρὶν εἰς χεῖρας τῶν ἀνθεστηκότων ἐλθεῖν, ἑαυτοὺς ταῖς δειλίαις ἀπονδυρώσαντες· οἱ δὲ τῶν τοιούτων ϖαθόντες οὐδέν, καὶ μόνῳ ϖολλάκις τῷ σχήματι, τὸ τῶν διεναντίων θορυβήσαντες θεάτρου, τιθὲ νικῶσαν ἐφ' ἑαυτοῖς ἁρπά-

† leg. μικρῶν.

† leg. τῶν ὠφελούντων.

† ἄλλ. ἢ γῶν.

† leg. ἀνπιπαασόντων. vel ἀνπιπάσοντα.

† ἄλλ. ἤρχετω.

† ἄλλ. ἀκόων.

† ἄλλ. καπαυχῶντες

† ἄλλ. καπεπηχότες

† ἄλλ. καπαντὸς.

ἁρπάζει ψῆφον · ἔτως οἶμαι, καὶ ἐχ ἑτέρως, οἱ νόμῳ μὲν θείῳ συμβιωτεύοντες, πολιτείαν ἢ τινὶ ἐξαίρετον ἐπιτηδεύειν ἀποδάζοντες. ὁ μὲν γὰρ εὐθυμός τε καὶ καρτερικώτατος, χαίρει μᾶλλον εἴπερ †ἄχθεται πόνων· πλεῖστον ἢ ἡγεῖται δεῖν ἀγῶνας καὶ τρυφλύ. ὁ δὲ δειλός τε καὶ ἀνανδρος, ὀκνηρῷ τῆς ἀδρανείας κεκρατημένος νοσήματι, ἀποφρίττει, καὶ μόνον †ἀκούειν ὅτι χρὴ πονεῖν πλουτεῖν. διὸ καὶ σοφός πως τοῖς τοιούτοις ἐφάλλεται λόγοις · ἕως, φησὶν, ὀκνηρὲ κατάκεισαι; ὀλίγον μὲν ὑπνεῖς · ὀλίγον δὲ κάθησαι · μικρὸν δὲ νυστάζεις · ὀλίγον ἐναγκαλίζῃ χερσὶ σῇσι. εἶτα σοὶ γένηται σοι ὥσπερ κακὸς ὁδοιπόρος ἡ πενία καὶ ἡ ἔνδεια, ὥσπερ ἀγαθὸς δρομεύς. φύγωμεν τοίνυν τὰς ἐξ ὀκνηρίας, παραιτώμεθα τὰς πενίας. τὸ πλουτεῖν ἐν ἀγαθοῖς, ὡς ἁπάντων αἴσχιστον τῶν νοσημάτων ἀποκρυσώμεθα, ἀνδριζώμεθα, καὶ κραταιούσθω ἡ καρδία ἡμῶν, καθὼς γέγραπται. τῆς γὰρ τοιαύτης ἡμῖν ἀρετῆς καὶ αὐτὸς ἐσίδε τὰ σωτήρια. λέγων ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστός. ἀμὴν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστι μου ἄξιος. οἶμαι δὲ δεῖν · μᾶλλον δὲ φημὶ καὶ ὑπάρχειν ὁμολογουμένως, δειλίας μὲν ἁπάσης ἀμείνω τὸν ἀκολουθεῖν ἐθέλοντα τῷ Χριστῷ. τὸ δὲ † κατὰ παντὸς καταστοχάζεσθαι φόβου μονονουχὶ τὸν οἰκεῖον ἐπωμάδιον ποιεῖσθαι σταυρόν. ὥσπερ ἂν ἀμήχανον παιδίον ἀρτιγνῶς, μικροῖς τε καὶ ἁπαλωτάτοις ποσὶν, ὀλίγα μόλις ἱέναι δυνάμενον τοῖς ὀξυδρομοῦσι νεανίαις ἀκολουθεῖν, ἔτως ἀδύνατον τὸν εἰς μόνην ἀνανδρίαν βλέποντα νῦν, ἀκολουθῆσαι δυνήσεσθαι τοῖς ἴχνεσι τοῦ Χριστοῦ · ὃς ὑπέμεινε σταυρὸν αἰσχύνης καταφρονήσας, καὶ τῆς τοῦ θανάτου πικρίας δι' ἡμᾶς ἀπεγεύσατο. καίτοι θεὸς ὢν ἀπαθὴς, καὶ ἀθάνατος, ἅτε δὴ λόγος ὑπάρχων καὶ παντὸς μονογενὴς, ἵν' ὑμῖν ὑπόδειγμα καὶ ὑπογραμμὸν ἑαυτὸν ὑποθεὶς, πρὸς τὴν ἐγχωροῦσαν καλέσῃ μίμησιν. ἐπὶ αὐτῷ γὰρ δὴ τούτῳ τῷ κατορθώματι, καὶ ὁ πολὺς εἰς ὑπολημψιν ἀπεσεμνύσατο Παῦλος · μιμηταί μου γίνεσθε, λέγων, καθὼς κἀγὼ Χριστοῦ. ποίοις δὴ ἄρα ἑαυτὸν στεφανῶν ὁ Χριστοῦ μαθητὴς πλεονεκτήμασιν ὁ Χριστοῦ στρατιώτης ἠπείγετο, ὁ ἓν ἄξ ἀρχὸς ἐφ' ἡμᾶς διὰ τὴν ἐνοῦσαν ἀρετὴν εὐλόγως κεχειροτονημένος; ἀκουε, ἔτω φιλόχριστος ἵνα, ὡς ἐδὲν ἡγεῖσθαι τὸ παντὸς παθεῖν, ἵνα γνῶσι γνήσιος τοῦ Χριστοῦ μαθητὴς · ἄκουε γὰρ δὴ καὶ βοῶντος, εἰ δοκεῖ, πρὸς τινας τῶν οἰκείων, ὅτι τῶν ἄλλων αὐτὸν

† ἄλλ. ἄρχεται.

† ἄλλ. ἀκόων.

† leg. μικρῶν.

† leg. τῶν ὠφελούντων.

† ἄλλ. ἢ γῶν.

† leg. ἀνπαισόν- ,, των. vel ,, ἀνπ- ,, τάσον- ,, τα.

† ἄλλ. ἴγοῦτο.

† ἄλλ. ἐπαυχένιος † ἄλλ. κατεπήγης

reportant. Idem prorsus, mea quidem sententia, ijs hominibus accidit, qui diuinæ legi obtemperantes, viuendi rationem præ ceteris laudabilem amplexi fuere. Nam qui magno animo est, ac fortitudine præcellit, plus omnino trahit ex laboribus voluptatis, quàm molestiæ, ac difficultates instar diuitiarum ac lautioris vitæ ducit. Ille verò alter timidus, ac mollis, segnis inertiæ morbo languens, totus tremit atque horret, si diuitias labore quærendas esse tantummodo audiat. Quapropter & Sapiens alicubi in eos eiusmodi verbis insultat: *Vsquequò piger*, inquit, *dormies? Paululum dormies, paululum dormitabis, paululum conseres manus tuas vt dormias, & veniet tibi quasi viator egestas, & pauperies quasi vir armatus.* Fugiamus itaque propositas inertiæ pœnas, deuitemus inopiam virtutum, & egestatem rerum bonarum, tanquam turpissimum omnium morbi genus eijciamus. *Viriliter agamus, & confortetur cor nostrum*, vt scriptum est. Huius namque virtutis ipse quoque nobis tesseram dedit Dominus noster Iesus Christus, dum ait: *Amen, amen dico vobis, qui non tollit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus.* Porro qui Christum sequi velit, eum nullo metu terreri oportere arbitror, quin id potiùs omnium confessione certum atque exploratum esse affirmo: qui verò magno animo quicquid est pauoris contemnat, eum hoc ipso suam crucē propemodū in humeros tollere aio. Quemadmodū itaque fieri non potest, vt infans modò genitus, qui paruulis ac tenerrimis pedibus vix exiguū quiddam progredi queat, iuuenum velocitatem sequendo æquet; ita mens quoque in solam mollitiem ac pauores intenta Christum vestigiis insequi nullo modo potest. Qui quidē crucem sustinuit, contempto dedecore, ac mortis amaritudinem pro nobis gustauit, quamuis Deus esset nulli dolori obnoxius, & immortalis, Verbum quippe Patris vnigenitum, vt seipsum velut imaginē atque exemplar proponens nos ad imitationem sui pro viribus excitaret. Hoc ipsum namque illud est perinsigne decus, in quo se Paulus quoq; ille semper confidentiæ plenus magnopere efferebat, dicens: *Imitatores mei estote, sicut & ego Christi.* Quibusnam igitur prærogatiuis seipsum veluti coronis honestare Christi discipulus ac miles studebat, ille inquam, qui propter eam qua pollebat virtutem dux in nobis iure meritò cōstitutus est: scilicet Christum tam impensè diligebat, vt omnia perpeti pro nihilo duceret, dummodo germanus Christi discipulus inueniretur. Audi ergo, si placet, clamantem ad quosdam familiares, qui eum ne ad proposita præmia aspiraret,

Prou. 6. 9. 10

Psal. 26. 14.

Matt. 10. 38

1. Cor. 11. 1.

Actor.21.13 auertere nitebantur: *Quid facitis flentes, & affligentes cor meum? Ego enim non ſolùm alligari, ſed & mori paratus ſum, pro nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti.* Talis itaque fuit in viro fides. In iis autē quæ ad ipſius vitam & actiones pertinent, qualem ſe præbuerit, vbi audieris, obſtupeſces. Hic enim vir qui tantum virtute profeciſſet, in ea pugna quam aduerſus ſuum corpus exercebat, ieiunij armis ſe potiſſimùm tuebatur, ac tāquam probatiſſimum militem ſe honeſtis intelligentiæ motionibus præcingens, carnis leges vincebat; quæque in membris noſtris dominatur voluptatem, veluti captiuam premens, imperio ſpiritus ſubijciebat. Sed vt harum rerū commemoratione nobis quoque prodeſſet ſcribit in epiſtolis, nunc quidem ſe fuiſſe *in ieiuniis frequenter*, alibi verò rurſum: *Caſtigo corpus meum & in ſeruitutem redigo, ne fortè cùm alijs prædicauerim, ipſe reprobus efficiar.* Meminerat ille ſiquidem, vt coniicere poſſumus, Domini ſui clamantis. *Qui ſoluerit vnum de mandatis iſtis minimis, & docuerit ſic homines, minimus vocabitur in regno cælorum. Qui verò fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cælorum.* Igitur quod aliis prædicauerat ſtudiosè ipſe præſtabat, ieiunij frænū carni injicjens, ſibique adiutricem, quo faciliùs ad virtutem tam admirabilē niteretur, inediam aſſumēs. Neque verò hæc ab illo ſolùm præcepta didicimus, neque intra ſolius temperantiæ terminos, ſuos conſiſtere diſcipulos voluit. Neque enim hoc ſatis erat ad gloriam, ſi quis aliis omnibus virtutibus deſtitutus eſſet. Ille verò rite viam præmonſtrat ad ſingula, quibus iuuari poſſimus, atque ad ipſum bonorum caput, mutuam ſcilicet charitatem, deducit: quam etiam certiſſimam notam illorum, qui legitimi ipſius ac iuſti cenſeri debeant, futuram eſſe Dominus indicauit, di-

Ioan.13.35. cens: *In hoc cognoſcent omnes quia mei eſtis diſcipuli, ſi dilectionem habueritis ad inuicem.* Quibus autem verbis nos diuinus quoque Paulus ad hanc virtutem veluti manu prehenſos ducat, operæ pretium eſt cognoſcere. Igitur ad Co-

1.Cor.13.1. rinthios ſcribens ſic ait: *Et adhuc excellentiorem viam vobis demonſtro, ſi linguis hominum loquar & angelorum, charitatem autem non habeam factus ſum velut æs ſonans, aut cymbalum tinniens. Et ſi habuero prophetiam, & nouerim myſteria omnia, & omnem ſcientiam, & ſi habuero omnem fidem ita vt montes transferam; charitatem autem non habuero, nihil ſum. Et ſi diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & ſi tradidero corpus meum ita vt ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt.* Cernis quemadmodum ſi charitas erga Deum mutuaque inter nos abſit, aliarum virtutum multitu-

ἀποκωλύειν ἐπαιδάζον. τί ποιεῖτε κλέοντες, ,,
καὶ συνθρύπτοντές μου τὴν καρδίαν; ἐγὼ γὰρ, οὐ ,,
μόνον δεθῆναι, ἀλλὰ καὶ ἀποθανεῖν ἑτοίμως ἔ- ,,
χω ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ ,,
Χριστοῦ. εἰς μὲν δὴ τὴν πίστιν, πιστός. ἐν δὲ γε
τοῖς καθ' ἑαυτὸν ὁποῖός τις ὀφθείη, κατανοήσαι μαθών. ὁ γὰρ τοσοῦτος εἰς ἀρετὴν ἐν τῷ
κατὰ τὸ σῶμα μάχαις, σιδηρῶν ἐπιεῖτο τὴν ἡσυχίαν. καὶ ὥσπερ τινὰ δοκιμώτατον στρατιώτην τοῖς ἀγαθοῖς τῆς ἑαυτοῦ διανοίας ὑποζεύξας κινήμασι, τῆς τοῦ σώματος κατεκράτει
νόμων· καὶ τὴν ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν † τυραν- † ἄλλ. πυ-
νοῦσαν ἡδονὴν, ὥσπερ τινὰ τῶν δορυλήπτων ἐλῶν ὑπὸ χεῖρας, τοῖς τοῦ πνεύματος ὑπετίθει θελήμασιν· ἀλλ' ἵνα καὶ ἡμᾶς ἀφ' ἑαυτῶν ὠφελῇ πάλιν ἀπισέλλει· ποτὲ μὲν γεγυμνῶσθαι λέγων ἐν νηστείαις πολλάκις· ποτὲ δὲ
† πάλιν, ὑποπάζω μου τὸ σῶμα καὶ δουλα- ,, † puto
γωγῶ, μήπως ἄλλοις κηρύξας, αὐτὸς ἀδό- ,, del.
κιμος γένωμαι. ἐμέμνητο γὰρ καὶ τοῦ εἰκὸς ,,
οἰκείως βοῶντος δεσπότου. ὃς ἐὰν λύσῃ ,,
μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων, ,,
καὶ διδάξῃ οὕτως τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος ,,
κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· ὃς δ', ,,
ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθή- ,,
σεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. σκῆνος ὅπερ ,,
αὐτὸς ἑτέρως † σκήρυξεν, ὑπείγετο ὁρᾶν, χα- ,, † leg.
λινὸν ἀπιλιθεὶς τῇ σαρκὶ τὴν νηστείαν καὶ συνερ- σκήρυττεν.
γάπιν εἰς τὸ ὅτως ἀξιάγαστον ἀρετὴν, τὴν ἀσι-
λίαν δεχόμενος. καὶ σὺν ἐν τούτοις ἡμῖν ὁρᾶν
μόνοις τὰ παρ' ἐκείνοις παιδεύματα. ἀδὲ
μέχρι τοῦ ἐγκρατείας ὅρων τὸ οἰκεῖον ἴσησι
μαθητάς· ὁ γὰρ ἐξήρκει τοῦτο καὶ μόνον εἰς
εὐδοκίμησιν, τὸ ἄλλης ἀπάσης ἔρημον τὸ ἀ-
ρετῆς. ποδηγεῖ δὲ εἰς ἕκαστα τῶν συμφερόν-
των εὐρύθμως, καὶ εἰς τὸ κεφάλαιον τῶν ἀγα-
θῶν ἀναφέρει, τὴν εἰς ἀλλήλους ἀγάπην
φημί· ἣν καὶ τῆς εἰς αὐτὸν γνησιότητος
ἀκριβέστατον ὁρίζεται χαρακτῆρα λέγων
ὁ κύριος· ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες, ὅτι ,,
ἐμοὶ μαθηταί ἐστε, ὅταν ἀγάπην ἔχητε εἰς ,,
ἀλλήλους. ἀφ' ποίων δὲ λόγων ἡμᾶς ὁ θε- ,,
σπέσιος Παῦλος, ὅτι ταύτην ἐχειραγώ- ,,
γει τὴν ἀρετὴν, ἄξιον ἰδεῖν· οὕτως Κορι- ,,
νθίοις ἀπισέλλων ὧδέ φησι. καὶ ἔτι καθ' ὑ- ,,
περβολὴν ὁδὸν ὑμῖν δείκνυμι. ἐὰν τὰς γλώσ- ,,
σαις τῶν ἀγγέλων λαλῶ καὶ τῶν ἀνθρώ- ,,
πων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ,,
ἠχῶν ἢ κύμβαλον ἀλαλάζων. κἂν προ- ,,
φητείαν ἔχω, καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάν- ,,
τα, καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν, κἂν ἔχω πᾶσαν τὴν ,,
πίστιν ὥστε ὄρη μεθιστάναι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, ,,
οὐδέν εἰμι. κἂν ψωμίσω πάντα τὰ ὑπάρ- ,,
χοντά μου, καὶ παραδῶ τὸ σῶμά μου ἵνα καυ- ,,
θήσωμαι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφε- ,,
λοῦμαι. ὁρᾷς, ὅπως ἀπούσης τῆς εἰς θεὸν
καὶ ἀλλήλους ἀγάπης, ἀχήμονά τε καὶ ἀ-
καλλέστατον ὁρᾷ φησι τὸν ἄλλων ἀρετῶν

τὸν

τὸν ἀξιοζήλωτον ἐσμόν; συμπαρέσῃς δὲ αὐταῖς ἐυπρεπεστάτῃ τοῖς ἔχουσιν ἀποπλεῖσθαι τὴν εὐκλειαν; ἆρ' ἄν, εἴποι τις ἄν, ἐπαινεῖ μὲν τὴν ἀγάπην, ὡς μέγα τι χρῆμα καὶ ἀξιοθαύμαστον, τίς δὲ αὐτῆς ὁ τρόπος οὐκ ὡρίσατο, οὐδὲ ὅπως ἄν τις αὐτὴν ἀπεργάσαιτο φησίν; οὐκ εὖ φθέγξεις ἄνθρωπε· ὠφελήσει δὲ τῶν δεόντων οὐδὲν † τὸ νηφάλιον μαθητήν. οὐ γὰρ μόνον ὅπως σεβοίκει τὴν εἰς θεόν τε καὶ ἀλλήλους ἀγάπην † ἡμίαν διδάσκειν ἠπαίρετο· ἀλλὰ καὶ ὅπως ἄν τις αὐτῆς ἐργάτης ὁρῶτο δεικνύει.

† leg. πῶν

† leg. πμᾶν.

» ἐπιλέγει γὰρ πάλιν ἐξῆς· ἡ ἀγάπη μα-
» κροθυμεῖ· ἡ ἀγάπη χρηστεύεται· ἡ ἀγάπη
» οὐ ζηλοῖ· οὐ περπερεύεται· οὐ φυσιᾶται· οὐκ
» ἀσχημονεῖ· οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς· οὐ παρο-
» ξύνεται· οὐ λογίζεται τὸ κακὸν· οὐ χαίρει ἐπὶ
» τῇ ἀδικίᾳ· συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ πάν-
» τα στέγει· πάντα πιστεύει· πάντα ἐλπίζει·
» πάντα ὑπομένει· ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπί-
» πτει. ἀκούεις ὅπως εἰς τὸ τῆς ἀγάπης καὶ φι-
λαλληλίας ἀξίωμα τοῖς ἐθέλουσιν ἀναβαίνειν οὐ χαλεπὸν, ἀλλ' ἕτοιμον ἤδη τὸ πρᾶγμα φαίνεται; ὁρᾷς οὐ κεκρυμμένην, ἀλλ' ἡλίου λάμπρυνσιν τῆς ἐντεῦθεν εὐδοκιμήσεως τὴν ὁδόν; οὐκοῦν δι' αὐτῆς ἰόντες, καὶ κατ' αὐτὴν ἴν' ὅτως εἴπωμεν, τῶν ἁγίων τὴν ἀμαξιτὸν ἐρχόμενοι, πρὸς τὴν ἄνω καταντήσομεν πόλιν, ἧς τεχνίτης καὶ δημιουργὸς ὁ θεός· ἀποκλίνοντες δὲ πρὸς τὸ ἐναντίον, καὶ τῆς ὀρθῆς τε καὶ εὐθείας ἀποπίπτοντες γνώμης. εἶτα βίᾳ τρίβον τὴν διεσταλμένην ἐλαύνοντες, εἰς πυθμένα καταντήσομεν ἄδου, καθά φησιν ὁ Σοφὸς Παροιμιαστής. Οἴμοι ἢ δεῖν ἀναγκαίως, ἀνθρώπους ὄντας ἡμᾶς λογικὰς, καὶ πρὸς τὴν ἀκήρατον τοῦ κτίσαντος εἰκόνα πεποιημένους, τοῖς τῆς ἀγάπης ἐξημερῶσθαι θεσμοῖς· καὶ μιμεῖσθαι μᾶλλον ἀπεδάζειν τὸν λέγοντα κύριον· μάθετε ἀπ' ἐμοῦ,
» ὅτι πρᾶός εἰμι, καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ·
» ἢ πρὸς τὴν τῶν ἀπηνεστάτων θηρίων ἀγριότητα κατολισθένειν, καὶ ἀντὶ τῆς ἀγάπης εἰς μισάλληλον διαθήγεσθαι τρόπον· μᾶλλον δὲ καὶ θηρίων ἀγρίων ἀγριωτέρους, καὶ ζώων ἀλόγων ἀλογωτέρους ὁρᾶσθαι· θῆρες μὲν γὰρ καὶ πρὸς τύπους ἐπὶ τῶν ἀλόγων ζώων τὰ πολύμορφα ἠλίκη, καί τοι λογισμῷ πρὸς διάκρισιν ἔξιν ἢ διοικέμενα. φιλεῖ πως ἀλλήλοις συνδιαιτᾶσθαι, καὶ κοινὰς ἔχειν τὰς ἀγέλας. καὶ βᾶς μὲν, ἡδέως βουσὶ· πρόβατα δὲ, προβάτοις συννέμεται· ἤδη δὲ καὶ κύνες οἱ κατὰ πολλῶν ἑτέρων λελυτηκότες πολλάκις, καὶ φύσεως ὥσπερ ἰδίας τὴν μανίαν ἔχοντες πλεονέκτημα, ἀγαπῶντες ἀλλήλους ὡς ὁμογνεῖς, ἐθαυμάσθησαν· καὶ ἄρκτοι μὲν ἄρκτων, καὶ λεόντων φείδονται λέ-

dinem quamuis maximè amabilem, indecoram tamen atque inornatam conſpici affirmet? huius verò comitatu adiuncto, qui iis exculti fuerint, ſplendidiſſimis gloriæ ornamentis clareſcere? Num ergo, dicet aliquis, charitatē quidem effert laudibus, veluti rem magnam & admirabilem, quis verò eius ſit modus, quáue ratione aliquis illius perfectionem aſſequatur, nullatenus explicat? Dij meliora. Nihil eorum quæ neceſſaria ſunt, ſobrium diſcipulum præterit. Nec enim ſolùm charitatem erga Deum atque inter nos mutuam magni faciendā eſſe docuit, ſed & quo pacto quis illam exercere poſſit, indicat. ſubijcit namque in ijs quæ ſequuntur: *Charitas patiens eſt, benigna eſt, non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non eſt ambitioſa, non quærit quæ ſua ſunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet ſuper iniquitate, congaudet autem veritati. Omnia ſuffert, omnia credit, omnia ſperat, omnia ſuſtinet. Charitas nunquam excidit.* Audis quemadmodum ad charitatis, mutuæq; dilectionis dignitatem aſcendere volentibus, non difficile, verùm expeditum admodum iter eſt. Cernis non abſconditam, ſed inſtar ſolis effulgentem hanc ad gloriam viam. Eam nos igitur ſi teneamus, & per ipſam, vt ſic dicam, ſanctorum orbitam incedamus, ad ſupernam ciuitatem, cuius artifex & fabricator Deus eſt, perueniemus. At ſi aliò deflectamus in aduerſa, atque à recto ſenſu excidamus, fiet vt per obliquam vitæ ſemitam delati, in profunda inferni incidamus, vt ſapiens Parœmiographus aſſerit. Arbitror verò neceſſariò oportere nos, cùm homines ſimus ratione præditi, atque ad imaginem conditoris immortalem procreati, charitatis legibus excultos manſueſcere, ac laborare vehementiùs vt Dominum imitemur dum ait: *Diſcite à me quia mitis ſum & humilis corde*, non ad intractabilium beſtiarum feritatem delabi, ac pro charitate odia inuicem exercere, quin potiùs & feris beſtiis ferociores conſpici, & minus etiam rationis, quàm ipſa animātia expertia rationis oſtendere. Feræ ſiquidē & multiformes præterea ratione carentium animantium ſpecies, quamuis nulla in eis ratio extet, per quam perfectionem optimorū habituum conſequātur, ſolent quadam conſuetudine inter ſe copulari, ac viuendi ſocietatem habere communē. Ac boues quidem ſociati bobus, oues ouibus iunctę libenter paſcuntur. Iam verò & canes qui aduerſus alios multos ſæpe rabiem exeruiſſent, ac furore velut ſuæ naturæ prærogatiua incitati ferrētur, amoris inter ſe mutui, ac ſi conſanguinitatem agnoſcerent, admirabilē ſpeciem præbuere. Vrſi quoque vrſis, ac leones leonibus

1 Cor. 13. 4.

Prou. 4. 14. & 19.

Matt. 11. 29.

parcunt. Homo autem cui in hæc omnia ius imperij attributum, prudentiæ ac rationis, per quas ſibi in omnibus moderetur, tanquam gubernaculis inſtructus, ſe in ſummam amentiam incidiſſe minimè animaduertit. Nempe fortitudinis laudem in efferatis moribus ſitam arbitratur, atque in multa immanitate perinſignem ſibi gloriam locat; nec communem reueretur naturam, nec honorem conditoris ſui reſpicit, nec aliud quidquam eorum quibus ad bonam mentem traduci poſſit cogitãdo vſurpat. Sed in quibus oportuit erubeſcentem lugere, in iis ſe inſulsè admodum iactat, vt meritò Paulus quidem dicat, *Quorum gloria in confuſione ipſorum*; beatus autem propheta hæc admirans loquatur: *Nonne vnus Deus creauit nos? nonne pater vnus omnium noſtrûm? vt quid derelinquitis vnuſquiſque fratrem ſuum?* Omnes enim quicunque hanc terram inhabitamus, ab vno parente prognati ſumus. Vnus eſt namque Adam auctor noſtri generis, vnus nos Deus procreauit, non vt inuicem diſſidiis ac ſeditionibus diſtracti ſimus, ſed potiùs vt tanquam ab vna radice pullulantes, ac naturalibus quibuſdam vinculis dilectionis implicati, furores, qui præter naturam ſe exerunt, deuitemus, atque iram fratrum cæde ſæuientem exulare ex noſtræ mentis finibus iubeamus. Atque hæc quidem ad vos potiſſimùm, quicunque Ægyptiorum incolitis regionem, oratio ſpectat. Oportuit namque prorſus ſpiritales eſſe aliquos patres, qui vos bene monendo tanquam filios ad ea quæ vobis eſſent profutura, atque ad legitimam vitæ agendæ ſocietatem deducerent. Nunc verò rumores quidam graues ad nos perferuntur, quibus omnium turpiſſima atrociſſimaque facinora à quibuſdam è veſtro numero patrari ſignificatur. Siquidem adoleſcentes, vt ferunt, corporis viribus præfidentes, & iuuentutis bono ad ea quæ minimè decuit, auſu maximè temerario abutentes, horrenti quidem gladio dextrã obarmant, tum illam clauæ geſtandæ aſſuefaciunt, atrociùs omnino quàm vſu recepta conſuetudo regionis patiatur. Hinc robur corporis ad iniuſta ſtudia atque operas conferunt. Vel enim iræ cauſas aduerſus finitimos colligunt, atque in eos inſano modo bacchantur, vel damnoſam alienæ pecuniæ profuſionẽ adamantes, ſeſe vinculis inſolubilibus non ſentientes adſtringunt, ac ſuum caput mortis, aliorumque periculorum aſperis caſibus obiiciunt. Ita namque ſcriptum eſt: *Iniquitates virum capiunt; catenis autem ſuorum peccatorum quiſque conſtringitur.* Verum, ô filioli, quemadmodum Paulus ait, (vos namque iam maiori voce conteſtor: *Increpate peruerſos homines*

Philip. 3.

Malac. 2. 10

Prou. 5. 22. iuxta lxx.

1. Theſſ. 5. 14.

ουτες. ὁ δὲ τούτων ἁπάντων ἡγεμονίαν λαχὼν, ὁ φρονίζειν καὶ λογισμῷ πρὸς ἕκαστα παιδαγωγούμενος ἄνθρωπος, εἰς ἐσχάτην ἀβουλίαν σὺν αἰσθάνεται πεσών. ἀνδρείας μὲν γὰρ ὑπόληψιν τὸν ἀνήμερον ἡγεῖται τρόπον· καὶ τὸ πολὺ πρὸς ἀγριότητα βλέπειν, δόξαν ἡγεῖται πρέπουσαν. ὃ τῷ κοινῷ αἰδήμονι φύσιν· ὃ τὸν κτίσαντα ἡμᾶς· οὐχ ἕτερόν τι τῶν, ὅσα συνάγει πρὸς σώφρονα λογισμὸν ἐννοῶν· ἀλλ' ἐφ' οἷς ἔδει μᾶλλον ἐρυθριῶντα θρηνεῖν, ὅτι τούτοις ἀπαιδεύτως † μεγαλαυχούμενος, ἵνα δικαίως εἴπῃ μὲν ὁ Παῦλος· ὧν ἡ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτῶν. ὁ δὲ μακάριος Προφήτης ἀποθαυμάζων, λέγει· οὐχὶ θεὸς εἷς ἔκτισεν ἡμᾶς; οὐχὶ πατὴρ εἷς ἁπάντων ἡμῶν; ἵνα τί ὅτι ἐγκαταλείπετε ἕκαστος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ; πάντες μὲν γὰρ ὅσοι τὸν αὐτόχειρα τοῦτον οἰκοῦμεν χῶρον, ἑνὸς ἐκπεφυκότες πατρὸς διερχόμεθα. εἷς γὰρ ὁ τοῦ γένους ἡμῶν ἀρχηγέτης Ἀδάμ· εἷς ἦ ἡμᾶς ἔκτισε θεός. οὐχ ἵνα καθ' ἑαυτῶν μερίζώμεθα, καὶ διχονοῶμεν· ἀλλ' ἵνα μᾶλλον ὡς ἀπὸ μιᾶς ἀναβλαστήσαντες ῥίζης, καὶ φυσικοῖς ἅπασιν ἀγάπης ὁλκοῖς εἰς φιλαλληλίαν σφιγγόμενοι, τὰς ὑβριστὰς φύσιν μανίας ὑβριστώμεθα. καὶ τίνι ἀδελφοκτόνου ὀργὴν ἔοικεν τὸ ἑαυτῶν διανοίας πτοεῖσθαι· καὶ ταῦτα φαμὲν δρίως πρὸς ὑμᾶς δὴ μάλιστα σύν, ὅσοι τὴν Αἰγυπτίων νέμεσθε χώραν· ἔδει γὰρ ἔδει, πατέρας ὄντας πνευματικοὺς, μὴ ἀνυθετήτους εἶναι, ἀλλ' ὡς τέκνα χειραγωγεῖν ἐπὶ τὰ συμφέροντα, καὶ τὴν σωτήριον πολιτείαν· θρύλλοι τοιγαροῦν ὡς ἡμᾶς ἀφικνοῦνται δεινοὶ, τὰ πάντων αἴσχιστά τε, καὶ χαλεπώτατα τολμᾶσθαι ὑβρίσματα παρ' ὑμῶν ἀπαγγέλλοντες. νεανίαι γάρ, ὥς φασι, τῶν σωμάτων ῥώσεως ἐπιθαρσήσαντες, καὶ τῇ ἐκ τῆς νεότητος ἐπιτηδείᾳ χρείᾳ ἐφ' ἃ μὴ προσῆκεν ἀβουλότατα ὑβριστεύοντες· ἀνημέρῳ μὲν ξίφει τὴν δεξιὰν ἐξοπλίζουσι· ῥοπαληφορεῖν δὲ διδάσκουσιν ἀγριώτερον, ἢ περ ὁ τῆς ἐπιχωρίου σωτηρίας οἶδεν νόμος· εἶτα δὲ σώματος τὴν ἀκμὴν εἰς ἀνόσιον δαπανῶσι πάθος· ἡ γὰρ ὀργῆς ἀφορμὰς καὶ τὴν ὁμόρων συλλέγουσι, καὶ τῆς γείτονος ἀλογώτερον ἐπιμαίνονται· ἢ χρημάτων ἀλλοτρίων τὴν ἐπιζήμιον ἀγαπῶντες ἄφεσιν, ἑαυτοὺς οὐκ αἰσθάνονται, βρόχοις ἀφύκτοις ἐγκαταπειρόμενοι· θανάτῳ δὴ καὶ κινδύνοις ὑποτιθέμενοι πικροῖς· ὅτῳ γὰρ γέγραπται· ὑβρισμένα ἀνόμως ἄνδρα ἀγρεύσει· σειραῖς δὲ τῶν ἑαυτοῦ ἁμαρτιῶν ἕκαστος σφίγγεται. ἀλλ' ὦ τεκνία, κατὰ τὸν Παῦλον· μεγάλῃ γὰρ ἤδη διαμαρτύρομαι τῇ φωνῇ· νουθετεῖτε τοὺς

† ἄλλ. ὕπτιοι.

† ἄλλ. ἐρεθίσθε.

† ἄλλ. πελάντων.

† ἄλλ. ἁμαρτάνων.

† ἄλλ. καλαπόει

† ἄλλ. χαρᾶν οἰμοὶ τῶν ἀνθρώπων

ἁπάντες, παιδαγωγεῖτε τὰς ἐξ ἀχαλίνου νεότητος πρὸς ἀβελτερίαν † ἐπὶ πλεονεκτημένους, οἷς καὶ αὐτὸς ἤδη φημὶ· καταλήγετε τῶν τοιούτων πλεονεκτημάτων· παύσασθε λυποῦντες καὶ καθ' ἑαυτῶν παροξύνοντες τὸν ἁπάντων βασιλέα καὶ κύριον. καὶ τὸ ὡμὸν χειρὸς, τὸ μιαιφόνον ἀποτινάξατε ξίφος· τὸ δὲ διανοίας τὸ ἄδικον τῶν ἀλλοτρίων ἐπιθυμίαν ἀποσείσασθε· ἀνακόψατε τὰς ἐπ' ἀλλήλοις ὁρμὰς· συσχέλατε τὸν θυμόν. παύσασθε τῶν ἀνοσίων ἐπιχειρημάτων. μὴ κατ' ἐκεῖνον † ὀργάσθητε τὸν Κάϊν, τὸν ἀδελφοκτόνον φημὶ τὸν ἀνήμερον· τὸν ἐφ' αἵματι δυσσεβείας τὸν διδάσκαλον· ἀλλ' ἐκείνῳ ὠμῷ, ὁ πάντων ἔ-
„ φη δημιουργὸς, φωνὴ αἵματος τοῦ ἀδελφοῦ
„ σου βοᾷ πρός με ἐκ τῆς γῆς. Διατείνει δὲ εἰς
πάντας ὁμοτρόπους ὁ λόγος· ἀκουέτω
† ἄλλ. πολλούντων. γὰρ ἕκαστος τὰ τοιαῦτα † τολμώντων, ἐ-
„ νῦν ἀδεῶς ἧττον βοῶντος τοῦ θεοῦ· φωνὴ αἵμα-
„ τος τοῦ ἀδελφοῦ σου βοᾷ πρός με ἐκ τῆς γῆς·
„ ἀλλ' ὥσπερ ἐκείνῳ πάλιν ἐλέγετο, στένων καὶ
„ τρέμων ἔσῃ ἐπὶ τῆς γῆς ὅλης καὶ ἑκάστῳ τοιού-
των ἐρεῖ πάλιν ὁ τῆς ἀγάπης θεός. Εἰ γὰρ τοῦ
† ἄλλ. ὁ καλαπροῖ. θανομοῦντος δειλότερον· ἢ τοῦ αὐτὸν † ὁ καπροῖ λόγος, ἵνα ὁ καταφεύ-
γει ἐμόνον ὁρῶν εἰς ἑαυτὸν πεταμένον τὸ
βλέμμα; ἔσω γὰρ ἀεὶ καὶ καλαπίπτει τὸ
† ἄλλ. ἁμαρτάνων. συνειδὸς, τοῖς εἰς † ἁμαρτίας ἐλέγχοις ἀπο-
„ νοθρόμβον. δίκαιος ὠμὸν γὰρ ὥσπερ λέων
„ πέποιθε. ἐ πρὸς ἅπασαν ἀγαθοεργίαν ἐλευ-
θέρῳ τῷ συνειδότι μαρτυρόμενος, πάσης
αἰτίας καθαρεύων· ψυχῆς ἢ φιλαμαρ-
τήμονος τὸ χεῖρον, εἰς ἀναισθησίαν ἐδέν. σκληρόν,
ἵνα κατὰ τὸν προφητικὸν ἐπωμόν λόγον.
„ Ἐκνήψατε οἱ μεθύοντες ἐξ οἴνου αὐτῶν, θρη-
„ νήσατε πάντες οἱ πίνοντες οἶνον εἰς μέθην. ὅτι
„ ἐξῆρται σκιρτήματος ὑμῶν εὐφροσύνη καὶ
„ χαρά· ἢ γὰρ ἔχει καὶ δι' αὐτῆς ὁρᾶται τὸ πείρας, ἀληθὴς ἐφ' ἡμᾶς ὁ πιστὸς λόγος; ὦ τῆς Αἰγύπτιε γηπόνοι· ποῖον ἡμῖν δηλοῖ τὸ πα-
ρόντος διήγημα; ποῖος δὲ λόγος εὐφροσύνην ἔχει καὶ χαρὰν; τίς ἦν παρ' ὑμῖν ἢ μικρὸς ἢ μέγας ἄρτι τὸ λυπίως ἐπενεχθεί-
σης ὀργῆς, εἰς τέτε πᾶσιν ἀναλγησίας ὀρᾶται, ὡς θρήνου καὶ ὀδυρμοῦ καταλήγειν ἰσχύσαι· δακρύοις ἢ διαβρόχου σκιὰν ἐπιδεικνύειν τὸ παρειᾶν; ὡς εὐκαίρως καὶ νῦν ἐφ' ἡμῖν εἰπεῖν τὸν Προφήτην. οἱ γεωργοὶ θρηνεῖτε κτήματα ὑπὲρ πυροῦ καὶ κριθῆς, ὅτι ἀπόλωλε τρυγητὸς ἐξ ἀγροῦ· ἡ ἄμπελος ἐξηρά-
νθη· ἐ αἱ συκαῖ ὠλιγώθησαν. ῥοαὶ, καὶ φοῖ-
νιξ, καὶ μῆλον, καὶ πάντα τὰ ξύλα τοῦ ἀγροῦ ἐξη-
ράνθησαν· ὅτι ἠχμώων † χαρὰν οἱ ἀπὸ τῶν
† ἄλλ. χαρᾶν οἱμοὶ τῶν ἀνθρώπων ἀνθρώπων. ὁ μὲν γὰρ ἀγαθὸς τῇ φύσει, καὶ
φιλοικτίρμων θεὸς, ἱλαρωτάτῳ καμῶσαν καρπῷ πᾶσαν ὑμῖν ὑπέδειξε τὴν ἄρουραν. καὶ ὑ-
ψηλοὶ μὲν ἦσαν οἱ τῶν ἀσταχύων ὄγμοι, δα-
λεστάτην τοῖς κεκμηκόσιν ὠδίνουσι τὴν ἐλπίδα

mines, castigate qui ex infræni adolescentia temeritate in dies maiore abundãt; quibus ego quoque iam nunc denuntio: Sit iam tandem huic licentiæ finis; absistite ab ijs quibus omnium Regem & Dominum mœrore afficitis, atque ad iracundiam contra vosmetipsos prouocatis, atque è manibus quidem excutite homicidam ensem, tum è mentibus iniustam rerum alienarum cupiditatem eijcite. Rescindite mutuos furores, coërcete iracundiam, à nefarijs facinoribus vos continete. Intuemini Cain illum, illum inquam interfectorem fratris sui, efferum illum, ac sanguinariæ impietatis magistrum. Verùm ad illum quidem omnium opifex ait: *Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra.* Sed ad omnes qui ijsdem moribus prediti sunt oratio pertinet. Audiat itaq; quisquis eadẽ audet, nunc quoque non minùs clamantẽ Deum: *Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra.* Sed quemadmodum illi dictum est: *Gemens & tremens eris super terram*, ita eiusmodi quoque homines Deus charitatis, ijsdem verbis accipiet. Nam quid est eo homine qui facinus aliquod in se admisit, timidius? vel quis non illum sermo terrore cõcutit? cuius ille, vel solum oculorum obtutum, si quando in se dirigi videat non exhorret? Intus namque semper labans conscientia succumbit, indicijs admissi sceleris debilitata. *Iustus*, autem, *tanquam leo confidit*, cumque in omni genere honestæ actionis versatum libero testimonio conscia mens profiteatur, quodcunq; obiectum crimen facilè contemnit. Animo verò peccatis dedito, nihil abiectius. Igitur, vt cum propheta loquamur: *Resipiscite & euigilate, vino vestro ebrij: flete, & vlulate omnes qui bibitis vinum in dulcedine, quoniam perijt ab ore vestro lætitia & gaudium.* Annon etenim vobis accommodatam eiusmodi orationem esse experientia ipsa demonstrat? O Ægypti agricolæ, quænam demum hoc tempore enarratio, quæue nobis oratio lætitiam & hilaritatem adiunctam habet? Quis porro ex vobis, paruus aut magnus, ob nuper conceptam iracundiã tantum stuporis contraxit, vt à fletu & querelis temperare queat, nec perfusam lacrymis faciem præseferat? vt illud quoque propheticum meritò in nos dici possit: *Agricolæ, lugete iumẽta super frumento, & hordeo, quia perijt vindemiator ex agro. Vitis exaruit, & ficus imminutæ sunt. Rosa, & palma, & malum, & omnia ligna agri exaruerunt: quia confuderunt gaudium filij hominum.* Nam Deus quidem natura bonus & misericors, tellurem nobis vndequaq; lætissimis frugibus conuestitam ostendit; efferebant se altiùs spicarũ ordines, spem vberrimi prouentus ijs qui laborauerant afferentes,

Gen. 4. 10.

Gen. 4. 12.

Prou. 28. 14.

Ioel. 1. 5.

Ioel. 1. 11.

quiq́ue agricolæ animum ingenti lætitiæ voluptate complerent: verũ confuſum eſt gaudium ab ijs qui inhabitant terram. Poſtquam enim nonnulli cędibus ſe contaminauere, ac frugiferam tellurem humano ſanguine imbuêre, ſibiq́ue inuicem inimicos intentauere gladios, ac ferrum telluri vertendæ apprime aptum, atque ad id potiſſimùm à Deo procreatum, maximæ omnium impietatis miniſtrum effecere; iratus eſt meritò cui prima virtutis cura eſt, Deus noſter, ac terram quæ fœcũda fuerat, immiſſo igne ſterilem reddidit, atque velut iniecto fræno ſpem expectatæ lætitiæ coërcens, gaudium in mœrorem commutauit. Atque hoc nempe illud erat, quod vnus è ſanctorum prophetarum numero ita enuntiauit: *Propterea hæc dicit Dominus Deus exercituum dominator. In omnibus plateis plãctus, & in cunctis quæ foris ſunt dicetur, Væ, væ: & vocabunt agricolam ad luctum & ad planctũ eos qui ſciunt plangere, & in omnibus vijs erit planctus, quia pertranſibo in medio tui, dicit Dominus.* Cerne tu verò mihi quã valdè cum veritate hæc oratio cõſentiat. Quis enim neget eiulatu, & infinita quadam vi lacrymarum proſequenda eſſe quæ contigerunt? Ecce fames, fera beſtia, noſtram regionem vniuerſam abſumit. Illa verò totius orbis terrarum, vt ſic dicam, nutrix, importato pane, atque ad hominis naturam minùs accommodato cibi genere indiget, vt de hac quoque non immeritò lugens Ieremias Propheta dicat: *Omnis populus eius gemens, & quærens panem.* Et rurſum: *Adhæſit lingua lactentis ad palatum eius in ſiti. Paruuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis. Qui veſcebantur voluptuosè, interierunt in vijs. Seminauimus enim multum, & intulimus parum,* quemadmodum ſcriptum eſt, quia ad iracundiam prouocauimus ſpiritum Domini. Pœnitentiam igitur agamus, & abſtineamus nos quidem ab antiquis ſceleribus, accedamus autẽ ad Deum miſericordiarum parentem, vbertim effundentes ex oculis lacrymas, & cum vno Prophetarum dicentes: *Quis Deus ſimilis tui, qui aufers iniquitates, & non conſeruas in teſtimonium iram tuam, quoniam volens miſericordiam tues.* Et rurſum: *Iniquitates noſtræ reſtiterunt nobis Domine, fac nobis propter nomen tuum, quoniam multa peccata noſtra in conſpectu tuo: quoniam tibi peccauimus, expectatio Iſrael, Domine, & ſaluas in tempore malorum.* Quinamque ita pœnitentia ducti reſipuerint, eos oratione illa plena ſuauitatis alloquetur: *Ecce ego mittam vobis frumentum, & vinum, & oleum, & replebimini in eis. Noli timere terra, exulta, & lætare, quoniam magnificauit Dominus vt faceret. Nolite timere animalia regionis, quia germina-*

Amos 5.16.

Thren.1.11.
Ibid.4.4.

Aggæi 1.6.

Mich.7.18.

Ierem.14.8.

Ioel.2.19.21

καὶ θυμηδίας ἀνάπλεω τ̃ ℨ γηπονέντ@ ἀποπελ̃ντες ψυχλ̃ · ἀλλ᾽ ἤχθωαν τ̃ ἑαυτ̃ν χαρὰν οἱ κατοικ̃ντες τ̃ὶ γ̃ῖ · ἐπειδὴ γὰρ εἰς ἀνδροκτασίας ἐτράποντό τ̃ινες, καὶ ἀνθρωπίνοις αἵμασι τ̃ καρποτόκον ἐμέθυσαν γ̃ῖ, ἀνέτειναν ἢ τὸ μισάδελφον ἐπ᾽ ἀλλήλοις ξίφ@, καὶ τ̃ ἄρ̃σεν γηπον̃ντα † σίδηρον, Δι᾽ ἅ τε τ̃το κατὰ τὸ πλεῖσον γεγονὸς ℨ ἐξ ἀρχ̃ς θε̃, τ̃ ἐχάτης ἀπέδειξαν δυσσεβείας ἐργάτ̃ν · ὠργίσθη μὲν δικ̃λόγως ὁ φιλάρετ@ ἡμ̃ν θὲς · πυρὶ ℨ τὴν καρποφόρον † ἀπεστείρωσαν γ̃ῖ · καὶ ὥσπερ † ἄλλ. ἐπεσείρωσε. τ̃ινὶ χαλιν̃ τὰς προσδοκηθείσας θυμηδίας ἀνακόπτων ἐλπίδας, εἰς λύπ̃ν μετέτησε τὴν χαρὰν. καὶ τ̃το δ̃ ἄρα τὸ δι᾽ ἑν̀ς τ̃ν ἁγίων προφητ̃ν εἰρημένον. τάδε λέγ@ κύρι@ ὁ θὲς ὁ παντοκράτωρ · ἐν πάσαις πλατείαις κοπετὸς · καὶ ἐν πάσαις ὁδοῖς ῥηθήσετα, ἀαὶ, ἀαί · κληθήσετα γεωργὸς εἰς πένθ@ καὶ κοπετόν. καὶ εἰδότας θρ̃νον, ἐν πάσαις ὁδοῖς κοπετός. διότι διελεύσομαι Δι᾽ μέσ, εἶπε κύρι@. ἀλλ᾽ ὅρα μοι πάλιν ὅπως ἀληθὴς ὁ λόγ@. ἦ γὰρ ἀχὶ κοπετ̃ ℨ θρ̃νον ἀπεράντων ἄξια φήσ̃ε ἄν τις τὰ συμβεβηκότα ; ἰδὲ τὸ πικρὸν ℨ λιμ̃ θ̃ηλον ὅλ̃ ἡμ̃ν καταβόσκετα τὴν χώραν · ἡ ℨ θάσης, ἵν᾽ ὅτως εἴπω, τ̀ ὑφ᾽ ἡλί τροφὸς, ἄρτ δεῖτα ℨ παρεμπίπτοντ@, καὶ τ̀ σφόδρα πρεπόσης τοῖς ἀνθρώποις τροφ̃ς, ἵνα καὶ ἐπ᾽ αὐτ̃ δικαίως καταθρ̃ν̃ν ὁ προφήτης Ἱερεμίας λέγ · πᾶς ὁ λαὸς αὐτ̃ς καταστενάζοντες ζητοῦντες ἄρτον · καὶ πάλιν · ἐκολλήθη ἡ γλ̃σα θηλάζοντ@ πρὸς τ̀ φάρυγγα αὐτ̀ ἐν δίψει, νήπια ἤτησαν ἄρτον, καὶ ὁ Δακλ̃ν οὐκ ἦν αὐτοῖς · οἱ ἐσθοντες τὰς τροφὰς ἠφανίσθησαν ἐν ταῖς ἐξόδοις · ἐσπείραμ̃ν γὰρ πολλὰ, ℨ εἰσενέγκαμ̃ν ὀλίγα, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ὅτι παρωργίσαμ̃ν τὸ πν̃μα κυρί · μετανοήσωμ̃ν τοίνυν, καὶ τ̃ν μὲν ἀρχαίων πλημμελημάτων ἀποπαυσώμεθα · προσιώμ̃ν δὲ τ̃ φιλοικτίρμονι θε̃. δακρυλὲς ἀπ̃ βλεφάρων καταχέοντες δάκρυον · λέγοντες δὲ καθ᾽ ἕνα τ̃ν προφητ̃ν · τίς θὲς ὥσπερ σύ ; ἐξαίρων ἀνομίας, καὶ ὑπερβαίνων ἀδικίας, καὶ ὐ συνέχων εἰς μαρτύριον ὀργ̃ν αὐτο, ὅτι θελητὴς ἐλέους ἐστί. καὶ πάλιν. αἱ ἀνομίαι ἡμ̃ν ἀντέστησαν ἡμ̃ν · κύριε ποίησον ἡμ̃ν ἕνεκεν ℨ ὀνόματός σ. ὅτι πολλαὶ αἱ ἁμαρτίαι ἡμ̃ν ἐναντίον σ · σὶ ἡμάρτομ̃ν, ὑπομονὴ Ἰσραὴλ κύριε · καὶ σώζεις ἐν καιρ̃ κακ̃ν · ὅτω γὰρ ὐ μετανοήσκωσι, τ̃ν γλυκεῖαν ἐκείν̃ χαριεῖτα φων̃ν. ἰδὲ, ἐγὼ ἐξαποστελ̃ ὑμ̃ν τὸν σῖτον, καὶ τὸν οἶνον, ℨ τὸ ἔλαιον, καὶ ἐμπλησθήσεσθε αὐτ̃ν. χάρητ γ̃, χαῖρε ℨ εὐφραίνου, ὅτι ἐμεγάλυνε κύρι@ ℨ ποι̃σαι. θαρσεῖτε κτήνη ℨ πεδίου, ὅτι βεβλάστηκε

† ἄλλ. ὁπ.

† ἄλλ. νάμασιν. † ἄλλ. ἐπέκλυσε.

† Puto ὑπηρέτ. ἄλλ. πέσεσθε.

† ἄλλ. αὐτ̃ν.

† ἄλλ. ὀπ. » ζηλε λα παιδια τ ἐρήμυ· † ὄ ξύλον ἐξήνεγκε
» τ καρπὸν αὐτ, ἄμπελος, κ συκῆ, κ ῥοὰ ἔδω-
» καν τ ἰσχὺ αὐτῶν· κ τὰ τέκνα Σιων χαίρε-
» τε, κ εὐφραίνεσθε ἐπὶ τῷ κυρίῳ θεῷ ὑμῶν·
» ὅτι δέδωκεν ὑμῖν ῥομαλα εἰς δικαιοσύνην·
» κ βρέξει ὑμῖν ὑετὸν πρωΐμον κ ὄψιμον, κα-
» θὼς ἔμπροσθεν· κ ἐμπλησθήσον) αἱ ἅλω-
» νες σίτυ, κ ὑπερεκχυθήσον) αἱ λῆνοι οἴνυ κ
» ἐλαίυ. κ ἀναποδώσω ὑμῖν ἀντὶ τῶν ἐτῶν ὧν
» κατέφαγεν ἡ ἀκρὶς, κ ὁ βρῦχος, κ ἡ ἐρυσί-
» βη, & ἡ κάμπη· κ φάγεσθε, & ἐμπλησθήσε-
» σθε, κ αἰνέσετε τ ὄνομα κυρίυ τ θεῦ ὑμῶν,
» ὃ ἐποίησε μεθ' ὑμῶν θαυμάσια. μὴ γὰρ ἐν-
» δοιάσῃς ἄνθρωπε, μὴ ᾖ λογίζῃ κ̣ σεαυτὸν,
» ὡς εἴπερ οὕτω πρόσοισι μέλανοῦν, οὐκ ἀπο-
» δώσῃ προχείρως τ ἔλεον. ἔχεις καὶ νῦν οὐκ
» δικαιοφρόνητον ἀῤῥαβῶνα τ κατ' ὄγλον
» ἐλπίδος· ἔχεις ἤδη τ φιλανθρωπίας ἐνέ-
† ἄλλ. νάμασιν. † ἄλλ. ἐπέκλυσε. χειρον· ἰδὲ ποταμοῖς † ναύμασιν ὅλῳ † ἐπέκλυσε τ γῆν· ἰδὲ τ σωθέντας χορηγίας δα-
» ψιλεστέραν ἀπόλαυσιν ἁμαρτάνουσιν ἔτι χα-
» ρίζεται· ἅπαν τὸ σὸν ἐφάνη δάκρυον, κ φι-
» λοικτίρμων ἔπι δέδεικται θεός· ὁ ᾧ ἅπαν δα-
» κρύοντας ἐλεεῖν & ὠδαιτάμβλυνται, πῶς οὐκ
» ἂν εὐφρανεῖ μελανοῦλας ὀκνήλως· οὐκοῦν ἀκρο-
» ατωζαν οἱ παρ' ὑμῖν πατέρες, οἱ τ ἁγίων θυσι-
† Puto ὑπηρέ). ἀλ. πρε-σβεύτ. ασηρίων πατέρες † ρετ κ λειτουργοί. σαλπί-
» σατε σάλπιγγι ἐν Σιών. ἁγιάσατε νηστείαν,
» & κηρύξατε θεραπείαν· συναγάγετε λαὸν,
» ἁγιάσατε ἐκκλησίαν· ἐκλέξασθε πρεσβυ-
» τέρους· συναγάγετε νήπια θηλάζοντα μαστοὺς·
» ἐξελθέτω νυμφίος ἐκ τ νυμφῶνος αὐτ, & ἡ
» νύμφη ἐκ τ παστ αὐτῆς. ἀναμέσον τ κρηπί-
» δος & θυσιαστηρίυ κλαύσον) οἱ ἱερεῖς οἱ λει-
» τουργοῦντες τῷ κυρίῳ κ̣ ἐροῦσι, φεῖσαι κύριε & λαῦ συ. & μὴ δῷς τ κληρονομίαν συ εἰς ὄνει-
» δος· ὅπως μὴ εἴπωσιν ἐν τοῖς ἔθνεσι, ποῦ ἐστιν ὁ
» θεὸς αὐτῶν; ἵνα τί ἡμᾶς προσιόντας ἀμελήσῃ,
» προσέξδε), & καταλείσας λέγων· ἐγώ εἰμι, ἐ-
» γώ εἰμι ὁ ἐξαλείφων ἁμαρτίας συ, κ̣ ἃ μὴ
» μνησθήσομαι. ἔσαι γὰρ κ̣ τινα τρόπον ἀπη-
» νὴς εἰς ἡμᾶς, ὅς γε, κ̣ τ Παῦλον, & ἰδίυ υἱῦ
» οὐκ ἐφείσατο. ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέ-
† ἄλλ. αὐτόν. » δωκεν † ἑαυτόν. ἐπειδὴ γὰρ ἐν τ τοιαύταις
» ὠλημμελείαις οἱ παλαιότεροι ἦσαν· κατε-
» κράτησεν, ἵν' ἅπαξ εἴπω, ὁ διάβολος τ ὑφ'
» ἥλιον. ἐβασίλευε γὰρ ἅπας ἐφ' ἡμᾶς ἡ ἁμαρ-
» τία, κ̣ ὁλοκλήρῳ τῷ γένει διελυμαίνετο, ὡς
» ὁρᾶσθαι μὲν ἅδαμα τὸν πιστὸν χρησότητα·
» μᾶλλον δ' ὅλως οὐκ εἶναι, καθά φησιν ὁ ψαλ-
» μῳδὸς, ἕως ἑνός. πάντες γὰρ ἐξέκλιναν, ἅμα
» ἠχρεώθησαν. ἀναγκαίως ὁ μονογενὴς & θεῦ
» λόγος, ἐν μορφῇ & θεῦ & πατρὸς ὑπάρχων,
» καθὼς γέγραπται· οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τ
» εἶναι ἴσα θεῷ, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δά-
» λου λαβών. κ̣ δι' ἡμᾶς ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς ἐλο-
» γίσθη, γυνὴ θεὶς οὐ γυναικὸς· κ̣ ἄνθρωπος ὄν-
» τως πεφηνὼς ἐπὶ τ γῆς, ἵνα καθάπερ ὁ Παῦλός φησι, ἐλεήμων γένη), κ̣ πιστὸς ἀρχιερεὺς τὰ πρὸς τὸν
θεόν.

uerunt speciosa deserti. Quia lignum attulit fructum suum, ficus & vinea & mala punica dederunt virtutem suam. Et filiæ Sion exultate, & lætamini in Domino Deo vestro, quia dedit vobis escas in iustitiã, & descendere faciet Dominus ad vos imbrem temporaneum & serotinum, sicut in principio. Et implebuntur horrea tritico, & redundabunt torcularia vino & oleo. Et reddã vobis pro annis quos comedit locusta, bruchus & rubigo, & eruca. Et comedetis, & saturabimini, & laudabitis nomen Domini Dei vestri, qui fecit mirabilia vobiscum. Etenim caue dubites, ô quisquis es, aut in animum inducas futurum, vt si ad ipsum pœnitentia ductus accesseris, misericordiam tibi non ita facilè impertiatur. Habes namq; iam nunc spei, quam in precatione colloces, non contemnendũ arrhabonem, habes iam benignitatis pignus: ecce fluuialibus vndis vniuersam tellurẽ irrigauit, ecce abundantiorẽ quàm solitus sit cõmeatũ adhuc peccantibus largitur. Nondũ tuæ lacrymæ cõspectæ sunt, seque iam misericordẽ ostendit Deus. Ergo qui necdum lacrymantium misereri haud recusat, quis dubitet quin libenter pœnitentiã amplectẽtes gaudio perfundat? Audiant igitur qui apud vos sunt Patres, quiq; sanctorũ altariũ sacerdotes sunt ac ministri: *Canite tuba in Sion, sanctificate ieiunium, vocate cœtum, congregate populũ, sanctificate Ecclesiam, coadunate senes, congregate paruulos, & sugentes vbera. Egrediatur sponsus de cubili suo, & spõsa de thalamo suo. Inter vestibulũ, & altare plorabũt sacerdotes ministri Domini, & dicent: Parce Domine, parce populo tuo, & ne des hæreditatem tuam in opprobrium, vt non dicant inter Gentes: Vbi est Deus eorum?* Hunc ad modum si accedatis excusso torpore, vos excipiet & miserebitur, dicens: *Ego sum, ego sum ipse qui deleo iniquitates tuas, propter me, & peccatorum tuorum non recordabor.* Nam quo modo crudelis sit aduersum nos, *qui*, vt Paulus ait, *proprio filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum*? Nam ex eó quòd huiusmodi sceleribus veteres illi detinebantur, imperium, vt sic dicam, terrarũ orbis diabolus obtinebat. Peccatum verò in nos eousque dominabatur, & vniuerso generi hominũ infestum erat, vt nullibi aspiceretur qui faceret bonũ, vel potiùs omnino *non esset*, vt Psaltes ait, *ne vnus, quidem. Nam omnes declinauerunt, inutiles facti sunt*, necessariò Dei Verbũ vnigenitũ in forma Dei & Patris existens, vt scriptum est, *Non rapinã arbitratus est esse se æqualẽ Deo, sed seipsum exinaniuit formã serui accipiens.* Atque in iis quæ nostra sunt propter nos reputatus est, factus ex muliere, & homo reuera apparuit in terra, *vt*, quemadmodum ait Paulus, *misericors fieret, & fidelis Pontifex ad*

Ioel. 2. 19.

Isaiæ 43. 25.

Rom. 8. 32.

Psal. 13. 3. & 52. 4.

Philip. 2. 6.

Hebr.2. 17. 1.Pet.2. 24. Coloss.2. 14. *Deum, vt omnium nostrûm peccata*, quemadmodum alio loco scriptum est, *perferens in corpore suo super lignum, deleret quod aduersus nos erat chirographum decreti*: vt nostræ carnis imbecillitate assumpta, voluptatẽ quæ in membris nostris dominabatur extingueret, ac concitatis animi motibus, tanquam furenti Mar.4.39. pelago diceret: *Tace, obmutesce*; tum omnibus quæ in nobis sunt, ad meliorem ordinem firmitatemq; traductis, vniuersam naturã componeret ad virtutem, tanquam ad primum exemplar, cui similis ab initio condita atque efformata fuisset. Neque verò hæc sola munera per incarnationem nobis Dei Vnigenitus contulit. Cùm enim eius natura sit ipsamet vita, quemadmodum & eius à quo genitus est, carnem in qua inhabitauerat mortis victricem effecit: Iudæi quidem igitur infelices, atque omnis impietatis pleni, cruci quidem ipsum & morti tradiderunt, diaboli imperio in omnibus obsequentes. Verùm is per dolores peruenit ad victoriam, propriæque carnis mortem, salutis nostræ fundamẽtum constituit. Subitò namque direptis inferis, cùm portas, vnde antea nullus exitus spiritibus qui dormierant reserasset, desertumque ac solum illic diabolum destituisset, Actor.2.24. *Surrexit* tertia die, *solutis doloribus inferni*, vt scriptum est, *iuxta quod impossibile erat teneri illum ab eo*: nouamque præmonstrans humanæ naturæ resurgendi à mortuis viam, in Hebr.9.24. ipsummet cælum ascendit: *Vt appareat nunc vultui Dei pro nobis*, quemadmodum Pauli voce edocemur, vt ad splendidas quoque angelorum habitationes aditum terræ incolis patefaceret. Ipse enim Ephes.2.14. *est pax nostra, qui fecit vtraque vnum*, & homines quidem cum angelis amicitiæ nexu copulauit, angelorum verò beneuolentiam ad nos traduxit, vt scilicet regnemus cum Christo, vt participes & consortes immortalis gloriæ inueniamur; omnem quidem inertiam abijcientes, ac tædium rerum bonarum velut extra terminos mentis nostræ ablegantes: sudoribus porro pro virtute susceRom.13.13. ptis iucundissimè oblectemur, *dum tempus habemus operemur bonum ad omnes*, non in comessationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicitiis immoremur, sed induamur Dominũ Iesum, suscipiamus viscera & miserationes, mutuæ charitati studeamus, benignitatẽ, humilitatẽ, temperantiam, miserationem erga omnes; atque vt vno verbo absoluam, pietatem in Deum mordicus retinentes, omnemque in omnibus cautionem religiosè adhibentes. Ita namque prorsus pura conscientia magnaq; animi hilaritate sanctissimam festiuitatem celebrabimus.

θεὸν· ἵνα τὰς ἁπάντων ἡμῶν ἁμαρτίας, καθὼς γέγραπται πάλιν, ἐνεγκὼν ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ξύλον, ἐξαλείψῃ τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον· ἵνα τ' ἡμετέρας σαρκὸς τὰς ἀσθενείας οἰκειωσάμενος, ἀπονεκρώσῃ μὲν τ' ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν τυραννήσασαν ἡδονήν· ὥσπερ ἢ μαινομένῃ θαλάσσῃ τοῖς ἐν ἡμῖν πάθεσιν εἰπὴ, σιώπα, πεφίμωσο· καὶ πάντα μεταρυθμίσας τὰ ἐν ἡμῖν, εἰς ἀμείνονα τάξιν, καὶ εὐραιότητα· τ' δρετὴν ἢ ὅλῳ ἀναμορφώσῃ τὴν φύσιν, ὡς κὰ πρὸς τ' ἀρχέτυπον εἰκόνα, καθ' ὃν ἐπεποίητο. ἐπὶ μέχρι τούτων τ' εἰς ἡμᾶς ἀγαθῶν λόγῳ τ' ἐνανθρωπήσεως τὴν χορηγίαν ἔσησεν ὁ μονογενής. ζωὴ γὰρ κατὰ φύσιν ὑπάρχων, ὥσπερ ἂν ἐστι κὰ ὁ γεννήσας αὐτὸν, θανάτου κρείττονα τ', ἐν ᾗ κατῴκησεν ἀπέδειξε σάρκα. Ἰουδαῖοι μὲν γὰρ οἱ τάλανες, κὰ δυσσεβείας ἁπάσης ἀνάπλεω, σταυρῷ μὲν αὐτὸν κὰ θανάτῳ παραδεδώκασι, ταῖς δ' διαβόλου στρατηγίαις κατὰ πάντα πειθόμενοι. ἀλλ' ἐνίκησε παθῶν, καὶ σωτηρίας ἡμῖν ὑπόθεσιν τὸν τ' ἰδίας σαρκὸς ἀνέδειξε θάνατον, ὅλον γὰρ λύσας τὸν τοῦ διαβόλου σκῦλευσας τὸν ἅδην, κὰ τὰς ἀφύκτους τοῖς τῶν κεκοιμημένων πνεύμασιν ἀναπετάσας πύλας, ἔρημόν τε κὰ μόνον ἀφεὶς ἐκεῖσε τὸν διάβολον, ἀνέσῃ τριημερῶν· λύσας τὰς ὠδῖνας δ' θανάτου, καθὼς γέγραπται, καθότι οὐκ ἦν δυνατὸν κρατεῖσθαι αὐτὸν ὑπ' αὐτοῦ· καινοτομήσας δ' τὴν ἀνθρωπείαν φύσιν τ' σκιερῶν ἀνασάσεως τ' ὁδὸν, εἰς αὐτὸν ἀνέβη τὸν οὐρανὸν, νῦν ἐμφανισθῆναι τῷ προσώπῳ δ' θεοῦ ὑπὲρ ἡμῶν, κατὰ τ' δ' Παύλου φωνὴν· ἵνα δ' τὰ λαμπρὰ τ' ἀγγέλων ἐνδιαιτήματα βάσιμα τοῖς ἐπὶ γῆς ἀποδείξῃ. αὐτὸς γάρ ἐστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν ὁ ποιήσας τὰ ἀμφότερα ἕν· κὰ ἀνθρώποις μὲν ἀγγέλοις εἰς φιλίαν συνάψας. τ' δ' εὐδοκίαν τῶν ἀγγέλων ἀγάπησιν εἰς ἡμᾶς καταγαγών· ἵνα πάντως συμβασιλεύσωμεν τῷ Χριστῷ· ἵνα μεριστὴ κὰ κοινωνοὶ τ' ἀθανάτου δόξης γενώμεθα. πάντα μὲν ὄκνον ἀποπεμψάμενοι· κὰ τ' ἐπ' ἀγαθοῖς ῥᾳθυμίαν, ὥσπερ ἔξω τ' ἑαυτῶν διανοίας ποιούμενοι, ἥδιστα δὲ λίαν τοῖς ὑπὲρ ἀρετῆς ὁμιλοῦντες ἱδρῶσιν, ὡς καιρὸν ἔχομεν, ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας. μὴ κώμοις, κὰ μέθαις· μὴ κοίταις κὰ ἀσελγείαις σχολάζωμεν. ἀλλ' ἐνδυσώμεθα τὸν κύριον Ἰησοῦν. ἀναλάβωμεν σπλάγχνα κὰ οἰκτιρμὸς, τὸν εἰς ἀλλήλους ἀγάπην ὑπιτηδεύσωμεν· τ' πραότητα, τὴν ταπεινοφροσύνην, τ' ἐγκράτειαν, τὸν περὶ πένητας ἔλεον· κὰ ἀπταίστως εἰπεῖν τ' εἰς θεὸν † ἐξουσίας ἀπρὸς ἐχόμενοι· κὰ πᾶσαν μελετῶντες δ' λάβεσθαι. ἅτε γὰρ ἅτε, καθαρῷ συνειδότι, κὰ μὴ φρονήματι· ἱλαρᾷ τ' πανήγυριν ὑπιτελέσομεν ἑορτήν.

† ἄλλ. εὐσεβείας.

Ἀρχό-

Ἀρχόμενοι τ̃ μὲν ἁγίας τεσσαρακοστῆς, ἀπὸ τ̃ς τῆς Ⓒ εἰκάδ Ⓖ ἕ Μεχὶρ μηνός. τ̃ ἡ ἑβδομάδ Ⓖ ἕ σωτηρίωδες πάσχα, ἀπὸ ὀγδόης καὶ εἰκάδ Ⓖ ἕ Φαμενὼθ μηνός, φθάνοντες μὲν τὰς νηστείας τῇ τρίτῃ ἕ Φαρμοῦθι μηνός, ἑσπέρα σαββάτῳ, κατὰ τὰς ἀποστολικὰς παραδόσεις. ἑορτάζοντες δὲ τῇ ἑξῆς ἀναστασίμῳ κυριακῇ, τῇ τετάρτῃ ἕ αὐτ̃ Φαρμοῦθι μηνὸς συνάπτοντες ἑξῆς καὶ τὰς ἑπτὰ ἑβδομάδας τ̃ ἁγίας † τεσσαρακοστ̃ς. ἕτω γὰρ τ̃ βασιλείαν οὐρανῶν κληρονομήσωμεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, δι' οὗ Ⓒ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα Ⓒ τὸ κράτ Ⓖ σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι· τ̃ νῦν, τ̃ ἀεί, τ̃ εἰς τ̃ αἰῶνας τ̃ αἰώνων. Ἀμήν.

† Puto πεντηκοστ̃ς

Inchoantes quidem ſanctam Quadrageſimã vigeſimatertia Februarij menſis: hebdomadam verò Paſchæ ſalutaris vigeſimaoctaua Martij, ſoluentes quidem ieiunia tertia die menſis Aprilis veſpera ſabbati, ex traditionibus Apoſtolicis: feſtumq; diem Paſchę agentes illuceſcẽte deinceps Dominica die, quarta eiuſdem menſis Aprilis, addentes deinde ſeptem quoq; ſanctæ Pentecoſtes hebdomadas. Ita namque regni cælorum hæreditatẽ adibimus in Chriſto Ieſu Domino noſtro, per quem, & cum quo Patri honor & imperium cum ſancto Spiritu, & nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum. Amen.

Λόγ Ⓖ ή.

Σάλπισατε σάλπιγγι ἐν Σιών, νόμ Ⓖ φησὶν ἱερὸς, τ̃ τότε τ̃ ἐκκλησίας λόγον ἁρμόττει τὰ σωθ̃ῆ διανήσεις παραδάσματα, τ̃ τοῖς ἄρτι βίον ἠρημένοις τὰ τῶν θείων ἀγώνων ψηφηφορεῖν † ἀναγκάζων σωθ̃ήματα. ἰδοὺ γὰρ ἰδοὺ, Ⓒ εἰσυθὶς ἡμῖν καθάπερ ἔκ τιν Ⓖ κύκλ, τ̃ ὠθεισροφ̃ῆς τ̃ ἁγίας ἡμῶν ἑορτ̃ῆς ἀνίσχει καιρὸς, προελαυνούσης δηλονότι νηστείας, τ̃ ἕ τ̃ καρτερίας ἀγῶν Ⓖ ἑωσφόρ ἔτι ἔξω προανατέλλοντ Ⓖ. ὁ μὲν γὰρ τοῖς ἕχουσι φιλεργὸν τὴν διάνοιαν, μονονουχὶ τ̃ φωνῇ ἀφιεὶς, τὰς ἡλίου καταση μαίνει βολάς. καὶ ἵν' ἅπαξ εἴπω θυρῶν ἔσω βεβηκὼς, τ̃ ἡμέρας ὑποδεικνύων τὸ φῶς, ἀποθέσθαι μὲν, ὀμμάτων τὸν ὕπνον· ὠθεῖσθαι δὲ ὁρᾶν τὰ νυκτὶ πρέποντα συμβουλεύει λοιπόν. ἡ δὲ πάναγ Ⓖ αὕτη καὶ καθαρωτάτη νηστεία, τ̃ ἁγίας ἡμῶν ἑορτ̃ῆς προαναπεδῶσα, καὶ ἀναλάμπουσα, πρὸς ὑπόμνησιν ἄγει τῶν φιλαρέτων τὸν νοῦν, τῶν ᾀσθ̃ῆ Παύλ δηλωθ̃έντων ῥημάτων· ἡ νὺξ προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἤγγικεν· ἀποθώμεθα οὖν τὰ ἔργα τ̃ σκότους, καὶ ἐνδυσώμεθα τὰ ὅπλα τ̃ φωτὸς, ὡς ἐν ἡμέρᾳ εὐσχημόνως περιπατήσωμεν. μὴ κώμοις καὶ μέθαις· μὴ κοίταις καὶ ἀσελγείαις· μὴ ἔριδι Ⓒ ζήλῳ· ἀλλ' ἐνδύσασθε τ̃ κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. τὸ λαμπρὸν ὄντως τ̃ εὐσεβόντων ἄμφιον. τοὺς μὲν οὖν ἐν ἡδονῇ θρεμένους τὸ πλεῖν, καὶ ναυτίλλεσθαι φιλεῖν ἑλομένους αὔρᾳ κ̃ πνεύμασιν ἱεραῖς λεπταῖς. τῶν μὲν λιμένων ἀπαίρειν ὡς τάχος, ἀπολύειν τε τ̃ ἠπείρου τὰ πείσματα † δεδιότας, ἀδὲν ἀναπείθουσιν· ἀλλὰ Ⓒ περικάζων † ἐν ὄρχοις ὁ βότρυς, καὶ ῥαγάδα δεικνὺς ὀριζομένῳ ἤδη καὶ μεθύουσαν ἄσμα κ̃ μέλος καλεῖ πως τὸ ὑπολήνιον ἀναφέλπων τ̃ τ̃ ἀρχρᾶς ὁ σίκυος, καὶ

† leg. δεδιότας ἀδὲν, ἀναπ. † leg. ὄροις

† ἄπ. ἀναγκαίως.

Homilia octaua.

CAnite tuba, *in Sion*, alicubi ſacra lex ait, atq; anniuerſariam Eccleſiæ orationẽ, qua ad conſueta ſtudia excitemur expoſcit, eoſque qui optimam viuendi rationẽ elegerunt, diuina certamina ineundi ſignum proferre cogit. Ecce namque rurſum nobis, tanquam vertente ſe circulo ſanctæ noſtræ feſtiuitatis tempus exoritur; præcedente nimirum ieiunio, & exercitatione patiẽtiæ ante illam luciferi inſtar prænaſcente: quę quidem iis qui ſunt animo ad labores propenſo, propemodum emiſſa voce ſolis ortum indicat, atque, vt ſic dicam, portas ingreſſa, diuinam inferens lucem ſuadet, vt in poſterum ſomnum quidem ab oculis excutiamus, tum verò actiones illas quæ nocturno tempore fieri amant deuitemus. Ipſum porro caſtiſſimum & puriſſimum ieiunium, proſiliens ante aduentum ſanctæ noſtræ feſtiuitatis, ac ſplendore coruſcans, in memoriam reuocat ijs quibus cordi virtus eſt, illa quæ Pauli voce ſpiritaliter ſunt denuntiata, *Nox præceſſit, dies autem appropinquauit, abiiciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis, ſicut in die honestè ambulemus. Non in comeſſationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicitiis, non in contentione & æmulatione, ſed induimini Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum.* Splendidum reuera piorum hominum indumentũ. Et eos quidem qui nauigatione oblectantur, quibuſq; velificandi ſtudium & conſuetudo eſt, auræ tenues à puppi flantes facilè adducunt vt è portu ſe quàm celerrimè proripiant, tum à continẽti funes omni abiecto metu quamprimum ſoluant. Sed & vuæ in collibus nigreſcentes, quæq; acinos iam ſemiruptos, ac muſto plenos oſtendunt, homines quodammodo ad occinendũ vindemiale carmẽ inuitant. Iam ariſtę horrẽtes in campis, ateq; Rom. 13. 12.

aureo iam fulgentes culmo graniſq; plenioribus curueſcẽtes, offendũtur neſcio quomodo procraſtinatione metentis. Scilicet, vt arbitror, temporis opportunitas omnibus grata, atq; ad res quaſcunq; vtiles neceſſaria eſt. His igitur ita cõſtitutis, annon prorſus turpe, omniq; odio dignum fuerit, ſi à recta quidẽ ratione aberremus, tum vero Deo nos præbeamus, & valdè quidem ex merito ridẽdos, niſi oblatam huius temporis occaſionem ſedulò amplectamur, quo inſignem virtutum perfectionem quicunque ad eas citato curſu contenderint, adipiſci queant. Etenim ſi à melioribus omni ſtudio conſectandis abſiſtamus, ac nobis ipſimet inſipienter rerum bonarum iacturam inferamus, meritò audiemus illud in deſides vſurpatum: *Diuitiarum inopes fiunt pigri.* Illud igitur ego quidem piis hominibus maximè conuenire exiſtimarim, vt honeſtis actionibus perpetuò detineãtur, primamq; ſibi commendationẽ ac laudem, ab optimis moribus aucupentur. Hoc ipſum namq; quòd à virtute quiſpiam deſiſtat, initium improbitatis habere mihi perſuadeo. Verùm ad conſuetam vitæ integritatem aliquid etiam adiungere huic tempori conſentaneum exiſtimo, quod à nobis munificentiam in eiuſmodi muneribus ſingularem tanquam iure debitã repetit. Quemadmodum enim qui corporis robur adamarunt, & in eo vt apud magiſtrũ paleſtræ probati appareãt, ſuam ſibi felicitatẽ poſitam exiſtimant, ſemper quidem exercitationi vacare debẽt, nec gymnaſticæ operam impendiſſe vnquam illis inutile fuerit. At ſiquando ad eius fortitudinis quam profitentur ſpecimen exhibendũ ædilis vocet, tum verò maximè oportere arbitrati, eam diuturnę exercitationis fructum non ſine hominum admiratione proferre, vt ſpectatorum opinione iudicentur probatiſſimi, omni contentione virium penitus allaborant. Sic ijs quoque viciſſim exiſtimo quibus diuina lex inſtar certaminis cuiuſdam atque exercitationis propoſita eſt, perpetuò quidem colendã eſſe religionem, atque omni ſtudio legiſlatoris imperiis obtemperandũ: ſed cum à nobis ieiunij tempus illuſtriora documenta exhiberi poſtulat, tum verò ſegnitiem abijciendã eſſe, quę viros emaſculat, vimque potiùs animi exerendam, ac generoſi pectoris fortitudinẽ inſigniter exercendã. Nunc ergo agite, amplexi ſtudiũ rerum bonarum, atque ea quæ prodeſſe poſſunt impuræ voluptatis anteponentes præſtigijs, tum præ deſiderio rerum vtilium conſortiũ prauorum hominum repellentes, veros adoratores Chriſto nos ſiſtamus, integramque & ſynceram in ipſum ſeruemus fidem, ac con-

Prou. 21. 5.

χρυσῆ μὲν ἤδη καλάμη λαμπρὸς· διεραφῇ τῷ † κόσμῳ καπεθερμάνθη· ἐπαχάλλει τάχα τῷ ἔχειρονος μελησμῷ καιρὸς γὰρ οἶμαι πᾶσι πρόσφιλὴς, εἰς ἕκαστα τ χρησίμων ἐπιτήδειος· τούτων ἢ τῆδε διεγνωσμένων, πῶς ἀλίαν αἰσχρὸν, καὶ τῆς † ἁπασῶν βδελυρίας ἄξιον, λογισμῷ μὲν ἡμᾶς ἁμαρτάνειν ἔπεστι, γέλωτα ἢ ὀφλεῖν πρὸς θεῶν; καὶ ζοφόδρα εἰκότως. εἰ μὴ παρόντος ἤδη προθύμως ἐπιδραττόμεθα ἔ καιροῦ, καθ' ὃν ἂν γένοιτο, τὸ δυνατὸς ἁπαρίεσθαι ἐν ἀρεταῖς, τοῖς ἐπ' † αὐτὰ ἰέσιν ἱππίλατον· ἀναδυόμενοι γὰρ, καὶ ἀποῤῥιπτοῦντες ἀεὶ τὸ θηρᾶν ἐπείγεσθαι τὰ βέλτιω, καὶ τιὼ τῶν ἀγαθῶν ζημίαν ἀσυνέτως ἑαυτοῖς ἐπαντλήσαντες, ἀκεσόμεθα δικαίως τὸ τῆς † ῥαθυμίας πρέπον, πλάτα ὀκνηροὶ ἐνδεεῖς γίνονται. ἀεὶ μὲν ἓν τὸ ἀγαθουργεῖν, καὶ τρόποις τοῖς ἀρίστοις ἐπισεμνύεσθαι· φαίλω ἂν ἔγωγε τοῖς δυσεβέσιν ὅτι μάλιστα πρεπόδεστον. τὸ γὰρ οἶμαι καταλήγειν τ δικαιοσύνης, ἀρχὼ ἂν ἔχοι φαυλότητος. ἀλλὰ τῆς σωήθους ἐπιεικείας, ἐπιδᾶναί τι καὶ πλέον οὐκ ἀπεικὸς τῷ παρόντι καιρῷ, καθάπερ ἐν ὀφλήματος ἕξει τ † ἐν τούτοις ἡμᾶς φιλοτιμίαν καταθέσθαι κελεύοντι. ὃν περ γὰρ τρόπον τοῖς τιὼ τοῦ σώματος ῥώσιαν τετιμηκόσι, καὶ τὸ πρὸς τοῖς παιδοτρίβαις δοκιμεῖν τῶν ἄλλων πάντων πεθεικόσιν ἐν ἀμείνονι, ἀεὶ μὲν γυμνάζεσθαι πρέπει, καὶ ἀπὸ τῆς ἐν παλαίσμασι ἴσης τέχνης, οὐκ ἀσυντελὲς εἰς τιὼ χρείαν. † ἐὰν δὲ πρὸς ἐπιδειξιν αὐτὰς τῆς ἐνούσης † ἀνδρείας ἀθλοθέτης καλῇ, τότε δὴ μάλιστα χρῆναι διεγυμνῶσθαι τὸ ἔτω μακρᾶς † ἐπιεικείας, οὐκ ἀθύμαστον ἀποδᾶναι καρπὸν, ὅλῳ βαδίζοντι θένει πρὸς τὸ θέλειν ὁρᾶσθαι † ἁμπεπέστεροι. ἔτως οἶμαι δὴ πάλιν καὶ τὰς, οἷς θεῖος πρόκειται νόμος, ὡς ἐν ἀγῶνος τάξει, καὶ γυμνάσματος· δύσεβεῖν μὲν χρῆναι ἁπαντὸς, ἢ τὸ τῷ νομοθέτῃ δοκεῖν ποιεῖσθαι πρὶ πολλοῦ· καιροῦ δὲ τοῦ τῆς νηστείας εἰς λαμπροτέραν καλοῦντος ἐπίδειξιν, ὅκνον ἰῷ ἀποῤῥίπτειν τὸν τῆς ἀνανδρίας ἐγγυήτορα· φρόνημα δὲ μᾶλλον ἐπασκεῖν, καὶ † τετριμμένης αὐτῆς δύτολμίας τὸ νεανικώτερον. ἄγε δὴ ἓν πάλιν πρὸς ἰσάμενοι τιὼ ἐπ' ἀγαθοῖς προθυμίαν, καὶ τὸ ὠφελεῖν πεφυκὸς τὸν ἐκ ἐδελυρᾶς ἡδονῆς γοητεύματων † πρεμίποντες, ἐφέσει τε τῇ πρὸς τὸ χρήσιμον τὸ τοῖς ἀδικοῦσι προσομιλεῖν σωφρόνως εὖ μάλα παρωθῶμενοι, γνησίως ἑαυτοὺς προσκυνητὰς ἁγιάσωμεν τῷ χριστῷ, ἄθραυστον μὲν καὶ ἀπροπόητον τιὼ εἰς αὐτὸν τηρήσαντες πίστιν. ἀκλινῆ δὲ καὶ † ἀπροφόρητον τιὼ ὁμολογίαν

† χ. κόκκῳ.

† leg. ἀπάσης.

† leg. αὐτὰς & ἵππηδον.

† ἅπ. ῥαθυμίας. vel τῇ ῥαθυμίᾳ.

† ἅπ. ἐπὶ.

† χ. ἀπαθασμάτων.

† ἐπὰν δὲ.

† ἅπ. ἀνδρίας.

† leg. ἐπασκείας.

† ἅπ. ἁμπεπέστεροι

† ἅπ. πεθρεμμένης puto πεθρυμμένης

† leg. ἀνπτωτῆ.

† ἅπ. ἀπροφόρητον.

† malo ἀπαγ.

μὴν φυλάξαντες, ᾧ ὡμολογήκαμεν ἔμπροσθεν πολλῶν μαρτύρων· τ̃ ἁγίων ἀγγέλων φημὶ· πολλοὶ γὰρ τ̃ εὐσεβείας τὸν μόρφωσιν, καθάπερ τι πρόσωπεῖον ἑαυτοῖς περιτιθέντες· τ̃ δὲ δύναμιν αὐτῆς ἠρνημένοι, κατὰ τὸν τ̃ Παύλου φωνὴν· τ̃ τὰ ἀπόκρυφα λῃζόντων νᾶν, ἀπατηλοῖς προσώποις λόγοις, καὶ συνολισθαίνειν αὐτοῖς ἀναπείθοντες εἰς παγίδα θανάτου, καὶ εἰς πέταυρον ᾅδου, κατὰ τὸ γεγραμμένον. ἃ γὰρ ἐκεῖνα χρὴ νομίζειν προσλαλεῖν τοῖς προσιοῦσιν αὐτοῖς ἐγνώκασιν, ἃ μὴ τοῖς ἱεροῖς συνδοκεῖ γράμμασιν, ἀλλ' ὅσα καθ' ἑαυτὸν ὁ ἀδόκιμος αὐτῶν φαντάζεται νᾶς, ταῦτα ἀναπείθουσι φρονεῖν, μὴ εἰδότες, μήτε ἃ λέγουσι, μήτε περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται· σὺ δὲ μένε ἐν οἷς ἔμαθες, καθάπερ ὁ Παῦλός φησι. ματαίας μὲν λογομαχίας ἀποφοιτῶν· τὰ δὲ χαλάσθη τῶν αἱρετικῶν διαπτύων ῥήματα· καὶ τὰς μὲν εἰκαίους σκηρεπόμενος μύθους· ἔχων δὲ τὴν πίστιν ἐν ἀσφαλεῖ λογισμοῖς, καὶ τ̃ ἐκκλησίας τ̃ παράδοσιν καθάπερ τι κειμήλιον ἐν τοῖς τ̃ καρδίας ταμιείοις ἐντιθεὶς, ἔχε τῶν ἀρεσκόντων τῷ θεῷ † διδαγμάτων· ἵνα μὴ μόνον ἐν πίστει λαμπρὸς, ἀλλ' ἤδη καὶ ἐξ αὐτῶν τ̃ ἐν εὐσεβείᾳ κατορθωμάτων ἐπ' ἀρχῆς διαφανὴς γένῃ· πολυχρόνιος μὲν γάρ τις ὁδὸς τ̃ ἀρετὴν κατορθοῦν ἀποκωμίζει τρίβος· διὰ πολλῆς ἂν τις ὁδοῦ, καὶ ἀνιαρᾶς μόλις πρὸς τὸ βραβεῖον τ̃ ἄνω κλήσεως· ἐν ἑνὶ δ' ἔστιν ὅμως τὸ σύμπαν ἡμῶν ἀναδεσμεῖσθαι καλὸν· ἐν τούτῳ, ἀγαπήσεις τ̃ πλησίον σου ὡς ἑαυτὸν· καὶ χαλεπὸν οὐδὲν· ἀληθὴς ὅτι γέγονεν ἡμῖν ὁ λόγος, ἀποδεικνύων· † ἐναγωνιεῖ γὰρ καὶ σφόδρα γνησίως τοῖς περὶ τούτων εἰρημένοις ἡμῖν ὁ σοφώτατος ἀπόστολος Παῦλος· μηδενὶ μηδὲν ὀφείλετε, εἰ μὴ τὸ, ἀλλήλους ἀγαπᾶν· ὁ γὰρ ἀγαπῶν τ̃ ἕτερον, νόμον πεπλήρωκε. τὸ γάρ, οὐ μοιχεύσεις, οὐ φονεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐκ ἐπιθυμήσεις, καὶ εἴτις ἑτέρα ἐντολὴ, ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ ἀνακεφαλαιοῦται, ἐν τῷ ἀγαπήσεις τ̃ πλησίον σου ὡς ἑαυτόν. ἡ ἀγάπη τ̃ πλησίον κακὸν οὐκ ἐργάζεται. πλήρωμα γοῦν νόμου ἡ ἀγάπη ἀκριβῶς ὅπως ὁ σωτὴρ λόγος ἐν τῷ τ̃ ἀγάπης ὅρῳ περιεχρονίζετο; ὅσα γὰρ τ̃ προσταγμάτων, τ̃ θείων ἐκδεδηλωμένα φαίνεται νόμων, ταῦτα δὴ πάντως τῶν τ̃ ἀγάπης κύκλων ἐξωλισθενοῖς ἢ τὸ παρωμαίζειν δεῖν ὁλόγως ἀκολουθεῖ, τοῖς ὁρᾶσθαι προσὸν· τὸ διὰ πραγμάτων εἶσω τ̃ ἀγάπης ὁρᾶσθαι. ὁ μὲν γὰρ ἀδικῶν, οὐκ ἀγαπᾷ τ̃ πλησίον· ὁ δὲ μισῶν ἀδικίαν, ἀγαπᾷ δή πως πάντως, ὅλον ἐν τούτῳ τ̃ νόμον ἀποπληρῶν. πληρώσει μὲν γὰρ τ̃ ἐν τῷ νόμῳ κειμένων τὸ, ἡμᾶς ἐπείγειν τ̃ ἀγάπην προξενεῖ· ῥᾳθυμίᾳ δὲ ἡ πρὸς αὐτὴν τ̃ ἐν νόμῳ καθηγορευμένων τ̃ ἧττον ἔχει. τίς γὰρ ἂν, εἰπέμοι, πρὸς τ̃ δεῖνος εἰσέλθοι γυναῖκα, καὶ γάμοις ὑπείκοις ἂν ὑπιππεύσοι, τὸ λυπεῖν ἐξ ἀγάπης

† χρ. κόκκω.

† leg. ἀπάσης.

† leg. αὐτὰς & ἵππον.

† ἄλλ. ῥαθυμεῖσι. vel τῇ ῥαθυμίᾳ.

† ἄλλ. ὑπὸ.

† ἐπὰν δὲ. † ἄλλ. ἀνδρίας.

† malo σωαγ.

† leg. ἐπασκείας.

† ἄλλ. ἀγαπεπεταλοι

† ἄλλ. θρεμμῆνης puto πεθρεμμῆνης

† leg. ἀνπιπταῖ.

† ἄλλ. ἀπαρεφθορον.

† χρ. πανδασμάτων.

fessionem quam coram multis testibus, sanctis angelis nempe confessi sumus, stabilem, atque inconcussam tueamur. Multi namque pietatis imaginem, veluti personam sibi ipsis obducentes, *virtutem autem eius abnegantes*, 2. Tim. 3. 5. vt Paulus asserit, simplices hominum mentes prædantur, ac fallacibus verbis agunt transuersos, suadentes vt cum ipsis dilabantur in rete mortis, & in profundum inferni, vt scri- 1. Tim. 6. 9. ptum est. Nec enim si qui ad ipsos accedunt, ijs ea loqui oportere arbitrantur, quæ sacris litteris testata sunt, sed quæcunq; illorum minùs probata mens somniat, hæc tenenda esse persuadet, & ea quæ dicunt, & de quibus affirmant penitus ignorantes. *Tu verò permane* 2. Tim. 3. 14 *in ijs quæ didicisti*, quemadmodum Paulus ait, *stultas verborum contentiones deuitans*, aniles 1. Tim 4. 7. hæreticorum voculas respuens, ac vanas fa- Tit. 3. 9. bulas auersatus, fidem simplici mente conserua, Ecclesiæq; traditionem, veluti fundamentum in cordis penetralibus constituens, doctrinam retine Deo placentem, vt non solùm fide clarus, sed iam ex ipsis quoq; pietatis operibus multo gloriæ splendore insignis effulgeas. Ac multiplex quidē est, quæ ad virtutis possessionem perducit semita, plenoque varietatis itinere quispiam demum *ad supernæ vocationis brauium* perueniat; in vna tamen re tota nobis honesti ratio posita est, Philip. 3. 14. in eo nempe, *diliges proximum tuum sicut teipsum*. Quam orationē à nobis ex vero vsurpatam probare difficile non est. Suffragabitur siquidem, & quidem strenuè admodum ijs quæ diximus sapientissimus Paulus, ita in epistolis scribens: *Nemini quidquam debeatis*, Rom. 13. 8. *nisi vt inuicem diligatis. Qui enim proximum diligit, legem impleuit. Nam illud, Non mœchaberis, non occides, non furtum facies, non concupisces, ac si quod aliud extat præceptum, in hoc verbo instauratur: Diliges proximum tuum sicut teipsum. Dilectio proximi malum non operatur. Plenitudo ergo legis est dilectio.* Audisne quemadmodum vniuersa oratio dilectionis terminis cōcludatur. Quæcunq; enim actiones diuinæ legis terminos transgressæ videntur, hæ prorsus charitatis cancellos præteruectę sunt. Quos verò admiratione meritò prosequimur, his videmus adiunctū, vt suis actionibus se in charitate esse declarent. Nam & qui iniuriam alteri infert, non diligit proximum; qui autem iniustitiam odit, ille verè diligit, ac totā, quo ad hoc, legem implet. Plenitudo siquidem omnium quæ in lege præcipiuntur, ab studio colēdæ charitatis efficitur: eam verò qui negligat, proinde se vetitis lege criminibus alligabit. Quis enim, obsecro te, cum alterius vxore rem habeat, & inuadat alienum thorum, qui præ studio charitatis à Matt. 19. 19

moleſtia cuiquam inferẽda vehementer abhorreat? Quis porrò ab interficiẽdo homine quantum poſſit non abſiſtat, pudore ac reuerentia erga illum cui nex paratur, veluti quodam fræno ad manſuetudinẽ, facilitatemq́ue traductus? Cui verò homini non execrabilis & deteſtanda rerum alienarũ poſſeſſio videatur, qui fraudare fratrem, rem omnino acerbam, & ex omnibus turpiſſimã eſſe iudicet? Lex igitur quæ ad omnẽ nos virtutem informat, plenitudinem in charitate ſortitur. Sed conſentaneum eſſe arbitror, virtutis partes cuius modò nomen edidimus, diligentiùs inſpicientẽ quid hinc efficiatur, explicare. Vtar ergo hîc quoq; Pauli voce: *Charitas patiens eſt, benigna eſt, non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non eſt ambitioſa, non quærit quæ ſua ſunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet ſuper iniquitate, congaudet autem veritati. Omnia ſuffert, omnia credit, omnia ſperat, omnia ſuſtinet. Charitas nunquã excidit.* Animaduertis quantam nobis copiam bonorũ vis charitatis ſuppeditet. *Charitas*, inquit, *patiens eſt*, nempe in vicini puſillitate perferenda non deficit: nam qui omnino patiens eſt, is ſcilicet etiam iniurijs ab aliquo læſus patientiã adhuc retinet, & contra ea quæ aliis moleſtiam afferre ſolent, ipſe ſe obarmat. Iracundiæ verò vltionem ſuadenti, prudens nequaquam obtemperat. Eſt iniuria ſcilicet reuera res plena aſperitatis, quæq; non leuem iracundiæ flammam excitare queat: & hoc ipſum, quòd ab alio, & quidem natura ſceleſto prior læſus ſis, iracundiam acuit, eiq́ue patrocinatur: quaſi nimirum iniuriosè agenti obſiſtendũ, & eum qui prior moleſtia affecit, viciſſim repercutiendum eſſe ſuadeat. Verùm qui magno animo charitatis reſpiciunt legem, ſibiq́ue patientiæ rationẽ habendam eſſe cogitant, efferueſcentem illi quidem iram, atque inſtar equulei ſaltibus temere laſciuientẽ, tolerantiæ veluti frænis coërcent: dumq́ue ſe poſtea quoque iis à quibus læſi ſunt meliores oſtendunt, virtutis perfectæ laudem non dubiis ſuffragiis aſſequuntur. Quod autẽ eſt in charitate pulcherrimum, penè me præterierat. Quid enim de illa rurſum patronus virtutis pronuntiet, quidúe aliud præterea dignũ admiratione præſtari iubeat, diſſeramus. *Charitas*, inquit, *non quærit quæ ſua ſunt, non irritatur.* Ac propria quidem & germana huius loci explicatio ea eſt, vt illũ dicamus res ſuas non quærere, qui eas dum publicæ vtilitatis rationem exequitur, pro nihilo ducit, quale illud fuit, (liceat enim mihi exemplis quoq; rem illuſtrare.) Præceperunt aliquãdo Apoſtolis Iudaicorũ ordinum duces, ne cuiquam loquerentur in nomine Chriſti. Hi verò nihil

1 Cor. 13. 4.

Actor. 4. 18.

πινὰ δυσωπήμβρωτος; ὃς δ' ἂν οἴηται τὸ μὴ φονεῖν, οὐκ ἂν πάντι τρόπῳ παραιτήσαιτο θάνατον, αἰδοῖ ἑλόμενος † τὸ πρὸς τοῦτο πεισόμενον, καθάπερ ἵππῳ χαλινῷ πρὸς ἡμερότητα διαχρησάμενος ἑλκύσαι ἢ τοῦντων οὐκ ἀπόπλους ᾖ, ἂν μὴ ἐθελουργήσῃ τὰ ἀλλοτρίων ἡ κλῆσις ὀρῶντο· πικρὸν εἶναι διενθυμήσωμαι, μὴ ἐν τοῖς αὐχήσεσι τιθέντι κακοῖς τὸ ζημιῶν ἀδελφόν; ἀκὰν ὁ πρὸς πάσων ἡμᾶς ἀγελεῖν † ἀπαθύνον νόμος, ἐν ἀγάπῃ τὸ πλήρωσιν ἔχῃ. ἀλλ' οἴομαι πρόσηκεν τὰ τὸ ἀρετίως ὠνομασμένης ἡμῖν ἀρετῆς πρεσβύτερον ἀναθρήσαντα μέρη, τί τὸ ἐντεῦθεν ἀκέραινον εἰπεῖν· ὀκὰν κεχρήσομαι γὰρ καὶ τούτῳ τῇ τοῦ Παύλου φωνῇ· ἡ ἀγάπη φησὶ μακροθυμεῖ· χρηστεύεται· ἡ ἀγάπη οὐ ζηλοῖ· ἡ ἀγάπη οὐ περπερεύεται· οὐ φυσιοῦται· οὐκ ἀσχημονεῖ· οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς· οὐ παροξύνεται· οὐ λογίζεται τὸ κακόν· οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ· πάντα στέγει· πάντα πιστεύει· πάντα ἐλπίζει· πάντα ὑπομένει· ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει· ὁρᾷς ὅσων ἡμῖν ἀγαθῶν ὠδίνει πληθὺν τὸ ἀγάπης ἡ δύναμις; ἡ ἀγάπη, φησὶ, μακροθυμεῖ. τοσοῦτον ἐπὶ † τοῦ γένους ὀλιγοψυχίας οὐκ ἀσθενεῖ· ὁ γὰρ ὅλως μακροθυμῶν, πάντως δή που καὶ † ἐπί τισι τοῖς ἀπὸ τοις εἰς αὐτὸν πεπραγμένοις ὑποτι, μακροθυμεῖ. καί τι τοῦ ἀνιᾶν εἰωθότων καταγωνίζεται· παροξυνόντι δὲ τῷ θυμῷ πρὸς τὸ ἴσων ἀντιδοσιν, σωφρονῶν οὐ πείθεται. χρῆμα μὲν γὰρ ὄντως ἡ ἀδικία φορτικὸν, ἱκανὸν εἰς ὀργὰς ἀνακαῦσαι δεινὰς· εἰ τὸ πρόσπαθεῖν ὑποτε τυχὸν, καίτοι κατὰ φύσιν ὄντι πονηρῷ, καὶ συνεξοπλίζεται, καὶ συνηγορεῖ τῷ θυμῷ· δόξῃ γὰρ ἄν τως ἀδικεῖν ἀντεξάγειν ἀναπείθων· καὶ ἐπείγεσθαι ἀντιπολεμῆσαι τὸ λελυπηκότος. ἀλλ' οἱ λογισμῷ νεανικῷ πρὸς τὸν τῆς ἀγάπης ὁρῶντες νόμον, καὶ μακροθυμεῖν αὐτοῖς ὅ, τι πέρι διενθυμούμενοι, ἀναζέουσαν μὲν τὸ ὀργὴν, καὶ ὥσπερ πῦρ τι ῥῶλον ἀτάκτως ἀναπηδῶντα σκιρτήμασι, καθάπερ ἵππον νήνιαις τὸ ἀνεξικακίαις, ὀπίσω πάλιν ἀναστειράζουσιν. ἀμείνους ἢ τῶν λελυπηκότων, καὶ μὴ τοῦτο φαινόμενοι, τὸ ἐφ' ἅπασι τοῖς ἀγαθοῖς ἀποκαρδανοῦσι ψῆφον· ὃ ἢ δὴ κάλλιστόν ἐστι τῆς ἀγάπης, μικρὸν περιπεσοῦσαν ὤχετο. τί γὰρ δὴ πάλιν ἐκεῖ αὐτῆς ὑπὲρ φησὶ τῆς ἀρετῆς ὁ συνήγορος; τί ἢ πρὸς † τοῦτο καταρθὲν ἕτερον τῆς ἀξιαγάστων διεκελεύετο. † διεξιόμεθα πάλιν· ἡ ἀγάπη φησὶ οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται). ὁ μὲν ἂν ἀκριβὴς τε καὶ νομικώτερος ἐν τούτοις λόγος, ἐκεῖνον ἂν ὑποδείξειεν οὐ ζητοῦντα τὰ ἑαυτοῦ τὸ ἐνὶ ᾧ μηδενὶ τὰ οἰκεῖα πεποιημένον· ἐς ἂν αὖπω τὸ τῶν πολλῶν ἐξανύῃ) χρήσιμον. οἷον τί φημι, ὅτε γὰρ ἐξελθεῖν καὶ ἀπὸ τῶν δογμάτων τὸ λόγον. ἐπέταττον ποτὲ τοῖς τοῦ Ἰουδαϊκῶν πραγμάτων οἱ καθηγεμόνες, τοῖς ἁγίοις Ἀποστόλοις μηδενὶ τοῦ προσλαλεῖν ὑπὲρ τῷ ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ· οἱ δὲ,

† delendum.

† ἄλλ. ἀπὸ θεῶν.

puto ἀπευθύναι.

† ἄλλ. διὰ καίως.

† ἄλλ. ἐπωδίνοντας.

† leg. ὑπόπτην.

† ἴσως τοῦτο.

† ἄλλ. διεξιόμεθα.

† ἄλλ. παιδός.

† ἄλλ. οἶσθα, ἴσθα. † ἀπαιάροντα.

† leg. ἀρῶν

† εἰ π.

† ἄλλ. περιὸν τῷ τ.

ἄλλ. ἑτέθεις.

† Hæc delenda.

Φρον-

φροντίσειεν τὰ ἐκείνα ληρήντων ἐδέν, καί τοι κινδυνῶν ἐπηρτημένων αὐτοῖς τὰ ἐσχάτων, πάλιν τοῖς ὄχλοις ἐπιτυχόντες ἐδίδασκον. ἐπαμύνειν μὲν ὅτι πρέπει τοῖς πλανωμένοις διεγνωκότες ὀρθῶς· παντελῶς δὲ τοῖς ἐντεῦθεν ἀλογοῦντες ὑπερβολῆς. ἐ γὰρ ἐζήτουν τὰ ἑαυτῶν, ἀλλὰ τὰ ἑτέρων, τὰ θεοφιλῆ τὰ ἀγάπης οὐκ ἐκβαίνοντες ὅρον. ἀλλ' εἰ καί τινα τοιαύτην θεωρίαν ἡμᾶς ἐξαιτεῖ τὸ προκείμενον· ἀλλ' εἰς τὸ τοῖς ἁπλούστερον εἰωθόσι νοεῖν, φέρε δὴ πάλιν αὐτῷ πρεσβεύσωμεν, τοῖς τοῦ σωτῆρος ἐφαρμόσωμεν λόγοις· εἰς ἀκροτάτην τοιαύτην ἀναφέρων ἡμᾶς ἡμερότητα, καὶ φιλαδελφίαν, καὶ τὸ εὔσπλαγχνον, καὶ φιλόνεικον, καὶ τὰ τοῦ ἐδὲν ἡμῖν προσηκόντων ὑπεριδεῖν, ἀκάνθης δίκην τὰ ἡμετέρας ἀποκείρων ψυχῆς· παντί, φησι, τῷ αἰτοῦντί σε δίδου· καὶ ἀπὸ τοῦ αἴροντός σου τὰ σὰ μὴ ἀπαίτει. ἀκούεις ὅπως ἀποφοβεῖν κελεύει τὸ ἀλλότριον; ἀ σ' ἂν ἀφέληταί τις ἡμᾶς τι † δικαίων, ἀντισῆναι βέλεται. ἀμείνους ἢ μᾶλλον ὁρᾶσθαι, καὶ τὰ σκληρίας ἐρεθισμῶν, ἤγειν τοῖς ἀφαιρεμένοις ἐπὶ τὸ τυχόν, ἀκρατῶς † ἐπωδίνοντας· εἰς ἀρχήμονα θυμὸν ἀνακαίεσθαι φιλεῖν. ἀλλὰ τί μοι πρὸς ταῦτα πάλιν ὁ λωποδύτης ἐρεῖ; ὁ τοῖς μὲν τριόδοις ἡμέρα δίκην ἐγκαθήμενος, καὶ τὰ ἐδὲν ἀδικήσαντα, καθάπερ τινὰ τῶν πολεμίων κατασχὼν λοχῶν, ποταμίοις ἢ νάμασι τὰ τῆς λησείας ἀπολῶσας λῖνον, κἂν ἁλῶ ἰχθὺς ἀναπηδῶν, εἰς πρὸς τὸ ὠμὸν φύσιν ἀνακαιόμενος θεράστος. πρὸς μοι πρόσεχε, εἰπέ μοι, τοῦ σωτῆρος τὸν νόμον; καί τοι λέγων εἶναι χριστιανός; περιῆλθές μὲν γὰρ τὰ τῆς ἀγάπης θεσμόν· ὥσπερ ἢ εἰς θήρα τῶν ἀπιθάτων τινὰς μεταπεποιημένος, καὶ εἰς ἔκφυλον ἀγριότητα † πεσών, οὐκ αἰσθάνῃ λοιπόν· τὰ ἢ κατ' εἰκόνα γεγονότα τοῦ θεοῦ, ἐν τῷ μηδενὸς καταξίας λόγῳ ὁρᾶς μέν, οὐκ † οἶσθα· σιδήρῳ ἢ καθήρειν ἀνοσίως ἀποτολμᾷς· ἀλλὰ † ἀπέροντα νεκρὸν ὑπὸ γῆς, ἐδ' ὅτε τὸν ὁμοζυγῆ σοι θεόμορφον ἄνθρωπον, οὐκ αὐτῷ σοι ὠδαχρῆμα διαχάναι πρόθειν, ἀδὲ λογίζῃ τοῖς ἄτως ἀγρίοις ὑπὸ δῶν τολμήματι ὡς † ἀρ' ἂν μέν σοι γένοντο ἐν ἔθει τοῦ γοῦ· ἀναπεμνειν ἢ τοῖς δρόμοις τὰς δρέπας· † εἶτα ἐγκαπαιρύπτειν αὐταῖς τὸ δοκῶν, καὶ σιδήρῳ πάλιν ἀποκείρειν τελεσφορηθὲν διὸ ἔ θεῦ. καὶ θαυμάζεις μέν, τὸ τοιοῦτόδε τοῦ γοῦ, ὡς καρπῶν ἀγαθῶν μητέρα. ὡς ἄρεμά σοι † πρὸς τὸν τῶν ἀναγκαίων ἐπιρρετόντων ἐπιφορμόν. ἐπαινεῖς ἢ ὡς εἰκὸς καὶ ἔ σιδήρῳ τοῦ χρείαν· πῶς ἂν ἀδικῶν οὐκ ἐρυθριᾷς τὸ δι' ὧν ἰῶ σοι τὸ ζωαρκῆ. τὸν μὲν γὰρ, † ἐπίθης ἀνδροκτόνον· τοῦ ἢ τοῖς ἀθῴοις καπφοίνιξας αἵμασι. πῶς ἂν ἔτι καρπῶν σοι γλυκεῖαν μητέρα πρόσκαλεῖς, ἰῶ ἀφειδήσας ἡδίκεις; † εἰς μητέρα ἢ.

† ἄλλ. δικαίως.

† ἄλλ. ἐπωδίνοντας.

† ἄλλ. παῖδος.

† ἄλλ. οἶσθα, ἴσθα. † ἀπαίροντα.

† leg. ἀρᾶν

† ἔ π.

† ἴσως τάττω.

† ἄλλ. διεξιώμεθα.

† ἄλλ. περιὸν τῷ π.

ἄλλ. ἐπέθεις.

† Hæc delenda.

eiusmodi nugis commoti, quamuis extrema ipsis pericula imminerent, rursum ad turbas se conferentes docebant. Erat hoc illis siquidem meritò persuasum, errantibus omnino facem præferri oportere, nec eos insidiarum quæ propterea tendebantur, vlla cura tangebat. Non enim sua quærebant, sed aliorum, Deo dilectæ charitatis terminos nullatenus egressi. Sed quamuis aliquâ à nobis eiusmodi obseruationem propositus locus postulet, tamen ob eos qui simpliciùs de rebus cogitare solent, age rursum circa eundem immorati, illum Saluatoris verbis accommodemus. Igitur vt nos ad summã mansuetudinẽ, mutuamq; charitatẽ deduceret, dissidiaq; & cõtentionũ studia, & eorũ quæ nihil ad nos attinent cupiditatem, veluti spinas enascentes ex animis nostris resecaret: *Omni*, inquit, *petenti te tribue*: *& qui aufert qui tua sunt, ne repetas*. Audis quemadmodũ nos iubet res alienas perhorrescere? Etiam si quis à nobis, quæ nostra sunt auferat, ne tum quidẽ obsisti sinit sed potiùs concitatos ebullientis iracundiæ motus fortiter superari. † Verùm quid mihi rursum ad hæc respondebit grassator? ille inquam qui veluti fera bestia in triuiis assidet, ac prętereunti à quo nulla in re lęsus est, tanquam hosti insidiatur, tum in fluminibus latrocinij retia explicat, ac si quis demũ captus fuerit, prosilit subitò, & audacia contra naturæ legem totus incenditur. Vbi mihi, fare age, Saluatoris legem collocasti? & quidẽ qui te Christianum esse profiteare? violas nempe charitatis sanctiones, teque in immitem bestiam immutatũ fuisse, & in feritatem naturę inimicam incidisse non sentis. Tu verò eum qui ad imaginem diuinã conditus est, nihili æstimans, nescio quidem an interficias, certè ferro per nefas inuadere audes, atq; aliquando etiam cadauer hominis qui tibi eiusdem naturæ consors est in terra porrectum adhuc spirantis adspiciens, non ipsam tibi extemplò dehiscere tellurem optas: neq; illud cogitas dum cœpta adeò sæua aggredi audes, tibi quidem consuetum esse vt terram colas, aruaque aratro proscindas, tum ipsis quod placet infodias, moxq; fruges Deo dante prolatas ferro metas. Ac tum quidem miraris terram veluti frugum optimarũ parentẽ, quæq; tibi res necessarias abunde suppeditet, laudas verò etiam, vt probabile est, ferri vsum. Potes igitur non pudore suffundi, dum in ea quæ tibi vitæ tolerandæ adiumenta sunt te iniurium præbes? eorum namq; alterum homicidam effecisti, alteram verò innoxio sanguine cruentasti. Quo pacto adhuc orabis vt terra tibi fructuum mater sit, in quam omni abiecta reuerentia iniurius extitisti?

Luc.6.30. Mat.5.42.

† Quod sequitur, fortè huc intrusum, vel ex Homil. VII. quæ in eosdem incurrit prædones.

Poteris fulgẽti ferro admouere manus, quod in vſus minimè ipſi proprios tranſlatum hominis cæde cõtaminaſti? Quo pacto demum, niſi planè deſipias, anniuerſarijs aquarum deriuationibus à Deo tellurẽ irrigari poſtules, qui nullo recto fine inter fluuiales arundines delitеſcas, nec vt ea venére quæ in aquis degunt ſcapham remigio propellas, ſed potiùs ſtudeas auaritiæ, atque iniuſto ſanguine latices diuino munere conceſſos inficias, hominemq; tibi cognatum feris aquatilibus indulgeas deuorandum. Ergo quaſnam manus agedum ad Deum tolles? quidnam demum precando effabere? aut quo pacto bona tibi vt cõcedantur depoſces, dicente Deo apud Prophetam: *Cùm extenderitis manus veſtras, auertam oculos meos à vobis, & cùm multiplicaueritis orationem, non exaudiam. manus enim veſtræ ſanguine plenæ ſunt.* Qui verò leges ab ipſo conſtitutas omnino negligit, quæ nã illi iuuando amplius cura impendetur? *Sed qui cunq; honorificauerit me*, inquit Saluator, *glorificabo eum; qui autẽ cõtemnit me, erit ignobilis.* Aut ergo inflecte ipſi ceruicẽ, ac tibi viciſſim decus, ac largam rerum omniũ neceſſariarũ acceſſionem poſtula; aut ſi iugum excutias, pœnarum quoque animaduerſionẽ fac non inuitus patiare. Nam ſi aliquid ad ea quæ diximus addi oportet, ebrietas quædam ex bonis, & eorum quæ optanda maximè duceres affluentia, aliquando tibi cauſam tantæ impietatis præbuere. Quiddam namq; eiuſmodi Dẽus quoq; omnium Dominus loquitur: *Impleti ſunt ad ſatietatem, & exaltata ſunt corda ipſorũ. Propter hoc neſciui eos.* Eſt namq; ſcilicet eſt omnino facilis in luxu prolapſio; nec mirum ſi ex illo ſuperbia vecordiæ parens progignatur. Ex vecordia porro proles acerba Dei contemptus enaſcitur, demum ex Dei contemptu genus omne ſcelerum procreatur. Ergo te in hoc ſtatu poſitum intuentes meritò lacrymis proſequemur, ac nefariis ſceleribus tuis ſtudio mutuæ charitatis indolentes cũ Propheta dicemus: *Hei mihi anima, quia perijt ſanctus de terra, & rectus in hominibus non eſt. Omnes in ſanguine iudicant, proximum quiſq; ſuũ affligit: ex afflictione manus ſuas ad malũ extollunt.* Ob hæc à nobis patrata facinora iure indignatur Deus, vt videre eſt, atq; iraſcitur. Ecce namq; quod à Prophetis dictũ eſt, nobis non ſemel, ſed ſæpe iam euenit: *Ponite corda veſtra ſuper vias veſtras, dicit Dominus omnipotens. Seminaſtis multũ, & intuliſtis parum. Comediſtis & non eſtis ſatiati, bibiſtis & non eſtis inebriati, operuiſtis vos & non eſtis calefacti. Et qui mercedes congregauit, miſit eas in ſacculum pertuſum.* Verùm ad hæc illud quoque addit: *Reſpexiſtis ad amplius, & ecce factum eſt mi-*

Iſaiæ 1.15.

1.Reg.2.30.

Oſeæ 13.6.

Mich.7.2.

Aggæi 1.6.

πῶς τ̃ λαμπρὸν ἐπαφήσῃς σίδηρον; ὃν παρασπερεῖψας τ̃ αὐτῷ πρεπόσης χρείας, ἀνδροφόνον εἰργάσω; πῶς δ᾽ ἂν ὅλως, εἰπέ μοι, τὰ εἰκότα φρονῶν, καὶ καλαρδεαθαί σοι τοῖς †αἰτησίοις ὡδὲ θεὸν νάμασιν ἐξαιτήσῃς τ̃ ἄρδραν. ἐπ᾽ ἀδενὶ μὲν τ̃ ἀγαθῶν τοῖς ὧδε ποταμίοις ἐνιζάνων δόναξιν; σὺν ὅπλοις θήρα ἢ τ̃ ἐν τοῖς ὕδασι φιερέτιον τὸ σκάφος πλεονεξίαν ἢ ἔχων μᾶλλον τὸ ὁπλιδεύμα, ἀδίκοις τε καταμολύνων αἵμασι τὸ θεοδώρητον νάμα, καὶ θηρσὶ ἐνύδροις τ̃ συγγυμνῆ χαριζόμενος ἀνθρωπον; εἶτα ποίας, εἰπέ μοι, χεῖρας ἀναπτύξῃς τῷ θεῷ; τί ἢ ὅλως ἐρῇς προσευχόμενος; ἢ πῶς αἰτήσῃς τὰ ἀγαθὰ ἔ θεὸν λέγοντος δι᾽ ἑνὸς τ̃ προφητῶν; ὅταν τὰς χεῖρας ἐκτείνητε πρός με, ἀποστρέψω σου τοὺς ὀφθαλμούς μου ἀφ᾽ ὑμῶν, καὶ ἐὰν πληθύνητε τ̃ δεήσιν, οὐκ εἰσακούσομαι ὑμῶν. αἱ χεῖρες γὰρ ὑμῶν αἵματος πλήρεις· ὁ ἢ λόγον ἑδένα τ̃ παρ᾽ αὐτὸ ποιησάμενος νόμων, ποίας ἔτι φρονπόδος † ἀξιωθήσῃ; σὺν ἢ δοξάζοντάς με δοξάσω, φησὶ ὁ σωτὴρ· καὶ ὁ ἐξουδενῶν με, ἐξουδενωθήσεται. ἢ τοίνυν ὑποθῆς αὐτῷ τ̃ αὐχένα, καὶ ἀνταπαίτει τ̃ τιμὴν, καὶ τ̃ ἐφ᾽ ἅπασι τοῖς ἀναγκαίοις πλουσίαν ὀπαδοσιν· ἢ τ̃ ζεύγλης σὺν ἀνεχόμενος, καὶ καρτερῇ κολαζόμενος. εἰ γὰρ χρή τι πρὸς τὰ τοιαῦτα εἰπεῖν τὸ μεθυὸν ἐν ἀγαθοῖς, καὶ πεφιλεῖσθαι τοῖς κατ᾽ ὀλιγὴν ἔθ᾽ ὅτε τ̃ τοσαύτης σοι γέγονεν ἀσεβείας πρόξενον· τοιοῦτον γάρ τι φησι καὶ ὁ πάντων δεσπότης θεὸς· ἐνεπλήσθησαν εἰς πλησμονὴν, καὶ ὑψώθησαν αἱ καρδίαι αὐτῶν, ἕνεκεν τούτου ἐπελάθοντό μου· καὶ γὰρ δὴ καὶ ὄντως δεινὴ μὲν ἡ πρὸς ὄλισθον τρυφὴ· ἱκανὴ ἢ πρὸς τύφον ἐνεγκεῖν τ̃ τ̃ ὑπονοίας ῥιπὴ τορά· πικρὸν ἢ ὑπονοίας ἔγγονον ἡ τ̃ θεοῦ καταφρόνησις· καταφρονήσεως ἢ τ̃ ἐν τούτῳ καρπὸς, πᾶν εἶδος πλημμελημάτων. τί ἔν ὅταν σε τοῦτο παθόντα βλέπωμεν, καθαρπηνήσωμεν εἰκότως, καὶ προφητικὼς ἐρῶμεν φωνὴν, τοῖς σοῖς ἀνοσιουργήμασι φιλαλλήλως ὀπισυγκάζοντες· οἴμοι ψυχὴ, ὅτι † ὑπολώλοκεν εὐλαβὴς ὁ ὑπὸ τ̃ γῆς καὶ ὁ κατορθῶν ἐν ἀνθρώποις ἐκ ὑπάρχει· πάντες εἰς αἷμα δικάζουσι· ἕκαστος τὸν πλησίον αὐτ̃ σκηλίζουσιν, σκηλιᾷ ὀπὶ τὸ κακὸν τοῖς χεῖρας αὐτῶν † ἀνέχουσιν. ὀπὶ τούτοις ἡμῶν τοῖς πλημμελήμασιν, ἀγανακτεῖ μὲν, εἰκότως· ἐπιπροχάλκῃ ὡς ὁρᾷ τις θεός. ἰδὲ γὰρ ἰδὲ τὸ διὰ τ̃ προφητῶν εἰρημένον, εἰς πέρας ἡμῖν ἐκ ἄπεξ, ἀλλ᾽ ἤδη πολλάκις σκηβέβηκε. θάξατε γὰρ δὴ τὰς καρδίας ὑμῶν εἰς τὰς ὁδοὺς ὑμῶν, λέγει κύριος παντοκράτωρ· ἐσπείρατε πολλὰ, καὶ εἰσενέγκατε ὀλίγα. ἐφάγετε, καὶ οὐκ εἰς πλησμονὴν· ἐπίνετε, καὶ οὐκ εἰς μέθην· περιεβάλεσθε, καὶ οὐκ ἐθερμάνθητε ἐν αὐτοῖς. καὶ ὁ τὰς μισθοὺς σωρεύων, σωρεύσας εἰς δεσμὸν πετρυπημένον. ἀλλὰ καὶ πρὸς τούτοις ἔτι φησὶν· ἐπεβλέψατε εἰς πολλὰ, καὶ † ἐγένετο ὀλίγα· ἐγένετο.

† leg. ἐπησίοις.

† leg. πιγαρὸν.

† ἄλλ. τὴν Αἴγυπτον.

† leg. γῆν.

† ἄλλ. ἐκ ἀρκέσει.

† ἄλλ. θερμαθῆτε.

† leg. ζωνύμενοι & ἐπεπετο.

† ἄλλ. ἀπόλωλεν.

† ἄλλ. ἐπανέχουσιν.

† ἄλλ. ἀξιωθήσῃ.

† leg. πλημμελῆσιν, vel πλημμελήσασιν.

† χρ. διαφορήσει.

„ γα· καὶ εἰσλυέχθη εἰς τὸν οἶκον, καὶ ἐξε-
„ φύσησε αὐτὰ, λέγει κύριος παντοκρά-
„ τωρ. ἴδωμεν γὰρ εἰ μὴ ταῦτα συμβέβηκεν
ἀληθῶς· ἀπιδεικνύτω τις τὸν χαίροντα
παρελθών, καὶ νενίκημαι. ὀφθαλμὸν ζη-
τείτω τὸν ἀδάκρυτον· κἂν εὕρῃ, πεπαύ-
† ἄλλ. τὴν σεται. φιλονεικεῖτε πρὸς τὸ παρὸν οἱ † τῶν
Αἰγυπτίων. Αἰγυπτίων οἰκοῦντες γηπόνοι, ὅτι μόνῳ τῷ
πάθει χάτερος χατέρου τὰ χαλεπώτερα·
καὶ ὁ νικῶν ἐν ὑμῖν τῶν ἡττᾶσθαι δοκούντων
ἀθλιώτερος. νικᾷ γὰρ ἐφ' οἷς ἀλγύνεται·
καὶ τῶν τοῦ γείτονος πόνων πλεσιωτέραν
ἔχει τὴν συμφοράν. τὰ γὰρ οἷς ἐν ἔθος
ὑμῖν ἐπαυχεῖν, μακροῖς ἤδη χρόνοις ἀπο-
δημεῖ· ἢ γὰρ, ἐχὶ βαλαιπωρίας ἡμῖν ἁ-
πάσης ἀνάμεσα, καὶ δακρύων τὰ διηγή-
ματα; τί γὰρ, εἰπέ μοι, τὰς κώμας ἔν πισι
†leg. γῇ. ὁρῶμεν κειμένας; ἡ μὲν † γὰρ αὐτῶν τὰς
ὑπὸ χαλάζης ἐνεγκεῖσα πληγὰς, λιμῷ
καὶ θρήνῳ μαραίνεται. ἀδαμόθεν παντε-
λῶς, κἂν γῆν εἰς τὰ μέτρια λυπεῖσθαι
βοηθημένη· ἠβηκὼς ἤδη γὰρ καὶ ὑ-
περτενὴς ὁ στάχυς· θερίζετο τις ἤδη μο-
νονυχὶ καὶ ἐφέγγετο· καὶ ὁ μὲν ἀρόσας
τὴν γῆν, ἐφέσιον, ἤδη τὸν ἀμητῆρα λα-
†leg. ζων- βεῶν, † ζωννυμένῳ πρὸς ἔργον † ἐτέρπετο,
νύμῳ καὶ ἐτέ- βαχὰ γὰ καὶ † οὐκ ἀρέζει αὐτῷ τὴν ἄλλω
πετο. πολλάκις διελογίζετο· τὰ γὰρ ἴδῃ ὄναρ· ἡ σκιὰ
†ἄλλ. οὐκ καὶ χαλάζης ἔργον, ἀ † θερισοῦ. ὁ δὲ πε-
ἀρκέσει. ριχεῖσθαι τοῖς ἀγαθοῖς ἤδη δοκῶν, πάντων
† ἄλλ. ἀθὺς ἔρημον ἴδῃ ἀντὶ γὰ τῶν ἰσχύων χα-
θεριτῦ. λάζῃ πλουτῶν, πολύ τι καὶ μέγα τῆς ἐλπί-
δος ἐσφάλλεται. κώμη γὰ ἡ πάντης γείτων καὶ
ὅμορος ἡμερωτέραν νοσήσασα τὴν ὀργὴν, σὺν
ᾧ ὅτι τοῖς ἀρότροις ὀδύρεται πόνος· μακρὸν
γὰ καὶ πλατὺ γεωργήσασι λήϊον, πλεῖστον ἡ-
γεῖται πρὸς τὸ παρὸν τῷ εἰς κόρον τροφῷ.
μᾶλλον γὰ τῷ πολύ τι καὶ λίαν ἀποδεξαμένῳ.
τίς ἂν ἡ τούτων κατασκεψώμεθα αἰτία·
εἰδῶμεν ἀπὸ τῆς θείας γραφῆς· ἀκουν ἐρεῖ
„ πάλιν ἡμῖν ὁ πάντων ἔχων τὴν ἐξουσίαν. αἱ
„ ὁδοί σου, καὶ τὰ ἐπιτηδεύματά σου ἐποίησαν
„ ταῦτά σοι. αὕτη ἡ κακία σου, ὅτι πικρὰ· ὅτι ἥ-
„ ψατο ἕως τῆς καρδίας σου. ἀκολουθεῖ γὰρ
† χρ. τοῖς † πλημμελήμασιν ἀκόπως, τὸ χρῆ-
πλημμε- ναι δικαίως κολάζεσθαι. καὶ ταῖς παρ' ἡμῖν
λεῖσιν, vel ἀπονοίαις ἰσοστατεῖν ἀνάγκη τῷ δίκῃ.
πλημμε- ἀποπαυσώμεθα τοίνυν πάντες ἀνοσίου
λήσασιν. πολυπραγμοσύνης· συγκόψωμεν, καθὼς γέ-
„ γραπται, τὰς ῥομφαίας εἰς ἄροτρα· καὶ τὰς
„ ζιβύας εἰς δρέπανα. καὶ, ὡς φησιν ὁ
„ μελῳδὸς· δεῦτε προσκυνήσωμεν, καὶ προσ-
„ πέσωμεν αὐτῷ. καὶ δεδακρυμένοι λέγω-
„ μεν· ἡμάρτομεν, ἠνομίσαμεν, ἠδικήσαμεν·
„ τότε γὰρ τότε, καὶ ἵλεως ἔσται θεὸς· καὶ ἀπο-
† χρ. ἀ- στήσει ἀπ' τῆς ὀργῆς· † ἀρήσει δὲ πάλιν ἡ
φορήσει. γῆ, καὶ δώσει ἡμᾶς τοῖς κατὰ ζωὴν ἀφε-
„ φαινεῖ. ἀ γὰρ ἔχομεν ἀχρεῖα, μὴ δυνά-

nus. Et intulistis in domum & exsufflaui illa, dicit Dominus omnipotens. Videamus enim vtrum hæc reuera non ita facta sint. Ostendat mihi præteriens aliquis hominem lætum, & victus sum: oculos mihi quærat lacrymis non madentes, ac si quem inuenerit, tacebo. Hæc vna est inter vos hoc tempore, ô Ægypti habitatores agricolæ, contentio, vt alius alio grauiora mala patiatur, in qua qui superior fuerit, iis qui victi videntur infelicior est. Superat enim in iis ob quæ dolet, & in vicini ærumnis, vberiore ipse calamitatū prouentu abūdat. Ea verò in quibus vobis gloriari mos erat, iam à multo tempore nulla sunt. An non etiam vestri sermones pleni vndiq; mœroris & lacrymarū exaudiuntur? Quid verò, dic mihi, vicos alicubi prostratos intuemur. Terra nempe circum grandine verberata, fame luctuq; tabescit, nec vllum omnino leniendo dolori vlla ex parte auxilium ostenditur. Messis namque iam adulta & grandior, propemodū emissa voce qui demeteret inuitabat. Et arator quidem arrepta domestica falce iam succinctus ad opus properabat; fortè etiam aream sibi angustam futuram sæpe volutabat animo. Sed hæc omnia somniū & vmbra, atque à grandine, non à metente confecta. Qui verò iam sibi copiam bonorū abunde affuturam expectauerat, omnibus se repentè destitutū animaduertit, ac pro aristis ditatum grandine hominem spes sua vehementer admodum frustrata est. Proximus igitur illi pagus placidiore iracundia laborās, susceptā in colenda tellure incommoda lamētatur; ac subactis longe lateq; camporum spatijs satis vberem prouentum pro ratione temporis fore arbitratur, si alimenta suppetant ad satietatem, aut multo minore copia quàm vt etiam satietati sufficiant. Quænam igitur horum causa sit, cogitemus, atq; ex sacris Litteris inuestigemus. Dicet ergo nobis rursum ille penes quem omnium rerum potestas est: *Viæ tuæ, & cogitationes tuæ fecerunt hæc tibi: ista malitia tua, quia amara, quia tetigit cor tuum.* Qui enim grauiter peccauerūt, consequens est vt meritis in eos pœnis animaduertatur, & vecordiæ nostræ supplicium vicissim ex æquo respondere necesse est. Abducamus nos igitur à quocunque nefario facinore: *Concidamus*, vt scriptum est, *gladios in aratra, & lanceas in falces.* Et quemadmodum Psaltes ait: *Venite adoremus, & procidamus ante eum*, ac flentes dicamus, *Peccauimus, iniquitatem fecimus, impiè egimus.* Tunc enim procul dubio propitium se Deus exhibebit, ac cessabit ab iracundia, rursumque tellus frugibus abundabit, suisq; nos de more muneribus hilarabit. *Non enim habemus Pontificem qui non*

Ierem. 4. 18.

Ioel. 3. 10.

Psal. 94. 3.

Daniel 9. 5.

Hebr. 4. 15.

posit

posſit compati infirmitatibus noſtris, vt Paulus ait, *tentatum autem per omnia pro ſimilitudine abſque peccato*. Eſſe namque vnigenitum Dei ad miſericordiã propenſum, nec mihi, vt arbitror, vllo modo laborandum fuerit, ſi probare velim; tum vos quoque nullo negotio in eandẽ ſententiam traduci poſſe mihi perſuadeo, ſi & quo nos amore complexus ſit, & quanta noſtra cauſa ſuſtinuerit, cogitetis. Cùm namque omnes qui terrã hanc incolimus ſuperbiſſimo dominatu aduerſarij dæmonis oppreſſi, piſcium inſtar incluſi ſagenis ad interitum ac perniciem deſtinati eſſemus, vnigenitus Dei factus eſt homo, vt omnes liberaret, *prædicaretq; captiuis remiſſionem, & cæcis viſum*, vt ipſe alicubi aſſerit, *ac vocaret annum acceptabilem Domino*. Igitur miſericors eſt vnigenitus quamuis diſpenſationis modum non intelligentes Iudæi, tantum abeſt vt ei ſe penitus adiungere in animum induxerint, vt nunc quidem per contumeliam Samaritam quoq; appellarent, nunc verò rurſum non ferenda importunitate, & inuſitato furore correpti etiam lapidibus inceſſere auſi fuerint. Quo quidem tempore cum Deo bellantes coarguens, cauſam quoq; enormis inſaniæ ex ijs quærebat Dominus dicẽs: *Multa bona opera oſtendi vobis ex patre meo, propter quod eorũ opus me lapidatis? Reſponderunt ei ineptè Iudæi: De bono opere non lapidamus te, ſed de blaſphemia, & quia tu homo cùm ſis, facis teipſum Deum.* Hic quid ad illos Saluator? *Si non facio opera patris mei, nolite credere mihi. Si autem facio, etſi mihi non vultis credere, operibus credite.* Non enim ex quibus qua homo intuẽtibus apparebat, ſua probari volebat, ſed ex iis quæ tãquã Deus præſtabat, non adſcita extrinſecus dignatione diuinitatis, quomodo nos alicubi diuina Scriptura Deos nominat, ſed quæ ipſi potiùs ſubſtantialiter ineſt; quippe qui natura Deus, & eius qui genuit proprietatis hæres ſit. Habet hoc quoque ſcilicet, vt omnia poſſit, non facultate accepta ab altero, ſed ex eo quòd ſit Dominus virtutum, atq; ex ipſamet Dei Patriſq; ſubſtantia. Nam etſi ob ſuam erga nos charitatem factus eſt homo, non tamẽ ideo rerum omnium dominum ignoremus, aut diuinam ab Emmanuele ſeparemus naturam; ſed nec eadem cum Iudæis ſentientes humanitatem noſtra cauſa ſuſceptã in ipſo accuſemus; nec dicamus iniquè obtrectantes, ad eum qui propter nos ſimilis nobis factus eſt abſq; peccato, Non te adorabimus; quoniam homo cùm ſis, teipſum facis Deum. Fuit namque & eſt, eritq; natura Deus, & antequam ſibi adiungeret, & poſt adiunctam carnem. Conteſtabitur idem Paulus quoque ſcribens: *Chriſtus Ieſus heri, & hodie, ipſe & in ſecula.* Vides

Iſai. 61.1. *Luc.* 4.19.

*Ioan.*10.31.

*Ioan.*10.32.

*Ioan.*10.37.

*Pſal.*81.6. *Ioan.*10.34.

*Heb.*13.8.

μῶν συμπαθῆσαι τ̃ † ἀνομίαις ἡμῶν, κατὰ τ̃ τ̃ Παύλε φωνὴν· πεπειρασμένον δὲ κατ̃ ὁμοιότητα χωρὶς ἁμαρτίας. ὅτι γὰρ ἔνεστι πανσθενεῖ χειρὶ ἐπικτείρειν ἐθέλειν τῷ μονογενεῖ, πόνυ μὴν οἶμαι δεήσειν ἐμοὶ πρὸς τὸ δυνάσθαι πείθειν, ἁδενός. ἑτοιμότατα δὴ κ̃ ὑμᾶς συγκαταινεύειν ὑπολαμβάνειν, τ̃ εἰς ἡμᾶς ἀγαπήσεως πλεονάσαντας τὸ μέτρον. κ̃ ὧν δι' ἡμᾶς ὑπέμεινεν ἐννοοῦντας τὸ μέγεθος. ἐπειδὴ γὰρ ἡμεῖς ἅπαντες, οἱ τὸν δὲ τὸν πρίγκιπον οἰκοῦντες χῶρον ἀνανταγωνίστῳ πλεονεξίᾳ τ̃ τυραννήσαντος δαίμονος, ἰχθύων δίκλω σαγηνευόμενοι πρὸς ὄλεθρον κ̃ ἀπώλειαν, γέγονεν ἄνθρωπος ὁ μονογενὴς, ἵνα πάντας ἐξέλῃ· κ̃ κηρύξῃ μὲν αἰχμαλώτοις ἄφεσιν, τυφλοῖς δ' ἀνάβλεψιν, ὡς αὐτὸς που φησι· καλέσῃ δὲ πρὸς τοῦτο, κ̃ ἐνιαυτὸν κυρίᾳ δεκτόν. οὐκοῦν ἐλεήμων ὁ μονογενὴς, εἰ κ̃ τ̃ οἰκονομίας τ̃ τρόπον ἀγνοοῦντες οἱ Ἰουδαῖοι, πολὺ τὸν ἀπέχον κ̃ κἂν ὅλως ἐθελῆσαι τοῦτον λαβεῖν, ὡς ποτὲ μὴ ὑβριζόντας κ̃ Σαμαρείτην ἐπικαλεῖν· ποτὲ δὲ πάλιν ἀφορήτως λελυπηκότας, κ̃ εἰς ξένην καταπηδῶντας μανίαν, κ̃ καταλεύειν ἤδη τολμῶν· ἐπειδὴ δὲ θεομαχοῦντας ἐλέγχων, κ̃ τ̃ ἀκράτε μανίας ἀνεπιστρεπτότερον παρ' αὐτῶν τ̃ αἰτίαν ὁ κύριος λέγων· πολλὰ καλὰ ἔδειξα ἔργα ὑμῖν πατρός μου. διὰ ποίων αὐτῶν ἔργων † λιθάζετέ με; ἀποκριθέντες ἔφασκον· περὶ καλοῦ ἔργου σὲ λιθάζομέν σε· ἀλλὰ περὶ βλασφημίας, ὅτι σὺ ἄνθρωπος ὢν, ποιεῖς σεαυτὸν θεόν. εἶπε, τί πρὸς αὐτοὺς ὁ σωτήρ; εἰ οὐ ποιῶ τὰ ἔργα τ̃ πατρός μου, μὴ πιστεύετέ μοι. εἰ δὲ μὴ ποιῶ, κἂν ἐμοὶ μὴ πιστεύητε, τοῖς ἔργοις μου πιστεύετε. οὐ γὰρ ἐξ ὧν ὡς ἄνθρωπος τοῖς ὁρῶσιν ἐφαίνετο, δοκιμάζεσθαι τὰ καθ' ἑαυτὸν ἠξίου, ἀλλ' ἐξ ὧν † ὁ θεὸς εἰργάζετο. οὐκ ἐπακτὸν ἔχων τὸ τ̃ θεότητος ἀξίωμα καθάπερ ἡμεῖς, ὅταν ἡμᾶς λέγῃ ἡ θεία γραφὴ θεούς· ἀσιωδῶς δ' μᾶλλον ὑπαρχόντων αὐτῷ, ἅτε δὴ ὄντι κ̃ φύσει θεῷ, ὃς τ̃ ἀγνοήσαντος ἰδιότητος κληρονόμῳ. ἔχει δὲ κἀκεῖνο, πάντα δυνάσθαι ὁρᾶν, ἃ παρ' ἑτέρου λαβὼν, ἀλλ' ὡς τ̃ δυναμέων κύριος, κ̃ ὢν τ̃ οὐσίας τ̃ θεοῦ κ̃ πατρός. εἰ γὰρ κ̃ γέγονεν ἄνθρωπος, διὰ τ̃ ἀγάπην τ̃ εἰς ἡμᾶς, ἀλλ' οὐκ † ἀγνοήσωμεν διὰ τοῦτο τ̃ ἁπάντων κύριον, οὐδὲ τὸ κ̃ φύσει εἶναι θεὸν τ̃ Ἐμμανουὴλ σκοπέμψομεν· ἀλλ' οὐδὲ τοῖς Ἰουδαίοις τὰ ἴσα φρονοῦντες ἐγκαλέσομεν αὐτῷ τ̃ δι' ἡμᾶς ἀνθρωποπρεπῆ. οὐδὲ ἐροῦμεν, ἀνοσίως ἀπαιτιώμενοι, τ̃ δι' ἡμᾶς γεγονότα καθ' ἡμᾶς χωρὶς ἁμαρτίας, οὐκ ἄν σε προσκυνήσομεν. ἐπείπερ ἄνθρωπος ὢν, ποιεῖς σεαυτὸν θεόν. ἰῶ γὰρ, καὶ ἔστι, κ̃ ἔσται θεὸς, κατὰ φύσιν, καὶ πρὸ σαρκὸς κ̃ μετὰ σαρκός· ὑπομαρτυρήσει δὲ καὶ ὁ Παῦλος γράφων· Χριστὸς † χθὲς καὶ σήμερον, ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. ὁρᾶς

† ἄλλ. ὑπὲρ.

† ἄλλ. ὄπ.

† leg. ὡς θεὸς.

† ἄλλ. ἀγνοήσομεν.

† add. Ἰησοῦς.

πῶς οὖν εἰς υἱῶν δυάδα καπατεμὼν δύρ-
σκει τὸ Ἐμμανουὴλ. ἀδὲ μυνῷ καθ' ἑαυτὸν
ὄντι τυχὸν, τῷ ὀκ ἀεὶ καὶ πατρὸς ἀπαστρά-
ψαντι λόγῳ, τῷ ὡσαύτως ἔχειν ἁπάντ-
ας ἀπονέμει. ἀλλ' υἱὸν ἕνα καὶ μόνον κατὰ φύ-
σιν εἰδὼς τὸν ἀνανθρωπήσαντα, καὶ Χριστὸν
ὀνομάζει, καὶ Ἰησοῦν. πότε γὰρ ἂν ὀπιδείξειέ
τις, Ἰησοῦν ἢ Χριστὸν ὀνομασθέντα τὸν λόγον,
εἰμὴ ὅτε γέγονεν ἄνθρωπος· Ἰησοῦς μὲν γὰρ,
ὡς δὲ τὸ σώζειν τὸν λαόν· Χριστὸς δὲ πάλιν,
ἁπὸ τὸ κεχρίσθαι δι' ἡμᾶς. ὀκοῦν ἐμοὶ μὲν ἔτι
πρὸ τῆς ἀνανθρωπήσεως, τὸν ὀκ ἀεὶ πατρὸς ὄντα
λόγον· ἀλλ' ἐν σαρκὶ γεγονότα, καὶ Ἰησοῦν καὶ
Χριστὸν ἀποκαλεῖ, ὡδὲ αὐτός τέ φησιν ἐν-
δοιασμοῦ τινος δίχα, ὡς ἐμοὶ χθὲς καὶ σήμερον,
ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀλλ' ἴσως ἀναφα-
νεῖταί τις τῶν ἑτεροδόξων ἐμοὶ ἀνδρῶν, ὀκ ἐν
ἐσχάτοις εἰπέ μοι καιροῖς ἐχρίσθη Χριστὸς, ὥ-
στος ἀνακεκράξεται. πῶς ἂν ἐμοὶ ἅπαντες,
ὅπερ ἐγένηθη πρὸς δὴ τοιαῦτα καὶ ἡμεῖς
οὖν † ὡδὲ τῆς ἀληθείας ἀντεξάγοντες τοὺς
λόγους, συναγορεύσεις τοῖς παρ' ἡμῶν ἀν-
θρώποις τοῦτο λέγων ἀναβοήσομαι. πῶς γὰρ
ἂν ὁ πνευματοφόρος, καὶ τῶν ἁγίων σωτῆρος
μυστηρίων ταμίας, τὰ ἁγίου ζῶντός τε καὶ ὄν-
τος ἀεὶ λόγου, τῷ ἐν τελευταίοις τεχθέντι
καιροῖς, ἐχαρίσατο ναῷ, εἰ μὴ δυστεβὲς ἡ-
γεῖτο τὸ διαστέμειν, ὅπερ μετὰ τοῦ ἀνανθρώ-
πησιν τὸν ἕνα καὶ μόνον ὅπερ ἀληθῶς υἱὸν ἀπε-
νάρκησε διελεῖν εἰς δύο; τὰ γὰρ ἰδικῶς τε καὶ
φυσικῶς πρεσόντα τῷ λόγῳ, ὅπερ πρὸ σαρ-
κὸς, ταῦτα πάλιν αὖτις καὶ ἐν σαρκὶ γεγονότι
προσείπει· ἀχ ἕτερον εἰδὼς γεγονότα διὰ
τοῦ σάρκα. ἀκέρσιον γὰρ φυλάττων αὖτις καὶ
† ὅτε γέγονεν ἄνθρωπος τὴν θεότητος τὸ
ἀξίωμα· καὶ μὴ θαυμάσῃς ἄνθρωπε τοῦ ἁγίου
Παύλου φωνῶν. ὁ γὰρ τὴν δυσεβείας κα-
ταυρανήσας δογμάτων, ὅπερ εἰς τὸ δοκεῖν
ἀπλῶς † κατείνας, τὰ τοιαῦτά φησιν, ἀλλ'
ἐξ † αὐτῶν τοῦ ἁγίου σωτῆρος πεπαιδευμένος
ῥημάτων· τί γὰρ ἔφη πρὸς τὸν Νικόδημον, εἰ
ἐθέλει μαθεῖν ἔξεστι μὲν ἐντυχόντι τοῖς Εὐαγ-
γελίοις, ἰδεῖν· ἐρῶ δ' ὅμως, διὰ τὸ πᾶσι
λυσιτελῶν· εἰ γὰρ τὰ ἐπίγεια, φησι, εἶπον
ὑμῖν, καὶ οὐ πιστεύετε, πῶς ἐὰν εἴπω τὰ ἐ-
πουράνια πιστεύσετε; καὶ οὐδεὶς ἀναβέβηκεν
εἰς τὸν οὐρανὸν, εἰμὴ ὁ ὢν ἐξ οὐρανοῦ κατα-
βὰς ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. πότε δὴ πάλιν τοῖς
Ἰουδαίοις προσλαλῶν ἐπετείνετο, καὶ ἐπεδεί-
κνυ σαφῶς, ὡς ἀμέτοχοι πάντελῶς ῥιζοῦσι
τοῦ αἰωνίου ζωῆς, τῆς μυστικῆς εὐλογίας ὀκ ἀ-
πολελυσμένοι· χαλεπῶς δὴ πρὸς τοῦτο διακει-
μένους, καὶ ἀπελθόντας εἰς τὰ ὀπίσω, κα-
θὼς γέγραπται; πάλιν φησὶ τοῦ ἐντεῦθεν εἰς οὐ-
ρανὸς προσδιδάσκων οἰκοδομίαν· τοῦτο ὑμᾶς
σκανδαλίζει; ἐὰν οὖν θεωρῆτε τὸν υἱὸν τοῦ ἀν-
θρώπου ἀναβαίνοντα ὅπου τὸ πρότερον.

† ἄλλ. ὑπὲρ.

† ἄλλ. ὅπ.

† leg. ὡς θεὸς.

† χ. κατατείνας.

† leg. αὐτῷ

quemadmodum non in duos diuidit filios Emanuelem, nec de solo Verbo seorsim, quod ex Dei & Patris substantia promicat, eodem modo semper se habere pronuntiat, sed vnũ solumq; filium secundùm naturã agnoscens, qui humanitate indutus est, & Christũ & Iesum nominat. Vnde enim ostẽdat aliquis Iesu aut Christi nomen Verbo attributum, nisi quia factus est homo? Iesus siquidẽ à saluando populo, Christus autem eò quòd propter nos vnctus sit dicitur. Igitur non Verbũ seorsim quod exisitit ex Patre, priusquam humanam naturam induisset, sed iam in carne factum, & Iesum & Christũ appellat, ac de ipso absque vlla dubietate affirmat, *Christus heri, & hodie, ipse & in secula.* Sed fortè existet aliquis eorum qui à nobis dissentire soliti sunt, & insitæ impietatis euomẽs virus, Annon vltimis temporibus Christus genitus est, ô amice, vociferabitur. Quo pacto igitur etiam priusquam genitus, semper fuit? Ergo huiusmodi sermonibus nos quoq; pro tuenda veritate nostra verba opponẽtes, Confirmabis nostra dum hæc loqueris, ô amice, clamabimus. Cur etenim plenus spiritu vir atque omnium Saluatoris mysteriorũ conscius, quæ viuentis ac semper existentis Verbi propria sunt, vltimis temporibus genito templo attribuisset, nisi diuidere eum, qui etiam post susceptam hominis naturam vnus ac solus, & verè filius est, impium putasset, & in duo dissecare exhorruisset? Ergo quæ propriè & naturaliter Verbo ante carnem assumptã coniuncta sunt, hæc ipsi rursum etiam in carne existẽti accõmodat, sciens videlicet non immutatũ ob assumptam carnem, & integram diuinitatis dignitatem, etiam postquã homo factus est, ipsi conseruãs. Neq; verò te aliqua huius Pauli assertionis capiat admiratio. Non enim quasi tyrannidem aliquam in dogmata pietatis exercens, eaq; arbitratu suo definiẽs, sed ipsiusmet Saluatoris verbis eruditus illa pronuntiat. Quid enim ad Nicodemum sit locutus, si discere velis, licet tibi quidem ex Euangelijs legenti cognoscere, sed ego id tamen communis vtilitatis causa proferam: *Si enim*, inquit, *terrena dixi vobis, non creditis mihi, quomodo si dixero cælestia, credetis?* Et illud, *Nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo filius hominis.* Rursum verò cùm Iudæos alloqueretur, assẽuerabat, demonstrabatq; apertè, excludẽdos eos penitus à cælesti vita, mysticaq; benedictionis partem nullam degustaturos. Quod illi cùm molestè ferrent ac retro abirent, quemadmodũ scriptum est, subiicit ille iterum, vt viam quæ hinc ad cælum fert præmonstraret: *Hoc vos scandalizat? Si ergo videritis filium hominis ascendentẽ vbi erat prius?*

Ioan. 3. 12.

Ioan. 3. 13.

Ioan. 6. 62.

Itaq; vt iam vniuersam orationem meam recolligam, genitus quidem est in terris à sancta Virgine, quod spectat ad corpus, descendit verò Dei Verbum è cælo. Quo pacto igitur nobis è cælo filium hominis descendisse autumat? quo pacto iterum illuc vbi antea fuit ascensurum affirmat? Vides igitur quemadmodum indistincto atque indefinito vnitatis vinculo Verbū ineffabili coalitione coniungens verum nos Christum, & ante, & post susceptam carnem vult profiteri? Propterea namq; carnem, etsi natura terrenā, supernè, & è cælo descendisse ait, tum in cælum vbi antea fuerat ascensuram? Quod enim ipsi secundùm naturam inest propriæ carni attribuit, quippe qui non alius sit ab illa, quod ad vnionem attinet ex dispensatione effectam. Neque verò quæ dissimilia natura sunt, eo quòd penitus insint, idcirco tollemus, scilicet quod secundùm propriam rationē splendor sit Patris, secundùm aliam verò terrena caro, hoc est perfectus homo: verùm quamvis hęc ita se habere agnoscamus, tamen singularum rationem sola cogitatione separantes, indiuiso rursum vnitatis vinculo inter se colligabimus. *Verbum* namque *caro factum est*, vt sanctus Euangelista ait, non in carnem mutatum: nec enim hoc dicit, sed pro homine perfecto, ac suis partibus absoluto carnis vocabulum vsurpauit. Igitur quemadmodum noster laudatissimus parens & Episcopus Athanasius, ille quem orthodoxæ fidei regulā certissimam sequimur, in suis libris asseruit, duarum rerum inæqualium secundùm naturam in eodem facta est vnio diuinitatis & humanitatis. Vnus autem ex vtrisque Christus. Ineffabilis quidē nobis hactenus, atq; intelligendi facultatem penitus superans communicationis modus, fide nihilominus mysterij profunditas susci pienda. Etenim quæ nostrā intelligentiā prudentiamq; superant, ea non curiositate vllo modo, sed sola fide admirabilia sunt. Quoniam igitur non diuersum aliquid à seipso carnem arbitrabatur, sed suum sibi templum in ea constituebat, qui & homo factus esset, adoratur etiam ab sanctis angelis: *Cùm enim*, ait, *introducit primogenitum in orbem terræ, dicit, Et adorent eum omnes angeli Dei.* Quærerem porro ego non inuitus ab ijs qui temere contrarijs opinionibus adhærere ausi sunt, separantq;, vt ipse alicubi Saluator ait, *quæ Deus coniunxit*, duos autem Christos, duosque filios constituunt, si tamen aliqui omnino sunt, quonam modo scilicet Verbo ex Deo Patreq; existenti rite conuenire posset, vt ante susceptam humanā naturam primogenitus vocaretur. Nam si primogenitus sit, vnigenitus esse quî possit? si enim vnigenitus

f. Dial. de Trinit.

Heb. 1. 6.

Matt. 19. 6.

καίτοι, ὅλον γὰρ αὖθις ἀναλήψομαι τὸν λόγον· γεγέννηται μὲν ὅτι γῆς, ἀπὸ τῆς ἁγίας παρθένου, τὸ κατὰ σάρκα. κατέβη δὲ ὁ †θεὸς λόγος ἐξ οὐρανοῦ. πῶς οὖν ἡμῖν ἐξ †leg. θεῖ. οὐρανοῦ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καταβῆναί φησιν; πῶς ἢ καὶ αὖθις, ὅπου πρότερον ἦν ἀνελθέσθαι λέγει; ὁρᾷς οὖν ὅπως ἀδιαιρέτῳ τε καὶ ἀδιορίστῳ τῷ συμφύξας ἑνότητι τὸ ἀπορρήτου συνόδου τὸν λόγον, ἵνα καὶ τὸ σαρκοῦσθαι μετὰ σαρκὸς παρ' ἡμῶν ὁμολογεῖσθαι βούλεται Χριστόν; ἀπὸ γάρ τοι τοῦτο, κατὰ φύσιν, καίτοι ἀπὸ γῆς ὂν τῷ σάρκα, ἄνωθεν καὶ ἐξ οὐρανοῦ καταβῆναί φησιν. ἀνελθέσθαι δὲ εἰς οὐρανὸς ὅπου τὸ πρότερον ἦν. τὸ γὰρ ἑνὸν αὐτῷ, κατὰ φύσιν, τῇ ἰδίᾳ σαρκὶ προσθήσειν, ὡς οὐκ ὢν ἕτερον παρ' αὐτῷ, ὅσον εἰς ἑνότητα τῆς οἰκονομίας, καὶ οὐκ ἀναιρήσομεν διὰ τὸ εἰς ἄκρον ἐνεῖν τὰ ἀνόμοια κατὰ τὴν φύσιν· τὸ ὑπάρχειν μέν τοι κατ' ἴδιον λόγον τὸ ἀπαύγασμα τοῦ πατρός, ἕτερον ἢ πάλιν τὸ ἀπὸ γῆς σαρκίον, ἤτοι τελείως τὸν ἄνθρωπον· ἀλλὰ καὶ ἅτινα ταῦτα διεγνωκότες, καὶ μόναις διελόντες ταῖς ἐννοίαις τὸν ἐφ' ἑκάτερα λόγον, ἀδιαιρέτῳ πάλιν ἑνότητι προσφίξομεν· σὰρξ γὰρ ὁ λόγος ἐγένετο, κατὰ τὸν ἅγιον εὐαγγελιστήν, οὐκ εἰς σάρκα μεταβεβλημένος· τὸ γὰρ τοῦτό φησιν, ἀντὶ τοῦ ἄνθρωπος ὁλοκλήρως εἰπεῖν τὴν σάρκα ὠνόμασεν. οὐκοῦν, ὡς ἔφησεν ἐν ἰδίοις συγγράμμασι καὶ ὁ θεοφιλὴς ἡμῶν πατὴρ καὶ ἐπίσκοπος Ἀθανάσιος, ὁ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως κανὼν ἀδιάστροφος· δύο πραγμάτων ἀνομοίων κατὰ τὴν φύσιν ἐν ταὐτῷ γέγονε συνόδου θεότητος δηλονότι καὶ ἀνθρωπότητος. εἷς δὲ ἐξ ἀμφοῖν ὁ Χριστὸς, καὶ ἄῤῥητός †πως ἡμῖν, καὶ ἀπερινόητος †ἄλλ. τε ὁ τῆς ἀνακράσεως τρόπος πως αὐτοῖς ἡμῖν, πίστει δ' ἓν ὅμως παραδεκτὸν καὶ μυστηρίου τὸ βάθος. τὰ γὰρ ὑπὲρ νοῦν καὶ σύνεσιν †leg. λόγον. τὴν ἐν ἡμῖν, περιεργίᾳ μὲν ἀδάμαστος, πίστει δὲ μόνῃ θαυμάζεται. ἐπειδὴ τοίνυν οὐκ ἀλλοτρίαν ἡγεῖτο τὴν σάρκα, ἰδίον δὲ μᾶλλον αὐτῆς ἐποιεῖτο ναόν, καὶ ἄνθρωπος γεγονὼς προσκυνεῖται ἢ καὶ παρὰ τῶν ἁγίων ἀγγέλων. ὅταν γάρ, φησὶν, εἰσαγάγῃ τὸ πρωτότοκον εἰς τὴν οἰκουμένην, λέγει· καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγγελοι θεοῦ. πυθοίμην ἂν ἔγωγε καὶ λίαν ἡδέως τῶν ἑτεροδοξεῖν ἀσωτέως τετολμηκότων, καὶ χωριζόντων μὲν, ὡς αὐτὸς σῴζειν φησὶν ὁ σωτὴρ, ἃ συνέζευξεν ὁ θεός· δύο δὲ εἶναι Χριστοὺς καὶ δύο υἱοὺς οἰομένων, εἴπερ τινὲς ὅλως εἰσὶ, κατά τινα δὴ τρόπον ἁρμόσει καλῶς τῷ ἑνὶ θεοῦ καὶ πατρὸς ὄντι λόγῳ, πρὸ τῆς ἀνθρωπήσεως τὸ καλεῖσθαι πρωτότοκον. πῶς γὰρ ἔτι μονογενὴς, εἰ πρωτότοκος; εἰ μὲν γὰρ ἐστι μονογενὴς,

† ἄλλ. προσεύξονται.

μονογενὴς,

γμὴς, οὐκ ἂν εἴη πρωτότοκος, ἀλλ' ἔστι κατὰ ταὐτὸν ἀμφότερα Χριστὸς, ἡ οὐκ ἄν τις εἰς δύο καταδιελὼν τὸν ἕνα καὶ μόνον υἱὸν· ἑνὶ μὲν ἀναθήσει τὸ, πρωτότοκος· θατέρῳ δὲ τὸ, μονογενής. δύρήσει γὰρ ὅλῳ αὐτῷ μαχομένῳ τῷ θεοπνεύστῳ γραφῇ. ἀμφοτέρωθεν δὴ Χριστὸν κυρίως δύρήσομεν. ἐπεὶ » πρωτότοκος μὲν, ὡς ἀνθρωπος ἐν πολλοῖς » ἀδελφοῖς· μονογενὴς δὴ πάλιν, ὡς λόγος ἐκ θεοῦ καὶ πατρός. οὐκοῦν ὡς ὁ Παῦλος φησι, εἷς » θεὸς, καὶ εἷς μεσίτης θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ἄνθρω- » πος Χριστὸς Ἰησοῦς. ἕνα γὰρ ἐν αὐτὸν εἰδὼς » τὸν Χριστὸν· καὶν ποτὲ μὲν, ὡς λόγος· ποτὲ δὴ πάλιν, ὡς ἄνθρωπος, διὰ τὴν μετὰ σαρκὸς οἰκονομίαν εἰσφέρηται· πάλιν ὑπισέλ- » λει τοῦ αὐτοῦ· ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρω- » σιν, τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν, ὅς ἐστιν εἰκὼν » τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου, πρωτότοκος πάσης κτί- » σεως· ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα· τὰ ἐν » τοῖς οὐρανοῖς, καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς· τὰ ὁρατὰ, » καὶ τὰ ἀόρατα· εἴτε θρόνοι· εἴτε κυριότη- » τες· εἴτε ἀρχαὶ· εἴτε ἐξουσίαι. τὰ πάντα » δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν ἔκτισται· καὶ αὐτός ἐστι » πρὸ πάντων, καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέ- » στηκε· καὶ αὐτός ἐστιν ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος » τῆς ἐκκλησίας, ὅς ἐστιν ἀρχὴ πρωτότοκος » ἐκ τῶν νεκρῶν. ὁρᾷς δὴ πάλιν, ὅπως ἡμῖν ἀναμίξας τοῖς θεοπρεπέσιν ἀξιώμασι τὰ τῆς ἀνθρωποτητος ἴδια; τὸν αὐτὸν εἶναί φησι, καὶ εἰκόνα τοῦ ἀοράτου πατρὸς· ἀπαύγασμα γάρ ἐστι καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, καὶ πρωτότοκον τῆς κτίσεως ἀποκαλεῖ· καὶ θρόνων μὲν καὶ κυριοτήτων, καὶ πάντων ἀπαξαπλῶς δημιουργὸν ὁμολογεῖ. τὸν αὐτὸν δὴ πάλιν πρωτότοκον ἐκ τῶν νεκρῶν εἶναί φησι. καί τοι καθὸ πέφηνεν ἄνθρωπος ἐν ὑστέροις τῶν αἰώνων, πῶς ἂν εἴη πρὸ πάντων; φορέτει δὴ πῶς τοῦ δημιουργοῦ τὸ ἀξίωμα; ἢ κατά τινα τρόπον εἰκὼν ἔσται τοῦ ἀοράτου θεοῦ; ἀνθρώπῳ δὴ πάλιν ἅπτω γεγυμνωμένῳ· κατά τινα προθέσεως † λόγῳ τὸ πάσης κτίσεως εἶναι πρωτότοκον, καὶ πρωτότοκον ἐκ τῶν νεκρῶν; ὅπερ γὰρ τρόπον οὐκ ἀνθρώπῳ νοεῖται πρέπειν τὸ δημιουργεῖν, θεοπρεπῶς, ἅτως ἀλλοτρίως τὸ πεθνάναι θεοῦ· ἀλλ' ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ πεπιθεὶς ὁ Παῦλος ἀμφότερα φαίνεται. ἓν ἕτερον ἄρα καὶ ἕτερον οἶδεν υἱόν· ἀλλ' ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν· καθάπερ οὖν ἀμελεῖ καὶ ὁ μακάριος προφήτης Ἡσαΐας τοιοῦτό τι περὶ Χριστοῦ φρονῶν καὶ λέγων ἐρώσκεται· » καὶ ὀπίσω σου ἀκολουθήσουσι δεδεμένοι » χειροπέδαις· καὶ ἔσονταί σοι δοῦλοι, καὶ προσκυ- » νήσουσί σοι. καὶ ἐν σοὶ † προσεύξονται, ὅτι ἐν » σοὶ ὁ θεός ἐστι, καὶ οὐκ ἔστι θεὸς πλὴν σου. σὺ » γὰρ εἶ θεὸς, καὶ οὐκ ἠδειμεν. ὁ θεὸς τοῦ » Ἰσραὴλ σωτήρ. ἀκούεις, ὡς σοί, φησι, προσκυνήσουσι, καὶ ἐν σοὶ προσεύξονται, καὶ ἐν σοὶ ὁ θεός ἐστι, καὶ οὐκ ἔστι θεὸς πλὴν σου;

† leg. λόγον.

† ἄλλ. προσεύξονται.

est, certè non fuerit primogenitus, sed est secundùm idem vtrumq; Christus. Neque verò mihi quisquam in duo diuidens vnum & solum filium, alteri quidem vt primogenitus sit attribuat, alteri verò vt vnigenitus. Totam enim diuinitus inspiratam Scripturã sibi repugnantem inueniet; vtrumq; siquidem propriè de Christo dici reperiemus. Est is namque *primogenitus*, quà homo est, *in multis fratribus*: vnigenitus verò rursum, quà Verbum est ex Deo & Patre existens. Igitur quemadmodum Paulus asserit: *Vnus Deus, & vnus mediator Dei & hominũ, homo Christus Iesus.* Vnum enim & eundem Christũ agnoscens, quamuis nunc quidem vt Verbum, nunc verò rursum vt homo post vnitam sibi ex dispensatione carnem producatur, de illo in altera quadã epistola scribit: *In quo habemus redemptionem, & remissionem peccatorũ. Qui est imago Dei inuisibilis, primogenitus omnis creaturæ, quoniam in ipso condita sunt vniuersa in cœlis & in terra, visibilia & inuisibilia, siue Throni, siue Dominationes, siue Principatus, siue Potestates: omnia per ipsum, & in ipso creata sunt. Et ipse est ante omnes, & omnia in ipso constant. Et ipse est caput corporis Ecclesiæ, qui est principium, primogenitus ex mortuis.* Rursum ergo vides quemadmodum conuenientibus diuinæ maiestati prærogatiuis proprietates humanitatis permiscens, eundem & imaginem inuisibilem Patris esse affirmat: est namque splendor & figura substantiæ ipsius, & primogenitum creaturæ vocat, ac Thronorum, Dominationũque, ac rerum omnium denique conditorem confitetur. Eundem verò mox primogenitũ ex mortuis esse asserit. Et quidem in eo quòd homo extremis seculi temporibus apparuit, quonam modo ante omnia exiſtat? aut quo modo illi rerum omnium effectoris dignitas conueniat? aut quo pacto imago sit inuisibilis Dei? Rursum de homine nondum in lucem dato qua ratione dicamus esse primogenitum omnis creaturæ, & primogenitum ex mortuis? Vt enim summi conditoris dignitas, homini attribui sine quadam diuinæ maiestatis iniuria haud potest, sic & mori alienum à Deo; sed vni tamen & eidem Paulus vtrumque adscribit. Non alterum igitur & alterum, sed vnum, eundem filium agnoscebat: quo pacto scilicet beatum quoque prophetam Isaiam simile quiddam de Christo sentientem ac dicentem inuenias: *Post te sequentur vincti ferreis manicis, & adorabunt te, & in te orabunt. Quoniam in te est Deus, & non est Deus præter te. Tu enim es Deus, & non agnouimus: Deus Israelis Saluator.* Audis quo modo *te*, inquit, *adorabunt*, & *in te orabunt*, & *in te est Deus*, & *non est Deus præter te*? *Isaiæ 45.14.*

Hæc verò dicent, templum quoque in quo inhabitauit scientes, ac Verbum quod inhabitauit haud ignorantes : adorabunt porro non id solum quod inhabitat seiungentes illud à velamento carnis, sed vnum ex vtroque ineffabili modo coagmentatum. Habitauit siquidem diuinum Verbum in proprio templo, corpore nimirum assumpto ex muliere anima rationali prædito, verùm in propriam gloriam quod assumpserat reformauit. Idcirco namque etsi soli Deo secundùm naturam adorationem deberi diuinæ litteræ doceant, nihilominus ausus est Paulus dicere,

Philip. 2 10. *Vt in nomine Iesu Christi omne genu flectatur, cælestium, terrestrium, & infernorum, & omnis lingua cõfiteatur, quia Dominus Iesus Christus in gloria est Dei Patris.* Quid verò ad illud dicemus, cùm sanctorum Euangelistarũ libros legentes Dominum nostrum Iesum Christum inuenerimus halitu corporeo in discipulos suos

Ioan. 20. 23. insufflantem, & dicentem: *Accipite Spiritum sanctum?* Rursum verò Paulus in suis epistolis ita scribit:

1. Cor. 2. 12. *Nos enim non spiritum huius mundi accepimus, sed spiritum qui est ex Deo & Patre.* Alibi verò rursum de Iudæis:

Rom. 9. 5. *Quorũ sunt promissa, quorum patres, ex quibus est Christus secundùm carnem, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Amen.* Thomas verò quidnam contrectans post rediuiuum à mortuis Christum, sa-

Ioan. 20. 29 pientissimam illam vocem emisit? *Dominus meus, & Deus meus.* Nunquid manus quoque attactu Verbum quod ex Deo Patre est percipi posse arbitrabimur? verũ, vt arbitror, desipere nos quiuis haud mediocriter dicet, si hoc per temeritatẽ ausi fuerimus affirmare. Quid verò id esset quod ille contingeret, nemini hominũ inuestigare difficile existimo. Prodeat verò iam insuper Petrus quoque ille sanctorum discipulorum princeps, qui à Sal-

Mat. 16. 16. uatore aliquando rogatus: *Quem dicunt homines esse filium hominis?* clamat apertè, *Tu es Christus filius Dei viui.* Non ait, *est in te filius,* sed cùm vnum & eundem tum ante carnem, tum post assumptam carnem agnosceret, *tu es,* inquit, *filius Dei viui.* Quid hinc porro consecutum est? beatus prædicatus est discipulus qui hoc diceret: *Beatus es Simon Bar-iona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus qui in cælis est.* Munus præterea quantum cogitatione assequi possumus præclarũ atque amplum, fideique orthodoxæ præmiũ tulit claues regni cælorum, quemadmodum scriptũ est. Hanc fidẽ & nos sequamur, nosque à Iudæorũ sensu quã longissimè disiungentes, cum illis Saluatorem omnium non

Ioan. 10. 34. sic alloquamur: *Quare tu homo cùm sis facis teipsum Deum?* sed Christum vnum adoremus, vnum confiteamur, qui vnus idemque est &

ἐρῶσι δὲ ταῦτα, καὶ τὸ ἐν ᾧ κατῴκησεν εἰδότες ναὸν· καὶ τὸ ἐνοικήσαν λόγον οὐκ ἀγνοήσαντες, προσκυνῶσί γε μὴν, οὐ τὸ ἐνοικήσαν μόνον ἀποδιελόντες ἢ προσβλήματος τὸ σαρκὸς· ἀλλ' ἕνα τὸ ἐξ ἀμφοῖν ἀῤῥήτως κεκερασμένον. κατῴκησε μὲν ὁ θεὸς λόγος ἐν ἰδίῳ ναῷ, τῷ ἐκ γυναικὸς ἀναληφθέντι σώματι, ψυχὴν ἔχοντι τὸ λογικὴν· ἀλλ' εἰς τὸ οἰκεῖον ἀνεστοιχείωσε δόξαν τὸ ἀναληφθέν. Δι' ὃ γάρ τοι τοῦτο, καὶ μόνῳ τῷ κατὰ φύσιν ὄντι θεῷ τὸ, προσκυνεῖσθαι πρέπειν, τὰς θείας ἡμῶν ἀναπτύσσουσι γραφῆς, καταθάρσησε πάλιν ὁ Παῦλος εἰπεῖν, ὅτι ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ, πᾶν γόνυ κάμψῃ, ἐπουρανίων, καὶ ἐπιγείων, καὶ καταχθονίων· καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται· ὅτι κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν θεοῦ πατρός. τί δὴ πάλιν ἐρῶμεν, ὅτε τοῖς τῶν ἁγίων εὐαγγελιστῶν εἰντυχόντες συγγράμμασι, τὸν ἡμῶν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν σωματικῶς εὑρίσκομεν τοῖς ἑαυτοῦ προσφυσῶντα μαθηταῖς, καὶ λέγοντα· λάβετε πνεῦμα ἅγιον· Παῦλος δὴ πάλιν ἀπιστέλλει, λέγων· ἡμεῖς δὲ οὐ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐλάβομεν· ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ θεοῦ, καὶ πατρός. ἑτέρως δὲ πάλιν ὡς περὶ τῶν Ἰουδαίων, ὧν αἱ ἐπαγγελίαι· ὧν οἱ πατέρες· καὶ ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς κατὰ σάρκα, ὁ ὢν ἐπὶ πάντων θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν. Θωμᾶς δὴ τίνα ψηλαφήσας μὴ τῶν νεκρῶν † ἀποβάσιν, τὸ σοφώτατον ἠφίη, Φωνήν· ὁ κύριός μου καὶ ὁ θεός μου. ἆρα καὶ τὸ χειρὸς ἁφὴν † τωμένην δυνάσθαι τὸ ἐκ θεοῦ πατρὸς οἰκοῦμεθα λόγον; ἀλλ' οἶμαι, λῆρον τις ἡμᾶς ἀμετρίως ἐρεῖ, τὸ λέγειν ἀσυνέτως ἀποτολμήσαντας. τί δ' ἂν εἴη τὸ παρ' ἐκείνοις ψηλαφώμενον, ἀδενὶ τῶν ὄντων ἐφικτὸν δυνάμενον. ἀλλ' εἰσίτω πρὸς ἅπαντα τοῦτοις, καὶ ὁ τῶν ἁγίων μαθητῶν ἡγεμὼν Πέτρος· ὃς ἁπτωθανομένου σωτῆρος ποτὲ, τίνα λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἀῤῥήδην ἀναβοᾷ· σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος· οὐκ ἔν σοί, φησὶν, ὁ υἱὸς· ἀλλ' εἰδὼς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν, ἐκ πατρὸς, ἐκ σαρκὸς, ἐκ μετὰ σαρκὸς, σύ, φησὶν, εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος. τί ἂν ἄρα τὸ ἐντεῦθεν ἐκβέβηκεν· ἐμακαρίζετο τοῦτο λέγων ὁ μαθητὴς· μακάριος εἶ Σίμων βὰρ Ἰωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ' ὁ πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· δῶρον ἦν τοῦτο οὐκ ἐκ τῶν ἐνταῦθα ἐννοιῶν ἰσόῤῥοπον, καὶ τὴν ὀρθοδοξίαν πίστεως ἀμοιβὴν ἐκομίζετο· τὰς κλεῖδας τοῦ οὐρανοῦ, καθὼς γέγραπται· ταύτην ἐκ ἡμεῖς ἀκολουθοῦμεν τῇ πίστει· καὶ τὸ συμφρονεῖν τοῖς Ἰουδαίοις ἀποῤῥιπίζοντες ὡς παῤῥωπάτῳ, μὴ λέγωμεν σὺν ἐκείνοις τῷ πάντων ἡμῶν σωτῆρι Χριστῷ, ὅτι σὺ ἄνθρωπος ὢν, ποιεῖς σεαυτὸν θεόν; ἀλλ' ἕνα † προσκυνῶμεν, καὶ † ὁμολογοῦμεν Χριστὸν, τὸν αὐτὸν καὶ λόγον

† ἄλλ. ἀαβεώσιν ἄλλ. ἀάσασιν.

† ἄλλ. προσκυνοῦμεν. † ἄλλ. καὶ ὁμολογῶ ἐκ μετ.

ἐκ θεοῦ καὶ πατρὸς, καὶ ἄνθρωπον ἐκ γυναικὸς, καθὼς γέγραπται. ἐπειδὴ γὰρ ἡμῶν ἐν πολλαῖς ἁμαρτίαις, καὶ τὸ ἐκάστου ψυχικὸν τὸ πικρὸν τύραννον ἐν ἡμῖν ἡδονῶν κατεληίζετο σίφος· ὁ θεὸς τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν πέμψας ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας, ὡς ὁ Παῦλός φησι, κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκὶ· καὶ σὺν αὐτῇ τὸν ἐξ αὐτῆς βλαστήσαντα θάνατον, ἵνα πάντας ἀναστοιχειώσῃ πρὸς τὴν ἀρχαίαν ζωήν. Ἰουδαῖοι μὲν γὰρ οἱ δείλαιοι, ταῖς τοῦ διαβόλου στρατηγίαις τὰ πάντα πειθόμενοι, τὸν τῆς δόξης ἐσταύρωσαν κύριον· ἀλλ' οὐκ ἦν δυνατὸν ζωὴν ὄντα κατὰ φύσιν καὶ θεὸν, τοῖς τοῦ θανάτου κρατεῖσθαι δεσμοῖς. τοιγάρτοι σκυλεύσας τὸν ᾅδην, καὶ πάντα τοῦ διαβόλου κενώσας μυχὸν, ἀνέστη τριήμερος· ὁδὸς καὶ ἀρχὴ ἐθύρατη ἀνθρωπεία φύσει γινόμενος, πρὸς τὸ ἀναστέχειν εἰς ζωήν, καὶ τοῦ θανάτου καταναισθέσθαι βρόχων. πάντες γὰρ ἡμεν ἐν Χριστῷ, καθὸ γέγονεν ἄνθρωπος, χωρὶς ἁμαρτίας· καὶ σπέρματος Ἀβραὰμ ἐπελάβετο κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἵνα κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιωθεὶς, νικήσῃ τὸν θάνατον, ὅτε γέγονεν ἄνθρωπος· εἰς τοῦτο γὰρ ὅλος ὁ σκοπὸς τῆς μὴ σαρκὸς οἰκονομίας ὁρᾶται καὶ βλέπει. Ἀναστὰς δὲ ὥσπερ ἡμῶν καὶ ὀφθεὶς μὲν τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς. διατρέψας δὲ βαπτίζειν αὐτοὺς εἰς ὄνομα πατρὸς, υἱοῦ, καὶ ἁγίου πνεύματος, καὶ ὅλῳ τῷ λόγῳ καταφωλίζειν τὸν οἰκουμένην, καὶ εἰς αὐτὸν ἀνέβη τὸν οὐρανὸν, συνεμφανισθῆναι τῷ προσώπῳ τοῦ θεοῦ ὑπὲρ ἡμῶν, καθὰ γέγραπται. ἵνα παράκλητον αὐτὸν ἔχοντες πρὸς τὸν πατέρα, καὶ ἱλασμὸν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ὡς Ἰωάννης φησὶ, δρομαῖοι βαδίζωμεν ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως· ἁμαρτίας μὲν ἁπάσης ἀποπηδῶντες ὄντως· διατρέχοντες δὲ μᾶλλον τὸ κατορθοῦν ἐπείγεσθαι τὴν φιλόθεον ἀρετήν· σωφροσύνῃ ἐπασκοῦντες· ἐγκράτειαν ἀγαπῶντες· παρέχωντες τὰ μέλη τοῦ σώματος ὅπλα δικαιοσύνης τῷ θεῷ· τὸν ἐν ταλαιπωρίαις μνημονεύοντες ὀρφανοὺς καὶ χήρας ἀναλαμβάνωμεν· τοῖς δεσμίοις ἐπιλαφρίζοντες· τὰ ἐκ τοῦ δέεσθαι συμφοράν, καὶ ἀπαξαπλῶς τὰ εἰς ἀλλήλους ἀγάπης ἐχόμενοι. τότε γὰρ τότε τὴν καθαρωτάτην καὶ πάντως ἀγαθὴν μητέρα νηστείαν ὑπιτελοῦμεν· ἀρχόμενοι τὴν μὲν ἁγίαν τεσσαρακοστὴν ἀπὸ δωδεκάτης τοῦ φαμενὼθ μηνὸς· τὴν δὲ ἑβδομάδα τοῦ σωτηρίου πάσχα, ἀπὸ ἑπτακαιδεκάτης τοῦ φαρμοῦθι μηνός· καταπαύοντες μὲν τὰς νηστείας τῇ δευτέρᾳ, καὶ εἰκάδι τοῦ αὐτοῦ φαρμοῦθι μηνὸς, ἑσπέρας σαββάτου· ἐορτάζοντες δὲ τῇ ἐξῆς ἐπιφωσκούσῃ κυριακῇ, τῇ τρίτῃ καὶ εἰκάδι τοῦ αὐτοῦ φαρμοῦθι μηνός· ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ex Deo Patreque Verbum, & *exmuliere homo,* Galat. 4. 4.
vt Scriptura docet. Cùm namq; multis sceleribus obnoxij teneremur, & vniuscuiusq; animi bona crudele agmen habitantium in nobis voluptatum diriperet, *Deus filium suum* Rom. 8. 3.
mittens in similitudinem carnis peccati, vt Paulus ait, *de peccato damnauit peccatum in carne*, & cum ipso mortem quę ex eo progenita fuerat, vt ad priorem nempe vitam omnes reuocaret. Ac Iudæi quidem infelices diaboli imperio vbique obsequentes Dominum gloriæ crucifixerunt. Sed fieri non poterat, vt qui natura vita, ac Deus erat, mortis vinculis detineretur. Proinde spoliatis inferis, abditisque diaboli penetralibus vndequaque vastatis ac direptis, post triduum resurrexit, factus humanæ naturæ via, initium, & ianua per quam festinare ad vitam, mortisque laqueos perrumpere liceat. Omnes enim eramus in Christo, quatenus homo factus est, absque peccato, *Et semen Abrahæ apprehendit,* Hebr. 2. 17.
vt scriptum est, *vt per omnia fratribus assimilatus mortem deuincat ex eo quod factus est homo.* Hunc enim ad finem & scopum vniuersum incarnationis mysterium refertur. Postquam verò nostra causa à mortuis rediuiuus extitit, conspectus est nimirum à suis discipulis, quibus cùm præcepisset vt baptizarēt in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, totumque Mat. 28. 19. Mar. 16. 15.
terrarum orbem prædicationis luce illuminarent, in ipsummet cælum ascendit, *vt se* Hebr. 9. 25.
præsentaret ante faciem Dei pro nobis, quemadmodum scriptum est: *vt aduocatum ipsum habentes apud Patrem, & propitiationem pro peccatis nostris*, vt Ioannes ait, *ad brauium supernæ vo-* 1. Ioan. 2. 2.
cationis contento cursu tendamus, ab omni quidem peccato impigrè refugientes, potiùs verò in eo studiosè laborantes, vt virtutis Deo inprimis gratæ partes omnes sedulò impleamus, castimoniā exercentes, temperantiam diligentes, *constituentes membra corporis arma* Rom. 6. 13.
iustitiæ Deo: memores eorum qui in ærumnis versantur, pupillos ac viduas patrocinio iuuantes, eorum qui in vinculis sunt subleuantes inopiæ calamitatē, ac mutuam denique, vt vno verbo dicam, charitatem retinentes. Sic fiet vt castissimum omnisque boni parentem ieiunium persoluamus, inchoantes quidem sanctam Quadragesimam duodecima Martij mensis, hebdomadam verò Paschæ salutaris decimaseptima mensis Aprilis. absoluentes quidem ieiunia vicesimasecunda eiusdem mensis Aprilis, extremo vespere sabbati: festum verò diem Paschæ agentes illucescente deinceps Dominica die, tertia & vicesima eiusdem Aprilis mensis; in Christo Iesu, cui gloria & imperium in secula seculorum. Amen.

Homilia nona.

Λόγ. θ'.

Dies ecce rursum sese nobis ostendit, quo preclara sanctæ solennitatis signa proferentes magna & contenta voce exclamemus: *Tempus faciendi Domino.* Aduenit enim iterum atque aduentat nobis, annuo se vertēte circulo ieiunij dies; ac veluti cùm ex orientali plaga sol primùm exoriens se supra terram effundit, ita tamen vt nondum è terra totus emerserit, fulgentes sese exerunt radij, qui nocturnæ tristitiæ mœrorem grata colorum varietate, ac pleno iucunditatis aspectu commutent. Eodem modo, vt mihi quidem videtur, diuina nostra solemnitate iam denuntiata, quidam se ex illa splendor venerationis effundit, atque interea dum suum de illa decretum Ecclesia promulgat, albescit quodammodo velut hilaritatis colore perfusus vniuscuiusq; mentis affectus; dixerimque, vt mihi persuadeo, fortasse non immeritò, etiam tempus hoc exercitationis, nimiæ tarditatis, quod illius aduentum prestolantes adhuc moretur, à vobis accusari. Afflictatur nempe atque angitur, vt credibile est, mens ad labores propensa, quod denuntiata certamina non simul cum ipsa indicentis voce proponi atque adesse videt. Proinde, nec immeritò quidem, qui tam intenso studio feratur, cum equo bellatori diuinitus inspirata Scriptura comparat, qui ita prorsus affectus est, vt *è loginquo à se bellū sanguine & voce odorari* significet. Et equum quidē per sesalacrem & erectum, cùm vehemens belli strepitus, sonitusq; armorū, tum ferri coruscantis intuitus, ac tubarum in prælijs haud vacuus terrore clangor ad belli amorē excitant atq; impellunt: hominis autē iusti animum ad diuinum certamē acuit sermo de rebus præclarissimis institutus, atq; ad diuini amoris affectū haud mediocriter excitans. Sermone igitur huius generis vti, præclarū quiddā & optabile esse, quiuis, vt arbitror fateatur. Quòd verò nos ad id minimè habiles videremur, ea res & aliquē fortè timorem incutere, & silentij cupidiores efficere potuit: sapiētes etenim seipsi norunt, vt scriptū est, nisi nos contrà diuina lex ad loquendum impulisset. *Sacerdotes*, enim inquit, *audite, & testificamini domui Iacob, ait Dominus omnipotens.* Quid autē nos sciscitari, ac domui Iacob testificari oporteat, nobis alterius prophetæ voce indicauit: *Sanctificate ieiunium, vocate cœtū, congregate senes, omnes habitatores terræ in domū Dei vestri, & clamate ad Dominū vehemēter.* Nec enim, dixerit aliquis, illotis veluti pedibus in interiorem scenam ingredi fas est, sed priùs omni facilitate morū, ac mo-

Psalm. 118. 126.

Iob 39. 25.

Amos 3. 13.

Ioel. 1. 14.

Ἄρα πάλιν ἡμᾶς τὰ λαμπρὰ τ̃ ἁγίας ἑορτῆς ἀναδεικνύντας σωτ̃ήρια, μέγα τι καὶ διαπρύσιον ἀνακραγεῖν, καιρὸς ἔ ποιῆσαι τῷ κυρίῳ. ἥκει γὰρ ἥκει καὶ εἰσιοῦσι ἡμῖν διὰ τ̃ ἐτησίαν περιφορᾶς ὁ τ̃ νηστείας καιρός. καθάπερ ἐξ ἑῴων ἄρτι κλιμάτων ἡλίου μὲν γῆς † ὑπερύπαθραι λαβόντα τὰς ἀρχὰς· εἴτα γε μὴν ἔτι τὰς αἰγλας ὠδίνοντα, αἱ λαμπραὶ τῶν ἀκτίνων περιανίσχουσι βολαὶ, τὰς ὅλας ἔ σκότους μεταπιθεῖσαι κατήφειαν, εἰς ἡδὺ γελῶσαν εὔχροιαν, καὶ ὅψιν· τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον τ̃ θείας ἡμῶν ἑορτῆς περιαγγελλούσης ἤδη καὶ περιλάμπει αὐτῆς τὸ σεμνὸν † δὴ τοῦτο τ̃ ἐκκλησίας ἀναπειθόσης κήρυγμα, διαλυκαίνεταί πως τῆς ἑκάστου διανοίας εἰς φαιδροτέραν ἕξιν τὸ † κήρυγμα· καί μοι δοκεῖ, φαίην ἄν ἴσως, οὐκ ἀπὸ σκοπ̃ μέλλοντά πως ἐπὶ καὶ καταιτιᾶσθαι ταχὰ τ̃ τοῦ ἑαδίου καιρόν. ἀλύει γ̃, ὡς εἰκὸς, καὶ βαρυύεται φιλεργὸς ὢν ὁ νοῦς, ὅτι μὴ συνεισπερέχοντας τῷ κηρύγματι τοὺς ἀγῶνας ὁρᾷ· τοι γάρτοι καὶ λίαν ὀρθῶς τ̃ ἐν προθυμίαις ὄντα ταῖς ἄτω θερμαῖς, ἵππῳ πολεμιστηρίῳ τὸ τ̃ θεοπνεύστου γραφῆς παρεικάζει λόγιον, ὡδίπως ἔχον. πόρρωθεν ὀσφραίνεται πολέμου, † σὺν αἵματι καὶ φωνῇ· ἵππον μὲν γὰρ τ̃ ὑψαυχένα, καὶ ὁ πάνδεινον δὲ πολέμου κρότου, καὶ κτύπου ἐνυαλίου, καὶ σιδήρου σιλβοντος ὄψις, καὶ τῶν ἐν μάχῃ σαλπίγγων οὐκ ἐλευθέρα † δήματος ἠχὴ, πρὸς τ̃ ὅπλα τῷ πολέμῳ παρεγείρει πρόθυμον. ἀνδρὸς δὲ ἐσίαν ψυχὴν εἰς ἀγῶνα προτρέπεται τ̃ θεῖον, λόγου τ̃ καλλίστων εἰσηγητικὸς, καὶ εἰς φιλόθεον ἕξιν μάλα διανιστὰς. λόγῳ μὲν ἂν κεχρῆσθαι τοιῷδε, λαμπρὸν οἶμαί τι τὸ χρῆμα & ἀξιοζήλωτον ὁμολογήσειεν ἂν τὸ γε μὴν † ὅπλοις ἔχοντας ἡμᾶς, εἰς τοῦτο μηδαμόθεν ὁρᾶσθαι ταχὰ ἄν τι καὶ θέος ἡμῖν προσεπέπεσε, & τρισπόητον ἔδειξε τὸ σιγᾶν. οἱ γὰρ ἑαυτῶν ὅπλων ὁμοῦ σοφοὶ, καὶ τὸ γεγραμμένον, εἰ μὴ θεῖον ἡμᾶς ὅπλοις τὸ χρῆναι λαλεῖν ἀντιτάττει νόμου. ἱερεῖς, γάρ φησιν, ἀκούσατε, καὶ διαμαρτύρασθε τῷ οἴκῳ Ἰακώβ, λέγει κύριος παντοκράτωρ. χρὴ γ̃ δή τι διαπωλύνεσθαι μὲν ἡμᾶς· διαμαρτύρασθαι γ̃ τῷ οἴκῳ Ἰακὼβ, δι' ἑτέρου προφήτου κεχρησμώδηκε, λέγων· ἁγιάσατε νηστείαν· κηρύξατε θεραπείαν· συναγάγετε πρεσβυτέρους, πάντας κατοικοῦντας τὴν γῆν εἰς οἶκον κυρίου θεοῦ ἡμῶν· καὶ κεκράξατε πρὸς κύριον ἐκτενῶς· ἃ γὰρ δή που φαίη τις ἄν, ὡς ἀνίπποις ἱέναι προσὶν ὅπλοις τ̃ ἔσω θέμις σκιρτᾶν· προκεκαθαρμένους γ̃ μᾶλλον

† ἢ. ὑπερύπαθραι.

† leg. καὶ.

† ἄλλ. κίνημα.

† σὺν ἀλαλάγματι καὶ κραυγῇ, est in lxx.

† ἄλλ. θέματος.

† Puto ὅπλησιν ἔχοντας

Διὰ

ἀφὰ πάσης ἀπιστείας· καὶ τοῖς ἐξ ἀσκήσεως πόνοις τὰ ἐπὶ τ γῆς νεκρώσαντας μέλη. τότε δὴ τότε τῶν θείων ἐπέκεινα καταπεπασμάτων ἐπείγεσθαι δεῖν, τὸ βαθὺ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεωρεῖν μυστήριον. ἃ γάρ ἐστιν οὐκ ἔστι τῆς ἄνωθεν ἡμῖν εὐλογίας πλουσίως μεταλαχεῖν, μὴ ἀκριβῶς ὁρᾶν ἑλομένοις, καὶ μάλα προθύμως τὰ τῇδε διηγγελμένα. ταῦτα τῷ λόγῳ πρὸς τὸ παρὸν ἡ πρόφασις ἐκ νομικῶν σκιωγραφημάτων ἑορτάζειν μὲν, καὶ σωματίζεσθαι τοῖς ἁγίοις μαχηταῖς ἐπιτεταγμένοι. παντηγεμαρχεῖν ἢ τοῖς ἑορτάζουσι, καὶ συμπαρεῖναι μυσταγωγόν. καὶ τίς ἡ τούτων ἀπόδειξις, αὐτὸς ὁ πάντων δεσπότης, ὅτω πρὸς ἡμᾶς ἀφὰ Μωσέως εἰπών· ἐὰν ἦτε ἐξελθητε εἰς πόλεμον ἐν τῇ γῇ ὑμῶν πρὸς τοὺς ὑπεναντίους τοὺς ἀνθεστηκότας ὑμῖν, καὶ σημανεῖτε ταῖς σάλπιγξι, καὶ ἀναμνησθήσεσθε ἐναντι κυρίου, καὶ σωθήσεσθε ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν. καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τ εὐφροσυνης ὑμῶν, καὶ ἐν ταῖς ἑορταῖς ὑμῶν, καὶ ἐν ταῖς νουμηνίαις ὑμῶν σαλπιεῖτε ταῖς σάλπιγξι· καὶ ἐπὶ τοῖς ὁλοκαυτώμασι, καὶ ἐπὶ ταῖς θυσίαις τῶν σωτηρίων ὑμῶν· καὶ ἔσται ὑμῖν ἀνάμνησις ἐναντίον τοῦ θεοῦ ὑμῶν. εἰ σκιὰν μὲν ἔχων ὁ νόμος τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, οὐκ αὐτὴν τ εἰκόνα τ πραγμάτων, καιρὸν πρὸς μάχην ἐπείγοντος οὖν ἱεροῦσθαι λαχόντας κεχρῆσθαι δεῖν ἐπιτάττει ταῖς σάλπιγξιν. ὑψηλὸν ἢ καὶ ἐστῶτα τόνον ἱέντας ἠχεῖν, εἰς ἀνδρείας ἀνάμνησιν ἐγείρειν τὸν † ὁπλιτεύοντα τοῖς μελῶν ἑορτάζουσι, τ ταῖς ὑμηδείαις πρέπουσα ποιεῖσθαι ῥυθμόν. οἱ ἢ τὰ ἐκ τ ἐντεῦθεν σκιᾶς εἰς τὴν τῆς ἀληθείας μεταπλάττοντες δύναμιν, ἀντὶ τ ἀρχαίας ἐκείνης σάλπιγγος, καὶ ἀχρεῖα καταβοῶς, τὸν διδασκαλικὸν ἐπιτηδεύομεν λόγον, παρορμῶντα μὲν εἰς εὐτολμίαν τὴν σώφρονα, σὺν τοῖς τῆς σαρκὸς κινήμασιν ἀντιπαρεξάγοντας τὴν ἐγκράτειαν· καταστρατευομένης δὲ τῶν οἰκείων παθῶν, καὶ τοῖς τῆς δικαιοσύνης ὅπλοις ἁρμόσασθαι δεῖν ἑλομένης· τοῖς γε μὴν ἔσω ἐν εὐπαθείαις καὶ πνευματικοῖς † ἀναθήμασι, τ ἀπάντων βασιλέα φύσιν ἀντιστρατεύεσθαι, σωτηρίους τε ἐωθότα, καὶ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν τὰ πάντως ἐπέκεινα θαύματος εὐφημεῖν καταρθώματα. ἡ μὲν γὰρ ὃν ἔστιν ὁ παρὼν καιρός. καί μοι δοκεῖ πολλοῖς ἂν αὐτὸν δύνασθαι † καταστρέψαι λόγον τὸν εὐστόχως μὲν γλωττῆ. νῦν ἢ τῷ πανάρχῳ ἁρπασθέντι. νῦν μὲν γὰρ ἀμειδὴ ἔτι χείματος ὄψιν, οἷά τινα κόνιν ἀποψιλοῦντος, καὶ φαεσιβρύτοις ἡλίοις ἀφαιδρυνόμενα· ὄρεσι ἢ καὶ νάπαις, δρυμοῖς τε καὶ λόχμαις ἀπονέμει πάλιν τὸ ἐν τῷ καλλίῳ θρέψαι χήμασι

† puto ὁπλιτεύοντα.

† leg. ἀναθήμασι.

† ἄλλ. καταστρέψαι λόγοις.

deratione purgatos, atque exercitationis laboribus mortificantes membra quæ sunt super terram, tum demũ diuina circum obducta vela arcanum Saluatoris nostri mysteriũ contemplantes subire oportere. Non enim vllo modo nobis licebit supernæ benedictionis vberes fructus consequi, nisi quæ hîc nobis denuntiata sunt, & magna quidem animi alacritate perficere aggrediamur. Hinc nobis hoc quidem tempore orationis occasio, ex legalibus præceptis. Iubemur nempe, & ad bella procedere, & vnà cum sanctis pugnatoribus capere arma: iubemur & hanc festiuam celebritatem agentibus duces nos ac veluti choragos præbere. Sed quodnam huius rei argumentũ? ipsemet omnium Dominus qui nos ita per Mosem allocutus est: *Si exieritis ad bellum in terra vestra contra hostes, qui insurrexerunt in vos, signum date tubis, & in memoriam redibitis coram Domino Deo vestro, & saluabimini ab inimicis vestris. Et in diebus lætitiæ vestræ, & in festiuitatibus vestris, & in neomenijs vestris clangite tubis: atque super holocaustis & sacrificijs salutaribus vestris. Et erit vobis recordatio coram Deo vestro.* Num. 10. 9. Ac lex quidem vmbram habens futurorum bonorum, non ipsammet rerum imaginẽ continens, vbi pugnæ tempus instaret, eos, quibus munus sacerdotale obuenisset, tubis vti oportere denuntiat, & illas contento & vehementi sonitu inflantes, ad fortitudinẽ excitare armatorum animos, festam verò celebritatem agentes lætitiæ accommodata modulatione oblectare. Nos autem qui adumbratas hasce rerum imagines ad veritatis traducimus facultatem, pro illa antiqua tuba, inutiliq; vociferatione orationẽ viuendi præcepta continentem amplectimur; quæ quidem ad fortitudinem prudentiæ coniunctam acuat eos qui aduersus carnis rebellantis motus temperantiæ copias opponunt, ac bellum contra proprias animi perturbationes exercent, seque iustitiæ armis indutos prodire oportere decernunt: qui verò in voluptatibus bonisque spiritalibus degunt, naturamque reginam rerum omnium venerantur, cum iis simul exultare, & egregia Saluatoris nostri facinora, quæ omnem admirationem superant prędicare ac laudibus efferre consueuit. Vernum siquidem est hoc tempus quod nunc agimus: ac mihi quidem videtur ab eo qui & linguæ facundia, & sapientia mentis excellat, multis illud verborum veluti sertis ornari posse. Ecce namq; tetrico hiemis vultu depositio, tanquam detersa puluere puris vndequaque solibus refulget, montibusq; & vallibus, & nemorosis siluarũ recessibus plenam eximię pulchritudinis speciẽ rursum largitur.

† Puto ὁπλιτεύοντα.

† ἄλλ. καταστρέψαι λόγοις.

† leg. ἀναθήμασι.

† ἄλλ. νίκημα.

† ἄλλ. θείματος.

† σωὺ ἀλαλάγματι καὶ κραυγῇ, est in lxx.

Repu-

Repubeſcit ſiquidem tellus, ac nouis frondibus vndiq; effloreſcit. Hinc lætus paſtor gratis ſtrepit modulis, ac ſtridulum calamo carmen inflans ad floridæ ac tenellæ herbæ paſcua gregem compellit: cùm ſalientem cum matre iuuenculam ad gramen depaſcendum bubulcus emittit. Ac vitium quidē ſe iam noui ſurculi proferunt, quę clauicularū adminiculis velut manibus arundines cōplectuntur, ac ſuperadiacentes ſibi arbuſculas inſiliunt. Eſt hoc illis nempe conſuetum, vt in ſublime perpetuò ferantur, ex quo vuarū eximia pulchritudo conſpici queat. Prata quoq; grata florū ſuauitate multis modis redolentia conſuetis muneribus terræ cultores exhilarant. Innumerabilia alia præterea quis adiungat, per quæ huius floridæ tempeſtatis laudes dicendo extollat. Sed non in eo multum eſt, vt arbitror, ſi tantummodo eiuſmodi laudibus effloreſcat. Quod autem alia omnia nobilitate ſuperat illud eſt, quòd reuixit hoc tempore ſimul cum arboribus natura rerum omnium quæ in terris ſunt dominatrix, humana inquā natura. Adducit ſiquidē ad nos vernum hoc tempus noſtri Saluatoris anaſtaſim, per quam omnes in nouitatē vitæ transformamur, importatam mortis corruptionem effugientes. Nec enim erat profecto rationi cōſentaneū, arborū quidem varia genera vi ac poteſtate omnia vegetantis Dei antiquam faciem reſumere, ſolum verò illū ſine ſpiritu, atq; omni cæleſtis prouidentiæ cura deſtitutū iacere, cuius cauſa ipſa quoq; arborum adinuenta procreatio eſt. Recidit itaq; nobis in hoc vnū tempus, vt cum alijs omnibus omnium quoq; quæ in terris ſunt optima natura renouetur. Rei porro totius opifex Chriſtus. Proinde ita Deus & pater apud vnum aliquē è prophetis

Sophon.3.17 loquitur: *Confide Sion, ne diſſoluantur manus tuæ. Dominus Deus tuus in te fortis, ſeruabit te, & renouabit te in charitate ſua.* Suæ namq; erga nos dilectionis tempore, quo ſcilicet noſtra cauſa factus eſt homo, reformata in ſeipſo ad vitæ nouitatem vniuerſa natura, atque ad priſtinū ſtatum traducta; quippe qui Deus eſſet, ver quoddā ſpiritale nobis exhibuit, noſq; ipſos qui animales eſſemus ob peccatū, cuius diuturno ſeruitio premebamur, ſpiritales reddidit ob pietatem. Ac ſiquidem diſcere dulce eſt, illud quoq; præterea ſtudio dignum eſt, atque optandū, vt quidnā duobus hiſce verbis indicetur, certò liceat cognoſcere. Quodnam verò ſit & quantum inter iſta diſcrimē, me quoq; annuente Paulus explicabit, dum

1.Cor.2.14. ait: *Animalis autem homo non percipit ea quæ Dei ſunt. Stultitia enim eſt illi, & nō poteſt intelligere, quia ſpiritaliter examinatur. Spiritalis autem iudicat omnia, & ipſe à nemine iudicatur.* Qui enim

ἀνηβάσκει γὰρ ἤδη καὶ νεογονεῖ φυλλάδι περλαμπίζεται· καὶ χαίρων μὲν ὁ ποιμὴν, ἡδέα μασυρίζει· καὶ λιγυρὸν ἀνιεὶς ἐκ καλάμης τὸ μέλος εἰς ὄαυλῆ, & ἁρμοφυῆ καταυλέεται πόαν, τῷ ἀγέλῃ ἀφίησι σκαίρουσαν ἢ τῷ δάμαλιν ὁμῶ τῇ τεκούσῃ † χλοηφορεῖν ἐπείγῃ ἐκκόλπος. ἡ ἀμπέλων μὲν ἄρτι νέοι τρέχουσι κλῶνες. καθάπερ ποὶ δακτύλοις ταῖς τῶν ἑλίκων † προσεκφορμαῖς τῶν δονάκων ἐπιδραπόμενοι, καὶ τοῖς προπεπηγόσι τῶν φυτῶν ἐπιθρώσκοντες. ἀεὶ γὰρ αὐτοῖς πρὸς ὕψος ἱέναι φίλον, ἵνα τὸ λαμπρὸν τῶν βοτρύων ἀμφαίνηται κάλλος. λειμῶνές γε μὴν τῇ τῶν ἀνθέων ὄωδίᾳ πολυτρόπως ὀωδιάζοντες, τῇ σωτήρει δωρεᾷ τὰς γηπονέντας ὀφραίνουσι. προσθεὶς δ' ἄν τις τούτοις μυρία ἕτερα τὸν ἀνθρωπεῖον εἰωθότα κατασεμνύνων καιρὸν. ἀλλ' ὠδὲν οἶμαι πολὺ τὸ τούτοις αὐτὸν † ἀγλαίζεσθαι μόνοις· τὸ γὰρ δὴ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἀξιωτερον, ἐκεῖνό ἐστι. συναναβιοῖ γὰρ τοῖς φυτοῖς καὶ ἡ πάντων τῶν ὑπὸ τὸ γῆς ἡγεμονεύουσα φύσις, φημὶ δὴ τὸ ἄνθρωπον· ἥκειν γὰρ ἡμῖν εἰσκομίζει καιρὸς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν τῷ ἀνάστασιν, † δι' ἧς οἱ πάντες ἀναμορφούμενοι εἰς καινότητα ζωῆς, τῷ ἐπεισακτον τοῦ θανάτου ἀμαθραίνοντες φθορὰν· ἐῶ γὰρ δὴ καὶ † ὄντως ἀπίθανον, φυτῶν μὲν εἶδη καὶ γένη πρὸς τὴν ἀρχαίαν ὄψιν ἀνακομίζεσθαι, δυνάμει δ' πάντα ζωογονοῦντος θεοῦ κἄπαυε δὲ ἄπνευ, ἀδημιᾶς ἄνωθεν λαχόντος φρονήματος, δι' ὃν κε ἡ τῶν φυτῶν ἐξεύρηται γλυφὶς· σωτρέχει τοίνυν καθ' ἕνα † τοῦτον ἡμῖν τὸν καιρὸν, τὸ τοῖς ἄλλοις ἅπασι τῶν ἁπάντων κρεῖττονα τῆς ὑπὸ γῆς σωναναπλάζεσθαι φύσιν. δημιουργὸς δὲ τούτου Χριστός. ὁ γὲν ὁ θεὸς καὶ πατὴρ δι' ἑνὸς ἐφώνει τῶν προφητῶν· θάρσει Σιών· μὴ παρείσθωσαν αἱ χεῖρές σου. κύριος ὁ θεὸς ἔν σοι δυνατός· σώσει σε, καὶ ἀνακαινίσει σε ἐν τῇ ἀγαπήσει αὐτοῦ. ἐν γὰρ τῷ καιρῷ τῆς εἰς ἡμᾶς ἀγαπήσεως, τοῦτέστιν, ὅτε δι' ἡμᾶς γέγονεν ἄνθρωπος, πρὸς καινότητα ζωῆς, ὅλως ἐν ἑαυτῷ ἀναμορφώσας τὴν φύσιν, καὶ εἰς ὅπερ ἦν ἐξ ἀρχῆς ἀναστοιχειώσας, ὡς θεὸς· ἔαρ μὲν ἡμῖν ἔδειξε νοητόν. ψυχικοὺς ὄντας, ἀπὸ τῆς πάλαι κρατήσαντος ἁμαρτίας, πνευματικοὺς ἀπέδειξε δι' εὐσέβειαν· καὶ εἶτα μανθάνειν ἡδύ, καὶ πεθεῖναι πρεπόντως ἐδάσκειν, καὶ εἰδέναι σαφῶς, τί μέν εἰη τὸ ἐξ ἀμφοῖν πεφυρμένον· πόσα δὴ καὶ † ὅσα τῶν ὀνομάτων ἡ διαφορὰ, παρήσω λέγουσα Παύλου τοῦ ὀνομάστου· ψυχικὸς δὲ ἄνθρωπος ὁ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος τοῦ θεοῦ. μωρία γὰρ αὐτῷ ἐστι, καὶ οὐ δύναται γνῶναι ὅτι πνευματικῶς ἀνακρίνεται. ὁ δὲ πνευματικὸς ἀνακρίνει μὲν πάντα αὐτὸς δὲ ὑπ' οὐδενὸς ἀνακρίνεται. οἱ μὲν γὰρ ἀθλα-

† leg. ὀιχήσονται.

† ἄλλ. χλοηφορεῖν.

† ἄλλ. προσεκφορμαῖς

† ἄλλ. τὸν.

† ἄλλ. ἐπαγλ.

† ἄλλ. διὰ ἕ.

† ἄλλ. ἵστω

† ἄλλ. ὅσα

† ἄλλ. λείαν.

ἀδιακρίτως εἰς ἅπαν ἄωλος χωρεῖν μελετήσαντες τὸ ἀναβαῖνον εἰς νοῦν. καὶ ταῖς τ' ψυχῆς ἐπιθυμίαις πάντα καλῶν ἀνέντες, ἀφορήτως ἔχουσι πρὸς τοὺς τῷ πνεύματι νόμους σωφρονεῖν ἀναπείθοντας, οὓς φυᾷ τε, καὶ πεπονθυῖαν ἐπασκῆσαι τὸν βίον. οἱ δὲ τοῖς τῷ πνεύματι νόμοις τὸ χρῆναι νικᾶν ἐπιτρέποντες, εἰς ἅδεν ἀπερισκέπτως τὰ πρακτέων † ἠχήσουν· τὸ δὲ πεφυκὸς ὠφελεῖν ἀεὶ δοκιμάζοντες· καὶ μεταθέντες μᾶλλον τὸ ἡδέως τὸ λυσιτελές. κατόπιν δὲ τοῦ συμφέροντος τῷ μὴ ἄτως ἔχον τιθέναι ἀναβάζοντες, οὕτω ἡδονὴ κατακρίνουσι· πάντα δὲ μᾶλλον ἀφακρίνουσιν αὐτοί· τίς γὰρ εἰπέ μοι † τὸν ἄτω ζῆν ἠρημένον, ὡς πονηρὸς ἐκλέγων, οὐχὶ τὸ ἰδίας μᾶλλον καταψηφιεῖται κακίας, καὶ τὰ πάντων αἴσχιστα τῆς ἑαυτοῦ † καθορμεῖ κεφαλῆς· τὸ γὰρ οἶμαι κακὸν ἀσπούστως ἀποτολμᾶν, οἷάπερ ἂν μᾶλλον θαυμάζεσθαι πέφυκε, τὸ ἐχθρὸς φαυλότητος ἀποδείξιν ἔχειν· καὶ ὁ τοῖς ἄτως αἰσχροῖς συναγορεύειν ἑαυτῷ, αὐτὸς μάρτυς τὸ ἑαυτοῦ βδελυρίας εἰσήσεται. δι' ὧν γὰρ ἔγνω τιμᾶν ἃ χρὴ ἐλέγχειν ὡς πονηρά, διὰ τούτων αὐτῶν, ὅτι μὴ πέφυκεν εἶναι χρηστὸς ὁμολογήσει λαμπρῶς. ἀῤῥώστημα δὲ τῶν ἄλλων ἔλαττον ἀδενὸς, καὶ τοῦτο ὑπάρχειν ἡ θεία διορίζεται γραφὴ, τὸ μὴ δύνασθαι φῆμι διακρίνειν ,, ὀρθῶς τῶν πραγμάτων τὰς φύσεις· καὶ ,, γὰρ οἱ λέγοντές φησι, τὸ καλὸν πονηρὸν· καὶ ,, τὸ πονηρὸν καλόν· οἱ τιθέντες τὸ σκότος ,, φῶς, καὶ τὸ, φῶς σκότος. ἄτω γὰρ οἶμαι ῥᾳδίως διέλοι τις ἂν τῶν αἰσχρῶν τὰ βελτίονα ἀπαλαίτωρόν τε τ' ἐπ' ἀμφοῖν ποιήσεται κρίσιν. ὡς εἰ καὶ φωτὸς καὶ σκότους ποιοῖτο τῷ λόγῳ διαφοράν. διὰ τοῦτο φησὶ, τοῖς εἰς τοῦτο παροινίας κατωλισθηκόσιν ὡς † λίαν δυσώπια συγχεῖν, καὶ τῷ ἐν φωτὶ τὸ δὲ σκότους ὄνομα· τῷ δ' αὖ σκότῳ τὸ δὲ φωτὸς ἀπονέμειν, οὐκ ἐρυθριᾷν. ἀλλ' ἀχὶ τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν πνευματικῶν φαίη τις ἂν τὰ τοιαῦτα ἀῤῥωξήματα· ψυχικῶν δὲ μᾶλλον καὶ πονηρῶν. ἡδοναῖς γὰρ ταῖς δὲ παρόντος βίου τὸν νοῦν ἔχοντες τυραννούμενον, ἀφεστᾶσι τοσοῦτον τοῦ ὁρᾶν ἐθέλειν τὸ ἀγαθὸν, ὡς καὶ ὅτι ποτέ ἐστιν ἀγνοῆσαι λοιπόν. ἐπειδὴ δὲ, ἃ κατ' ἐκείνους ἡμεῖς φιλόθεοί τε ὄντες καὶ πνευματικοὶ, τοσαῦτα σωμεν ἑαυτοὺς ὡσεὶ ἐκ νεκρῶν ζῶντας τῷ δι' ἡμᾶς καὶ ὑπὲρ ἡμῶν ἀποθανόντι, καὶ ἐγερθέντι Χριστῷ· καὶ ὡς ὁ θεῖος ,, ἡμῖν ὑπιτάττει Παῦλος· εἰ ζῶμεν πνεύ- ,, ματι, πνεύματι καὶ στοιχῶμεν· μὴ περιελκόμενοι πρὸς ἀλλοκότους ἡδονὰς, μηδὲ ἐξιτήλοις ἐπιθυμίαις, καθάπερ εἰς βάραθρόν τινα χώραν ἀποδημοῦντες τὴν ἁμαρτίαν· ἀλλ' εἰς τὴν τῶν ἁγίων καλλίπολιν ἀποβλέ-

† leg. οἰχήσοντες.

† ἄλλ. τὸν.

† χρ. καθαιρεῖ.

† ἄλλ. λείαν.

nullo delectu, aut iudicio adhibito quæcunq; prorsus in mentem veniunt ad ea demũ efficienda incumbere non abnuerunt, omnesq; rudentes animi cupiditatibus remiserunt, iis intolerabiles omnino sunt spiritus leges quæ nos ad temperantiã, vitamq; rectè ac laudabiliter instituendam erudiunt. Qui verò legibus spiritus primas vbiq; deferendas esse statuunt, nullã ex humanæ vitæ actionibus aggredientur inconsideratè, sed vbiq; quæ profutura sunt eligentes, ac voluptati anteferentes vtilitatem, tum ijs quæ iuuare possunt inutilia posthabẽtes à nemine diiudicantur, quin ipsi potiùs omnes diiudicãt. Quis enim, obsecro te, qui vitam sic instituerit vt maledicentiæ virus passim effundat, non suam ex eo potiùs prauitatem indicabit, ac fœdissimis suum ipse caput deuotionibus obstringet? Nam eos temere ac licẽter probris insectari, quos potiùs admiratione prosequi debuerat, summq;, vt ego quidẽ arbitror, habet improbitatis argumentũ: quiq; se tantæ turpitudinis patronum profiteri non verebitur, suo se ipse testimonio nequitiæ condẽnabit. Quòd enim ea quæ veneratione digna sunt condemnet vt mala, hoc ipso se natura minimè bonum esse haud dubiè confitetur. Morbum verò nullo alio minorem esse diuinæ quoque litteræ statuunt, si quis videlicet rerum naturas recte dijudicare minimè possit: *Væ, qui dicitis*, inquiunt, *bonum malum, & malum bonũ, ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras*. Nec enim minùs facile est, mea quidem sententia, à turpibus honesta segregare, iudiciumq; minimè ambiguum de vtrisq; ferre, quàm lucis tenebrarumq; discrimen ratione dignoscere. Vę igitur, inquit, vobis qui eò amentiæ prolapsi estis, vt ea quoque quæ maximè perspicua sunt permiscere, ac luci quidem tenebrarum nomen, tenebris rursum lucis appellationem indere non erubescatis. At nequaquam eiusmodi morbis bonos viros ac spiritales laborare quispiam dixerit, animalium potiùs, & improborũ hominũ ista sunt. Nempe cùm illorum mens tyrannide huius vitæ voluptatum oppressa teneatur, tantum ab eo absunt vt bonum amplecti velint, vt ne illud quidem quid sit queant dignoscere. Quoniã verò nos haudquaquam illorum similes, verùm & Dei amantes, & spiritales sumus, sistamus nos ipsos tanquam viuentes ex mortuis Christo, qui nostræ salutis causa mortuus est, & surrexit. ac quemadmodum nobis diuinus Paulus præcipit: *Si viuimus spiritu, spiritu & ambulemus*, nec peruersis voluptatibus abstrahamur, nec à fluxis cupiditatibus in peccati veluti barathrum nos deduci patiamur, sed oculis in Sanctorum pulchram ciuitatem

Isaiæ 5.20.

Gal. 5.25.

intentis cælestem Ierusalem, quæ est mater nostra, omni moderatione sobrietateq; adhibita vitam nostram momentis omnibus illustrem reddamus, rectaque præterea ac minimè dubia fide Dominum nostrum pro meritis veneremur, illius memores quod scriptum est: *Diliges Dominum Deum tuum ex tota anima tua, & ex totis viribus tuis.* Omnem verò dilectionis mensurã vt impleamus præcipiens, nullatenus diuisam in partes, aut aliò abstractam, Deum integra fide venerari iubet, nihil prorsus in fide mancum, aut imperfectum in ijs quæ ad pietatem pertinent cogitantes, nihil videlicet quidquã boni de diis commentitijs opinantes. Propterea namque alibi: *Non erunt tibi Dij alij præter me.* Si quis namq; se facilem ad defectionem mutationemq; sententiæ præbeat, atq; ad res vetitas nullo negotio adduci patiatur, suam ipse pusillitatem animi nimiam haud dubiè prodit, ac se ridiculum etiam in rebus leuissimis ostendit. Et quidem nos hominibus qui ob summam sympathiæ exercitationem perfectos habitus assecuti sint, & iam solidiore cibo exsaturari consueuerint, non admodum necessaria loqui hoc tempore ego quoq; facilè intelligo. Sunt enim hæc *elementa & principia exordij sermonũ Dei*, vt Pauli verbis vtar. Non ero tamen in rebus hisce vulgaribus explicandis longior, sed mihi nunc quidem vt ignoscatur petam, & illis vtar nostri Saluatoris verbis: *Non est opus valentibus medico, sed malè habentibus.* Qui namq; sana mente intrinsecus vigeat, quamuis medici auxilio destituatur, stabit is nihilominus; at qui ægra valetudine cordis laborat, multa ei curatione opus est; nec enim aliter morbi vexationem effugiat. Porro nostra per exempla decurret oratio. Arbores siquidem bene à radicibus constitutæ, multisq; caudicibus ramorum egregiè firmatæ, cùm se in altitudinẽ longè lateq; diffundunt, tum verò ventorũ exuberantiã penitus contemnẽtes, etiamsi magno atque intolerabili impetu sibilantes circunfundantur, securæ consistũt. Quæ verò non multum adhuc excreuerunt, tenellæq; ac recentes ex telluris fœtæ sinu nunc primùm emergunt, non paucis illæ adiumentis fulciri debent. Tanta in iis namq; est imbecillitas, quanta & temporis quo adoleuerũt breuitas, & ita debili stant vestigio, vt vel vna quandoque perflantis spiritus impressione disijci à fundamẽtis queant. Has autem simili prorsus modo quo iuuenes primæuo ætatis flore pubescentes constitutas esse arbitror. Nam quibus stabilis ac penitus in diuino amore obfirmata mens est, ac validas fidei in Deum radices egerunt, manẽt inconcussi prorsus, quamvis

Deut. 6. 5. Mat. 22. 25. Exod. 20. 3. Hebr. 5. 12. Luc. 5. 31.

ποντες τὴν ἐπουράνιον Ἱερουσαλὴμ, ἥ τίς ἐστι μήτηρ ἡμῶν, διὰ πάσης ἐπιεικείας καὶ νήψεως τὸν οἰκεῖον καταφαιδρύνομεν βίον· ὀρθῇ δὲ πρὸς τούτοις καὶ ἂν ἐνδοιάστῳ τῇ πίστει τὸν ἑαυτῶν δεσπότην ἀντιτιμήσωμεν, τὸ γεγραμμένον ἔχοντες εἰς νοῦν. ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου. ἅπαν δὲ ἡμᾶς τὸ τῆς ἀγαπήσεως μέτρον ἀνατιθέναι προστάττων διαμοιρηθὲν οὐδαμῶς ἢ ἐφ' ἕτερόν τι παρηλκυσμένον, ὁλοκλήρῳ τῇ πίστει κελεύει τιμᾶν, μηδαμῇ νοοῦντας τὸ ἐν πίστει βραχὺ, καὶ ἀτελὲς εἰς † εὐσέβειαν· ἤγουν ἀπονέμοντάς τι καὶ δόξης ἀγαθῆς τοῖς οὐκ οὖσι θεοῖς. τοιγάρτοι καὶ ἐπιφέρει λέγων· οὐκ ἔσονταί σοι θεοὶ ἕτεροι, πλὴν ἐμοῦ. τὸ γὰρ εὔκολον εἰς ἀπόστασιν καὶ παρατροπὴν, καὶ ἐφ' ἃ μὴ θέμις εὐπάροιστον, μικροψυχίας μὲν ἁπάσης ἀπόδειξιν ἂν ἔχοι σαφῆ· καταγέλαστον δὲ καὶ ἐν τοῖς μηδενὸς ἀξίοις ὁρᾶσθαι ποιεῖ. καὶ ὅτι μὲν τοῖς εἰς τελείαν ἕξιν, διὰ τῆς εἰς ἄκρον συμπαθείας ἐξησκημένοις κατεισθισμένοις τε ἤδη τῆς στερεωτέρας ἀναπίμπλασθαι τροφῆς, οὐ σφόδρα λαλοῦμεν, ἔν γε τῷ παρόντι τὰ ἀναγκαῖα συνίημι κἀγὼ· στοιχεῖα γὰρ ταῦτα καὶ ἀρχαὶ τῶν λογίων τοῦ θεοῦ, κατὰ τὸν τοῦ Παύλου φωνήν. ἀλλ' οὐκ εἰς μακρὰν μὲν ἐκείνης τὰ συνήθη διαλέξομαι· συγγνώμην δὲ ἔχειν εἰς τὸ παρὸν αἰτήσομαι, καὶ τοῖς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἀποκεχρήσομαι λόγοις· οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἰατροῦ· ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. ὁ μὲν γὰρ οἴκοθεν ἔχων ὑγιᾶ τὸν νοῦν, καὶ εἰμὴ τούτων παρακαλούντων τύχοι, πάλιν οὐδὲν ἧττον στήσεται· ὁ δὲ ἀσθενὴς τὸν καρδίαν, πολλῆς ἂν δέοιτο τῆς ἐπικουρίας· οὐ γὰρ ἂν ἑτέρως διακρούσαιτο τοῦ πάθους τὸν ἐπήρειαν. ἥξει δὲ ἡμῖν διὰ παραδειγμάτων ὁ λόγος. τὰ μὲν γὰρ εὔριζα τῶν φυτῶν, καὶ περιπληθέσι τοῖς † πρέσμοις καλῶς ἱδρύσθαι πεπιστευμένα, πρὸς ὕψος μὲν ἀναθρώσκει μέγα καὶ πολὺ, δι' οὐδενός τε παντελῶς ποιούμενα λόγον τὰς τῶν ἀνέμων πλεονεξίας διαπέπηγεν ἀσφαλῶς, κἂν πολλῷ καὶ ἀφορήτῳ διασυρίζουσαι ῥόθῳ ὁρμῆς περιχεῖσθαι σπουδάζωσι· τὰ δὲ μὴ λίαν ἁδρυνθέντα τῶν ξύλων, τρυφερώτερα δέ πως ἔτι καὶ νεοπαγῆ καὶ ἄρτι τῆς αὐτὰ τεκούσης ὑπερκύπτοντα γῆς, οὐκ ὀλίγων ἂν δέοιντο τῶν ὑπορθωμάτων· ἔνεστι γὰρ τοσοῦτον ἀσθενείας αὐτοῖς, ὅσον καὶ χρόνου σμικρότητος, σφαλερωτάτην δὲ οὕτως ἔχει τὴν στάσιν, ὡς ὑπὸ μιᾶς ἔσθ' ὅτε πνεύματος προσβολῆς καταῤῥιπτεῖσθαι τῶν βόθρων· νεανίαις δὲ κεῖσθαι τοῖς ἄρτι ἀκμάζουσι προθήβαις ἐν ἴσῳ τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον· οἱ μὲν ἤδη πρὸς ἀσφαλῆ καὶ τὴν ὄντως φιλόθεον ἀναδραμόντες διάνοιαν, καὶ τῇ πίστει τῇ εἰς θεὸν ἐῤῥιζομένοι, καλῶς διαμένουσιν ἀκλόνητοι,

Fort. ἄνευ ἐνδιάστου τῆς πίστεως & sup. ὀρθῆς.

† ἄλλ. ἀσέβειαν.

† ἄλλ. πρίμνοις ἢ πρέμνοις.

καὶ

† ἄλλ. καὶν. †leg. τρυφερεῖν.

† ἀλλ. ἰμῖν

† ἄλλ. ἰερμῦ. †leg. ὥρα.

† ἄλλ. νόμῳ.

† ἄλλ. πρὶν μνοις ἢ πρεμνοις.

† ἄλλ. ἀστεβειαν.

† ἄλλ. ἀλύς τῆς ἐνεγκάσης ἐστρημέν. † ἀλύει ἢ τὸ ἐντεῦθεν, καὶ πατρίδ. μὲν τῆς φιλαιτίας ἐρᾷ· καὶ μὲν καὶ πατρῴοις ἐπιθαυμάζεται νόμοις ἀμφύρως ἔχει. εἶτα πρὸς τὸν ἄνωθεν ἡμερότητα μεταπεθὲς, γνώμην τε τὴν ἑαυτοῦ, καὶ σὺν ἐκείνῃ τὴν ἀμάξιταν, προσκεχώρηκε βασιλεῖ, καὶ τὰς τοῦ πράγματ. αἰτίας εἰπὼν· ὡς εἴη μὲν σφόδρα φιλόπατρις· † νόμων δὲ τῶν ἡμέρων ἐρᾷ, τιμῆς ἠξιώθη καὶ γερῶν. ἆρ' ἂν, ἐρήσομαι γὰρ ὑμᾶς τοῦτο οὗ ἀκροώμενος· ἐχὶ τὸν τοιοῦτον οἴεσθε, βαρβαρίζοντα μὲν ἔτι, καὶ φρονεῖν τὰ ἐκείνων, ὡς ἐφ' ἅπασιν εὐλόγως ἂν ἐγκλῆναι τοῖς κακοῖς, καὶ κολάσεως εἰδ. τὸ αὐτὸ πρέπον σὺν ἔχειν· ἐρρέναντά γε μὴν τοῖς εἰρημένοις ἐξ ὀρθότητ. λογισμῶν· καὶ ἀκατηγόρητον τῷ τιμήματι τὴν ἔυνοιαν ἀποσώζοντα, καὶ τῶν ἔτι μειζόνων

† ἄλλ. πρὶν μνοις ἢ πρεμνοις.

† ἄλλ. ἀστεβειαν.

præmiis cohoneſtandũ? Nullam, vt ego quidem exiſtimo dubitationẽ hæc habet oratio. Igitur ex ea quam nunc attulimus velut rei imagine, ad ipſam veritatem percipiendam progredi oportere affirmo. Age namque ad primam noſtri generis originem animum referẽtes, quę in primo homine facta ſunt cogitemus, atque ad ea quæ diximus proportione ſeruata cõmentationẽ traducamus. Erat ille omnibus bonis refertus, atq; ad ſummũ eius quę apud nos eſſe poteſt felicitatis peruenerat, ita vt etiam rerum omniũ dominus conſtitutus eſſet, niſi diuinæ iuſſionis præceptũ dolo captus violaſſet. Verùm etiamſi hoc illi ſic euenerit, non tamen illum ab vnius atque veri Dei cultu & veneratione deſciuiſſe meritò quiſpiam affirmet. Etenim gemini quoq; liberi quos primos ſuſcepit, eorum quæ apud ipſos inueniebantur primitias numini obtulere. Deum ſcilicet venerari natura nouerat, nec lege vlla quæ hoc præciperet indigebat. Atq; Abel quidẽ de grege, Cain verò de terræ frugibus munera pro beneficiis acceptis perſoluere ſoliti ſunt. Nam alter quidem armentis præerat, alter arborum alturam præ cęteris amplexatus hãc exercebat. Sed breui tempore hominibus ſemper ad deteriora labentibus, ac prauitatis morbo in dies magis magiſq; ingraueſcente, peſſum iuit, ac ſublata funditus eſt lex à natura diſſeminata, quæ vnũ agnoſcendũ eſſe Deum ſuadebat. Emerſit porro præter alia mala deorũ quoq; multiplicitatem aſſerentium error, diſciplina nefaria prorſus, ô fratres, & in qua ſe tota diaboli amarulẽtia penitus effuderit. Putabat enim oportere non nos ſolùm à diuina amicitia ob peccatum quod ab ipſo immiſſum fuerat excludere, ſed etiam veri Dei cognitione priuatos execrandos ac deteſtabiles reddere. Hæc illi namque via qua nos omnibus fortunis omnino euerteret, ſola relinquebatur. Metuebat ille ſiquidẽ, vt credibile eſt, ne fortè dum nos vero Deo adiungimus, omniumq; rerum conditorẽ ſtudiosè inquirimus, excutiamus illius in nos impotẽtis dominatus iugum, atque ad antiquã naturæ noſtræ pulchritudinem feſtinare contendamus. Hanc igitur ob cauſam noſtræ mentis oculum turbauit, ac peregrinitate idololatriæ indutum hominẽ captiuum veluti quendam vinculis oneratũ, qui priùs liber erat, abduxit. Sed non potietur fraudulentus hac præda, quemadmodũ † ſcriptũ eſt: nec enim illi ex animi ſententia rerum exitus proceſſerunt. Bellum nempe cum Deo ex amentia infelix gerit, ac mihi videtur nonnullos in mari nauigãtes imitari, qui dum artis rudes cum reflantibus ventis luctantur, cum naui ſimul ipſi periere. Affulſit

† *Fort.* vt verbo dici ſolet. *Olet enim Prouerbium.*

ὑπάρχειν ἄξιον; ἀλλ' οἶμαι σαφὴς ὁ λόγος. ἀκοὴν δὲ τοῦ παροιθέντος ἡμῖν ῥητέον, ὡς ἐν εἰκόνος σχήματι, καὶ ἐπ' αὐτὸν ἰέναι φημὶ δεῖν τὸν ἀλήθειαν. Φέρε δὴ ἂν ὅπῃ τῷ λόγῳ ἀναθεμένοντες τοῦ γένους, τὰ ὅπῃ τῷ πρωτοπλάστῳ λογισκεψώμεθα, κατὰ τὸν ἴσον τοῖς εἰρημένοις, † ἀναλόγως διεξάγοντες τὸ θεώρημα· † ἀναλογίαν. ἐκεῖνο γὰρ παντὸς ἀνάπλεως ἀγαθοῦ, καὶ εἰς λῆξιν τοῦ ἀνωτάτω τῆς ἐν ἡμῖν δίκης μίας, ἧς ἂν καὶ μέχρι παντὸς κατέσχε κύριος, εἰμὴ τὸν θείαν ἐξ ἀπάτης ὠδεδεσμήκει ἐντολήν. ἀλλ' εἰ καὶ τοῦτο συνέβη παθεῖν, τὸν γῆν τὸν ἕνα καὶ φύσει θεὸν προσκυνεῖν τε καὶ σέβειν ζημιωθεὶς, ὃ καλῶς ἔχει· τοι γάρτοι καὶ ἡ πρώτη τῶν ἐξ αὐτοῦ γεγονότων ὑῶν ξυνωρὶς, αὐτῷ προσενόμιζε τῶν διῃρημένων τὰς ἀπαρχάς. θεὸν γὰρ ἡ φύσις ἤδει τιμᾶν, νόμος † πρὸς τοῦτο δεηθεῖσα μηδενός· καὶ ὁ μὲν † ἄπ. Ἄβελ, τοῖς ἐξ ἀγέλης· Κάιν δὲ τοῖς ἀπὸ προσφ. τῆς γῆς ἐτέλουν τὰ χαριστήρια. ὁ μὲν γὰρ ἡγεῖτο ποιμνίων· τῷ δὲ χρήσιμον ἐδόκει τὸ φυτουργεῖν, καὶ τοῦτο ἐπράζετο. κατὰ βραχὺ δὲ τοῦ γένους ἀεὶ πρὸς τὰ χείρω διολισθαίνοντος· καὶ πολὺ τῆς πολαιᾶς εὐσεβείας αἰσχίονα νοσοῦντος κακίαν· ὁ μὲν τῇ φύσει καταπαρμένος διωλώλει τε, καὶ πεπάτητο νόμος, καίτοι θεὸν ἀναπείθων εἰδέναι τὸν ἕνα καὶ μόνον· πρὸς δὲ τοῖς ἄλλοις ἅπασι κακοῖς καὶ ἡ πολύθεος πλάνη μάθημα δεινὸν, ὦ ἄνδρες ἀδελφοὶ, καὶ τῆς τοῦ διαβόλου πικρίας λῆξιν ἔχων τὸν ἀνωτάτω· † ὥστε γὰρ δεῖν, † χρ. ὤφελ. ἐχὶ μίνης ἡμᾶς τῆς πρὸς θεὸν ἐξῶσαι φιλίας διὰ τὸν εἰσποίητον ἁμαρτίαν, ἀλλὰ καὶ γνώσεως ἀληθοῦς νοσοῦντας τὸν ἐρημίαν, † βελυρὰς ἀποφλῶσαι καὶ διεπυσμένους. † χρ. βδελυρὰς. ἐπὶ γὰρ ἄτω καὶ ἐχ ἑτέρως εἰς τελεωτάτην καταστροφὴν τὰ καθ' ἡμᾶς † καταγαγεῖν· ἐδεδίει ἢ ὡς εἰκὸς μὴ ἄρα τῷ φύσει † ἄλλ. ἀγαγεῖν. προσιόντες θεῷ, καὶ τὸν τῶν ὅλων δημιουργὸν εἰδέναι καταδάζοντες, ἀποσεισώμεθα τῆς αὐτοῦ πολυνεξίας τὸν ζυγὸν· πρὸς δὲ τὸ ἀρχαῖον τῆς ἑαυτῶν φύσεως ἀναθεῖν ἑλόμεθα κάλλος. ταύτης τοι τῆς αἰτίας ἕνεκα, τὸν τῆς ἡμετέρας διανοίας πεπόλωκεν ὀφθαλμὸν· εἰς ταῖς ἐπεισάκτοις ψευδολατρείαις ἐνδήσας τὸν ἄνθρωπον, πεδήτῃ ὥσπερ τινα, καὶ ὃν † δορυκτήτῳ τάξει † χρ. δορυκτήτε. τὸν ἐλεύθερον ἐποιήσατο. ἀλλ' οὐκ ἀπατεύξεται δόλος ἥρας, κατὰ τὸ γεγραμμένον. ὁ γὰρ σκεβέβηκεν αὐτῷ κατὰ νοῦν τῶν πραγμάτων τὸ τέρας. θεομαχεῖ γὰρ ἐξ ἀνοίας ὁ δήλαις· καί μοι δοκεῖ τοῖς ἐν θαλάσσῃ πλωτῆρσι τὰ ἴσα παθεῖν· οἱ ταῖς τῶν ἀνέμων ἀντιπνοίαις ἀτέχνως προσερίζοντες, αὐτῇ νηὶ διωλώλασιν. ἐπέλαμ-

ψε

ψε γὰρ ἡμῖν ὁ μονογενὴς τ̃ θεοῦ λόγ@, καὶ τῶν ἐκείνε δεσμῶν ἐξείλετο· καὶ ἀντ' αἰχμαλώτων ἔδειξεν ἐλευθέρους. Ταυτὶ ἡ πρὸς τὸ παρὸν ἀναγκαίως ἡμῖν εἰσενεμήθη τὰ διηγήματα· †ὠφήθην γὰρ δεῖν ἐπιδεῖξαι χρησίμως ὡς ἐρχαῖον μέντοι χρῆμά ἐστι, καὶ τῇ φύσει συναναδειχθὲν ἡ εἰς θεὸν ἐπίγνωσις, τ̃ ἕνα & ἀληθῆ· ἐπείσακτον ἢ καὶ δυσρεπίας ἕυρημα τὸ πολυθεον νόσημα. ἀλλ' εἰ & τῆς ἐκείνε τυραννίδος ἡπτώμθοι, & τ̃ ἀφόρητον ὦκν ἐνεγκόντες πλεονεξίαν, ἐπλανήθημεν πολλ, & λελατρεύκαμθν τῇ κτίσει παρὰ τ̃ κτίσαντα· οὐρανῷ, & ἡλίῳ, καὶ σελήνῃ, & ἄστροις, καὶ γῇ, & ὕδατι τὸ τ̃ θεότητ@ ὄνομα χαρισάμθοι, καὶ ἀριθμὸν κρείττονα τ̃ σωτηρίαν †ἐπαυξάμθοι· πῶς οὖν ἐτι μεθα λοιπὸν τ̃ ἐκ' ἐκείνοις αἰσχύνην, & τ̃ ὕτω βδελυρᾶς ἀπάτης λελυτρωμένοι διὰ Χριστὸν, πιστοὶ καὶ ἀληθεῖς θεοσκώπται τ̃ τιμήσαντ@ διαμένωμθν· & μὴ ἐν ψιλῇ μθν γλώττῃ τὴν πίστιν· τὴν δὲ ἀπιστίαν εἰς νῶν ἔχοντες, ἁλισκόμεθα. μὴ ἡ σλαπέσθω μέν τις τοῖς ἔξωθεν σχήμασι τ̃ χριστιανὸν· κρυπτέτω ἡ πρὸς τὰ εἴσω τὸν εἰδωλολάτρλω. εἰ μὲν †ὅλων ἐπι †βαρβαρίζειν τὴν γνώμλω, τί τὰ βασιλέως φρονεῖν ὑποκρίνεται; ἄρκτον οἴδε & κρατοῦντ@ ὑπαπιστεῖν τ̃ ἐλευθερίας ὁ νόμ@, & τὸν πρόδοτλν ὦ τάν· & δὲ παρ' ὧ τὰ τ̃ ἐχθρῶν †ἐναμείβσιν, ἀλλὰ τὸν σωσθθέντα γνησίως, & ὅ, τῳ τ̃ νικᾶν τὰς ἀντεξάγοντας †ἀπευκτὸν· τὸν ἢ δικαίως ἐν ἤθει καὶ †τρόπον βδελυρόντε & μιαρώτατον, & παντὸς εἶναι φαῖεν ἂν ἐπέκεινα κακοῦ· καίτοι καὶ τοῖς παρ' Ἕλλησι παιζομένοις ταυτί πως εἰρῆσθαι, καὶ λίαν ὀρθῶς ὁμολογήσειέ τις ἄν. †ἀλλὰ πρὸς ἄλλας μὲν ὑποπτεύτας καὶ βωμολόχους, καὶ ἑτέροις ποτὲ αὐλὰς ὀνομαζομένοις, καλλιεπεῖ μοι †δοκεῖ φρονοῦντες ὀρθότατα. ἐπιθυμῶ δ' ἤδη τινὸς τ̃ παρ' ἐκείνοις λεγόντ@ σοφῶς, ὡς ἐν ἔσω τ̃ ᾅδε ποιοῖτο πύλας, οὐ τ̃ ἕτερα μὲν καταχωννύτας εἰς νῶν ἑτεροῖα ἢ διὰ γλώττης ἀναπύοντας. χρῆμα γὰρ ὄντως ἀνοσιώτατον ἀπάτη καὶ δόλ@, αὐτὰ δι' ἑαυτῶν ῥᾳδίως ἐξελεγχόμενα· & τ̃ ἁπασῶν ἀπωτέρω κατηγορουμένους φαυλότητα. Τί γὰρ οἴει χρῆναι σιγᾶν. Τί ἢ & κρύπτεις ἐν σκότῳ τὰ κ' νῶν σοι πεπραγμένα; ἆρ' ἔχει δι' αὐτὰ & μόνα, τὸ λανθάνειν ἐπαίρεσθαι, τὸ ἐπ' αὐτοῖς ἂν αἰσχ@ ὁμολογῆσαι; καὶ ἀκρύπτε γάρ τις ὦ ἐλπίσε, τὰ οἷα περ ἄν τις ἐπιμελῶς δικαίως, & τὸ ἐκ τ̃ παῤῥησίας ὦκν ἔχοντα φαιδρὸν· ὦκν ἐκεῖνο δὴ πάντως, ὃ θαυμάζεσθαι πέφυκε. εἰ μὲν ἴσθι ὧν οἰσθα φρονῶν τὰ θαυματ@ ἄξια, τί μὴ πᾶσιν ὑπ' ἀρχῆς γνώριμ@, οἷος εἶναι & πέφυκας; εἰ δὲ τοῖς εἴσω κεκρυμμένοις ἐπερυθριᾷς, καὶ προκάλυμμα τῶν ἀφανεστέρων, τὸν ὦκ αὐτοῖς ἐοικότα προσπλάττῃ λόγον;

sit etenim nobis vnigenitũ Dei Verbũ, nosq; ab illius exemptos vinculis pro captiuis liberos effecit. Hæc autem à nobis hoc tempore de his rebus necessariò instituta oratio est. Censui namq; vtile esse ostendere, antiquam esse, & cum natura simul nobis propositam vnius & veri Dei cognitionẽ; morbum verò illum multos Deos colentiũ adscititium peregrinumq; ex peruersitate morum extitisse. Sed quamuis diaboli tyrannide superati, & impotentiam illius intolerabilem non sustinentes seruiuimus creaturę contra creatorẽ, cælo, soli, lunæ ac stellis, telluri & aquæ diuinitatis nomen impartientes, atq; innumerabilem deorum multitudinem describentes, vitemus in posterum eiusmodi turpitudinẽ, atq; à tam execrabili errore per Christum liberati, fideles verosq; adoratores eius qui pro nobis pretiũ exoluit, perpetuò exhibeamus; nec fidem verbo tenus præferentes, animo verò infidelitatẽ seruantes deprehendamur. Neque verò quisquã externo habitu se Christianum simulet, intus verò latentem idololatram gerat. Nam si toto adhuc animo fauet barbaris, quid ita se Regis amicũ fingit? Longè optimũ, ô amice, lex libertatis imperantis propugnatorem, non proditorem putat: nec eum cui res hostiũ potiores, sed qui pugnãtibus strenuè opitulatur, neq; aduersariorũ cladem suam calamitatẽ ducit: hominẽ verò in agendo versutum ac tectum execrabilem & abominandum, & quacunq; demum lue pestilentiorẽ dixerim. Et quidem à poëtis quoque Græcorum idem prorsus verissimè affirmatum fuisse quispiam non abnuat. sed præter cætera impostores ipsos & sacrilegos & aliis quibusdã eiusmodi nominibus appellãt, in hoc, vt mihi quidẽ videtur, optimè sentiẽtes. Quendã etiam †ex illis audiui apertè dicentẽ, sibi non minùs quàm †inferorũ portas inuisos esse eos qui alia quidẽ animo occulunt, alia verò lingua effundunt. Res est enim proculdubio iniquissima, fraus & dolus, quæ se ipsamet facilè produnt, & omniũ maximam improbitatem facilè coarguunt. Quid enim arbitraris te vti oportere silẽtio? Quid verò etiam occultas tenebris, ea quæ apud animũ tuum magni facienda existimas? An non vel ob hoc vnum, quod latere tam studiosè cupis, eorum turpitudinẽ confiteris? Ea namque quispiam occultat, ô vir optime, quæ meritò alius reprehendat, nec vllum habent ex loquendi libertate splendorẽ, at non illa quæ prorsus admirari decet. Nam si ea quę sentis admiratione digna censes, quid ita non te qualis es, talem quoq; ab omnibus agnosci pateris? Si autem ob illa quæ celas animo erubescis, velumq; ijs obscurissimũ, ora-

† χρ. ὠφήθειν. ἄλλ. ὠφήθλω. vel del. δεῖν.

† ἄλλ. ἐπαυξάμθοι.

† χρ. ἀναλογίαν.

† ἄλλ. ἐν ἀμείνωσιν.

† ἄλλ. τρόπῳ.

† χρ. ἀφεπ.

† χρ. βδελυρὸς.

† ἄλλ. ἀγαγεῖν.

† χρ. δοκιτεύειν.

† Homerũ.

† Respexit ad illud Homeri Iliad. 9. vlt. 312. Ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνος, ὅς

tionem scilicet ijs minimè congruentē præ-
texis, atq; ex eo tibi glorioſam opinionē ho-
minis quæ recta perhibentur ſequentis con-
ciliare ſtudes; quid ita non ijs quoque valere
iuſſis, totus vndiq; probitatis ſplendore col-
luces? ac non & ijs quæ cogitas affinia loque-
ris, & ijs quæ loqueris congruentia vt ſentias
tibi perſuaderi ſinis? Simplex etenim hoc pa-
cto fueris, ac ſummæ laudis cumulum pror-
ſus impleueris. Nec verò dubito quin hoc
ipſo tempore pertinaciam deponant ij quoq;
qui orationi à nobis hac de re inſtitutæ ſta-
tuerant aduerſari. Cùm enim apud omnes in
confeſſo ſit eſſe Chriſtum, quiſnam ſi hac de
re ambiguus ſit, accuſationē amentiæ queat
effugere? Quoniam verò rectum ac præclarū
exiſtimo ex ipſa quoq; diuinitus inſpirata Scri-
ptura eiuſmodi confirmare, age diuina tibi
oracula proponamus, ex quibus Deo hypo-
critam omnino diſplicere, quin potiùs apud
illum execrabilem eſſe, ac duplicis animi cri-
mine accuſari certiſſimè comprobetur. La-
borabant nempe hoc morbo iam olim Iſraë-
litę quidam, ſibiq; ſupra modum legis man-
data cordi eſſe ſimulabant, ac legis conditō-
rem ſurſum deorſum lingua verſantes, alia
quidem ſibi animo agitanda eſſe ſtatuebant,
tum vnuſquiſq; ſua ſententia quod ipſi ſoli vi-
ſum eſſet, id tanquā ab omni reprehenſione
alienum tueri ſtudebat. Quidnam igitur de
Iſai. 29.13. ijs Deus prophetæ voce locutus eſt? *Appro-*
pinquat populus iſte ore ſuo, & labijs ſuis gloriſicat
me; cor autē eius longè eſt à me. Stultè enim adorant
me. Annō etenim fruſtra adorare fatebimur,
ac fictam omnino ſpuriamq; venerationem
deferentes ad Deum illos accedere, qui men-
te quidem à Deo alieni ſunt, creaturæ con-
tra ipſum ſeruientes, ſolùm verò de Chriſti-
anorum rebus loquuntur, ac phaleratis ver-
bis diuinam religionem ficta ſpecie ſimula-
tionis oſtentant. Tum inuenietur aliquis qui
cum eiuſmodi hominibus ſentiat. Nempe
ſi quis exiſtimat nullam à ſe verſutiæ ac doli
rationem exigendam, nec ex eo quòd Deo
mentitus ſit, acerba ſibi ſupplicia propoſita
eſſe putat, vafritiem is amplectatur, & eum
qui meliora ſuadet delirare ſibi perſuadeat.
Ac ſi grauis admodum pœna eos qui ita af-
fecti ſunt manet, cruciatuſque, & vltio, o-
mneque ærumnæ genus, atque implacabiles
flammæ vel inuitos excipient, quidni po-
tiùs ego illum inſanire arbitror, qui ab illegi-
tima voluptate victus, eam ſuæ ipſius animæ
ſaluti anteponit? Nempe voluptatis libido,
nec aliud quidquam idololatriæ morbum
efficit. Quæ quidem res quàm periculoſa ſit,
conſentaneum eſt, opinor, vt explicemus. Nam vnius quidem eorum qui noſtri
ordinis, aut non multū ſupra nos ſunt impetum facilè quiſpiam euitauerit, aut vires

γον, σεμνοτέραν τῶν ὀρθῶς ἔχειν πεπισ-
μένων, δι' αὐτὸ τὸ δόξειν θηρώμενος; ἵ
μὴ κἀκείνοις ἐφῳδὴν φεύξας, ὅλ⟨ον⟩ δι-
ελόσκῃ λαμπρός; ἀδελφὰ μὲν τοῖς εἰς τὸ
εἴσω λαλοῦσι· συγγρῇ δὲ τοῖς λόγοις φρονεῖν
ἀναπεπεισμέν⟨ον⟩. ἀπιθὲς γὰρ ὁ τοιοῦτ⟨ος⟩ ἑ
ξῆς πρὸς ἄκρον ἰόντας ἐπαίνῳ μεσοῦν· ἢ αὐ-
τόθεν εἶναι καταβαλεῖν τὸ φιλόνεικον, καὶ
τοῖς πρὸ τούτου λόγοις ἡμῶν ἀντεξαιρεῖσθαι
δεῖν ἠρημένον. τὸ γὰρ †ἕως εἰς χρηστὸν παν- † ἄλλ. ὡς
ταχόθεν ὁμολογούμενον, ἵνα ἂν ἐνδοιάσαι εἰς χρηστόν.
μὴ ἔτως ἔχειν. καὶ τ' ὀπὶ τῶ λεγεῖν οὐκ ἂν puto ὡς
ὑπομεῖναι γραφεύς. ἐπειδὴ δὲ ὀρθῶς, καὶ κα- εἰς χρηστόν.
λῶς ἔχειν ὑπολαμβάνω, καὶ ἐξ αὐτῆς βε-
βαιῶν τὰ τοιαῦτα τ' θεοπνεύστ⟨ου⟩ γραφῆς, φέ-
ρε σοι τὰ θεῖα τῶν ἀγαθῶν λόγια, δεῖξιν ἔ-
χοντα σαφῆ, ἅ παντὰπασιν ἀπόδειν· μᾶλ-
λον δὲ βδελυρὸν εἶναι τῶν θεῶ τ' ὑποκρι-
τὴν, καὶ τοῖς τ' δολίας ἐγκλήμασιν ἔνο-
χον. ἐνόσουν μὲν γὰρ τοῦτο ἔνιες τῶν Ἑβρα-
ϊκλιτῶν κατὰ σὺν παρωχηκότας ἤδη καιρὸς, καὶ τιμᾶν ἐκτόπως τ' νομικὴν ἐντολὴν
ὑπεπλάττοντο· καὶ τ' νομοθετῶν ἄνω τε ἑ
κάτω λέξεις γλώττης ἔχοντες· ἕτερά γε μὴν
ὅπη βούλοιτο φρονεῖν διεσκέπτοντο· καὶ ταῖς
ἰδίαις ἕκαστοι ψήφοις, τὸ μόνῳ καὶ αὐτῷ δο-
κοῦν ὡς ἀνεγκλήτως ἔχον ἐχυρὸν ἠπείγον-
το. ἵ ἄν ἔφῃ πρὸς αὐτῶν ὁ θεὸς λέξ⟨ει⟩ τ' ἑ βου-
φήτ⟨ου⟩ φωνῆς· ἐγγίζει μοι ὁ λαὸς ὅτ⟨ου⟩ τοῖς »
χείλεσιν αὐτῶν τιμῶσί με· ἡ δὲ καρδία αὐ- »
τῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ· ματαίως γὰρ »
σέβονταί με. ἦ γὰρ ἃ ματαίως σέβεσθαι δό- »
σουσι· καὶ βεβαιοῦντα ἀπλῶς καὶ νόθως
ὑπιτηδεύοντας τὴν τιμὴν βεβαίαν τῷ θεῷ,
σὺν οἷς φρονοῦσι μὲν ἕτερα τῇ κλίσει παρ'
αὐτὸν λατρεύοντες, λαλοῦσι δὲ μόνον τὰ
χριστιανῶν, καὶ κεκαμμένοις ῥήμασιν
τὴν εἰς θεὸν δόλιαν ὑποκρίνοντας. εἰ-
τά τις † ὁ τούτοις σωφρονῶν· εἰ μὴ δ' ἂν οἴεται † suppl.
τις σὺν ἀποπίσειν τῆς ἀπίτης τὰς λόγας· ἐυρίσκει.
καὶ τὴν ὀπὶ τῷ ψεύδεσθαι τῷ θεῷ πικρὰν
ὑποφῆναι κόλασιν ὑ βεβοσδοκᾷ, ῥιπτω-
τὴν ὀλιγωρίαν· καὶ βεβαπαίειν οἴεσθω τ'
τῶν ἀμεινόνων εἰσηγητὴν. εἰδὲ πείσειν⟨ος⟩
τοῖς ἔτω βλακερμένοις ὑπήρτησαι κόλα-
σις· ποινὴ δὲ καὶ δίκη ἡ τῶν εἰδ⟨ότων⟩ αἰ-
κίας, ἑ πῦρ τὸ ἀΐδιατον ἡ ἐχ ἑκόντας
ἐκδέξεται. πῶς οὐκ ἂν αὐτὸς ὁρῶ τὸ μαλ-
λον ληρῶν, τὸ ἐξ ἡδονῆς ἀβέσμιν κεκρα-
τηκὸς τ' ἑαυτῦ ψυχῆς βεβαιθείς. φιλη-
δονία γὰρ, ἑ ἕτερον ὀδὲν, τὸ βολύθεον πά-
θ⟨ος⟩. ἑ μὲν ὅπως ἐστὶ σφαλερὸν τὸ χρῆ-
μα, καλὸν ὡς ἔοικεν εἰπεῖν. ἑνὸς μὲν γὰρ τ'
καθ' ἡμᾶς ἢ ἑ τ' †ἐπὶ μικρὸν ἐν ἀμείνοσι, † ἄλλ. ὅπ.
διακρίσαιτ' ἄν τις ὀπιθέλειν. ἢ ὀλίγω τ'
ἐκείνῳ μειονεκτημένῳ ἀντιπαρίσας τὴν

suas

ἰδίαν ἰσχὺν, ἢ πραγμάτων σὺν ἴσαις παρασκευαῖς· καὶ ὑπὲρ δύναμιν ἁμιλλώμενον· ἢ γὰρ ἑτέρῳ τινὶ σωζόμενον † τρόπῳ. Φύγοι δ' ἄν τις εἰπέ μοι κατά τινα τρόπον ἀγανακτοῦντα θεὸν· ἢ καὶ ὅπου δραμὼν † διαλήσεται· καί τοι τοσούτῳ αὐτῷ ὑπιθῶμεν εἰ δοκεῖ τὴν λαμπρότητα κατὰ τὸν βίον, ἧς σὺν ἂν ὁρῶ τότε τὸ ὑπερτερεῖν εὐτυχέσθω γε μὲν καὶ χρημάτων εὐπορίαις, αἷς σὺν ἂν ὁ Κροῖσος φιλονεικήσῃ διαβόητος καὶ ἀναμίλλητος εἶναι· ἆρ' ἔν ἔσῃ τις ἐντεῦθεν ἡ ἴσις· ἀποφήσεις † ἢ ταῦτα· καὶ πόθεν τὴν ἀπολασίαν; πολλὴ γε καὶ δεῖ. ψεύδομυ ἡσίοδος, χαρίεντα ἐδαμῶς ἡ θεία λέγουσα γραφή· σὺν ὠφελήσουσι πλούσιοι ἀνόμως. σὺκοῦν ἐδὲ τὸ εὐσεβοῦσιν δεινόν. φέρε πάλιν ὑπιδεικνύωμεν· ὡς ἀνόσιον μὲν ἡγεῖται θεὸς † διψυχεῖν ἠρημένον· ὡς δὲ ἀλαζόνα, καὶ ὑβρεστὴν, ὑβρίζει τὸν ἀλλοτρεπόπλουν· ἔφη γάρ ποτε πρὸς Ἱερεμίαν ὠδὶ τὰς † Ἰσραηλιτῶν ἀποπληξίας ἐπαιτιώμενος· εἶδες ἃ ἐποίησέ μοι † ὁ οἶκος Ἰσραήλ; ἐπορνεύθησαν ὑπὲ πᾶν ὄρος ὑψηλὸν, καὶ ὑποκάτω παντὸς ξύλου ἀλσώδους· καὶ ἐπορνεύσαν ἐκεῖ. τὸ, ἐπορνεύσαν τεθεικὼς, ἀντὶ τοῦ θυσίαν ἐπλεόνασαν· ὅτω γὰρ ἔθος τῇ θείᾳ λέγειν γραφῇ· καὶ λαμβάνοντες γὰρ τὰς δένδρους † ὀρῶν κορυφὰς ὑπὸ τὰ δύμηκη τε καὶ δασέα τῶν ξύλων τεμένη καὶ βωμὸς, καὶ δὴ μικρᾶς ἕνεκα ὅτε χερμάδος ἐγείροντες δαίμοσιν ἀλσώδεσι καὶ νυμφαῖς ἴσως ἐπὶ ταῖς ἀγριότησιν· ἢ καὶ τῇ παρ' ἐκείνοις † ὠμαζομένῃ Βάαλ, σπονδὰς, καὶ θυσίας· καὶ τί γὰρ ἀφ' ὧν αἰσχρῶν ἐπετέλουν † οἱ ἀλλότριοι; τόδε δὴ λοιπὸν τὸ ἐντεῦθεν ἤδη; ἐλύπει θεὸν τὰ τολμήματα, νόμῳ γὰρ τῷ παρ' † αὐτοῖς παιδαγωγούμενοι πρὸς τὴν ἀληθείας καταλῆψιν, τῷ διαβόλῳ προσκεχωρήκασι, τὰς οἰκείας μᾶλλον κολακεύοντες ἡδονὰς, καὶ τῷ σωφρονίζεσθαι ἐντολῷ τῆς ἑαυτῶν καρδίας ἐξωθούμενοι. τί ἦν ἐπ' αὐτοῖς ὁ τῶν ὅλων δεσπότης τῷ προφήτῃ φησὶν Ἱερεμίᾳ. κεῖρε τὴν κεφαλήν σε, καὶ ἀπόρριπτε καὶ ἀνάλαβε ὑπὲ χθονὸς θρῆνον, ὅτι ἀπεδοκίμασε κύριος, καὶ ἀπώσατο τὴν γενεὰν τὴν ποιήσασαν ταῦτα. ἵνα γὰρ ὑπιδείξῃ σαφῶς οἵαν ἴσως ἦν δίκην οἱ ἐκεῖνα πεπλημμεληκότες, ἀποκείρασθαι τῷ προφήτῃ κελεύει· ὄνπερ γὰρ τρόπον θρὶξ τῆς κείρονος τεμνομένη χθαμαλὴ τέκοντος αὐτὴν ἀλλοτριοῦται σώματος, ὅτως οἱ τοῦ † δαιμόνων ἀπάταις προσωλισθηκότες τοῦ πρὸς θεὸν οἰκειότητος ἀποπεφλασθέντες διὰ θείας ὀργῆς πρὸς τὸ μηδὲν οἰχήσουσι, φρονλίδος ἀδημιούργητοι ἐπὶ τὸν ἄνωθεν ἀξιώματοι, καὶ μὴν εἴτω δοκεῖ, καὶ τὸ θεῖον ὑπὶ λάτοις, † ὅσον δοκεῖ ἐσι καλασκεψασθω ὑμὸν, προαιρείτω πάλιν ἐνθεῦθεν· καί τοι γὰρ εἰωθὼς παντὸς ἀξίων ἡγεῖσθαι † λόγων τοῦ ἁγίων ψυχὴν, ἐπὶ ἐκείνοις αὖ

† lege χρώμενον. † puto διαβήσεται

† ἄλλ. ὠνομασμένη. † ἄλλ. οἱ ἀληθεῖς. χρ. ἀλιτ. † ἀυτοῖς

† ἄλλ. δαιμονίων.

† ἄλλ. ὅσος ἐσὶ σκέψασθαι.

† λόγον. λόγ.

suas quibus ab alio non magno interuallo superatur obijciens, aut meliore apparatu rerũ etiam supra vires contendens, aut alia agendi demum ratione vsus. Deum verò iratũ, fare age, quanam ratione quis effugiat? aut quonam se is tandem proripiet? Et quidem collocemus hominẽ si placet in eo splendore vitę, quo maius nihil aut melius inueniri queat? ijs præterea diuitijs affluat, quibus Crœsi quoq; opes fama celebratę atq; omniũ confessione maximæ, cõparari non possint; num aliquod propterea effugium reperiet? aut hęc vindicem scelerum à supplicio sumendo nolentẽ repellent? nihil minùs. Nec enim mentietur vllo modo diuina Scriptura dicens: *Nil proderunt thesauri impijs*. At non est hæc offensio grauis. Age rursũ doceamus, pro scelerato haberi à Deo versutum hominem, ac mutabilem hunc transfugam, nugatorem, & iniuriũ ab eo contumeliæ nomine appellari. Dixit enim alicubi ad Ieremiã eiusmodi verbis Israëlitarum stuporem accusans: *Vides quæ fecerit mihi domus Israël. Abierunt super omnem montem excelsum, & sub omni ligno frondoso, & fornicati sunt ibi*: vbi verbo illo *fornicati sunt*, eos dæmonibus immolasse significat. est hoc namq; in sacris litteris vsitatum. Conuenientes siquidem in nemorosa montiũ cacumina, sub proceris densisque arboribus, delubra & aras exiguo quandoq; etiam lapillo excitantes nemorum dijs ac nymphis etiam fortasse agrestibus, tum illi quoq; quam Baal ipsi nominabãt, libationes & sacrificia, omnia denique turpitudinum genera alienigenæ offerebant. Quidnam verò hinc postea consecutũ? Grauiter ob hæc ausa afficiebatur Deus. Lege namq; ipsis tradita eruditi ad veritatis agnitionem, diabolo adhæserunt, suis potiùs voluptatibus seruientes, ac mandatorum, per quæ sapientes redderentur, memoriam ex animo funditus eijcientes. Quid igitur de ipsis ad Ieremiam prophetam omnium Dominus loquitur? *Tonde capillum tuum, & proijce, & assume in labijs planctum, quia reprobauit Dominus & repudiauit generationẽ quæ fecit hæc*. Vt enim apertè indicet quænam ijs qui hæc admiserint pœna luenda sit, tonderi prophetam iubet. Nam quo pacto capilli tondentis manu abrasi ab eo corpore vnde editi sunt penitus remouentur, ita quicunque se ad dæmonum præstigias applicuerunt, exclusi à Dei familiaritate, ob diuinam iram ad nihilum recident, omni supernæ opis auxilio in posterum destituti. Et quidẽ siquis cupiat diuinæ mentis ob has res susceptæ iracundię magnitudinem cõtemplari, vel ex hoc vno facilè intelliget. siquidem cùm Sanctorũ precationibus nihil non tribuere solitus sit, earum in ijs tantum-

Pron. 10.2

Ierem. 3. &

Ierem. 7. 29.

tummodo noxis nullam admittit; sic enim
Jerem.11.14 loquitur: *Noli orare pro populo isto, neq; petas vt misereat me illius deprecando, atque orando, quoniam non exaudiam te.* Quoniam verò ea res vehementer angebat hominem spiritu plenum, acerbaque prophetæ videbatur, respui nempe precationem, nec in ea quidquam præsidij aut opis repositum esse, purgat se quodammodo Deus, ac quibusdam etiam maioribus & antiquioribus cùm rogarent nihil se concessisse docet, clamans: *Si steterint*
Ierem.15.1. *Moyses & Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum.* Verùm dicet aliquis ad hæc fortè ex eorum nùmero qui illa ausi sunt: Quid igitur heus tu? Eadem hæc nonnulli apertè patrantes deprehensi sunt, palamque ad iracundiam prouocantes, ac proinde molestiam intulere. Tu verò dic mihi, cuiusnam ille prudentiæ sit, qui occultam impietatem non inter res nefarias rectè ac merito statuat? & in quo apud Deum latentium rerum spectatorem offendat, in eo nihil mali grauioris esse affirmet? Apage sis cum hac imperitia quisquis es. Et quidem hominum oculos fallere quispiam fortasse possit, Deum verò ne-
Hebr.4.13. mo omnium qui sunt latebit. *Omnia namque nuda, & aperta sunt in oculis eius*, vt Pauli voce testatum est. Vanè igitur ac temere has voces occultè, vel apertè quisquam de Deo vsurpet. Quòd si etiam nosse cupis quanta illos quoque qui impietatem occultè amplexati sunt iracundia maneat, tibi quiddam ex ijs quæ sacrarum litterarū monumentis consignata sunt, proferam. Tu mihi illud vicissim animo accipe. Igitur errabant quidam ex antiquioribus, quamuis omnium rerum Deum agnoscerent, multisque conscriptis libris ad veritatis perceptionem adducerentur. Proinde efficto multiformi idolorum examine, illud in tenebricosis atque obscuris recessibus collocauere. Breui porro morbus ad deteriora serpens, ipsos quoq; quibus sacrorum cura credita fuerat depascebatur; eratq; res grauis & intolerabilis Deo. Cùm verò de illorum supplicio cogitaret, à quibus ex eo quòd deos alios colerent ludibrio habebatur, memorat Propheta nefaria facinora, vel ea potiùs oculis subijcit. *Audi* igitur, inquit
Ezech.8.1. Ezechiel. *Et factū est in anno sexto, in sexto mense, in quinta mensis: ego autem sedebam in domo mea, & seniores Iuda sedebant coram me: & facta est super me manus Domini Dei, & vidi, & ecce similitudo viri à lumbo eius vsque deorsum ignis: & à lumbo eius superiora eius quasi species electri: & extendit similitudinem manus, & accepit me ex vertice meo, & assumpsit me spiritus medium terram inter & cælum, & eduxit me in Ierusalem in visione Dei.* Et post alia: *Et introduxit me in*

ἀ πεφσίεῃ μόνοις. λέγε γὰρ ἄτως· κ᾽ σὺ μὴ ,,
πεφσεύχε πεὶ ἑ λαᾶ τάτε, κ᾽ μὴ ἀξίε ἕ ,,
ἐλεηθῆναι αὐτὲς, ἐν δεήσει κ᾽ πεφσευχῇ, ,,
ὅτι σὐκ εἰσακέσομαι. ἐπεὶδὴ ἦ λίαν ἐλύπει ,,
τὸν πνευματοφόρον, κ᾽ πικρὸν ἐφαίνετο τῷ
πεφφήτῃ τὸ πρᾶγμα, τὸ ἀπόβλητον ἔχειν
φημὶ, ἐ πεὸς ἀδὲν ὀνῆσαι δυναμένε τλὼ
πεφσευχλὼ, ἀπολογεῖται τρόπον τινὰ ὁ θεὸς,
κ᾽ ὡς ἀδὲ ἄν πισν ἔτι μείζοσι κ᾽ ἀρχαιοτέ-
ροις πεφσιᾶσιν ἐπένδυσε, διδάσκει βοῶν. ἐὰν ,,
στῇ Μωυσῆς ἐ Σαμυὴλ πεὸ πεφσώπε με, ,,
σὐκ ἔστιν ἡ ψυχή με πεὸς αὐτές. ἀλλ᾽ ἐρεῖ ,,
τις πεὸς ἑαῦτα τυχὸν τ σκεῖνα τετολμηκό-
των· ἵ ἕνεκα τὰς εἰς ἑαυτὸ ὁρῶντες ἶνες † ἀ- † ἄλλ. ἀ-
καλύπτως ἠλίσκοντο, κ᾽ παροτρυνόντες ἀνα- κατακα-
φανδόν. ἀφ᾽ ε τᾶτο λυπήσαντες, τὸ ᾗ λε- λύπως.
λυθότως εἰπέ μοι δυσεβεῖν. πῶ ὃ᾽ ἄν τις
† νενεχῶς, ὡς σὐκ ἐν τοῖς ἀνοσίοις ἐρθῶς † νενεχῶν
κ᾽ δικαίως κατατετάξεται; καὶ ἀδὲν ἔχειν νενεχὸς, ὁς
ἐρεῖ, τὸ δεινὸν † ἐφόσῳ λυπήσαντε τὸν τῶν † ἄλλ.
κεκρυμμένων ἐπόπλιν θεόν; ἄπαγε τῆς δυ- ἐφότῳ.
σεβείας ἄνθρωπε· καί τοι λαθοι μὲν ἄν
τις ἀνθρώπε τυχὸν ὀφθαλμὸς· θεὸν δὲ
τῶν ὄντων ἀδεὶς ἀφανήσεται· πάντα γὰρ ,,
ἐν ὀφθαλμοῖς ἔχει γυμνὰ κ᾽ τετραχηλι- ,,
σμένα κατὰ τλὼ τ Παύλε φωνλώ. ἀκ- ,,
ἕν εἰκαῖον ἐπ᾽ αὐτῷ, τὸ λελῆθότως ἢ ἀκα-
ταλύπτως εἰπεῖν. εἰδέ σοι δοκεῖ κ᾽ τοῖς λε-
ληθότως ἀσεβεῖν ἑλομένοις ὅσ᾽ τε κ᾽ πο-
ταπὸς ὁ θυμὸς ἐπήρτε μαθεῖν, παροίσω τὶ
τ κειμένων ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ· σὺ δέ μοι
δέχε πάλιν εἰς νᾶν. σὐκᾶν ἐπλανῶντο τῶν
ἀρχαιοτέρων τίνες· καί τοι τῶν ἁπάντων
ὑπερνώσκοντες † θεὸν· ἐ ἀφ᾽ πολλῶν συγ- † χρ. κύ-
γραμμάτων πεὸς κατάληψιν τ ἀληθείας ειον.
πεδαλιοχάρμοι. κ᾽ δὴ κ᾽ πολύμορφον ἀφα-
πλάσαντες εἰδώλων ἑσμὸν, ἐν σκοτεινοῖς ἐ
ἀφεγγέσιν ἐναπέθεντο χώροις. καταβρα-
χὺ ᾗ ἤνόσ᾽ † διέρπσαι πεὸς τὰ χείρω, κ᾽ † ἄλλ. δι-
αὐτὲς ἀπεβόσκετο τὲς ἱερᾶσ πεπισευμέ- ήρπσα.
νες· ἐ δυσαχθὲς ἰῶ τὸ πρᾶγμα, ἐ ἀφόρη-
τον τῷ θεῷ. ἐπεὶδὴ ᾗ κολάζειν ἐσκέπτετο σὺν
ἐμπαροινέντας αὐτῷ ἀφ᾽ ἕ θεοῖς λατρεύειν
ἑτέροις, πεφσεξηγεῖται τῷ πφοφήτῃ τὰ τολ-
μήματα· μᾶλλον ᾗ δεικνύει σαφῶς· ἄκυε
τοίνυν, φησὶν Ἰεζεκιὴλ· κ᾽ ἐγένετο ἐν τῷ ,,
ἕκτῳ ἔτει, ἐν τῷ πέμπτῳ μηνὶ πέμπτῃ ἕ ,,
μηνὸς· ἐγὼ ᾗ ἐκαθήμην ἐν τῷ οἴκῳ † με, ,,
ἐ ἐγένετο ἐπ᾽ ἐμὲ χεὶρ Ἀδωναὶ κυρίε· ἐ εἶ- ,, † ἄλλ. κ᾽
δον, ἐ ἰδὲ ὁμοίωμα ἀνδρὸς· ἀπὸ τ ὀσφύ᾽ ,, οἱ πρε-
αὐτᾶ κ᾽ ἕως κάτω πῦρ. κ᾽ ἀπὸ ὀσφύος ,, σβύτεροι
αὐτᾶ τὰ ὑπερά νω αὐτᾶ ὡς ὅρασις ἠλέκ- ,, Ἰεδα
τρε. κ᾽ ἐξέτεινεν ὁμοίωμα χειρὸς, κ᾽ ,, ἐκάθην-
ἔλαβέ με τ κορυφῆς με· κ᾽ † ἔλαβέ με ,, το ἐνώ-
πνεῦμα ἀνὰ μέσον τῆς γῆς, κ᾽ ἀνὰ μέ- ,, πιον. † ἄλλ. ἀ-
σον τε οὐ ἀρανοῦ, κ᾽ ἤγαγέ με εἰς Ἱερ- ,, νέλαβε.
σαλὴμ ἐν ὁράσει θεοῦ. κ᾽ μετ᾽ ἄλλα ,,
πάλιν φησίν, ἵ εἰσήγαγέ με, φησιν, ὅπῃ τὰ ,,
πρό-

„ ωεόθυρα τ̃ αὐλῆς, ϗ εἶδον· ϗ ἰδὲ ὀπὴ μία ἐν
„ τῷ τοίχῳ, ☪ εἶπε πρός με, υἱὲ ἀνθρώπε, ὄ-
„ ρυξον δὴ ἐν τῷ τοίχῳ· ☪ ὤρυξα ἐν τῷ τοίχῳ,
„ ☪ ἰδὲ θύρα μία. ☪ εἶπε πρός με· εἴσελθε καὶ
„ ἴδε τὰς ἀνομίας τὰς πονηρὰς, ἃς ὧδε ποιοῦ-
„ σιν ὧδε σήμερον· ϗ εἰσῆλθον, ϗ εἶδον· ϗ ἰδὲ
„ πᾶσαι ὁμοίωσις ἑρπετῶ, ϗ κτήνη, μάταια
„ βδελύγματα· καὶ εἶδον πάντα τὰ εἴδωλα
† ἄλλ. „ † υἱῶν Ἰσραὴλ ⸀γεγραμμένα ἐπ' αὐτῷ
οἴκε „ κύκλῳ· ϗ ἑβδομήκοντα ἄνδρες ἐκ τ̃ πρεσβυ-
Ἰσραὴλ. „ τέρων οἴκε Ἰσραὴλ· ϗ Ἰεχονίας ὁ ☧ Σαφεθεμ
„ μέσῳ αὐτῶν εἰστήκει ἐνώπιον αὐτῶν· ☪
† ἄλλ. „ ἕκας ☉ † θυσιαστήριον αὐτ̃ εἶχεν ἐν τῇ χει-
θυμια- „ ρὶ· ϗ ἡ ἀτμὶς ☧ θυμιάματ ☉ ἀνέβαινεν. ἀ-
τήριον. „ κούεις, ὅπως οἱ μὲν ὤοντο δύνασθ λαθεῖν τ̃
† ωδαι- „ αὐτῷ πρεπόσης ἡμῖν τ̃ θεὸν † ωδαιτέμνοι,
ρέμνοι. „ ϗ τοῖς δαιμονίοις ἀντιωεοσίγοντες, ἐξεκά-
„ λυπτε ☧ πάντα τῷ ωεοφήτῃ θεός; μ̃ γὰρ τὰ
„ δεῖξαι τὰ τολμήματα, πάλιν ἔτως φησὶ·
„ υἱὲ ἀνθρώπε, ἑώρακας ἃ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ
„ οἴκε Ἰσραὴλ ποιοῦσιν ὧδε. ἕκαστος αὐτῶν ἐν
„ τῷ κοιτῶνι αὐτ̃ τῷ κρυπτῷ; διότι εἶπαν,
„ ἐγκατελέλοιπεν ὁ κύριος ☉ τ̃ γῆν. οὐκ ἐφο-
„ ρᾷ κύριος ☉. ἕκας ☉ γὰρ τ̃ ὑβρίζειν ϗ πα-
„ ραλυμένων αὐτὸν, ἀφ' ☧ ωεοσκεῖσθαι τοῖς
δαίμοσιν· ὃδε ὅτι τ̃ καθ' ἡμᾶς ἐπόπτης ἐστὶν
„ ὁμολογεῖ· εἶπε γὰρ ἄφρων ἐν καρδίᾳ αὐτ̃,
„ οὐκ ἔστι θεός. ἢ καὶ ὡς ἑτέροθί ωε φησὶν ὁ
† ψ. ὁ „ † ψαλμῳδὸς. εἶπαν, οὐκ ὄψεται κύριος. ϗ-
μελῳ- „ δὲ δώσῃ ὁ θεὸς ☧ ἴ ακώβ. ἀλλ' οὗτοι αὐ-
δός. „ τὸς σκληρὰ, λέγων· σώετε δὴ ἄφρονες ἐν
„ τῷ λαῷ· ϗ μωροὶ ποτὲ φρονήσατε· ὁ φυτεύ-
„ σας τὸ ὦς οὐχὶ ἀκούει; ϗ ὁ πλάσας ὀφθαλ-
„ μὸς, οὐχὶ καταναοεῖ; εἷς γὰρ ἂν τ̃ ἀποπωτάτων,
„ ϗ γηρέως τ̃ ἐσχάτης· οὐκ ἀμοιρήσειν ἐρῶ, τ̃
μὴ δώσαθαί τι νομίζειν, ἤγουν ἐφορᾶν ἢ ἀ-
κόσαι τ̃ θεὸν· ὅς γε ϗ ἡμῖν αὐτοῖς, μᾶλλον ☧
τοῖς ἄλλοις ἅπασι τ̃ ἀφ' τ̃ αἰσθήσεων ἐνε-
φύτευσε γνῶσιν. ἐπεὶ τοίνυν τὰ τ̃ ὑβριστῶν
† ἄλλ. τῷ τολμήματα, ϗ τὰ ἐν τῷ κοιτῶνι † τ̃ κρυπτῶν
κρυπτῷ δε- πεπραγμένα φανερὰ τῷ ωεοφήτῃ † καθίζη-
δραμένα. σι θεὸς, ἔδειξεν αὐτοῖς τ̃ ἔμελλεν μέλεσθαι
† καθίση. αὐτοῖς † ἀδιάψευστον κέλασιν. λέγει γὰρ ἔτω
† ἄλλ. ἀ- „ πάλιν ☪ ἀνέκραξεν εἰς τὰ ὦτά μου φωνῇ με-
ἀφόφυ- „ γάλῃ, λέγων· ἤγγικεν ἡ ἐκδίκησις τ̃ πό-
κτον. „ λεως· ϗ ἕκαστος εἶχε τὸ σκεῦος τ̃ ἐξολοθρεύ-
„ σεως ἐν χερὶ αὐτ̃· καὶ ἰδὲ ἓξ ἄνδρες ἤρ-
„ χοντο ἐκ τ̃ ὁδ̃ τ̃ πύλης τ̃ πρὸς Βο-
„ ρᾶν βλεπούσης, καὶ ἑκάστου πέλυξ ἐν τῇ χει-
„ ρὶ αὐτοῦ· ϗ εἷς ἀνὴρ ἐν μέσῳ αὐτῶν ἐνδε-
„ δυκὼς ποδὴρη καὶ ζώνη σαπφείρου ἐπὶ τ̃
† ἄλλ. ἀ- „ ὀσφύος ☉ αὐτοῦ. καὶ εἶπεν † ἀκούοντός μου,
κούοντος. „ παρέλθετε ὀπίσω αὐτοῦ εἰς τὴν πόλιν, ϗ κό-
„ πτετε ϗ μὴ φείδεσθε τοῖς ὀφθαλμοῖς ὑμῶν·
„ ☪ μὴ ἐλεήσητε πρεσβύτερον, ϗ νεανίσκον, ϗ
„ παρθένον ☪ νήπια, ϗ γυναῖκας ἀποκτείνα-
„ τε εἰς ἐξάλειψιν· ἐπὶ ☧ πάντας ἐφ' ἃς ἐστὶ τὸ σημεῖον, μὴ ἐγγίσητε. ἀκούεις ὅπως ἄκρατόν τινα ☪ ἀπλῶς,
καὶ τοῖς λελησμότως δυσεβεῖν ἐλομένοις ἐπιψηφίζεται κέλασιν; ἐπαθρεῖ γὰρ τὴν ἑκάστου καρδίαν,

atrium aulæ, & vidi: & ecce foramen vnum in muro, & dixit ad me: Fili hominis fode in muro. & fodi in pariete, & ecce porta vna. Et dixit ad me, Ingredere, & vide iniquitates malas quas isti faciunt hic hodie. Et ingressus sum, & vidi, & ecce omnis similitudo reptilis & bestiæ, stultæ abominationes: & vidi omnia idola domus Israël scripta in ipso pariete per circuitum, & septuaginta viros è senioribus domus Israël, & Iechonias filius Saphach in medio eorum stetit ante faciem ipsorus, & singuli thuribulum habebant in manu, & vapor thymiamatis ascendebat. Audis quemadmodum illi quidem latere se posse arbitrabantur, Deum merito honore fraudãtes, ac dæmonijs vicissim deferentes. verùm prophetæ Deus vniuersa nudauit, ac post indicata nefaria facinora, rursum ita inquit: *Certè vidisti fili hominis quæ seniores domus Israel faciunt in tenebris, vnusquisque in abscondito cubilis sui. Dicunt enim, Dereliquit Dominus terram, non videt Dominus nos.* Quicunque enim seruitio dæmonum addictus, in Deum contumeliosus esse non veretur, nec hæc quidem quæ apud nos geruntur ab illo inspici confitetur. *Dixit enim insipiens in corde suo, Non est Deus:* atq; vt alibi quoq; Psaltes; *Dixerunt, Non videbit Dominus, nec intelliget Deus Iacob.* Sed statim eos irridet, dicens: *Intelligite nunc insipientes in populo, & stulti aliquando sapite. Qui plantauit aurem, non audiet? aut qui finxit oculos, non considerat?* Esset namque absurdissimum, & extremæ dementiæ, non dicam carere intelligendi facultate, hoc est intueri, aut audire quidpiam, non posse Deum, qui & nobis ipsis, imò verò alijs omnibus sensuum indidit cognitionem. † Postquã igitur facinorosorum hominum ausa, quæque in abditis cubilibus patrata fuerant, prophetæ Deus spectanda proposuit, pœnam quoque illis proculdubio infligendam confestim ostendit. Ita namque rursum ait: *Et inclamauit in aures meas voce magna dicens: Appropinquauit vltio ciuitatis, & singula habuerunt vasa perditionis in manu sua: & ecce sex viri venerunt ex via portæ, quæ respicit ad Boræ, & vniuscuiusq; securis [seu peluis] in manu ipsius, & vir vnus in medio ipsorum vestitus podere, & zona sapphiri super lumbos eius. Et dixit audiente me, Ite post ipsum in ciuitatem, & præscindite, & non parcatis oculis vestris, non miseremini senis, & iuuenis, virginis, & infantis; & mulieres interficite ad internecionem, super omnes autem, super quos est signum, ne accedite.* Audis quemadmodum seueram quandam & grauem in eos quoque qui se occultè impietati addixerint, decernit pœnam? Nempe vniuscuiusque cor inspicit

† Deest quidpiam.

Psalm. 13. 2. & 52. 1. Psal. 93. 7. Ibidem. Ezech. 9. 1.

& ſcrutatur Deus: atque iniuriũm quidem, & ſimulationis criminibus obnoxium perdit radicitus, ſuperna verò gratia obſignat qui ſe ipſi totũ addixerit, ac ſolum ipſum Deum noluerit. Sed hæc quidem hactenus in præſentia. Quemadmodũ verò nos erga Deum affectos eſſe oporteat, poſt hæc diſſeramus. Sic igitur affirmo, oportere primũ omniũ ineſſe animis noſtris ſinceram fidem, veram, & in nullo titubantem, de Deo qui vnus eſt, ac naturę conſentaneam opinionẽ. Ducet porro te ad hanc manu prehenſum ſapiẽtiſſimus
Ephes. 4. 5. Paulus, cuius ſunt illa præclara: *Vnus Dominus, vna fides, vnum baptiſma, vnus Deus, & pater omniũ, qui eſt ſuper omnes, & per omnia, & in omnibus.* Regnat ſiquidem, & imperat vniuerſis, gubernatque omnia penitus vitam ijs largiens, eaq; ſuſtentans, Deus & Pater per Filium in Spiritu, non tãquam per inſtrumẽtum, cuius fortè miniſterio vtatur: aſſeſſorem namq; habet & eiuſdem throni conſortẽ ex ipſo genitum Deum Verbum, ſimulq; cum ipſo dominantẽ proprium Spiritum. Verùm quia virtus & ſapiẽtia Patris eſt Filius, omnia perficiens in Spiritu veluti virtutis & ſapientiæ ipſius, vniuerſa in ſuo eſſe ſuſtentat, & vniuerſis dominatur Deus & Pater. Præmiſſa igitur ac fundamenti inſtar in cordibus noſtris primùm omnium collocata integra & incorrupta fide, tum verò & quidem opportunè admodum, illa per quæ illuſtres erimus, omne ſcilicet genus virtutis, & diuino amore
Iac. 2. 26. inflammatæ mentis actiones exequemur. *Vt enim fides ſine operibus mortua eſt*, ita & opera, niſi priùs inſit in nobis fides, nihil prorſus animis noſtris vtilitatis afferunt: *Nemo etenim*
2. Tim. 2. 5. *coronatur, niſi qui legitimè certauerit*, vt ſcriptum eſt. Quamuis enim aliquis in palæſtrica arte admodũ verſatus ſit, quamuis etiam robore alijs præſtare exiſtimetur, nunquam tamen illum coronæ prærogatiua honeſtari continget, niſi priùs certamina gloriæ cauſa obierit, ac ſtadij præfectum rerum ab ipſo præclarè geſtarum habuerit ſpectatorẽ. Certemus igitur in conſpectu Dei diuinam ipſius legem in honore habentes, & quò illi potiſſimùm placuerit, vitæ noſtræ curſum dirigamus, eiuſdẽ obſequio vbique addicti, tum nos ad optima quæq; inflammatos, & inſuperabili cupiditate incenſos demonſtremus, nosmetipſos ſiſtentes in odorem ſuauitatis præſidi in ſanctorum certaminibus Deo. Atque impuram quidem voluptatẽ quàm longiſſimè ab animis noſtris amandemus, tum rerum turpiſſimarum cupiditates velut indelebilem maculã auerſemur, & inſtar inquinamenti, quod vix abſtergi queat, ducamus. Cogitemus illud
Leuit. 11. 4. præterea pronuntiatum à Deo: *Sancti eritis*

καὶ συνεργάζῃ θεός. ὁ ὁλόρριζον μὲν ἀποκόπτων τὴν ὑβριστὴν· ὁ τοῖς τῆς ἀψυχίας ἐγκλήμασιν ἔνοχον· καταφρονίζει δὲ τῇ ἄνωθεν χάριτι τὸ ὁλοτρόπως αὐτῷ προσκείμενον· καὶ μόνον αὐτὸν εἰδότα θεόν· ἀλλὰ τούτων μὲν ἄλλοις εἰς τὸ παρόν. τὸ δὲ ὅπως ἡμᾶς ἀκόλουθον ἀνακείσεται θεῷ, φέρε δὴ μετὰ τοῦτο λέγωμεν. φημὶ τοιγαροῦν ἐγκατοικεῖσθαι δεῖν τὰς ἡμετέρας ψυχὰς, πρὸ μὲν τῆς ἄλλων ἁπάντων, εἰλικρινῆ τὴν πίστιν, ἀληθῆ, καὶ κατ' ὀρθὸν διαπίπτουσαν τὸ περὶ θεοῦ τὸ μόνον καὶ φύσιν διάληψιν· χειραγωγήσει δὲ πρὸς ταύτην ὁ σοφώτατος Παῦλος, ἁρμοδίως λέγων ὡδί. εἷς κύριος, μία πίστις, ἓν βάπτισμα· εἷς θεὸς καὶ πατὴρ πάντων, ὁ ἐπὶ πάντων, καὶ διὰ πάντων, καὶ ἐν πᾶσι. βασιλεύει γὰρ καὶ κατέχει τὰ ὅλων, καὶ διοικεῖ, διὰ παντὸς τὰ πάντα ζωογονῶν καὶ πρὸς τὸ εἶναι σωέχων ὁ θεὸς καὶ πατὴρ· δι' υἱοῦ ἐν πνεύματι, οὐχ ὡς δι' ὀργάνου τυχὸν προβεβλημένου εἰς ὑπουργίαν· σύνεδρον γὰρ ἔχει καὶ σύνθρονον αὐτῷ τὸ ἐξ αὐτοῦ γεννηθέντα θεὸν λόγον, καὶ συμβασιλεῦον αὐτῷ τὸ ἴδιον πνεῦμα. ἐπεὶ δὴ δυνάμις καὶ σοφία ἐστὶν ὁ υἱὸς, τὰ πάντα ἐνεργῶν ἐν πνεύματι, ὡς δυνάμεως καὶ σοφίας τὰ ἑαυτοῦ, τὰ πάντα πρὸς τὸ εἶναι σωέχει, καὶ κατέχει τὰ ὅλων ὁ θεὸς καὶ πατήρ. προϋποκειμένης τοιγαροῦν ἐν ἡμῖν, καὶ ἐν κραταιδὸς τάξει προκαλεσθείσης ἐν τὰς ἡμετέραις καρδίαις τὰ ἀλοιδορήτου, καὶ ἀνυπαιτίου πίστεως· τότε δὴ τότε καλὸν δικαίρως ποιήσαιμεν ἂν τὰ, δι' ὧν ἐσόμεθα λαμπροὶ, τούτοις πᾶν εἶδος ἀρετῆς, καὶ τὰ ἐκ φιλοθέου γνώμης κατορθώματα. ὥσπερ γὰρ ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστιν, οὕτω καὶ τὰ ἔργα, μὴ προϋπαρχούσης ἐν ἡμῖν τῆς πίστεως, οὐκ ἔσθ' ὅπως ὀνίνησί τι τὰς ἡμετέρας ψυχάς· στέφανοῦται γὰρ οὐδεὶς, ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ, κατὰ τὸ γεγραμμένον. ἀνὴρ μὲν γὰρ ὁ μὴ λίαν ἐντριβὴς τῶν παλαίστρας τεχνῶν, κἂν ῥώμῃ τῶν ἄλλων διενεγκεῖν πιστεύεται, ἀλλ' ὀδαμόθεν ἀρήσεται τὸ τῶν στεφάνων φιλοτιμίας ἀναβρωσθαι, μὴ ἐκ πρότερον εἰσβεβηκὼς εἰς τὴν τῆς ἀγῶνας, καὶ τῶν ἰδίων κατορθωμάτων ὀπτῆρα λαχὼν τὸν ἐκ συδὶς προεσηκότα. ἀγωνιζώμεθα τοίνυν ὡς ἂν ὄψει θεοῦ τὸ θεῖον αὐτοῦ τιμῶντες νόμον, καὶ εἰς τὸ δοκοῦν αὐτῷ, τὸ οἰκεῖον ἀποζυγοῦντες βίον, διὰ τὸ εἰς ἅπαν ἐκστατικὸν, καὶ τὸ ἐφ' ἅπασι τοῖς ἀρίστοις θερμὸν τε καὶ ἄμαχον ἐπιθυμίαν ἐπιδεικνύωμεν, παρεστάντες ἑαυτοὺς εἰς ὁσμὴν εὐωδίας τῷ τῶν ἁγίων ἀθλοθέτῃ θεῷ. καὶ ἡδονὴν μὲν ἀκήρατον ὡς πορρωτάτω τῶν ἑαυτῶν ποιῶμεν ψυχῆς· τὰς δὲ ἐπὶ τοῖς αἰσχίστοις ἐπιθυμίας ὡς συσκότου κηλῖδα, ἀποσμησώμεθα· καὶ συσταλῶμεν ἡγώμεθα, μολυσμόν. ἐννοῶμεν δὲ πρὸς τούτοις τὸ εἰρημένον παρὰ θεοῦ· ἅγιοι ἔσεσθε, ὅτι

† ἄλλ. γὰρ ἐκ ὁ καὶ λίαν ν
† ἄλλ. πιστεύηται.
† ἄλλ. ἀποπεμπεται.
† καὶ ἦν. ἄλλ. ἦν.

ὅτι ἐγὼ ἅγιος· ὕτω γὰρ ὡζεὶ ἐκ νεκρῶν ζῶντες προσαγησόμεθα τῷ θεῷ· ὕτως ἡμᾶς ὁ καθαρὸς καθαροὺς δέξεται· ὕτω πρὸς μέθεξιν τ μυστικῆς εὐλογίας ἐρχόμενοι, παντὸς ἀγαθοῦ τὴν οἰκείαν ἕκαστοι ψυχὴν ἀναπληρώσωμεν. λέγει γὰρ διὰ Μωσέως ὁ τῶν ὅλων δεσπότης θεός· ὅτος ὁ νόμος τοῦ πάσχα· πᾶς ἀλλογενὴς οὐκ ἔδεται ἀπ' αὐτοῦ· πάροικος, καὶ μισθωτὸς οὐκ ἔδεται ἀπ' αὐτοῦ· καὶ πᾶν κτῆμα οἰκέτου ἑνὸς καὶ ἀργυρώνητον † περιτεμεῖς αὐτὸν, καὶ τότε φάγεται ἀπ' αὐτοῦ. ἀκούεις ὅπως τε εἰς ἕνα τρόπον καθαρῶς καὶ ἀνεγκλήτως σωσόμεθα τῷ κυρίῳ, ἐξείργει μὲν γὰρ τ ἀλλογενῆ, καὶ ὡς ἀνιερον ἀποπέμπεται· πάροικον τε καὶ μισθωτόν. καὶ ἀλλογενῆ μὲν νοήσεις τὸν τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως ἀλλότριον ἔτι παντελῶς· πάροικον δὲ μικρὸν, τὸν ὅτῳ πιστεύειν ἐδραίως οὐκ ἔνι. ὑποκρίνονται δὲ ὥσπερ καὶ εἰς ἰδίαν † ἀποστρέφοντα πόλιν ἢ χώραν, τὴν ἀπιστίαν, ὃν ἡμᾶς ἔθος μεταβάτην ἀποκαλεῖν· διὰ γὰρ τοῦτο καὶ γείτονα τῷ ἀλλογενεῖ τὴν θέσιν ἐκλήρωσατο. ἐγγὺς γὰρ ὃ μὴ δὲ ὅλως πεπιστευκὼς ὁ τὴν πίστιν ἀρνούμενος. καὶ τί τοῦτο φημι; πολὺ γὰρ μᾶλλον ἐν χείροσι· καὶ μαρτυρήσει λέγων ὁ Χριστοῦ μαθητὴς· κρεῖττον γὰρ ἦν αὐτοῖς μὴ ἐπιγνῶναι τ ὁδὸν τ ἀληθείας, ἢ ἐπιγνοῦσιν εἰς τὰ ὀπίσω ἀναχάμψαι ἀπὸ τ παραδοθείσης αὐτοῖς ἁγίας ἐντολῆς. μισθωτὸν οὖ πάλιν ἐκεῖνον εἶναί φησι· ποῖ δ' πολὺς ἡμῖν ἤδη; ὁ μακρὸς πρὸς ὑμᾶς δεδαπάνηται λόγος. φασὶ γάρ τινας ἁπλῶς τῶν θείων μυστηρίων ἕνεκα μέθεξιν, οὐκ ἐκ διαθέσεως τ εἰς θεὸν παρορμημένους, ἀλλ' οὐδὲ αἰδοῖ τῇ πρὸς τ πίστιν κεκρατημένους, κολακόνομας δὲ μᾶλλον τ ὁρώντων τ δύνοιαν· καί τι τ καθ' ἑαυτοὺς πραγμάτων ὠφελεῖν ἀποδάζονται. μισθὸν γὰρ ὥσπερ τινὰ τ εἰς θεὸν κεκαπηλευμένης ἀγάπης, τ ἐκ τ καθαρῶς ἀγαπώντων ἁρπάζουσι σωδρομοῦ· ἵνα τι κερδάνωσι κοσμικόν. ὑποκριτὴς δὴ ἄρα καὶ δείλαιος, καὶ ἐν τοῖς ὁλόγως ἐξωθουμένοις ὁ μισθωτὸς· τὰς γε μὴν οἰκέτας καὶ ἀργυρωνήτους, ἐχ ὡς ἀνοσίους παντελῶς † ἀποπέμπεται· προαπειτμηθῆναι δὲ προσήκας, προσιέναι κελεύει. καὶ τί τοῦτό ἐστιν; οἰκέτας ἡμᾶς ὄντας τ πονηρῶν δαιμόνων, ἤτοι τ ἰδίων παθῶν, ἐξεπρίατο ὁ Χριστὸς, καὶ ἀργυρωνήτους ἀπέδειξε, δοὺς ἀντίλυτρον τ ἁπάντων ζωῆς τὸ ἴδιον αἷμα, † καὶ τὸν δι' ἡμᾶς περφορηκὸς σάρκα· χρὴ τοίνυν ἡμᾶς προαπειτμηθέντας, ὥσπερ καὶ τῆς ἀρχαίας ἐκείνης δουλείας ἀποτεμόντας τὸ αἰσχρὸν, πρὸς ἐλευθέραν ἀναδραμεῖν καὶ φιλόθεον ἕξιν, οὕτω τε κολλᾶσθαι τῷ πεπαμένῳ Χριστῷ· χρεωστοῦμεν γὰρ αὐτῷ τὴν οἰκείαν ζωήν. καὶ τοῦτο μάρτυς ὁ Παῦλος, λέγων· εἷς γὰρ ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἵνα οἱ ζῶντες,

† ἄλλ. περιτεμεῖς.

† ἄλλ. ἀποστρέφοντα.

† καὶ ἦν. ἄλλ. ἦν.

quoniam ego sanctus sum. ita nos tanquam à mortuis rediuiuos Deo sistemus, ita nos puros purus excipiet. Ita ad communicationē mysticæ benedictionis aduenientes, omnibus bonis nostram quisque mentem replebimus. Sic enim per Mosem Deus omniū Dominus loquitur: *Hæc lex Phase, omnis alienigena non comedet ex eo. Aduena, & mercenarius non comedet ex eo, & omnem seruum cuiusuis, & pretio emptū, circuncides eum, & tunc comedet ex ipso.* Audis quonā modo potissimū purè, ac citra culpā nobis versari cum Domino liceat. Excludit siquidem alienigenā, ac veluti profanum arcet, tum aduenā quoq; & mercenarium. Et alienigenam quidem eum intelliges qui à Christi fide omnino alienus est; aduenam autem illum qui nondū in fide stabilis, sed in suam ciuitatem, aut regionem, infidelitatem nempe, remeat quodammodo ac reuertitur, quem nos communi voce μεταβάτην nominamus: nam & idcirco proximum alienigenæ locū est sortitus. Proximus namque ei qui nullatenus credidit, est qui fidem negauit. Sed quid hoc aio? imò verò multo hic deterior, suoq; id testimonio Christi discipulus confirmabit, ita differens: *Melius erat illis non cognouisse viam veritatis, quàm post agnitionē retrorsum conuerti à tradito ipsis sancto mandato.* Rursum verò mercenariū illū esse affirmat, de quo iam vobiscū longior ànobis habenda oratio est. Narrant siquidē ad diuinorum mysteriorū communionē quosdam accedere, non impellēte aliqua affectione mētis in Deum, sed nec reuerentia erga fidem superante, sed magis vt spectantium beneuolentiam aucupentur, & aliqua ex parte suis commodis ac negotiis inseruiant. Capiunt enim mercedē veluti quandam diuini amoris quem cauponantur, ex eorum frequentia qui purè diligunt, vt scilicet aliquid terrenū lucrentur. Hypocrita igitur, & infelix, & ex eorū numero qui meritò eijciuntur, est mercenarius. Seruos porro, aut pretio emptos non explodit penitus velut impios, sed circuncidi priùs, & ita demum admitti, iubet. Quidnā verò hîc intelligitur? Nos cùm malorum dæmonum cupiditatumq; serui essemus, redemit Christus, sibique seruos mancipauit, ac pretij nomine pro omnium vita suum ipse sanguinem, & quod nostra causa gestauerat corpus erogauit. Nos igitur oportet antè circunciſos, tanquam illius antiquæ seruitutis dedecore amputato, liberam, Deique amantem viuendi consuetudinē iterum reuocare, itaq; adiungi Christo, à quo empti sumus. Ipsi namq; nostram debemus vitam, testisq; huius rei Paulus est dicens: *Vnus enim pro omnibus mortuus est Christus, vt & qui viuunt*

Exod. 12. 43 Num. 9. 14.

2. Petri 2. 21.

2. Cor. 5. 14.

iam non sibi viuant, sed ei qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit. Illud itaque velim cogitemus, vehementi amore erga nos affectum, quamuis Deus esset Verbum, & creaturam omnem, sensilemque & intelligibilem haberet imperio suo subiectam, tum per omnia
1.Tim.6.16 parenti æqualis existeret, ac *lucem inhabitaret inaccessibilem*, cum ipso, omniumq; supremum honoris & gloriæ fastigium prætergressus esset, *seipsum humiliasse* nostra causa, *forma serui accepta*, factum in corpore nostri simili, vt vniuersos à morte & corruptione li-
Philip.2.7. Coloss.2.14. beraret, *affigens propriæ cruci quod contra nos fuerat chirographũ, & triumphans in ipso*, quemadmodũ scriptũ est, principatus, & potestates, & principes tenebrarũ harum, vt omnia
Psal.106.42 quidem impietatis ora obstrueret, nos autem puros per fidem ostenderet, atque ad Dei filiorum eueheret dignitatem. Crucem namque & corporis mortem sustinuit, ab impiis Iudæis ludibrio habitus, sed fieri non
Rom.7.6. poterat vt à morte detineretur, vt scriptum est. Cùm enim vita esset ex sui natura, tertia die resurrexit spoliatis inferis, portasque perpetuò clausas ijs qui infrà degebant re-
Isaï.49.9. serauit, dicens *ijs qui vincti erant, Exite, & ijs qui in tenebris, Reuelamini*, vt apud prophetam
1.Petri 3.19. est. Enuntiato igitur iis quoque qui in custodia detinebantur spiritibus fidei verbo, die tertia surrexit, à suisq; discipulis conspe-
Matt.28.19 ctus, iisque præcipiens vt *baptizarent omnes gentes, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti*, ascendit rursum in cœlum, nos quoq; illuc per seipsum inferens, vnde illum venturũ iterum expectamus iudicẽ in gloria Patris cum sanctis Angelis. Tanquam igitur rationem vitæ à nobis actæ reddituri, mundemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritus, sanctificationem perficientes in timore Dei. Tunc siquidem purè ieiunabimus, inchoantes sanctam quidem Quadragesimam vigesima septima Februarij mensis, hebdomadam autem salutaris Paschæ secunda mensis Aprilis. Absoluentes autem ieiunia septima eiusdem Aprilis mensis, vespere sabbati, vt Euangelici præconij sermone vtamur: festum autẽ diem celebrantes proximè illucescente Dominica, octaua eiusdem mensis: deinceps adiungentes septem quoque sanctæ Pentecostes hebdomadas. Ita namque regni cælorum hæreditatem consequemur in Christo Iesu Domino nostro, cum quo, & per quem Patri principio carenti, simul & illi coæterno Spiritui gloria in sæcula sæculorum. Amen.

μηκέτι ἑαυτοῖς ζῶσιν, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐ- „
τῶν ἀποθανόντι καὶ ἐγερθέντι· ἐννοήσωμεν „
γὰρ ὅτι φρυμεῖαν τ̄ † πρὸς ἡμᾶς ἔχων ἀ- † ἄπ.εἰς
γάπησιν, καί τοι θεὸς ὢν ὁ λόγ⊙, καὶ ὅλως ἡμᾶς.
ὑπὸ πόδας ἔχων τ̄ κλίσιν, αἰσθητῶν τε καὶ
νοητῶν, ἵσός τε ὑπάρχων κατὰ πάντα τῷ
ἰδίῳ γεννήτορι· καὶ φῶς μὲν οἰκῶν ἀπρόσι-
τον σὺν αὐτῷ, δόκλειάς τε καὶ δόξης τ̄ ἁπα-
σῶν ἀνωτάτω νικήσας ὑπερβολῇ· τε-
ταπείνωκεν ἑαυτὸν δι' ἡμᾶς, μορφὴν δέλε
λαβών, ἐν ὁμοιώματι τῷ καθ' ἡμᾶς γενό-
μεν⊙, ἵνα πάντας ἐξέληται θανάτε καὶ „
φθορᾶς, προσηλώσας τῷ ἰδίῳ σαυρῷ τὸ „
καθ' ἡμῶν χειρόγραφον· καὶ θριαμβεύ- „
σας ἐν αὐτῷ, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἀρχὰς
τε καὶ ἐξουσίας, καὶ σκότ⊙ κοσμοκράτορας τ̄ σκό-
τες τέτε· ἵνα πίστις μὲν ἀνομίας ἐμφράξῃ
τὸ στόμα· καθαρὸς δ' ἡμᾶς ἀποδείξας διὰ
τ̄ πίστεως· καὶ εἰς τὸν τ̄ ὑοθεσίας ἀνακομίσῃ
δημόν. ὑπέμεινε γὰρ τὸν σταυρὸν, καὶ τ̄ τ̄ σαρ-
κὸς θάνατον, ἐμπαροινησάντων αὐτῷ τ̄ ἀνο-
σίων Ἰουδαίων. ἀλλ' οὐκ ἦν δυνατὸν κρατεῖ-
σθαι αὐτὸν ὑπὸ τ̄ θανάτε, κατὰ τὸ γεγραμ-
μένον. ζωὴ γὰρ ὢν κατὰ φύσιν, ἀνέστη τριή-
μερ⊙, σκυλεύσας τὸν ᾅδην· ἀναπετάσας
τοῖς κάτω τὰς ἀεὶ κεκλεισμένας πύλας· εἰ-
ρηκώς τε τοῖς ἐν δεσμοῖς, ἐξέλθετε, καὶ τοῖς ἐν „
σκότει ἀνακαλύφθητε· κατὰ τ̄ † προφήτε „
φωνήν. κηρύξας τοίνυν καὶ τοῖς ἐν φυλακῇ
πνεύμασι τ̄ πίστεως λόγον, ἀνέστη τριήμερος
ὀφθείς τε τοῖς ἑαυτ̄ μαθηταῖς· καὶ βαπτίζειν
αὐτοὺς διατάξας πάντα τὰ ἔθνη, εἰς ὄνομα
τ̄ πατρὸς, τ̄ υἱ̄, καὶ τ̄ ἁγίε πνεύματ⊙,
ἀνέβη πάλιν εἰς ἁρανὰς, ἡμᾶς εἰς αὐτὰς ἀ-
νακομίζων δι' ἑαυτ̄· ὅθεν αὐτὸν εἰλαῦθις
ἐλπίζομεν προσδοκῶμεν κρατῆσαι ἐν τῇ δόξῃ
τ̄ πατρὸς, μετὰ τ̄ ἁγίων ἀγγέλων· ὡς ἂν
μέλλοντες λόγον ἀποδόναι τ̄ οἰκείας ζωῆς·
καθαρίσωμεν ἑαυτὰς ἀπὸ παντὸς μολυ-
σμ̄ σαρκὸς τ̄ πνεύματ⊙, ἀπιτελοῦντες ἁ-
γιωσύνην ἐν φόβῳ θεῦ· τότε γὰρ καθαρῶς
νηστεύσομεν. ἀρχόμενοι τ̄ μὲν ἁγίας τεσσα-
ρακοστῆς, ἀπὸ ἑβδόμης τ̄ εἰκάδ⊙ τ̄ Μεχὶρ
μηνὸς· τῆς ἑβδομάδ⊙ τ̄ σωτηριώδης
πάσχα ἀπὸ δευτέρας τ̄ Φαρμοθὶ μηνός·
καταπαύοντες μὲν τὰς νηστείας τῇ ἑβδόμῃ
τ̄ αὐτ̄ Φαρμοθὶ μηνὸς, ἑσπέρᾳ σαββάτε,
ὡς τὸ εὐαγγελικὸν διαλαλεῖ κήρυγμα·
ἑορτάζοντες δὲ τῇ ἐξῆς ἐπιφωσκούσῃ κυριακῇ, τῇ ὀγδόῃ τ̄ αὐτ̄ μηνὸς· συνάπτοντες
ἑξῆς καὶ τὰς ἑπτὰ ἑβδομάδας τ̄ ἁγίας πεν-
τηκοστῆς. ἕτω γὰρ βασιλείαν ἁραν̄ κλη-
ρονομήσομεν, ἐν Χριστῷ Ἰησ̄ τῷ κυρίῳ ἡμῶν,
μεθ' οὗ καὶ δι' οὗ τῷ ἀνάρχῳ πατρὶ σὺν τῷ συν-
αϊδίῳ πνεύματι δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν
αἰώνων. Ἀμήν.

λόγ⊙

Λόγ. ί.

Ἄρα δὴ πάλιν ἡμᾶς τ̃ τ̃ ἁγίων ἔπεσθαι δεῖν οἰομένους φωναῖς, καὶ τ̃ παρ' ἐκείνοις συνηθείας, κατ' ἴχνος ὥσπερ ἰέναι παραδάζοντας, ὡς ἀδελφοῖς τε ἅμα καὶ τέκνοις, μονονοχὶ καὶ χεῖρα σφᾶς ἀλλήλων φιλαλλήλου, τὸ σεμνὸν δὴ τοῦτο λέγοντας σφόρημα. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς, καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃς καὶ εἰσαῦθις ἡμῖν τ̃ τρισπόθητόν τε ὁμοῦ καὶ δικαιότατον τουτονὶ τ̃ ἁγίας ἑορτῆς ἀνέδραξε καιρὸν, ἐν αὐτοῖς ὁ μέγας καὶ σφόδρα φανὴς τ̃ ἁγίων προφητῶν προανεφώνει χορὸς, ἅμα τ̃ τοῦ ἁγίου πνεύματος † μυσταγωγίας φωταγωγούμενος· καὶ τὰ ἐφ' ἡμῖν εὐόρμησε. ἅμα Χριστοῦ † συμπαιδευόμενος. τοιγάρτοι καὶ μέλος ἡμῖν τὸ θεῖον ὥσπερ πνεύματικῆς ἁρμονίας ἀνεκρέκετο λύρας ὁ θεσπέσιος Δαβὶδ ὁ τ̃ ἀσμάτων, ὡδίπους ἔχων ὁρᾶσθαι τρόπον. „ εὐφρανθήτωσαν οἱ οὐρανοὶ, καὶ ἀγαλλιάσθω „ ἡ γῆ· χαρήτωσαν τὰ πεδία, καὶ πάντες οἱ ἐν „ αὐτοῖς, ἀπὸ προσώπου κυρίου, ὅτι ἔρχεται κρί- „ ναι τ̃ γῆν, κρίναι τ̃ οἰκουμένην ἐν δικαιοσύ- „ νῃ, καὶ λαοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ αὐτοῦ. ἀλλ' ὁ πάλαι προκεκηρυγμένος ὡς ἀφίξεται, καὶ ὀρθῶς καὶ ἁρμόττον ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς ἐξοίσεται τοῖς ψήφοις, οὐκ ἐν ἐλπίσιν ἔτι τ̃ θυμηδίαν. ἀλλ' αὐτοῖς ἡμῖν ἀπέφλυσε πράγμασιν· ἐπιδεδήμηκε γὰρ ἐν ἐσχάτοις τ̃ αἰῶν καιροῖς, κατὰ τ̃ πίστιν τ̃ ἱερῶν τε καὶ θείων γραμμάτων· ἔκρινε τ̃ οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ, καὶ τ̃ τοῦ ψαλμοῦ φωνῶ· ἔκρινε δὴ πῶς; καταδικάζας ἆρα τὸν πεπλημμεληκότα ἢ † ποινεῖς ὑποθεὶς τοὺς πάλαι τ̃ θείων ἀλογήσαντας † νόμους. εἶτα πῶς ἔτι λοιπὸν ἀληθεύσει βοῶν αὐτὸς πρὸς αὐτόν· „ οὐ γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς τ̃ υἱὸν „ εἰς τ̃ κόσμον, ἵνα κρίνῃ τ̃ κόσμον, ἀλλ' ἵνα „ σωθῇ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ· καί τοι πᾶς τις ἂν οἶμαι τ̃ εὖ φρονούντων ὁμολογήσειεν, ὅτι τ̃ ἡμαρτηκότων τὸ καθαρίσαι τι τ̃ δένων, καὶ κατασφῆλαι δίκην, οὐ τ̃ σώζοντος ἔργον, ἀλλὰ τ̃ κακῶν ἐθέλοντος μᾶλλον, καὶ συγγνώμης ἀπαίσης δίκαι τ̃ ἤδη προεπαισάντων ἐξαιδέντος τοῦ λόγου. πῶς ἂν οὖν ἐλθεῖν, ἵνα κρίνῃ τ̃ κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσῃ τ̃ κόσμον, εἰ πικρὰν ἐπ' αὐτῷ τ̃ ψῆφον ὠρίσατο; ἀλλ' οὐκ ἂν οἶμαί τις εἰς τοῦτο μωρίας ἁλῶναι πεσών, ὡς καί τι τ̃ οἰεσθαι ψεύδεσθαι δυνάσθαι τ̃ ἀληθείαν. πῶς ἂν ἔκρινε τ̃ γῆν· τοῦτο γὰρ ἡμῖν ὁ τ̃ ψαλμοῦ ἀνακέκραγε λόγος. δένος καθ' ἡμῶν ἐγήγερται τύραννος, καὶ κεκράτηκεν ἐκ πλεονεξίας, ὁ σατανᾶς ἀστραπῆς ὥσπερ δίκην τ̃ τ̃ ἁγίων ἀγγέλων πληθύος ἀποναχθεὶς, ἔρημος καὶ παντελῶς τ̃ ἐνόντος δόξης αὐτῷ, καὶ τ̃ τ̃ ἀξιωμάτων ἐστερημένος ἔσομαι γὰρ ὅμοιος τῷ ὑψίστῳ,

† ἄλλ. Φωταγωγίας μυσταγωγούμενος † συμπαιδευόμενος.

† puto ποινὰς vel ποινῆς. † ἄλλ. νόμων.

† ἄλλ. γέν.

Homilia decima.

RVrsum igitur nobis Sanctorum vocibus vtendū esse arbitramur, eorumq; consuetudini ferè vestigiis insistendum, vt fratribus simul & filijs pænè etiam dexteram mutuæ charitatis indicē porrigamus, pleno illo grauitatis eloquio compellantes: *Gratia vobis, & pax à Deo Patre, & Domino Iesu Christo,* qui ad nos iterum optatissimum hoc tempus atque amabilissimum sanctæ festiuitatis adduxit, quod magnus ipse & illustris prophetarum chorus præcinebat, mystica sancti Spiritus disciplina illustratus, quæ que nobis euentura erant per Christum prænuntians. Itaque & carmen diuinum velut è lyra spiritali nobis magnus ille Dauid insonuit, habetque se carminis ratio ad hunc ferè modum: *Lætentur cæli, & exultet terra, gaudebunt campi, & omnia quæ in eis sunt, à facie Domini, quia venit, quoniam venit iudicare terram, iudicare orbem terræ in æquitate, & populos in veritate sua.* Sed quem olim venturum prænuntiauerant, rectamque & omni reprehensione vacuam de ijs quæ apud nos fiunt sententiam laturum, non iam is sperato gaudio sed rebus ipsis animos oblectauit. Aduenit siquidem extremis sæculi tēporibus, quemadmodum sacrarum diuinarumq; litterarum fides pollicebatur. *Iudicauit orbem terræ in æquitate,* vt psallentis voce indicatū est. Iudicauit autem, quo modo? nempe iis qui peccauerant condemnatis, constitutisq; in eos pœnis qui diuinas leges iam olim neglexerant. Verùm quomodo rursum cū veritate congruit, quod ipsemet de seipso clamans ait: *Non enim misit Deus filium in mundum, vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum?* Et quidē quicunque sapiet, opinor, fatebitur, acerbum quidpiam in eos qui peccauerunt statuere, & aduersus illos sententiam ferre, non eius esse qui seruet, sed illius potiùs qui malū paret, omnique spe veniæ sublata, peccatorum rationē reposcat. Quomodo igitur venit non vt iudicet mundum, sed vt saluet mundum, si illum acerba sententia cōdemnauit? Atqui nemo, vt arbitror, erit tam demens, vt ipsam veritatem aliqua in re mentiri posse existimet. Quo pacto igitur iudicauit terram? hoc enim psalmographi verba clamabant. Grauis quidam in nos insurrexit tyrannus, & ex immoderata cupiditate dominatum vsurpauit satanas, ille quidem instar fulguris extra sanctorum angelorum cœtum præcipitatus, atq; omni quę ipsi inerat gloria, dignitatisq; ornamentis omnibus spoliatus: (*ero* namq; *similis Altissimo,* dicere

Rom. 1. 7. 1. Cor. 1. 3. 2. Cor. 1. 2.

Psal. 95. 11.

Ioan. 3. 17.

Isaiæ 14. 14.

dicere ausus est.) Qui cùm supernis decretis obsistere haud liceret, nec molestiam inferre iusto vindici alia ratione posset, se ad bellum contra nos gerendum conuertit. Ac deiecit quidem illico hominẽ de recto tramite, cumque illum ad id quod solum ipsi placuerat auertisset, atque à vera Dei cognitione abduxisset, suummet iam cultorẽ ac seruũ, qui ad Dei imaginem procreatus esset, effecerat, Nobis siquidem iniustè inuidens, suoq; capiti diuinæ æqualitatis gloriã circundans, morbo namq; opprimebatur antiquo, & ob ea in quibus deprehensus puniebatur grauiùs ægrotans apertè iam sibi conciliare rerum omnium imperium meditabatur. Ac veluti vniuersum terrarum orbem sibi subiecisset, quasi res à se procreatas prorsus aspernante Deo, vitamque nostram penitus fastidiente, elato altè supercilio, humanæ imbecillitati barbarus insultabat, dicens: *Vniuersum orbem terrarum manu capiam, tanquam nidum, & quasi derelicta ouа tollam, & non erit qui effugiat me, vel resistat mihi.* Quę cùm diceret, illa vicissim audiuit ab omnium rerum Imperatore Deo. † Quemadmodum vestis sanguine infecta munda non erit, sic neq; tu eris mundus, eò quòd terrã meam perdidisti, & populũ meum occidisti. Nõ enim permanebis in perpetuũ. Deus igitur qui tyrannidis finem ipsi interminatus fuerat, cùm nostra causa factus est homo, quippe cùm illud tempus aduenisset, quo tristes ab insolente & sanguinario exigi pœnas oporteret, *iudicauit mundum in iustitia.* Disceptauit namque inter ipsum, & nos, cumque illum iniustum cupidumque deprehenderit, tenebrarum catenis alligatum tartaro, quemadmodum scriptum est, *tradidit in iudicium magni diei reseruari cruciandum.* Nos autem in vniuerso orbe à peccati vinculis absoluit, iustificans per fidem, atque ad antiquam sanctitatẽ denuo reuocauit. Nam ille quidem vt puniretur, ob ea quę in nos peccauerat iamdiu postulabamus; quod quidẽ facile intelliges, si Psalmographi verbis animũ aduertas, cùm vnam veluti naturæ humanæ personã inducit, quæ sic Deum supplicabunda alloquitur: *Exurge, & intende iudicio meo Deus meus, & Dominus meus in causam meam.* Rursum verò diaboli tyrannidem à Saluatore proscriptam, nosq; ab eo in libertatem assertos, ac vindicatos fuisse quis nõ certò cognoscat, eodem clamante in Euangelio? *Nunc iudicium est mundi, nunc princeps huius mundi eijcietur foras, & ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum.* Qui nuper non ea se de causa venisse dixerat, atque à Deo & Patre missum vt iudicet mundum, *nunc*, ait, *iudicium*

Isaia 10.14.

2. Petri 2.4.

Psal. 95.13.

Psal. 34.23.

Ioan. 12.31.

πεπόλμηκεν εἰπεῖν. ἐπειδὴ γὰρ ἄνωθεν ψήφοις ἀντιπράττειν οὐκ ἐῶ, καὶ λυπεῖν ἑτέρως οὐκ εἴχε τὸν ὅσιον κολάζειν εἰς τὸν καθ' ἡμῶν ἐτράπετο πόλεμον· καὶ μεθίστη ὡμὸ δίκης τ̃ εὐθείας ὁδοῦ τ̃ ἄνθρωπον. ὁ δὲ πατρέψας δέ ποι πρὸς τὸ αὐτῷ ζ̃ μόνον δοκεῖν, καὶ τ̃ ἀληθ̃ς ἀποκρύπτας θεογνωσίας, οἰκεῖον ἤδη προσκυνητὸν, καὶ † λυτρωτὴν † ἄλλ. λάτρευτὸν. τ̃ κατ' εἰκόνα θεοῦ γεγονότα καθίστη· φθόνον † γὰρ τ̃ καθ' ἡμῶν ὠδίνησας ἄδικον· δόξαν ἴσως λάτρειν τ̃. γὰρ τιν ἰσόθεον τῇ οἰκείᾳ προτιθεὶς κεφαλῇ· † ἄλλ. μὲν. ἀρχαίῳ γὰρ ἐνικᾶτο πάθει· καὶ τὰ, ἐφ' οἷσπερ ἄλλος ἐκολάζετο, νοσῶν ἀγριώτερον, ἀναφανδὸν ἤδη κατορθῶν ἐσκέπτετο τ̃ κατὰ πάντων ἄρχειν. ἅπασαν γὰ ὥσπερ τ̃ οἰκουμένην ἑλὼν ὑπὸ χεῖρας ὡς τ̃ ἰδίων κλισμάτων ἀφειδήσουσι τ̃ σωτηρίου τ̃ θεοῦ, καὶ πειθοῖ τινα λόγου οὐκ ἀξιοῦντ τ̃ ἐπὶ τῆς ἡμετέρας ζωῆς, τ̃ ὀφρυὰ ὑψηλὰ ἀνατείνας ὁ βάρβαρ τ̃, τ̃ ἀνθρωπίνης ἀσθενείας κατισοβαρύνετο, λέγων· τ̃ οἰκουμένην ὅλην τῇ χειρὶ καταλήψομαι ὡς νοσσιάν. καὶ ὡς καταλελειμμένα ὠὰ ἄρω· καὶ οὐκ ἔστιν, ὃς ἀφαρπάσει μου ἢ ἀντείπῃ μοι. καὶ τοῦτο λέγων, ἀντήκουε παρὰ τ̃ ὅλων κρατοῦντ τ̃ θεοῦ· ὃν τρόπον ἱματίων ἐν αἵματι πεφυρμένων, οὐκ ἔστι καθαρὸν, οὕτως οὐδὲ σὺ ἔσῃ καθαρὸς· διότι τ̃ γῆν μου ἀπώλεσας, καὶ τ̃ λαόν μου ἀπέκτεινας. ἐὰν μὴ μείνῃς εἰς τ̃ αἰῶνα χρόνον. ὁ τοίνυν τ̃ τυραννίδ τ̃ αὐτῷ τ̃ σωτηρίου ἀπολήσας θεὸς, ὅτε δι' ἡμᾶς γέγονεν ἄνθρωπος, ὡς ἤδη παρόντος καιροῦ, καθ' ὃν ἔδει πικρὰς ἐξαιτεῖσθαι δίκας τ̃ ἁλάζονα καὶ μιαιφόνον, ἔκρινε τ̃ οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ. ἐδίκαιος γὰρ αὐτῷ τε καὶ ἡμῖν· καὶ τ̃ μὲν ἀδικοῦντα καὶ πλεονέκτην ὄρων, σφαῖς ζόφου παρταρώσας, τὸ γεγραμμένον παρέδωκεν εἰς κρίσιν μεγάλης ἡμέρας τηρεῖσθαι κολαζόμενον· σὲ δὲ καὶ πᾶσαν τ̃ οἰκουμένην τ̃ τ̃ ἁμαρτίας ἀπέλυσε δεσμῶν, δικαιώσας τῇ πίστει, τ̃ πρὸς τ̃ ἀρχαῖον αὖθις ἀνακόμισας ἁγιασμόν. ὅτι γὰρ ἐκεῖνον ὤφειλες δεῖν, ἐφ' οἷς εἰς ἡμᾶς πεπλημμέληκεν, ἐκ μακρῶν αἰτούντες φαινόμεθα χρόνων, σαφὴς † ἢ μᾶλλα τοῖς τ̃ μελλοῦσι προθ- † ἄλλ. ἐν ἀρχὴν ῥήμασιν, ὅτε τὸ κοινὸν ὥσπερ τ̃ ἀνθρωπότητ τ̃ εἰσκεκόμηκε πρόσωπον, προσπίπτοντε ἅμα θεῷ καὶ λέγων· ἐξεγέρθητι τ̃ πρόσχες τῇ κρίσει μου ὁ θεός μου, καὶ ὁ κύριός μου εἰς τὸν δίκην μου· ὅτι τε πάλιν, τ̃ μὲν τ̃ ἁμαρτίας τυραννίδ τ̃ κατεδίκασεν ὁ σωτὴρ· ἐλευθέρους δ' ἡμᾶς ἀποφαίνας, ἑαυτῷ κατεκτήσατο· πῶς οὐκ ἂν γένοιτο † παντὶ τὸ † ἄλλ. πανσαφὲς, † βοῶντο ἐν εὐαγγελικοῖς συγγράμμασι. νῦν κρίσις ἐστὶ τ̃ αἰῶνος τούτου. νῦν ὁ † ἄλλ. ἄρχων τ̃ αἰῶνος τούτου ἐκβληθήσεται ἔξω. κἀγὼ ὅταν ὑψωθῶ ἐκ γῆς, πάντας ἑλκύσω πρὸς ἐμαυτόν. ὁ λέγων δηλονότι, ἐκ τούτου ἕνεκα τ̃ εἶναι βοῶντος.

† puto πεδία.

† ἄλλ. ἄγγελος σῶ † ἄλλ. ἡμῖν.

† ἄλλ. ἔνδ.

εἶναι τ κόσμε; πρόδηλον ἔν ἄρα, κ ἀδαμόθεν ἀμφίλογον, ὅτι δὲ δικαιώμθ ἡμᾶς· κατεψηφίσατο γ τ ἀπώλειαν τ μιαιφόνε θηρός. ἐκβέβληται γὰρ ἔξω, τ ἐστιν εἰς ἀχρειότητα πάντελῆ· κ τ κατὰ τ ἀδικησάντων ἀρχῆς. σταυρωθεὶς γὰρ ὑπὲρ πάντων, κ λύσας πάντας ὁ Ἐμμανουὴλ, αἵματι τῷ ἰδίῳ τλεῖ ἁπάντων ζωλν ἐξεπρίατο, κ σωῆψε δ' ἑαυτὸν τῷ θεῷ κ πατρὶ τ τ ἀρχαίας οἰκειότητ@ ἀποσκιρτήσαν γθ@. μεσίτης γάρ ἐστι θεὸς ἄνθρωπε, κατὰ τ γεγραμμένον, ἀρρήτῳ τινὶ σωδῷ κεράσας τ νοούμθν· ἐν ἑαυτῷ γ ὑπάρχων ἄνθρωπός τε κ θεός· λύσα τε τοῦτο τ μὲν τ τεκόντος οὐσίας φυσικῶς ἐξημμθός, ἡμῶν γ ὡς ἄνθρωπ@. οὐ γὰρ ἄλλ ἑτέρως δικαιοῦσθαι λύσασθαι ποτὲ τ φθειρεσθαι πεφυκότες, κ εἰς πεπηγμένλν ἔφεσιν ἀρετῆς ἀναβῆναι τ σεσαλευμένον, εἰμὴ καταβέβηκεν εἰς κοινωνίαν τ πρὸς αὐτὸ τ τ θεοῦ κ πατρὸς οὐσίας ἀπαύγασμα, τ ἐστιν ὁ υἱὸς ἁπάσης τε φθορᾶς ἀμείνων ὑπάρχων, κ τροπῆς· μᾶλλον γ ἄβατον ἔχων πάντελῶς, τοῖς τοιούτοις τ φύσιν. ἐπ' ἔν τούτοις ἅπασι τὰ τ ἡμετέρας ἑορτῆς συνθήματα. ε χαίρουσι μὲν οὐρανοί, ἀγαλλιᾶται γ τὰ † παιδία, κ τ τ ψάλλοντος φωνλύ. συγχαίρει γὰρ τοῖς ἐπὶ γῆς τὰ οὐράνια τάγματα. ε γὰν εὑρήσομεν λέγουσας τὰς ἁγίας ἀγγέλας, ὅτε Χριστὸς ἐγεννήθη· δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ, ε ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία. Χριστὸς γάρ ἐστι πάντων ἡ εἰρήνη, κ τὰς γραφὰς ἐθελούσιον ὑπὲρ ἡμῶν κατομένας κένωσιν. δι' ἡμᾶς γ γεγονὼς ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς, κ ἡμετέρας φύσεως οὐκ ἀπεμάξας τὸ μέτρον· οὐδὲ τ δούλε μορφῆς ἐρυθριάσας τ πτωχείαν, ἵνα κ ἡμεῖς λάβωμεν τ πίστεως τ εἰς αὐτὸν, κ τ ἁγίε βαπτίσματος, ἐν μεθέξει γενόμενοι τ πνεύματ@, εἰς τλεῖ αὐτοῦ πολιτείαν κ ζωλν ἀναμορφούμθοι, τ τ ποιήσαντος ἡμᾶς ἀπαραλλάκτως εἰκόνα· ὅπ γὰρ ἡμᾶς ἡ ἀληθής τε κ ἀκαπήλευτος πίστις ἀναπλάσθαι τρόπον τινὰ, πρὸς θεὸν, κ τῆς θείας φύσεως ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς λύσα τ ἐν Χριστῷ πολιτείας ὁ χαρακτὴρ ἐνσημαίνεται, μαθήσῃ τ Παύλε λέγοντ@ τοῖς εἰς νομικλὺ παλινδρομήσασιν ἐν πολλῷ, μετὰ τ θεῖόν τε ε λούτρον βάπτισμα· τεκνία με, ὃς πάλιν ὠδίνω † ἄχρις ο μορφωθῇ Χριστὸς ἐν ὑμῖν. μορφοῦται γὰρ Χριστὸς ἐν † ὑμῖν οὐχ ἑτέρως, εἰμὴ λύσα πίστεως ἀνεγκλήτε, κ πολιτείας εὐαγγελικῆς· οὐ γὰρ ἐν παλαιότητι γράμματ@, ἀλλ' ἐν καινότητι πνεύματ@ ὠφείπατεῖν· ἀναγκαῖον τὰς, οἵγε βαδίζειν † ἱέντας πρὸς θεὸν, ὅπερ ἂν οἴμωγ κ ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν ἐνεργηθείη καλῶς, ὅταν ἐφέσει τῇ εἰς ἅπαν ὅπ ἔν ἀγαθὸν, τὸν οἰκεῖον ὥσπερ νδυρώσαντες νοῦν ὡς ἀπάσης ἀγνείας ἡμῖν ἐσομένλν μητέρα, τλεῖ λαμπρότατλ τούτλ νηστείαν ὠδησ-

† ἄλλ. λάπτευτλν. ἴσως λάπτειν τ. † ἄλλ. μέν.

† puto πεδία.

† ἄλλ. ἄχρις οὗ

† ἄλλ. ἡμῖν.

† ἄλλ. ἐν

† ἄλλ. σαλα.

† ἄλλ. παντπότω.

† ἄλλ. βοῶντος.

est mundi. Certissimum igitur, nec vlla ex parte ambiguum est, nos quidem fuisse iustificatos, decretum verò interitū sanguinariæ bestiæ. Eiectus est enim foras, hoc est, viribus omnino spoliatus, & imperio quod in eos qui peccauerant obtinebat, priuatus. Crucifixus etenim pro omnibus Emmanuel, suo sanguine omnium vitam redemit, suaq; opera, genus quod ab antiqua coniunctione defecerat, Deo & Patri adiunxit: *Mediator est namque Dei & hominum*, quemadmodū scriptum est, qui naturam intelligibilē ineffabili quadam coalitione permiscuit, estque idemmet homo simul & Deus, ac proinde parentis substātiæ copulatus secundùm naturam, nostræ verò qua homo. Nec enim aliter seruari poterat quod natum fuerat corruptibile, nec ad firmam & solidam virtutis cupiditatem prouehi quod instabile & fluctuans, nisi ad eius communionē descendisset splendor Dei & Patris, hoc est filius, qui nulli corruptioni, aut mutationi est obnoxius, sed ea præditus natura ad quam nihil eiusmodi queat pertingere. Sunt igitur hæc omnia nostræ festiuitatis tesseræ notæq;, ac *Lætantur quidem cæli, & exultant campi*, quemadmodum Psaltes ait. Congaudent namque terrestribus cęlestium exercituum ordines. Inueniemus siquidem quo tempore natus est Christus sanctos angelos acclamantes: *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax, in hominibus voluntas bona*. Christus etenim *pax est vniuersorum*, vt in Scripturis testatum est, qui voluntariam pro nobis exinanitionē subijt, ac nostra causa factus est vnus ex nobis, nec naturæ nostræ modulum contempsit, nec seruilis figuræ paupertatem erubuit, vt nos quoque tum per fidem in ipsum, tum per sanctum baptisma spiritui communicantes, in ipsius mores ac vitam transformati, eius qui nos procreauit imagine splendeamus. Nos etenim per veram & incorruptam fidem quodammodo conformari Deo, & animis nostris per Christi leges & instituta diuinæ naturæ characterem imprimi discet ex Paulo, ijs qui se post diuinum & cæleste baptisma præceptis legalibus rursum addixerant, dicente: *Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur in vobis Christus.* Formatur autē Christus in nobis non alia ratione, quā per fidem inculpatā, & euangelicam viuendi rationē. *Non enim in vetustate litteræ, sed in nouitate spiritus* ambulare necesse est eos qui ad Deum pergere desiderant. Quod opinor in nobis quoq; pariter contingere facilè animaduertas, si boni cuiuscunq; desiderio, nostræ mentis veluti neruos intendentes, sanctissimū hoc ieiunium, ex quo veluti parente omnis ad nos puritas peruentura sit, amplectamur.

1. Tim. 2. 5.

Psal. 95. 11.

Luc. 2. 14.

Ephes. 2. 14.

Gal. 4. 19.

Rom. 7. 6.

ctamur. cibo quidem exiguo moderatè contenti, tum in eo cibo quo veſcimur condimentorum delicias aſpernantes, vt mentis quoque acie ſubtiliore vtamur. Illud etiam præterea cogitantes, ad animarum noſtrarũ ſanctitatẽ laborem corporis haud ſufficere, nec ſatis eſſe quibuſdam ad virtutẽ probandam ſi à cibo abſtineant, niſi ſimul opera puritatis, & integritas vitæ cum ieiunij laude coniungantur, & pari gradu procedant. Exiſtimo namq; oportere, quin potiùs ex omnibus maximè neceſſarium eſſe autumo, Chriſti cultui perfectè omnino intentos eſſe, nec aliò inſipienter declinantes, à recta via deflectere, ac relicta facili ſemita, per quam ad Deum iter eſt, per prærupta deferri, ac ſeſe demum diaboli arbitrio temere permittere.

Mat. 6. 24. *Nemo* enim *poteſt*, vt Saluator ait, *duobus dominis ſeruire; vel enim vnum odio habebit, & alterũ diliget; vel vnum ſuſtinebit, & alterum contemnet.* Abdicemus igitur illum qui non eſt Dominus, Satanam dico, vt verum ac germanũ dominũ diligamus. Quiſnam verò apud nos dilectionis modus eſſe debeat, indicabit ipſe

Ioan. 14. 15. nobis per ſemetipſum Dominus dicens; *Qui diligit me, mandata mea ſeruat.* Qui verò Saluatoris mandatorũ germani obſeruatores ſunt, ſinceram atque inuiolatam pietatem tuentur, ac diabolicupiditati nullatenus obnoxij peccati iugum excutiunt, & ſpiritus libertatis aſſumunt, omnem quidem abſonam atque impuram voluptatem ſuperantes, tum cupiditates carnis laboribus exercitationis interimentes. Atque id Paulum quoque ipſum

Gal. 5. 24. clamantem audias: *Qui Chriſti ſunt, carnem ſuam crucifixerunt cum vitijs & concupiſcentijs.* Igitur (dicam enim hoc quoque à Paulo mutuatus)

Gal. 5. 25. Coloſſ. 3. 5. Epheſ. 5. 4. *Si ſpiritu viuimus, ſpiritu & ambulemus. Mortificantes itaque membra quæ ſunt ſuper terram, fornicationem, immunditiam, concupiſcentiam, cupiditatem malam, auaritiam, exhibentes*

Epheſ. 5. 2. *potiùs noſipſos in odorem ſuauitatis,* vt ſcriptum eſt, ac veluti ſpiritalem hoſtiam virtutum amanti Deo vitam noſtram offerẽtes. Laborum etenim in rebus bonis ſuſceptorum fructus erit omnino glorioſus. Nec enim noſtrũ quiſpiam exiſtimet, ſe citra puluerem, atque oſcitantem virtutis perfectæ laudem aſſecuturum, ac ſudoris omnino expertem de peccato triumphaturum. Vehemens namque aduerſarius eſt ſatanas, quique per fraudem ac dolum eorũ animis qui rectam & inculpabilem vitam elegerunt, impedimẽta obijcere, & eorum qui à virtutis perfectione propiùs abſunt, labores infringere facilè poſſit. Sed ad eorum quæ diximus probationẽ certam minimeq; dubiam, quæ in Exodo (Moſis autem hic liber eſt) geſta ac ſcripta ſunt,

δεξώμεθα. ὀλιγοσιτίαις μὲν σωφρόνως δρκώμενοι, & ἀκαρυκεύτῳ τῇ ἐργίας ἐλαφρᾶν τ ἐδίμων τηροῦντες τ μεθεξιν, ἵνα & τ τ διανοίας ἀπολεπύνωμεν ὀφθαλμόν. πλεῖν εὖ μάλα πρὸς τᾶτο καὶ κεῖνο γινώσκοντες, ὡς οὐκ ἀποχρῆ πρὸς ἁγιασμὸν ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς ὁ τ σαρκὸς πόνος ἀφ' ἂν ἐξαρκέσειε μόνα πρὸς ἀπόδειξιν ἀρετῆς τ ἀσιτίας τὸ ζῆμα· μὴ ἀχὶ τ ἐν ἔργοις ἁγνείας, καὶ τ διὰ σεμνότητ@ † συμπαρεζευγμένον τρόπον ἵνα· καὶ τῷ τ νηστείας σὺν ἕξεσῶν καυχήματι χρῆναι γὰρ εἶναι φημι τ ἀναγκαιοτάτων τὸ πλέως τε καὶ ὁλοτρόπως τῇ εἰς χρεμὸν ἀνακείσῃ λατρείᾳ· & μὴ ἑτέρωσέ ποι † παρεκκλίνοντας ἁμαθῶς, τ δ' ἀθείας ἐξοίχεσθαι, & τρίβον ἀφέντας τ † δι' ἣν διβῆ, δι' ἧς περ ἂν τις ἴοι πρὸς θεὸν, τ ἀνάντη φέρεσθαι· καὶ πρὸς τὸ τῷ διαβόλῳ δοκᾶν ἀσμένως ὑπηρετεῖν. δυσὶ γὰρ ἔδεις, κατὰ τ & σωτῆρ@ φωνὴν, δυσὶ δουλεύειν κυρίοις· ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει, καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσῃ· ἢ & ἑνὸς ἀνθέξεται, καὶ & ἑτέρου καταφρονήσει. † θαυμαστέον δὲ ἄρα τ οὐκ ὄντα δεσπότην. φημὶ δὲ τ σατανᾶν· ἵνα τ ὄντως καὶ ἀληθῶς ἀγαπῶμεν κύριον· τίς δ' ἂν γένοιτο παρ' ἡμῶν ὁ τ ἀγαπήσεως τρόπος. αὐτὸς δι' ἑαυτᾶ φωτηγωγήσει, λέγων ὁ κύρι@· ὁ ἀγαπῶν με, τὰς ἐντολάς μου τηρεῖ. οἱ δὲ τ & σωτῆρ@ ἐντολὰς γνήσιοι φύλακες, ἀνεξήτητον ἔχουσι τ δυσέβειαν· καὶ τ & διαβόλου πλεονεξίας οὐκ ἀνεχόμενοι, τ τ ἁμαρτίας ἀποσείονται ζυγὸν· καὶ πρὸς ἐλευθέραν βλέπουσιν ἕξιν· καὶ ἀθλήσαντες ὅλῳ ἅπασαν ἐκτοπόντες καὶ μυσαρὰν ἡδονὴν· τὰς δὲ τ σαρκὸς ἐπιθυμίας, τοῖς ἐξ ἀσκήσεως νεκρώσαντες πόνοις· καὶ αὖτε δὴ τᾶτο βοῶντ@, ἀκούσῃ & Παύλου. οἱ γὰρ & Χριστᾶ Ἰησᾶ τ σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθήμασι καὶ τ ἐπιθυμίαις. οὐκοῦν· ἐρῶ γάρ τι πάλιν πρὸς & Παῦλον λαβών. εἰ ζῶμεν πνεύματι, πνεύματι & † στοιχῶμεν, νεκρώσαντες τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τ γῆς, τουτέστι πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακὴν, καὶ τ πλεονεξίαν. παρελεύσεται δὴ μᾶλλον ἑαυτὰς εἰς ὁμοιωθῆναι, καὶ τὸ γεγραμμένον· & θυσίαν ὥσπερ ἵνα πνευματικῶς οἰκείαν ἀναθέντες ζωὴν τῷ φιλαρέτῳ θεῷ. πόνων γὰρ τ ἀγαθῶν ὁ καρπὸς ἔσται πάντως εὐκλεής. μὴ γὰρ δή μοι οἰέσθω τ καθ' ἡμᾶς, ὡς ἀγωνιᾷ μὲν κατορθῶσαι τὸ ἀγαθὸν· ἱδρῶτ@ δὲ ἀδενὲς εἰς πεῖραν ἐλθὼν, τ ἁμαρτίας καταπαυχήσεται· δεινὸς γὰρ ἀντιπαρατεῖναι ὁ σατανᾶς, & τοῖς ἐξ ἀπάτης διακωλύμασι θαμὰ δοκεῖν ἱκανὸς τῶν ὀρθῶς τε καὶ ἀνεγκλήτως βιᾶν ἐλομένων τὸν διάνοιαν· καὶ τὰς ἤδη βλέπων εἰς κατόρθωσιν ἀρετῆς θαμὰ λύσαι πόνους. θαμὰ ληψόμεθα δὲ πρὸς ἀπόδειξιν τῶν εἰρημένων· σαφῆ τε καὶ ἀναμφίλογον, τὰ ἐν τῇ ἐξόδῳ· βιβλίον δὲ τοῦτο μωσαϊκὸν· διαγεγραμένα τε καὶ γεγραμ-

† ἄλλ. συμπαρεζευγμένων.

† ἄλλ. παρεκκλίνοντας.

† ἄλλ. εὐσεβῆ ἢ ἀσεβῆ.

† ἄλλ. παραθητέον.

† ἄλλ. στοιχῶμεν.

γεγραμμένα. εἰκόνας γὰρ ὥσπερ καὶ τύπους ἐναργεστάτους τῶν ἀφανεστέρων τὰ ἐμφανῆ καθίστη θεὸς· καὶ ὅσαπερ ἄν τις τοῖς ἀρχαιοτέροις κατίδοι συμβεβηκότα. ταῦτα τῶν ἐν ᾅδου, καὶ νοητῶν εἰς ἀπόδειξιν ἑαυτῷ ᾅδηθεὶς, οὐκ ἄν ἁμάρτῃ τοῦ πρέποντος. καὶ γὰρ ὁ θεσπέσιος Παῦλος περὶ τούτων ἡμῖν συμφέρεται λόγοις, ὡδί πως ἀνακεκραγώς, καὶ λέγων περὶ τῶν ἀρχαιοτέρων· ὅτι ἡ ταῦτα τυπικῶς συνέβαινεν ἐκείνοις, ἐγράφη ἢ πρὸς νουθεσίαν ἡμῶν. ἔστι τοίνυν ἐξ ἀρχαίας ἱστορίας καθάπερ ἐν πίνακι λεπτῶς ἰδεῖν διαγεγραμμένον, τήν τε τοῦ διαβόλου πλεονεξίαν, ᾗ ἐπῃσατο καθ' ἡμῶν ὁ πάντα τολμῶν δικέλως· καὶ ὅτι τοῖς εἰς ἐλευθέραν ἰδέσιν ἔξιν τε καὶ προθυμίαν, ὁπηνίκα τὰς τοῦ τῆς ἁμαρτίας ὄρους ὑπερέχειν οὐκ ἐῶν· ἐμφιλοχωρεῖν ἢ μᾶλλον ἐπαναγκάζων αὐτῇ, καὶ ἐχ ὁλόκληρον ἀπιτελεῖσθαι κελεύων τε εἰς θεὸν δι' ἀλάστειαν· καὶ ἄρα τις ἔλῃται φρονεῖν ὀρθῶς. τίς ἂν ἄρα τῆς ἱστορίας ὁ λόγος, καιρὸς ὡς ἔοικεν εἰπεῖν. λελήξεται ποτε τοῦ τῆς ἀρχαίας ἐλευθερίας πόθου τε καὶ δόξαν ὁ Ἰσραήλ. ὁ γάρ τοι τῶν Αἰγυπτίων ὠμότατος τύραννος, σκληρὸν μὲν αὐτοῖς τῆς δουλείας ἐπετίθει τὸν ζυγὸν· οὐκ ἀνεῖς ἢ τῶν ἔργων, πηλῷ καὶ πλινθείᾳ τὰς Ἰουδαίους κατηκίζετο. ἀλλ' ὡς ἠλέει θεὸς, τεθρυμμένους τε ἤδη, καὶ τῇ τοῦ κρατοῦντος ἀπανθρωπίᾳ δαπανωμένους ὁρῶν, καὶ πρὸς τοῦ ἀνωθεν αὐτὰς, καὶ ἀρχαιοτάτου ἐλευθερίαν ἀναπομίζειν ἐσκέπετο, Μωυσῆ τῷ πανσόφῳ λέγειν ἐκέλευεν· ὡς αὐτὸν οἰχομένῳ τῶν Αἰγυπτίων τὸν τύραννον· τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς τῶν Ἑβραίων· ἐξαπόστειλον τὸν λαόν μου, ἵνα μοι δουλεύσωσιν ἐν τῇ ἐρήμῳ. † ᾯ μὴ μᾶλλον ἐν Αἰγύπτῳ λατρεύειν ἐκέλευε; ἢ ἦ πρὸς ἐρήμους ἐκάλει τόπους; ἆρα οὐκ ἀκόλουθον σωιδεῖν, ὅτι σὺν οἷ γε λατρεύειν τῷ πάντων κρατοῦντι θεῷ ἔμελλον; πρῶτον μὲν ᾤετο δεῖν τὸν τῶν ἑτέρων δουλείας ἀποπέμπεσθαι ζυγὸν, † πρὸς ἀποθέσθαι ἢ ὥσπερ τὸ τοῖς διαβολικοῖς προστάγμασιν ὡς ἐξ ἀνάγκης ὑπηρετεῖν· ἀποπαύσασθαι ἢ τε πηλοῦ καὶ πλινθείας· ὃ ἐστι πάλιν ἀποχέσθαι τε καὶ καταλῆξαι λοιπὸν τῶν ὀπιγείων ἔργων ἀκαθαρσίας· ἵνα πᾶσαν ὥσπερ ἐκβαίνοντες τὴν τοῦ πλεονεκτήσαντος χώραν, λοιπὸν ὡς εἰς ἔρημον ἐλευθερόνδε κἀνάγοντες γεγονότες φρόνημα, καθαροὶ καθαρῶς, † προσοίσειν τε εἰς θεὸν λατρείαις. ἀλλ' ὁ μὲν θεσπέσιος καὶ μέγας ὄντως Μωσῆς ἐκεῖνα διεκελεύετο, καὶ πρὸς ἔρημον τε καθαρωτάτην ἐκάλει τὸν Ἰσραήλ· † ἀνθωπλίζετό γε μὴν ῥιψοκινδύνως ὁ Φαραὼ, καὶ τῆς θείας δόξης καταθρασύνετο, λέγων· οὐκ οἶδα τὸν κύριον, καὶ τὸν Ἰσραὴλ οὐκ ἀποστελῶ. ἐπειδὴ ἢ αἷς ἄνωθεν ἐνικᾶτο

† ἄλλ. διὸ, ἢ μὴ.

† ἄλλ. προσθαποθέσθαι.

† ἄλλ. προσοίσειν ἐν τῷ.

† ἄλλ. ἀνθωπλίζετο.

† ἴσως, κἀν ἄλλῃ.

† ἄλλ. συμπαρεζευγμένων.

† ἄλλ. περεκλινοντας.

† ἄλλ. εὐσεβῆ ἢ ἀσεβῆ.

† ἄλλ. παραιτητέον.

assumamus. Obscuriorum etenim rerum velut imagines & exemplaria maximè illustria in rebus apertis atque obuijs cõstituit Deus, & quæcumque antiquis contigisse quispiam animaduerterit, si ea sibi ad rerum abditarũ, atque intelligibilium explicationem proponat, à vero nequaquam aberret. Et quidem nobiscum hac in re diuinus Paulus consentit, sic de antiquis alicubi clamans ac dicens, *Quoniam hæc in figuris illis contingebant, scripta sunt autem ad institutionem nostram.* Licet igitur in antiqua historia, velut in tabula subtiliter descriptam intueri, tum diaboli cupiditatem quam aduersum nos adhibuit, qui in omnibus est ad audendum proiectus, tum quo pacto iis qui ingenuos spiritus, ac dignam homine libero alacritatẽ assumunt, sese asper abijciat, nec extra peccati limites egredi permittat, sed in eo potiùs hærere, & immorari cogat, ac religionem minimè perfectam Deo præstari iubeat ab eo quoq; qui de vita rectè instituenda consilium ceperit. Quænam igitur sit historiæ series tempus iam est, vt arbitror, explicandi. Spoliatus est aliquãdo Israel antiquæ libertatis honore & gloria; sæuissimus nempe Ægyptiorum tyrannus durum ipsis iugum seruitutis imposuerat, nec quicquam de laboribus remittens, luto ac lateritio opere Iudæos discruciabat. Sed vbi miseratus est Deus, confractos iam ac domini in- *Exod.3.4.5.*
humanitate pænè consumptos aspiciens, deque iis ad pristinam & antiquissimam libertatem reuocandis cogitauit, Mosem sapientissimum ad ipsum Ægyptiorum tyrannum adire, atque ita proloqui iussit: *Hæc dicit Domi-* *Exod.5.1.*
nus Deus Hebræorum, Dimitte populum meum, vt sacrificet mihi in deserto. Quid ita? non in Ægypto potiùs sacrificare iussit? cur autem in deserta homines conuocabat? An non consequens est intelligere, putasse illos qui rerum omnium Imperatori Deo sacrificaturi erant, primùm quidem seruitutis iugum excutere oportere, atque abijs priùs cauendum ne diaboli imperijs velut necessitate coacti seruirent, cessandum porro & à luto & ab efformandis lateribus, quod est nimirum abstinere deinceps ab impuritate terrenorum operum, vt omnẽ illius cuius dominatu oppressi fuerant quasi regionẽ prætergressi, mox tanquam desertum, liberumque ac solutum sensum animi nacti, puri purè ad diuini cultus ministeria accederent. Sed illa quidem diuinus & magnus reuera Moses imperabat, atque ad desertum purissimum Israelem vocabat. Obsistebat porro Pharao temerarius, diuinæq; gloriæ per audaciã insultabat, dicens: *Non noui Dominum, & Israel non dimittam.* Post- *Exod.5.2.*
quam verò cælitus immissis afflictationibus

deuictus ad prudentiam demum deflexit vel inuitus, cùm iam totius prouinciæ salus in dubium vocaretur, tum varia ad homines detinendos impedimēta excogitauit, & à seruitutis iugo nequaquā penitus liberatos, ali aratione illos inhibere conabatur, dicēs: *Euntes*
Exod. 8. 25. *sacrificate Deo vestro in terra mea.* Cernis quemadmodum, etiamsi nos diuina lex auocet à peccato, illico sese obijcit Satanas, atque aduersatur. Propugnante vtique pro omnium vita Saluatore nostro Iesu Christo deponit immodicā cupiditatē velit nolit, nec omnino facilem viam tyrannidis in quos velit exercendę nanciscitur. Sed nos omnino extra telluris suæ fines egredi haud permittit, nosque velut in duo diuidi iubet, & ipsi partim, partim vniuersorum Domino obsequi. Verùm fieri non potest vt omni omnino reprehensione vacuum cultum exhibeamus, nisi ex vniuersa diaboli veluti regione egressi ab eius seruitute liberi prorsus inueniamur. Porro veram hanc esse orationem ex ipsius sapientissimi Mosis verbis planè indicabo. Quid
Exod. 8. 26. enim Pharaoni retulit dicenti: *Euntes sacrificate Domino Deo vestro in terra mea?* Non potest
Matt. 6. 24. ita fieri. *Nemo enim potest duobus dominis seruire,* vt suprà dixi: nec quidquam est deformius, quàm eosdem improbitatis pariter, pariterque virtutum opifices conspici, ac rebus tantopere inter se diuersis æquale studium tribuere, vt nunc quidem mollitie animus langueat, in quo gratiā à diabolo ineas, nunc vicissim valentiore conatu, ad ea quæ Deo accepta sunt contendas, ac iustissimam contra te querimoniam quodammodo ipsemet aduoces. Nam ob hæc quæ magnifacienda esse agnouisti, quæ quidem, & sola in rebus expetendis numerare oportuerat, alijs rebus adiunctam turpitudinem quis non vehemēter accuset? Tum verò quo pacto accusationem ipsemet effugias, qui restam manifestò damnatas patrauisse deprehendaris? Spiritu igitur nobis generoso & valentiore opus est, vt honestè, per omnium virtutum exercitamenta, perfectè, atq; omnibus modis contēdere possimus ad Deum: quod quidem nos facilè admodum consequemur, si quæ antiquis in figura contigerunt imitari velimus. Igitur Israelitas videbis, cùm turpissimam illam seruitutem sibi abijciendam esse statuissent, seque illorum à quibus olim oppressi fuerant imperio eximere, nunquā tamen eiusmodi quidquā efficere potuisse, nisi postquā in Ægypto agnum immolauere, per quem Christus designabatur, eiusq; perfusi sanguine cū ipso panes azymos comedēre. Nos ergo veriore, & mystica eulogia munire oportet animos, si seruire adhuc peccatis abnui-

πληγαῖς, πρὸς ἀβέλητον ἤδη καταίρρει σώσεσιν, ὅλης αὐτῷ κινδυνευούσης τ χώρας, εἶτα ποικίλως αὐτοῖς φαρμακοπαθημάτων ἐπινόει τρόπους. ἡ τὸν τ δουλείας ζυγὸν οὐκ εἰς ἅπαν ἀνεὶς, ἑτέρως αὐτὸς διακωλύειν ἐπῆρᾶτο, λέγων· πορευθέντες θύσατε κυρίῳ τῷ θεῷ ὑμῶν ἐν τῇ γῇ μου. ὁρᾷς ὅπως κἂν ἐξέλκη πῶς τ ἁμαρτίας ἡμᾶς ὁ τ θεοῦ νόμος, ἀντεγείρεται μὲν ἀντιπράττων ὁ σατανᾶς. ὑπερφθονοῦντός γε μὴν τ ἁπάντων ζωῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀναζητεῖ ῥᾴζειμοὺς ἄκων τὴν πλεονεξίαν, τὸ, καθ' ὧν ἂν βούλοιτο τυραννεῖν, οὐκ ἔχων ἱππήλατον. ἀλλ' ἐν ἔξω παντελῶς τ ἰδίας ἡμᾶς οὐκ ἐφίησι γῆς. μερίζεσθαι γ', ὥσπερ ἐπ' ἄμφω κελεύει, εἰς τε τὸ αὐτῷ δοκοῦν, καὶ τὸ τῷ πάντων δεσπότῃ· ἀλλ' ἔστιν ἀμήχανον ἀμώμητον παρ' ἡμῶν τ τῆς λατρείας γένεσθαι τρόπον, εἰμὴ ὥσπερ πάσης ἐκδεδρακότες τ ὑπ' διαβόλου χώρας, ἀμέτοχοι παντελῶς τ ὑπ' ἐκείνῳ ψηφείας διάγοιμεν. ὅτι γ' ἀληθὴς ὁ λόγος, ἐξ αὐτῶν σε τ τοῦ παναοφοῦς Μωσέως πληροφορήσω ῥημάτων. Εἰ γὰρ ἔφη πρὸς Φαραώ· πορευθέντες, λέγοντα, θύσατε κυρίῳ τῷ θεῷ ὑμῶν ἐν τῇ γῇ μου, βοῶν· ἃ δυνατὸν γένεσθαι ἅτως· ἀδύνατον γὰρ δυσὶ κυρίοις δουλεύειν· καθάπερ ἔφθην εἰπών. καὶ ἔστι τ ἀκαλλεξάτων φαυλότητος τὸ μοῦ, ἓν τ τελούντων εἰς ἀρετὴν ὁρᾶσθαι δημιουργὸς, καὶ τοῖς τοσοῦτον ἀλλήλων διωρισμένοις τ ἰσομοιροσαν ἀπονέμειν πρᾶξιν, ὡς μαλακίζεσθαι μὲν ἐφ' ὅτε νοσοῦντα τὸν νοῦν τὸ τῷ διαβόλῳ τετιμημένον. ἀναῤῥώννυσθαι δὲ αὖθις εἰς τὸ δρέσκον θεῷ, δικαιωτάτην ὥσπερ ἐφ' ἑαυτῷ καλοῦντα τὴν καταβολήν. διὸ ὧν γὰρ ἔγνω τιμᾶν, ἀ χρὴ ἐλέσθαι καὶ μόνα τῆς ἐπ' ἐκείνοις αἰσχρότητος, πῶς ἂν ἐσφόδρα καταγνοίης εἰπὲ πῶς ἂν αὐτὸς διακρίναιτο τὴν γραφὴν τῶν ἄτω κατεγνωσμένων πονηρὸς ἐραστὴς ἐλεγχόμενος. δεῖ τοίνυν φρονήματος ἡμῖν γυναικὸς τε καὶ νεανικοῦ πρὸς τὸ διώκειν καλῶς διὰ πάσης ἀρετουργίας ἕνεκα πρὸς θεὸν, τελείως τε καὶ ὁλοτρόπως· ὅπερ ἂν ὑμῖν ὑπάρξῃ, καὶ λίαν εὐκόλως, εἰ τοῖς ἀρχαιοτέροις ἐθέλοιμεν κατακολουθῆσαι τύποις. οἷον τοίνυν οὖν ἐξ Ἰσραὴλ, τ μὲν ἀλιτηριωτάτην δουλείαν ἐκείνην, ἀποφορίσασθαι δεῖν ἑλομένους· καὶ τῆς τῶν πάλαι πλεονεκτούντων κατακρατῆσαι χειρὸς, ἃ μέν τινα καὶ δεῖσαι τῶν τοιούτων † ἰσχύσαντα, εἰμὴ πεθείκασιν ἐν Αἰγύπτῳ τὸν ἀμνὸν εἰς τύπον Χριστοῦ, κατεχρίσθησάν τε τῷ αἵματι, καὶ ἄρτους ἀζύμους ἔφαγον ἐπ' αὐτῷ. διὸ εὐλογίας ἂν ἄρα τῆς ἀληθεστέρας καὶ μυστικῆς, ἀνατειχίζεσθαι δεῖ τὰς ἡμετέρας ψυχὰς, εἰ τὸ δουλεύειν ἔτι ταῖς ἁμαρτίαις παραιτοίμεθα.

† ἄλλ. ἰσχύσαντας.

μεθα. ὁδὲ γὰρ ἕτερος ἀφαδρέσαιτις ἂν τὰς ἐκ τ̃ σπιγείων παθῶν ἀφορήτας καταδρομὰς, εἰ μὴ διὰ τ̃ χρις̃ μεθοχῆς ἧ καθιχύοντος ϖ̃ σαλύσαι τ̃ δωάμιν, τ̃τέστι ἧ σατανᾶ. ἀφὲ γὰρ τοι ταύτ̃ μάλιστα τ̃ αἰτίαν· καί τοι θεὸς ὢν κατὰ φύσιν, καὶ ἐκ θεοῦ πατρὸς γενόμενος μονογενὴς, ἐθελοντὴς κατέβη ϖ̃ὸς κένωσιν, μορφὴν δέλε λαβὼν, καθὼς γέγραπται· καὶ σχήματι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος, ἵνα τ̃ ἡμετέρας φύσεως τὴν τελείαν εἰς ὕψ ἀνακομίσῃ μέγα, τὴν οἰκείαν αὐτῇ χαριζόμεν ἀσφάλειαν. ἄτρεπτ ον γὰρ ὢν, κατὰ φύσιν, καὶ παθεῖν ἐκ εἰδὼς, τ̃ κατωθεῖσαν ϖ̃ὸς ἁμαρτίαν, ἑαυτὸν ἀῤῥήτως ἀνέμιξε τῇ λίαν εὐκόλως ϖ̃ὸς πᾶν ὁπῶν τ̃ φαύλων κατωθεμένῃ φύσει· φημὶ δὴ τῇ ἀνθρωπίνῃ, καθάπερ ἔφην ἀρτίως, τ̃ ἑαυτ̃ φύσεως τ̃ ἀσφάλειαν, ὡς ἀσθενέσῃ δωρήμεν, ἵνα φαίνηται λοιπὸν πεπηγὼς εἰς ἀγαθερχίας ὁ ἡμέτερος· ἐπὶ ταῖς σαρκὸς κολάζεται ϖάθη, νενεκρωμένα ϖαντελῶς τῇ δωάμει ἧ κατοικήσαντ ος ἐν αὐτῇ· τ̃τέστι ἧ θεοῦ λόγε. καὶ γὰν σπιτέλλει λέγων ὁ Παῦλος· τὸ γὰρ ἀδύνατον ἧ νόμε, ἐν ᾧ ἠσθένει διὰ τ̃ σαρκὸς, ὁ θεὸς τ̃ ἑαυτ̃ υἱὸν πέμψας ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας, καὶ ϖερὶ ἁμαρτίας κατέκρινε τ̃ ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκὶ, ἵνα τὸ δικαίωμα ἧ νόμε πληρωθῇ ἐν ἡμῖν τοῖς μὴ κ̃ σάρκα ϖεριπατ̃σιν, ἀλλὰ κ̃ πνεῦμα. καπεκερ) τύνιων ἡ ἁμαρτία, νεκρωθεῖσα μὲν ἐν πρώτῳ Χρις̃· νεκρωθησομένη ἧ δὲ ἐν ἡμῖν, ὅταν αὐτὸν ταῖς οἰκείαις ψυχαῖς εἰσοικίζωμεν ἀφὲ τ̃ πίστεως, καὶ τ̃ μετουσίας ἧ πνεύματ ος, συμμόρφους ἡμᾶς ἀποτελοῦντ ος Χρις̃, ἀφὲ τ̃ ἐν ἁγιασμῷ δηλονότι ποιότητ ος. μορφὴ γὰρ ὥσπερ τίς ἐστι ἧ σωτῆρος ἡμῶν Χρις̃ τὸ πνεῦμα αὐτ̃. τ̃ θεῖον ἡμῶν ἐξεικονισμὸν ἐναποβλίβον τρόπον τινὰ δι' ἑαυτ̃. τοιγάρτοι, δὲ † ὡς αὐτὸς ὀνομάζεται ϖ̃ὸς ταῖς θεοπνεύστοις γραφαῖς· ἐκ ἕτερον ὂν ϖαρ' αὐτὸν, ὅσον εἰς ταὐτότητα τ̃ οὐσίας, δὲ εἰς ἐνέργειαν τὴν θεοπρεπῆ· καὶ γὰν αὐτ̃ λέγοντ ος ἧ σωτῆρ ος ἡμῶν· ἐγώ εἰμι ἡ ἀλήθεια. γράφει μὲν Ἰωάννης, ὅτι τὸ πνεῦμά ἐστιν ἡ ἀλήθεια· ϖάλιν δὲ Παῦλος, ὁ τοῖς ἱεροῖς ἐντεθραμμένος γράμμασιν· ὁ δὲ κύριος, τὸ πνεῦμά ἐστιν· ἧ δὲ τὸ πνεῦμα κυρίε, ἐλευθερία. ἀκούεις ὅπως πεπήρηκεν ἀσφαλῶς ὁ μυσταγωγὸς, τῷ τε υἱῷ, δὲ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, καὶ τὸ ἐν οὐσίᾳ ταυτὸν, δὲ τὸ νοεῖσθαι διῃρημένως· κατά γε τὸ ὑφεστάναι φημὶ· τ̃τὸ δ' ὅπερ ἑκάτερον εἶναι λέγεται, δὲ ἔστιν ἀληθῶς. πνεῦμα γὰρ εἰκότως νοοῖτ' ἂν τὸ πνεῦμα. καὶ οὐχ υἱὸς, μᾶλλον δὲ πνεῦμα ἧ υἱέ, διαπλάττον δὲ ἀναμορφοῦν εἰς αὐτὸν τὰ ἐν οἷς ἂν γένοιτο μεθεκτῶς· ἵνα ἧ ἰδίᾳ γνώμῃ δὲ ἀπεστάλης ἐν ἡμῖν τὰς χαρακτῆρας ὁρῶν ὁ θεὸς δὲ πατὴρ ἀγαπήσῃ λοιπὸν ὡς

† ἄλλ. ὡσαύτως.

mus. Nec enim alia ratione quiſquam terrenarum perturbationum intolerabiles incurſiones effugiat, niſi per communicationem cum Chriſto, qui Pharaonis, hoc eſt Satanæ, potentiã queat euertere. Propter hanc enim maximè cauſam, quamuis Deus eſſet ſecundùm naturam, atque ex Deo Patre vnigenitus extitiſſet, voluntariè *ad exinanitionem ſe dimiſit, formam ſerui accipiens*, quemadmodum ſcriptum eſt, *& habitu inuentus vt homo*: atque vt noſtræ naturæ humilitatem ad ſublimiorem altitudinẽ extolleret, ſuammet ipſi condonauit ſecuritatem. Cùm enim ex natura ſua nec mutationi nec dolori obnoxius eſſet, nec vllo modo ad peccatum propelli poſſet, ſeipſum ineffabili modo naturæ facillimè ad omnia peccata labenti permiſcuit, humanæ inquam, ei naturæ ſuæ ſecuritatem vt modò dixi, tanquã viribus deſtitutæ condonans, vt deinceps firmè noſtra mens bonis actionibus inſiſteret, carniſq; vitia amputaret, interemptæ penitus eius virtute, qui in ipſa domicilium elegit, nempe diuini Verbi. Proinde ita Paulus in ſuis epiſtolis ſcribit: *Quod impoßibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem, Deus filium ſuum mittens in ſimilitudinem carnis peccati, & de peccato damnauit peccatum in carne, vt iuſtificatio legis impleretur in nobis, qui non ſecundùm carnem ambulamus, ſed ſecundùm ſpiritum.* Damnatum eſt igitur peccatum, interemptum quidem in Chriſto primùm, interimendum verò in nobis quoque, cùm ipſum Chriſtum in animos noſtros admiſerimus per fidem & communicationem Spiritus, qui nos ſimiles Chriſto reddit, per ſanctificationis videlicet qualitatem. Imago enim & facies veluti quædam eſt Saluatoris noſtri Chriſti ſpiritus ipſius, diuinam in nobis figuram per ipſum quodammodo exprimẽs. Proinde & à Scriptura diuinitus inſpirata ijſdem nominibus appellatur, cùm nõ ſit aliud ab ipſo, quod quidem ad ſubſtantiæ identitatem & diuinam agendi facultatem ſpectat. Itaq; cùm Saluator noſter ipſe dicat: *Ego ſum veritas*, ſcribit viciſſim Ioannes, *Spiritus eſt veritas*. Rurſum Paulus ſacris litteris innutritus, Dominus autem *Spiritus eſt. Vbi verò Spiritus, ibi libertas*. Audis quàm ingeniosè ſacrorum Antiſtes & Filio, & Spiritui ſancto vtrumq; ſeruauit, cùm identitatem in ſubſtantia, tum quatenus intelliguntur diſtinctionem ſecundùm ſubſiſtentiam dico, quod vtrumq; eſſe dicitur, & verè eſt. Spiritus namque meritò intelligitur Spiritus, & non Filius, vel potiùs Spiritus Filij, in ipſum effingens & efformans ea in quibus per participationem ineſt, vt ſimilem Filio ſuo imaginẽ in nobis conſpiciens Deus & Pater, nos deinceps veluti filios di-

Pſalm. 2.7.

Rom. 8. 3.

Ioan. 14. 6.

Ioan. 15. 26.

2 Cor. 3. 17.

† ἄλλ. ἰσχύσαιμεν

ligat, & honoribus supra terrenam conditionem attollat. Atque huius quidem rei apertissimum argumentum inter antiqua sapientissimi Mosis oracula reperias. Quid enim ad
Exod. 13. 2. ipsum dixit? *Sanctifica mihi omne primogenitũ, primogenitum aperiens vuluam. Sanctifica*, inquit, hoc est, describe, ac veluti sacrum, Deoque debitum offer. Nec enim hoc quisquam, vt opinor, concesserit, esse Mosem sancti Spiritus largitorem, quique in ministri ac serui ordinem sit assumptus, Domini prærogatiuis superbire, quęque solius Dei propria ac peculiaria sunt, præstare posse. Quidnam igitur designabat Moses? quidnam verò ad filios
Exod. 13. 11. Israel locutus est? *Et erit*, inquit, *si introduxerit te Dominus Deus tuus in terram Chananæorũ, quomodo iurauit patribus tuis, & dabit tibi eam, & separabis omne aperiens vuluam masculina Deo.* Sanctificari iubet omne primogenitum, adaperiens vuluam. Sancti namq; omnes in quibus eluceat imago sancti & primogeniti, nempe Christi. Rei porro intelligibilis ac spiritalis similitudinis à corporea similitudine exemplar desumens, Dei Patrisque æternam voluntatẽ lex indicauit. Quapropter & Paulus ait, ex hoc legis præcepto magnum hoc mysterium, vt mihi quidem videtur, intelli-
Rom. 8. 29. gens: *Nam quos præsciuit & prædestinauit, conformes fieri imaginis filij Dei, hos & vocauit, hos & sanctificauit. quos autẽ sanctificauit, hos & glorificauit.* Sed age, rursum quæstionis sensum, quantum licet subtiliter indagantes, diligentiùs contemplemur, qualemnam Christo figuram quis meritò tribuat, ita vt à scopo nequaquam aberret. Est itaque minimè dubiũ, illam supra res creatas omnes pulchritudinẽ penitus eminere, quam in ipsa fortè suprema omniũ natura, diuina inquam & vires mentis excedente quispiam intelligat. Cuius quidem non alia ratione in animis nostris character appareat, nisi diuinæ naturæ consortes efficiamur, Patris & Filij Spiritum accipientes, &, quemadmodũ Paulus dixit, *In eandem*
2. Cor. 3. 18. *imaginem transformemur, à claritate in claritatem, tanquam à Domini Spiritu.* In actionibus itaque, & in facultate ad virtutis operationem dirigente, hæc in nobis transformatio efficitur, & transmutatio in sanctificatione, quæ nos ad omnia Deo placita instituat, omnemq; mollitiem ex animis nostris eijciat, & in solidum atque inexpugnabilem sensum quodammodo recudat. Nam ob hanc quidẽ maximè causam existimo Deum legis conditorem, non omne sine exceptione primogenitum, sed cum additamento, masculinum sanctificari iussisse. Cuius namque rei gratia femineum nec sacretur, nec sanctificetur,

τέκνα· καὶ ταῖς ὑπερκοσμίοις † καταφαίδρύη τιμαῖς. τοῦτο δ' ἂν γένοιτο, φανοτάτη πάλιν ἀπόδειξις τὸ πάλαι τεθεσπισμένον διὰ τοῦ πανσόφου Μωσέως. τί γὰρ ἔφη πρὸς αὐτὸν; ἁγίασόν μοι πᾶν πρωτότοκον πρωτογενὲς διανοῖγον μήτραν. τὸ, ἁγίασον, εἰπὼν, ἀντὶ τοῦ κατάγραψον καὶ ἀνάθες ὡς ἱερὸν, καὶ τῷ θεῷ χρεωστούμενον. οὐδὲ γὰρ οἶμαι φαίη τις ἂν, ὡς ἔστι τῶν ἐφικτῶν τοῦ θείου τε καὶ ἁγίου πνεύματος Μωσέα φαίνεσθαι χορηγὸν, καὶ τὸν ἐν οἰκέτου τάξει, καὶ ὑπηρέτου παρειλημμένον, τοῖς τοῦ δεσπότου πλεονεκτήμασιν ἐναβρύνεσθαι· καὶ τὰ μόνῳ τε καὶ ἰδικῶς πρέποντα τῷ θεῷ δύνασθαι κατορθοῦν. τί οὖν ἄρα διετύπου Μωσῆς; τί δὲ προσελάλει τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ; καὶ ἔσται, φησὶ, ἐὰν εἰσαγάγησε κύριος ὁ θεός σου εἰς τὴν γῆν τῶν Χαναναίων, ὃν τρόπον ὤμοσε τοῖς πατράσι σου, καὶ δώσει σοι αὐτὴν· καὶ ἀφελεῖς πᾶν διανοῖγον μήτραν, τὰ ἀρσενικὰ τῷ κυρίῳ. ἁγιάζεσθαι κελεύει πᾶν πρωτότοκον διανοῖγον μήτραν. ἅγιοι γὰρ πάντες οἷσπερ ἂν ἡ εἰκὼν † ἀναστράπτουσα φαίνοιτο τοῦ ἁγίου καὶ πρωτοτόκου, φημὶ δὴ Χριστοῦ. νοητοῦ δὴ πράγματος, καὶ τῆς ἐν πνεύματι νοουμένης συμμορφίας, τὴν σωματικὴν ὁμοίωσιν εἰς τύπον προλαβὼν, ἔδειξεν ὁ νόμος τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς τὴν προαιώνιον βούλησιν. διὸ καὶ Παῦλός φησι διὰ τῆς δὲ τῆς νομοθεσίας, ὥς γέ μοι φαίνεται τὸ μέγα τοῦτο συνεὶς μυστήριον. οὓς γὰρ ἔγνω, καὶ προώρισε συμμόρφους τῆς εἰκόνος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, τούτους καὶ ἐκάλεσε· τούτους καὶ ἡγίασεν· οὓς δὲ ἡγίασε, τούτους καὶ ἐδόξασεν. ἀλλὰ φερὲ δὴ πάλιν ὡς ἔνι καλῶς τὴν τοῦ θεωρήματος καταλεπτύνοντες νοῦν, ἐπαθρήσωμεν ἀκριβέστερον· ὁποίαν μὲν εἰκότως περιθείη τις ἂν τῷ Χριστῷ τὴν μορφὴν· ἴοι δ' ἂν οὐκ ἀπὸ σκοποῦ τοῦ πρέποντος. ἀλλ' ἔστιν οὐκ ἀμφίλογον, ὡς ἐκεῖνο δὴ πάντως τὸ ὑπερκόσμιον κάλλος, ὅπερ ἂν νοοῖτο τυχὸν ἐπ' αὐτῆς τῆς πάντα ὑπερκειμένης οὐσίας· φημὶ δὴ τῆς θείας καὶ ὑπὲρ νοῦν. ἧσπερ ἂν οὐχ ἑτέρως ἐν ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς ὁ χαρακτὴρ ἐμφαίνοιτο, εἰ μὴ τῆς θείας φύσεως ἀποτελοίμεθα κοινωνοί. τό, τε τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ δεξάμενοι πνεῦμα· καὶ καθάπερ ὁ Παῦλος ἔφη· τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμενοι, ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν· καθάπερ ἀπὸ κυρίου πνεύματος. ἐν πράγμασι δὴ δηλονότι καὶ ἐν δυνάμει τῇ κατ' ἐνέργειαν ἀρετῆς ὁ μεταχηματισμὸς ἐν ἡμῖν γίνεται, καὶ ἡ μετάπλασις ἐν ἁγιασμῷ. πρὸς πᾶν ὁτιοῦν ἀναφέροντι τὸ δοκοῦν τῷ θεῷ, καὶ πᾶσαν μὲν τῆς ἡμετέρας διανοίας μαλακίαν ἐκπέμποντι· μεταχαλκεύοντι δὴ, ὥσπερ εἰς ἀσφαλὲς ἤδη καὶ ἄμαχον φρόνημα. οἶμαι γὰρ ἔγωγε, ταύτης δὴ μάλιστα τῆς αἰτίας ἕνεκα, τὴν τοῦ νόμου δοτῆρα θεὸν, οὐχ ἁπλῶς ἁγιάσαι πᾶν πρωτότοκον εἰπεῖν, προσθεῖναι δὲ, ὅτι προσῆκοι τὰ ἀρσενικά. τοῦ γὰρ δὴ χάριν ἀνίερόν τέ ἐστι, καὶ οὐχ ἁγιάζεται τὸ θῆλυ κἂν ὑπάρχῃ πρωτότοκον·

† ἄλλ. καταφαιδρύνῃ.

† ἄλλ. ἐναστράπτουσα

† ἄλλ. εἰμή τῳ.

† ἴσως ἀκατακακύπτῳ.

† ἄλλ. ἀπερείδοντες. puto ἐπερ.

† ἄλλ. ἐρχόμενος.

† ἄλλ. αὔξησιν.

† ἄλλ. ἀναιρεῖ.

† γρ. τῇ τῶν ἀρσένων.

† ἄλλ. εὐκοσμίας.

† ἄλλ. καὶ ἀμή τῳ.

† ἴσως ἀκατακακύπῳ. † ἄλλ. ἀπερείδοντες. puto ἐπερ.

† ἄλλ. αὔξησιν.

† ἄλλ. ἐρχόμενον.

† ἄλλ. ἀναιρεῖ.

† λε. τῇ τῶν ἀρσένων.

† ἄλλ. ὑποσμίας.

τοκον· ἀλλ' † εἰ μή πω φάναι δοκεῖ πάλιν ἐρῶ· καιρὸν πρὸς τοῦτο καλοῦντος καὶ χρείας· μόριον ὥσπερ ἡ τῆς νοουμένης μορφῆς ἐν τῇ θείᾳ τε καὶ † ἀκατανοήτῳ φύσει τὸ ἀνδρῶδες ἐφ' ἅπασι καὶ νεανικὸν θεωρήσομεν, τὸν τῆς διανοίας † ἀπερείδοντος ὀφθαλμόν. τοιαύτη γάρ πως ἡ τῆς θεότητος φύσις. εἴκοσι μὲν τῶν ὄντων ἀδενὶ νικῶσι ἢ μᾶλλον, ἢ κατὰ πάντα ἀνδριζομένη τοῦ κεκλημένους πρὸς γένεσιν ἐρρωμένεστάτη δὲ σφόδρα, καὶ ὡς οὐκ ἔστιν εἰπεῖν πρὸς τὸ τῶν ἰδίων ἔργων κατόρθωσιν σύμμορφος ἂν ἄρα Χριστῷ νοοῖτο ἂν εἰκότως ὁ ἐφ' ἅπασι τοῖς ἀγαθοῖς, οἱονεί τις ἀρσενόφρων καὶ νεανικὸς ἀνήρ τοιοῦτός γε μὴν, ὁ ζηλείαν ἔχων, ἵν' ὅτως εἴπω, τὸ θρέμμα, μαλθακωτέρᾳ καὶ ὑπαγώνιον. δειλὸν γὰρ καὶ ἀθρανὲς, καὶ πρὸς μάχην καὶ ὑπόλμιαν ἀπειρηκὸς τὸ ζηλείων ἐστὶ γένος· εἰκόνα δέ σοι ἐκ πράγματος παραθήσω πάλιν ἀπὸ τῆς Μωσέως συγγραφῆς· ἔφη τοίνυν ὅτι τῶν Αἰγυπτίων ὁ τύραννος εἰς τύπον τοῦ διαβόλου κείμενος τῇ θείᾳ γραφῇ, κατὰ τῶν Ἑβραίων ὠδῖνας ὠπλίζετο, καὶ τοῖς ἔτι κατὰ νηδύος μαχομένοις, ἀναιρεῖσθαι διαζήτημα διετύπου τὰ γινώμενα· καὶ φῶς ἄρτι πρὸς πεῖραν † ἐρχόμενα. τὸ ἢ τῆς ὁμότητος σύνθημα μετὰ τῆς αὐτοῦ πεπεισμένης ἐγράφετο τέχνης· ζωογονεῖσθαι γὰρ τὸ ζῆλον· τόγε μὲν ἄρσεν, ὕδασι καὶ τέλμασιν ἀναπνίγεσθαι δεῖν ὁ μιαιφόνος ἐνομοθέτει. τοιοῦτον ἄρα καὶ τοῦτο ἡμῖν καταμηνύει τὸ θεώρημα; ἵν' ἢ τοῖς ὑμαθεστέροις παρέσῃ νοεῖν; ἡδέα γὰρ τῷ διαβόλῳ τὰ μαλθακά τε καὶ ἄνανδρα, καὶ ἐκτεθηλυμένα φρονήματα. διὸ καὶ εἰς † αὔξησιν ἥκειν τὸ ζῆλυ τοῦδαχωρεῖ, πλεονεκτήσεσθαί ποτε παρ' αὐτῶν τὸ τοσοδοκήσας ὁ πονηρός. πολεμιώτατον δὲ καὶ πρὸς τὸ νικᾶσθαι σκληρόνουν ἡγεῖται † ἄρσενα· ὃν καὶ τοῖς τῆς ἀληθείας ἀντερέθοντα λόγοις, εἰ πρὸς μέτρον ἡλικίας ἀναδράμοι τὸ ἐν Χριστῷ· καὶ εἰ ἀνδρα τέλειον αὐξήσῃ κατὰ † Παῦλον, ἔστεσθαι γινώσκων ἐδαμόθεν ἀλώσιμον, πρὸ ἥβης † ἀπαιρεῖ. τὸ γὰρ ἐκ νηδύος αὐτῆς, † τῇ τῶν ἄρσενος ὑπεφύεσθαι γονῇ. ἵ ἂν ἐνπύθηται; ὅτι πᾶν τὸ ἐμπιον τοῦδε θεῷ, βδελυκτὸν παρ' ἐκείνῳ; κρατήσει δὲ πάντως καὶ τὸ ἐναντίον. τὸ γὰρ ἐκ τοῦ διαβόλου κατεσκηνημένον, ἐν τοῖς ἀναγκαίοις τοῦδὲ τῷ θεῷ ψῆφον δὲ ὥσπερ ἵνα τιὼ ἀρίστῳ ἐφ' ἑαυτῷ, τιὼ ὑπὸ τῷ μισεῖσθαι διαβόλῳ μετὰ τῆς ἄλλης † ὑποσμίας ἀποκερδαίνον. ὅτι ἢ καὶ τοῦτό ἐστιν ἀληθὲς, ἐξ αὐτῶν ὑμῖν ὑποδείξαι τῶν ἱερῶν γραμμάτων, χαλεπὸν ἐδέν. ἐκεῖν ἐν τοῖς καλεμένοις ἀριθμοῖς· κατωγόμασαι ἢ ἔτως ἐν

etiamsi primogenitum fuerit, nisi tempore, & necessitate ad id vocante. Partem veluti quandam formæ, quæ in diuina incomprehensibiliq́ue natura intelligitur, virile quiddam in omnibus ac generosum contẽplabimur, si mentis aciem acriùs intenderimus. Talis est enim natura diuinitatis, quæ nulli quidem omnium rerum quę sunt cedit aut succumbit, sed vincit potiùs, ac virile robur gerit erga omnes qui ad generationem vocati sunt. Valentissima verò est prorsus, supra quàm dici possit in eo vt actiones suas omnibus numeris absolutas efficiat. Illum igitur Christo per omnia similem meritò intelligemus, qui in rebus omnibus bonis masculum quodammodo animum & generosum gerit, non eum cui mens, vt sic dicam, feminea, mollis nimirum, & quæ facili negotio supplantari queat. Timidum namque & imbecillum, & omnibus ad pugnandum atque audendum viribus destitutum est feminarũ genus. Rei porro huius imaginẽ, tibi rursum ex Mosis historia repetitam proponam. Narratigitur, Ægyptiorum tyrannũ, qui diaboli typum in sacris Litteris præfert, sese contra Hebræorũ fœturam armauisse, & ijs, qui adhuc vtero cõtinebantur, indicto bello, interfici statim quæ concepta erant, vbi primùm lucem conspicarentur, iussisse. In edicto porro crudelitatis scribendo fraudem adhibuit, quæ ipsius moribus cõueniret. Seruari nempe feminas, masculeum verò genus aquis & paludibus mergi sanguinarius imperauit. Quidnam igitur nobis hæc quoq; speculatio designat? quid ij quibus acies ingenij subtilior est, ex ea conijcient? Grati nimirum diabolo sunt molles ignauiq; & effeminati sensus, crescereq; feminas proinde sinit, nec se ab illis vnquam principatu deijciendum sibi sceleratus persuadet. Pugnacissimos verò, quiq; haud facilè vinci possint, masculos arbitratur: quos, etiam si veritatis sermonibus innutriti ad mensuram ętatis eius peruenerint, quæ est in Christo, atq; *in virum perfectũ* adoleuerint, vt est apud Paulum, nunquam in suam potestatem venturos animaduertens, impuberes necat. Quòd enim masculorum sobolem ab ipso vtero hostiliter insequatur, quid aliud indicat, nisi quæcunq; Deo grata sunt, illi inuisa esse? Ex quo contrarium quoq; omnino effici consequens est, quod diabolo exosum est, à Deo in rebus necessarijs numerari, ac præter cætera ornamenta, hoc quoque nomine quòd diaboli odio & calumnijs appetitũ sit, velut optimo suffragio commẽdari. Atq; hoc quoq; veritati consentaneum esse, ex sacris ipsis Litteris probare nõ difficile fuerit. Igitur in Numeris, (ita porro vnus è

Exod. 1. 22.

Ephes. 4. 13.

Mosis libris inscriptus est) in ipso initio dixit Deus ad ipsummet sacrorũ interpretem Mosem, & ad Aaron: *Accipite summã totius Synagogæ* (summã appellans rationẽ subductam, vel certè numerũ & recẽsionem) *per cognationes, & domos familiarum, iuxta numerum ex nomine iuxta caput ipsorũ, omnem marem à vicesimo anno & supra, omnis egrediens in exercitu Israel, numerate eos.* Cernis quemadmodum describi masculos iubet, & pubescentẽ iam, ac velut efflorescentem tunc temporis multitudinem: *A vicesimo* enim *anno*, inquit, *& supra.* Feminæ verò nullam omnino rationẽ habet, & adolescentioris æui. Sensum namq; imbecillem, nec habilem ad prudentiã reijcit Deus. Acceptissimũ verò ipsi, & in libro vitæ descriptũ virile simul & prudens: quippe cui tantũ iam sit virium, vt diaboli fraudulentis conatibus queat obsistere. Generoso namq; animo adiuncta prudentia, actiones omnes, quæ pios homines decẽt, facilè perficiet. Igitur, (repetam namq; necessariò orationis scopum) Spiritus est qui Christo nos similes efficit, tum per virtutum actiones diuini prorsus in nobis effulgent characteres. Qui verò minimè tales fuerint, contrariũ ijs accidet. Sed iam vim orationis huius apertissimè explicabo. Quemadmodũ enim masculus typum fortitudinis gerit, fortitudinis inquam eius, quæ secundũ Deum intelligitur, quę nos etiã similes Christo reddit; eadem ratione tanquã exemplar mollitiei atq; imbecillę mẽtis, & ad voluptates facilè nimiũ delabentis femina assumitur. Itaq; diuina quoq; Scriptura, & ipsi peccato, & peccatoribus feminæ habitum adaptat. Quo modo enim conformes esse dicimus Christo, qui ipsum diligunt, sic & turpissima peccati figura peccatorũ animis inscribitur. Proferam verò rursum beatũ prophetam Zachariam, qui hoc ipsum, & quidẽ planissimè, explicare auditoribus queat. Ita enim ait: *Et egressus est angelus, qui loquebatur mecũ, & dixit ad me: Suspice oculis tuis, & vide hoc quod egreditur. Et dixi, Quidnam est? Et dixit, Hæc mensura quæ egreditur: & dixit, Hæc est iniquitas eorũ in omni terra. Et ecce talentum plumbi eleuatum. Et ecce mulier vna sedebat in medio mensuræ: & dixit, Hæc est iniquitas. & proiecit eam in medium mensuræ, & proiecit lapidem plumbi in os eius: & leuaui oculos meos, & vidi. & ecce duæ mulieres egredientes, & spiritus in alis earum, & ipsæ habebant alas, vt alas vpupæ, & acceperunt mensuram inter cælum & terram.* Ecce feminæ habitu iniquitas se Prophetæ ostendit, quæque animæ ipsam in sublime attollere conãtur, eandem cum ipsa deformitatem habent.

Num. 1. 2. Exod. 30. 12

Zachar. 5. 5

Μωυσέως βιβλίον, ἐν οἷς ἐν ἀρχαῖς, ἔφη πρὸς θεός τε αὐτὸν τὸ ἱεροφάντῃ Μωσέα, καὶ πρὸς Ἀαρὼν· λάβετε ἀρχὴν πάσης συναγωγῆς ὑμῶν Ἰσραὴλ. ἀρχὴν ὀνομάσας τὸ ἀκλο- »
γισμὸν, ἤτοι τὸ ἀπαρίθμησιν. κατὰ συγγενείας, » κατ' οἴκους πατριῶν, κατὰ ἀριθμὸν ἐξ ὀνόματος » κατὰ κεφαλὴν αὐτῶν· πᾶν ἄρσεν ἀπὸ εἰκοσιε- » τοῦς καὶ ἐπάνω, πᾶς ὁ ἐκπορευόμενος ἐν δυνά- » μει Ἰσραὴλ, ἐπισκέψασθε αὐτούς. Ὅτινες ὅπως » ἀποτελεσθῶσι μὴν κελεύει τὸ ἄρσεν· καὶ τὸ ἤ- βῶσαν ἤδη, καὶ οἱονεὶ σφριγῶσαν ἄρτι πλη- θύν· ἀπὸ εἰκοσαετοῦς γάρ φησι, καὶ ἐπάνω. ἀ- λογεῖ δὲ θήλεος παντελῶς, καὶ μειρακιώδους ἡλικίας. ἀσθενέστερον γὰρ τῷ θεῷ φρόνημα τὸ ἀσθενὲς, καὶ ἀτελὲς εἰς σύνεσιν· γναμψότε- τον δὲ καὶ ἐν βιβλίῳ ζωῆς καταγεγραμμένον τὸ ἀνδρῶδες ἅμα καὶ σωστικόν· ἅτε δὴ τοῦ ἀρχέντος ἔχον εἰς τὸ ἤδη διώκειν τὸν διάβολον κακουρ- γίας ἀνιστάμενον. φρονήματι γὰρ τῷ νεανικῷ παρεζευγμένη σύνεσις πρὸς πᾶν ὁτιοῦν ἱκανὴ τὸ ὅσιον προσήκοντι εὐσεβείᾳ ἐργάζεσθαι. ἀκόλου- θον ἀνακεφαλαιώσασθαι γὰρ ἀναγκαίως τὸν τοῦ λόγου σκοπόν· συμμόρφους ἡμᾶς ἀποτελεῖ τὸ πνεῦμα Χριστῷ· καὶ διὰ τὸ κατ' ἐνέργειαν ἀρε- τῆς οἱ θεῖοι δὴ πάντως ἡμῖν ἐναστράπτουσι χα- ρακτῆρες. συμβήσεται γὰρ τοῖς μὴ τοιούτοις τὸ ἐναντίον. ποιήσομαι δὲ φανοτάτην τοῦ λόγου τὴν διώδαμιν. ὅνπερ γὰρ τρόπον εἰς τύπον ἀνδρείας ἐλήφθη τὸ ἄρσεν. ἀνδρείας δὲ φημι τὴν νοουμέ- νης τοῦ θεοῦ, ἣ καὶ συμμόρφους ἀποτελεῖ τῷ Χριστῷ, τοῦ αὐτὸν δὴ τρόπον λόγον, εἰς τύπον μαλακισμοῦ δὲ φρονήματος ἀσθενοῦς, διαπί- πτοντός τε καὶ λίαν εὐκόλως εἰς ἡδονὰς, τὸ τῆ- λείας εἰσφέρειν πρόσωπον. καὶ γὰρ ἡ θεία γρα- φὴ αὐτίκα τε τὴν ἁμαρτίαν, καὶ τοὺς τῆς ἁμαρτίας ἐργάτας, ἐν τῷ τῆλείας διαπλάττει σχήμα- τι. ὅνπερ γὰρ τρόπον συμμόρφους εἶναι φαμεν Χριστῷ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτὸν· οὕτω δὲ τῇ ἁ- μαρτίας τὸ ἀκαλέσκαστον σχῆμα τῇ τῆ φιλα- μαρτημόνων ψυχαῖς ἐγχαράττεται. παρεί- σω δὲ τὰ μακάριον πάλιν προφήτην Ζαχα- ρίαν, αὐτὸ δὴ τοῦτο καὶ μάλα σαφῶς τοῖς ἀ- κροωμένοις ἐξηγεῖσθαι δυνάμενον· λέγει γὰρ ὅτ- τω· καὶ ἐξῆλθεν ὁ ἄγγελος ὁ λαλῶν ἐν ἐμοὶ καὶ » εἶπε πρός με· ἀνάβλεψον τοῖς ὀφθαλμοῖς σε, » καὶ ἴδε τὸ ἐκπορευόμενον τοῦτο. καὶ εἶπα, τί ἐστι; καὶ » εἶπε, τοῦτο τὸ μέτρον τὸ ἐκπορευόμενον· καὶ εἶ- » πεν, αὕτη ἡ ἀδικία αὐτῶν ἐν πάσῃ τῇ γῇ. καὶ » ἰδοὺ τάλαντον μολίβδου ἐξαιρόμενον· καὶ ἰδοὺ » γυνὴ μία ἐκαθῆτο ἐν μέσῳ τοῦ μέτρου· καὶ εἶπεν, » αὕτη ἐστὶν ἡ ἀνομία· καὶ ἔρριψεν αὐτὴν εἰς μέσον » τοῦ μέτρου, καὶ ἔρριψε τὸν λίθον τοῦ μολίβδου εἰς τὸ » στόμα αὐτῆς· καὶ ἦραν τοὺς ὀφθαλμούς μου, καὶ εἶ- » δον· καὶ ἰδοὺ δύο γυναῖκες ἐκπορευόμεναι, καὶ » πνεῦμα ἐν ταῖς πτέρυξιν αὐτῶν· καὶ αὗται εἶχον » πτέρυγας, ὡς πτέρυγας ἵππου· καὶ ἀνέλαβον » τὸ μέτρον ἀνὰ μέσον τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ. Ἀκούεις ὅπως ἐν σχήματι μὲν γυναικὸς ἡ ἀνομία τῷ προφήτῃ » φαίνεται· αἱ δὲ πρὸς ὕψος αἴρειν αὐτὴν ἐπιχειροῦσαι ψυχαὶ, τὴν ἐνόησις αὐτῇ δυσσεβείας τὸ ἴσον ἔχουσι τρόπον.

καὶ

† ἄλλ. ἀφαιρέσιας. ἢ ἀκαθαρσίας.

† ἄλλ. γεγόν.

† ἢ ἐφεξῆς ἡμέραν.

καὶ αὐτὴν γὰρ ὁρῶν γυναῖκες, ἔπτερός γε μὴν ἐμπεφημένη πέρυγας αὐτῇς ὁ προφήτης ἡμῖν διεχρήσατο λόγῳ· ἵνα δι' τούτου τὸ ἕτοιμον εἰς ἀκαθαρσίαν, καὶ τὸ ὑπέτιες εἰς φιλοσαρκίαν τῶν ἀνοσίων ὑπιδείξῃ ψυχῶν· ἀκάθαρτον γὰρ τὸ ερυθίον, φημὶ δὴ τὸ ἔντερα, σκωλύκων τε καὶ πρεπευσμάτων τὸ ἀπὸ γαστρὸς ὅτι μάλιστα βερόν. τοιαύτη δὴ πᾶσι φιλαμαρτήμοσι τε, καὶ φιλήδονος ὁρᾶται ψυχή· νᾶς μὲν γὰρ ὁ καθαρὸς τοῖς τῆς ἀληθείας ἐντρέφεται λόγοις· ἀλήθεια δὲ νοεῖται Χριστός. ὁ δὲ γήινος καὶ φιλοσόρβορος, καθάπερ ἶνας σκώλυκας ἕρπουσας ἐν ἑαυτῷ, τὰς ἐφ' ἑκάστῳ τῶν φαύλων ὑπιθυμίας ὁρῶν, συλλέγει καὶ τρέφει τὸ ἐντεῦθεν δυσωδίας ἀφειδῶς πανταχῶς. εἰ τοίνυν ἡδύτε καὶ φίλον λελόγισται παρ' ἡμῖν τὸν ὀκλεεστάτῳ καὶ σωτῆρος εἰκόνα φέρειν, καὶ ἀναμορφοῦσθαι πρὸς ἐκεῖνο τὸ θεῖον, καὶ ἐραννιον κάλλος, πῶς δραπετεύσωμεν τὸν δυσειδέστατον τῆς ἁμαρτίας χαρακτῆρα· φύγωμεν φρένα τὴν μαλακίαν, καὶ τὸν δι' ἀβουλίαν δυστροπίας δικαταγώνιστον· ἀνδριζώμεθα μᾶλλον κατὰ χρεὼν ἵνα καὶ μέτοχοι τοῦ αὐτοῦ δι' ἡμῶν ὦμεν ζωῆς, γενόμενοι ἐν προσώπῳ τοῦ θεοῦ καὶ πατρός, δι' αὐτοῦ τε καὶ ἐν αὐτῷ· οὕτω γὰρ ἂν τὸν τοῖς ἡμετέροις σώμασιν ἐνοικήσασαν φθορὰν, καθάπερ τι τῶν δυσιχθεστάτων φορτίων ἀποσεισάμενοι, τὸν τῆς † ἁμαρτίας μεταμφιασάμενοι δόξαν. ἀτιμίαν δὲ σαρκὸς ἐνδύμενοι φύσιν· ἀλλ' εἰς τὸ τῆς ἀφθαρσίας ἀναστοιχειώμενοι καύχημα, καὶ μὴ σαρκὸς καὶ ἀῤῥήτῳ τινὶ τῇ παρὰ Χριστοῦ καλασιλλόντες δόξῃ μεταχηματίζειν γὰρ τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ, καθαὶ γέγραπται, ὅτι καὶ τοι φθαρτῆς ὄντες φύσεως, ἐπεί περ † ἐγενόμεθα ἐν προσώπῳ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς, ἄφθαρτοι δι' αὐτοῦ μεν, κατημφιεσμένοι τοῦ σωτῆρος τὴν δόξαν. ἐδὲν ἡμῖν ἦθον καὶκεῖνο συμφωνεῖ τὸ πρὸς τῇ θείᾳ κείμενον γραφῇ πρόσταγμα. διδάξαι γὰρ ἐθελήσας ὁ πάντα ἰσχύων θεὸς, ὅτι καὶ τὸ φθειρεσθαι πεφυκὸς, εἰς ἕτερόν τι παρ' ὅπερ ἐστὶ μεταχηματίζεσθαι, καὶ τὸ εἰς τὸ ἄμεινον ἀνίσχεσθαι μεταβάλλειν, εἰ τὸ ἐπιπόθειας ἀξιοῖ τὸ πρὸς αὐτὸν. ὀφθαλμοὶ γὰρ κυρίου ἐπὶ δικαίους, καὶ τὸ ἐν ψαλμοῖς γεγραμμένον· λέγει πρὸς τὸν ἅγιον Μωσέα, καὶ τὸν Ἀαρών· πλήσατε τὸ γομὸρ τοῦ μάν, εἰς ἀποθήκην εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν. καὶ εἶπε Μωσῆς πρὸς Ἀαρών· λάβε σάμινον χρυσῆν ἕνα, καὶ ἔμβαλε εἰς αὐτὸν πλῆρες τὸ γομὸρ τοῦ μάν· καὶ ἀποθήσεις αὐτὸ ἐναντίον τοῦ θεοῦ, εἰς διατήρησιν εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν. καὶ τοι τὸ μάννα, κατάγε τὴν ἰδίαν φύσιν ἐφθείρετο ἀχρειότατον ἢ πανταχῶς τοῖς ἐθέλουσι τηρεῖν· καὶ εἰς μίαν † τὴν ἐφεξῆς ἡμέραν ἐμένεν ἀδιάφθορον, ἐν οἷς πέπεν τοῦ θεοῦ διὰ χειρὸς Ἀαρών, καὶ τῇ χρυσῇ συνεχόμενον σάμινῳ. ὅτι δὲ καὶ εἰς ἡμᾶς αὐτὸς ἔχει τι

† ἄλλ. ἀφθαρσίας. ἢ ἀκαθαρσίας.

† ἄλλ. γεγόν.

† ἐφεξῆς ἡμέραν.

Nam & ipsæ mulieris habitu conspiciuntur. Vpupæ verò alas ipsis inesse, prophetica nobis oratio confirmauit, vt ex eo paratas ad impuritatem, & procliues ad carnis illecebras impiorum animas indicaret. Impura namque hæc est auis, vpupa dico, vermiumque & ventris excrementorum in primis vorax. Talis autem anima quæuis peccatis & voluptatibus addicta conspicitur. Pura siquidem mens veritatis sermonibus innutritur. Veritas porro intelligitur Christus. Terrena verò cuique in cœno volutari voluptas est, veluti vermes quosdam per ipsum repentes, prauas quasque cupiditates aspiciens, colligit vndequaque, atque ijs pascitur, necinde manantem graueolentiam vllatenus respuit. Igitur si iucundum nobis & suaue ducimus, glorioſissimam illam Saluatoris imaginem præferre, nosque ad illam diuinam ac cælestem pulchritudinem conformare, abijciamus turpissimam peccati effigiem, mentem mollitie languidam, ac peruersis diaboli artibus facilè cedentem fugiamus. Geramus nos potiùs virilem in modum Christi exemplo, vt illius quoque vitæ participes simus, facti in persona Dei, & Patris per ipsum, & in ipso. Ita namque corruptionem, quæ nostris insedit corporibus, tanquam onus grauissimum excutientes, immortalitatis gloriam induemus, non ita quidem vt corpoream naturam abijciamus, sed ad incorruptibilitatis antiquum decus traducti, & cum ipso corpore, ineffabili quadam gloria Christi munere effulgentes: *Reformabitur enim corpus humilitatis nostræ, conforme corpori gloriæ eius*, vt scriptum est. Nos autem, etsi natura corruptibiles simus, tamen postquam in persona Dei & Patris fuerimus, fore incorruptibiles, circundatos Saluatoris gloria, exemplum quod in sacris litteris extat, nobis haud obscurè confirmabit. Cũ enim indicare vellet qui omnia potest Deus, etiam illud quod natura corruptibile est, in aliud quàm id quod est commutari, atque in melius conuerti posse, si in id modò suos ipse oculos intenderet: *Oculi enim Domini super iustos*, vt in Psalmis scriptũ est, sic sanctos Mosem & Aaron est affatus: *Implete gomor manna, in repositionem, in generationes vestras. & dixit Moses ad Aaron, Cape vrnam auream vnam, & mitte in ipsam plenum gomor manna, & pones illud coram Deo, in custodiam in generationes vestras.* Et manna quidem natura sua corruptibile erat, ac ijs qui vel in vnum insequentem diem seruare vellent inutile prorsus inueniebatur; verùm incorruptum manebat, quod ab Aaron in conspectu Dei positum aureo vase continebatur. Futurum autem in nobis quoq; simile quidpiam,

Philip. 3. 21.

Psal. 33. 16.

Exod. 16. 33.

Exod. 16. 20

Num. xi. 7.

piam, neminem arbitror dubitare. Sanctus namque reuera noſtrarum animarum Antiſtes, Chriſtus videlicet, noſtrum corpus diuina gloria, velut auro circundabit, tum velut in conſpectu Dei & Patris collocatum ad in-
1.Cor.15.35. corruptibilitatem transferet. Nec enim ampliùs corruptioni erimus obnoxij, ſed potiùs æternùm viuemus. Rei namq; totius exemplum in eo manna propoſitum habemus. Igitur cùm Sanctis tam claro lumine illuſtris ſplendor effulgeat, ingruentem negligentiæ ſoporem ex animis noſtris quàm longiſſimè amandantes, laudabili adhibita vigilãtia noſtrę ſaluti operam demus, atque in eo ſtudioſè laborantes vt omnes virtutis numeros impleamus, & Euangelicis præceptis conſtãter admodum obtemperemus, præclaras rependamus Saluatori gratias, & ei qui omnium vitæ propugnator effectus, ſua ipſe cruce nos redemit, ſpiritalia ſacrificia pro collatis in nos muneribus offeramus, quemadmodum
Pſal.65.14. alicubi Pſaltes ait: *Introibo in domum tuam in holocauſtis: reddam tibi vota mea, quæ diſtinxerũt labia mea.* Nam qui per omnia fidem amplexi, Chriſtumq; Deum & Dominum confeſſi ſumus, nos ei ſeruitute obſtrinximus, obſequiũ detulimus, ipſiſque obedientiam debemus. Cogitemus namque illum, cùm natura Deus eſſet, quippe qui ex Deo progenitus, atque ineffabili & imperceptibili modo ex ipſa Dei & Patris ſubſtantia effulſit, proindeque meritiſſimò in eadem forma, & in omnibus æqualis intelligitur fuiſſe, & reuera fuit, *humi-*
Philip.2.7. *liaſſe ſemetipſum*, vt in Scripturis legimus, *formaſerui accepta*, hoc eſt, factum velut vnum ex nobis, *vt nos quoque ei ſimiles efficiamur, in eam imaginem* quæ per gratiam eſt, virtute ſpiritus conformati. Nempe vnus eſt ex nobis, qui noſtra cauſa factus eſt homo, quod nos ſumus. Eſt verò Deus, propter ſeipsũ, & eum qui genuit, & ante humanitatẽ aſſumptam, & cùm factus eſt homo. Nec enim deſijt eſſe Deus, qui eſt ex Deo ſecundùm naturam, et-
Ioan.1.14. iamſi *factus eſt caro*, vt Ioannes loquitur. Quãobrem germano aliquando diſcipulo (Philippus autem hic erat) roganti ac dicenti; *Do-*
Ioan.14.8. *mine, oſtende nobis Patrem, & ſufficit nobis*, ſeipſum in conſpectu ſtatuens ſubſtantiæ Patris
Ibidem. & gloriæ, dixit; *Tanto tempore nobiſcum ſum, & non cognouiſti me? Philippe qui videt me, videt & Patrem meum. Non credis, quòd ego in Patre, & Pater in me eſt? Ego & Pater vnum ſumus.* Oſtendit enim nobis in propria naturam Patris, ac per operationem in omnibus Deo dignam ſubſtantialem imaginem ad Patris agnitionẽ nobis ſeipſum proponens, verum & ſolum
Ioan.11.44. demonſtrauit Deum. Igitur & mortuos corruptoſque iam ac fœtidos ad vitam reuerti

† τᾶτον, ἐνδοιάσαι οἰμαι μηδένα. ὁ γὰρ ἅγιος † ἅπ. ὄντως ἀρχιερεὺς τ ἡμετέρων ψυχῶν, τουτέστι τοιᾶτον.
Χριστὸς, πρόεισιν μὲν τῇ δόξῃ τῇ θείᾳ, καθάπερ τινὶ χρυσῷ τὸ ἡμέτερον σῶμα περιθεὶς ὥσπερ ἐν ὄψει τ θεᾶ κ πατρὸς, μεταθήσει πρὸς ἀφθαρσίαν. οὐκέτι σὺν ἐσόμεθα γὰρ οὐκέτι τῇ φθορᾷ· μᾶλλον δὲ μᾶλλον εἰς τὸ διαιωνίειν· εἰς ὑπόδειγμα γὰρ κ σχήματος ἐλήφθη τὸ μάννα. ἀποκειμένης τοιγαροῦν τ ἄνω λαμπρᾶς τοῖς ἁγίοις λαμπηδόνος, τ ἐκ ῥαθυμίας ἡμῖν ἐπισυμβαίνοντα νυσταγμὸν, τ ἑαυτῶν διανοίας, ὡς πρόπαλαι τὸ διωθήσωμεν, μετὰ νήψεως ἀγαθῆς τ ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργαζώμεθα. καὶ διὰ τ κατορθῶν ἐπείγεσθαι πᾶν εἶδος ἀρετῆς, ἐπεσθαί τε καὶ λίαν σὺν τόνῳ τοῖς εὐαγγελικοῖς προστάγμασι, καλὰς τῷ σωτῆρι τὰς ἀμοιβὰς ἀποδώσωμεν, κ ζῷον τ ἁπάντων ζωῆς ὑπεραθλήσαντι, ἐκπεραιώσαντι τε ἡμᾶς τῷ ἰδίῳ αἵματι, προσκομίζωμεν καρπὸν αἰσίου θυσίας πνευματικὰς, κατὰ τ ψαλμῳδίαν πως καὶ λέγοντα· εἰσελεύσομαι εἰς τὸν οἶκόν σου ἐν ὁλοκαυτώμασιν· ἀποδώσω σοι τὰς εὐχάς μου, ἃς διέῤῥηξε τὰ χείλη μου. οἱ γὰρ ὅλως τῷ πίστιν καταδεξάμενοι, κύριόν τε κ θεὸν ὁμολογήσαντες τ Χριστὸν ὑπεροχόμεθα τ ὀλεθρίαν, προσεγραψάμεθα τ ὑπακοῇ· χρεωστοῦμεν αὐτῷ τὸ πιθανώτατον. ἐννοήσωμεν γὰρ ὅτι κ φύσιν θεὸς ὑπάρχων, ἄπερ ἡ κ ἐκ θεοῦ πέφυκεν, ἀῤῥήτως κ ὑπερφυῶς ἐξ αὐτῆς τ θεοῦ κ πατρὸς ἀναλάμψας οὐσίας, διά τε τοῦτο κ λίαν εἰκότως ἐν μορφῇ κ ἰσότητι τῇ κ πατρὶ † νοῦμενῶς τε κ ὑπάρχων ἀληθῶς, ταπεινώσει ἑαυτὸν, κ τοῖς γραφαῖς, μορφὴν δούλου λαβὼν, τουτέστι γινόμενος καθ' ἡμᾶς, ἵνα καὶ ἡμεῖς κατ' αὐτὸν, εἰς τὸν διὰ χάριτος ἐξεικονισμὸν, διά τ θείαν πνεύματος ἐνεργείας ἀναμορφούμενοι. ἐπείπερ εἷς ἐξ ἡμῶν, ὁ δι' ἡμᾶς μὲν, ἄνθρωπος καθ' ἡμᾶς· θεὸς ἦ, δι' αὐτὸν κ τ φύσιν. κ πρὸ τ ἐνανθρωπήσεως κ ὅτε γέγονεν ἄνθρωπος· ἐν γὰρ ἐνεδέχετο μὴ εἶναι θεὸν τὸν ἐκ θεοῦ κ φύσιν, εἰ κ γέγονε σὰρξ κ τ Ἰωάννου φωνῶ· κ γὰρ τῷ γνησίῳ ποτὲ μαθητῇ, φιλίππου ἦ ἕτος ὢν, ἀντιβολοῦντι κ λέγοντι, κύριε, δεῖξον ἡμῖν τ πατέρα, κ ἀρκεῖ ἡμῖν. ἑαυτὸν εἰς ὄψιν προβαθεὶς τῆς τοῦ πατρὸς οὐσίας τε καὶ δόξης, ἔλεγε· τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με; φίλιππε, ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα· καὶ πιστεύεις ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ, κ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστιν; ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἕν ἐσμεν· ἔδειξε γὰρ ἡμῖν ἐν ἰδίᾳ φύσει τοῦ πατρὸς, καὶ διὰ τ ἐφ' ἅπασι θεοπρεπῆς ἐνεργείας, ὁσιωδῆ χαρακτῆρα πρὸς γνῶσιν ἡμῖν ἑαυτὸν προβαθεὶς τοῦ φύσαντος, τὸν ἀληθῆ καὶ μόνον ἔδειξε θεόν. τε γάρ τοι, νεκροῖς μᾶλλον ἐπέλαμψε παλινδρομεῖν εἰς ζωὴν, καταφθαρμένοις τε ἤδη καὶ δυσω-

† ἅπ. νοῦμενος τε κ ὑπάρχων.
† ἅπ. ὑπὸ τᾶτ.

δυσῳδόσι· θαλάττῃ ἢ κ πνεύμασιν ἐξεσιασικῶς ἐπεφώνει, σιώπα, πεφίμωσο· τυφλοῖς ἢ τοῖς ἐκ παραγάνων, τὸ γλυκὺ Ϲ ἱμερόθητον ἐνετίθει φῶς· καὶ πρὸς τάτοις
„ ἕτερα μυρία ϖδαδόξως εἰργάζετο. θεὸν
„ μὲν γὰρ οὐδεὶς ἑώρακε ϖώποτε. κατὰ τὸν ἅγιον Ϣαγγελισὴν. ὁ γὰρ ὑϖάρχειν νοεῖται, καὶ ἔστιν ἀληθῶς ἡ θεία τε Ϲ ἀπερεννόητος φύσις, ϖοῖῳ ἂν κατίδοι σώματος ὀφθαλμός; ἢ ϖῶς ἂν ὅλως ὁρῶτο τὸ κατ' οὐσίαν ἐχ ὁρατόν; τίς ἢ τὸ ἀπρόσιτον ἐκεῖνο κατόψεται φῶς, καί τοι τ ἡλιακῆς ἀκτῖνος ἀπρόσβλητον τοῖς ἡμετέροις ὀφθαλμοῖς, ὑποσιλβέσης τῷ ἐκλάμψει; ἀλλ' ἰῶ ἀνάγκη λοιπὸν, καὶ αὐτὸν ἡμᾶς ἰδεῖν τὸν θεόν. ὁρᾶν Ϣρὰ τ θαυμάτων ἡ θεία· καὶ ἐν τοῖς ϖδαδόξως ἀποτελεσμένοις, τὸ τ θείας φύσεως νοηθήσεται κάλλος, κ ἡ σοφία ἢ πάλιν ἀπὸ καλλωνῆς κτισμάτων, ἀναλόγως θεωρεῖσθαι τ τάτων ἔφη δημιεργόν. ἵνα τοίνυν θαυματερχήσας ἐπιγινώσκηται, κ δείξῃ μὲν ἡμῖν ἐν ἑαυτῷ τ πατέρα, πιστεύηται ἢ ὅτι θεὸς κατὰ φύσιν ἐστὶν, κ τῶν ὅλων κύριος, γέγονε καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπος, δηλονότι, Ϲ τῷ ἡμετέραν ὁμοίωσιν ὑϖοδὺς, ἐπὶ γῆς ὤφθη, κατὰ τὸ
†ἄλλ. ὑπὸ τῶν. εἰρημένον † ὑϖὸ τῶν σοφῶν, κ τοῖς ἀνθρώποις συναναστράφη. ἐπειδὴ ἢ τοῖς Ἰουδαίοις ἐξ ἐπαγγελίας ὠφείλετο, γίνηται μὲν ἐν Βηθλεὲμ τ Ἰουδαίας, κατὰ τὰς γραφάς. ἐδίδαξε ἢ ϖῶς πρώτοις αὐτοῖς, κ τ τοῦ Μωυσέως συγγραφῆς, ἅτε δὴ κ ἐν τύποις τὸ πάλαι σωζεταγμένης, τ ἀσυγκρίτως ἀμείνω τοῖς ἀκροωμένοις ἐχαρίζετο γνῶσιν· τετελείωκε μὲν γὰρ ὁ νόμος οὐδέν. πληρέστατον τ δυσεβείας τὸ καύχημα Ϣρὰ τῶν ϑ σωτῆρος ἡμῶν ἐνσταλμάτων ϖροσγίνεται. καιροῦ τοιγαροῦν τὰ ἐν τύποις τεθεαπισμένα μετεωλάττεως λοιπὸν εἰς ἀλήθειαν ἀναπείθοντος· ἐπιφώνει Χριστὸς τοῖς ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ.
„ ἐγώ εἰμι ἡ ἀλήθεια· μονονυχὶ τοῦτο λέγων· παρέλθω λοιπὸν ἡ Μωσέως ἐντολὴ· κ δεργείτω ὡδὶ ὁ τύπος, κ λατρείας τ ἐν σκιαῖς τὸ ἀνόητον· ἀναλαμπέτω δὲ λοιπὸν τῆς ἀληθείας ἡ δωάμις, Ϲ τ κατ' ἐνέργειαν ἀρετῆς ἡ χάρις αὐτοῖς ὁρᾶσθω νυὶ τελειμένη τοῖς πράγμασι. πνεῦμα γὰρ ὁ θεὸς, κ τοὺς ϖροσκυνοῦντας αὐτὸν, ἐν πνεύματι κ ἀληθείᾳ
„ δεῖ ϖροσκυνεῖν. ἀλλ' οἱ σκληροὶ κ ἄπειγκτοι
„ τ Ἰουδαίων λαοὶ· οἱ ϖρὸς μόνῳ ὁρῶντες ἀναισθησίαν, κ μανίαν νοσοῦντες θηριοπρεπῆ, οὐχ ὅπως ϖροσίεσθαι δεῖν ἐλογίζοντο, τ Ϣρὰ νόμου Ϲ προφητῶν, ὅτι τε ἥξει ϖροηγγελμένον, Ϲ ἅπαν ἡμῶν Ϣρασωσθῆ τὸ γένος, ἀλλ' εἰς τοῦτο καθῴλιθον ἀνοίας οἱ τάλανες, ὡς διδάσκοντα μὲν, κ τὰ ὑϖὲρ νόμον εἰσηγούμενον ἀσυνέτως Ϣρελᾶν· ϖοιεῖσθαι ἢ παρ' οὐδὲν τὸ ἔτω σεμνὸν καὶ τίμιον μάθημα· καὶ

iussit, & mari ventisque pro potestate imperabat, *Tace, obmutesce*; tum cæcis à prima infantia dulce & optatissimum lumen largitus est, & alia præterea innumerabilia miracula edidit: *Deum enim nemo vidit vnquam*, vt in Euangelio legimus. Quam enim naturam diuinam & imperceptibilem animo esse intelligimus, & verè est, quisnam illam corporeis oculis intueri queat? aut quanam ratione id conspici possit, quod penitus sub aspectū non cadit? quis porro inaccessam illam peruideat lucem, cùm ipsum quoque manantem ex solis radijs fulgorem oculorum nostrorū acies non assequatur? At enim necesse erat ipsummet à nobis videri Deum. Ex miraculis porro iste conspectus, ac per ea quæ præter hominum expectationem fiunt, diuinæ naturæ pulchritudo intelligitur. Quin & Sapientia ex creaturarum admirabili specie, eorum conditorem vicissim proportione spectandū asseuerauit. Igitur, vt ex patratis miraculis agnosceretur, ac nobis in seipso Patrem ostenderet, Deusq; secundùm naturam, & vniuersorum Dominus crederetur, factus est homo, quales & ipsi sumus, nostramque indutus similitudinem, *In terra visus est*, quemadmodū est à sapientibus dictum, *& cum hominibus conuersatus est*. Quoniam verò Iudæis ex promissione debebatur, *natus est in Bethleem Iudææ*, vt est in Scripturis. Docuit autem primùm apud ipsos, & eorum quæ à Mose mandata litteris erant (quippe quæ futurorum figuram continerent) eam quæ procùl dubio optima foret intelligētiam auditoribus largiebatur. *Lex namq; nihil ad perfectum perduxit*. Plenissima verò pietatis gloria Saluatoris nostri præceptis efficitur. Tempore igitur vrgente quo ea quæ in figura prædicta fuerant, mox ad veritatem traducerentur, clamabat Christus adeos quorum ab Israelis sanguine progenies ducebatur: *Ego sum veritas*. Quasi nimirum ita diceret, Valeant in posterum præcepta Mosis, cessent iam figuræ, & cultus qui in vmbris exhibebatur obscuritas, splendeat deinceps vis veritatis ac virtutis in agēdo posita gratia, iāmipsis actionibus perfecta atq; absoluta conspiciatur: *Spiritus namq; est Deus, & adorantes eum in spiritu & veritate oportet adorare*. Sed duri ac rigidi Iudæorum populi in stuporem pectus delapsi, ferinaque insania laborantes, non modò de illo excipiendo non cogitauerunt, quem & venturum, & nostro generi vniuerso salutem allaturum esse lex & prophetæ prædixerant; sed eò amentiæ miseri peruenere, vt docentem, & ea quæ supra leges erant monstrantem per imprudentiam deriderent, disciplinamque adeò sanctam & excellentem nihil penderent, tum

Mar. 4. 39. Ioan. 9. 1.
Ioan. 1. 18. 1. Ioan. 4. 12. 1. Tim. 6. 16.
Sap. 13. 5.
Baruc. 3. 38.
Matth. 2. 8.
Matth. 5. 27
Heb. 7. 19.
Ioan. 14. 6.
Ioan. 4. 24.

conuicijs ipſum abſurdis inceſſerent, ac voracem, ebrioſum, Samaritam vocitare non fuerint veriti: nam quæ his adhuc grauiora ſunt dicere prætermittã. Proinde & ſanctus propheta illorum caſum lamentabatur, qui in tantis ſceleribus deprehẽſi tenerentur. *Domus*, inquit, *Iſrael cecidit, non ampliùs adiiciet reſurgere, virgo Iſrael proiecta eſt in terram ſuam; non eſt qui ſuſcitet eam.* Ex ipſis nempe fundamentis euerſa eſt Iudæorum ſynagoga: quippe quæ ſumma Saluatoris patientia intemperantiſſimè eſt abuſa. Perſuaſerant ſibi ſcilicet Iudæorum populi & duces, nihil in eo prorſus à ſe noxæ contractum, ſi tantùm in prophetas impij extitiſſent. Quamobrem in ipſum quoq; ſceleratas manus injicere non veriti, Chriſtum & vitam æternã condemnauere, pro ea amentia ad quam demum miſeri ſunt delati. Quare apud Prophetam alicubi de ijs ait: *Væ ijs quoniam receſſerunt à me: miſeri ſunt quoniam impiè egerunt in me. Ego redemi eos, ipſi autem locuti ſunt contra me mendacia.* Rependentes namque ipſi acerbas vices, ac retribuentes mala pro bonis, vt ſcriptum eſt, non ſolùm mendacia loquebantur, ſed antiqua facinora omniũ grauiſſimo ſcelere cumulãtes, illis ſe omnino verbis, quæ in Euangelio extant, Chriſtũ intuentes mutuo compellabant: *Hic eſt hæres, venite, occidamus eum, & noſtra erit hæreditas.* Deinde vt conſultationẽ adeò prauam atq; peruerſam ad exitum perducerent, rei totius adminiſtrum Satanam, vel ducem potiùs ac præfectum conſtituentes, modico argento maximè venalẽ diſcipulũ emercati ſunt. De huiuſmodi namque diuinus alicubi ſermo pronuntiauit: *Deleantur de libro viuentium, & cum iuſtis non ſcribantur.* Verùm quid mihi de ijs quæ in oculis omnium poſita ſunt, tam longa oratio procedit? Nempe impiorum auſa Iudæorum quis ignorauit? Cruci ſcilicet omnium Dominũ tradiderunt, ſuomet capiti infelices, atq; vniuerſo generi notam impietatis inurentes. Dicere ſiquidẽ auſi ſunt delirantes: *Sanguis eius ſit ſuper nos, & ſuper filios noſtros.* Quin & glorioſę cruci affixum ſpectãtes audaciſſimi irridebãt, & à parente ſuo, Satana inquã, edocti dicebãt: *Si filius Dei es, deſcende nunc de cruce, & credemus tibi.* Chriſtus autem Dominus Ieſus, mortem, quæ in nos olim tyrannidem exercuerat, concuſſam iam & labentem cernens (futurum enim erat vt ſanctæ carnis interitu penitus tolleretur) Iudæorum conuitia nihili faciebat. Erat in hoc nimirum intentus, vt viuos & mortuos à peccato liberaret, nouãque rurſum humanę naturę viam ad immortalitatẽ aperiret, quod quidem & factum eſt.

Mat. xi. 19. Ioan. 8. 48.

Amos 5.1.

Oſea 7.13.

Matt. 21. 38.

Pſal. 68.29.

Mat. 27.25.

Mat. 27.40

λοιδορίαις μὴ αὐτὸν ἐκτόπως καὶ ἀσφενδονᾶν· πάγον γὰρ ἢ μέθυσον ἢ Σαμαρείτην ἀκατονόμαστα καλεῖν· ὡς δὴ τί σοι μὴ γὰρ τὰ ἔτι τούτων εἰπεῖν χαλεπώτερα. τοιγάρτοι καὶ διὰ τῶν ἁγίων προφητῶν κατεθρηνεῖτο φωνῆς ὁ τοῖς ἄτῳ δεινοῖς ἀλγῶς τολμήμασι· οἶκος Ἰσραὴλ ἔπεσεν, ἀκέτι μὴ προσθήσῃ ἀναστῆναι παρθένος Ἰσραὴλ ἔσφαλεν ἐπὶ τῆς γῆς αὐτῆς, οὐκ ἔστιν ὁ ἀνιστῶν † αὐτὴν. ἐξ αὐτῶν γὰρ † ὅτι ἐξεμοχλεύθη τῶν βάθρων ἡ τῶν Ἰουδαίων συναγωγὴ, τῇ ὑπερφερῆ καὶ σώζοντι ἀνεξικακίαν † ἀσώτατα δαπανήσαντι. ὥοντο γάρ πως οἱ τῶν Ἰουδαίων λαοί τε καὶ ἡγούμενοι· ἁδὲν εἶναι παντελῶς εἰς ἔγκλημα δυνάμιν τε εἰς προφήτας ἀσέβειαν. τοι γάρ τοι καὶ ἐπ' αὐτῷ τὴν ἀνοσίαν καταλεῖναι μὴ καταδείσαντες χεῖρα· κατεγίνωσκον καὶ Χριστὸν καὶ τὴν αἰώνιον ζωήν, διὰ τοῦτο τῆς ἀγαθωσύνης ἀπεδήμουν οἱ δείλαιοι. καὶ γὰρ ἐν προφήταις ἔφησε πρὸς αὐτῶν. καὶ αὐτοῖς, ὅτι ἀπεπήδησαν ἀπ' ἐμοῦ. δείλαιοί εἰσιν ὅτι ἠσέβησαν εἰς ἐμέ. ἐγὼ δὲ ἐλυτρωσάμην αὐτοὶ δὲ κατελάλησαν κατ' ἐμοῦ ψευδῆ. πικρὰς γὰρ αὐτῷ τὰς ἀμοιβὰς ἐκδίνοντες, καὶ ἀποδιδόντες πονηρὰ ἀντὶ ἀγαθῶν, καθὼς γέγραπται, ἀκὴ μόνον ψευδῆ κατελάλουν, ἀλλὰ τοῖς ἀρχαίοις αὐτῶν δυσσεβήμασι τὸν ἀπασῶν μείζονα προστιθέντες ἀνομίαν, ἐκεῖνο δὴ πάντως τὸ ἐν τοῖς εὐαγγελίοις γεγραμμένον προσφώνουν ἀλλήλοις πρὸς Χριστοῦ· οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος. δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτὸν, καὶ ἡμῶν ἔσται ἡ κληρονομία· εἶτα πρὸς ἔργον τὸ ἄτοπον ἀπηχεσάτην διεξάγοντες σκέψιν. καὶ συνεργάτην δὲ προσγράφει, μᾶλλον δὲ ἡγεμόνα καὶ ὑπισάτην τὸν σωτῆρα ποιησάμενοι, μικροῖς δὲ ργυρίοις † ὠόπατον ἐξεπρίαντο μαθητὴν· πρὸς † ἄλλ. γεγὰρ τοιοῦτον ὁ θεῖος λόγος, ἐξαλῇφθείτωσαν ἐκ βίβλου ζώντων, καὶ μὴ δικαίων † συγγραφήτωσαν. ἀλλὰ γὰρ ἵνα δῆτα μοι μακρὸς ἄτως πρόεισι λόγος πρὸς τὸν † ἄλλ. ὄψῃ κειμένων; τίς γὰρ ἠγνόησε τὰ τῶν ἀνοσίων Ἰουδαίων τολμήματα; σαφῶς γὰρ πᾶσι δῆλα δικασι τῶν ἁπάντων δεσποτῶν, ζῶσις οἰκείαις δείλαιοι κεφαλαῖς· καὶ ὅλῳ τῷ ῥύμῃ τῆς ἀσεβείας ὑπηρέτας ἐγκλημα τετολμήκασι γὰρ πᾶσα φρονοῦντες εἰπεῖν· τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ὑπὲ τὰ τέκνα ἡμῶν. ἀλλὰ καὶ τῷ τιμίῳ σταυρῷ προσηλωθέντα βλέποντες, καὶ ἐμιδεῶν οἱ πάντολμοι, καὶ ἀνεπαίσχυντο λέγειν ὑπὸ ἴδιον πατρὸς, φημὶ δὴ καὶ σατανᾶ· εἰ υἱὸς εἶ θεοῦ, καὶ ἀβηδὶ νῦν ἀπὸ σταυροῦ, καὶ πιστεύσομέν σοι· ὁ δὲ κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς σκόμενον ἤδη καὶ πίπτοντα βλέπων τὰ πάλαι καθ' ἡμῶν ἐυραννήσαντα θάνατον, ἔμελλε γὰρ ἀναιρεῖσθαι παντελῶς τῷ θανάτῳ τὰ ἁγίας σαρκὸς, τὸν τῶν Ἰουδαίων ἀνειδισμὸν παρ' ἁδὲν ἐποιεῖτο. σκοπὸς γὰρ † ὢν αὐτῷ, καὶ ζῶντας καὶ νεκροὺς ἀπαλλάξαι † ἄλλ. ἦν. τῶν ἁμαρτίας· καὶ καινοτομῆσαι πάλιν τὴν ἀνθρωπείαν φύσιν τὸν εἰς † ἀκαθαρσίαν ἀναδρομὴν· ὃ δὴ καὶ γέγονεν. † ἄλλ. ἀσκυφθαρσίαν.

ἐσκύλευσε γὰρ τὸ ᾅδου θεοπρεπεῖ καὶ ἀγαθῷ προστάγματι τοὺς ἐκεῖ λεγων· ἐξέλθετε, καὶ ἀνακαλύφθητε· καὶ τριήμερον ἀναστήσας τὸ ἴδιον· ἀπαρχὴ γὰρ τῶν κεκοιμημένων, καὶ πρωτότοκος ἐκ νεκρῶν ὁ Χριστὸς ἀνελήφθη πρὸς τὸν πατέρα, παράκλητος ὑπὲρ ἡμῶν. ὡς γὰρ ὁ Παῦλός φησι, οὐκ ἔχομεν ἀρχιερέα μὴ δυνάμενον συμπαθῆσαι ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν· πεπειραμένον δὲ κατὰ πάντα καθ' ὁμοιότητα χωρὶς ἁμαρτίας. καὶ πάλιν. ἐν ᾧ γὰρ πέπονθεν αὐτὸς πειρασθείς, δύναται τοῖς πειραζομένοις βοηθῆσαι. ὅτι δὲ ἥξει καὶ τὰς χρεὰς, ἑκάστῳ τε ἀποδώσει τὸ ἔργον αὐτοῦ, τὸ θεῖον ἅπασι βῆμα προθὲς ἐδαμόθεν ἀμφίβολον. ὅπερ τοίνυν τοῖς ἅπασι λαμπρὸν ὄντως ἐκάτοις ὑπεπελθόμεν τὴν ἑορτὴν· οὐχ ἑαυτοῖς ἔτι ζῶντες κατὰ τὴν θείαν γραφὴν· ἀλλὰ τῷ πάντας ἀγοράσαντι Χριστῷ. φέρε δὴ ἐν ὑποζώσωμεν αὐτῷ τὰ αὐχένα· καὶ πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἀνδριζώμεθα τὸ σῶμα καθαρεύοντες ἀγνείαν, τὴν ἐν ψυχῇ μολυσμὸν ἀποσμώμενοι· τὸ εἰς ἀλλήλους ἀγάπης ἐχόμενοι. τὸ πτωχῶν μνημονεύοντες, καὶ τὸ δεσμίων ὡς συνδεδεμένοι. τὸ κακουχουμένων, ὡς καὶ αὐτοὶ ὄντες ἐν σώματι. τότε γὰρ τότε καθαροὶ καθαρῶς τὴν πάναγνον ταύτην νηστείαν ὑπεκτελέσομεν. ἀρχόμενοι τὲ μὲν ἁγίας τεσσαρακοστῆς, ἀπὸ ἐνδεκαιδεκάτης τοῦ Μεχὶρ μηνός. τὴν δὲ ἑβδομάδος τοῦ σωτηρίου πάσχα ἀπὸ τετράδος καὶ εἰκάδος τοῦ Φαμενὼθ μηνός· ὀφείλοντες μὴν τὰς νηστείας τῇ ἐνάτῃ καὶ εἰκάδι τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἑσπέρα βαθείᾳ, κατὰ τὸ διαγεγραμμένον παράδοσιν· ἑορτάζοντες δὲ τῇ ἑξῆς ὑπιφωσκούσῃ κυριακῇ τῇ τριακάδι τοῦ αὐτοῦ μηνὸς Φαμενὼθ. σωπάπτοντες ἑξῆς καὶ τὰς ἑπτὰ ἑβδομάδας τὰς ἁγίας πεντηκοστῆς, κατὰ τὸ τοῦ θείου νόμου διάταξιν. ὅτω γὰρ ὀρθῇ πίστει καὶ ἀγαθοῖς ἔργοις τελειούμενοι, κληρονομήσομεν βασιλείαν οὐρανῶν ἐν Χριστῷ, εἰς οὓς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Spoliauit nempe inferos, diuino ac felici præcepto dicens ijs qui illic erant, *Exite, & Reuelamini*, & triduo suum excitans corpus. Primitiæ namque dormientium, & primogenitus ex mortuis Christus assumptus est ad Patrẽ, aduocatus pro nobis. *Nam*, vt Paulus ait, *non habemus Pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris, tentatum autem per omnia pro similitudine absque peccato.* Et rursum: *In quo enim passus est & ipse, & tentatus, potest ijs etiam qui tentantur auxiliari.* Venturum esse porro, vt in Scripturis est, atque vnicuique præmia pro meritis redditurũ, diuino omnibus proposito tribunali, nulla ex parte ambigi potest. Ob hæc omnia meritò festiuitatis tam insignis solemnia celebramus, nõ nobis ipsis adhuc viuentes, vt habetur in sacris litteris, sed ei à quo omnes redempti sumus Christo. Age igitur inflectamus ipsi ceruicem, ac nos ad omne opus bonum viriliter accingamus, castitatem corporis conseruãtes, animæ inquinamentum omne respuentes, mutuam retinentes charitatem, pauperum memores, ac vinctorum tanquam simul vincti, afflictorum tanquam & ipsi in corpore existentes; tunc etenim puri purè sanctissimum hoc ieiunium exequemur, inchoantes sanctam quidem Quadragesimam die decimanona Februarij mensis: hebdomadã autem salutaris Paschæ vigesimaquarta Martij. soluentes ieiunia vigesimanona eiusdem mensis, extremo vespere, vt in Euangelio accepimus. festum verò diem celebrantes sequenti Dominica, die eiusdem mensis trigesima. addentes deinceps septem quoque sanctæ Pentecostes hebdomadas, ex diuinæ legis præscripto. Sic enim recta fide bonisque actionibus perfecti regnum cælorum possidebimus in Christo, in secula seculorum. Amen.

Isaiæ 49. 9. Coloss. 1. 18. Apoc. 1. 5. Hebr. 4. 15. Hebr. 2. 18. Matt. 16. 28 Rom. 2. 6.

Λόγος ια'.

Δεῦτε δὴ, δεῦτε πάλιν ἀγαλλιασώμεθα τῷ κυρίῳ, καὶ διὰ τὴν πανάγνου νηστείας, δεῦτε προσκυνήσωμεν καὶ προπέσωμεν αὐτῷ καὶ διὰ τὴν εἰς ἅπαν σωτηρίας τὴν οὐρανῆς τε καὶ γῆς βασιλείαν ὑμνήσωμεν, τὸ γεγραμμένον εἰδότες. ἀγαθὸν ἀνδρὶ, ὅταν ἄρῃ ζυγὸν ἐν νεότητι αὐτοῦ. τὸ γὰρ ὑπεξεύχεσθαι νόμῳ, καὶ παιδαγωγεῖσθαι θεσμοῖς τοῖς διὰ Χριστοῦ, πῶς οὐκ ἄντις ὑπεραγάσαιτο, τὴν ἀνωτάτω πασῶν ὀκλείαις πιθεὶς ἀναρίθμιον; χρῆμα μὲν γὰρ, ἀγαπητοὶ, ὑμιόνλε καὶ ἀξιόλεπτον ἡ ἀρετὴ καὶ ἀπάντων οἴημαι τὴν ἐν τῷδε τῷ βίῳ πεφωτισμένον· εἰη μὲν ἐν ἀμείνοσι παρά γε τοῖς ὀρθὰ φρονεῖν εἰωθόσιν. ἐπαινέσαι δ' ἄν τις, καὶ μά-

Venite rursum, *venite, exultemus Domino*, ac per sanctissimum ieiunium *venite adoremus, & procidamus ante eum*, ac per omnia subiecti cæli ac terræ Regem veneremur, eius quod scriptum est memores, *Bonum est viro cùm portauerit iugum ab adolescentia sua.* Siquidem legi addictum esse, Christique disciplina institui, quis non vehementer cupiat, atq; in supremis omnium laudibus numeret? Est namque omnino virtus magnifacienda res & expetenda, atque ex omnibus, quæ in hac vita homines admirantur, apud eos qui rectè sentiunt, primũ, vt arbitror, locum obtineat. Laudet verò quispiam, ac val-

Psal. 94. 1. Thren. 3. 27.

dè quidem, ex merito frugi hominem & moderatum, ſi innumerabiles ad eam conſequẽdam labores ſponte atque impigrè excipiat, ſeque optimæ omnium alacritatis plenum oſtendat. Nam ego quidem oportere autumo, qui præcipuam hãc gloriam adepti ſunt, vt ſcopum hunc propoſitum habeant, à mollitie quidem omni alienos eſſe, tum contra omnem languorem, timiditatem ac ſegnitiẽ viriles animos ſumere, vt arduum nihil aut inuium arbitrentur, planumque admodum id quoq; quod eſt aſperum, & omnino facile etiam quod multis difficultatibus implicitũ eſt, ducant. Eſſet enim reuera turpe, eos quidem qui corporis robore gloriantur, artemque tractant, vel eam cui in palæſtris honor, & cui proprius inter ludicra oblectamenta vrbium locus, vel eam quæ in præliis conſpicua, & ingruentibus aduerſarijs inexpugnabilis, vt pulcherrimã ſuis capitibus gloriæ coronam accommodent, laborare: nos autem quibus diuini verbi lumẽ illuxit, qui non terrenam lætitiam, non temporis ſpatijs definitam felicitatem quærimus, ſed, vt ſapientiſſimus Paulus ait, regnum cælorum accipimus incõmutabile, breues huius vitæ labores ſuſpectare, nec opportuno tempore vt laudemur eniti, & quidem apertiſſimè aſſeuerante Paulo: *Non ſunt condignæ paßiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Nam expectatio creaturæ reuelationem filiorum Dei expectat.* Vitæ igitur ſedulò ad legis normam directæ finẽ, demum glorioſiſſima ſpe concludi, diuina nobis oracula confirmabũt. *Bonorum enim laborum*, inquit, *fructus eſt glorioſus.* Quod verò admirari ſubit animo illud eſt. Nam ſi quis inimicus tantum nobis gloriæ ſplendorem eripere velle inuentus eſſet, non mediocriter, & meritò quidem animo conſternati fuiſſemus, tanquam ſpoliati rebus optimis, atq; intolerabilem eam iniuriam duceremus. Cùm verò nihil impediat quo minùs illuſtres clariſque conſpiciamur, annon abſurdiſſimũ fuerit, nos alienis quidem peruerſitatibus inconſolabiliter angi, tantaque ob id moleſtiarum acerbitate confici, vltroneam porro nosipſos bonorum iacturam noſtro capiti arceſſere, ac voluntario animi impetu contra noſtrã ipſoſ-met vitam pugnam ciere. Tempus igitur iam adeſt curæ, ac ſedulitatis ſobrietatiſque, ac temperantiæ, ſanctiſſimiq; ieiunij, hoc nempe ipſum ſuis ſpatiis decurrẽs nobis tempus adduxit, & in ipſo limine iam conſtituit. Proinde & legalibus præceptis obtemperantes, ac ſacrorum miniſtris accommodatiſſimam modò-non inflantes tubam, magna & vehementi prædicatione, ac perquam intento veluti ſonitu

1 Cor. 9. 25.

Rom. 8. 18.

Sap. 3. 15.

λιτε εἰκότως τὸν ὁπλικὴν καὶ κόσμιον, εἰ μυρίας ἐπ' αὐτῇ † ἀμαυλήσων πόνους, ἐθελοντής τε εἴη καὶ φιλεργέστατος, καὶ τὰ ἀπάντων δρίστοις προθυμίας ἀνάμενος. δεῖν γὰρ ἔγωγέ φημι τοῖς ἄτω λαχοῦσι τὴν δόξαν ἐξαίρετον, εἶτα πρωτεῖα σκοπὸς, μαλακίζεσθαι μὲν ἀδαμῶς· ὄκνου γὰρ καὶ δειλίας, καὶ ῥᾳθυμίας ἁπάσης καταδρίζεσθαι φιλεῖν, ὡς ἄναντες μὲν, ἢ δυσπόρευτον ἡγεῖσθαι μηδέν· δύσβιος γὰρ λίαν καὶ τραχὺς· δυκατέργαστον γὰρ κομιδῇ, καὶ ὅπερ ἂν εἴη δυσεπιτήδευτον. αἰσχρὸν γὰρ ὡς ἀληθῶς, τοὺς μὲν ἀπὶ τῶν σωμάτων ῥώμῃ μεγαλαυχεῖν εἰωθότας, & τέχνῃ ἐπησκηκότας ἢ τῷ ἐν παλαίσμασι τετιμημένῳ, καὶ γυμνοπαιδείαις ταῖς ἐν ἄστεσι † πρεπόσαις, ἤγουν τῷ ἐν μάχαις δαφανῇ, καὶ τοῖς ἀντεξάγειν ἐπιχειρῆσιν ἀπρόσβλητον, σκηπτροπαγεῖ τῷ ἐπείγεσθαι δόξαν & οἰκείαις ἀναδεῖν κεφαλαῖς. ἡμᾶς γὰρ αὐτὰς ὁ ἰσόθεος ἐπέλαμψε λόγος. ἀκοσμικὴν δ' ὑμνίαν· ἀ χρόνῳ μεμετρημένῳ εὐημερίαν ἐλεῖν ἀπαυδάζοντας, ἀλλ' ὡς ὁ σοφώτατος ἔφη Παῦλος· βασιλείαν οὐρανῶν ἀδιάλυτον, τὰς ἐν τῷδε τῷ βίῳ βραχεῖς ὑποβλέπεσθαι πόνους· ἢ οὐκ ἐν καιρῷ τῷ δέοντι τὸ † ἀνεῖσθαι ζητεῖν, ἢ τοῖς σαφέστατα & ἐναργέστατα βοῶντος & Παύλου. οὐκ ἄξια τὰ παθήματα & νῦν καιροῦ, πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς· ἡ γὰρ ἀποκαραδοκία τῆς κτίσεως, τὴν ἀποκάλυψιν τῆς δόξης τῶν τέκνων & θεοῦ ἀπεκδέχεται. ὅτι μὲν γὰρ τῆς εὐνομωτάτης ζωῆς, εἰς εὐκλεεστάτην ἐλπίδα καταίρει τὸ τέλος, τὸ θεῖον ἡμᾶς πιστώσεται λόγιον· ἀγαθῶν γὰρ πόνων, φησὶ, καρπὸς εὐκλεής. ὁ δέ μοι θαυμάζειν ἔπεισιν, ἐκεῖνό ἐστιν· εἰ μὲν γάρ τις ἡμῶν τῶν ἐχθρῶν, τὸ ἄτω λαμπρᾶς παρελέσθαι δόξης ἐπιχειρῶν, ἠλίσκετο, ἀ μετρίαν ἂν εἰκότως ἐποιησάμεθα τὴν κατακολήν, ὡς τὰ πάντων ἄριστα ζημιούμενοι, καὶ δύσοιστον τὴν πλεονεξίαν. ἐπεὶ ἦ τὸ κωλύον ἀδὲν, ὁρᾶσθαι λαμπρὰς, πῶς οὐκ ἂν ἡμοιτο τῶν ἀποπωπάτων, ταῖς μὲν παρ' ἑτέρων δυστροπίαις ἐπιλυπηκότας, ἀφορήτως ἔχειν, καὶ πικραῖς ἄτω † δυσφημίαις ὁρᾶσθαι πεφορτισμένους. αὐτόκλητον ἦ τῶν ἀγαθῶν τὴν ζημίαν, ταῖς ἰδίαις ἡμᾶς ὑπισύρειν κεφαλαῖς· καὶ ῥοπῇ διανοίας ἐθελουργῷ τὰ ἑαυτῶν καπυλῆσαι ζωῆς. καιρὸς ἂν ἄρα φρονίδος, ἀγαπητοὶ, νήψεώς τε καὶ ἐγκρατείας, καὶ τῆς πανάγνου νηστείας· ἐξελίπες γὰρ ἡμῖν αὐτὸν, καὶ ὑπὲρ † θύρας ἄγαν λοιπὸν ὁ καιρός. τοιγάρτοι καὶ νομικοῖς ἑπόμενοι διατάγμασι, † & τὰ τῆς ἁγίας λαχοῦσι πρεπωδεστάτῳ μονονουχὶ ἀνατείνοντες σάλπιγγα, μέγα τι καὶ διαπρύσιον κήρυγμα, καὶ εὐσημοτάτῳ ὡσπερ ἠχῷ ἀναγεγωνεῖν

† ἄλλ. διαπλήσων.

† ἄλλ. μὴ

† ἄλλ. πρέπουσαν.

† ἄλλ. δυσθυμίαις.

† ἄλλ. αἰνεῖσθαι, ἄλλ. ἀνθυμεῖσθαι.

† ἄλλ. καὶ τοῖς ἱεροῖς.

νεῖν ἠπείγμεθα, τοῖς ἁπανταχόσε καταση-
μάινοντες, ὅτι καιρὸς ἔ ποιῆσαι τῷ κυρίῳ,
κατὰ τὸ γεγραμμένον· καιρὸς ἀγώνων καὶ
πόνων ϗ νίκης τ κατὰ παθῶν σωματικῶν τε
ϗ ψυχικῶν· ᾧ δὴ ἡμᾶς εἰς τοῦτο δεῖ
τάττῳ Δι' ἀγγέλων, γράμμα θεῖόν τε ϗ ἱερὸν,
†ἄλλ. μὴ ὡδίπως ἔχον ϗ λέγον· ἐὰν † ᾖ ἐξέλθῃς εἰς πό-
λεμον ἐν τῇ γῇ ὑμῶν ἐπὶ τοὺς ὑπεναν-
τίους τοὺς ἀνθεστηκότας ὑμῖν, ϗ σημάνητε ἐν
ταῖς σάλπιγξι, ϗ ἔσται εἰς τοῖς ὁλοκαυτώμασι, ϗ
ἐπὶ ταῖς θυσίαις τῶν σωτηρίων ὑμῶν· ϗ
ἔσται ὑμῖν ἀνάμνησις ἔναντι τ θεοῦ ὑμῶν·
ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. ὁπλῶν ἐπειδήπερ
ἔνεστι τῷ παρόντι μάλιστα καιρῷ σαρκός τε, ϗ
παθῶν καθαιρεθεύειν δεῖν, ὁ τῆς νηστείας ἡμᾶς
ἀναπείθων θεσμός. φέρε τοῖς καθήκουσιν ὁπλοις
ἀνδρείως ἐναρμοσώμεθα. ϗ περιθώμεθα τ πνευματικὴν· περί τω ᾖ ἡμῖν
ὁ Χριστὸς θραλιώτης ἀγωνιάμενος. ϗ σιδήρῳ
λαμπρῷ τεθωρακισμένος. ϗ φέλκυσιν ἀνα-
τεινῶν λόφον· ϗ χαλκήλατον ἀσπίδα ϗ δόρυ
†puto πρὸφαίνων, † ἀλλ' ἢ φησὶν ὁ θεσπέσιος Παῦ-
ἀλλ. ἤ. λος, ἐνδυσάμενος τ παντοπλίαν ἔ θεοῦ,
πίστιν, ἐλπίδα, ϗ ἀγάπην, ϗ ὑπομονήν·
καρτερίαν τ ἐπ' ἀγαθοῖς· φρόνημα νεανικόν
τε ϗ ἄθραυστον, ϗ καρδίαν οὐκ ἀκατάσχετον·
ἀκλινῆ ᾖ μᾶλλον ϗ ἐρηρεσμένην· ϗ ἀφιλό-
μαχον μὲν, εἰς ἀδελφοὺς· ἐμπρόπολεμον ᾖ,
πρὸς ὑπεναντίους. τοῦτο γὰρ οἶμαι δηλοῦν τὸ
Δι' τ ἔ προφήτου φωνῆς ὀρθῶς εἰρημένον·
†ἄλλ. μα- ὁ πραὺς ἔσω † μαχητής. μὴ γὰρ εἴτις οἰέσθω
χητὸς. τὸ πικρὸν τ † δαιμονίων ἠρεμήσειν τίφος, ἢ-
†ἄλλ. δαι- γειν καταλήξειν τ καθ' ἡμῶν μανίας τὸν σα-
μόνων. τανᾶν. ϗ εἰρῆ) μέν πού πρὸς Ἰουδαίους· εἰ ἀλ-
λάξει) αἰθίοψ τὸ δέρμα αὐτοῦ, ϗ πάρδαλις
τὰ ποικίλματα αὐτῆς· ϗ ὑμεῖς δυνήσεσθε εὖ
ποιῆσαι μεμαθηκότες τὰ κακά. ἀλλὰ τὸ ἕτως
ἔχον, ὀρθῶς τε ϗ καλῶς· ϗ τ πονηρᾶς ϗ ἀν-
τικειμένας δυνάμεσιν ἐπαυδῆσαί τις ἄν, ϗ
μάλα εἰκότως, αἳ δὴ τόνδε σείουσι τ κόσμον,
ἑκάστοτε τ ἐν αὐτῷ πολυπραγμονοῦσαι βίον· δό-
νοις τε ϗ ἀγρίοις ὁρμαῖς τὰς ἁγίας κατασκέ-
†ἄλλ. νε- πτουσαι· ϗ οὐ μὲν ἤδη † νενικηκότας εἰς πο-
νευκότας. νηρίαν ὡδήγησαν πρὸς ὑποψίαν τ ἑαυ-
†ἄλλ. μει- τῶν † μείζονος χείρονα, ϗ φαυλότητι ἀπάσης
ζόνων. ἐπ' αὐτὸ λοιπὸν ἴδοιν τὸ ἀκρότατον. τοῖς γε
μὴν ἑλομένοις ἀγαθουργεῖν, ϗ τῆς τ δικαιο-
σύνης ἐπαντέχειν κατηρθώμασι, καθάπερ ποτὲ
τ ὅτι μάλιστα πολεμιωτάτων ἀντεχρώμεθα·
†ἄλλ. δυσ- ϗ τ ἐνόντος αὐλαῖς † δυσκοπίας †ἀντεξάγε-
τροπίαις. σι τ ὠμότητα. μάχη) γὰρ ἡμῖν ἐχ αἷμα ϗ
†ἄλλ. ἀν- σὰρξ, ἀλλ' ἡ παγχαλεπὸς ϗ ὑποστᾶσα τ
τεξάγουσι δαιμόνων πλῆθος· ϗ μὴν ὅτι ταύτῃ ϗ τῶν
τ σαρκὸς κινημάτων· ὁ ἔμφυτος μὲν, πλὴν
αἰδίμου νόμου ἀνθέλκων ϗ βιαζόμενος
ὅτι τῷ αὐτῷ δοκεῖν· ϗ σκληρὸν ἀνιστὰς ϗ τ
πνεύματος τ αὐχένα. ἀντίκει) γὰρ ἀλλήλοις
τὰ φρονήματα· ϗ διώκισται πολὺ ϗ τ ἐναντίως ἔχον. καίτοι δοκῶ παραπλήσιόν τι πάθειν τοὺς τ ἀνοσίων

clamare festinemus, ijs qui vbique sunt indicantes, esse iam *tempus faciendi Domino*, quemadmodum scriptum est: tempus certaminum & laborum, ac victoriæ contra corporis animiq; libidines reportandæ. Nos porro ad hanc denuntiationē impellit, quod in sacris litteris his omnino verbis scriptum extat: *Si egressus fueris in bellum, in terra vestra contra aduersarios insurgentes in vos, date signum tubis, holocaustis, & sacrificijs salutarium vestrorum, & erit vobis recordatio coram Deo vestro. Ego Dominus Deus vester.* Quoniam igitur hoc maximè tempore bellum nos carni & affectibus indicere oportere ieiunij lex suadet, age opportuna nobis arma viriliter accommodemus, spiritalemq; panophiā induamus. Prodeat verò nobis miles Christi pugnaturus non lucido ferro loricatus, nō horribilē galeę cristam concutiens, non ferreum scutū & hastam protēdens, sed, vt diuinus Paulus ait, *Induens armaturam Dei, fidem, spem, dilectionē, patientiā ac tolerantiā*, generosos spiritus atq; infractos, & cor non mobile, sed constās potiùs ac bene firmū, nec vllo modo in fratres contentiosum, sed aduersus hostes belli artibus eruditum. Hoc enim indicari arbitror ex eo quòd à propheta rectè dictum est, *Mansuetus sit bellator.* Neque enim quis arbitretur, quieturum esse malum dæmonum agmen, vel Satanam contra nos susceptī furoris finem facturum. Ac dictum quidem est alicubi ad Iudæos: *Si mutabit Aethiops pellem suam, aut pardus varietatem suam: & vos poteritis bene facere, cùm didiceritis mala.* Sed hoc dictum rectè sanè, ac meritò, prauis quoque & aduersarijs potestatibus quispiam accommodet: quæ quidem circumlustrantes orbem, in vniuscuiusque hominis vitam curiosè inquirunt, sanctos terribili efferoque obtutu contemplantes, & eos quidem qui iam vicerunt impellentes ad malitiam, quæ ad apostasiam, pessimū malum, ac summū totius improbitatis fastigium tendat: qui verò se iam bonis operibus addixerunt, suumque sibi decus in officijs iustitiæ collocauerunt, contra eos velut sibi inimicissimos insurgentes, & insitæ sibi peruersitatis crudelitatem opponentes. Pugnat siquidem aduersum nos non sanguis & caro, sed sæua illa & rebellis dæmonum turba, & cum illa scilicet carnis quoque titillationum naturalis quidem illa, sed fera & indomita lex, ad id quod ipsi collibitum sit trahens, & per vim impellens, ac se contra spiritum prędura ceruice concitans. Sibi namque mutuo sensus aduersantur, ac cōtrario prorsus modo longè inter se dissiti sunt. Ac mihi quidem videtur simile quiddam impiorum

Psalm. 118. 126.

Num. 10. 9.

Ephes. 6. 14.

Ioel. 3. 11. secundum LXX.

Ierem. 13. 23.

animis euenire, quod quibusdam vrbibus, aut prouincijs, quas foris irruentes Barbari bello lacessunt; intra portas autem ciuili non carent seditione, atque adeò intestinum bellum ciues consumit: qui obsidentibus licet externis pares essent, si modò inter se concordes agerent; sic diuisi atque distracti dissensionibus ipsi per se consumuntur ciues atque atteruntur. Esse namque in nobis voluntatum haud exiguam contentionem testabitur diuinus Paulus dicens:
Rom. 7. 22. *Condelector legi Dei secundùm interiorem hominem, video autem aliam legem repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati, quæ est in membris meis. Infelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius!* Geminum igitur in nobis, non simplex bellum. Verùm opinor, dicat quispiam, atque ex me hoc differente percunctetur: Quid igitur heus tu? num positis armis victoriã hostibus nullo sudore partam concedere oportebit? ac veluti violentissimis dominis summittere ceruicem, pugnam scientes periculosam, carniq́ue & dæmonibus seruire desperata salute necesse fuerit? Nullo modo. sunt hæc namque nihil aliud prorsus quàm nugæ. Apage cum hac dementia ô homo. Transfer potiùs animum ad fortitudinem, ac si carnem suapte natura ad voluptates propensiorem intelligas, ne formides pugnantis occursum: paucis illa admodum laboribus edomatur. Quòd si commotam videas, & contra spiritus placita insurgentẽ, pone subitò ignauiã, & athletas optimos imitatus accinge te labori vehementiùs, castimoniæq́ue armis instructus ipsi laborem exercitationis intenta; dabitq́ue se in fugam peccati lex, & confestim spectabis fugitiuum, quem nulla vi superari posse in animum induxeras. Sic diuinus quoq; Paulus bellum aduersus carnis cupiditates gere-
1. Cor. 9. 27. bat, dicens: *Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne fortè cùm alijs prædicauerim, ipse reprobus efficiar.* Equum siquidem præferocem, vt ad cursum erudiant, frænis circumducunt, quibus id studium cordi est. Qui verò nauali turbæ præfecti sunt, gubernaculorum conuersionibus onerarias rectum iter tenere docent. Prudens autem & probata mens, minimè illa quidem laborat leuitate, nec se facilè cogitationum erroribus tanquã ventorum turbine auferri sinit. Verùm in seipsam quodammodo ascendens, egregieq́ue firmata, carnẽ exercitationis laboribus continet in officio, ita vt Deo volẽs libenſq́; subijciatur, tum rectum penitus in omnibus quę
Prou. 12. 5. facienda sunt cursum retineat. *Cogitationes enim iustorum iudicia*, vt scriptum est. Sit porro alioqui inexcusabile in continentia debili-

ψυχὰς, ὁ ποῖον ἂν τισιν εἰκὸς συμβῆναι πόλεσιν ἢ χώραις, αἷς θύραθεν μὲν τὸ πρόσπεσὸν τῶν βαρβάρων ἀπειλεῖ πόλεμος. σὺν ἀσφαλείᾳ δὲ τὰ ἔσω πυλῶν ἄλλ' ἐγγενὴς μὲν σὺν ἐν αὐταῖς καλαβόσκει μάχη. τὸ δὲ, ἐμοὶ μὲν τὸ ἔξω πρόσπεσὸν μὲν, εἰ περ τι † μετὴν ὁμονοίας αὐτῷ, αὐτὸ δὲ ἑαυτὸ συνθραύεται, τὸ διχονοίαις καλεχισμένον. ὅτι γάρ τις ἐμικρὰ ἐν ἡμῖν ἡ τὸ θελημάτων ὀργὴ διαφορὰ, μαρτυρήσει λέγων ὁ θεσπέσιος Παῦλος. συνήδομαι γὰρ τῷ νόμῳ τοῦ θεοῦ κατὰ τὸ ἔσω ἄνθρωπον· βλέπω δέτερον νόμον ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου, καὶ αἰχμαλωτίζοντά με τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας τῷ ὄντι ἐν τοῖς μέλεσί μου. ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος, τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου; διπλοῦς ἦν ἄρα κατ' αὐτὸν ἐν ἡμῖν ὁ πόλεμος. ἀλλ' οἶμαί γε δή που φαίη τις ἄν, καὶ ταυτὶ λέγοντος ἐμοῦ διαπυθοίτο· τί οὖν ὦ τᾶν; ἄρα δεήσει τὰ ὅπλα μεθέντα ὑπιδεῖναι τὸ κρατεῖν † ἀκοντὶ τοῖς ἐχθροῖς, καὶ βιαιοτάτοις † ἄλλ. ἀκοντὶ. ὥσπερ δεσπόταις καταζεύξαι τὸν αὐχένα, σφαλερὸν εἰδότα τὸ μάχεσθαι, καὶ ψηλεύειν ἀνάγκη σαρκὶ καὶ δαίμοσιν, ἀπορρηκτότας τὴν σωτηρίαν; ἔμοιγε· ταυτὶ γὰρ ὕλη καὶ ἕτερον ἀδέν. ἄπαγε τὴν δυσκολίας, ἄνθρωπε· μεθὲς τὴν νῦν εἰς ἀναλήψιν δὲ τολμίας· κἂν φύσιν ἀκτήσῃς σαρκὸς, ὑπερρεπέστερόν πως ἐχούσης † πρὸς ἡδονὰς τὸ φρόνημα, μὴ καταδήσῃς † ἄλλ. εἰς. τὴν ἀνέσεσιν· μικροῖς κομιδῇ καταυδρίζεται πόνοις· κἂν ἴδῃς κεκινημένον, σὺ τοῦ πνευματικοῦ θελημάτων καταλεθηγμένου, μέτρες ὡς τάχος τὴν ῥᾳθυμίαν, καὶ σὺν τοῖς ἀθλητῶν ἀρίστοις ἀποτιμώμενος· ἀνταποδύου θερμότερον· καὶ τοῖς τῆς ἀγνείας ὅπλοις † ἀνηρμοσμένος, † ἄλλ. ὑπόδεξον αὐτῇ τὴν ἐξ ἀσκήσεως πόνον, καὶ φυ- ἐνηρμοσμ. γὰς οἰχήσεται τὰ ἁμαρτίας ὁ νόμος, ὅψει τὸ θαρρῆμα δραπέτιδα, ὃν ᾠήθης εἶναι δυσάλωτον· ἅτως καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος τοῦ τῆς σαρκὸς ὑπηθυμιῶν κατεστρατεύετο, λέγων· ὑποπιάζω μου τὸ σῶμα, καὶ δουλαγωγῶ, μή πως ἄλλοις κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος † ἐγνωσμαι. ἵππον μὲν γὰρ τὴν ὑ- „ † ἄλλ' ψαύχενα, πρὸς ὑπισήμονα δρόμον χαλι- γενωμαι. νοῖς παιδεύσασιν, οἷς ἐν λόγῳ τὸ ὑπιππεύειν· ναυτικῶν δὲ καταλόγων οἱ καθηγούμενοι, ταῖς τῶν οἰάκων παιδεύσεσι κατ' αὐτὸ διαθεῖν ἀναπείθουσι τὰς ὁλκάδας. σώφρων δὲ νοῦς καὶ εὐδόκιμος ἥκιστα μὲν, ἐλαφρὸς, ἢ λογισμῶν ἀπάτοις εὐδιαῤῥίπιστος. βεβηκὼς δὲ ὥσπερ ἐφ' ἑαυτῷ, καὶ ἀμωμήτως ἐρηρεισμένος, τοῖς μὲν ἐξ ἀσκήσεως πόνοις καταρυθμίζει τὸν σάρκα πρὸς τὸ δεῖν ἐθέλειν ὑποκεῖσθαι τῷ θεῷ. ἀδιάφορον δὲ πανταχῶς τὸ ἐφ' ἅπασι τοῖς πρακτέοις ποιεῖσθαι διαφορὰν λογισμοὶ γὰρ „ δικαίων, κρίματα, καὶ τὸ γεγραμμένον· εἰπὸν δέ, „ ἀνὴρ ἑτέρως ἀποφάσιστον ἀληθῶς τὸ ἀθε-

νεῖν

νεῖν εἰς ἐγκράτειαν. ἀ γὰρ δὴ τοι μόνος τ ὑπο-
φκείας ὁ τρόπος ωε λεσεν σαρκὸς, ἀλλ' ἤδη νε-
νέκρω) τὸ δίχοσταλὲν ἐν αὐτῇ, & κατηργήθη
Δ ἀ Χρις ῦ· ἐξηγήσε) ὃ πάλιν ὑ σωτὴρ ὁ
μαθητὴς, κ τ ἐμφύτ μάχης τ δύναμιν, κ τ
" τ νεκρώσεως τρόπον· ἔφη γὰρ πάλιν. ἀρ' ἔν
" αὐτὸς ἐγὼ, τῷ μὲν νοὶ, δουλεύω νόμῳ θεῦ· τῇ ὴ
" σαρκὶ, νόμῳ ἁμαρτίας· ἄρ' οὖν ἄρα νῦν κατάκρι-
" μα τοῖς ἐν Χρις ῷ Ἰησ, μὴ κ σάρκα ωερι-
" πατ σιν. ὁ γὰρ νόμος ὑ πνεύματος τ ζωῆς, ἐν
" Χρις ῷ Ἰησ, ἠλευθέρωσέ με ἀπὸ ὑ νόμ τ
" ἁμαρτίας, & ὑ θανάτ. κ πάλιν. τὸ γὰρ ἀδύ-
" νατον ὑ νόμ, ἐν ᾧ ἠσθένε Δ ἀ τ σαρκὸς, ὁ θεὸς
" τ ἑαυτ υἱὸν πέμψας ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁ-
" μαρτίας· κ περὶ ἁμαρτίας κατέκρινε τ ἁ-
" μαρτίαν ἐν τῇ σαρκὶ, ἵνα τὸ δικαίωμα ὑ νόμ
" πληρωθῇ ἐν ἡμῖν, τοῖς μὴ κ σάρκα περιπα-
" τ σιν, ἀλλὰ κ πνεῦμα. νεκρωθείσης τοιγαρ-
οῦν τ σαρκὸς ὅσον ἦκεν εἰπεῖν εἰς ἐπιθυμίας
" λόγον· ἐφεῖτο γὰρ δὴ τοῖς ἐθέλουσι νικᾶν· ὀ-
" φειλέται ἐσμὲν, ἀ τῇ σαρκὶ ὑ κ σάρκα ζῆν,
" καθὰ γέγραπται· εἰ γὰρ κατὰ σάρκα ζῶμεν,
" τεθνηξόμεθα. εἰ δὲ πνεύματι τὰς πράξεις ὑ
" σώματ θανατοῦμεν, ζησόμεθα· ὅσοι γὰρ
" πνεύματι θεῦ ἄγονται, ἐκτοι υἱοὶ θεῦ εἰσιν. ἐν-
νοεῖν ἢ ἀκούσθον, ὡς ἔστιν ἀληθῶς αἰσχρόν τε,
& καταγέλαστον οὕτ εἰς τοῦτο δόξης ἀφιγμέ-
νους τε ἤδη & κεκλημένους, ὡς τὰ τ ὑποθέσιας
ἐλεῖν ἀξίωμα, δούλους ὁρᾶσθ σαρκὸς· καὶ ἀχὶ
δὴ μᾶλλον φύλακας εἶναι γυναίους τ ἀρείης·
ἵνα & τ ἀρημένῳ ἀνασώζωσι τὸ δόξαν. ἀ
γὰρ ἐστιν οὐκ ἔστιν ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως τοῖς ὑπὲ
τ ραστώναις αἰτίας ἀποσκευάζεσθ, φληνά-
φως ἐκεῖνο λέγοντας· ἐτυραννούμην· ἐδού-
λευον, ἀντελέγχοντος ὥσπερ ἡμᾶς ὑ Χρις ῦ·
& τ ἐλευθερίας τ νόμον τ ἡμετέραις σκέψε-
μονον ἐχὶ κ ἀντιβοᾶν ἀναγκάζοντος. ἐξηγεί-
σθω τοιγαροῦν τ ἀγίων ὁ παιδοτρίβης, καὶ τὸ
κ τ σαρκὸς ἡμῶν ωαιδευέτω παλαίσμα-
" τα γράφων ὧδε· παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς ἀδελ-
" φοὶ, διὰ τ οἰκτιρμῶν ὑ θεῦ, παραστῆσαι τὰ σώ-
" ματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν, εὐάρεστον τῷ
" θεῷ, τ λογικὴν λατρείαν ὑμῶν, & μὴ συσχη-
" ματίζεσθε τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ μεταμορφοῦ-
† ἄπ. ἀ- " σθε τῇ † ἀνανεώσει τοῦ νοὸς ὑμῶν εἰς τὸ δοκι-
νακαι- " μάζειν ὑμᾶς τί τὸ θέλημα ὑ θεοῦ τὸ ἀγαθὸν κ
νώσ. " τέλειον, & εὐάρεστον. κ μὴ ὑπὸ τοῦτο ὁ σοφὸς
" Ἰωάννης. μὴ ἀγαπᾶτε, φησι, τ κόσμον, μη-
" δὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ. ἐὰν γάρ τις ἀγαπᾷ τ
" κόσμον, οὐκ ἔστιν ἡ ἀγάπη ὑ θεοῦ ἐν αὐτῷ· ὅτι
" πᾶν τὸ ἐν τῷ κόσμῳ, ἡ ὑπιθυμία τ σαρκὸς,
" & ὑπιθυμία τ ὀφθαλμῶν, & ἡ ἀλαζονεία ὑ
" βίου, οὐκ ἔστιν ἐκ ὑ πατρὸς, ἀλλ' ἐκ ὑ κόσμου
" ἐστί. & ὁ κόσμος ωαράγε) & ἡ ὑπιθυμία αὐτ. ·
" ὁ δὲ ωοιῶν τὸ θέλημα ὑ θεοῦ μένει εἰς τ αἰῶνα.
" Φρενὸς ἂν ἄρα τ ἀγαθῆς ἀμοιρήσειεν ἂν, εἴ-
περ τῷ δόξαι λυσιτελέστερον, ωροῖσθαι μὲν τὰ
βέλτιω, κ ἡγεῖσθαι παρ' ἔδεν· ἀνθελέσθαι δὲ μᾶλλον, ἃ & γέλωτ ἄξια δοκοῦσι φαίνει, κ χρόνῳ μετρεῖται
βραχεῖ.

tari ac mollescere. Nec enim solùm integri mores carnem edomabunt, sed iam quod in ipsa fuerat seditiosum & discors, per Christum mortificatum atque absumptum est. Iam verò Saluatoris discipulus, tum belli naturá nobis insiti vim, tum eius quoque mortificationis rationem explicabit. addit namque alibi. *Igitur ipse ego mente seruio legi Dei,* Rom.7.25.
carne autem legi peccati. Nihil ergo nunc damna- Rom.8.1.
tionis est ijs qui sunt in Christo Iesu, qui non se-
cundùm carnem ambulant. Lex enim spiritus vi-
tæ in Christo Iesu, liberauit me à lege peccati &
mortis. Et rursus: *Nam quod impossibile erat legi* Rom.8.3.
in quo infirmabatur per carnem, Deus filium suum
mittens in similitudinem carnis peccati, & de pec-
cato damnauit peccatum in carne, vt iustificatio
legis impleretur in nobis: qui non secundùm carnem
ambulamus, sed secundùm spiritum. Mortificata igitur carne, quod ad cupiditatis rationē attinet, eorū arbitrio qui vincere velint, permittitur. *Debitores enim sumus non carni, vt secundū* Rom.8.12.
carnem viuamus, vt scriptum est. si enim secundū
carnem vixerimus, moriemur; si autē spiritu facta
carnis mortificauerimus, viuemus. Quicumq; enim
spiritu Dei aguntur, hi filij Dei sunt. Illud deinde consentaneum est vt cogitemus, esse reuera turpe & ridiculū, qui ad tantam gloriam vocati sunt, & iam peruenerunt, vt filiorum Dei dignitatē reciperent, seruos conspici carnis, ac non potiùs virtutis generosos asseruatores esse, vt partam gloriam tueantur. Non enim, non inquam licet in die iudicij conferre causas in facilitatē, nugatoriè illa iactantes, *Premebar tyrannide, Seruiebam*: nos quodammodo redarguente Christo, ac libertatis legem contra nostras excusationes reclamare propemodum cogente. Explicet igitur nobis sanctorum hominum institutor, nosque doceat quibus modis carni obluctandum sit, ita scribens: *Obsecro itaque vos fratres per miseri-* Rom.12.1.
cordiam Dei, vt exhibeatis corpora vestra hostiam
viuentem, sanctam, Deo placentem, rationabile ob-
sequium vestrum. & nolite conformari huic seculo,
sed reformamini in nouitate sensus vestri, vt pro-
betis quæ sit voluntas Dei bona, perfecta, & bene-
placens. Præterea etiam sapiens Ioannes: *No-* 1.Ioan.2.15.
lite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt.
Si enim quis diligit mundum, non est charitas Pa-
tris in eo. Quoniam omne quod est in mundo con-
cupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum,
& superbia vitæ: non est ex Patre, sed ex mun-
do. Et mundus transit, & concupiscentia eius.
Qui autem facit voluntatem Dei, manet in æter-
num. Sanæ igitur mentis expers fuerit, siquis vtilius existimet meliora quidem negligere ac nihili ducere, pro ijs verò deridicula quædam, quæque angusto tempore definiuntur,

eligere. Si quis enim auro & plumbo in medio posito capere vtrum malles iussisset, an non illo quod omnino pauci æstimatur omisso, ea quæ sine controuersia præstantiora sunt, anteponenda esse sine cunctatione decernentes, optimum consilium secuti, cum nostro ipsorum, tum aliorum quoque iudicio existimabimur? Proinde annon planè absurdum stultumque omnino fuerit, in rebus ex corruptibili materia terrenaque concretis probè dijudicandis, tantam à nobis adhiberi diligentiam; at in animi bonis, in quibus vel exactissimè rerum naturâ dignosci opus sit, stupore oppressos conspici, & honesti inuestigationem eousq; negligere, vt vel quid expediat penitus ignoremus, vel scientes, contemnamus: & eius quod perpetuò nobis profuturum sit, vel admodum exiguam, vel omnino nullam habeamus rationem, ad turpiora autem proni deferamur. Age igitur luxuriam quidem pessimum malorum vincamus, virtutem autem nostris rebus comitem habere vehementiore studio conemur, vitamque nostram omni genere actionū bonarum vndequaque exornemus. Siquidem illos censeo qui probatam viuendi rationem elegerunt, non sola corporali continentia contentos esse, nec carni tantummodò repugnare, sed cæteram quoque moderationē in institutis ac moribus retinere oportere. Nempe superari nequit ab iracundia, mens quæ se in facilitatis serenitate exercuit. *Qui enim iram continet, maior est*, vt ait Scriptura, *expugnatore vrbis*. Ad hæc præterea virilis, rationi obtemperans, quique se ab iniustis, aut non necessarijs emolumentis superari non patitur, solidam porro iustitiam contemptū diuitiarum arbitratur, ac voluntariam paupertatem ærumnosis diuitiis ante ponit. Paucissimis enim reuera contentum se ostendere & esse reuera oportere Saluatoris discipulū, sapientissimus Paulus denuntiauit, dicens: *Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus. Nam qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & laqueum diaboli, & desideria multa inutilia & nociua, quæ mergūt homines in interitum & perditionem.* Valeat itaque rerum superfluarū conquisitio, & in abrupta montium aut in fluctus, vt quidam scripsere, proijciatur, ac multarum rerum possessioni, necessariarum vsus anteferatur, cibi inquam & indumentorum vilium. Hæc enim & parabiliora sunt, & sine vlla molestia facilè admodum inueniri possunt. Ad hæc insuper omnia bona, legi fraternitatis quæ secundum Christum est, honos habeatur, valeatque in primis mutuæ dilectionis præceptum. *Plenitudo enim legis est dilectio*. vt scriptū est. Fructū

Prou. 16. 32.

Rom. 13. 10.

βραχεῖ. ἆρα γὰρ εἴτις χρυσῷ ϖ̃ βαθεὶς τ̃ μόλιβδον, αἱρεῖσθαι ἐκέλευε τὸ δοκοῦν, οὐκ ἂν ἐκεῖνο παρέντες, ὃ καὶ ὀλίγοι ϖαντελῶς ἀξιοῦσιν λόγοι, εἶτα τοῖς ἀσυγκρίτως ὑϖερκειμένοις, ἀμελητὶ καταδύοντες τὸ χρῆναι νικᾶν, ἅρμοττ' † βεβουλεῦσθαι ϖ̃ δόξαντι σοφί- † ἄλλ. βε-
σιν αὐτοῖς, καὶ ἑτέροις ὑϖενοήθημεν; εἶτα βουλεύ-
ϖῶς ὀλίγων ἐκτοπώτατον; δίκης τε ϖαν- σθαι.
τελῶς, ἐν μὲν ὕλαις φθαρταῖς καὶ γηίνοις ϖράγμασι τοσαύτῳ ἡμᾶς ϖιεῖσθαι τῷ διακρίνειν, καὶ δικαιοσύνῃ. ἐν ᾗ τ̃ ψυχῆς ἀγαθοῖς, καί τοι δέον ἐξακριβοῦν ὅτι μάλιστα τῶν ϖραγμάτων τὰς φύσεις, ἀναϖεϖωκότας ὁρᾶσθαι, τοσοῦτον καὶ τ̃ τοῦ ϖρέϖοντος ϑήρας ὀλιγωρεῖν, ἐγνωκότας; ὡς ἢ μηδόλως εἰδέναι τὸ λυσιτελοῦν, ἤγουν εἰδότας, ὑϖερορᾶν. καὶ ϖ̃ μὲν ἀεὶ ϖεφυκότος ὠφελεῖν ἢ ὀλίγον κομιδῇ ϖοιεῖσθαι λόγον· ἢ ϖαντελῶς ἀδέκαστα, ἀϖιϑρώσκειν ᾗ τοῖς αἰσχίοσι. Φέρε δὴ ἴδω, φιλοσαρκίας μὲν τ̃ μυσαρωτάτης ἀμείνους ἀναφαινόμεϑα. τῷ ᾗ ταῖς ἡμετέραις συνέκδημον ἀρετῷ, τῆς ϖερυργωτέρας ϖαιδὸς ἀξιώσωμεν, ϖρὸς ἅϖαν εἶδος ἀγαϑεργὸν τὸν ἑαυτῶν † δοκο- † ἄλλ. δοκο-
ροῦντες βίον. δεῖν γὰρ ἔγωγέ ϕημι τοῖς τορνεύον- τῷ δοκίμων ἐλομένης ζωῆς· οὐχὶ μόνης πε. ἐγκρατείας τ̃ κατὰ σῶμα νοσμένης, ἀλλ' οὐδὲ μόνης τ̃ καταθλῆσαι σαρκὸς· ἀλλὰ καὶ τ̃ ἑτέρας ἀϖιεικείας τ̃ ἐν ἤϑει καὶ τρόϖοις· ἀτυφόννευτος μὲν γὰρ εἰς ὀργῶν, τῷ ὀκ τ̃ ϖραότητος † εὐδίαν ἐϖασκήσας ὁ νοῦς· † ἄλλ. ἀ-
ὁ γὰρ κρατῶν ὀργῆς, κρείσσων καταλαμ- ,, δείαν.
βανομένης ϖόλιν, κατὰ τὸ γεγραμμένον· καὶ ,,
μὲν καὶ ἐϖὶ τούτῳ νεανικώτατος ὁ ἐν λό- γῳ κόσμιος· καὶ λημμάτων ἀδίκων ἢ ϖε- ρισπῶν ὀκ ἡττώμενος· ἀνεϑίασον ᾗ δι- καιοσύνῃ τῷ ἀφιλοχρηματίαν ἡγούμε- νος· καὶ ϖενίαν ἑκάστοτε τ̃ ὀκ ϖλούτῳ με- ρίμνης ϖροτιϑείς· ὀλιγαρκέστατον γὰρ ᾔσω- τῆρος τ̃ μαϑητῇ ἀναφαίνεσθαι, καὶ ὑ- πάρχειν ἀληϑῶς ὁ σοφώτατος Παῦλος διεκελεύσατο, λέγων· ἔχοντες διατροφὰς ,,
καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσϑησώμεϑα· ,,
οἱ δὲ βουλόμενοι ϖλουτεῖν, ἐμπίπτουσιν εἰς ,,
ἐπιϑυμίας ϖολλὰς καὶ ἀνοήτους, αἵτινες βυ- ,,
ϑίζουσι τοὺς ἀνϑρώϖους εἰς ὄλεϑρον καὶ ,,
ἀϖώλειαν. ὀκοῦν οἰκείσϑω μὲν τῶν ϖερι- ,,
τῶν ἡ ζήτησις· διαῤῥιϖτέσϑω ᾗ ὥσϖερ εἰς ὄρος ᾗ εἰς κύμα κατά τινας, καὶ ϖροτε- ταχϑω τοῦ ϖλείονος τῶν ἀναγκαίων ἡ χρῆσις. ὄψα ϕημὶ, καὶ ϖερισσολαίων ἱ- τελῶν. ταῦτα γὰρ ὑϖερμόσταται, καὶ ἀϖα- λαίϖωρον ἔχοντα κομιδῇ τῷ εὑρεσιν· ϖρὸς δέ γε τούτοις ἅϖασι τοῖς ἀγαϑοῖς, καὶ ὁ τ̃ κατὰ Χριστὸν τιμάσθω ἀδελφότητος νό- μος, καὶ ὁ τ̃ εἰς ἀλλήλους ἀγάϖης κρα- τείτω ϑεσμός. ϖλήρωμα γὰρ νόμου ἡ ἀ- ,,
γάϖη· κατὰ τὸ γεγραμμένον· καρῶν ,,
δὲ

† ἄλλ. δοϖ-
λογίαν.

ἢ ἀχάπης εἶναί φαμεν, τὸ ἐπικτείρειν τοῦτ' ἐν ἐνδείᾳ, ἢ ἐν ἀπάνῃ τῶν ἀναγκαίων καθεσηκότας. μὴ γὰρ εἴπῃς ἄνθρωπε πρὸς σαυτὸν, πεπλούτηκα τῇ πίστιν· ἔγνωκα τὸν φύσει καὶ ἀληθῶς θεὸν καὶ κύριον· ἀπενόσησα δικτύων διαβολικῶν, καὶ δαιμονιώδους ἀπάτης· ἀπενιψάμην τὰ εἰδωλολατρείας τὰ ἐγκλήματα. σώζεταί μοι τὰ δύνοισθαι τὸ καύχημα. διαμέμνησο γὰρ λέγοντος· ἵνα τί τὸ ὄφελος ἀδελφοί μου, ἐάν τις πίστιν λέγῃ ἔχειν, ἔργα δὲ μὴ ἔχῃ; μὴ δυνατὸν ἡ πίστις σῶσαι αὐτόν; ἐὰν γὰρ ἀδελφὸς ἢ ἀδελφὴ ἐν ὑμῖν γυμνοὶ ὑπάρχωσι, καὶ λειπόμενοι ὦσι τῆς ἐφημέρου τροφῆς, εἴπῃ δέ τις αὐτοῖς ἐξ ὑμῶν, ὑπάγετε ἐν εἰρήνῃ θερμαίνεσθε καὶ χορτάζεσθε, μὴ δῶτε δὲ αὐτοῖς τὰ ἐπιτήδεια τῷ σώματος, ἵνα τί τὸ ὄφελος; οὐκ οἶδα. νοεῖν δὲ οὐκ ἔχεις, ὅτι τοῖς πιστεύουσι πέφυκε, ἀμελητὶ τοῖς θείοις καθαπείθεσθαι νόμοις. βαρβάρῳ μὲν γὰρ, καὶ χωρῶν, καὶ πόλεων ἐξωκισμένῳ τῶν καθ' ἡμᾶς ἐθῶν τε καὶ νόμων παντελῶς ἀμοιρήσαντι, τὴν τῆς ἀθεμιτομίας γραφὴν ἂν οἶμαί τις ἐπιτήσοι δικαίως, εἰ γε σωφρονοίη· αἰτιῶτο δὴ ἂν εἰκότως, καὶ οὐκ ἀπὸ σκοποῦ τοῦτ' πολεσί τε καὶ νόμοις ἐντεθραμμένους· εἴπερ ποτὲ συμβαίνοι παρολισθάνειν τρέπεται· οὐκοῦν, οἷς μὴ ἔπω τὸ δοκιμεῖν ἐν λόγῳ, σφαλερὸν ἢ ὁμολογούμενος τὸ χρῆμά ἐστι. πῶς εἴσῃ δὴ ἂν ὅμως τὰς τῶν κατηγορημάτων αἰτίας ἀποσκιάζεσθαι, τὸ μὴ τοῖς θείοις παιδαγωγεῖσθαι

†ἄλλ. ἀποδοκιμάζεσθαι. νόμοις, οὐκ ἀπίθανον ἔχοντι τὸ †ἀναλογίαν· τοῖς ἢ τὸ πιστεύειν ἑλομένοις, ἀνυπαίτιον μὲν ἀδαμῶς τὸ ἀπιθὲς καὶ ἐξήνιον· τὸ ἢ ἀπαρνεῖσθαι τὸ δουλείαν, διὰ τὸ θεῖον ἀποσείσασθαι ζυγὸν, πῶς οὐ σφόδρα παγχάλεπον; οὐκοῦν τῇ πίστει συμπαρεζεύχθω καὶ τὰ ἐξ ἔργων καυχήματα· καὶ ἣ φησιν ὁ σωτὴρ, γινώμεθα οἰκτίρμονες, καθὼς καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος, οἰκτίρμων ἐστίν. ἡ γὰρ κρίσις ἀνίλεως τῷ μὴ ποιήσαντι ἔλεος, καὶ καλακαυχᾶται ἔλεος κρίσεως. χαλεπὸν ἢ οὐδὲν καὶ ἐξ αὐτῶν ὑμῖν ἐπιδεῖξαι τῶν ἱερῶν γραμμάτων, καὶ τὸ φιλαλληλίας τὰ γέρα, καὶ τὰ ἐπὶ τοῖς εὐανδίοις κατάκρισιν. πεθαύμαχεν μὲν γὰρ ὁ μακάριος Ἰὼβ ἐφ' ἑαυτῷ λέγων· ἀδυώπατοι ἢ χρείαν ἴσῃ ποτε εἶχον, οὐκ ἀπέτυχον· χήρας ἢ τὸν ὀφθαλμὸν οὐκ ἐξέπηξα. εἰδὲ καὶ τὸν ψωμόν μου ἔφαγον μόνος, καὶ οὐκ ὀρφανῷ μετέδωκα· εἰδὲ καὶ ὑπερεῖδον γυμνὸν ἀπολλύμενον, καὶ οὐκ ἀμφίεσα· ἀδυώπατοι δὲ εἰ μὴ εὐλόγησάν με. ἀπὸ δὲ κειρὰς ἀμνῶν μου ἐθερμάνθησαν οἱ ὦμοι αὐτῶν. εἰ ἐπῆρα ὀρφανῷ χεῖρα, πεπιθὼς ὅτι πολλή μοι βοηθεία παρεστίν, ἀποπέσοι ἄρα ὁ ὦμός μου ἀπὸ τῆς κλειδὸς· ὁ δὲ βραχίων μου ἀπὸ τοῦ ἀγκῶνος συντριβείη· κατακέκλασται δὲ, καὶ ἀδιάφυκτον ἔχει τὸν κόλασιν ὁ ἐν τοῖς εὐαγγελίοις πλούσιος, ὃν ἔφη-

verò charitatis esse dicimus, eos qui rerum inopia premuntur, miserari. Nec enim ô homo, dixeris tecum ipse, Diues sum fide, agnoui eum qui natura vereque Deus est & Dominus, explicui me à diaboli retibus & dæmoniaca fraude, purgaui crimina idololatriæ. Licet mihi tutò de beneuolentia Dei gloriari. Memineris nempe dicentis: *Quid proderit, fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? nunquid poterit fides saluare eum? si autem frater, aut soror nudi erunt, & indigent victu quotidiano, dicat autem aliquis ex vobis, Ite in pace, calefacimini, & saturamini, non dederitis autem eis quæ necessaria sunt corpori, quid proderit?* Num enim ignoras, vel nunquam cogitas à fidelibus postulari, vt diuinis legibus sedulò obtemperent? Barbarum siquidem hominem qui oppida & vrbes nunquam viderit, neque cum institutis nostris ac legibus commercij quidquã habuerit, haud iure, vt arbitror, sapiens quisquam violatæ legis accuset. Illos verò meritò non abs re arguat, qui vrbibus ac legibus inuoluti sunt, si quis eorum à recto deflexerit. Igitur qui quidem nondum in verbo probati sunt, periculo quidem absque dubio non carent; illud tamen habebunt quo delictorum culpam repellant, quòd non sint diuinis legibus instituti, atque hanc haud improbabilem excusationem afferant. Qui verò fidem elegerunt, ijs nulla excusatio relinquitur, si contumaces sint ac refractarij. Dei porro seruitium abnuere, diuinum excutientes iugum, quis non rem ex omnibus valdè periculosam existimet? Adiungantur itaque fidei præclara quoque operum decora, atque vt Saluator ait, *Simus misericordes, sicut & Pater vester misericors est. Iudicium enim sine misericordia ei qui non facit misericordiam. Superexaltat autem misericordia iudicium.* Nihil autem difficultatis habet ex ipsis quoque sacris Litteris vobis demonstrare, & mutuæ charitatis præmia, & ijs qui contrà fecerint propositam damnationem. Admirabatur siquidem beatus Iob de seipso dicens: *Impotentes autem vsu quem quandoq; habuerunt, non frustrati sunt, viduæ autem oculum non tabefeci. Si autem & buccellam meam comedi solus, & non pupillum participem feci ea. Si autem & despexi nudum pereuntem, & non vestiui. Impotentes autem si non benedixerunt mihi, à tonsura autem agnorum meorum calefacti sunt humeri eorum. Si leuaui pupillo manum, confidens quoniam multa mihi auxiliatio adest. Recedat igitur humerus meus à iunctura, & brachium meum à cubito meo confringatur.* Condemnatus est autem, pœnaque ineuitabiles sustinet Euangelicus ille diues, de quo Sal-

Iacob. 2. 14

Luc. 6. 36.

Iacob. 2. 13.

Iob 31. 16.

Luc.16.19. uator ait: *Homo quidam erat diues, qui induebatur purpura & byſſo, & epulabatur quotidie ſpendidè. Mendicus autem quidam Lazarus iacebat ad ianuam vlceroſus, cupiens ſaturari de micis, quæ cadebant de menſa diuitis, & nemo illi dabat, ſed & canes veniebant, & lingebant vlcera eius. Mortuus autem eſt pauper, & portabatur ab Angelis in ſinum Abrahæ. Mortuus eſt & diues, & ſepultus in tartaro. Cùm leuaſſet oculos ſuos cùm eſſet in tormentis, vidit Abraham, & Lazarum in ſinu eius, & ipſe clamans dixit: Pater Abraham, miſerere mei, & mitte Lazarum vt intingat extremum digiti ipſius in aquam, & refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. Dixit autem Abraham, Fili, recordare quia recepiſti bona tua in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala: nunc autem hic conſolatur, tu verò cruciaris.* At ſiquidem aliquid à nobis breuiter ſuper his dicendum eſt, huic quidem diuiti fuere veſtes tenuiſſimæ, ac tinctæ purpura, & auro fortè alicubi etiam intextæ; domus illuſtris quæ admirationem quoque, vt arbitror, ſuperaret, poſſetque inuidorum animos ad furore maccendere; ſerui decoro ornatu; neque adeò pauci: tapetes varij, ipſiſque adeò pauimentis inſtrati: pincernæ, coqui, & piſtores egregij, & in ſuo quiſque artificio perelegantes, menſa epulis aſſiduè referta. Verùm aderat nempe ſimul aſſentatorum cohors, qui à lingua diuitis penderent, aut ſi quidpiam illi gratum, aut is aliquid licet abſurdiſſimum admiraretur, iurarent id omnium optimum; contrà vel ipſammet virtutem ſiquidem is vituperaſſet, ipſi quoque conuiciis proſcinderent. Deo porrò inuiſam & euanidam impuritatem, comeſſationes inquam, & inconditos plauſus, conuiualeſque cantilenas, & pſaltriarum ſaltationes, quid opus eſt dicere? Silentio nempe ea premi oportere arbitror, quæ ne memoria quidem impune cuiquam liceat vſurpare. Alter verò ille pauper erat plenus miſeriarum, non ei veſtis, non tectum, rebus neceſſariis deſtitutus, infirma quoque corporis valetudine, cupiditatis ſuæ modum eorum, quibus carere non poſſumus, facultate definiens, ac felicitatis ſpatia peranguſtè coërcēs. In eo namque ſpem & vota terminari oportere arbitrabatur, ſi panem modò, laceraque indumenta ſuppeditari contigiſſet. Ac demum eò miſeriarum ipſum redactum eſſe Euangelicæ parabolę narratio deſcribit, vt eodem cum olidis canibus cubili vteretur, ſoloſque illos haberet ſodales, iucundiſſimeq; eorum obſequia admitteret, cùm ipſum proiecta lingua lambendo medicari vellent, quod ſuis ipſi vulneribus remedium naturali lege adinuenerunt, Lazaro quoque largientes.

σιν ὁ σωτὴρ. ἄνθρωπός τις ἦν πλούσιος, καὶ ἐνεδιδύσκετο πορφύραν καὶ βύσσον, δι-
φραινόμενος λαμπρῶς. πτωχὸς δέ τις Λά-
ζαρος ἐβέβλητο εἰς τὸν πυλῶνα αὐτοῦ † ἡλ- † ἄλλ.
κόμενος, καὶ ἐπιθυμῶν χορτασθῆναι ἀπὸ ἡλκωμέ-
των πιπτόντων ψιχίων ἀπὸ τῆς τραπέζης τοῦ πλου-
σίου· ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες ἐρχόμενοι ἀπέλει-
χον τὰ ἕλκη αὐτοῦ. ἐγένετο δὲ ἀποθανεῖν τὸν πτω-
χὸν, καὶ ἀπενεχθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων
εἰς τὸν κόλπον Ἀβραὰμ. ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ πλού-
σιος καὶ ἐτάφη. καὶ ἐν τῷ ᾅδῃ ἐπάρας τοὺς ὀφ-
θαλμοὺς αὐτοῦ, ὑπάρχων ἐν βασάνοις, ὁρᾷ
τὸν Ἀβραὰμ, καὶ Λάζαρον ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ.
καὶ αὐτὸς φωνήσας εἶπε, πάτερ Ἀβραὰμ
ἐλέησόν με, καὶ πέμψον Λάζαρον ἵνα βάψῃ τὸ
ἄκρον τοῦ δακτύλου αὐτοῦ ὕδατος, καὶ καταψύξῃ
τὴν γλῶτταν μου, ὅτι ὀδυνῶμαι ἐν τῇ φλογὶ
ταύτῃ. εἶπε δὲ Ἀβραὰμ, τέκνον, μνήσθητι ὅτι
ἀπέλαβες τὰ ἀγαθά σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ
Λάζαρος ὁμοίως τὰ κακά. νῦν δὲ ὧδε πα-
ρακαλεῖται· σὺ δὲ, ὀδυνᾶσαι. καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις
βαρυλογεῖ ἡμᾶς ὅτι τὰ τοιαῦτα εἰπεῖν· τῷ
μὲν γὰρ πλουσίῳ, λεπτὰ μὲν καὶ σφόδρα καὶ
ἁπαλὰ τὰ ἐνδύματα, καὶ χρυσῷ πανταχοῦ
διαπεπασμένα· οἴκου διαφανοῦς, κρείττων
εἶμαι καὶ σώματος, καὶ φθόνῳ μανίαν ἀνα-
καύσαι δυνάμενος· οἰκετῶν διεματέντων
ἁπανταχοῦ πλήθους· δαπάνης αἰσχυνούσης,
καὶ αὐτοῖς ἐδάφεσιν ἐπεσωρευμένης· οἰνοχόοι, καὶ
ὀψοποιοὶ, καὶ ἀλφιτουργοὶ, καλοὶ καὶ ἀγαθοὶ τὸ
ἐπιτήδευμα· τράπεζα, τοῦ ἐδωδίμων ἀεὶ κα-
ταγέμουσα. ἀλλ' οὖν δὴ πάντα καὶ κόλακες ἐσμὸς
τῆς δὲ πλούσιου γλώττης ἀπηρτημένων, καὶ
ὁμνύντων ὡς, ὅτι πάντων ἄριστον εἴ † ἐβού- † ἄλλ.
λετό τι καὶ τῶν ἀποπλήκτων θαυμάτων· κακυ- ἐβούλοι-
γόντων δὲ, ὡς ἔοικε, εἰ καὶ αὐτῷ κακιῶσι το π.
τῷ δρετῷ· τῷ δὲ γε θερμιῇ καὶ ἐξίτηλον
βδελυρίαν, κώμους δὴ λέγω, καὶ θαλικρο-
μματα. ἔις τε ὀπιτραπέζιους ᾠδὰς, καὶ αὐλη-
τρίδων ὀρχήματα· τί δεῖ καὶ λέγειν; σιωπᾶσθαι
γὰρ οἶμαι πρέπειν, ἃ δὲ μνήμης ἐλεῶν, οἴ-
κοιτ' ἂν τις οὐκ ἀζήμιος· ὁ δὲ γε ἕτερος, ὦ
τρισάθλιος πένης, ἀνέμων, ἀνέσεως κηδε-
μόνων ἔρημος, καὶ τῆς σώματος ἰρωσίας
ὀπιδεής, ὅλον ἔχων τὸ ὀπιθυμίας τὸ τέλος
εἰς τὸ τῆς ἀπαραιτήτων ἐκπερισμὸν, καὶ τὸ ἡ-
μερίας τὸ πλάτος ἐν ὀλίγοις ἀναμετρού-
μενος· ᾤετο γὰρ δεῖν πρὸς πέρας ἥκειν ἐλ-
πίδος καὶ προσευχῆς, εἴπερ ἄρτου καὶ ῥακίων
ἐξεῖη μεταλαχεῖν· εἰς τοῦτο δὴ ἥκειν ταλαι-
πωρίας αὐτὸν ὁ τῆς ἀγγελικῆς παραβο-
λῆς καταγράφει λόγος, ὡς καὶ ὀδωδόσι συν-
ευναζεσθαι κυσὶ, καὶ μόνους ἐκείνους ἔχειν ὁμι-
λητὰς· ἡδιστά τε προσίεσθαι θεραπαίνας,
ὅ τε λίχνον ἐπ' αὐτῷ τὴν γλῶτταν ἱέντες,
† διαμαρτεῖν ἤθελον. ἵνα ἂν καὶ σφίσιν αὐτοῖς τραυμάτων ἄκεσι φυσικοῖς † ἴσως δι-
ἐξεῦρον νόμοις, καὶ τῷ Λαζάρῳ δωρούμενοι. σήν.
ἀλλ'

ἀλλ' οὐδὲν τῶν τοιούτων ὑπολογιζόμενος ὁ ἡμιανάδας ἐκεῖνος καὶ φιλόκομπος ἀνὴρ· ἰῶ μὲν γὰρ ἀπεράμων ἐ ἀναλγὴς ὀπτικεῖραι ἢ δέον, ἠγεῖτο φορτικὸν· καὶ ταῖς ἀνηκέστοις ξ κάμνοντος συμφοραῖς, τὸ τ ἡμερότητος ὀπιτάξαι δάκρυον, ἀφιλοθέως παρωθούμενα, εἰκαῖον ἄχθος ὠνόμαζε· ἐ συρφετοῦ μὲν διενεγκεῖν οὐδέν· ἐν ἴσῳ ἢ τοῖς ἐν μνήμασι, βδελυρὸν εἶναι ἐ ἀπηχθημένον, κ ἐν λόγῳ κεῖσθαι μηδενί. καίτοι †χρὴν δή πως διενθυμεῖσθαι σοφῶς, ὡς ὁ τ ἡμετέρας φύσεως ἡμιεργὸς ἐ τεχνίτης, οὐχ ἑτέραν μὲν τοῖς πλουσίοις εἰς τὸ εἶναι πάροδον, ἑτέραν ἢ τοῖς ἐν ἐνδείᾳ δεδώρηται. ἀλλ' ἴσην μὲν πάντων ἡ σὺν παιδὸς εἰς μητέρα καταβολή· ὠδῖνες ἢ ἐ ὁ ξ τόκου τρόπος οὐχ ἕτερος. κ μὴν καὶ αὐτὸ διὰ τῶν ὁμοίων σχημάτων ἔρχεται τὸ σῶμα. ἑνὶ δ' οἱ πάντες ἀέρι νῦν πεφύκαμεν· ἑνὸς ἡλίου λαμπάδι τετιμήμεθα, σὺν ἀμείνων μὲν καὶ φαιδροτέραν τοῖς σὺν πλούτῳ διαφανεστέροις ἐνιεὶς ἀγλαΐαν· ἧττον ἢ ἡ κατ' ἐκείνους οὖν ἐν ἐνδείᾳ φωτίζοντος. σὺν ἡ μὲν †ἴσως διαφορὰν. Φύσις οὐκ οἶδε † διαφοράν· οὐδὲ μὴν ὁ τ ἁπάντων γενέσεως δεσπότης θεὸς· ἐπεισεξεύρηται ἢ τοῦτο ταῖς ἀνθρωπίναις πλεονεξίαις. ἀλλ' ἰῶ δή πως τάχα τ ἀπείρονα οὐδέν, διὰ τῶν ἀρτίως ἡμῖν εἰρημένων, ἐ αὐτῆς εὖ μάλα τ θείας κατασχάζεσθαι γνώμης· οἰκεῖσθαι ἢ ὅτως ἐὰν ἐξ ἴσου τὰ καθ' ἡμᾶς, τῷ τ ἀγάπης δεσμῷ πρὸς ἰσότητα διοικήματα. ὁ γὰρ ἐν ἴσῳ πάντα διανείμας τὰ τ φύσεως ἀγαθὰ, κ τῷ πλείονι ἰμήσας οὐδένα, πῶς οὐκ ἂν ἠθέλησεν ἐκποδὼν ποιῆσαι τιλὺ ἐν τοῖς ἑτέροις πλεονεξίαν; κ οἰκονόμους ὥσπερ ἰνὰς τῶν ἐν ἐνδείᾳ καθεσταναι οὐκ ἔχοντας; ἵνα ἰ κ δόξης κ τ εἰς †αἰῶνας τρυφῆς τοῖς εὖ πεπονθόσι συμμεταχεῖν ἰσχύσειαν· ἀλλὰ γὰρ μικροῦ ἰ τ ἐμὸν παρῴλισθε νῶν, ὃ τοῖς εἰρημένοις πρόθεσθαι καλόν. ἐν ἐκείνοις ὄντα τοῖς ἀνιαροῖς τ Λάζαρον κ τῷ θανάτῳ κατηλημμένον, μεθορμίσασθαι μὲν τ ἀνθρωπίνων συμβέβηκεν· ἀποκομισθῆναι ἢ δι' ἀγγέλων εἰς κόλπους Ἀβραὰμ· τ ἢ τ ὄντα τρυφαῖς ἀμέτρως πρεχόμενον, κ τ τῶν κολάκων ὑφημίαις ζηλωτὸν ἐ μακαρισὸν, †ἄλλ. ἔπ. ἐ τὰ †ἔτη τούτων ἀμείνω πολλάκις ὠνομασμένον, τοῖς τ φύσεως ὑπενεχθεῖσι νόμοις, ἐ τ ξ θανάτου βρόχον εἰσδεδυκότα, βαθεῖ μὲν ἐγκαθειρχθῆναι σκότῳ· ἀντὶ ἢ τ ὑπὲρ γῆς ἀγαθῶν τ εἰς ᾅδου κρίσιν ἀλλάξασθαι, τ τ φιλοσοφίας ἀπολισθοῦσι δίκῃ. ἀλλ' ἴσως ἐκεῖνο φαῖεν ἂν δή πως τινὲς τ ἀκροωμένων· ποίοις ἄρα κεχρήσῃ λόγοις· εἴτις ἔροιτο πρόσθιων, κ φιλοπόνοις, λέγων· εἰ πλουσίαν καθ' ἑαυτὸν τὴν τ εἰς θεὸν εὐσεβείας ἀνεδήσατο καύχημα, καὶ τῷ τῆς δικαιοσύνη-

Verùm nihil horum animo reputans generosus ille vir, & insolenti fastu elatus, durus nempe erat, & alienis malis indolere haud norat, misereri verò cùm opus esset, sibi graue ducebat; quæque ob intoleranda calamitosi hominis infortunia humanitatis lacrymas fundere Dei amantes impellunt, inane onus vocabat, nec quidquã à quisquilijs differre, pariq; loco ac cadauera sepulchrorũ, odiosa, execranda, neq; vllo numero prorsus habenda. Et tamẽ scilicet cogitare oportuit, nostrę naturæ conditorem & artificem non alium vitæ ingressum diuitibus, alium ijs qui inopia premũtur largitum fuisse; sed eodem modo omnium semen à parente in matrẽ effundi, neque ferendi vteri, aut partus diuersam esse rationem, tum corpus sanè ipsum similibus figuris efformatum procedere, cælum vnum omnibus eorum fundi, solis vnius fulgore omnes illustrari, qui non meliorem aut clariorem ditioribus lucẽ immittit, parcius verò ijs qui inopia premuntur, lumen impartitur. Nullum nempe nouit discrimen natura, aut qui omnium generationis auctor est Deus, sed sunt hæc hominum cupiditatis & superbiæ inuenta. Nec quidquam sanè, vt arbitror, obstabat, quo minùs per ea quæ modò diximus de ipsa quoq; diuina voluntate scitè admodũ conijcere liceret, nostraq; omnia velut secundo vento ferrentur, si vinculo charitatis ad æqualitatem dirigerentur. Qui enim æqualiter omnia naturæ bona partitus est, nec maioribus, aut pluribus quemquam voluit honestatũ, annon hic voluit in alijs quoque plus habendi cupiditatem funditus tolli? quibusque facultates suppeterent, eos veluti quosdam œconomos pauperum constituit, vt aliqua ex parte gloriæq; & æternæ felicitatis cum ijs quos beneficijs affecissent, participes fierent. Sed mihi quiddam propemodum excidit, quod ad ea quæ diximus adiungi operæ pretium est. Lazarum quidem qui in eiusmodi malis versaretur, morte correptum, migrare ex humanis, atque per angelos in sinum Abrahæ deferri contigit: illum verò qui opibus ac delicijs præter modum abundaret, qui assentatorum acclamationibus felix ac beatus prædicaretur, quin & titulis adhuc melioribus sæpe appellatus fuisset, naturæ legibus obsequentem, mortisque laqueo implicitum, in profundum tenebrarum carcerẽ detrudi, ac terrenis bonis cum inferni iudicio commutatis, pœnas inhumanitatis persoluere. Sed illud fortè dicet ex auditoribus quispiam. Quibusnam tu vtere verbis, siquis accedens roget, atque audire cupiat, num paupertas si per se sola spectetur, pietatis in Deum laude decorata, ac iustitiæ

lege ornata sit, num contrà diuitiæ execrandæ, atq; acerba sententia condemnandæ; & quonam modo prorsus hæc se res habeat. Illud igitur cogitandũ nobis est, diuitijs nempe in hac vita adiuncta esse vt plurimum, & copulata non pauca incommoda. Faciliùs siquidem diues effertur superbia, effrænis est ad immodicam cupiditatẽ, voluptatibus sese pariter ac deliciis permittit. At quicumq; inopiæ malis premitur, quî fieri potest vt aliquo morbo ex ijs quos diximus teneatur? Lamentatur etenim assiduè, quòd nihil possideat, mœret ipse secum ac gemit. Tantum verò à voluptate semotus est, quantum & à delicijs, totusq; est in cura modicũ aliquid colligendi, & exiguũ aliquod necessitati solatium adinueniendi. Ad hæc autem omnia illud quoque adiungi oportere arbitror, pro vniuscuiusq; moribus rei cuiusq; naturam arbitratu suo pertractantis, effici vt ea aut malis rebus, aut admirandis adnumeretur. Quodq; in lanis dixit quispiam, efficiunt colores quibus imbuuntur, idem in naturis rerum mores illorũ per quos tractãtur. Igitur quisquis paupertatem sapienter ferat, illum omniũ optimum esse sine dubitatione asseuerabo. Etenim si & modicis contentus, & quæq; vt vno verbo absoluam, etiam paratu facillima per sudorem acquirens, preces cum gratiarum actione persoluit Deo, quis non illum hac commendatione dignum, ac laudibus quàm maximè ornandum esse iudicet? scilicet cùm inopia ad improbitatem hortetur, ita is continentiæ legẽ præ omnibus colit, vt ab omni prauitate prorsus abstineat. Hominem verò diuitiarum abundantia conspicuum annon meritissimò accusamus, cui cùm Deum rerũ omnium beneuolum habere, impertienda alijs misericordia, & modicum quidpiam inopia pressis largiendo, atq; hoc pacto ex perpetuis malis emergere, ac velut enatare concessum sit; is suæ tantummodo voluptati seruire voluit diuitias, quarum vsura ad breue tempus frueretur. Igitur Lazarus quidem in delicijs inexpectatis degebat, diues autẽ imprudens flamma & verberibus cruciabatur. Ergo siquis per illud maximè tempus ad eum accedẽs rogasset, atq; ab eo cognoscere aueret, quantanam pecuniæ summa constitutas sibi pœnas redimere paratus esset, facta quod magis placerẽt eligẽdi facultate, annon se omnium fortunarum iacturam ea de causa libenter subiturũ esse modis omnibus confirmaret? Et cuinam omnium id dubium sit? Insipiẽtis igitur hominis & insulsi fuerit grauia & acerba experiendo demum velle cognoscere, idque cùm veluti pedem extra laqueum & necessitatem habere liceat. Ac si

νης τελίμηται νόμῳ, ἐπάρατον δὲ τὸ πλοῦτεῖν, καὶ πικρὰν ἐφ' ἑαυτὸ τὴν ψῆφον ἐκληρώσατο· καὶ πῶς ἂν εἴη τοῦτό γε πλοῦτῳ ἐκεῖνο διασκεπέον. πλούτῳ μὲν γὰρ τῷ κατὰ τὸν βίον, ᾧ δεδιθεῖ πως ἀεὶ, καὶ σωέζεσθαι κατάγε τὸ πλεῖστον, οὐκ ὀλίγα τὰ ἄτοπα. ἐτοιμότερος μὲν γὰρ εἰς ὑπερηφάνειαν ὁ πλοῦτος, ἀχάλινος εἰς πλεονεξίαν· ἡδονῶν ἠπιώμενος, ὅσῳ καὶ τρυφῆς. ὁ δὲ πτωχεία τριβόμενος, πῶς ἂν τι νοσῆσαι τῶν εἰρημένων; καταθρηνεῖ γὰρ ἀεὶ τὸ κεκτῆσθαι μηδὲν· καὶ ἀλύει μὲν ἐφ' ἑαυτῷ, καὶ στένει· δικαίως δὲ τοσοῦτον ἡδονῆς, ὅσον καὶ τρυφῆς· καὶ ὅλος ἐστὶ φρονήσεως τῆς εἰς τὸ συλλέξαι τι βραχὺ, καὶ μετρίαν εὑρεσθαι τῆς ἀνάγκης ἀδαμυθίαν. πρὸς δὲ τούτοις ἅπασιν, οἰήσομαι δεῖν κἀκεῖνο εἰπεῖν· ὡς ὁ ἑκάστε τρόπος τῷ ἑκάστε πράγματος φύσιν περιτρέπων ἐπ' ἐξουσίας, ἐφ' ὅπερ ἂν βάλοιτο· ἢ τοῖς φαύλοις, ἤγουν τοῖς πεφαυλισμένοις ἐναριθμεῖσθαι ποιεῖ· καὶ ὅπερ ἂν † εἶεν φαίη τις ἂν τὰς ἐκ τῶν βαφῶν ἰσχύος, οἷοις ἂν ὑπενέγκωνται, τοῦτο ταῖς πραγμάτων φύσεσι, τὸν δὲ μετὰ χεῖρας ἔχοντος τρόπον. σὺ δὲ ὁ πενίαν σωφρόνως οἰκονομῶν, ὅτι πάντων ἄριστος, ἤδειν ἐνδοιάσας, ἐρῶ. εἰ γὰρ καὶ τοῖς βραχέσιν ἀρκούμενος, καὶ τὸ πάντως ὡς ἔπος εἰπεῖν ὑπερησθαι, σὺν ἱδρῶτι λαβὼν, ἰσχὰς ἀναφέρει † χαρισηρίας· πῶς οὐκ ἂν εἴη τοῦτο ἄξιος; ἐπαινεῖσθαι τε ὅτι μάλιστα πρέπων· σύμβολον μὲν ἔχων εἰς φαυλότητα τὴν ἀνάγκην· ὑπερτιμήσας δὲ ἔτω τῆς ἐγκρατείας τὸν νόμον, ὡς † ἀλῦναι πάντελῶς † κακεργοῦντας μηδέν. ὁ δὲ τῇ τῶν χρημάτων πλουσίᾳ διαφανὴς, † πῶς οὐκ ἂν δυθυμοῖτο, καὶ ὁ σφόδρα δικαίως, εἴπερ ἔχειν ἐξὸν σύμμετρον τὸν τῶν ὅλων θεὸν, διὰ τοῦ κατοικτείρειν † ἑτέρους, καὶ τοῖς ἐν ἐνδείᾳ χαρίζεσθαι βραχὺ, καὶ ὑπερκύψαι καὶ ἀνανήψεσθαι τρόπον τινὰ τῆς ἀκαταλήκτε συμφορᾶς, μόνης τὲ ἰδίας ἡδονῆς ὑπηρετῶν κατεφρόνησε τὸν παρόντα πλοῦτον. οὐκοῦν ὁ μὲν λάζαρος ἐν ἀδοκήτοις τρυφαῖς· ὁ δὲ πλούσιος ἀπωθεῖτο, ἐν φλογὶ τε μάστιξιν. ἆρ' ἂν εἴ τις αὐτῷ καὶ ἐκεῖνο μάλιστα καιροῦ παρόντος ἐφθέγξατο, καὶ ἠξίωσε μαθεῖν, ὁπόσων ἂν βάλοιτο χρημάτων ἐκπεῖσθαι τὸ διαδρᾶναι τὴν κόλασιν; † ἀφέντες ἐλέσθαι † τοῦ κρείττονος, οὐκ ἂν ἑτοίμως ὅλως ὑπὲρ τούτου παρεῖναι τὴν ὑσίαν; † δὲ μάλιστα διαχυρίσατο. καὶ τίνι τῶν ὄντων ἀμφίβολον; ἄσοφον ἦν ἄρα, καὶ ἀμαθὲς παντελῶς, τὸ πεῖρα μαθεῖν ἐκδέχεσθαι τὰ δεινὰ· καὶ τοῦτο ἐξὸν τοῖς ἐθέλουσιν ἔξω πόδα πάσης τῆς ἀνάγκης ἔχειν· ἢ εἰ τῆς

† ἄλλ. ἔναι

† ἄλλ. ἐξ Isagogi.

† ἄλλ. ἀναθαρσήσαντος.

† ἄλλ. ἀπλήσως.

† ἄλλ. ,, προσδέξωντας.

† ἄλλ. ,, συσκηνίοις.

† ἄλλ. χαρισήσασθε.

† ἄλλ. κακεργῆσαι.

† ἄλλ. ἑτέρας.

† ἄλλ. ἐφέντος.

† ἄλλ. τοῦ κρείττονος

† ἄλλ. εὖ μάλα

τῆς Ἰουδαίων λατρείας τὰ καθ' ἡμᾶς ἐν ἀμείνωσι, πῶς οὐχ ἅπασι προδηλότατον, ὡς οὐκ ἂν τῷ φανεῖται διεσκέφθαι καλῶς, εἴπερ τις οἴοιτο μὴ χρῆναι νικᾶν, τοῦ εἰς τὸ κρεῖττον ὑπερβολαῖς τὸ παρ' ἐκείνοις τετηρημένον; τοι-
„ γάρτοι καὶ αὐτὸς ἡμῖν ἔφασκεν ὁ σωτὴρ· ἀμὴν
„ ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ὑμῶν
„ ἡ δικαιοσύνη πλέον τῶν γραμματέων καὶ Φαρι-
„ σαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρα-
„ νῶν. τί τοιγαροῦν τοῖς † ἐξ Ἱερουσαλὴμ ὁ διὰ Μω-
σέως ἄρα κεχρησμώδηκε νόμος, διὰ τύπου καὶ σκιᾶς τὴν πρὸς ἀδελφοὺς ἰσότητα τιμᾶν ἀναπείθων; τὴν πολλὴν ἐκείνην διαθέοντες ἔρημον, καὶ τῶν ἐδωδίμων γεγονότες ἐν σπάνῃ, δι' ἣν ἐποιοῦντο τοῦ πανσόφου Μωσέως τὴν καταβοὴν· καὶ ὡς οὐκ ἐνὸν αὐτοῖς ἔτι σώζεσθαι, κατισχύοντος τοῦ λιμοῦ, ἐμελέτων θρῆνον ἤδη τὴν ἐπικήδειον· καὶ ἁπάσης ὥσπερ ἐλπίδος ἀπολισθήσαντες, ἔ-
„ φασκον· ὄφελον ἀπεθάνομεν πληγέντες ἐν
„ γῇ Αἰγύπτῳ, ὅσαν ἐκαθήσαμεν ἐπὶ τῶν λεβή-
„ των τῶν κρεῶν, καὶ ἠσθίομεν ἄρτους εἰς πλησμο-
„ νὴν· ὅτι ἐξήγαγες ἡμᾶς εἰς τὴν ἔρημον ταύτην,
„ ἀποκτεῖναι πᾶσαν τὴν συναγωγὴν ταύτην ἐν
„ λιμῷ. διηπορηκότος δὴ τοῦ πανσόφου Μωσέως, καὶ ὅ, τι μὲν δράσοιεν ἢ λέγοι πρὸς ταῦτα, παντελῶς οὐκ ἔχοντος· † ἀναθαρσήσαντες δὴ πρὸς μόνην ἐλπίδα τὴν παρὰ θεοῦ, μελησμοῦ τινος δίχα τῶν προσδοκηθέντων, τὸ πέρας αἴτιον ἀ-
„ νεδείκνυτο· εἶπε γὰρ ὁ κύριος πρὸς αὐτὸν. ἰδοὺ
„ ἐγὼ ὕω ὑμῖν ἄρτους ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐξελεύ-
„ σεται ὁ λαὸς, καὶ συλλέξουσι τὸ τῆς ἡμέρας εἰς ἡμέ-
„ ραν. διερμηνεύων δὴ τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ τοῦ νόμου τὴν δύναμιν ὁ μακάριος Μωυσῆς, ἔφη πά-
„ λιν· οὗτος ὁ ἄρτος ὃν δέδωκεν ὑμῖν κύριος
„ φαγεῖν. τοῦτο τὸ ῥῆμα ὃ συνέταξε κύριος,
„ συναγάγετε ἀπ' αὐτοῦ ἕκαστος εἰς τοὺς καθή-
„ κοντας γομὸρ κατὰ κεφαλὴν, κατὰ ἀριθμὸν ψυ-
„ χῶν ὑμῶν, ἕκαστος ἐν τοῖς † συσκηνίοις ὑμῶν
„ συλλέξατε. ἐποίησαν δὴ οὕτω, φησὶν, οἱ υἱοὶ
„ Ἰσραὴλ, καὶ συνέλεξαν ὁ τὸ πολὺ, καὶ ὁ τὸ ἔλαττον, οὐκ ἠλαττόνησαν. ἠφίει γὰρ οὐδαμῶς ὁ τοῦ νόμου κύριος συλλέγειν ὑπὲρ τὴν χρείαν· μόνον δὴ τὸ ἀρκοῦν εἰς τροφὴν τὴν σήμερον. εἰδὲ συγκομήσαιτό τις καὶ ὑπὲρ τοῦτο, μακρὰ τῷ νόμῳ χαίρειν εἰπὼν, εἰς σκωλήκων ὄχλον τὸ περιττὸν μετεπλάττετο· δεικνύντος οἶμαι τοῦ νόμου, καὶ μάλα σαφῶς, ὡς ἡδεῖα μὲν καὶ ἀμώμητος τῶν ἀρκούντων ἡ κτῆσις· τὸ δὲ ἀπόθετον καὶ ὑπὲρ τὴν χρείαν αὐτὴν † ἀπλάστως σεσωρευμένον, σκωλήκων ἔσται παραίτιον. καὶ ταυτὶ μὲν ὁ νόμος προεκάλει τοῖς ἀρχαιοτέροις. τί δὲ καὶ ἡμῖν αὐτοῖς ὁ σωτήρ;
„ ποιήσατε ἑαυτοῖς φίλους ἐκ τοῦ ἀδίκου μα-
„ μωνᾶ, ἵνα ὅταν ἐκλίπητε, † δέξωνται ὑμᾶς
„ εἰς τὰς ἑαυτῶν σκηνάς. καὶ ἵνα σοι διαφανῆ τοῦ τεθεσπισμένου ποιήσω τὴν δύναμιν, ἐρῶ δή τι πάλιν· οὐ γάρ ἐστιν, οὐκ ἔστιν ἀμφιβάλλειν, ὡς ἔν γε τοῖς δεομένοις σωφρόνων τε καὶ

† ἄλλ. ἐξ Ἰσραὴλ.

† ἄλλ. ἀναθαρσήσαντος.

† ἄλλ. συσκηνίοις.

† ἄλλ. ἀπλήστως.

† ἄλλ. προσδέξωνται.

nostra quidem Iudaica religione præstantior est, quis non facilè animaduertat, minùs prudenter illum rebus suis consuluisse iudicatum iri, si quæ bona illi retinent in ijs vincere, ac longè supra illos excellere oportere non arbitretur? Proinde ipse quoque nobis Saluator dicebat: *Amen, amen dico vobis, nisi abundauerit iustitia vestra plusquam scribarũ, & Pharisæorũ, non intrabitis in regnum cælorum*. Quidnam igitur Israelitis lex per Mosem vaticinata est? qui per figuram & vmbram æqualitatem inter fratres retinendam suadebat. Cùm enim per longa illa deserta iter haberent, atque eos annona defecisset, propter quam Mosem sapientissimum inclamabant, ac veluti seruari ampliùs non possent, fame dominante lugubre iam epicedium meditabantur, & tanquam omni spe destituti dicebant: *Vtinam mortui essemus percussi in terra Aegypti, quando sedimus super lebetes carnium, & manducabamus panem ad saturitatem. Quid eduxistis nos in hoc desertum, vt occideretis omnem hanc synagogam fame?* Dubitante autem sapientissimo Mose, neque quid faceret, aut quid ad hæc diceret omnino habente, sola porro in Deum fiducia sustentato, citra vllam moram felix exitus eorũ quæ expectabãtur apparuit. Dixit namque ad ipsum Dominus. *Ecce, ego pluo vobis panes è cælo, & egredietur populus, & colligent in singulos dies.* Explicans verò Israelitis vim legis beatus Moses rursum ait: *Hic est panis quem dedit vobis Dominus ad vescendum: hoc verbum quod constituit Dominus. congregate ex eo singuli quantum opus est, gomor per singula capita iuxta numerum animarum vestrarum. Singuli cum contubernalibus vestris colligite. Et fecerunt sic*, inquit, *filij Israël, & collegerunt: qui multum, non abundauit; & qui parum, non minorauit*. Non enim supra id quod opus esset colligere legis Dominus patiebatur, sed id solum quod in diurnum cibum satis esse posset. Quòd si quis contempta lege amplius collegisset, in vermium gregem superuacaneum illud conuertebatur, lege, vt arbitror, & quidem apertissimè indicante, iucundam quidem esse, ac reprehẽsione vacuam eorum, quæ cuiq; sufficiunt, possessionem; quod verò conditum asseruatur, ac supra quàm vsus ipse postulet insaturabiliter congestum, in vermes abiturum. Atque hæc quidem lex antiquis suadebat: quid autem nobis quoque ipsis clamat Saluator? *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, vt cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula*. Atque vt tibi huius oraculi vim apertè declarem, quiddam adhuc repetam. Non est, non est inquam, cur dubitemus in indigentium numero haud mediocrem

Matt. 5. 20.

Exod. 16. 3.

Exodi 16. 4.

Exodi 16. 16

Luc. 16. 9.

esse moderatorum & frugi hominum multitudinem, quæ nos quidem fortasse lateat, sed à Deo haudquaquam nihilominùs ignoretur. Cùm ergo eos ad communionem terrenarum possessionum admiserimus, nemini dubium sit futurum, quin mercedis quoque ipsorum probitati debitæ participes simus. *Recipient* enim *vos*, ait Scriptura, *in sua tabernacula*. Quod quidem optimè intelligens, ipse quoque nescio quo loco beatus Paulus ait:
2. Cor. 8. 14. *Vestra*, inquit, *abundantia, illorum inopiam suppleat, vt & illorum abundantia vestræ inopiæ sit*
Ephes. 4. 32. *supplementum. Simus ergo in alios benigni, misericordes*, vt scriptum est, *donantes inuicem, sicut & Deus in Christo donauit nobis*. Quid autem nobis in Christo largitus sit Deus, aut quorum nos bonorum compotes fieri contigerit, necessariò videndum est. Donauit itaque nobis admissorum criminum veniam, & ferendis malis idoneam charitatem. Saluati nempe sumus, humanæ pusillitatis velut oblito Deo. Igitur si nos quoque insitæ omnium Domino serenitatis vestigijs insistere volumus, patientia nobis, ô dilecti, necessariò est adhibenda. Et quidem illud quoque prudenter cogitemus, innumerabilia esse peccata hominũ, nec vllum nobis tempus ab nostra pusillitate & querelis liberum fore. Proinde si in singulis quæ accidere consueuerunt, haud modicè angi velimus, & cum ijs qui molestiam intulerunt iudicio contendere, totam nobis vitam in mœrore atque ægritudine transigendam. Et quoniam viæ eorum qui iras meminere, ad mortem sunt, vt testatur Scriptura, nihil vetat reum fieri mortis vniuscuiusque animum, quòd ijs quæ angunt generosè repugnare non possit: in hoc assiduò intentum, vt molestiam inferentibus quàm acerrimè ac vehementissimè obsistat. Igitur, vt diuus
Gal. 6. 2. Paulus ait, *alter alterius onera portemus, & sic adimplebimus legẽ Christi*. Insignis enim est hic quoq; pietatis modus. Verùm nonnulli sunt ex nostro numero, qui tantum abest, vt benigni esse velint, & obliuiscendæ iniuriæ gloriam ex suis mentibus tam longè eijciunt, vt etiam si fratrum aliqui in re quapiam leuiore offenderint, tota contentione, & veluti plenis iracundiæ velis, effræni ferantur impetu, irruantque taurorum more, ac nisi malorum omne genus patrauerint, turpissima se ignominia notatum iri arbitrantur. Quòd si qui alicubi sint eorum qui iniuriam ipsis intulerunt præstantiores viribus, confestim innumeri circunsistunt feritatis administri, qui ad iracundiam impellant, incitentque ad sæuitiam, tum rationes proferãt, ac prẽmonstrent vias, per quas vim suam exercere cupiditas queat. Grauissima eiusmodi homines, ô dile-

ὀπιεικῶν ἀ μετρία πληθὺς· ἀμελαυθάνει μὲν ἴσως ἡμᾶς, ἀ μὴν ἀγνοεῖται ὧδε θεῷ. ὅταν τοίνυν τῶν ὀπιγείων αὐτὰς χρημάτων εἰσδεξώμεθα κοινωνὰς, ἐνδοιαζέτω μηδεὶς, ὅτι καὶ τὸν μισθὸν τῆς ὀπιεικείας αὐτοῖς συμμεθέξομεν· εἰσδέξονται γὰρ ὑμᾶς εἰς τὰς ἑαυτῶν σκηνὰς, κατὰ τὸ γεγραμμένον· ἄρτι δὴ τοῦτο σωεὶς, καὶ αὐτὸς πᾶ φησὶν ὁ μακάριος Παῦλος· τὸ ὑμῶν περίσσευμα, εἰς τὸ ἐκείνων ὑστέρημα· ἵνα καὶ τὸ † αὐτῶν περίσσευμα εἰς τὸ ὑμῶν ὑστέρημα. γινώμεθα τοίνυν εἰς ἀλλήλους χρηστοὶ, εὔσπλαγχνοι, καθὰ γέγραπται, χαριζόμενοι ἑαυτοῖς, καθὼς καὶ ὁ θεὸς ἐχαρίσατο ἡμῖν ἐν Χριστῷ. ἵν᾽ ἢ ἡμῖν ἐν Χριστῷ κεχαρισμένος ὁ θεὸς. ἢ ποίων ἡμᾶς ἀγαθῶν σωεῖδη μεταλαχεῖν, πῶς οὐκ ἀναγκαῖον ἰδεῖν; δεδώρηται τοίνυν ἡμῖν πλημμελημάτων ἄφεσιν, ἀνεξίκακον ἀγάπην. ἀφεσεσώσμεθα γὰρ, λήθην ὥσπερ ἴνα λαβόντος τοῦ θεοῦ τὴν ἀνθρωπίνης μικροψυχίας· κατ᾽ ἰσχὺν δὲ ἄρα καὶ ἡμᾶς αὐτὰς ἐναι παραδάζοντας τῆς ἐνόσης γαλιωότητος, τῷ πάντων δεσπότῃ ἀνεξικακεῖν ἀναγκαῖον ἀγαπητοί. καὶ δὴ καὶ σωφρόνως ἐκεῖνο διενθυμώμεθα, ὅτι μυρία μὲν ὅσα τὰ ἀνθρώπινα πταίσματα· καὶ οὐκ ἄν τις ἡμοιτο καιρὸς τῆς ἡμετέρας μικροψυχίας ἀπηλλαγμένος. ἀλλ᾽ εἰ μέλλοιμεν ἐφ᾽ ἑκάστοις τοῖς εἰωθόσιν συμβαίνειν, ἀλύειν μὲν, ἁ μικρῶς, κρίνεσθαι δὲ τοῖς λελυπηκόσιν, ὅλος ἡμῶν ὁ βίος ἐν πικρίαις ἔσται καὶ λύπαις. καὶ ἐπεὶ ὁδοὶ μνησικάκων εἰς θάνατον, καθὰ γέγραπται, τὸ ἀπέργον ἁδὲν, θανάτῳ κατοχὸν τὴν ἑκάστου ψυχὴν, τῷ μὴ δύνασθαι γενναίως ἀποκρίνεσθαι τὸ λοιπὸν, ἀπαθημένου ἀεὶ πρὸς τὸ χρῆσθαι ῥᾳδίως ἀντεξανίστασθαι τοῖς προκεκρικόσιν. οὐκοῦν, ὡς ὁ μακάριος ἔφη Παῦλος· ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζωμεν. καὶ ἔτως ἀναπληρώσομεν τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ. ἀφανὴς γὰρ καὶ ἔτος τῆς εὐσεβείας ὁ τρόπος. ἀλλ᾽ εἰσί τινες τῶν ἐν ἡμῖν, οἱ τοσοῦτον ἀφεστήσι τοῦ θέλειν εἶναι χρηστοὶ, καὶ τὸ ἀμνησίκακον καύχημα τῶν ἑαυτῶν ψυχῆς πτύσαντες, ὡς πορρωτάτω, ὥστε καὶ εἰς βραχὺ διαπαίσαι τὸ εἰς ἀδελφότητα κεκλημένων τινὲς, πάντα κάλων διασείσαντες, ἐκ ὅλου, ὥσπερ τοῖς θυμοῖς ἀνέντες τὸ λῖνον, ἀκαθέκτοις φέρονται τῇ ὁρμαῖς, καὶ ταυρηδὸν ὀπιθρώσκουσι. δυσκλεεστάτῳ ἔξιν οἰόμενοι τῷ κωλῦσιν, εἰ μὴ πᾶν ὁπῶν ἐργάσονται τῶν δεινῶν· εἰδὲ καὶ πᾶ τινὲς εἶεν τῶν προσκεκρικότων αὐτοῖς. ὧδε νεώτερον μυρίοι μὲν αὐτίκα περιεστήσιν οἱ τῆς ἀγριότητος ὑπηργοὶ, ὡδηγημένοι εἰς ὀργὰς, ἀκονῶντες εἰς ἀπανθρωπίαν, λογισμὸς εἰσηγούμενοι, καὶ παραδεικνύντες ὁδὸς, δι᾽ ὧνπερ ἂν εἴη τὴν πλεονεξίας ἡ δύναμις. πάνδεινον ἀγαπητοὶ

τῶν

† puto ὄρων, vel ὁρῶν.
† ἄλλ. δηλῶν puto ἄχρηστον.
† ἄλλ. τοῦτῳ.
† ἄλλ. διαπαίσαι.
† puto ἡγιασμένων
† ἄλλ. δαιμονίων.
† ἄλλ. καταπαίσαι.
† ἄλλ. αὐτῆς.
† ἄλλ. κοιμένης.
† ἄλλ. ἔδραν.

τῶν τοιούτων τὸ κρῖμα· ℭ συνεξολεῖται πάντως τοῖς παροξυνθεῖσιν ὁ παροξυνόμενος. καί σοι πάλιν ἐξ αὐτῆς παρούσης τῆς θεοπνεύστου γραφῆς τὸ ὅπερ τότε δείξειν. Ἰδουμαῖοι, καὶ Ἰσραηλῖται, τεταγμένοι μὲν ἀνὰ μέρος, καὶ ἐν τῷ αὐτῷ ἅμφω ἐκληρώσαντο χώραν· ἀδελφὼ γὰρ ἦτον ℭ γείτονε· τοῖς μὲν γὰρ, Ἡσαῦ ὁ πατὴρ ἐγέγραπτο· οἱ δὲ, ἦσαν ἐξ Ἰακώβ· καὶ οἱ μὲν, τὴν τῆς ἐπαγγελίας. οἱ δὲ, τὴν Ἰδουμαίων ἐνόμοντο γῆν· ὅμορον μὲν τῇ ἑτέρᾳ, συχνοῖς δὲ † ὁρῶν ἀναῤῥήμασι, καὶ πετραίοις ὄχθοις ἄνω καιομένῳ, ὡς εἶναι παντὶτῳ δυσάλωτον, εἴπερ ἔλοιτο † δηΐν, δυσμαχοτάτῳ ἔχοντα δὲ χωρίᾳ τῷ περισσολῷ· καὶ δὴ καὶ ἐφρόνουν ὅτι † τοῦτο μέγα. ἐχόντων δὲ ὧδε τοῖς εἰρημένοις, γένους τε καὶ χώρας κατὰ πολὺ διεστήκει τὰ φρονήματα· καὶ διῳκισό πως εἰς ἐναντιότητα τρόπων τὰ παρ' ἀμφοῖν, καὶ πολέμῳ περφασις ἦν τὸ τῆς λατρείας διάφορον. Ἰσραηλῖται μὲν γὰρ, τοῖς διὰ Μωσέως ἐπαυχοῦντες νόμοις τῷ τῶν ὅλων περισεκῶσιν θεῷ· Μωαβῖται γε μὴν, ἦγεν Ἰδουμαῖοι (τοῦτο γὰρ ἑκάτερον) ταῖς τῶν δαιμονίων ἀπάταις κατηχυμμένοι, λίθοις καὶ ξύλοις διαπορνεύσαντες οὐκ ὀλίγοις εἰδώλοις ἐπεγράφοντο θεούς. ἦν ἄρα τὰ ἦθη περισάλλητα, καὶ λατρείαις, καὶ τρόποις καὶ τόποις διῃρημένα· εἶτα † διαπαῖσαι συμβὰν οὐκ ἐξ Ἰσραὴλ, καὶ διὰ τοὺς εἰς τὸν νόμον παρανίας λυπῆσαι θεὸν, ἐγήγερται κατὰ τὴν Ἱερουσαλὴμ ἀνὴρ δυσσεβὴς καὶ παράνομος, ὁ τῶν Βαβυλωνίων τύραννος· καὶ δὴ καὶ σύμπαν τὸ ὑπὸ χεῖρα γῆς ἐν ὅπλοις εἶναι διεκελεύετο· καὶ ὡς αὐτίκα δὴ μάλα περιεσόμενος τῶν ἀνακειμένων θεῷ, πικρὸν ἐδίδου τὸ πολέμου τὸ σύνθημα· ℭ ἀφίκετο μὲν εἰς τὴν Ἰουδαίαν· καταλύσας δὲ ἐν αὐτῇ παντρατὶ, κατεπόησε τοσοῦτον οὐκ ἐξ Ἰσραὴλ, ὡς ἐν τοῖς ὁμόροις † καθασκιδνάσαι χώραις, τὴν ἐνεγκοῦσαν ἀφέντας· καὶ νεὼς ὥσπερ ἀποπηδήσαντας, ἐπ' † αὐλοῖς ἤδη † κλαυθμοῖς τοῖς ἐσχάτοις καθεῖς· καὶ ἵνα μὴ τοῦτο πεπράχασιν Ἰδουμαῖοι, δεῖν ἐποικτείρειν οὐκ ἐν θορύβῳ ℭ δείμασι· καὶ περιῶν μᾶλλον ἐπαμύνειν αὐτοῖς, πολεσί τε τῶν σφῶν οἰκίσαις, ℭ μελαξὺ κλαυθμοῦ ἀπομνημονῆσαι διαφορᾶς, πᾶν τὸ τότοις † ἔθραν ἐναντίον· καὶ ἀδεσμεύτως χὰρ τὸ οἰκεῖον, ἕτοιμον ὥσπερ τι τοῖς Βαβυλωνίοις περισκόμιζον θέρμα, ℭ τὴν ἀδελφὴν καὶ γείτονα σφαγὴν, καὶ χήματα τῶν ἑαυτῶν ἐποιοῦντο λαλιᾶς, πλατὺ γελῶντες καὶ τὴν † ὑγιασμένων καὶ τὴν θείας δόξης καταξανιστάμενοι· φάσκοντές τε παραφρόνως τὴν τῶν † δαιμόνων ἐγειγέρθαι δύναμιν, καὶ τοῖς ἀπικάζουσιν τὴν πρὸς σφίσιν λατρείαν ἐγκατασκῆψαι τὸ Βαβυλώνιον· ἀκ ἕτερα τοῦ χάριν, ἢ τότε καὶ μόνα. ἐπειδὴ δὲ ἀνθρώποις οὐκ ἔτι φορητὸς, θεῷ ἦ ἀπηχθημένος ὁ τῶν Ἰουδαίων

† puto ὅρων, vel ὁρῶν.
† ἄλλ. δυλὸν puto ἄρχησεν.
† ἄλλ. τότῳ.
† ἄλλ. διαπαῖσαι.
† puto ἡγιασμένων
† ἄλλ. δαιμονίων.
† ἄλλ. καθασκιδνασθαι.
† ἄλλ. αὐτῆς.
† ἄλλ. κειμένης.
† ἄλλ. ἔθραν.

cti, damnatio manet, simulq; prorsus cum irritante irritatus peribit. ac tibi rursus ex ipsa diuinitus inspirata Scriptura harū rerum demonstrationē producā. Idumæi, & Israëlitæ separatim in suis ordinibus collocati non vnā vterq; stationem sortiti fuerant. Fratres autem erant & vicini. Illis quidē Esau pater adscribitur, hi verò ex Iacob prognati erant: & illi quidem promissam terram, hi verò Idumæam incolebant, alteri quidem illi proximam, densis verò montiū iugis, & saxosis rupibus ita impeditam, vt inexpugnabilem habiturus esset quisquis bellum intulisset, cùm difficillimū hostibus aditum loci natura præberet. Et quidem multum hanc ob causam sibi homines arrogabāt. Cùm autem quæ ad genus & regionem spectāt, sic apud illos constituta essent, animorum dissidijs inter se admodum disiuncti erant, ac moribus inter se contrariis vterq; diuisi, belliq́ue occasionem diuersitas religionis præbebat. Israëlitæ namque, qui acceptis à Mose legibus gloriabātur, vnum rerum omnium Deum colebant. Moabitę autem, nempe Idumæi, (nihil enim inter vtrosq; differt) dæmonū fraudibus capti, vbi lapides & ligna detornassent, nihil sentientes in Deorum numerū referebant. Dissidebant igitur inter se mutuo hæ nationes, erantque religione, moribus, ac locis diuisæ. Hinc cùm factum esset vt Israëlitæ peccarēt, ac violata lege Deum offenderēt, concitatus est contra Hierosolymam impius ac sceleratus Babyloniorum tyrannus. Proinde & subiectos sibi populos arma capere omnes iussit, ac tanquam eos qui Deo addicti erant sine mora debellaturus, triste belli signum proposuit. Atq; is quidem in Iudæam processit, eamq; cum vniuerso exercitu ingressus, tantum Israëlitis terrorem intulit, vt in proximas regiones diffugerint, relicta patria ac templo velut fugam ex vltima desperatione capesserent. Enim verò quid tunc temporis Idumęi? Cùm eorum qui in tumultu ac terroribus versartēur, misereri oporteret, & eorum suscipere patrocinium, & suismet vrbibus ipsos recipere, simultatisq; qua distracti antea fuerant, penitus obliuisci, omnia cōtrario prorsus modo gessere. Supplicem namq; constrictum vinculis, paratā veluti prædam Babylonijs obtulere, fratrisq; & vicini cædem honorificam suæ religioni duxerunt, qui se Deo consecrauerant effusè irridentes, ac diuinæ gloriæ insultantes. Stultè namq; asserebant concitatam esse dæmonum vim, & in eos qui religionem ipsorum contemnerent, Babylonium grassatum, nec aliam huiusce rei fuisse causam. Vbi verò hominibus haud ampliùs ferenda, Deo autem inuisa Iudæorum irrisio

vide-

videbatur, digreſſus eſt è fidelium regione hoſtilis exercitus, ac iam in ipſam Idumæam quaſi defluxit, mutata in contrarium rei natura ab eo qui omnia poteſt, iam in illos iracundiam meritò transfundente. Conſumebatur autem eouſque Babyloniorum armis, atque impreſſione gens illa latè olim diffuſa, immitis atque arrogans, vt vix vnum aliquem alicubi ciuem occultum retineret, etiam quæ antea cultoribus frequens, ac muris vallata ciuitas fuiſſet. Quin ipſum vobis diuinum oraculum recitabo, quod ita ſe habet. Sunt autem Domini verba ad Idu-

Abdiæ 1.1. mæum: *Ecce paruulum dedi te in gentibus, contemptibilis tu es valdè, ſuperbia cordis tui extulit te habitantem in foraminibus petrarum, exaltantem habitaculum tuum, qui dicis in corde tuo, Quis detrahet me in terram? Si exaltatus fueris vt aquila, & ſi inter ſidera poſueris nidum tuum, inde detraham te, dicit Dominus.* Deinde moleſtiæ & iracundiæ cauſam declarans, ſic ait:

Abdiæ 1.10. *Propter interfectionem, & impietatem aduerſus fratrem tuum Iacob, & operiet te confuſio, & peribis in æternum. Ex quo die reſtitiſti contrà, in diebus captiuantiũ alienigenarum fortitudinem eius. & externi ingreſſi ſunt in portas eius, & ſuper Ieſalem miſerunt ſortes, & eras quaſi vnus ex eis, & non deſpicias diem fratris tui in diealienorum, & ne irrideas filios Iudæ in die interitus eorum, & ne ſuperba loquaris in die anguſtiæ eorum. Neque ingrediaris in portas populorum in die laboris eorum, & ne deſpicias & tu ſynagogam in die interitus ipſorum; neque apponeris ad fortitudinem eorum in die perditionis eorum.* Vides igitur, quo pacto, propterea quòd ſubleuandos auxilio Iſraëlitas non putauerunt, verùm inhumanitatem hoſtium imitati ſunt, ipſi nec-opinãtes cum tota gente perierunt. At Idumæi quidem ſic accepti ſunt, illatam verò ſanctæ telluri contumeliam Babylonius impune tulit, ac de læſorum calamitatibus triumphans, diuturna voluptate ſecurè potitus eſt. Nullo modo. Meritas namque illum pro ijs quæ auſus eſt confeſtim pœnas luiſſe oſtendam. Poſtquam enim relicta Idumæa de patria repetenda cogitauit, ac decreta profectione viæ capeſſendæ ſignum propoſuit, nemine contra illum quo minùs inſtitutum iter perageret obnitente, & iam ille quidem barbaricam intra regiam peruenerat, conuentuſque ſolennes agebat, ſibique glorioſam eorum quæ ſancti perpeſſi fuerant commemorationem arbitrabatur, tum ad publicum epulum cõuocari optimates iubet, iamque conuiuium vndique fauſtis acclamationibus ac plauſibus perſonabat. Quidam verò plenos dementiæ ſermones deblaterabant, & vt quiſque maximè

† ἐφαίνετο γέλως, τ ὡψ τ ἠγιασμένων ἀ- † ἄλλ. πενοσφίζετο χώρας ὁ τ πολεμίων ϛρατὸς· με- ἐφένετο. τέρρει ϔ ὥϛπερ ἐπ' αὐτῶ ἤδη τ Ἰδυμαίων, μεταβεντ@ εἰς τ ἐναντίον τ ϗ πράγματ@ φύσιν, ϗ πάντα ἰσχύοντ@· ϗ τ θυμὸν ἐπ' ἐκείνως δικαίως ἤδη μετιωτληκότ@· ἐδαπανᾶτο δὲ ἄτω τοῖς Βαβυλωνίων τοξεύμασιν ὁ πάλαι πλατὺς καὶ ἀπεράμων καὶ ἀλαζὼν, ὡς ἕνα πϛ τέχα ϗ λαθεῖν τ οἰκήτορα, ϛ εἰ πολυανδρᾶσά τις εἴη ϗ πεϕχισμένη πόλις: αὐτὸ ϔ τὸ θεῖον ὑμῖν ἀναγνώσομαι λόγιον ὡδίπως ἔχον· † ἔϛι ϔ ὁ λόγος ϖϑ· θεᾶ † ἄλλ. ἔπ. ϖϑς τ Ἰδυμαῖον· ἰδὰ ὀλιγοϛὸν † ἔδωκά ϲε ,,† ἄλλ. δέ- ἐν τοῖς ἔθνεϲιν, ἠτιμωμέν@ σὺ εἶ σφόδρα· ,,δωκά ϲε. ὑπ ἐρηφανία τ καρδίας ϲ † ἐπῆρέ ϲε, κα- ,, † ἄλλ. ὑ- τασκηνοῦντα ἐν τ ὀπαῖς τῶν πετρῶν, ὑψῶν ,, πῆρε. κατοικίαν αὐτ· λέγων ἐν καρδίᾳ αὐτ·, τίς ,, με καταξῃ ἐπὶ τ γῆν; ἐὰν μεθεωρισθῇς ὡς ἀε- ,, τὸς, ϗ ἀνὰ μέϲον τ ἄϛρων θῇς νοϲτιάν ϲ, ,, ἐκεῖθεν καταξω ϲε, λέγει κύριος. εἶτα τ ἀγα- ,, νακλήϲεως τ αἰτίαν ἐξηγούμεν@ ἐπιλέγει τοῖϲι, διὰ τ ϲφαγὴν ϗ ἀϲέβειαν τ εἰς τ ἀ- ,, δελφόν ϲ Ἰακὼβ· ϛ καλύψῃ ϲε αἰσχύνη, ϗ ,, ἐξαρθήϲῃ εἰς τ αἰῶνα· ἀφ' ἧς ἡμέρας ἀνέϲης ,, ἐξεναντίας † ἡμέραις αἰχμαλωτίζοντων ,, † ἄλλ. ἐν ἀλλογλώων δυνάμιν αὐτ· ϛ ἀλλότριοι εἰϲῆλ- ,, ἡμέρᾳ. θον εἰς πύλας αὐτ· καὶ ἐπὶ Ἰερουϲαλὴμ ἔ- ,, βαλον κλῆρον, ϛ σὺ ἦϲ ὡς εἷς ἐξ αὐτῶν. καὶ ,, μὴ ἐπίδῃς † ἐν ἡμέρᾳ ἀδελφοῦ ϲ ἐν ἡ- ,, †ἡμέρᾳ μέρᾳ ἀλλοτρίων· ϛ μὴ ἐπιγελάϲῃς ἐπὶ ,, τοῦ υἱὸς Ἰούδα ἐν ἡμέρᾳ ἀπωλείας αὐτῶν· ϛ ,, μεγαλορρημονήϲῃς ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως. μηδὲ ,, εἰϲέλθῃς εἰς πύλας λαῶν ἐν ἡμέρᾳ πόνϲ αὐ- ,, τῶν. μηδὲ ἐπίδῃς ϗ σὺ τ ϲωαγωγὴν ἐν ἡμέ- ,, ρᾳ ὀλέθρ αὐτῶν. μηδὲ ϲωεπίθῃ ἐπὶ τλὴ ,, δυνάμιν αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ ἀπωλείας αὐτῶν· ,, μηδὲ ϲυγκλείϲῃς τὰϲ φυγὰϲ ἀπ' αὐλῶν ,, ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως. ὁρᾷς ἂν ὅπως, ἐπειπερ ϖϑκ ᾤοντο δεῖν ἐπαμύνειν τοῖς ἐξ Ἰϲραὴλ, ἐζη- λώκαϲι ϔ τ τ πολεμίων ἀπανθρωπίαν, αὐ- τοὶ παρ' ἐλπίδα παγχυθῇ διολώλαϲιν. ἀρ' ἂν Ἰδυμαῖοι μὲν ἦϲαν ἐν τούτοις, νηπιωτὶ ϔ ὁ Βα- βυλώνι@ τ ἁγίας καθηλαζονεύϲαντο γῆς· ϗ τ παϑόντων παλαιπωρίαις ἐπερχόμενος, ἄϲυλον ἐτήρᾳ τ δύϑυμίαν ἔμμονον. ἐπιδείξω γὰρ αὐτὸν αὐλίκα δὴ μάλα τοῖς τετολμη- μένοις ἀνάλογον, ϖκτετηκότα τ δίκλω. ἐπει- δὴ γὰρ τ Ἰδυμαίαν ἀφεὶς, οἰκαδε τρέχειν ἐϖκέπετο, ϗ ἀναϖμίζεϖ δοκῶν, τ ἀποδη- μίας ἐλίδα τὸ σώθημα. ϖδαπολίζουϲος μὲν ἀδενὸς, τ ἑαυτῷ μεθορμίζεται· ϛ βαϲιλείων τῶν βαρβαρικῶν εἴϲω τειλὼ ἤδη, ϗ πανηγύ- ρεων ἤπετο, ϛ σεμνὸν ἐποιεῖτο ἐπίγνημα τῶν ἡγιασμένων τὰ πάθη· ϖωαγείρεϑαι μὲν ἐπὶ ϖανδαιϲίᾳ τοῖς ἐπὶ τέλει διεκελεύε- το, μεϲὸν ϔ ὡὐ αὐτῷ τὸ ϲυμπόϲιον ἐφη- μιῶν τε ϛ κρότων· ἐμερίζοντο δὲ ἐνίοις τ ἀπο- νοίας ϖδ· λόγους· καὶ ὁ πεπραχὼς ἢ τῶν ἀπη-

ἀπηχεστέρων, τὰς πολὺ τ̃ ἄλλων ἀφανεστέρας ἐζητεῖ τιμὰς· ἆθλά τε παρ' ἐκείνοις ἴσα ἰσομέτρως τ̃ ἀπανθρωπίας χορηγούμενα. τότε δὴ τότε λοιπὸν, ἠφίει τῷ τυράννῳ τ̃ ὀργὴν, ὁ πάντα ἰσχύων θεὸς· καὶ τ̃ ἀδοκήτοις ἐγκαταπειρᾶς συμφοραῖς τ̃ ὑπερόπλου ἐπόιει. σασιάζει μὲν γὰρ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ τὸ ὑπήκοον αὐτῷ· καὶ κατεχίζετο μὲν ταῖς διχονοίαις τὰ γένη πρὸς ἄλληλα· & πρὸς ἀπόστασιν ἤδη τ̃ κ̃ ἔ κρατοῦντ@ ἐχώρει τ̃ ἀρχομένων τὸ ἀλκιμώτατον· καὶ ἀκήρυκτον μὲν ἐμελέτα τ̃ πόλεμον. ἔργον δ' ἦν αὐτοῖς πρὸ παντὸς τυράννου τὰ βασίλεια· ἐκβάθρων δ' ὥσπερ αὐτῶν τ̃ ἀλαζόνα τε & ἐπίσημον ἀναμοχλεῦσαι πόλιν, φημὶ δὴ τ̃ Βαβυλωνίων. καὶ δὴ & μάχης ἀψαμένοι, τρόπαιον ἄραντες καὶ πυρὶ μὲν τὴν Βαβυλῶνα, σιδήρῳ δὲ σὺν ἐν αὐτῇ δαπανήσαντες, λαμπρὸν τοῖς ἀνδραγαθήμασι τὸ πέρας ἐπέιγοντο τοῦ τυράννου τὴν σφαγήν. ἀλλ' ὡς πάντητε καὶ παντὸς ἔσοιτο, δῆλον δὴ σωεὶς, ἀφ' ὅ πνεύματος φωτηγωγίας ὁ προφήτης Ἱερεμίας, μεγάλῃ ἐξαίσιον ἀναβοήσας φαίνεται, παραθήγων μὲν ὥσπερ εἰς μάχλω τὴν κατ' ἐκείνου πολλὰς, ἅτω πως φησί. Παράταξασθε ἐπὶ Βαβυλῶνα κυκλόθεν, πάντες τείνοντες τόξον τοξεύσατε ἐπ' αὐτὴν· μὴ φείσησθε ἐπὶ τοῖς τοξεύμασιν ὑμῶν, ὅ κατακρατήσατε ἐπ' αὐτὴν. παρελύθησαν αἱ χεῖρες αὐτῆς, ἔπεσαν αἱ ἐπάλξεις αὐτῆς, κατέσκαφη τὸ τεῖχος αὐτῆς. ὅτι ἐκδίκησις παρὰ θεοῦ ἐστιν ἐκδίκησις λαοῦ αὐτοῦ· μονονοὺχὶ ὃ κ̃ τ̃ τῶν πιπτόντων ἀμοιρῆς γεγονὼς οὐκ ἀνήκεστον, πάλιν ἅτω φησὶ· Φωνὴ πολέμου & σωτηρίου μεγάλη ἐν γῇ Χαλδαίων· πῶς σωεκλάσθη καὶ σωετρίβη ἡ σφῦρα πάσης τ̃ γῆς; πῶς ἐγένηθη εἰς ἀφανισμὸν Βαβυλὼν; Βαβυλὼν ἐν ἔθνεσιν ὀπτήσουταί σοι, καὶ ὡς ἀλώσῃ Βαβυλὼν, ἃ γνώσῃ· εὑρέθης, καὶ ἐλήφθης, ὅτι τῷ κυρίῳ ἀντέστης· ταῦτα δέ μοι πρὸς ὑμᾶς εἰρήσθω, τὰ δηλήματα. ἀλλ' ἵνα λόγος εἰκαίως ἐλόντες εἰς ἃς ὀπικροτήσωμεν μάτην, ἀλλ' ἵνα τ̃ πεπραγμένων τ̃ πεῖραν ἐν παιδαγωγῷ τινος ἔχει δεχόμενοι, ὥσ ὀφείλομεν τ̃ φαύλων τ̃ μίμησιν. χρὴ γὰρ ἡμᾶς ἐπείπερ τ̃ τ̃ ὅλων θεὸν ἐγνώκαμεν, τ̃ ἀγαθόντε & φιλοικτίρμονα, ὀπιχαίρειν μὲν τοῖς ἀθλίως πεπραχόσι, σωαλγεῖν & μᾶλλον & συγκαθίσασθαι φιλεῖν, & φιλοστοργίαις ἀμνησικάκοις καὶ ἀχωνεύτοις τὰ λυπηρὰ χρὴ ὃ δὴ πρὸς τοῦτο μὴ κατεξανίστασθαι τῶν ἤδη κειμένων, μή τε μὴν † ἐπάλεσθαι τ̃ τ̃ πιπόντων ἐλαστωρίαις· καὶ εἰ πρόσειη τὸ δύνασθαι πάντα δρᾶν ἀδιακωλύτως· δεδιέναι δ' μᾶλλον καθ' ἑκάτερον τοῖς ἀγαθοῖς προθυμίαν διεζωσμένοι, καὶ νεανικῷ φρονήματι διαπρέποντες, εἰς ἀνάληψιν ἀρετῆς τ̃ οἰκεῖον ἐυτρεπήσωμεν

† ἄλλ. ἐπάλεσθαι.

absonum quidpiam patrasset, ita primos sibi honores præ cæteris deposcebat; præmiaque apud illos vnicuique pro modo inhumanitatis adhibitæ tribuebantur. At verò tum maximè iracundiam in tyrannum effudit qui omnia potest Deus, ac non expectatis calamitatibus superbum vndique onerauit. Seditionibus siquidem qui eius imperio continebantur diuisi sunt, ac discordijs inter se mutuo distractæ nationes; iamque ad defectionem subditorum promptissimi quique spectabant, iamq; apparabant summis odijs bellum, primaque illis cura & labor erat vt ipsam tyranni regiam incenderent, superbamque & illustrem Babyloniorum vrbem ex ipsis veluti fundamentis euerterent. Et quidem inita pugna trophæum erexere, ac Babylone flammis, ferro verò qui in illa degebant absumptis, præclara facinora glorioso exitu, nempe tyranni cæde claudere festinarunt. Sed hoc omnibus modis ita futurum esse, cùm spiritus illustratione Ieremias propheta cognouisset, magna & contenta voce clamat, ac velut ad pugnam contra illum ciendam multitudinem hortatur. Ita enim ait: *Præparate aciem contra Babylonem in circuitu. Omnes tendentes arcum sagittate in eam, ne parcatis sagittis vestris, & obtinete eam. Dissolutæ sunt manus eius, ceciderunt propugnacula eius, destructus est murus eius, quoniam vltio Dei est, vltio populi sui.* Ier. 50.14. Audiens verò propemodum cadentis populi gemitum, sic rursum ait: *Vox belli, & contritio magna in terram Chaldæorum. Quomodo confractus est, & contritus est malleus vniuersæ terræ? Quomodo redacta est in perditionem Babylon in Gentibus? inuenta in te, & vt capieris Babylon, non cognosces. Inuenta es, & capta es, quia Domino restitisti.* Sunt verò hæc vobis à me propterea commemorata, non vt vana oratione temere vestris auribus obstrepamus, sed vt experientia eorum quæ gesta sunt, velut pædagogo vtentes, malorum imitationem vitemus. Oportet enim nos, quoniam vniuersorum Deum agnouimus bonum & misericordem, nequaquam aliorum miserijs lætari, sed communem potiùs dolorem existimare, sociumque ijs se adiungere, ac minimè maligna charitate eorum molestias obtegere atque obruere. Illud quoque præterea est animaduertendum, ne in eos qui iam prostrati iacent insurgamus, vel eorum qui ceciderunt, calamitatibus insultemus, etiamsi licentiã nacti fuerimus omnia nemine prohibente faciendi: sed metuamus potiùs in vtraque fortuna, velut in bonis alacritatem retinentes, ac generoso spiritu præstantes, nostros ad virtutem animos præpa-

remus, fundamenta priùs veluti quędam, & quasi radices, fidei inculpatæ rectitudinem nostris mẽtibus immittẽtes. Credere namq; oportet, qui se Dei amantem, ac verè Christianum profiteatur, in vnum Deum Patrem omnipotentẽ, & in vnum Dominum Iesum Christum Filium eius, & in Spiritum sanctũ; vt videlicet Deum & Patrem intelligamus, & dicamus fontẽ esse verè eius quod ex ipso genitum est, & radicem veluti quandam, coæternum sibi suum sortitam fructum. Nam aliorum quidem omnium visibilium & inuisibilium opifex est, & voluntate pater. Ita namq; vniuersa esse dicimus ex Deo. Genitę verò ex ipso prolis non opifex est, sed natura pater. Genuit namq; reuera, non defluxu aliquo, aut abscissione, aut passione, quemadmodum scilicet in nobis ipsis licet intueri. Corpus enim dimanat à corpore, propterea & in partes diuisum est: Deus verò non item, nec enim corporatus est, neque loco, figura ac lineamentis circumscribitur, sed imperceptibili modo potiùs atque inexplicabili, quippe qui sit Deus. Nec enim nostris affectionibus obnoxiam esse cõtigerit eam quæ supra res omnes excellit, naturã. Genuit igitur ex seipso Filium Pater, lumen de lumine, imaginem ac figuram splendoremq; suę substantiæ, sicut scriptũ est. Sed quoniam nostra in extremo discrimine versabantur, morte quidem regnante, exercente verò imperium orbis terrarum prauo rebelliq́ue dracone, ac dominante peccato, factus est homo, vt nos omnes ab eorum quos enumerauimus, seruitute liberaret. Hoc autem factus ex vero, atque assumpta carne ex muliere, ex sancta inquam Virgine, vt est in Scripturis, *in terra visus est, & cum hominibus conuersatus.* Homo quidem in eo quod videbatur secundùm carnis naturam, perfectus scilicet quoad humanitatis rationẽ, Deus autem veriùs. Non enim in homine fuit, quemadmodũ in sanctis Dei Verbum, sed ipsummet reuera hominem se ostendit, ac præstitit. Proinde qui rectè sentimus, non duos dicimus filios, sed neque duos Christos, aut Dominos: vnum verò potiùs Filium, & Dominum, & ante humanitatem assumptam, & postquam carne amictus fuit. Nec enim in duo diuidentes, separatimq́ue intelligentes hominem, separantes verò rursum quod ex substantia Dei & Patris effulsit Verbum, veneramur vt Deum: sed diuisionem aut sectionem, quod ad filiationis rationem attinet, nullam penitus admittẽtes, post initum cum carne commerciũ; vnum autem solum Filium agnoscentes, vnigenitum, quatenus vnus à Patre genitus, eundem verò & primogenitum, cùm in multis fratribus est

Ephes. 1. 3.

Baruch 3. 38.

νῶν. ὡσκαταβαλόντες ὥσπερ καὶ θεμέλιοι ζωσαντες ταῖς ἰδίαις ψυχαῖς τῆς ἀνυπαιτίου πίστεως τὸν ὀρθότητα. πιστεῦσαι γὰρ χρὴ τὸν ἀληθῆ καὶ φιλόθεον ὄντως χριστιανὸν, εἰς ἕνα θεὸν πατέρα παντοκράτορα, καὶ εἰς ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν αὐτοῦ· καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ὥστε δηλονότι τὸν θεὸν & πατέρα νοοῦντι καὶ λέγειν, πηγὴν ἀληθῶς & ἰδίου γεννήματος καὶ ῥίζαν· ὥσπερ ἴνα τι σωναίδιον αὐτῇ τὸν ἐξ αὐτῆς λαχοῦσαν καρπόν· τῶν μὲν γὰρ ἄλλων ἁπάντων ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων, δημιουργός ἐστι, καὶ θελήσει πατήρ. ἔτω γάρ εἶναί φαμεν τὰ πάντα ἐκ θεοῦ. τοῦ δὲ ἰδίου γεννήματος οὐκ ἔστι δημιουργὸς, ἀλλὰ κατὰ φύσιν πατήρ. γεγέννηκε γὰρ ἀληθῶς † ὂν κατὰ ἀπόῤῥοιαν, ἢ ἀποτομὴν, ἢ πάθος, καθάπερ ἀμέλει καὶ ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν, ἔνεστιν ἰδεῖν. σῶμα γὰρ πρόεισιν ἀπὸ σώματος· διὸ καὶ μεμέρισται. θεὸς δὲ, οὐχ ἔτω, ἐπεὶ μὴ κατὰ σῶμά ἐστι, μηδὲ ἐν τόπῳ, καὶ σχήματι, καὶ περιγραφαῖς· ἀπερινοήτως δὲ μᾶλλον, καὶ ἀῤῥήτως ὡς θεός. οὐδὲ γὰρ ἀνένδεκτο τὰ ἡμέτερα παθήματα τῇ ὑπερφυεῖ πάντα φύσει. γεγέννηκε τοίνυν ἐξ ἑαυτοῦ τὸν υἱὸν ὁ πατὴρ, φῶς ἐκ φωτὸς, εἰκόνα καὶ χαρακτῆρα, & ἀπαύγασμα τῆς ἰδίας ὑποστάσεως, καθὰ γέγραπται· ἀλλ' ἐπειπερ ἐν ἑκάστοις τὰ καθ' ἡμᾶς, βασιλεύοντος μὲν & θανάτου, κατεξουσιάζοντος δὲ τῶν ὑπὸ γῆς τοῦ πονηροῦ τε καὶ ἀποστάτου δράκοντος, καὶ κρατήσαντος δὲ τῆς ἁμαρτίας, ἄνθρωπος γέγονεν, ἵνα ἡμᾶς πάντας ἐξέλητα τῶν δεόντως ἀπηριθμημένων. γεγονὼς δὲ τοῦτο κατὰ ἀλήθειαν, καὶ σάρκα λαβὼν ἐκ γυναικὸς, φημὶ † δὴ τῆς ἁγίας παρθένου κατὰ τὰς γραφὰς, ὅτι γῆς ὤφθη, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστράφη· ἄνθρωπος μὲν τὸ ὁρώμενον κατάγε τὴν τῆς σαρκὸς φύσιν, ἤτοι τέλειος τὸν τῆς ἀνθρωπότητος λόγον· θεὸς ἢ τὸ ἀληθέστερον. ὃ γὰρ ἐν ἀνθρώπῳ γέγονε καθάπερ ἐν τοῖς ἁγίοις, ὁ τοῦ θεοῦ λόγος, ἀλλὰ αὐτὸ κατὰ ἀλήθειαν πέφυκέ τε καὶ κεχρημάτικεν ἄνθρωπος. πιγάρτοι φρονοῦντες ὀρθῶς, οὐ δύο φαμὲν υἱοὺς, ἀλλ' οὐδὲ δύο Χριστοὺς, ἢ κυρίους· ἕνα δὲ μᾶλλον υἱὸν καὶ κύριον, καὶ πρὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως, καὶ ὅτι τῇ τῆς σαρκὸς ἔχρε προέβολεν· οὐ γὰρ ἀποδιελόντες εἰς δύο, καὶ ἰδίᾳ νοοῦντες ἄνθρωπον ἰδιαζόντως δὲ πάλιν τὸν ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἀναλαμψαντα λόγον προσκυνοῦμεν ὡς θεὸν, ἀλλὰ τὸ μὲν ὅλως ἢ μερισμὸν † κατὰ τὸν γε τῆς υἱότητος λόγον, οὐδένα προδεχόμενοι μετὰ τοῦ πρὸς σάρκα συνοδον· ἕνα δὲ μόνον εἰδότες υἱὸν, μονογενῆ, καθὸ μόνος ἐγεννήθη πρὸ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς· τὸ αὐτὸν δὲ & πρωτότοκον ὅτι γέγονεν ἐν πολλοῖς ἀδελ-

† ἄλλ. ἀϊδ.

† ἄλλ. ἀ. † ἄλλ. κατὰ τὸν.

† ἄλλ. αὐτοῦ.

† puto ἥξει π.

† ἄλλ. ἓ χυείσ.

ἀδελφοῖς· τιμῶμέν τε καὶ δοξολογοῦμεν ὁμοῦ τοῖς ἁγίοις ἀγγέλοις, ἅτε δὴ καὶ συναρχόντα τῇ φύσιν θεόν, ἵνα καὶ ὁ θεσπέσιος ἔφη Παῦλος· ὅταν δὲ εἰσαγάγῃ τὸν πρωτότοκον εἰς τὴν οἰκουμένην, λέγει· καὶ προσκυνησάτωσαν † αὐτῷ πάντες ἄγγελοι θεοῦ. ὁκοῦν καὶ τὸ ἓν ψάλλοντος φανερῶς, θεὸς κύριος, καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν. ἐπεφάνη γὰρ ἀληθῶς ἐν νυκτὶ σκότῳ πρεπόντως, καὶ λόγοις μὲν τοῖς εἰς εὐσέβειαν τῶν ἀκροωμένων καταφωτίζων καρδίαν μεθορμίζεσθαι πρὸς θεὸν, εὖ μάλα διεκελεύετο· τοῖς δὲ ὑπὲρ λόγον περατουργήμασι, θεὸν ὄντα καὶ φύσιν ἑαυτὸν ἀποδεικνύς, ἑκάλει σύμπαντας ἀπὸ τοῦ χρῆσθαι πιστεύειν, ὑπετέτερον. ἀλλ' οἱ πάντα τολμῶντες ὁκόλως, φημὶ δὴ οὖν ἐξ Ἰσραὴλ, δέον εὐχαριστεῖν, καὶ προσκαθῆσθαι μὲν ἀσμένως εὐεργέτῃ· ἀπηγορεύθησαν σωτῆρα καὶ βοηθὸν, καὶ κύριον δυσεβοῦντες ἠλίσκοντο. οὐ γὰρ ἐφείσαντο γλώσσης· τολμημάτων δὲ εἰδεῖν ἀνεπιτήδευτον ἀφέντες οὐδέν, τὸ τελευταῖον ἐξεύρεσιν· ἔφασκον γάρ ἴσως ἐν ἑαυτοῖς τὸ καὶ πάλαι διὰ φωνῆς Ἡσαΐου κεχρησμωδημένον· θῶμεν τὸν δίκαιον, ὅτι δύσχρηστος ἡμῖν ἐστιν. ἀλλ' οἱ μὲν ἐκεῖνα διεσκεμμένοι, καὶ ἀφιλοθέως τετολμηκότες, αὐτόκλητοι ταῖς ἑαυτῶν κεφαλαῖς ἐπισύροντες τὴν ὀργὴν, πανωλεθρίᾳ διολώλασιν· ὁ δὲ καίτοι κατὰ φύσιν συνάρχων † ζωῆς, συνεχώρει τῷ σώματι παθεῖν τὸν θάνατον οἰκονομικῶς δι' ἡμᾶς· ἵνα καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύσῃ, καθὼς γέγραπται. καταβὰς γὰρ εἰς ᾅδου, καὶ τοῖς ἐκεῖσε διακηρύξας πνεύμασιν, ἀνοίξας τε τοῖς κάτω τὰς κεκλεισμένας πύλας, καὶ τὸν ἄπωλειαν ἐξ θανάτου κενώσας μυχὸν ἀνεβίω τριήμερος· ἀνέβη δὲ οὕτω πρὸς τὸν πατέρα μετὰ τῆς ἀναληφθείσης σαρκὸς ἀπαρχή τις ὥσπερ τῆς ἡμετέρας φύσεως, καὶ πρωτότοκος ἐκ νεκρῶν, ἵν' ἐν πᾶσι γένηται πρωτεύων, καθὼς τὸ γεγραμμένον· † ἤτει τε εἰσαῦθις ἡμῖν ἐξ οὐρανοῦ κριτὴς, ἀποδώσων ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα † αὐτοῦ. κρινεῖ γὰρ τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ, καθὰ γέγραπται. ὅπη τούτοις ἀγαπητοὶ τὰ τῆς ἁγίας ἡμῶν ἑορτῆς σωθήματα, ταυτὶ, τὰ θεῖάς ἡμῖν πανηγύρεως ἀνακηρύττει τὰς ἀφορμάς. φέρε τοίνυν πάντα σβεσάμενοι ὄκνον, καὶ πᾶσαν ῥᾳθύμιαν τῶν ἑαυτῶν διανοίας ἀποπεμψάμενοι, γοργῷ καὶ ἐγρηγορότι φρονήματι, πρὸς πᾶν ὁπῆν τῶν ἀγαθῶν δρομαῖοι χωρήσωμεν, τὸν θεῖον εἰς νῶν ἔχοντες φόβον· καὶ εἰς ἀλλήλους ἀγάπην ἀσπαζόμενοι, καὶ τὸ σώματος ἁγνείαν ὑπηνδευόμενοι, καὶ ἐν ψυχαῖς μολυσμὸν παρωθούμενοι, καὶ πτωχῶν μνημονεύοντες καὶ κακουχουμένων, ὡς καὶ αὐτοὶ ὄντες ἐν σώματι· μνημονεύοντες δὲ τῶν δεσμίων, ὡς συνδεδεσμένοι· καὶ πάντα πράττοντες μὴ φόβῳ θεοῦ. τότε γὰρ τότε τῷ πάντων δεσπότῃ καὶ σωτῆρι Χριστῷ καθαρόν τε

prognatus, veneramur; illiusque gloriã prædicamus, vna cum sanctis angelis velut existentem natura Deum. Ita diuinus quoque Paulus ait: *Cùm introducit primogenitum in orbem terræ, & adorent eum omnes angeli Dei.* Hebr.1.6. Psalm.96.8 Igitur, vt est in Psalmis, *Deus Dominus, & illuxit nobis.* Psal.117.27 Illuxit enim verè ambulantibus in nocte & caligine, ac verbis quidem impellentibus ad pietatem audientiũ corda illustrans, ad Deum contendere seriò admodum præcipiebat: miraculis autem quæ orationem omnẽ superarent, seipsum natura Deum esse demonstrans, omnes ad fidem celeriùs suscipiendam vocabat. Verùm qui ad omnẽ audaciam proiecti erant, Israëlitę inquam, cùm gratias agere, & illum per quem beneficijs ornati fuerant, excipere lubẽtes debuissent, Saluatoremque ac Dominũ pronuntiare, crimine impietatis conuicti sunt. Nec enim linguæ pepercerunt, nec vllum facinoris genus intentatum prætermittentes, demum cruci affixerunt. Dicebant enim fortè ipsi secum, quod & olim Esaiæ voce prædictum fuerat: *Vinciamus iustum, quoniam inutilis est nobis.* Sed Imo Sap.2.12. qui scilicet ea cogitauerant, diuinamq; amicitiam contemnentes ausi fuerant, vltro suis ipsorum capitibus iracundiam arcessentes, omnibus modis periere. Qui verò ex sui natura vita erat, nihilominus carnem suam mori permisit, certo consilio propter nos, *vt viuorum, & mortuorum dominetur*, Rom.14.9. quemadmodũ scriptum est. Postquam enim descendit ad inferos, & ijs qui illic erant spiritibus prædicauit, & infrà positis portas perpetuò clausas reserauit, vacuauitq; inexplebiles mortis recessus, reuixit tertia die, itaque ascendit ad Patrem, cum assumpta carne, primus veluti quidam nostræ naturæ fructus, ac *primogenitus ex mortuis, vt primatum inter omnes teneret*, Coloss.1.13. & 18. quemadmodum scriptum est. Veniet autem rursum nobis è cęlo iudex, mercedem vnicuique pro operibus redditurus. *Iudicabit* Psal.95.13. namque *orbem terræ in æquitate*, vt est in Scripturis. Sunt hæ nobis, dilecti, sanctæ nostræ solennitatis tesseræ ac notæ; hæc nobis causas diuini huiusce conuentus indicunt. Age igitur, omni remota inertia, omnique mollitie ex nostris mentibus eiecta, impigro & vigilanti sensu ad omne opus bonum contento cursu feramur, diuinum timorem animo retinentes, ac mutuam inter nos charitatem amplectentes, corporis puritati studentes, inquinamenta eijcientes ex animo, pauperum memores afflictorum, tanquam & ipsi existentes in corpore, memores quoque vinctorum tanquam simul vincti, omniaque cum Dei timore præstãtes. Tunc enim Christo omnium Domino, purum vacuumque

† ἄλλ. αὐτῷ.
† ἄλλ. ζωῆς.
† puto ἥξει π.
† ἄλλ. ἓ κυρίε.
† ἄλλ. δὲ.
† ἄλλ. κατὰ τὰ ἔργα τ.

ab omni culpa ieiunium celebrabimus. Inchoantes quidem ſanctam Quadrageſimam nona die Martij menſis, hebdomadam verò ſalutaris Paſchæ decimaquarta menſis Aprilis: ſoluentes quidem ieiunia decimanona eiuſdem Aprilis menſis, extremo veſpere, vt in Euangelio: diem porro feſtum celebrantes, illuceſcente deinceps Dominica die, vigeſima eiuſdem menſis. adiungentes exinde ſeptem quoque ſanctæ Pentecoſtes hebdomadas, vt rectam viuendi normam retinentes, in ſanctis iterum ſermonibus deliciemur, in Chriſto Ieſu Domino noſtro, per quem, & cum quo Patri cum ſancto Spiritu honor & gloria & imperium. Amen.

κὴ † ἀνυπέτιον τὴν νηςείαν ἐπιτελέσωμεν. ἀρχόμενοι μὲν ἁγίας τεσσαρακοςῆς ἐπὶ ἑνάτης τ Φαμενὼθ μηνὸς· τ ἢ ἑβδομάδ Τ σωτηρίωδες πάσχα, ἀπὸ τεσσαρεσκαιδεκάτης τ Φαρμουθὶ μηνὸς· καταπαύοντες μὲν τὰς νηςείας, τῇ ἐνεακαιδεκάτῃ τ αὐτ Φαρμουθὶ μηνὸς, ἑσπέρα βαθείᾳ κατὰ τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα· ἑορτάζοντες ἢ τῇ ἑξῆς ἐπιφωσκούσῃ κυριακῇ, τῇ † εἰκάδι τ αὐτ μηνὸς. σαββάτου ἑξῆς τ τὰς ἑπτὰ ἑβδομάδας τ ἁγίας πεντηκοςῆς· ἵνα τ δι' ὀρθῆς πολιτείας τοῖς ἁγίοις πάλιν ἐντρυφήσωμεν λόγοις· ἐν Χριςῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, δι' οὗ τ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι, τιμὴ κ δόξα τ κράτ. Ἀμήν.

† ἄλλ. ἀνυπάτιον.

† ἄλλ. εἰκάδι.

Homilia duodecima.

Λόγ ιβ'.

Coloſſ. 2.17. VMbram quidem *habet lex futurorum bonorum*, at illuſtrem veritatis formam deſignat, per figuram & ænigmata, eorum quæ à Chriſto prædicata fuerunt, myſterium nobis declarans. Præcipiebat itaque filiis Iſrael

Pſal. 80.4. dicens: *Canite in initio menſis tuba, in die inſignis ſolemnitatis veſtræ.* Nos verò imaginibus quàm longiſſimè amandatis, & ab antiquis figuris rerum noſtrarum naturam vindicantes, vtiliorem de diuinis Euangeliciſque præceptis diſputationē inſtituamus. Et quoniam nobis præclara iterum, ac perinſignis celebritas affulſit, quæ certamina de honeſtate, tanquam fructus quoſdam tempeſtiuos ipſa ſecum adducit, date, date inquam, mihi, vt vocibus ſanctorum inſiſtens illa vobis ex ſacra

Iſaiæ 40. 3. veluti tuba ſuccłamem: *Parate viam Domini, rectas facite ſemitas Dei noſtri.* Qui enim vitam ex diuinæ voluntatis præſcripto ſedulò inſtituit, ſuumque ſibi decus in ornamentis temperantiæ ac modeſtiæ collocat, hoc potiſſimùm tempore parat is, vt opinor, viam Domini, ac feſtam celebritatem agentibus accommodata, rectè ſibi conſciæ mentis per-

Iſaiæ 57.21. fruitur voluptate. *Non eſt enim pax impijs, dicit Dominus.* Quomodo namque, aut vnde id illis contingat, quos aſſidua debitæ ipſorum facinoribus pœnæ premit expectatio? Siquidem ſpiritalibus deliciis affluere, ac ſpei vbertate pingueſcere, illorū fuerit maximè proprium, qui vitā quàm rectiſſimè inſtituerunt, ſuarumque actionum veluti regulam retinēdam ſibi diuinam legem eſſe decreuerunt. Quamobrem ô ſancti fratres, cæleſtis vocationis participes, nos ad charitatem, ac bona opera inuicem acuamus, vt eſt in Scripturis,

Prou. 27.17 memores illius, qui ait: *Ferrum ferro acuitur, vir autem acuit faciem amici.* Vt enim qui bar-

Σκιὰν μὲν ὁ νόμ ἔχει τ μελλόντων ἀγαθῶν, τ δὲ λαμπρὸν τ ἀληθείας ὑπογραφὴν σχῆμα, διὰ τύπ κ αἰνιγμάτων τῶν διὰ Χριςὸν πεφασισμένων ὑποφαίνων ἡμῖν τὸ μυςήριον. τοιγάρτοι διεκελεύετο τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ λέγων· σαλπίσατε „ ἐν νεομηνίᾳ σάλπιγγι ἐν εὐσήμῳ ἡμέρᾳ „ ἑορτῆς ἡμῶν. ἡμεῖς δὲ τῶν τύπων ἰόντες ὡς „ πορρωτάτω, κὴ τ ἀρχαίων σχημάτων τὴν τ καθ' ἡμᾶς πραγμάτων ἀπαλλάττοντες φύσιν, πρεσβυτέραν ποιώμεθα τ θείων κ εὐαγγελικῶν ἐνταλμάτων τὴν παίδευσιν· κὴ ἐπείπερ ἡμῖν ἡ διαφανὴς κ εὐσημοτάτη πάλιν ἀνέλαμψεν ἑορτὴ, σὺν ὑπὲρ τ εὐκοσμίας ἀγῶνας, καθάπερ ἡ τ ὠρίμων ἑαυτῇ σωρεύσασα, δότε δὴ δότε τὰς τ ἁγίων ἰσχνολατρευτὶ φωνὰς, καθάπερ ἐξ ἱερᾶς ἡμῖν ἀναφωνῆσαι σάλπιγγ. ἑτοιμάσατε τὴν „ ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐ- „ τοῦ. τὸ γὰρ οἱμαι ζῆν ἐπιγεγραφὴ φιλοθέως, „ κ τοῖς ἐξ ὑπηκοΐας ἀνθήμασι κατασεμνύνεσθαι φιλεῖν, ἔν γε τῷ παρόντι μάλιστα καιρῷ τὸ ἑτοιμάζειν ἐστὶ τ ὁδὸν κυρίου, κ τ τοῖς ἑορτάζουσιν πρέπουσαν ἐξ ἀρετῆς σωτηρίως εἰσδέχεσθαι δυμηδίαν. τοῖς μὲν γὰρ ἀσεβέσι οὐκ ἔστι χαίρειν, λέγει κύριος. πῶς γὰρ ἂν ἡ πόθεν ἁρμόσαι τοῦτο αὐτοῖς, ἐπηρτημένῳ ἔχουσι τ ἐφ' οἷς δύνονται δίκῃ. τὸ γε μὴν ἐν δυπαθείαις εἶναι πολυμαλακαῖς, κ λιπαρωτάταις ἐλπίσι καταπαίνεσθαι, πρέποι ἂν εἰκότως τοῖς ὅτι μάλιστα βεβιωκόσιν ὀρθῶς. ὥσπερ τινὰ κανόνα τ οἰκείας ζωῆς τ θεῖον ὑποφαίνουσι νόμον. ὅθεν ἄγιοι ἀδελφοὶ, κλήσεως ἐπουρανίου μέτοχοι, κατανοῶμεν ἀλλήλους εἰς παροξυσμὸν ἀγάπης κ καλῶν ἔργων, κ τ τὸ γεγραμμένον, διαμεμνημένοι ὑ λέγοντος· σίδηρος σίδηρον † ὀξύνει, ἀνὴρ δὲ „ † ἄλλ. παροξύνει πρόσωπον ἑταίρου· ὅπερ χαρίεσσον „ ὀξύνει.

οἱ

οἱ βαρβαρικαῖς ἐφόδοις ἀντεμβρόμωμοι καὶ ἀντεξάγειν θέλοντες ὡς ἔνι καλῶς, ὡρμηκότες ἀλλήλοις ἀντολμίαν, καὶ ὡρμακότες εἰς ἐπίδειξιν αὐτοῖς ῥώμης τε καὶ τέχνης, τὸν δὲ πόλεμον καιρὸν εὐρῆσθαι πιστεύοντες, ἅτε τε δεινοὶ καὶ † δυσκίνητοι τοῖς δι' ἐναντίας ἐμπίπτουσιν· ὅκνου μοι ἤδη πως ἀμείνους ὄντες καὶ δείματος, καὶ τὸν ἀνωτάτω κινδύνων καὶ δυμενεσθέντες εἰ τύχοι, ἅτω δὴ χρῆναί φημι τοὺς οἵους περ ἂν εἶεν τὸ ὁσιότητος ἐραστάς, τοῖς δὲ διαβόλου κακουργήμασιν ἀοκνότατα μοι ἀντιφέρεσθαι φιλεῖν· εὐσθενεστάτῳ γὲ ἅτῳ ποιεῖσθαι τὸν ἀντίστασιν, ὡς αὐτὸ τοῦτο λοιπὸν ἀληθεύοντας ἐκεῖνο φωνεῖν. τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ † Χριστοῦ; θλῖψις ἢ στενοχωρία; ἢ διωγμὸς ἢ λιμός; ἢ γυμνότης ἢ κίνδυνος; ἢ μάχαιρα; καταπλησσόμεθα γὰρ ἂν εἰς δειλίαν ἡμᾶς τὸ σύμπαν ᾠδὴν, εἰ τῆς τῶν ἁγίων ἀρετῆς κατ' ἴχνος ἐπόμενοι, τὸν αὐτῷ ἐκείνοις ἔχομεν γνώμῃ, ἀνδριζόμενοι τε καὶ λέγοντες· κύριος φωτισμός μου καὶ σωτήρ μου, τίνα φοβηθήσομαι; κύριος ὑπερασπιστὴς τῆς ζωῆς μου, ἀπὸ τίνος δειλιάσω; δεῦτε τοιγαροῦν ἀγαλλιασώμεθα τῷ κυρίῳ, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἀλαλάξωμεν τῷ θεῷ τῷ σωτῆρι ἡμῶν. καλεῖ γὰρ ἡμᾶς καὶ νῦν ὁ καιρὸς εἰς τριπόθητον ἑορτὴν· καὶ ἐπειπερ ὁ πᾶσιν ἀπηχθημένος κατηργήθη θάνατος ἐν δυνάμει Χριστοῦ, καὶ ἡ πάλαι δεινὴ καὶ δυσάλωτος ἀνῃρέθη φθορὰ, διὰ τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ. φέρε δὴ μέγα καὶ διαπρύσιον ἱέντες κήρυγμα τοῖς ἁπανταχόσε λέγωμεν· ὁ κύριος ἐβασίλευσεν, ἀγαλλιάσθω ἡ γῆ. ὡς τίς ἂν γένοιτο πάλιν ὁ τῆς ἀγαλλιάσεως τρόπος τοῖς ἐν Χριστῷ τοῦτο † δρακὴ ἑλομένοις; ὅτι μάλιστα πρέπων, τὸ ἀποφοιτῆσαι μοι ἤ τάχος τῆς γεωδεστέρας καὶ χαμερροῦς ἡδονῆς, καὶ ἁπαξαπλῶς ἐπιθυμίας ἁπάσης σαρκικῆς· ἀνῃρεθείσης ἢ μᾶλλον τὰ ἐν μοίρᾳ τῇ κρείττονι, καὶ τοῖς ἐκείνων ἀμείνοσιν ἐπιδιδόντας τὸ νᾶν, ἀποπληρῶν ἐπείγεσθαι καὶ μάλα προθύμως, τὸ διὰ φωνῆς ἡμῖν τοῦ μακαρίου Παύλου καλῶς τε καὶ ὀρθῶς εἰρημένον· τὸ ὀπίσω μὲν ἐπιλανθανόμενοι, τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενοι. σὺν ᾗπερ παχεῖα μοι ὥσπερ καταχωννύσθω λήθη τὰ παρελπισθέντα· καὶ δὴ τὰ δεχαιοτέρας ἀβελίας ἀποφοιτήσαντες, τοῖς ἔμπροσθεν ἐπεκτεινώμεθα· τουτέστιν ἐπὶ τὸν φρονήσει τέλειον ἰέναι σπουδάζωμεν· λελατρευκαμεν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα· ἦμεν ποτὲ σκότος, νῦν δὲ φῶς ἐν Χριστῷ, καὶ τὸ γεγραμμένον. κεκλήμεθα γὰρ εἰς ἐπίγνωσιν θεοῦ· καὶ τὰς ἡμετέρας διανοίας τὸ τῆς ἀληθείας † ἤρεψε φῶς. κρηπὶς γὰρ αὕτη παντὸς ἀγαθοῦ, καὶ ἁπάσης ἀρετῆς ἐν ἡμῖν θεμέλιος. τοιγάρτοι καὶ αὐτὸς ἡμῖν ἄνωθεν ὁ θεὸς καὶ πατὴρ, διὰ φωνῆς τῶν ἁγίων προφητῶν, αὐτὸ δὴ τοῦτο κατεσήμανε λέγων. ἰδοὺ ἐγὼ τίθημι εἰς τὰ θεμέ-

† ἄλλ. ἀντιπίπτουσι.

† ἄλλ. ἐπὶ τὸν πρώτην.

† ἄλλ. θεοῦ.

† ἄλλ. δρᾶν

† ἄλλ. ἐγρεψε. ἄλλ. ἔλαμψε.

barorum incursionibus se opponunt, iisque obsistere quantum licet egregiè volunt, incitant quidem sese vicissim ad audendum, seque sedulò hortantur, promant iam vires & artem, tempus belli aduenisse affirmantes: itaque vehementes & inuicti in aduersarios incurrunt, ac superata quodammodo segnitie ac pauore, strenuos se in grauioribus periculis, cùm casus tulerit, præbent. Eodem modo oportere assero, quicunque sunt sanctitatis amatores, Diaboli fraudibus perquàm impigrè obuiam ire, tantaq; se illi contentione virium opponere, vt illud ipsum haud immeritò vsurpare possint: *Quis nos separabit à charitate Christi? tribulatio, an angustia, an fames, an nuditas, an periculum, an persecutio, an gladius?* Nulla enim res terrorem nobis poterit incutere, si virtutes Sanctorum vestigiis sectantes eodem cum illis sensu præditi simus, dum ita ipsi se colligentes loquuntur: *Dominus illuminatio mea, & Saluator meus, quem timebo? Dominus protector vitæ meæ, à quo trepidabo?* *Venite* igitur *exultemus Domino* vt scriptum est, *iubilemus Deo salutari nostro.* Tempus enim nos ad optatissimam celebritatem vocat. Et quoniam mortis omnibus inuisæ nerui omnes Christi virtute accisi, quæque olim potens & inexpugnabilis corruptio fuerat, per ipsius resurrectionem sublata est, age, magna vocis contentione clamantes, ijs qui vbique sunt, dicamus: *Dominus regnauit, exultet terra.* Sed quisnam erit exultationis modus ijs qui in Christo id facere voluerint, ex omnibus maximè accommodatus? Nempe se ab omni terrena & abiecta voluptate, atque vt vno verbo absoluam, carnali omni cupiditate quàm celerrimè abiungere: contraque melioribus se applicantes, & ijs quæ præstantiora sunt animum adiicientes, illud reipsa, & quidem strenuè admodum conari vt perficiamus, quod nobis beati Pauli voce præclarè sanè explicatum est: *Eorum quæ retro sunt obliuiscentes, ad ea quæ priora sunt extendentes.* Multa igitur obliuione velut ingesta tellure præterita obruantur, atque ab antiqua stultitia recedentes, ad ea quæ ante oculos posita sunt feramur, hoc est ad id quod in prudentia perfectum est, peruenire contendamus. Seruiuimus *creaturæ contra creatorem*, & *eramus aliquando tenebræ, nunc verò lux in Christo*, vt scriptum est. Vocati namque sumus ad Dei agnitionem, nostrisque mentibus lux veritatis illuxit. Basis hæc siquidem omnium bonorum, totiusque virtutis in nobis fundamentum existit. Proinde & ipse nobis cælitus Deus, & Pater, sanctorũ Prophetarum voce hoc ipsum significauit, dicens: *Ecce ego pono in fundamen-*

Rom. 8. 36.

Psalm. 26. 1

Psal. 94. 1.

Psal. 96. 1.

Philip. 3. 13.

Rom. 1.

Ephes. 5. 8.

Isaiæ 28. 16.

tis Sion lapidem probatum angularem, pretiosum; qui credit in ipso, non confundetur. Quod quidem optimè intelligens beatus quoque Paulus nobis acclamabat, dicens: *Vt sapiens architectus fundamentū posui.* Quodnam verò fundamentum, quæue hæc sit rerum nostrarum basis, ab eodem disces apertè vociferante: *Fundamentum aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus Iesus.* Basim itaque ac fundamentum habentes veræ Dei cognitionis Dominum nostrum Iesum Christum, retineamus confessionem, vt alicubi sacræ Litteræ loquuntur, & cor nostrum penitus inspiciamus, num quæ fortè reliquiæ infidelitatis Deo inuisæ, velut anguis in latibulo delitescant; num quæ *radix amaritudinis sursum germinans conturbet*, vt scriptum est. Rem namque flagitiosam, morbumque intolerabilem esse, ignobile duplicis animi vitium quispiam dixerit, neque is à veritate aberrauerit; siquidem res omnium turpissimas pati, qui hoc modo affecti sunt vel inuiti cogentur. Sunt namque illi vel maximè inconstantes, atque in summa, vt vno verbo absoluam, imbecillitate versantur. Domum aliquis videat, cuius prima labascunt fundamenta. Prorsus eodem modo euerti facilem à tentatore Satana hominis animū quispiam intueatur, qui proprium fundamentū, Christum videlicet, reliquisse, & aduersus fidei basim ob simulationis crimen temere iniurius extitisse deprehendatur. Ac mihi quidem de huiusmodi hominibus, rectè ac citra omnem culpę reprehensionem dixisse videtur Christi discipulus: *Melius erat ipsis non agnouisse viam veritatis, quàm post agnitam retrorsum reuerti ab eo, quod ipsis traditum est sancto mandato. Accidit enim eis illud quod in vero est Prouerbio: Canis reuertens ad suum vomitum, & sus lota in volutabro luti.* Vt enim fœdissima res est impuram canem cernere suum vomitum resorbentem. (Auersatur enim subitò cui hoc acciderit) [& quicumque vrbanis est moribus abominabitur suem videns] quæ simulac è fontanis laticibus emerserit, cæno se rursum, ac limosis paludibus, ipsam vndiquaque deturpantibus inuoluat. Sic, vt arbitror, turpissimum est ac peruersissimum, imò quod peruersitatem omnem vltra tendat, si vera loqui fas est, simulatæ mentis crimen, quod nimirum vt ad priorem stultitiam reuertamur impellit, atque iterum ad illum impietatis morbum redire iubet, quo per Christi fidem præter opinionem depulso, spiritalem valetudinis firmitatem adepti sumus, mentemque saluam & incolumem retinuimus. Nos igitur illud rursum cogitare oportet, si morbo quopiam nostri corporis membrum ali-

1.Cor.3.10.

1.Cor.3.11.

Hebr.12.15.

Iac.1.8.& 4.8.

2.Petri 2.21

Prou.26.11

λια Σιὼν λίθον ἐκλεκτὸν ἀκρογωνιαῖον, ἔν- „
τιμον· καὶ ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ οὐ μὴ καται- „
σχυνθῇ. ἄρεσε δὴ τοῦτο σωτῆρι καὶ θεσπέσιος „
ἡμῖν ἐπεφώνει Παῦλος· ὡς σοφὸς ἀρχιτέ- „
κτων θεμέλιον ἔθηκα. καὶ ἥτις ὁ θεμέλιος ἢ „
ποία τις ἄρα τὴν καθ' ἡμᾶς ἡ κρηπὶς, μαθήσῃ
παρ' αὐτοῦ βοῶντος ἀναφανδόν· θεμέλιον „
γὰρ ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν „† ἄλλ. τὸν
κείμενον, ὅς ἐστιν Ἰησοῦς Χριστός. σὺν οὖν „
βάθραν καὶ θεμέλιον ἔχοντες τὴν ἀληθῆ θεο- „
γνωσίαν τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, κρα-
τῶμεν τῆς ὁμολογίας, ὡς πᾶν γράμμα φησὶ
ἱερὸν· καὶ τὴν ἑαυτῶν καρδίαν κατασκεπτώμε-
θα. μὴ ἄρα τι τῆς θεομισοῦς ἀπιστίας, οἷά τις
ὄφις ἐν † χειμῶνι θαλαμεύει λείψανον· μή- † ἄλλ.
τις ῥίζα πικρίας ἄνω φύσει συνοχλῇ καὶ διὰ τοῦτο γεγραμμένον. πονηρὸν γὰρ τὸ κρῆμα· καὶ
διάφορον νόσημα φαίη τις ἂν εἶναι νῦν τὴν
δυσγενῆ δίψυχίαν. καὶ οὐκ ἂν ἁμάρτοι τοῦ
πέφυκεν. † ἐπεί τι τὰ πάντων αἴσχιστα † ἀλλ.
τολμήσαι δή φασι, καὶ ἐκ ἐκόσι πάθειν τοῖς τῆ- ἐπεί τοι.
δε διακειμένοις. δικαστέον μὲν γὰρ † κο- † ἄλλ. κο-
μιδῇ, καὶ εἰς ἄκρον ἥκουσιν τῆς ὀλης, ὡς ἔπος μιδῶν.
εἰπεῖν, ἀσθενείας. ἐπαθροῖσαι δὲ τις ἂν οἰκίαν
τῆς ἐν ἀρχαῖς σφαλέρας ἀπολιθήσουσαν, δικαιαγώνιστον ἢ παντελῶς. κατὰ τὸν
ἴσον τρόπον τῷ πειράζοντι σατανᾷ τὴν ἀν-
θρώπου ψυχὴν κατίδοι τις ἄν, εἰ τὸν οἰκεῖον
ἀφεῖσαι θεμέλιον, τὸν Χριστὸν, καὶ εἰς τὸν
τῆς πίστεως σφαλέρας τοῖς δι' ὑποκρίσεως ὑ-
βρίζουσι, θαλάττης ἀλίσκοιτο. καίμοι δο-
κεῖ πως τῶν ποιητῶν εἰπεῖν, ὀρθῶς τε καὶ ἀνεγ-
κλήτως ὁ Χριστοῦ μαθητής. ὅτι κρεῖττον ἦν „
αὐτοῖς μὴ ἐπεγνωκέναι τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας, ἢ „
ἐπιγνοῦσιν, εἰς τὰ ὀπίσω ἀνακάμψαι ἀπὸ πα- „
ραδοθείσης αὐτοῖς ἁγίας ἐντολῆς. γέγονε γὰρ „
αὐτοῖς τὸ τῆς ἀληθοῦς παροιμίας· κύων ἐπιστρέ- „
ψας ἐπὶ τὸ ἴδιον ἐξέραμα, καὶ ὗς λουσαμένη εἰς „
κύλισμα βορβόρου. ὥσπερ γάρ ἐστι παμμό- „
χθηρον ἀδελφοὶ τὸ ἀκάθαρτον κυσὶ τὸ ἴδιον
ἔμετον ἀναρροφοῦσιν ἰδεῖν· βδέλυγμα γὰρ
αὐτοῖς ὁ τοῦτο παθών, πάντως δή που καὶ ὁ τὴν
ἕξιν ἀσεῖος καταευγήσει βλέπων τινὰ ὕν,
ὅτι † μακράτε καὶ κάκοσμον, εἰπηγαίων † ἄλλ
αὐτοὺς ἀναπηδῶσι ναμάτων, βορβόροις εἰσ- μιαίνεσθε.
αὖθις καὶ τοῖς εἰς ἄκρον καταμιαίνουσιν ἑαυ-
τὴν ἐγκαθήσι τέλμασιν. ὅτως οἶμαι πάνυ-
χρόντε καὶ ἀτοπώτατον, μᾶλλον δὲ ἀπό-
σης ἀτοπίας τρέχον ἐπέκεινα, ἀληθὲς εἰ-
πεῖν τὸ δίψυχίας τὸ ἔγλημα, παλινδρο-
μεῖν ἀναπεῖσθον ὅπη τινὰ ἐν ἀρχαῖς ἀσυ-
λίαν, καὶ † ἐπ' ἐκείνης αὖθις εἶναι κε- † ἄλλ. εἰπ'
λεῦον τὸ ἀσεβείας τινὰ νόσον, διὰ πί- ἐκείνων.
στεως τὸ εἰς Χριστὸν ὀρθοδόξως ἀποκρυσά-
μμοι, τῆς πνευματικῆς ἀῤῥωστίας ἐπεδρα-
ξάμεθα, τὸν νοῦν τε ὑγιᾶ καὶ ἀσινῆ ἐσχήκαμεν.
ἐκεῖν ἀπόλεσθον ἐκεῖνο δὴ πάλιν ἡμᾶς διασκεψαμένους ἰδεῖν, εἴ τι τῶν σώματος ἡμῶν
† ἐπυ-

† ἄλλ. ἐπηρώθη.

† ἄλλ. νοσημάτων. † ἄλλ. πολυθείας.

† γρ. ἀφίξεται. † ἄλλ. ἀνίστει. † ἄλλ. ὑμῖν † ἄλλ. πῶς

† ἄλλ. δ' ἀν.

† ἄλλ. ἐσομένων.

† ἄλλ. ἐπηρώθη.

† ἐπυρώθη μελῶν· καὶ νόσῳ αὐτὸ δεινὴ κατεβόσκετο· κατεκήλησε δέ τις τῇ ἰατρῶν τὸ πάθος τοῖς ἐκ τῆς τέχνης ῥήμασι φαρμακεύμασιν εἰς ἡμερότητα· καὶ οἰονεί πως ἀναθεράζων ἅμα κακῷ τὸ ἐπέκεινα δρόμου; ἢ καὶ ἀνακόπλων εἰς τὸ παντελὲς. ἆρά τις εἰς τοῦτο πεσὼν ἀνηθείας ἀλώσεται, ὡς μὴ ἅμα παντὸς ἄξιον ἡγεῖσθαι τὸ χρῆμα, παλινδρομεῖν ἢ αὐθις ἐθελῆσαι πρὸς τὸ νοσεῖν; Ἐ τίς ἀνὴρ τε καὶ βραχυγνώμων ἀνὴρ εἴη ἀνεὶς γε τοσοῦτον, ὡς ἐνὸν ἑλέσθαι τὸ ὑγιαίνειν τῶν ἐναντίων ἐρᾶν; ἐπεὶ ἦ ἀρχὶ τὸ σαρκίον ἡμῖν τὸ ἐκ γῆς, ἀλλ' αὐτὸ τὸ κράτιστον ψυχή τε καὶ νοῦς, ἐρχαίων καὶ μυσαρῶν ἀπηλλακται † νοημάτων, καὶ τῷ τῇ † πολιτείας διενηξάμεθα νόσον, ἀ τριπόθητον ἡμῖν τὸ ὑγιαίνειν ὠτιών. ἡδυσμα δέ σοι φαίνεται τὸ ἐπὶ νοσεῖν· καίτοι διακρούσασθαι παρὸν ἂν ἐθελήσῃς μόνον· ἀλλ' ἐκεῖνό πῃ πάντως ἀνακεκραγώς ἰης † ὀφθήσε) καὶ ψυχρὸν ἀπὸ καρδίας † ἀνοίσῃ λόγον. καὶ ποῖον ἂν † ἡμῖν εἰσοίσει τὸ βλάβος, τὸ πιστεύειν μὲν, ἕνα † τῶν ὅλων εἶναι πατέρα Ἐ γνησιοχρόν. ἀπονέμειν ἢ τὰς τιμὰς καὶ τοῖς ἐγκοσμίοις δαίμοσι, θρόνους ἡμῖν καὶ ἀρχὰς, καὶ δυνάμεις καὶ κυριότητας, καὶ αὐτῆς ὀνομαζούσης τὰ ἱερᾶς τε Ἐ θεοπνεύστου γραφῆς; πρὸς δὴ τὸν δύνῃ Ἐ γραφὴν τοιοῦτον λόγον πρέπειν οἶμαι πάλιν ἐκεῖνο εἰπεῖν, ὡς ἔστιν ἀπίθανον, ἀπηχές τε παντελῶς· μᾶλλον δὲ ἤδη καὶ σφαλερώτατον, ἅτις εἰς ἄκρον ἡκούσας καὶ ἰσομέτροις ἡμᾶς στεφανῶν ἐπιχειρεῖν, καὶ τὸν τῆ ἐπιγείου βασιλείας ἐφιζάνοντα θῶκον, καὶ οὗ ὑπὸ πόδα κειμένους, καὶ δῆλον αὖτῳ τὸν αὐχένα ὑποτεθρωκότας. ἢ γὰρ ἀρχὶ τὸ μὴ τῶν ὅλων κρατεῖν τοῖς τοῦτο λαχοῦσιν ὡς ἐξαίρετον ἀνακείσεται. τό γε μὴν ὑποζεύχθαι φαίη τις ἂν τοῖς ἄλλοις ἁρμοδιώτατον, ἀλλ' ἐνδοιάσειν οἶμαι μηδένα. καὶ εἰ μέν τινες εἶεν τῶν ὑπηκόων εὖνοί τε καὶ γνησιώτατοι, καὶ γερῶν καὶ δόξης ἀξιωθήσονται· οἱ δὲ ἀπειθεῖς Ἐ δυσμενεῖς, Ἐ ἀτιμαγέλαι τινὲς ἐν τοῖς ὅπι μάλιστα πολεμιωτάτοις καταστήσονται· Ἐ τῆ ἀπάτων ἐχάτης μεθέξουσι δίκης. πάλιν ἐκεῖνο ἐν τούτοις καταστέλλεσθαι δεῖ. δοίην † ἂν ἔγωγε τῆ ἀρίστης εἶναι φρενὸς, τὸ εὖ μάλα δυνάσθαι καθορᾶν, ὅτι καὶ τοῖς τῆς γνησιότητος λαχοῦσι τιμῆ δόξαν, καὶ μαρτυρομένοις εἰς τοῦτο ἀφ' πραγμάτων, μετεστι μὲν ὀκλείας Ἐ τῆς ἀνωτάτω τιμῆς ἔαθ' ὅτε, ἀ μὴν οἰκοθεν, ἀθ' ἐξ οἰκείας αὐτοῖς ἐξουσίας πεπορισμένης, ἀλλ' ἐκ τῆς τοῦ κρατοῦντος ἐθελουσίου ῥοπῆς. Ἐ πηγὴ μὲν ἅπασι τιμῆς τε Ἐ δόξης ἡ βασιλέως θέλησις· οἱ δέ εἰσιν οὐκ ἐν τοῖς ἔχουσι φυσικῶς, ἀλλ' ἐν τοῖς δεχομένοις τὰ γέρα. Ἐ ἕως μὲν ἐστὶν ὀρθῶς φρονοῦντες τὰ βασιλέως, † ἐρηρεισμένων ἔχουσι

† ἄλλ. ἐπηρώθη.

† ἄλλ. νοσημάτων.

† ἄλλ. πολυθείας.

† χρ. ἀφίξεται.

† ἄλλ. ἀνίστησι.

† ἄλλ. ὑμῖν

† ἄλλ. πῶς

† ἄλλ. δ' ἂν.

† ἄλλ. ἐρηρεισμένων.

quod laboraret, ipsumq; ægritudo grauis depasceret, medicus verò aliquis morbum lenijsset, petitisq; ex arte remedijs sedasset, & velut cathenas currenti iniecisset malo, quin potiùs vniuersum sustuliisset; num quis reperiatur adeò stultus, quin rem hanc prorsus maximi faciat, & eum ex quo recreatus fuerat, morbū rēdire malit? Et quisnam demens vsque adeò fuerit, qui cùm firma valetudine vti liceat, aduersam amet? Cùm verò non id quod carnale in nobis est è terra ductum, sed ipsa præstantissima rerum omnium anima, & mens ab antiquis ac detestandis cogitationibus liberata est, & à morbo plures deos statuentium soluti sumus, non tibi optatissimum est, ô amice valere? sed ægrotare adhuc tibi iucundissimum ducis? & quidē cùm malum pellere, te penes ipsum sit, si tantummodo velis? Verùm illud omnino clamans quispiam prodibit, ac frigidum è corde sermonem emittet. Quidnam verò nobis ex eo detrimenti fuerit, si credamus vnum quidē rerum omnium parentem, ac procreatorem esse, tum terrenis quoq; dæmonibus honorē impēdamus, cùm Thronos, Principatus, Potestates, Dominationesq; sacra ipsa & diuinitus inspirata Scriptura nobis nominatim percenseat? Ergo huic stulto aniliq; sermoni illud vicissim arbitror responderi oportere, absurdū prorsusq; absonum, imo & maximè periculosum esse, summos & omnino æquales honores deferre velle, cùm ei qui in terreni imperij sede locatus sit, tum ijs qui eidē sunt subiecti, ac seruilem ipsi ceruicem submiserunt. Annon etenim rerum omnium dominatum ijs quos penes est, propriè attribuat, aliorum maximè proprium esse vt subijciantur, quispiam dixerit? Nulli, vt arbitror, id quidem ambiguū fuerit. Ac siquidem erunt ex subditorum numero aliqui beneuoli, maximeq; ingenui, præmiis & honore cohonestabuntur; sin autem cōtumaces, refractarijque ac petulantes alij, in hostium infensissimorum numero habebuntur, summoq; supplicio punientur. Illud namque præterea in eiusmodi cogitandum est: concedam ego quidem optimæ mentis esse, si quis perspicuè animaduertat, eos quoq; qui honorem nobilitatis sortiti sunt, illamq; testimonio actionū probant, parte aliqua gloriæ & summi honoris esse cohonestandos; non quæ illis quidem propriè debeatur, aut quam sua sibi potestate vendicent, sed ex voluntaria imperantis in id propensione. Ac fons quidē omnibus honoris & gloriæ Regis est voluntas; sunt verò ij non qui naturę lege habeant, sed qui aliunde accipiant honores. Atque interea quidem dum rectè animati erga Regem sunt, opibus

egre-

egregiè firmatis, ac poteſtate fruuntur, gloriæque ſplendore illuſtres ſunt. Si verò ſe ad contraria cõuerterint, non illi ampliùs beati, ſed omnium miſerrimi in ſummas omnium calamitates incidiſſe deprehendentur. Siquis autem tam flagitioſa conſilia ſuſcipiat, vt illum ſummus furor impellat ad defectionem, tum arma capiat, ac nulla periculi habita ratione tyrannidẽ occupare contẽdat, vrbeſq; ac regiones concitet ac turbet, aliiſq; iugum per vim inijciens, regni gloriã conetur vſurpare; non ille propterea honore afficiendus ſapientum iudicio exiſtimabitur, neq; ijs quì rerum potiuntur annumerandus cenſebitur. Nullo modo. Quin ab eo potiùs inſipientiæ rationem exigent, ac tam impiorum facinorum iure optimo meritas pœnas, atque vt ſic dicam, æquæuas repoſcent. Sed hæc quidem à nobis deſumpto ex ijs quæ apud nos contingunt, exemplo ſint dicta, ſitque hæc noſtri emolumenti cauſa velut in tabula delineata pictura. Age nunc ergo, ad ea quæ ſupra ſenſus poſita ſunt, animum adijcientes, diuinam ipſam pulchritudinẽ attentiùs contemplemur, & omnium reginam, quoad licet conſiderantes naturam, eiuſque vim ac poteſtatem inexplicabilem, quantum homini fas eſt, cogitatione perquirẽtes, illorum quæ ab ipſa perfecta, quęq; ipſi ſubiecta ſunt ſeruitutem conſideremus. Vnus namq; eſt omnium princeps, opifexq; ac dominus vniuerſorum, qui cùm ſit natura bonus, vt talis eſſe non ipſi ſibi ac ſoli noſceretur, ſed inſitam ſibi bonitatem aliis quoq; communicaret, quæ nulla antea fuerant, effecit vt eſſent, & innumerabilem ſanctorũ ſpirituum multitudinẽ procreauit, procreatamq; ſuis ordinibus quàm optimè diſtinguens, Principatus alios, tum Dominationes, Thronos quoſdam, alios Archangelos, Angeloſq; nominauit. Nec enim quidquam aliud cogitans, quàm id quod rectum eſſet, atque omni prorſus reprehenſione ex omni parte vacaret, eorum vnicuique qui procreati fuerant, quem ſolus ipſe voluiſſet, honorem eſt impartitus. Igitur innumerabilis eſt quidem in cælis ſanctorũ Angelorum ſeries, ac Principatus quidã, & Poteſtates, & Throni conſtituti ſunt à Deo, qui veluti parentis aut præfecti ordinem erga alios obtineãt. Nec enim alia ratione futurũ erat, vt quæ ad res creatas pertinebant, ſecundo veluti curſu procederent. Cùm itaq; Virtutum, Thronorum, ac Dominationum nomina in ſacris Litteris vſurpari audies, non ex eo propterea multorum deorum errorem prædicari, ô homo arbitrere, neq; te ſtultarũ cogitationum fluctibus innatantem abduci, ac longè à veritatis dogmatibus auferri ſinas.

τλῶ δωναςείαν, Ϛ εἰσὶ τ̃ δόξης ἐν καλῷ· μεταπεπτωκόσι δὲ πρὸς τὸ ἐναντίον, ζηλωτοὶ μὲν, οὐκ ἔτι. πρισάθλιοι δ' καὶ πανταχοῦ ἐπέκεινα κακοῦ πεσόντες ἀλώσονται. εἰ δ' δή πως εἰς τοῦτο μοχθηρῶν καθήκοιτο βουλευμάτων, Ϛ ἐξ ἀκράτου μανίας ωρὸς ἀποστασιν, καὶ ὅπλων αὐτῶν, κ τυραννικῶν ἐπιτηδευμάτων, ριψοκινδύνως ἁψάμενος, πόλεις τε καὶ χώρας ἐξανασήσειε κ τὸν ἐξ ἀνάγκης ζυγὸν ὑσιν ὑπερρίψας, τλῶ τ̃ βασιλείας ἐφ' ἑαυτῷ ωρόβιάζοιτο δόξαν· εἴη ἂν ωρόγε τοῖς σωφρόσιν, οὐχὶ δὲ τοῦτο τιμᾶσθαι † πρέπον, ἀλλ' οὐδὲ τοῖς τῶν † ἄλλ. ὅλων κρατοῦσι σωτετάξεται· πολλοῦ γε καὶ πρέπων. δεῖ † πραχθεὶς δ' ἂν μᾶλλον τ̃ ἀνοσίας † ἄλλ. τοῦ λόγους, Ϛ τ̃ ὅτως ἀνοσίων ἐγχειρημάτων, ἐξαιτοῖτο ἂν κ μάλα εἰκότως τ̃ ἰσοπαλῆ, κ ἵν' ὅτως εἴποιμι, ἰσόλικα δίκην. ἀλλὰ ταυτὶ μὲν ἡμῖν ἐκ τ̃ καθ' ἡμᾶς ωραγμάτων, εἰρήσθω τε ἅμα κ ἀναπεπλάσθω χρησίμως, καθάπερ ἐν πίνακι γραφή. Φέρε δὴ ἐν τοῖς ἐπέκεινα τ̃ αἰσθητῶν ἐννοίαις † ωροσβαλόντες, † ὀξυωπέστερον τὸ θεῖον αὐτὸ κατασκεψώμεθα κάλλος. κ τ̃ τ̃ ὅλων βασιλίδα, κατόψε τὸ ἐγχωρῆν, καταθεώμενοι φύσιν, τλῶ τε ἄῤῥητον αὐτῆς δωάμιν καὶ ἐξουσίαν, ὡς ἔνι καλῶς ἀναλογισάμενοι, τῶν παρ' αὐτῆς γεγονότων, Ϛ ὑπ' αὐτῇ κειμένων ἐννοήσωμεν τλῶ θείαν. εἷς μὲν γὰρ ὁ πάντων ἐστὶ δεσπότης, Ϛ ἡγεσπεργὸς, Ϛ τῶν ὅλων κύριος. ἐπειδὴ δέ ἐστι κατὰ φύσιν ἀγαθὸς, ἵνα τοῦτο ὑπάρχων, καὶ οὐχὶ αὐτῷ κ μόνῳ γινώσκοιτο· μεταδοίην ἂν καὶ ἑτέροις τ̃ ἐνούσης ἡμερότητος αὐτῷ, ωροεκάμισεν εἰς τὸ εἶναι τὰ μὴ ὄντα πρότερα· καὶ ἀριθμῷ μὲν κρείττονα πνευμάτων ἁγίων, ἔκτισε ωληθύν. τάξιν δὲ τοῖς γεγονόσι τλῶ ἀρίστῳ ὑπιτηδεὶς, τὸ μὲν, ὠνόμασεν ἀρχλῶ· τὸ δὲ, κυριότητα. θρόνον δ', ἕτερον. ἀρχαγγέλους δέ τινας. Ϛ μλῶ κ ἀγγέλους. ἃ γὰρ ἕτερον ἐννοῶν ἢ ὅπερ ἔχει καλῶς τε, κ ἀμωμήτως, πάντητε καὶ πάντως, ἑκάστῳ τῶν γεγονότων, τλῶ αὐτῷ καὶ μόνῳ δοκοῦσαν ἐπεμέτρησε τιμλῶ. οὐκοῦν ἀναρίθμητος μὲν ἐν τοῖς ἀῤῥανοῖς ἡ τῶν ἁγίων ἀγγέλων ωληθὺς· ἀρχαὶ δέ τινες, καὶ ἐξουσίαι, καὶ θρόνοι τεθειντω ωρὸ θεοῦ· οἱονεὶ τλῶ πατρὸς ἢ καθηγητοῦ τινος τάξιν ἀποωληροῦσαι τοῖς ἄλλοις. λῶ γὰρ ὅτω, καὶ οὐχ ἑτέρως, ἐξ ἀῤῥᾳας ὥσπερ τοῖς γεγονόσιν ἴεναι τὰ ωρόσταγματα. ὅταν τοίνυν τῶν ἱερῶν ἀκούσῃς γραμμάτων, δωάμεις, Ϛ θρόνους καὶ κυριότητας ὀνομαζόντων τινὰς, μὴ ωολύθρεον ἐντεῦθεν ωλανήσειν ὑωολάβῃς, ἄνθρωπε. μηδὲ † τῆς ἀμαθίας ὑπινηχόμενος λογισμοῖς, † ἄλλ. τοῖς τῶν τ̃ ἀληθείας ωροκαμίζει δογμάτων. ἐξ.

ὁ γὰρ

ὃ γὰρ ἔφην φθάσας, ἐρῶ πάλιν. ὡς γὰρ ὁ μακάριος γράφει Παῦλος, ταῦτα λέγειν ὑμῖν, ἐμοὶ μὲν οὐκ ὀκνηρὸν, ὑμῖν δὲ ἀσφαλές. εἷς ὁ πάντων ἐστὶ γενεσιουργὸς καὶ κύριος· καὶ μυριαὶ μὲν μυριάδες ἁγίων ἀγγέλων παρεστήκασιν αὐτῷ· καὶ οὐκ ἔστι τι τῶν παρ' αὐτοῦ γεγονότων, ὃ μὴ τὴν τῆς δουλείας ἔχει ζυγόν. εἰ δὲ ἀπεσκίρτησάν τινες, καὶ οἷον ἐπὶ τῆς ζεύγλης ἐλκύσαντες τὴν αὐχένα, τετιμώρηνται, καὶ πεπτώκασι· καὶ τῆς ἀνωτάτω πόλεως εὐλόγως ἀπολισθήσαντες, πεπλανήκασί τινας τῶν ἐπὶ γῆς, τὴν τοῦ θεοῦ δόξαν εἰς ἑαυτοὺς ἁρπάζειν ἐπιχειρήσαντες, ὧν εἷς καὶ πρῶτος ὁ σατανᾶς· οὐχὶ δή που πάντως καὶ θεοὺς εἶναι κατὰ ἀλήθειαν ὑποτοπητέον αὐτούς. μία μὲν γὰρ ἡ κατὰ ἀλήθειαν τῶν ὅλων δεσπόζουσα φύσις. πάντα δὲ τὰ παρ' αὐτῆς κεκλημένα † εἰς γένεσιν κτίσματα λογικὰ, τὴν οἰκετικὴν ἐπέχοντα τάξιν, τοῖς φύσει πρεπωδεστάτοις ἐπισεμνύνεται μέτροις· καὶ τοῦτο αὐτοῖς ἀξίωμα, καὶ ὑπεροχὴ, τὸ διασώζειν δύνασθαι τὴν τεταγμένην αὐτοῖς καὶ εἰσποίητον ἀρχήν. προσκυνεῖ δὲ σύμπαντα τὴν δημιουργὸν· καὶ † ἀκαταλήκτοι εὐφημίαις τὴν τῶν ὅλων δεσπότην καταγεραίροντα, διὰ πάσης ἄν τις ἴδοι τῆς θεοπνεύστου γραφῆς. καὶ γοῦν ὁ θεσπέσιος προφήτης Ἡσαΐας. εἶδόν φησι τὸν κύριον Σαββαὼθ καθήμενον ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ, καὶ ἐπηρμένου· καὶ Σεραφὶμ εἱστήκησαν κύκλῳ αὐτοῦ, ἓξ πτέρυγες τῷ ἑνὶ, καὶ ἓξ πτέρυγες τῷ ἑνὶ· καὶ τοῦ μὲν δυσὶ, κατεκάλυπτον τὸ πρόσωπον· καὶ τοῦ δυσὶ, τοὺς πόδας. καὶ τοῦ δυσὶν ἐπέτοντο· καὶ ἀμοιβαδὸν ἀντηχοῦντα † φησιν, ἀλλήλοις, ἅγιον ἐπεκάλουν τὴν τῶν δυνάμεων κύριον. τοῦτο γὰρ σημαίνει, τὸ, Σαββαώθ. ἄθρῃ δὴ οὖν ὅπως αἱ ἀνωτάτω δυνάμεις ἅγιαί τε καὶ λογικαὶ, τουτέστι τὰ Σεραφὶμ, μέτρον ἔχοντα τὸ δουλοπρεπὲς, τὴν θεῖον περιστᾶσι θρόνον, καθάπερ ἐν ὀφλήματος τάξει τὰς εὐφημίας ἀποτιννύοντα. ἆρ' οὖν ἐρήσομαι, ὦ γενναῖε· τίνι μὲν ἂν πρέποι τὸ, ἐπὶ θρόνου καθίζειν ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου; τίνι δ' † ἂν τὸ, παρεστάναι καὶ λειτουργεῖν; ἀλλ' οἶμαί που πάντως ἐκεῖνο ἐρεῖν, ἐξ αὐτοῦ τοῦ πράγματος ἀναπεπεισμένον· ὅτι τεκμηριοῖ μὲν ἡ κάθησις τὸ ἀξίωμα τὸ δεσποτικὸν· μέτρον γε μὴν τὸ δουλοπρεπὲς, ἡ παράστασις. συνδρόμον δὲ τοῖς Ἡσαΐου λόγοις, καὶ αὐτὸν εὑρήσομεν τὸν μακάριον Δαβίδ· κύριος γάρ, φησιν, ἐν τῷ οὐρανῷ ἡτοίμασε τὸν θρόνον αὐτοῦ, καὶ ἡ βασιλεία αὐτοῦ πάντων δεσπόσει. εἶτα τοῖς ἐπὶ τὰ σκῆπτρα διακελεύεται λέγων. εὐλογεῖτε τὸν κύριον πάντες οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ, δυνατοὶ ἰσχύι ποιοῦντες τὸν λόγον αὐτοῦ, τοῦ ἀκοῦσαι τῆς φωνῆς τῶν λόγων αὐτοῦ. εὐλογεῖτε τὸν κύριον πᾶσαι αἱ δυνάμεις αὐτοῦ, λειτουργοὶ αὐτοῦ, ποιοῦντες τὸ θέλημα αὐτοῦ· εὐλογεῖτε τὸν κύριον πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ· ἰδοὺ δὴ κἀν τούτῳ, τὸν μὲν θεῖον ἐν οὐρανῷ φησιν ἠυτρεπίσθαι θρόνον χρῆναι δὲ ἅπαντας ἀκαταλήκτως δοξολογεῖν, ἀγγέλους ἡμῖν ὀνομάζων καὶ λειτουργοὺς, καὶ δυνάμεις· ἐπὶ τούτοις ἅπασιν ἐπενεγκὼν τὸ, εὐλογεῖτε τὸν κύριον

† γρ. πρὸς γένεσιν.

† Puto ἀκαταλήκτοις.

† ἄλλ. φωνήν.

† ἄλλ. αὖ.

Quod namq; dixi modò, nunc repetam. *Eadē enim*, vt beatus Paulus scribit, *vobis dicere, mihi quidem non pigrum, vobis autē necessarium.* Vnus est opifex, & Dominus vniuersorū, eiq; innumeræ sanctorum angelorū astant myriades, nec quidquā eorū quæ ab ipso sunt procreata, ab illius imperio immune ac liberum est. Quòd si qui per licentiam obluctati, ceruicē à iugo quodāmodo subtraxere, supplicio affecti exciderunt, atq; à superna ciuitate meritò præcipitati, quosdam terræ incolas in errorem impulere, diuinam gloriam rapere ad seipsos conati, quorū vnus ac primus est Satanas; nec vllo modo Deos hosce reuera esse, suspicari fas est. Vna siquidem est, quæ verè imperium omnium rerum obtinet natura. Omnes verò ab ipsa conditæ creaturæ ratione vtentes, in seruorum ordinibus constitutę modulis naturæ suæ maximè accommodatis gloriantur, estque in hoc ipsorū sita dignitas & excellentia, vt principatū ipsis designatū atque adscriptū conseruent. Adorant porro vniuersa opificem suum, & iugi benedictione, quod in tota diuinitus inspirata Scriptura intueri licet, rerum omnium Dominum venerātur. Proinde & diuinus propheta Isaias, *Vidi*, inquit, *Dominum Sabaoth, sedentem super solium excelsum & eleuatum, & Seraphim stabant in circuitu eius, sex alæ vni, & sex alæ alteri. Duabus quidem velabant faciem, duabus autem pedes, & duabus volabant, & vicissim clamabant inter se, sanctum Virtutum Dominum vocabant.* Id namq; significat *Sabaoth.* Cernis ergo, quemadmodū supernæ virtutes sanctæ, ac ratione vtentes, Seraphim nimirū, seruorum in modum se habentes, thronum Dei circunstant, laudesque, velut debitam illi pensionē persoluunt. Rogo te igitur, vir egregie, cuiusnam sit in sublimi throno & excelso cōsidere, cuius verò rursum assistere, ac ministrare? Respōdebis, opinor, illud omnino ex ipsa rei natura edoctus, sessione, Domini dignitatem, at assistentia, seruientis naturæ conditionē indicari. Confirmari porro Isaię orationē, ipsius quoq; beati Dauidis testimonio reperiemus: *Dominus*, ait, *in cælo parauit sedem suam, & regnū eius omnibus dominabitur.* Tum ijs qui imperio subiecti sunt, ita præcipit: *Benedicite Dominum omnes angeli eius, potentes virtute, facientes verbum illius ad audiendam vocem sermonū eius. Benedicite Domino omnes virtutes eius, ministri eius qui facitis volūtatē eius. Benedicite Domino omnia opera eius.* Ecce hic quoq; Dei in cælo sedem præparatam esse autumat, eique laudes ab omnibus irrequietas deberi, angelos nobis & ministros, virtutesq; nominatim ciens, illud demū postremò subijciens, *Benedicite Dominū*

Phil. 3. 1.

Isaiæ 6. 1.

Psal. 102. 19

omnia opera eius. Sultitiæ itaque, vel potiùs impietatis extremæ fuerit, rerum conditorem, eodē cum effectis ab ipso operibus numero haberi, atq; vniuersorū Dominum seruili modulo ac pedē metiri. Rebus namque creatis conditoris sui gloriam impartiri, nihil aliud quàm conditorem ipsum in rerum creatarum ordinē referre. Deo porro inuisū, ac penitus execrabile esse in eundē cum rebus ab ipso effectis ordinem cogi, & ijs grauissimam constitutam esse pœnam, qui diuinam gloriā impuris dæmonibus tribuunt, facilè ex Mosaicis intelliges cōmentarijs. sic enim habēt:

Deut.6.4. Deut.6.13. Matth.4.7. *Audi Israel: Dominus Deus tuus, Dominus vnus est.* Et iterum: *Dominū Deum tuum adorabis, & illi soli seruies.* Maiora autē præcepta his adijcit, dicens:

Deut.12.29 *Quando deleuerit Dominus Deus tuus gētes, ad quas tu ingrederis illic, vt hæreditate possideas terram earum à facie tua, & obtinueris eas, & habitaueris in terra ipsorū, attende tibi ne imiteris eos, postquā fuerint deleti à facie tua: ne requiras deos eorum, dicens, Quomodo faciunt gentes istæ dijs suis, faciam & ego. Non facies ita Domino Deo tuo. Abominationes enim, quas Dominus odit, fecerunt dijs suis, quoniam filios suos & filias suas*

Deut.13.1. *comburunt igne dijs suis.* Et rursum: *Si surrexerit in te propheta, qui somnium somniauerit, & dederit signum, vel prodigium, & euenerit signum vel prodigium quod locutus est ad te dicens, Eamus, & seruiamus dijs alienis quos non nouistis; non audietis verba prophetæ illius, vel somniantis somnium illud. quoniam vos tentat Dominus Deus, vt sciat an diligatis Dominū Deum vestrum ex toto corde vestro, & ex tota anima vestra: post Dominū Deum vestrum ambulate, & propheta ille vel somnium somnians moriatur. Locutus est enim, vt auerteret te à Domino Deo tuo.* Mortis igitur pœna in eos constituta est, qui ad ea quæ non oportet simpliciorum mentem, per summum flagitium impellunt. Qui verò in hanc amentiam delapsis pœnam infligit, hic procul dubio cum alijs se promiscuè coli planè vetat, ac sibi soli omnium rerum imperium vindicat. Proinde & sanctorum voce sic est locutus:

Isaiæ 45.5. *Ego sum Deus, & non est alius; iustus, & saluator, non est præter me.* Vnum igitur in omnibus, & per omnia Deum esse confitentes, neminem alium præterea cogitemus, neque coronam regiæ dignitatis, aut ijs quæ sub aspectum cadunt, aut quibuscunque aliis creatis rebus assignantes deprehendamur: neque Dei gloriam perditum eamus, quin nos ipsos potiùs, id attentantes in voraginem interitus præcipitemus. Sed est aliquis fortè occultus ac latens in tenebris diabolí ac dæmonum cultor, qui se tamen pulchrè ad-

πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ. ἁμαρτὲς ἄρα μᾶλλον ἢ „
ἐξ ἐραστὴς ἀσεβείας ἀνάμεσον τὸ, ποιήμασι
ωὐ τοῖς ἰδίοις ἀναρμοστὸς τ ποιητοῦ· τ ἢ
τ ὅλων δεσπότου τοῖς οἰκετικοῖς ϖεριβάλλειν
μέτροις· τὸ γὰρ ἀναφέρειν τὸ ποιηθὲν, εἰς τ
ϖοιήσαντ ϑ δόξαν, οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἢ εἰς
τ τ ϖοιημάτων ἀξίαν καταμοιρίζειν τὸν ποιητοῦ. ὅτι γὰρ ἀβέλτερον αὐτῷ ἐ ἀπηχθημένον
ϖαντελῶς τὸ τοῖς παρ' αὐτοῦ γεγονόσι συγκαταπάτημα. καὶ ὅτι πάνδεινον ϑ ἐπήρτηται δίκη τοῖς τ ϑείαν ἀνατιθεῖσι δόξαν τοῖς ἀκαθάρτοις δαίμοσι· σωπῇς ἔυ μάλα τοῖς Μωσαϊκοῖς ϖεῖτυχὼν συγγράμμασιν, ἔχει γὰρ
ἄτως· ἄκουε Ἰσραὴλ, κύριος ϑ ὁ ϑεός σου κύ- „
ριος ϑ εἷς ἐστι. καὶ πάλιν· κύριον τ ϑεόν σου „
ϖροσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις· „
ϖροσεπιτάττῃ λέγων· ἐὰν ἢ ἐξολοθρεύσῃ „
κύριος ϑ ὁ ϑεός σου τὰ ἔθνη, εἰς ἃς σὺ † εἰσ- „ † puto
πορεύῃ ἐκεῖ κληρονομῆσαι τ γῆν αὐτῶν, ὅσπο „ εἰσπο-
ϖροσώπου σου· καὶ καθακληρονομήσῃς αὐτὰς, καὶ „ ρεύσῃ.
κἀποικήσῃς ἐν τῇ γῇ αὐτῶν, ϖροσέχε σεαυτῷ „ ἄπ. εἰσ-
μὴ ἐκζητήσῃς ἀκολουθῆσαι αὐτοῖς, μὴ τ ἐξο- „ πορεύῃ.
λοθρευθῆναι αὐτὰς ὀπὸ ϖροσώπου σου· μὴ ἐκ- „
ζητήσῃς σοῦ ϑεὸς αὐτῶν λέγων, πῶς ποιοῦσι
τὰ ἔθνη ταῦτα τοῖς ϑεοῖς αὐτῶν, ποιήσω κἀγώ.
καὶ ποιήσῃς ἄτως κυρίῳ τῷ ϑεῷ σου· τὰ γὰρ βδε-
λύγματα, ἃ κύριος ἐμίσησεν, ἐποίησαν τοῖς ϑε-
οῖς αὐτῶν· ὅτι τοὺς υἱοὺς αὐτῶν, καὶ τὰς ϑυγατέρας
αὐτῶν καθακαίουσιν ἐν πυρὶ τοῖς ϑεοῖς αὐτῶν. καὶ
πάλιν· ἐὰν ἢ ἀναστῇ ἐν σοὶ ϖροφήτης ἐνυπνιαζόμενος ἐνύπνιον, ἢ δῴῃ σημεῖον ἢ τέρας, καὶ
ἔλθῃ τὸ σημεῖον ἢ τὸ τέρας ὃ ἐλάλησε ϖρὸς σὲ
λέγων, ϖορευθῶμεν ἢ λατρεύσωμεν ϑεοῖς
ἑτέροις οἷς οὐκ οἴδατε, οὐκ ἀκούσεσθε τ λόγων
ϑ ϖροφήτου ἐκείνου, ἢ ϑ ἐνυπνιαζομένου τὸ ἐνύπνιον ἐκεῖνο· ὅτι πειράζει κύριος ὁ ϑεὸς ὑμᾶς,
ϑ εἰδέναι εἰ ἀγαπᾶτε κύριον τ ϑεὸν ὑμῶν ἐξ
ὅλης καρδίας ὑμῶν, καὶ ἐξ ὅλης τ ψυχῆς ὑμῶν· ὀπίσω κυρίου ϑ ϑεοῦ ὑμῶν ϖορεύεσθε· ἢ
ὁ ϖροφήτης ἐκεῖνος ἢ ὁ τὸ ἐνύπνιον ἐνυπνιαζόμενος ἐκεῖνος ἀποθανεῖται. ἐλάλησε γὰρ
ϖλανῆσαι † ὀπὸ κυρίου ϑ ϑεοῦ σου. ἐκβαλῶ ϑά- † Puto σε.
νατος ὑφ' ἡ δίκη ϑ ἐφ' ἃ μὴ ϖροσῆκεν ἀνοσιώτατα, παρατρέπουσι τ ἀκεραίων τ νοῦν. οὓς
τοίνυν εἰς τοῦτο ϖεσεῖσιν ἀνοίας ὑπολιμῶν, δῆλος
ἂν εἴη δήπουθεν, συμϖροσκυνεῖσθαι ὑφ' ἑτέροις
ἐκ ἀνεχόμενος, ἑαυτῷ ἢ ἐ μόνῳ τ τ ὅλων βασιλείαν ὑπαρρυῶν. τοιγάρτοι καὶ ἔφασκε
διὰ φωνῆς ἁγίων. ἐγώ εἰμι ὁ ϑεὸς, καὶ ἐκ ἔστιν „
ἄλλος δίκαιος ἐ σωτὴρ, ἐκ ἔστι πάρεξ ἐμοῦ. ἵνα „
τοιγαροῦν τ ὑπὲρ πάντων τε ἐ διὰ ϖάντων ὁ- „ † ἄλλ. ἀνα-
μολογοῦντες εἶναι ϑεὸν ἕτερον ἐκ αὐτῷ μηδέ- μετρεῖν.
να καθαλογισώμεθα· μὴ γεμιοῦ τ τ βασιλείας στέφανον ἢ τοῖς ὁρωμένοις κλίσμασιν, κἂν
γὰρ ἑτέροις ποσὶν ὑποπεσόντας, ἁλισκώμεθα·
τ μὲν γὰρ ϑεοῦ δόξαν ἀ ϖροσαλύσομεν, καὶ
† εἰς τοῦτο ὁρᾶν ὑπιχειρήσωμεν· ἑαυτοὺς ἢ μᾶλλον τοῖς τ ἀπωλείας ἐνιεῖμεν βόθροις. ἀλλ' † ἔστι τις ἴσως † ἄλλ. ὁ
λαθραῖος ϑ μὲν ἐπὶ καὶ σκοτεινὸς ϑ διαβόλου καὶ τῶν δαιμονίων ϖροσκυνητὴς· ἐξωραΐζεται σὲ, τοῖς εἰς † ἄλλ. ἰσως
ὑλά-

ἀλάβειαν σχήμασι· καὶ ὅσον ἥκει εἰς λόγους, τὸ γνήσιον ὑποπλάττεται. ἀκουέτω τοιγαροῦν τῆς θεοπνεύστου βοώσης γραφῆς, „ὅτι ὁ θεὸς οὐ μυκτηρίζεται. καὶ μὴν καὶ τοῦ θείου Δαβὶδ ἀναμέλποντος, καὶ λέγοντος· „συνίετε δὴ ἄφρονες ἐν τῷ λαῷ· καὶ μωροὶ „ποτὲ φρονήσατε. ὁ φυτεύσας τὸ ὦς, οὐκ εἰσ„ακούει; ὁ πλάσας σοῦ ὀφθαλμούς, οὐχὶ „κατανοεῖ; ὁ παιδεύων ἔθνη, οὐχὶ ἐλέγξει; ὡς ἂν ἅπαντα τὰ καθ' ἡμᾶς εἰδότος τε ἅμα καὶ ἐφορῶντος θεοῦ, ἀσφαλῆ καὶ ἑδρυμένην ἔχωμεν τὴν πίστιν· καὶ τὸ ἐκ τῆς δηλυχίας αἰσχος ἀποτινύσωμεθα, μνημονεύοντες τοῦ μακαρίου Παύλου γράφοντος· „ὥστε ἀδελφοί μου ἑδραῖοι γίνεσθε, ἀ„μετακίνητοι· περισσεύοντες ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ „θεοῦ πάντοτε. φέρε τοίνυν τὸ ἐν πίστει γνήσιον, ὡς θυσίαν πνευματικὴν προσκομίζοντες, τῷ θεῷ λέγωμεν ἐξ ἀνυποπτίας καρ„δίας· ἰδοὺ οἱδε ἡμεῖς ἐσόμεθά σοι, ὅτι κύριος „ὁ θεὸς ἡμῶν εἶ. καὶ πάλιν· κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν „κτῆσαι ἡμᾶς· κύριε ἐκτὸς σοῦ ἄλλον οὐκ „οἴδαμεν· τὸ ὄνομά σου ὀνομάζομεν. πιστεῦσαι γὰρ δεῖ, τὰς οἵπερ ἂν ἕλοιντο φρονεῖν ὀρθῶς, εἷς ὅτι ἐστὶ μόνος ὁ ἐπὶ πάντων τε καὶ διὰ πάντων ἐστὶ θεὸς· ἔτι αὐτὸς ὑφ' ἑαυτοῦ πρὸς τὸ εἶναι προσκεκοσμημένος, ἔτε μὴν παρ' ἑτέρου τοῦτο λαχών· ἀλλ' ὢν μὲν ἀεὶ καὶ ἀνάρχων, ἀϊδίως πρὸ παντὸς αἰῶνος καὶ χρόνων· ἄφθαρτος δὲ καὶ ἀνώλεθρος· φῶς ἀπρόσιτον οἰκῶν· πηγὴ σοφίας καὶ ζωῆς· καὶ αὐτὸ κατὰ φύσιν ἐννοούμενος ἀνάρχων, ὅπερ ἐστὶ τὸ ἀγαθὸν· ῥίζα πίστεως ἰσχυρά· ὅπερ μέν ἐστι γινωσκόμενος. τί δὲ κατὰ φύσιν ἐστὶν ἀγνοούμενος· προσκείσθω γάρ ὅτως ἡμᾶς, καὶ σωτῆρος ἡμῶν ἔφασκε δεῖν μαθητὰς· οὐδὲ πη „λέγων· πιστεῦσαι γὰρ δεῖ τὸν προσερχόμενον „θεῷ ὅτι ἐστὶ· καὶ τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτὸν μισθα„ποδότης γίνεται. ζητεῖν δὲ οὐκέτι· μὴ γὰρ δὴ κατὰ σαυτὸν ἐνδιάσῃς ἄνθρωπε. μηδὲ τοῖς ἐξ ἀμαθίας σωφρονοῦσι λογισμοῖς, εἰς περιεργίαν ὀπισφαλῆ τολμήσῃς εἰπεῖν· μεμυσταγώγημαι καὶ πεπίστευκα, καὶ θεὸν τὸν ἕνα δεδίδαγμαι προσκυνεῖν. ἀλλὰ τί μὴ μανθάνω δεῖ προσκυνούμενος τῷ φύσιν. ἄπαγε τοῖς ὑπὲρ νοῦν καὶ λόγον τῷ ἀκαίρου ὀπιφέρων ζήτησιν. τί γὰρ ὅλως ἡ ἀνθρώπου διάνοια, πρὸς τὸ ἄρρητον ἐκείνου καὶ ἀνέκφραστον φύσιν; ἢ πῶς ἂν γένοιτο τοσοῦτος εἰς φρόνησιν, ὡς ἐκεῖνο δι' ὧν ἔκτισε τὸ κάλλος † ὀπιμετρεῖν; ἄκουε δή φησιν ὁ θεσπέσιος προφήτης Ἡσαΐας, αἰνιγματωδῶς, „αὐτός σοι λέγει παραδηλῶν· τίς ἐμέτρησε τῇ χει„ρὶ τὸ ὕδωρ, καὶ τὸν οὐρανὸν σπιθαμῇ; τίς ἔστησε τὰ „ὄρη σταθμῷ, καὶ τοὺς νάπας ζυγῷ; μηδὲν τοιγαροῦν πλυπραγμονήσας τῶν ὑπὲρ φύσιν· προσίωμεν διὰ πίστεως, ὅτι μέν ἐστι καὶ ὑπάρχει, καὶ τὸ

† ἄλλ. ἀναμετρεῖν.

modum in speciem religionis componit, ac se verbo tenus tanquam minimè adulterinum venditat. Audiat is Scripturâ diuinitus inspiratam clamantem, *Quoniam Deus non irridetur*. audiat diuinum Dauid canentem, & dicentem: *Intelligite insipientes in populo, & stulti aliquando sapite. Qui plantauit aurem, non audiet? aut qui finxit oculum, non considerat? qui docet gentes, non arguet?* Igitur, tanquam omnia quæ apud nos fiunt cognoscente ac vidente Deo, firmam ac stabilem retineamus fidem, ac simulatę mentis turpitudinem auersemur, memores beati Pauli scribentis: *Itaque fratres mei dilecti, stabiles estote & immobiles, abundantes in opere Domini semper*. Agite igitur, germanam fidem, velut hostiam spiritalem offerentes Deo, corde nullam suspicionem admittente dicamus: *Ecce nos erimus tui, quoniam tu Dominus Deus noster es*. Et rursum: *Domine Deus noster, posside nos, Domine præter te non nouimus alium, nomen tuum nominamus*. Credere namque oportet eos qui rectè sentire volunt, vnum ac solum esse in omnibus & per omnia Deum, qui nec ipse à seipso vt esset acceperit, nec id alterius beneficio collatum habeat, sed qui sit semper, & existat æternus, ante secula quæcunque & tempora, ab omni prorsus corruptione & interitu liber, lucem inhabitans inaccessibilem, fons sapientiæ & vitæ, qui natura bonitas ipsa esse intelligitur, & est, totius potentiæ radix, & quem esse quidem agnoscimus, quid autem naturâ sit ignoramus. Ita autem nos animo affectos esse oportere, Saluatoris quoque nostri discipulus docuit, sic alicubi dicens: *Credere enim oportet accedentẽ ad Deum, quia est, & quòd inquirentibus se remunerator sit*. Nihil autem aliud præterea quæsieris. Nec enim tecum ipse ambigas, ô homo, neque per imperitas cogitationes ad periculosam curiositatem delatus dicere audeas, initiatus sum, & credidi, ac Deum vnum colere sum edoctus. verùm quid ita illius qui à me colitur naturam non intelligo? Apage sis, de ijs quæ intelligentiam ac rationem superant, importunam quæstionem proponens. Quid enim omnino mens est hominis, ad ineffabilem illam atque inexplicabilem comparata naturam? aut quisnam tanta sapientia præditus reperiatur, vt pulchritudinem illam dimetiri queat? Audi quidnam diuinus propheta Isaias dicat, hoc ipsum tibi velut per ænigma demonstrans: *Quis mensus est manu aquam, & cælum palmo & omnem terram pugillo? quis constituit montes pondere, aut colles statera?* Caue igitur ea quæ supra naturam sunt curiosiùs inquiras: accede per fidem, vnum esse & existere, omnibusque rebus imperare

Gal. 6. 7.

Psalm. 93. 8.

1. Cor. 15. 51.

Hebr. 11. 6.

Isaiæ 40. 12.

agnoſce ac confitere. Vltra verò hos veluti terminos, humanæ facultati cõſtitutos mentem progredi haud permittas. Hoc pacto fidem diuinus Moſes ſuſcepit. Deo enim di-
Exod.3.13. cente: *Loquere filijs Iſraël, & dices ad eos, Dominus Deus patrum veſtrorum miſit me ad vos. reſpondit dicens, Ecce ego vadam ad filios Iſraël, & dicam ad eos quòd vocauit vos Dominus.* Sed *interrogabũt me,* inquit, *Quod nomen eſt ei? Quid*
Exod. 3. 14. *dicam ad eos?* Et quid ad hoc Deus? *Hæc dices filijs Iſraël, Qui eſt, miſit me ad vos. Hoc eſt nomen meum, & memoriale ſempiternum à generationibus in generationes.* Proprium eſt ſiquidem diuinæ naturæ ſemper eſſe, & exiſtere. Quod autem ſemper eſt, & exiſtit, omniſque principio & fine caret, id contagionem quoque creatis rebus adiunctam effugiet, neque ſe quòd exiſtat ab altero habere, ipſum per ſe manifeſtè declarat. Eſt namque increatus, & ingenitus Deus & Pater, conſubſtantialem & coæternum habens genitum ex ipſius
Hebr.1.2. ſubſtantia Filium, *per quem fecit & ſecula:* & ijs quæ aliquando non erant eſſe largitur, omnibuſque quæ naturam habent vt viuant vitam impertit; diuino porro & intelligibili lumine, quæ luce indigent, viciſſim illuſtrat. Idque ſciens ac docens diuinus nobis Dauid occinit, oratione ad vniuerſorum parentem
Pſal.35.8. Deum inſtituta: *Quemadmodum multiplicaſti miſericordiam tuam Deus, filij autem hominum in tegumento alarum tuarum ſperabunt. Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos. Quoniam apud te Domine fons eſt vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen.* Et quidem ſapientiſſimus Ioannes dicebat:
Ioan.1.9. *Erat,* inquit, *lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Eſt ſiquidem vnigenitus Dei Filius, eſt ſubſtantiæ Dei & Patris minimè adulterina imago & character, totum in ſua pulchritudine parentẽ complectens, atque ex quibus ipſe eſt, parentis naturam quàm optimè depingens.
Ioan.14.10. Proinde & dicebat, *Ego in Patre, & Pater in me eſt.* Patrẽ verò cùm audis, & Filium, mentem auoca à corporibus, teque ab his cogitatione ſeiungens ea meditare quæ debes, & intellige, non eſſe nobis in præſentia ſermonẽ de aliquo, quem ortus & interitus teneat. Incorporeum quiddam, ac ſuperſubſtantiale eſt vniuerſorum dominatrix natura. Exiliat ergo mens è corporibus, cùm de Deo quidpiam cognoſcit. Quod enim longè ſupra omnem corpoream ſubſtantiam poſitum eſſe intelligitur, nec loco definiri, nec figuris quibuſcumque circumſcribi poteſt. Sed & cùm dicitur generare, non defluxu aliquo, aut abſciſſione labentem comperias. Nihil minùs. Homines ſiquidem, aut aliæ corpo-

ὅλων κρατεῖ, σωτὴρ ὢν καὶ σωτὴρ ἡμῶν. ἐπέκεινα ἢ ὥσπερ τῶν τ ἀνθρωπότητος μέτρων ἰέναι τὸν νοῦν σωφρόνως οὐκ ἐφιεὶς, ἔτω παρεδέξατο τῇ πίστει καὶ ὁ θεσπέσιος Μωσῆς. θεὸς γὰρ λέγοντος, λάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ· ἐγὼ ἐρῶ πρὸς αὐτὰς· κύριος ὁ θεὸς τῶν πατέρων ὑμῶν ἀπέσταλκέ με πρὸς ὑμᾶς. διεπιστάνετο, λέγων· ἰδὰ ἐγὼ πορεύομαι πρὸς τὰς υἱὰς Ἰσραὴλ, καὶ ἐρῶ πρὸς αὐτὰς, ὅτι προσκέκληται κύριος ὑμᾶς· ἀλλ' ἐρωτήσουσί με, φησὶ, τί ὄνομα αὐτῷ· τί ἐρῶ πρὸς αὐτὰς; καὶ τί πρὸς ταῦτα θεός; τάδε ἐρεῖς τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ· ὁ ὢν ἀπέσταλκέ με πρὸς ὑμᾶς. ἕτό μὰ ἐστὶ τὸ ὄνομα, καὶ μνημόσυνον αἰώνιον γενεῶν γενεᾶς· ἴδιον γὰρ τὸ εἶναι καὶ ὑπάρχειν ἀεὶ τῷ κατὰ φύσιν θεῷ. τὸ δ' ὂν καὶ ὑπάρχον, ἀνάρχως τε καὶ ἀκαταλήκτως, καὶ τ σὺν πεποιῆσθαι διαφόρως μολυσμὸν· καὶ ὅτι μὴ παρ' ἕτερα τῶν ὑπαρξιν ἔχει, αὐτὸ δι' ἑαυτῦ μαρτυρήσεται. ἔστι γὰρ ἄκτιστος, καὶ ἀγέννητος ὁ θεὸς καὶ πατὴρ, συμφυᾶ καὶ σωαίδιον ἔχων τ σὺν τ οὐσίας αὐτῦ γέννημα ἐξ αὐτῦ· δι' ὃ καὶ ἐποίησε δι' αἰῶνας· καὶ τοῖς σὺν ὅσι ποτὲ τ εἰς τὸ εἶναι δωρεᾶται πάροδον. καὶ ζωογονεῖ μὲν ἅπαντα, ὅσα σωάρεσι τ ζῆν δεκτικά. φωτὶ δὲ τῷ θείῳ καὶ νοητῷ καταλαμπύνει σάλιν τὰ φωτὸς ἀπόδεα. καὶ τᾶτο εἰδὼς ὁ διδάσκων ὁ θεῖος ἡμῖν ἀναμέλπει Δαβίδ, πρὸς τ τ ὅλων πατέρα θεὸν· ὡς ἐπλήθυνας τὸ ἔλεός σε ὁ θεός, οἱ δὲ υἱοὶ τ ἀνθρώπων ἐν σκέπῃ τ πτερύγων σε ἐλπιοῦσι. μεθυσθήσονται ἀπὸ πιότητος οἴκε σε· καὶ τ χειμάρρουν τ τρυφῆς σε ποτιεῖς αὐτὰς· ὅτι παρά σε πηγὴ ζωῆς, καὶ ἐν τῷ φωτί σε ὀψόμεθα φῶς. καὶ μὲν ὁ σοφώτατος Ἰωάννης, ἦν, ἔφασκε, τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τ κόσμον· ἔστι γάρ ἐστιν ὁ μονογενὴς τ θεῦ καὶ πατρὸς οὐσίας ἀπαράλλακτος χαρακτὴρ, ὅλον ἔχων ἐν ἰδίῳ κάλλει τ γεννήτορα· καὶ ἐξ ὧν ἐστιν αὐτὸς, τῷ τοῦ πέμποντος φύσιν ἄριστα ζωγραφῶν. τοιγάρτοι καὶ ἔφασκεν· ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστι. πατέρα δὲ ὅταν ἀκούσῃς, καὶ υἱὸν, ἀναχώρει σωμάτων· καὶ τ περὶ τᾶτων ἐννοίας ἀποδραμὼν, φρόνησον ἃ δεῖ· σωές τε, ὅτι ἀ περί του τῶν ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ λόγος ἡμῖν εἰς τὸ παρὸν ἀσώματόν τι καὶ ὑπερκόσμιον ἡ τῶν ὅλων καταχρίσαι φύσις. σὺν ἔξιτω σωμάτων ὁ νῦς, ὅταν τι μανθάνῃ περὶ θεοῦ. τὸ δὲ οὐσίας ἀπάσης σωματικῆς ἐπέκεινά τε, καὶ ἀνωτάτω νοούμενον, ὅτ' ἂν εἴη τόπῳ περιληπτὸν, ὅτε μὲν ταῖς τῶν σχημάτων ἰδέαις ὑποκείμενον· ἀλλὰ καὶ ὅταν λέγηται γεννᾶν, σὺν ἀποῤῥοίαις τισὶν ἢ ἀποτομαῖς ὑποπίπτον ἀλώσεται· πολλοῦ γε καὶ δεῖ. ἄνθρωποι μὲν γὰρ, ἤγεν ἕτερόν τι τῶν ὑπὸ σω-

† puto μέν τις.

† ἄλλ. γνώσεως.

† ἄλλ. ὅσπερ.

† ἄλλ. πεφυτευμένης.

† ἄλλ. ἀληθές.

σωμάτων ζώων ἵκτυσιν ἐξ ἑαυτῶν· καὶ πρόοδολαῖς ἑαυτῶν εἰς ἕτερον ἰδικῶς ἔχει τὰ ἐξ ἑαυτῶν γεννήματα, ὁ γε μὲν ἀσώματος, καὶ ἀπάσης ἐννοίας τὸ ἐν ἡμῖν ἐπέκεινα θεὸς, ἵκτει, μὴ μεριζόμενος· γεννᾷ, μὴ τεμνόμενος· ἀλλ' εἴ † μέ τις βούλοιτο τὸν τῆς γεννήσεως τῆς θείας ἀφηγήσασθαι τρόπον, ἔροιτο πρῶτον. πῶς ἔν ἡ θεία γεννήκε φύσις, ἅδεν ἐρυθριάσας, ἐρῶ. καὶ πῶς σοι νοῆσαι τὰ ὑπὲρ νοῦν; ἢ ποῖος ἂν ἡμῶν διερμηνεύσαι λόγος τὰ ὑπὲρ λόγον; ὁ μὲν γὰρ μακάριος γράφει Παῦλος· ἡ εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν φρουρήσει τὰς καρδίας ὑμῶν. ἀνέκφραστα ὄντα πάντελῶς τὰ τοιαῦτα δεικνὺς καὶ ὁ σοφώτατος ἔφη Σολομών· δόξα κυρίου κρύπτει λόγον. ὅπου γὰρ καὶ αὐτοὺς οὐκ ἁγίους ἀγγέλους, καίτοι τοσοῦτον ὄντας ὑπὲρ ἡμᾶς, ὁ τῆς τοῦ γεννήσεως τρόπος διαλανθάνει, ἀναπείθει λέγων ὁ μακάριος Ἡσαΐας, τὴν γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγήσεται; σαφέστερον ἢ πάλιν ὁ προφήτης Ἀβακούμ, ἐξηγούμενος λέγων· ἐκάλυψεν οὐρανοὺς ἡ ἀρετὴ αὐτοῦ. τί γὰρ ἂν βούλοιτο δηλοῦν τοῦτο, καὶ αὐτοὺς καλύψαι οὐρανοὺς τὴν ἀρετὴν τοῦ υἱοῦ· εἰ μὴ ὅτι καὶ μείζων ἐστὶ καὶ αὐτῆς τῆς ἄνω πληθύος, καὶ τῶν ἁγίων ταγμάτων ὁ περὶ αὐτοῦ λόγος. οὐκοῦν ἄῤῥητος μὲν ἁπάσῃ τῇ κλίσει, καὶ ἀπροσδιόνητος παντελῶς ἡ τοῦ Χριστοῦ γέννησις. ἐσόμεθα δὴ ταῖς θείαις γραφαῖς, καθάπερ ἐν ἐσόπτρῳ, καὶ αἰνίγματι βλέποντες, καὶ γεννηθῆναί φαμεν, καὶ συνυπάρχειν αὐτὸν ἀϊδίως, κατὰ τοιούσδε τινὰς τρόπους· καὶ μικρὰ μὲν οἶσθ' ὅτι τὰ ὑποδείγματα, καὶ ἃ διαρκῶς ἡμῖν ὅπως ἔχει τοῦ θεοῦ φύσιν, καὶ τὸν τῆς † γεννήσεως τρόπον κατασημῆναι δυνάμενα. ἐννοεῖν δὲ ἀκόλουθον, ὡς ἅδεν ἐστὶν ἐν τοῖς γεγονόσιν, † ὅπερ ἂν τις ἴδοι τῆς τοῦ θεοῦ δόξης ἐκ ἠπιῶμενον· οὐκοῦν καθάπερ τινὰ τύπον αἰσθητὸν τοῖς θεωρήμασι προϋποτιθέντες τὸ ὑποδείγμα, ὅπῃ τὸ ἀσυγκρίτως ὑπερτερούν ἀναθρώσκωμεν. καὶ ὡς ἔνι μάλιστα καλῶς, κατά γε τὸ ἐφικτόν. ἐπὶ αὐτὸ τῆς θείας φύσεως ἰόντες τὸ καλὸν, ἐννοῶμεν, ὅτι ὁ λόγος μὲν ὁ ἀνθρώπινος· καὶ μὲν καὶ τὸ εἶδος ὅπερ ἂν ἐννοοῖτο τυχὸν σώμασιν ἐνυπάρχειν, ἀνύπαρκτά τε ἐστι, καὶ ἀδαμόθεν ἰδίως ὑφεστηκότα· τὸ δὲ θεῖόν τε καὶ ὑπερηθάσμιον γέννημα, τουτέστιν ὁ υἱὸς ὑφέστηκεν, ἰδικῶς γεννηθεὶς ἐκ πατρὸς τοῦ ἀγεννήτως ὑφεστηκότος. θορυβείτω δὲ μηδένα τῆς λέξεως ἡ διαφορά. ἀκόλουθα γὰρ δὴ πάσχομεν τοῖς τινων εἰκαιοβουλίας, τὰ ἀπὸ καρδίας αὐτῶν λαλούντων, καὶ οὐκ ἀπὸ στόματος κυρίου, καθὰ τὸ γεγραμμένον· οἷς ἀκόλουθον ἀποφθέγξασθαι καὶ εἰπεῖν· ἐκνήψατε οἱ μεθύοντες ἐξ οἴνου αὐτῶν. ἢ τάχα πως μᾶλλον ἂν καὶ ὡς † ἀληθῶς εἰπεῖν,

† puto μέν τις.

† ἄλλ. γνώσεως.

† ἄλλ. ὅπερ.

† ἄλλ. πεπροϋποτιθέντες.

† ἄλλ. ἀληθές.

ratæ animantes, pariunt ex seipsis, earumque propriũ est, vt iaculatæ semen in alium suos fœtus gignant. Qui verò incorporeus est, ac cogitationẽ omnem nostram superat Deus, parit non partitus, generat hõ diuisus. Quod siquis à me velit modum diuinæ generationis edisseri, atque accedens roget, Quemnam igitur generationis modum diuina retinuit natura? nihil erubescens dicam, Et quænam tibi mens, ea quæ supra mentem sunt assequetur? aut quæ nobis oratio ea quæ omnem dicendi facultatem superant, explicabit? Nam beatus quidem Paulus ita scribit: *Pax Christi quæ exuperat omnem sensum, custodiat corda vestra.* Philip. 4. 7. Inexplicabilia verò penitus eiusmodi esse ostendens, sapientissimus quoque Salomon ait, *Gloria Domini celat sermonẽ.* Prou. 25. 2. Quin ab ipsis quoque sanctis angelis quamuis tanto supra nos interuallo emineãt, Filij Dei generationis modum ignorari beatus Isaias docet his verbis, *Generationẽ eius quis enarrabit?* Isaiæ 53. 8. & adhuc certiùs Abacuc propheta indicat, dicens, *Operuit cælos virtus eius.* Quid enim Abac. 3. 3. hoc sibi velit, ipsos quoque cælos filij virtute coopertos fuisse, nisi vt maiorem illum esse significet, quàm vt ipsius supernæ multitudinis, ac sanctorũ ordinum sermone explicari queat? Igitur Christi generationẽ nullã creata res omnino aut dicendo, aut cogitando assequi possit. Sed sanctarum Scripturarum vestigiis insistentes, & velut in speculo & ænigmate contemplantes, & genitum esse dicimus, & existere ipsum Patri coæternum, quibusdam sanè modis, & exemplis, sat scio, non aptissimis, quæq; haud satis apositè nobis Dei naturam, quo pacto se habeat, ac generationis modum valeant indicare. Illud autem consequens est vt intelligamus, nihil esse in rebus creatis, quod non à diuina gloria superari quiuis animaduertat. Igitur veluti formam sensilem speculationibus subijcientes exemplum, ad id quod supra omnẽ comparationem positum est progrediamur, & ad ipsam diuinæ naturæ pulchritudinem, quoad licet pro viribus accedentes, cogitemus, rationem quidem humanam, etsi forma, quã fortè intelligit, corporibus inexistat, non suam tamen habere existentiã, aut vllibi eam propriè subsistere: diuinam verò, cælestemque prolem, hoc est, Filium, subsistere, propriè genitũ ex ingenito Patre subsistente. Neminem porro dictionum hæc differentia conturbet. Nec enim quorumdam stoliditatem admittimus ex corde suo loquentium, non ex ore Domini, quemadmodũ scriptum est: quos proinde ita meritò compellabimus, *Expergiscimini qui ebrij estis à vino vestro.* Vel Ioel. 1. 5. sic fortè, & quidem verius de ipsis dicemus,

Quæ apud ipsos sunt minimè cognoscentes,
Psal. 74. 6. extollunt in altum cornu, & *loquuntur aduersus Deum iniquitatem*, vt ipse nobis diuinus occinit Dauid. Conglobantes enim temere humanarum mentium inuenta, ac strigosis veluti quibusdam disceptationibus *telam araneæ texentes*, vt scriptum est, simpliciorum animos, per nefas, tanquam suam prædam abripiunt, atque ad errorem traductos in interitus voraginem præcipites agunt. Audiant itaque Scripturam diuinitus inspiratam clamantē:
Ioan. 3. 31. *Non est hæc sapientia de sursum descendēs*, sed terrena, animalis, diabolica. Quid enim illud quoq; infelices aiunt, quo etiam Filium à Patre Deo, ne illi sit consubstātialis, quantum in ipsis est, abstrahunt? Quî potest, inquiunt, cum ingenito Patre, idem secundùm naturam esse genitus Filius? Plurimum nempe est inter voces discrimen. Nam ego quidē ad hoc confestim responderim, diuersum esse proculdubio quod nobis verbis hisce significatur, non ex eo tamen Filium à sua cum Deo Patre consubstātialitate segregari. Nec enim vlla ratio nos veluti necessariò confiteri cogit, alterius esse omnino naturæ quod gignitur ab eo qui generat: sed quod genitū esse admiseris, vera generationis ratione seruata, eiusdem naturæ cum eo qui genuit, eiq; consubstantiale esse fatendum est. Si namq; Pater reuera genuit, quod ipsi quoq; ita se habere aduersarij confitentur, quanam ratione obsecro, & ab eo diuersus, & alterius cuiusdam naturę fuerit, qui ex ipso secundùm naturam Filius effulsit? Deprehēderetur enim, si res ita se habeat quemadmodum illi blaterantes loquuntur, id passà esse diuina natura, quod ne ipsa quidem creata pati sustinuisset. Homo siquidem ab homine gignitur, & quæcunq; generandi facultate prædita sunt, eiusdem omnino cum ipsis speciei, & eiusdē substantię suos fœtus proferunt; neq; aut homo equum pepererit, aut equus canem. Cùm verò supra omnia quæ apud nos sunt, longè Deus & Pater excellat, in hoc quoq; procul dubio superior erit, suumq; sibi consubstantialem Filium habere intelligetur, nec patietur vllo modo, quod ipsa quoq; creata natura pati erubescat. Nam si cùm initio vniuersa constitueret, optimum esse duxit, vt res creatæ omnes consubstantialē sibi prolem suam haberent, quid ita, cùm non eodem modo ipse se habeat, seipsum pulcherrimis rebus priuatum velit? Quòd si hoc absurdum est cogitare, aut dicere, & ipsi cuncta quæ excellunt adiuncta esse consentaneum est, certè hoc quoque aderit. Quòd si reuerà Deum nullatenus genuisse arbitrantur, quid hanc dictionum varietatē veluti necessariam ob-

τὸ καθ' † ἑαυτὰς δ' γινώσκοντες, ἐπαίρουσι μὲν εἰς ὕψος τὸ κέρας· λαλοῦσι δὲ κατὰ τοῦ θεοῦ ἀδικίαν, ὡς καὶ † αὐτὸς ἡμῖν ὁ θεῖος ἀναμέλπει Δαβίδ. σωρεύοντες γὰρ ἀσυνέτως τὰ ἐξ ἀνθρωπίνων ἐννοιῶν ῥήματα, καὶ ἰχνοῖς ὥσπερ τισὶ διαλογισμοῖς, ἰσὸν ἀράχνης ὑφαίνοντες, κατὰ τὸ γεγραμμένον, τὰς τῶν ἀπλουστέρων ψυχὰς ἀνοσίως καταλῃζονται, μεταπηγέντες εἰς πλάνησιν, καὶ τοῖς τῆς ἀπωλείας ἐνίεντες βόθροις. ἀκουέτωσαν τοιγαροῦν τῆς θεοπνεύστου βοώσης γραφῆς. οὐκ ἔστιν ἡ σοφία αὕτη ἄνωθεν κατερχομένη, ἀλλ' ἐπίγειος, ψυχικὴ, δαιμονιώδης. τί γὰρ δὴ καί φασιν οἱ βλάσφημοι τὸ πρὸς πατέρα θεὸν ὁμοουσιότητος, τὸ ὄσον ἐφ' ἑαυτοῖς ἐξέλκοντες τὸν υἱόν. ἢ πῶς ἂν δυνατὸν τῷ ἀγεννήτῳ πατρὶ ταυτὸν εἶναι κατὰ φύσιν τὸ γεννητόν; πολλὴ γὰρ † ἐστι μεταξὺ τῶν λέξεων ἡ διαφορά. φαίην γὰρ ἔγωγε πρὸς τοῦτο δῆτα· ὅτι διάφορον μὲν ὁμολογουμένως τὸ ἐκ τῶν λέξεων ἡμῖν ὑποδηλούμενον· ἀ μὴν κἀποτεμεῖν τὸ πρὸς τὸ πατέρα θεὸν ὁμοουσιότητος τὸν υἱόν. ἀδεὴς γὰρ ἡμᾶς † ἀναπείθει λόγος, καθάπερ ἐξ ἀνάγκης ὁμολογεῖν ἑτεροφυὲς εἶναι πάντως τοῦ γεννῶντος τὸ γεννώμενον· ἀλλ' ἐς ἂν ὅλως γεγεννῆσθαι πιστεύηται, κατά γε τὴν ἀληθῆ τῆς γεννήσεως τρόπον, ὁμοφυὲς ἔσται, καὶ ὁμοούσιον τῷ γεγεννηκότι. εἰ μὲν δὴ κατὰ τὸ ἀληθὲς γεγέννηκεν ὁ πατήρ, ἅτε τε ἔχειν καὶ αὐτὸν τὸν τοῦ θεοῦ χαρακτῆρα ὁμολογεῖσι φύσιν, κατά τινα δὴ τρόπον ὀφειλέτης τε ἔσται καὶ ἑτερογενὴς ὁ ἐξ αὐτοῦ κατὰ φύσιν ἀναλάμψας υἱὸς, ἐλεγχθήσεται γὰρ, εἴπερ ἅτερος ἔχοι, καθάπερ ἐκεῖνοι ληρῶντες φασιν, ἡ θεία παθητὸν φύσις, ὃ μὴ ἂν αὐτὴ παθεῖν ἡ † φύσις ἠνέσχετο. ἀνθρωπος γὰρ ἄνθρωπου γέννημα· καὶ μὴν ἕκαστον τῶν ὅσα τὸν τοῦ διπλασιασμοῦ γονὰς παρεδέξατο νόμον, ὁμοειδῆ τε, καὶ † ὁμοούσιον, πάντως ἕξει τὰ ἐξ ἑαυτῶν· καὶ ἵππος ἂν ἀνθρώπου ἵππον, ἢ κύων ἂν ἵππου κύνα ἀποτέκοι. ἐπειδὴ δὲ πολὺ τῶν καθ' ἡμᾶς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ ἐν ἀμείνοσιν, ὑπερκείσεται δήπου καὶ κατὰ τοῦτο, καὶ ὁμοούσιον ἑαυτῷ τὸν ἴδιον ἔχων γόνον νοηθήσεται· πάθοι γὰρ ἂν ἀδαμῶς, ὃ καὶ † αὐτὴ τῶν γεννητῶν ἡ φύσις παθεῖν αἰσχύνεται. εἰ μὲν οὖν ἄρα ἔχειν ἐδοκίμασεν ἐν ἀρχαῖς τὰ πάντα δημιουργῶν, τὸ δεῖν ἕκαστον τῶν πεποιημένων ὁμοούσιον ἑαυτῷ τὸ ἐξ αὐτοῦ γινόμενον ἔχειν, τί τῶν καλλίστων ἑαυτὸν ἀποστερεῖ, μὴ ἅτερος ἔχων αὐτός. εἰ δὲ τοῦτο ἄτοπον νοεῖν, ἢ φράσαι, πάντα γὰρ αὖτῳ μετεῖναι πρέπει τὰ ἐξαίρετα, πρόσεστι δήπου καὶ τοῦτο. εἰ δὲ οἴονται κατὰ ἀλήθειαν ὁ γεγεννηκέναι τὸν θεὸν, τί τὸ τῶν λέξεων διάφορον ὡς ἀναγκαῖον προλέγουσι,

† fort. ,, ἑαυτούς.
,, † ἄλλ. αὐτοί.
† ἄλλ. ὅσα.
† ἄλλ. ἀκαθάπερ ἐξ ἀνάγκης ὁμολογεῖν ἑτεροφυὲς ναπείσοι.
† ἄλλ. κτίσις.
† ἄλλ. ὁμόσια.
† ἄλλ. αὐτὸ

† puto ἐρευνητή. ἄλλ. ἐραννητή.
† ἄλλ. ὁμπέμποντες.
† ἄλλ. δι' αὐτῶν πατέρες.

νυσι, καὶ ϖῶς λύειν ἐπιχειρῶσι τὸ ἓν γνωμάτων δόξαν, ἑτεροφυὲς εἶναι λέγοντες αὐτὸ ϖῶς τὸ ἀγέννητος ὄντα ϖατέρα· εἰ γὰρ μὴ γεγέννηκεν ὅλως ὁ θεὸς καὶ ϖατὴρ, οὐδὲ γέννητος ἔτι κατ' αὐτὸς ἐστιν ὁ υἱός. ϖόκεν λελύσθω τὸ ζήτημα, καὶ ϖαυέσθωσαν ἡμῖν ἐπιτειχίζοντες ὡς ἄμαχον ϖρόβλημα τῶν λέξεων τὸ διαφοράν· καὶ εἰ μὴ γεγέννηκεν ὁ ϖατὴρ, διδασκόντων αὐτοὶ τὶς ἄρα ἐστὶν ὁ μονογενὴς, ϖερὶ ὃ φησιν ὁ θεὸς καὶ ϖατὴρ· ἐκ γαστρὸς ϖρὸ ἑωσφόρου ἐγέννησά σε. φησὶ γὰρ τὸ ἐκ γαστρὸς· ϖεποίηται γὰρ ὡς ἐϖ' ἀνθρώϖων ὁ ϖερὶ τούτων λόγος· ἵν' ἐκ τῶν καθ' ἡμᾶς τὸ ὑϖὲρ ἡμᾶς ἐννοήσαντες, ἐξ αὐτῆς γεγεννῆσθαι τὸ ἐκ ϖατρὸς οὐσίας, ϖιστεύωμεν τὸν υἱόν. θαυμάζω ἔγωγε ὅϖως, καί τοι ϖικροὺς ὄντας λίαν, καὶ ὡς οἴονται σοφοὺς, κἀκεῖνο διέλαθεν. ὁ μὲν γὰρ θεσπέσιος Παῦλος, καί τοι τῶν θείων ἡμῖν μυστηρίων ταμείας ὑϖάρχων, καὶ εἰς τοῦτο κεχειροτονημένος· ἀφωρίσθη γὰρ εἰς εὐαγγέλιον θεοῦ, δεικνύων ὅτι ϖρῶτός τε καὶ μόνος, καὶ ἀληθῶς ϖατὴρ ὁ θεὸς, καθ' ὁμοιότητα τοῦ ϖρὸς αὐτὸν τὸ γεγονέναι ϖαρ' αὐτοῦ τῆ τοῦ ϖατρὸς κλήσει τετίμηται, γράφει ϖερὶ αὐτοῦ· ἐξ οὗ ϖᾶσα ϖατριὰ ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐϖὶ γῆς ὀνομάζεται. οἱ δὲ ἀκριβεῖς τὸν ὑϖὲρ νοῦν καὶ λόγον † ἐνδυνηταὶ, τὸν μὲν τῶν ὅλων ϖατέρα θεὸν, τῶν ἰδίων † ἀϖοϖέμποντες ἀγαθῶν, ὃ γεγεννηκέναι φασὶ κατὰ ἀλήθειαν τὸν υἱὸν, ψευδώνυμον δὲ ϖατέρα ὑϖάρχειν εἰκαιοίητον ἔχοντα τὸν μονογενῆ. ϖόκεν ὦ βέλτιστοι φαίη τις ἂν αὐτοῖς καὶ μάλα εἰκότως. εἰ μὴ φύσει ἡ ἀληθείᾳ ϖατήρ ἐστιν ὁ θεὸς, καὶ εἰ μὴ γεγέννηκεν ἐξ ἑαυτοῦ, τουτέστιν ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ τὸν ἴδιον υἱὸν· ἡμεῖς δὲ ἐσμὲν κατὰ ἀλήθειαν ϖατέρες, ἐξ ἑαυτῶν ἔχοντες τὰ ἴδια τέκνα, ϖῶς ἐϖὶ ϖαρ' αὐτῷ ϖᾶσι ϖατριὰ, κατὰ τὸ γεγραμμένον; καθ' ὁμοιότητα γὰρ αὐτὸς τὸ ϖρὸς ἡμᾶς κέκληται ϖατὴρ, ἡ ἐχ ἡμεῖς ἔτι † δι' αὐτῷ ϖατέρες. ἅϖας γὰρ εἰμφῆ καὶ μάλα ὀρθῶς ἀναγκάσει λόγος, τὰς δι' ἐναντίας ἢ ἐχ ἑκόντας εἰϖεῖν, ὡς ἀεί ϖως ἐστὶ. δεύτερον μὲν ἓ φύσει τὸ κατὰ θέσιν· νεώτερον δὲ ἓ κατὰ ἀλήθειαν τὸ κατὰ μίμησιν καὶ ὁμοιότητα τὸ ϖρὸς αὐτό. ϖρῶτοι τοιγαροῦν ἡμεῖς μὲν ϖατέρες, οἱ φύσει τοῦτο δὲ ἀληθείᾳ διὰ ϖαραγμάτων ὁρώμενοι· δεύτερος δὲ ἐϖ' ἡμᾶς καθ' ὁμοιότητά τε καὶ μίμησιν ὁ θεός, εἶτα ϖῶς ἐϖὶ ϖᾶσι ϖατριὰ ϖαρ' αὐτῷ λοιϖὸν ἐν οὐρανῷ καὶ ἐϖὶ γῆς ὀνομάζεται; ἀλλ' ἃ τῶν ἐκείνων ἀθυροglωττίαις, ταῖς ἓ τῶν ἁγίων ϖροσεκτέον φωναῖς. ϖόκεν ψευδομαθήσει μὲν ἁδαμῶς ὁ θεσπέσιος Παῦλος· ϖρῶτος ἓ δὲ ἀληθῶς ϖατὴρ ὁ θεὸς δηλονότι, ὃ ὁμοούσιον ἔχει τὸν ἐξ αὐτοῦ γεννηθέντα υἱὸν· τοῦτο γὰρ ὁ τῆς ἀληθοῦς γεννήσεως καθασημαίνει τρόπος. ἀλλ' ἴσως ἡμῖν ἕτερος ἀνεξάγονται λογισμὸς, καὶ ϖροβλήσει

† puto ἐρευνητή. ἄλλ. ἐρανητή.

† ἄλλ. ἐκπέμποντες.

† ἄλλ. δι' αὐτῶν ϖατέρες.

tendunt, ac genitæ prolis gloriam euertere conantur, diuersæ ipsum naturæ ab ingenito Patre esse affirmantes? Si namq; nullo modo genuit Deus & Pater, nullus etiam est ex illorum sententia genitus Filius. Sit igitur soluta quæstio, desinantque nobis, tanquam problema inexpugnabile, vocum discrimen obijcere: ac siquidē non genuit Pater, doceant ipsi quisnam vnigenitus ille sit, de quo Deus & Pater ait: *Ex vtero ante luciferum genui te. Ex vtero*, inquit: nam veluti de hominibus sermo esset, ita hæc est habita oratio, vt ex ijs quæ fiunt apud nos, quæ supra nos sunt intelligētes, Filium ex ipsamet Patris substantia genitum esse credamus. Miror autem quo modo tam acutos homines, & vt sibi quidem videntur, sapientes, illud quoque latere potuerit. Diuinus enim Paulus, & quidem cælestia nobis mysteria quàm optimè edoctus, atque ad eam rem potissimùm delectus, segregatus nempe in Euangelium Dei, primum, solum, atque ex vero Patrem Deum esse, ductaq; ab ipso similitudine res creatas Patris appellatione honestatas fuisse declarans, ita de ipso scribit: *Ex quo omnis paternitas in cælo & in terra nominatur.* Hi verò eorum quæ supra mentē ac rationem sunt, seduli indagatores parentē omnium rerum Deum, de possessione bonorum suorum deijcientes, nullum ex vero Filium genuisse asserunt, Patremq; falsò nominari, quippe qui supposititicium Vnigenitum habeat. Igitur, ô optimi, meritissimò ad illos quispiam dixerit, Si Deus non est natura, nec verè Pater, neque suum ex se, hoc est, ex sua substantia Filium progenuit, nos autē reuera patres sumus, proprioq; ex nobis genitos liberos habemus, quo modo iam *ex ipso omnis paternitas*, vt scriptum est? Nempe similitudine à nobis ducta vocatus est Pater, non ex ipso nos adhuc patres nominati sumus. Ratio enim quæcunq;, arbitror, id quod semper ita est aduersarios vel inuitos fateri coget; nimirum posterius esse eo quod natura est, id quod est secundùm positionem, & eo quod reuera tale est, id quod illius imitatione, ac similitudine tale factum est. Primi nos itaque patres, qui tales natura, veritate, ac rebus ipsis conspicimur, secundus autem ac posterior, similitudine & imitatione nostri Deus. At quo pacto adhuc omnis ex ipso paternitas quæ in cælo & quæ in terra nominatur? Proinde non horum garrulitati, sed Sanctorum vocibus auscultandū est. Nihil vsquam mentietur diuinus Paulus, primusque & verè Pater, Deus videlicet, habet consubstantialem ex ipso genitum Filium; hoc etenim veræ generationis modus requirit. Sed fortè alias nobis ratiocinationes obijcient, & crimina

Psal. 109. 3.

Ephes. 3. 15.

ibidem.

crimi-

nibus adnectentes, vt scriptum est, Dei & Patris essentiam significare Ingenitum dicent, Vnigeniti verò, Genitum: non tamen natura simile esse Genito Ingenitum. Ego verò, dilecti, stuporis eiusmodi hominibus insiti magnitudinem admiratus sum. Ostendam verò paucis quæ dicunt, ac de quibus affirmant, eos penitus ignorare. Si enim nec Ingeniti vox, dum de Deo & Patre dicitur, genitum nõ esse significat, neq; Geniti Filio attributa genitũ esse declarat, sed vtraq; vox, vt aiunt, essentiæ significatiua est, vndenam hi Patris ac Filij discrimẽ didicere? Cùm enim voces illæ nihil aliud significent quàm substantiam, quis eis scilicet indicauit, alienũ esse à Patre Filium, secundùm identitatem in substantia nulla prorsus ei ratione copulatum? Igitur si nec Ingeniti dictione non genitum fuisse, nec fuisse genitũ Geniti voce significari volunt, sed essentiam vtraq; indicari, cùm nullum ex eo discrimen dignoscatur, quonã ex capite diuersitas apparebit? Substãtiæ enim, si inuicem comparẽtur, quà substantiæ solùm esse intelligũtur, nihil habebunt inter se contrarium. Quid ergo vetat Filium secundùm substantiã Patri similem esse, si inuicem minimè opponuntur quæ hisce dictionibus significantur? Quoniam verò renuentes ambulare in simplicitate, atq; omissis quæstionibus credere, Græcorũ sapientibus se adiungunt, indeq; contra nos armati prodeunt, instar superbi Golię, & in synagogam Domini, quemadmodũ & illi, probra iaciunt; age nos quoq; à terrena sapientia, & tortuosis syllogismorum ambagibus expediamus, dicentes
1.Reg.17.10 cum beato Dauide, *Non assueni his*; ac tanquam virgam virtutis habentes Christum, lapidemq; electum, in animo, velut in pera gestantes, congrediamur cum efferatis. Et quidem modicum ab Ecclesiastica simplicitate, quia sic vsus est, recedẽtes, in quibus sese fortes & inexpugnabiles putant, dementię conuincamus, vt neque diuinarum rerum cognitione instructi, nec externa sapiẽtia, vt oportet, imbuti, meritò audiant: *Vsquequo claudicatis vtroq; poplite vestro? vel Baal, Baal, vel Deo, Deo.* Nam eos quidem imperitè affirmare, Ingenitum essentiæ significatiuum esse, vel ex hoc facilè intelligi potest, (liceat autem mihi per vos breuiter quædam ex ijs, quæ à multis in philosophia tractata sunt afferre.) Audiui definitiones esse, & ab illis nominari, per quas rerum essentię significantur, videnturq; definitiones contexi ab eis ex genere, & differentia, vel differentijs. Ac genus quidem esse aiunt, essentiam seorsim significatam, vt exempli causa, animal; differẽtiam verò, sermonem, quo animal, quale sit, rationis par-
3.Reg.18.21.

ἁμαρτίας ἐφ' ἁμαρτίαις κατὰ τὸ γεγραμμένον, τ̃ μὲν θ̃ θεὸν καὶ πατρὸς οὐσίας εἶναι σημαντικὸν τὸ ἀγέννητον ἐρᾶσι· τ̃ δὲ μονογενῆ, τὸ γεννητόν· ὅμοιον δὲ οὐκ εἶναι κατὰ τ̃ φύσιν τῷ γεννητῷ, τὸ ἀγέννητον. ἐγὼ δὲ, ἀγαπητοὶ, πεφώνακα μᾶλλον τ̃ ἐνόντος αὐτοῖς ἀποπληξίας τὸ μέγεθος· ὀλιγιδεί̃ξω δὲ οὐκ εἰς μακρὰν μὴ εἰδότας ἀλέγοντι, μήτε ὧν τίνων διαβεβαιοῦνται. εἰ γὰρ μήτε τὸ ἀγέννητον ὅλῃ θεῷ καὶ πατρὸς τὸ μηδὲν γεννηθῆναι σημαίνει· μήτε μὴν τὸ γεννητὸν ἐφ' ᾧ̃ τὸ γεννηθῆναι δηλοῖ, ἀλλ' οὐσιῶν εἶναι σημαντικὰ τὰ ὀνόματα φασι. πόθεν ἄρα μεμαθήκασι δ̃ ᾧ̃ τ̃ πρὸς τ̃ πατέρα διαφορὰν; σημαίνοντος γὰρ ἕτερον οὐδὲν τ̃ λέξεως· ἢ ὅτι μόνον οὐσία ἐστὶ, τίς ἄρα διαμεμίμυκεν; ὡς ἔστιν ὁ θεὸς θ̃ πατρὸς ὁ υἱὸς κατὰ τὸ ἐν οὐσίᾳ ταὐτὸν, κατ' οὐδένα τρόπον αὖπω συναπόμνυσι· οὐκοῦν εἰ μὴ βέλοι νοεῖν, δ̃ μὴ γεννηθῆναι, σημαντικὸν τὸ ἀγέννητον· μήτε μὴν δ̃ γεννηθῆναι, τὸ γεννητὸν· ἀλλ' οὐσίας ἀπλῶς ἀμφότερα, μηδεμιᾶς ἐντεῦθεν ὁρωμένης διαφορᾶς, πόθεν ἡ ἑτερότης ἕξει † διαφανής; οὐσία γὰρ ὡς πρὸς οὐσίαν, καθ' μόνον οὐσίαν νοου̃ντα οὐδὲν ἔξουσιν ἀλλήλαις τὸ ἐναντίον. τί ἂν ἔτι κωλύσῃ τ̃ υἱὸν ὅμοιον εἶναι κατ' οὐσίαν τῷ πατρὶ, εἰ μὴ ἀλλήλοις ἀντίκειται τὰ ἐκ τῶν λέξεων σημαινόμενα; ἐπειδὴ δ̃, ἀφέντες τὸ ἐν ἁπλότητι πολιτεύεσθαι, καὶ πιστεύειν ἀζητήτως τοῖς Ἑλλήνων λογάσιν ἑαυτοὺς πεφυσιώμεθα, κἀκεῖθεν ἡμῖν ἐξοπλίζονται κατὰ τ̃ ἀλαζόνα Γολιὰθ, ὅτω τε ἐξονειδίζουσι τῷ σωαγωγῷ κυρίῳ καθάπερ ἐκεῖνος. Φέρε καὶ ἡμεῖς, κοσμικῆς μὲν † αἰτίας καὶ πολυπλόκων συλλογισμῶν ἐαυτοὺς ἀπαλλάξωμεν, κατὰ τ̃ μακάριον λέγοντες Δαβίδ· οὐκ ἐθισμαι ἐν τούτοις· ῥάβδον δ̃ ὥσπερ δυνάμεως ἔχοντες τ̃ Χριστὸν, καὶ λίθον ἐκλεκτὸν, ὡς ἐν βραχεῖ καὶ λίῳ τῷ νῷ προσίωμεν ἀχριαίνουσι. ἐ δὴ καὶ βραχεῖ τ̃ ἐκκλησιαστικῆς ἁπλότητος· διὰ δ̃ χρείαν † ἐνθέντες, ἐν οἷς εἶναι νομίζουσι δεινοὶ κ̃ δυσάντητοι, ὡ̃ διαφρονοῦντας ἐλέγχωμεν, ἵνα μήτε τ̃ ὡ̃ θεὸν σοφίαν ἔχοντες, μήτε μὴν τ̃ ἔξω σοφίας ἐφικόμενοι κατὰ λόγον, δικαίως ἀκουσιεῖεν· ἕως πότε χωλανεῖτε ἐπ' ἀμφοτέραις τ̃ ἰγνύαις ὑμῶν; ἢ Βάαλ Βάαλ ἢ θεὸν θεῷ. ὅτι γὰρ ἀμαθῶς οὐσίας εἶναι σημαντικὸν φασι, τὸ ἀγέννητον, καὶντεῦθεν ἔστιν καταφανὲς· καί μοί τι δότε βραχὺ τ̃ ὡ̃ πολλοῖς φιλοσοφουμένων εἰπεῖν. ἐπυθόμην ὅτι ὄρος εἶναί φησί τε κ̃ ὀνομάζουσι τὰ δι' ὧν αἱ τῶν ὄντων οὐσίαι σημαίνονται· ἐ δοκεῖ οὖν ὄρος ἀναπλέκειν αὐτοῖς ἀκηβύς κ̃ διαφορᾶς ἢ διαφορῶν. γένος μὲν γὰρ εἶναί φασι τὸ σημαινόμενον ἁπλῶς οὐσίαν. οἷον φέρε εἰπεῖν τὸ ζῷον· διαφορὰν δ' αὖ τ̃ παραδείκνυσθαι λόγον, ὃ παπὴν ἂν εἴη τὸ ζῷον λογικὸν

† ἄλλ. ζῶον.

† ἄλλ. καὶ παφανὴς.

† ἄλλ. σοφίας.

† ἄλλ. ἐνθέντες.

κὴν ἡ ἄλογον· ἄνθρωπον μὲν γὰρ ἔ ἵππον, εἴ τις ὁρίσασθαι βάλοιτο, ἐρεῖ μὲν ἁπλῶς ὅτι ζῷον. ζῷον γὰρ ὁμοίως ὅτι ἄνθρωπος, καὶ ὁ ἵππος· ἐπιφέρων δὲ τῷ γένει τὴν διαφορὰν, περὶ μὲν ἀνθρώπου, πάντως ἐρεῖ, ὅτι ζῷον λογικὸν θνητόν. πρὸς δὲ ἵππου, ὅτι † τὸ χρεμετιστικόν. σκόπει εἰ τὸ ἀγέννητος ὄνομα τὴν οὐσίαν ἡμῖν ὁρίζει τοῦ θεοῦ, καὶ ὅρος δύναμιν ἡ λέξις ἔχει, ἵνα τὸ γένος ἔσῃ καὶ διαφοράν. εἶπατε πρὸς τοῦτο φασί; ἵνα τὸ ποῖον ἔσῃ γένος ὁ ἵνα τὸν πάντων θεὸς; ἢ ποίαν παρ' ἐκείνου ἐπιδέξαιτο τὴν διαφοράν; ἄλλως τε σαφῶς ἐκ ἀκολούθως αἱ οὐσίαι καλασημαίνονται· οὐκ ἀφ' ὧν οὐκ εἰσὶν, ἀλλ' ἐξ ὧν εἶναι πιστεύονται. οἷον εἴ τις ἔροιτο τί ἐστὶ πῦρ; ἀποκρίνεται καθηκόντως τὸ θερμὸν, ἔ ξηρὸν, ἔ καυστικὸν, ἃ φωτιστικόν· ἀφ' ὧν γάρ ἐστι ποιεῖται τὴν δήλωσιν. εἰ δὲ λέγοις πῦρ εἶναι τὸ μὴ ψυχρὸν, οὐκ ἀφ' ὧν ἐστιν, ἀλλ' ἐξ ὧν οὐκ ἔστι δηλοῖ. ἀπεχνὲς δὲ τοῦτο καὶ ἀλογώτατον, εἰ τοίνυν ἐπὶ θεοῦ τὸ ἀγέννητος ὄνομα, τὸ μὴ γεννηθῆναι δηλοῖ, οὐκ ἐξ ὧν ἐστιν ὁ θεὸς, ἀλλ' ἐξ ὧν οὐκ ἔστι, διαμεμένηκεν· ὅτι γὰρ μὴ γεγένηται, σημαίνει τὸ ὄνομα. πῶς δὲ κατ' αὐτὸς ὅρος δύναμιν ἡ λέξις ἔχει, ὅπως οὐσίας ἔσῃ σημαντικὸν, καὶ μᾶλλόν τινος τῆς οὐσίας πεσομένη πεπιστευμένων; ἀλλὰ ταυτὶ μὲν ἡμῖν πρὸς ἐκείνους. εἰρήσεται δὲ πρὸς ὑμᾶς ὡς ἐστιν ἀπλῶς τῆς ἐκκλησίας τὸ κήρυγμα· βεβαπτίσμεθα γὰρ εἰς πατέρα, ἔ υἱὸν, καὶ ἅγιον πνεῦμα· ὁμοούσιον δὲ εἶναι τὴν ἁγίαν τριάδα πιστεύοντες, μίαν ἐν αὐτῇ προσκυνοῦμεν θεότητα· διὸ χαρισάντες τῷ θεῷ ἔ πατρὶ, ὅτι τὸ ἡμετέρας ἕνεκα σωτηρίας, καὶ ζωῆς ἐξαπέστειλεν ἐξ ὑπερμεγέθους τὸν ἴδιον υἱὸν, γνόμενον ἐκ γυναικὸς, ἔ τὸ καθ' ἡμᾶς ὁμοίωσιν ὑποδεδυκότα, καὶ ἀληθῶς γνόμενον ἄνθρωπον, ἵνα θριαμβεύσας τὰς ἀρχὰς, ἔ τὰς ἐξουσίας τῷ ἰδίῳ σταυρῷ προσηλώσῃ, κατὰ τὸ γεγραμμένον, τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον. ἔ ἀπάσης μὲν ἡμᾶς αἰτίας ἀπηλλαγμένους, καθαρὰς ἀποφήνῃ, τὴν πάλαι πταισμάτων ἀπονίψας τὸν μολυσμόν. διακηρύξῃ δὲ ἔ τοῖς ἐν ᾅδου πνεύμασιν, ἀπειθήσασι ποτὲ, κατὰ τὸ γεγραμμένον. ὅτω δὴ λοιπὸν τὸν ἁπάντων ἐχθρὰν καταργήσῃ θάνατον, ἐγειρόμενος ἐκ νεκρῶν. καὶ μὴν καὶ τὰς ἄνω τοῖς ἐπὶ γῆς ἀναπετάσας πύλας, ἐρανῷ πολίτην εργάσηται τὸν πάλαι δραπέτην. ἥξει γὰρ ἥξει κατὰ καιρὸν, καὶ καθάπερ αὐτὸς ἔφη, συναλήψεται πάντας ἡμᾶς μεθ' αὑτοῦ τοῦ ὀρθῇ διαπεπόντας πίστει, καὶ πολιτείᾳ λελαμπρυσμένους εὐαγγελικῇ. καὶ τοῦτο εἰδότες ἀγαπητοὶ, πᾶσαν ῥύπον ἀπονιψάμενοι, καθαρίσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ· καὶ γενώμεθα οἰκτίρμονες, ὡς ὁ πατὴρ ἡμῶν ὁ ἐράνιος οἰκτίρμων ἐστὶν· ἐπαμύνοντες δὲ κατὰ δύναμιν τοῖς ἐν

† ἄλλ. ζῷον.

† ἄλλ. καὶ φανὴς.

† ἄλλ. σοφίας.

† ἄλλ. ἐκπέντες.

ticeps expérsue indicatur. Hominem enim, & equum si quis definire velit, simpliciter dicet esse animal; namq; animal est pariter homo, & equus. Adijciens verò generi differentiam, de homine quidem dicet esse animal præditum ratione, mortale: de equo verò esse hinnibile. Igitur si Ingeniti nomẽ essentiam nobis definit Dei, ac definitionis vim ea dictio obtinet, sub genere erit & differentia. Proinde quid ad hæc dicunt? cuinã subijcietur generi, qui supra res omnes existit Deus? aut quam sub illo differẽtiam admittet? Præterea verè, certò, atque ad veritatem accommodatè essentiæ significantur, non ex ijs quæ non sunt, sed ex quibus esse creduntur, veluti si quis, ignis quid sit roget, respondeas non abre, esse calidum & siccum, quodq; vrendi vim habeat & illuminandi. Ex iis nempe quæ sunt, quale sit indicatur. At si dicas ignem esse quod non est frigidum, iam non per ea quæ insunt, sed per ea quæ non sunt explicaueris: quod quidem & ab arte prorsus & à ratione alienum est. Si ergo in Deo Ingeniti nomen, genitum non esse significat, iam non ex quibus est Deus, sed ex quibus non est, constitutum fuerit. Igitur quî potest, quod ipsi aiunt, dictio illa vim habere definitionis? aut quo modo essentiam significauerit, ac non potiùs eorum aliquid, quæ adiuncta esse creduntur essentiæ? Verùm hæc nobis aduersus illos dicta sufficiant. Vobis autem dicimus, simplicẽ esse Ecclesię prædicationem: baptizati nempe sumus in Patre, Filio, & Spiritu sancto, cõsubstantialemq; sanctam Trinitatẽ credentes, vnam in ipsa diuinitatem adoramus, Deo & Patri gratias agentes, quòd causa nostræ salutis & vitæ, misit è cælo Filium suum factũ ex muliere, nostramq; indutum similitudinẽ, ac verè hominẽ factum, vt triumphans Principatus, & Potestates, suæ cruci affigeret, vt ait Scriptura, *quod contra nos erat chirographum decreti*, nosq; ab omni noxa liberatos, purgaret elutis sordibus, ab antiquis delictis. Prædicaret autẽ & *ijs qui in inferno sunt spiritibus, qui increduli fuerunt aliquando*, vt scriptum est, atque ita deinceps inimicam omnibus mortem euacuaret, excitatus à mortuis. Quin & ijs qui terram incolerent, reseratis quæ suprà sunt portis, qui fugitiuus olim fuerat, cæli ciuem efficeret. Veniet is nempe, veniet, opportuno tempore, & quemadmodũ ipse ait, assumet omnes nos secum, recta fide ornatos & Euangelica viuendi ratione conspicuos. Hoc itaque scientes dilecti, omnem eluentes maculam, mundemus nos ab omni inquinamento, efficiamurq; misericordes, quemadmodum & Pater noster cælestis misericors est, subleuantes pro viribus eos qui inopia

Coloss. 2. 14.

1. Petr. 3. 19.

premuntur, viduas & orphanos tueamur, nudos & peregrinos domi excipiamus, & vt vnico verbo absoluam, virtutũ omne genus exerceamus. Ita namq; purè omnino ieiunabimus; inchoantes sanctam quidem Quadragesimam tricesima die Februarij mensis: hebdomadã verò salutaris Paschæ, quinta mẽsis Aprilis; absoluentes autem ieiunia decima eiusdẽ mensis, extremo vespere, vt in Euangelio; solennitatẽ porro celebrantes, sequente Dominica die, vndecima eiusdem mensis Aprilis; adijcientes deinceps septem quoque hebdomadas sanctæ Pentecostes. Ita namque rursus diuinis sermonibus perfruemur in Christo Iesu Domino nostro, per quem & cum quo Patri cum sancto Spiritu, honor, gloria, & imperium, in secula seculorum. Amen.

ἐνδεία. χήρας Ϲ ὀρφανὸς ἀνακτησώμεθα· γυμνὸς ϗ ἀστέγους εἰς τ̃ οἶκον εἰσάγωμεν· Ϲ ἁπαξαπλῶς, πᾶν εἶδος ἐπιτηδεύσωμεν ἀρετῆς. ἕτω γὰρ ἕτω νηστεύσωμεν καθαρῶς· ἀρχόμενοι μὲν τ̃ ἁγίας τεσσαρακοστῆς ἀπὸ τριακάδος Ϝ Μεχὶρ μηνὸς· τ̃ ἑβδομάδος τοῦ ζωοποιοῦς πάσχα ἀπὸ πέμπτης τοῦ Φαρμοῦθι μηνὸς. καταπαύοντες μὲν τὰς νηστείας τῇ δεκάτῃ Ϝ αὐτοῦ Φαρμοῦθι μηνὸς, ἑορτάζοντες δὲ τὴν ἑορτὴν ἐπιφωσκούσῃ κυριακῇ τῇ ἑνδεκάτῃ Ϝ αὐτοῦ Φαρμοῦθι μηνὸς· σωὰπτοντες † δὲ ϗ τὰς ἑπτὰ ἑβδομάδας † ἄλλ. ἑξῆς τ̃ πεντηκοστῆς. ἕτω γὰρ ἕτω πάλιν τοῖς θείοις ἐντρυφήσομεν λόγοις, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν. δι' οὗ ϗ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι, τιμὴ Ϲ δόξα ϗ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας· Ἀμήν.

Homilia decimatertia.

PRæclarum, vt arbitror, est, ac tempus exigit, sancta nos oratione vtentes prodire in medium, sanctamq; & celeberrimam solemnitatem nostram denuntiantes ijs verbis affari: *Gratia vobis & pax à Deo Patre & Domino nostro Iesu Christo, qui dedit semetipsum pro peccatis nostris, vt eriperet nos de præsenti seculo nequam, secundùm voluntatem Dei, & Patris, cui est gloria in secula seculorum, Amen.* Insultabat nimirum olim peccatum iacentibus, nosq̃ue carnis insiti motus tyrannicè oppugnabant, cùm assiduè, fluuialis aquæ instar, in omnium animos indomita & effera voluptas illaberetur, perpetuoque vt terrena saperemus, impelleret. Ac fortè omnium imbecillitatẽ mors irridens, ac superbiæ diabolo congruentis & amicæ morbo affecta, vnà cum illo clamabat, dicens: *Totum terrarum orbem manu capiam tanquam nidum, & quasi derelicta ova tollam, & non est qui effugiat me, aut resistat mihi.* Posteaquam verò eò miseriarum res nostræ prolapsæ ac deuolutæ fuerant, ob nostras omnium calamitates propemodum in mœrorem coniectus ipsemet misericordiarum Deus, per Isaiam sic loquitur: *Ergo captiuus populus meus factus est, & multitudo mortuorum facta est, eò quòd non cognouerunt ipsi Dominum, & dilatauit infernus animam suam, & aperuit os suum, vt non cesset. Sed etsi mors prævalens saginata est: abstulit tamen Deus omnem lacrymam ab omni facie: opprobrium populi abstulit ab vniuersa terra.* Cùm enim ad errorem atque inobedientiam deflexissemus, nosq̃ue à vita legibus congruente carnis cupiditas abduxisset, cachinnantẽ in nos, & conuiciantem quadruplatorẽ Satanam, ac peruersum

Gal. 1. 3.

Isaie 10. 14.

Isaie 5. 13.

Λόγος ιγ'.

ΚΑλὸν. ὡς ἔοικε, μᾶλλον ἢ ἤδη καιρὸς, † ἅγιος ἡμᾶς προσαιρῆται, λόγοις· † ἄλλ. ἀ- ἥκοντες εἰς μέσον, ϗ τ̃ ἁγίαν ϗ πανδήμιον γίοις. ἡμῶν ἑορτὴν προανακηρύττειν λέγοντα· χάρις ὑμῖν ϗ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς, ϗ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ Ϝ δόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν. ὅπως ἐξέληται ἡμᾶς ἐκ Ϝ αἰῶνος Ϝ ἐνεστῶτος πονηροῦ κατὰ τὸ θέλημα Ϝ θεοῦ Ϲ πατρὸς ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τ̃ αἰώνων, Ἀμήν. ἐπεὶ ὠθεῖτε μὲν γὰρ πάλαι κλιμένοις ἡ ἁμαρτία, Ϲ κατεσπατεύετο τυραννικῶς τὸ τ̃ σαρκὸς ἔμφυτον κίνημα, ποταμίᾳ νάματος δίκην ταῖς ἁπάντων ψυχαῖς εἰσχεομένης ἀεὶ, τ̃ ἀκράτου Ϲ ἀχρείας ἡδονῆς, ϗ κατωθούσης ἀεὶ, πρὸς τὸ δεῖ ἐλέσθαι φρονεῖν τὰ ἐπὶ τ̃ γῆς. ϗ ἅχα πᾶσ Ϝ ἁπάντων ἀσθενείαις ἐπιμειδιῶν ὁ θάνατος· Ϲ τλιὼ τῷ διαβόλῳ πτέπασάν τε ϗ φίλτρῳ ὑπεροψίαν, νοσῶν μετ' ἐκείνης ἀνακεκραγμένος, λέγων· † οἰκτρομένῳ ὁ- λῳ καταλήψομαι τῇ χειρὶ, ὡς νοσσιὰν, ϗ ὡς καταλελειμμένα ᾠὰ ἀρῶ· ϗ οὐκ ἔστιν ὃς διαφεύξεταί με, ἢ ἀντείπῃ μοι. ἐπειδὴ ἦ εἰς τοῦτο ἀλαζονείας καὶ ὠλιγωρίας τε, Ϲ καλεσείσθη τὰ καθ' ἡμᾶς ταῖς ἁπάντων συμφοραῖς μονονουχὶ ϗ ἐπισυγκροτῶν ὁ φιλοικτίρμων θεὸς διὰ φωνῆς Ἡσαΐου φησὶ· τοίνυν αἰχμάλωτος ὁ λαός μου ἐγένετο· ϗ πλῆθος ἐγένετο νεκρῶν, διὰ τὸ μὴ εἰδέναι αὐτοὺς τ̃ κύριον· ϗ ἐπλάτυνεν ὁ ᾅδης τ̃ ψυχὴν αὐτοῦ· ϗ διήνοιξε τὸ στόμα αὐτοῦ ὥστε μὴ διαλιπεῖν· ἀλλ' εἰ Ϲ κατέπιεν ὁ θάνατος ἰσχύσας, ἀλλὰ ἀφεῖλεν ὁ θεὸς πᾶν δάκρυον ἀπὸ παντὸς προσώπου· τὸ ὄνειδος Ϝ λαοῦ ἀφεῖλεν ἀπὸ πάσης τ̃ γῆς· ὡδαγωγιωθέντες μὲν γὰρ εἰς ὡδάβασιν, ϗ ὡδαγωγὴν, ϗ τοῦ ζῆν ἐννόμως ἐκ φιλοσαρκίας ἡμαρτηκότες, πλατὺ γελῶντα ϗ ἐνιαδίζοντα τὸν φιλεγκλήμονα σατανᾶν, ϗ τὸ πονηρὸν

τῶν

τ δαιμόνων εἴχομεν σίΦ. ἔστι γὰρ ἔστιν ἐχθρὸς καὶ ἀνδικητὴς, καθ' ὃ γεγραμμένον. Ἐ μὴν ἀλλὰ τούτοις, Ἐ τοῖς ἀπὸ συνειδότος ἐλέγχοις

† ἄλλ. ἐπερυθριῶντες † ἄλλ. ἀφ' ἑαυτῶν. † ὑποερυθριῶντες οἱ πάλαι· καὶ τὸ πρὸς θεὸν παῤῥησίαν ἐν † τούτῳ παρηρημένοι· καὶ τί γὰρ ἔχοι τὰ ἀπόπων νενοσηκότες διετρίβομεν ἀλλὰ τὸ γῆς. ἐπειδὴ ἡ ὁ πάντων δημιουργὸς ἠλέει κειμένους, καὶ πάντας εἰς λῆξιν ἐληλακότας κακῶν, παρεκάλει λέγων διὰ τῶν ἁγίων προφητῶν. μὴ φοβοῦ, ὅτι κατῃσχύνθης· μηδὲν ἐντραπῇς, ὅτι ὠνειδίσθης. ἐγώ εἰμι, ἐγώ εἰμι ὁ ἐξαλείφων τὰς ἀνομίας σου, καὶ τὰ μὴ μνησθήσομαι. ἐπέμψεν ἡμῖν ἐξ οὐρανοῦ τὸν μονογενῆ θεὸν λόγον, γινόμενον ἐκ γυναικὸς, καὶ ἐκ σπέρματος Ἀβραάμ, ἵνα καθ' πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιωθεὶς καταπενεκρώσῃ τὸν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκὶ. Ἐ πνευματικῆς δόρωσίας ἀναπιμπλὰς δι' ἑαυτοῦ, Ἐ ἐν αὐτῷ τὸν Φύσιν ἀναμορφώσῃ πρὸς τὸ ἀρχαῖον· Ἐ ἀνάλωτον ὡς ἀποφήνῃ τῆς ἁμαρτίας· ὀλέθρου δὲ Ἐ Φθορᾶς ἀμείνω γνώμης διδασκάλῃ. Ἐ τοῦτο εἰδὼς ὁ Σοφὸς ἡμῶν ἀπόστολος Παῦλος. τὸ γὰρ ἀδύνατον τοῦ νόμου ἐν ᾧ ἠσθένει διὰ τῆς σαρκὸς, ὁ θεὸς τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν πέμψας ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας, καὶ περὶ ἁμαρτίας κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκὶ, ἵνα τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου πληρωθῇ ἐν ἡμῖν, τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα. καὶ γὲν τὸν πολύευκλον ἡμῖν τῆς ἀνανθρωπήσεως καλλισημαίνων καιρὸν· μᾶλλον δὲ ὡς ἤδη καθ' ἡμᾶς γενὼς, ὁ ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγος προανακηρύττων λέγων· Αὐτὸς ὁ λαλῶν πάρειμι· ὡς ὥρα διὰ τῶν ὀρέων· ὡς πόδες εὐαγγελιζομένου ἀκοὴν εἰρήνης· ὡς εὐαγγελιζόμενος ἀγαθά. πολυμερῶς γὰρ Ἐ πολυτρόπως πάλαι ὁ θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν ἐν τοῖς προφήταις· ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν τούτων ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν υἱῷ· δι' οὗ πάντες ἀνεθάλλομεν εἰς ἀφθαρσίαν καὶ ζωήν. ἀφίκετο γὰρ πρὸς ἡμᾶς ὡς ὥρα διὰ τῶν ὀρέων. καὶ τί δηλοῖ τοῦτο ἐστι; τὰ γὰρ ἐν ὄρεσί τι, Ἐ εὐθαλέσσις φυτὰ, χειμῶνος αὐτοῖς ἐνιέντος τὴν πύκνωσιν, καὶ τὴν ῥίζης ἰκμάδα διαθεῖν εἰς τὸ ἄνω πλουσίως σὺν διπλοτέρῳ, μονονουχὶ καὶ αὐαίνεται, καὶ ἀκαρπεῖται, φύλλων † νοσούντων τὴν ἐρημίαν. ἀναδεδυμένης δὲ τὴν ὥρας, τετέκται ἠρινὸς γελῶντος καιροῦ, καὶ θερμοτέραις ἀκτῖσιν ἡλίου τὰ σύμπαντα καταθέροντος ἀνθεῖται τὸ μεμυκὸς, Ἐ τὴν ἐκ βάθους ἰκμάδος ἐλευθέραν ἐχούσης τὸν εἰς ἅπαν ἤδη διαδρομὴν· μεθύουσι μὲν οἱ κλῶνες, ἀρτιθαλὴς δὲ φυλλὰς προανατέραντες χλόῃ, διὰ τοὺς τῷ ἰδίῳ στεφανοῦντι καρπῷ. γέγονε τοίνυν ἡμῖν, ὡς ὥρα διὰ τῶν ὀρέων ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός. ἠνοίχθη δ' ἂν Ἐ τοῦτο σαφὲς καὶ δι' ἑτέρων ἡμῖν ἱερῶν γραμμάτων. ἐν γάρ τοι τῷ ᾄσματι τῶν ᾀσμάτων τὸ τὴν νυμφίου προσωπον εἰσκεκόμισται, καθάπερ τινὶ νύμφῃ τῇ ἐκκλησίᾳ βοῶντος· ἀνάστα, ἐλθὲ ἡ πλησίον μου, καλή μου, περιστερά μου. ὅτι ἰδοὺ ὁ χειμὼν παρῆλθεν, ὁ ὑετὸς ἀπῆλθεν· ἐπορεύθη ἑαυτῷ· τὰ

dæmonum agmen habuimus. Est namq; ille, est *inimicus*, & *aduersarius*, quemadmodum scriptū est. Quia & ob conscientię quoq; vellicationes, miseri erubescentes, ac proinde liberè ad Deum loquendi facultate sublata, ac quibusnam demum non affecti malis in terra degebamus. Postquam verò omnium rerum opifex miseratus est iacētes, omnibusq; malis cōfectos solabatur per sanctos prophetas, dicens: *Ne timeas quia confusa es, neque auertaris quoniam cōtumelia es affecta. Ego sum, ego sum qui deleo iniquitates tuas, & non recordabor.* Misit ad nos è cælo vnigenitū Dei Verbum, factum ex muliere, & ex semine Abraham, vt per omnia fratribus assimilatus, mortificaret peccatū in carne, ac spiritali complēs robore, per ipsum, & in ipso naturā ad antiqui status conditionem reuocaret, ac peccato quidem inexpugnabilē, tum à morte & corruptione securā redderet. Quod cùm sapiens Paulus intelligeret, ita nobis in sua epistola scribit: *Quod enim impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem, Deus Filium suum mittens in similitudinē carnis peccati, & de peccato damnauit peccatum in carne, vt iustificatio legis impleretur in nobis, qui non secundùm carnem ambulamus, sed secundùm spiritum.* Igitur, optatissimum nobis humanitatis assumptæ tempus indicans, quin veluti iam vnus è nobis esset, Dei Patris Verbum olim clamabat, dicēs: *Ipse qui loquor adsum, ecce super mōtes, sic & pedes euāgelizantis pacis auditū, euangelizantis bona. Multifariam, multisq; modis olim Deus loquens patribus in prophetis, nouissimè diebus istis locutus est nobis in Filio*, per quem omnes refloruimus ad incorruptionem & vitam. Vènit namq; ad nos *tanquam ver in montibus*. Quid ita? Arbores nempe in montibus & hortis, densante ipsas hyeme, nec permittente humorē è radicibus vbertim ad superiora excurrere, exarescunt propemodum, fructibusque ac folijs vndique destituuntur. Cùm autem ver appetit, ridetq; anni tempus, cùm sol feruidioribus radijs vniuersa excoquit, laxantur quæ priùs adstricta fuerant, & humore ex imis radicibus in omnes partes liberè diffluente, complentur succo rami, nouamque foliorum viriditatem expullulantes, illico suis fructibus coronantur. Fuit igitur nobis tanquam ver in montibus, Dominus noster Iesus Christus. Quod quidem nobis ex alijs quoque sacrę Scripturę locis confirmare licet. Siquidem in Cantico Canticorum sponsi persona inducitur, his verbis Ecclesiam veluti sponsam suam compellantis; *Veni amica mea, speciosa mea, columba mea, quia ecce hyems transijt, imber abijt, & à se recessit:* τὰ

1. Petri 5. 8.

Isaiæ 54. 4

Rom. 8. 3.

Nahū 1. 15.

Hebr. 1. 1.

Cant. 2. 10.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA GRANADA

Flores apparuerunt in terra, tempus putationis
Isaiæ 52.7. *aduenit*. Fuit præterea ſimilis *pedibus euan-*
Naum 1. 15. *gelizantis auditum pacis, euangelizantis bona.*
Rom. 10. 15. Nam ſi quando ſæuiſſimorum barbarorũ innumerabilis exercitus, vrbem aut regionem deuaſtare cupientium, inexplebilem cupiditatem ſatis iuſtam ſibi gerendi belli cauſam eſſe arbitrantur, tum ſpes ipſis & vota in contrarium recidere, pulchri admodum ſunt pedes, pacem periclitãtibus adeſſe indicantis. Eodem ferè modo, noſtras quoque res per Chriſtum optimè conſtitutas eſſe quiſpiam animaduertat. Imo verò abſque vllo penitus labore intelligere facile eſt, Saluatorem nobis ac liberatorem demiſſum eſſe cælitus à patre Filium. ſuperbus nimirum tyrannus non vnam gentem, vrbemúe, aut regionem oppugnabat, ſed cuncta ſibi ſubijcere nefariè aggreſſus ſub ſua iuga mittere homines nitebatur; tum à diuina caritate auocans, tum à vera Dei cognitione repellens: multiplicibus contrà inquinatum peccatis mancipium dæmoniorum gregibus attribuens, ac creaturæ contra creatorem Deum adiungens. Proinde Solem alij, alij Lunam venerantes, omnium reginam Naturam, honoribus qui ipſi ſoliſque propriè debentur, fraudabant. Alij porro tellurem, aquam, aërem & ignem pro dijs colentes, eò amentiæ breui tempore ſunt delapſi, vt ad ſummum malorum vſque progreſſi, lignis etiã ſenſu carentibus, diuinitatis decus & gloriam aſſignarent. Hiſce ſcilicet fraudibus in nos ſanguinarius draco laſciuiens, magnificè ſe iactabat, ſibiſque perpetuum hoc gaudium futurum ſperabat. Ac de illo quidẽ
Imo Abac. 2.6. beatus propheta Ieremias: *Væ*, inquit, *qui multiplicat ſibi non ſua, vſquequo? & aggrauans iugũ ſuum violenter.* Hominis namque poſſeſſionẽ Dei propriam vſurpare voluit, parata ſibi ſupplicia maiore in dies acceſſione adaugẽs. Aſſidens verò Deo & Patri diuinũ Verbum, nobis quibus impiè acta vita periculum creauerat, tempus ſalutis prænuntiauit dicens:
Iſaiæ 61. 1. *Spiritus Domini ſuper me, propter quod vnxit me, euangelizare pauperibus miſit me, prædicare captiuis remiſſionem, & cæcis viſum, vocare annum placabilem Domino.* Poſtquam autem promiſſi auxilij tempus aduenit, ipſe ſe noſtra cauſa diaboli fraudibus oppoſuit, ſanguinariumq; illum tyrannum edomuit, eumq; cùm credẽtium pedibus ſubſtrauiſſet, palàm dicebat:
Luc. 10. 19. *Ecce ego dedi vobis poteſtatem calcandi ſupra ſerpentes & ſcorpiones, & ſuper omnem virtutẽ inimici, & nihil vobis nocebit.* Quicunque igitur pietatis in Deum amatores exiſtimus, ac ſanctorum claritatis participes fieri cupientes ad ſupernam ciuitatem ardentibus animis ad-

τὰ ἄνθη ὤφθη ἐν τῇ γῇ. καιρὸς τ τομῆς ἔφθα-
σε. γέγονε γ ὡς τὸ τοῦτο, καθὼς πόδες εὐαγγελι-
ζομένων ἀκοὴν εἰρήνης· ὡς εὐαγγελιζόμενος ἀ-
γαθά. ὠμοτάτων μὲν γὰρ ἔθ' ὅτε βαρβάρων
μυριάνδροι στρατιαὶ, πόλιν ἢ χώραν κατα-
δῆν γλιχόμεναι, πολέμῳ προφάσιν ποιοῦν-
τ ἀπωλείαν. διαπίπτουσης γ τ ἐλπίδα αὐ-
τοῖς εἰς τὸ ἐναντίον, καλοὶ λίαν οἱ πόδες τ
εἰρηνεύειν τοῖς κινδυνεύουσιν ἀπαγγέλλοντα·
ποιοτόνι λιμα τρόπον, καὶ τὰ ἐφ' ἡμῖν αὐτοῖς κα-
ταθρῆσαι εἰς ἂν καλωρθωμένα διὰ χριστ·
μᾶλλον γ καὶ λίαν ἀκοντὶ σωτῆναι ῥᾴδιον ὅτι
σωτῆρα καὶ λυτρωτὴν ἀπέσταλεν ἡμῖν ἐξ οὐρα-
νῶ τ υἱὸν ὁ πατὴρ, τύραννον ἀλαζὼν οὐκ
ἔθνους ἑνὸς, ἀλλ' οὐδὲ πόλεως μιᾶς ἢ χώρας κα-
τεστρατεύετο· ἀλλ' † ὅλῳ ὑφ' ἑαυτῷ ποιεῖσθαι, † ἄλλ. ὅλην
[τ οἰκουμένην] ἀνοσίως ἐπιχειρῶν, τοῖς ἰδίοις
ζυγοῖς ὑποτιθέναι τ ἄνθρωπον· μισητὴς μὲν ἀ-
γάπης τ εἰς θεὸν· τ ἀληθοῦς θεογνωσίας ἀ-
ποστατῶν· πολυτρόπως γ μᾶλλον καταπαιλῶν
ἁμαρτίαις, καὶ λάτριν ἀποτελῶν τ τ δαιμο-
νίων ἀγέλης· καὶ τῇ κλίσει προσνέμων ᾧ δὲ τ
κλίσαντα θεόν. οἱ μὲν γὰρ ἡλίῳ τ σέβας· οἱ γ,
σελήνῃ δωρούμενοι τ τ ὅλων βασιλίδα φύ-
σιν, τ αὐτῇ καὶ μόνῃ πρεπωδεστάτων ἐξέπεμπον
γερῶν· ἕτεροι γ, γῇ, ὕδατι, καὶ ἀέρι, καὶ πυρὶ
προσάγοντες τ προσκυνήσιν, εἰς τοῦτο κατὰ
βραχὺ καταλιθον ἀμαθίας, ὥστε καὶ ἐπ' αὐ-
τῷ πρὸ τοῦ λοιθον διεληλάκασι τ κακῶν, καὶ
μέχρι τ ἀναισθήτων καταπεμίζοντες ξύλων
τ τ θεότητος τιμήν τε δόξαν. τ τοιαύταις
ἡμῶν ἁπάταις ἐναπαλαλῶν ὁ δράκων ὁ μι-
αιφόνος, μεγαλαυχῶν διετέλει· καὶ ἀκατά-
σχετον ἔξιν ὠήθη τ ὕβριμαν· καὶ πρὸς αὐτὸν μὲν ὁ
μακάριος προφήτης Ἱερεμίας ἔφασκεν·
ἐπὶ ὁ πληθυνῶν ἑαυτῷ τὰ οὐκ ὄντα· οὐαὶ αὐτῷ ἕως
τινὸς καὶ βαρυνῶν τὸν κλοιὸν αὐτοῦ στιβαρῶς.
θεὸς γὰρ ὄντα τ ἄνθρωπον, ἑαυτῷ συλλέγειν ἤ-
θελε, δυσαχθεστέραν ἀεὶ τ ἠτιμασμένου,
αὐτῷ κατασκευάζων κόλασιν. ὁ δὲ γε σωτὴ-
ρ τῷ θεῷ καὶ πατρὶ θεὸς λόγος ἀθέως ἡ-
μῶν πεπραχόσι καὶ κινδυνεύουσι, τ τ σωτηρίας
καιρὸν προευηγγελίζετο, λέγων· πνεῦμα κυ-
ρίου ἐπ' ἐμὲ, οὗ ἕνεκεν ἔχρισέ με· εὐαγγελί-
σασθαι πτωχοῖς ἀπέσταλκέ με· κηρύξαι αἰχ-
μαλώτοις ἄφεσιν, καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν·
καλέσαι ἐνιαυτὸν κυρίου δεκτόν. ἐπειδὴ γ τ
ἐπηγγελμένης ἡμέρας παρῆλθ ὁ καιρὸς,
ἑαυτὸν ἀντέταξεν ὑπὲρ ἡμῶν τοῖς τ διαβό-
λου κακουργήμασι· καὶ τ μιαιφόνον ἐκεῖνον
κατεχειρώσατο τύραννον, καὶ τοῖς τ πεπιστευκότων
ὑποσυρέσας ποσὶ, διαῤῥήδην ἔφασκεν· ἰδοὺ
δέδωκα ὑμῖν πατεῖν ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορ-
πίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχ-
θροῦ· καὶ οὐδὲν ὑμᾶς οὐ μὴ ἀδικήσῃ. ὅσοι
τοίνυν τ εἰς θεὸν εὐσεβείας καθεσπασμὸν
ἐρασταὶ· καὶ τ τ ἁγίων λαμπρότητα μετα-
λαχεῖν γλιχόμενοι, τὸ εἰς τ ἄνω γενέσθαι
δι' ὧν

διῳῶμθ πόλιν, ἐκεῖνο καθ' ἑαυτὸς ἐνθυμώμεθα· Βασιλεῖς μὲν γὰρ οἱ ὅπὶ τ γῆς, ταῖς βαρβαρικαῖς ἐφόδοις ὅπι μπῶντες ἀεὶ, κ τὰς ἐν ἑκάστῃ χώρᾳ διατώζοντες πόλεις, σωτῆρες & λυτρωτῆ· καὶ ἅ γὰρ ἔχει τ τοιούτων ὀνομαζόμθοι, πλεοίως καπηγοραίρονται. οἱ δ τοῖς ἰδίοις ἐπαυχοῦντες ἀνδραγαθήμασιν, ὑπὸ πόδας μὲν ἰδίους ποιοῦνται σὺν σεσωσμένους· δεσμοῖς δ κὰ νόμοις οἱονεὶ καταζεύξαντες, δασμολογεῖσθαι πορεύεσιν, ὁμολογίαν ὥσπερ τινὰ & ὑποτάχθαι δοῦλον τὸ χρῆμα ποιούμθοι. λελυτρωμθοι τοίνυν διὰ Χριστοῦ κ τ πολυθέου πλάνης ἐξηρημένοι, κ τῷ θεῷ δ' ἰδίου οἰκειότητα δι' αὐτοῦ πλουτήσαντες, & εἰς τὸ τ ἀγίων ἐλπίδα μεταχωρήσαντες, αὐτῷ τῷ ἰδίαν ἀναθῶμθ ζωῇ. ὡς γὰρ ὁ μακάριος γράφει Παῦλος· εἷς ὑπὲρ παντῶν ἀπέθανεν, ἵνα οἱ ζῶντες, μηκέτι ἑαυτοῖς ζῶσιν, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθανόντι, & ἐγερθέντι. τοῦτο κ ἐν τοῖς δι' ἀρχαιοτέρων γράμμασιν, ὡς ἐν σκιαῖς ἔτι κ τύποις ἡμῖν κατεγράφετο. σκιὰ γὰρ ὁ νόμος, & τ ἀληθείας ὡδίνει τῷ μορφωσιν. ἔφη τοίνυν κ πάλαι θεὸς πρὸς τὸν ἱεροφάντην Μωσέα. ἐὰν λάβῃς τ συλλογισμὸν τ υἱῶν Ἰσραὴλ ἐν τῇ ἐπισκοπῇ αὐτῶν· κ δώσουσιν ἕκαστος λύτρα τ ψυχῆς αὐτοῦ τῷ κυρίῳ, & οὐκ ἔσται ἐν αὐτοῖς πληγὴ ἐν τῇ ἐπισκοπῇ αὐτῶν· κ τοῦτό ἐστιν ὃ δώσουσί σοι, ὅσοι ἂν παραπορεύωνται, τ ἐπίσκεψιν τὸ ἥμισυ & διδράχμου. ὃ ἐστι κ τὸ δίδραχμον τὸ ἄμωμον εἰκοσίν ὀβολοὶ τὸ δίδραχμον· τὸ δὲ ἥμισυ & διδράχμου, εἰσφορὰ κυρίῳ· πᾶς ὁ παραπορευόμθος & εἰς τ ἐπίσκεψιν ἀπὸ εἰκοσαετοῦς & ἐπάνω, δώσουσι τῷ εἰσφορὰν κυρίῳ· πλουτῶν δ' οὐ προσθήσει· κ ὁ πενόμθος & οὐκ ἐλαττονήσει ἀπὸ & ἡμίσεως & διδράχμου ἐν τῷ δοῦναι τ εἰσφορὰν κυρίῳ, ἐξιλάσασθαι περὶ τ ψυχῶν ὑμῶν. ἔστι μὲν γὰρ ὁ στατὴρ, ἤτοι τὸ δίδραχμον ἀκίβδηλον νόμισμα, χαρακτὴρ ἢ αὐτῷ βασιλικὸς ἐνσημαίνεται· προσετίθετο ἢ τῷ κυρίῳ παρὰ τ σωτελεῖν ἑκάστων· οὐχ ὑπὲρ μόνης μιᾶς, ἀλλ' ὑπὲρ δυοῖν κεφαλαῖν· ἐπετάττατο ἢ δασμολόγοις, κ τὸ τῷ νόμῳ δοκεῖν· οἱ κ τ Ἰουδαίων ἄνωτε & κάτω διατείνοντες χώραν, ἐν ἴσῳ τῷ μέτρῳ πάντα πλοῦτον & πενίαν συνεισφέρειν δεῖν τὸ λύτρον ἐκέλευον ἀκριβῆ τ τύπον τοῖς τ ἀληθείας ἀναδείξει Φυλάττειν τ θεσμοθετοῦντα θεόν. καὶ γὰρ εἰς Καπερναοὺμ εἰσεληλακότα ποτὲ & σωτῆρα ἡμῶν Χριστόν, οἱ τῶν διδράχμων πρακτῆρες προσῆλθον τῷ Πέτρῳ λέγοντες· ὁ διδάσκαλος ὑμῶν οὐ τελεῖ τὸ δίδραχμα. ὁ ἦ ἔφη, ναί. οὐχ ὑποδυθεὶς τῷ νόμῳ τ ἐλεύθερον οὐδὲ τοῖς οἰκέταις σωτὴρ ἦλθον τ ὑόν, ἀλλ' εἰδὼς, ὅτι γέγονεν ὑπὸ νόμον ὁ νομοθέτης, ἵνα ἡμᾶς τ νομικῆς ἀρᾶς ἐξέλῃ, κ τ δουλείας τὸ σχῆμα μεταπλάσῃ πρὸς τὸ ἄμωμον ἑαυτῷ ἀνυμόρφως ἐργάσηται, & ὑὸς ἀποφήνῃ θεοῦ, καθάπερ ἡμεῖς λαμπρῷ

spiramus, illud nobiscum ipsi cogitemus. Reges qui in hac terra degunt, dum assiduè barbarorum incursionibus coërcendis occupantur, & quarumcumque ciuitates regionum conseruant, seruatoris ac liberatoris, aliisque omnibus eiusmodi titulis nuncupati, præmijs amplissimis decorantur. Hinc rerum gestarum gloria superbientes, sibi subijciunt quos seruauere, institutisque ac legibus, veluti iugo pressis, tributa imperant, eamque velut obedientiæ, & obsequij professionem exigunt. Nos igitur per Christum redempti, atque ab errore multos deos colentium liberati, Deique familiaritate per ipsum ditati, traductique in spem sanctorum nostram ipsi consecremus vitam. Nam vt beatus Paulus scribit, *Vnus pro omnibus mortuus est, vt & qui viuunt, iam non sibi viuant, sed ei qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit.* Hoc & in antiquis Scripturis, tanquam in vmbra nobis, ac figura descriptum est. Vmbra enim lex est, & veritatis imaginem intrinsecus gerit. Dixit igitur olim Deus ad Mosem sacrorum Antistitem: *Si acceperis numerum filiorum Israël, in recensione ipsorum, dabunt singuli pœnam redemptionis animæ suæ Domino, & non erit in ipsis plaga in numeratione ipsorum, & hoc erit quod dabunt tibi quicunque recensiti fuerint, didrachmatis dimidium, quod est iuxta didrachma sanctum viginti obolos didrachma. At didrachmatis dimidium tributum Domino: omnis qui recensitus fuerit à viginti annis & supra, dabunt oblationem Domino. Diues non adijciet, & pauper non diminuet, à dimidio didrachmatis, cùm dederit tributum Domino, expiationem pro animabus vestris.* Est namque stater, vel didrachma, nummus non adulterinus, ipsique imago Regis inscribitur. Porro ab iis qui tributa pendere soliti erant, non pro vno tantùm, sed pro duobus capitibus Domino offerebatur. Constituebantur enim publicani, vt lege cautum fuerat, qui Iudæorum regionem sursum deorsum percurrentes, redemptionis pretium à diuitibus & inopibus æqualiter exigebant: cùm figuram hanc ad veritatem indicandam sedulò retineri Diuina lex præcepisset. Proinde & cùm in Capharnaum Saluator noster Christus progressus esset, accesserunt qui didrachma exigebant, ad Petrum dicentes, *Magister vester non soluit didrachma.* Hic autem respondit, *Etiam*; non subijciens exlegem legi, nec in seruorum ordinem redigens filium, sed sciens factum esse sub lege legis conditorem, vt nos à legis maledictione liberaret, ac seruitutis habitu in meliorem mutato, nos sibijpsi quàm similimos redderet, & Dei filios efficeret, spiritu

Exod. 30.12

2. Cor. 5.14.

Matt. 17.23

libertatis, tanquam clarissimæ dignitatis ornatu indutos atque amictos. *Non enim accepimus spiritum seruitutis iterum in timore*, vt diuinus scribit Paulus, *sed accepimus spiritum adoptionis filiorum Dei, in quo clamamus Abba Pater.* Reuersum itaque domum rogauit Petrum Saluator: *Reges terræ à quibus accipiunt tributum, vel censum? à filijs suis, an ab alienis?* respondentéque, ab alienis tributa pendi atque exigi oportere, subiecit Christus, *Ergo liberi sunt filij. Ne autem scandalizemus eos, abiens ad mare mitte hamum, & eum quem primum comprehenderis piscem, aperto ore eius, inuenies staterem, illum accipiens, da eis pro me, & te*: nimirum intelligens pro duobus capitibus didrachma solui consueuisse. Quodnam autem mysterium, aut qualem veritatis speciem in vmbra legis latentem inueniemus? Verus nempe stater est imago magni Regis, Filius nimirum, figura & splendor substantiæ Patris, seipsum pro nobis tradidit, suamque ipse animam pro omnium vita pretium exhibuit, non vt Israelem tantummodo seruaret, quamvis ille ditatus legis cognitione videretur, sed vt innumerabilem quoque Gentium multitudinem, *spem non habentem*, vt ait Paulus, atque omnibus omnino destitutam bonis, ab impotenti diaboli dominatu liberaret. Pro duobus ergo capitibus, diuinus ac cælestis stater dabatur. *Redempti* namq; *sumus non corruptibilibus auro, & argento, sed pretioso sanguine sicut agni innocentis & immaculati Christi. Debitores ergo sumus non carni, vt secundùm carnem viuamus, sed Christo, qui nos liberauit, & redemit.* Quippe cùm filios Israel durissimum Ægyptiorum imperium non ferentes, tandem pro sua bonitate ac clementia Deus miseratus est, & seruitutis iugo contra fas omne oppressos ad libertatem vocauit, graues ille quidem plagas ijs qui aduersarentur immisit. Vbi verò obduratos ad commiserationem vidit, in eos primogenitorum internecione animaduertit. Illi verò grauissimis malis anxij, & inexpectatæ cladis magnitudine victi, tandem è prouincia exeundi oppressis potestatem fecerunt. Quod cùm ex sententia successisset, æqualem veluti compensationem ab ijs quos liberauerat Deus reposcebat. Ita namque ad Mosem sacrorum Antistitem est locutus: *Sanctifica mihi omne primogenitum, primogenitum aperiens vuluam, in filijs Israel, ab homine vsque ad pecus, meum est.* Deinde legis causam Israelitis declarauit beatus Moses dicens, *Et erit, cùm introduxerit te Dominus Deus tuus in terram Chananæorum, quam iurauit patribus tuis, & dederit eam, accipies omne quod aperit vulua, masculina Domino.* Et post alia rursum:

Rom.8.15.

Matt.17.24

Ephes.2.12.

1.Petri 1.18. 1.Cor.6.30. & 7.23. Rom.8.12.

Exod 12. 12

Exod.13.2.

πρῶ πρὶν βαλὼν ἀξιώματι, τῷ τ' ἐλευθερίας πνεύματι. ἐ γὰρ ἐλάβομεν πνεῦμα δουλείας πάλιν εἰς φόβον, ὡς ὁ θεσπέσιος φράφ Παῦλος, ἀλλ' ἐλάβομεν πνεῦμα υἱοθεσίας, ἐν ᾧ κράζομεν Ἀββὰ ὁ πατήρ. εἰς πεπαικότα τοίνυν εἰς τὴν οἰκείαν τ Πέτρον ἤρετο μὲν ὁ σωτὴρ· οἱ βασιλεῖς τ γῆς ἀπὸ τίνος λαμβάνουσι κῆνσον ἢ τέλη, ἀπὸ τ υἱῶν αὐτῶν ἢ ἀπὸ τ ἀλλοτρίων; διφάντος γε μὴν, ἀπὸ τ ἀλλοτρίων σπουδάζειν δεῖν, πάλιν ἔφη Χριστός· ἄρα γε ἐλεύθεροί εἰσιν οἱ υἱοί· ἵνα δὲ μὴ σκανδαλίσωμεν αὐτὸς, πορευθεὶς εἰς θάλασσαν βάλε ἄγκιστρον. καὶ τ ἀναβαίνοντα πρῶτον ἰχθὺν ἆρον· καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ εὑρήσεις στατῆρα· ἐκεῖνον λαβὼν δὸς αὐτοῖς ἀντ' ἐμοῦ, καὶ σοῦ. σωτὴρ ἦν ὅπως ὑπὲρ δυοῖν κεφαλαίοιν σπουδάσειε τὸ δίδραχμον. καὶ τί τὸ μυστήριον, ἢ † ποῖον τ ἀληθείας τὸ κάλλος; ἐν τῇ τ νόμου σκιᾷ κεκρυμμένον εὑρήσομεν; ὁ γάρ τοι στατὴρ ὁ ἀληθινὸς, ἡ τ μεγάλου βασιλέως εἰκὼν· τυγχάνει δ' ὁ υἱὸς, ὁ χαρακτὴρ καὶ τὸ ἀπαύγασμα τ οὐσίας τ πατρὸς, ἑαυτὸν δέδωκεν ὑπὲρ ἡμῶν· καὶ τ ἁπάντων ζωῆς ἀντάλλαγμα τ οἰκείαν ψυχὴν ἐποιήσατο. οὐχ ἵνα μόνον διασώσῃ τ Ἰσραὴλ, καί τοι δοκοῦντα σωτηρίαν τ νόμου τ γνῶσιν· ἀλλ' ἵνα καὶ τ ἀμέτρητον τ ἐθνῶν ἀγέλην ἐλπίδα μὴ ἔχουσαν, ὡς ὁ Παῦλός φησι, καὶ παντὸς ἀγαθοῦ νοσοῦσαν τ ἐρημίαν, τ τ διαβόλου πολυνεξίας ἐξέλῃ. σὺν ὑπὲρ δύο κεφαλῶν, ὁ θεῖος ἡμῶν ἀρράνιος ἐδόθη σωτήρ. λελυτρώμεθα γὰρ οὐ φθαρτοῖς ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ, ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι, ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου καὶ ἀσπίλου Χριστοῦ. ὀφειλέται τοίνυν ἐσμὲν † τῇ σαρκὶ τ κατὰ σάρκα ζῆν, ἀλλὰ τῷ λυτρωσαμένῳ καὶ σκηπτιαμένῳ Χριστῷ. καὶ γοῦν ὅτε τ Αἰγυπτίων πολυνεξίας τὸ δυσαχθὲς οὐ φέροντας, κατῳκτείρει λοιπὸν ὁ φιλοικτίρμων θεὸς ἡμᾶς Ἰσραὴλ· καὶ τῷ τ δουλείας ζυγῷ βαρυλόγως ἐπηχθισωμένους, πρὸς ἐλευθερίαν σκαλεῖ· πικρὰς μὲν τοῖς ἀντεξάγουσιν ἐπιφέρει πληγάς. ἐπιδὴ δὲ δυσαλγήτως ἔχοντας ἐθεάσατο λίαν, τῷ τῶν πρωτοτόκων θανάτῳ κατηκίζετο· οἱ δὲ πρὸς τὸ λοίσθιον ἀλύοντες τ κακῶν, καὶ τῷ μεγέθει τ ἀδοκήτου συμφορᾶς εἴκοντες, μόλις ἀπαίρειν τ χώρας τοῖς βεβιασμένοις ἐπέταττον. ἃ γεγονότος καὶ κατορθωμένου, τ ἴσον ὥσπερ ἀντίδοσιν πρὸς τ λελυτρωμένων ἐζήτει θεός· ἔφη γὰρ οὕτω πρὸς τ ἱεροφάντην Μωσέα. ἁγίασόν μοι πᾶν πρωτότοκον, πρωτογενὲς διανοῖγον πᾶσαν μήτραν ἐν τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτήνους ἐμοί ἐστιν. εἶτα τοῦ νόμου τ αἰτίαν τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ διεσαφείλεγον ὁ μακάριος Μωυσῆς. καὶ ἔσται ὡς ἂν εἰσαγάγῃ σε κύριος ὁ θεός σου εἰς τ γῆν τ Χαναναίων, ὃν τρόπον ὤμοσε τοῖς πατράσι σου, καὶ δώσει σοι αὐτήν; καὶ ἀφελεῖς πᾶν διανοῖγον μήτραν, τὰ ἀρσενικὰ τῷ κυρίῳ. καὶ μεθ' ἕτερα πάλιν.

† ἄλλ. πῶς.

† ἴσως ἀλλ. καὶ οἱ

ἐαν

„ ἐὰν ἐρωτήσῃ σε ὁ υἱός σου μετὰ ταῦτα, λέγων· Τί
„ τοῦτο; ἐρεῖς αὐτῷ, ὅτι ἐν χειρὶ κραταιᾷ ἐξή-
„ γαγεν ἡμᾶς ὁ κύριος ἐκ γῆς Αἰγύπτου, ἐξ οἴκου
„ δουλείας· ἡνίκα γὰρ ἐσκλήρυνε Φαραὼ ἐξα-
„ πορεῦσαι ἡμᾶς, ἀπέκτεινε πᾶν πρωτότοκον
„ ἐν γῇ Αἰγύπτου. ἀπὸ πρωτοτόκου ἀνθρώπων,
„ ἕως πρωτοτόκου κτηνῶν. Διὰ τοῦτο ἐγὼ θύω τῷ
„ θεῷ πᾶν διανοῖγον μήτραν τὰ ἀρσενικά, καὶ
„ πᾶν πρωτότοκον υἱῶν μου λυτρώσομαι. κατα-
παίοντι γὰρ τῷ θεῷ σου ἐχθρὸς, καὶ ἀφαιρόδοξος
ἡμᾶς τε καὶ Διαβόλου τυραννίδος ἐξελκόντι,
δοκιμίζοντι γὰρ παλαι παισμάτων ἀγαθοῖς
καὶ ἡμεροτάτοις νάμασιν, ἑαυτοὺς ὀφείλομεν
ἀγαπητοὶ ἰσοστάθμοις δορυφορίαις ἀντιπι-
μῶντες τὸν Δεσπότην. Φέρε δὴ ἂν πρόλαμ-
πούσης ὀρθῆς τε καὶ ἀμωμήτου πίστεως, καὶ τοῖς ἐξ
ἔργων ἀναβαθμοῖς τὸν ἑαυτῶν σωτῆρα
καθαγεραίρωμεν· σκηπτέπες ἀνάθημα, καὶ
θυσίαν ὄντως πνευματικὴν τὸ χρῆμα ποιώ-
„ μεθα· γέγραπται γὰρ, ὅτι παραστήσετε τὰ
„ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν, εὐά-
„ ρεστον τῷ θεῷ, τὴν λογικὴν λατρείαν ὑ-
μῶν. σκιὰν ἔν γε τῷ παρόντι μάλιστα καιρῷ τὴν ἀσιτίαν ἐπιτηδεύοντες, καὶ χαλι-
νὸν ὥσπερ τινὰ τὴν νηστείαν ἐπάγοντες,
σωφρονέστερον αὐτῇ τὸν βίον καὶ νηφάλιον ποιώμεθα τρόπον. ἐξαρκέσει μὲν γὰρ
εὐθαμῶς εἰς κατόρθωσιν ἀρετῆς μόνη, καθ' ἑαυτὴν ἡ νηστεία· συγκατεζευγμένη δὲ ὥσπερ καὶ σωτήρος αὐτῇ τὰ ἐξ ἔργων
ἀγαθῶν εὐωδίας, εὐπρόδεκτος ἔσται τῷ
θεῷ, καὶ παντὸς ἐπαίνου μεστή. ἀλλ' ἴσως ἐρεῖ
τις, τοῖς ἐκ συνειδότος ἐλέγχοις κατα-
πεπληγμένος. τί οὖν ὅτι περικατέστιγμαι ταῖς
ἁμαρτίαις, καὶ δυσαπονίπτου ἔχω τὸ πλυ-
σμάτων τὸ ῥύπον; τίσιν οὖν ἀρα κεχρήσο-
μαι λόγοις πρὸς τὸν τῶν ὅλων κριτήν; ἢ
ποίοις ἡμῶν ἀποσκευάσομαι τρόποις τὴν ὀπὶ τού-
τοις ἀρὰν; δυσδιάφυκτος ἡ δίκη· πάντα εἰ-
δὼς γὰρ καὶ ἀφαλόγιστος ὁ κριτής. ἀντε-
κόσμει δή ὁ τοιοῦτος, τὰ μὲν τοῖς φιλαμαρτή-
μοσιν ἐπηρτημένῳ ἀρᾶν, καλοῖς δ' ὅτοις πρὸ-
αναθρήσας ὄμμασι, καταπέφρικας εἰκό-
τως. ἀλλά σε τὴν ὀπὶ τούτοις δεινάτων ἀπαλ-
„ λαττέτω γράφων ὁ Παῦλος· ὄντας ἡμᾶς νε-
„ κροὺς τοῖς παραπτώμασι καὶ τὰ ἁμαρτίαις ἡ-
„ μῶν, ἐν αἷς ποτε περιεπατήσαμεν κατὰ τὸν αἰῶ-
„ να τοῦ κόσμου τούτου· κατὰ τὸν ἄρχοντα τῆς ἐξουσίας
„ τοῦ ἀέρος, τοῦ πνεύματος τοῦ νῦν ἐνεργοῦντος
„ ἐν τοῖς υἱοῖς τῆς ἀπειθίας, ἐν οἷς καὶ ἡμεῖς
„ πάντες ἀνεστράφημέν ποτε ἐν ταῖς ἐπι-
„ θυμίαις τῆς σαρκὸς ἡμῶν, ποιοῦντες τὰ θε-
„ λήματα τῆς σαρκὸς καὶ τῶν διανοιῶν· καὶ
ἦμεν τέκνα φύσει ὀργῆς, ὡς † λοιποὶ. ὁ
„ δὲ θεὸς πλούσιος ὢν ἐν ἐλέει, διὰ τὴν
„ πολλὴν ἀγάπην αὐτοῦ, ἣν ἠγάπησεν
„ ἡμᾶς, καὶ ὄντας ἡμᾶς νεκροὺς τοῖς παραπτώμα-
„ σιν συνεζωοποίησε τῷ Χριστῷ. ὡς γὰρ αὐτὸς

Si interrogauerit te filius tuus postea dicens, Quid hoc est? & dices ei, quòd in manu valida eduxit nos Dominus è terra Aegypti, de domo seruitutis. Quando autem obduruit Pharao ne dimitteret nos, occidit omne primogenitum in terra Aegypti, à primogenito hominis, vsque ad primogenitum iumentorum; propterea ego sacrifico Domino omne quod aperit vuluam masculini sexus, & omne primogenitum filiorum meorum redimam. Deo igitur, qui hostem feriendo arcet, nosque à diaboli tyrannide præter expectationem eripit, tum antiqua crimina salutari ac mitissimo lauacro eluit, nosmetipsi, ô dilecti, debemus, æquali compensatione benefactori vicem rependere. Age itaque, præeunte rectæ atque inculpatæ fidei splendore, strenuis quoque actionibus Saluatorem nostrum veneremur; quod eximium donarij genus fuerit, & instar sacrificij verè spiritalis obtineat. Scriptum est enim: *Exhibete corpora vestra hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium vestrum.* Proinde hoc tempore in primis, abstinentiæ addicti, atque veluti frænum quoddam ieiunium adhibentes, simul moderatos quoque mores & sobrios adiungamus. Neque enim ad virtutis perfectionem sola per se abstinentia sufficiet, sed copulata pariter, & paribus quasi vestigijs præcedente bonorum operum fragrantia, Deo accepta, omniúque laudum genere cumulata fuerit Sed fortè dicet aliquis, ob ea quæ sibi malè conscius est, animo consternatus: Quid igitur mihi, quoniam peccatorum notis vndique compunctus, ac delictorum sordibus, quas nemo eluat, maculatus sum; quibusnam ego verbis ad communem omnium iudicem vtar? aut quibusnam vitæ institutis debitas mihi ob ea pœnas redimam? Supplicio eximi planè haud licet; omnia iudici nota & aperta; nec decipi vllo modo aut falli potest. Huic ego igitur ita respondebo: Tu quidem, ô amice, perspicacibus oculis constitutas peccatoribus pœnas intuitus, meritò exhorruisti. Sed ab omni te eiusmodi metu vindicant illa Pauli: *Cùm essemus*, ait, *mortui delictis & peccatis nostris, in quibus aliquando ambulauimus, secundùm seculum mundi huius, secundùm principem potestatis aëris huius, spiritus, qui nunc operatur in filios diffidentiæ, in quibus & nos omnes aliquando conuersati sumus in desiderijs carnis nostræ, facientes voluntatem carnis, & cogitationum, & eramus natura filij iræ, sicut & cæteri. Deus autem qui diues est in misericordia, propter nimiam caritatem suam, qua dilexit nos, & cùm essemus mortui peccatis, conuiuificauit nos Christo.* Vt enim ipse

Exodi 13.14

Rom.12.1.

Ephes.2.1.

Sal-

Ioan.3.16. Saluator ait: *Sic Deus dilexit mundum, vt filium ſuum vnigenitum dederit, vt omnis qui credit in ipſum, non pereat, ſed habeat vitam æternam.* Verbum enim, cùm Deus eſſet, & ex Deo, ſecundùm naturam, & ineffabilẽ ex Patre generationem, virtute ac poteſtate æqualis Patri, imago, ſplendor ac figura ſubſtantiæ eius, exinaniuit ſemetipſum, demittẽs ſe ad menſuram hominis, nec naturam adeò contemptam deſpiciens, vt nos à peccato eximeret, atque ab antiqua illa maledictione liberatos, quippe qui Deus eſſet, à morte & corruptione ſecuros redderet. Hanc ſcilicet ob cauſam, vnigenitus factus eſt homo, factus eſt ſub lege qui ſupra legem erat, quippe Deus. Seruus nuncupatus eſt, qui ſupremis poteſtatibus inſidet, ac ſanctorum Seraphim voce *Dominus Sabbaoth* celebratur. Num ergo illum, quia homo factus eſt, Dominum ignorabimus? Verbum ex Deo Patre genitũ non agnoſcemus? Non adorabimus Emmanuelem? Apage cum abſurditate hac. Nam qui ob ſtultitiam ita ſentire, ac Dominum qui ipſos redemit, negare auſi fuerint, Prophetã
Iſaiæ 50.11. audient dicentem: *Ambulate in lumine ignis veſtri, & in flamma quam accendiſtis.* Eorumdem quoque malis indolebit Sapientia, dum
Prou.2.13. ait: *Væ qui relinquunt vias rectas, & ambulant in vijs tenebrarum.* Nos autem viam præpoſteram relinquẽtes, rectam ſemitam teneamus, ac diuinitus inſpiratæ Scripturæ inſiſtentes, quamuis noſtræ ſalutis cauſa factum hominem, non vt in homine factum, ſed veluti ſecundùm ſuammet ipſius naturã factum hominem veneremur. Vt enim beatus Ioannes
Ioan.1.14. ait, atq; ipſa rerum natura teſtatur, *Verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis.* Verbum autem factum eſſe carnem, non in carnis naturam tranſijſſe dicimus. Eſt hæc namq; mutatio quædã, atque à diuina dignitate quàm longiſſimè abhorret. Sed factũ eſſe dicimus ex muliere, & factum eſſe noſtra cauſa perfectum hominem, toti ſimul admixtum naturæ, ſecundũ vnionem, inquam, quæ mentem omnem & orationem ſuperat. Appel-
1.Tim.2.5. latus eſt autem *mediator Dei & hominum*, copulans per ſeipſum, quæ à mutua inter ſe coniunctione naturali ratione ſeparabantur. Coniunctus eſt enim Dei Patriſque ſubſtantiæ, quippe qui ſit Deus. Aſſumpſit verò & noſtram, qua homo eſt factus; ſed non idcirco Deus eſſe deſijt, propter humanitatem, verùm nihilominus eſt ſic quoque Deus. Nec ſe permiſit à carne vinci quæ ſuper omnia diuinitas excellit, quin ad propriam potiùs gloriam traduxit quod aſſumptum eſt. Proinde Ioannes quoque ille ſapiens, quamuis ex muliere genitũ noſſet, non ab imis tamen illum,

εἴρηκεν ὁ σωτὴρ· οὕτω γὰρ ἠγάπησεν τὸν κόσμον ,,
ὁ θεὸς καὶ πατὴρ, ὥστε τὸν ἰδιον αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ,,
ἔδωκεν· ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀ- ,,
πόληται, ἀλλ' ἔχει ζωὴν αἰώνιον. θεὸς γὰρ ,,
ὢν καὶ ὢν ἐκ θεοῦ κατὰ φύσιν ὁ λόγος, καὶ ἀρ-
ρήτον ἐκ πατρὸς τὴν γέννησιν· ἰσοσθενὴς τε,
καὶ ἰσοβρὸς τῷ φύσαντι, εἰκὼν καὶ ἀπαύγα-
σμα, καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, κε-
κένωκεν ἑαυτὸν, καθεὶς εἰς ἀνθρώπου μέ-
τρον· καὶ φύσιν οὐκ ἀπιμάσας τὴν ὅτω πε-
πατημένην, ἵνα ἡμᾶς ἁμαρτίας ἐξέληται·
καὶ τὴν ἀρχαίας ἐκείνης ἀρᾶς ἀπαλλάξας,
ὡς θεὸς, θανάτου καὶ φθορᾶς ἀποφλύσῃ κρείττονας. Ταύτης ἕνεκα τῆς αἰτίας γέγονεν ἄν-
θρωπος ὁ μονογενὴς· γέγονεν ὑπὸ νόμου,
ὁ ὑπὲρ νόμον ὡς θεός· κεχρηματικε δοῦ-
λος ὁ καὶ αὐταῖς ἀνωτάτω δυνάμεσιν ἐπο-
χούμενος· καὶ ᾗ φωνῆς τῶν ἁγίων Σε-
ραφὶμ κύριος Σαβαὼθ ὑμνούμενος. ἆρ'
ἂν ἐπείπερ γέγονεν ἄνθρωπος, ἀγνοήσο-
μεν τὸ δεσποτικὸν; οὐκ ἐπιγνωσόμεθα τὸν ἐκ
θεοῦ πατρὸς φωτὸς λόγον; ἢ προσκυνήσο-
μεν τὸν Ἐμμανουήλ; ἄπαγε τοίνυν τῆς ἀτο-
πίας. οἱ μὲν γὰρ ὅτω φρονεῖν ἐξ ἀμαθίας
πεπλημμεληκότες, καὶ τὰ ἀγορεύοντα αὐτοὺς δε-
σποτικὸν ἠρνημένοι, ἀκηκόασιν ἢ προφήτου
λέγοντος· πορεύεσθε τῷ φωτὶ ἢ πυρὸς ὑ- ,,
μῶν, καὶ φλογὶ, ἣν ἐξεκαύσατε. ἐπιμώξει ,,
ἢ αὐτοῖς καὶ ἡ σοφία λέγουσα· ὦ οἱ ἐγκατα-
λείποντες ὁδὸν δίκαιας, καὶ πορεύεσθαι ἐν σ- ,,
σκότει. ἡμεῖς δὲ πρέποντες προσκαὶ τῷ ,,
διεσταλμένῳ, τὸ εὐθὺ βαδίσωμεν, ταῖς
θεοπνεύστοις ἐπόμενοι γραφαῖς· καί τοι δι' ἡ-
μᾶς, καὶ ὑπὲρ ἡμῶν γεγόμενον ἄνθρωπον, οὐχ
ὡς ἐν ἀνθρώπῳ γεγονότα προσκυνήσωμεν,
ἀλλ' ὡς αὐτοκαθ' αὑτὸν γενόμενον ἄνθρωπον.
ὡς γὰρ ὁ μακάριος Ἰωάννης φησὶ, καὶ ὡς αὐ-
τὴ τῶν πραγμάτων μεμαρτύρηκεν ἡ φύ- ,,
σις, ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ,,
ἡμῖν. † γέγονε δὲ φαμὲν σάρκα τὸν λόγον, ,,
καὶ οὐκ εἰς τὴν τῆς σαρκὸς φύσιν μετακεχω- † ἄλλ.
ρηκότα. τρεπτὴ γὰρ τοῦτό γε, καὶ θεοπρεπὲς γεγονέναι
ἀξίας ἀλλότριον. ἀλλ' ὅτι γεγέννηται μὲν ἐκ
γυναικὸς, καὶ γέγονε καθ' ἡμᾶς τέλειος
ἄνθρωπος, ὅλῃ τῇ φύσει συγκεκραμένος·
καθ' ἕνωσιν δὲ φημι τὴν ὑπὲρ νοῦν καὶ λόγον·
κεχρημάτικε μεσίτης θεοῦ καὶ ἀνθρώπων. συν-
είρων δι' ἑαυτοῦ τὰ τῆς ἀλλήλων ὁμογενείας φυ-
σικῶς εἰρόμενα λόγοις. ἐξῆπται μὲν γὰρ τῆς
ἐκ θεοῦ καὶ πατρὸς οὐσίας ὡς θεός. ἐπελάβετο δὲ
καὶ ἡμῶν, καθὸ γέγονεν ἄνθρωπος· ἀλλ' οὐκ
ἂν ἀπολιθήσειε καὶ εἶναι θεὸς, διὰ τὸ ἀνθρώ-
πινον· ἀλλ' ἔστι καὶ ὅτω θεός. ὁ δὲ χωρή-
σας τὸ νικᾶν τῇ σαρκὶ τῆς ὑπὲρ πάντα
θεότητος. ἀνακομιζόμενος δὲ μᾶλλον εἰς
ἰδίαν δόξαν τὸ προσληφθέν. τοιγάρτοι καὶ
ὁ σοφὸς Ἰωάννης, καίτοι γυνηθέντα διὰ
γυναικὸς θεσπίζοντος, ὁ κάτωθεν αὐτὸν,

† ἄλλ. ὡς προῤῥωσάτω.

† ἄλλ. κεκένωκεν.

† ἄλλ. Φαινόμενον.

ἀδὲ ἐκ γῆς· ἄνωθεν ἦ μᾶλλον ἀφῖχθαί φη-
„ σιν· ὁ γὰρ ἄνωθεν ἐρχόμενος, ἐπάνω πάντων
„ ἐστὶν, ἀνακεκραγὼς σαφῶς. Διαῤῥιπτοῦντες τοί-
† ἄλλ. ὡς παῤῥωλάτων. νυν † ἀποῤῥωλάτῳ τὸ γραῶδες τῶν ἀπίστων, καὶ
ψυχρὸν μυθάριον, τὸ ἑαυτῶν δεσπότην ἀπι-
γνωσόμεθα, ἢ εἰ γέγονεν ἄνθρωπος. Ἰουδαῖοι
μὲν γὰρ οἱ ταλανες, τὸ τῆς εὐσεβείας ἠγνοηκό-
τες μυστήριον, ἀνθ' ὅτου διώκουσι, καὶ λελυτήκασιν ἀκρατῶς ἐρομένου Χριστοῦ, ἀμαθαίνον-
„ τες ἔφασκον· οὐ περὶ καλοῦ ἔργου σὲ λιθάζομέν
„ σε, ἀλλὰ περὶ βλασφημίας, ὅτι σὺ ἄνθρω-
„ πος ὤν, ποιεῖς σεαυτὸν θεόν. Διαφέρομεθα δὲ
οὐχ ὅτως ἡμεῖς. οὐ γὰρ ἄνθρωπος ὢν εἰς τὸ
τῆς θεότητος ἀναπεφοίτηκε δόξαν, ἀλλὰ θεὸς
† ἄλλ. κε- ὢν φύσει, γέγονεν ἄνθρωπος. ὃ γὰρ ἔστι † κε-
κένωκεν. κενωσάμενος ἑαυτὸν καὶ τὰς γραφάς; θεὸς ἦν
ἀρχὰ τῶν ἀρχῶν γέγονεν ἄνθρωπος· τεθεο-
ποίηται γὰρ οὐδαμῶς ἄνθρωπος ὤν. Διατοῦτό ἐστι καὶ προσκυνεῖσθαι πρέπων· καὶ εἰ νοοῖτο
μὴ σαρκός· ὁ μὲν γὰρ μακάριος ἔψαλλε Δα-
„ βὶδ. ὁ θεὸς ἐμφανῶς ἥξει· ὁ θεὸς ἡμῶν, καὶ οὐ πα-
„ ῥασιωπήσεται. ὁ δὲ θεσπέσιος Θωμᾶς ψηλα-
φήσας τοὺς τύπους τῶν ἥλων, καὶ λοιπὸν ἐπιγνοὺς
„ ὡς θεὸν, προσεκύνησε λέγων· ὁ κύριός μου καὶ ὁ
„ θεός μου. καὶ τὸ θεῖόν ἐστιν ἀναφὲς, καὶ ἀόρατον·
ἀλλ' ἐπεδήμησεν ἐμφανῶς, ὡς οὐχ ἕτερος ὢν
ὁλόγως ὡμοιωμένος ἑαυτοῦ σάρκα, καὶ τὸ ἐκ παρ-
θένου ναὸν, ἀλλ' ὡς ἐν σοὶ αὐτῇ νοήμονος· καθ'
ἕνωσιν ἢ δηλονότι· καθ' ὃν καὶ λέγει γεγονέ-
ναι σάρξ. τοῦτον ἠτίμησαν οἱ ταλανες Ἰουδαῖοι,
καὶ τοὶ λέγοντα σαφῶς· ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ ἔχει
„ ζωὴν αἰώνιον. καὶ ἐγώ εἰμι τὸ φῶς ἐκ θεοῦ·
„ καὶ ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή. ἀλλ' ὅδεν τοι-
„ οὗτων ἐκλογισάμενοι, θυμῷ καὶ φθόνῳ
τὸ νικᾶν ὑπερέψαλλες, τελευτῶντες ἐσταύρω-
σαν· τολμὴ ἐπ' ἀνιάτοις τολμήμασιν ἀλλοῖ-
σιν αὐτοῖς, ἐπηράτο λέγων ὁ ψαλμῳδός.
„ κύριε, ἐν ὀργῇ σου συντάραξεις αὐτούς. καὶ κα-
„ ταφάγεται αὐτοὺς πῦρ· τὸν καρπὸν αὐτῶν ἀπὸ τῆς
„ γῆς ἀπολεῖς, καὶ τὸ σπέρμα αὐτῶν ἀπὸ υἱῶν
„ ἀνθρώπων. ὅτι ἐξέκλιναν εἰς σὲ κακά· διελο-
„ γίσαντο βουλὴν ἣν οὐ δυνήσονται στῆναι. σὲ γὰρ
οὐ ἐφικτὸν τοῖς ἐν θανάτου δεσμοῖς ἐνέχεσθαι
τὸ ζωοποιὸν ἐγήγερται γὰρ ἐκ νεκρῶν, σκυλεύσας
τὸν ἅδην, καὶ εἰρηκὼς τοῖς ἐν δεσμοῖς ἐξέλθετε,
καὶ τοῖς ἐν τῷ σκότει ἀνακαλύφθητε. ὁδοποιή-
σας τῇ ἀνθρώπου φύσει τὸ παλινδρομεῖν
εἰς ζωὴν, ἐμφανῆτε ἑαυτὸν καταιξίας τοῖς
ἁγίοις μαθηταῖς· καὶ τὸ οἰκουμένης αὐτοὺς κα-
ταιξήσας μυσταγωγοὺς, καὶ βαπτίζειν ἐπιτάξας
εἰς ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύ-
ματος, εἰνέβη πρὸς τὸν πατέρα, πρωτόλειον ὥσ-
περ καὶ ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων, καὶ τοῖς
ἄνω † φαινομένοις πνεύμασιν· ἵνα βάσι-
† ἄλλ. φαινόμενα. μον καὶ ἡμῖν αὐτοῖς κατασκήσῃ τὸν ἀέρινον.
καὶ γοῦν ἔφασκε τοῖς ἁγίοις μαθηταῖς·
„ πορεύσομαι, καὶ ἑτοιμάσω ὑμῖν τόπον. καὶ
„ πάλιν ἔρχομαι, καὶ παραλήψομαι ὑμᾶς μετ'

neque è terra, sed ſupernè veniſſe aſſerit: *Qui de ſurſum venit, ſupra omnes eſt*, apertè clamauit. Abijcientes igitur quàm longiſſimè aniles & frigidas infidelium fabellas, Dominum noſtrum, licet homo factus ſit, agnoſcamus. Iudæi quidem infelices, pietatis myſterium ignorantes rogante Chriſto, quid ita illum inſectarentur, atque intemperanti rabie ferrentur perciti, inſipientes reſponderunt: *De bono opere non lapidamus te, ſed de blaſphemia, & quia tu homo cùm ſis, facis teipſum Deum.* Nos autem non ita affecti ſimus. Non enim cùm homo eſſet, ad gloriam diuinitatis obrepſit, ſed cùm natura Deus eſſet, factus eſt homo. *Exinaniuit* ſcilicet *ſemetipſum*, vt eſt in Scripturis, & cùm Deus eſſet, factus eſt homo; nō autē homo cùm eſſet, migrauit in Deum. Proinde illum etſi coniunctus carni intelligatur, adorare conſentaneum eſt. Beatus quidem Dauid pſallebat: *Deus manifeſtè veniet, Deus noſter & non ſilebit.* Diuinus autem Thomas cùm veſtigia clauorum contrectaſſet, mox Deum agnoſcens adorauit dicens, *Dominus meus & Deus meus.* Et quidem nec manu tangi, nec ſpectari oculis diuinitas poteſt. Verùm manifeſtè Verbum ad nos deſcendit, non quaſi alius quiſquam eſſet ab ipſius carne, & templo aſſumpto ex Virgine, ſed ita vt vnus cum illa intelligi debeat, propter vnionem videlicet, ob quam etiam caro factus eſſe dicitur. Hunc ſpreuere infelices Iudæi, licet apertè obteſtaretur: *Qui credit in me habet vitam æternam.* &: *Ego ſum lux mundi.* &: *Ego ſum reſurrectio, & vita.* Sed nihil eiuſmodi cogitantes, furoris & inuidiæ impetu abrepti cruci demum affixerunt. Cæterùm ob immania ſcelera, in quibus ſunt deprehenſi, illos eiuſmodi verbis Pſalmographus execratur: *Domine in ira tua conturbabis eos, & deuorabit eos ignis: fructum eorum de terra perdes, & ſemen eorum à filijs hominum. Quoniam declinauerunt in te mala, cogitauerunt conſilia quæ non potuerunt ſtabilire.* Nec enim fieri poterat vt mortis vinculis vita ipſa detineretur. Surrexit enim à mortuis, ſpolians inferos, & *dicens ijs qui in vinculis ſunt, Exite, & qui in tenebris, Reuelamini.* Cum autem viam humanæ naturæ muniuiſſet, qua reuerteretur ad vitam, ſeque ipſum manifeſtè ſanctis diſcipulis oſtendiſſet, ac toti terrarum orbi myſteriorū Antiſtites dediſſet, præcepiſſetq; vt baptizarent in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti, ad Patrem aſcendit, prima veluti ſpolia ac primitias dormientium, ſeipſum ſupernis quoque ſpiritibus offerens, vt peruium nobis quoque ipſis cælum efficeret. Dicebat itaq; ſanctis diſcipulis: *Vado & vobis parabo locum, & iterum veniam, & accipiam vos ad me-*

Ioan. 3. 31.

Ioan. 10. 33.

Philip 2. 7.

Pſal. 49. 3.

Ioan 20. 28

Ioan. 6. 40. & 47. Ioan. 8. 12. Ioan. 11. 25.

Pſal 20. 10.

Iſaiæ 49. 9.

Ioan. 14. 2. & 3.

ipſum,

ipsum, vt vbi sum ego, & vos sitis. Ob hæc igitur omnia festam celebritatem agentes necessariò corporis afflictationibus expiamur, & ieiunio carnem mortificantes, vel potiùs eam quæ in carne & ex carne est voluptatem, vt puri purè sancto Deo per mediatorem Christum adiuncti, sanctorum quoque claritate dignos nos præbeamus. Ad ieiuniũ verò, sanctarum quoque actionum præclara decora adhibentes, misereamur viduarum, tueamur orphanos, frangamus esurienti panem, operiamus nudum, detentos in carcere inuisamus, pauperes tecti inopia laborantes excipiamus domi, & vno verbo demum omne virtutis genus exerceamus. Ita namq; omnino purè ieiunabimus; inchoantes sanctam Quadragesimã tertiadecima die Martij mensis; hebdomadam verò salutaris Paschæ decimaoctaua mensis Aprilis; soluentes autem ieiunia vigesimatertia eiusdem mensis Aprilis extremo vespere, vt in Euangelio; festum verò diem Paschæ agentes illucescente deinceps Dominica die, vigesimaquarta eiusdem mensis; addentes deinde septem hebdomadas sanctæ Pentecostes ad legis diuinæ præscriptum. Hoc namque pacto, recta fide, bonisque operibus ornati, regni cælestis hæreditatem capiemus, in Christo Iesu Domino nostro, per quem & cum quo Patri gloria & imperium cum sancto Spiritu, nunc & semper, & in secula seculorum. Amen.

αὐτοῦ· ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, ἐκεῖ καὶ ὑμεῖς μετ' ἐμοῦ ἦτε. ἐπ' οὖν τούτοις ἅπασιν, ἑορτάζοντες, ἀναγκαίως ἁγνιζώμεθα πόνοις· καὶ τῶν ἀσιτίαις κατανεκροῦντες τὴν σάρκα, μᾶλλον δὲ τὴν ἐν τῇ σαρκὶ, καὶ ἐκ σαρκὸς ἡδονὴν· ἵνα καθαροὶ καθαρῶς τῷ ἁγίῳ θεῷ συναπτόμενοι διὰ μεσίτου Χριστοῦ· καὶ τῆς τῶν ἁγίων λαμπρότητος ἀξίους ὄντας ἑαυτοὺς ἀποφήνωμεν· προστιθέντες δὲ τῇ νηστείᾳ, καὶ τὰ ἐκ πράξεων ἀγαθῶν αὐχήματα· κατελεήσωμεν χήρας, ὀρφανοὺς ἐπισκεψώμεθα. διαθρίψωμεν πεινῶντι τὸν ἄρτον. ἀμφιέσωμεν τὸν γυμνὸν. σὺν ἐν δεσμοῖς ἐπισκεψώμεθα. πτωχοὺς ἀστέγους εἰσαγάγωμεν εἰς τὸν οἶκον. καὶ ἁπαξαπλῶς πᾶν εἶδος ἐπιτηδεύσωμεν ἀρετῆς. τότε γὰρ τότε † νηστεύσωμεν καθαρῶς· ἀρχόμενοι τῆς ἁγίας τεσσαρακοστῆς ἀπὸ τρισκαιδεκάτης τοῦ Φαμενὼθ μηνὸς· τῆς δὲ ἑβδομάδος τοῦ Σωτηριώδους πάσχα, ἀπὸ ὀκτωκαιδεκάτης τοῦ Φαρμουθὶ μηνὸς· καταπαύοντες μὲν τὰς νηστείας τῇ τρίτῃ καὶ εἰκάδι τοῦ αὐτοῦ Φαρμουθὶ μηνὸς, ἑσπέρᾳ βαθείᾳ κατὰ τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα· ἑορτάζοντες δὲ τῇ ἑξῆς ἐπιφωσκούσῃ κυριακῇ, τετράδι καὶ εἰκάδι τοῦ αὐτοῦ Φαρμουθὶ μηνὸς· συνάπτοντες δὲ καὶ τὰς ἑπτὰ ἑβδομάδας τῆς ἁγίας πεντηκοστῆς, κατὰ τὸν τοῦ θείου νόμου διάταξιν· οὕτω γὰρ † ὀρθοῖς καὶ ἀγαθοῖς ἔργοις κοσμούμενοι, τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν κληρονομήσωμεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν· δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

† ἄλλ. νηστεύσομεν.

† ἄλλ. ὀρθῇ πίστει, καὶ ἀγαθοῖς ἔργοις.

Homilia decimaquarta.

SAnctæ quidem nostræ solemnitatis signũ iam olim sacræ Litteræ proposuerunt, magnaque & contenta voce nobis in ea clamandum esse præcipiunt dicentes: *Canite in initio mensis tuba, in die insignis solemnitatis vestræ.* Cùm vero iam discussa sit vmbra legis, seque rebus ipsis manifestè ac dilucidè littera indicarit, omittentes veluti rancidum & inutile, quod ab antiquis in vmbra & figura inuentum est, ignobilem nempe tubarum sonum, sedulum ac decorum prædicationis vsum tanquam signum nostræ celebritatis adhibeamus. Iam enim appetit mensis initium, hoc est, nouum se ac recens Saluatoris nostri resurrectionis tempus ostendit. *Si qua enim in Christo noua creatura*, vt scriptum est, *vetera transierũt; ecce facta sunt omnia noua.* Igitur (directo namque itinere ad virtutem contendere oportere arbitror.) *Sanctificate ieiunium*, vt prophetæ voce admonemur. Sanctificare autem est consecrare ac

Psal. 80. 3.

2. Cor. 8. 17.

Apoc. 21. 5.

Ioel. 2. 15.

Λόγος ιδ'.

Ἱεροὶ μὲν ἄνωθεν ὑμνήκασι λόγοι τῆς ἁγίας ἡμῶν ἑορτῆς τὰ συνθήματα. † γεγονὼς δὲ καὶ διαπρύσιος, ὅτι προσῆκεν ἀνακραγεῖν, ἐπ' αὐτῇ θεσμοθετοῦσι, λέγοντες· σαλπίσατε ἐν νεομηνίᾳ σάλπιγγι, ἐν εὐσήμῳ ἡμέρᾳ ἑορτῆς ὑμῶν. ἐξῃρημένης δὲ ἤδη τῆς κατὰ νόμον σκιᾶς· καὶ μὴν καὶ εἰς ἐναργῆ, καὶ ἐμφανεστέραν πραγμάτων δήλωσιν † μετερρυκότος τοῦ γράμματος, παρέντες ὡς ἕωλον, καὶ ἀχρεῖον, ἤδη πως τὸ τοῖς ἀρχαίοις ἐξευρημένον ἐν σκιᾷ τε καὶ τύποις τὴν ἀσημοτέραν φημὶ τῶν σαλπίγγων ἠχὴν· τὴν ἀκριβῆ τε καὶ εὔρυθμον τοῦ κηρύγματος χρείαν τοῖς τῆς ἑορτῆς συνθήμασιν ὑπηρετεῖν ἀναπείθωμεν. νεομηνία γὰρ ἤδη φαίνεται, τουτέστιν ὁ καινουργός τε, καὶ νέος τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἀναστάσεως ἀνίσχει καιρὸς· εἴτις γὰρ ἐν Χριστῷ καινὴ κτίσις, κατὰ τὸ γεγραμμένον, καὶ τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ πάντα γέγονε καινά. οὐκοῦν ἰέναι γὰρ δὴ κατ' εὐθὺ τοῦ πρέποντος οἰήσομαι δεῖν. ἁγιάσατε νηστείαν, κατὰ τὸν τοῦ προφήτου φωνήν. τὸ δὲ ἁγιάζειν ἐστὶ τὸ καθιεροῦν, καὶ ὥσπερ

τι τῶν

† ἄλλ. γεγονὸς δὲ τι καὶ διαπρύσιον.

† ἄλλ. μετερρηκότος.

ἄλλ. μετερρυηκότος.

πτῶν ἐν λόγῳ προσκομίζειν ἀναθημάτων τῷ τῶν ὅλων κρατοῦντι θεῷ. οἱ μὲν γὰρ ἐμπειροπόλεμοι, καὶ ἐκμελετᾶν ἐπέρας εἰδότες τὰ τακτικὰ, καιρὸς καλοῦντος † εἰς μάχην, ἐκκωδωνίζουσι μὲν τὰ σφετέρων τὰς φάλαγγας· προσεκπέμπειν δὲ τὸ δέημα τῆς ἀγωνίας προστάττουσι, καὶ ὅτι προσήκει γυναίους προσαναφαίνεσθαι τοὺς πόνους ἐμβολῆς, διὰ μυρίων ὅσων αὐτοὺς ἀναπείθουσι λόγων. ἐγὼ δὴ δεῖν οἰήσομαι πάλιν τοῖς οὐκ ἀμελέτητον ἔχουσι τὴν ἀρετὴν· ἀλλ' ἐν τοῖς ὅτι μάλιστα πεπιεσμένοις τὸ ἱδρῶν ὑπὲρ αὐτῆς εὖ μάλα πεπονημένοις, προκλησιν ὥσπερ τινὰ τῆς ἔνεστῶτος ἀγῶνος, τῆς ἀληθῶς εἰδότας καταθέσθαι λόγον. καιρὸς γὰρ ἤδη ποιῆσαι τῷ κυρίῳ, κατὰ τὸ γεγραμμένον· ποιῆσαι ἢ λύσαι; τὸ καταναρίζεσθαι παθῶν· τὸ, ἐκνεκρῶν ἡδονὰς καὶ πρὸς πᾶν ὁπόσον τῆς ὁσίως πεφωραμασμένων καταρυθμίζειν τὴν νῦν τῇ τῶν ἁγίων παντοδαπίᾳ χρωμένους, ἐφ' ᾗ καὶ ὁ παναρμόστος ἡμῖν κατεσεμνύνετο Παῦλος· ὑποπάζω μου τὸ σῶμα καὶ † δουλαγωγῶ· μή πως τοῖς ἄλλοις κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι· χρῆμα μὲν γὰρ δυσαχθές τε καὶ δύσιστον ὁμολογουμένως ὁ διὰ ταύτας ἀσκήσεως πόνος· πλουτεῖ δὲ καρποῖς τοῖς εἰς ἀρετὴν τε καὶ εὐκοσμίαν, καὶ τῇ δι' ἐλάττονος ὀλίγῃ ζημίᾳ, τὸ ἀσυγκρίτως ἄμεινον ὠφελεῖν. καὶ τοῦτο σαφὲς κατασήσῃ λέγων ὁ μακάριος Παῦλος· εἰ γὰρ ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται· ἀλλ' ὁ ἔσω ἀνακαινοῦται ἡμέρᾳ καὶ ἡμέρᾳ. ἐπειδὴ γὰρ τῷ φρονήματι τοῦ πνεύματος, τὸ μισυρὸν δὴ τοῦτο καὶ φιλήδονον ἀναιρεῖ σαρκίον, † ἀρρωστοῦν ἐν ἑαυτῷ τὸ ἁμαρτίας τοῦ νόμου, καὶ καταρεθίζον ἀεὶ πρὸς ἃ νενεύκοτας τοῖς ὀπίσω τοῖς ἀμείνοσι δόξαν ἀπεμπολᾶν ἀναγκαῖον· φέρε τῶν αἰσχίονων προθέντες τὸ ὠφελοῦν· καὶ ψήφῳ θείᾳ πεπιεσμένον· νήψει τε καὶ ὁπλισκείᾳ, τὸ μὴ ἀπήχθειαν τῆς σαρκὸς καλευνάζωμεν κίνημα, φίλιον ὥσπερ ποιώμεθα τὴν ἐγκράτειαν· καὶ τὰς ὁμόρους αὐτῇ, καὶ γείτονας ἀρετὰς. τοῖς ἀνδρίαν φημὶ, τὴν δικαιοσύνην, τοῖς φρόνησιν· ὥσπερ τινὰ στέφανον ἡμῖν καὶ κοσμοῦντας ἄνθεσιν εἰς εὐπρεπὲς τὸ σκηπτοῦχες, εὖ μάλα συνειλεγμένον, ταῖς ἑαυτῶν ἀνάψωμεν κεφαλαῖς· καὶ πάντα ῥύπον ἀπονιψάμενοι, καθαροὶ καθαρῶς ὁμοῦ τῇ νηστείᾳ, τοῖς τοῖς ἁγίοις πρεπωδεστάτην θεραπείαν ἐπιτελέσωμεν. τότε γὰρ τότε, λαμπροῖς οἷα περ ἐσθήμασι τοῖς ἐξ ἀρετῶν αὐχήμασι κατηγλαισμένοι, τῆς ἀρχαίας συμμεθέξομεν ἑορτῆς· ἣν τοῖς ἀπευκτοῖς ἐκείνοις ἀκούοντες φωνοῖς, οἷς ἐπίτινι τῶν κεκλημένων εἴρηκεν ὁ σωτὴρ· ἑταῖρε, πῶς εἰσῆλθες ὧδε μὴ ἔχων ἔνδυμα γάμου, καιρῷ γὰρ ἁρμόζουσι σοφόν. γέγραπται γὰρ ὅτι καιρὸς παντὶ πράγματι. καὶ πάντα καλὰ ἐν καιρῷ αὐτῶν. καὶ πρός γε τούτοις ἐκεῖνο πῶς οὐκ ἄξιον ἐννοεῖν.

† ἄλλ. πρὸς μάχην ἐκκωδωνίζουσι

† ἄλλ. δουλαγωγῶ.

† ἴσως ἐρρωσθαι.

velut eximium aliquod donarium vniuersorum Imperatori Deo offerre. Nam qui quidem in bello exercitati, & aciei instruendæ periti sunt, cùm pugnæ tempus instat, circumcursant suorum phalanges, & omnem ex animo eiicere pauorem iubent; tum strenuè labores amplecti oportere, quàm longissima verborum circuitione persuadent. Ego verò vicissim decreui, ad eos qui virtutem nequaquam contemnunt, sed in rebus honestissimis labores pro illa susceptos numerant, adhortatoriam veluti orationem ijs in suscepto studio acciendis habere. *Iam enim tempus faciendi Domino*, vt scriptum est. Faciendi autem, quid? strenuè exercendi animi impetus, edomandi voluptates, mentemque ad ea omnia quæ meritò admirabilia censentur instituendi, sanctorum armatura vniuersè instructos. quo modo nobis optimus quoque Paulus gloriabatur: *Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne fortè cùm alijs prædicauero, ipse reprobus efficiar.* Sunt namque procul dubio graues pleniqué difficultatis exercitationum labores, verùm fructibus virtutis & honestatis abundant, ac modicam deteriorum rerum iacturam, eorum, quæ omnium confessione optima sunt, prouentu compensant. Atque hoc quoque nobis beatus Paulus apertè confirmat: *Sed licet is qui foris est noster homo corrumpatur, tamen is qui intus est renouatur de die in diem.* Cùm enim aduersus imperium spiritus impura hæc & voluptaria rebellet caro, quæ peccati lege tanquam morbo internè laborat, atque ad ea assiduè incitat, quibus addicti meliorum gloriam à se abdicare necessariò coguntur; age turpioribus vtilia ac diuina commendatione honestata prçponentes, sobrietate ac modestia efferos carnis motus edomemus, & velut amicam nobis temperantiam, cum finitimis ipsi virtutibus, fortitudine inquam, iustitia, prudentiaque iungamus, ac tanquam corollam ex vernis & odoratissimis floribus in pulcherrimam speciem bellè admodum contextã nostris ipsorum capitibus accommodemus; tum à sordibus vndequaq; purgati, puri purè vnà cum ieiunio, religiosum præterea cultum sanctis aptissimum adhibeamus. Nam tunc quidem virtutum gloria, tanquam splendidis vestibus decorati, in partem cælestis festiuitatis nos quoque veniemus, nec vocem illam tristissimã audiemus, qua vnum aliquem ex ijs qui vocati fuerant Saluator affatus est: *Amice quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialẽ?* Sapientis enim est seruire tempori. Scriptum namq; est: *Tempus omni rei, & omnia pulchra in tempore suo.* Illud præterea cogitare oportet.

1.Cor.9.27.

Psalm.118. 126.

Matt.22.12

Eccles.3.1.

Si quis eorum qui gloria insignes, ac summis honoribus ornati habentur, nos ad solemne festum cum ipso agendum vocasset, quod amicis adhibitis celebrare decreuisset, annon præclaro vestium ornatu instructos conuiuas ad epulum accessuros putamus? facient id scilicet, vt eius à quo vocati sunt honori seruiant. Quis id dubitet? Cùm igitur ei qui absque splendido vestium ornatu ad conuiuium accedat non sit impune, quis non eos meritò arguendos & puniendos existimet, qui diuina contempta vocatione, nitidiore animi cultu carere iudicentur? Qui quidē squallentes adhuc propemodum, & pædore obsiti, vitamque à Sanctorum studijs alienam & absonam degentes, quonam modo in eorum numero censebuntur? Et quidem apertè asseuerante Christo, dum de futura olim
Mat. 13. 43. dispensatione loquitur: *Tunc iusti fulgebunt*
Sap. 3. 7. *sicut sol, in regno Patris ipsorum*. Valeat igitur
Dan. 12. 3. terrenarū rerum prophana illuuies, valeant simul fornicatio, auaritia, & inuidia, obmurmuratio, atque detractio, fraus & dolus. Ita namque simul cum criminibus improbitatis, pœna quoque miserrima auferetur, quæ peccatorum impendet capitibus; enascentur verò quodammodo ea, ob quæ meritò cuiuis gloriari liceat, & cum Christo nostrûm omnium Saluatore vnà viuemus, tum liberam ab omni reprehensione gloriam adepti, inter Sanctorum cateruas sedem ac locum facilè assequemur. Igitur tanquam optimarum rerum moderatorem ac ducem iterum assumamus Ioannem illum sapientem, cuius il-
1. Ioan. 2. 15. la sunt: *Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est charitas Patris in eo. Quoniam omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ, quæ non est ex Patre, sed ex mundo est. Et mundus transit, & concupiscentia eius, Qui autem facit voluntatem Dei, manet in æternum*. Cernis eos qui cum Sanctis vitam sapienti atque inculpata mente ducendam sibi esse statuerunt, & in speculam veluti quandam cognoscendis quæ apud nos geruntur, strenuè conscenderunt, vitæque huius spatia conuersionesque sedulò sunt dimensi, quemadmodum quænam ea sit, quibus terminis definiatur, & quousque demum iuuare aliquid possit, festiuè describant: *Omne enim*, inquit, *quod est in mundo, vel concupiscentia carnis, vel concupiscentia oculorum, vel superbia vitæ est*. Annon etenim, mensæ & abdominis voluptatibus, qui mundi torpore & ignauia detinentur, suauitatis ac deliciarū modum definiunt? Cibi namque multiplices ac deliciosæ epulæ, condimentorumque adulterata

ἆρα εἴτις ἡμᾶς τῶν ἐνδόξων ἐφεστήκοι, καὶ ταῖς εἰς ἄγαν ὑπεροχαῖς ἐκτετιμηκώς, ὡς αὐτὸν παρελθεῖν ἐκέλευσεν ἑορτῆς αὐτῷ συμμεθέξοντας, ἐν ἂν ἔλοιτο τελεῖν ὁπόσοι τισὶ τῶν γνωρίσμων, ἢ λαμπροὶ καὶ δαίμονες ἀφίκοντο ἂν ὁπὶ τὴν ἑστίαν οἱ δαιτύμονες; ὁρῶεν γὰρ ἂν ὧδε τὸ ἔξοχον κεκληκότος φιλοτιμίας ἄξιον; εἶτα πῶς τοῦτο ἀμφίλογον; ὅτε τοίνυν τὸ μὴ ἐσκευᾶσθαι λαμπρῶς τοῖς ἑορτάζουσιν οὐκ ἀζήμιον, πῶς οὐκ ἀπόχρη πρὸς ἔλεγχόν τε καὶ δίκην τοῖς τὴν θείαν ἀτιμάζουσι κλῆσιν, τὸ δὲ κατὰ νοῦν φαιδρότητος ἀμοιρῆσαι δοκεῖν; οἱ μονονουχὶ ῥυπῶντες ἔτι καὶ ὀδωδότες, ἔν ταῖς τῶν ἁγίων παιδαῖς ἀσυμφυᾶ τε καὶ ἀσύμβατον ὁπιτηδεύοντες βίον, πῶς εἶεν αὐτοῖς ἐναρίθμιοι; καί τοι λέγοντες ἀναφανδὸν ἐν χρεσῷ τῷ τὸ κατὰ καιροὺς ἐσομένης οἰκονομίας. τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῶν. ἐρρέτω δὴ ἐν ἡ τὸ ἐν κόσμῳ πραγμάτων ἀνοσία † κοιλίας καὶ σωοιχέσθω πορνεία, καὶ πλεονεξία, καὶ φθόνος, ψιθυρισμὸς καὶ καπηλαλιὰ, καὶ ἀπάτη, καὶ δόλος. σωθλᾶται γὰρ ἔτω τοῖς ἐκ φαυλότητος αἰτιάμασι καὶ ἡ τραμμοχθηρὸς δίκη, ταῖς τῶν φιλαμαρτημόνων ἐφεδρεύσει κεφαλαῖς· ἀνατελεῖ δὲ ὥσπερ τὰ ἐφ' οἷς ἂν εἰκότως ὁπομνυοίστις· σωεσόμεθά τε τῷ πάντων ἡμῶν σωτῆρι Χριστῷ. καὶ μὰμὲ πάντας ἐλευθέραν ἔχοντες δόξαν τοῦ ταῖς τῶν ἁγίων ἀγέλαις σωαυλίζεσθαι δεῖν, ὑποκερδανεῖν ὁλόκληρος. ἐκὲν ἁρμοσεῖ ὥσπερ τινὰ, καὶ τῶν δρίσων εἰσηγητοῦ εἰσδεξόμεθα πάλιν Ἰωάννην λέγοντα τὸν σοφὸν· μὴ ἀγαπᾶτε τὸν κόσμον, μήτε τὰ ἐν τῷ κόσμῳ· ἐάν τις ἀγαπᾷ τὸν κόσμον, οὐκ ἔστιν ἡ ἀγάπη τοῦ πατρὸς ἐν αὐτῷ. ὅτι πᾶν τὸ ἐν τῷ κόσμῳ, ἡ ὁπιθυμία τῆς σαρκὸς, καὶ ἡ ὁπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου, ἡ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ πατρὸς, ἀλλ' ἐκ τοῦ κόσμου ἐστίν· καὶ ὁ κόσμος παράγεται καὶ ἡ ὁπιθυμία αὐτοῦ. ὁ δὲ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, μένει εἰς τοὺς αἰῶνας. ὁρᾷς οὖν ἁγίους σοφῇ καὶ ἀνεπιτηλήκτῳ γνώμῃ συζῆν ἑλομένους· καὶ ὥσπερ εἴς τινα τὸν καθ' ἡμᾶς πραγμάτων σπουδαιοπλοῦν ἀνδρωδῶν ἀναθρώσκοντας· καὶ τὸν ἐν πυρέντος βίου σπουδασμὸν ἀναμετρῆσαι ἀσφαλῶς ἵης τε καὶ πόσου, καὶ ὁπότισιν ἂν γλοιτο μόλις χρήσιμος καταμηνύοντας· πᾶν γάρ φησι τὸ ἐν τῷ κόσμῳ, ἡ ὁπιθυμία τῆς σαρκὸς, καὶ ἡ ὁπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου· ἡ γὰρ ἐμέτρει τραπέζης καὶ ὑπογαστρίων ἡδονῶν ὠδάγε τοῖς ἀναπεπωκόσιν εἰς ῥαθυμίας κοσμικὰς τὰ εἰς ἡδονὰς τε καὶ τρυφὴν δικνεῖται μέτρα. ὀψοφαγίαι τε γὰρ αἱ πολυιδεῖς, καὶ ἡδύσματα, καὶ καρυκειῶν ἐξίτηλοι τρόποι,

† ἄλλ. ἡδύτε.

† ἄλλ. τοιλίαν.

† leg. ἔτως.

† ἄλλ. δειξάτων.

τρόποι, καὶ τράπεζα Συβαριτικὴ· τὰ πάντων οἴμαι ἐστι παρ' αὐτοῖς τιμαλφέστατα. ὑποπεραίνοιτο δ' ἂν, ὡς γέ μοι φαίνεται, καὶ ἡ τῶν ὀμμάτων ἐπιθυμία περί τε σωμάτων ὥρας, καὶ ὕλης φαιδρότητα, καὶ ἐφ' οἷς τὸ ὀπτικῆς ἐνεργείας ἡ χρῆσις, εἰς τὸ † ἡδύτερον ἅπαν καταγοητευέσθαι φιλεῖ. ἀλαζονεία δὲ καὶ φιλοδοξία πῶς ἂν φράσαιμι· λοιπὸν εἰς ὅσον προήκασι φαυλότητος μέτρον. τὸ γάρ † τι λίαν ὑπερτενὲς, καὶ ὑπερόφρυον ἐν τοῖς ὅτι μάλιστα πολεμιωτάτοις ποιεῖται θεὸς· κύριος γὰρ ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, κατὰ τὸ γεγραμμένον. ταῦτ' ἰδιωτεύοντες, καὶ ὀλίγα πάντελῶς ἀξιώσαντες λόγου, καὶ τιμὴν ἐπὶ τοῖς ἀμείνοσι δόξαν ὁσίᾳ ψήφῳ τιμήσαντες, ζήσωμεν εὐαγγελικῶς, τὸ οἱονεὶ δὲ ἀκτεθναίναι τῷ κόσμῳ δοκεῖν, μᾶλλόν γε μὴ βιῶν ἀνέχεσθαι κοσμικῶς ἀσεβῶς ἐπιτηδεύοντας. τοιγαροῦν καὶ Παῦλος ὑπαινίσσεται λέγων. ἐγὼ γὰρ διὰ νόμου νόμῳ ἀπέθανον, ἵνα θεῷ ζήσω· Χριστῷ συνεσταύρωμαι. ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ· ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός. μεμνημένος ἦν οἶμαι λέγοντος αὐτοῦ, δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε. τὸ δοκεῖν φρονεῖν καὶ ἡμᾶς αὐτὸς ἀναπείθει λέγων· ἢ ἀγνοεῖτε ὅτι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθημεν, εἰς τὸν θάνατον τοῦ κυρίου ἐβαπτίσθημεν; συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον· ἵνα ὥσπερ ἠγέρθη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ πατρός, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν. οὐκοῦν ἐρῶ δή τι τῶν ἀναγκαίων εἰς ὄνησιν, καὶ ταῖς τῶν ἁγίων φωναῖς ἀποκεχρήσομαι πάλιν. Τίς σοφὸς καὶ ἐπιστήμων ἐν ὑμῖν, † δείξατω ἐκ τῆς καλῆς ἀναστροφῆς, ἐν πραΰτητι σοφίας τὰ ἔργα αὐτοῦ. ἀναστροφὴν δὲ τὴν ἀξιάγαστον, ἐκ ἑτέραν ἔστιν ἡμῶν ὑπονοεῖν ἄξιον, ἢ δι' ἧς ἂν ὀρθοδοξίαν συμβαίνοι, καὶ τὸ ὡς ἄριστα βιοῦν ἐλέσθαι τινὰς· καὶ τὸ ἐν πίστει γνήσιον. τὸ γάρ τοι δοκεῖν πεποιήκασιν μὲν τὴν πίστιν· ἐφ' ἑτέρᾳ δὲ βλέπειν. καὶ τὸ ἐφηρεῖσθαι δὲ μισεῖν, δοίην ἂν ἔγωγε πάντας εἰς λῆξιν ἰέναι κακοῦ. τοῖς γε μὴν ὧδε παρεφθορόσι τὸν νοῦν, ζητεῖ τε φρονεῖν καὶ δρᾶν ἠρημένοις, καὶ θεῖος † οὕτως ἐπᾴδει λόγος· οὐαὶ γάρ, φησι, καρδίαις δειλαῖς, καὶ χερσὶ παρειμέναις· καὶ ἁμαρτωλῷ πεζαίνοντι ἐπὶ δύο τρίβους. ψυχρὸν γὰρ ὡς ἀληθῶς ἀῤῥώστημα νοῦ, καὶ φρενὸς σκλύτης καὶ παρειμένης ἐπίκλημα, καὶ γραφὴ τὸ εὔκολον εἰς διαφοράν· εἴ τὸ ἀγαπᾶν ἑτοίμως, μισεῖν ἑλομένους. ἆρα γὰρ εἴτις ἔροιτό τινα, καὶ τῶν μετρίων εἰς νῆψιν, ἵνα μὴ λέγωμι τῶν ἄγαν † ἀσθενεστάτων, πότερον λέγων ὦ τὰν ἐν αἱρέσει κειμένων, τοῦτο ὑγιαίνειν καὶ νοσεῖν, εἴ παρὸν

† ἄλλ. ἡδύτε.

† ἄλλ. τοι λίαν.

† leg. ἅτως.

† ἄλλ. δείξατω.

varietas, ac Sybariticæ menſæ, primo apud illos, opinor, in pretio habentur. Verſatur porro, vt ego quidem exiſtimo, *oculorum concupiſcentia* in contemplanda corporum pulchritudine materiæque ſplendore, atque in ijs per quæ videndi facultas quadam iucunditate delinita, veluti per præſtigias captari ſolet. *Superbia* verò & ambitio, quem ad vſque terminum prauitatis progrediantur, haud facilè dixerim. Superbum namque & arrogantem, inuiſum ſibi ex omnibus maximè ducit Deus. *Dominus* nimirum *ſuperbis reſiſtit*, vt ſcriptum eſt. Hæc ablegantes, nulloque prorſus habentes loco, ac præſtantiora decora digniore ſuffragio, vt par eſt approbantes, vitam ex Euangelij præſcripto inſtituamus; ſicque nos auerſos à mundi ſtudijs ſcitè præbeamus, vt etiam mortui eſſe mundo videri poſſimus. Tale quiddam Paulus quoque indicat, dicens: *Ego verò per legem legi mortuus ſum, vt Deo viuam. Chriſto confixus ſum cruci. Viuo autem iam non ego, viuit verò in me Chriſtus.* Nempe, vt arbitror, meminerat dixiſſe ipſum: *Gratis accepiſtis, gratis date.* Idem & nos ipſos ſapere ſuadet, dicens: *An ignoratis, quia quicunq; baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus? Conſepulti ſumus cum illo per baptiſmum in mortem, vt quemadmodum Chriſtus ſuſcitatus eſt à mortuis per gloriam Patris, ſic & nos in nouitate vitæ ambulemus.* Igitur, (dicam nempe aliquid neceſſarium ad vtilitatē, ac Sanctorum vocibus adhuc paulo vtar liberiùs.) *Quis ſapiens, & prudens inter vos? Oſtendat ex bona conuerſatione operationem ſuam in manſuetudine ſapientiæ.* Conuerſationem porro admiratione dignam, non aliam à nobis intelligi oportere arbitror, quàm ex qua mores emendari, optimamque viuendi rationem eligi, tum germanam in fide ſinceritatem ſeruari contingat. Quòd enim ſe quiſpiam fidem amplexum eſſe oſtendat, cæterùm aliò reſpiciat, & in ea confirmari penitus abnuat, ſummæ id prauitatis eſſe haud grauatè conceſſerim. Atque ijs quidem qui mente adeò corrupti ſunt, quique eiuſmodi & ſentire & facere decreuerunt, ita diuinus quoque ſermo interminatur: *Væ*, inquit, *cordibus infirmis, & manibus diſſolutis, & peccatori ingredienti duabus ſemitis.* Frigentis namque reuera animi morbus, diſſolutæque ac remiſſæ mentis crimen ac noxa eſt, ſiquis facilè ſe tranſuerſum ferri patiatur, atque ea ſubitò amet quæ odiſſe decreuerat. An igitur ſi quis eorum quempiam roget, quibus aliquid eſt ſobriæ mentis, ne dicam illorum, quibus animi vires firmæ, atque egregiè conſtitutæ ſunt, Num, ô amice, cùm tibi horum vtrumuis liceat, vt valeas, aut ægrotes, tuaque

Iacob. 4. 6.

Gal. 2. 19.

Matt. 10. 8.

Rom. 6. 3.

Iacob. 3. 13.

Eccleſ. 2. 14

alterutrũ vt eligas optio sit, vtrùm, inquam, ægrotare malis abiecta salute, an ea quæ proculdubio meliora sunt incunctanter amplexus, ipsam quoque interrogationẽ non absq; risu excipiendam putaueris? An quisquã hominum eò dementiæ peruenerit, quin apertè clamet, sibi antiquissimam esse corporis firmitatem; contrarium autem vt velit nullo modo adduci posse? Et quidem rectè hunc sibi consuluisse, fateamur omnino necesse est. Quæ namque vel nemine ipsis patrocinante recta sunt, propriaq́ue & illustri gloria locupletata sunt, ea vituperare minimè est tutum. Itaque si firmam corporis valetudinẽ inter optimas res, ac maximè optabiles numeramus, quis summæ imprudentiæ culpa nos liberet, si minùs in ijs quæ ad animũ spectant eundẽ sensum geramus, ac non ipsum potiùs intentiore studio excolendum existimemus. Quanto namque animi præstantiores corporibus, tanto illis perfectiorẽ curam impendere, vt arbitror, oportebit. Igitur vnctiones quidem, & cibi, ac reliquarum curationum vsus satis copiosus, citraq́ue nimietatem adhibitus, ab humanis corporibus arcẽt morbos. Animum verò ad virtutis cupiditatem erigere, & impuram peccati labem instar mortis ducere, tum charitatem in Deum omnino retinere mordicus, sinceraq́; & integra fide rerum omnium conditorem venerari, hanc ego bene temperatam animi constitutionẽ, ac robustæ mentis minimè dubium argumentũ esse affirmarim. Eundem namq; sensum veteribus illis inesse debuisse, nobis diuinarum quoque legum oracula indicant.

Deuter. 6. 5. Primum namque, & egregiè mirificum mandatum illud est, *Diliges Dominũ Deum tuum ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex tota fortitudine tua.* Hoc inquam esse autumo, omnium conditorem fide integra venerari. Rem namque hoc pacto consideremus. Qui Regũ in terris asseclæ & satellites lecti sunt, num eos quæ grata dominis fuerint sentire oportet, idq́; si fecerint, laude dignissimos esse arbitrabimur, ac de ijs honestissimè iudicabimus? An verò quisquã fortè rectius existimet simulare oratione beneuolentiam, tum mentẽ barbarie infectam, nec à turpioribus morbis liberam deprehendi? At hunc quidẽ malum malo exitio dignum esse quiuis, vt arbitror, sana mente præditus affirmarit, qui aliud quidem animo occulat, aliud loquatur, vt est apud Græcos † Poëtas. Censeo siquidẽ inculpatam omnino beneuolentiã aduersus eos qui rerũ potiuntur, seruari oportere, barbaros verò auersari penitus, atq; odisse. Quòd si spectatũ in eiusmodi rebus decus, gloria insignis & amplectenda comitatur, qui minùs

Rom. Iliad. i. & Theognis vers. 91 & Cyrill. sup. hom. ix.

εὐκόλως εἰσοικίσασθαι τὸ δοκοῦν, ἀῤῥωστεῖν ἂν ἕλοιο μεθεὶς τὸ ἕτερον ἢ τοῖς ἐναργῶς ἀμείνοσιν ἐπιδραμὼν, καὶ γέλωτος ἀξίαν ἡγήσῃ τὴν πεῦσιν; ἆρ' οὖν εἰς τοῦτο φρενοβλαβείας κατώλισθεν ἄνθρωπος, ὡς μὴ διαῤῥήδην ἀνακραγεῖν, ὡς † ἥκιστα μὲν εὐρωστοίη τὸ σῶμα. τό γε μὴν θατέρῳ προσομιλεῖν, ἥκιστα ἂν ἕλοιτό ποτε· καὶ μὴν οὐκ ἔσθ' ὅπως οὐκ εὖ βεβουλεῦσθαι τὸν τοιοῦτον φήσομεν. τὰ γὰρ ὡς εἶεν ὀρθὰ, κἂν εἰμή τις ἕλοιτο συνειπεῖν οἰκοθέντε καὶ ἐναργῆ πλουτοῦντα τὴν δόξαν κακύνειν οὐκ ἀσφαλές. εἰ δὴ τῶν ἀρίστων εἶναι λογιούμεθα, καὶ τῇ τῶν εὐκταιοτάτων ἐγγράψομεν μοίρᾳ τὴν σώματος εὐρωστίαν, πῶς οὐκ ἀσύνετον κομιδῇ μὴ τὴν αὐτὴν ἡμᾶς ἔχοντας † γνῶσιν ὁρᾶσθαι περὶ ψυχῆς· μᾶλλον δὲ καὶ σπουδῆς ἀξιοῦν τῆς προυργιαιτέρας αὐτήν· ὅσω γὰρ ἀμείνους σωμάτων ψυχαὶ, τοσούτῳ δεήσει φειδοῦς οἶμαι τῆς τελεωτέρας ἀπονέμειν αὐταῖς. οὐκοῦν ἀλοιφαὶ μὲν, καὶ τὰ ἐδώδιμα, καὶ τῆς ἔτι λοιπῆς θεραπείας ἡ διαρκὴς καὶ οὗ περιττοῦ κατόπιν ἰοῦσα χρῆσις, τῶν ἀνθρωπίνων σωμάτων ἐξιστάσι τὸ νοσεῖν. τὸ δὲ εἰς ἔφεσιν μὲν ἀρετῆς ἀνακομίζειν τὸν νοῦν, φθορὰν δὲ ἡγεῖσθαι τὴν βέβηλον ἁμαρτίαν, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τῆς πρὸς θεὸν ἀγάπης ἀπρὶξ † ἡττῆσθαι φιλεῖν· καὶ ὁλοκλήρῳ πίστει τιμᾷν τὸν τῶν ὅλων δημιουργὸν· φαίην ἂν ἔγωγε ψυχῆς εὐρωστίαν, καὶ νοῦ βλέποντος εἰς τὸ εὐσθενὲς, ἀσύγκριτον νῆψιν. χρῆναι γὰρ οὕτω φρονεῖν τοῖς ἀρχαιοτέροις, καὶ αὐτὸς ὁ θεῖος ἡμῖν κατεχρησμώδησε νόμος. ἐντολὴ γὰρ πρώτη καὶ ἀξιάγαστος, ἀγαπήσεις κύριον „ τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης „ τῆς διανοίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου. „ τοῦτο εἶναί φημι τὸ ὁλοκλήρῳ τῇ πίστει τιμᾷν ἑλέσθαι τὸν ποιητήν. σκέψασθαι γὰρ τὸ χρῆμα ὠδὶ, οὗτος τοῖς ἐπὶ γῆς κρατοῦσι παρεστηκότας, καὶ ἐν δορυφόρων τάξει κατειλεγμένους, πότερα τὰ αὐτοῖς δοκοῦντα φρονεῖν ἄξιον. καὶ τοῦτο δρᾷν εἰρημένους † ἀξιεπαινετάτους εἶναι λογιούμεθα, καὶ ψήφῳ λοιπὸν τῇ παγκάλῳ τιμήσομεν· ἢ ὡς ἦν δή που κρεῖττόν τε καὶ ἄμεινον οἴοιτ' ἄν τις οἶμαι τυχὸν, σκήπτεσθαι μὲν λόγῳ τὸν † διάνοιαν. βαρβαρίζουσα δὲ τὴν γνώμην, καὶ τῶν αἰσχιόνων οὐκ ἐλευθέραν νοσοῦντας † ἁλίσθεσθαι. ἀλλ' οἶμαι φαίη τις ἂν εἴγε νοῦν ἔχοι σοφὸν, ὡς εἴη τε καὶ ἔσται κακὸς † κακὸς ἀπολέσθαι πρέπων· ὃς χἕτρον μὲν κεύδει ἐνὶ φρεσὶν, ἄλλο δὲ εἴπῃ, κατά γε οὗτος παρ' Ἕλλησι ποιητάς. οἶμαι γὰρ δεῖν, ἀνεπίπληκτον μὲν παντελῶς, τοῖς κρατοῦσι φυλάττειν τὴν εὔνοιαν· ὅλῃ δὲ γνώμῃ μισεῖν τὰ βαρβάρων. ἀλλ' εἴπερ ἐστὶ τὸ ἔν γε τούτοις εὐδοκιμεῖν περιφανές τε καὶ ἀξιόληπτον, πῶς οὐκ ἀναγκαῖον εἶναι

† leg. μάλιστα.

† ἄλλ. γνώμην.

† leg. κτῆσθαι.

† γρ. ἀξιεπαινετωτάτους.

† ἄλλ. εὔνοιαν.

† ἄλλ. ἁλίσκεσθαι.

† puto κακῶς.

εἶναι λογιούμεθα τοῦ θεῷ κατεζευγμένους, καὶ τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως τὴν ὁμολογίαν εὖ μάλα πεποιημένους, καὶ τοῦτο ἐπὶ πολλῶν καὶ ἁγίων μαρτύρων, αὐτῷ μονοτρόπως προερηρεῖσθαι φιλεῖν· τὸ ἐν ψαλμοῖς ἐκεῖνο βοῶντας, „ἐκολλήθη ἡ ψυχή μου ὀπίσω σου· καταλογισθεῖεν γὰρ ἂν οὐχ ἑτέρως, ἢ οὕτως ἐν τοῖς ἀληθέσι προσκυνηταῖς. τὸ δὲ, γλώττῃ μὲν ὁμολογεῖν ὅτι θεὸς τῶν ὅλων ἐστὶν· ὅλῳ δὲ οὔπω ποδὶ τῆς τῶν δαιμονίων ἐξοίχεσθαι πλάνης, πῶς οὐκ ἂν εἴη κατά γε τὸ εἰκὸς, ἕτερον οὐδὲν, ἢ ὅ περ ἔφην ἀρτίως, σκήπτεσθαι μὲν λόγῳ τὴν εὔνοιαν. βαρβαρίζουσαν δὲ τὴν διάνοιαν ἔχειν; ἀλλ' ἔστιν εἰπεῖν, ὡς δικαίαν μὲν ἂν κατ' ἐκείνων ἐποιήσατο τὴν ἐπίπληξιν, ὁ δόξῃ τῇ ὑπερτάτῳ κατεστεμμένος. ὦ στρατιώτα λέγων, τοῖς ἐμοῖς ὅπλοις ἐσκευασμένος, φρονεῖς τὰ βαρβάρων· ἐμὸς δὲ, ὅτι μόνον ὁρᾶσθαι φιλεῖς ὅλος ὢν ἑτέρων. φαίη δ' ἂν οἶμαι καὶ θεὸς περὶ τῶν ἐν „πίστει μὴ ἱδρυμένων· ὁ λαὸς οὗτος τοῖς χείλεσί με τιμᾷ· ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόῤῥω ἀπέχει „ἀπ' ἐμοῦ. μάτην δὲ σέβονταί με, τηροῦντες διδασκαλίας ἐντάλματα ἀνθρώπων. μεταπλάττει δὲ ὁ καιρὸς τὴν λέξιν εἰς τὸ † συμφέρον. εἰς τοῦτο γὰρ δὴ βδελυρίας προήκουσί τινες τῶν τελούντων ἐν ἡμῖν· ὡς προσέχειν πνεύμασι πλάνης· καὶ χρησμολόγων τινῶν φλυάφοις ψευδεπείαις ἐπιδοῦναι τὴν νοῦν. οἳ τὰ ἐπέκεινα μὲν οὐρανοῦ, καὶ τὰ ὑπὸ † γῆς εἰδέναι φαντάζονται· λελήθασι δὲ σφᾶς μὲν αὐτοὺς φρεναπατοῦντες οἱ δείλαιοι, συνολλύοντες δὲ καὶ ἑτέρους τῶν ἑαυτῶν κεφαλαῖς. διακεῖσθαι γὰρ ἀναπείθουσιν, ὡς ἔστιν ἑτοίμη τοῖς ἐθέλουσιν ἑλεῖν τῶν ἐσομένων ἡγνῶσις. καὶ τῆς θείας ὑπεροχῆς τὰ ἰδικῶς ἐξαίρετα, τῇ τῶν ἀστέρων κινήσει προσνέμοντες, τῆς ὑγιοῦς τε καὶ ἀπλανοῦς ἐξέλκουσι δόξης τοῦ εἴπερ ἂν εἶεν εὔκολοι πρὸς ἀποφορὰν, καὶ εἰς ἀπάτην εὐδιαῤῥίπιστοι· καὶ δὴ καὶ γραῶν ἀθλίων ἐσμοὺς συναγείροντες, ψιθυρίζουσι τὸ δοκοῦν, ὡς τὸ θεῖον ὄντες αὐτοὶ· τὰ δὲ οἴκαδε πάλιν ὑπονοστεῖ, ψευδηγορίαις τισὶν ἀνοήτως πεφενακισμένα, καὶ τὸ μόλις ἐρανίζεσθαι ἀργύριον ἐκλεληστευμένα. ψυχρῶν γὰρ ἐκείνοις, καὶ ἀνοσίων λημμάτων ἡ τέχνη προμνήστρια. καὶ τὴν ἐν πίνακι τῷ πανώλει γραφὴν, ψεῦδος ὥσπερ τι ποιοῦνται πωλητήριον. τοῦτό τινες ἕδρων τῶν ἐξ Ἰσραὴλ, τῆς εἰς θεὸν εὐσεβείας ἠφειδηκότες, καὶ τῆς τοῦ πρέποντος θήρας ὀλιγωρήσαντες. ἀλλὰ τί φησὶν ὁ προφήτης Ἰεζεκιὴλ; καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου „πρός με, λέγων· υἱὲ ἀνθρώπου προφήτευσον ἐπὶ τοῦ προφήτας τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ ἐρεῖς „τοῖς προφήταις τοῖς προφητεύουσιν ἀπὸ „καρδίας αὐτῶν. καὶ προφητεύσεις, καὶ ἐρεῖς „πρὸς αὐτοὺς· ἀκούσατε τὴν λόγον κυρίου. τάδε „λέγει Ἀδωναῒ κύριος, ἀνθ' ὧν οἱ λόγοι „ὑμῶν ψευδεῖς, καὶ αἱ μαντεῖαι ὑμῶν μάταιαι. „διατοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ ἐφ' ὑμᾶς, λέγει Ἀδωναῒ κύριος· καὶ ἐκτενῶ τὴν χεῖρά μου ἐπὶ τοῦ προφήτας τοὺς ὁρῶντας ψευδῆ,

necessarium ducemus, vt qui se Deo adiunxerunt, ac fidem quæ in ipsum est egregiè professi sunt, idque coram multis & sanctis testibus, ipsi tota mente inniti cupiant, Psalmographi illud vsurpantes: *Adhæsit anima mea post te.* Nec enim alio pacto inter veros adoratores censeri queant. Cæterùm voce quidem vnum rerum omnium Deum confiteri, nec tamen penitus se dæmonum erroribus exemisse, quid hoc est aliud, si vera loqui volumus, quàm quod dixi nuper, simulare oratione beneuolentiam, animo autem in barbarorum partibus & factione versari? Meritò igitur hac aduersus illos obiurgatione vtetur qui suprema gloria coronatus est; O miles, inquiet, tu mea instructus armatura faues barbaris? Satis habes cõspici tanquam meus, cùm sis totus aliorum? Dixerit etiam, opinor, Deus de his qui minùs in fide stabiles ac firmi sunt: *Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longè est à me. In vanum autem colunt me, seruantes doctrinas, & præcepta hominum.* Sermonem porrò ad id quod vtile est, occasio vertit. Eò namque impuritatis progrediuntur quidam ex nostris, vt attendant spiritibus erroris, & inanibus ariolorũ quorundam mendacijs addicant animum, Qui cùm ea quæ intra cælum, quæque sub terra sunt scire se somnient, ipsi se nec-opinantes miseri fallunt, secumq; alios præterea in exitium trahunt. Quippe credi volunt paratam esse nancisci cupientibus futurorum scientiam, quæque diuinæ excellentiæ maximè propria sunt, astrorum conuersionibus assignantes, eos de sano sensu rectoque deijciunt, qui se facilè transuersos abduci, atque in fraudem impelli patiuntur. Proinde & vetularum infelicium examina congregantes, quod libitum fuerit insusurrant, ac si diuinum numen ipsimet forent. Illæ verò domum retròcommeant, dictis mendacibus insipienter elusæ, & collato vix tandem in stipem argento emunctæ. Hæc illis nimirum sordentis lucelli per nefas colligendi ars est; ac delineatam in exitiali tabella picturam, velut venalium officinam mendaciorum instituunt. Hoc Israëlitæ nonnulli factitauere, neglecta in Deum pietate, studioque virtutis abiecto. Sed quid ait Ezechiel propheta? *Et factus est sermo Domini ad me dicens, Fili hominis vaticinare super prophetas Israël, dicesq; prophetis qui prophetant ex corde suo, & prophetabis, & dices ad eos, Audite verbum Domini. hæc autem dicit Dominus Deus, eò quòd verba vestra mendacia, & diuinationes vestræ vanæ sunt; propter hoc ecce ego super vos, dicit Dominus Deus, & extendã manum meam super prophetas videntes*

Psalm. 62. 9

Isaiæ 29. 13. Matt. 15. 8. Marc. 7. 6.

Ezech. 13. 1.

† ἄλλ. σύμφορον.

† ἄλλ. γῆν.

† leg. μάλιστα.

† ἄλλ. γνώμην.

† leg. κτᾶσθαι.

† γρ. ἀξιεπαινετατούς.

† ἄλλ. εὔνοιαν.

† ἄλλ. ἁλίσκεσθαι.

† puto κακῶς.

mendacia, & loquentes vana. Cùm verò etiam infelicissimæ mulieres futurorum cognitionem fingerent, iterum dixit Prophetę Deus:

Ezech.13 17 *Et tu fili hominis confirma faciem tuam super filias populi tui, quæ prophetant è corde suo, & vaticinare contra eas, & dices, Hæc dicit Dominus Deus, Væ his quæ consuunt ceruicalia sub omni cubito manus, & quæ faciunt velamina ad omne caput vniuersæ ætatis, vt peruertant animas. Et animæ subuersæ sunt populi mei, & animas saluabant, & contaminabāt me ad populum meum propter pugillum hordei, & propter fragmēta panis, vt occiderent animas quas non oportebat mori, & vt saluarent animas quas non oportebat viuere, dum loquimini vos populo exaudiēti vanos sermones.* Res enim ita verè se habet. Nec enim à Deo videlicet edocti, quæ intelligentiam superant, vt prophetiæ nostræ mos est, alijs transmittunt; sed responsa eorum vnicuique qui curiosè inquirere soliti sunt accōmodata ipsimet componentes, ea ex fraudulentiæ officinis edunt. Cùm verò sese mirè callidos ac sapiētes asserant, tantūq; arte & solertia præcelluisse credi velint, vt citra omnē laborē aliorum negotia nihil aberrātes cognoscāt, in suis rebus hallucinari eousq; deprehendas, vt cùm in calamitatem inciderint, nunquā sibi quæ euenerūt experiunda putasse dicant. Et quidē cùm futura prouidenti præcauere facile sit, liceatq; vitare quod iam prouisum est malum, quidni omnes illi calamitates effugiunt; præsertim qui se in arte egregiè profecisse sibi persuadeant? Igitur fallaces esse præstigias illorum inuenta nobis facilè res ipsa demōstrat. At enim quædam, inquiunt, verè vt prædicta sunt acciderunt. Atqui, ô viri optimi, hoc ipsum est crimen, hæc sunt ob quæ vos in iudicium vocari oporteat. Ergo dic mihi, qui accusatur, qui causam dicit, ipsa illa quæ obijciuntur, loco defensionis afferet? Annon etenim quia nonnulla vt prædicta sunt acciderunt, nos propterea nugamur, ac res minimè turpes nostro iudicio condemnamus? Hoc nempe quòd non ad veritatem omnia referuntur, certum est vestræ nequitiæ argumentum, ac præterea studium futile, nugatoriam artem, ridiculam disciplinam esse demonstrat. Siquidem quæ à Deo sunt nullatenus fallunt. Quæ namque euentura planè omnia penitus diuina & incorrupta mens nouit, ea si effari ad aliquos velit, aut illi ad alios, nihil ementietur oratio. Humanarum verò cogitationum inuenta, coniectura potiùs, quàm veritate nituntur. Videtur autem mihi quisquis est ex hoc genere, homini non absimilis, qui ex morbo cæcutiens amissâ videndi facultate, cùm quiescere satius esset,

ψεύδη, καὶ οὗτ' ἀποφθεγγομένης μάταια. ἐπειδὴ ἦ καὶ γυναῖα μυσαρώτατα τ' τ' ἐσομένων εἴδησιν ὑπεπλάττοντο· πάλιν ἔφη τῷ προφήτῃ θεός. καὶ σὺ υἱὲ ἀνθρώπε εἰπὲ τὸ πρόσωπόν σε ἐπὶ τὰς θυγατέρας ἔ λαοῦ σε τὰς προφητευούσας ἀπὸ καρδίας αὐτῶν, καὶ προφήτευσον ἐπ' αὐτὰς· καὶ ἐρεῖς· τάδε λέγει Ἀδωναὶ κύριος, ἀαὶ τ' συρραπτὲζουσι προσκεφάλαια ἐπὶ πάντα ἀγκῶνα χειρὸς· καὶ ποιοῦσιν ἐπιβόλαια ἐπὶ πᾶσαν κεφαλὴν πάσης ἡλικίας, ἔ διαρπάσαι ψυχάς. καὶ ψυχαὶ διεσπάσαντο ἔ λαοῦ μου, καὶ ψυχὰς ἐβεβηλώσαντο καὶ ἐβεβήλωσέ με πρὸς τ λαόν μου ἕνεκεν δράκος κριθῶν, ἔ κλάσματος ἄρτου, ἀποκτεῖναι ψυχὰς, ἃς οὐκ ἔδει ἀποθανεῖν. ἔ ἐζωποίησαντο ψυχὰς, ἃς οὐκ ἔδει ζῆν. ἐν τῷ ἀποφθέγματι ὑμᾶς λαῷ εἰσακούοντι μάταια ἀποφθέγματα. ἔχει γὰρ ὧδε τὸ ἀληθές. ἐ γάρ τοι θεοκλυτοῦντες πόθεν † διαπερμεύσουσιν εἰς ἑτέρους νόμῳ τ καθ' ἡμᾶς προφητείας τὰ ὑπὲρ νοῦν. σωθέντες ἢ λόγους αὐτοὶ οὗτ' ἐοικότας ἑκάστῳ τ φιλοπευστεῖν εἰωθότων, τ δ' ἀπάτης ἐργαστηρίων ἐκπέμπουσι· φάσκοντες ἢ εἶναι δεινοὶ ἔ σοφοὶ, ἔ προελθεῖν εἰς τοῦτο τέχνης τε καὶ ἀκριβείας, ἔ ὑποπτήσσοντες, ὡς ἀμοιρητί τε καὶ ἀπλανῶς τὰ ἑτέρων δυσμαθῆ σωτήρια πράγματα· ὥσε τὰ σφῶν αὐτῶν διημαρτηκότες, τοσοῦτον ἀλγοῖεν ἂν ὡς ἐπαικότας εἰπεῖν, μὴ ἂν ἐλπίσαι παθεῖν τ συμβεβηκότων τ πείραν. καίτοί με τ δικαίως τῷ προῃδέναι φυλάξασθαι, ἔ παρὸν διαφυγεῖν τὸ ὥστε τε καὶ ἧξει προεγνωσμένον, τί μὴ ἑτέρων αὐτοὶ προεκτέτμησαι τ δεινῶν· καί τοι τ τέχνης ἐν καλῷ γῆθεσθαι πεπεισμένοι. εἰκαίως ἂν ἄρα φενακισμοὺς τὰ ἐκείνων ῥήματα. δι' αὐτῶν ἡμῖν ἐξελεγχθέντα τ πραγμάτων. ἀλλ' ἐκβεβηκέ φασι τ εἰρημένων τινὰ προς ἀληθῆ. καὶ μὴν ὧ βέλτιστε τοῦτο ἐστιν ἡ γραφή. καὶ τὰ ἐφ' οἷς ἂν ὑμᾶς δίκην ἔχειν πρέπει. εἶτα φεύγων τις, εἰπέ μοι καὶ διακόμενος ἀπολογίαν. ποιήσεται τὰ ἐγκλήματα; ἐ γὰρ ὅτι προς ἀληθῆ ἐκβεβηκε τ εἰρημένων τινὰ ληρῶδη ἡμεῖς, σκιὰ καταχέοντες τ ὀκ αἰσχρῶν τ κατηγόρησιν. τὸ δ' ὅτι μὴ πάντα προς ἀλήθειαν βλέπει, τ δ' ἐνόντος ὑμῖν βδελυρίας ἔλεγχος ἂν γένοιτο σαφὴς· ἔ προς γε τοῖς διαδείξει ἂν ἁμαρτοεπὲς ἔτι τὸ ἐπιτήδευμα· καὶ ληρίας ἐμπλεως ἡ τέχνη, καὶ γέλως ἤδη τὸ μάθημα, καίτοι τὰ θεόθεν οὐκ ἂν διαψεύσαιτο. ἃ γὰρ οἶδεν ἀτρεμῶς, πάντητε καὶ πάντως ὁ θεῖος καὶ ἀκήρατος νὰς. ταῦτά τε λαλεῖν εἰ προέλοιτο πιθανῶς, εἴτε ἐκεῖνοι προς ἑτέρας, ἃ ψευδοεπὲς ἐστι δήγμα. τὰ δέ γε τῶν ἀνθρωπίνων ἐννοιῶν εὑρήματα, σχασμῷ φορεσθμᾶλλον, ἢ τ ἀληθείας τιὼ δόξαν. δοκεῖ δέ μοι τῶν τοιούτων ἕκαστος ἀνθρώπῳ προσοικεῖναι τοῦ βλέπειν ὑπό τε παρειμένῳ τῶν παθῶν, ἔ τιὼ ἔ σώματος ὄψιν ἐξερρυηκότι, ὃς ἡρεμεῖν ἄμεινον. καὶ

† ἄπ. ἀδί' ἀν. † ἄπ. ἀφαρματόσ. † ἴσως, ἐμποδίζον.

† ἄλλ. ἐπεὶ

† ἄλλ. ἐγωγε.

† ἄλλ. νόμιμα.

† Puto καλλωόν-πις.

† Puto διαπερθμευσιν.

κὴ τῇ δ' πάθᾳ ἀνάγκῃ ϖ̃ρᾳχωρεῖν, εἶπα δ' ὡς ἀᾳ τοῦ δεῖν οἴοιτο, & μᾶλλα σεμνῶς. ἆρ' ἀχὶ μανία τᾶτο, κὴ γραφή τις ὥϖαρ ὕβρεως εἰς τ' τέχνλω, † ἂν ὁ ἂν συμβαίνοι ϖαθεῖν αὐτὸν, καταθρῆσαι ῥᾴδιον· συχνὰ γὰρ ἐνίοτε βέλη, διοιχήσεται, κὴ † ἀφαμαρτήσᾳ μὲν ἐνίοτως τὰ σκλᾶσα σκοπᾶ τοδὲ ἀπέρχον ἀδὲν †ἐμπᾳ & μόλις ἐνέγκαι τ' ἐπ' ὀλῦ. σεμνωθεῖται δὴ ἄνεφ' ἑνὶ, κὴ τ' ὀλίγοις τοῖς ἑτέροις ἀᾳκρᾳόσεται γέλωτα. ἀλλ' ὅγε τ' ὄψιν ὑγιὴς, ἀκ ἐφ' ἑνὶ τῷ ἁραμόντι τ' ἐπ' ὀλῦ τ' ὀφρῶ ἀναπάσᾳ, & φρονήσᾳ μέγα, πολλᾶ γε κὴ δεῖ. αἰχώοιτο δ' ἂν μᾶλλον ἐπὶ τ' τ' ἄλλων παραλροπίᾶς, εἰ τὸ ἐπαινεῖαι δεῖν ἐποιεῖτο ϖαρ' ἡμῶν, μὴ ἀᾳπεπάσθᾳ ϖρὸς τὸ ἀκαλλὲς τῇ τέχνῃ· ἢ τοίνυν ὁμολογείτωσαν ὡς ἀκ τυφλῆς ἀᾳνοίας ποιᾶντες ὀυ λόγᾶς, κὴ τ' ἐπ' ἐκείνῳ κρότον αἰτᾶντων· ὃς ἐπεί τοι τὸ ὄψιν ἔμπειρ@ ἰῶ, ὀμακρὸν ὀφλήσᾳ τ' δι' ἁμαρτίας τ' γέλωτα· καταληιθείη δ' ἂν οὐκ ἀκ τέχνης, ἀλλ' ἀκ τοῦ ϖᾳτυχόντ@ τὸ ἐφ' ἑνὸς δπτ κᾳμα τυχόν. ἢ εἴπερ ἐρᾶσι βλέπειν, & εἰδέναι σαφῶς ἀᾳβεβαιώσονται τ' ἀληθᾶς, ἀϖοφήσεσθαι ϖαντελῶς δύρήτᾳσι τῷ ἀπὸ τδόξᾳν, κὴ ψυχρὸν ἀπόβλᾳτμα. νοῦ τ' μαντείας τ' τρόπον. ἅγιοι ϖροφῆται γεγόναοι παρ' ἡμῖν. οὐκ ἀστέρων κίνησιν καταμετρᾶν εἰωθότες. ἀ τῷ τῶν στοιχείων πολυπραγμονοῦντες χρείαν, κὴ εἰς ἃ μὴ ϖροῆκεν ἀκδιαζόμβοι τῶν ἀνθρώπων τῷ φύσιν, ἀ φενακισμοῖς ἐώλοις ἐπιχειρήσαντες· ἐξ ἀποκαλύψεως σὺν θείου πνεύματ@ ϖροφανθρᾶντες τὰ μέλλοντα· κὴ ἀκ μακρᾶν ἄνωθεν ἡμῖν διηγορεύσαντες καιρῶν, διημάρτηκε δ' τῶν εἰρημένων † ἄλλ. ἐπεὶ ἀδέν. ἀλλ' † ἔρωσι κατὰ καιρὰς τ' πραγμάτων ἡ φύσις δπτ τ' λίαν ἐγγὺς· μᾶλλον δ' κατ' ἰχν@ τ' ἀκριβᾶς τῶν ἤδη ϖροηγγελμένων· θεὸς γὰρ ἐκεῖνος ὁ λαλῶν. ἔστι τοίνυν ἐκείνων αὐτῶν ἐπαινεῖν σαφῶς, ὡς ὀλέθριον ἐκκεχυκότων τῷ φιλοψευδῆ, κὴ ἀργυροκάπηλον ἀᾳροσοητείαν· δεῖν γὰρ † ἅτω γέ φημι κὴ ὀνομάτων τῇ τέχνῃ σωμύλως ἐξευρημένων. φασὶ τοιγαροῦν· τάδε λέγει κύριος, κατὰ τὰς ὁδὰς τῶν ἐθνῶν μὴ μανθάνετε, & ἀπὸ τῶν σημείων δ' ἀρανᾶ μὴ φοβεῖσθε. ὅτι φοβᾶν) αὐτὰ τοῖς ϖροτώποις αὐτῶν. ὅτι τὰ † ἄλλ. νόμιμα. νοήματα τ' ἐθνῶν ματαία. γεγόναοι μὲν εἰς φαῦσιν, & εἰς καιρὰς· οἱ τόνδε τ' ἀρανὸν τῇ πολυχεδεῖ † κατακαλωόντες θεσῇ, καὶ τῇ † Puto καλλωόντες. συμμετρῳ φαιδρότητι στεφανᾶντες ἀστέρες. ἀλλ' εἰσὶν αὐτοί σοι τοῖς δ' πεποιηκότ@ εἴκοντες νόμοις, κὴ ὡρᾶν μεταβολὰς τοῖς δπτ γῆς σημαίνοσι. ἄλλο τε ἄλλ@ ἀνίσχων & δυόμεν@. ϖροσεκτέον τοιγαροῦν, ἀχὶ τοῖς ἐκείνων βωμολοχεύμασιν, ἀλλὰ τοῖς τ' θεηγόρων φωναῖς. κὴ τῷ ϖαντὸς ἐπέκεινα δόξαν θεῷ κεκτῆσθαι ϖᾳχωρήσωμεν. ἀχὶ τῇ τῶν

† ἄλλ. ἀ δὴ ἀν. † ἄλλ. ἀφαμαρτήσᾳ. † ἴσως, ἐμπόδιζον.

† Puto ἀᾳαρθμεύσιν.

ac morbi necessitati parere, tamen is sagittandi artem exercere se posse confideret, & in eo quidem sibi vehementer placeret. An non id hominis esset amentis, & in quem ipsamet ars actionem veluti quandam iniuriarum habeat? Hominis autem exitus qualisnam sit futurus facilè est intueri. Crebra nãque tela conijciens transuersus feretur, & à scopo plerumq; scilicet aberrabit. Eundẽ nihilominus aliquando collineare nil vetat. Num is se igitur vno iactu magnificè circunspiciet, aut minùs ob alia ridendus existimabitur? At cui oculorũ sensus est integer, non quia semel collimauerit, supercilium attollet, spirituq; ingẽtes assumet. Nihil minùs. Quin aliorum potiùs errata homini pudorẽ incutient; siquidem ne ars ipsa ingloria putaretur, is propterea laudem à nobis quærebat. Aut ergo se ex cæca veluti mente orationẽ emittere fateantur, similemq; illi plausum captare, qui quòd oculis orbatus sit, haud modica irrisione aberrans ludetur: collineabit verò non ex arte, sed fortuitò propositum sibi scopum aliquando assecutus. Aut si se oculis captos negent, veritatemq; à se certò dignosci confirment, fruſtrationẽ prorsus inexcusabilem, ac futilem mentis inanitatem inuenient in diuinãdi modo. Sancti Prophetæ apud nos extiterunt, non astrorum motus dimetiri soliti, non in elementorũ vsu curiosè inquirendo occupati, & ad ea quæ minimè decuit humanam pertrahentes naturã, non præstigijs futilibus præfidentes, sed cùm ex reuelatione sancti Spiritus futura prænoscerẽt, ea nobis multo antè quàm fierent indicarũt. Nihil eorum porro quæ prædixerunt irritum fuit; sed per temporum vices natura rerum quàm proximè adserpit, quin ijsdem prorsus vestigiis eorum quæ prænuntiata sunt sedulò incedit. Deus enim erat qui loquebatur. Licet igitur illos audias indubiè tanquam funestã eijcientes mendacẽ hanc & argenti illicem præstigiatricem Astrologiam (ita namq; nominibus quoq; ingeniosè excogitatis artem hanc appellandã esse autumo) sic ergo aiunt: *Hæc dicit Dominus, iuxta vias gentium nolite discere, & à signis cæli ne timeatis, quia timent ea sibi, quia leges populorũ vanæ sunt.* Facta sunt quidem illuminando orbi, ac notandis temporibus sydera, quæ mira varietate disposita cælum exornant, apteq; inter se temperato coronant splendore. Sed parẽt ipsa legibus conditoris sui, tempestatumq; commutationes terræ cultoribus indicãt, dum alia atque alia viciſſim oriuntur & occidunt. Non illorum sacrilegæ scurrilitati, sed diuino afflatu loquentium vocibus auscultandum est; supremamq; gloriam cõcedamus Deo, non astro- Ierem. 10.2.

rum largiamur naturæ. Annon etenim diuinæ maiestati propriè conuenit hæc dignitas & excellentia, vt suis diuitijs futurorũ quoque cognitionem adnumeret? quis id ambigat? Adiacet enim quodammodo ipsi, nec omnium qui sunt cuiquam alij, vt ex ijs quæ non sunt, ea quæ sunt efficere facilè possit: sic eodẽ modo vt omnia quæ iam facta sunt, tum adhuc præsentia, quæque adeò futura sunt cognoscat. Porrò non impune laturum, siquis se vanæ ac falsæ diuinationi addicat, ostendit beatus Moses, vel potiùs Deus vniuersorum per Mosem his verbis: *Si autem ingressus fueris in terram quam Dominus Deus tuus dabit tibi, non discès facere secundùm abominationes Gentium: Non inuenietur in te, qui lustret filium suum, vel filiam suam in igne, vaticinans vaticinium, in aqua diuinans, & qui ariolos scisciteter, maleficus, incantans, ventriloquus, & qui monstra considerat, quærens ex mortuis. Est enim abominatio Domino Deo tuo omnis hæc faciens.* Ad hæc ibidem: *Perfectus*, inquit, *eris coram Domino Deo tuo. Nam Gentes hæ, quas tu hereditabis, diuinationem & vaticinium audient. Tibi autem non sic dedit Dominus Deus tuus.* Turpissimum igitur crimen est diuinatio mendax, studiumque vaticiniorum. Et quidem mirandum id est, quòd ab ijs quandoque Deus veri quidpiam enuntiari sinit, vt hoc ipso veluti tentamento, eorum qui se diuino cultui mancipauere, fidei firmitatem exploret. Sic autem dixit per Mosem: *Quòd si surrexerit in te propheta, vel qui somnium somniauerit, & dederit signum, aut portentum, & euenerit signum vel portentum quod locutus est ad te, dicens, Eamus & seruiamus dijs alienis, quos non cognouistis, non audietis verba prophetæ illius, vel somniantis somnium illud, quoniam tentat Dominus Deus vos, vt videat si diligitis Dominum Deum ex toto corde vestro, & ex tota anima vestra.* Cùm ergo diuinæ beneuolentiæ pulchritudo corrumpatur, si quis numine afflari opinetur illos qui mercenariam operam adeò turpiter locant, etiamsi aliquid aliquando veri fortuitò pronuntient, non ex ea tamen inanibus illorum præstigijs animum mancipabimus. Sed illi quidem quam inierũt teneant viam, *errantes, & in errorem mittentes*, vt est scriptũ. Sic namque ipsis collibitum est. Nos autem diuina oracula audiamus, memores eius qui scribit: *Rectas semitas fac tuis pedibus, & vias tuas dirige.* Recta siquidem semita, & nihil aberrans est, directo cursu ad omne virtutis genus contendere, tum euanidis falsisque diuinationibus plurimam salutem mandare. Nosse porro simplici modo, quisnam sit natura vereque Deus & Dominus. Ita namque

Deut. 18. 9.

Deut. 18. 13.

2. Tim. 3. 13.

Prou. 4. 26.

ερων χαριζόμεθα φύσει· ἢ γὰρ οὐχὶ θεοπρεπὲς ἀξίωμα, & ὑπεροχὴ τὸ τῶν ἐσομένων καταπλήττειν τινὰ εἴδησιν; καὶ πῶς τοῦτο ἀμφίλογον; ἀνακείσεται γὰρ ὥσπερ οὖπω καὶ οὐχ ἑτέρῳ τῶν ὄντων τινί, τὸ οὐκ & μὴ ὄντ@ εἰς τὸ εἶναι τὰ ὄντα παρενεγκεῖν ἰσχύσαι ῥαδίως, ἅτως οἶμαι καὶ πάντὸς τοῦ τε ἤδη γενόντ@, καὶ ἐνεστηκότ@· ἔτι καὶ τῶν ἐσομένων ἡ γνῶσις. οὐκ ἀζήμιον δὲ τὸ προσκεῖσθαι φιλεῖν ταῖς ἑαυτοῦ ψευδομαντείαις, ἀποφαίνει λέγων ὁ μακάρι@ Μωυσῆς, μᾶλλον ἢ ὁ θεὸς ὁ πάντων, διὰ Μωσέως· ἐὰν ἢ εἰσέλθῃς εἰς τὴν γῆν, ἣν κύρι@ ὁ θεός σ& δίδωσί σοι, & μαθήσῃ ποιεῖν κατὰ τὰ βδελύγματα τῶν ἐθνῶν. οὐχ εὑρεθήσεται ἐν σοὶ προκαθαίρων τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ἢ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ ἐν πυρί, μαντευόμεν@ μαντείαν, κληδονιζόμεν@ & οἰωνιζόμεν@, φαρμακὸς ἐπῳδῶν, †ἐγκαταμύθ@, καὶ περατοσκόπ@, ἐπερωτῶν τοὺς νεκρούς. ἔστι γὰρ βδέλυγμα κυρίῳ τῷ θεῷ σ& πᾶς ποιῶν ταῦτα. καὶ πρὸς τοῦτο φησί. τέλει@ ἔσῃ ἐνώπιον κυρίου τοῦ θεοῦ σ&. τὰ γὰρ ἔθνη ταῦτα ἃς σὺ κατακληρονομεῖς αὐτὰς, ἅτοι κληδονισμῶν καὶ μαντειῶν ἀκούσον-ται. σοὶ δὲ οὐχ ἅτως ἔδωκε κύρι@ ὁ θεός σ&. σὺ οὖν κατηγορημάτων αἴσχιστον ἡ ψευδομαντεία & τὸ προσέχειν κληδονισμοῖς. καὶ τόγε προσδόξαστον ἐφῆκεν γάρ ἐστ' ὅτε θεός. καί τι τῶν ἀληθῶν † τοιούτοις εἰπεῖν βάσιμον ὥσπερ πνὰ & εἰς πίστιν εὐφυΐας τοῖς ἰδίοις προσκινηταῖς τὸ χρῆμα τιθεὶς· ἐφεξῆς ἅτως διὰ Μωυσέως. ἐὰν δὲ ἀναστῇ ἐν σοὶ προφήτης ἢ ἐνυπνιαζόμεν@ ἐνύπνιον, καὶ δῷ σοι σημεῖον ἢ τέρας, & ἔλθῃ τὸ σημεῖον ἢ τὸ τέρας, ὃ ἐλάλησε πρός σε λέγων· πορευθῶμεν & † λατρεύσωμεν θεοῖς ἑτέροις, οἷς οὐκ οἴδατε, οὐκ ἀκούσεσθε τῶν λόγων τοῦ προφήτου ἐκείνου ἢ τοῦ ἐνυπνιαζομένου τὸ ἐνύπνιον ἐκεῖνο. ὅτι πειράζει κύρι@ ὁ θεὸς ὑμᾶς, τοῦ εἰδέναι εἰ ἀγαπᾶτε κύριον τὸν θεὸν ὑμῶν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας ὑμῶν, & ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς ὑμῶν. ὀπίσω τοίνυν τοῦ εἰς θεὸν † οὐδεὶς παραμενάτω καλῶ@, εἰ θεοκλυτεῖν οἴοιτό τις, τοὺς ἅτως αἰσχρῶς μεμισθαρνηκότας, κἂν εἴπῃ τῶν ἀληθῶν συμβαίνει λέγειν αὐτούς, ἀ ταῖς ἐκείνων τερθρείαις † ἐπιδόσομεν. ἀλλ' οἱ μὲν, οἶμαι ἰόντων τινὰ κατὰ σφᾶς αὐτοὺς, πλανῶντές τε καὶ πλανώμενοι, κατὰ τὸ γεγραμμένον. δοκεῖ γὰρ τοῦτο αὐτοῖς. ἡμεῖς δὲ, τοῖς ἱεροῖς ἐψόμεθα λόγοις, μεμνημένοι τοῦ γράφοντ@· ὁρθὰς τροχιὰς † ποιήσεις σοῖς ποσὶ, καὶ τὰς ὁδοὺς σ& κατεύθυνε· τροχιὰ δὲ ὀρθὴ τε & ἀδιάστροφ@ κατὰ δίκην φέρεσθαι πάντὸς ἀγαθοῦ. καὶ ταῖς μὲν ἐξίτηλοις ψευδομαντείαις τὸ ἐῤῥῶσθαι λέγειν. εἰδέναι & ἀπλῶς τίς ὀφύσητε καὶ ἀληθῶς θεὸς καὶ κύρι@. ὧδε γὰρ ἔχειν

† ἄλλ. ἐπεὶ τοι.

† puto ἐγγαστρίμυθ@.

† ἄλλ. νῦν.

† ἄλλ. τοιούτοις.

† ἄλλ. λατρεύσομεν.

† ἄλλ. ποιήσεις.

† ἀρ. θεσπιμίας.

Φρο-

Φρονεῖν, καὶ ὁ πάλαι διὰ Μωσέως ἐτύπω
,, νόμ⟨ος⟩. κύριον γάρ φησι τὸν θεόν σου προσ-
,, κυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. εἷς γὰρ
,, ἐν ἡμῖν θεὸς ὁ πατήρ, καὶ εἷς κύρι⟨ος⟩ Ἰη-
,, σοῦς Χριστὸς, δι' οὗ τὰ πάντα. ἵνα μὲν γὰρ
,, ἐν ἀρχαῖς ὁ λόγ⟨ος⟩, καὶ ὁ λόγ⟨ος⟩ ἦν πρὸς
,, τὸν θεὸν, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγ⟨ος⟩· γέγονε δὲ
,, πάντα δι' αὐτοῦ, καὶ χωρὶς αὐτοῦ γέγονεν οὐδὲ
† ἄλλ. ἓν. καὶ ὃ δή που φαμὲν, ὡς † ὅτι τι δι'
ἐπεὶ τοι. αὐτοῦ τὰ πάντα ἐγένετο, κατὰ τὰς γραφὰς,
ὡς ἔχει τὸν ὑπουργικὸν, καὶ ὀργανικὸν, ὥσπερ τινὰ χρείαν συνεισενέγκαι τῷ
πατρὶ, δημιουργοῦντι τὰ πάντα. τῶν τι γὰρ
ἂν εἶεν ἀνοσιωτέρων γνωμῶν ἀποφήσαιτο· καὶ τῶν
τῶν ἐτεροδόξων μανίας ῥήματα. ἐπειδὴ δέ
ἐστιν αὐτὸς ἡ σοφία, ἡ δύναμις τοῦ θεοῦ καὶ πα-
τρὸς, δι' αὐτοῦ τὰ πάντα καλεῖται πρὸς γένε-
σιν, καὶ κεκλημένα σώζεται, πρὸς τὸ εὖ εἶναι
,, διακρατούμενα. ὁ μὲν γὰρ θεὸς, θάνατον οὐκ
,, ἐποίησεν, οὐδὲ τέρπεται ἐπ' ἀπωλείᾳ ζώντων·
γέγραπται γὰρ ᾠδή, οὐδέ ἐστιν ᾅδου βασίλειον
,, ἐπὶ γῆς. ἔκτισε γὰρ εἰς τὸ εἶναι τὰ πάντα. καὶ
,, σωτήριοι αἱ γενέσεις τοῦ κόσμου. φθόνῳ δὲ διά-
,, βολος, θάνατος εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον. παρω-
λίθη γὰρ ἡ ἀνθρώπου φύσις τὸ εἰς θεὸν αἰδοῦς
ἀλογήσασα, καὶ καθεκυμίσθη πρὸς ἁμαρτίαν·
συνεισέδυ ᾗ ὥσπερ τοῖς εἰς ἁμαρτίαν ἐγκλή-
μασι τὸ ἐκτεθνάναι δεῖν, καὶ τὸ τῆς φθορᾶς εἰσ-
,, δέχεσθαι κράτος. ἥκουσε γὰρ οὕτως, γῆ εἶ
,, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ. ἀγαθῷ ὄντι, τῷ κα-
τὰ φύσιν, τῷ πάντων δημιουργῷ, μεταπλάτ-
τειν τὸ ζῷον πρὸς ἀφθαρσίαν ἐδόκει. καὶ τὸ
εἰς εὐσέβειαν ἀναμορφώσει ἀναστοιχειῶν
εὖ μάλα πρὸς τὸ ἐν ἀρχαῖς ἀκήρατον
κάλλ⟨ος⟩. Τοῦτο τοι γέγονεν ἄνθρωπ⟨ος⟩ ὁ
μονογενὴς τοῦ θεοῦ λόγ⟨ος⟩· καὶ μορφὴν μὲν
ὑποδὺς τὴν καθ' ἡμᾶς. τόγε μὴν εἶναι
θεὸς ἀναπόβλητον ἔχει. τροπὴν γὰρ οὐκ οἶ-
δεν ἡ πάντως ἐπέκεινα νοῦ καὶ ἀνωτάτω φύ-
σις. μεμένηκε τοίνυν ὅ ἦν ⟨ὁ⟩ μετὰ σαρκός. ⟨ὁ⟩
καθεὶς ἑαυτὸν εἰς κένωσιν οἰκονομικὴν, κα-
,, τὰ τὸ γεγραμμένον, ὅτι τῆς γῆς ὤφθη, καὶ
,, τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη. μεταρυθμί-
ζων εἰς ἁγιασμὸν, δικαιῶν τῇ πίστει τὸ προσ-
ερχόμενον, τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείας ἀναπε-
τάσας τῷ πύλῃ, εἰσηγούμενος τὰ συμφέ-
ροντα, προδεικνὺς τὴν ἀλήθειαν. καὶ φῶς μὲν
τὸ θεῖον ἐνιεὶς. διὰ δὴ τῆς τῶν δρωμένων μεγα-
λουργίας, ὅτι θεὸς κατὰ φύσιν ἐστὶ, καὶ εἰ γέ-
γονε σαρξ, ἐμφαίνει τοῖς ἀντιφρόσι καθι-
,, στάς. τοιγάρτοι καὶ ἔφασκεν· εἰ δὲ ποιῶ τὰ
,, ἔργα τοῦ πατρός μου, μὴ πιστεύετέ μοι. εἰ δὲ
,, ποιῶ, κἂν ἐμοὶ μὴ πιστεύητε, τοῖς ἔργοις
,, μου πιστεύετε· ἵν' μὲν γὰρ ὁλικῶς εἰς εὐπέ-
†χρ. θεσι- θειαν ὁ λόγ⟨ος⟩· καὶ ἡ τοῦ † θεοσημείας ἀπο-
μίας. χρῶσα λίαν εἰς ἀπόδειξιν ἐναργῆ καθ' φύσιν
θεὸν αὐτὸν εἶναι. ἀλλ' οὐκ ἐδόκει φρονεῖν ὀρθὰ
τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ· τὸ γάρ τοι σωτῆρα τῶν ὅλων,

sentiendum esse lex quoque Mosaica antiquitus designauit: *Dominum*, inquit, *Deum tuum adorabis, & illi soli seruies. Vnus namque in nobis Deus est, & Pater, & vnus Dominus Iesus Christus, per quem omnia. In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum, omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil.* Neque verò per ipsum facta esse omnia dicimus, vt est in Scripturis, tanquam administrum, aut instrumentum, quasi vsum aliquem Patri, dum vniuersa moliretur præbuerit. Essent hæc namque deblateramenta impiæ mentis, & hæreticorum insaniæ commenta. Quoniam verò ipse est Sapiẽtia & virtus Dei, & Patris, per ipsum omnia ad generationem vocantur, & vocata in sua incolumitate conseruãtur. *Deus enim mortem non fecit, neque lætatur in perditione viuentium*, vt scriptum est. Neque enim est inferni regia supra terram. *Creauit enim, omnia vt essent, & salutares sint generationes mundi; Inuidia autem diaboli, mors introiuit in orbem terrarum.* Lapsa est siquidem hominis natura reuerentia Dei neglecta, ac peccati velut æstu abrepta fuit. Sed eodem quasi vestigio peccati culpam moriendi quoque necessitate consecuta, corruptionis imperio facta est obnoxia. Statim namque audiuit: *Terra es, & in terram ibis.* Verùm vniuersorum opifex, quippe natura bonus, traducere animal ad immortalitatem decreuit, ac denuo pietate informatum ad incorruptum decus antiquæ pulchritudinis reuocare. Proinde homo factus est vnigenitus, Dei Verbum, ac nostram quidem formam subiuit, inseparabilem tamen à se diuinitatem retinet. Mutationem siquidem haud nouit vllam, quæ supra, & vltra omnem intelligentiã vim posita est natura. Mansit itaque id quod erat, etiam assumpta carne, seque ipsum ad exinanitionẽ certo consilio destinatam demittens, vt est scriptum: *In terris visus est, & cum hominibus conuersatus*, transformans in sanctitatem, iustificans accedentem ad fidem, aditum ad regni cælorum ingressum aperiens, quæ profutura sint, patefacta veritate demonstrans. Ac diuina quidem coruscans luce rerum gestarum amplitudine, se Deum esse natura, quamuis caro sit factus, aduersarijs in aperto constituit. Proinde & dicebat: *Si non facio opera Patris mei, nolite credere mihi; si autem facio, si mihi non creditis, operibus meis credite.* Erat hęc siquidem quę facilè ad assensum alliceret oratio, ac diuina miracula, ipsum esse natura Deum, argumento minimè dubio, satis superque indicabant. Sed rectis sensibus incedere Israëlitis haud placuit. Itaque in Saluatorem vniuersorum,

Gen. 1. 13. Deut. 6. 13. Matt. 4. 10. 1. Cor. 8. 6. Ioan. 1. 1. Sap. 1. 13. Sap. 2. 24. Gen. 3. 19. Baruch 3. 38. Ioan. 10. 37.

ac redemptorem, nimia incredulitate perquam diu iniurij extitere, demumque cruci affixere, *retribuentes ipsi mala pro bonis*, vt scriptum est, diaboloque quicquid annuisset, properè obtemperantes. Nunquid igitur inter mortuos egit, & postquam mortem pro communi hominum conditione sustinuit, illatæ corruptionis laqueis detentus est? Nullo modo. Vita enim erat ex natura sua, reuixitq; die tertia, principium, ianuaque, & via humanæ naturæ in hoc quoque factus. Postquam verò reuixit spoliatis inferis, ad Patrem qui in cælis est, & Deum ascendit; venietque decursis temporum spatijs, vt credimus, vnà cum sanctis Angelis, & sedebit in throno gloriæ suæ, reddetq; vnicuique secundùm opera sua. Agamus itaque festam lucem morte depulsa, corruptioneq; sublata, euacuato iam antea peccato per fidem, promissoque nobis cælorum regno, illustrem adeò & eximiam spem expectantes. Quoniã verò iudicis conspectum subituri sumus, ac rationẽ vitæ nostræ reddituri, studeamus modestiæ. Iustitia, charitas, amor mutuus, mansuetudo, continentia, atque omnes, vt semel dicam, virtutes sint cordi. Patrocinemur viduis, orphanis misericordiam impendamus, laborãtes corporis morbis, quantum licet cura adhibita, subleuemus, inuisamus vinctos. Ita namq; prorsus ab omni labe purgati, rectæq; fidei ornatu illustres, purè diem festum celebrabimus, inchoantes quidem sanctam Quadragesimã die quinta Martij mensis; hebdomadam verò salutaris Paschæ die decima mensis Aprilis; soluentes autem ieiunia decimaquinta eiusdem mensis Aprilis extremo vespere sabbati, vt in Euangelio; festum porro diem celebrantes illucescente deinceps Dominica die, decimasexta eiusdem mensis; adijcientes deinde septem quoque sanctæ Pentecostes hebdomadas. Ita namque prorsus in diuinis sermonibus deliciabimur in Christo Iesu Domino nostro, per quem & cum quo Deo Patri cum sancto Spiritu, honor, & gloria, & imperium in secula. Amen.

Psal. 34. 12. & 37. 21.

κὴ λυτρωτὴν, ζῶις εἰς τὸ ἄγαν ὑπειθείαις ὑβρίζοντες, μακρὰς ἀπατελέκασι χρόνους, κὴ τελευτῶντες ἐσώρωσαν, πονηρὰ ἀντὶ ἀγαθῶν ἀποδιδόντες αὐτῷ, κατὰ τὸ γεγραμμένον· Ἐ τοῖς ἴδιοις νόμοσιν ἀμελητὶ σωθέοντες, ἀρ' ἂν ἀποπεμφθήκεν ἐν νεκροῖς· Ἐ μεθ' ἡμῶν τ' ἀνθρώπινον ὑπομείνας θάνατον, τοῖς τ' ἐπεισάκτε φθορᾶς ἐνεχέθη βρόχοις; ἔμφυτον. ζωὴ γὰρ ἦν κατὰ φύσιν, Ἐ ἀνεβίω τριήμερος, ἀρχὴ κὴ θύραι κ' ὁδὸς τῇ ἀνθρώπε φύσει καὶν τούτῳ γνόμεν Ⓒ· ἐπειδὴ γ' ἀνεβίω, σκυλεύσας τ' ᾅδου, πρὸς τ' ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀνέβη πατέρα κὴ θεόν. ἥξει τε κατὰ καιρὸς, καθὰ πιστεύομεν, μετὰ τῶν ἁγίων ἀγγέλων· κὴ καθιεῖται μὲν ἐπὶ θρόνε δόξης αὐτε. Διανεμεῖ γ' ἑκάστῳ κατὰ τὸ ἔργον αὐτε. σκιὰν ἑορτάζομεν ἐξηρημένε θανάτε, κὴ ἀναιρεθείσης φθορᾶς. πρόκαται ργηθείσης γ' τ' ἁμαρτίας διὰ τ' πίστεως· κὴ προκειμένης μὲν ἡμῖν οὐρανῶν βασιλείας· προσδοκωμένης Ἐ ἅτως ἐλπίδος λαμπρᾶς· ἐπειδὴ γ' ὡδηγησόμεθα τῷ κρείττονι λόγῳ ἀποδώσοντες τ' ἑαυτῶν ζωῆς, Φροντίσωμεν ὑπιεικείας. ὑπιμελησώμεθα δικαιοσύνης, ἀγάπης, Φιλαλληλίας, πραότητ Ⓒ, ἐγκρατείας· κὴ ἁπαξαπλῶς ἁπάσης ἀρετῆς. ὑπισχεψώμεθα χήρας. ὀρφανὸς ἐλεήσωμεν. σὺν ἐν ἀῤῥωστίαις σωματικαῖς τ' ἐνδεχομέναις ἀνακτησώμεθα θεραπείαις. ὑπισκεψώμεθα δεσμίους. ἅτω γὰρ ἅτω πᾶσαν ἀποβαλόντες κηλῖδα, Ἐ ὀρθῇ διαπτέποντες πίστ, καθαρῶς ἑορτάσωμεν· ἐρχόμενοι τ' μὲν ἁγίας πεντηκοστῆς, ἀπὸ πέμπτης Ἐ Φαμενὼθ μηνὸς τ' ᾗ ἑβδομάδ Ⓒ Ἐ ζωτηρώδες πάσχα, ἀπὸ δεκάτης Ἐ Φαρμοῦθι μηνὸς· καταπαύοντες μὲν τὰς νηστείας τῇ πεντεκαιδεκάτῃ Ἐ αὐτε Φαρμοῦθι μηνὸς, ἑσπέρᾳ βαθείᾳ σαββάτε, κ' τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα· ἑορτάζοντες δ' τῇ ἑξῆς ὑπιφωσκούσῃ κυριακῇ, τῇ ἐκκαιδεκάτῃ Ἐ αὐτε μηνὸς· συνάπτοντες ἑξῆς κὴ τὰς ἑπτὰ ἑβδομάδας τ' ἁγίας πεντηκοστῆς. ἅτω γὰρ ἅτω τοῖς θείοις ἐντρυφήσομεν λόγοις, ἐν Χριστῷ Ἰησ τῷ κυρίῳ ἡμῶν· δι' ὃ Ἐ μεθ' ἅτε τῷ πατρὶ σὺν ἁγίῳ πνεύματι, ἁρμὴ κὴ δόξα κὴ κράτος εἰς τ' αἰῶνας. Ἀμήν.

Homilia decimaquinta.

Λόγ Ⓒ ιέ.

Psalm. 94. 1 VEnite iterum *exultemus Domino.* Tempus enim, dilecti, iam nos ad festam celebritatem vocat; tum vt ad spiritale conuiuium munificè symbolum conferamus hortatur, ac propemodum simul cum Psalmographi lyra clamemus vrbano more; *Delectare in Domino, & dabit tibi omnes petitiones cordis tui.* Exequamur proinde quæ præcipiũtur,

Psal. 36. 4.

Δεῦτε πάλιν ἀγαλλιασώμεθα τῷ κυρίῳ· καιρὸς γὰρ ἤδη πως ἑορτάζειν ἀγαπητοὶ, κὴ εἰς πανδαισίαν ἡμᾶς τ' πνευματικὴν εὐμάλα συνεγκεῖν· μονονυχὶ γ' κὴ † τ' Ψάλλοντ Ⓒ λύραν συναναπεμπεῖν † ἄλλ. τῇ δ' ἀσείως. καταιγύφησον Ἐ κυρίε, κὴ δώη ψάλλοντι πάντα τὰ αἰτήματα τῆς καρδίας σε. πος λυρῷ ὑποπεμπόμεθα δὲ τὸ κελευσμάτιον, σὺν

† ἄλλ. ὅ σημαίνη πε.

οὐκ ὀψοποιῶν καρυκεύμασι γαστέρα καταπιαίνοντες· ἀλλ' ἀδὲ κύλιξι τ συχναῖς, καὶ ζωῆς ἐμπέκεινα μέτρα καταβαλλόντες τ νῦν· ἱεροῖς τ μᾶλλον καὶ θείοις ἀναπαπλόντες λόγοις, καὶ εἰς νῆψιν ἔτι τλῶ ἀμείνω, Ϲ τ ἐνέσεις ἀεὶ τ προφερεστέραν τ τ διανοίας κατευρυώοντες ὀφθαλμὸν· Ϲ εἰς αὐτά πᾳ λοιπὸν τὰ ὑπερτενῆ τ θεοπλίας ἴεντες ὑψώματα. ἐψεται γὰρ ὅτω θεῦ κατανεύοντος ἐκ φιλοτιμίας, καὶ τὸ ἰσχύσαι τ ἀνθεστηκότων κρατεῖν· Ϲ βδελυρώτατων ἀμείνους ὀρᾶσθαι πάθῶν, ὅτι τοῖς ὧδε λαμπρῶς ἑορτάζουσι, πρέπον ἂν εἴη. καὶ μάλα εἰκότως ὁ προφήτης ἔφησεν ἡμᾶς τ ἀξιαγάστως, καὶ ἐν χρεῶ προλιτείας τ θαυμασιωτάτων λόγων. ἀποχρήσει μὲν οὖν καὶ πᾳ καὶ ὁ θεῖος ἡμῖν μελῳδὸς ἐπιμαρτυρῶν καὶ λέγων. σαλπίσατε ἐν νεομηνίᾳ σάλπιγγι, ἐν εὐσήμῳ ἡμέρᾳ ἑορτῆς ὑμῶν· παροίσω δὲ καὶ πρὸς ἐναργεστάτην ἀπόδειξιν, καὶ δεχαῖον ἐπὶ τούτῳ χρησμῳδήμα. πρὸς γάρ τοι τ ἱερώτατον Μωσέα. ἐὰν δὲ ἐξέλθητε, φησιν, εἰς πόλεμον ἐν τῇ γῇ ὑμῶν πρὸς θῦ ὑπεναντίους θῦ ἀνθεστηκότας ὑμῖν, Ϲ † σημαίνητε ἐν τ σάλπιγξι, Ϲ ἀναμνηθήσεσθε ἔναντι κυρίου, καὶ διασωθήσεσθε ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν, καὶ ἐν τ ἡμέραις τ εὐφροσύνης ὑμῶν, καὶ ἐν τ ἑορταῖς ὑμῶν, καὶ ἐν τ νεομηνίαις ὑμῶν, σαλπίσετε τ σάλπιγξιν ἐπὶ τοῖς ὁλοκαυτώμασι, καὶ ἐπὶ τ θυσίαις τ θυσιασηρίων ὑμῶν. καὶ ἔσται ὑμῖν ἀνάμνησις ἔναντι τ θεῦ ὑμῶν. ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. κεχρησμῴδηκε δὴ ζωὴ πρὸς ἡμᾶς ἀμάτιον ὁ νόμος. ἀποφέρειν δὴ ὥσπερ διά τύπου καὶ αἰνιγμάτων ἀναλόγως ἐπὶ τὸ ἀληθὲς. καὶ παχεῖαν ὥσπερ τινὰ προβεβλημένην εἰκόνα τὰ ὡς ἐν ὄψει συμβαίνοντα τ αἰσθήσεως ἀνωτέρω τ ἰσχνὸν τ διανοίας ἐφίησιν ὀφθαλμόν. σωφρόνως δὴ † ὅ φησι τοῖς ἀρτίως ἡμῖν εἰρημένοις, ὀξυωπέστερα προσβαλών. τοῖς μὲν γὰρ ἀρχαιοτέροις πρὸς αἷμα Ϲ σάρκα ὁ πόλεμος ἦν. Μωαβῖται γὰρ δὴ καὶ Μαδιηναῖοι, καὶ πρὸς τούτοις ἕτερα μύρια τε ὅσα καὶ μαχιμώτατα γένη τ τ Ἰουδαίων πρόσοικοῦντα χώραν, συχνάς τε καὶ ἀκηρύκτους ἐποιοῦντο καταδρομάς. οἷς ἦν ἀεί πως ἀνταίρεσθαί τε καὶ ἀντεξάγειν ἀνάγκη θῦ ὑπέρ γε δὴ σφῶν αὐτῶν πρό τε παίδων καὶ πρὸ γυναικῶν, οὐκ ἀμελέτητον ἔχοντας τὸ εὐδοκιμεῖν ἐν μάχαις. ποιησόμεθα δὴ ἔν ῥᾳθυμεῖν τοῖς πάλαι πρὸς τλῶ † πολέμου χρείαν, οὐκ ἀσυντελῆ πρὸς ὕπνωσιν τ διὰ σαλπίγγων ἠχλύν. ἀλλ' ὧ μὲν τὰ ἐκείνων· ἡμῖν δὲ τοῖς ἐν Χριστῷ διὰ πίστεως εὐδοκιμεῖν εἰωθόσιν, ὁ πρὸς αἷμα καὶ σάρκα ὁ πόλεμος, ἀλλ' ὁδὲ ῥώμης ἐπίδειξις τὸ χρῆμα σωματικῆς. τὰ γὰρ ὅπλα τ στρατείας ἡμῶν, ὁ σαρκικά, κατὰ τλῶ θῦ Παῦλόν φησιν· ἀλλ' ἐπ' αὐτοὺς ἤδη θῦ πάλαι κρατήσαντας, καὶ κατὰ πάντος θ' ἐν ἡμῖν

† ἄλλ. σημάνητε.

† ἄλλ. ὃ φημι.

non arte paratis obsonijs ventrem saginantes, nec crebris & fecundis calicibus obturbantes animum, sed nos potiùs sacris ac diuinis eloquijs oppiparè explentes, atque ad sobrietatem, vsitatâ adhuc meliorem ac præstantiorem, mentis oculum adijcientes: atque hinc propemodum ad ipsummet supremum diuinæ contemplationis fastigium attollentes. Sic namque fiet, Deo liberaliter annuente, vt & aduersarios vincere, & fœdissimas animi perturbationes penitus superare possimus. Porro apud illos qui festam celebritatem tanta cum dignitate agunt, apprimè accommodatam esse orationem, qua ad cupiditatem instituendæ admirabilis in Christo vitæ impellantur, satis, vt opinor, diuinus alicubi Psaltes nobis attestatur, dicens: *Canite in initio mensis tuba, in die insigni solemnitatis vestræ.* Psalm. 80. 4
Proferã verò argumento prorsus certissimo, antiquum quoque super hac re oracului. Ad sanctissimum namque Mosem: *Si autem,* inquit, *egressi fueritis ad bellum,* Num. 10. 9.
in terra vestra contra aduersarios qui insurgunt in vos, signum dabitis tubis, & in memoriam venietis coram Domino, & seruabimini ab inimicis vestris. Et in diebus lætitiæ vestræ & in solemnitatibus vestris, & in neomenijs vestris, clangetis buccinis in holocaustis, atque in sacrificijs altarium vestrorum, & erit vobis recordatio coram Deo vestro. Ego Dominus Deus vester. Hęc porro nobis haud temere lex præcipit. Siquidē veluti per figuram & ænigmata proportione quadam ad veritatem deducit, & quasi crassam quandam proponens imaginem, ex ijs quæ sub aspectum cadunt, ad ea quæ sensum superant, subtilem intelligentiæ obtutum attollit. Intelliges proinde quod dico, si ad ea quæ modò commemorauimus, animum diligentiùs intenderis. Bellum erat scilicet priscis illis aduersus sanguinem & carnem. Moabitæ nempe, & Madianitæ, aliæque innumerabiles & pugnacissimæ gentes, Iudæis finitimæ, excursiones crebras citraque denuntiationem faciebant, quibus perpetuò ferè stare in acie armisq; obuiam ire necesse foret iis, qui pro sua liberorumque & coniugum salute, vt pugnando rem strenuè gererent, sibi non mediocriter elaborandum esse arbitrarentur. Faciamus igitur non inutilem ad vsus belli fuisse apud antiquos tubarum sonum. Atque illorum quidem res sic se habuere. Nobis autem quibus in Christo per fidem claresscere consuetudo est, non est aduersus carnem & sanguinem dimicatio, neque corporeæ firmitatis ostentatione gerenda res. *Arma namque militiæ nostræ non carnalia sunt,* 2. Cor. 10. 4.
vt ait Paulus, sed contra eos qui iam olim victores fuerunt, contraq; omnes qui in nobis

habitant effrænatos animi motus ſacroſanctum exercemus bellum. Claſſicum ergo canat tuba ſpiritalis, hoc eſt ſanctæ ac diuinæ Scripturæ vehemens & exaggerata prædicatio, atque ad eximiam fortitudinem natura ſtrenuum, ac belli peritũ exacuat, longeque timorem ablegandum eſſe denuntiet. Ita nempe Deus, perſpicuè admodum prophetæ voce loquitur: *Prædicate hæc in gentibus, ſanctificate bellum, excitate milites, congregate & aſcendite omnes viri bellaces, concidite aratra veſtra in gladios, & falces veſtras in lanceas. Dicat imbecillis, quia fortis ego ſum.* Audis quemadmodum ſanctam hanc pugnam vocat, nec languere ſinit inglorium & imbellem, indelebilem eſſe ignauiæ maculam ſentiens? Quid autem rurſum nobis prophetica oratio demonſtret, cùm aratra in gladios, falces verò in lanceas concidi oportere tam impensè præcipit, age conſideremus. *Aratra* namque, *& falces*, *gladijq́ & lancea*, illa quidem agris colendis apta inſtrumenta, hæc verò belli vſibus accommodata ſunt. Nunquid igitur ita dicemus, vitam nobis quietã & laborioſam legis præcepto interdici, efferam verò potiùs, & bellorum auidam tam honeſtæ illi præferri placere? Sed quis non videat abſonam hanc eſſe ſententiam, quæ etiam amentiæ crimine meo iudicio non careat? Et vera tamen oratio eſt. Nos ſiquidem Dei lex ad res quaſque mirandas inſtituit, nec verò vllo pacto ad ea quæ vitio non carent, eligenda impellit. Igitur quidnam hoc ſit, *aratrum in gladium, falcem verò in lanceam vertere*, ſi placet, inueſtigemus. Videtur itaque nobis eleganter lex indicare, iam adeſſe tempus, vt qui in Chriſto iuſtificati, & ſanctificati in ſpiritu, bellum aduerſus prauos animi motus peccatumq́; ſuſceperunt, non rerum terrenarum ſtudijs intenti ſint, ac ſibi perſuadeant cunctandum eouſque, vt in optimis honeſtiſſimiſq́; actionibus tardi eſſe videantur. Transferendum porro quodammodo ab illis laborem, ad ſtudia virtutis, idque etiamſi non ſine certamine vincere, & contra nobis inſitas perturbationes ſtrenuè depugnare oporteat: ac penitus debellata ignauia ſub armis ſpiritalibus aſſiduè manendum. Ita namque ſapientiſſimus quoque Paulus optimum nobis & fortiſſimum bellatorem inſtruit, dicens: *State ergo ſuccincti lumbos veſtros in veritate, & induti lorica iuſtitiæ, & calceati pedes in præparationem Euangelij pacis, in omnibus ſumentes ſcutum fidei, in quo poſſitis omnia tela maligni ignea extinguere, & galeam ſalutis aſſumite, & gladium ſpiritus, quod eſt verbum Dei.* Placebat ſibi nimirum in tam

Ioel. 3. 9.

Ephes. 6. 14.

ὄντ⊙ πάθες ἱερός τε κ ἅγι⊙ αἴρε⊃ πόλεμ⊙. σημαινέτω δὴ ἀν ἡ σάλπιγξ ἡ νοητὴ, τουτέστι τ ἁγίας τε & θεοπνεύστ γραφῆς τὸ ἀλαπεύσιον κήρυγμα· κὴ ⊃ βοᾳ ηγέτω μὲν ὅλη τὴ λίαν εὐθενὴς τ εὐφυᾶ & ἐμπειροπόλεμον. ἀποφοιτᾶν ⊃ ὅτι πᾶσα ἡ λία αὐτὸν ἀλαγγελλέτω, σοφὸς ὅτω πε θεὸς ἀλὰ φωνῆς προφήτ φησὶ. κηρύξατε ταῦτα ἐν τοῖς ἔθνεσιν· ἁγιάσατε πόλεμον. ἐξεγείρατε οὖν μαχητὰς. προσιτάγετε, & ἀναβαινέτε πάντες ἄνδρες πολεμισταί. συγκώψατε ἄροτρα ὑμῶν εἰς ρομφαίας, κ τὰ δρέπανα ὑμῶν εἰς σδρομάσας. ὁ ἀδυνατος λεγέτω, ὅτι ἰσχύω ἐγώ. ἀκούεις ὅπως ἔφη ἁγίαν τ μάχην, κὴ ἀρρωστεῖν σκληρὰ τ † δυσκλεές τε κ ἄναλκις δυσαπόνιπτα τοῖς πεπονθόσι τὰ τ κακανδρίας εἰδωλα ἐγκλήματα; ἵν δ ἂν βέλοιτο καταισημαίνειν πάλιν λόγος ἡμῖν ὁ προφητικὸς, ὅλι χρὴ συγκόπτειν τὰ ἄροτρα μὲν, εἰς ρομφαίας· τὰ δρέπανα ⊃, εἰς σδρομάσας· ἓν μάλα παρεγγυῶν. Φέρε ἀλατκεψώμεθα. ἄροτρα μὲν γὰρ κ δρέπανα, ρομφαίαι τε κ ζειρομάσεις, τὰ μὲν εἶεν ἂν τ γεωπονίας χρειωδέστατα σκευῶν. τὰ δ αὖ πᾶς & πόλεμ πρέποντα χρείας. ἆρ ἔν σκεῖνο ἐρᾷμεν; ὡς ἐξίησι μὲν ἡμᾶς τ ἠρεμαίᾳ ζωῆς κ φιλοπονίας ὁ νομ⊙, τ ἀγρίαν ⊃ μᾶλλον & φιλόπολεμον τ ὧδε σεμνὴς ἀνθελέσθαι κελεύῃ; καί τι πῶς τᾶτό ἐστιν σκ ἀπηχὲς ἐννοεῖν. λῆρας γὰρ οἶμαι τ χρῆμα γραφὴ, & ἀτρεκὴς ὁ λόγ⊙. παιδαγωγεῖ μὲν γὰρ ἡμᾶς πρὸς πᾶν ὅτιῦν τ πεφωμασμένων ὁ & θεῖ νόμ⊙, ἀποίσδε δ ἂν ἤκιστά γε πρὸς τὸ δρᾶν ἐλέσθαι τ σληρὰ μελές. σκοῦν ὅ γε ποτέ ἐστι τὸ μεταπλάττεσθαι μὲν τὸ ἄροτρον εἰς ρομφαίαν, τ ⊃ δρεπάνιν εἰς σδρομάδα, καταθρῶμεν, εἰ δοκεῖ. ἔοικε δὴ ἂν ὑποφαίνειν ἡμῖν ἀστείως ὁ νόμος, ὡς ἤδη καιρὸς οὖν ἐν χρισῷ δεδικαιωμένους, & ἡγιασμένους ἐν πνεύματι, πολεμοῦντα τ κ παθῶν, & ἁμαρτίας ἠρμένους, ἀ τοῖς πρὸ γε ἡμῶν σπουδάσμασιν ἐμφιλοχωρεῖν ἀναπεπτωμένους διαμέλλειν, ὅτι κ βραδεῖς ὁρᾶσθαι πρὸ τὸ χρῆναι πληροῦν τὰ ἀμείνω πεπωδέστερα. μεταστρεψάτω ⊃ ὥσπερ τ ἐπ ἐκείνοις ἰσχὺν πρὸς κατόρθωσιν ἀρετῆς, κ εἰ σὺν μάχῃ πρόσοιτο χρῆναι κρατεῖν, κ τ ἐν σοφίσιν αὖ τοῖς καπνεανεύεσθαι παθῶν· ὅπνυτε ἀμείνους ἐρᾶσθαι φιλεῖν, & ἐν παντευχίαις εἶναι τ πνευματικαῖς· ἅτω κ ὁ σοφώτατ⊙ Παῦλ⊙ τ παναρμόνιόν τε ἡμῖν κ ἀλκιμώτατον μαχητὴν ἐξαρτύει, λέγων· ζῆτε οὖν † πεζωσάμενοι τ ὀσφὺν ὑ- † ἄλλ. πε-
μῶν ἐν ἀληθείᾳ κ ἐνδυσάμενοι τ θώρακα δ, ριεζω-
δικαιοσύνης, κ ὑποδυσάμενοι σᾶν πόδας ἐν, σμένοι.
ἑτοιμασίᾳ δ εὐαγγελίου τ εἰρήνης. ἐπὶ πᾶσιν ἀναλαβόντες τ θυρεὸν τ πίστεως, ἐν ᾧ δυνή-
σεσθε πάντα τὰ βέλη δ πονηρᾶ τὰ πεπυρω-
μένα σβέσαι. κ τ περικεφαλαίαν δ σωτη-
ρίου δέξασθε, & τ μάχαιραν δ πνεύματος, ὅ ἐστι ῥῆμα † θεοῦ. σεμνυνεῖται μὲν ἂν ὅπῃ γε τὸ δεῖν ἐσκευάσθαι, † ἄλλ. θεᾶ
λαμ-

λαμπρῶς ὁ πανάριστος μαχητὴς· ἀξιόμαχον ἢ τ ὅπλ τῷδε δόξαν ἀποίσεται, Φρονεῖν τε καὶ δρᾶν ἠρημένῳ, τὰ δ' ὧν ἂν φαίνοιτο νεανικὸς, καὶ πρὸς πᾶν ὁτιῶν τ ἀρίστων ἑτοιμότατα διαγενευκώς. σοφὸς ἀρτίφρων, καὶ τοῖς θείοις νόμοις τρυφερὸς καὶ † δύηνι. τίνες δ' ἂν εἶεν οἱ τ ἐναντίαν οἷς ἔφλω ὅπιτηδεύοντες ζωλν. ταύτη τοι καὶ τ ἱερᾶς τῶν ἁγίων πληθυ ἐξωθέμενοι, πάλιν αὐτὸς ἡμῖν διεσάφει λέγων ὁ τῶν ὅλων θεὸς „ πρὸς Μωσέα τ μεσιτεύονται πρόσεξον τοῖς „ υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ ἀποστειλάτωσαν ἐκ τ πα„ ρεμβολῆς πάντα λεπρὸν, καὶ πάντα γονορ„ ρυῆ, καὶ πάντα ἀκάθαρτον ὅπι ψυχῇ, ἀπὸ „ ἀρσενικοῦ ἕως θηλυκοῦ ἀποστείλατε ἔξω τῆς „ παρεμβολῆς· ἵν' μιαίνωσι τὰς παρεμβολὰς „ αὐτῶν ἐν οἷς ἐγὼ καταγίνομαι αὐτοῖς ἀκηδής ὅπως ἀποπέμπεσθαι τ παρεμβολῆς δεῖν ἔφη γονορρυῆ καὶ λεπρὸν, ἢ ἀκάθαρτον ὅπι ψυχῇ; μολυσμοῦ ἢ τὸ χρῆμα πρόφασιν ἔσεσθαι. ἢ τοῖς ἑτέροις φησὶν, εἰμὴ τ μαχίμων ἡ ταχ † ἀπονοσφίζοιτο; καί τοι εἴ δή ποτε φαίλω ἂν ἔγωγε κἀμάλα εἰκότως, μᾶλλον ἢ οἶμαι καὶ ἀπασιοῦν ἐπαπορήσειεν ἄν, καὶ λογιεῖται πρ † ποινὼ ἀνθ' ὅτ τ ἄῤῥωστον ὑποφέρεσθαι δεῖν † ἐθεσμοθέτης θεός. ἦ γὰρ οὐκ ἄμεινον ὁσιότητ ὄντα, καὶ δικαιοσύνης πρύτανιν, τοῦ ἑαυτοῦ ἀθελήτοις συμφοραῖς ὑπενδεδωκότος ἡμερότητ ἀξιῶν· καὶ ἐπείτε πεπραγμένοις ἀθλίως, ἐνίοις μὲν τοῖς κειμένοις ἐλεεῖν. κατονειδίζειν ἢ ὅλως τὸ πάθ αὐτοῖς ἐφεῖναι μηδενί. † λέπρα μὲν γὰρ, καὶ τ φυσικῶν σπερμάτων ζημίαι, καὶ ἀβούλητοι καταῤῥοαὶ, τοῖς ἀνθρωπίνοις ὅπισυμβαίνουσι σώμασιν· ἀλλ' οὐκ ἂν οἴοιντο τῶν πεπονθότων ἐγκλήματα. νοσεῖ μὲν γὰρ οἶμαι τις ἑκὼν μὲν οὐδείς· ἕλοιτο δ' ἂν μᾶλλον, κἂν εἰς σφόδρα τις ἢ τῶν ὅπι πλούτῳ πεφαιδρυμένων, τοῖς ἀπαλλάττειν ὑποιχνουμένοις ἁπάσης ἐμοῦ τ οὐσίας ἀποχωρεῖν. εἶτα πῶς ἔχει † τὸ χρῆμα γραφὴ, καὶ τοῖς νοσοῦσι καταῤῥησις; τὸ τοῖς ὕτω δεινοῖς ἐναλῶναι κακοῖς; τρόποι μὲν γὰρ οἱ παμμόχθηροι καὶ θέλησις ἀχαλίνως τλῶ εἰς τὰ αἰσχίω † νοσοῦσαν ῥοπὴν, καὶ τῶν ἀμεινόνων ὑπερφρονεῖν ἑλομένη, κολάζοιντο ἂν εἰκότως. τὰ δὲ μὴ ὕτως ἔχοντα τῇ φύσει, συμβαίνοντα δὲ τοῖς πάθεσιν ἀπλήκτως, ἐξοίκοιντο ἂν οἶμαί πῃ καὶ τοῦ καταγνόσθαι δεῖν, καὶ τλῶ ἐκ νομίμων ὅπι πλῆξιν ἐκ ὁσίαν ἔχειν. τί δὴ ἂν πρὸς ταῦτά φαμεν; ἠδίκηκε δῆτ λεπρὸς ὁ νόμ, ἤγουν τοῖς ἑτέροις σκληρὸν ἐπήρτησε δίκλω τ τῶ πέφυκ ἡδονῆς ἀφειδικῶς; ἄμφω, πολλοῦ γε καὶ δεῖ· γέγραπται γὰρ, ὅτι ὁ μὲν νόμ ἅγιος, καὶ ἡ ἐντολὴ „ ἁγία, καὶ δικαία, καὶ ἀγαθή. ἀλλὰ πῶς ἂν νοοῖτο ταυτὶ πρὸς ἡμῶν, εἴπερ ἔροιτό τις,

† ἄλλ. ἀήνι.

† ἄλλ. δυσκελεές.

† ἄλλ. ἀπονοσφίζοιντο.

† ἄλλ. ποινάς.

† ἀλλ. ἐθεσμοθέτ.

† Puto τῷ ῥεῖν.

† ἄλλ. νοσοῦσα.

splendido ornatu optimus miles, indeque bellica gloria insignis clarescet, & ea sibi & sentienda & facienda decernet, per quæ se generosi spiritus virum, & ad optima quæq; paratissimum ostendat. Sapiens, cordatus delicias diuinam legem putabit, seque ab illa regi facilè patietur. Quinam verò illi sint, qui contrariam ijs quæ diximus vitæ rationem sequuntur, proindeq; à sacro sanctorum cœtu repelluntur, rursum ipsemet nobis declarat vniuersorū Deus, dum sic Mosem, suum apud homines interpretem, alloquitur: *Præcipe filijs Israël, vt eijciant è castris omnem leprosum, & omnem qui semine diffluit, & omnē pollutum, in anima: à masculo vsque ad feminam, eijcite extra castra, & non contaminabunt castra sua, in quibus ego sum cum ipsis.* Audis quemadmodum eijciendum ait è castris seminifluum & lepra infectum, quique anima est pollutus? idque contagionis causam alijs quoque futurum affirmat, nisi à militari cœtu illi quàm celerrimè segregentur? Attamen quid ita, dixerim ego, & meritò quidē, imò verò quilibet, vt puto, facilè dubitauerit, secumque ipse ratiocinabitur, quamobrem hosce valetudinarios pœnis obnoxios esse iusserit Deus. Annon etenim fuerat æquius, totius bonitatis & iustitiæ principem, ijs qui præter voluntatem calamitatibus premerentur, benignitatem impertiri? Et quoniam cum ijs infeliciter ageretur, miserarentur alij æquali sorte natos, infortunium verò ipsis exprobrare nulla ratione cuiquam liceret. Lepra namque & naturalium seminum damna, inuoluntarijque defluxus humanis contingunt, corporibus: nec tamen quibus hæc accidunt crimen in se suscipere existimantur. Nemo enim sponte, vt arbitror, ægrotat: quin malit potiùs & locupletissimus quisque, omnibus simul fortunis suis ei qui liberationem à morbis polliceatur, cedere. Quodnam igitur in ea re crimen, aut quam ob causam damnantur qui ægrotant, pœnisque vsque adeò grauibus implicantur? Mores nimirum sceleſti, voluntasque, quæ ad turpissima quæque præceps rapitur, ac meliora contemnit, meritò puniantur. Quæ verò natura sic constituta sunt, & ijs qui patiuntur inuitis eueniūt, ea & ab irrisione ac cauillis sunt libera, nec vlla iusta pœna legibus vindicantur. Proinde quid ad hæc dicemus? fuit hæc scilicet in leprosos iniqua lex, durioremq; alijs imposuit pœnam, nec in eo quod deceret inuestigādo diligenter admodū laborauit? Nullo id quidem modo, longè res aliter se habet. Scriptū est enim; *Quoniam lex sancta est, & præceptum sanctum, iustum, & bonum.* Sed quonam modo hæc intelligenda sint, siquis ex nobis quærat, illud

Num. 5.

Rom. 7. 12.

illud dicimus. Lex antiquis per Mosem data, veritatis pulchritudinem per figuram & vmbram indicabat, & eorum quæ intus latebãt significatio, tanquã in corporeis morbis perquam dilucidè notabatur. Littera nempe legis, leprosos ijs comparat, qui moribus varij sunt, & animo inconstantes, & innumerabilibus malis infecti vndique, sucque sententię nimium quantum retinentes. Seminifluum verò appellat eum qui libidini perditè deditus est, atque à fœdissima turpitudine perpetuò superatur, vt ipso propemodũ inuoluntario seminis fluxu laborare videatur. Detestatur adhæc pollutum in anima, hoc est eum qui se mortuis lugendis addixit, ac se propterea vehemẽter discruciat. Igitur veluti retro iterum commeantes, & orationem propemodum recolligentes, illud dicimus, propositæ quæstionis secuti naturam, atque in eorum quæ scripta sunt sententiam maximè reconditam intuentes, minimè aptos esse ad pugnam, neque ad perturbationes animi superãdas vlla ex parte idoneos, si qui se multiplicibus nequitiæ morbis dedidere. Hoc nãque lepra, atque is morbus & affectio significat. Sed nec illi sanctorum phalangibus adscribendi sunt, qui effrænato impetu effusi ad turpissimas voluptates feruntur. Repudiandi demum præterea qui vita functos, ac si funditus extincti essent, immoderato mœrore prosequuntur. Ex eo namque contumelia infertur Deo, & quidẽ per sanctos viros apertissimè denuntianti: *Exurgent mortui, & qui in monumentis sunt, suscitabuntur.* Sumamus ergo virile robur, vt nos inquam animi affectionum victores probemus. Ita namque in excellentium virorum numerum quispiam referetur, & societati electorum ob eximiam virtutem adscriptus, optatissimã reuera gloriam reportabit. Ne terreat quenquã labor, etiamsi vitę laudabilis aspera se ostẽdat via, etiamsi difficilis atque ardua ad virtutem semita proponatur, ac per sudores ad decus eniti oporteat. Non est enim, non est cuiquã datum, vt exiguos admodum erogando labores, actionum præstantissimarum eximijs opibus ditescere liceat; sed perpetuò, sudoribus proportione respondent, qui ex illis existunt fructus. Tali nos oratione diuinus quoque Paulus ad cupiditatẽ virtutis acuit. Statuit nobis instar exemplaris, vt solet, *Fidei nostræ auctorem, & consummatorẽ Iesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem, confusione contempta.* Quonam verò modo, & quas ob causas pro nobis crucẽ sustinuit, seipsum ad exinanitionẽ demittens, licet natura Deus esset Verbum, age dicamus; breuem quidẽ narrationem attollentes altiùs, mox ad voluntariã

Isaia 26.19.

Hebr. 12.2.

ἐκεῖνό φαμεν. τὸ ἀληθείας τὸ κάλλος διὰ τύπου καὶ σκιᾶς, ἢ διὰ Μωσέως τοῖς ἀρχαιοτέροις παρεδόθη ἐντολή, καὶ τῶν εἰς νοῦν ἔσω κεκρυμμένων ἡ δύναμις, ὡς ἐν ἀῤῥωστήμασι τοῖς σωματικοῖς διετυπώτο λαμπρῶς. λεπροῖς μὲν γὰρ παρεικάζει τὸ γράμμα τὸ νομικὸν σοῦ· ὅσον ἦκεν εἰς τρόπους, πολυειδεῖς τε καὶ πολυγνώμονας, καὶ μυρίοις ὅσοις ἐμπεποικιλμένας κακοῖς· ἐν γε δὴ σφίσιν αὐτοῖς τὸ οἰκεῖον ἔχοντας νοσῦν. γονορρυῆ δέ φησι, τὸ ἀκάθεκτον εἰς φιλοσωμοκίαν, καὶ τὸ εἰς ἄγαν αἰσχρότητος ἀκατασχέτως ἠττώμενον, ὡς αὐτοπᾶ δοκεῖν τὸ τῆς ἀγελήτου γονορροίας ὑποκεῖναι πάθος. κατημυσάττεται δὲ πρὸς τούτοις τὸ ἀκάθαρτον ὅπερ ψυχῆς. τοιγέτοι τῶν ὅπου τῶν τεθνεώτων πεφθεῖν ἠρημένον, καὶ καταλυμαίνεσθαι λίαν. οὐκοῦν ἀνόπιν ὥσπερ † ἰόντες, καὶ μονονουχὶ τὸν λόγον ἀναστρέφοντες, ἐκεῖνό φαμεν, † τῇ τῶ θεωρημάτων ἐπομένοι φύσει, καὶ εἰς νοῦν ὁρῶντες τῶν γεγραμμένων τὸ ἐσωτάτω ὡς ἀδρανεῖς εἰς μάχην· καὶ πρός γε τὸ δεῖν ἀμείνους ὁρᾶσθαι παθῶν, ἀδαμόθεν ὅπη τήδειοι, τὸ πολυειδὲς εἰς φαυλότητα νοσεῖν, εἴπερ ἔλοιντό τινες. τοῦτο γὰρ ἡ λέπρα καὶ τὸ κατ' αὐτὸν ἐστι πάθος. ἀλλ' ἀσθ' ἂν ἐγγράφοιντο ταῖς τῶν ἁγίων φάλαγξιν, οἱ † ἀκάλιτοί τε καὶ ἀκρατεῖς εἰς ἐκτόπους ἡδονὰς. ἀποπεμπτοὶ δὴ πρὸς τούτοις οἱ τοῖς τεθνεῶσιν εἰς ἅπαν ἀπολωλόσιν, ἀμετρίως † ἀποσυγκάζοντες. ὕβρις γὰρ τὸ χρῆμα εἰς θεὸν, καί τοι διακεκραγότα σαφῶς διὰ φωνῆς ἁγίων· ἀναστήσονται οἱ νεκροὶ, καὶ ἐγερθήσονται οἱ ἐν τοῖς μνημείοις. ἀνθριζώμεθα δὴ ἄν, εἰς γε τὸ χρεὼν αἱ φημι πάθων ἀρᾶσθαι βελτίους. ὥσθε γὰρ δὴ ἵλεως τοῖς εἰωθόσιν εὐδοκιμεῖν ἐγγράψεται· καὶ τοῖς ἀριστίνδην ἐξηλεγμένοις ἀναρίθμιος ὤν, τὸ πολύδικον ἀληθῶς ἀποίσεται δόξαν. μὴ καταπτοείτω † πόνος, κἂν εἰ φαίνοιτο τραχὺ τὸ † ἄλλ. ἐφικέσθαι ζωῆς τὸ ἐπαινεμένης· κἂν εἰ τῆς πόνου. ἀρετῆς † δυσέκβατον μὲν καὶ ἀνάντης προκέοιτο τρίβος. ἱδρῶτες δὲ τὰς εὐκλείας προαναφαίνοιντο. ἃ γάρ ἐστιν οὐκ ἔστιν ὀλίγας καμιδῇ δαπανῶντας πόνους, τῶν κατορθωμάτων τὰ ἐξαίρετα καπηλεύειν δυνάσθαί τινας· ἀναλόγως δὲ τοῖς ἱδρῶσιν ἀεὶ τὰ ἐξ αὐτῶν ἀνίσχει καὶ φαίνεται. τοιούτοις ἡμᾶς παραθήγει λόγοις καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος, εἰς ἔφεσιν ἀρετῆς· προτέτακται γὰρ ὑπογεγραμμένον ὥσπερ τινὰ παιδείας φιλεῖ τὸ τῆς πίστεως ἡμῶν ἀρχηγὸν, καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν. ὃς ἀντὶ τῆς προκειμένης αὐτῷ χαρᾶς, ὑπέμεινε σταυρὸν, αἰσχύνης καταφρονήσας. πῦρ δὲ τρόπον, καὶ ὅπερ ἐστὶ τὸ ὑπὲρ ἡμῶν ἀνέτλη σταυρὸν, καθεὶς ἑαυτὸν εἰς κένωσιν, καί τοι θεὸς ὤν, κατὰ φύσιν, ὁ λόγος· φέρε δὴ λέγωμεν. βραχὺ μὲν ἐξαίροντες ὑψηλὸν τὸ διήγημα. καταβιβάζοντες δὲ χρησίμως εἰς καλουμένην ἑκάστου κένωσιν.

† ἄλλ. ὅταν.

† ἄλλ. Φύσις ὑποῦσα νοῦ τοῦτο. † ἄλλ. ἀπερράθυμον.

† ἄλλ. τῷ.

† ἄλλ. καὶ ὥσπερ.

† ἄλλ. δυσέμβατος.

,, ἐπιγυάζοντες.

κένωσιν. γεγέννηται μὲν γὰρ ἐκ θεοῦ καὶ πατρὸς, ἀπορρήτως καὶ ὑπερνοΐν, ὁ ἐν αὐτῷ τε καὶ ἐξ αὐτοῦ κατὰ φύσιν ὢν· γεγέννηται δὲ † πάλιν λέγωμεν, ἐπέκεινα μὲν ἥκετω σωμάτων ὁ νοῦς· καὶ τὸ ἐπ' αὐτοῖς φαντασίας τὸ σμικροπρεπὲς, κατώπιν μένειν ἀφεὶς, ἄμεινον μὲν ἀσυγκρίτως ἢ κατὰ σώματα † φύσιν ἀπονοοῖτο τὸ θεῖον. ὑπερπάτω δή, ὅτι πάντως γέγονε, καὶ † ἀνωφελῆ ἔχει τὴν δόξαν, διακείσθω καλῶς· ὡς δεξόμεθα τοίνυν, ἄχρι δήπου πάντως τοῖς καθ' ἡμᾶς ἐπόμβροι λόγοις, ὅτι πρεσβύτερον μὲν τοῦτο μὲ τῷ γεγεννημένῳ, τὸ μὴ ὑπάρχειν ὅλως. ὡς φαναφαίνεται δέ πως τὸ εἰς τὸ εἶναι παρόδως τὸ μὴ ὑφεστάναι ποτέ. ληρία γὰρ τοῦτο γε, καὶ τὸ εἰς ἄκρον ἡκούσης ἐμβροντησίας καταδείξις ἐναργής. εἰ μὲν γὰρ ὡς σωμάτων, ἤτοι † τῶν καθ' ἡμᾶς πολυπραγμονοῖτο τυχὸν ὁ λόγος, τὰ σωμάτων ἴδια ὡς ὑπονέμειν αὐτοῖς, † καίπερ ἂν φαίνοιτο συμβαίνοντα φυσικῶς τοῖς ὑπὸ γῆν καὶ φθοράν, τὸ ἀπεικὸς ἔδει. ὡς ἀνίσχει γὰρ ὁμολογουμένως τὸ εἰς ὕπαρξιν ὁδὸν τὸ μὴ ὑπάρχειν ὅλως. ὑπωμοῖ δὲ ὡς τοῖς τοιούτοις, καὶ μερισμὸς οὐ· ἐκ τοῦ πεκόντος εἰς ἀποκλήρωσιν ἰδικὴν τοῦ γεγεννημένου· ὅθεν ὁ τὸ ἀνωτάτω πασῶν ἐσίας, τὸ ἐπέκεινα παντὸς γένους, ὡς οὐκ ἀπόπληκτον κομιδῇ μερισμὸς εἰσδέχεσθαι καὶ ἀποκοπὰς, καὶ τὸ ἐν χρόνῳ ζητεῖν τὴν γέννησιν; ἄπαγε τῆς δυσβελίας ἄνθρωπε, ἰσχνὸν ὅπου μᾶλιστα τοῖς θεωρήμασι τὸν νοῦν ἐνιεὶς, εἴσῃ τὸ ἀληθές· ἢ ἴσθι τὴν θείαν ὑπερβαίνων φύσιν, τὰ σωμάτων ἴδια ὡς ὑπονέμειν αὐτῇ· καὶ τὴν ὑψοῦ καὶ ἐπέκεινα πάντος πεποιημένην καταμερίζων ὑπεροχὴν εἰς αἰσχίονα δόξαν, ἥπερ ἂν αὐτῇ πέποι τε εἶναι προσοῖτο. πατρὸς γὰρ ὄντος ἀεὶ τοῦ πατρὸς, καὶ οὐκ ἐκ τοῦ κατὰ δύναμιν ἐνεργόνῳ προηκοντος εἰς τὸ τελεῖν κατ' ἐνέργειαν, ἀεὶ συνυπάρχειν ἀνάγκη τὸν † δι' οὗ ἐστι πατήρ. ἐν ἀρχῇ γὰρ ἦν ὁ λόγος, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος, κατὰ τὰς γραφάς. ὅθεν τὸ ἦν ὀνομάζεται, ὑποπτευομένης μηδενὸς, ὃ τῆς ἐννοίας ὁ δρόμος σήσεται, καὶ ὡς ποῖον ἡμῖν καταντήσῃ τέλος; ὡς ἐν ἰσχναῖς φαντασίαις ὁ νοῦς εἰ διώκειν ἔλοιτο τὸ ἦν; ἀκέσῃ γεγέννηται μὲν, ὁ θεὸς ἦν ὁ λόγος· γεγέννηται δὲ, ὡς κατὰ σώματος φύσιν, ὡς ἑτερότητα τοῦ εἰς ἅπαν ὑπάρξαι νοεῖν τῷ γνωσμένῳ ὡς τὸ γνωνῶν· κεχρώμεθα δὲ ἀναγκαίως ὀνόματι τοῦ καθ' ἡμᾶς τὸ τῆς γεννήσεως ὄνομα· καταμαίνοντες ὅτι τῆς θεοῦ πατρὸς οὐσίας ὁ μονογενὴς, φωτὸς ἀπαύγασμα νόμῳ· ὑφέστηκε

† ἄλλ. ὅταν.

† ἄλλ. φύσεως ὑπονοοῖτο.

† ἄλλ. ἀπερεβλητον.

† ἄλλ. τῷ.

† ἄλλ. καὶ τῶν ἴδια ὡς ὑπονέμειν αὐτοῖς, † καίπερ ἂν ἄπερ.

† ἄλλ. δι' ὅ.

exinanitionem, quæ dicitur, vtiliter deducentes. Genitus est siquidem ex Deo & Patre, modo ineffabili quique omnem intelligentiæ vim superat, qui in ipso, & ex ipso est secundùm naturam filius. Cùm verò genitum esse dicimus, attollat se mens vltra corporum terminos, quamque ex ipsis informauit cognitionem humilè in abiecto linquens, præstantius incomparabili modo quàm sit natura corporum, numen intelligat esse diuinum, excelsoque supra omne genitum loco situm, gloriaque incomparabili ornatum esse præclarè secum ipse decernat. Intelligamus igitur eorum quæ apud nos fiunt rationibus non penitus hærendum, quasi genito semper priùs sit, vt non existat: semperque quodammodo viam ad esse præcedat, non esse aliquando. Delirum hoc namque fuerit, summæque vesaniæ certissimum argumentum. Si namque de corporibus, aut ijs quæ apud nos fiunt fortè oratio inquirat, corporum propria ipsis attribuere, & quæ naturaliter contingere videmus ijs, quæ ortui & interitui subiecta sunt, absurdum minimè fuerit. Nam vt aliquid ad esse perueniat, priùs omnino non esse haud dubiè debet. Erit præterea diuisionibus quoque obnoxium, vt propriam & suam genitum à generante formam accipiat. In omnium verò suprema substantia, ac supra cùiusuis rei creatæ conditionem sita, annon stupiditatis nimiæ fuerit, diuisiones aut præcisiones admittere, ac generationem velut in tempore factam inuestigare? Apage cum hac absurditate quisquis es. Subtilem quantum fieri potest contemplandis rebus mentem addicas oportet, vt verum scias. Non intelligis iniurium esse te in diuinam naturam, dum ipsi quæ corporum propria sunt, tribuis; excellentiamque illam sublimi supra omnes creatas res fastigio collocatam, ad indigniorem existimationem deducis quàm ipsam deceat, eique inesse credatur? Cùm namque Pater, semper fuerit Pater, neque de potentia in tempore ad actum generandi progressus sit, semper illi coëxistere necesse fuit per quem est Pater. *In principio* enim *erat Verbum, & Deus erat Verbum.* Cùm autem verbum, Erat, effertur, nullo priùs alio prolato, vbi iam se cursus cogitationis sistet? quem verò tandem nobis exitum inueniet si per contemplationũ subtilitatem, illud Erat, mens nostra persequi velit? Igitur genitum quidem est, & Deus erat Verbum; genitum verò non iuxta corporum naturam, vt alterum omnino esse à generante genitum intelligamus. Vtimur verò necessariò, ducto ex ijs quæ apud nos fiunt generationis vocabulo, significantes ex Dei Patris substantia Vnigenitum luminis modo effulsisse, proprieq; sub-

Ioan. 1.

subsistere, & in peculiari sua subsistentia seorsum intelligi. Inexplicabilis est autem penitus hac de re oratio. Nec enim à Patris substantia omnino diuisus, sed ipsemet in Patre existens, & in propria natura genitorem ostendens, simul adoratur & conglorificatur. Cùm verò consubstantialis sit, & æqualis gloriæ, potentia quoq; & virtute æqualem esse necesse est. Quòd si sanctum quoq; Spiritum ita subsistere intelligamus, deque illo eodem modo loquamur pariterq; statuamus, recta & ab omni reprehẽsione libera nobis de sancta Trinitate constabit fides. Ille igitur Dei & Patris prærogatiuis egregiè conspicuus, per quem omnia facta sunt, *non rapinã arbitratus est esse se æqualem Deo*, vt scriptum est, *sed semetipsum exinaniuit formam serui accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo; humiliauit semetipsum factus obediens vsq; ad mortẽ, mortẽ autem crucis.* Itaq; cùm ipsi propotestate liceret, in amplitudinis suæ fastigio cum eximia dignitate insistere, atq; in æqualitate ad Patrem opiparè deliciari, atque in diuinitatis throno gloriosè splendescere; spõte se ad formam nostri similem demisit, nihil in sua natura iacturæ passus ob inferiorem assumptam, sed potiùs ipsi, quorum inops erat, adijciens. Nec enim decet, imò verò maximè periculosum est cogitare ac dicere, humanam fortè naturã diuina & ineffabili plus valuisse, ipsamque de eius excellentia deiectam, ad suam traxisse deformitatẽ. Cordati potiùs hominis sit, vt ego quidem arbitror, ratiocinari, futurũ vt diuinitati nostra se natura submittat, cedensque excellentioris dignitati, tota in id quod sine comparatione melius ac præstantius est, transeat. Est namque absurdissimũ, cùm in ijs, quæ à Deo condita sunt, admixtione atque appositione meliorum, ea quoq; quæ minùs præclara sunt illustrari facilè quisque animaduertat, putare Deum, cùm se humanæ naturæ adiunxit, eo quo quidẽ ipse nouit modo, non in eam potiùs aliquid ex proprijs transfudisse, quàm detrimenti quidpiam, aut aliquid alienum ab eius dignitate in suam ipsum hausisse & expressisse naturam. Ac Sol quidẽ dum cœnum quoque & sordentes cloacas radiis ferit, penitus tamen inoffensum fulgorem seruat: diuina verò, incorruptibilis, & suprema natura, ab omnibus ijs quæ molestiam afferre solent omnino secura & libera, quam obsecro iacturam, aut nóxam ob inferioris commercium patiatur? Quidni potiùs deteriorem naturam superet, ac propriorum bonorum splendore ditatam, ad id quod sine comparatione præstantius est, traducat? Quidam igitur, cùm res adeò verendas admiratione prosequi opor-

Philip. 2. 3.

μῶ ἰδικῶς. Ἓ ἐν ὑποστάσει νοεῖται τῇ καθ' ἑαυτόν. ἀπόῤῥητον ἢ πανταπασιν ὁ περὶ τοῦδε λόγος. ἀφ' οὗ γάρ τοι τὸ ἓν τεκόντος οὐσίας εἰς † ἄπερ ἐξεσηκώς, ἀλλ' αὐτός τε ὑπάρχων ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ἐν ἰδίᾳ φύσει καταδεικνὺς † ἄλλ. ἅπαν. τὸ γηνήτορα, συμπροσκυνεῖται Ἓ συνδοξάζεται. ἐπειδὴ δέεσιν ὁμοούσιον καὶ ἰσοκλεὲς, ἀναγκαίως ἰσχυρός τε ἅμα καὶ ἰσοσθενής. συνυφεσηκὼς ἢ ὅτως ἡμῖν ἓν ἁγίῳ πνεύματος, συνθεολογούμενόν τε καὶ συνειδέσποτον· ὀρθῶς τε καὶ ἀμωμήτως ἡ περὶ τὰ ἁγίας ἡμῖν τριάδος συγκείσεται πίστις. ὁ τοίνυν τοῖς ἓ θεοῦ Ἓ πατρὸς ἀξιώμασιν ἐν μάλα ἀφθονεκὴς, ὃν ἓ τὰ πάντα παρῆκται πρὸς γένεσιν, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσον θεῷ, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβών, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος· καὶ σχήματι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν, γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου ἓ σταυροῦ. καί τοι γὰρ ὢν ἐπ' ἐξουσίας αὐτῷ ταῖς ἰδίαις ὑπεροχαῖς, ἐνεργηθεῖσαν λαμπρῶς, καὶ ἰσότητι τῇ πρὸς τὸν πατέρα πλουσίως ἐνευφραίνων, Ἓ τῆς τοῦ θεότητος ἐναγλαίζεσθαι θαύμασι, καταπεφύτευκεν ἑκὼν εἰς εἶδος τὸ καθ' ἡμᾶς, οὐδὲν εἰς ἰδίαν ἀδικούμενος φύσιν τῇ προσλήψει ἓ καταδεεστέρα· προσπεσὼν δὲ μᾶλλον τὸ ἐνδεὲς αὐτῷ. οὐ γὰρ ἦν ἐικὸς, μᾶλλον ἢ ἦν καὶ σφαλερώτατον ἐννοεῖν καὶ λέγειν, ὡς τὴν θείαν Ἓ ἄῤῥητον πλεονεκτήσας φύσιν ἡ ἀνθρώπου τυχὸν, καὶ εἰς τὸ οἰκεῖον αὐτὴν ἀκαλλὲς ἐκβιάσηται, καὶ καταβιβάσῃ τῆς ἰδίας ὑπεροχῆς. σοφὸν δὲ δή που καθάπερ ἐγῷμαι τὸ διαλογίζεσθαι δεῖν, ὅτι τῇ τοῦ θεότητος φύσει προσχωρήσῃ τὰ καθ' ἡμᾶς. καὶ πρός γε τὸ ἀσυγκρίτως ἄμεινον μετοιχήσεται τῇ Ἓ πρέσχοντος ἀκλεία κεκόσμηται. καὶ γάρ ἐστι τῶν ἀποπωτάτων, ἐν μὲν τοῖς ὑπὸ θεὸν γενοῖσιν ὁρᾶν τὴν τῶν ἀμφοῖν μίξιν τε καὶ προσθήκην, καὶ τὰ μὴ σφόδρα πρεπαλλῆ κοσμήματα· οἶεσθαι γε μὴν τῇ ἀνθρώπου φύσει θεὸν προσομιληκότα, καθ' ὃν οἶδε τρόπον αὐτὸς, μὴ ἐχὶ δὴ μᾶλλον ἐναπομάξασθαί τι τῶν ἰδίων αὐτῇ βλάβος δεῖν ἢ τὸ παρ' ἀξίαν εἰς ἰδίαν αὐτὸν ἀνατλῆναι φύσιν. Ἓ ἥλιος μὲν τὸ ἀκτῖνος, τὴν προσβολὴν, καὶ βορβόροις αὐτοῖς καὶ τέλμασιν ἐνεὶς, ἀδιάλωβητον παντελῶς τηρήσει τὸ σέλας· ἡ δὲ θεία καὶ ἀκήρατος, καὶ ὑπερτάτη φύσις, ἢ τὸ διαλαθεῖν τι παθεῖν τῶν καταλυπεῖν εἰωθότων, ἀσινὲς παντελῶς, πῶς ἂν ἀδικηθείη τῇ πρὸς τὸ ἔλαττον ὁμιλίᾳ; πῶς ἢ ἐχὶ † τὸ Ἓ χεῖρον; † ὑπεραλεῖται ἴσως, ὑ- Φύσιν, καὶ τοῖς ἰδίοις αὐτὴν ἀγαθοῖς κατα- περβαλεῖ- φαιδρύναι πρὸς τὸ ἀσυγκρίτως ἄμεινον τε. μετακομιεῖ; ἀνῆκε δὴ ἂν Ἓ χρῆναι θαυμάζειν,

† ἴσως διέπῃ.

† ἄλλ. ὄντων.

μάζειν, ἠφειδηκότες τὰ ἄτω σεπτὰ, καταφρονοῦντά τινες, καὶ τὸ ὑπερφρον νοσοῦσι πάθος· οἰόντά τε τῇ θείᾳ σωφρονεῖν δόξῃ, τὸ ἄτως δρίσης οἰκονομίας τὸ ἀκαλλὲς καθορίζοντες. ἐ γὰρ ὡδεδεχόντα τὸ μυστήριον. ὅλατὺ ἢ γελῶντες, ἀσώφρον κομιδῇ τὸ χρῆμα νομίζουσι, καὶ ὕθλοις ἡμᾶς εἰκαίοις ἐπιθαρσῆσαί φασιν· οὐκ ἐννοοῦντες, ὅτι τοῖς μὲν ἰδίοις καθηγηταῖς, εἴπερ ἔλοιντό τι νοεῖν ἢ λέγειν, ἀβασάνιστον ἔασ' ὅτε τιθέντες τὴ πίστιν, καὶ τὸ Αὐτὸς ἔφα δωρούμενοι. εἶτα τοῖς θείοις κρίμασι τὰς γε δὴ ζόφων αὐτῶν ἀνιστάντες ἐννοίας, δυσδιάφυκτον κομιδῇ ταῖς ἑαυτῶν κεφαλαῖς καταχέασιν· ἃδε οἷς ἄνθρωποι τιμᾶν ἐγνώκασι, ζαῦτα τῇ θείᾳ προσνέμοντες Φύσει. ἀλλά τις αὐτοῖς, ὡς οἰόντα, σοφὸς δὴ λίαν ἐκπεπόρισται λόγος· ὡς γὰρ δή φασιν ὁ ἀκήρατος νοῦς, ὁ ποσότητός τε καὶ περιορισμοῦ παντελῶς ἐλεύθερος, εἰς ἑνὸς ἀνθρώπου κεχώρηκε ζῶμα; ἐγὼ ἢ, ὅτι μὲν τὴ τῶν σωμάτων ποσότητος ἐξισᾶσι τὸ θεῖον, ἐπαινέσας ἔχω. συνῄσομαι γὰρ. φημὶ δὴ ἂν ὅμως ἐκεῖνο τοῖς ὧδε φρονεῖν εἰρημένοις· ἐ γὰρ δὴ περιγεγράφθαι φαμὲν τὴ ἐκ λόγου φύσιν· εἰ καὶ κατοικῆσαι λέγοιτο καθάπερ ἐν ἁγίῳ ναῷ τῷ ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου ζώματι. ἀλλ' ἐπλήρου μὲν ἅπαντα θεὸς, ὡς θεὸς· γῆν δὲ καὶ τὰ κατωτέρω, καὶ ἀδενὸς τῶν † ὅλων ἀπελιμπάνετο. ἵνα ἢ μετὰ τάτου καὶ ἀνθρώπου. τὸ ἢ ὅπως ἢ τίνα τρόπον, εἰ νοεῖν ἐδύνασαι, πρόσχωρει τοῖς ὑπὲρ νοῦν· χαρίζου τοῖς ὑπὲρ λόγον τὴ ὡς ἐξ ἀνάγκης σιγήν. πολλὰ τάτοις ἕτερα προσομολογήσεις ἀγνοεῖν. πῶ γὰρ ἐρήρεισται γῆ; ποίαν ἔχει τὴν ὑποβάθραν ὁ ἀέρινός; πεποίηται ἢ τίνα τρόπον ὁ τ' ἄστρων χορός; καὶ τ' ὑψοῦ καὶ ἄνω † διέρπει τρίβον; ἀλλὰ γὰρ εἴ τις ἔλοιτο τὰ καθέκαστα λέγειν, μακρὸς ὡς ἐγῷμαι δαπανήσει λόγος, σωπηθείς σοι τὰ διηγήματα. ἀλλὰ γὰρ σμικρὸν τῷ ὑπὲρ πάντα θεῷ φασι τὸ ῥηθὲν καθ' ἡμᾶς. ἐγκαλεῖς δ' ἔνὅτι φιλάνθρωπος ὢν, καὶ ἀγαθὸς τῇ Φύσει, πρευμενεστέραν τοῦ πρέποντος τοῖς εἰς ἡμᾶς φρονήσεως πεποίηται. σμικρὸν μὲν γὰρ ὁμολογουμένως αὖτῳ τὸ ῥηθὲν καθ' ἡμᾶς· καλεῖται γὰρ κένωσις. ἀλλ' ὄγε τῆς εἰς ἡμᾶς ἡμερότητος λόγου μακρόσεται τοῖς γραφοῖς. ὃ σὲ ἵνα δὴ πρὸ γαυριάζειν ἄξιον, αἰτίαις ὑπενεγκεῖν, πῶς οὐκ ἀνόσιον κομιδῇ. εἰπὲ γὰρ ἐκεῖνο, καὶ φιλοπόνως ἔνπι φράσον. πότερα ἢ φὴς, ὡς ἵνα ἀμεινόντως καὶ πρὸς ὀκλείας αὖτῳ τὸ ἀφειδῆσαι τοῦ καθ' ἡμᾶς, καὶ δι' ἀδενὸς ποιεῖσαι λόγου πρὸς πᾶν ὁπῦν τῶν ἐκτόπων ὀλιωθηκότα τὸν ἄνθρωπον. ἢ τᾶτο μὲν, ἐδαμῶς· ἀνασῶσαι ἢ μᾶλλον, καὶ τοῦ καθηκούσης ἐπιμελείας ἀξιῶν.

† ἄλλ. ὄντων.

† ἴσως διέπει.

tuisset, despicatui habentes efferuntur insolenter, & in superbiæ incurrunt morbum; seque diuinæ gloriæ patrocinari arbitrantur, dum vsque adeò præstantem œconomiam indecorè circunscribũt. Nec enim admittũt mysteriũ, verùm effusè ridentes totam rem dementię plenam esse arbitrantur, nosq; inanibus nugis præfidere autumant. Non intelligunt nimirum suis se institutoribus, siquidẽ aliquid sapere velint aut dicere, fidem minimè dubiam aut incertam seruare, vetusque illud, *Ipse dixit*, vltro concedere. Tum diuinis iudicijs suæ ipsorum mentis cogitata opponentes, prorsus ineuitabile malum suis arcessunt capitibus, ne illa quidem quę honore digna hominibus visa sunt, diuinæ naturæ tribuentes. Sed quædam ab ipsis, vt putant, plena sapientiæ oratio inuenta est. Nam quo modo, aiunt, mens immortalis, à quantitate prorsus & circũscriptione libera, in vnius hominis corpus immigrauit? Ego verò quòd à corporea quãtitate diuinũ numen eximunt, laudo atque assentior. Illud tamen ad eos dico, qui hanc sibi sententiam tenendam esse statuerunt, Non inquam nos circunscriptam esse dicimus Verbi naturam, quamuis in corpore de sancta Virgine accepto, velut in sancto templo inhabitasse dicatur: sed cælos quidem implebat, qui Deus esset, terramque & quæ infrà posita, nec eorum quæ sunt quidquam ab eo destitutum erat. Erat autem nihilominus homo. Quanam verò id ratione, aut quomodo, si minùs queas intelligere, cede ijs quæ intelligentiam superant, quæque supra rationem posita sunt, veluti necessario silentio prosequere. Multa quoque alia à te ignorari fatebere. Quibus enim terra sedibus nititur? quibusnam cælum fundamentis fulcitur? astrorum chorus quomodo factus? sublimemque altè semitam frequentat? Verùm si quis singula percẽsere velit, longum, vt ego arbitror, sermonẽ, narrationes tibi cõtexens absumet. At enim vile & abiectũ est Deo, qui supra omnia excellit, nobis similem esse factum. Accusas igitur quòd benignus & bonus natura, maiorẽ quàm deceret nostri curam susceperit? Est proculdubio vile ipsi, factum esse similem nobis: proinde & exinanitio ea dicitur. Sed hoc crimen, eius in nos benignitatis ratio diluit. Quod verò excipiendum cum admiratione fuerat, id in crimen vocare, annon vehementer iniquum sit? Illudnamque age fare, & audire cupienti edissere. Vtrùm ais melius ac Deo gloriosius fuisse, res nostras negligere, neque hominis in omnem prauitatem delapsi vllam rationem habere? aut hoc quidem nullo modo, sed conseruare potiùs, eiq; curam qua indigebat impartiri?

Quis verò eorum qui recta ſentire ſoliti ſunt ambigat, melius & ei qui natura bonus eſt omnino conuenientius fuiſſe, ijs quos procreaſſet, bona ex ſua benignitate dilargiri? Quis hoc adhuc in crimen vocet? Quo verò modo diſpenſationis rationem reprehenſione haud vacare quidam ineptè nugantur? At nos quidem medicis concedimus, vt ea quam ipſi tenent ratione morborum rabiem leniant, Deum porro incuſabimus, qui curæ nobis adhibendę viam minimè ignorauit? ac tam ſtultè nugabimur, vt ipſum quidē à recto aberraſſe, humanæ autē mentis cogitata magis rationi conſentanea fuiſſe exiſtimemus? Nūquid hęc obſecro te, aut ſani hominis eſſe iudicabimus, aut ſine riſu omittemus? Deum audi, cui omnia cognita ſunt, apertè dicentē:

Iſaiæ 55.8. *Non enim ſunt conſilia mea vt conſilia veſtra, neque viæ meæ vt viæ veſtræ, ſed quemadmodū diſtat cælum à terra, ſic diſtant viæ meæ à vijs veſtris, & cogitationes meæ à cogitationibus veſtris.* Quantum namque nobis natura ſuperior eſt Deus, tanto etiam eſt in intelligendo ſapientior, ac ſingulas rerum agendarū rationes, non conſultando perſpiciens, ſed prima ſtatim animaduerſione comprehendens, quod viſum ipſi fuerit, præſtat. *Nihil enim, nihil omnino peccare Dei proprium eſt, ſed omnia rite ac laudabiliter perficere*, vt ab antiquis ſapienter decantatum eſt. Quòd ſi tamen adhuc tibi ſtudium & cura eſt aſſumptæ à Deo humanitatis cauſam cognoſcere, rem tibi, cunctatione diſcuſſa, quàm breuiſſimè expediā. Hominem initio ſtatim incorruptibilem & immortalem vniuerſorum opifex fecerat, non propriæ in hac re naturæ legibus ſuffultum, aut quò inconcuſſus ageret alicunde habentem. Corrumpi ſiquidem omnia neceſſe eſt quæ nata ſunt, quodque aliquod ortus ſui initium habet, finem quoque habeat, atque ad aliquem ſui terminum feratur oportet. Sed quia illum ita ſe habere conditor voluit, qui præter immortalitatis donum, omnis quoq; boni ſcientiam, virtutiſque deſiderium animanti indidit, tum conceſſa quod mallet agendi facultate, mentem quæ compotes libertatis doceret, largitus eſt. Virtutem namque in nobis eligendi potentem conſpici omnino oportuit. Deinde verò cùm Diaboli dolo in peccatum delapſus eſſet, dataſque ſibi leges neglexiſſet, morti adiudicatus, per facinora ſimul morbum ſibi corruptionis arceſſit. Cùm verò ad priſtinam conditionem traducere animantem factori placuiſſet, velletq; ab interitu ſimul & à peccato liberare, legem illi per Moſem conſtituit, ac per ſanctos prophetas locutus eſt. At noſtra nihilominus multis interea criminibus labora-

Theodotius apud Stobeū

Hebr. 1. 1.

εἶτα πῶς ἂν ἐνδοιάσῃέ τις τῶν ὀρθὰ φρονεῖν εἰωθότων, ὡς ἰῶ ἄμεινόντε καὶ πρεπωδέστερον τῷγε ὄντι κατὰ φύσιν ἀγαθῷ, τὸ τοῖς παρ' αὐτὸ γεγονόσι τὰ ἐκ τ̃ ἰδίας ἡμερότητ@ δωρήμειν ἀγαθά; πῶς ἂν ἔτι τὸ χρῆμα γραφῇς πῶς τ̃ οἰκονομίας τὸ ἀμωμήτως ἔχειν καταφλυαρῶσί τινες. ἀλλ' ἰατροῖς μὲν ὡμολογήσομεν τὸ ὅπως ἂν εἰδεῖεν αὐτοὶ πιθανοτύπειν διώκοντας τὰς τῶν παθῶν ἀγριότητας· ὑπιτιμήσομεν δὲ τῷ θεῷ, τ̃ εἰς ἡμᾶς φροντίδ@ οὐκ ἠγνοηκότι τὸ ὀδύν; δρακεισόμεθα ἢ φλυαφῶς, λογισμῷ μὲν ἓ πρέποντ@ ἁμαρτεῖν αὐτὸν. ἐν σκέψεσι ἢ τοῖς πρεπωδεστέροις, τὸν ἀνθρώπινον γενέσθ νῦν. ἀρ' ἔν εἰπέ μοι, φρενοβλαβείας ταυτὶ ἓ γέλωτ@ ἀπαλλάξωμεν. ἄκρε λέγοντ@ ἐναργῶς ἓ πάντα εἰδότ@ θεὸ· ἁ γὰρ εἰσιν αἱ βελαί μ ὥσπερ αἱ βελαὶ ὑμῶν· ἁδὲ ὥσπερ αἱ ὁδοὶ ὑμῶν, αἱ ὁδοί μ. ἀλλ' ὥσπερ ἀπέχει ὁ ἀρανὸς ἀπὸ τ̃ γ̃ς, ἕτως ἀπέχουσιν αἱ ὁδοί μ ἀπὸ τῶν ὁδῶν ὑμῶν, καὶ τὰ δρανήματα ὑμῶν ἀπὸ τῶν διανοημάτων μ. ὑπερκείσε ἢ γὰρ ὅσον τῇ φύσῃ τὰ καθ' ἡμᾶς. τοσ̃τον ὡ πάντως φρονήσει καὶ ἄμεινον, καὶ τὸ ἐφ' ἑκάστῳ τῶν πρακτέων ὁδὸν † ἁδὲν δρασκέψεσι βλέπων· ἀλλ' ἐν ὡρώταις δίχ̃ς ἐννοίαις ἑλών, ἀποπεραίνει τὸ δοκ̃ν. ἁδὲν γὰρ ἁδὲν ἁμαρτεῖν ἐστι θεῷ, καὶ πάντα κατορθ̃ν, † κατὰ τὸ γεγραμμένον τοῖς ἀρχαιοτέροις ὑμνήσωμον. ἀλλ' εἰ σοι φίλον, καὶ ἐν ἀπαιδῇ, καὶ τάγε τὸ τ̃ ἀνανθρωπήσεως αἰτίαν † καταμαθεῖν, ὅκνῳ κρεῖττονα ποιήσομαι τὸ ἀφήγησιν, ἓ ἐν βραχέσιν ἐρῶ. ἄφθαρτον καὶ ἀνώλεθρον ἐποίει τ̃ ἄνθρωπον ἐν ἀρχαῖς δίχ̃ς ὁ πάντων δημιουργὸς· οὐκ ἰδίας φύσεως νόμοις ἠρεισμένον εἰς τ̃το, καὶ ἀκλονήτως ἔχοντα πόθεν. νοσεῖν γὰρ ἀνάγκη, τοῖς ὑπὸ γ̃ν ἐσιν τῷ φθορᾷ· καὶ τὸ ἄρχειν ἓ πεποιεῖσθαι λαχὸν, διέρωταί πῃ πάντως, εἰς τὸ καταλῆξαι δεῖν. ἀλλ' ἐπείπερ ὧδε ἔχειν αὐτὸν ὁ δημιουργὸς ἤθελε, πρὸς τῷ ἀνωλέθρῳ, καὶ πάντος εἰδήσιν ἀγαθ̃, καὶ μὲν καὶ ἔφεσιν τῷ εἰς ἀρετὴν † ἐγκάραπε τῷ ζῶ· εἶτα δρᾶν ἐπ' ἐξουσίας. ὅπερ ἂν ἔλοιτο δίδως τῷ ἐλευθέροις πρέπουσαν ἐκαρίζετο δόξαν. ἔδει γὰρ ἔδει προαιρετικὸν ἐν ἡμῖν ὑπᾶρχθαι τῷ ἀρετῷ. εἶτα τοῖς τοῦ διαβόλ φενακισμοῖς ἐξολισθήσας εἰς ἁμαρτίαν, καὶ τῶν δοθέντων ὀλιγωρήσας νόμων, θανάτῳ κατεδικάζετο, ἓ ζωῆς παραβάσει συνηρώσησε τῷ φθορᾷ. ἐπιδὴ ἢ πρὸς τὸ ἐν ἀρχαῖς ἀναπλάττειν τὸ ζῶον ἐδόκει τῷ ποιητῇ, φθορᾶς τε ὁμ̃ καὶ ἁναμαρτησίας ἀπαλλάττειν ἤθελε, νόμον ὡρίσατο τὸν διὰ Μωσέως· λελάληκε διὰ προφητῶν ἁγίων. ἀλλ' ἰῶ ἁδὲν ἧττον ἐν πολλαῖς ἄγαν αἰτίαις τὰ καθ' ἡμᾶς.

† ἄλλ. καὶ οὐκ ἐν.

† ἄλλ. καὶ σοφῶς πῃς.

† ἄλλ. ἀναμαθεῖν

† ἴσως, ἐνέχάραπε.

ἡμᾶς. τοιγάρτοι κ᾽ αὐτὸν ἀφικέσθαι λοιπὸν ἐξ
» ἐρημίας παρεκάλουν, λέγοντες. κύριε κλῖνον
» οὐρανὸς σὸν κ᾽ καταβῆθι. πῶς ἂν ἔδει τοῖς
ἐπὶ τῆς γῆς ἐμφανῆ γενέσθαι θεὸν; ἆρα γυμνῇ τῇ
δόξῃ, κ᾽ οὐδὲν ἐχούσῃ τὸ καλλασκίασμα; κ᾽ πῶς ἂν
ὑπέσχη τὸ ἄτρωτον περιβαλὼν κ᾽ δύσιστον θέαν; καί
τοι λέγουσός τινος τοῦ πυρὸς Ἕλλησι ποιηταῖς
» εἰς πολύθεον πλάνησιν ἀπενενεγμένοις. κα-
» λεπὸν ἦν θεοὶ φαίνεσθαι ἐναργεῖς· ὅτι ἦν τῶν τὸ
ἀνθρωποπρεπὲς ὑπερβαλλόντων ἀρετὰς συ-
φῶς τὸ ἀκηράτου φύσεως τιμὴ δόξαν ἰδεῖν,
εἴσῃ καὶ τοῦθεν· καταβέβηκεν ἐν εἴδει πυρὸς
ὄρει τῷ Σινᾶ καλουμένῳ ὄρει. εἶτα προσε-
λάλει τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, μεσιτεύοντος δὲ
παντόφρονος Μωσέως. ἀλλ᾽ οὐκ ἐνεγκὼν τὴν θέαν
» ὁ Ἰσραὴλ, ἐλιπάρει λέγων. λάλει σὺ πρὸς ἡ-
» μᾶς, κ᾽ μὴ λαλείτω πρὸς ἡμᾶς ὁ θεὸς, μήποτε
» ἀποθανώμεθα. καταπεφρικότων δὴ ἂν τὸ ἐξ
Ἰσραὴλ, κ᾽ τὸ μεσιτεύοντος χρείαν ἀναγ-
καιοτάτην ἔσεσθαι τοῖς παιδαγωγεμένοις ἀ-
ναφανδὸν εἰρηκότων, ἐπιδείκνυται τὸ σκέψιν ὁ
νομοθέτης· καὶ τύπον ὥσπερ τινὰ τοῦ Μωσέως
διακονίαν τὸ ἐσομένης διὰ Χριστοῦ τοῖς πάλαι
† προθεὶς, αὐτὸν ἡμῖν ἐναργῶς ἀναδείξειν
† ἄλλ. προθεὶς κ᾽ καιρὸς ὑπισχνεῖτο. λέγων, Ὀρθῶς πάντα
» ὅσα ἐλάλησεν. προφήτην αὐτοῖς ἀναστήσω
» ἐκ τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν, ὥσπερ σε· κ᾽ δώσω τοὺς
» λόγους μου εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ, κ᾽ λαλήσει αὐτοῖς
» κατὰ πάντα ὅσα ἂν ἐντείλωμαι αὐτῷ. δεσπότην
» χειροτονῶν προφητῶν τὸν υἱὸν, προφήτην ὠνό-
» μαζε τὸν ἄνθρωποπρεπῆ μέτρων ἔσω λαβών,
διὰ τὸ οἰκονομίας ἀπόῤῥητον. ἵνα πάντως γέ-
νηται κατὰ Μωσέα, τυπικὸν ἄνθρωπον, καὶ θεοῦ
μεσίτης, κ᾽ τὸν καθ᾽ ἡμᾶς, περφόρησε τὸ ἀνθρώ-
πινον σῶμα· κ᾽ σπέρματος Ἀβραὰμ ἐπελά-
βετο κατὰ τὰς γραφάς. † ἵν᾽ ὁ ἐπίπερ ἐστὶ κατὰ
† Puto, ἵν᾽ ὃ ἐπείπερ vel ἵν᾽ ἐπείπερ. φύσιν ζωὴ, τὸν τοῖς ἀνθρωπίνοις σώμασιν ἐγ-
καταστήσασαν † ἐξ ἀρᾶς, ἐξελάσῃ φθο-
ρὰν, καὶ μεταστήσῃ σύμπαντας εἰς θεογνωσίαν,
† puto ἐξ ἀρᾶς. εἰς ἐγκράτειαν, εἰς ἀνδρείαν, εἰς σωφροσύνην,
κ᾽ εἰς τὸ φρᾶν ἐλέσθαι κ᾽ φρονεῖν, ἃ ζηλωτὰς
ἀποφαίνει, κ᾽ θείων ἡμᾶς ἐμπίπλησι χαρι-
σμάτων. ἀλλ᾽ ἠγνόησε τὴν οἰκονομίαν ὁ Ἰσραὴλ·
καί τοι προφητῶν ἁγίων ἀνακεκραγότων
σαφῶς τὸ ἐπ᾽ αὐτῷ μυστήριον. ὁ μὲν γὰρ ἔ-
» φασκεν. ἰσχύσατε χεῖρες ἀνειμέναι, κ᾽ γόνα-
» τα παραλελυμένα· παρακαλέσατε οἱ ὀλιγό-
» ψυχοι τῇ διανοίᾳ· ἰσχύσατε, μὴ φοβεῖσθε. κ᾽
» ἄλλοθι. ἰδοὺ ὁ θεὸς ἡμῶν· ἰδοὺ κύριος μετ᾽ ἰσχύος
» ἔρχεται, κ᾽ ὁ βραχίων μετὰ κυρίας· ὡς ποιμὴν
» ποιμανεῖ τὸ ποίμνιον αὐτοῦ, σωάξει ἄρνας.
ἕτερος † δ᾽ ἂν, Ἰεζεκιὴλ ἢ ἕτερος παλαίμ-
† ἄλλ. δ᾽ αὖ. » ιος προφητῶν· τάδε λέγει κύριος ὁ θεός· ἰδοὺ
» ἐγὼ διακρινῶ ἀνὰ μέσον προβάτου ἰσχυροῦ,
» κ᾽ ἀνὰ μέσον προβάτου ἀσθενοῦς. ὅτι τῷ πλευ-
» ραῖς κ᾽ τοῖς ὤμοις ὑμῶν διωθεῖσθε, κ᾽ τοῖς κέ-
» ρασιν ὑμῶν ἐκεραυλίζετε, κ᾽ πᾶν τὸ ἐκλεῖπον
» ἐξεθλίβετε. κ᾽ σώσω τὰ πρόβατά μου, κ᾽ οὐ μὴ

bant. Proinde & ipſummet deinceps è cælo aduocabant, dicentes: *Domine inclina cælos tuos, & deſcende.* Quonam igitur modo ijs qui in terra degerent conſpicuum ſe præbere oportuit Deum? An nudam, nec vllo velatam obtegumẽto præferre gloriam? At quis tam ſanctum atque adeò formidandum aſpectum ſuſtinuiſſet? Et quidem quendam è Græcis poëtis, quãvis in errore multos deos colentium verſaretur, dicentem audio: *Difficiles verò ſunt dij, cùm ſe hominibus oſtendunt.* Non eſſe porro vllo pacto humanarum virium, immortalis naturæ gloriam contemplari, hinc etiam intelliges. Deſcendit Deus ſub ignis imagine in montem qui Sina dicitur. Tum ad filios Iſraël Moſe ſapientiſſimo interprete loquebatur. Sed aſpectum non ferens Iſraël obſecrabat, dicens: *Loquere tu nobis, & non loquatur nobis Deus, ne fortè moriamur.* Cùm ergo inhorruiſſent Iſraëlitæ, atque omnino neceſſariam interpretis operam ipſis inſtituendis fore apertè profeſſi eſſent, ſubiecit auctor legis quod notarent, Moſiſque obſequium, tanquam imaginem futuræ per Chriſtum adminiſtrationis antiquis proponens, ipſum ſe nobis palàm decurſu temporis in conſpectum daturum promiſit, dicens: *Rectè omnia, quæcunque locuti fuerint. Prophetam ipſis ſuſcitabo è fratribus ſuis tanquam te, & ponam verba mea in ore eius, & loquetur ipſis iuxta omnia quæ mandauero ei.* Filium namque Prophetarum Dominum, Prophetam vocauit, intra humanitatis terminos ſtatuens, ob ineffabile diſpenſationis arcanum. Vt igitur fieret ſimilis Moſi, nempe homo, mediatorq; Dei & hominum, humanum induit corpus, & *ſemen Abrahæ apprehendit*, vt Scriptura ait, vt quoniam natura ſua vita eſſet, quæ humanis corporibus ex maledictione inſederat corruptionem expelleret; traduceretq; vniuerſa ad Dei cognitionem, ad temperantiã, ad fortitudinem, ad patientiam, atque ad ea ſtudiosè præſtanda ac ſentienda, quæ beatos efficiunt, noſque diuinis muneribus replent. Sed prouidentiæ conſilium Iſraël ignorauit; & quidem ſanctis Prophetis de hoc myſterio apertè clamantibus. Nam alius quidem ſic habet: *Confortamini manus diſſolutæ, & genua debilia conſolamini, puſillanimes mente cõfortamini, nolite timere.* Et alibi, *Ecce Deus veſter, ecce Dominus cum fortitudine venit, & brachium cum dominatione. Velut paſtor paſcet gregẽ ſuum, & congregabit agnos.* Ezechiel quoque ille Propheta ſanctiſſimus: *Hæc dicit Dominus Deus, Ecce ego iudicabo inter ouem fortem, & ouem infirmam, in ſcapulis & humeris veſtris impellebatis, & cornibus veſtris ventilabatis, & omne deficiens affligebatis, & ſaluabo oues meas, & non*

Pſal. 143. 5.

Homer. Iliad. v'. 72.

Exod. 20. 19

Deut. 18. 18 Actor. 7. 37.

Heb. 2. 16.

Iſaia 35. 3.

Iſaia 40. 10

Ezec. 34. 20

erunt ampliùs in prædam, & iudicabo inter arietem & arietem, & suscitabo super eos pastorem vnum, & pascet eos, scilicet seruum meum Dauid. *Et ego Dominus ero ipsis in Deum, & Dauid princeps in medio eorum. Ego Dominus locutus sum, & constituam Dauid testamentum pacis, & delebo bestias malas de terra.* Audis supraque & infrà *Dauidis* nomine appellantem, qui ex semine Dauid secundùm carnem natus est, *Christum*, tanquam post temporum vices Israëlitarum pastorem futurum? Nouerat quo tempore hæc Propheta loqueretur, non agere adhuc inter viuos Dauidē: quippe multo iam antea is decesserat. At quemadmodum diuinæ Scripturæ mos est, vt qui ex Iacob prognati sunt, Iacob nominet, & Israël qui ex Israële, sic & Christum qui ex Dauidis semine foret secundùm carnem, Dauidem vocauit. Ignorantes igitur cruci affixerunt. Illi verò quamuis effugere dolores liceret, nec enim quisquam vim afferret Deo, seipsum percussorū manibus obtulir, vt etiam excitatus à mortuis, tum alijs, tum ijs præcipuè qui in crucem egerant, se vitam esse natura Deumq; demonstraret. Ad nos descendit, vt nos morte superiores, corruptionisque victores redderet. Cùm itaque Christus pro nobis sit passus, ac mortis neruos eliserit, turpeque & execrandum procul eiecerit peccatum, atque ad cælos rediuiuus ascenderit haud multo pòst adfuturus: *Descendet* enim, *& iudicabit orbem terræ in iustitia*, vt scriptum est; abstergamus omnes peccati sordes, amplectamur temperantiam, & compleamus in patientia charitatem mutuam, misericordiam in egenos, liberalitatemque teneamus. Compatiamur vinctis, & ijs qui calamitatibus premuntur, tanquam & ipsi existentes in corpore. In primis verò rectam ac sinceram fidem in nobis ipsis conseruemus. Purè siquidem hoc pacto ieiunabimus; inchoantes sanctam quidem Quadragesimam vigesima septima Februarij mensis; hebdomadam verò salutaris Paschæ secunda mensis Aprilis; soluentes autem ieiunia septima eiusdem mensis Aprilis, extremo vespere, iuxta Apostolicas traditiones; festū porro diem celebrantes proximè illucescēte Dominica, octaua eiusdem mensis; adiungentes deinde septem quoq; sanctæ Pentecostes hebdomadas. Ita namque rursum diuini sermonis epulis saginabimur in Christo Iesu Domino nostro, per quem & cum quo Patri cum sancto Spiritu gloria, honor, & imperium in secula seculorum. Amen.

Psal. 9. 9. & 95. 13.

ἔτι ὦσιν εἰς προνομὴν· καὶ κρινῶ ἀνὰ μέσον κριοῦ πρὸς κριὸν· καὶ ἀναστήσω ἐπ' αὐτοὺς ποιμένα ἕνα, καὶ ποιμανεῖ αὐτοὺς, τὸν δοῦλόν μου Δαβὶδ. καὶ ἔσται αὐτῷ ποιμήν. καὶ ἐγὼ κύριος ἔσομαι αὐτοῖς εἰς θεὸν, καὶ Δαβὶδ ἄρχων ἐν μέσῳ αὐτῶν. ἐγὼ κύριος ἐλάλησα, καὶ διαθήσομαι τῷ Δαβὶδ διαθήκην εἰρήνης, καὶ ἀφανιῶ θηρία πονηρὰ ἀπὸ τῆς γῆς. ἀκούεις ἄνωτε καὶ κάτω Δαβὶδ ὀνομάζοντος τὸν ἐκ σπέρματος Δαβὶδ κατὰ σάρκα Χριστὸν, ὡς ἐσόμενον ποιμένα κατὰ καιροὺς τῶν ἐξ Ἰσραήλ. ἐννόει γὰρ ὅτι κατ' ἐκεῖνο καιροῦ, καθ' ὃν ὁ προφήτης τὰ τοιάδε φησὶν, οὐκ ἦν ἐν ζῶσιν ἔτι Δαβὶδ· προαποτεθνήκει γὰρ ἐκ μακρῶν ἔτι καὶ ἄνωθεν χρόνων. ἀλλ' ὥσπερ ἐστὶν ἔθος τῇ θείᾳ γραφῇ Ἰακὼβ ὀνομάζειν τοὺς ἐξ Ἰακὼβ. καὶ μέν τοι καὶ Ἰσραὴλ τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ· οὕτω καὶ Δαβὶδ τὸν ἐκ σπέρματος Δαβὶδ κατὰ σάρκα Χριστόν. ἠγνοηκότες τοίνυν ἐσταύρωσαν. ὁ δὲ καί τοι διαδρᾶναι τὸ παθεῖν ἐξὸν, οὐ γὰρ ἂν ἐβιάσθη θεὸς, ἑαυτὸν προσεκόμιζε τοῦ τῶν φονώντων χερσὶν· ἵνα καὶ ἐγηγερμένος ἐκ νεκρῶν, πληροφορήσῃ σαφῶς, καὶ πρό γε τῶν ἄλλων τοὺς ἐσταυρωκότας, ὅτι ζωὴ κατὰ φύσιν ὑπῆρχεν ὁ θεὸς· καταβέβηκεν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς, ἵνα ἡμᾶς ἀποδείξῃ θανάτου κρείττονας, καὶ νενικηκότας ἤδη τὴν φθοράν. παθόντος δὴ οὖν ὑπὲρ ἡμῶν τοῦ Χριστοῦ, καὶ καταργήσαντος μὲν τὸν θάνατον, ἀποστήσαντος δὲ τὸν ἀκλεᾶ, καὶ βέβηλον ἁμαρτίαν· ἐγηγερμένου τε καὶ ἀναβεβηκότος εἰς οὐρανοὺς, καὶ ὅσον οὐδέπω παρεσομένου. καταβήσεται γὰρ καὶ κρινεῖ τὸν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ, κατὰ τὸ γεγραμμένον. πάντα ῥύπον τὸν τῆς ἁμαρτίας ἀποτριψώμεθα· ἀγαπήσωμεν τὴν ἐγκράτειαν· καρποφορήσοντες τῇ ὑπομονῇ τὸν εἰς ἀλλήλους ἀγάπην· ἐπιτηδεύσωμεν τὸν εἰς τοὺς δεομένους ἔλεον· τὴν φιλοπτωχίαν. συναλγήσωμεν τοῖς ἐν δεσμοῖς· τοῖς κακουχουμένοις, ὡς καὶ αὐτοὶ ὄντες ἐν σώμασι. καὶ πρό γε τῶν ἄλλων ὀρθὴν καὶ ἀμώμητον ἐν ἑαυτοῖς τὸν πίστιν τηρήσωμεν· τότε γὰρ τότε νηστεύσομεν καθαρῶς· ἀρχόμενοι τῆς μὲν ἁγίας τεσσαρακοστῆς, ἀπὸ ἑβδόμης καὶ εἰκάδος τοῦ Μεχὶρ μηνὸς· τῆς δὲ ἑβδομάδος τοῦ σωτηριώδους Πάσχα, ἀπὸ δευτέρας τοῦ Φαρμουθὶ μηνὸς· περιλύοντες δὲ τὰς νηστείας τῇ ἑβδόμῃ τοῦ αὐτοῦ Φαρμουθὶ μηνὸς, ἑσπέρᾳ βαθείᾳ κατὰ τὰς ἀποστολικὰς παραδόσεις. ἑορτάζοντες δὲ τῇ ἑξῆς ἐπιφωσκούσῃ κυριακῇ, τῇ ὀγδόῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς· συνάπτοντες ἑξῆς καὶ τὰς ἑπτὰ ἑβδομάδας τῆς ἁγίας πεντηκοστῆς. οὕτω γὰρ οὕτω πάλιν τοῖς θείοις ἐντρυφήσομεν λόγοις, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν· δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι, δόξα, τιμὴ καὶ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· Ἀμήν.

Λόγος

Λόγ. ις'.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

Ἡμᾶς οὐδὲν σωήγαγεν ὁ καιρὸς, ἦκομεν δὲ εἰς μέσον, οὐ τὸν ἐν λόγοις πλατὺν καὶ ἰσότιμον ὑποσχόμενοι. μέτριοι ἐν τούτῳ λίαν ἡμεῖς. ἀλλ' ἔθει πατρῴῳ, καὶ ἀναγκαίως ἐξουσημένῳ καταπολεθεῖν ἐγνωκότες. δεῖ τοίνυν ὑμᾶς συγγνώμονας εἶναι, κἂν εἰ μὴ φαίνοιτο τοῖς ἔξωθεν κόμποις κατηγλαϊσμένος ὁ λόγος, & τοῖς εἰς ῥητορικὴν ἀσχήμασιν ἀναβρυώσθαι μεμελετηκώς. τὸ γὰρ ἐν τούτοις δόκιμεῖν, πεισθείην ἂν εἰκότως, ἥκιστα μοὶ, ἐμαυτῷ φαίην δ' ἂν ὅτι πρέπειεν ἂν μᾶλλον τοῖς ἀγαθοῖς τούτοις & σοφοῖς διδασκάλοις.

Ὁ μὲν νόμος τοῖς ἀρχαιοτέροις ἐδίδου τὸ σώφρημα, & χρεὼν πληροῦν τὰς ἐν τύποις ἔτι καὶ ὡς ἐν σκιαῖς ἑορτάς. ὅτι δὴ καὶ ἀναγκαῖον τὴν καθηκούσης αὐτὰς φροντίδος ἀξιοῦν· καὶ τὸ ῥᾴθυμον ἐν τούτοις οὐκ ἀσυνημμελές, † ἀλλ' ἐναυλία & δίκη διεσάφει, λέγων ὁ τῶν ὅλων θεὸς διὰ φωνῆς Ζαχαρίου· καὶ ἔσται ὃς ἂν μὴ ἀναβῇ & ἑορτάσῃ τὴν ἑορτὴν τῶν † σκηνοπηγίας, ἐξολοθρευθήσεται ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῆς. τοῖς γὰρ ἅτε σεσοφισμένοις, & οὐ μάλα ὀρθῶς διωρισμένοις, ἐπισκάνυσθαι δέον, παρ' ὀδὸν ἀνθρώπου ποιεῖται ἂν τις τὴν ὑπόπτησιν· ἅ τε τῶν πραγμάτων ἐξαίρετα, καὶ οὐκ ἀγνῶτα λαχόντα τὴν δόξαν, εἴπερ ἔλοιτό τις ὠθευδερίζειν ἀποτολμᾶν, ὅκνῳ τε καὶ μελισμοῖς τὸ κρατεῖν ἀπονέμων, † ὁσίαν ἂν ἔχοι τὴν καταῤῥησιν, & οὐκ ἔξω τοῦ εἰκότος τὰ ἐγκλήματα. οὐκοῦν δύσιδη μὲν ὥσπερ διαπίπτοντες τρίβον, διακηρύξομεν μὲν ἡμεῖς μεμνημένοι & λέγοντος· ἱερεῖς ἀκούσατε, καὶ ὑπομαρτύρασθε τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ λέγει κύριος παντοκράτωρ. πρέποι δ' ἂν & ἡμᾶς αὐτὰς, ὡς θυμίοις μὲν τὸ ἀναπάτῳ χρωμένας, διαῤῥιπίσαντας δὲ ὡς τὸ ἐξήνιον, καὶ τῇ τῆς αἰσχίστων μοίρᾳ πρόσνεμόντας ὑποπεραίνειν ἐπειγέσθω τὰ νενομισμένα. πάλαι μὲν γὰρ ὁ τῶν ὅλων θεὸς τῷ θεσπεσίῳ Μωσῇ τὸν τῆς ἁγίας ἡμῶν ἑορτῆς καταση μαίνων καιρὸν. καὶ ὅπως ἂν γένοιτο ὡς ἡμῶν ἱεροπρεπῶς τε καὶ ἀμωμήτως, καὶ ὡς ἐν τύπῳ καταδείκνυς, προσεφώνει, λέγων· εἰ πω καὶ ποιήσουσιν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ τὸ πάσχα κατ' ὥραν αὐτοῦ, τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ & μηνὸς τοῦ πρώτου πρὸς ἑσπέραν. ποιήσεις αὐτὸ κατὰ καιροὺς κατὰ τὸν νόμον αὐτοῦ, καὶ κατὰ τὴν σύγκρισιν αὐτοῦ ποιήσεις αὐτό· ἡμᾶς δὴ ἀνάγκη τὰς τῆς ἱερᾶς λειτουργίας ὑποζευγμένους, λαμπρῷ & διαπρυσίῳ κεχρῆσθαι κηρύγματι,

† ἀλλ. ἀλλ' ἐν αἰτίᾳ.

† Puto σκιωποιήσεις.

† ἴσως, ὅσιον.

Homilia decimasexta.

PROLOGVS.

NOs in hunc locum temporis ratio conuocauit. Prodimus autem in medium, non orationem maiestate ac dignitate conspicuam promittentes (valdè enim mediocres in hac re sumus,) sed quòd acceptam à maioribus consuetudinem, ac necessariò inuentam sequi decreuimus. Vos igitur faciles ad ignoscendum esse decet, etsi minùs externis ornamentis splendescere oratio videatur, nec insigni Rhetorum cultu & ornamentis elaborata. Nam huius rei gloriam minimè quidem ego mihi arrogarim; sed potiùs bonis hisce ac sapientibus dicendi magistris, volens libensque concesserim.

LEx quidem condixit antiquis, celebritates, quę tunc temporis futurorum vmbram veluti quandam & imaginem gererēt, peragi oportere. Porrò debitam ipsis curam necessariò adhibendam, nec impunitam esse in his negligentiam, sed accusationi pœnæq; obnoxiam denuntiauit apertè vniuersorum Deus, per Zachariam dicens: *Et erit, qui non ascenderit festiuitatem tabernaculorum, delebitur anima illa de populo suo.* Zach. 14. 16 Cùm igitur in tam sanctis rectèque constitutis rebus gestire gaudio oporteat, quid ita quisquam eorum obseruationē & cultum pro nihilo ducat? Quæque inter actiones præcipuę sunt, nec obscuram sibi vindicant gloriā, siquis cōtaminare audeat, seq; ab inertia socordiaque vinci patiatur, iustam is sibi damnationem, meritamque accusationē accersat. Igitur veluti tritam & facilem vobis semitam commonstrantes prædicabimus, memores eius qui dicit: *Sacerdotes audite, & contestamini domui Israël, dicit Dominus omnipotens.* Decet porrò nos quoque ipsos eam, quę summa esse potest, alacritatem adhibentes, penitus abijcientes contumaciam, & in rerum turpissimarū numero habentes; quæ legibus præscripta sunt, magna sedulitate curaque præstare. Olim namq; vniuersorum Deus diuinum Mosem, sanctæ nostræ solēnitatis tempus declarans, & quo modo à nobis sanctè integreque celebranda foret, velut in figura demonstrans, his verbis est allocutus: *Et facient filij Israël Pascha tempore suo, decimaquarta die mensis primi, ad vesperam; facies ipsum per tempora iuxta legem eius, & iuxta iudicium eius facies illud.* Num. 28. 2. Nos verò necesse est, qui sacro ministerio addicti sumus, illustri & vehementi prædicatione

vti, & ad eos qui in Christo iustificati sunt
Isaiæ 2. 3. acclamare: *Venite, & ascendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Iacob.* Ibi sanctissimã celebritatem agemus, & superna repleti voluptate Saluatoris omnium laudes prosequemur, propheticum illud vsurpantes: *Exultet*
Isaiæ 61. 10. *anima mea in Deo meo. Induit enim me vestimentis salutis, & tunica lætitiæ.* Esset autem profecto, vt mihi videtur, longè turpissimum, mercatores quidem modicos quæstus consectari, sibique deliciarum instar ducere, ac præcipuam ijs curam impendere, quos tamen nec sine longissima temporis mora, nec sine sudore colligant; exilire autem gaudio agricolas, si agros maturis frugibus refertos conspiciant, nos verò quæ terrena longè superant, imò quæ infinitis partibus præstantiora sunt, lucrantes, non ea mox quouis pretio æstimanda ducere, ac supremam in ijs felicitatem collocare. Et quidem mercatorum negotia etiamsi laborantibus quàm maximè ad voluntatem succedant, nihil apud eos qui optimam viuendi rationem elegerunt, habent admirationis: agricolis verò, si ex animi sententia rem gerant, suppetet earum rerum copia, eaque mediocris, non per quas iuuentur ad immortalitatem, ac mortis & corruptionis imperium deinceps superandum, sed quibus vitam tolerare, ac temporarium corporis vsibus commeatum parare queant. Quę verò sanctis parata sunt, omnem
Sap. 3. 4. cogitationem superant. *Spes siquidem illorum plena est immortalitate*, vt scriptum est. Quodnam igitur tempus agendi Paschatis, quisve eius à nobis celebrandi modus, apertè explicatum est. *Quartadecima* nempe *die primi mensis ad vesperam, suo tempore*, atque ad legis præscriptum Deus celebrari iussit. Oportere autem arbitror eorum quę præcipiuntur singula ingeniosè examinantes, atque ad trutinam diligentissimè reuocantes causas studiosè inuestigare, cur verno tempore, ac primo
Num. 28. 16 Exod. 12. 18 mense agendum esse legis auctor præceperit. Non fuerit sanè infructuosum subtiliùs paulo in his tractandis versari; estque hoc arbi-
Isaiæ 21. 12. iuxta LXX. tror, quod Deus per Prophetam edixit: *Quærens quære, & apud me domi habita.* Nam esse quidem adnitendum, vt opportuna indagatione Scripturas quãtum licet inuestigemus, sacro hoc docemur dicto, minimè verò ab intelligentiæ rectitudine absistendum esse præcipit, dum ait: *Habita apud me.* Rectitudo namq; omnis cum Deo, ab ipso & ex ipso est. Igitur aptum quidem est vernum tempus agendo Paschati, cùm præter alia omnia, præcipuè eorum quæ à Christo patrata sunt magnitudinem ex ijs quæ ea tempestate contingunt, tanquam in tabella describat. Exoritur

τι, ϗ τῆς ἐν Χριστῷ δεδικαιωμένοις ἐπιφωνεῖν. δεῦτε ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὄρος τοῦ κυρίου, ,, ϗ εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ Ἰακώβ. ἐκεῖ τὸ πάναγνον ,, ἑορτάσωμεν ἑορτὴν. ϗ τὰ ἀνωθέν θυμηδίας ἀναπιμπλάμενοι, τὸν τῶν ὅλων σωτῆρα δοξολογήσωμεν, ἐκεῖνο λέγοντες τὸ θεοφητικὸν. ἀγαλλιάσθω ἡ ψυχή μου † τῷ κυρίῳ ,, † ἄλλ. ἐνέδυσε γάρ με ἱμάτιον σωτηρίου, ϗ χιτῶνα ,, ἐπὶ τῷ εὐφροσύνης. εἴη δ' ἂν ὡς γέ μοι φαίνεται τὸν ,, χειμῶ. ἄγαν αἰσχρῶν, οὗτ μὲν ἐμπόρους ἀθλίων ἠπάσθαι κερδῶν, ϗ τοῦτο ἡγεῖσθαι τρυφήν· καὶ φρονίδος ἀξίαν τῆς περιττοτάτης. καί τοι μᾶλλον ὅσων ἴοντας χρόνων, καὶ οὐκ ἀνίδρωτι συλλέγοντας. ἐπαγάλλεσθαι ἢ ταῖς ἀρούραις γηπόνους, εἰ καρποῖς ὡραίοις ὁρῶντες διαβεβηθοῖς ἡμᾶς ἢ τῶν ὀπιγείων τὰ πολὺ λίαν ἐπέκεινα, μᾶλλον δὲ καὶ ἀσυγκρίτως ἀμείνω κερδαίνοντας, μὴ ἐχὶ τὸ χρῆμα πωλεῖσθαι λοιπὸν ἔ πάντος ἄξιον λόγου, ϗ τὸ εἰς λῆξιν ἡκούσης θυμηδίας πρόξενον. καί τοι τὰ μὲν τῶν ἐμπόρων, κἂν εἰ πράττοιτο κατ' εὐχὴν τοῖς πεπονηκόσιν, ὅθεν ἂν ἔχοι τὸ θαῦμα πόθεν γε τοῖς ἄρτι βιοῦν ἠρημένοις· γηπόνοις δ' ἂν πεπραχόσι δεξιῶς, πολλῇ δή πως τρυφᾶν καὶ † πού μετρίως, οὐκ ἐφ' οἷς ἂν ἀνύ- † ἴσως, ναιτό τις, εἰς γε τὸ ἀκηράτως ἔχειν ἢ γοῦν τοῦτο. εἰς τὸ διώσασθαι λοιπὸν τὸ θανάτου ϗ φθορᾶς ὑπερφέρεσθαι κράτος, ἀλλ' ἐφ' οἷς ἂν ἔχοι τὰ ζωαρκῆ ϗ τλῶ πρὸς καιρὸν τοῦ ζώματος θεραπεύειν χρείαν. νοῦ δὲ δὴ πέρων πάντος τὰ τοῖς ἁγίοις ὑπερεπισμένα. ἡ γὰρ ἐλπὶς αὐτῶν, ἀθανασίας πλήρης, κατὰ τὸ γεγραμμένον. τίς μὲν ἂν ὁ καιρὸς, καθ' ὃν ἂν πρόσηκοι πληροῦσθαι τὸ πάσχα, ϗ ὅπως ἂν γένοιτο πρὸς ἡμῶν εἰρῆσθαι σαφῶς· ἡμέρᾳ γὰρ τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ ἔ μέσος ,, ἔ πρώτου πρὸς ἑσπέραν, κατὰ τὸν καιρὸν, ϗ ,, κατὰ τὸν νόμον αὐτοῦ ποιεῖσθαι προστέταχεν· ,, χρῆναι δ' ὑπολαμβάνω τῶν τεθεσπισμένων ἕκαστα φιλοκερδοῦντας ἐντέχνως, ϗ τὸ δρίσαι αὐτοῖς ἐπιπρέποντας βάσανον, πολυπραγμονεῖν ἐπείγεσθαι τὰς αἰτίας, ἔ ϗ ἐν ἧρι γένεσθαι δεῖν, ἐν μέσῳ τῷ πρώτῳ τὸν νομοθέτην εἰπεῖν. εἴη δ' ἂν οὐκ ἀσυντελὲς εἰς ὄνησιν τὸ ἓν γε τοῖς τοιούτοις ἐπιστοχάσασθαι. ϗ τοῦτο οἶμαι ἔστιν ὃ περ ἔφη θεὸς διὰ προφήτου φωνῆς. ζητῶν ζήτει, ϗ παρ' ἐμοὶ οἴκει. ὅτι μοὶ γὰρ ,, τὸ καθηκόσας ἐρεύνας καρπὸν, ὡς ἔνι τὰ γεγραμμένα· πειρᾶσθαι προσήκει, τὸ ἱερὸν ἡμῖν ὑποσημαῖνον γράμμα, ἥκιστά γε μὴν τὸ τῶν ἐννοιῶν ὀρθότητος ἀπονοσφίζεσθαι φιλεῖν, παρεγγυᾶ, λέγων, τὸ οἴκει παρ' ἐμοὶ ὀρθότης γὰρ πᾶσι μετὰ θεὸν παρ' αὐτοῦ τε ϗ ἐξ αὐτοῦ· ἐκὼν ἠρινὸς μὲν τῷ πάσχα καιρὸς πρέποι ἂν μάλιστα τῶν ἄλλων ἁπάντων, διὰ χειμῶνος κατορθωμάτων τὴν δύναμιν καθάπερ πίνακι γράφων τοῖς ἐν αὐτῷ συμβαίνουσιν. ἀνίσχα

† addit al. c. πνευμάτων.

† ἐκ. παῖς.

ιοῦν

μῶ γὰρ καθαραῖς καὶ ἡμερωτάταις ἡλίου βολαῖς τὸν ἀλιθαίνοντα τὴν γῆν, καὶ τὸν δεινὸν χειμῶνα ἐμβολαῖς μονονουχὶ τῶν ἐπῳδῶν. δότω δὴ δότω λοιπὸν ὄρεσί τε καὶ νάπαις τοῖς διπέμνοις καταπαλλωίσαις δρυμοῖς, καὶ τοῖς τῶν πεδίων ἐψηλουμένοις, ἀπαλὴν τὸν ἀρτιφανῆ θείαν θάλπεσθαι πόα. τὸν ἀναβρωσάσθω ἤδη λειμῶσι τὸ κρίνον. γελάτω δὴ καὶ ἐν κήποις τὸ διοσμότατα τῶν ἀνθέων. ἀπαιρέτω καὶ αὐτὴ τὸν σύμβλων ἡ μέλιττα, καὶ θεισομβείτω σὺν ἄγραις, ἃ ῥαγδαίων αὐτῇ παρενοχλήντων† ἀχύετο καταστέλλοντος, καὶ ἀθαμβήσασα † πῆσιν. ἰσχνὸν γὰρ αὐταῖς καὶ καμάτων ἄηθες τὸ πτερόν· ἀνειάθωσαν δὴ ἤδη σηκῶν μᾶλλον ἀγέλαι. τὸν δὴ καὶ μητέρας ἀμνοὶ, τρυφεροῖς τὸν ἀρτιπαγέσι θείσκαίροντες ποσὶ, τὸν πολυειδῶς κατορχείσθωσαν πόας· θρεπάνη δὲ † τοῖς ἀμπέλοις ἐπιθηγέτω λοιπὸν ὁ ἀμύτης τεχνίτης· εἰδὲ καὶ αὐτοῖς ὁ λόγος τοῖς καιροῖς τιλῶ καθ' ἡμᾶς οἱονεί πως ἀπονέμει φωνὴν, ἐπιμάτω μηδείς. πεπαιδεύμεθα γὰρ ἐξ ἱερῶν καὶ τῶτο γραμμάτων. καὶ γὰν ὁ μὲν θεσπέσιος ψαλμῳδὸς, οἱ οὐρανοὶ, φησὶ, διηγεῖνται δόξαν θεῦ· ποίησιν δὲ χειρῶν αὐτῦ ἀναγγέλλει τὸ στερέωμα· ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ ἐρεύγεται ῥῆμα, καὶ νὺξ νυκτὶ ἀναγγέλλει γνῶσιν. συγκεχώρηκε δέ πως καὶ ὁ θεσπέσιος Ἡσαΐας καὶ αὐταῖς θαλάσσαις ἀρίστερεῖν, καὶ αὐτοσχεδίαν τινὰ λόγον μονονουχὶ καὶ ἐρεύγεσθαι δοκεῖν· ἔφη γὰρ ἅτω. αἰσχυνθήτι Σιδὼν, εἶπεν ἡ θάλασσα· ἡ δὲ ἰσχὺς τῆς θαλάσσης εἶπεν· οὐκ ὠδίνων, οὐδὲ ἔτεκον, οὐδὲ ὕψωσα νεανίσκους, οὐδὲ ἔθρεψα παρθένους. καὶ οὐδὴ πως φαμὲν καιροῖς τὸν θαλάσσης μελεῖναι λόγον. λῆρος γὰρ ἤδη τὸ ῥῆμα, καὶ ἕτερον οὐδέν. τὸ δὲ εὐχαρές τε καὶ ἀναγκαῖον εἰς ὄνησιν τοῖς ἀκροωμένοις φιλοτιμεῖν σπουδάζοντες, τῇ δὲ λόγου στεφανώμεθα χρείᾳ· καὶ ὅσα λόγου κατὰ φύσιν ἐστέρηται. φέρε δὴ ἓν κατ' οὖν δὲ πέσοντος, τῶν νοημάτων ἀποκομίζοντες, δυνάμιν, τοῖς ἐξ ἥλιος ἀγαθοῖς συμβαίνοντα τὰ διὰ τὸν σωτῆρος ἡμῶν ἐπιδημίας δεικνύωμεν κατορθώματα. μονονουχὶ δὲ τοῖς ἐν αἰσθήσει γραφόμενον, τὸ τῆς χάριτος καταθρήσωμεν κάλλος. ἀχλύι μὲν γὰρ τὸ σκότῳ τὰ πάντα κατείληπτο· καὶ ὥσπερ τινὰ χειμῶνος κατήφειαν ἀπάσης, ὡς ἔπος εἰπεῖν· κατισχέδασε τὸν ἴσον ἀρχηγὸν ὁ πολυκέφαλος δράκων, Σατανᾶς· τὸ ἀποψύχων εἰς νέκρωσιν τὸν ἑκάστου νοῦν, ἀνοσίων ἐπιθυμάτων ἐθελουργὸς ἐπετέλεσε τὸν ἐπὶ τῆς γῆς. ἀλλ' οἴχεται μὲν ὁ χειμὼν, καὶ ὁ πάλαι βαθύς τε, τὸ ἀμειδὴς ἀπελήλαται σκότος. αὐγαὶ δὲ ἡμῖν ἀνίσχουσι καθαραὶ, καὶ ὁ τῆς δικαιοσύνης ἥλιος, τίκτει Χριστὸς, νοητῶν ἀκτίνων βολαῖς θείας ῥάπτει τὰ σύμπαντα· ὀνήνισί τε καὶ ἕτερος· καταψύχεσθαι μὲν, οὐκ ἔτι τοὺς ἁμαρτίαν ἐφιεὶς· ζεούσας δὲ μᾶλλον ἀποτελῶν τῷ πνεύματι, καθὰ καὶ αὐτὸς φησι Παῦλος ὁ ἀπο-

siquidem puris ac placidissimis solis radijs tepefaciens tellurem, & hybernos impetus hac propemodum oratione increpantē audias, Liceat ergo iam per vos, liceat iugis, ac recessibus montium ramosis arboribus conuestiri; liceat nudata arua tenella ac renascenti herba nitescere. Iam splendescat in pratis lilium, rideant in hortis odoratissimi flores, emergat iam ipsa quoque è cellulis suis apicula, circumque agros susurro compleat, non vllo turbata impetu, non cadente pluuia volatumque impediente. Tenues namque ipsis nec laboribus assuetæ alæ. Prodeant nunc è septis armenta, ac circum matres, tenero ac recenti pede lasciuientes agni, multiplicibus herbis assultent. Nunc falcem putandis vitibus bene peritus artifex acuat. Quòd autem ipsis quoque anni temporibus nostram quodammodo vocem oratio tribuat, non sit qui reprehendat. Nam & hoc sacrarum litterarum exemplo didicimus. Diuinus siquidem Psaltes, *Cæli*, inquit, *enarrant gloriam Dei, & opera manuum eius annuntiat firmamentum. Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat scientiam.* Mari quoque ipsi alicubi Isaias propheta perfectum sermonem assignauit, vt minimè ambiguam orationem eructare propemodum videatur. sic namque ait: *Erubesce Sidon, dixit mare: at fortitudo maris ait, Non parturiui, neque peperi, neque pueros sustuli, neque educaui virgines.* Neque tamen idcirco dicimus, temporibus ac mari facultatem inesse dicendi. Vanum id namque commentum esset, nec aliud quidquam; sed iucunditati, & vtilitati audientium seruientes, ea quoque vsu orationis ornamus, quæ natura sua loquendi facultate priuata sunt. Age igitur decori lege seruata, sententiarū vim explicantes, ex verni temporis bonis quę aduenientе nostro Saluatore gloriosè perfecta sunt, indicemus, ac pænè depictam in ijs quæ sub sensum cadūt diuinæ pulchritudinis gratiam contemplabimur. Tenebris nimirum, & caligine vniuersa tenebantur, & veluti quādam mœstissimā hyberni temporis contractionem toti, vt vno verbo absoluam, terrarum orbi offuderat ille multorum capitum draco, nempe Satanas, & mortifero frigore vniuscuiusque mentem occupans, impiorum sectatores studiorū terræ incolas omnes effecerat. Sed hyems quidem concessit, ac vetus illa tetra & vultuosa caligo depulsa est. Fulgores autē nobis sese nitidi exerunt, Solque iustitiæ Christus spiritalium radiorum coniectu vniuersa collustrat, alijsque modis præterea iuuat, peccati frigore adhuc detineri non permittens, sed potiùs *feruentes spiritu* efficiens, vt ipsemet Paulus diuinus Apo-

† addit al. c. πνευμάτων.

† al. τοῖς.

Isaiæ 23. 4.

ſtolus loquitur. Itaq; qui inſtar arborum ſteriles,& ipſis quoque floribus ſpoliati eramus, renouati ſumus ad vitam; deinde verò veluti fertilibus campis, & herbarum varietate conſpicuis locupletati ſumus, Euangelicis præconijs, ſanctorum Apoſtolorũ commentarijs, tum ijs quæ vetuſtatis imaginẽ tanquã in vmbris ac figuris deſignant, quæ nimirum à Moſe tradita, quæque à ſanctis Prophetis de Chriſto prænuntiata ſunt, ex quibus ad myſterium cognoſcendũ peregregiè informamur. Hanc igitur fœcundam & vberem terram ſpiritalis & maximè induſtria apicula circumuolitet, hoc eſt ſapiens & laborioſiſſimus animus, ſibi ad vſus opportuna ex collatione quodammodo comparet, ea inquam per quæ poſſit tanquam prædulces fauos, Dei cognitionẽ minimè fallacem, atque ab omni reprehenſione vacuam in ſeipſa conſtipare. Ad hæc igitur *læta paſcua pinguiaq;*, iuxta Prophetæ vocem, deueniant ouium ratione vtentium greges, agniq; vnà cum matribus, hoc eſt cum ijs qui perfectiore habitu virtutis adoleuerunt, qui infantes adhuc deſiderio virtutis ſunt, quorumq; à ſpiritali firmitate animus longè abeſt, aſcendere ſtudeant *in virum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti.* Dixerim præterea ridere velut in hortis lilia; enati ſiquidem ſunt in Eccleſijs qui odoratiſſimis floribus nihilo inferiores ſint, fideles claro nitentes fulgore, & Chriſti gloriam ſuauiſſimè vndique redolentes. [Aduenit porro putationis tẽpus.] Poſſe autem, & quidem facilè admodum quemlibet ea quæ memoraui nuper egregia Chriſti facinora cõtemplari, non eſt cur alijs, vt opinor, teſtibus comprobemus. Sufficit ipſe nobis, qui Eccleſiam Gentium ſic affatur: *Surge, veni amica mea, formoſa mea, columba mea, quoniam ecce hyems tranſijt, imber abijt & receſſit, flores apparuerunt in terra noſtra, tempus putationis aduenit.* Igitur *primo menſe paſcha* celebrandum eſſe præcepit Deus: tum ſecundo anno poſtquam [ex Ægypto] filij Iſraël ſunt egreſſi. Et verò quam ob cauſam non ſtatim ab initio ſacro conuentui præfiniuere leges; inducias autem veluti quędam, & interualla tanquam neceſſaria interponuntur, & in rebus adeò ſanctis cunctationẽ ac moram adhiberi placet? Quodnam fuerit in ea re legiſlatoris conſilium, quiſue ſcopus, aut quid ſpectauerit, annon operæ-pretium ſit indagare? oportebat igitur per legis interualla temporibus Chriſti myſterium concedere. Siquidem neceſſe fuerat præcedere veritati figuras, & ante certamina ſpectari quæ ipſorum gratia inſtituta fuiſſent exercitamenta. Strenuum ſe præbet miles in bello, ſi ante pugnæ labores

Ezec.34.14.

Epheſ.4.13.

Gloſſema hic intruſum.

Cant.2.10.

Num.28.16

ϛολῷ θεσπέσιῳ. καὶ γᾶν οἱ πέμενοις ἐν ἴσῳ τοῖς ἀκαρπίαν ἠρῶσηκόσι, καὶ αὐτοὶς πε τῆς ἄνθης ἐστερομμένης ἀνεθαλλομεν εἰς ζωλν· ὕθοτε δ᾽ ὥσπερ ϗ χλόη ποικίλη κατεσεμμένα πεδία, πεπλετήκαμεν τὰ ὕαγγελικὰ κηρύγματα· τῶν ἁγίων Ἀποϛόλων τὰς γραφὰς· τὰς ἐν σκιαῖς καὶ τύποις τ ἀληθείας εἰκόνας. φημὶ δὴ τὰ Μωσέως. τὰς τῶν ἁγίων ϖροφητῶν ϖεφαναφωνήσας ὅπι Χρις῵. δι᾽ ὧν εἰς τλὺ τοῦ μυϛηρίε καπάληψιν ἓυ μάλα ϖαιδαγωγόμεθα· ταύτλν ἡμῖν τλὺ ὕφυᾶ τε καὶ † ὕόλον γλῶ ἡ νοητὴ ϗ Φιλεργεϛάτη ϖᾶϛ ἐπιπάσθω μέλιτα· τετέϛι σοφὴ, καὶ Φιλοϖονωτάτη ψυχὴ ἐρανιζέσθω τρόπον λινὰ τὸ πελὲν εἰς χρείαν αὐτῆ. τλὺ ὅπί γε τῷ δύναϑαί φημι, καθάπερ γλυκὺ κηρίον τλὺ ἀψόδὴ καὶ ἀμώμητον περὶ θεοῦ γνῶσιν ϖωαγείρειν ἐν ἑαυτῇ, ἐν ταύτῃ, τῇ ἀγαθῇ ϖίνί τε νομῇ, κατὰ τλὺ τοῦ ϖροφήτε φωνλν, αἱ τῶν λογικῶν † ϖεθάτων ἠκόντων ἀγέλαι· καὶ ὁμοῦ μητράσιν ἀμνοὶ, τετέϛι τοῖς τλὺ ἕξιν ἀδροτέροις, οἱ νηπιάζοντες ἔτι ϖρὸς ἔφεσιν χρετῆς, καὶ πνευματικῆς ὕρωτίας, τὸν οἰκεῖον ὑποτρέφοντες νᾶν, ϖειράσθωσαν ἀναφοιτᾶν εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ ϖληρώματος τοῦ Χρις῵. φαίλω δ᾽ ἂν ὅλι γελᾷ μὲν ὥσπερ ἐν κήποις τὰ κρίνα· ἀνέθαλλον γὰρ ἐν ἐκκλησίαις, τοῖς ὕοσμοβαίτοις τῶν ἀνθέων ϖαραχωρῆντες ὁδὸν οἱ ϖιϛοὶ λελαμπευσμένοι, καὶ τλὺ Χρις῵ δόξαν ὕωδιάζοντες· [ἐνέϛηκε ᾗ τ τομῆς ὁ καιρὸς·] ὅτι ᾗ καὶ λίαν ἀμοιγτὶ καταθεῶτό τις ἂν ἐν οἷς ἔφλω δῆλως τὰ Χρις῵ κατορθώματα, δεήσοι μὲν εἰς ἀϖόδειξιν ἐϗ ἑτέρων οἶμαι μαρτύρων· ἀϖόχρη ᾗ λέγων αὐτὸς ϖρὸς τλὺ ἐξ ἐθνῶν ἐκκλησίαν. ἀνάϛα, ἐλθὲ ἡ ϖλησίον με, καλή με ϖθειϛερὰ· ὅτι ἰδὲ ὀχειμὼν ϖαρῆλθεν· ὁ ὑετὸς ἀϖῆλθεν. ἐϖορύθη ἑαυτῷ τὰ ἄνθη ὤφθη ἐν τῇ γῇ ἡμῶν, καιρὸς τ τομῆς ἔφθασεν. ϖόθεν ἐν μέσῳ τῷ ϖεώτῳ τελεῖσθαι δεῖν ἔφη τὰ ϖάσχα θεός· ϖλλὺ ἐν ἑτέρῳ δὲ ϖερὶ τ ἐξόδε τ ἡμῶν Ἰσρᾳήλ. καί τοι δή ϖοτε μὴ ὕθὺς ἐν ἀρχαῖς σὺν ὅπί τ ϖανηγύρεσιν ὡρίσαντο νόμοι· ἀναγκαία ᾗ ὥσπερ ἀνακωχὴ ϗ † ἀνάκλησις παρέσκευε, ϗ τοῖς ὕτω σεπτοῖς βραδύειν τ μέλησιν. τί τὸ χρῆμα τ οἰκονομίας, καὶ ὁ τοῦ νομοθέτε σκοπὸς, ὅ τι ϖερ ἂν βλέπει, ϖῶς οὐκ ἄξιον ἰδεῖν; ἔδει τοίνυν ταῖς τοῦ νόμε ϖεθεισοδίαις ϖαραχωρῆσαι καιροῖς τὸ Χρις῵ μυϛήριον. ὡ γὰρ ἀναγκαῖον τῆς ἀληθείας σὺν τύποις ϖεφαναφαίνεσθαι, καὶ τῶν ἀγώνων ὁρᾶσθαι ϖρεσβύτερα τὰ δι᾽ αὐτὸς γυμνάσματα. ὕδοκιμεῖ ϖραλιώτης, εἰ ϖοθ τῶν εἰς μάχλω ἱδρώτων μελε-

† ἄλλ. θρεμμάδων.

† γρ. τελειων.

† ἄλλ. ἀναβλησις.

μελετὼν τὰ τακτικά. ὁ δὲ τ̃ ἐν παλαίστρᾳ τεχνίτης, οὐκ ἂν ἠμοιτο λαμπρὸς, ἀνεπιτήδευτον ἔχων τὸ πολυπαθεῖν ἐν αὐτοῖς. ἢ γὰρ οὐχὶ καὶ ἡμῖν αὐτοῖς τ̃ εἰς σοφίαν καὶ σώφρονα παιδευμάτων ἀρχή τις ὥσπερ καὶ δίκης τ̃ στοιχείων ἡ μάθησις; ἀλλ' οἷμαι σαφὴς πάνυ καὶ ἀτρεκὴς ὁ λόγος. συλλήψεται δ' ἴσως καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος, ὡς ἐν εἴδει παραδειγμάτων, γάλα μὲν τοῖς ἔτι νηπίοις ὀπτιμάλιστα πρέπειν εἰπών, προσαγεσθαι δεῖν τοῖς τελειοτέροις τὰ τ̃ τροφείων ἀδρότερα. ἔδει τοίνυν τοῖς ἀρχαιοτέροις, ὅπως πρὸς ἄνδρα τέλειον ἀναβεβηκόσι τὸ τ̃ πληρώματος τ̃ Χριστ̃· νηπιοπρεπῆ δὲ μᾶλλον ἔχοσι γνώμην τ̃ στερεωτέρας τροφῆς προαπονέμειν τὸ γάλα. ἔδει τ̃ † τελέων μαθημάτων εἰς νοῦν † τελείων. καρδίας προεισοικίσασθαι τὰ στοιχεῖα· καὶ τ̃ ἐν Χριστῷ νοουμένης ζωῆς προεισκρίνεσθαι τ̃ ἐν νόμῳ. παιδαγωγὸς γὰρ ὁ νόμος δι' αἰνιγμάτων ἡμᾶς εἰς τὸ ἀμείνω καὶ προὔχουσαν ἀναθρίζων σώφρονα. ὅτι τοίνυν ἀναγκαία πρὸς ὄνησιν ἡ τῶν εὐαγγελικῶν θεσπισμάτων ἀνάβλησις ἰδοὺ, ὑποφώσκει ἂν, καὶ μάλα ἰσχνῶς, τὸ μὴ ἐν πρώτῳ τυχὸν, ἀλλ' ἐν ἕτει τῷ δευτέρῳ θεσμοθετῆσαι θεὸν τελεῖσθαι τὸ πάσχα. συλλήψεται δὲ τῷ λόγῳ καὶ κεῖνο οἶμαι πάλαι. προστέταχε μὲν γὰρ ὁ τ̃ ὅλων θεὸς τῷ θεσπεσίῳ Μωυσῇ τ̃ ἀρχαίαν σκηνὴν διατεκτήνασθαί τε, καὶ ἀναδεῖξαι σκηνὴν, ἃ καθ' ὃν ἂν βούλοιτο τρόπον αὐτὸς διεσκευασμένην, ἀλλ' ὡς ἂν ἔχειν αὐτ̃ θεὸς » προστάττοιτο. ὅρα γάρ, φησι, ποιήσεις αὐτὴν » κατὰ τ̃ τύπον τὸν δειχθέντα σοι ἐν τῷ ὄρει. ἐπειδὴ γὰ τὸ θεῖον δεῖν διεπεραίνετο θέσπισμα· καὶ ἐν κόσμῳ τῷ τελεωτάτῳ τὸ τεχνουργεῖσθαι » γέμφρον ἰδοὺ, πάλιν ἔφη θεὸς· ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ » τ̃ μηνὸς τ̃ πρώτου, νεομηνία τ̃ μηνὸς στήσεις » τ̃ σκηνήν. τούτοις γὰ προσπάσχει τὸ γράμμα τὸ ἱερὸν· καὶ ἐγένετο ἐν τῷ μηνὶ τῷ πρώτῳ » τῷ τῷ δευτέρῳ ἔτει. σκηροδομουμένων αὐτῶν † ἄλλ. » † εἰς Αἴγυπτον, νεομηνία· ἐστάθη ἡ σκηνή. ἐξ Αἰγύπτου. ἀκούεις ὅτι ἐν ἔτει τῷ δευτέρῳ, καὶ ἐν νεομηνίᾳ τ̃ πρώτου μηνὸς διεπήξατο τ̃ σκηνήν. τότε γὰρ τότε ὁ ἀμνὸς ἐσφάζετο, τὸ ἱερὸν ἀληθῶς καὶ ἄμωμον θῦμα καταση μαίνων ἐφ' ἑαυτῷ, τυπτόμενον Χριστὸν· ὃς εἰς ὀσμὴν εὐωδίας προσκεκόμικεν ἑαυτὸν τῷ θεῷ καὶ πατρὶ, εἰς νέον αἰῶνα μεταρυθμίζων τὰ καθ' ἡμᾶς· αἰὼν δὲ νέος τύπος ἂν νοῦτο, καὶ μάλα σαφὴς ἡ νεομηνία· καινὴ » γὰρ κλῆσις τὰ ἐν Χριστῷ· καὶ τὰ ἀρχαῖα παρῆλθε, κατὰ τὰς γραφάς. σκηνὴ δὴν ἐν μηνὶ τῷ πρώτῳ, καὶ ἐν μιᾷ τ̃ μηνὸς, τουτέστιν ἐν νεομηνίᾳ τὸ ἅγιον ἀνίστησι σκηνὴν ὁ θεσπέσιος Μωυσῆς. ἀλλ' ἔξω γράφει τὸ σχῆμα τῆς ὄντως σκηνῆς τῆς ἀληθεστέρας καὶ ἁγίας τὸ ἀνάδειξιν, τουτέστι τῆς ἐκκλησίας, ἣν αὐτὸς ἡμῶν ὁ

belli ſtudia meditetur. Qui etiam ſe palæſtræ artificem profitetur, haudquaquam fama gloriaq; celebrabitur, niſi ſe multùm ac diu tolerandis laboribus exercuerit. Annon etenim nobis quoque ipſis ſapientiæ & prudentiæ ſtudiorum principium ac veluti ianua quædam eſt perceptio elementorũ? Proinde hæc, vt arbitror, nec obſcura, nec dubia oratio eſt. Sed nobis diuinus quoque patrocinabitur Paulus, veluti per exempla docens, *lac quidem infantibus maximè conuenire*. perfectioribus autem ſolidiores cibos offerri oportere. Oportuit ergo veteribus qui nondũ peruenissent in virum perfectum plenitudinis Chriſti, quin potiùs puerili quodã ſenſũ ducerentur, ante cibos ſolidiores lac impartiri. Oportuit primò quædam illorum animis inſerere perfectiorum diſciplinarum rudimenta, ac ſpiritali in Chriſto vitæ decretæ à lege præcurrere. Pædagogi namque inſtar eſt lex, quæ nos per ænigmata ad meliorem ac præſtantiorem adducit prudentiam. Neceſſariam itaque fuiſſe ad vtilitatem Euangelicorum oraculorum dilationem, illud argumentum, ac ſubtiliter quidem admodũ probat, quòd non primo ſanè anno, ſed ſecundo tantùm agi paſcha Deus præceperit. Confirmabit porro illud quoque orationem, vt ego arbitror. Præcepit nimirum vniuerſorũ Deus beato Moſi, vt antiquum illud tabernaculũ moliretur, atque in conſpectum daret, non quocunq; modo ipſi collibitum eſſet, ſed eo quem Deus ipſe præfiniuiſſet, apparatum atque conſtructum: *Vide*, inquit, *facias ipſum iuxta exemplar tibi in monte monſtratum*. Poſtquam verò diuino cõfeſtim oraculo rite obtemperatum fuit, perfectiſſimeq; exornatum opus apparuit, rurſum ait Deus: *In die vna primi menſis, neomenia menſis, ſtatues tabernaculum*. Hic autem addidit diuina Scriptura: *Et factum eſt in menſe primo, ſecundo anno exitus eorum ex Aegypto, in neomenia erectum eſt tabernaculum*. Audis quemadmodum anno ſecundo, & in neomenia primi menſis tabernaculum defixit? Scilicet tunc tẽporis agnus quoque immolabatur, ſacrificium verè ſanctum & ab omni labe purum deſignans, Chriſtum videlicet, qui in odorem ſuauitatis ſeipſum obtulit Deo & Patri, in ſeculum nouum noſtra transformans. Noui autem ſeculi typum, ac planiſſimè quidem, neomeniam intelligas. *Noua* enim *creatura quæ eſt in Chriſto, & vetera tranſierunt*, vt eſt in Scripturis. Igitur menſe primo, & in prima menſis, hoc eſt in neomenia, ſanctum diuinus Moſes tabernaculum excitat. Verùm figura hæc exterior verioris & ſancti tabernaculi conſtitutionẽ deſignat, Eccleſiæ nimirũ, quam noſter ipſe

Exod. 25. 40 Hebr. 8. 5. Actor. 7. 44

Exodi 40. 2.

Exod. 40. 15

2. Cor. 5. 17.

Saluator composuit ac defixit, elapsis antiquis temporibus ijs, in quibus mors dominabatur, peccatum verò terræ habitatores prostrauerat, seque vniuersam quæ sub cælo est suo imperio occupaturum prauitatis inuentor comminabatur, dicens: *Orbem terrarum comprehendam manu tanquam nidum, & sicut oua derelicta tollam, & non erit qui effugiat me, vel resistat mihi.* Sed nihil præter inanem iactationem hæc habuit oratio, & ipsius iniuriosæ in nos arrogantiæ deliramenta. Verùm spe sua frustratũ fuisse res ipsa ostendit. Seruati namque sumus in Christo, vt modò dicebam, demonstrato nobis sancto tabernaculo tempore opportuno, quo in nouitatem vitæ transformemur, veterem hominem abijcientes, cum prauis affectibus atq; omni cupiditate. Porrò ipsa quoque antiqui illius tabernaculi constructio & apparatus, perquã apposite ostenderit, antè edita per Christum oracula, legis tempus vtiliter præcurrisse: quo elapso melius deinceps aliud & sanctius ac perfectioris cum Deo coniunctionis consequi oportebat. Paulus igitur in lege egregiè doctus & institutus, vt ipse alicubi asserit, antiqui tabernaculi formam describat, his verbis: *Tabernaculũ factum est primum, in quo erant candelabra, & mensa, & propositio panum, quæ dicitur sancta. Post velamentum autem, secundum tabernaculum, quod dicitur sancta Sanctorum, aureum habens thuribulum, & arcam testamenti circumtectum ex omni parte auro: in qua vrna aurea habens manna, & virga Aaron quæ fronduerat, & tabulæ testamenti.* Vides ante secundum atque interius tabernaculum alterum collocatum fuisse in primo aditu, in quo etiam sacri ordinis homines cruentas facerent oblationes, cultusque legalis figuras exequerentur. Sed erat secundum sanctius primo. Proinde & *Sancta Sanctorum* nominabatur. Quam igitur ob causam secundo primũ adiaceret, & exterius instar vestibuli interiori præfixum esset, idemmet sapientissimus Paulus explicabit. Ita namque ait: *His verò sic compositis in priori quidem tabernaculo semper introibant sacerdotes sacrificiorum officia consummantes: in secundo autem semel in anno solus Pontifex, non sine sanguine, quem offerebat pro sua & populi ignorantia: hoc significante Spiritu sancto, nondum propalatam esse sanctorum viam, adhuc priore tabernaculo consistente.* Peruiũ namque, vt dixi, multis erat primum: inaccessum porro secundum, & interius, sancta Sanctorum. Solus namque semel in anno sacrorum ordinum Antistes ingrediebatur, *nec sine sanguine*, vt scriptũ est. Primus enim pro nobis

Isaiæ 10 14.

Philip. 3. 6. Gal. 1. 14.

Hebr. 9. 2.

Hebr. 9. 6.

Hebr. 9 7.

σωτὴρ διεπήξατο, τῶν ἀρχαίων ἐκείνων παρωχηκότων καιρῶν, καθ' ὃς ἐκράτη θάνατος. πεπαλαίωκέ τε οὖν ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ἁμαρτία, καὶ ὅλῳ κατὰ κράτος αἱρήσειν τὸ ἴσον ὄργανον ὁ τῆς ἀνομίας ἄρτι ἐπαπειλεῖ λέγων. τῷ οἰκουμένῳ ὅλῳ καταλήψομαι, ὡς ἐπὶ πτέτῃ χειρὶ ὡς νοσσιὰν· καὶ ὡς καταλελυμένα ὠὰ, ἀρῶ κἀγὼ οὐκ ἔστιν ὃς ἀφοβύξεταί μὲ ἢ ἀντείπῃ μοι. ἀλλ' ἦσαν ἐκείνῳ κόμποι ὡσπλῶς. ἐκ ἀλαζονείας ἐγκλήματα τὰ καθ' ἡμῶν πλεονεξίας οἱ λόγοι· καὶ τὴν ἐλπίδα ἡμαρτηκὼς, ἀφ' πραγμάτων ἠλέγχετο. σεσώσμεθα γὰρ ἐν Χριστῷ, καθάπερ ἔφην ἀρτίως, ἀναδεδειγμένης ἡμῖν τῆς ἁγίας σκιωῆς καιροῖς τοῖς καθηκόσι, καθ' ὃς εἰς καινότητα ζωῆς μεταστοιχειώμεθα, τὸν παλαιὸν ῥιπτοῦντες ἄνθρωπον σὺν τοῖς πράγμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις. ἐνδείξειεν ἂν εὖ μάλα ἐκ αὐτὸς ὁ τρόπος τῆς κατασκευῆς τῆς ἀρχαίας ἐκείνης σκιωῆς, τῶν ἀφ' Χριστοῦ πραγμάτων προειδεόντα χρήσιμος ἦν ὁ νόμος καιρὸν· μεθ' ὃν ἰὼν ἀπήλυθον, τὸ ἀμείνω λοιπὸν ὁρᾶσθαι καὶ ἀγιώτερον, ἐκ τελειοτέραν ἔχοντα πρὸς θεὸν τὴν οἰκείωσιν. ὁπόθεν νομοθετῶν ὁ Παῦλος ἐκ πεπαιδευμένως, κατὰ ἀκρίβειαν ὡς αὐτὸς πανταχοῦ φησι, τὴν ἀρχαίας σκηνῆς κατεγράφετο τὸ σχῆμα, λέγων ὡδί. σκιωὴ γὰρ κατεσκευάσθη πρώτη, ἐν ᾗ, ἥ τε λυχνία καὶ ἡ τράπεζα, ἐκ ἡ πρόθεσις τῶν ἄρτων, ἥτις λέγεται ἁγία. μετὰ δὲ τὸ δεύτερον καταπέτασμα, σκιωὴ λεγομένη ἁγία ἁγίων, χρυσοῦν ἔχουσα † θυσιαστήριον, καὶ τὴν † ἄλλ. κιβωτὸν τὴν πανταχόθεν κεκαλυμμένην πάντοθεν χρυσίῳ, ἐν ᾗ στάμνος χρυσῆ ἔχουσα τὸ μάννα, καὶ ἡ ῥάβδος Ἀαρὼν ἡ βλαστήσασα, καὶ αἱ πλάκες τῆς διαθήκης. ὁρᾷς ὅτι προτέθειτο τὸ δεύτερας καὶ ἐσωτάτω σκιωῆς, ἡ ἐν πρώταις εἰσβολαῖς, ἐν ᾗ καὶ τὸ ἱερὸν κατέθισο γλυφὸς, τὰς δι' αἱμάτων πιεῖσθαι προσαγωγὰς, καὶ τὸ κατὰ νόμον λατρείας ἀποπεραίνειν οὐ τύπας· ἀλλ' ἵνα ἡ δευτέρα τῆς πρώτης ἁγιωτέρα. τοιγάρτοι καὶ ὠνομάζετο τὰ ἅγια τῶν ἁγίων πὶς ἂν ὁλόγως τὸ δευτέρας προκεῖσθαι τὸ πρώτου, καὶ τὸ ἐσωτάτω † προσβολῆς ὥσπερ τινὰ τετάχθαι τὸ ἐξω- † ἄλλ. τέραν, σαφῶς πάλιν ὁ σοφώτατος Παῦ- προσβο- λος. ἔφη γὰρ ἅτων. τούτων δὲ ἅτω κατεσκευα- λῶ. σμένων, εἰς μὲν τὸ πρώτου σκηνὴν διαπαντὸς εἰσίασιν οἱ ἱερεῖς τὰς λατρείας ἐπιτελοῦντες. εἰς δὲ τὸ δεύτεραν ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ μόνος ὁ ἀρχιερεύς, ἀ χωρὶς αἵματος, ὃ προσφέρει ὑπὲρ ἑαυτοῦ, καὶ τοῦ τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων. τοῦτο δηλοῦντος τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, μήπω πω πεφανερῶσθαι τὴν τῶν ἁγίων ὁδὸν, ἔτι τῆς πρώτης σκιωῆς ἐχούσης στάσιν· βάσιμος μὲν γὰρ † ἔφην, ἡ πρώτη πολλοῖς· ἀπρόσιτος δὲ † ἄλλ. ἡ δευτέρα καὶ ἐσωτάτω, τὰ ἅγια τῶν ἁγίων· μόνος γὰρ † εἰσέρχεται ἅπαξ ὁ τῶν ἱερῶν ὡς ἔφαμεν. † ἄλλ. αἰθίσσιν. γμάτων ἡγεμὼν ὁ χωρὶς αἵματος, κατὰ τὸ γεγραμμένον. πρόδρομος γὰρ ὑπὲρ ἡμῶν † ἄλλ. εἰσῆλθεν. εἰσέλθη.

„ εἰσῆλθεν Ἰησοῦς εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, αἰ-
„ ωνίαν λύτρωσιν εὑράμενος, διὰ τοῦ ἰδίου αἵ-
†ἀλ. τεῦ. „ ματος κατὰ τὰς γραφάς. † τέθυται γὰρ ὑπὲρ
ἡμῶν, ὡς ἄμωμον ἱερεῖον, εἰς ὀσμὴν εὐω-
δίας τῷ θεῷ καὶ πατρί. τοίνυν ἐν πρώτῃ σκηνῇ
† ἄλλ. τη- τῶν τὸ † τότε καθεστώτων ἡ στάσις † χρήσι-
νικάδε. μος ἐπετήδευτο, τότε εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων
† ἄλλ. εἰσδρομὴ οὐκ ἀνιέντος νόμου. πεφανέ-
χρυσίμους. ρωται γὰρ ἔτι τοῦτο φησὶν ἡ τῶν ἁγίων ὁδὸς ἔτι
τῆς πρώτης σκηνῆς ἐχούσης στάσιν· ἀποχρη-
μένου μὲν οὖν, καθάπερ ἐγχείρημα τὰ προειρημένα,
πρὸς ἀποδεῖξιν ἐναργῆ καιροῦ, καθ' ὃν
† ἄλλ. ἂν εἰκότως † τελοῖτο τὸ πάσχα. ἁρμόσειε δ'
ἐπελοῦτο. ἂν ἄρα τισὶ τὸ ἐσθίειν αὐτό; ἢ καὶ ὅπως ἂν
† ἄλλ. τελείαν πέσοι, φέρε † λέγωμεν, ἐκ τῶν
λέγωμεν. ἱερῶν ἐλόντες γραμμάτων. ἔφη τοίνυν ὁ μέ-
γας ἡμῖν Μωυσῆς, τὸ ἐπ' αὐτῷ χρησμῳδή-
μα σωτηθείς, ὅτι τοῖς † ἱερὸν καὶ † βέβηλον
ἄλλ. † καταδηδοκόσιν ἀμνὸν· ἄρτοις τε ἀζύμοις,
ἀβεβήλων. καὶ τοῖς τῶν λαχάνων πικροῖς κεχρῆσθαι δεή-
† ἄλλ. κα- σει, μετέχειν τῶν κρεῶν, ὧδε σχήματος
τηδηδοκό- „ ἔχοντας. ἑστῶσιν ὑμῶν, φησιν, αἱ ὀσφύες
σιν. „ περιεζωσμέναι, καὶ τὰ ὑποδήματα ἐν τοῖς
„ ποσὶν ὑμῶν, καὶ αἱ βακτηρίαι ἐν ταῖς χερ-
„ σὶν ὑμῶν· καὶ φάγεσθε αὐτὸ μετὰ σπου-
„ δῆς. πάσχα ἐστὶ κυρίου. ἀλλά μοι βούλε-
σθαι τῶν δαιτυμόνων τὸ σχῆμα, φαίη τις ἂν
ἔθ' ὅτε μάλα εἰκότως· ἡκιστα γὰρ καὶ
εἰκαιόμυθος ὁ νόμος ἐστὶν ἔφεσθαί γε πάντως
τῶν τεθεσπισμένων ἑκάστῳ τὸ καταθαυμά-
ζεσθαι δεῖν· ἢ γὰρ ἐκ γελοιότητός τε καὶ ἀ-
μαθίας ἐμποδὼν, ὀρθὰ μὲν ἡμᾶς φρονεῖν
ἠρημένους, ἀποπαιδάζειν ὡς ἀκαλλὲς τὸ
μάταιόν τε καὶ ἀπηχὲς εἰπεῖν, ἤγουν ἐλέσθαι
ψηφῶν. τί γὰρ ἀνωτάτω φύσιν, νόμῳ καθα-
ρμιζομένην εἰς τὸ εὖ ἔχειν τὰ καθ' ἡμᾶς,
τὸ ἀσώτελες εἰς ὄνησιν ὡς ἀναγκαῖον ἰδεῖν·
καὶ εἰκαίαν τινὰ καὶ ἀσύφηλον ὥσπερ ῥίψαι φωνὴν. ἄπαγε τῆς δυσκολίας. ἀφα-
νισόμεθα γὰρ ἐκ ὧδε ζῶντα ἔχειν. πολ-
λάκις γε καὶ δεῖ. τίς ἂν ὁλόγως τοῦ χρῆναι
λοιπὸν οὖν ἐσθίοντας τὰ ἀμνὸν, διεζῶσθαι
μὲν τοῖς ὀσφῦς ὑποδεδέσθαι δὲ οὖν πόδας,
καὶ ῥάβδον ἐλεῖν. ἆρα οὐκ ἐναργὴς ὁ τύπος,
καὶ μονονουχὶ βοᾷ τὴν οἰκονομίας τὸν τρόπον. οἱ
γὰρ παναγνὸν ἀληθῶς ὑπιτελοῦντες πα-
νήγυριν, καὶ κεκλημένοι πρὸς μέθεξιν τῆς εὐ-
λογίας Χριστοῦ, μάταιον μὲν ἡγήσονται τὸ
ἐν τῷδε τῷ βίῳ σκίασμον. ἀφαρπάζειν
τε δέ πως τὸ βιᾶν ἐλέσθαι σαρκικῶς τὰ
ἄνω φρονοῦσι λοιπὸν, εἰς τὰ ἄνω σπεύδου-
σι πόλιν, καὶ εἰς ἑτέραν ὥσπερ μετα-
φοιτῶσι ζωὴν, ἀγλωσσεπεῖν δηλονότι καὶ
τῆς γηίνης ἀπηλλαγμένην. ζητητοὶ συ-
† ἄλλ. φῶς ὁ νόμος, ὁδοιπορηκόσι τοῖς † ἐσθίου-
αἰσθίουσιν. σιν ὑπονέμει τὸ σχῆμα, ὡς ὅσον οὐδέπω με-
τοιχησομένοις εἰς τὰ ἀμείνω καὶ ὑπερκείμενα·
χρῆναι γὰρ ἔγωγέ φημι, καθάπερ ἔφην ἀρτίως

introiuit Christus Iesus *in sancta Sanctorum, æterna redemptione inuenta*, vt est in Scripturis. Immolatus est enim pro nobis, sacrificium immaculatum, in odorem suauitatis Deo & Patri. Ergo in primo tabernaculo, sacrificantium tunc temporis statio commoda agebatur; ingressum in sancta Sanctorum haud permittente lege. *Nondum enim*, ait, *propalata erat sanctorũ via, priore adhuc tabernaculo consistente.* Atque hæc quidem satis, vt arbitror, dicta sufficiunt, ad eius temporis rationem quo Pascha rite ageretur, dilucidè explicandam. A quibus autem illud comedi, aut etiam quo modo celebrari oporteret, age repetentes ex sacris Literis differamus: Magnus itaque Moses dum nobis oracului super ea re exponit, qui sacrum & immaculatum agnum comederent, ab ijs simul panes azymos ait adhibẽdos, & amara olera; carnibus seruato hoc habitu corporis, & statu vescendũ. *Sint lumbi vestri præcincti & calceamenta in pedibus vestris, & baculi in manibus vestris, & comedetis ipsum festinanter. Pascha Domini est.* Verùm quid sibi vult hic conuiuantium habitus, dixerit fortè aliquis, iureq; & meritò quærat. Longissimè enim ab inanibus fabularũ commentis remota lex, sed quæcunq; ab illa præcipiuntur, admiratio prorsus excipiat necesse est. Annon etenim maximè ridiculum & vecordis dementiæ fuerit, nos quidem quibus recta sentire in animo est, studiosè tanquam à re turpi cauere, ne verbum aliquod stultum atque absonum enuntiemus, aut sponte nugari velimus; supremam verò naturam dum lege res nostras ad rectam concinnat normam, quæ ad fructum inutilia forent adhibuisse tanquam necessaria, vocemq; aliquam stolidam & infrugiferã effutiisse. Apage cum hac temeritate. Certum sit nobis non ita rem se habere. Nihil minùs. Quænam igitur ratio est ob quam qui agno vescuntur, præcingi lumbos, soleatos esse, virgam manu capere oporteat? Annon figura hæc apertissima est, ac prouidentiæ consilium propemodũ emissa voce declarat? Qui enim hanc sanctissimã verè celebritatem agunt, atque in partem benedictionis Christi vocantur, stultum quidem arbitrabuntur huius vitæ curis inuolui ac distrahi; longè verò à genere vitæ carnalis eligendo abhorrentes, superna deinceps cogitant, atque adcælestem festinant ciuitatem, & in aliam quodammodo vitam abeunt, sanctam nimirum, atque à terrena hac liberam penitus & solutam. Hanc ob causam procul dubio lex, viatorium epulantibus habitũ attribuit, vt quibus iam iam ad meliora & superna capessenda sit via. Oportere namque ego quidem aio, vt dixi nuper,

Hebr. 9. 7. Exod. 30. 10 Leuit. 16. 2

Hebr. 9. 8.

Exod. 12. 11

hunc ijs ſcopum eſſe propoſitum, qui purè dies feſtos agunt, atque ad coniunctionem cum Deo in Chriſto vocati ſunt. Peripſum
Epheſ.2.14. enim acceſsū habuimus: *Et ipſe eſt pax noſtra*, ſicut ſcriptum eſt. Porro non eſſe in his ſegnitiem impunitam, nec abire ſine noxa negligentiam, legis auctor oſtendit, de ſancto Pa-
Exod.12.12. ſchate ſic loquens: *& comedetis illud feſtinanter. Paſcha Domini eſt.* Siquidem ab ignauia alienos eſſe decet, nec vllam in agendo cunctationem admittere, qui Deo gratam & probatam vitam inſtituerunt. Sunt autem occaſioni velut inijciendæ manus, nec amittenda quæ rebus gerendis apta ſunt tempora. Nam quemadmodū quibus nauigatio decreta eſt, ijs ſecundos ventos negligere ſine damno haud licet: nec agricolam cùm ad labores tempus vocat, ſedere domi honeſtum eſt; ita & ijs qui ſe rebus optimis addixerunt, indecoram procraſtinationem eſſe, nec merita reprehenſione carere; quin ex illa potiùs omnia damna, omniaque inertiæ ac torpori adiuncta incōmoda proficiſci autumo. Valeat itaque ſegnis cunctatio, omneſq; procul inertiæ offenſiones ablegētur: nec enim vllo modo ab ijs admitti fas eſt, qui ſunt per fidē in partē Chriſti benedictionis vocati. Edant illi potiùs panes azymos, & cum ijs lactucas agreſtes adhibeant. Ita namq; ſacræ Litteræ præcipiunt. Quid ex hoc porro obſcura & arcana legis oracula innuant, age pro viribus explicemus. Fermento nimirum prauos mores comparare diuinitus inſpiratæ Scripturæ mos eſt. Proponit autem in lactucis agreſtibus velut imaginem ac typum eorum quæ moleſtiam animis inferunt; cùm inquam inimici vexant, cùm agitamur tentationibus, cū ſudoribus, ſi caſus ferat, pro Chriſto perferēdis exercemur. hęc enim velut amarore quodam aſpergūt mentē, & ærumnis intolerabilibus cruciant. Igitur ſi cui contingat in partē cum Chriſto admitti, ne ſtudiū virtutis negligat, ab omnibus ſe inquinamētis lōgè ſubducat, aptumq; ſe ferendis patienter aduerſis oſtendat. Oportere enim ego quidē aio, qui ſacrum Paſcha rite celebrant, ſplendorem ſibi habendis de incorrupta diuinitate ſermonibus quærere, ſuaſque ſibi in eo delicias collocare. Corpora ſiquidem accommodato & cōgruenti ſibi ciborum genere delectantur; animi verò epulæ ſunt diuinus, vt arbitror, ſermo, ſacrorūq; explanatio dogmatū recta, & vitio carens, à phaleratis ſententijs, captionibus, fraude, ac mendacijs remota. Purus eſt prorſus, ac fermēto caret hic cibus. Multi namque ſæpiùs diuinorum dogmatum rectitudini propemodum aſſultantes, ac ludentes in veritatis ſermonibus, miſerarum ſibi

τῷ τοιῷδε Δραπέτην σκοπῷ δεῖ καθαρῶς ἑορτάζοντας, καὶ εἰς ἑνότητα κεκλημένους τὸς πρὸς θεὸν ἐν Χριστῷ. δι' αὐτοῦ γὰρ ἔ προσαγωγὴν ἐσχήκαμεν, καὶ αὐτός ἐστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, κατὰ τὰς γραφάς. ὅπῃ δὲ νωθρὸν ἐν τούτοις σὺκ ἀζήμιον, & τὸ ἀναπίπτειν εἰς ῥαθυμίαν σὺκ ἐῶ δίκης, ὑποδεικνύειν ἂν ὁ νομοθέτης, εἰπὼν οὕτω δὲ ἀγιεῖτε πάσχα. καὶ φάγεσθε αὐτὸ μετὰ σπουδῆς. πάσχα ἐστὶ κυρίε. ὅκνος γὰρ ἀμείνους ὀρῶσαν πρόσκει. καὶ μελήσειν ἃ προσήμενος, δεῖ θεοφιλῆ καὶ δόκιμον κατορθῶντας ζωήν. ὅπιδραττεσθαι δ' ὥσπερ τῶν καιρῶν, καὶ παρίπτοιεν σὺκ ἐᾶν τὰς φιλεργίαις πρέποντα χρόνον· ὅπερ γὰρ τρόπον, τοῖς μὲν τὰ ἄλλα διαπωλεῖν ἠρημένοις, τῶν ἐξ ἀρέσας πνευμάτων τὸ ῥαθυμεῖν σὺκ ἀζήμιον γηπόνοις † γὰρ † ἄλλ. δ' ἂν καιρὸς καλοῦντος εἰς πόνους τὸ οἴκοι μένειν ἀναρμοστον· ὅτως εἶναί φημι τοῖς τῶν ἀρίστων ὅπιμελητὰς ἀκλεᾶ τὰ μέλησιν, & τοῦ καταψεύσεσθαι δεῖν ἐμπιπτικὸν· μᾶλλον δὲ ἁπάσης ζημίας, καὶ τῶν ἐξ ὄκνου καὶ ῥαθυμίας ἀδικημάτων ἀναφανεῖσθαι πρόξενον. παρεῖσθω δὴ ἂν ἡ μέλησις· καὶ διερρίφθω μακρὰν τοῦ ἐξ ὄκνου παίσματα· πρέπειν γὰρ ἂν κατ' ἀδένα τρόπον τοῖς κεκλημένοις διὰ τῆς πίστεως, εἰς γε τὸ χρῶσαι μεταλαχεῖν τῆς ὁμολογίας Χριστοῦ· † ἔθιον δὲ † ἄλλ. μᾶλλον ἄρτους τε ἀζύμους, καὶ πικρίδας ἐθιόντων. ἐπ' αὐτοῖς· ἔφη γὰρ ὧδε τὸ γράμμα τὸ ἱερόν. καὶ ἡ τὸ βαθὺ καὶ ἀπόρρητον αἴνιγμα τῶν νομικῶν θεσπισμάτων, φέρε λέγωμεν ὡς ἔνι. ζύμη μὲν γὰρ σὺν τῇ φαυλότητι τρέπειν παρεικάζειν ἐθῶ τῇ πονηρίᾳ γραφῇ. δεχέσθω δὲ πικρίδας, ὑποτύπωσιν & ὑπόδειγμα τῶν ἀνιᾶν πεφυκότων, † & διώκεσθαί φημι, & πειράζεσθαι, † χρ. διώκεσθαι. καὶ ἱδρῶσιν ἔσθ' ὅτε διὰ Χριστὸν ὁμιλεῖν. καταπικραίνει γὰρ ὥσπερ τὰ τοιάδε τὴν νῦν, & ζωῆς ἀφορήτοις δυσθυμίαις κατακίζεται. ὀκνεῖν οὖν ἔτω γένοιτο φησὶ τὸ ἐν μεθέξει γένεσθαι Χριστοῦ, μὴ ἀνεπιτήδευτον ποιεῖσθω τὴν ἀρετὴν· ἀποφοιτάτω παντὸς & καταμιαίνειν εἰδότος, καὶ ὀρρωδείτω τληπαθῆς. δεῖν γὰρ ἐγωγέ φημι σὺν τὸ ἱερὸν εὖ μάλα διαπεραίνοντας πάσχα, τοῖς μὲν τὴν ἀκηράτου θεότητος ἐναγλαΐζεσθαι λόγοις· καὶ τὸ ζῆμα ποιεῖσθαι † τρυφᾶν. σώματα μὲν † ἄλλ. γὰρ † ζωῆς αὐτοῖς † πρεπούσης ἥδεται τρυ- τρυφῇ, ἢ φῆς· νοῦ δ' ἂν γένοιτο τροφὴ, θεῖος οἶ- τροφῇ. μαί πως λόγος, & ἱερῶν δογμάτων ἀφή- † ἴσως, τὴν. γησις, ὀρθῶς καὶ ἀνεπιπλήκτως ἔχουσι κεκη- † ἄλλ. πεπόσας ψυσμένων ἐννοιῶν, σοφισμοῦ & ἀπάτης, τροφαῖς. καὶ ψευδοεπείας ἀπηλλαγμένη. καθαρὸς, καὶ ἄζυμος ἡ τοιάδε τροφή. πολλοὶ γὰρ πολλάκις τὴν τῶν θείων λογμάτων ὀρθότητος· μονονοὺ καπορχήσαντες, καὶ τοῖς τὴν ἀληθείας ἐναβύροντες λόγοις ἀθλίων αὐτοῖς

ἐννοιῶν

ἐννοιῶν ἀνοσίας ἐπιφορὰς ποιεῖῳ ἀπροσδέκτους. Ἐκ κοσμικῆς ἀπάτης ῥήματα μυθοπλασσόντες οἱ δαίμονες· τῶν ἀπλουστέρων καταπίνοντα νοῦν. ἀλλ' † ὀπιθήτω Χριστοῦ τοῖς αὐτοῦ γνωρίμοις. προσέχετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων, ἡ γραμματέων. ἰουδαϊκῆς γὰρ ἀρτιλογίας, ἁμαρτὰν τὰ τῶν ἐκείνων ἀβελτηρίας χαροπεπῆ μυθεύματα. ἀφεξόμεθα δὴ ἂν τῆς τοιαύτης τροφῆς· καθαρὰς ἡ εἰς νᾶν εἰσοίσωμεν λόγους σὺν τοῖς ἁγίων προφητῶν, τάς τε διὰ Μωσέως ἐντολὰς μεθιστάντες εἰς ἀλήθειαν τῶν αἰνιγμάτων τὴν δύναμιν. ἡ προσλαβόντες τῶν ἄλλων τὸ εὐαγγελικὸν σωτήριον παίδευσιν· τάς τῶν ἀποστόλων συγγραφάς, ἁ καθάπερ ἔθος ποιεῖ πρὸς ἀκαλλῆ θεωρίαν τῶν γεγραμμένων καταδιαζόμενοι νᾶν. ἀδὲ τὴν ὀρθότητα ἀνοσίως † ἄλλ. ἴσ. ἐξέλκοντες, ἀλλ' ἧπερ ἂν † ἴοι τὰ θεωρήματα ὁ σκοπὸς, ταύτῃ ἡ αὐτὴ προθύμως διάττοντες. σὺν ἐπιτηδευσωμὲν ἡ τούτῳ τῷ πόνῳ, πικροῖς ἐντρίβεσθαι πόνοις ἁ προθυμούμενοι, διά γε τὸ ὀρθῶς ἐλέσθαι βίον, καὶ κατόπιν ἴεσθαι τῶν τετελεσμένων. ἔστι γὰρ ἔστιν ὁμολογεμένως, ἀχὶ τοῖς τυχοῦσιν ἀπλῶς † ἄλλ. ἄναντος. βάσιμον ἡ ἀρετὴ δυσπρόσιτος ἡ δὲ † ἀνάντης· ἐφίκοιτο δ' ἂν αὐτῆς, ἁ φιλήδονος πὶς ἡ παρειμένον· ἁ τοῖς τοῦ σαρκὸς πάθεσιν ἀναλῶς, † ἄλλ. ἐνισχημένος. δὲ ὁλοτρόπως † ἐνηχημένον, καὶ πρὸς τὰ αἰσχίω ῥοπαῖς, πάντα μὲν καλῶν ἐνεὶς. ὅλοις ἡ ὥσπερ ἰσίοις ἀκαθέκτως διωθάμενον, ἀλλ' ὁ νήψει διαπρέπων, καὶ τῆς ἐσ' ἀγαθοῖς εὐτολμίας ἔμπλεως· εὐκοσμίας ἐρασὴς· ἀπτοεικείᾳ σωτηθραμμένος. δὲ ἰδρῶτον μὲν ἕνεκ πρὸς τὰ ἀμείνω βλέποντον καταφρονητὴς πόνοις ἡ τοῖς ὑπὲρ αὐτῆς τὸ εὐδοκιμεῖν ὠνάμενον. ἀδὲ γὰρ ἂν ὑπάρξαι λιὶ τὸ κατορθῶν δικαθαῖ λι τὰ πεπαιδευμένων, εἰ μὴ ποιῆτο διὰ παιδὸς, ἡ τὸ δεῖν ἐλέσθαι πληπαθεῖν. σὺν ὧν ἐν τύποις ὁ νόμος ζύμῃ τέ φησι καὶ πικροῖσιν ἀναγκαίων ἡμῖν πραγμάτων ποιεῖται δήλωσιν· ὧν τὴν πεῖραν εἰ προσχοιτόμεθα, πόρρω ποι τῆς θείας ἀποφοιτῶντες τρίβου, τε τοῖς ἁγίοις πρεπωδεστάτην παρεκθέοντες ζωλὼ, ἁ μετρίως ἑαυτὸς ἀδικήσομεν. εἰ γὰρ ὁ τῆς ζωῆς ἡμῶν ἀρχηγὸς, καὶ τελειωτὴς Ἰησοῦς διὰ παθημάτων ἐτελειώθη, κατὰ τὸ γεγραμμένον, πῶς σὺν ἀκλεᾶ καὶ καθεσκωμμένον ἡμεῖς διαζήσωμεν βίον, τὸ ἐν ἴσοις ἡγεῖσθαι προσκείμενοι. τε τὴν τῆς εὐδοκιμήσεως ἀποστροδάζοντες τρόπους. ἀκροσόμεθα γὰρ εὐθὺς ἀπιόοντος, καὶ λέγοντος Χριστοῦ. „ εἴτις θέλῃ ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑ„ αυτὸν, τε ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, τε ἀκολουθή„ τω μοι. ἔπεσθαι δὴ ἂν ἀναγκαῖον ἡμᾶς τοῖς ἴχνεσι Χριστοῦ· ὃς ἑαυτὸν δέδωκεν ὑπὲρ ἡμῶν. καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν; πάλαι μὲν γὰρ τὸ ἀνθρώπινον καπηλίζετο γένος, ὁ τῆς ἁμαρτίας εὑρετὴς· καὶ τρόπον ἀπα-

tationum impios sensus damnosè colligunt; ac terrenæ fraudis infelices inuenta fabulosè comminiscentes: simpliciorum mentibus exitio sunt. Sed Christum audiant qui se illius discipulos profitẽtur: *Attendite à fermẽto Scribarum & Pharisæorum.* A Iudæorum nempe garrula loquacitate non longè absunt, quæ stultè ab ijs non dissimilia vetularum fabellis proferuntur. Abstineamus igitur ab eiusmodi cibo: puros verò in animum inferamus sanctorũ Prophetarum sermones, ac per Mosem accepta decreta, vim ænigmatum traducentes ad veritatem, & in primis Euangelicam salutaremq; doctrinam, Apostolicos libros, non vt quibusdam mos est, ad contemplationem indecorã eorum quæ scripta sunt sententiã pervim trahẽtes, nec à recto sensu impiè detorquẽtes, verùm qua se via cõtemplationum explicat scopus, eandem nos ipsi quoq; strenuè insistamus. Cum hoc verò studeamus exercendę quoque patientiæ, haud abnuentes aspera laborum obire, vt rectam instituamus vitam, iussaq; accepta diuinitus exequamur. Est namque proculdubio non vni cuilibet è multis peruia & facilis, sed laboriosa prorsus atque ardua ad virtutem via. Comprehendet itaq; illam non voluptarius quisque aut dissolutus, nec libidinum penitus irretitus atque illaqueatus illecebris, quique ad res turpes toto impetu rapitur, ac plenis quodammodo velis præceps defertur; sed qui sobrietate sit conspicuus, & in rebus honestis fiduciæ plenus, amans probitatis, innutritus modestiæ, quiq; nec sudores quibus meliora parantur formidet, & in ijs sibi gloriosa decora per labores mercetur. Nec enim cuiquã egregium aliquid & admirabile præstare contigerit, nisi laborum quoq; tolerantiam sibi amplectendam esse secum ipse decernat. Lex igitur tanquam in figuris, azymo inquam, & lactucis agrestibus necessarias nobis actiones explicat; quarum si exercitationem omittamus, longe à diuina semita recedentes, ac procul à vita, quę Sanctos maximè deceat, digredientes, haud mediocri nos ipsos detrimento multabimus. Etenim si vitæ nostræ dux & perfector Iesus, per passiones est consummatus, vt scriptũ est, annon indecorum nobis & turpe fuerit, similẽ conditionem recusare, vitæque laudabilis & probatæ instituta cõtemnere? Audiemus namq; illicò Christum inclamantem & dicentem: *Si quis vult venire post me, abneget semetipsum & tollat crucem suam, & sequatur me.* Nos itaq; Christi vestigijs insistere necesse est, qui se ipsum pro nobis tradidit. At quam ob causam? Nempe iam olim prædas agebat ex humano genere scelerum inuentor & parens, nec vllum insidiarum

Matt. 16.6. Marc. 3. 15. Luc. 12. 1.

Rom. 15. 4.

Hebr. 12. 2.

Matt 16. 24

diarum modum ſuę peruerſitati intentatum omittens, omnes mortales in fraudem illexerat, ac diuinitatis gloriã ſomnians, ſtatui ſibi aras, ac templa ędificari iuſſit, vtque ipſum victimis ac thure venerarentur, præcepit. Abductos porro quocunq; ipſi collibitum eſſet quos deceperat, alijs Solem, alijs Lunam & ſidera pro dijs colenda perſuaſit: quin turpioribus adhuc criminibus implicatos eò adduxit, vt conſecrarent muta pecudum ſimulacra, vt hac, opinor, contumelia diuinam læderet maieſtatẽ, ſupremæ omnium naturæ gloriam, ad hæc vſque rerum abiectiſſima deuoluere auſus: eiq; quæ nullo prorſus numero habenda ſint, vt ijſdem ęquaret honoribus hoſtiliter allaborans. Terribilis hæc nempe ſemper fuit, & audaciſſima beſtia. Abductum igitur à vera Dei cognitione hominem, atque ab optimis conſilijs, rectiſque cogitationibus abſtractum, ſuoq; dolosè ſubiectum iugo, totius confeſtim prauitatis ſectatorem effecit, virtutẽque ipſi inuiam ac penitus inacceſſam eſſe perſuadens, execrabilẽ, Deoq; infenſum reddidit. Igitur eò iam infelicitatis redactos miſeratus eſt demum vniuerſorum opifex, ac ſceleratis illius conatibus, qui ſalutẽ præſtare poſſent, oppoſuit. Vocauit per Moſem antiquum Iſraël, prima veluti ſpolia ſuę diuinitati ſeligens, & optimis legibus ad honeſtam vitę rationem inſtitutum, præ alijs beatum effecerat. Sed ille nihilominus ſe mẽtibus ſimpliciorum inſinuãs, rurſum eos ad ſtudia turpia, ac nefaria conſilia traduxit. Medici identidẽ qui animę morbos curare noſſent, prouidentiæ decreto mittebantur. Sed in ipſos quoq; ſanctos Prophetas multis modis cõtumelioſi extitere. Cùm itaque nobiſcum infeliciter ageretur, ipſum neceſſariò filiũ ſuum demiſit Deus & Pater, vt res noſtras in meliorẽ proculdubio quàm olim fuiſſent, ſtatum transferret, ac ſalutem terræ incolis daret, eiecto nimirum peccato, quæque per ipſum pullulauerat cum ipſiſmet radicibus interempta morte, & ipſa præterea diaboli tyrannide euerſa. Nec enim vlli creatæ rei tam illuſtria præclaraq; facinora conueniebant, ſed ei tantùm quæ ſupra res alias omnes excellit naturæ, quæque ſupremo imperio, ac prærogatiuis egregiè admodum exornata eſt. Proinde factus eſt homo Vnigenitus Dei Verbũ, per quem omnia genita factaq; ſunt, & conſeruantur. Ac diſpẽſationis quidem modum, quo nempe Verbum terrenæ carni copulatũ ſit, curiosè indagare non ſine periculo licet. Quæ enim nec animo concipi, nec oratione explicari poſſunt, ea ſubtilem diſquiſitionem ſemper refugiũt, nec ſe quæſtionibus ſubijci

βελῆς, ἑδένα μένειν ἐῶν ταῖς ἑαυτοῦ δυσροπίαις ἀνεπιτήδευτον, περ ἐνάγκησε σὺν ἁπὶ τ γῆς· ἔ τ τ θεότητ@ δόξαν ὀνειροπολῶν, ἀναδείμασθαι οἱ βωμὸς, ἔ πυρὴ παρεστέταχε, † βθυσίαν καὶ λιβανωτὸς καπνίζειν ἐκέλευεν. ἀποκρεμίζων ἢ σὺν περιλαμπόμενος ἐφ' ὅπερ ἂν βάλοιτο· σὺν μὲν, ἡλίῳ τὸ σέβας· σὺν ἢ, σελήνῃ κ ἄστροις ἀνάπλειν ἀνέπεθεν· ἀλλὰ καὶ τοῖς † ἁπὶ τούτων αἰσχίοσιν ἐνιεὶς ἐγκλήμασι, καὶ κτηνῶν ἀλόγων ἀφιερῶν ἐπίσει μορφὰς, τὸ θεῖον οἶμαί πω περιβερίζων ἀξίωμα. ἔ τ ἀνωπέτω πασῶν ἀσίας τιὼ δόξαν ἀποκρεμίζειν ἀποπλανῶν, κ μέχρι τῶν ἄτως ἀτελεσθέτων, κ τὰ ὧν ἀδεὶς ἂν ῥᾳδίοιτο λόγ@, φιλαπεχθημόνως αὐτῇ περικάζειν ἀξιῶν. δεινὸν γὰρ ἀεὶ, κ πάντολμον τὸ ῥηρόν. ἀποβουκολήσας δὴ ἂν τ ἀληθᾶς θεογνωσίας τ ἄνθρωπον, καὶ βελῆς ἀρίστης κ ᾳσκευμάτων ὀρθῶν ἀμοιρεῖν ἀναπείσας, ἔ ταῖς αὐτ ζυγλαις ἐξ ἁπάσης ὑπενεγκὼν, ἀπάσης ὡῤ ἀῤῥυς φαυλότητ@ ἐρασιὼ ἀπετέλει. ἀσιδὴ ἢ αὐτῷ, καὶ ἀνιώυτον παντελῶς ἀποφιώας τιὼ ἀρετιὼ, βδελυρὸν † ἐπίῃ, κ θεῷ καπεσυγημόνον. ἤκοντας δ' ἤδη πρὸς τᾶτο ταλαιπωρίας, ἠλέει λοιπὸν ὁ τῶν ὅλων δημιᾳργὸς, † ἀντεπίῃ τοῖς ἐκείνε κακᾳρήμασι σὺν ᾳσώζειν εἰδότας. ἐκάλει ᾳ Μωσέως πρωτόλειον, ὥσπερ πτῆς ἐκείνε θεότητ@ ἐξελῶν τὸν ἀρχαῖον Ἰσραήλ. κ δὴ κ νόμοις ἀρίστοις αὐτὸν καταρυθμίζων εἰς † ἀκοσμίαν, ζηλωτὸν † ἐπετέλει. ἀλλ' ἀδὲν ἧττον ἐκεῖνος, τ τ ἀπλεστέρων ὑπατρέχων καρδίαν, αἰσχρῶν ὑπιτηδευμάτων, ἔ ἀνοσίᾳ βελῆς μεταπιεῖσθαι παρεσκεύαζεν. ἰατροὶ κατὰ καιρὸς ψυχικῶν ἀῤῥωστημάτων ἀπαλλάτειν εἰδότες οἰκονομικῶς ἀνεδείκνυντο. ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἀτιμάζοντες σὺν ἁγίᾳς πρ@φήτας, πολυτρόπως ἠλίσκοντο. ἀθλίως δὴ ἔν πεπεσχόσιν ἡμῖν, αὐτὸν ἀναγκαίως κατέπεμψε τ ἰδὸν ὁ θεὸς ἔ πατὴρ, μετακομιῶντα τὰ καθ' ἡμᾶς, εἰς τὸ ἀσυγκρίτως ἄμεινον ἢ πάλαι, κ ἀνασώσαντα σὺν ἁπὶ τ γῆς, ἐξηρημένης δηλονότι τ ἁμαρτίας, καὶ ἔ δι' αὐτῆς ἀναφυτ@ θανάτᾳ τῇ ἰδίᾳ ῥίζῃ συνολωλότ@. ἔ αὐτῆς ἢ πρὸ τούτοις τ ἔ ᾳβόλε τυραννίδ@ καθηρημένης. ἔπεσε δὲ τὰ ἄτω λαμπρὰ κ πρόφανῆ τ κατορθωμάτων, τῶν μὲν ᾑρητῶν ἁδενὶ· μόνῃ ἢ μᾶλλον τῇ πάντα ὑπερκειμένῃ φύσῃ· κ ταῖς ἀνωτ@τω δυνάμεσι κ ὑπεροχαῖς ἓν μάλα κατεστεμμένη. γέγονε τοίνυν ἄνθρωπ@ ὁμονυμὸς ἔ θεοῦ λόγ@, ὁ δι' ὃ τὰ πάντα παρῆχθε πρὸς ἡμᾶς, καὶ πεποιημένα σώζε. καὶ ἧς μὲν ὁ τρόπ@ τ οἰκονομίας, ἤτοι τ ἑνώσεως ἔ λόγ@ πρὸς τὸ ἀπὸ γῆς σαρκίον, πλυπραγμονεῖν; σὐκ ἀζήμιον. τὸ γὰρ ὑπὲρ νᾶν κ λόγον βασάνῳ κρεῖττον ἀεὶ, κ ὑποφέρεσθ τ ἐρεύνας ἀξίοις. σὐκ.

† ἄλλ. ἔνδυσίαις.

† ἄλλ. ἔπ.

† ἄλλ. ἐπίθει.

† ἄλλ. ἀντεπίῃ.

† ἄλλ. εὐκοσμίαν

† ἄλλ. ἀπετέλει.

† ἴσως, κατ' ἡμᾶς

† *f addendũ*

ἀξιοῖ. γεγονὼς ὢ καθ' ἡμᾶς, δίχα μόνης εἰδέναι πλημμελεῖν, ὅτι θεὸς κατὰ φύσιν ἐστὶ ζωῆς τῶν πεπαυμένων ὑπερβολαῖς σαφῶς τε καὶ ἐναργῶς ἀνεδείκνυτο. νεκροὺς γὰρ ἐκ μνημάτων ὀδωδότας ἤδη καὶ καταφθαρμένους, παλινδρομεῖν ἐκέλευεν εἰς ζωήν, τυφλοῖς τοῖς ἐκ γενετῆς ἐδίδου τὸ βλέπειν· μακρῶν ἀπήλλαττε νοσημάτων· θαλάσσῃ καὶ πνεύμασιν ἐπιτιμῶν ἐθαυμάζετο, καὶ πολὺς ἂν ἦν τοῦτο περὶ τούτων ὁ λόγος, ἕκαστα σαφῶς εἰπεῖν ἐλόμενος. ἀλλὰ δέον ὑπὲρ τούτοις ὑπεραίρεσθαι μᾶλλον αὐτὸν ὡς ἐξ Ἰσραὴλ· ἀνακεκραγεῖν ὢ λοιπὸν ἐξ αὐτῶν τῶν θεοσημιῶν ἀναπεπτωκώς, ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς εἶ, κατὰ πολλὰς ἀπειλοῦντες ἠλίσκοντο τρόπους· καὶ τελευτῶντες, ἐκουρώσαν. καθάπερ γὰρ οἰκονομικῶς ἑαυτὸν εἰς τοῦτο Χριστὸς· ἵνα καθ' † ἡμῶν γεγονὼς ἐν νεκροῖς, καὶ τοῖς ἐν ᾅδου κηρύξας πνεύμασιν, ἀνεβίω τριήμερος· τὸ ἀμεταβλητὸν καὶ ἀμείλικτον ὡς θανάτου καταργήσας κράτος. καὶ ἐκ τῆς ῥίζης αὐτῆς ἀναβλαστήσας τῷ φθορᾷ. οὕτω τε λοιπὸν βάσιμον τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ αὐτὸν ἀποφαίνῃ τὸν οὐρανόν. πρόδρομος γὰρ ὑπὲρ ἡμῶν ἀνέβη πρὸς τὸν πατέρα. ἥξει τε κατὰ καιροὺς ἐν τῇ δόξῃ ὡς γεγυμνασμένος μετὰ τῶν ἁγίων ἀγγέλων, ἀποδώσων ἑκάστῳ κατὰ τὸ ἔργον αὐτοῦ. ὡς ἂν κεκλημένοι, τῇ πίστιν τηρήσωμεν· σωτόμως πολιτευσώμεθα. ζήσωμεν ὀρθῶς, κατακιβδηλεύοντες μὴ, τὴν κακίας οὐ τρόπους· ἐπιτηδεύοντες ἢ πᾶν εἶδος ἀρετῆς, τὴν φιλαλληλίαν, τὴν φιλοπτωχίαν· θεραπεύσωμεν ὀρφανούς· ἐπισκεψώμεθα χήρας· ἐλεήσωμεν τοὺς ἐν ἀῤῥωστίαις τὸ δάκρυον. οὐ ἐν δεσμοῖς ὄντας ἐπισκεψώμεθα· τὴν δὲ σώματος ἀγνείαν ἐπιτηδεύσωμεν. ἕτω γὰρ ἕτω νηστεύοντες, καθαρῶς τὴν ἁγίαν καὶ πάναγνον ἐπιτελέσωμεν ἑορτήν. ἀρχόμενοι τὴν μὲν ἁγίας τεσσαρακοστῆς, ἀπὸ ἑκκαιδεκάτης τοῦ φαμενὼθ μηνὸς· τὴν ἑβδομάδα δὲ σωτηρίους πάσχα, ἀπὸ μιᾶς καὶ εἰκάδος τοῦ φαρμοῦθι μηνός· καταπαύοντες μὴν τὰς νηστείας τῇ ἕκτῃ καὶ εἰκάδι τοῦ αὐτοῦ φαρμοῦθι μηνός, ἑσπέρᾳ βαθείᾳ κατὰ τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα· ἑορτάζοντες ἢ τῇ ἑξῆς ἐπιφωσκούσῃ κυριακῇ, τῇ ἑβδόμῃ καὶ εἰκάδι τοῦ αὐτοῦ μηνός· σωπάσαντες τὰς ἑξῆς καὶ τὰς ἑπτὰ ἑβδομάδας τὰς ἁγίας πεντηκοστῆς. ἕτω γὰρ ἕτω πάλιν τοῖς θείοις ἐντευξόμεθα λόγοις, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι, δόξα καὶ κράτος. Ἀμήν.

† ἴσως, καθ' ἡμᾶς

patiuntur. Factus itaque noſtri ſimilis, cum eo tantùm diſcrimine, vt peccare non poſſet, ſe Deum eſſe natura, excellentia miraculorũ manifeſtò oſtendit. Mortuos nempe è ſepulchris iam fœtore graues & marcidos reuocauit ad vitam, cæcos à vitæ primordijs vidēdi facultate donauit, morbos depulit diuturnos, mare ac ventos increpantem ſtupuere: ſitque longa de his rebus inſtituenda oratio, ſi perſequi ſingula exploratè velimus. Cùm verò ob hæc ipſum ſuſpicere in primis Iſraëlitæ debuiſſent, & ipſis perſuaſi miraculis deinceps exclamare, *Verè filius Dei es tu,* Mat.27.54. multis contumelijs malè acceptum cruci demum affixerunt. Seipſum namque Chriſtus deſtinato conſilio huc demiſerat, vt noſtro more demortuus, cùm ijs qui apud inferos 1.Petri3.19. ſunt ſpiritibus prædicaſſet, poſt triduũ rediuiuus exiſteret, triſti atque implacabili mortis imperio euacùato, corruptioneq; ab ipſis radicibus euulſa, itaque peruium hominibus ipſum quoq; cælum deinceps redderet. Præcurſor namque pro nobis ad Patrem aſcendit. Veniet autem decurſu temporis in gloria Patris, cum ſanctis Angelis, redditurus vni- Mat.16.27. cuique pro factis mercedem. Itaque futuri iudicij memores fidem ſeruemus, actiones ex præſcripto diuinæ legis moderemur, rectamque inſtituamus vitam, à moribus quidem improbis auerſi, tum omne virtutum genus ſtudiosè excolentes, charitatem mutuam, liberalitatem in pauperes teneamus, præſto ſimus orphanis, patrocinemur viduis, miſereamur ægrotantium lacrymis: inuiſamus vinctos, caſtitatem corporis amplectamur. Ita namque peracto ieiunio, purè ſacroſanctam celebritatem peragemus; inchoantes ſanctam quidem Quadrageſimam decima ſexta Martij menſis: hebdomadam verò ſalutaris Paſchæ vigeſima prima mẽſis Aprilis; ſoluentes quidem ieiunia vigeſima ſexta eiuſdem Aprilis menſis, extremo veſpere ex Euangelica prędicatione; feſtum porro diem celebrantes, deinceps illuceſcenti Dominica luce, ſeptima & vigeſima eiuſdem menſis; addentes deinde ſeptem quoq; ſanctæ Pentecoſtes hebdomadas. Sic namque rurſum diuini verbi epulis ſaginabimur in Chriſto Ieſu Domino noſtro, per quem, & cum quo Patri cum ſancto Spiritu gloria, & imperium. Amen.

Homilia decimaseptima.

Λόγ. ιζ.

PRÆMEDITATIO AVCTORIS.

ΠΡΟΘΕΩΡΙΑ.

COnsueta nobis nunc quoque de more enarrabimus, vosque sermonis Ecclesiastici conuiuio excipiemus: quod quidem adhortationis instar obtineat, vt & recta fide studeamus excellere, & gloriosum vitæ genus, atque ab omni reprehensione vacuum amplectamur.

Τὰ σωήθη κ νδν ἀναγνωσόμεθα, καὶ λόγοις † ἡμᾶς ἐκκλησιαστικοῖς † ἐστιασόμεθα, προσκλησιν ὥσπερ τινὰ χρῆμα ποιούμενοι τοῦ θεῖν ἐλέσθαι, κ ὀρθῆ διαπερᾶν πίστι, & τ δίκλεᾶ καὶ ἀμώμητον ἀγαπῆσαι ζωήν. † ἄλλ. ὑμᾶς. † ἄλλ. ἐστιάσωμεν.

QVi nobilem insignemque præ cæteris, ac diuinis legibus congruentem vitam instituerunt, atque adeo proficere in ea generosè concupiuerunt, ab omni quidem inertia procul remotos esse oportere arbitror, semperq; obstantia quàm longissimè repellentes, ijs quæ in manibus habent studijs absoluendis præcipuam curam impendere. Dixerim verò præterea plurimam quoq; apud eos cohortationem adhibendam, atque ab eo potissimùm qui ardentiora studia in animis nouerit excitare: quo modo scilicet apud adolescentes qui palæstricam exercent, magistri voce opus est, qui ad patientiam assiduè incitet, & victoriæ gloriam adamare propemodum necessariò cogat. Igitur ego quoque in medium procedo, ad eos qui rerum honestarum gloriam concupiuerunt, cum Psalmographi lyra clamans: *Viriliter agite, &* Psal. 30. 28 *confortetur cor vestrum, omnes qui speratis in Do-* Psal. 118. 126. *mino*. Vt enim ipsemet alibi beatus Dauid ait, *Tempus faciendi Domino*. Oportere autem arbitror hortatoriam apud vos habere orationem, nec eo deterreri, quamuis ea quæ proposui pro dignitate tractare, & quorundam excellenti facundiæ pares esse minimè possimus: sed illud potiùs prudenti consilio reputare, multo sanè esse laudabilius ex ijs quæ cuique pro facultatibus suppetunt, familiaribus apparare conuiuium, domiq; excipere necessarios, quàm efferum quoddam inuisumque omnibus amplecti vitæ genus, dum timeas ne ab alijs munificentia ac liberalitate superari videare. Et alioqui suppetit audaciæ quoque facultas (subeunt nimirum ea quibus vniuersorum imperator Deus Exod. 4. 11. sanctissimum virum Mosem affatus est:) *Quis fecit os hominis? aut quis fabricatus est mutum, aut surdum? videntem, & cæcum? nonne ego Dominus Deus? & nunc perge, & ego aperiam os tuum.* Vmbræ scilicet & figuræ instar antiquum illud oracului obtinuit, quam uis per Angelos Mose interprete editum. Neque verò ijs quę supra sensus posite sunt sententijs carebit, si subtile in id oculorū aciem quispiam inten-

Οἱ τ δίφυᾶ & ἀπόλεκτον, καὶ τοῖς θείοις συμβαίνοσαν νόμοις ἐπισκηκότες ζωὴν, & πρός γε τοῦτο διάπλεον σὺκ ἀγλῶς προθυμούμενοι, ἄκυρα μὲν ἀμείνους εἶεν ἂν οἶμαι πάντος· ἀεί τε τὸ ἐμποδὼν ῥιπίζοντες ὡς ἀπωσάτω τ ἐν χερσὶ παιδασμάτων τὸ πέρας τ προυργιαιτάτης φροντίδος ἀξιοῦν ἐγνώκασι. φαίλω δ' ἂν ὅτι δεήσοι πρὸς τοῦτο κ ὡς πλείσης ἄσης τ νυθεσίας αὐτοῖς, & ξ καταθήγειν εἰδότος εἰς ἀκμαιοτέραν παιδὴν, καθάπερ ἀμέλει κ τοῖς παλαίειν εἰωθόσι τ νέων, τ ξ παιδοτρίβου φωνῆς, διανιστάντος ἀεὶ πρὸς τὸ τλῆναι, κ τ ξ νικᾶν ἐφιεμένης δόξης μονονουχὶ κ ἐπαναγκάζοντος. ἀφίγμαι δὴ ἂν εἰς μέσον κ αὐτὸς ἐγὼ, τοῖς τ ἀγαθῶν αὐχημάτων ἐρασαῖς, τῇ ξ ψάλλοντος λύρᾳ συγκεκραγὼς· ἀνδριζέσθω, κ κραταιούσθω ἡ καρδία ὑμῶν, πάντες „ οἱ ἐλπίζοντες ἐπὶ κύριον. ὡς γὰρ αὐτός πα „ πάλιν φησὶν ὁ θεσπέσιος Δαβὶδ. καιρὸς ξ „ ποιῆσαι τῷ κυρίῳ. δεῖν ἤ δὴ οἶμαι πρὸς ὑ- „ μᾶς σοῦ τ προκλήσεως ποιεῖσθαι λόγους, ὀλίγα περὶ προνοητικότας & μὴ ἐπαξίως διώσασθαί τι τῶν προκειμένων εἰπεῖν, ἤγουν διά τοι τὸ τ τινῶν δύγλωττίας ἴσως κατόπιν, ἐννοικότας δὲ μᾶλλον ἐκεῖνο σοφῶς, ὡς πολὺ δή τι τὸ ἄμεινον, οἷς ἄν τις ἔχοι καὶ δυνατὰ σοῦ γνωρίμως ἑστιᾶν, κ εἰσοικίζεσθαι σοῦ ἐπιτηδείως· ἢ τ ἀπλωῆ καὶ κακόδοξον ἀνθελέσθαι βίον αἰδοῖ τοῦ μὴ δοκεῖν τ ἑτέρων ἡττᾶσθαι φιλοτιμίας. ῥᾳθυμεῖν δὲ οἶμαι καὶ ἑτέρως τὸν ἀγῶνα πρέπειν ἐκεῖνο διεσκεμμένῳ. μεμνήσομαι γὰρ ξ πάντων κρατοῦντος θεοῦ, τῷ πανάρκτῳ λέγοντος Μωσεῖ. τίς ἔδωκε στό- „ μα ἀνθρώπῳ, καὶ τίς ἐποίησε δύσκωφον „ & κωφὸν, βλέποντα κ τυφλόν; οὐκ ἐγὼ „ κύριος ὁ θεός; κ νῦν πορεύου, κ ἐγὼ „ ἀνοίξω τὸ στόμα σου. σκιὰ μὲν ἦν κ τύποι τοῦ „ ἀρχαῖον ἐκεῖνο χρησμῳδήμα, κ εἰ † λελά- † ἄλλ. λε-
χηται δι' ἀγγέλων μεσολαβοῦντος Μωσέως· λάληκ.
ἀμοιρήσαι δ' ἂν οὐδὲ τί πω τῶν ὑπὸ τὴν αἴσθησιν ἐννοιῶν, εἰ λεπτοῖς αὐτό τις καταθρήσειεν

ὀφθαλμοῖς. Ἓτ ̓ ἓ γράμματ@ καπασκιασμάτων ἀλογεῖν εἰθισμέν@, ̓τ ̓ ἐν βάθει τε καὶ ἐσωτάτῳ καπασκέπτοιτο νέν. † ϖϱοστέταχε τοίνυν ὁ νόμ@ καπαγεραίϱεσθαι δεῖν ̓τ ̓ τῶν ὅλων θεὸν· κατὰ πολλὰς μὲν τϱόπας· ϖϱοσεπίθει ὅτι καὶ τϱυγόνας αὐτῷ καθιεϱεῦν ἀναγκαῖον. καί τοι, μυϱίαι δὲ ὅσαι κατὰ ̓τ ̓ κόσμον αἱ τῶν ὀϱνίθων ἀγέλαι, ὧν εἰσιν, οἱ μὲν, τῷ ἄνω πτῆσιν νόμῳ φύσεως ἐκτελουμένοις· οἱ δὲ ϖϱὸς τοῦτο Ἓ ὑχϱοί. μέχϱιθ@ δὲ καὶ σχῆμα Ἓ κάλλ@ † ἔχ ̓ ἐν αὐτοῖς· γϱάφει δὲ ἄλλον ἄλλως ἡ φύσις. καὶ ζωῆς τοῦ ϖεποιηκότ@ τέχναις εἰς ϑαυμαστὴν χϱωμάτων ἰδέαν τὸ γλῶ@ αὐτοῖς καταδϱύνεται· εἶτα ἴσ ̓ ὅτι ϖοτὲ φαίη τις ἄν, παϱεὶς ὁ νόμ@ ἐκεῖνα, καὶ τὰ ϖάντων ἄϱιστα ϖϱοδϱαμὼν, μονονυχὶ ̓τ ̓ ἀνωτάτω τιμαῖς ̓τ ̓ τϱυγόνα στεφανοῖ, ϖοιεῖσθαι ϖϱοστεταχὼς ἱεϱὸν αὐτῷ τῷ ϑεῷ ἀνάθημα; τί γὰϱ † αἴτημα, καὶ ἅμα τὸ σοφὸν ἓ νόμ@; ὑποδεχέσθω ̓τ ̓ λόγον, ὡς λόγ@ ϖατὴϱ, ὁ ϖάντ@ ἐϖέκεινα νοῦ, φημὶ δὴ ϑεός· Ἓ τὰ ̓τ ̓ σϱυθίων ὀξυμεῖν εἰωθότα ϖοιεῖσθω δεκτά. καὶ ϖϱοτίϑησι ̓τ ̓ ἄλλων. καί τοι ϖολὺ τὸ ὑπέχαϱμ καταϖλυτέντων ἔωθ ̓ ὅ τε, διδάσκων ἡμᾶς αἰνιγματωδῶς, ὅτι ̓τ ̓ ἄλλων ἀμείνους καὶ ἱεϱώτατοι καὶ ϖαϱ ̓ ἡμῖν αὐτοῖς οἱ λόγ@ χϱείαν ϖεπισϑυμένοι, Ἓ νϱθετεῖν οἱοίτε τῶν καλλίστων εἰσηγημάτων ἓν ̓ ἐϱασταί. Φέϱε τοίνυν ̓τ ̓ ϑεατϱικὸν ἀμπελῶνα τοῖς ἀπὸ ̓τ ̓ ϑείας γϱαφῆς καπακηλήσωμεν λόγοις· οὐκ ἀτϱαγῆ Ἓ ἄσημον ἀϖλῶς † ἱέντες ἠχὼ, ἀλλ ̓ ἑοϱταζειν ὑμᾶς ἀναπείϑοντες τοῖς καϑήκουσι λογισμοῖς. ὡς ἂν ἓ ἔχοι τὸ χϱῆμα· † δϱᾶτε ὀϱϑῶς Ἓ ἀνεπιπλήκτως, καπάγε τὸ τῷ νομοϑέτῃ δοκεῖν· ἔφη τοίνυν ἡμῖν ὁ ϑεατὴς@ Λουκᾶς ἐν ἰδίαις συγγϱαφαῖς·

„ ἦλθε δὲ ἡ ἡμέϱα ̓τ ̓ ἀζύμων, ἐν ᾗ ἔδει ϑύεσθαι
„ τὸ ϖάσχα· καὶ ἀϖέστειλε Πέτϱον καὶ Ἰωάννην
„ εἰϖὼν, ϖοϱευϑέντες ἑτοιμάσατε ἡμῖν τὸ ϖάσ-
„ χα, ἵνα φάγωμεν. οἱ δὲ εἶϖον αὐτῷ, ϖοῦ ϑέ-
„ λεις ἑτοιμάσωμεν; ὁ δὲ εἶϖεν αὐτοῖς· ἰδοὺ εἰσ-
„ ελϑόντων ὑμῶν εἰς ̓τ ̓ ϖόλιν, ϖαντήσει ὑ-
„ μᾶς ἄνθϱωϖ@, κεϱάμιον ὕδατ@ βαστά-
„ ζων. ἀκολουϑήσατε αὐτῷ εἰς ̓τ ̓ οἰκίαν εἰς ἣν
„ εἰσποϱεύεται, Ἓ ἐϱεῖτε τῷ οἰκοδεσπότῃ ̓τ ̓ οἰ-
„ κίας, λέγει σοι ὁ διδάσκαλ@, ποῦ ἐστι τὸ κα-
„ τάλυμα, ὅπου τὸ ϖάσχα μετὰ ̓τ ̓ μαϑητῶν μου
„ φάγω; κἀκεῖν@ ὑμῖν δείξει ἀνώγαιον μέγα
„ ἐστϱωμένον, ἐκεῖ ἑτοιμάσατε. ἀκούεις ὅπως
τοῖς ̓τ ̓ ϑεότητος ὀφθαλμοῖς ὅποί ϖοτε ἄϱα καταλύειν ἄξιον, εὖ μάλα διεϱευνώμενος, ἀνώγαιον ἔφη καταδέχεσθαι τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις μέγα τε καὶ ἐστϱωμένον, καὶ ϖοδηγὸν εἰς τοῦτο ϖοιεῖσθαι ϖϱοστέταχε ̓τ ̓ τῷ κεϱαμίῳ κατηχθισμένον, εἰσκομίζοντά τε τὸ ὕδωϱ, τῷ τῆς ἑστίας δεσπότῃ. ἰθὶ δὴ γᾶν ὡς δι ̓ ἰχνῶν ἐννοιῶν ὅπῃ τὰ ἔτι μείζω, καὶ νοητά. Ἓ εἴπεϱ τῷ σκοπὸς αὐτὸν ἔχειν εἰς νοῦν ἐνοικιintendat, litteræq; velamenta aſpernari doctus, abſtruſam penitus intimeque reconditam intelligentiam perſequatur. Lex igitur, colendum eſſe rerum omnium Deum multis illa quidem modis præcepit: ſed & turtures ipſi neceſſariò ſacrificandos eſſe adiunxit. Et quidem innumerabiles ſunt auium in terris greges, quarum aliæ quidem naturæ lege ſublimè volandi facultate decoratæ ſunt, aliæ verò etiam in paluſtribus degunt. In his verò nec magnitudo, nec ornatus, aut pulchritudo ineſt. Alias verò aliter natura depinxit, conditoriſque artificio genus ipſarum florida colorum ſpecie conueſtitum propagauit. Proinde quid ita, dicet aliquis, lex ijs omiſſis, quæque ex omnibus optimæ ſunt repudiatis, turturem ſupremis propemodum honoribus attollit, ipſumque Deo ſacrum offerri iubet. Quidnam innuit lex, quidue ex eo ſapienter intelligẽdum proponit? Vocem amat & amplectitur, quippe Verbi Pater, qui ſupra mentem omnem excellit Deus, vocaleſque auiculas diligit, aliiſque præponit, quamuis multa etiam venuſtate præ cæteris abundent; docens nos per ænigmata eſſe alijs meliores ſanctioreſque apud nos quoque ipſos, quibus demandatum eſt eloquendi munus, quique ſe de rebus optimis inſtitutæ orationis amatoribus ſuaſores atque hortatores profiteri poſſunt. Age igitur Domini vineã diuinę Scripturę verbis molliter excolamus, non obſcuro incertoque ſonitu ſtrepentes, ſed vobis feſtam celebritatem vt agatis rationibus opportunis ſuadentes, vt res ex ſententia ſuccedat, omniaque rite ac citra culpam ex præſcripto eius qui legem conſtituit, peragatis. Sic igitur nobis in ſuis commẽtarijs memorat beatus Lucas:

Venit dies azymorum, in quo oportebat occidi paſcha, & miſit Petrum & Ioannem dicens, Euntes parate nobis paſcha vt manducemus. At illi dixerunt, Vbi vis paremus? & dixit ad eos, Ecce introeuntibus vobis in ciuitatem occurret vobis homo quidam amphoram aquæ portans. Sequimini eum in domum in quam intrat, & dicetis patrifamilias domus, Dicit tibi magiſter, vbi eſt diuerſorium vbi paſcha cum diſcipulis meis manducem? & ipſe oſtendet vobis cœnaculum magnum, ſtratum, & ibi parate. Luc. 22. 7.

Audis quemadmodum diuinitatis oculis, vbinam ſe dignum hoſpitium eligeret, diligẽter admodum perſcrutatus, cœnaculum ait oſtenſum iri ſanctis Apoſtolis, magnum & ſtratum, ipſiſque ducem viæ futurum amphoræ geſtatorem, quique ad conuiuij dominum aquam deferret. Progredere igitur, tanquam per veſtigia cogitationum ad præſtantiora adhuc & ſpiritalia. Ac ſi cui mens eſt Chriſtum habere animo immoran-

† ἄλλ. ϖεϱοστέταχε.

† ἄλλ. ϑεὸν ἐν.

† ἄλλ. αἴνιγμα.

† ἄλλ. ἱέντες.

† ἄλλ. δϱᾶτε ὀϱϑῶς τό τε.

tem, & inhabitantem, & cum ipso paschalem hanc celebritatem peragere, multa se illico aqua affatim purget, omnem ex animo abstergat maculam, & antiquę fraudis inquinamenta procul abijciat. Ita namque Deus
Isaiæ 1.16. alicubi per Isaiam quoque loquitur: *Lauamini, mundi estote, auferte iniquitates ab animis vestris coram oculis meis: desinite peruersè agere, discite bonum facere, quærite iudicium, liberate iniuria oppressum, iudicate orphanum, & iustificate viduam, & venite, & litigemus, ait Dominus: Etiamsi sint peccata vestra vt vermiculus, tanquã niuem dealbabo; & si fuerint vt coccinum, velut lanam dealbabo.* Oportere enim ego quidem aio, primùm velut extundere ex nostris mẽtibus nequitiæ sordes, deinde verò admittere in animum glorioſam dignamque studijs nostris virtutem, cui æquale nihil inueniatur, eorum quidem iudicio quibus recta mens est, noruntque à rebus pernicioſis innoxias secernere. Nam, vt ego quidem arbitror, nullo modo penitus consociari inter se possunt in eodem, secundùm idem, quæ inter se
2.Cor.6.14. natura pugnant. *Quæ enim societas luci ad tenebras?* vt scriptum est. At verò si alterum tollatur, alteri scilicet omnino aditum aperiet. Eodem modo, vt ego sentio, vitium quoque ac virtus, quæ contrariam in actionibus naturam retinent, totoq; inter se cælo distant, qui fieri possit, vt in eandem simul mentem immigrent? ac non eum qui exceperit improbum, mutabilem, & vtroque pede claudicantem demonstrent? Elias verò Propheta, qui eiusmodi vitam agere consueuerunt
3.Reg 18.21. obiurgat, dicens: *Vsquequò claudicatis vtroq; poplite?* Quin lex quoque nos ab hisce moribus, & agendi ratione arcet, ab ijs quæ insociabilia natura sunt, atque inter se dissident, iungẽdis abstinere ænigmaticè iubens.
Deut.22.10 Sic enim ait: *Non arabis in vitulo & asino simul.* Et statim: *Non indues lanam & linum in eodem.* Vide nimirum, quo modo vbiq; hæc velut insociabilia, at quæ habita ornatus ratione inter se iungi non possunt, tanquã turpia & impura nobis odio esse oportere asserit, nec vllum dissimilium coalitioni deferre honorem nouit. Oportet igitur eos, qui optimam viuendi rationem adamarunt, primùm quidem, vt dixi, sordes improbitatis amouere, omnemque à se turpitudinem repellere. Sic constitutum, nitidumque, ac lautum, deceat mox quoque supernè habere domunculam, ac tanquam in cænaculo superiore, in insigni virtutum gloria festam celetabritem agere, simulque habitare cum Chri-
2.Cor.8.9. sto, qui nostra causa, *cùm dives esset, pauper factus est, vt nos illius inopia ditaremur.* Cùm namque sit ipsamet figura & character Dei

δέντα, & ἠνυλισμένον, καὶ συνεορτάζοντα τ̃ Χριστὸν, καθαιρέτω τῷ τέως τλῶ δι' ὕδατος καθάρσιον. ἀπονιζέτω τλῶ ἁμαρτίαν τ̃ ἑαυτ̃ ψυχῆς, καὶ τῶν ἀρχαίων αἰνιγμάτων ἀποτριβέσθω σὺν μολυσμός. ἅτω γὰρ πως θεὸς, καὶ διὰ φωνῆς Ἡσαΐου φησὶ· λάσασθε & καθαροὶ † γένεσθε· ἀφελε- „ † ἄλλ.
τε τὰς πονηρίας ἀπὸ τῶν ψυχῶν ὑμῶν ἀπέ- „ γένεσθε.
ναντι τῶν ὀφθαλμῶν μου· πάυσασθε ἀπὸ „
τῶν πονηρῶν ὑμῶν, μάθετε καλὸν ποιεῖν, „
ἐκζητήσατε κρίσιν, ῥύσατε ἀδικούμενον, „ † ἄλλ.
κρίνατε ὀρφανῷ, καὶ δικαιώσατε χήραν. „ ῥύσασθε.
& δεῦτε καὶ διαλεχθῶμεν, λέγει κύριος. & „
ἐὰν ὦσιν αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν ὡς φοινικοῦν, „
ὡς χιόνα λευκανῶ· ἐὰν δὲ ὦσιν ὡς κόκκι- „
νον, ὡς ἔριον λευκανῶ. χρῆναι γὰρ ἔγωγέ „
φημι, τοιουτοτρόπως μὲν ὥσπερ τῶν ἡμετέρων διανοιῶν τ̃ ἐκ φαυλότητος ῥύπον· εἰσοικίζεσθαι δὲ ἄτω λοιπὸν τλῶ δικλεᾶ καὶ ἀξιολήπτου ἀρετλῶ, ἧς ἂν γλύκιστον τὸ ἰσοστατὲν ἀδὲν ὠφελήσειε τοῖς ἀρλίοις τλῶ φρένα, καὶ ἀποκρύπτειν εἰδόσι δ' πεφυκότος ἀδικεῖν τὸ μὴ ἄτως ἔχον. ὥσπερ γὰρ οἶμαι πάντη τε καὶ πάντως, ἀσυμφυᾶρκτα μὲν ἀλλήλοις ἐν ἑνὶ κατὰ ταυτὸν τὰ τῇ φύσει μαχόμενα· τίς γὰρ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; κα- „
τὰ τὸ γεγραμμένον. εἰ δὲ ἀναιρεῖτο τὸ ἓν, θατέρῳ δὴ πάντως ἀνήκει τλῶ εἰσδρομήν· καὶ τ̃ αὐτὸν οἶμαι τρόπον, φαυλότης τε καὶ ἀρετὴ μαχομένω ἐχέσθην τ̃ ἐνέργοις ποιότητι, πλείστη τε ὅση διαφορᾷ † διεχωρισμέ- † ἄλλ. διεναι, πῶς ἂν εἰς ἕνα χωρήσαιεν νᾶν; εἶτα τ̃ εἰσ- χωρισμέδεδεγμένον, οὐκ ἀκαλλῆ τι & ἀλλοπρόσαλ- ναι.
λον ἀποφώνειαν ἂν, καὶ οἷον ἀμφοῖν ἁπτόμενον † τοῖς ποσίν; ἀλλ' ὅ γε προφήτης Ἡ- † ἴσως
λίας, τοῖς ἄτως ζῆν εἰωθόσιν ἁπτόμενος, λέ- τοῖν ποδοῖν
γων· ἕως πότε χωλαίνετε ἐπ' ἀμφοτέραις „
ἰγνύαις; ἐξείργει δὲ καὶ ὁ νόμος τ̃ τοιούτων „
ἠθῶν τε ἡμᾶς καὶ τρόπων, τὸ ἀσυμφυὲς καὶ ἀσύμβατον προδήλους ποιούμενος προστάττων αἰνιγματωδῶς· ἔφη γὰρ ἄτως, οὐκ ἀροτριάσεις „
ἐν μόσχῳ καὶ ὄνῳ ἁπταυτό. καὶ πάλιν, „
οὐκ ἐνδύσῃ ἔριον καὶ λίνον ἐν τῷ αὐτῷ. „
ἄθρει γὰρ ὅπως ἡμᾶς πανταχῇ τὸ οἰονεί πως ἀσυμμιγὲς, καὶ οὐκ ἐν κόσμῳ συνεζευγμένον, ὡς ἀκαλλὲς καὶ ἀνόσιον δεῖν ἔφη μισεῖν, καὶ τῶν ἀνομοίων τλῶ συνδρομλῶ, οὐκ οἶδε λμᾶν. δεῖ δὴ ἄν ἄρα σὺν ἄρετ̃ γε βιοὺν ἠρημένους, προαπτεύεσθαι μὲν, ὡς ἔφλω, σὺν οὐ φαυλότητος ῥύπους, ἀπαλλάττεσθαι δὲ μολυσμῶν. ἄτως ἔχοντι καὶ λελαμπυσμένῳ, πρέποι ἂν ἤδη καὶ τὸ ὑψῦ δωμάτιον ἔχειν, καὶ ὥσπερ ἐν ὑπερῴῳ τοῖς ἐξ ἀρετῶν αὐχήμασι συνεορτάζειν τε καὶ συναυλίζεσθαι τῷ Χριστῷ, ὃς δι' ἡμᾶς ἐπτώχευσε πλούσιος ὢν· ἵν' ἡμεῖς τῇ αὐτ̃ πτωχείᾳ πλουτήσωμεν. αὐτὸ γὰρ ὑπάρχων τὸ εἶδος, ὁ χαρακτὴρ τοῦ θεοῦ καὶ

καὶ πατρὸς, ὁ υἱὸς τὸ ἀπαύγασμα τ δόξης, Ϲ ἐξ αὐτ κατὰ φύσιν γεγεννημέν Θ, καὶ τῇ κατὰ πᾶν ὁτιοὖν ἰσότητι Δ ραπξέπων συνυφεσηκώς τε κ σωναίδι Θ ἰσοδυνὴς, καὶ ἰσοργὸς, ἰσοκλεὴς κ ὁμόθρον Θ · οχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα θεῷ, κατὰ τὸ γεγραμμένον. καθήκετο γὰρ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς, Ϲ ὑπέρη κένωσιν ἐθελόσιον· Ϲ † ἦ φησιν ὁ σοφὸς Ἰωάννης, σὰρξ ἐγένετο, κ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν· καὶ ὁ πρὸ παντὸς αἰῶνΘ καὶ χρόνε τλὺ ὲκ θεᾶ Ϝ κ πατρὸς † ὑποτεξιν ἔχων, τλὺ ἐπέκεινα νοῦ κ λόγε παντὸς, ἐπειδὴ γέγονε σὰρξ, καὶ ἀνθρωπίνῳ ἀνέτλη ζύγησιν οἰκονομικῶς· Ϲ ὁ χρόνε παντὸς ποιητὴς κ τεχνίτης, ὡς εἰς ἀρχὰς Ϝ εἶναι παρενλωεγμέν Θ, ὅτε γέγονε καθ' ἡμᾶς, ἤκουσε Ϝ πατρὸς λέγοντ Θ. ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. ἆρ' ὃν Δ ραπτᾶτο νομιῖμεν αὐτὸν τλὺ Ϝ πρυπάρχειν τ ὅλων ἀπεμπολῆσαι δόξαν; ἀδαμῶς. πρεπόησωμεν ἢ μᾶλλον ἐκεῖνο σοφῶς, ὅτι κ ὲν σαρκὶ γεγονότα τ ἴδιον υἱὸν, σὺκ ἔξω λίθησιν ὁ πατὴρ τ ὄντων αὐτῷ φυσικῶν ἀξιωμάτων. ὁμολογεῖ ἢ πάλιν αὐτὸν, κἂν Ϲ ὲν τῷ καθ' ἡμᾶς ὁρῶτο σχήματι. ὁ γὰρ Δ ραπτᾶτο γέγονεν ἄνθρωπος ὁ μονογλυὴς Ϝ θεᾶ λόγ Θ, ἵνα Ϝ εἶναι θεὸς ἀπολιθήσφεν· ἀλλ' ἵνα δὴ μᾶλλον, Ϲ ὲν πρυσλήψει σαρκὸς τ ἰδίας ὑπεροχῆς, ἀνασώζοι τλὺ δόξαν. ἅτω γὰρ ἡμεῖς τῇ αὐτ πρωχεία πεπλυτήκαμεν, ἀναπομπεύσης ὲν αὐτῷ τ ἀνθρωπείας φύσεως εἰς ἀξίωμα τὸ θεοπρεπὲς· Ϲ θάκοις ὲνιδρυμένης τοῖς ἁπάντων ἐπέκεινα. καὶ τοι γὰρ ἀεὶ συνεδρεύων ὡς λόγ Θ τῷ ἰδίῳ πατρὶ, κ ἐξ αὐτ τε, κ ὲν αὐτῷ, κατὰ φύσιν ὑπάρχων, πάλιν ἦκε κ μετὰ σαρκὸς, λέγοντ Θ· κάθ ὲκ δεξιῶν μ, ἕως ἂν θῶ σὸν ἐχθρὸς σ ὑποπόδιον τ ποδῶν σ. ἅτω κ πρυσκυνεῖσθαί φαμεν αὐτὸν πρός τε ἡμῶν αὐτῶν κ τ ἁγίων ἀγγέλων, σὺκ εἰς ἀνθρωπότητα ψιλὴν ἀσυνέτως καταβιβάζοντες, ἐπόμβροι ἢ τῇ θείᾳ γραφῇ, κ φύσῃ † τῇ καθ' ἡμᾶς τ ὲκ θεᾶ φωτὸς λόγον σωδέντες εἰς ἕνωσιν, κ εἰς ἕν τι τὸ ἐξ ἀμφοῖν ἀναπλέξαντες, ἵνα μὴ ὡς ἄνθρωπος ἁπλῶς θεοφορήσας νοεῖτο. θεὸς ἢ μᾶλλον ἐνλωθρωπικῶς, Ϲ καθ' ἕνωσιν οἰκονομικὼ, τ πρὸς γέ φημι τ ἰδίαν σάρκα, Ϲ τ ὲκ παρθένε ἁγίας παρθένε γέννησιν ὑπόδυς. νοηθείη γὰρ ἂν ὧδέ τε κ ὄχ ἑτέρως χριστὸς εἷς, κ κύρι Θ εἷς σὺκ εἰς ἄνθρωπον ἀναμέρ Θ κ θεὸν ὑπερμνόμβρ Θ μ τ ἄῤῥητον συμπλοκὼ· ἀλλ' εἰ κ νοεῖτο τῶν εἰς ἑνότητα σωδεδραμηκότων ἡ φύσις Δ ράφορ Θ, εἰς ὑὸν ἕνα πρυσδεχθεὶς, καὶ νομβρ Θ. ὥσπερ γὰρ ζωὶς τῶν λίθων πολυτελεστάτοις αὐγαῖς πίνες ἐναστράπτουσι, τὰ βάθη καταλαμπούσης, καὶ εἰ βούλοιτό τις ἀποδιελεῖν τῷ λόγῳ τλὺ † σύγκρισιν· ἕτερ Θ μβρ τοι

† ἄλλ. ἡ ῥητὸ ἦ.

† ἄλλ. ὑποτεξιν.

† ἄλλ. ξ. σύγκρισιν.

& Patris, Filius nimirum, ſplendor gloriæ, atque ex ipſo ſecundū naturam genitus, æqualitate in omnibus rebus cōſpicuus, ſimul exiſtens, & coæternus, potentia, virtute, gloria, maieſtate par, *Non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo*, vt ſcriptum eſt. Ad nos etenim deſcendit, ac ſpontaneam exinanitionē ſubijt, atque vt ſapiens Ioannes ait, *Caro factus eſt, & habitauit in nobis*: quique ante omnia ſecula ac tempora fuit à Deo Patreq; genitus, non intellecto prorſus, nec explicabili modo, poſtquam caro factus eſt, ſeque humanæ generationi deſtinatione prouidentiæ ſubiecit, omniumque factor & artifex temporum veluti tunc primùm eſſe cœpiſſet, cùm factus eſt noſtri ſimilis, Patrem audiuit dicentem: *Ego hodie genui te.* Nunquid igitur ipſum propterea ante omnia exiſtendi decus & gloriā à ſe abdicaſſe exiſtimabimus? nullo modo. Illud verò potiùs ſapienter cogitabimus, filium, licet in carne factum non priuari tamē à Patre ijs quæ ipſi naturaliter inſunt prærogatiuis, ſed ab eo nihilominus vt ſuum agnoſci, licet ſe humano habitu ſpectandum præbuiſſet. Non ea namque de cauſā factus eſt homo Vnigenitus, Dei Verbum, vt excideret à diuinitate, ſed potiùs in ipſa quoque aſſumptione carnis, ſuam nihilominus excellentiā retineret & gloriā. Sic enim nos ipſius paupertate ditati ſumus, cùm humana in ipſo natura ad diuinę maieſtatis amplitudinem euecta, atque in ſedibus altiſſimo ſupra omnes loco editis collocata fuerit. Et quidem cùm ſemper aſſideat, quippe qui Verbum ſit, Patri, & ex ipſo, & in ipſo ſecundùm naturam ſubſiſtat, rurſum audiuit etiam aſſumpta carne dicentem, *Sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum.* Sic adorari quoque ipſum aſſerimus, tum à nobis, tum ab ſanctis Angelis, non ad nudam humanitatem nos temere deijcientes, ſed diuinæ Scripturæ obtemperātes, noſtręq; naturæ natum ex Deo Verbum vnitate copulantes, atque in vnum quid ex vtriſque nectentes, vt non homo purè deifer eſſe intelligatur: Deus verò potiùs humanatus, vnitate prouidentiæ conſilio decreta, qua ſuam ſcilicet ſibi carnē adiunxit, generationemq; ex ſancta Virgine ſubijt. Ita namq; nec alio prorſus modo vnū Chriſtum, atque vnum Dominum intelligas, non qui in hominem & Deum, velut in partes ſecetur, poſt colligationem ineffabilem, ſed quem, etiamſi quæ in vnitatem conuenerunt naturæ inter ſe differant, vnum tamē filium accipi atq; intelligi oporteat. Vt enim in gemmis fulgores quidam rutilant, intimeque illas colorant, ac ſiquis velit hanc coalitionem mente ſecernere, ſpectabit ex altera

Philip. 2. 6.

Ioan. 1. 14.

Pſal. 2. 8.

Pſal. 109. 1.

quidem parte ipſammet per ſe gemmam, ex altera rurſum quod in ipſa diffuſum eſt lumẽ, vnum tamen ex vtraque re ſũppoſitum intelligitur. Tollit verò ipſius rationem penitus hæc diuiſio, atque ad informem turpitudinem quæ inuicem fuerant copulata deducit. Sic etiam de Chriſto dicimus. Conuenerunt nimirum prorſus occulto modo, qui nec percipi animo nec explicari queat, in id quod vnum eſſe tantummodo deinceps intelligimus, diuinitas ſimul & humanitas, vt ſimul idem & homo noſtri ſimilis, & Deus ſupra nos, proindeq; Vnigenitus, & Primogenitus eſſe intelligatur. Itaque proſilijt ille quidem ex viſceribus Virginis, infanſque erat adhuc, diuinos tamen ſenſus gerebat. Quod beatus quoque Iſaias teſtabitur, de ipſo dicens: *Quia priuſquam cognoſceret puer bonum aut malum, diſſuadet malitia eligere bonum.* Quod enim ſpectabat ad humanitatis rationem, nondum ætas infanti naturas rerum diſcernẽdi facultatẽ dabat. Sed erat, vt dixi, etiam in humanitate Deus; naturæ quidẽ humanæ permittens, vt ſuis ipſa legibus vteretur, cum hoc tamen etiam diuinitatis puritatem conſeruans. Hoc namq; modo, nec alio prorſus intelligatur & natura Deus, id quod natum eſt, & ea quæ peperit Virgo mater proinde dicatur, non carnis tantùm & ſanguinis, quo modo reliquæ apud nos matres, ſed Domini potiùs, & Dei, noſtram induti ſimilitudinem. Vt enim beatus Paulus ſcribit, *Miſit Deus Filium ſuum, factum ex muliere, factum ſub lege.* Non enim dicimus in homine ex muliere progenito Verbum Dei conſediſſe, quo modo ſcilicet etiam in Prophetis fuerat, ſed merita potiùs laude Ioannis vocem celebrabimus, ſapienter atque apertè dicentis: *Et Verbum caro factũ eſt, & habitauit in nobis.* Tunc autem Verbum factum eſſe carnem intelligimus, cùm carni ſanguiniq́ue communicauit, ſimileq́; factum eſt ijs, qui in carne & ſanguine ſunt, nempe nobis. Quòd ſi noſtri ſimilis eſt factus, quî fieri poterat vt humanã ipſe aſpernaretur natiuitatem? Habitauit nempe in nobis, in carne & ſanguine, diuino prorſus atque ineffabili modo, propria natura humanæ quodammodo ſuperinfuſa. Nam ipſa quidem Verbi diuinitas, ſi ſola conſideretur ac ſeorſum, ea quam habet ex Deo Patre generatione contenta eſt. Poſtquam verò prouidentiæ conſilio noſtram ſibi ſimilitudinem adiunxit, ſeq́ue carni, hoc eſt humanæ naturæ ſecũdùm propriam rationẽ perfectæ implicuit, tunc illa ſanè citra omnẽ reprehenſionis notam, ſuiq́ue ſtatus perfectione nullatenus imminuta, noſtram quoque generationem admiſit, non quaſi nouum aliquod

Iſaiæ 7.16.

Galat. 4. 4.

Ioan. 1. 14.

καταθρήσειεν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τὸ λίθων· ἕτερον δὲ αὖ τὸ ἐν αὐτῇ νηχόμενον φῶς, τὸ δὲ ἐξ ἀμφοῖν νοεῖται τὸ ἰσοκείμενον, καταφθερεῖ ἢ πάντως ἡ τομὴ τὸν ἐπ' αὐτῇ λόγον, διιστᾶσα πρὸς τὸ ἀκαλλὲς τὰ πρὸς ἕνωσιν συνδεδεμένα, ἅτω φαμὲν καὶ ἐπὶ Χριστοῦ. συνδεδραμήκασι γὰρ ἀπορρήτως, καὶ ὡς οὐκ ἂν ἔχοι τις ἢ νοεῖν ἢ φράσαι, πρὸς ἕν τι λοιπὸν τὸ νοούμενον, θεότης τε ὁμοῦ καὶ ἀνθρωπότης· ἵν' ἐν ταὐτῷ νοοῖτο ὁ ἄνθρωπος καθ' ἡμᾶς, καὶ θεὸς ὑπὲρ ἡμᾶς· ἅτε μονογενὴς, καὶ πρωτότοκος· καὶ γᾶν ἐξεδόμην λαγόνων τῶν παρθενικῶν, καὶ ἰὼ ἔπι βρέφος, ἐφρόνει ἢ τὰ θεῖα· καὶ μαρτυρήσει λέγων ὁ μακάριος Ἡσαΐας πρὸς αὐτήν· διότι πρὶν ἢ γνῶναι τὸ παιδίον ἀγαθὸν ἢ κακὸν, ἀπειθεῖ πονηρία τοῦ † ἐξελέσθαι τὸ ἀγαθόν. ὅσον μὲν γὰρ ἦκεν εἰς γε τὸ τῆς ἀνθρωπότητος λόγον, ἅπερ καιρὸς ἐδίδα τῷ βρέφει τὸ διακρίνειν διὰ παθῶν τὰς πραγμάτων τὰς φύσεις· ἀλλ' ἰὼ, ὡς ἔφην, καὶ ἐν ἀνθρωπότητι θεὸς, ἐφιεὶς μὲν φύσει τῇ καθ' ἡμᾶς τὸ διὰ τῶν ἰδίων ἔρχεσθαι νόμων. ἀνασώζων δὲ μετὰ τοῦτο τὸ θεότητος τὸ εἰλικρινές. νοηθείη γὰρ ἂν ὧδέ πε καὶ ἐκ' ἑτέρως, καὶ φύσει θεὸς τὸ τεχθὲν, καὶ ἡ τεκοῦσα παρθένος, μήτηρ ἂν λέγοιτο γενέσθαι λοιπὸν. ὁ σαρκὸς καὶ αἵματος ἀπολῶς, καθάπερ ἀμέλει καὶ ἐφ' ἡμῶν αἱ καθ' ἡμᾶς μητέρες. κυρίως δ' μᾶλλον ὁ θεοῦ τὸ καθ' ἡμᾶς ὁμοίωσιν † ἰσοδεδυκότος. ὡς γὰρ ὁ † ἄλλ. ὑπὲρ θεατέσι γράφει Παῦλος· ἐξαπέστειλεν » δεδηκὼς ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, γενόμενον ἐκ γυναικὸς, » τὸν γενόμενον ὑπὸ νόμον. ὁ γὰρ πω φαμὲν ἐν » ἀνθρώπῳ γεγενῆσθαι διὰ γυναικὸς, τὸ τοῦ θεοῦ καθηκέσθαι λόγον, καθάπερ ἀμέλει καὶ ἐν προφήταις ἰδοῦ. ψήφῳ δ' μᾶλλον ὀρθῇ σεφανώσομεν τὸν Ἰωάννην φωνὴν, σοφῶς τε καὶ ἀτρεκῶς εἰρηκότος· καὶ ὁ λόγος σὰρξ » ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν. γεγονῆσθαι δὲ » σάρκα τὸν λόγον ὑπολαμβάνομεν, σαρκός τε καὶ αἵματος κεκοινωνηκότα· καὶ τοῦτο ὡσαύτως τοῖς ἐσμεν ἐν αἵματι, καὶ σαρκὶ, τετύχηκεν ἡμῖν. εἰ δὲ γέγονε καθ' ἡμᾶς, πῶς οὐκ ἀκόλουθον τὸν ἀνθρωπίνου αὐτὸν ἀτιμάσαι γένησιν; ἐσκήνωσε γὰρ ἐν ἡμῖν σαρκὶ καὶ αἵματι θεοπρεπῶς τε καὶ ἀῤῥήτως· τὸν ἰδίαν φύσιν οἱονεί πως ἀνακιρνάς. αὕτη γὰρ ἡ τοῦ λόγου θεότης, εἰ δὴ νοοῖτο μόνη, καὶ καθ' † ἑαυτὸν ἀπορρῶσαν ἔχει τὸν † ἑαυτὸν ἐκ θεοῦ πατρὸς γέννησιν, καθηκομένη γε μὴν οἰκονομικῶς εἰς ἕνωσιν τὴν ὡς πρὸς ἡμᾶς· καὶ ἀναπλεχθεῖσα σαρκὶ, ἤγειρε τῇ καθ' ἡμᾶς φύσει, τελείως ἐχούσῃ κατὰ τὸν ἴδιον λόγον· τότε δὴ τότε δίχα μώμου πάντος, καὶ ἀδικήματος παντελῶς, ἀδὲν εἰς γε τὸ εἶναι τοῦθ' ὅπερ ἐστὶ· καὶ τὴν καθ' ἡμᾶς γέννησιν ὑποδεξέμενος· ἐκ ὡς εἰς ἀρχὰς τοῦ

† ἴσως, ἀποπτῶσις.

† ἄλλ. θεὸς.

† ἄλλ. πόμον.

ξ εἶναι καλυμένη πόθεν. ἰῶ γὰρ ἀεὶ, καὶ ἔστι, καὶ ἔσται. Ὁ χρόνος πάντὸς πρεσβυτέραν ἔχει τὴν ὕπαρξιν· ἀλλὰ τοῖς τῆ ἀνθρωπότητι νόμοις, διὰ τὸ ἰδίων ἔρχεσθαι λόγων ἐφιεῖσι σοφῶς. ὥσπερ γὰρ ἰδία γέγονε τοῦ ἐκ θεοῦ πατρὸς ὄντος λόγου ἡ ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου πρόμια τε καὶ πανάγνου σαρξ, ἅτε καὶ πάντα πρέποντα τῇ σαρκὶ δίχα μόνης ἁμαρτίας. πρέποι δ' ἂν μᾶλλον σαρκὶ, καὶ πρό γε τῶν ἄλλων ἡ διὰ μητρὸς † ὑπόταξις. οὐκοῦν θεότητος αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν εἰ ἔξω νοοῖτο σαρκὸς, ἀμήτωρ ἔσται καὶ μᾶλλα ὀρθῶς. παρενηνεγμένου γε μὴν εἰς μέσον ἡμῖν μυστηρίου τοῦ κατὰ Χριστὸν, ἕτερον ἂν γένοιτο καὶ λίαν ἰσχνὸς ὁ ὑπὲρ τῷδε λόγος. οἰησόμεθα γὰρ ὀρθῶς φρονεῖν ἠρημωμένοι, καὶ ἀπλανεστάτῳ ἰόντες τρίβου, τὸ θεότητι γυμνὴν, ἀνθρωπικότατα ἢ μᾶλλον καὶ ἐνωθέντα σαρκὶ τὸ ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγον ὑποτεκεῖν τῷ παρθένον, παραληφθεῖσαν εἰς ὑπουργίαν τοῦ γεννῆσαι σαρκικῶς τὸ ἐνωθέντα σαρκί. † θεὸν ἂν ἄρα λοιπὸν ὁ Ἐμμανουὴλ· μήτηρ δ' ἂν λέγοιτο θεοῦ καὶ ἡ τεκοῦσα σαρκικῶς τὸ ἐν σαρκὶ δι' ἡμᾶς πεφηνότα θεόν. καὶ τὸ βρέφος αὐτὸ καθ' ἡμᾶς, τοιοῦτον οὐκ ἐν ψιλῇ καὶ μόνῃ τῇ πρὸς ἡμᾶς ὁμοιότητι· ἀλλ' ἐν ἀνθρωπότητι μέν, διὰ τὸ σάρκα. θεῖον ἢ ὡς ἐπὶ τοῦ ἡμᾶς καὶ ἐξ οὐρανοῦ. Ὁ γοῦν ὁ θεσπέσιος Παῦλος, ὁ πρῶτός φησιν ἄνθρωπος, ἐκ γῆς χοϊκὸς· ὁ δεύτερος ἄνθρωπος ἐξ οὐρανοῦ. καὶ μὴν ὁ μακάριος προφήτης Ἡσαΐας, ὡς ἐν ὁράσει προφητικῇ τοῦ τῆς μυστηρίου δυνάμεως ἐπαιδεύετο. αὐτὸν γάρ φησι πεφηδῆσθαι τοῦ τῶν ὅλων κύριον Θεὸν ἐν τῇ ἁγίᾳ παρθένῳ, μονονουχὶ Θεὸν πεπεμμένον διὰ θείας βρέφους τὴν καταβολήν. Θεοπρεπῶς μὲν ἀνθρωπίνως ὁ τῆς ὁράσεως τρόπος· νοεῖται γε μὴν ἑτεροίως καὶ θεοπρεπῶς. τὸ γάρ τοι θεῖον ἀφ' ἡμᾶς· ἔφη δὲ ἅτος· Θεὸς εἶπε κύριος πρός με· λάβε σεαυτῷ † νόμον καινὸν μεγάλα, καὶ γράψον εἰς αὐτὸν γραφίδι ἀνθρώπου, ἐξ ὁδοῦ σπεύσαι ποιῆσαι σκύλων. παρέσει γὰρ καὶ μάρτυρας μοι ἐποίησον πιστοὺς ἀνθρώπους, τόν τε Οὐρίαν, καὶ τὸν Ζαχαρίαν υἱὸν Βαραχίου. Καὶ προσῆλθε πρὸς τὴν προφῆτιν, καὶ συνέλαβε, καὶ ἔτεκεν υἱόν. καὶ εἶπε κύριος μοι· κάλεσον τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ταχέως σκύλευσον· ὁδοῦ σπεύσον· διότι πρὶν ἢ γνῶναι τὸ παιδίον καλεῖν πατέρα ἢ μητέρα· λήψεται δυνάμιν Δαμασκοῦ, καὶ τὰ σκύλα Σαμαρείας ἔναντι βασιλέως Ἀσσυρίων. καινὸς μὲν οὖν καὶ μέγας ὁ τόμος, ὅτι καὶ αὐτὸ καινὸν τὸ Χριστοῦ μυστήριον· καὶ ὁμολογουμένως μέγα κατὰ τὴν τοῦ μακαρίου Παύλου φωνήν. πλὴν ἀνθρώπου γραφίδι γράφεται. δεῖται μὲν γὰρ ὁ περὶ τῆς θειότητος λόγος, εἰ γυμνὴ νοοῖτο πάλιν καὶ καθ' ἑαυτὴν καὶ ἔξω σαρκὸς· ἥκιστα μὲν ἐν ἡμῖν ὄλος λόγος φράζειν σὺκ εἰδότα

† ἴσως, ὑπόταξις.

† ἄλλ. τόμον.

† ἄλλ. θεός.

nascendi initiũ alicunde accipiens; fuit enim semper, est, eritque, habetque antiquissimam ante omnia tempora subsistentiam: verùm humanam naturam suis legibus, ac rationibus ferri sapienter permittens. Nam quemadmodũ Verbi ex Deo Patre existentis propria facta est venerabilis & purissima quã ex sancta Virgine desumpsit, caro, sic & omnia quæ carni conueniunt, excepto peccato. Imprimis autem conuenit carni ex matre gigni. Proinde diuinitatem quidem ipsam, si per se ipsa à carne seiuncta cogitetur, sine matre esse rectissimè intelligemus. Prolato autem nobis in medium Christi mysterio, alia erit, eaque admodum subtilis hac de re oratio. Hoc namque tenebimus, qui recta sentire, & viæ minimè fallaci insistere decreuimus, non nudam diuinitatem, sed humanæ adnexum naturæ, carnique copulatum Dei Patris Verbum, ex sancta Virgine genitum fuisse, quæ in ministerium pariendi carnaliter carni copulatum assumpta fuit. Cæterùm est sine controuersia Emmanuel Deus; Deique matrem dicemus, quæ carnaliter peperit qui nostra causa in carne apparuit, Deum. Eratque infans, non quales nos sumus, hoc est non in nuda & sola nostri similitudine, sed in humanitate quidem per carnem, diuinus autem, quippe supra conditionem hominũ, & cælestis. Itaque beatus Paulus, *Primus*, inquit, *homo de terra terrenus, secundus homo de cælo*. Et verò beatus Propheta Isaias, tanquam in prophetica visione huius mysterij vim edoctus est. Ipsum namque se vidisse ait Dominum, ac Deum vniuersorum in sancta Virgine, per quem ipsa propemodum infantis huius primordia constituerentur. Ac sub humana quidẽ figura visionis modus est exhibitus, cæterùm diuersa, ac diuinæ maiestati consentanea ratione intelligi debet. Diuina siquidem haud nostris similia. Sic autẽ ait: *Et dixit Dominus ad me, Sume tibi librum nouum, magnum, & scribe in eo stylo hominis, velociter faciat prædam spoliorum. Adest enim, & testes mihi feci fideles homines, Vriam sacerdotẽ, & Zachariũ filium Barachiæ. Et accessit ad Prophetissam, & concepit, & peperit filium, & dixit Dominus mihi, Voca nomen eius, Velociter spolia, citò prædare. Quoniam priusquam sciat puer vocare patrem & matrem, accipiet virtutem Damasci, & spolia Samariæ coram rege Assyriorum*. Nouus itaque & magnus est liber, quia ipsum quoque nouum est Christi mysterium, atque omnium confessione magnum, vt ait beatus Paulus. Scribitur deinde hominis stylo: sermoni siquidẽ habendo de diuinitate, si nuda per seipsam, & à carne seiuncta spectetur, facultas dicendi nostra minimè sufficit, quæ nec ea percipit

1 Cor. 15. 47.

Isaiæ 8. 1.

Rom. 11. 33. O altitudo diuitiarũ, &c.

quæ

quæ ſupra mentem ſunt, nec ea quæ ſupra orationis facultatem poſita ſunt, explicare nouit. *Gloria namque Dei celat ſermonem.* Poſtquam verò factus eſt homo Vnigenitus, Dei Verbum, & in nobis habitauit, ſtylo noſtro quæ ad ipſum pertinẽt ſcribuntur. Illud quoque iam age ſcilicet contemplemur. Cùm enim præcepiſſet Prophetæ Deus vt librum caperet, quæque in ipſo erant, ſtylo noſtro conſcriberet, ad Prophetidem acceſſit. Quid porro eſt illud, *acceſſit*? hoc congrediendi legem, figurata ſimilitudine expreſſit. Prophetidem verò ſanctam virginem appellat; prophetauit enim cõcepto Chriſto. Subijcit deinde, *Et concepit, & peperit filium*: cui etiam imponit nomen, non quod rurſum propriè in hominem quadret, ſed quod ex præſtantiſſimis actionibus ſoli conueniat Deo. *Voca* enim ait, *nomen eius, Velociter ſpolia, citò prædare.* Namque vt confeſtim genitus eſt cæleſtis ac diuinus infans, adhuc quidem detinebatur in cunis, & ſinu matris, ob humanã naturam; ſed cùm eſſet etiam natura Deus, infinita vis detraxit illico Satanæ † vaſa. Venerunt nempe ab Oriente Magi ipſum quærentes, ac dicentes: *Vbi eſt qui natus eſt Rex Iudæorum? Vidimus enim ſtellam eius in Oriente, & venimus adorare eum.* Diuina igitur hæc natiuitas, etiamſi humano more peracta ſit, propter humanam naturam, eſtque Emmanuel natura Deus; atque ipſius quidẽ ſunt faſciæ quibus humano more detinebatur; cæterùm implebat, qui Deus eſſet, ſibi propria excellentia cælum ac terram, quæque infrà ſunt, & vniuerſa quæ per ipſum facta fuerant, vt bellè ſe haberent conſeruarenturque, retinebat. Nam etſi audias profeciſſe ætate, ſapientia, & gratia; non ſibi per incrementa ſapientiam comparaſſe cenſeas Dei Verbum. Sed fac potiùs eorum memineris, quæ ſcribit alicubi beatus Paulus: *Chriſtus Dei potentia, & Dei ſapientia.* Neque verò rurſum illud ſtultè audeas dicere, quòd *ætate, ſapientiáque & gratia proficeret*, de humana natura accipiendum. Eſt hoc namque nihil aliud, quàm Chriſtum vnum in duo diuidere: ſed quemadmodum dixi nuper, cùm ſit ante ſecula Dei Filius, extremis ſeculi temporibus deſtinatus eſſe dicitur Filius Dei, poſtquam carnis ſuæ natiuitatem, prouidentiæ conſilio, ſibi veluti propriam vindicauit. Ita etiam cùm ſit Sapientia Patris, *proficere* dicitur *ſapientia*, qui tamen eſſet perfectiſſimus, quippe Deus, quæ ſunt humanæ naturæ propria, ob ſummam vnionem in ſeipſum iure optimo transferens. Sed fortè dicet aliquis, Atqui quonam modo hominis natura diuinitatis immenſæ vim capere potuit? Et quidẽ Deum audio beato Moſi dicen-

Prou. 25. 2.

Ioan. 1. 14.

Isaiæ 8. 2.

Ibidem.

† pro ſupellectile. Matt. 12. 29

Matth. 2. 1.

Luc. 2. 40.

τὰ ὑπὲρ νοῦν. ὅπε μὲν οὖν ὅπε λόγων ἐστὶ τὰ πάντος ἐπέκεινα λόγου. δόξα γὰρ κυρίου κρύπτει λόγον, κατὰ τὸ γεγραμμένον. ἐπειδὴ δὲ γέγονεν ἄνθρωπος ὁ μονογενὴς ἐκ θεοῦ λόγος, ἐθεσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, τῇ καθ' ἡμᾶς γραφίδι γράφεται † τὰ τοῦ αὐτοῦ· πολλοῦ † ἄλλ. πλοῦ ἐκεῖνο δὴ πάλιν, φέρε δὴ φέρε, καταθρήσωμεν· προσπεπαχὼς γὰρ τῷ προφήτῃ θεὸς, λαβεῖν τε τ̃ † νόμον, καὶ γράψαι γραφίδι τῇ καθ' ἡμᾶς τὰ ἐν αὐτῷ, προσῆλθε τόμον. πρὸς τ̃ προφῆτιν. καὶ τὸ προσῆλθεν ἐστιν, ἀντὶ τ̃ τοῦτο νόμον ἐχρημάτιζετο· προφῆτιν τ̃ ἁγίαν προσκαλεῖ παρθένον· προεφήτευσε γὰρ κυοφορεῖσθαι χριστόν. εἶτα φησι, καὶ ἐν γαστρὶ ἕλαβε, καὶ ἔτεκεν υἱὸν, ᾧ ἐπὶ νόμου λήψεσθαι, οὐχ ὡς ἀνθρώπῳ πάλιν ἰδικὸν, ἀλλ' ἐκ τῶν κατορθωμάτων ὡς θεῷ. κάλεσον γάρ φησι τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ταχέως σκύλευσον, ἐξέως προνόμευσον· γνωσθὲν γὰρ δῆθεν τὸ βρέφος τὸ θεῖον καὶ ὑπερκόσμιον, ἐν σπαργάνοις, † ὅτι καὶ ἐν κόλπῳ † ἄλλ. ἔτι. μητρὸς διὰ τὸ ἀνθρώπινον· ἐπειδὴ δὲ ἐν τοῖς † τέτο ἐκ φύσει θεὸς, ἀποῤῥηγνυμένου δυ- † κρ. λάτῳ. νάμεως προενόμευσεν αὐτοῦ τὰ σκεύη ἐκ Σατανᾶ. ἀφίκοντο γὰρ ἐξ ἀνατολῆς οἱ μάγοι, ζητοῦντες αὐτὸν καὶ λέγοντες, ποῦ ἐστιν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; εἴδομεν γὰρ αὐτοῦ τ̃ ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ, καὶ ἤλθομεν προσκυνῆσαι † αὐτόν. σκιὰν θεία μὲν ἡ γνῶσις, εἰ καὶ ἀνθρωπίνως ἐπράττετο διὰ τὸ ἀνθρώπινον. θεὸς ἦ κατὰ φύσιν ὁ Ἐμμανουὴλ. καὶ αὐτοῦ τὰ σπάργανα σωσχομένου μὲν, ἀνθρώπινος· ἀκαπιστολάντου ἦ θεικῶς τ̃ ἰδίας ὑπεροχῆς οὐρανὸν ἐγῶ, καὶ τὰ κατωτέρω· καὶ πάντα συνέχοντος τὰ δι' αὐτοῦ γενόμενα, πρὸς τὸ εἶναι, καὶ συνεστάναι. κἂν ἀκούσῃς ὅτι προέκοπεν ἡλικίᾳ, καὶ σοφίᾳ, ἐ χάριτι, μὴ σοφὸν ἐξ ἐπιδόσεως ἡγεῖσθαι νομίσῃς τ̃ ἐκ θεοῦ λόγον. διαμέμνησο ἦ μᾶλλον γραφότου ὡδίτως ἐκ θεσπεσίου Παύλου, Χριστὸς θεοῦ δύναμις, καὶ θεοῦ σοφία. μὴ δὴ" οὖν ἐκεῖνο φλυαρίας τολμήσῃς εἰπεῖν, ὅτι τὸ προκόπτειν ἐν ἡλικίᾳ τε, ἐ σοφίᾳ καὶ χάριτι τῷ ἀνθρώπῳ προσάπτομεν. τοῦτο γὰρ οἶμαι ἐστιν ἕτερον ἑδὲν, ἢ διελεῖν εἰς δύο τ̃ ἕνα χριστόν. ἀλλ' ὥσπερ ἔφην ἐρρήθως προαιώνιος ὢν ὁ υἱὸς, ἐν ἐσχάτοις ἐ αἰῶνος καιροῖς εἰς υἱὸν ὠνομάσθαι λέγεται θεοῦ, τ̃ ἰδίας σαρκὸς τῷ γεννήσει οἰκειούμενος οἰκονομικῶς· ὅτω ἐ ὑπάρχων σοφία ἐ γεγεννηκότος, προκόπτειν ἐν σοφίᾳ λέγεται. καί τοι πάντελειος ὢν ὡς θεὸς, τὰ τ̃ ἀνθρωπότητος ἴσμεν, διὰ τ̃ εἰς ἄκρον ἕνωσιν εἰς ἑαυτὸν εἰκότως ἀναλαβών. ἀλλ' ἴσως ἐρεῖ τις. εἶτα πῶς κεχώρηκεν ἡ ἀνθρώπου φύσις τ̃ ὑπερβάλλοντα θεότητος † τῷ ἰσχυῷ; καί τοι θεοῦ † ἄλλ. τῷ φύσιν ἀκούω λέγοντος ἐναργῶς τῷ μακαρίῳ ὑπερο- χῷ. dicen-

„ Μωσῆ, ὅτι οὐδεὶς ὄψεται τὸ πρόσωπόν μου καὶ ζήσεται. εἰδὲ ἄτλητος ἡ θέα, καὶ ἀδύσωπον ἔχει τὴν πρόσβολὴν, πῶς ἂν ἔχοι λόγον ἡ συμφορά; ἐγὼ δὲ πρὸς τοῦτο φαίην ἄν, ὅτι καὶ πέρα λόγου τὸ θαῦμα, καὶ ταῖς καθ' ἡμᾶς ἐννοίαις ἀχώρητος ἡ εἰς ἅπαν οἰκονομία ὁ τρόπος. πάλαι σοφῶς ἐπράττετο, θεὸς τὴν ἰδίαν φύσιν, καὶ τοῖς ἄγαν ἀσθενεστάτοις † οἷς ἂν ὁποφαίνοντος καὶ γὰρ τὸ σεπτὸν δὴ τοῦτο, καὶ ἀξιάγαστον ἀληθῶς μυστήριον ὁ τῶν ὅλων θεὸς φανερὸν ἐποίει τῷ πανσόφῳ Μωσῆ, παραδείγματι χρώμενος σαφεῖ καὶ ἐναργεστάτῳ. Ἵνα δ' ἂν νοοῖτο καὶ ὁ τόδε τρόπος, αὐτὸ διδάξει τὸ γράμμα τὸ ἱερόν. ἔχει δ' ἅτως. καὶ Μωυσῆς μὲν ποιμαίνων τὰ πρόβατα Ἰοθὸρ δὲ γαμβρὸς αὐτῷ, δὲ ἱερέως Μαδιὰμ· καὶ ἤγαγε τὰ πρόβατα † ἐπὶ τὴν ἔρημον, καὶ ἦλθεν εἰς τὸ ὄρος Χωρήβ. ὤφθη δ' αὐτῷ ἄγγελος κυρίου ἐν πυρὶ φλογὸς † ἐκ δὲ βάτου. καὶ ὁρᾷ ὅτι ὁ βάτος καίεται πυρὶ· ὁ δὲ βάτος οὐ κατεκαίετο. εἶπε δὲ Μωυσῆς· παρελθὼν ὄψομαι τὸ ὅραμα τὸ μέγα τοῦτο, ὅτι οὐ κατακαίεται ὁ βάτος. ὡς δὲ εἶδε ὁ κύριος ὅτι προσάγει ἰδεῖν, ἐκάλεσεν αὐτὸν κύριος ἐκ δὲ βάτου, λέγων· Μωυσῆ, Μωυσῆ. ὁ δὲ εἶπε, Τί ἐστι, καὶ εἶπε, μὴ ἐγγίσῃς ὧδε· λῦσαι τὸ ὑπόδημα ἐκ τῶν ποδῶν σου. ὁ γὰρ τόπος ὃν σὺ ἕστηκας γῆ ἁγία ἐστὶ καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἐγώ εἰμι ὁ θεὸς δὲ πατρός σου, θεὸς Ἀβραὰμ, καὶ θεὸς Ἰσαὰκ, καὶ θεὸς Ἰακώβ. ἀπροσίτου μὲν δὴ ὄντος ὁποφαίνει τὸ προσβολὴν, καὶ αὐτῷ δὴ τότε τῷ μακαρίῳ Μωυσῆ καταμηνύων, ὅτι ταῖς δὲ νόμου παιδαγωγίαις, καὶ ταῖς διὰ τύπων σκιαῖς, εἰ ὑποχρεωτός ἐστι, οὐκ ἂν ἐγγὺς γένοιτο δὲ Χριστοῦ. τετελείωκε γὰρ ὁ νόμος οὐδέν. πλὴν ἐκεῖνο καταθαυμάζειν ἄξιον· πῦρ ἦν ὀρώμενον ἐν τῷ βάτῳ, καὶ φωνὴν ἠφίει λέγων. ἐγώ εἰμι ὁ θεὸς Ἀβραὰμ δὲ πατρός σου. οὐκοῦν αὐτὸς ἦν ὁ κύριος ἐν εἴδει πυρὸς· καταθρασύνομαι μὲν δὲ φυτοῦ, καὶ ὅλον ἐξ ὅλου διέπων, κατεπέμπετο ἦ, οὐδαμῶς. καίτοι πῶς οὐ πέρα λόγου πάντος τὸ θρώμενον ἦν. τὴν ἅτω λεπτὴν καὶ ὑγρὰν πάλαι ὑλην δὲ πυρὸς ἀλογίστως προσβολῆς. μᾶλλον δὲ πῶς οὐκ ἂν ἀγάσαιτό τις τὴν τοῦ φλογὸς ἠμερότητα, φειδομένου ὁρῶν δὲ βάτου. ἀλλ' ἦν ὁ τύπος, ὡς ἔφην, εἰς παράδειγμα σαφὲς τοῦ μυστηρίου τοῦ κατὰ Χριστόν. ὥσπερ γὰρ γέγονεν † οἷον τῷ θαύματι τὸ πῦρ, ἅτω καὶ τῇ καθ' ἡμᾶς φύσει δὲ θεότητος ἡ ὑπεροχή. οὐκοῦν ὅσον μὲν ἧκεν εἰς νοῦν τε καὶ λόγους σοῦ ἐν ἡμῖν, ἀσύμβατα μὲν ἀλλήλοις εἶεν ἂν εἰκότως εἰς ἑνότητα φυσικὴν, θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος. συννένευκε δ' ὅμως ὡς ἔνεστι Χριστῷ, καὶ εἷς ἐξ ἀμφοῖν ὁ Ἐμμανουήλ. ὃ δὴ πιθεὶς ἀνὰ μέρος, καὶ ἄνθρωπον ἡμῖν ἀνιστὰς, καὶ υἱὸν ἕτερον ἰδικῶς

† ἄλλ. οἷς ἐμοὶ.

† ἄλλ. ἐπὶ τοῦ.

† Puto ἐκ τοῦ.

† ἄλλ. οἷσον.

dicentem, *Non videbit quiſpiam faciem meam, & viuet.* Quòd ſi nec aſpectus ferri, nec congreſſus vllo modo ſuſtineri poteſt, quam, obſecro, rationem vnionis afferemus? Ego verò ad ea reſponderim, miraculum ſupra rationem eſſe, neque diſpenſationis modum omnino noſtra cognitione comprehendi poſſe. Sapienter tamē res perfecta eſt, Deo ſuam naturam rebus etiam infirmiſſimis, vt ferri poſſet, accommodante. Proinde auguſtum hoc, vereque admirabile myſterium vniuerſorum Deus Moſi ſapientiſſimo aperuit, certo & apertiſſimo vſus exemplo. Quonam verò modo id quoque ſit accipiendum, ſatis ipſa per ſe ſacra hiſtoriæ ſeries declarabit. ſic autem ſe habet: *Et Moſes erat paſcens oues Iethro ſoceri ſui ſacerdotis Madian, & duxit oues in deſertum, & venit ad montem Dei Horeb. Apparuit autem illi Angelus Domini in flamma ignis ex rubo. Et vidit quòd rubus ardebat igne, & rubus non comburebatur. Dixit autem Moſes, Accedens videbo viſionem hanc magnam, quoniam non conſumitur rubus. Vt autem vidit Deus quòd ad videndum accederet, vocauit ipſum Dominus ex rubo, dicens, Moſes, Moſes. Ille autem dixit, Quid eſt? At ille dixit, Ne appropinques huc, ſolue calceamentum ex pedibus tuis, etenim locus in quo ſtas, terra ſancta eſt. Et dixit ei, Ego ſum Deus Patris tui, Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Iacob.* Imperuium igitur aditum fuiſſe demonſtrat, ipſi quoque tunc ſcilicet beato Moſi, declarans, ſi quis legis rudimentis, figurarumque vmbris inſiſtat, nunquam propè acceſſurum ad Chriſtum. Nihil enim ad perfectum adduxit lex. Verùm eſt illud admiratione dignum. Ignis erat qui videbatur in rubo, vocemque emittebat, dicens, *Ego ſum Deus Abraham patris tui.* Erat ergo ipſemet Dominus ſub ignis imagine, qui comprehenderat quidem ſtirpem, totamque omnino peruaſerat, nullatenus tamen adurebat. Et quidem quis id ſupra rationem factum fuiſſe neget? Materiam adeò tenuem flammæque idoneam, nihil iacturæ admoto igne feciſſe. Imo verò quis non potiùs miretur facilitatem ignis, parcentem rubo animaduertens? Sed erat, vt dixi, exemplum in hac figura, Chriſti myſterium apertè indicans. Vt enim potuit rubus ignem perferre, ſic & natura noſtra excellentiam diuinitatis. Ergo quantum quidem noſtra mens & ratio peruidebant, non poterant vllo modo diuina humanaque natura inter ſe naturali vnitate copulari. Conuenere nihilominus, quippe in Chriſto, vnuſque ex vtriſque Emmanuel eſt. Qui verò particulatim diuidens, & hominem nobis, & Filium alterum ſeorſim conſtituit;

ab eo qui ex Deo est secundùm naturam, is reconditum huius mysterij arcanum planè non assequitur. Nec enim ex sacra Sanctorum disciplina, homini latriæ honorem deferimus, eumque adorare didicimus, sed humanato potiùs, vt dixi, Deo, Verboque quod ex Patre est, vnumque cum suo corpore intelligitur. Ex hoc Regem quoque in nos præterea declaratum esse asseremus Emmanuelem, quem Deus & Pater sanctorum Prophetarum voce renunciauit, sic de ipso ac de sanctis Apostolis loquens: *Ecce sanè Rex sanctus regnabit, & Principes cum iudicio imperabunt*. Porrò ipsemet Dauidis voce ait, *Ego autem constitutus sum Rex ab eo super Sion montem sanctum eius, prædicans præceptum Domini*. Et quidem regni sui iugum subire iussit, apertè addens: *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. Tollite iugum meum super vos*. At si hunc ipsum Regem nudum hominem, nostri similem intelligimus, ac non potiùs nostræ copulatum naturæ vnigenitum Dei Verbum, nihilo meliore loco sunt nostra, quàm antiquorũ olim fuerunt. Et tamen ex eo quòd regnauit Christus in nobis, innouata esse omnia, atque ad meliorem infinitis partibus statum traducta esse profitemur. Quiddam verò huiusmodi rursum in nobis contingit. Regnauit siquidem in Israëlitas vniuersorum Deus, per sanctos Prophetas. Delectus porro ad id primus omnium beatus Moses, cùm alij deinceps. Cùm verò Rempublicam sanctus Samuel moderaretur, ad insanam dementiam Israëlitæ lapsi, regnique formam sub auspice Deo, nescio quo modo fastidientes, his verbis Samuelem adorti sunt: *Ecce tu senuisti, & filij tui non ambulant in via tua. Et nunc constitue super nos Regem, vt iudicet nos, quemadmodum & reliquas gentes. Et contristatus est quidem Prapheta in hoc valdè. Dixit autem Dominus ad Samuelem, Audi vocem populi, vt locuti sunt ad te. Non enim te spreuerunt, ne regnem super eos*. Estque renuntiatus hoc pacto Saul, de quo ait in Prophetis vniuersorum Deus: *Et dedi ipsis Regem in ira mea, & habuerunt in furore meo congregationem iniquitatis*. Non est igitur dubium Regem in ira datum esse Saul, qui homo esset, ijs qui regnum, quod ipso vniuersorum Deo obtinente administrabatur, repudiauerant. Si quidem infinitis partibus melius est, dare operam vt ipsi potiùs subijciamur Deo. Quòd si Christus homo est, quales nos sumus, ac non potiùs Verbum, quod sub hominis forma apparuit, datus verò Rex est, & imperiũ in homines obtinuit, num quis eò amentiæ deueniat, vt opinetur ac dicat ipsum quoque

Isaiæ 32. 1.
Psalm. 2. 6.
Matt. 11. 28
1. Reg. 8. 5.
Oseæ 13. 11.

ὥδε τ' ὀκ θεῦ κατὰ φύσιν, ἀ σωίσημεν ἀκριβῶς ἓ μυσηρίε τὸ βάθος. ἀ γὰρ ἀνθρώπῳ λελατρεύκαμεν, κ) προσκυνεῖν ἐγνώκαμεν μυσαγωγέντων ἁγίων· θεῷ δὲ μᾶλλον ὡς ἐφ' ἑαυτῷ ἐνιωθρωπήκοτι, καὶ ὡς ἐν νοκλήρῳ μετὰ ἓ ἰδίε σώματος τῷ ὀκ πατρὸς ὄντι λόγῳ. Ταύτη τοι καὶ βασιλέα φαμὲν ἀναδεδεῖχθαι πάλιν ἐφ' ἡμᾶς τὸν Ἐμμανουήλ. ὁ μὲν γὰρ θεὸς κ) πατὴρ Δαβὶδ φωνῆς προφητῶν ἐποιεῖτο τὴν ἀνάρρησιν, αὐτός τε πρὸς κ) τ ἁγίων ἀποστόλων, εἰπών. ἰδὲ ὁ βασιλεὺς οἰκουμένε βασιλεύσει· καὶ ἄρχοντες μετὰ κρίσεως ἄρξεσιν. αὐτός γε μὴν ἔφη Δαβὶδ ἓ Δαβίδ. ἐγὼ δὲ κατεστάθην βασιλεὺς ὑπ' αὐτοῦ, ἐπὶ Σιὼν ὄρε τὸ ἅγιον αὐτοῦ, Δαγγέλλων τὸ προσταγμα κυρίε. Ἐμοὶ κ) τ ὑπ' αὐτοῦ βασιλείας τ ζυγὸν ὑποστέχειν ἐκέλευσε, προστρεῖς ἀναργῶς. δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες κ) πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. ἄρατε τ ζυγόν με ἐφ' ὑμᾶς. ἀλλ' εἰπερ ἐστὶ βασιλεὺς, αὐτὸ δὴ τοῦτο φιλὸς καθ' ἡμᾶς νοκλήρε ἀνθρωπος, καὶ ἐχὶ δὴ μᾶλλον τῆ καθ' ἡμᾶς φύσει συμβεβηκὼς εἰς ἕνωσιν ὁ μονογενὴς ἓ θεὸς λόγος, εὑρεθήσεται μᾶλλον τὶ καθ' ἡμᾶς ἐν ἀμείνοσι τ ἀρχαιοτέρων. καίτοι κεπαινεργεῖαζ λεγόμενα πρὸς τὸ ἀσυγκρίτως ὑπερκείμενον, Δαβίτου τὸ βασιλεῦσαι χρεὼν ἐφ' ἡμᾶς. ἔστι γὰρ ἐφ' ἡμῖν τοιὸν δέ τι πάλιν· βεβασίλευκε μὲν γὰρ τ ἐξ Ἰσραὴλ ὁ τῶν ὅλων θεὸς, Δαβὶδ προφητῶν ἁγίων. † προκέχρισται δὲ εἰς τοῦτο, ἐ προτέρων ἄλλων ὁ θεσπέσιος Μωυσῆς· εἶτα μετ' ἐκεῖνον οἱ καθεξῆς. διέπουτος δὲ τ οἰκονομίαν ἓ ἁγίου Σαμουὴλ, πρὸς λαοπλανίας ἐκτόπως ὠλιθηκότες οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, κ) τ ὑπὸ θεῷ βασιλείας, οὐκ οἶδ' ὅπως ὀλιγωρήσαντες, προσῆσαν λέγοντες· ἰδοὺ σὺ γεγήρακας, κ) οἱ υἱοί σου οὐ πορεύονται ἐν τῇ ὁδῷ σου· καὶ νῦν κατάστησον ἐφ' ἡμᾶς βασιλέα ἓ δικάζειν ἡμᾶς, καθὰ κ) τὰ λοιπὰ ἔθνη. κ) κατεπικραίνετο μὲν ὁ προφήτης ἐν τούτῳ λίαν. εἶπε δὲ κυρίε πρὸς αὐτὸν, ἄκουε τ φωνῆς τοῦ λαοῦ, καθὰ ἂν λαλήσωσι πρός σε· ὅτι οὐ σὲ ἐξουθενήκασιν ἓ μὴ βασιλεύειν ἐπ' αὐτῶν. ἀνεδείκνυτο δὲ ἤτοι ὁ Σαοὺλ, ὃν ἔφησεν ἐν προφήταις ὁ τῶν ὅλων θεὸς. κ) ἔδωκα αὐτοῖς βασιλέα ἐν ὀργῇ μου, καὶ ἔχον ἐν τῷ θυμῷ μου συστροφὴν ἀδικίας· ἔστι τοίνυν ὁθαμόθεν ἀμφιβάλλειν, ὡς ἐν ὀργῇ δέδοται βασιλεὺς, ἄνθρωπος ὢν ὁ Σαοὺλ, τοῖς τ ὑπ' αὐτῶν τῷ τ ὅλων θεῷ βασιλείαν διωθεμένοις. ἀσυγκρίτως γὰρ ἄμεινον τὸ αὐτῷ μᾶλλον ἐπείγεσθαι καταζεύχθαι θεῷ. ἀλλ' εἰπερ ἐστὶ καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπος ὁ Χριστὸς, κ) ἐχὶ δὴ μᾶλλον ἐν ἀνθρωπείᾳ μορφῇ πεφιλωὼς ὁ λόγος. δέδοται ἓ βασιλεύς, κ) κεκράτηκε τ ὑπὸ τ γῆς· ἀρχαῖς εἰς τοῦτο ληρίας καθήκοιτο ἄν, ὡς οἴεσθαι ἐ εἰπεῖν, ὅτι κ) αὐτὸς βε βα-

† ἄλλ. καταγεραίρωμεν.

βεβασίλδυκεν ὡς ἐν ὀργῇ ⸀θεῷ ⸀πατρὸς· ⸀καὶ ἐπειδήπερ ἐσμὲν ἐν ⸀σαρκὶ ⸀καὶ ἁμαρτίαις, ὑπ' ἐδήκε ⸀καὶ ἡμᾶς τοῖς ἀνθρώποις ζυγοῖς. καί τοι πῶς ἂν ἐνδοιάσειέ τις, ὡς ἀπάσης ἁμαρτίας ἀπηλλάγμεθα ⸀διὰ ⸀τὴν πίστεως. πῶς δ' ἔτι λυπεῖται ⸀θεὸς· πῶς ὀπιπάζει τοῖς ἐξ ὀργῆς κινήμασι τὰς ἡγεμονικὰς ψυχάς; ἀλλ' ἔγωγε φαίην ἄν, ὅτι καὶ ἁμαρτιῶν ἀπηλλάγμεθα, καὶ τοῖς ἐκ θείας ἡμερότητος ἀγαθοῖς καταμεδύει τὰ καθ' ἡμᾶς. οὐκοῦν οὐκ ἄνθρωπος βεβασίλδυκεν ἐφ' ἡμᾶς· θεὸς ⸀μᾶλλον ἐν ἀνθρωπότητι πεφωνὼς, ὁ υἱός. ὅ τε τῶν ἰδίων ἀξιωμάτων ἐκβεβηκὼς τὸν δόξαν ⸀διὰ ⸀τὸ ἀνθρώπινον, ὅ τε μὴν τὸν καθ' ἡμᾶς ὁμοίωσιν ἀλυμάζων οἰκονομικῶς· ἄλλως τε χρῆναι γὰρ οἶμαι καὶ ἐκεῖνο ἰδεῖν, εἰ κατηγορεῖνταί τινες ⸀τῶν πεπλανημένων· καὶ „ εἰσὶν ἐν τῷ ⸀διαβεβλῆδθαι λίαν, ὡς ἀλλά- „ ξαντες τὸν δόξαν ⸀τοῦ ἀφθάρτου ⸀θεοῦ ἐν ὁμοι- „ ώματι εἰκόνος φθαρτοῦ ἀνθρώπου. ⸀τιμητέον ⸀μὲν μάλα καὶ ἡμῖν αὐτοῖς, τὸ ἐν ψιλῇ καὶ μόνῃ τῇ καθ' ἡμᾶς φύσει καταλογίζεδθαι ⸀τὸ Χριστὸν· ἀδιάστατον ⸀δὲ τὸν ἑνώσιν τὸν πρὸς γε φημι ⸀τὸν ἐκ ⸀θεοῦ ⸀πατρὸς λόγον τῇ ἀνθρωπείᾳ φυλάττομεν φύσει, ἵν' ὡς ⸀θεὸς προσκυνῆται λοιπὸν πρός τε ἡμῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἄνω πνευμάτων, καὶ εἰ ⸀παγχάλεπον ἀληθῶς τὸ λατρεύειν τῇ κτίσει ⸀παρὰ ⸀τὸ κτίσαντα. πεπάγμεθα ⸀δὲ λατρεύειν Χριστῷ ἀνωτέρω κτίσεως νοοῖτο φύσεως ὡς ⸀θεὸς· κἂν εἰ ἐκπίοθαι νοοῖτο ⸀διὰ τὸ ἀνθρώπινον, ⸀τοῦτ' ἐφ' ἑαυτῷ κρατυνῶν τὸν δόξαν, τοῖς ἀπειθεῖν ἑλομένοις ἐπεφώ- „ νει ποτὲ μονονουχὶ καὶ νωθείαν ἐγκαλῶν. εἰ „ ⸀ἃ ποιῶ τὰ ἔργα ⸀τοῦ πατρός μου, μὴ πιστεύ- „ τέ μοι. εἰ ⸀δὲ ποιῶ, κἂν ἐμοὶ μὴ πιστεύη- „ τε, τοῖς ἔργοις μου πιστεύετε. ἦσαν γὰρ ἦσαν τῶν ἀσυνέτων τινὲς, οἱ σμικρὰ ⸀περὶ αὐτοῦ ⸀διὰ τὴν σάρκα φρονοῦντες, κατεξανιστάμενοί τε φιλονείκως, καὶ κωφὸν ὑπερέχοντες, ⸀προφασιζόμενοί τε ⸀προφάσεις ἐν „ ἁμαρτίαις, ἐπαιτιώμενῷ τε λέγοντες, πε- „ ρὶ καλοῦ ἔργου ⸀λιθάζομέν σε· ἀλλὰ ⸀περὶ „ βλασφημίας, ὅτι σὺ ἄνθρωπος ὢν, ποιεῖς „ σεαυτὸν ⸀θεόν. ἡμεῖς ⸀δὲ ταῖς τῶν ἐκεῖνα ⸀προφρονηκότων ἀδελτηρίαις ἐῤῥῶδαι φράσαντες, μακρᾷς καὶ ἀκαταλήκτους ὕφημίας † καταγεραιρόμεν. καὶ τῆς φαρισαίων σκαιότητος τὸ ἀμείνω φρονεῖν ἐγνωκότες, ἐρῶμεν αὐτῷ, ⸀περὶ καλοῦ ἔργου καταπεπλήγμεθά σε, ὅτι ⸀θεὸς ὢν φύσει γέγονας ἄνθρωπος. καὶ ⸀διὰ ποίαν αἰτίαν; ἐπειδὴ γάρ ἐστι ζωὴ καὶ ⸀φύσιν ὁ ⸀τοῦ ⸀θεοῦ λόγος, ἴδιον σῶμα ἐποιήσατο τὸ φθειρεσθαι πεφυκὸς· ἵνα τε ἐν αὐτῷ νεκρότητος ⸀τὸ καταλύσας τὴν δυνάμιν, μεταχειρίσηται ⸀πρὸς ἀφθαρσίαν. ὥσπερ γὰρ ὁ σίδηρος ταῖς ἀκμαιοτάταις τοῦ πυρὸς ὁμιλήσας ⸀προσβολαῖς, ⸀πρὸς

† ἄλλ. καταγεραίρομεν.

regnauisse in ira Dei & Patris, & quoniam inimici, ac peccatis obnoxij sumus, nos quoque imperio hominis subiecisse? Et tamen quo modo quis dubitet nos ab omni peccato liberatos esse per fidem? Quo pacto igitur offensus est adhuc Deus? quo pacto adhuc eos qui sanctitate ornati sunt, ira commotus punit? Sed ego certè, & nos à peccato liberatos esse, & ad nos deriuatis ex diuina benignitate bonis nostra redundare affirmarim. Non itaque homo regnauit in nobis, sed Deus potiùs, qui in humana natura apparuit Dei Filius, nec suæ dignitatis exuit gloriam, ob assumptam humanam naturam; nec rursum nostram similitudinem prouidentię destinatione contempsit. Præterea, (nam illud quoque cogitandum esse arbitror) si accusantur quidam, qui deerrauerunt, probroque illis ingenti datur, quippe qui *mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis*; nobis quoque ipsis vehementer cauendum est, ne in sola ac nuda nostra natura Christum circunscribamus, sed vnitatem inseparabilem ad Dei scilicet Patris Verbum, humanæ conseruemus naturæ, vt proinde tanquam Deus à nobis ipsis, atque à supernis spiritibus adoretur. Ac si periculosum admodum reuera est, seruire creaturę contra creatorem, nobis porro præceptum est, vt seruiamus Christo, supra omnem creatam naturā esse intelligetur, vt Deus, etiamsi creatus intelligatur quà homo est. Hanc de seipso opinionē confirmans, ad eos qui incredulitatem amplexi fuerant, inclamabat aliquando, illis propemodum tarditatem ac stuporem exprobrans: *Si non facio opera Patris mei, nolite credere mihi. Si autem facio, & si mihi non vultis credere, operibus credite.* Erant siquidem, erant quidam expertes prudentiæ, qui de ipso ob humanam naturam demissè humiliterque sentiebant, verboseq; insurgentes, irruentesque canino more, ad excusandas excusationes in peccatis expostulanti respondebant: *De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia, quia tu homo cùm sis facis teipsum Deum.* Nos autem illorum qui sic opinarentur amentia valere iussa, assiduis illum atque indefessis laudibus veneremur; ac meliora consilia quàm quibus Pharisæorum improbitas vteretur, animo concipientes, ita ipsum alloquamur: De bono opere stupentes admiramur te, quia cùm Deus sis natura, factus es homo. Et verò quam ob causam? Quia namque vita est, natura sua, Dei Verbum, corpus sibi adsciuit corruptioni obnoxium, vt mortalitatis ipsi insitę euersa potestate, instauraret ad immortalitatem. Vt enim ferrum, si vehementior applicetur ignis, in illius

Rom. 1. 23.

Ioan. 10. 38.

Ioan. 10. 33.

confestim formam concedit, & in seipso melioris vim colligit: sic & natura hominis, postquam incorruptibile & viuificum Dei Verbum suscepit, non adhuc priorem retinuit conditionē, verùm à corruptione libera deinceps euasit. Cumq; sit ipse lux mundi, proinde veræ Dei cognitionis radios omnium mentibus immittens, omnes vocauit ad lucem: partim ea docens quæ ab omni reprehensione vacua forent, quique ad ipsum per fidem accessissent, sapientissimos reddens; partim varia edens miracula, vt cùm patratis ijs quæ omnem rationem superant, spectantes in stuporē coniecisset, iam nemo non crederet ipsum, cùm natura Deus esset, hominē esse factum; mansisse porro id quod erat, etiam postquam ad formam nostræ similem, prouidentiæ destinatione deuenisset. At Iudæi, non intelligentes mysterium, quamuis & per legem, & per sanctos Prophetas, longè plurimis apertissimisq; indiciis prænuntiatū esset, multis illi quidem modis Christum vexare sunt ausi. Cùm verò ipsum etiam hæredem esse cognouissent, eiectum occiderunt, socio sibi atque adiutore in hanc rem adscito peccati auctore, Satana inquam; qui arbitratus est scilicet liberatum se omni cura, eò quòd morientem vidisset. Ignorauit autem simul cum ijs qui crucifixerunt, sponte passum esse, suamq; ipsum animam posuisse, non ab aliquo coactum, sed volentem, vt ijs, quod
1.Pet. 3.19. diximus, *qui apud inferos detinebantur spiritibus prædicaret*, & infrà degentibus portas inferni reseraret, vt sapiens quoque Paulus nobis in
Rom 14.9. epistola scribit: *Propter hoc Christus mortuus est & reuixit, vt & viuorum & mortuorum dominetur*. Postquam enim eos qui in tenebris erant eripuit, conculcauit mortis imperium, ac tertia die reuixit. Deinde seipsum sanctis
Matt.28.19 Apostolis ostendens, iubensque *docere omnes gentes, eosq; baptizare in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti*, ascendit in cælum, estque in dextera Dei & Patris. Veniet autem exactis temporibus vniuersorū iudex, potestate præditus, & gloria quæ diuinam deceat maiestatem, comitatu Angelorum stipatus, sedebitq; in throno glorię suæ, iudicans mundum in iustitia; reddensque vnicuique iuxta opus suum. Igitur quoniam pretio empti sumus, nec sumus nostri, seruiamus emptori pro viribus, & carnis quidem rebelles motus edomemus, longè nefaria scelera amoueamus, omniq; moderatione conspicui bonum
2.Tim. 4.7. certamen certemus, cursum consummemus, fidem seruemus; egentium miserias subleuātes, solemur orphanos, viduis patrocinemur, remedia comparemus ægrotis, inuisamus

ἰδέαν εὐθὺς τὴν ἐκείνου μεταχρώννυται, καὶ τὴν τοῦ νικῶντος ὠδίνει δύναμιν. οὕτω καὶ ἡ τῆς σαρκὸς φύσις, τὸν ἄφθαρτον καὶ ζωοποιὸν τοῦ θεοῦ λόγον εἰσδεδεγμένη· μεμένηκε μὲν, ἐν οἷς οὐκ ἦν οὐκέτι· φθορᾶς δὲ ἀμείνων ἀπεφάνθη λοιπόν. καὶ ἐπείπερ ἐστὶν αὐτὸς τοῦ κόσμου τὸ φῶς, ταύτη τοι τὰς τῆς ἀληθοῦς θεογνωσίας αὐγὰς ταῖς ἁπάντων διανοίαις ἐνιεὶς, πάντας ἐκάλει πρὸς τὸ φῶς. τοῦτο μὲν ταῖς ἀμωμήτοις διδασκαλίαις χρώμενος, καὶ πανσόφους ἀποτελῶν οὓς προσιόντας αὐτῷ διὰ τῆς πίστεως. τοῦτο δὲ ποικίλως τερατουργῶν, ἵνα τοῖς ὑπὲρ λόγον ἐξειργασμένοις καταπλήττων οὓς θεωμένους, μὴ ἀπιστῆτε πρός τινος, ὅτι θεὸς ὢν φύσει γέγονεν ἄνθρωπος· μεμένηκε δὲ ὅπερ ἦν καὶ ἐν εἴδει τῷ καθ' ἡμᾶς οἰκονομικῶς καθιγμένος. ἀλλ' οὐ σαυέντες Ἰουδαῖοι τὸ μυστήριον. καί τοι καὶ διὰ νόμου καὶ τῶν ἁγίων προφητῶν, πλείστην τε ὅσους καὶ ἐμφανεστάτην ἔχον τὴν προαγόρευσιν· κατὰ πολλοὺς μὲν τρόπους καταλυπεῖν ἀπετόλμων. ἐπεγνωκότες δὲ, ὅτι δὲ καὶ αὐτός ἐστιν ὁ κληρονόμος, ἐκβεβλήκασί τε καὶ ἀπεκτόνασι. συλλήπτορα, καὶ συμπαραστάτην ἑαυτοῖς παραλαβόντες εἰς τοῦτο τὴν τῆς ἁμαρτίας εὑρετὴν· φημὶ δὴ τὴν Σατανᾶν· ὃς ᾠήθη μὲν κατὰ τὸ εἰκὸς ἀπηλλάχθαι πραγμάτων, ὅτι παθόντα τεθέαται. συνηγνόηκε δὲ τοῖς ἐσταυρωκόσιν ὅτι πέπονθεν ἑκὼν. καὶ † τέθυκεν αὐτὸς τὴν ἰδίαν ψυχὴν, οὐχ ὑπότου βεβιασμένος, ἀλλ' ἐθελοντής. ὡς ἔφην, ἵνα † τοῖς ἐν ᾅδου καθειργμένοις διακηρύξῃ πνεύμασι, καὶ ἀναπετάσῃ τοῖς κάτω τὰς ᾅδου πύλας. ὡς γὰρ ὁ σοφὸς ἡμῖν ἐπιστέλλει Παῦλος· διατοῦτο Χριστὸς ἀπέθανε καὶ ἔζησεν, ἵνα καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων κηριεύσῃ. ἐπειδὴ γὰρ ἐξείλετο οὓς ἐν σκότῳ, πεπάτηκε τοῦ θανάτου τὸ κράτος, καὶ ἀνεβίω τριήμερος. εἶτα τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ ἀποστόλοις ἑαυτὸν ἐμφανίσας, καὶ μαθητεύειν προστεταχὼς πάντα τὰ ἔθνη. βαπτίζειν τε αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος· ἀναβέβηκεν εἰς τὴν οὐρανὸν, καὶ ἔστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς. ἥξει τε κατὰ καιροὺς τῶν ὅλων κριτὴς, ἐν δυνάμει τε καὶ δόξῃ τῇ θεοπρεπεῖ, δορυφορούντων ἀγγέλων· καθιεῖται δὲ καὶ ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, κρίνων τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ, καὶ ἀποδιδοὺς ἑκάστῳ κατὰ τὸ ἔργον αὐτοῦ. οὐκοῦν ἐπειδήπερ τιμῆς † ἠγοράσμεθα, καὶ οὐκ ἐσμὲν ἑαυτῶν, τῷ πριαμένῳ δουλεύσωμεν ὡς ἔνι. † καὶ ἀμείνους μὲν εὑρισκώμεθα παθῶν. ἀποσειόμεθα δὲ βέβηλον ἁμαρτίαν, καὶ διὰ πάσης ἐπιεικείας ἑαυτοὺς καταφαιδρύνοντες· τὴν καλὸν ἀγῶνα ἀγωνιζώμεθα. τὸν δρόμον τελέσωμεν, τὴν πίστιν τηρήσωμεν. τοῖς ἐν ἐνδείᾳ τοὺς πόνους ἐπελαφρίζοντες· ὀρφανοὺς παραμυθούμενοι· χήραις ἐπαμύνοντες. τὰς τῶν τὸ σῶμα λελωβημένων αἰκίας † ἀνακτώμεθα. τοὺς ἐν δεσμοῖς

† ἄλλ. ἐνδεκάτῃ.

† ἄλλ. τέθεικεν.

† ἄλλ. τῶν.

† ἄλλ. ἐπιμαρτυρήσασθε.

† ἄλλ. ἐπιμαρτυρόμεθα.

† ἄλλ. ἠγοράσμενα.

† ἄλλ. καὶ ἀμείνους μὲν σαρκικῶν εὑρισκώμεθα παθῶν. ἀποσειόμενοι δὲ τὴν.

† ἄλλ. ἀνακτώμενοι.

δεσμοῖς ἐπισκεπτόμθοι. χρηστὸι ϗ φιλάλληλοι πρὸι πάντας εὑρισκόμθοι. τότε γὰρ τότε νηστεύσομθ καθαρῶς. ἀρχόμθοι τ μθ ἁγίας τεσσαρακοστῆς, ἀπὸ νεομηνίας ϗ φαμθωθ μηνός· τ δὲ ἑβδομάδ ϗ σωτηριώδης πάσχα, ἀπὸ ἕκτης τοῦ φαρμθὶ μηνός· προλύοντες μθ τὰς νηστείας τῇ † ἑνδεκάτῃ ϗ αὖτ φαρμθὶ μηνός, † ἄλλ. ἑνδεκάτῃ. ἑσπέρα βαθείᾳ σαββάτ, κατὰ τὸ ἀγγελικὸν κήρυγμα· ἑορτάζοντες τῇ ἐξῆς ἐπιφωσκούσῃ κυριακῇ, τῇ δωδεκάτῃ ϗ αὖτ μηνός· σωάπτοντες ἐξῆς καὶ τὰς ἑπτὰ ἑβδομάδας τ ἁγίας πεντηκοστῆς. ὕτω γὰρ βασιλείαν οὐρανῶν κληρονομήσομθ, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, μεθ' οὗ καὶ δι' οὗ τῷ πατρὶ σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι, δόξα καὶ κράτ, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

vinctos, benignos ac mutuæ charitatis retinentes nos præbeamus. Tunc namq; ſcilicet purè ieiunabimus; inchoantes ſanctam quidem Quadrageſimam Kal. Martij; hebdomadam verò ſalutaris Paſchæ ſexta die menſis Aprilis; ſoluentes autem ieiunia vndecima eiuſdem menſis, extremo veſpere ſabbati, ex Euangelij præcepto; feſtum verò diem Paſchæ agentes proximè illuceſcente Dominica die, duodecima eiuſdem menſis; adijcientes deinde ſeptem quoque hebdomadas ſanctæ Pentecoſtes. Ita namque regnum cælorum conſequemur in Chriſto Ieſu Domino noſtro, per quem, & cum quo Patri cum ſancto Spiritu gloria & imperium in ſecula ſeculorum. Amen.

Λόγ ιη'.

ΠΡΟΘΕΩΡΙΑ.

Ἡ μθ ὑπόθεσις, ἐφ' ᾗ καὶ νῦν τὴν ἐνθάδε συνοδίαν πεποιήμεθα, λαμπρὰ καὶ πολύσκ. δεῖ δ' οἶμαι φιλολόμων αὐτῇ λόγων, καὶ γλώττης ἐχούσης δεξιῶς, εἴς γε τὸ δυνατὸν διαθρῆσαι καὶ τὰ ὑπὲρ λόγον. ἐγὼ δ' πρὸς τοῦτο καί τοι λίαν ἀνικάνως ἔχων, ἥκω πάλιν εἰς ὑμᾶς, ἐρῶν τὰ ἐξ ἀγαθῶν ἐννοιῶν εὑρήματι. συγγνώμονας δ' οὖν ἀκροωμένους ἡμέτερα πρέπ. ἔστι γὰρ ἡμῖν οὐκ ἐπίδειξις εὐγλωττίας τὸ χρῆμα, πόθεν, ἀλλ' εἰσήγησις ἀναγκαία, καὶ τῷ τ ἁγίας ἡμῶν ἑορτῆς πρέπουσα καιρῷ.

Homilia decimaoctaua.

PRÆMEDITATIO AVCTORIS.

EST argumentum, de quo acturi hunc in locum conuenimus, illuſtre auditúq; iucundiſſimum. Poſtulat verò, vt mihi quidem perſuadeo, ſplendidam & elaboratam orationem, linguamque egregiè diſertam, vt ea quæ omnem dicendi facultatem ſuperant, explanari dilucidè poſſint. Ego verò, licet ad hanc rem minimè idoneus, venio rurſum ad vos, quę ſolerti à nobis meditatione inuenta ſunt, enuntiaturus. Faciles porrò ac benignos auditores eſſe decet. Nec enim vllo modo oſtentandę facundię cauſa, ſed res neceſſarias, atque huic tempori ſanctæ noſtræ celebritatis accommodatas explicandi, hæc à nobis ſuſcepta oratio eſt.

Ἀναλάμπει πάλιν τ ἁγίας ἑορτῆς ἡμῶν ὁ καιρός. ἡμᾶς δ' ἀνάγκη διαμεμνῆσθ λέγοντος ϗ πάντων κρατοῦντ θεοῦ. „ἱερεῖς ἀκούσατε, καὶ † ἐπιμαρτύρασθε τῷ οἴκῳ „Ἰακώβ, λέγει κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ. „† ἐπιμαρτυρώμεθα τοίνυν ἐγκαίνια λέγοντες τ καιρὸν, καθ' ὃν προσῆκεν ἡμᾶς τ ἁγίοις πεπράσαις ἐπιεικείαις εὖ μάλα καταστεμνιώσθ, καὶ τ εὐαγγελικῆς πολιτείας καλαπλεῖν τὰ αὐχήματα. δεῖ δ' οἶμαι σὺν τ καλλίστων εἰσηγητὰς ἡγεῖσθ σεπτός. Ἐ γὰρ „ἔστιν ἀληθὴς ὁ προφήτης, λέγων. ὡς ὡραῖοι „οἱ πόδες τ εὐαγγελιζομένων τὰ ἀγαθά· καὶ ϗ δὴ πάντως τὰ προσκαιρά τε καὶ ἀπολλύμενα. καὶ ὅσα τοῖς γηίνοις ἡμῶν σώμασιν εἰς τροφὰς ὑπηρετεῖ. ἐκεῖνα δ' μᾶλλον, ἃ ἀεὶ τ ϗ σωτῆρος ἡμῶν κατωρθωται χάριτος, καὶ τρισμακαρίσας ἀποφαίνει σὺν εἰληφότας, καὶ παθῶν ἀμείνους ψυχικῶν τε ἅμα καὶ σωματικῶν ἐργάζεται ποιεῖ. † ἄλλ. ἐπιμαρτυρήσαθε. † ἄλλ. ἐπιμαρτυρόμεθα.

SAnctæ rurſum noſtræ celebritatis effulget dies. Nos autem vniuerſorum Imperatoris Dei meminiſſe par eſt, dicentis: *Audite ſacerdotes, & conteſtamini domui Iacob, dicit Dominus omnipotens.* Conteſtabimur ergo adeſſe tempus, quo nos decet ſanctorum virtutibus egregiè admodū exornari, ac præclaris Euangelicæ diſciplinę inſtitutis gloriosè diteſcere. Oportet autem, vt arbitror, qui de rebus pulcherrimis diſſerunt, veneratione dignos putare. Vera ſiquidem ſunt, quæ propheta loquitur: *Quàm ſpecioſi pedes euangelizantium bona?* Ac non ea quidem temporaria, & mortalitati obnoxia, quæque concretis è terra corporibus ad luxum deſeruiant; ſed illa potiùs, quæ noſtri Saluatoris gratia ſunt apparata atque inſtructa, quæq; eos qui accepere, beatiſſimos, turbulentarumq; tum animi, tum corporis perturbationum victores efficiunt. Oſea 5.1. Nahũ 1.15. Rom.10.15.

Prou. 22. 1. *Melius est enim nomen bonum, quàm diuitiæ multæ*, vt Salomon ait. Ac moderatis sanè hominibus nullum tempus occurrit, quo non illos hoc modo affectos conspici deceat. Quòd si qua etiam occasio se offerat, sponte sudores virtutis causa perferendi, tunc illi scilicet omnem segnitiem animo repellentes, atque ad res quasque admirandas, admodum cito gradu contendẽtes, labores sibi deliciarũ instar ducunt, futurorum bonorum spe securitatẽ in ipsis perpetuò alente. Agricolæ nempe, siquidem strenui sint & laborioſi, cùm tempus vocat excolendæ telluris, iaciendiq; semina, quamuis non sine magno penitus ac diuturno labore vberes agrorum prouentus contingant, quicquid id est, nihili faciunt, in eo sanè admodum prudentes. Subijcit ille sanè iugo boues, sed arua spicis comantia contemplatur. Et grana quidem telluri committit, sed lætus messores cogitat, ac spei oculis iam cadentes ferro segetes admirabundus spectat, refertamque sibi aream cogitatione depingit. Qui verò se ad nauigationẽ cõparauit, artemq; mercaturæ exercet, siquidem mare vernis auris lætum aspiciat, moræ impatiens audet pelago se cõmittere, nec ignorat tamen futurum, vt fluctibus & ventorum asperitate identidem conflictetur. Metuit tamen ista nullo modo, dum lucro & compendijs seruit. Esse autem ait turpissimum, illos quidẽ ob res fluxas ac terrenas, labores quoque maximos sustinere; nos autem qui diuina & quæ intelligentiã superant, lucramur, tempus hoc, quod sanctam nostram celebritatem præcedit, non deliciarũ instar ducere; quod arcet quidem à cibo potuque superuacuo, cęterùm nos spiritalibus bonis complet. Cùm ergo nos ad fortitudinẽ tempus acuat, non diffluat quisquã mollitie, sed potiùs quocumque nos Deus vocauerit, eò strenuè contendamus. Illud verò rursùm dici oportere

Ierem. 46. 3. arbitror, quod est apud Ieremiam: *Corripite arma, & clypeos in prælium producite, consternite equos, ascendite equites, & state in galeis vestris, proijcite lanceas, & induite thoraces vestros.* Oportet enim nos, atq; adeò generosè admodum voluptatibus quæ ad prauitatem impellunt, obsistere, spiritaliq; armatura instructos aduersus prauos animi motus exercere bel-

Galat. 5. 17. lum. Vt enim scribit diuinus Paulus: *Caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem.* Hæc namque sibi inuicem aduersantur: verùm si superior sit caro, turpis est atque impurus qui vincitur, cænoque planè contaminatior. At si vincatur illa, spirituiq; se submittat, illustris ac præoptanda gloria victores manet. Erunt siquidem illico, cùm à ca-

αἱρετώτερον γὰρ ὄνομα καλὸν, ἢ πλοῦτος πολὺς, καθά φησιν ὁ Σολομών. τοῖς μὲν οὖν ἀπαιδεύτοις ἐσθεὶς ἂν γένοιτο καιρὸς, καθ' ὃν ἐσπουδακέναι ἀλλοτρίως ὀρθῶς τοιούτους. εἰ δὲ δὴ καὶ προκέοιτο καὶ τὸ θεῖον ἐθέλοντας σὺν ἑαυτοῖς γε τὰ ἀρετῆς ἱδρῶτας † ὑπενεγκεῖν, τότε δὴ τότε πέρα ὡμὸν ἔκνιφε πάντως τὴν Δάνοιαν φήσαντες, καὶ πρὸς πᾶν ὁτιοῦν τῶν θεσμωμένων εὐμάλα δάπτοντες, τρυφὴν ἡγοῦνται σὺν πόνοις τῇ τῶν ἐσομένων ἀγαθῶν ἐλπίδι πρὸς εὐθυμίαν τρεφόμενοι. χηπόνοι μὲν γὰρ εἴπερ τινὲς εἶεν τληπαθεῖς τε καὶ φιλεργέσταται, καιρὸν προσήκοντα ὅτι τὴν χθόνα δρᾶν τῷ γλυκεῖ, καὶ μὴν ἐς τὰς τῶν σπερμάτων ποιεῖσθαι καταβολὰς, καί τι πλείστῃ ὅσα κ μακρᾷ παρεισβάλλοντα πόνα, τὴν τῶν ἀγρῶν εὐκαρπίαν πρὸ ἑδὲν τὸ χρῆμα ποιεῖσθαι σπεδάζωσι, ἐμάλα εὐφρόνως. ἐπάγει μὲν γὰρ τῇ ζυγλῃ τὸν βοῦν. ἀλλ' ὁρᾷ τοῖς ἀστάχυσι κομῶσαν τὴν ἄρουραν. ἐνίησι μὲν τῇ βώλῳ τὸ κέγκρον ὑπογάννυσι δὲ τοῖς ἀμῶσι, ἐπὶ τοῖς τὴν ἐλπίδα ὄμμασι πίπλον ἤδη σιδήρῳ θαυμάζει τὸ λήϊον· ἐπὶ πλήρει τῷ ἄλῳ φαντάζεται. ὁ γε μὴν ἐπίμως ναυτίλλεσθαι πεφυκὼς, κ τεχνίτης τὰ ἐμπορικὰ, εἰδὴ θεάζοιτο τοῖς ἠρινοῖς πνεύμασι γελῶσαν τὴν θάλασσαν, σὺν ἀνέχεται μελησμῶν θαρσεῖ τὸ δοτέον, ἐ σὺν ἡγνόηκε μὲν ὅτι κυμάτων ἀνέξεται, κ τὸ τῶν πνευμάτων ἀγρίας ἐμβολὰς ἔσθ' ὅτε· δεδιὼς ἢ ἑαυτῷ κατ' ἐδέν τρόπον, κερδῶν ἕνεκα ἐ πλεονασμῶν. εἶναι δέ φημι τὴν ἄγαν αἰσχρῶν. ἃς μὲν δὴ πράγμασι φθαρτοῖς κ γηΐνοις, πάντας μὲν ἱδρῶτι βέλεσθαι καταμεγεθεῖν, ἡμᾶς ἢ τὰ θεῖα κ ὑπερνᾶν κερδαίνοντας, μὴ ἀχὶ † τροφῆς ἡγεῖσθαι καιρὸν, τὸ πρὸ τῆς ἁγίας † ἄλλ. τευφῆς. ἡμῶν ἑορτῆς· † ἢ σιτίων μὲν ἐ ποτῶν ἐξίστησι † ἄλλ. δ. ὠθεισθῶν· ἐμπίπλησι δὲ χαρισμάτων πνευματικῶν. σὲ δὲ εἰς † ἀνδρείαν ἡμᾶς πρὸς † puto ἀνδρίαν. θησαυρὸν καιροῦ, μαλακιζέσθω μηδείς, ἴτω δὲ μᾶλλον ἑτοίμως ἐφ' ὅπερ ἂν ἕλοιτο θεός. οἶμαι δὲ δεῖν ἐκεῖνο πάλιν εἰπεῖν, τὸ διὰ φωνῆς Ἱερεμίου· ἀναλάβετε ὅπλα κ ἀσπίδας· προσαγάγετε εἰς πόλεμον· ἐπεισάξατε σὺν ἵπποις ἀναβήτε οἱ ἵππεῖς, κ καταίσητε ἐν τῇ περικεφαλαίαις ὑμῶν. προβάλλεσθε τὰ δόρατα, καὶ ἐνδύσασθε τοὺς θώρακας ὑμῶν. χρὴ γὰρ ἡμᾶς ἀνταίρεσθαι φιλεῖν ἐ μάλα νεανικῶς τὰ εἰς φαυλότητα καλούσης ἡδονῆς· ἐ τῷ πνεύματος πάντοθεν ἐνηρμοσμένους καταστρατοῦσθαι τῶν παθῶν. ὡς γὰρ ὁ θεσπέσιος γράφει Παῦλος. ἡ σὰρξ ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος. τὸ δὲ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκός· ταῦτα γὰρ ἀντίκεινται ἀλλήλοις. ἀλλὰ κρατεῖσθαι μὲν τὴν σαρκὸς, αἰσχρός τε κ ἀσελγὴς ὁ νενικημένος, ἐ βεβορβορωμένος πάντως μιαρώτερος. ἡττημένης δὲ κὴ πάντως χωρούσης τῷ πνεύματι, λαμπρύνεται καὶ ἀξιέραστοι τοῖς νικῶσιν οἱ στέφανοι. ἔστιν γὰρ δίχως μώμου τε

† ἄλλ. καὶ. † ἴσως, ἀγεῖς.

† ἄλλ. ἡ.

† ἄλλ. τὸν νᾶν.

μν τε ἀμείνους, καὶ φαυλότητος ἀπωθώμεθα, καὶ τοῖς ἐξ ἀρετῶν αὐχήμασι λαμπρύνεσθαι. δεῖ γὰρ οἶμαι πάντι σθένει χρωμένους, ἀπαλλάττεσθαι μὲν ἀεὶ τοῦ κακοῦ εἰωθότος, καὶ ἀποστρωννύειν τὰ πονηρά. μεταποιεῖσθαι δὲ μᾶλλον τῶν πεπυκνασμένων. τὴν μὲν γὰρ ἐν σώματος ῥώμην, ὡς ἔστι τριπόθητος ἀντέχειν οἴομαι πάντελῶς ἀδέον· κἂν εἰ γένοιτο λύσις καὶ νοσεῖν ὁρμή, μεταπεμπτέον ἂν οὖς ποιεῖσθαι προσδάζομεν τὸ ἀπαλλάττειν εἰδότα, καὶ ταῖς ἐκ παθῶν ἐπιβουλαῖς ἀνταμιείποντα σοφῶς τὰ ἀπὸ τῆς τέχνης. καὶ ταῖς εἰς γαστέρα τρυφαῖς ἐρρωδηκότες φερόμενοι, τὰς τῆς νόσου πηγὰς, οἱονεί πως ἐμφράττομεν, ἐκ παρασκευῆς κατόπιν ἐρχόμενοι νήφοντες, καὶ ταῖς ὀλιγοσιτίαις τὸ λυπεῖν ἀναιρούμενοι. καὶ ὧδε μὲν ἡμῖν ἐπιτάττεται τὰ περὶ τὸν σῶμα, εἰ δεῖ τὸ ἀσυγκρίτως ἄμεινον ὁρᾶσθαι νοσεῖν, τουτέστι ψυχὴν, εἶτα τὴν ἐπανορθώσεως ζητοῦντος τρόπος· ὁρᾶται δὲ ἐκ ἑτέρως, πλὴν ὅτι δι' ἐγκρατείας, ὡς οὐκ ἄσμενοι ὑποδεξόμεθα τὴν νηστείαν, εἴπερ ἐσμὲν ἐν καλῷ φρενὸς, καὶ τοῦ νοσεῖν ἐν ἀμείνοσι τὸ ἐρρῶσθαι πεποιήμεθα. ὡκεῖν καθαρίσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, καθὰ γέγραπται· μεμνημένοι μὲν θεοῦ λέγοντος διὰ

» φωνῆς προφητῶν· ἅγιοι ἔσεσθε, ὅτι ἐγὼ ἅγιός
» εἰμι. ἐνὸς δὲ τῶν ἁγίων μαθηταί. ἀδελφοὶ, παρα-
» καλῶ ὡς παροίκους καὶ παρεπιδήμους ἀπέ-
» χεσθαι τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν, αἵτινες στρατεύ-
» ονται κατὰ τῆς ψυχῆς. πεφωράσμεθα μὲν δὴ, καὶ τοῦ παντὸς ἄξιον εἶναι λελογίσμεθα τὸ ἐλέσθαι παθεῖν καὶ αὐτὸν εἰ τύχοι τὸν θάνατον, ἀμελητὶ κινδυνεύοντας περί τε παίδων καὶ γυναικῶν. †κἂν εἴ πού τινες τῶν εἰωθότων καταδηλῶν ἢ χώρας ἢ πόλεις, † ἀγρεῖς τε διαλυμαίνοιντο, καὶ τὰς βίᾳ ἐπιποίειν ἀφορμὰς, ἀπὸ τοῦ δύκλειάς ἕνεκα τοῖς παθοῦσι τὸ ἠρεμεῖν. ἄμεινον δὴ μᾶλλον τὸ ἀντιφέρεσθαι τοῖς κακοῖς, καὶ τοῦ ζῆν ἀθλίως προτιθεικότας, ὁρᾶσθαι τὸ πίπτειν μετ' ἀνδρίας. ὅτε τοίνυν ζωτικά τε ἡμῖν ἔτως ἔχει, καὶ οὐκ ἂν οἴμοί τις τοῖς εἰρημένοις διαμωμήσαιτο, ὡς οὐκ ἂν ἠρρωτο τὸ ἀναγκαίων εἰς ὄνησιν τὸ ὑπερασθλῆσαι ψυχῆς, μονονουχὶ † καταδηλώσης αὐτῶν τοῦ σαρκὸς, ὑπερασθλήσομεν δὲ διὰ πόνων, τὸ τῆς σαρκὸς φρόνημα περιτρέποντες, εἰς τὸ ὑποκεῖσθαι δεῖν τῇ θελήσει τοῦ πνεύματος. βαδιούμεθα γὰρ ἄτω κατ' ὀλίγον πρὸς τὸν πρόσω τρόπον, πλὴν εἰς πᾶν ὁπῶν τῶν δύκλεεστάτων διάφοντες τρίβον, καὶ τὸ αἰῶνα ζωῆς κατακτώμενοι πλοῦν ἐλπίδα. πάροικοι μὲν γὰρ καὶ παρεπίδημοι πάντες ἐσμὲν ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ· καὶ βραχὺς ὢν ὁ μεταξὺ τοῦ μετὰ σῶματος ζωῆς ὁ χρόνος μακρὸς ἢ καὶ ἀτελεύτητος ὁ μετὰ τοῦτόν ἐστι. χρὴ τοίνυν ἡμᾶς τῶν προσκαίρων † τῶν νῦν ἀποσή-

† ἄλλ. καὶ. † ἴσως, ἀγρεῖς. † ἄλλ. τυφῆς. † ἄλλ. ὀ. † puto ἀνδρίαν. † ἄλλ. κ. † ἄλλ. τὸν νῦν.

lumnijs liberi, tum ab improbitate alieni, atque eximio virtutum splendore conspicui. Oportet autē, vt ego arbitror, omni virium contentione eniti, vt nos semper ab ijs seiungamus, quæ lædunt, malaque auersemur, ea verò potiùs quæ sunt admiratione digna, sectemur. Nam firmam quidem corporis valetudinem imprimis expetendam esse, nemo prorsus, vt arbitror, inficiabitur. Quòd si quæ morbi occasio incidat, aduocamus illico qui eius depellendi peritus sit, & aduersus insidiantem ægritudinem, artis remedia scienter opponat. Tum vētris delicijs procul amandatis, morbi quodammodo fontes obstruimus, & satietatem vitantes, & victus tenuitate quod molestum est amputantes. Ac talem nos quidem in curando corpore diligentiam adhibemus. Verùm si id quod incomparabili modo præstantius est, animum nempe in morbo esse animaduertas, neque verò dum illius sanandi modum quærimus, aliter curare quàm temperantia adhibita liceat, quidni ieiunium volentes libentesque amplectamur: siquidē nobis recta mens constat, firmamq; & integram valetudinē ægrotatione potiorem esse ducimus. Mundemus nos igitur ab omni inquinamento carnis ac spiritus, vt scriptū est, memores eorum, quibus nos Prophetarū voce affatur Deus, *Sancti eritis, quoniam ego sanctus sum*: tum sancti quoque discipuli, cuius illa sunt, *Obsecro*, inquit, *fratres, tanquam aduenas & peregrinos abstinere vos à carnalibus desiderijs, quæ militant aduersus animam.* Admirantur nimirum, omniq; laude dignum existimant, si quis pati ipsam quoque mortem velit, si casus ferat, ac suum caput pro liberorum vxorisque salute strenuè obijciat: Ac siquidem eorum aliqui, quibus vrbes regionesque diripiendi consuetudo est, populentur agros, vitæ subsidijs spolient, non erit ijs qui hæc patiūtur glorioſum quiescere: longè verò melius obuiam ire malis, profiteriq; malle se cadere fortiter, quàm infeliciter viuere. Cùm hæc igitur ita se habeant, nec ea quæ diximus, vt puto, quisquā reprehendat; annon necessarium fuerit ad vtilitatem, pro animo nostro pugnare, cùm ipsum propemodum populetur caro, ac laborando quātum licet eniti, vt carnis superbiam edomemus, quò se arbitrio spiritus moderandam regendamq; permittat. Sic namque rectam decori viam tenebimus, semitam quæ ad glorioſissima quæque ducit insistentes, spemq; nobis vitæ æternæ comparantes. Hospites enim sumus ac peregrini in hoc orbe terrarum, ac breue quidem admodū est huius vitæ tēpus, quod verò postea sequitur, longum ac sempiternum. Nos itaque oportet à temporarijs & præsentibus absi-

1. Pet. 2. 11.

Leuit. 11. 44.

Genes. 23. 4. Psal. 38. 13.

stentes

ſtentes, corporeaſq; voluptates velut illaudabiles prophanaſq; repellentes, ad futura inhiare, quæque ſanctis à Deo parata ſunt, omni admiratione ac pretio digna exiſtimare. *Iſaiæ 64. 4. 1 Cor. 2. 9.* *Oculus enim non vidit, neque auris audiuit, neque in cor hominis aſcendit, quantum præparauit Deus diligentibus ſe.* Quanam verò ratione potiſſimùm decus hoc diligendi Deum quis vſurpare poſſit, age pro viribus explicemus; ſitque hoc inſtar cohortationis, per quam ad res honeſtas, vos iam ſponte propenſi atque alacres incitemini. Beatus igitur Dauid quamvis regni gubernacula moderaretur, innumeraque ſubditorum multitudine circumfuſus eſſet, cùm nec illi inſuetũ eſſet pugnando clarescere, ſi quando turbarent vicinæ gentes Iudæos bellorum tumultu, in armis quidem eſſe delectos ad præliandum iubebat, & hoſtium excipere impetus; cæterùm ſupernis auxilijs ſe ſuoſque muniens, aſſiduas preces omni viriũ contẽtione fundebat, obſecrabatq; Poteſtatũ Dominũ, vt adeſſet ſibi, victoriamq; annueret, contraq; hoſtium ferociam bene geſtæ rei decus largiretur. Proinde nec eum ſpes fefellit, ipſumque ita lo- *Pſal. 34. 13.* quentem audias: *Ego autem cùm mihi moleſti eſſent, induebam me cilicio, humiliabam in ieiunio animam meam, & oratio mea in ſinum meum conuertetur.* *Ibidem.* Audis ieiunaſſe, & induiſſe ſaccum, hoc eſt mœrentis ſpeciem præbuiſſe, triſtem nempe, ac perfuſum lacrymis, non mollem, & riſus captantem, diſſolutumq; luxu, ſed inediæ conſternatum labore. Quiſnam igitur fructus, quæue hinc vtilitas conſecuta? Modò ipſum audiuimus dicentem, *& oratio mea in ſinum meum conuertetur.* Qui enim dona cuipiam largiuntur, & in eo ſpecimen exhibent munificentiæ, in ſinum effundunt, anguſtam nimirum eſſe manuum capacitatem indicantes. Porro vniuerſorum Deus, cùm quempiam vberiore copia voluptatis exhilarat, eadẽ cum illis ratione, velut in ſinum mittit, munerum amplitudine ſpem precantis exuperans. Ieiunauit itaque Dauid, ſummaque idcirco laude, vel potiùs admiratione dignus eſt, ea bonitate ſapientiaq; præditus, vt cùm regij diadematis glorioſum inſigne præferret, cùm delicijs & copia rerum abundaret, in mœrore tamen & inedia degebat, vt aliquam ad ſe diuinæ beneuolentiæ partem traduceret. Debellabat proinde hoſtes, diſcedebat è prælio victor, illuſtris ac beatus, apud omnes homines habebatur. Si quis autẽ velit præterea tres quoque adoleſcentulos cogitando intueri, Ananiam inquã, Azariam, & Miſaëlem, fructuoſam vbique temperantiam inueniet. Genus illi quidem à Iudæis

σαντας, καὶ τ̃ τ̃ σαρκὸς ἡδονῶν τὴν μέθεξιν, ὡς ἀκλεᾶ τε καὶ βέβηλον ἐν μάλα παρωθημένους, δι᾽ ἣν τὰ ἐσόμενα, καὶ ἅ πάντος ἀξιῶν λόγου τε καὶ θαύματος, τὰ τοῖς ἁγίοις ἡτοιμασμένα ὀφθαλμὸς γὰρ „ οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν „ ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη ὅσα ἡτοίμασεν ὁ θεὸς τοῖς „ ἀγαπῶσιν αὐτόν. τίς ἂν ἄρα εἴη ὁ τρόπος „ δι᾽ οὗ δοκιμήσεως τ̃ ἠγαπηκότων αὐτὸν, φέρε λέγωμεν ὡς ἔνι, προκλησιν ὥσπερ τινὰ τ̃ εἰς τὸ ἀγαθὸν ὑμῶν προθυμίαις τὸ χρῆμα πιέμενοι. οὐκοῦν ὁ θεοπέσιος Δαβὶδ, καί τοι σὺν τ̃ βασιλείας διέπων ἡνίας, ἀναριθμήτῳ τε πληθύι τ̃ ὑπὸ χεῖρα πεῖχεόμενος, οὐκ ἀσπόνδους ἐχόντων τὸ δοκιμεῖν ἐν μάχαις, εἰ δή ποτε τινὲς τῶν ὁμόρων ἐθνῶν τοῖς Ἰουδαίοις ἐπεσάλλοιεν ἅ πόλεμος τὴν ἔφοδον, ἐν ὅπλοις μὲν εἶναι τὸ μάχιμον ἠνώγει διεκελεύετο, καὶ τὰς τ̃ ἀντιπάλων † εἰσδέχεσθαι † ἄλλ. ἐκπροσβολὰς· ἀπεκρέμαις γε μὴν ταῖς ἄνωθεν ὁμοῦ τοῖς ἄλλοις ἑαυτὸν προφέρεσθαι, ἐκτενεστάτας ἐποιεῖτο τὰς λιτὰς, καὶ τ̃ τ̃ δικαίων ἐλπίδος κύριον, σωσαπίσαι τε αὖπω, καὶ καταυξῆσαι κρατεῖν, καὶ τ̃ τῶν πολεμίων σκαιότητος ἀποφλῶσαι κρείττονα. ἐκβέβηκε δ᾽ οὐκ ἀπὸ σκοπῦ τὰ τ̃ ἐλπίδος αὖπω, καὶ δὴ καὶ ἀκόσῃ λέγοντος. ἐγὼ δὲ „ ἐν τῷ αὐτὸς παρενοχλεῖν μοι, ἐνεδυόμην σάκκον, καὶ ἐταπείνουν ἐν νηστείαις τὴν ψυχήν „ μου· καὶ ἡ προσευχή μου εἰς κόλπον μου ἀποστραφήσεται. ἀκούεις ὅπι νενήστευκε καὶ ἠμπέχετο σάκκον. τοιούτοις πειθῆνι προσοικῶς διετέλει· κατηφὴς δηλονότι καὶ δεδακρυμένος· οὐχ ἁβροδίαιτος καὶ φιλόγελως, καὶ κεχυμένος εἰς τρυφὴν· ἀλλὰ τῷ τ̃ ἀσιλίας πόνῳ κατηχθισμένος. τίς ἂν ὁ καιρὸς; ἢ ποία τυχὸν ἐντεῦθεν ἡ ὄνησις, αὐτὸ λέγοντος ἀρτίως ἠκούσαμεν. ἡ προσευχή μου εἰς τὸν κόλπον μου ἀποστραφήσεται. οἱ μὲν γὰρ δῶρα διδόντες ἴσοι, ἅ τ̃ ἐνόντος αὐτοῖς μεγαλοψυχίας πιέμενοι τὴν ἐπίδειξιν, εἰς κόλπον ἐνίεσθαι, μικρὰ τὰ χειρῶν ἀποφαίνοντες πλάτη· ὁδέ γε τῶν ὅλων θεὸς, ὅτε πλουσίοις νεύμασι καταφραίνει ἴυγας, κατὰ τ̃ ἴσον τρόπον ἐκείνοις, οἷον εἰς κόλπον δίδωσι τῇ τῶν δωρεῶν ἀμφιλαφείᾳ ἅ πρὸς καλλονὴν λαβεῖν νικῶν τὴν ἐλπίδα. οὐκοῦν νενήστευκεν ὁ Δαβὶδ, ὃν δὴ καὶ πάντος ἀξιῶν ἐπαινεῖν, μᾶλλον ἢ ἥδη καὶ θαυμαστὸν, ἀρίστου τε καὶ σοφὸν, ὃ τ̃ τ̃ βασιλείας στέφανον αὐχήσας ἐλεῖν ὁ τρυφᾶς καὶ πλούτῳ κεκμῶν, ἐν πένθει καὶ ἐν ἀσιτίαις ἦν, ἵνα τ̃ ἄνωθεν δύμμειαν ἔχοι τὴν μέθεξιν. ἐκράτει γοῦν τῶν ἐχθρῶν, ἐνίκα μαχόμενος· λαμπρὸς καὶ ἀξιοζήλωτος ἅ πᾶσιν † ὤν. εἰδέ δή τις βάλοιτο πρὸς τοῦτο κἀκείνους ἰδεῖν σὺν τρεῖς νεανίας, Ἀνανίαν φημὶ, † ἄλλ. ἦν.

καὶ Ἀζαρίαν, καὶ Μισαὴλ, ὀνησιφόρον εὑρήσει πανταχῇ τὴν ἐγκράτειαν· γεγόνασι μὲν γὰρ Ἰουδαῖοι τὸ

† ἄλλ. ἀεὶ πως.

† ἄλλ. ἐφραν. † ἄλλ. περιφορικόπες

† γρ. πᾶν.

τὸ ηλύ. ἐπδὴ ἡ εἰλήφασι τ Ἱερασολήμ οἱ τὰ Περσῶν ἰθυύοντες κράτη, κ ὁμῦ τοῖς ἄλλοις ἀπεκόμιζον εἰς αἰχμαλωσίαν αὐτὲς, μοῖρα μὲν ἦσαν, κ κλῆρ, ὥσπερ ἐξαίρετος ταῖς βασιλέως αὐλαῖς. ἐπδὴ ἡ τὰ Περσῶν † ἀεὶ ἐστιν ἐν φιλοκομπίαις, ἐτρέφετο τῷ παρ' αὐτοῖς βασιλεῖ τ αἰχμαλώτων, πᾶν ὁσον ἀπολελεῖφθαι ὡ· ὥρα τε σωμάτων κ μυύ τι τ ἡλικίαις τ ἄλλων διενεγκόν. κ δὴ κ κρεῶν αὐτοῖς ἀμφιλαφεστάτη λίαν παρεκέτο μέθεξις, ὡς ἂν ἔυσαρκοί τε εἶεν ἀεὶ, κ μὰ πολὺ ὄπιχαρμ τοῖς προσώποις ἐπιφαινοίτε τοῖς ὁρῶσι καταδεικνύοντες, τ βασιλέως ὄγκλείαις ἐκ ἀσπουδεῖ ποιοῦντο τὴν παράστασιν. ἵ ἔν ἄρα πρὸς τάυτης † ἔδραν τὰ ὄψῃ μέρακια. περιεφρόνουν τραπέζης Συβαριτικῆς, κ τ ἀβελτερίας ἔργα καρυκείας ὀλίγα † περφρονικότες, ὡς φορτικὰ πᾶσιν αὐτοῖς κοσμιότητ μητέρα Ϲ τροφὸν ἠσπάζοντο τ νηφαλίαν· κ τρυφὴν ἠγῶντο σὺν πόνῳ. Ϲ ἵ δὴ τὸ ἐντεῦθεν; ἐθαυμάζοντο παρ' ἐχθροῖς. κρατῆσαι μὲν ὄπιβελεῖ ὁμῶν, κ ἀμείνους ἦσαν τ παρ' ἐκείνοις λαμπρῶν, ὄμμῃ κ ἐπιπλοῦ τ τ ὅλων ἔχοντες θεὸν, κατηγωνίζοντο φλόγα, Ϲ πυρὸς ἀκμὴν ἐπέκειναν γεγονότες, τ ἄνω δυνάμεσι συνεχόμενον, κ παιδιᾷ γεγόνασι τοῖς ὑπ' ἠρανόν. ὅλην ἀναπείθοντες ὥσπερ τ κτίσιν σεφανῦν τ κτίσαντα ταῖς αὐτῷ πρεπούσαις δοξολογίαις. ὠκῦν εἴπερ ἔλοιτό τις τ τ ἁγίων ὄπιφκείας ἀπομιμεῖσθ τὸ κάλλ, τ ἴσων ὡ πάντως τεύξεται γερῶν. πολεμεῖται μὲν γὰρ ἀμοιχθεὶ τ ἀνθρεπικότων, κ τ τῶν ἐχθρῶν σκιρτητ κρατήσει ῥαδίως, κἂν εἰ πυρὸς δίκλω, κ οἷά τινες φλόγες ἐμπίπλωσιν εἰς νῦν αἱ πρὸς τὰ αἰσχίω καλοῦσαι τ ἡδονῶν, κατδυμενεῖται κ αὐτῶν, ἐνισχύοντ θεῦ. ἄγγελ μὲν γὰρ τοῖς ἀμφὶ τὸν Ἀνανίαν σωεισβεβληκὼς εἰς τὸν κάμινον Ϲ πυρὸς καθημέρα τὸν φλόγα, κ τῶν ἀνθρωπίνων σωμάτων ἡδέως τὸ πῦρ παραδόξως ἀνέπαυσεν. ἡμῖν δὲ εἰς νῦν κ καρδίαν γεγονὼς ὁ Χριστὸς ἅμα Ϲ ἁγίῳ πνεύματ, κατευνάσει πάντως τῶν ἀτόπων ὄπιθυμιῶν τὸν ἀπήμονον φλόγα. κ τ τῶν δαιμονίων ὄπιβελῆς ἀσφαλῶς ἀποφλώσας κρείττονας, ἑαυτῷ πολίτας ἐργάσεται· καὶ ἀπαύστους ἡμῖν δρετῆς κατδρώσει τρίβον. ὅπι γὰρ νηστείας ὀψώνιον, κ ἀγαθῶν ἱδρώτων καρπὸν δρήσεσθε τὸ δοδοσθαι † κ.πᾶν. παῦ θεῦ, σωφρονεῖ † πάντα τὸ γεγραμμένα τὸ ἱερόν. γεγραπται γὰρ ἔτως ἐν τῷ „ Ἔσδρα. καὶ ἠξάμην ἐκεῖ νηστείαν τοῖς „ νεανίσκοις ἔναντι κυρίε Ϲ θεοῦ ἡμῶν, ζητῆ„σαι παρ' αὐτε δδὸν ἡμῖν τε Ϲ τοῖς σὺν „ ἡμῖν τέκνοις ἡμῶν, καὶ κτήνεσιν, ἐνεργάπλω „ γὰρ αἰτῆσαι τ βασιλέα πεζὸς τε Ϲ ἱππέας, „ κ προπεμπλῶ, ἕνεκεν ἀσφαλείας τ θεὸς „ τὰς ἐναντιεμένας ἡμῖν. εἴπομεν γὰρ τῷ βασι„λεῖ, ὅτι ἰσχὺς κυρίε μεθ' ἡμῶν ἔσαι, μῦ τ ἐπι-

ducebant. Postquam verò Hierosolymam expugnauere Persarum proceres, eosque vnà cum alijs abduxere captiuos, veluti peculiari sorte delectos aulæ regiæ destinarũt. Namque, vt ambitiosi semper fuere Persæ, quidquid esset inter captiuos eximium, quique forma cæteris & ætate præstarent, in ministerium regis alebantur. Proinde & carnes illis largè admodum apponebantur, vt pingues essent semper ac nitidi, multumque venustatis florem facie præferentes, non indecorum regis dignitati, in regio comitatu spectaculum exhiberent. Quid hîc igitur generosi adolescentes? Contempsere Sybariticam mensam, condimentaque operosa spernentes, abstinentiam velut omnium ipsis ornamentorum procreatricem amplexi sunt, sibique corporis afflictationes instar deliciarum ducebant. At quid hinc factum? Admirabiles fuere hostibus, euasere ex insidijs incolumes, & eorum qui clari illic habebantur superauere fortunas, dum beneuolo ac propitio vtuntur vniuersorum Deo. Debellauere flammam, deuictaque ignis viuida vi, vnà cum cælestibus potestatibus choreas ducebant, factique omnium qui sub cælo sunt institutores & magistri, rebus creatis omnibus quodammodo persuasere, vt conditorem suum meritis laudibus & honore prosequerentur. Si quis igitur secum ipse statuat, sanctorum virtutis pulchritudinem imitari, eadem scilicet cum illis præmia penitus consequetur. Deuincet nempe absque labore aduersarios, & hostium sæuitiam nullo negotio superabit. Quin etiam si instar ignis, ac veluti flammæ quædam inuadant animum impuræ voluptates, eas quoque Deo robur inspirante prosternet. Angelus nimirum cum Anania in caminum ingressus, vim flammæ lenijt, & humanis corporibus inexpectato euentu cedere ignem iussit. Nostris pariter mentibus & cordi sese inferens Christus, per Spiritum sanctum, consopiet procul dubio peruersarum cupiditatum immitem flammam, eripiet ab dæmonum insidijs incolumes, cælesti adscribet ciuitati, viamque nobis ad omne virtutũ genus aperiet. Esse namque hanc ieiunij mercedem, laborumq; bonorum fructum, vt propitius adsit viis nostris Deus, vbique sacræ litteræ apertè declarant. Sic etenim scriptum est in Esdra: *Et voui illic* 3 Esdræ 8. 51
ieiunium iuuenibus in conspectu Dei, vt quærerem ab eo bonum iter nobis, & ijs qui nobiscum erant, & filijs, & pecoribus, propter insidias. Erubui enim petere à Rege pedites & equites in comitatu, tutelæ gratia, contra aduersarios nostros. Diximus enim Regi, quoniam virtus Domini erit cum eis qui in-

quirunt eum cum omni affectu. Et iterum deprecati sumus Dominũ Deum nostrum secundò, quem & propitium habuimus. Intelligis nimirum, quemadmodum iter prosperum, cælestemque curam, & eius qui salutem dare potest præsidium longè firmissimum, per ieiunia paratum fuisse autumat; quæsitamque Dei beneuolẽtiam, qui nullo negotio cuncta absoluit feliciter, bonaque diuite dextera petentibus dilargitur. Liberabit ergo nos quoque ieiunantes, atque ab omni eripiet calamitate, viamque ad omne genus virtutis muniens, tum quæ ardua esse videntur, emolliet, tum aspera quæque & inaccessa, patentia prorsus explanataque reddet. Cæterùm vnà cum ieiunio studium quoque precationis adhibendum esse autumo. Degunt namque iunctis veluti ædibus vtraq; virtus, commodissimeque inuicem copulantur. Alterius verò absentia, alteram quoque, vt ego quidẽ arbitror, minùs fructuosam virtutem, claudamque quodammodo reddit. Precabimur namque purè ieiunantes. Plurimum porro apud Deum precatio pollet; & id quoque ex ipsa diuinitus inspirata Scriptura intelligere facile est. Degebat nimirũ in deserto Israël: cùm autem impia inuidia incensi mentem Amalecitæ, (gens hæc est barbara) bellum inferentes cepissent arma, hæc Iosue beatus

Exod. 17.9. Moses præcepit: *Delige tibi viros potentes, & egrediantur pugnare contra Amalec cras.* Atque erant quidem in armis adolescentes, reique militaris bene perita atque egregiè præstans viribus multitudo ingens, aduersus phalanges hostium cõstiterat. Ipse verò beatus Moses in summo colle precibus ad Deum fundendis intentus erat. Quidnam verò ea res pugnantibus vtilitatis afferret, ex Scriptura

Exod. 17.11. intelligemus: *Cùm*, inquit, *leuarẽt Moses manus, vincebat Israël; cùm verò dimittebat manus paululùm, præualuit Amalec.* Contemplare igitur, quemadmodum & apparatu armorum, & phalange equitum fortiores Mosis manus fuerunt. Donec enim ad precationes porrigebantur, inuictum ab aduersarijs Israëlem præstabant; si porro ad quietem conuersæ forent, victoria penes Amalecitas erat. Scribit autem nobis beatus Paulus de

1 Cor. 10.11. ijs quæ contingebant antiquis: *Omnia contigerunt illis in figura, scripta sunt autem ad institutionem nostram, ad quos fines seculorum deuenerunt.* Atque hæc, vt arbitror, ad precationis vtilitatem indicandam, satis dicta sufficiunt. Sed rursum nil prohibet aliam quoque aggredi narrationem, qua illorum quę diximus germana propemodum sententia continetur. Inclinabat eò pridem Iudæorum animus, vt lapides & ligna sibi pro dijs colenda esse decerneret. proinde

ζητέντων αὐτὸν, εἰς πᾶσαν ἐπανόρθωσιν· καὶ πάλιν ἐδεήθημεν ὑπὲρ κυρίου ἡμῶν κατὰ ταὐτὰ, καὶ ἱλάτου ἐτύχομεν. σωτὴρ ὅπως ὁδοῖαν αὐτῶν καὶ νεῦμα τὸ ἄνωθεν, καὶ τὴν ἄθραυστον ὑπομονὴν καὶ σῴζειν ἰσχύοντα γενησόμενα φησὶν· ἱλάτου τε τυχεῖν καὶ πάντα δικαίως κατορθοῦντα θεοῦ, καὶ πολλὰ χειρὶ διανεμοντα τοῖς αἰτοῦσι τὰ ἀγαθά. ῥύσεται δὴ ὃν καὶ ἡμᾶς νηστεύοντας, καὶ πάντος ἐξελεῖται κακοῦ, βασιμόντε ὁποφαίνει πάντα τρόπον ὑπόκειται· καὶ καταψιλώσει μὴν δικαίως τὸ ἄναντες εἶναι δοκοῦν· ἕτοιμον ἢ καὶ λεῖον ἐργάσεται τὸ δυσπόρευτον. χρῆναι δέ φημι συνεπιπηδεύεσθαι τῇ νηστείᾳ τὴν προσευχήν. ἀγχίπυροι γὰρ ὥσπερ ἀλλήλαις αἱ ἀρεταί· καὶ χρειωδέστατα συνεισβάλλουσιν. τὸ γὰρ οἷμαι λυπεῖσθαι μιᾶς ἐργοτέραν εἰς ὕπνον ὁποφαίνει τὴν ἑτέραν· καὶ μονονουχὶ κωλύουσι τὴν ὑπείκειαν τὸν τρόπον. προσευξόμεθα γὰρ καθαρῶς νηστεύοντες. πλείων ἢ ὅσα τῆς πρὸς θεὸν ἱκετείας ἡ δύναμις· καὶ ἐξ αὐτῆς τοῦτο πάλιν εἰσόμεθα τὸ θεοπνεύστως γραφῆς. ἠνυλίζετο μὲν γὰρ καὶ ἔρημον Ἰσραὴλ. ἐπειδὴ δὲ ἀνοσίῳ φθόνῳ βλακεκαυμένῳ τὸν νῶν ὁ ἀποστάτης Ἀμαλὴκ· ἔθνος ἢ τοῦτο βάρβαρον. τὸν πολέμιον νόμον ὡπλίζετο. προσεπιτίθεται † ἢ ὁ θεράπων Μωυσῆς τῷ Ἰησοῦ λέγων. ἐπίλεξαι σεαυτῷ ἄνδρας δυνατούς· καὶ ἐξελθὼν παράταξαι τῷ Ἀμαλὴκ αὔριον. καὶ ἦσαν μὲν ἐν ὅπλοις οἱ νεανίαι, καὶ τῶν εἰδότων τὰ βαλλικὰ, πολλὴ καὶ ἀλκιμωτάτη πληθὺς τῶν πολεμίων φάλαγξιν ἀντετάξατο. αὐτὸς γε μὴν ὁ θεράπων Μωσῆς, γηλόφῳ προσεκηκώς, τὰς πρὸς θεὸν ἐποιεῖτο λιτὰς· καὶ ποίᾳ τίς; ἵν' ἐντεῦθεν τοῖς μαχίμοις ὄνησις, ὁπότων γεγραμμένων εἰσόμεθα· Ἐγένετο γάρ, φησὶν, ὅταν ἐπῆρε Μωσῆς τὰς χεῖρας, κατίσχυεν Ἰσραὴλ· ὅταν δὲ καθῆκε τὰς χεῖρας, καὶἰσχυεν Ἀμαλήκ. ἄθρει δὴ οὖν ὅπως ὅπλων τε ἀμείνους, καὶ φάλαγγος ἱππικῆς αἱ Μωσέως ἐγίνοντο χεῖρες· ἕως μὲν γὰρ ἀνετείνοντο πρὸς λιτὰς, δυσάντητος ἦν τοῖς ὑπεξοῦσιν ὁ Ἰσραὴλ· εἰ δὲ δὴ καθίῶτο, καὶ ἴσχυεν Ἀμαλήκ. γράφει δὲ ἡμῖν ὁ θεράπων Παῦλος πρὸς τῶν τοῖς ἀρχαίοις συμβεβηκότων. ὅτι ταῦτα τυπικῶς συνέβαινεν ἐκείνοις· ἐγράφη δὲ πρὸς νουθεσίαν ἡμῶν, εἰς οὓς τὰ τέλη τῶν αἰώνων κατήντηκε. καὶ ὑποχρεὼ μὲν, ὡς γε οἶμαι, ταυτὶ πρὸς τὸ ὠφελίμως διηγήσασθαι τῆς προσευχῆς τὴν ὄνησιν. λυπεῖ δὲ ἀδὲν τὸ καὶ ἕτερα πάλιν ἡμᾶς ἅψασθαι διηγήματος, ἀδελφὸν τοῖς εἰρημένοις ὑπάρχοντος ἔννοιαν· συνέβαινέ ποτε τῶν Ἰουδαίων ὁ νοῦς, εἰς τὸ δεῖν ἐλέσθαι λίθοις τε καὶ ξύλοις προσκυνεῖν· καὶ δὴ

† ἄλλ. μᾶλ.

eo

τὸν ἕνα καὶ φύσει παρέντες θεὸν, ἕκαστοι τὸ δοκῶν ἐποιοῦντο σέβας. ἐπιδὴ ἡ ταύτης ἕνεκα τῆς αἰτίας, ἐφ' ἑαυτοῖς ὠργισμένου τὸν δεσπότην, δεδόνται τῶν ὁμόρων ποτὲ, καὶ δεδουλώκασιν ἐχθροῖς, ἀλγεινὸς αὐτοῖς ἡ χώρας. τότε δὴ μόλις ταῖς τῶν συμφορῶν ὑπερβολαῖς ὑπὸ μετρίως ἀλγήσαντες, καὶ τὸ ἑαυτῶν ἀνοσίου βουλῆς, πλείστου ὅσου ποιούμενοι τὴν † καταβολὴν, καὶ τὰ † αἰσχιώματα μανθάνοντες, τὸ ἐκ μετανοίας ἐζήτουν ἔλεον, προσῆσάν τε τῷ μακαρίῳ προφήτῃ Σαμουὴλ· ἦκουν λέγοντες· σύγε πάντα ἄνδρα Ἰσραὴλ, εἰς Μασσηφὰθ, καὶ προσεύξομαι † ὑπὲρ ὑμῶν πρὸς κύριον. καὶ συνήχθη ὁ λαὸς εἰς Μασσηφὰθ, καὶ ὑδροφόρησαν ὕδωρ, καὶ ἐξέχεαν ἐνώπιον κυρίου ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἐνήστευσαν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ· καὶ εἶπαν, ἡμαρτήκαμεν τῷ κυρίῳ. καὶ ἐδίκασε Σαμουὴλ τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς Μασσηφάθ. καὶ πάλιν καὶ ἀνέβησαν σατράπαι ἀλλοφύλων ἐπὶ Ἰσραὴλ, καὶ ἤκουσαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, καὶ ἐφοβήθησαν ἀπὸ προσώπου ἀλλοφύλων. καὶ εἶπαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ πρὸς Σαμουὴλ· μὴ παρασιωπήσῃς ὑφ' ἡμῶν τοῦ μὴ βοᾶν πρὸς κύριον θεόν σου, καὶ σώσῃ ἡμᾶς ἐκ χειρὸς ἀλλοφύλων. καὶ ἔλαβε Σαμουὴλ ἀρνα γαλαθηνὸν ἕνα, καὶ † ἀνέφερεν αὐτὸν εἰς ὁλοκαύτωσιν ὅλῳ παντὶ τῷ λαῷ τῷ κυρίῳ, καὶ ἐβόησε Σαμουὴλ πρὸς κύριον περὶ Ἰσραὴλ, καὶ ἐπήκουσεν αὐτοῦ κύριος· καὶ ὡς Σαμουὴλ ἀναφέρων τὸν ὁλοκάρπωσιν, καὶ ἀλλόφυλοι προσῆγον εἰς πόλεμον ἐπὶ Ἰσραὴλ. ἐβρόντησε κύριος ἐν φωνῇ μεγάλῃ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ † πρὸς τοὺς ἀλλοφύλους· ἐσωήχθησαν, καὶ ἔπεσαν ἐνώπιον Ἰσραὴλ. ὅτι μὴ ὂν χρῆμά τι ἐστὶν ἡ ἀκεραιότης, καὶ προσέχουσι τοῖς ἀρτίοις † φρένα τεθαυμασμένον ἡ νησεία, σωθεῖσα αὐτῇ ἐκ προσευχῆς, δεδόξηται σαφῶς ἐκ τοῦ ἤδη προειρημένων, ἐχρήσατο ἡ μὲν παροιμίᾳ τούτῳ ἡμῖν ἀρτίως διηγήματος. ἐπῆσαν μὲν γὰρ οἱ πάλαι νικῶντες † Ἰσραὴλ, αὐτίκα δὴ μάλα ἐκ ἀμοιβαίου, τὰς ἀντεξάγειν ἐθέλοντας αἱρήσειν ὑπὸ φλυαρίας. ἀλλ' ἡττῶνται ἐκ πεπαίδευκασιν, ἀ πολλαπλασίοις ἀριθμοῖς ἐμπειροπόλεμον, ἐκ ἐν εἰδήσει τακτικῶν· ἀ πεζομαχον ὁπλίτου· ἀ προτάξιν ἱππικοῦ· ἄμαχον ἡ τοῦ ἀνύσασιν ὑπερβάντος θεοῦ κατέβρόντησε γὰρ αὐτῶν δεινὸν καὶ ἐξαίσιον ὁ ἀραμὸς. καὶ οἱ μὲν † πάλιν φυσῶντες μέγα σωτηβραυσμένοις τοῖς δήμασιν, ἐτράποντο πρὸς φυγήν. οἱ δὲ ἦσαν τῶν κρατούντων ἀμείνους διὰ νησείας καὶ προσευχῆς. φέρε δὴ εἰ δοκεῖ πολυπραγμονῶμεν ὑπὲρ καιροῦ, τίς δὴ ἄρα γέγονεν αὐτοῖς ἡ θυσίας ὁ τρόπος. εὑρήσομεν γὰρ ἐν χρισῷ σεσωσμένους καὶ νενικηκότας, εἰ καὶ ἐν τύποις ἔτι καὶ αἰνίγμασι τὸ ἀρώμενον ἦν, τοῦ κατὰ χρισὸν σωτηρίου τὴν ἀμυδρὰν ὑποφαίνων ἀσθενῶς. συνήχθη, φησὶν, ὁ λαὸς εἰς

† ἄλλ. καταβολήν. † ἄλλ. αἰσχίω μεταμανθάνοντες. † ἄλλ. πάλαι. † Puto ἀνύσεγκεν.

eo relicto, qui vnus est, & natura Deus, singuli sibi numen pro arbitrio effingebant. Quam ob causam concitato in ipsos ad iracundiam Domino, finitimis traditi, captaque prouincia ab hostibus, in seruitutem abducti sunt. Tunc ergo vix tandem, discruciatis ex calamitatum incursu non mediocriter animis, ac peruersa consiliorum ratione penitus immutata, turpia dediscētes, misericordiam sibi pœnitentia quæsiuere, conuentoque beato Prophetæ Samuele, ab illo statim hæc audiuere: *Congregate omnem virum Israël in Masphath, & orabo pro vobis ad Dominum. & congregatus est populus in Masphath, & hauserunt aquam, & effuderunt coram Domino in terram, & ieiunauerunt in die illa, & dixũert, Peccauimus Domino: Et iudicauit Samuel filios Israël in Masphath.* Et mox; *Ascenderũt satrapæ Philisthinorũ in Israël, & filij Israël audierunt, timueruntq; à facie Philisthinorũ. Et dixerunt filij Israël ad Samuelem: Ne cesses pro nobis clamare ad Dominum Deum nostrum, & saluabit nos de manu Philisthinorum. Et accepit Samuel agnum lactentẽ, vnum, & obtulit eum in holocaustum, cum vniuerso populo Domino, & clamauit Samuel ad Dominum pro Israël, & exaudiuit eum Dominus. Et erat Samuel offerens holocaustum, & Philisthæi processerunt in bello contra Israël, & intonuit Dominus voce magna in die illa super Philisthæos, & diffusi sunt, & ceciderunt coram Israël.* Rem itaq; non infructuosam, & apud eos qui recta mente præditi sunt, admirabilem esse ieiunium, precationis etiam adhibito comitatu, apertè tum ex ijs quæ iam antè diximus, tum ex allata modò à nobis narratione ostensum est. Inuasere Israëlem pridem victores, & illico quicunque contrà constitissent, nullo negotio sub ditionem imperiumq; venturos esse sibi persuaserant. At illi contrà aduerso prælio superati cecidere, non copias nacti bellicis artibus instructas, reique militaris egregiè peritas, non armatas peditum manus, non equestre agmen, sed imbellem aduersarium, quem vis tamen diuina firmarat. Intonuit namque contra illos vehementi fragore cælum, quique antea spiritus superbos gerebant, consternati pauore in fugam conuersi sunt. Porro vt victoribus superiores forent Israëlitæ, ieiunij ac precationis bono consecuti sunt. Age nunc igitur inquiramus, si placet, quisnam fuerit apud eos sacrificandi modus. Reperiemus namq; illos in Christo seruatos fuisse, victoresque euasisse, etsi figuris adhuc & ænigmatibus res tota contineretur, eaque Christi mysterij vim eleganter indicaret. *Congregatus est*, inquit, *populus in* 1. Reg. 7. 6.

Maſphat, & hauſerunt aquam, & effuderunt coram Domino ſuper terram. Atqui quid hoc eſt, meritò quiſpiam dixerit, aut qualemnam ſacrificij vim continet, quidúe illi Deo gratum
Leuit. 1. 14. & 5. 7. acceptumque præſtitere? Lex ſiquidem per Moſem data boues immolari iuſſit, turturesque & columbas ſacrari Deo. Nullum verò ſacrificij genus conſtituit eo ritu, vt aquam telluri ſuperinfundi oporteat. Quænam igitur antiquorum ratio fuit, & cum ipſis Prophetæ, qui præſertim ſacrorum ac diuinorum oraculorum præſtantiſſimam in ſeipſo intelligentiam collegiſſet? Dicimus itaque ipſum cùm Propheta eſſet, mentemque ſancto Spiritu plenam gereret, vnigeniti Dei Filij magnum & venerabile incarnationis myſterium proculdubiò non ignoraſſe. Cogitabat porro ipſam quoq; veritatis vmbram, ijs qui in periculo verſarentur ſalutem afferre poſſe; vim ſalutis per Chriſtum obtinendæ, ſibi veluti meditando depingens. Quanam verò ratione velut in vmbris veritas perficeretur, age pro viribus explicemus. Cùm natura vita ſit Vnigenitus, Dei Verbum, ad exPhil. 2. 7. inanitionē ſeſe voluntariam demiſit, factuſq; eſt noſtri ſimilis, nempe homo; non quo mutationē aliquam ex propria natura in terrenam carnem ſubierit. Hæret nimirum, ſtatq; inconcuſſa diuina natura, ſuis innixa bonis; ſed quia noſtrum corpus è terra concretum, rationaliq; anima præditum induit. Hoc antiquioribus Propheta Samuel, velut in aqua deſcribens, aquam effudit in terram. Eſt aqua nempe ſymbolum vitæ, carnis verò terra. Er-
Ioan. 1. 14. go *Verbum caro factum eſt*, vt Ioannes Theologus aſſerit, coalueruntque in vnitatem, inexplicabili pariter atque imperceptibili modo, diuina ſimul viuificans, & humana ex terra coagmentata natura. Atque hoc pacto vnum deinceps ex vtriſq; intelligimus Emmanuelem, qui nec extra diuinitatis terminos egreſſus eſt ob aſſumptam carnem, nec noſtram ſimilitudinem aſpernatus ob inſitam benignitatem, decretumq; hac de re, ſapientiſſima prouidētiæ deſtinatione ſancitum. Nam quia mortem pro omniū vita ſubiturus erat, mortem nimirum qua caro duntaxat afficeretur, vt etiā à mortuis excitatus mortis imperiū calcaret; quippe qui vita eſſet & Deus, proprium ſibi ſcorpus effecit id quod morti eſſet obnoxium, humanum nempe, hoc eſt carnem; vt etiam per ipſam inſuperabili pridem corruptione ſublata, naturam hominis reuocaret ad vitam. Reuixit autem, non vt propriæ naturæ, qua Deus eſt, & intelligitur, reſurrectionis decus attribueret, ſed vt nos eo beneficio per ipſum ditaremur. Propterea
1 Cor. 15. 20 namque *& primitiæ dormientium, & primoge-*

Μασηφὰθ, καὶ ὑδρεύοντας ὕδωρ, καὶ ἐξέχεαν ἐνώπιον κυρίου ἐπὶ τὴν γῆν. εἶτα διὰ τοῦτό ἐστι, φαίη τις ἂν εἰκότως, ἢ ποίας ἂν ἔχοι θυσίας δύναμιν· ἢ διὰ πεπρόικασι τῶν ἀρεσκόντων θεῷ; ὁ νόμος μὲν γὰρ ὁ διὰ Μωσέως βόας θύειν ἐκέλευε, τρυγόνας τε καὶ περιστερᾶς τῷ θεῷ, καὶ πρωτοτύπως. προστέτυχε δὲ ἁδαμῶς, θυσίας ποιεῖσθαι τρόπον τὸ δεῖν ὕδωρ ἐπιχέαι τῇ γῇ. διὰ ἔν οἱ πάλαι δεδράκασι, καὶ σαφῶς αὐτοῖς ὁ προφήτης. καί τι τῶν ἱερῶν καὶ θείων θεσπισμάτων ἀξιόκτητον ἐν ἑαυτῷ σαφειλοχὼς τὴν γνῶσιν; φαμὲν ἔν ὅτι προφήτης ὑπάρχων, ἔμπαλέω τε τὸν νοῦν ἁγίῳ πνεύματος ἔχων, ἔγνω πάντως τὸ ἐνανθρωπήσεως μονογενοῦς τὸ σεπτὸν καὶ μέγα μυστήριον· διελογίζετο δηλέ ὅτι σώζειν δυνατὸν κινδυνεύοντας καὶ αὐτὸς τὸ ἀληθείας ὁ τύπος, καταγράφων ὥσπερ ἐφ' ἑαυτῷ τὸ διὰ Χριστοῦ σωτηρίας τὴν δύναμιν. πῶς ἔν ἄρα τὸ ἀληθὲς ὡς ἐν σκιαῖς διεπράττετο, φέρε λέγωμεν. ὡς ἕνι. ζωὴ κατὰ φύσιν ὑπάρχων ὁ μονογενὴς τοῦ θεοῦ λόγος, καθήκετο μὲν ἔν εἰς ἑκάστου κένωσιν. γέγονε δὲ καθ' ἡμᾶς, τουτέστιν ἄνθρωπος ὁ τροπὴν ὑπομείνας τὴν λοιπόν γε τὸ ἰδίας φύσεως εἰς σάρκα τὴν ἀπὸ γῆς. ἐρήρεισται γὰρ ἡ θεοῦ φύσις ἐν ἰδίοις ἀγαθοῖς, ἀλλ' ὅτι τὸ χεῖρον ἠμπέχετο σῶμα ἡμῶν, ψυχὴν ἔχον τὴν λογικήν. τοῦτο τοῖς ἀρχαιοτέροις ὁ προφήτης Σαμουὴλ, ὡς ἐν ὕδασι γράφων, ὕδωρ ἐπηφίει τῇ γῇ. σύμβολον δὲ ζωῆς μὲν, τὸ ὕδωρ. σαρκὸς δέ, ἡ γῆ. γέγονε δὲ σὰρξ ὁ λόγος, κατὰ τὴν θεηγόρον Ἰωάννου φωνήν, καὶ συνδεδραμήκασι πρὸς ἕνωσιν ἀπορρήτως τε ἅμα καὶ ὡς οὐκ ἔστι νοεῖν, θεότης τε ἡ ζωοποιὸς, καὶ ἡ ἐκ γῆς ἀνθρωπότης· ὥστε νοοῦμεν ἕνα λοιπὸν ἐξ ἀμφοῖν τὸν Ἐμμανουὴλ· ἅπτει τῶν τῆς θεότητος ὅρων † ἐκπεφοίκασι δὲ διὰ τὴν προσληψιν τοῦ σαρκὸς, ἅτε μὴ τὸ γενέσθαι καθ' ἡμᾶς ἀναπύσαντα, διὰ τὴν ἔμφυτον ἡμερότητα, καὶ τοῦ ἐκ τοῦ πράγματος σοφωτάτην οἰκονομίαν. ἐπειδὴ γὰρ ἔμελλε τὸν ὑπὲρ τῆς ἁπάντων ζωῆς ὑποστῆναι θάνατον, δῆλον ὅτι τὸν κατὰ σάρκα, ἵνα καὶ ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν τὸ θανάτου κρατήσῃ, ὡς ζωὴ καὶ θεὸς, ἴδιον ἐποιήσατο σῶμα τὸ ἀποθνήσκειν † εἰδός. τουτέστι τὸ ἀνθρώπινον, ἤ τοι τὴν σάρκα. ἵνα καὶ δι' αὐτῆς τὴν πάλαι σθυσάντων καταργήσας φθοράν, τὴν ἀνθρώπου φύσιν ἀνακαλέσῃ πρὸς ζωήν. ἐγήγερται γὰρ ἐν τῇ ἰδίᾳ φύσει, καθὸ νοεῖται, καὶ ἔστι θεὸς, καταρθὼν τὴν ἀνάστασιν. ἀλλ' ἵν' ἡμεῖς ἐν αὐτῷ τὸ χρῆμα κτησώμεθα· διατεῖνεται καὶ ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων ὀνόμασται, καὶ πρωτότοκος

† ἄλλ. ἐκπεφοίκατε.

† ἄλλ. εἰδέναι.

„ καὶ ἐκ νεκρῶν. καὶ τοῦτο αὐτὸ καταδήκνυς τοῖς ἀρχαιοτέροις, ὁ θεσπέσιος Σαμουὴλ, ὅτε τὰς ὑπὲρ γε τοῦ Ἰσραὴλ ἐποιεῖτο λιτὰς, ἐ μόνον αὐτοῖς ὡς ἐν σκιᾷ καὶ αἰνίγματι τὸν τῆς ἐνανθρωπήσεως τύπον ἐπλήρου διὰ τοῦ τὸ ὕδωρ ἐπιχέαι τῇ γῇ. ἀλλὰ γὰρ οὗτος προστίθει τὸ λεῖπον, τουτέστι τὸν ὑπὲρ πάντος θάνατον· ἔλαβε γάρ φησι, „ Σαμουὴλ ἄρνα γαλαθηνὸν ἕνα, καὶ ἀνέφερεν αὐτὸν εἰς ὁλοκάρπωσιν σὺν παντὶ τῷ „ λαῷ κυρίῳ. καὶ ἐβόησε Σαμουὴλ πρὸς κύριον ὧδε Ἰσραὴλ, καὶ ἐπήκουσεν αὐτοῦ κύριος. ἀκούεις ὅπως κατέθυσε τὸν ἀμνὸν, εἰς εἰκόνα καὶ τύπον τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ; ὃν καὶ ὁ μακάριος Ἰωάννης μονονουχὶ, καὶ χεῖρα „ προτείνων κατεδείκνυε λέγων· ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ „ θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. Χριστὸς γάρ ἐστι τὸ ἄμωμον ἱερεῖον, ὃ τῷ τιμίῳ αἵματι σεσώσμεθά τε καὶ ἡγιάσμεθα. ὅτως ἡμῖν τὸ ἐπ' αὐτῷ μυστήριον, καὶ διὰ τοῦ πανσόφου Μωσέως προανατυποῦσθαι προστέταχεν ὁ θεὸς καὶ πατήρ. ἐδήλου μὲν γὰρ Αἰγυπτίοις ὁ Ἰσραὴλ. οἱ ἦσαν ἀμείλικτοι, καὶ πολὺ νοσοῦντες τὸ ἀπλοῦς· εἶτα καταδυόντων αὐτῶν τὸν „ ζυγὸν, καθὰ γέγραπται, πηλῷ καὶ πλινθείᾳ, „ καὶ πᾶσι κόπων αἰκίαις καταφορτίζοντες. ἐπειδὴ δὲ πεπραχότας αὐτοὺς ἀθλίως κατιλέησεν ὁ θεὸς· εἶτα τῶν κρατούντων πλεονεξίας ἀπαλλάττειν ἤθελε, προστέταχε τῷ πανσόφῳ Μωσῇ προσλαλεῖν αὐτοῖς, ὅπως κατηλεημένοις καὶ ὅσον οὐδέπω βαδιοῦσι πρὸς τοὺς πατρασιν ἐπηγγελμένην γῆν, τὸ τῆς ἀφορήτου δουλείας ἄχθος ἀποσείσωνται. ἐπειδὴ δὲ ἴσως εἰκὸς τὰ εἰς τὸ μέλλον λοιπὸν ἐλπίδος ὀλισθηρότερα, τὰ δὲ Μωσέως αὐτοῖς μὴ προσηκόντως λόγον· ψευματουργεῖν ὁ τῶν ὅλων ἐκέλευε θεός. ἔλκειν γὰρ ἀεὶ πως ἐστὶ τὸ ψεῦμα πρὸς πίστιν, καὶ σὺν ἀνυπόνως ἔχον ἀνενεγκεῖν εἰς ἐλπίδα τὴν ἐπ' ἀγαθοῖς· καὶ νοῦν τὸ σφόδρα κατερρυπωμένον εἰς ἀκηδείας. δύο δὲ † προεπιτάξας ἀποδεῖξαι σημεῖα, προσ- † ἄλλ. προεπιτάξας. „ εἰθισμένοις, λέγων· ἐὰν δὲ μὴ πιστεύσωσί σοι, μηδὲ εἰσακούσωσι τῆς φωνῆς τοῦ σημείου τοῦ πρώ- † Vide an alibi collocandũ ὁλοκληρῳ τῇ πίστει κελεύει πιμᾶν, μηδαμῶν νοσοῦντας ἐν πίστει βραχὺ δ. „ τερου, πιστεύσωσί σοι τῆς φωνῆς † τοῦ σημείου τοῦ „ δευτέρου· καὶ ἔσται ἐὰν μὴ πιστεύσωσί σοι τοῖς „ δυσὶ σημείοις τούτοις, μηδὲ εἰσακούσωσι τῆς „ φωνῆς σου, λήψῃ ἀπὸ τοῦ ὕδατος τοῦ ποταμοῦ „ αἷμα ἐπὶ τὴν ξηράν. πηγὴ μὲν γὰρ ἦτε, τοῦ θεοῦ „ καὶ πατρὸς, καὶ ἡ τοῦ παρεκάλεσεν Φύ- „ σις. ποταμὸς δὲ καὶ ὕδωρ, ποτὲ μὲν ὁ πατὴρ, ποτὲ δ' αὖ καὶ ὁ υἱὸς, ἤτοι τὸ ἅγιον πνεῦμα. διὰ μὲν γὰρ τοῦ Ἱερεμίου φωνῆς, ὁ θεὸς „ καὶ πατὴρ φησὶν ἑαυτοῦ· ἐξέστη ὁ οὐρανὸς „ ἐπὶ τούτῳ, καὶ ἔφριξεν ἐπὶ πλέον σφό- „ δρα, λέγει κύριος· ὅτι δύο πονηρὰ ἐ- „ ποίησεν ὁ λαός μου. ἐμὲ ἐγκατέλιπον πη- „ γὴν ὕδατος ζῶντος, καὶ ὤρυξαν ἑαυ- „ τοῖς λάκκους συντετριμμένους, οἳ οὐ δυνον-

nitus ex mortuis appellatus. Atque hoc ipsum antiquis diuinus Samuel indicans, cùm pro Israële funderet preces, non tantùm ipsis velut in vmbra & ænigmate, perfectam incarnationis figuram exhibuit, aquam telluri superinfundens; verùm illico, quod præterea reliquum erat, adiunxit, scilicet, pro totius orbis salute mactatam hostiam. *Accepit enim*, inquit, *Samuel agnum lactantem vnum, & obtulit ipsum in holocaustum cum omni populo Domino. Et clamauit Samuel ad Dominum pro Israël, & exaudiuit ipsum Dominus.* Audis immolasse agnum, imaginem scilicet & figuram veri? Quem etiam beatus Ioannes propemodum intento digito commonstrauit, dicens: *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi.* Est namque Christus immaculatum sacrificium, cuius eximio sanguinis pretio saluati & sanctificati sumus. Hoc idem nobis mysterium per sapientissimum quoque Mosem præsignificari iussit Deus & Pater. Seruiebant scilicet Ægyptijs Israëlitæ; erant porro immites illi, multaque animus scuitia & asperitate laborabat. Proinde affligebant horum vitam, vt scriptum est, *luto, & latere, & ærumnis, ac supplicijs* onerantes. Postquam verò acerbam ipsorum calamitosamque fortunam miseratus est Deus, eosque ab victorum impotenti dominatu statuit vindicare, Mosem sapientissimum sic eos affari iussit, & misericordiam consecuturos esse, & futurum non ita multo pòst vt ad promissam maioribus suis terram, excusso intolerandæ seruitutis iugo progrederentur. Quoniam verò facilè fieri poterat, vt qui melioris fortunæ spem in posterum abiecissent, ipsius Mosis verbis haudquaquam auscultarent, ab eo vniuersorum opifex miracula patrari iussit. Habet namque proculdubiò miraculum fidei conciliandæ vim, nec minimam facultatem, quamuis multo tædio ac mœrore confectum animum ad spem rerum bonarum traducendi. Quamobrem cùm illi de signis exhibendis præcepisset hæc addit: *Si verò*, inquit, *non crediderint, neque audierint vocem signi primi, credent tibi in voce signi secundi. Et erit si non crediderint tibi in duobus his signis, neque audierint vocem tuam, accipies ab aqua fluminis, & fundes super aridam, & erit aqua quam accipies è fluuio, sanguis super aridam.* Fonti nimirum, Dei & Patris natura, Filijq; comparatur: fluuij verò, & aquæ nomine, Pater, Filius, & Spiritus sanctus identidem significantur. Nam Pater quidem apud Ieremiam sic de seipso loquitur. *Obstupuit cælum super hoc, & contremuit valdè, ait Dominus, quia duo mala fecit populus meus: me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt sibi lacus contritos, qui non pos-*

Coloss. 2. 15. Apoc. 1. 15. 1. Reg. 7. 9. Ioan. 1. 29. Exod. 4. 8. Ierem. 2. 12.

ſunt aquam continere. Ipſe porro Filius de ſe per
Iſaiæ 66.12. Prophetas ait: *Ecce ego declinabo in eos quaſi fluuium pacis, & tanquam torrens inundans gloriam gentium.* De ſe quoque rurſum beatus Dauid, lyram nobis ciens ſpiritalem, cæleſtem his Patrem affatur: *Multiplicaſti miſericordiam tuam Deus: filij autem hominum in protectione alarum tuarum ſperabunt. Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos, quoniam apud te eſt fons vitæ.* Ipſe vtique Dominus noſter Ieſus Chriſtus, viuificum Spiritum, qui ex Patre per ipſum effunditur, aquam nuncupauit in ea diſputatione quam habuit cum muliere Samaritana: *Si ſcires*, inquit, *donum Dei, & quis eſt qui dicit tibi, Da mihi bibere, tu forſitan petiiſſes ab eo, & dediſſet tibi aquam viuam.* Et rurſum, *Omnis qui bibit ex aqua hac, ſitiet iterum; qui autem biberit ex aqua quam ego dabo ei, non ſitiet in æternum.* [*Sed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam.*] Igitur ex fonte ſeu fluuio Dei & Patris, velut aqua vi-
Act.17.28. uifica exiſtit Filius; qui viuificat omnia, & *in ipſo viuimus, mouemur, & ſumus.* Et hoc idem nobis rurſum quaſi per figuras indicans, & veluti per humilia quædam exempla declarans Deus, ita Moſem ſapientiſſimum
Exod.4.9. affatus eſt: *Et accipies aquam ex fluuio, & effundes ipſam ſuper terram.* Fluuio namque, vt dixi, perquàm appoſitè Patris natura comparatur. Aquæ verò, qui ex ipſo ſecundùm naturam genitus eſt Filius. Hæc igitur aqua ex
Ioan.1.14. fluuio proſiliens, terræ admixta eſt: *Verbum* enim *caro factum eſt*, per vnionem prouidentiæ conſilio deſtinatam. Futurum porro vt poſtquam ſemel homo factus eſſet, non dubiè mortem quoque pro nobis in aſſumpta
Exod. 4.9. carne oppeteret, indicauit, dicens: *Et erit aqua quam acceperis à flumine, ſanguis ſuper aridam.* Significat autem nobis nihil aliud hoc loco ſanguis præter mortem. Donec enim caro nondum erat Verbum, non fuit ſanguis. Libera namque à conditione mortis eſt ipſa viuens, vitæque parens natura. Poſtquam verò factus eſt noſtri ſimilis, tunc ſanè ſuæ carnis mortem ſibi veluti propriam vindicat, ipſeque pro nobis mortem ſubijſſe dicitur, ſuoque ſanguine hanc quæ cælo ſubeſt naturam acquiſiuiſſe; propriam quidem illam ſemper ac ſuam (eſt namque ipſe opifex vniuerſorum) ſed quæ ſe de medio ſubtraxerat, quippe quæ ad peccatum vehementiùs inclinaſſet, reſque creatas venerari, mundique elementis diuinum cultum impendere decreuiſſet. Atque hæc quidem quod ad Græcos attinet. Iudæi verò de Moſis oraculis minimùm laborantes, verſi ſunt ad doctrinas mandata hominum, atque vt ait beatus

πῃ ὕδωρ σωέχειν. αὐτὸς γε μὴν ὁ υἱὸς „
περὶ ἑαυτοῦ φησι διὰ φωνῆς προφητῶν, „
ἰδοὺ ἐγὼ ἐκκλινῶ ἐπ' αὐτὴν ὡς ποταμὸς εἰ- „
ρήνης, καὶ ὡς χειμάῤῥοον ἐπικλύζων δόξαν „
ἐθνῶν. περὶ ἑαυτοῦ ἢ πάλιν ὁ θεοπέσιος Δα- „
βὶδ, λύραν ἡμῖν ἀνακρόων τὴν πνευματι- „
κὴν, φησὶ τὸν ἐν τοῖς ἐρημικοῖς πατέρα φησὶν. „
ὡς ἐπληθύνθης τὸ ἔλεός σου ὁ θεός. οἱ δὲ υἱοὶ „
τῶν ἀνθρώπων ἐν σκέπῃ τοῦ πτερύγων σου ἐλ- „
πιοῦσι. μεθυσθήσονται ἀπὸ πιότητος οἴκου „
σου, καὶ τὸν χειμάῤῥουν τῆς τρυφῆς σου ποτιεῖς „
αὐτούς, ὅτι παρὰ σοὶ πηγὴ ζωῆς. αὐτὸς γε „
μὴν ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τὸ ἐκ
πατρὸς δι' αὐτοῦ προχεόμενον πνεῦμα ζωο-
ποιὸν ὠνόμαζεν ὕδωρ, πρὸς τὴν ἐν τῇ Σα-
μαρείᾳ γυναῖκα τὰς Ἀμαλέξεις ποιούμενος. „
ἔφη γάρ, εἰ ᾔδεις τὴν δωρεὰν τοῦ θεοῦ, καὶ τίς ἐστιν ὁ „
λέγων σοι δός μοι πεῖν, † σὺ ἂν ᾔτησας αὐ- „ † ἄλλ.
τὸν, καὶ ἔδωκεν ἂν σοι ὕδωρ ζῶν; καὶ πάλιν· „ σὺ ἄν.
πᾶς ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου διψήσει „
πάλιν. † πᾶν ἐκ τοῦ ὕδατος ὃ ἐγὼ δώσω „
αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσει εἰς τὸν αἰῶνα. οὐκοῦν ὡς „ † add.
ἀπὸ πηγῆς ἤτοι ποταμοῦ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς, „ ὡς δ' ἄν.
ὕδωρ ἐστὶ τὸ ζωοποιὸν ὁ υἱός· ζωογονεῖ τὰ „
πάντα, καὶ ἐν αὐτῷ ζῶμέν τε, καὶ κινούμε-
θα, καὶ ἐσμέν. καὶ τοῦτο πάλιν ἡμῖν ὡς διὰ
τύπων ἐμφαίνων, καὶ οἷον ἐκ μικρῶν ἔτι
παραδειγμάτων γνώριμον καθίστη θεὸς, ὅ-
τῳ λέγων τῷ πανσόφῳ Μωσεῖ· καὶ λή- „
ψῃ ὕδωρ ἐκ ποταμοῦ, καὶ ἐκχεεῖς αὐ- „
τὸ ἐπὶ τὴν γῆν· ποταμῷ μὲν γὰρ, ὡς „
ἔφην, παρεικαστέον εὖ μάλα τὴν τοῦ πα-
τρὸς φύσιν· ὕδατι γε μὴν, τὸ ἐξ αὐτοῦ κα-
τὰ φύσιν γεγεννημένον υἱόν. τοῦτο δὴ τὸ ὕ-
δωρ τὸ ἐκ τοῦ ποταμοῦ μέμικται τῇ γῇ. γέ-
γονε γὰρ σὰρξ ὁ λόγος καθ' ἕνωσιν οἰκονο-
μικὴν. ὅτι δὲ ἅπαξ γενόμενος ἄνθρω-
πος, πάντοτε καὶ πάντως ἔμελλεν ὑπὲρ
ἡμῶν, καὶ τεθνάναι σαρκικῶς ὑπέφηνεν
εἰπών. καὶ ἔσται τὸ ὕδωρ ὃ ἐὰν λάβῃς ἀπὸ „
τοῦ ποταμοῦ αἷμα ἐπὶ τοῦ ξηροῦ. σημαίνει „
δὲ ἡμῖν ἕτερον οὐδὲν ἐν τούτοις τὸ αἷμα,
πλὴν ὅτι τὸν θάνατον. ἕως μὲν γὰρ ἔτι
σὰρξ ἦν ὁ λόγος, οὐ γέγονεν αἷμα. θανά-
του γὰρ ἐπέκεινα παντελῶς ἡ ζωή τε καὶ
ζωοποιός ἐστι φύσις. ἐπειδὴ δὲ γέγονε καθ' ἡ- † ἄλλ.
μᾶς, τότε δὴ τότε τὸν ἰδίας σαρκὸς οἰκεῖ- κήρυγμα.
ται θάνατον, ὡς αὐτὸς ὑπὲρ ἡμῶν τὸ τε-
θνάναι λέγει· αἵματί τε τῷ ἰδίῳ κατακτή-
σασθαι τὸν ὑπ' οὐρανὸν, ἰδίαν ἀεὶ καὶ ἔσαν αἰεί.
ἦν γάρ ἐστιν αὐτὸς ὁ τῶν ὅλων δημιουργός· ἀποσκιρτήσασαν δὲ διὰ μέσου διά τινος λίαν ἀπο-
νενευσαν πρὸς ἁμαρτίας, καὶ προσκυνεῖν ἐλέσθαι
τῇ κτίσει, καὶ τοῖς κόσμου στοιχείοις ἀνάπτειν
τὸ σέβας. τὰ μὲν Ἑλλήνων, ἐν ὀλίγοις. Ἰουδαῖοι
δὲ τὸ διὰ Μωσέως τεθεσπισμένον ὀλίγου πε-
φρονηκότες ἐτράποντο πρὸς διδασκαλίας ἐν-
τάλματα ἀνθρώπων. ὡς φησιν ὁ θεοπέσιος
Δαβὶδ,

„ Δαβὶδ. πάντες ἐξέκλιναν ἅμα, ἠχρειώθη-
„ σαν, οὐκ ἦν ὁ ποιῶν χρηστότητα, οὐκ ἦν ἕως
„ ἑνός. ζαὐτης ἕνεκα τ̃ αἰτίας ὁ μονογενὴς τ̃ θεῦ
λόγ⃝ ἐπεφάνη μετὰ σαρκὸς· καὶ τοῖς ἀν-
θρώποις σύναν εστράφη, καθὰ γέγραπται·
διεκηρύξατο τῷ Ἰσραὴλ, ⸂καίπερ γε τῶν ἄλ-
λων, τὰ εἰς σωτηρίαν ⸃ ζωὴν· ἀλλ' ἡ φησιν
„ ὁ μακάρι⃝ Ἰωάννης. εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ
„ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον. προσήκαντο
γὰρ ἁπάντως τ̃ τ̃ ὅλων σωτῆρα· ἀλλὰ πε-
λέκαισι ἢ μᾶλλον ἐμπαροινοῦντες αὐτῷ, καὶ
πάντα τρόπον ἀνοσιότητ⃝ ἀγρίως ὑπηρ-
δάκοντες· καθήκοντο ἢ πρὸς τοῦτο μανίας,
ὥστε καὶ σταυρῷ προσηλῶσαι τ̃ ἀρχηγὸν τ̃
ζωῆς, ᾗ νομίσαι δυνάσθαι θανάτῳ νικᾶν τ̃
θανάτου κρείττονα. ἀνέβαινε γὰρ τριήμερ⃝
κενώσας τ̃ ᾅδου. καὶ τοῖς κάτω πνεύμασιν
ἀνοίξας τ̃ θανάτου τὰς πύλας, ὁδὸς ἦ καὶ θύρα
καὶ ἀπαρχὴ γεγονὼς τῇ ἀνθρώπου φύσει πρὸς
ἀφθαρσίαν, ἀνέβη πρὸς τ̃ ἐν οὐρανοῖς πα-
τέρα, καὶ θεὸν, ⸂ἔστιν ὁμόθρον⃝ οὕτω, καὶ συγ-
κατάρχει τ̃ ὅλων. ἥξει ἢ κατὰ καιρὸς, ἵνα
κρίνῃ τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ, καθὰ
γέγραπται. οὐκοῦν ἐπειδήπερ, καθά φησιν ὁ
„ σοφώτατ⃝ Παῦλ⃝, δεῖ πάντας, ἡμᾶς
„ δεῖ φανερωθῆναι, ἔμπροσθεν τ̃ βήματ⃝
„ τ̃ Χριστ̃, ἵνα κομίσηται ἕκας⃝ τὰ διὰ
† ἄλλ. „ τ̃ σώματ⃝ † ἃ ἔπραξεν· εἴτε ἀγαθὸν, εἴτε
πρὸς ἃ. „ φαῦλον. νηφύσωμεν καθαρῶς, πάντα
τρόπον ἁμαρτίας παρωθούμενοι· καὶ πᾶν εἶδ⃝
ἀκαθαρσίας τ̃ ἑαυτῶν διανοίας ἐκ-
πέμποντες· γινώμεθα ἢ πρὸς τούτοις χρηστοὶ,
φιλάλληλοι, φιλοικτίρμονες, ἐλεήμονες ὀρφα-
νοῖς· ἐπαμυνόντες χήραις, τοῖς ἐν ἀῤῥωστίαις
συγκαθιζάνοντες· τοῖς ἐν δεσμοῖς συναλγοῦν-
τες· καὶ ἀπαύστως, πάντα τρόπον ὑπηκοΐας
ἀποπεραίνειν σπουδάζοντες. ἕτω γὰρ ἕτω
λαμπρῷ καὶ θεοφιλεῖ διατρέποντες βίῳ, κα-
θαρῶς ἑορτάσωμεν. ἀρχόμενοι τ̃ μὲν ἁγίας τεσσαρακοστῆς, ἀπὸ τρίτης ⸂εἰκάδος τ̃
Μεχὶρ μηνὸς· τ̃ ἢ ἑβδομάδ⃝ τ̃ σωτηρίου
ὥρας πάσχα, ἀπὸ ἑβδόης καὶ εἰκάδ⃝ τοῦ Φα-
μενὼθ μηνὸς· πρεσβεύοντες μὲν τὰς ἡσυχίας
τῇ τρίτῃ τ̃ Φαρμενθὶ μηνὸς, ἑσπέρας βαθείας
κατὰ τὸ εὐαγγελικὸν † ῥητὸν· ἑορτάζοντες ἢ
† ἄλλ. κήρυγμα. τῇ ἑξῆς ὑπιφωσκούσῃ κυριακῇ, τῇ τετάρτῃ
τ̃ αὐτοῦ Φαρμενθὶ μηνὸς· σωάπτοντες ἑξῆς
καὶ τὰς ἑπτὰ ἑβδομάδας τ̃ ἁγίας πεντηκο-
στῆς. ἕτω γὰρ βασιλείαν οὐρανῶν κληρονο-
μήσωμεν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν,
δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ σὺν τῷ ἁγίῳ
πνεύματι, δόξα καὶ κράτ⃝, εἰς τοὺς αἰ-
ῶνας. Ἀμήν.

Dauid: *Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum, non est vsque ad vnum.* Hanc ob causam Vnigenitus, Dei Verbum, carnem indutus apparuit, *& cum hominibus conuersatus est*, vt ait Scriptura, prædicauitque Israëlitis, & quidem ante alios, quæ ad salutem & vitam spectant. Sed quemadmodum beatus Ioannes ait, *In propria venit, & sui eum non receperunt.* Nihil enim prorsus omnium Saluatori Christo auscultarunt, sed per ludibria & contumelias, omneque exquisitæ crudelitatis genus pessimè acceperunt, & eò demum amentiæ progressi sunt, vt cruci affigerent vitæ parentem, & à se per mortem vinci posse eum qui morte superior erat, putarent. Reuixit nempe tertia die, spoliatis inferis, & ijs qui infrà degebant spiritibus, mortis portas reserauit, viaque & ianua, & primitiæ factus humanæ naturæ ad immortalitatem, ad cælestem Patrem ascendit & Deum, estque illi maiestate compar, simulque imperat vniuersis. Adueniet porro decursis temporum spatijs, *iudicaturus orbem terræ in iustitia*, quemadmodum scriptum est. Ergo quãdoquidem, vt ait sapientissimus Paulus, *omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque propria corporis, prout gessit, siue bonum, siue malum*, purè ieiunemus, omne peccati genus ablegantes, omnemque ex animis nostris eijcientes impuritatem, exhibeamus nos præterea bonos & benignos, diligentes inuicem, misericordes, indolentes orphanorum calamitatibus, patrocinemur viduis, ægris assideamus, vinctorum communem dolorem putemus, omnesque, vt vno verbo absoluam, virtutis numeros implere studeamus. Ita namque illustri Deoq; accepto vitæ genere conspicui, diem festum purè ac sancte celebrabimus; inchoantes sanctam quidem Quadragesimam vigesima tertia die Februarij mensis; hebdomadam verò Paschę salutaris vigesima octaua Martij; soluentes autem ieiunia tertia die mensis Aprilis, extremo vespere, vt Euangelico iubemur præconio; festum porrò diem celebrantes proxima Dominica luce, quarta eiusdem mensis; adijcientes deinceps septem hebdomadas sanctæ Pentecostes. Ita namque cælesti regno potiemur, in Christo Iesu Domino nostro, per quem, & cum quo Patri cum Spiritu sancto gloria & imperium in secula seculorum. Amen.

Ps. 13. 4. & 52. 4.

Bar. 3. 38.

Ioan. 1. 11.

Ps. 9. 9. & 71. 2. & 95. 10.

2. Cor. 5. 10.

Homi-

Homilia decimanona.

Λόγ. ιθ'.

PRÆMEDITATIO AVCTORIS.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

AD frugalem menſam multos, imprimiſque honeſtos conuiuas vocatos animaduerto. Ac metuo quidem vt copia ſuppetat. Verumtamen veſtram diſcendi cupiditatem admiror, quodque ſermo, licet ſplendore omni deſtitutus oblectet, haud mediocriter laudo. Quandoquidē porro huc conueniſtis, date, obſecro, mihi veniam, ſi veſtræ expectationi minùs oratio reſpondeat.

Ἐπὶ μικροῖς σίτοις πολλοὺς καὶ μεγάλους σὺν δαιτυμόνας συναγηγερμένους ὁρῶ· καὶ δέδια μὴν, σὺκ ἔχων δρέπειν· πολλὴ ἄγαμαι τὴν φιλομαθείας, καὶ τὸ ἡδέως ἀκούειν λόγων ὑμᾶς, κἂν εἰ μὴ γένοιντο λαμπρῶς ἐπαινέσας ἔχω. ἐπειδὴ ἦ εἰσκέκλησθε, δότε δὴ δότε συγγνώμην, εἰ καθ' ὑμᾶς οἱ λόγοι μὴ βασανίζοντες.

OPportunè rurſum, quod Pſalmographi lyra antiquis occinit, nos quoq; ad vos vſurpabimus, *Omnes gẽtes plaudite manibus, iubilate Deo in voce exultationis*, hoc eſt, victoriale carmen occinamus Chriſto. *Vicit namq; pro nobis mundum*, quemadmodū ſcilicet ipſemet ait, triumphauitque *Principatus, Poteſtates, Dominationes, atque mundi rectores tenebrarum harum, ſpiritualia nequitiæ in cæleſtibus*: noſque hoc pacto ereptos ex illorum ſæuitia, ab antiquis criminibus liberauit, *affigens cruci quod contra nos erat chirographum*, vt ob hoc ipſum ſcilicet gaudẽtes dicamus, *Vbi eſt mors victoria tua? vbi eſt mors ſtimulus tuus? ſtimulus autem mortis peccatum, virtus autem peccati lex.* Liberati porro ſumus per Chriſtum etiam à pœna legis. Quod beatus quoque Paulus teſtatur ita ſcribens: *Peccatum vobis non dominabitur. Non enim eſtis ſub lege, ſed ſub gratia.* Scribit autem ſapiens Ioannes: *Quia lex quidem per Moſem data eſt; gratia & veritas per Ieſum Chriſtum facta eſt.* Vnus pro omnibus mortuus eſt, ſanguine ſuo redimens quę ſub cęlo ſunt, vt qui viuunt, non ampliùs ſibi viuant, ſed ei qui pro ipſis mortuus eſt, & reſurrexit. Ipſi porro viuemus, ſi quæ ipſi grata ſunt ſentire, & facere quàm maximè ſtudeamus, Euangeliciſque nos oraculis obſequentes præbeamus. Ac tempus quidem omne ijs qui ſeſe rebus optimis addixerunt, ad implenda ſalutaria mandata opportunum, vt ego arbitror, atque accommodatum fuerit: ſed hoc in primis, in quo nunc agimus, quodque propemodum emiſſa voce nobis propheticum illud inclamat: *Mittite falces, quoniam meſsis aduenit. Ingredimini conculcatores. quoniam plenum eſt torcular, lacus redundans ſub torculari.* Oportere autem ego quidem aio, & quidem diligenter captare tempora, quicunque ſapientes ac ſeduli, rerumque gerendarum periti ſunt; quodque & ſibi, & alijs prodeſſe

Ἐπὶ καιρῷ δὴ πάλιν τὸ Δαὶδ τὸ ψάλλοντον λύρας τοῖς ἀρχαιοτέροις ὑμνῴδμον· ὦ πρὸς ὑμᾶς αὐτὰς παρ' ἡμῶν εἰρήσθω· πάντα τὰ ἔθνη κροτήσατε χεῖρας· ἀλαλάξατε ἐν φωνῇ ἀγαλλιάσεως. τετέσι τὰς ὑπὲρ νίκης ᾠδὰς προσκομίζωμεν τῷ Χριστῷ. νενίκηκε γὰρ ὑπὲρ ἡμῶν τὸ κόσμον, καθάπερ ἀμέλει φησὶ αὐτὸς, καὶ τεθριάμβευκεν ἀρχὰς, ἐξουσίας, κυριότητας, καὶ τὰς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τούτου· τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις. ἵνα τε πάντας ἐξέλητο τῆς ἐκείνων σκαιότητος, καὶ τῶν ἀρχαίων ἁμαρτημάτων ἀπήλλαξε, προσηλώσας τῷ σταυρῷ τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον· ἵν' ἐπ' αὐτῷ δὴ τούτῳ χαίροντες, λέγωμεν· πῦ σου θάνατε τὸ κέντρον, πῦ σου ᾅδη τὸ νῖκος· τὸ δὲ κέντρον τοῦ θανάτου, ἡ ἁμαρτία· ἡ δὲ δύναμις τῆς ἁμαρτίας ὁ νόμος. ἐξηρήμεθα δὲ διὰ Χριστοῦ καὶ τῆς ἐν νόμῳ ποινῆς. καὶ μαρτυρήσει γράφων ὁ θεσπέσιος Παῦλος· ἁμαρτία γὰρ ὑμῶν οὐ κυριεύσει· οὐ γάρ ἐστε ὑπὸ νόμον, ἀλλ' ὑπὸ χάριν. γράφει δὲ καὶ ὁ σοφὸς Ἰωάννης, ὅτι ὁ νόμος διὰ Μωσέως ἐδόθη, ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο· εἷς γὰρ ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, αἵματι τῷ ἰδίῳ καθαπλώσας τὸν ὑπ' ἀρᾶν· ἵν' οἱ † ζητοῦντες μηκέτι ἑαυτοῖς ζῶσιν, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθανόντι, καὶ ἐγερθέντι. ζήσωμεν ἢ αὐτῷ, τὰ αὐτῷ θυμήρη φρονεῖν τε καὶ δρᾶν, ὅτι μάλιστα διεπεδακότες, καὶ τοῖς εὐαγγελικοῖς θεσπίσμασι καλακολουθεῖν ἠρημένοι. καιρὸς μὲν ἐν ἅπασι τοῖς τῶν ἀρίστων ὑπηνδευμάτων ὑπιμελητὰς πέφυκέ τε καὶ ὑπηνδρεῖον εἶη ἄν, καθάπερ ἐγῷμαι πρός γε τὸ δυνατὸν πληρῶν τὸν ζωτήριον ἐντολὴν, μάλιστα δ' ὁ παρὼν μονονουχὶ γὰρ διακέκραγε τὸ διὰ τοῦ προφήτου φωνῆς· ἐξαποστείλατε δρέπανα, ὅτι παρέστηκε τρυγητὸς. εἰσπορεύεσθε πατητά, διότι πλήρης ἡ ληνὸς. ὑπερχείλησε τὰ ὑπολήνια. δεῖν γὰρ ἔγωγέ φημι καὶ λίαν ἐσπουδασμένως ὑπιδρᾶσθαι τῶν καιρῶν τοῦ, εἴπερ ἄν τις τῶν πρακτέων ἡμῖν σοφοί τε καὶ ἀκριβεῖς ὑπάρχοιμεν, καὶ βασανίζειν εἰδότες τὸ ὅτι μάλιστα

σφίσι

Psalm. 46. 1. Ioan. 16. 33. Coloſ. 2. 15. 1. Cor. 15. 24 Epheſ. 6. 12. Coloſ. 2. 14. Oſee 13. 14. 1. Cor. 15. 54 Rom. 6. 14. Ioan. 1. 17. Ioel. 3. 13.

† ἄλλ. ζῶντες.

† Puto ἀθυρρήμων.

σφίστε αὐτοῖς, ἡμῖν ἢ ἑτέροις τελεῖν εἰς ἄνησιν. οἷον τί φημι λέλυται ἢ χειμῶν· ὁ καταφὲς, ὥραι λοιπὸν ἀνίσχουσιν ἠέναι. κομᾷ τοῖς ἀστάχυσι τὰ τῶν λήιων ἐξαίρετα. οἱ δὲ μυρίοι τε ὅσοι καὶ συχνοὶ τῶν ἀρότρων ἅπτεσθαι μέλλουσι· τότε δὴ τότε λοιπὸν οὐκ εἴτω μηδεὶς τῶν ἀποκείρειν εἰδότων. εἰσκομίζοντι ἢ ἐν καιρῷ τοῖς φιλεργεῖν εἰωθόσι τὸ ὧν ἂν βούλοιντο τυγχεῖν, οἰκείαν τὸ ῥᾴδυμον, καὶ τοῦ παντὸς ἀξιούσθω λόγου τὸ ἄυπνόν τε καὶ πλήρες. ὥστε ἔστιν ἃ καὶ ἄχ ἑτέρως αὐτοῖς, καὶ τὸ δεῖν ἐπαινεῖ παντὸς πλεῖστον μεταλαχεῖν. ἀκουέτω ἐπειδήπερ τὸ πάσχα ἡμῶν
" ἐτύθη Χριστὸς, καθὰ καὶ ἡμῖν αὐτὸς ὁ σοφώτατος Παῦλος μαρτύρεται. καθαρίσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος. τελέσωμεν δὲ καὶ ἁγιωσύνην ἐν φόβῳ θεοῦ, ἵνα μὴ ἀνίεροις χερσὶ τῶν ἱερῶν ἅπτώμεθα, καὶ τὸ θεῖον αὐτοῦ μυστήριον ἀτιμελῶς ἀτιμάζοντες, πολὺ τοῖς ἀνοσίοις πρέπουσαν κόλασιν, αὐτοὶ ζητοῦμεν ἰδίαις ἐπαντλήσωμεν κεφαλαῖς· ἅπτεται γάρ τοι τοιοῦτον καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος τοῖς τοῦτο δρᾶν εἰωθόσι. διατί τοι ἐν ἡμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄῤῥωστοι καὶ κοιμῶνται ἱκανοί. εἰ γὰρ ἑαυτοὺς διεκρίνομεν, οὐκ ἂν διεκρινώμεθα· κρινόμενοι ἢ, ὑπὸ τοῦ κυρίου παιδευόμεθα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν. οὐκοῦν ἐκ τῶν ἱερῶν γραμμάτων, τὰ εἰς γε τοῦτο τελοῦντα συλλέγοντες, ἵνα χρὴ τρόπον ἁγίως τε καὶ † πανα-
† ἄλλ. ἀναγκαίως γοῦν ἡμᾶς ἑορτάζοντας, εἰς μετάληψιν ἰέναι τότε τῆς πανσωμαχικῆς τοῦ παντῶν ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ· φέρε δὴ φέρε λέγωμεν. τεθύκασιν ἐν Αἰγύπτῳ τὸν ἀμνὸν, παιδαγωγηθέντος Μωσέως, οἱ ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ, πεφοβημένοι γε μὴν ἀζύμους ἄρτους ἐσθίειν ἐπ' αὐτῷ. καὶ μὴν ἐπικρίδας. γεγράπται γὰρ
" ὧδε· ἄζυμα σὺν πικρίδων ἔδεσθε ἑπτὰ ἡμέρας. ἆρ' ἔν εἰπέ μοι τοῖς ἐν τύπῳ καὶ σκιαῖς καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ προεσφρύσωμεν, εἶτα ὁποῖοι ποτὲ βασιλεῖται λέγων ὁ νομοθὴς ἀληθῶς, καὶ
† Puto σοφώτατος Παῦλος. οἴδαμεν ὅτι ὁ νόμος πνευματικός ἐστιν. † δύῤῥημον ἢ ὅτι καὶ οὐκ δυῤῥήμων. ἂν ἠθέλετο ψιλοδοεπὴς ὁ Χριστὸν ἔχων ἐν ἑαυτῷ, πῶς ἂν ἐνδοιάσαι τις, πῶς ἔν ἄρα καὶ ἡμεῖς τὸ ἀρχαῖον ἐκεῖνον ὑποπεραντέμεν νόμον, Χριστοῦ λέγοντος ἐναργῶς. μὴ νομίσητε, ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς προφήτας. οὐκ ἦλθον καταλῦσαι, ἀλλὰ πληρῶσαι. λέγω γὰρ ὑμῖν, ἰῶτα ἓν, ἢ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου, ἕως ἂν πάντα γένηται. ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσεται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσιν. οὐκοῦν τέλουται ἢ καὶ ἡμῖν τοῖς διὰ πίστεως κεκλημένοις εἰς ἁγιασμὸν, ὁ ἀμνὸς ὁ ἀληθινὸς ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. προφθὰς οὖν τὴν νοητὴν καὶ πανηγυρικὴν καὶ ἱερὰν ἀληθῶς ἐκ' αὐτῇ

possit, explorare solerti cura nouerunt. Discussa, exempli causa, tristitia hyemis, vernum deinceps exoritur anni tempus: spicis vndique fertilissimi quique campi conuestiuntur, quæ plurimæ ac densæ exundant aruis, tunc sanè nullus scilicet metendi artifex otietur. Sed cùm industrijs hominibus ea quæ velint adipiscendi occasio se offerat, longè valeat quicquid est ignauiæ, tum præcipua vigilantiæ tolerantiæque cura impendatur. Ita namque, nec alia prorsus via fiet, vt omni genere laudis affatim cumulentur. Ergo quandoquidem *Pascha nostrum immolatus est Christus*, quemadmodum & ipse nobis testatur sapientissimus Paulus, *mundemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei*. Ne illotis, quod aiunt, manibus sacra contingentes, diuinumque ipsius per incuriam dedecorantes mysterium, debitam impijs pœnam nostris ipsi capitibus arcessamus. Nempe tale quiddam ad eos qui hæc facere assueuerunt, beatus quoque Paulus in epistola scribit: *Propterea inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi. Quòd si nosmetipsos iudicaremus, non vtiq; iudicaremur. Dum iudicamur autem, à Domino corripimur, vt non cum hoc mundo damnemur*. Igitur ex sacris Litteris quæ ad rem nostram faciunt colligentes, quonam modo nos festam hanc celebritatem purè ac sanctè agentes, tunc ad spiritalem omnium nostrûm Saluatoris Christi communionem accedere oporteat, age differamus. Agnum in Ægypto immolauere ductu Mosis ac disciplina informati Israëlitæ. Igitur cum eo panes azymos adhibere iussi sunt, & lactucas vtique agrestes. Ita nempe scriptum est: *Azyma cum lactucis agrestibus comedent septem diebus*. Nunquid ergo fare age, nos quoque figuris & vmbris obstinatè addicti erimus? Quid igitur illa Pauli qui haud dubiè legis peritus, sapientiaque in primis ornatus fuit? *Scimus quia lex spiritalis est*. Quem quidem & recta loqui, nec quicquam falsò affirmaturum esse, qui Christum in seipso gereret, quisnam sit, obsecro, ambigendi locus? Quanam igitur ratione nos quoque antiquæ obtemperabimus legi, Christo apertissimè asseuerante? *Nolite putare quoniam veni soluere legem, aut Prophetas. Non veni soluere, sed adimplere. Dico enim vobis, donec transeat cælum & terra, iota vnum, aut vnus apex non præteribit à lege, donec omnia fiant. Cælum & terra transibunt, verba autem mea non præteribunt*. Igitur immolatus est quidem & nobis, qui per fidem ad sanctitatem vocati sumus, verus ille agnus, qui tollit peccatum mundi. Epulas porro spiritales, præclarasque & verè sanctas cum ipso

1.Cor.5.7.
2.Cor.7.1.
Matt.5.18.
1.Cor.11.30.
Luc.21.33.

adhibebimus, quæ depictæ quodammodo in legalibus azymis ſpiritaliter accipi debẽt. Fermentum namq; ſemper in ſacris Litteris in improbitatis ac peccati figuram aſſumitur. Proinde Dominus noſter Ieſus Chriſtus, à fermento Scribarum & Phariſęorum ſanctis Diſcipulis ſuis vt abſtinerent præcepit, his verbis: *Attendite à fermento Scribarum, & Phariſæorum.* Scribit autem etiam ſapientiſſimus Paulus, à fermento & impuritate quæ animum inficit, ſanctificatos quàm longiſſimè abeſſe iubẽs: *Expurgate*, ait, *vetus fermentum, vt ſitis noua conſperſio, ſicut eſtis azymi.* Eſt igitur non inutile, quin potiùs apprime neceſſarium, quandoquidem illud nobis maximè cordi eſt, vt omnium noſtrûm Saluatori Chriſto ſpiritaliter communicemus, vt mentem geramus puram, eluamus ſordes, auerſemur peccata, atque, vt ſemel dicam, ab omnibus per quæ inquinari ſolet, longè animum auocemus. Ita namque ab omni culpa prorſus & reprehenſione liberi, ad communionem laudabiliter accedemus. Sed & agreſtes quoq; adhibeat lactucas, hoc eſt, per amaros incedat labores, & tolerantiã ſibi ſcilicet in primis amplectendam ducat. Eſt namque procul dubio abſurdiſſimum, ſi quis putet pietatis amatores aliter virtutem aſſequi, ſupremiſq́ue laboribus commendari poſſe, niſi certamina & contentiones ſubeant, præclarumq́ue & illuſtre ſpecimen fortitudinis exhibeant. Aſpera namque eſt ac difficilis ad virtutem via, nec multis peruia; ijs verò tantummodo plana & facilis, qui per eam contento curſu pergunt, neque quidquam metuentes cum laboribus luctantur, ipſiq́ue ſe ſudoribus ſponte obijciunt. Atque ad hoc quidem nos Chriſtus ipſe cohortatur his verbis: *Intrate per anguſtam portam: quia lata porta, & ſpatioſa via eſt quæ ducit ad perditionem, & multi ſunt qui intrant per eam. Quàm anguſta porta, & arcta via eſt quæ ducit ad vitam, & pauci ſunt qui inueniunt eam.* Præclara ſiquidem & illuſtria facinora, non vnus quilibet è multis, aut agitare animo, aut ad exitum perducere feliciter queat, ſed ſoli, vt dicebam, præſtantes & eximij præ cæteris, quiq́ue voluptatem ad turpia vocantem domare ac ſubigere generosè nouerunt. Porrò latam eſſe planamq́; admodum ſemitam ad peccata directam, nullo planè negotio ex ipſa rerum natura cuiuis intelligere facile eſt. Nempe ſe facilè admodũ humana mens auferri atque abduci patitur, impellente voluptate. Fertur dehinc prono curſu ad luxum, ſeq́ue in corporeis cupiditatibus incontinẽtiæ planè obnoxiam eſſe facilè oſtendit. Atque vt quicunque hiſce morbis aliquando

Matt. 16.6.

1.Cor.5.7.

Matt. 7.13. Luc.13.24.

ποιησόμεθα· γεγραμμένῳ μὲν ὥσπερ ἐν ἄρτοις ἀζύμοις, κ̓ τ̀ νόμον· νοεμμένῳ δ̀ πνευματικῶς. ζύμη γὰρ ἀεὶ ὧς ἔφην τ̃ θεοπνεύστοις γραφαῖς, φαυλότητ@ Ȩ ἁμαρτίας εἰς τύπον ὧραλαμβάνεται. καὶ γὲν ὁ κύρι@ ἡμῶν Ἰησ̃ς ὁ Χριστὸς ἐνετείλατο τοῖς ἁγίοις αὐτ̃ μαθηταῖς προσέχειν, ὅτω λέγων· προσέχετε ἀπὸ τ̃ ζύμης τῶν γραμ-„ ματέων καὶ Φαρισαίων. γεγραφὼς δ̀ Ȩ ὁ ζο-„ φώτατ@ Παῦλ@. ζύμης δ̀ ἀκαθαρσίας τ̃ εἰς νῶν καὶ καρδίαν ὡς ἀποστάτω τιθεὶς φησ̀ ἡγιασμένους. ἐκκαθάρατε γ̀ ἐν τῇ πα-„ λαιὰν ζύμην, ἵνα ἦτε νέον φύραμα, καθὼς „ ἐστε ἄζυμοι· ἐστι τοίνυν οὐκ ἀσωτελὲς εἰς ὄ-„ γνησιν, μᾶλλον δ̀ ἤδη κ̀ ἀναγκαῖον, ἐπειδή-περ ἡμῶν Ȩ ἀπ̃ δ̃ς τίθεται τ̃ προφυλακτικὴν τάξης, τὸ ἐν μεθέξει γνήσιον τῇ πνευματικῇ τ̃ πάντων ἡμῶν ζωτῆρ@ Χριστ̃, τ̀ νοῦν ἀβόλωτον ἔχειν, Ȩ ἀποτρίβεσθ̃ μολυσμὸς, κ̀ ἀποφοιτᾶν ἁμαρτίας· κ̀ ἁπλ̃ζ ἁπλῶς ἀ-πανίστασθ̃ πάντος †τ̃ καπνώδη εἰωθότος. †fort.καταμιαίνειν †ἄπ. ἀκαταιτίαυτον γὰρ ὅτω κ̀ ἀνεπιπλήκτον πάντελῶς κατορθώσωμεν τῷ ὡς ἐν μεθέξει προσόντ̃. ἐσθιέτω δὲ τις κ̀ πικρίδας, τουτέστι Ȩ πικρῶν ἡκέτω πόνων, καὶ τὸ ἓν γε τούτῳ τλητέος πειράσθω πρὸς πολλ̃. κ̀ γὰρ ἔστι τ̃ †ἀποστάτων τ̃ δυσσεβείας φ̃ ἐραστὴς, †ἄπ. ἀποστάτων. οἰκεῖόν τε κ̀ φρονεῖν ἑτέρως, ἂν δυνάσθ̃ κατασπλαγχνεῖν ἀρετῇ, κ̀ ταῖς ἀνωτάτω δόξαις ἐπισεμνύεσθ̃, μὴ προσηπλημένους, κ̀ τῷ τ̃ ἀνδρείας ἐπίδειξιν ἐν μάλα πεπιημένους. τραχεῖα μὲν γὰρ καὶ ἀνάντης ἡ ὁδὸς ἡ εἰς αὐτὸν ἀναφέρουσα, καὶ ὁ βάσιμ@ τοῖς πολλοῖς. εἴη δ̀ ἂν μόνοις δυσβὴς τοῖς, οἳ γε ῥᾳθυμεῖν ἐπείγονται, κατορρωδοῦντες ἀδέ-να· ἀντιπαθυόμενοι δὲ τοῖς πόνοις, καὶ τοῖς ἰδρῶσιν ἀνταναισιμένοι. καὶ πρ̀ς γε τοῦτο ἡμᾶς ὧραθήκῃ λέγων αὐτὸς ὁ Χριστὸς· εἰσ-„ έλθετε διὰ τ̃ στενῆς πύλης, ὅτι πλατεῖα „ ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρ@ ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγου-„ σα εἰς τὴν ἀπώλειαν, Ȩ πολλοί εἰσιν οἱ εἰσ-„ πορευόμενοι δι' αὐτ̃ς. στενὴ γ̀ ἡ πύλη, καὶ „ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν „ ζωὴν, κ̀ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὑρίσκοντες αὐ-„ τήν. τὰ γὰρ τοι λαμπρὰ καὶ ἐξαίρετα „ τῶν ἀνδραγαθημάτων πέφυκεν ἂν ἐλεῖν, κ̀ μὴν Ȩ δύνασθαι κατορθῶν, ἀλλ' οὐχὶ πᾶσι τυ-χῶσιν ἁπλῶς· μόνοις γ̀ ὡς ἔφην τοῖς ἐξῃ-ρημένοις, κ̀ καταθλεῖν εἰδόσι γνησίως τ̃ εἰς τὰ αἰσχίω καλάσης ἡδονῆς· εὐρεῖα γ̀ ὅ-τι Ȩ λοιπὸν τρίβ@ κατακομίζει πρὸς ἁμαρτίας· καθίδοι τις ἂν Ȩ λίαν ἀμογη-τὶ Ȩ ἐξ αὐτῶν εἰ βούλοιτο τῶν πραγμάτων. εὐπόρ@ μὲν γὰρ κομιδῇ, κ̀ πολὺ λίαν εὐπετὴς ὁ ἀνθρώπιν@ νῦς, κατωθέσης ἡ-δονῆς. ἴεται δὲ κ̀ μάλα ῥᾳδίως εἰς τρυφὰς, Ȩ τὸ ἀκρατὲς εἰς ὀρέξεις τὰς σωματικὰς ἀ-λίσκεται πεπνυθώς· οἶμαι γ̀ δεῖν τὰ τοιάδε

κατηρ-

καταῤῥωγηκότι πέχα τοῦ καὶ σωειπεῖν· καταιζέτω γὰρ καὶ ἐχ ἑκόντα πολλάκις ἡ τῆς σαρκὸς φύσις, καὶ κέντροις αὐτὸν ὠθοῦσα ἡδονῆς, εἰς ἐμφύτους ἡδονὰς· μονονυχὶ δὲ καὶ ἀχαίλοντος καταῤῥάπτει· καὶ πρὸς ἀβουλήτους ἀποφέρει ῥοπάς. ἀλλ' ὅ γε τῶν ὅλων θεὸς ὁ κύριος ἀνατειχίζει τῷ νόμῳ. καὶ ὅπλον αὐτῷ χαρίζεται τὴν ἐγκράτειαν. καὶ γὰρ ἔστιν ἀληθὴς ὁ προφήτης λέγων πρὸ πάντων ἡμῶν σωτὴρ ὁ θεὸς· νόμον γὰρ εἰς βοήθειαν δέδωκεν. ἄθρει δέ μοι τὸν νομοθέτην καὶ ἱερώτατον Παῦλον, εἰς ἀκρίβειαν τῶν τοιῶνδε κατάσκεψιν καθιέντα τὸν νοῦν· καὶ βασανίζοντα μᾶλλον ἰσχνῶς τὰ ἐμφύτων τε καὶ ἐν ἡμῖν κινημάτων τὸ θρασὺ· πρόδηλα γὰρ ἤδη μετὰ ταῦτα τοῖς ἀποχρῶντα ἡμῖν ὑπισχνούμενον νόμον. ἔφη γάρ ποτε· „ οἶδα μὲν γὰρ ὅτι ὁ νόμος πνευματικός ἐστιν· † ἄλλ. πεπραγμένος. „ ἐγὼ δὲ σαρκικός εἰμι, † πεπραμένος ὑπὸ „ τὴν ἁμαρτίαν. ὃ γὰρ κατεργάζομαι, οὐ γι„ νώσκω. οὐ γὰρ ὃ θέλω, τοῦτο πράσσω· ἀλλ' ὃ „ μισῶ, τοῦτο ποιῶ. εἰ δὲ ὃ οὐ θέλω τοῦτο ποιῶ, „ σύμφημι τῷ νόμῳ, ὅτι καλός. νυνὶ δὲ οὐκ „ ἔτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτό, ἀλλ' ἡ οἰκοῦσα „ ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία. τί φῂς ὦ μακάριε Παῦ† ἄλλ. σαρκινός, puto σαρκικός. λε, † σάρκινον καὶ πεπραμένον ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν; ὁ κατεργάζῃ ἃ γινώσκεις; εἶτα πιεῖς ὁ μισεῖς; ἃ γὰρ ἕκαστος ἡμῶν ἐθελοσίοις δὲ νοῦ ῥοπαῖς ἐφ' ἕκαστα τῶν πρακτέων ἔρχεται, ὁ τὸ ἐλεύθερον τὸ δοκοῦν ἀνεπίσκοπον ἔχει, καὶ τῶν ἑαυτοῦ θελημάτων τὰς ἡνίας διεκληρώσατο; ναί φησι, ἀλλ' οἶδα τῇ ἡδονῇ καταγοητεύσαν ἐοῦ ὅπερ ἦν τὸ ἀδόκιμον νοῦν ἐφ' ἃ μὴ προσῆκεν ἀκουσίως καταβιβάζουσαν. οἶδα καὶ ἀνεθέλητον ὑπομένοντα βλάβος. ἃ γὰρ ὁ θέλει πάντως τοῦτο ποιεῖ· πολλαχοῦ δὲ μᾶλλον ἧττον τῶν παθῶν ἐμβολαῖς, καὶ ζοῦς ἐντεῦθεν ὑπερφυοῦς ἐπικρατείας πλεονεκτήμασιν, ἡττᾶται καὶ ἀκὼν, καὶ τῷ τοῦτο πεπονθότι πρέπει „ ἂν εἰπεῖν. νυνὶ δὲ, οὐκέτι ἐγὼ κατεργά„ ζομαι αὐτό, ἀλλ' ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρ„ τία. ὁρᾷς ὅπως τῶν μὲν ἐμφύτων καὶ ἐν ἡμῖν καταγορεύει παθῶν; ὁμολογεῖ δὲ τὴν ἧτταν, καὶ γράφεται τὴν πλεονεξίαν, καὶ πρόδηλα τὴν ἀνίκητον ὑπάρχειν λέγων. ὅτι δὲ ἀληθὲς ὃ φημι, σαφῶς πάλιν αὐτὸς ὁ θεσπέσιος Παῦλος, προσεπάγων οἷς ἔφη, καὶ συναπτῶν ἑφεξῆς. οἶδα „ γὰρ ὅτι οὐκ οἰκεῖ ἐν ἐμοὶ, τουτέστιν ἐν τῇ σαρ„ κί μου τὸ ἀγαθόν. τὸ γὰρ θέλειν, παράκειταί „ μοι· τὸ γὰρ κατεργάζεσθαι τὸ καλὸν, οὔ. οὐ „ γὰρ ὃ θέλω ποιῶ ἀγαθόν· ἀλλ' ὃ οὐ θέλω „ κακόν, τοῦτο πράσσω. εἰ δὲ ὃ οὐ θέλω ἐγὼ „ τοῦτο ποιῶ, οὐκέτι ἐγὼ κατεργάζομαι „ αὐτό, ἀλλ' ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία. εὑ„ ρίσκω ἄρα τὸν νόμον, τῷ θέλοντι ἐμοὶ ποι„ εῖν τὸ καλὸν, ὅτι ἐμοὶ τὸ κακὸν παράκειται.

laborauerunt, ijs quodammodo etiamsi placet patrocinemur. Rapit nimirum ac trahit inuitum quoque ac nolentem sæpenumerò natura carnis, atque ad insitas voluptates acrioribus stimulis impellit; quin etiam reluctanti propemodum inijcit manus, atque ad inuoluntarios impetus detorquet. Cæterùm vniuersorum Deus ac Dominus, legis communit vallo, tum laboranti arma temperantiæ largitur. Etenim verum est quod ait Propheta de nostrûm omnium Saluatore Deo, *nobis subsidio dedisse Legem*. Circumspice tu verò mihi legis peritum sanctissimum Paulum huiusmodi res cura attentiore reputantem, qui tum insitarum nobis perturbationum vim efferam examinat diligentiùs, tum verò satis nobis in lege subsidij nihilominus positum esse demonstrat. Sic enim habet: *Scimus enim quoniam lex spiritalis est, ego autem carnalis sum, venundatus sub peccato. Quod enim operor non intelligo: non enim quod volo, hoc ago; sed quod odi malum, illud facio. Si autem quod nolo, illud facio, consentio legi quoniam bona est. Nunc autem iam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum.* Quid, obsecro, beate Paule loqueris? Tu verò carnalis es, & venundatus sub peccato? quod operaris non intelligis? tum quod odisti facis? Annon etenim quicunq; sumus, voluntaria mentis incitatione ad singulas actiones prouehimur, quodq; placitũ fuerit nemine impediente eligimus, voluntatisq; habenas ipsimet pro arbitrio gubernamus? Certè inquit. At noui tamen voluptatem fascinantem animum, eumq; licet probitate ornatum, ad ea quæ minimè decuit facilè impellentem. Scio illum, etiam quę minimè velit subire damna. Non enim sanè id quod vult facit, sed potiùs perturbationum incursionibus cedit, earumque impotentia superatus vincitur, vel inuitus; vt cui hoc acciderit, meritò illud vsurpare possit: *Nunc verò*, inquit, *non amplius ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum.* Vides vt in insitas atque innatas nobis perturbationes apertè iacit querelam, seque vinci fatetur, tum aduersarij impotentiam accusat, formidat congressum, atque haud tolerabilem esse affirmat? Esse porro vera quæ dico, confirmabit rursum ipsemet beatus Paulus, ad ea quæ retuli hæc deinceps subijciens atque adnectens: *Scio enim quia non habitat in me, hoc est in carne mea, bonũ. Nam velle adiacet mihi, perficere autem bonum non inuenio. Non enim quod volo bonum, hoc facio, sed quod nolo malum, hoc ago. Si autem quod nolo illud facio, iam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum. Inuenio enim legem volenti mihi facere bonum, quoniam mihi malum adiacet.* Rom. 7. 14. Rom. 7. 17. Rom. 7. 18.

Isaiæ. 8. 20. secundum LXX.

Intelligis igitur quonam modo, rabido & efferato impetu improbitas in vniuſcuiuſque animum inſurgat, atque ad id quod ipſi collibitum fuerit, mentem vel inuitam deijciat, tam interuerſæ quodammodo libertati violentos ſufficiat impetus, vt non iam à nobis, ſed per ipſam nimirum, & ſolam quę gerimus effecta fuiſſe videantur? Cæterùm haud nos aſpernatus eſt, ille cuius opus ſumus, neque omni penitus auxilio deſtitutam humanam naturam permiſit impuris voluptatibus diripiendam. Caſtigat nempe lex hoſce impetus, & quamuis laſciuiant importuni motus, obſiſtit illa ſapienter, ac monſtrata pulchritudine temperantiæ, exultantemq; virtutis laudibus ad ſaniora conuertit. Igitur prophanam penituſq; execrandam voluptatē tranſmittentes animo, de cibo potuque minimè laborantes, *perficiamus ſanctificationē in timore Dei*, vt ſcriptum eſt, *& mortificemus membra quæ ſunt ſuper terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiſcentiam malam, & auaritiam*. Ita namque nobis ſapientiſſimus Paulus in ſua epiſtola ſcribit. Laborat procul dubio nimia propēſione ad cupiditates corporis natura, noſtra nihilominus haud neglexit vniuerſorum opifex, quin prę cipuam illis potiùs & ſingularem impendit curam. Proinde & Filium ſuum vnigenitum dedit, vt factus homo noſtri ſimilis, atque ex ſancta Dei genitrice Maria deſumpto corpore, mortificaret peccatum in carne. Corpus namque proprium Verbi factum, confeſtim ab iis quibus nos tenemur perturbationibus liberum extitit, ſublatisq́ue ad prauitatem incitantibus ſtimulis cupiditatum, renouatum eſt quodammodo ad diuinam atq; inexplicabilem puritatem, mortificato in ipſo peccato, atq; ab ipſiſmet radicibus conuulſa voluptate. Vt enim morti ſuperior fuit, quòd illius qui natura ſua vita eſt, caro eſt facta, eodem modo, vt ego arbitror, calcauit peccati vim. Erat ſiquidem eius proprium corpus qui peccatum neſciuit. Ac veram quidem hanc orationem eſſe declarat beatus Paulus ita ſcribens: *Quod enim impoßibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem, Deus Filium ſuum mittens in ſimilitudinem carnis peccati, & de peccato damnauit peccatum in carne, vt iuſtificatio legis impleretur in nobis, qui non ſecundùm carnem ambulamus, ſed ſecundùm ſpiritum*. Et quidnam hoc fuerit, quod à lege perfici haud poteſt, dicet, opinor, quiſpiam? Nempe cùm diuina lex indicat temperantiam, auocat ad ea quæ temperantiæ aduerſantur atque abducit natura carnis, & ad cupiditates ſummè execrandas aſſiduè impellit. Verùm vniuerſorum Deus, Filium ſuum mittens, non nudum & expertem cor-

2.Cor.7.1. Coloſſ.3.5.

Rom 8.3.

σωμίης ἓν ὅπως κατεξανίσεται μὴ ἀγρίως τ ἑκάστ ψυχῆς ἡ τ φαυλότητ@ πρόσ-
βολη· ἢ καθίησι μὴ ἀβλήτως τ ἐν ἡμῖν
ὄντα νεῦν ἐπὶ τ αὐτῇ δοκεῖν. παραιρεῖται ἢ
ὥσπερ καὶ τὸ ἐλεύθερον εἰς ῥοπὰς, ὡς σὸν
ἔτι μὴ ἡμῶν, αὐτῆς ἢ ἴσχα πᴝ καὶ μόνης
ὁρᾶσθαι τὸ δρώμενον. ἀλλ' ἐχὶ ὑπερεῖδεν
ἡμῶν ὁ δημιουργὸς, ἅτε μὴ εἰς ἅπαν ἀνεπικόρητον τὴν ἀνθρώπ Φύσιν ἀφεὶς, παρῆκεν ἑτοίμως καταληίζεσθ ταῖς εἰς τὸ φαῦλον ἡδοναῖς. ἐπιτιμᾷ γὰρ ὁ νόμ@ ταῖς εἰς
τᾶτο ῥοπαῖς κἂν πλεονεκτῇ τὸ πάθ@, ἀν-
τανίσεται σοφῶς ἐ μετασοβεῖ πρὸς τὸ ἄμε-
νον, τ ἐγκρατείας τὸ κάλλ@ προσδεικνὺς·
ἐ τοῖς τ ἀρετῆς αὐχήμασιν ἐπιχάννυσθαι
ποιῶν. ἐπέκεινα τοίνυν τ βεβήλ ἐ μυσα-
ρωτάτης ἡδονῆς τὴν ἀλήθειαν φήσαντες, σι-
λίωντε ἐ ποτῶν ὀλίγα πεφρονηκότες, ἐπιτε-
λέσωμεν ἁγιωσύνην ἐν φόβῳ θεᾶ, καθὰ
γέγραπται· νεκρώσωμεν τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τ
γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθ@, ἐπι-
θυμίαν κακὴν, καὶ τ πλεονεξίαν. ἐπισέλ-
λει γὰρ ἅτως ἡμῖν ὁ σοφώτατ@ Παῦλ@·
κατηρρώσησε μὲν γὰρ ὁμολογουμένως ἡ ἔ
σώματ@ φύσις, τὸ εὐπάροικον εἰς † ἐπι- † ἄλλ. ἐπι-
θυμίαν. ἀλλ' ἐχὶ ὁρᾶμεν ἠφειδηκότα τῶν θυμίας.
καθ' ἡμᾶς τ τ ὅλων δημιουργὸν· φρονλίδος
σῆς μᾶλλον ἀξιᾶν ἐθέλοντα τ πρευργιασ-
τάτης. καὶ γοῦν τὸν ἰδιον αὐτοῦ ἔδωκε τὸν μο-
νογενῆ, ἵνα καθ' ἡμᾶς γενόμεν@ ἄνθρω-
π@, ἐ σῶμα λαβὼν ἐκ τ ἁγίας καὶ θεο-
τόκ Μαρίας, νεκρώσῃ τὴν ἁμαρτίαν ἐν
τῇ σαρκί. ἴδιον γὰρ γεγονὸς τὸ σῶμα ἔ λόγ,
παθῶν μὲν ἄθυς τ καθ' ἡμᾶς ἀπηλλάττε-
το· καὶ τ εἰς φαυλότητα κινημάτων τὸ κέν-
τρον ἀπεσκευάζετο· μετεστιχειᾶτο ἢ ὥσπερ
πρὸς θεοπρεπῆ καὶ ἀπόῤῥητον καθαρότητα,
νεκρωμένης ἐν αὐτῷ τ ἁμαρτίας· ἐ οἷον ἐκ
βάθρων αὐτῶν καταστειρωμένης τ ἡδονῆς.
ὥσπερ γὰρ θανάτ κρεῖττον ἴδ, ὅτι ζωῆς τ
κατὰ φύσιν γέγονε σαρξ, κατὰ τὸν ἴσον οἶ-
μαι τρόπον τὴν τ ἁμαρτίας πεπότη-
κε δύναμιν. ἴδιον γὰρ ἴδ ἔ μὴ εἰδότ@
ἁμαρτίαν. καὶ ἀληθῆ τὸν λόγον ἀποφαίνει
γεγραφὼς ἡμῖν ὁ θεσπέσι@ Παῦλ@. τὸ
γὰρ ἀδύνατον ἔ νόμ ἐν ᾧ ἠσθένει διὰ τ
σαρκὸς, ὁ θεὸς τ ἑαυτᾶ ὑὸν πέμψας ἐν ὁ-
μοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας, καὶ περὶ ἁ-
μαρτίας κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ
σαρκὶ, ἵνα τὸ δικαίωμα ἔ νόμ πληρωθῇ
ἐν ἡμῖν τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατᾶσιν,
ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα. καὶ τί δὴ τᾶτό ἐστι τὸ
ἀδύνατον ἔ νόμ, φαίη ἂν εἰμή τις. θεὸς
γὰρ νόμ καλᾶντ@ εἰς ἐγκράτειαν ἀπο-
φέρει πρὸς τὸ ἐναντίον ἡ τῆς σαρκὸς φύ-
σις, ἀεὶ πρὸς ὀρέξεις ὠθοῦσα τὰς
μυσαρωτάτας. ἀλλ' ὅγε τῶν ὅλων θεὸς τὸν ἑ-
αυτᾶ ὑὸν πέμψας, ὲ γυμνὸν καὶ ἀσώ-

† ἄλλ. καταπαλαστέσαντας.

† ἄλλ. ἐξενεγκεῖν.

† ἄλλ. ἦλθετε.

ματον, καὶ τὸ φθαρτὸν καὶ ἀπερόσιτον τῆς θείας ἑαυτῆς δόξης ἀπαστράπτοντα φῶς, καθέντα ἢ μᾶλλον ἑαυτὸν οἰκονομικῶς ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς, καὶ οἷόν παρέχοντα δι' ὁμοίας σώματος, κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί· ἀνῄρηται γὰρ ὡς ἔφην· ὥστε καὶ ἔξω σαρκὸς ἡμᾶς αὐτοὺς ὡς ἡγιασμένους, καὶ τὸ θεῖον αὐτοὺς † καταπλουτήσαντες πνεῦμα. γράφει ἢ ὥδε πάλιν ὁ σοφώτατος Παῦλος. ὑμεῖς ἢ οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκὶ, ἀλλ' ἐν πνεύματι, εἴπερ πνεῦμα θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν. εἰ δέ τις πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ. εἰ δὲ ἐν ὑμῖν Χριστὸς, τὸ μὲν σῶμα, νεκρὸν διὰ τὴν ἁμαρτίαν· τὸ δὲ πνεῦμα, ζωὴ διὰ δικαιοσύνην. ἐπειδὴ δὲ τὴν ἄνωθεν εὐκλείας οὐ ἐρασταὶ, καὶ οὐ μᾶλλον θεοφιλῶς διαθεῖν ἠρημένοις, δέον ἔχοντας εἰς εὐσέβειαν ὁρᾶσθαι πεφυκέναι, πεφυτεύσομεν ἀναγκαίως τὴν ἐγκρατείας αὐχήμασι, καὶ οὐ τὴν ἑτέρας ἁπάσης ἀρετὰς, τὴν εἰς ἀλλήλους ἀγάπην, τὴν φιλαλληλίαν, καὶ τὸ δεῖν ἑτοίμως ἐλεεῖν † οὐ ἀφορητῷ † πενίᾳ κατοχιζομένους. ἔφη γάρ που ὁ Χριστὸς· γίνεσθε οἰκτίρμονες, ὅτι ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος οἰκτίρμων ἐστί. παρεγγυᾷ ἢ καὶ νόμος ἡμῖν ὁ διὰ Μωσέως, ἀνοίγων ἀνοίξεις τὰ σπλάγχνα σου τῷ ἀδελφῷ σου τῷ ἐνδεομένῳ ἐν σοί. χρῆμα γὰρ ἐξαίρετον ἡ φιλοπτωχία. εἰδέτις αὐτὴν ἐν ὀλίγῳ πάντελῶς ποιεῖται λόγῳ, καὶ μηδενὸς ἀξίαν εἶναί φησι, ἐπαινέσαι που πάντως τὸ ἀπλοῦς καὶ μισάνθρωπον· καὶ τό γε δὴ χρῆναι μὴ σωφρονεῖν τοῖς ἐν ἐσχάτῃ γαλαιοπωρίᾳ· ἆρ' ἂν ἐκεῖ θηλοπρεπὲς τὸ φρόνημα καὶ θεῷ κατευγνωμένον, καὶ μαχομένῳ ἔχον τὴν φιλοικτίρμονα φύσιν. ἀλλ' οὐκ ἂν ἐνδοιάσειέ τις. γέγραπται γὰρ ὅτι, ὃς φράσει τὰ ὦτα οὐ μὴ ἐπακούειν ἀσθενοῦς, καὶ αὐτὸς οὐ καλέσει, καὶ ἔκ ἔσται ὁ εἰσακούων. χρὴ ἢ καὶ ἑτέρως μεμνῆσθαι διὰ παντὸς τοῦ ἐσομένης ἡμῖν μὴ τοῦτο ζωῆς. ἅπαξ γὰρ, ὅτι πάντη τε καὶ πάντως κατειλήφασι πρὸς πέρας ὁ ἑκάστου βίος. ἀλλ' ὡς που καὶ γράμμα φησὶ ἱερὸν, οὐδὲν εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν βίον, οὐδὲ † ἐξενεγκεῖν δυνάμεθα· βαδιεῖται δέ τις τοῦ μὲν σπιγείων ἀγαθῶν συναποφέρων οὐδέν, ἀπάντων ἢ ὥσπερ ἐστερημένος, καὶ αὐτὸς ἢ σώματος. ἀλλ' οἱ μὲν τῆς ἀρετῆς ἐρασταὶ, πλοῦτον ἔχουσι τὸν νοητὸν καὶ τὸ τῆς φιλοπτωχίας συνέκδημον φῶς. καυχήσονται γὰρ σπὶ τῷ θείῳ βήματος. μᾶλλον ἢ αὐτοὺς αὐτοὺς ἐπαινέσαι Χριστὸς λέγων. δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου· ἐπείνασα γὰρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με· ξένος ἤμην, καὶ συνηγάγετέ με· γυμνὸς, καὶ περιεβάλετέ με. ἀσθενὴς, καὶ ἐπεσκέψασθέ με. ἐν φυλακῇ ἤμην, καὶ † ἤλθατε πρός με.

† ἄλλ. καταπλουτήσαντες.

† ἄλλ. πτωχείᾳ κατηχισμένους.

† ἄλλ. ἐξενεγκεῖν.

† ἄλλ. ἤλθετε.

poris, formidabiliq; & inacceſſa diuinæ gloriæ ſuæ luce rutilantem; ſed qui ſe ipſe potiùs ad noſtram humilitatem prouidentiæ conſilio demiſiſſet, tolerabilemque nobis ob ſimile corpus præbuiſſet, iudicauit peccatum in carne. Sublatum eſt namque, vt dixi, ita vt nos ipſi iam extra carnem agere, veluti ſanctificati, ipſoque diuino ſpiritu locupletati videamur. Sic autem rurſum ſcribit ſapientiſſimus Paulus: *Vos autem in carne non eſtis, ſed in ſpiritu, ſi tamen ſpiritus Dei habitat in vobis: ſi quis autem ſpiritum Chriſti non habet, hic non eſt eius. Si autem Chriſtus in vobis eſt, corpus quidem mortuum eſt propter peccatum, ſpiritus verò viuit propter iuſtificationem.* Quoniam verò ſupernæ gloriæ amatores, quique vitam Deo maximè gratam inſtituere concupiuerunt, rectè erga pietatem affectos eſſe decet, ad temperantiæ gloriam, reliquas quoq; adijciamus virtutis partes, charitatē mutuam, mutuam beneuolentiā, miſericordiamq; in eos paratam, qui haud tolerabili inopia detinentur. Sic enim ait alicubi Chriſtus: *Eſtote miſericordes, quoniam Pater veſter cæleſtis miſericors eſt.* Extat hoc quoque in Moſaica lege præceptum; *Aperiens aperies viſcera tua fratri tuo indigenti apud te.* Res namque laudanda inprimis eſt amare pauperes. Quòd ſi quis eam omnino haud magni facit, contemnendamque penitus affirmat, probat porro crudelitatem inhumanitatemque barbaram, negatque ijs qui extremis infortunijs diuexantur, miſericordiæ quidquam impartiendum; annon ille ferinos gerit ſenſus, Deoque inuiſos, ac naturæ quæ miſericordia maximè tangitur, repugnantes? Nemo id ſcilicet in dubium vocarit. Scriptum eſt enim: *Qui obturat aures ſuas ne audiat infirmos, & ipſe inuocabit, & non erit qui exaudiat.* Cæterùm & futuræ quoq; vitæ nos aſſiduè meminiſſe par eſt. Stat nimirum omnibus omnino præfinitum eſſe vitæ terminum. Atque vt alicubi ſacræ quoque monent Litteræ: *Nihil intulimus in hunc mundū, haud dubium quod nec auferre quid poſſumus.* Abſcedet nemo ex terrenis bonis quidpiam ſecum aſportans, ſed omnibus veluti exutus, ipſo etiam corpore. At qui ſeſe virtutis exercitationibus addixerunt, ſpiritalibus ornati diuitijs, miſericordiæque, quam egenis impenderunt, luce comitati ingrediuntur. Gloriabuntur ſiquidem ante diuinū tribunal, quin eos potiùs Chriſtus ipſe laudabit, ijs verbis: *Venite benedicti Patris mei, poſſidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi. Eſuriui enim, & dediſtis mihi manducare; ſitiui, & dediſtis mihi bibere; hoſpes eram, & collegiſtis me; nudus, & cooperuiſtis me; infirmus, & viſitaſtis me; in carcere eram, & veniſtis ad me.*

Rom. 8. 9.

Luc. 6. 36.

Deut. 15. 11.

Prou. 21. 13.

1. Tim. 6. 7.

Matt. 25. 35.

Amen dico vobis. Quamdiu feciſtis vni de his fratribus meis minimis, mihi feciſtis. Audis quemadmodum miſericordiæ ac benignitatis pleniſſima natura, collatam in pauperes miſericordiam, tanquam ſibimet impenſam agnoſcit? Nemo itaq; erit, vt arbitror, quin curam in pauperes & ærumnoſos collatam ſicut par eſt, commendet, & ijs neceſſaria, quantum vires patiuntur, ſuppeditari velit. Atqui deuoluetur in contrariam ſententiam, atque immitem animum induet, dum illud fortè ſecum ipſemet reputabit ac loquetur, Si mea bona cæteris largiar, liberos defraudabo meos. Nam quid ſanè illis reliqui fiet? Res mea ſiquidem familiaris prorſus anguſta. Atqui, bone vir, dixerim ego ipſi, longè tu ſanè à recta ratione aberras. Illud namque te ſapienter cogitare oportuit, te ſcilicet, dum adhuc inter viuos agis, omnino quidē maximi facere liberorū charitatem, neque tui tamen ac ſi non eſſes obliuiſci; nec omnia quę ad remiſſionem ac delicias pertinent, penitus repudiare. Proinde munus hoc fuerit reuera optimè inſtitutæ mentis, futuræ quoq; vitæ proſpicere præfinientē ſibi in ea re modum. Nec ſanè tempus prohibet quo minùs imitemur nauigantium prouidentiam, qui tam vaſtum mare tranſmittentes, non tamen ciborum reliquiúe eiuſmodi apparatus curam negligunt, imò verò ſupellectilem copioſiorem adhuc interdum, quàm pro vſu proſpiciunt. Igitur cùm ab huius vitæ negotijs procul vnicuiq; abſcedendum ſit, prouideamus ſpiritale viaticum. Non damno afficies filium tuum, propterea quòd ijs qui inopia detinentur miſericordiam impendas. Non eris acerbus hæredi, dum ſupplicio atque igni te ipſe eximis. *In multis enim offendimus omnes.* Et, *eleëmoſyna ac fide peccata auferuntur*, vt ſcriptum eſt. Igitur, vt nos præceptis eiuſmodi lætos redderet, homo factus eſt Vnigenitus, Dei Verbum. Scilicet antequā ad nos ille diuertiſſet, ſpiritalis caligo offuſa erat orbi terrarum. Non pietatis notitia, non aliud ex ſupernis bonis quidpiam animo inerat. Non iuſtitiæ noramus viam, quin ipſum quoque, qui natura, quiąue verè Deus eſt, ignorabamus. Ferebamur huc illuc errabundi, diuinum honorem rebus creatis deferentes, omniąue humano ſenſu penitus deſtituti. Cùm porro curſum hunc tenerent res noſtræ, tetigit noſtri miſeratio opificem ſummum. Vidit quippe Satanam omnes effusè irridentem, qui cùm terræ incolas, nemine ipſis opitulante, facilè oppreſſiſſet, ſui ſeruitij effectos ad omnem prauitatem ludibundus impulerat. Hinc ſanxit

Iacob. 3. 2. Tob. 12. 9. & 14. 11.

Ἀμὴν λέγω, φησὶν, ὑμῖν· ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε. ἀκούεις ὅπως ἡ φιλοικτίρμων τε καὶ ἡμερωτάτη φύσις τὸ εἰς σὲ πένητας ἔλεον ἐφ' ἑαυτῇ γνώσεται φύσιν; ἀλλ' † ἐπακούσῃ μοὶ κατὰ τὸ εἰκὸς ἀπασῶν οἶμαί τις τὸ χρῆναί τε φειδὰς ἀξιοῖ σὲ ἐν πλουσίοις καὶ πόνοις, † διαμφίειν δὲ τοῖς δεομένοις τὰ κατ' ἰσχύν. ὥστε νενοήσεται ἢ πρὸς τὸ ἔχον ἐναντίως ἐς ἀφιλοικτίρμονα νεῦν, ἐκεῖνό τε πάντως διενθυμούμενός τε καὶ λέγων· εἰ δοίην ἑτέροις τὰ ἐμαυτοῦ, παῖδας ἀδικήσω σὲ ἐμούς. τίνων ἕσονται δεσπόται; πλουτῶ γὰρ ἀλίαν. ἀλλ' ὦ βέλτιστε, φαίην ἂν αὐτῷ, λογισμῷ ἐς καθήκοντι ἀποκρίζῃ μακράν. ἔδει γὰρ ἔδει διενθυμεῖσθαί σοφῶς, ὅτι κἂν ζῶν † ἐπὶ λόγῳ μοὶ ἐς πάντως ἀξιοῖς τὰ εἰς παῖδας φιλοστοργίαν. ἔξω δὲ ζαυτὸν τῶν ὄντων † ἀ πῄης, ἅ τε μοὶ εἰς ἄπαν ἀποστερεῖς τὰ εἰς ἀνάπαυλαν, καὶ τρυφήν. οὐκοῦν ἔργον ἂν εἴη φρενὸς ἀληθῶς τὸ παγκάλης, καὶ τὸ ἐσομένης ζωῆς πιεῖσθαι φροντίδα, καὶ μέτρον ἐλέσθαι τοῦτο ὁρᾶν. οὐκ ἐξείργοντος ἐς καιρὸς τὴν τῶν πλουτήρων ἀπομιμεῖσθαι πρόνοιαν, οἳ τὴν ἄτως οὖρείαν διαπερῶσι θάλασσαν οὐκ ἠμελημένοι σιτίων· ἢ τὸ ἄλλης εἰς τοῦτο ὠφελησκούσης· ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ χρείαν, ἔοθ' ὅτε τὰ ἐπίπλα προενθέμενοι. οὐκοῦν ἐκδημήσειν τῶν καθ' ἡμᾶς πραγμάτων ἑκάστου μέλλοντος, νοητῶν ἐφοδίων γνώσεται πρόνοια· οὐκ ἀδικήσεις τὸν παῖδα τὸν σαυτοῦ διὰ ἐς κατοικτείρειν σὲ ἐν ἐνδείᾳ † σωζομένους. ἀ λυπήσεις τὸν διαδεξόμενον, ζαυτὸν ἀπαλλάττων κηλάσεως σωζόμενος καὶ πυρός. πολλὰ μοὶ γὰρ παίομεν ἅπαντες· ἐλεημοσύναις ἢ καὶ πίστεσιν ἀποκαθαίρονται ἁμαρτίαι, καθὰ γέγραπται. τοῖς πιστοῖς ἡμᾶς μαθήμασιν ὠφρανθῆναι πρέπων, γέγονεν ἄνθρωπος ὁ μονογενὴς ἐς θεοῦ λόγος. πρὸ μοὶ γὰρ τῶν τὴν ἐπιδημίας καιρῶν, ἀχλὺν ἔχοντες τὴν νοητὴν, διεπλέομεν ἐν κόσμῳ· οὐκ εἴδησιν εὐσεβείας· οὐχ ἕτερόν τι τῶν ἄνωθεν ἀγαθῶν εἰς νοῦν καὶ καρδίαν εἰσοικισάμενοι. ἀ τὴν τὴν δικαιοσύνης ὁρῶντες ὁδὸν. ἀλλ' ἀδὴ αὐτὸν τὸν φύσει τε καὶ ἀληθῶς ὄντα θεὸν ἐπιγινώσκοντες. πλανώμενοι ἢ καὶ κτίσει τὸ σέβας ἀναπέμποντες, καὶ τοῖς ἀνθρώποις πρεπόσης ἐρήμοι φρενός. ἐπειδὴ ἢ ἡμᾶς ἐν τούτοις, κατοίκτειρεν ὁ δημιουργός. ἤδει γὰρ ἤδει πλατὺ κατὰ πάντων γελῶντα τὸν Σατανᾶν. καὶ καταθραπόμενον μοὶ δικήλως τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, ἐπαμύνοντος ἀδενὸς· ὡστοφέροντά τε ταῖς ἰδίαις ζεύγλαις, καὶ εἰς πᾶν ὁτιοῦν τῶν σκότων ἀμοιρὴ κατασείοντα. εἶπα νόμον ὠρίσατο τὸ διὰ Μωσέως, ἀλλ' οὐκ ἰοῦ ἐν νόμῳ τὸς τὰ ἁμαρτίας διαθράναι ἐρέχθης.

† ἄλλ. ἡμῖν.

† ἄλλ. ἐπαινέσει.

† ἄλλ. διανέμειν.

† ἄλλ. ἐπὶ.

† ἄλλ. ἀ πῄης.

† ἄλλ. ἐς θεῦ τὴν δόξαν.

Moſe interprete legem. At non ea legi vis vt peccati laqueis irretitos liberaret,

ac

ac nequitiæ ſordes elueret. Mõſtrabat nempe lex peccatum, eratque veluti Lydius lapis noſtrę omnium imbecillitatis à Deo conſtituta, prodibitq; nobis huius rei teſtis ſapiẽs beatus Paulus, cuius illa ſunt: *Scimus autẽ quoniam quæcunq; lex loquitur, ijs qui in lege ſunt loquitur, vt omne os obſtruatur, & ſubditus fiat omnis mundus Deo, quia ex operibus legis non iuſtificabitur omnis caro coram illo. Per legẽ enim cognitio peccati.* Et iterum: *Lex autem ſubintrauit, vt abundaret delictũ.* Quid tu, quæſo, loqueris beate Paule? túne, obſecro, Moſaicã accuſas legem? eaque de cauſa irrepſiſſe ais, vt abundet delictum? Magiſtra igitur illa ſcilicet improbitatis, ſi propter illam abundauit delictum. Atqui non hoc vult diuino ſpiritu repletus Paulus. ait namque idem alibi: *Quid igitur dicemus? Lex peccatũ eſt? Abſit. Sed peccatũ non cognoui, niſi per legem. Nam concupiſcentiã non cognoſcebã niſi lex diceret, Non concupiſces.* Non eſt igitur lex magiſtra peccati, ſed quę potiũs eorum qui legi ſubiecti erant imbecillitatẽ coargueret, vt dicebã, & ea quæ nobis noxæ & calamitati futura eſſent, mõſtraret. Sed quo modo non ideo fulgẽtes ſolis radios quiſquã accuſet, quòd & foſſas, & quæ in triuijs ſunt proiecta cõmonſtrent, vindicentq; ab offenſione & incurſu prætereuntes; ita nemo, vt arbitror, ſapiens diuinam legem accuſauerit, veluti peccatorum cauſam nobis illa præbeat, verùm admirabitur potiùs quòd profutura nobis tanquam in aperta luce conſtituat. Sed introducta eſt, inquit Apoſtolus, *vt omne os obſtruatur, & ſubditus fiat omnis mundus Deo.* Cùm namque ob nimiam imbecillitatem, multamque ad delinquendum propenſionem, nemo impleret legem; ſubditus factus eſt vniuerſus orbis Deo, propemodũ compellenti mortalium gregem, vt deinceps gratiam per fidem quæ in Chriſto eſt neceſſariò ſitirent. Iuſti enim nos ſumus, *non ex operibus iuſtitiæ quæ fecimus nos, ſed ſecundùm magnam miſericordiam ſuam*, vt eſt ſcriptum. Confirmatque hunc ſermonem ſapientiſſimus quoque Paulus, ita in epiſtola ſcribens: *Nunc autem ſine lege iuſtitia Dei manifeſtata eſt, teſtificata à lege, & Prophetis. Iuſtitia autem Dei, per fidem Ieſu Chriſti in omnes, & ſuper omnes qui credunt in eum. Non enim eſt diſtinctio. Omnes enim peccauerunt, & egent gloria Dei, iuſtificati gratis per gratiam ipſius per redemptionem quæ eſt in Chriſto Ieſu.* Vt nos igitur à pœna & ſupplicio, illaque in nos intenta criminatione vindicaret, factus eſt homo verè noſtri ſimilis, qui ſupra omnem rem creatam excellit, exiſtens ex Deo Patre Verbum, manſitque id quod erat, inter ſeruos liber, legi ſubditus auctor legis, nobiſcum generatione carnali

Rom. 3. 19.

Rom. 5. 20.

Rom. 7. 7.

Tit. 3. 5.

Rom. 3. 21.

ac

οὐκ ἰῶ ἀποπωλώσαιτο τ̃ πλημμελημάτων οὗ μολυσμός. παρεδειξε γὰρ ὁ νόμος τὴν ἁμαρτίαν, καὶ τ̃ ἁπάντων ἡμῶν ἀσθενείας ἔλεγχος ὥσπερ τις τέθητο ὑπ̃ θεοῦ. καὶ μάρτυς † ἡμῶν εἰσελάσῃ σοφὸς ὁ μακάριος Παῦλος· ἔφη γὰρ ἴτως· οἴδαμεν γὰρ ὅτι ὅσα ὁ νόμος λέγει, τοῖς ἐν τῷ νόμῳ λέγει, ἵνα πᾶν στόμα φραγῇ, καὶ ὑπόδικος γένηται πᾶς ὁ κόσμος τῷ θεῷ. διότι ἐξ ἔργων νόμου οὐ δικαιωθήσεται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον αὐτοῦ, διὰ γὰρ νόμου ἐπίγνωσις ἁμαρτίας. καὶ πάλιν· νόμος ὑπ̃ παρῆλθεν, ἵνα πλεονάσῃ τὸ κακόν. τί δὴ ἄρα φῂς ὦ μακάριε Παῦλε, τὸν διὰ Μωσέως εἰπέμοι γράφῃ νόμον; τούτης ἕνεκα τ̃ αἰτίας παρῆσθαι φῂς, ἵνα πλεονάσῃ τὸ κακόν; διδάσκαλος ἦν φαυλότητος εἴη ἂν, εἰ πεπλεόνακε δι' αὐτὸν τὸ κακόν. ἀλλ' οὐ τοῦτό φησιν ὁ πνευματοφόρος. ἔφη γὰρ πάλιν αὐτός· τί οὖν ἐροῦμεν; ὁ νόμος ἁμαρτία; μὴ γένοιτο. ἀλλὰ τὴν ἁμαρτίαν οὐκ ἔγνων εἰ μὴ διὰ νόμου. τήν τε γὰρ ἐπιθυμίαν οὐκ ἤδειν εἰ μὴ ὁ νόμος ἔλεγεν· οὐκ ἐπιθυμήσεις. οὐκοῦν ἁμαρτίας διδάσκαλος ἡμῖν ὁ νόμος· ἔλεγχος ἢ ὡς ἔφην τ̃ τ̃ ὑπὸ νόμον ἀσθενείας ἰῶ, καὶ καταδίκης πεφυκότος τοῦ διδάκτικος. ὅπερ ἢ τρόπον οὐκ ἂν αἰτιάσαιτό τις τ̃ ἡλιακῆς ἀκτῖνος τὸ φῶς, ὅτι καὶ βόθρους ὁρᾶσθαι ποιεῖ, καὶ τὰ ἐν τ̃ τριόδοις διῤῥιμμένα. καὶ † περιπλέον αὐτοῖς ἀπαλλαγὴν οὐ διελαύνοντας, ἴτως οὐκ ἂν οἴμαί τις ἐν φρονῶν τ̃ θεῖον γράψαιτο νόμον, ὡς ἁμαρτίας ἡμῖν ἐμποιητικὸν· καίτοι γε μᾶλλον ὡς ἐναργὲς ἀποφαίνοντα τὸ πλῆν εἰς ὄνησιν. ἀλλ' εἰσεκρίθη, φησὶν, ἵνα πᾶν στόμα φραγῇ, καὶ ὑπόδικος γένηται πᾶς ὁ κόσμος τῷ θεῷ· ἐπιθὴ γὰρ διὰ πολλὴν ἄγαν ἀσθένειαν, καὶ τὸ λίαν δυσκατανόμιστον εἰς τὸ πλημμελὲς, οὐδεὶς ἐπλήρωτ̃ νόμον, ὑπόδικος γέγονε πᾶς ὁ κόσμος τῷ θεῷ, μονονουχὶ σπουδάζοντι τὸν ὅλον τ̃ γῆς ὠθεῖν γε τὸ ζεῦγος λοιπὸν τ̃ διὰ πίστεως τ̃ ἐν Χριστῷ δικαίωσιν χάριν. δίκαιοι γὰρ ἡμεῖς οὐκ ἐξ ἔργων τ̃ ἐν δικαιοσύνῃ, ἃ ἐποιήσαμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ κ̃ τὸ πολὺ αὐτὸ ἔλεος, καθὰ γέγραπται. σπουδαιοδοῖ ἢ τ̃ λόγον ὁ σοφώτατος Παῦλος ὑπισέλλων ὧδέ. νυνὶ ἢ χωρὶς νόμου δικαιοσύνη θεοῦ πεφανέρωται, μαρτυρουμένη ὑπὸ τ̃ νόμου καὶ τ̃ προφητῶν. δικαιοσύνη ἢ θεοῦ, διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς πάντας οὓς πιστεύοντας. ἀ γάρ ἐστι διαστολή. πάντες γὰρ ἥμαρτον, καὶ ὑστεροῦνται † τ̃ δόξης τ̃ θεοῦ, δικαιούμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι, διὰ τ̃ ἀπολυτρώσεως τ̃ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. ἵνα τοίνυν ἐλευθέρους ἡμᾶς ἀποφήνῃ, καὶ ποινῆς καὶ δίκης, καὶ τ̃ ἐκείνου καταβοῆς· γέγονε καθ' ἡμᾶς ὁ ὑπὲρ πάντων τ̃ κτίσιν ἄνθρωπος ἀληθῶς. ὁ θεοῦ πατρὸς λόγος, μεμνημένως ὅπερ ἦν, ὁ ἐλεύθερος ἐν δούλοις, ὑπὸ νόμον ὁ νομοθέτης, μεθ' ἡμῶν εἰς γένεσιν σαρκικὴν,

† ἄλλ. ἡμῖν.

† ἄλλ. ἐπαινέσει.

† ἄλλ. διανέμειν.

† ἄλλ. περιπαίειν.

† ἄλλ. τὸν θεὸν τὴν δόξαν.

ac temporanea editus, qui ſecula procrearat. Apprehendit namque ſemen Abrahæ, carnique & ſanguini communicauit, qui natura ſua incorporeus eſt, vt dictus frater noſter gloriæ nos ſuæ participes efficeret, proprioque Spiritu ſanctificatos, liberos deinceps, ac fratres nominaret. Ita namque alicubi ad
Ioan. 15. 14. ſanctos Apoſtolos ait: *Vos amici mei eſtis, iam non dico vos ſeruos.* Horum igitur omnium immemores Iudæi, Saluatorem omnium Redemptoremq; abnegantes Pilato tradiderũt crucifigendum. Ille verò cùm Deus eſſet natura potentiſſimus, corpus ſuum ſponte laqueis mortis inſeruit, vt nos quoque ijs effractis liberaret. Reuixit namq; tertia die, cùm prędicaſſet ijs qui in inferno erant ſpiritibus,
Iſai. 49. 9. Matt. 26. 19 ac dixiſſet ijs, *qui in vinculis erant, Exite, & qui in tenebris, Reuelamini.* Deinde cùm ſe ſanctis Apoſtolis manifeſtè in conſpectum dediſſet, dixiſſetque apertè: *Euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti; docentes eos ſeruare omnia quæcunque præcepi vobis*: ad cæleſtem Patrem aſcendit, atque in ſedibus ſuæ diuinitatis beatus agit. Veniet autem annis voluentibus in gloria Patris, cum ſanctis Angelis, iudicaturus orbem terræ in iuſtitia. Memores igitur nos rationem reddituros, atque ante ipſius tribunal ſiſtendos, omni adhibita moderatione noſtram emundemus vitam, fidem ſeruemus inconcuſſam, pauperibus opitulemur, patrocinemur viduis, miſereamur vinctorũ, indoleamus laborantium ſudoribus & ærumnis, mutuum amorem retinentes, atque in Deum fratreſque charitatem, tum carnis peruerſos motus coërcentes. Ita namque purè feſtam celebritatem agemus; inchoantes ſanctam quidem Quadrageſimam decima tertia Martij menſis; hebdomadam verò Paſchę ſalutaris decima octaua menſis Aprilis; finientes ieiunia vigeſima tertia eiuſdem menſis veſpere ſabbati, vt ſolemus; feſtum porrò diem celebrantes proximè illuceſcente deinceps Dominica die, vigeſima quarta eiuſdem menſis; adiungentes exinde ſeptem quoque hebdomadas ſanctæ Pentecoſtes. Ita namque ſaginati tunc quoque ſermonibus veritatis proficiemus, in Chriſto Ieſu Domino noſtro, per quem, & cum quo Patri cum ſancto Spiritu gloria & imperium in ſecula. Amen.

καὶ τῷ ἐν χρόνῳ τετελεσμένῳ ὁ τῶν αἰώνων ποιητής. ἐπελάβετο γὰρ σπέρματος Ἀβραὰμ, καὶ κεκοινώνηκεν αἵματος καὶ σαρκὸς, ὁ κατὰ φύσιν ἰδίαν σώματος· ἵνα χρηματίσας ἡμῶν ἀδελφὸς, τῆς ἑαυτοῦ δόξης ἀποφήνῃ κοινωνὸς, ἁγιάσας τε τῷ ἰδίῳ πνεύματι, καλέσῃ λοιπὸν ἀδελφούς τε, καὶ ἐλευθέρους· ἕτω γάρ πως φησὶ τοῖς ἁγίοις Ἀποστόλοις. ὑμεῖς φίλοι μού ἐστε. οὐκέτι λέγω ὑμᾶς δούλους. τούτων τοιγαροῦν ἁπάντων ἀμνημονήσαντες οἱ Ἰουδαῖοι· καὶ τῶν ὅλων σωτῆρα καὶ λυτρωτὴν δεδεμένοι. παρέδοσαν μὲν Πιλάτῳ, καὶ σταυρῷ προσεκάλεσαν. ὁ δὲ θεὸς ὢν φύσει καὶ ἀναλλοίωτος, ἐνῆκεν ἑαυτὸν τοῖς τοῦ θανάτου βρόχοις τὸ ἴδιον σῶμα. ἵνα καὶ ἡμᾶς ἐξέλητε, διαῤῥήξας αὐτοὺς· τριήμερος γὰρ ἀνέβιω, κηρύξας τοῖς ἐν ᾅδου πνεύμασι. καὶ φανερῶς τοῖς ἐν δεσμοῖς ἐξέλθετε, καὶ τοῖς ἐν τῷ σκότει ἀνακαλύφητε. εἶτα τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις † ἑαυτὸν ἐμφανῆ καταστήσας, εἰ- † ἄλλ.
ρηνικῶς τε καὶ φανερῶς. πορευθέντες μαθητεύσατε ἑαυτοῦ.
πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ
ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου
πνεύματος, διδάσκοντες τηρεῖν πάντα ὅσα
ἐνετειλάμην ὑμῖν. ἀνέβη πρὸς τὸν ἐν οὐρα-
νοῖς πατέρα· καὶ τοῖς τῆς ἰδίας θεότητος ἐν-
αμβρυώσεται θάκοις· ἥξει τε κατὰ καιροὺς ἐν
τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς μετὰ τῶν ἁγίων ἀγγέλων,
ἵνα κρίνῃ τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ. ὡς ἂν
ἀπολογησόμενοι, καὶ ἀναξησόμενοί τε τῷ βή-
ματι αὐτοῦ. Δεῖ πάσης ἀπιεικείας τὸν οἰκεῖον
ἀποκαθαίρωμεν βίον, ἀκλινῆ τε πίστιν τηρή-
σωμεν, ἐλεήντες πτωχοὺς, ἐπισκεπτόμενοι
χήρας, τοὺς ἐν δεσμοῖς καὶ οἰκτιρμοῦντες, συναλ-
γοῦντες τοῖς ἐν ἰδρῶσι καὶ πόνοις, τὴν φιλαλληλίαν
ἐπιτηδεύοντες, τὴν ἀγάπην τε εἰς θεὸν καὶ ἀ-
δελφοὺς, καὶ τοῖς τῆς σαρκὸς ἐπιτιμῶντες παθέ-
σιν. ἕτω γὰρ ἕτως ἑορτάσωμεν καθαρῶς. ἀρ-
χόμενοι μὲν τῆς ἁγίας πεντηκοστῆς, ἀπὸ
τρισκαιδεκάτης τοῦ φαμενὼθ μηνὸς· τὴν ἑ-
βδομάδος τοῦ σωτηριώδους πάσχα, ἀπὸ ὀκτω-
καιδεκάτης τοῦ φαρμοῦθι μηνὸς· ὠφελοῦντες
μὲν τὰς νηστείας τῇ τρίτῃ καὶ εἰκάδι τοῦ αὐτοῦ μη-
νὸς ἑσπέρας σαββάτου, καὶ τὸ ἔθος. ἑορτάζον-
τες δὲ τῇ ἑξῆς ἐπιφωσκούσῃ κυριακῇ, τῇ
πρώτῃ καὶ εἰκάδι τοῦ αὐτοῦ φαρμοῦθι μηνὸς·
σωάπτοντες ἑξῆς καὶ τὰς ἑπτὰ ἑβδομάδας τῆς
ἁγίας πεντηκοστῆς. ἕτω γὰρ καὶ τότε τρεφό-
μενοι τοῖς λόγοις τῆς ἀληθείας ὠφεληθησόμε-
θα ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν· δι' οὗ καὶ
μεθ' οὗ τῷ πατρὶ σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι,
δόξα καὶ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

† Puto σκληπτῆ-

Λόγ. κ'.

Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως ὁ τῶν ὅλων θεὸς, διὰ τοῦ νόμου σκιᾶς προαναφαίνων ἡμῖν τὸ ἀληθὲς, καὶ τὴν εὐαγγελικῆς πολιτείας τὸ ἀκριβέστατον κάλλος, καθάπερ ἐν πίνακι προκαταγράφων † ἀντέχνῳ, διὰ τῆς ἀρχαίας ἐντολῆς, πρὸς τὸν ἱερὸν ἔφη Μωσέα. „ ποίησον σεαυτῷ δύο σάλπιγγας ἐλατὰς ἀργυρᾶς ποιητὰς αὐτὰς, καὶ ἔσονταί σοι ἀνακαλεῖν τὸ συναγωγὴν, καὶ ἐξαίρειν τὰς παρεμβολάς. ἐλαταὶ μὲν οὖν αἱ σάλπιγγες, ὑποδηλοῦντος ἡμῖν τοῦ πράγματος, ὅτι μὴ μέχρι σκιᾶς καὶ αἰνίγματος τοῦ κατὰ τὸν νόμον μεμετρηταί τε καὶ ἔστι τοῦ σωτῆρος ἡμῶν μυστηρίων ἡ δήλωσις. πεποίηται δὲ μᾶλλον καταῤῥαχὺ τὸ ὑπόδωσιν, ὅπερ τὸ ἄμεινόν τε καὶ ἀληθέστερον προσθήσει γὰρ ἀεί πως τὸ ἐλαυνόμενον. ἀργυραῖ δὲ, ὅτι λαμπρός τε καὶ καθαρώτατος, καὶ μικρὸν καὶ ἀπείρου κηλῖδος ἀπηλλαγμένος ὁ ὠθεῖ αὐτὸ γέγονε λόγος. καὶ νῦν ἔστι τοιοῦτος ἐν ἐκκλησίαις. ἀλλὰ τίνες ἄρα οἱ τὰς σάλπιγξι κεχρημένοι, συμφωνεῖ „ πάλιν τὸ γράμμα τὸ ἱερόν. ἔφη γὰρ ὅτω. καὶ „ οἱ υἱοὶ Ἀαρὼν οἱ ἱερεῖς σαλπίσουσι τὰς σάλπιγξι, „ καὶ ἔσται ὑμῖν νόμιμον αἰώνιον εἰς τὰς γενεὰς „ ὑμῶν. τῷ γὰρ ἱερῷ τε καὶ ἀπολέκτῳ γένει, καὶ τοῖς τῆς θείας λειτουργίας ἀυχήμασι κατεσεμνυμένῳ, τὸ Χριστοῦ λαλεῖν μυστήριον, πρέπει ἂν εἰκότως καὶ τοῖς ὑπὸ χεῖρα λαοῖς καταισημαίνειν ἀεὶ τὰ δι' ὧν ἂν γένοιντο τοῦ εἰς οὐρανὸν πολιτείας ἄξιοι, τῶν γηίνων ἀπαίροντες, καὶ πρὸς θεὸν εὐσεβῆ, καὶ ἐξαίρετον πολιτείαν μεθορμιζόμενοι, καὶ κατανδριζόμενοι τοῦ τῆς ἀληθείας ἐχθρῶν, καὶ τοῖς πολεμίοις τῇ δόξῃ τοῦ Χριστοῦ νεανικῶς ἀντεξάγοντες. ἑορτάζοντες δὴ καὶ τὰς ἑορτὰς αὐτοῦ καθαρῶς, καὶ ἀμωμήτως, καὶ οὐκ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ, καθὼς γέγραπται, ἀλλ' ἐν „ ἀζύμοις εἰλικρινίας καὶ ἀληθείας. καὶ τοῦτο ἡμῖν αὐτὸς ὁ τῶν ὅλων διεκήρυξε δεσπότης λέγων. ἐὰν ἐξέλθητε εἰς πόλεμον ἐν τῇ γῇ ὑμῶν, „ πρὸς τοὺς ὑπεναντίους τοὺς καθεστηκότας ὑ„μῖν, καὶ σημάνητε ἐν ταῖς σάλπιγξι, καὶ ἀναμνη„σθήσεσθε ἔναντι κυρίου, καὶ σωθήσεσθε ἀπὸ „ τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν. καὶ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς εὐφροσύ„νης ὑμῶν, καὶ ἐν ταῖς ἑορταῖς ὑμῶν· καὶ ἐν ταῖς † Puto σαλπιεῖ- „ νομηνίαις ὑμῶν † σαλπιεῖτε ταῖς σάλπιγξιν „ ἐπὶ τοῖς ὁλοκαυτώμασι, καὶ ἐπὶ ταῖς θυσίαις τῆς σωτηρίων ὑμῶν. καὶ ἔσται ὑμῖν ἀνάμνησις „ ἔναντι τοῦ θεοῦ ὑμῶν. ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. ὅπλα μὲν γὰρ καὶ στρατιὰ τοῖς ἁγίοις· δυνατὰ δὲ μᾶλλον τῷ θεῷ καὶ τῆς παλαιότητος ὁ τρόπος, οὐκ ἐν ὁρατοῖς τε καὶ αἰσθητοῖς ἐστι πράγμασιν, ἀλλ' ἐν δυνάμει πνεύματος, καὶ δικαιοσύνης, καὶ ἁγιασμοῦ, καὶ ἐν ὀρθότητι καὶ ἀκριβείᾳ δογμάτων. ἔδει γὰρ αὐτὸς

† ἄλλ. ἀντέχνῳ.

Homilia viceſima.

MVltis varijſque modis vniuerſorum Deus in vmbra legis veritatem nobis multo antè deſignans, & eximiam Euangelicæ vitæ pulchritudinem velut in artificioſa antiquarum ſanctionum tabella depingens, ita ſanctum Moſem eſt affatus: *Fac tibi duas tubas ductiles, argenteas facies eas, & erunt tibi ad vocandum congregationem, & leuandum caſtra.* Ductiles igitur ſunt hæ tubæ, nempe vt intelligamus, non intra ſolam legis vmbram & ænigma coërceri ac contineri Saluatoris noſtri myſteriorum explanationem, ſed breui potiùs ad id quod melius eſt & verius, progreſſiones atq; incrementa capturum. Semper namque quodammodo ſpatijs amplioribus protenduntur, quę tundendo extenduntur. Argenteæ porro ſunt, quòd illuſtris ac pura ſupra modum, purgataq; ab omni prorſus labecula ſit, quæ de hoc myſterio oratio eſt habita, ac talis quoque ſit quæ hoc tempore in Eccleſijs habetur. At quinam ſcilicet ij quòque qui tubis vtuntur, ſacrę rurſum litteræ indicabunt. Sic namque habent: *Et filij Aaron ſacerdotes clangent tubis, eritq; hoc legitimum ſempiternum in generationes veſtras.* Sacro namque & electo generi, diuinique miniſterij honoribus decorato, propriè datum eſt vt Chriſti myſterium loquatur, commiſſiſque ſibi populis ſemper ea denuntiet, per quæ ſe dignos præbeant cęleſtibus inſtitutis, animumque à terrenis curis ad piam ac laudabilem vitæ rationem traducentes, tum ſtrenuè veritatis hoſtibus obſiſtentes, & ijs qui Chriſti gloriam oppugnant fortiter ſeſe obijcientes, celebritates ipſi dicatas purè atque inculpatè agant: *non in fermento veteri, vt Scriptura loquitur, ſed in azymis ſinceritatis, & veritatis.* Idque nobis ipſemet vniuerſorum Dominus denuntiauit dicens: *Si egreſſi fueritis in bellum in terra veſtra, contra hoſtes inſurgentes in vos, & ſignum dabitis tubis, & recordatio erit coram Domino, & ſaluabimini ab inimicis veſtris. Et in diebus lætitiæ veſtræ, & in ſolemnitatibus veſtris, & in neomenijs veſtris, clangetis tubis in holocauſtis, & in ſacrificijs ſalutarium veſtrorum, & erit vobis recordatio coram Deo veſtro. ego Dominus Deus veſter.* Sunt nimirum tela Sanctorum non carnalia, ſed quibus potiùs diuina virtus ineſt, conſtatque ipſis armaturæ modus, non in ijs rebus quæ oculis aliouè ſenſu percipiuntur, verùm in virtute ſpiritus, & iuſtitiæ, & ſanctificationis, tum in recta dogmatũ atquè explorata perceptione. Oportuit namque ipſos indutos

Num. 10. 2.

1. Cor. 5. 8.

Num. 10. 9.

Ephes.6.16. esse thoracem iustitiæ,galeamque salutis bene affectæ voluntatis munimentum, & gladium spiritus, quod est verbum Dei. Hoc sanè vniuersos, & quidem facilè admodum percellet inimicos. Hoc illos qui extollunt in altum cornu, & loquuntur contra Deum iniquitatē, miserandos, abiectos & insipientes, imò verò impuram ipsorum linguam omni impietate refertam coarguet, vt illud
Psal.13.3.& 139.4. meritò in ipsos quadret: *Venenum aspidum sub labijs eorum, quorum os execratione & acerbitate plenum est.* Vtamur ergo aduersus ipsos tubis, hoc est sacra, & ab omni labe pura prædicatione veritatis. Quòd si etiam spiritalia sacrificia omnium Saluatori Deo offeramus, triumphale occinemus carmen,ei qui nostra causa similis nobis est factus, ac descendit in serui forma. Etenim cùm natura Deus esset,
Ioan.1.14. quod est ex Deo Patre *Verbum,caro factum est*, non id quod erat abijciens. Nihil minùs: sed potiùs id quod non erat assumēs, vt nos quoque ad præstantius illustriusque vitæ genus
2.Cor.8.9. traduceret: *Diues enim cùm esset, propter nos egenus factus est, vt nos inopia illius diuites efficiamur.* Cæterùm Saluator omnium, Dei Patris vnigenitum Verbum, in omnibus omnino Patri æqualis, pari maiestate & gloria conspicuus, exinanitionis modum nostra causa, definito prouidentiæ consilio minimè recusauit. Sed inuentores impiorum dogmatum,
Philip.3.18. *inimici crucis Christi,quorum finis interitus, quorum Deus venter est*, humiliter & abiectè de ipso sentientes,eò deijciūt mysterij gloriam, vt minùs prudenter, quantum quidem ipsi iudicant, descriptum esse videatur; ac propemodum irridēt infelices Dei sapiētiam, ac si videlicet, studio suo, meliora ipsi consilia indagare possint. Tum verbis se magnificè iactant, & in eo filium iniquitatis imitantur, cuius etiam sese præcursores confidunt. Contemnunt igitur Vnigeniti natiuitatem in carne, nec Deum verum genitum fuisse secundū carnem à sancta Virgine autumant,
Ioan.1.14. licet clamet sanctus Euangelista: *Et Verbum caro factum est*; sed habitasse potiùs in homine Dei Patris Verbum contendunt; vt instar Prophetarum Saluator homo deifer intelligatur, vel etiam fortè nihil amplius quàm nos, hac quidem in parte, habere velint. Habitat namque etiam in nobis ipsis vniuersorum Deus,quod sapiens quoque Ioannes te-
1.Ioan.4.13. statur scribens: *In hoc cognoscimus quòniā in nobis est, quia ex spiritu eius dedit nobis.* Quid ergo in Christo intelligitur amplius quàm in alijs, si agnoscas hunc quoque hominē, qui Deum in se inhabitantem gerat, non reuera prorsus Filium Dei & Patris, ac verū in carne Deum? Generationem namque subijt secundū car-

τὸν θώρακα τ̃ δικαιοσύνης ἔχειν, καὶ τὴν περικεφαλαίαν τ̃ ζωτηρίε· καὶ ὡμ̀ τοι τὸ τ̃ εὐδοκίας ὅπλον, ἔτ̃ μάχαιραν τ̃ πνεύματος, ὅ ἐστι ῥῆμα θεῦ. τοῦτο τοι πάντας, καὶ μάλα ῥᾳδίως καταπτοήσοις ἂν ἐχθρὲς. τοῦτο οὖν ἐπαίροντας εἰς τὸ ὕψος τὸ κέρας, καὶ λαλοῦντας κατὰ τ̃ θεῦ ἀδικίαν, οἰκτρὲς ἓ καταῤῥιμμένους καὶ ἀσυνέτους ὄντας ἀποφανεῖ. μᾶλλον δὲ δυσσεβείας ἀπάσης ὑπόπλεων ἔχοντας γλῶτταν. ἵνα καὶ λέγηται περὶ αὐτῶν. ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χείλη αὐτῶν, ὧν τὸ στόμα ἀρᾶς καὶ πικρίας γέμει. χρησώμεθα τοίνυν κατ' αὐτῶν τ̃ σιλπιγξιν, τουτέστι τοῖς τ̃ ἀληθείας ἱεροῖς τε καὶ ἀμωμήτοις κηρύγμασιν. ἀλλὰ γὰρ εἰ προσφέροιμεν τὰς πνευματικὰς θυσίας τῷ πάντων σωτῆρι θεῷ ταῖς ὑπὲρ νίκης ᾠδαῖς ἀναμέλψωμεν, τῷ δ' ἡμᾶς καθ' ἡμᾶς γενομένῳ, καθιγμένῳ δ' ἓ ἐν τῇ τ̃ ὅλων μορφῇ. θεὸς γὰρ ὢν κατὰ φύσιν ὁ ἐκ θεῦ πατρὸς λόγος, γέγονε σὰρξ. ἐξ ὅπερ ἐσμὲν ἀποβαλών. μὴ γένοιτο. προσλήφθη δ' μᾶλλον ὅπερ οὐκ ἦν· ἵνα καὶ ἡμᾶς μεταστοιχείωσῃ πρὸς τὸ ἀμείνω τε ἓ ἀνέλεεσέραν ζωήν· πλούσιος γὰρ ὢν ἐπτώχευσε δι' ἡμᾶς, ἵνα ἡμεῖς τῇ αὐτ̃ πτωχείᾳ πλουτήσωμεν. ἀλλ' ὁ μὲν τ̃ ὅλων ζωτὴρ, καὶ μονογενὴς τ̃ θεῦ πατρὸς λόγος· ὁ ἐν ἰσότητι τῇ κατ' αὐτὸν διαπρέπων, ὁ σωθρονος καὶ ἰσοπλεὴς αὐτῷ, τὸ τ̃ κενώσεως οὐκ ἀποβλητον ἐποιεῖτο μέτρον οἰκονομικῶς δι' ἡμᾶς. οἱ δὲ τῶν ἀνοσίων δογμάτων εὑρεταὶ· οἱ ἐχθροὶ τ̃ σταυρῦ, ὧν τὸ τέλος ἀπώλεια· ὧν ὁ θεὸς ἡ κοιλία. μικρὰ φρονοῦντες περὶ αὐτ̃, καὶ χαμαιρριφῆ, τ̃ τ̃ μυστηρίε † καταισχύνουσιν δόξαν, εἰς τὸ μὴ εὖ πεποιῆσθαι δοκεῖν· τὸ γε ἧκον ἐπ' αὐτοῖς· μονονουχὶ δὲ καταμειδιῶσιν οἱ πάλαι τ̃ θεῦ σοφίας, ὡς ἐνὸν αὐτοῖς τὰ ἀμείνω βελεύεσθαι ζητηδοῦντες· καὶ στόμα λαλοῦν μεγάλα κατ' τ̃ τ̃ ἀνομίας ἰόν. ὃ ἓ πρόδρομοι ψυχῆς τεθαῤῥήκασιν. ἀτιμάζουσι μὲν τὴν κατὰ σάρκα ὕπαρξιν τ̃ μονογενοῦς· ὃ θεὸν δὲ κατὰ ἀλήθειαν ὑποτεκεῖν κατὰ σάρκα τὴν ἁγίαν λέγουσι παρθένον. καί τοι τ̃ ἁγίᾳ βοῶντος εὐαγγελιστ̃, ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο. ἐνοικῆσαι δ' μᾶλλον ἀνθρώπῳ φασὶ τ̃ τ̃ πατρὸς λόγον· ἵνα ἐν τάξει προφητῶν ὁ σωτὴρ νοῆσκηται θεοφόρος ἄνθρωπος. ἢ τάχα πως καὶ πλέον εἶδεν τῶν καθ' ἡμᾶς ἔχων ἐν τούτῳ. ἐναυλίζεται γὰρ καὶ ἡμῖν αὐτοῖς ὁ τῶν ὅλων θεὸς, καὶ μαρτυρήσει γράφων ὁ σοφὸς Ἰωάννης· ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐν ἡμῖν ἐσιν, ὅτι ἐκ τ̃ πνεύματος αὐτ̃ ἔδωκεν ἡμῖν. τί δ' ἔτι τὸ πειθὸν ἐν χριστῷ νοεῖται πρὸς σοῦ ἄλλως, εἰ καὶ αὐτὸς ἓ ἄνθρωπος, ἐνοικοῦντα φορεῖν τὸν τ̃ ὅλων θεὸν, οὐκ αὐτόχρημα κατὰ ἀλήθειαν υἱὸς τ̃ θεῦ ἓ πατρὸς, ἓ θεὸς ἀληθινὸς καὶ μὴ σαρκός; ἐνοικεῖ γὰρ κατὰ σάρκα τ̃ ὑπο-

† ἄλλ. καθασίωσι.

σιν,

† ἴσως, θεοπρέσμον.

† ἄλλ. ἐνώνυμον.

† ἄλλ. ὁμοιοθεὶς.

† ἄλλ. κενταυτελασμοῖς.

† ἄλλ. ἐντείνοντες.

† ἄλλ. ἢ φησιν.

σιν, ἐμεμόνηκε θεὸς γινόμενος καθ' ἡμᾶς. ἀλλὰ ταυτὶ μὲν φρονεῖν οὐκ ἀνέχεται τῶν ἑτεροδόξων ὁ νοῦς. ἀμφιβύοντες γὰρ ὡς ἔωλον τὸ μυστήριον τὸν λόγον, καὶ τὸ σφῶν αὐτῶν κεφαλαῖς πικρὰν τε καὶ δυσδιάφυκτον καταχέοντες δίκην, ὡς ἐν μεταξὺ καὶ κατὰ χάριν ἀπονέμουσι τῷ Χριστῷ τὸ τῆ υἱότητος ὄνομα. καὶ διορίζουσιν ἀμαθῶς εἰς ἄνθρωπον ἰδικῶς ἀποδιίσαντες αὐτὸν τὸν τοῦ θεοῦ λόγον. φιλεῖ τε αὐτῷ συναφθαν κατὰ τὸ αὐτοῖς δοκεῖν ἀπονέμουσι μόλις, τιθεῖς ὡς ἐν ἰσότητι τὸ ἀξίας. ἡμεῖς δὲ ἐκ ἄτως φρονεῖν δεδιδάγμεθα, οὐδὲ ταῖς ἐκείνων ἀβελτηρίαις πειθόμενοι, αὐτοὶ τὸν οἰκεῖον καταφθερῶμεν νοῦν. ἔστι γάρ ἐστι, καθά φησιν ὁ μακάριος Παῦλος. εἷς θεὸς ὁ πατὴρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς δι' αὐτοῦ. ἀλλ' οὐκ ἐν πᾶσιν ἡ γνῶσις. οὐκοῦν ἀκριβούσθωσαν οἱ † ἴσως, ὠφέλιμον ἔχοντες ὅτι τὴν Χριστῷ τὴν πίστιν, καὶ γνώσεως τὸ ἀκριβὲς καὶ ἀληθὲς ἀμοιρήσαντες, προβεβοήθατε τῷ φωτὶ τοῦ πυρὸς ὑμῶν, καὶ τῇ φλογὶ ἣ ἐξεκαύσατε. βαδίζομεν γὰρ ἡμεῖς τὴν εἰς δίκην τε καὶ ἀδιάστροφον τὸ πίστεως ὁδὸν. καὶ προβαίνομεν τὴν βασιλικὴν οὐκ ἐκκλίνοντες δεξιὰν, οὔτε μὴν εἰς † δώνυμα. ὁμολογοῦμεν γάρ, ὅτι θεὸς ὢν ὁ λόγος, γέγονε σὰρξ, τουτέστιν ἄνθρωπος οὐκ ἄψυχον οὐδὲ ἄνευ σῶμα λαβών· ἐψυχωμένον δὲ μᾶλλον καὶ ἔννουν, ἵνα κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς † ὁμοιωθεὶς, δι' ἁμαρτίας ἐμένης τὸ ἁμαρτίας, ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν προσκομίσῃ τῷ πατρὶ τὴν λογικὴν θυσίαν. καὶ εἰς ὑπὲρ πάντων ἀποθανὼν, πάντας ἑαυτῷ κατακτήσεται, καὶ δι' ἑαυτοῦ τῷ θεῷ καὶ πατρί. ὡς γὰρ γράφει ὁ θεσπέσιος Παῦλος. εἰς τοῦτο Χριστὸς ἀπέθανε καὶ ἔζησεν, ἵνα καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύσῃ. εἰ δὲ κεκυρίευκε τοῦ ὑπ' οὐρανὸν, ἀποθανὼν μὲν σαρκὶ, ζωοποιήσας δὲ ὡς θεὸς τὸ ἑαυτοῦ ναὸν οὐκ ἄρα ψιλὸς ἄνθρωπος, σωφρεία θεοῦ τῇ κατὰ μόνιν τὴν ἀξίαν τετιμημένος νοοῖτο ἂν εἰκότως. ἀλλὰ θεὸς ἀληθινὸς, καὶ εἰ γέγονε σὰρξ, πᾶσαν ὑπὸ πόδας ἔχων τὴν κτίσιν. σωφρονεῖ γὰρ τῷ θεῷ καὶ πατρὶ καὶ μετὰ σαρκὸς· κάμπτει τε αὐτῷ πᾶν γόνυ, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογεῖται, ὅτι κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν θεοῦ πατρός. καὶ ὁ μὲν τῆς ἀληθείας ἐν τούτοις λόγος, καὶ τὸ ὀρθὴς καὶ ἀμωμήτου πίστεως ἡ παράδοσις, οὕτω ἔχει τὴν ὁδόν. προσέχοντες δὴ πνεύμασι πλάνοις, καὶ ἀνδράσι † νοῦν † κεκαυτηριασμένοις, καθά φησιν ὁ σοφώτατος Παῦλος, τῶν ἀσωτῶν τινες περὶ τὴν πίστιν ἐναυάγησαν, καὶ τὰ τῆς δυσσεβείας ὅπλα κεκινήκασι κατὰ τὸ ὀρθὸν φρονεῖν εἰωθότων, πολυτρόποις βάλλοντες ὀπὶ ἐβελαῖς κατὰ τὸ τῆς βασκανίας † ἐντείνοντα τόξον. ἀλλ' † ὥ φησιν ὁ μακάριος ψαλμῳδὸς. βέλη νηπίων ἐγενήθησαν αἱ πληγαὶ αὐτῶν,

† ἴσως, ὠφέλιμον.

† ἄλλ. ὁμοιωθεὶς.

† ἄλλ. κεκαυτηριασμένοις.

† ἄλλ. ἐντείνοντες.

† ἄλλ. ἤ φησιν.

nem, nec desijt esse Deus, postquam similis nobis est factus, sed hæc quidem sibi persuaderi sectarij haud facilè patiuntur. Totam namque hanc mysterij rationem velut inanem despiciunt, suisque ipsorum capitibus acerbam & ineuitabilẽ accersentes pœnam, velut ex communicatione quadam, atque in muneris loco Christo Filij nomen deferunt, partiunturque in hominem seorsim, segregantes ab ipso Dei Verbum, nudamque ipsi quam sibi pro arbitrio confinxere iuncturam vix attribuunt, quasi in dignitatis æqualitate. Nos autem, non huius generis opinionibus imbuti sumus, nec illorum ineptijs auscultantes nostro ipsi animo labem inferemus. Est nimirum, est inquã, vt beatus ait Paulus, *vnus Deus Pater, ex quo omnia, & nos per ipsum,* 1.Cor.8.6. sed non in omnibus cognitio & scientia. Audiant igitur qui non sinceram in Christo fidẽ retinent, exactæque & veræ cognitionis expertes sunt: *Ambulate in lumine ignis vestri, &* Isaiæ 50.11. *in flamma quam accendistis.* Nos etenim rectam & expeditam fidei semitam tenebimus, neque ad dexteram, neque ad sinistram deflectentes. Confitemur siquidem Verbum, cùm Deus esset, factum esse carnem, hominem nimirum, corpusq; non inanimum, ac mentis expers, verùm animo menteque præditum assumpsisse, *vt per omnia fratribus assimilatus,* Hebr.2.17. si vnum excipias peccatum, seipsum offerret Patri, in odorem rationabilem suauitatis, vnusque pro omnibus mortuus, sibi omnes acquireret, ac per se Deo & Patri adiungeret. Vt enim beatus Paulus scribit: *In* Rom.14.9. *hoc Christus mortuus est, & resurrexit, vt mortuorum & viuorum dominetur.* Quòd si dominatur omnium quę sub cælo sunt, mortuus quidem carni, cęterùm suum ipsemet templum, quippe qui Deus esset, excitauit ad vitam: non ergo nudus homo Dei coniunctione quod ad solam dignitatem attinet, decoratus meritò intelligetur, sed Deus verus, etiamsi caro factus est, in omnes res creatas imperiũ exercens. Sedem namque vnam cum Patre obtinet, etiam cum carne, *flectiturq; illi omne* Philip.2.10 *genu, & omnis lingua confitetur, quòd Dominus Iesus Christus in gloria est Dei Patris.* Atque hæc est in hac quidem re veritatis oratio, rectæque & inculpatæ fidei traditio hanc tenet viam. Ceterùm nonnulli expertes prudentiæ, attendentes spiritibus erroris, & *cauteriatam conscientiam habentibus,* vt sapientissimus 1.Tim.4.2. Paulus loquitur, insipientes quidam *circa fidem naufragium passi,* atque aduersus rectè sentientes mouerunt impietatis arma, tum varijs tentauere insidijs, inuidiæque in ipsos arcum intenderunt. Verùm quod beatus Psaltes ait, *Sagittæ paruulorũ factæ sunt plagæ eorum,* 1.Tim.1.19. Psalm.63.8.

& infirmatæ ſunt ſuper ipſos linguæ eorum. Nec enim ſanctorum Dei ſacerdotum cœtus omni honore & veneratione dignus oblanguit, ſed facto agmine ſimul omnes, accepto fidei
Epheſ.6.15. ſcuto, vt ſcriptum eſt, *calceanteſq; pedes in præparationem Euangelij pacis*, hoc eſt Chriſti, diſtrictoque *ſpiritus gladio, quod eſt verbum Dei*, diſſipauerunt impiorum cateruam: id quod
Pſal.80.16. in Pſalmis extat, clamantes: *Inimici Domini mentiti ſunt ei, & erit tempus eorum in ſecula.* Tale quiddam ſuperioribus quoque temporibus accidit, cùm Moſis ductu Iſraël in carne regeretur. Exierant illi quidem ex Ægypto, tyrannicæ crudelitatis excuſſo iugo. Cùm verò mox in deſerto morarentur, nequaquam effugêre inuidiam, nec citra ſudorem ac labores ad promiſſam peruenere ter-
Exod.17.8. ram. Scriptum eſt enim: *Iuit autem Amalec, & pugnauit contra Iſraël in Raphidim. Dixit autem Moſes ad Ioſue, Elige tibi viros potentes, & egrediantur ad pugnam contra Amalec cras, & ecce ego ſto ſupra verticem collis, & virga Dei in manu mea. Et fecit Ioſue ſicut dixit illi Moſes, & egreſſus pugnauit contra Amalec. Poſtquam autem pugnauit, vicit vnà cum electis Ioſue. Dixit autem Dominus ad Moſem: Scribe hoc in monumentum in libro, & trade auribus Ieſu, quoniam delendo delebo memoriam Amalec ſub cælo.* At illa quidem in vmbra & figura. Vmbra nempe lex eſt. Verùm in noſtris rebus facilè quiſpiam miretur, cùm nudam, nec vllo velatam integumento veritatis pulchritudinem ſpectet. Sumpſit arma nunc quoque contra verum germanumque Iſraëlem execrandus Amalec, ille qui Saluatoris gloriam oppugnat, ac myſterij quod de ipſo eſt vim conatur euertere. Sed conuocatis ex toto Iſraële delectis, Dominus noſter Ieſus Chriſtus commiſſo prælio ſuperauit hoſtem, & interneciо-
Exod.17.10. ne *deleuit memoriam Amalec ſub cælo*, hoc eſt ex toto orbe. Pugnat enim contra illum occulta manu, quique in ipſum crediderunt tuetur ac tegit, ſplendidam, & in primis puram vniuerſorum cordibus ipſius myſteriorum cognitionem immittens. Feſtam ergo celebritatem agamus, velut acciſis hoſtium viribus, tanquam abolito Satana, tanquam Eccleſia ſuo nitori reſtituta, tanquam nemine ampliùs dicente, non eſſe verè Deum Emmanuelem, ſed potiùs gloriam illius aſſerentibus, laudeſque irrequieta prædicatione proſequentibus vniuerſis. Scriptum eſt
Pſalm.65.3. enim: *Omnis terra adoret te, & pſallat tibi, pſalmum dicat nomini tuo.* Edomuit nempe Satanam, plena illa faſtus arrogantiæque iactan-
Iſaiæ 10.14. tem: *Orbem terrarum capiam manu, vt nidum,*

κὴ ἐξηθένησαν ἐπ' αὐτὸς αἱ γλῶσσαι αὐτῶν· γὰρ ἠρέμησεν ἡ ἁγία πλῆθυς τ̃ ἀπαντα-
χόσε σεπτῶν † ὀρέων Θ̃ θεῦ. ἀλλ' εἰς ἕνα πάν- † ἄπ.
τες συναγηερμένοι χορὸν, Ϲ ἀναλαβόντες τ̃ ἱερέων.
θυρεὸν τ̃ πίστεως, καθὰ γέγραπται, ὑποδυ-
σάμενοί τε τ̃ τ̃ πόδας ἐν ἑτοιμασίᾳ Θ̃ εὐαγ-
γελίου τ̃ εἰρήνης, τουτέστι Χρ̃ῦ. ἀνατείναν-
τές τε τὴν μάχαιραν Θ̃ πνεύματος, ὅ ἐστι
ῥῆμα θεῦ, τὸ τ̃ ἀνοσίων καθελκύζον † σῖφος, † ἴσως,
τὸ ἐν ψαλμοῖς ϲκεῖνο βοῶντες· οἱ ἐχθροὶ κυ- ξίφος.
ρίου ἐψεύσαντο αὐτῷ· κὴ ἔσται ὁ καιρὸς αὐτῶν
εἰς τ̃ αἰῶνα. τοιγ̃ὰρ τὴν πεπεδηχθαι φαμὲν κὴ
ἐν τοῖς ἄνωθεν καιροῖς παιδαγωγοῦντ Θ̃ ἐπὶ
Μωσέως τ̃ κῆ̃ σάρκα Ἰσραὴλ· ἐξήεσαν μὲν
ἐξ Αἰγύπτου τ̃ τ̃ πολυσυνεκτησάντων ὠμότητ Θ̃
δεσποτεμψάμενοι τ̃ ζυγὸν. ἐπεδὴ δ' ἠνυλίζοντο
τῶν, κῆ̃ τ̃ ἔρημον, οὐκ ἀφῆνον τοι μεμψὴν κα-
σιν· ὅτι μὲν ἰσρ̃ῆτ Θ̃ δίκαια Ϲ πόνων τοὺς τ̃
ἐπηγγελμένοις αὐτοῖς διετέλεσχον γλῶ. γέ-
γραπται γὰρ, ὅτι ἦλθε ὁ Ἀμαλὴκ κὴ ἐπολέμει
Ἰσραὴλ ἐν Ῥαφιδείμ· εἶπε δ' Μωυσῆς τῷ Ἰη-
σοῦ· ἐκλέξαι σεαυτῷ ἄνδρας δυνατοὺς, καὶ
ἐξελθὼν παράταξαι τῷ Ἀμαλὴκ αὔριον. κὴ
ἰδοὺ ἐγὼ ἕξηκα ἐπὶ τ̃ κορυφῆς Θ̃ βουνοῦ, κὴ ἡ
ῥάβδ Θ̃ Θ̃ θεοῦ ἐν τῇ χειρί μου. Ϲ ἐποίησεν Ἰη-
σοῦς, καθάπερ εἶπεν αὐτῷ Μωυσῆς· κὴ ἐξελ-
θὼν παρετάξατο τῷ Ἀμαλήκ. ἐπεδὴ δ' πα-
ρετάξατο, Ϲ νενίκηκεν ὁμοῦ τοῖς ἐξελεγμένοις
ὁ Ἰησοῦς, εἶπε, φησὶ, κύρι Θ̃ πρὸς Μωυσῆν·
κατάγραψον τοῦτο, εἰς μνημόσυνον εἰς βι-
βλίον, κὴ δὸς εἰς τὰ ὦτα Ἰησοῦ, ὅτι ἀλοιφῇ ἐξ-
αλείψω τὸ μνημόσυνον Ἀμαλὴκ ϲκ τ̃ ὑπ̃ὸ
οὐρανόν. ἀλλ' ϲκεῖνα μὲν ἐν σκιαῖς κὴ τύποις.
σκιὰ γὰρ ὁ νόμ Θ̃· ἐν δέ γε τοῖς καθ' ἡμᾶς
πράγμασι, καθαθαυμάσαι τις ἂν· Ϲ γυμνὸν
Ϲ † ἀκαπαισίαστον βλέπων τ̃ ἀληθείας τὸ † ἄλλ. ἀ-
κάλλος. ὡσπλίσθη κὴ νῦν κατὰ Θ̃ κατὰ τὴν καλασκεύ-
ἀλήθειαν Ἰσραὴλ ὁ ἐπάρατ Θ̃ Ἀμαλὴκ, ασεν.
ὁ τ̃ Θ̃ σωτῆρ Θ̃ ϲκλεια μαχόμενος, κὴ
Θ̃ κατ' αὐτὸν μυσηρίᾳ τὴν δυνάμιν, ὑπε-
χώρων ἀνατρέπειν· ἀλλ' ϲκ πάντος Ἰσραὴλ
σῶν ἐξειλεγμένους σωενεγκὼν ὁ κύρι Θ̃
ἡμῶν Ἰησοῦς Χρ̃ὸς ἀντετάξατο κὴ νενί-
κηκεν· ἀλοιφὴ δ' ἐξαλείψῃ τὸ μνημόσυνον
Ἀμαλὴκ ϲκ τ̃ ὑπ̃ὸ οὐρανόν. μάχεται γὰρ
αὐτῷ κρυφαία χειρ̃. κὴ τῶν εἰς αὐτὸν πε-
φρονούντων ὑπερφαίνει, λαμπρὰν κὴ
ἀκοίμητον τοῖς ἁπάντων καρδίαις τῶν
ἑαυτ̃ μυσηρίων ἐνιδρύσας τὴν γνῶσιν.
ϲκοῦν ἑορτάζωμεν, ὡς ἠθενηκότων ἐχθρῶν,
ὡς καθηρημένῃ Θ̃ Σατανᾶ, ὡς τ̃ ϲκκλη-
σίας κεκαθαρμένης· ὡς οὐδενὸς ἔτι λέγοντος
οὐκ εἶναι θεὸν κατὰ ἀλήθειαν τ̃ Ἐμμανουὴλ,
ὁμολογούντων δ' μᾶλλον ἁπάντων τὴν δόξαν
αὐτ̃, κὴ ἀκαταπαύστοις χείλεσιν ἀνατι-
θέντων αὐτῷ τὰς δοξολογίας. γέγραπται ,, † ἄλλ.
γὰρ, ὅτι πᾶσα ἡ γῆ προσκυνησάτω σοι, κὴ † ψαλάτω τῷ ὀνόματί σου. κατήργηκε γὰρ τὸν ἄγαν ,, ψάλλα-
ϲκ πολλῆς ὑπεροψίας λέγοντα σιλανᾶν. τὴν οἰκουμένην ὅλην καταλήψομαι τῇ χειρί μου ὡς νοσσιάν, ,, τωσάν
κὴ ,, σου.

,, καὶ ὡς καλαλελειμμένα ἀὰ ἀρῶ, Ϛ οὐκ ἔστιν
,, ὃς ἀμφιβάλλῃ· ἢ ἀντείπῃ μοι· συγκαθῄλε
,, αὐτῷ καὶ αὐτὸ τ θανάτου τὸ κράτος ἀνῃρη-
,, μένης τ ἁμαρτίας. δεδικαιώμεθα γὰρ οὐκ
,, ἐξ ἔργων νόμου ἀλλὰ τ ἀρχαίας ἐνοχῆς, ἀλ-
,, λὰ διὰ πίστεως τ εἰς αὐτὸν, Ϛ τ ὑπὲρ νόμον
,, ἡμερότητος. τὸ γὰρ γράμμα, ἀποκτείνει· τὸ δὲ
,, πνεῦμα, ζωοποιεῖ. καὶ διακονία μὲν ἡ κατα-
κρίσεως ἡ Μωσέως ὠνόμασται, καὶ μάλα ὀρ-
θῶς. ἐδείς γὰρ ἐν νόμῳ δικαιοῦται παρὰ θεῷ.
διακονία δὲ τ δικαιοσύνης ἡ διὰ Χριστοῦ πε-
πίστευται χάρις. καθῆκε γὰρ ἑαυτὸν ὁ μονογενὴς
τοῦ θεοῦ λόγος εἰς ἐκένωσιν. Ϛ σωματικῶς
γράφη τοῖς ἐπὶ τ γῆς ὡς ἄνθρωπος, γένεσιν
ὑπομείνας τ σάρκα διὰ τ ἁγίας Ϛ θεοτόκου παρθένου, ἵνα τ ὑπὲρ νόμον εἰσηγήσεται
μεταπαιδεύσῃ πρὸς τὰ βέλτιον οὖν εἰς αὐ-
τὸν πεπιστευκότας, καὶ τ εὐαγγελικῆς πολι-
τείας καταδείξας τ ὁδὸν, γνησίους ἀποφήνῃ
προσκυνητάς. πνεῦμα γάρ, φησιν, ὁ θεὸς, καὶ
οὓς προσκυνοῦντας αὐτὸν, ἐν πνεύματι Ϛ
ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν. χρῆναι δέ φημι
οὖν οἵπερ ἂν εἶεν ἀληθινοὶ προσκυνηταὶ, καὶ
τ ἐν πνεύματί τε καὶ ἀληθείᾳ λατρείας ἐργα-
τὰς γνήσιοι, πᾶσαν μὲν ὑποστείλασθαι μολυσμὸν,
ψυχῆς ἤγουν καὶ σώματος. πειρᾶσθαι δὲ κα-
θαρθῆναι, καὶ μάλα προθύμως τὰ δι' ὧν ἂν εἶεν
αἰτίας ἁπάσης ἀπηλλαγμένοι. ἁγίους γὰρ εἶ-
ναι πρέπει καὶ τῷ σώματι, Ϛ τῷ πνεύματι.
οὐκοῦν καλὸν ἐκρώσωμεν ἡδονὰς, καὶ μὴ σαρκι-
κῶν ἡδονῶν παθῶν τ οἰκεῖον ἔχωμεν νοῦν. φρο-
νοῦντα δὲ μᾶλλον τὰ τ πνεύματος, καὶ πᾶν εἶ-
δος ἀκαθαρσίας καλακιβδηλεύειν εἰδότα.
προσνενοσηκότα δὲ μᾶλλον ἀγαθῷ παντὶ
πράγματι, καὶ τ ὑπερίστορον ἁμαρτίαν ὡς
ἀπωτάτω ποιεῖσθαι παιδάζοντα. καλαθέλ-
γουσι γὰρ αἱ τ σώματος ἡδοναὶ τ ἀν-
θρώπινον νοῦν, καὶ καλαλήζονται νεανικῶς τὰς
ἐνίων καρδίας, μονονουχὶ πολεμίων δίκην ἀ-
ρρίως εἰσβάλλουσαι. ἀλλ' οἱ τῷ θείῳ φόβῳ
πεθωρακισμένοι, τὰς τ τοιούτων παθῶν ἐφό-
δους μονονουχὶ γελῶντες, φασι. κύριος ἐμοὶ
,, βοηθὸς, Ϛ οὐ φοβηθήσομαί τί ποιήσει μοι σάρξ·
ἀποφέρεται ἡ γνώμης εἰς τοῦτο αὐτὸς, Ϛ μὴν τοι
καὶ εὐσθενείας τ πνευματικῆς ὁ πάνσοφος Παῦ-
λος ὑπερφωνῶν. νεκρώσατε τὰ μέλη τὰ ὑπὲρ
τ γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος,
ἐπιθυμίαν κακήν. καταρθοῦται ἡ τοῦτο διὰ
πόνων, ὧν ἄν τις ἕλοιτο χρῆναι θαυμάζεσθαι.
καὶ τὴν ἐφ' ἅπασι τοῖς ἐπαινουμένοις ἀνα-
θήσαιτο ψῆφον. ἅτω πάλιν αὐτὸς πάλ φη-
σὶν ὁ θεσπέσιος Παῦλος· ὑπωπιάζω μου
τὸ σῶμα Ϛ δουλαγωγῶ. μήπως ἄλλοις κη-
ρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι. χαίρον-
τες τοίνυν ὡς ἁπάσης ἀρετῆς ἐργάτην, τὴν
πάναγνον ἀληθῶς καὶ ἁγίαν προσδεξώ-
μεθα νηστείαν· τὴν ἁπάσης δικαιοσύνης τρο-
φὸν· τὴν ἁγιασμοῦ μητέρα, καὶ τ ἄνωθεν

& tanquam derelicta oua tollam, & non est qui effugiat, aut contradicat mihi. Euertit quoque simul ipsum quoque mortis imperium, sublato prorsus peccato. *Iustificati enim sumus, non ex operibus legis, ex antiquo præcepto, sed per fidem in ipsum*, & quæ supra legem est, benignitatem: *Littera enim occidit; spiritus autem viuificat.* Ac *ministratio* quidē *damnationis* lex Mosis est dicta, & iure id quidē. Nemo enim in lege iustificatur à Deo. Ministratio verò iustitiæ, quæ per Christum habetur, gratia credita est. Demisit namque seipse Vnigenitum Dei Verbum ad voluntariam exinanitionem, & cum hominibus conuersatus est, vt homo, genitus secundùm carnem de sancta ac Deipara Virgine, vt doctrina quæ supra legem est institutos qui in ipsum credidissent, ad meliora reuocaret, atque Euangelicæ vitæ monstrata via veros adoratores efficeret: *Spiritus enim*, inquit, *est Deus, & eos qui adorant ipsum, in spiritu & veritate oportet adorare.* Oportere autem arbitror, qui quidē veri adoratores sint, germanamque & veram in spiritu & veritate adorationem exerceant, omnem penitus à se impuritatem corporis nimirum atque animi amouere, verùm & eniti, ac strenuè quidē, vt ea præstent, per quæ ab omni scilicet crimine noxaque liberentur. Sanctos nempe illos, & corpore & spiritu esse decet. Proinde auerruncemus voluptates, nec se à permotionibus carnis mens nostra vinci patiatur. Quin potiùs ea quæ sunt spiritus sapiat, noritque omne turpitudinis genus repellere, tum laudandas quasque amplectatur actiones, & quod nos circunstat peccatum amouere quàm longissimè studeat. Emolliunt nimirum corporeæ voluptates humanam mentem, tum ex nonnullorum cordibus temerario impetu prædas agunt, hostiliter propemodum inuadentes. Verùm hasce huiusmodi affectionum incursiones, propè est vt irrideant quos diuinus timor armat, illud vsurpantes, *Dominus mihi adiutor, & non timebo quid faciat mihi caro.* Porro illos in hanc mentem impellit, atque ad spiritale robur hortatur sapientissimus Paulus, inclamans: *Mortificate membra vestra quæ sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam.* Assequimur autem id, per labores, quos admiretur quiuis oportet, ac supra res alias omnes laudandos esse statuat. Ita rursum idemmet ait alicubi beatus Paulus: *Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne fortè cùm alijs prædicauerim, ipse reprobus efficiar.* Ergo velut omnium cultores virtutum, purum verè ac sanctum alacres amplectamur ieiunium, totius alumnum modestiæ, sanctitatis parentē, supernæ con-

Rom. 3. 20.

2. Cor. 3. 6.

2. Cor. 3. 9.

Ioan. 4. 24.

Psal. 117. 6.

Coloss. 3. 5.

1. Cor. 9. 27.

ciliatorem, atque administrum beneuolētiæ. Corpus autem inedia cùm subegerimus, morum quoque probitas & modestia necessariò consequetur. Erimus sic namque perfecti atque integri, in nullo deficientes. Solent nimirum corporeæ exercitationis labores, bonarum quoque actionum eximia decora comitari. Hinc sibi pietatis athleta coronę decus diuino iudicio reportabit. Hoc ijs qui strenuos se, ac patientes præbuerint, vo-
Galat. 6. 10. cationis supernæ brauium conciliabit. *Quare, dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes.* Hæc nos vt doceret Vnigenitus, nostri similem formam indutus apparuit. Verùm Saluatorem omnium ac Redemptorem Israël non agnouit, quamvis eius mysterium tanquam in vmbris & figuris lex indicasset, multipliciqué clamore sancti Prophetæ denuntiassent. Audiant itaque quos ignoratio-
Isaiæ 1. 2. nis huius detinet morbus: *Audi cælum, & auribus percipe terra, quia Dominus locutus est, Filios genui, & exaltaui, ipsi autem spreuerunt me. Cognouit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui: Israël autē me non cognouit, & populus meus me non intellexit.* Persequebantur ni-
Ioan. 10. 33. mirum criminosè deblaterantes: *De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia, & quia tu homo cùm sis, facis teipsum Deum.* Proinde in il-
Isaiæ 1. 4. los perquam sanè appositè liceat dicere: *Væ genti peccatrici, populo pleno iniquitate, semini nequam, filijs iniquis. Dereliquistis Dominum, & irritastis sanctum Israël.* Cùm namque & Deum illum esse, & vniuersorum Dominum confiteri debuissent, tum ex ijs quæ patrabantur miraculis, ipsius non enarrabilem diuinamque vim agnoscentes prophe ticum illud effari: *Ecce nos erimus tui, quoniam tu Dominus Deus noster es*; nihil tamen eiusmodi præstitere. Quin intulere sese amarulenti atque audaces, modò conuicijs absur-
Matt. 11. 17. dè incessentes, *Samaritanum & vini potatorem*, quin & nothum spuriumq; ipsum appellantes: modò verò etiam lapidibus appetitum extra ludææ terminos eiecere, demumque cruci affixere, cumque capitum iactatione
Mat. 27. 40 hæc simul aggerebant: *Dissoluens templum Dei, & in triduo ædificans illud, salua teipsum; si Filius Dei es, descende de cruce.* Illi itaque quantum quidem in ipsis fuit, vitæ auctorem interfecerunt. Sed fas non erat à morte detineri, quemadmodū beatus Petrus ait. Peruadens autem infimos inferorum recessus, *cùm ijs qui*
1. Pet. 3. 19. *illic erant spiritibus prædicasset; eduxit quidem*
Psal. 67. 7. *vinctos in fortitudine sua*, vt beatus Dauid ait: tum reuixit tertiadie, suumq; ipse templum,
1. Cor. 15. 20 quippe qui Deus esset, restituit vitæ, *primitiæ*
Coloss. 2. 18. *dormientium* factus, *ac primogenitus ex mortuis,*
Apoc. 1. 5. vt humanam naturam superiorem morti

δόμφειας πρόξενον. † κατήκοντες ἢ τὸ σῶ- † ἄλλ. καμα ⸗ ἀσιτίαις προσεπάγωμεν ἀναγκαίως † κατήκουσε τ ὁσιηκείας σὺν τρόπος. ἐσόμεθα γὰρ ἄτω τέλφοι καὶ ὁλόκληροι, ἐν μηδενὶ λιπόμενοι. φιλεῖ γάρ πως ἀεὶ τοῖς τ σωματικῆς ἀσκήσεως πόνοις ἀκολουθεῖν· καὶ τὰ ἐξ ἔργων ἀγαθῶν αὐχήματα. τοῦτο τ εὐσεβείας † ἀθλητὴν ⸗ στεφανοῖ θεὸς στεφανώσει ψήφοις. τοῦτο τ ἄνω κλήσεως προξενήσει τὸ βραβεῖον τοῖς ἀνδριζομένοις ἐν ὑπομονῇ σὺν αὐτῷ, ἕως καιρὸν ἔχομεν, ἐργαζόμεθα τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας. οὕτω διδάξων ἡμᾶς ἐπέφανεν ὁ μονογενὴς ἐν εἴδει τῷ καθ' ἡμᾶς· ἀλλ' ὃ σωτῆρα τ ἅπαντα τὸν Ἰσραὴλ ὄντως ὅλων σωτῆρα ⸗ λυτρωτὴν. καί τοι τὸ ἐπ' αὐτῷ μυστήριον ὡς ἐν σκιαῖς καὶ τύποις ⸗ νόμος προαναφωνάντος. βλακερεγόητων ἢ πολυτρόπως καὶ τ ἁγίων προφητῶν. ἀκοὴν † ἀκουσάτωσαν τ ἐπ' αὐτῷ νοσήσαντες ἀγνοι- † ἄλλ. ἀκούσωσαν. αν. ἄκουε οὐρανέ, καὶ ἐνωτίζου γῆ ὅτι κύριος ⸗ ἐλάλησεν. υἱοὺς ἐθρέψατο καὶ ὕψωσα. αὐτοὶ δέ μὲ ἠθέτησαν ἔγνω βοῦς τὸν κτησάμενον, καὶ ὄνος τὸν φάτνην ⸗ κυρίου αὐτοῦ. Ἰσραὴλ δέ με οὐκ ἔγνω, καὶ ὁ λαός με οὐ συνῆκεν. ἐδίωκον γὰρ ἐγκαλοῦντές τε, καὶ λέγοντες. πῶλι καλὸ ἔργου ἀλιτάζομαί σε· ἀλλὰ πῶλι βλασφημίας. ὅτι σὺ ἄνθρωπος ὢν ποιεῖς σεαυτὸν θεόν. λεγέτω δὴ ἂν πῶλι αὐτῶν ⸗ μάλα εἰκότως. καὶ ἔθνος ἁμαρτωλόν, λαὸς πλήρης ἁμαρτίας. σπέρμα πονηρόν. υἱοὶ ἄνομοι ἐγκατέλιπετε τ κύριον. καὶ παρωξύνατε τ ἅγιον ⸗ Ἰσραήλ. καί τοι χαρτέον ὁμολογεῖν, ὅτι καὶ θεός ἐστι, ⸗ τ ὅλων κύριος. καὶ μὴν σὺν τ πανδόξως ἀποπλυμένων, τ ἄφραστον αὐτοῦ, καὶ θεοπρεπῆ δύναμιν ὑπιγνώσεσθαι τὸ προφητικὸν ἐκεῖνο λέγον. ἰδὲ οἴδε ἡμεῖς ἐσόμεθά σοι, ὅτι σὺ κύριος ⸗ ὁ θεὸς ἡμῶν εἶ. πεπράχασι μὴν τῶν τοιούτων οὐδέν. ἐπέφυοντο ἢ πικροὶ καὶ δεινοί. ποτὲ μὲν ἐκτόπως Διαλοιδορεῖσθαι ἀπεδάζοντες, Σαμαρείτην τε καὶ οἰνοπότην, καὶ μὴν καὶ ἐκ πορνείας αὐτὸν γεγονέναι λέγοντες· ποτὲ † ἢ λίθοις † ἄλλ. καὶ. τῶν τ Ἰουδαίας ὅρων ἐκπέμποντες, καὶ τελοῦντες, ἐσταύρωσαν. κατέσειον ἢ τὰς κεφαλὰς ἐπ' αὐτῷ, καὶ δὴ καὶ ἔφασκον. ὁ καταλύων τ ναὸν, ⸗ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν, σῶσον σεαυτόν. εἰ υἱὸς εἶ ⸗ θεοῦ, καταβηθι ἀπὸ ⸗ σταυροῦ. ὅσον μὲν ἦν οἰκεῖον εἰς γε τὸ ἐκείνων ἐγχείρημα, τὸν τ ζωῆς ἀπεκτόνασιν ἀρχηγόν. ἀλλ' οὐκ ἦν σώματος κρατεῖσθαι αὐτὸν ὑπὸ ⸗ θανάτου, καθά φησιν ὁ θεσπέσιος ⸗ Πέτρος ⸗· καθικόμην ⸗ γὰρ ἐν τοῖς κατωτάτοις τοῦ ᾅδου μυχοῖς καὶ διακηρύξας τοῖς ἐκεῖσε πνεύμασιν· ἐξήγαγε μὴν σὺν πεπεδημένους ἐν ἀνδρείᾳ, καθά φησιν ὁ μακάριος ⸗ Δαβίδ. ἀνεβίω ἢ τρισήμερος, ζωοποιήσας ὡς θεὸς τ ἑαυτοῦ ναὸν, καὶ ἀπαρχὴ γενόμενος τῶν κεκοιμημένων, καὶ πρωτότοκος ⸗ ἐκ νεκρῶν· ἵνα τῷ ἀνθρώπου φύσιν θανάτου καὶ

ἢ φθορᾶς ἀποφήνῃ κρείττονα. καὶ εἰς μακραίωναν μεταστοιχειώσῃ ζωὴν. ἐμφανῆ ἑαυτὸν τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις, ἀνέβη πρὸς τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς πατέρα καὶ θεόν. καὶ ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν τοῖς ὑψηλοῖς. τὸ λοιπὸν ἐκδεχόμενος, ἕως ἂν τεθῶσιν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν αὐτοῦ· καθαρίσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος. ἐπιτελέσωμεν ἁγιωσύνην ἐν φόβῳ θεοῦ, πάντα τρόπον εὐσεβείας ἐπιτηδεύοντες, ὀρθὴν καὶ ἀκαπήλευτον τὴν εἰς αὐτὸν τηροῦντες πίστιν, χήρας ἀνακτώμενοι, ὀρφανοὺς ὠφελούμενοι· ὅσον ἐν πλουσίᾳ τοῖς ἐνοῦσι, καὶ δύναμιν θεραπεύοντες· συναλγοῦντες τοῖς ἀλγοῦσι, ὡς καὶ αὐτοὶ ὄντες ἐν σώμασι. μνημονεύοντες τῶν δεσμίων ὡς συνδεδεμένοι· ἄτω γὰρ ἄτως εὐσωμεν καθαρῶς. ἀρχόμενοι τῆς μὲν ἁγίας τεσσαρακοστῆς, ἀπὸ ἑβδόμης καὶ εἰκάδος τοῦ Μεχὶρ μηνός· τῆς ἑβδομάδος τοῦ σωτηριώδους πάσχα, ἀπὸ δευτέρας τοῦ Φαρμοῦθι μηνός· συνάπτοντες μὲν τὰς νηστείας τῇ ἑβδόμῃ τοῦ αὐτοῦ Φαρμοῦθι μηνός, ἑπτέρᾳ βαθείᾳ καὶ τὰς ἀποστολικὰς παραδόσεις ἑορτάζοντες ἐν τῇ ἐξῆς ἐπιφωσκούσῃ κυριακῇ τῇ ὀγδόῃ τοῦ αὐτοῦ Φαρμοῦθι μηνός· συνάπτοντες ἑξῆς καὶ τὰς ἑπτὰ ἑβδομάδας τῆς ἁγίας πεντηκοστῆς. ἄτω γὰρ ἄτως εὐδοκιμήσομεν, καὶ τὰς ἑαυτῶν παραθησόμεθα ψυχὰς τῷ ἐπὶ πάντων θεῷ· ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν· δι' οὗ ἐστὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἐστὶ τὸ κράτος σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ac corruptioni redderet, atque ad æternam transferret vitam. Cùm sese porro manifestè spectandum sanctis Apostolis præbuisset, ascendit ad Patrem qui in cælis est, & Deum, sedetque in dextera throni maiestatis in excelsis, deinceps expectans, *donec ponat inimicos suos scabellum pedum suorum.* Descendet autem statutis temporibus de cælis in gloria Patris sui, cum sanctis Angelis, iudicaturus viuos & mortuos. Hæc proinde scientes, mundemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei, pietatem omnibus modis excolentes, rectam ac sincerā in ipsum seruantes fidem; patrocinemur viduis, solemur orphanos, pauperes pro copia, quantum in nobis est, subleuemus, afflictis condolentes, velut & ipsi existentes in corpore, memores vinctorum tanquam simul vincti. Ita namq; purè scilicet ieiunabimus; inchoantes sanctā quidem Quadragesimam vigesima septima Februarij mensis; hebdomadam verò Paschę salutaris secunda mensis Aprilis; finientes ieiunia septima eiusdem mensis, extremo vespere, ex Apostolica traditione; festum porrò diem celebrantes proximè illucescente Dominica, octaua eiusdem mensis Aprilis; adnectentes deinde septem quoque hebdomadas sanctæ Pentecostes. Ita namque probati nostros animos offeremus vniuersorum Deo, in Christo Iesu Domino nostro, per quem, & cum quo Patri gloria & imperium, cum sancto Spiritu, nunc & semper, & in secula seculorum. Amen. *Psal.109.8.*

Λόγος κα'.

Ἐν μὲν ἔμοιγε ἐλλίαν ὑμῆρες ἀδελφοὶ τὴν ἁγίαν ἡμῶν πανηγύρεως. καὶ ἐν τῷ παρόντι καιρῷ ποιεμένῳ τὴν δήλωσιν, τῆς συνήθεσι κεχρῆσθαι πρὸς ὑμᾶς λόγοις· ἵδεν παραλελοιπότι τῶν ὅσα πρὸς ὠφέλειαν βλέπει πνευματικὴν· καὶ τὸ εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν τὸ Χριστὸν, ἐρρῆς καὶ ἀπλανὲς πίστεως τὸ βέβαιον παραθέσθαι. ἄτω γὰρ ἂν αὐτὸς μὲν σκέρδανα τὸ ἐμαυτοῦ προθυμίας τὴν ὄνησιν, ἡμεῖς δὲ ἀζήμιοι τῶν ὠφελεῖν δυναμένων διεμείνατε. ἐπειδὴ δὲ ἁ πάντα τοῖς ἀνθρωπίνοις σκέμμασιν ἐξ ἀρχῆς τρέχει τὰ πράγματα, ἁ δὲ τῶν κατὰ γνώμην εἰς ἁδὺ καταντᾷ, πάντηπε καὶ πάντως τὸ τέλος, φέρε λέγωμεν ὡς ἔνι τὰ κατεπείγοντα· μᾶλλον δὲ ὅσον δύναται παραχωρεῖ τὸ ἐνσκηψάσης ἡμῖν μέχρι καὶ νῦν ἀῤῥωστίας τὸ μέγεθος· ποσάκις γὰρ ἡμᾶς τοῖς ἐξ ἑαυτῆς συμπαθήμασι κατε-

Homilia vicesima prima.

Opportunum mihi quidem, & valdè iucundum fuisset, fratres, dum sanctam nostram celebritatem vobis in præsentia denuntiamus, consueta ad vos oratione vti, nec eorum quidquam prætermittere, quæ & spiritalem afferre vtilitatem, & rectam sine errore fidem, in Dominum nostrum Iesum Christum confirmare possint. Ita namque & ego alacritatis meæ fructum tulissem, & vos ab omni eorum quæ prodesse queant, iactura immunes stetissetis. Verùm cùm non omnia cogitantibus nobis ex sententia succedāt, neque semper hominum votis planè euenta respōdeant; age eloquamur pro viribus quę instant, vel quæ potiùs morbi, qui nos ad hoc vsque tempus vexauit, grauitas permittet. Qui nobis certè suis incursionibus eousque

moleſtus fuit, vt illud facilè vſurparemus, quo Saluatorem ſancti diſcipuli periclitantes
Matt.8.26. affati ſunt: *Domine ſalua nos, perimus.* Scio vos ſanè multa atque inſigni prudentia præditos, ſcio vobis familiares eſſe ſanctorum noſtrorum Patrum, optimorumque inſtitutorum cohortationes, vt proinde minimè noſtra opera neceſſaria ſit, ſiquidem vt beatus
Prou.8.19. aſſerit Paræmiaſtes; *Omnia manifeſta intelligentibus, & rectam inuenientibus ſcientiã.* Tanquam igitur ad peritos, fidenter loquar. Ecce igitur inſigne nunc quoque ac ſalutare noſtræ celebritatis tempus aduentat, quo nos excuſſo veterum criminum intolerabili pondere, ſalutare iugum ſponte ſubiuimus diuini Verbi cælitus aduenientis, nihil ampliùs laborantes & onerati, ſed benigna & quæ nobis ſalutem conciliet Emmanuelis oratione eruditi. Proinde mutua in Eccleſijs gratulatione vtentes, in communi, ſacro & concordi conuentu, grates occinamus omnium Saluatori Chriſto, qui nos ab ea quæ olim ob primi parentis crimen inhæſerat, nota liberauit, id quod pridem ſapienter dictum fue-
Galat. 3.13. rat, acclamantes: *Chriſtus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum.* Poſtquam enim ob diaboli peruerſitatem, è paradiſo, illiuſque deliciis excidimus, & omnium procreatore meritò nobis infenſo, triſtem il-
Geneſ 3.19. lam ac præduram vocem audiuimus: *Terra es, & in terram ibis*; in caſſes diabolicæ tyrannidis compulſi, ne oculos quidem attollere miſeri audebamus. Quænam igitur optantibus via ſalutis relinquebatur? quænam diuinæ legis violatoribus venię reperiretur occaſio? Sola nimirum Dei benignitas, ac tam inexplicabili & inenarrabili poteſtati inſita miſericordia. Miſit itaque Filium ſuum nobis ſaluatorem & redemptorem, qui ſolus poſſet humanam naturam è diaboli manibus vindicare, tantamque aduerſus nos bonitatem ac benignitatem adhibens Dei Patris vnigenitum Verbum, maieſtate ac dignitate compar, genitorique ſuo coæternum, creator & opifex cæli & terræ, Angelorumque
Philip. 2.6. & hominum, *non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinaniuit, formam ſerui accipiens,* noſtramque ſimilitudinem aſſumpſit, vt omnes ſaluans per ſemetipſum, ab omni inquinamento & labe puros Deo & Patri ſiſtat, per omnia fratribus aſſimilatus, vno excepto peccato. Proinde & famem ſuſtinet, & ieiunat certo tempore, vt nobis exemplar vitæ inculpatæ, atque initium ſalutis exiſteret. Igitur nos quoque præmittamus
1.Cor.5.8. ſanctæ celebritati ieiunium: *Non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ & nequitiæ, ſed in azymis ſinceritatis & veritatis.*

καπεφόρτισεν, ὡς ἀναβοᾶν ἐκεῖνο τὸ τῶν ἁγίων μαθητῶν, ὅτε ἐκ κινδύνου τῷ σωτῆρι ἐλεχθὲν κύριε σῶσον ἡμᾶς, ἀπολλύμεθα. οἶδα μὲν ἔν, ὅτι σωτικῶς ἁμαρτάνοντες, σοφὸν, καὶ ἔνδον κέκτησθε φρόνημα τῶν ἁγίων ἡμῶν πατέρων καὶ πανάρετων διδασκάλων ἐναύλους τὰς θεοπνεύστους κατέχοντες, ὡς μηδὲν ἡμῖν ἐνδεῖν κατὰ τὸ μακάριον παροιμιαστὴν φάσκοντα πάντα † ἐνώπιον τοῖς σοφοῖσι, καὶ ὀρθὰ τοῖς εὑρίσκουσι γνῶσιν. πρὸς εἰδότας τοιγαροῦν παῤῥησίᾳ ἀναφθέγξωμαι. ἰδοὺ δὴ καὶ νῦν ὁ σύμβολος καὶ σωτήριος τῆς ἁγίας ἑορτῆς ἐπέστη καιρὸς, ὅτε τῶν παλαιῶν ἁμαρτημάτων τὸ δυσβάστακτον φορτίον ἀποσφαλόμενοι, τὸ σωτήριον ζυγὸν ἑκουσίως ὑπεδεξάμεθα· καὶ ἐξ οὐρανῶν καταβάντος θεῖος λόγος. οὐκ ἔτι κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, ἀλλὰ σωθῆναι καὶ σώζειν εἰδότι τῷ Ἐμμανουὴλ παιδευόμενοι λόγῳ. οὐκοῦν ἀλλήλοις συγχαίροντες ἐν ἐκκλησίαις, ἀφ' ἑνὸς καὶ ἱερᾶς καὶ ὁμοψύχου συνόδου εὐχαριστηρίους ᾠδὰς ἀναπέμψωμεν τῷ λυτρωσαμένῳ πάντας ἡμᾶς ζωηρῷ Χριστῷ, ἐκ τοῦ πάλαι πεπτωκότος ἡμῖν κηλίδος, ἀφ' ἑνὸς πρωτοπλάστου πεφυράσιν, ἀναβοῶντες ἐκεῖνο τὸ πάλαι σοφῶς εἰρημένον, Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου, γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα. ἐπειδὴ γὰρ ἐκ τοῦ ἑνὸς διαβόλου πλεονεξίας, καὶ παραδείσου, καὶ τοῦ ἐν αὐτῷ τρυφῆς ἐκπεπτώκαμεν ὑπὸ τοῦ πεποικότος ἀγαναγκήτως εἰκότως ἠνώμεθα, καὶ τὸ φοβερὸν ἐκείνῳ καὶ παγχάλεπον ἀκούσαντες φωνῇ· γῇ εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ. τοῦ διαβολικῆς τυραννίδος ὤφθημεν θήραμα, ἐδὲν πρὸς τὰ ἄνω ὑποβλέπειν τολμῶντες οἱ δείλαιοι. ποῖα τοίνυν ὑπελίπετο τοῖς τοῦτο πεπόθοσι ζωτηρίας ὁδὸς; ποῖα τοῖς πεπλανεσμένοις καὶ δεσπότου τοῦ ἐντολῶν ἀφορμὴ συγγνώμης ἠυρίσκετο; μόνη φιλανθρωπία θεοῦ οἰκτιρμὸς καὶ ἔλεος τοῦ ἄτους ἀφράστου καὶ ἀνεκδιηγήτου δυνάμεως. ἔπεμψε τοίνυν ἡμῖν τὸν ἴδιον υἱὸν σωτῆρα καὶ λυτρωτὴν μόνον δυνάμενον τὴν ἀνθρώπου φύσιν ἐκ τοῦ διαβολικῆς ἐξελκύσαι χειρὸς. καὶ τοσούτῳ χρησάμενος τῇ εἰς ἡμᾶς χρηστότητι, καὶ φιλανθρωπίᾳ ὁ θεὸς πατὴρ μονογενὴς λόγος, ὁ σὺν θρόνος, καὶ ἰσοκλεὴς, καὶ συναΐδιος τῷ ἰδίῳ γεννήτορι ὁ κτίσης καὶ δημιουργὸς οὐρανοῦ τε καὶ γῆς, καὶ ἀγγέλων, καὶ ἀνθρώπων, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα θεῷ, ἀλλὰ † αὐτὸς ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβὼν, καὶ τοῖς ἡμᾶς ὁμοίωσιν ἀνεδέξατο. ἵνα πάντας σώσας δι' ἑαυτοῦ καθαροὺς ῥύπου καὶ μολυσμοῦ προσαγάγῃ τῷ θεῷ καὶ πατρὶ, κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιωθεὶς χωρὶς μόνης ἁμαρτίας. διὸ καὶ πεινὴν ἀνέχεται καὶ νηστείαν κατὰ καιρὸν, ἵνα τύπος ἡμῖν τοῦ ἀναμαρτήτου ζωῆς καὶ ἀρχὴ ζωτηρίας εὑρεθῇ. οὐκοῦν καὶ ἐν ἡμῖν ἀλλ'

† ἄλλ. ἐνώπια τοῖς σοφοῖς

† ἄλλ. αὐτόν.

† ἄλλ. ἐθέλεις.

» ἀλλ' ἐν ἀζύμοις εἰλικρινίας καὶ ἀληθείας.
ὅταν γὰρ ἑαυτὰς ἀμώμους καὶ ἀσπίλους τη-
ρήζωμεν, καὶ τὴν θρέσκευσιν θεῷ πολιτείαν
» ἀναγκῶς ἀσκήσωμεν, ὡς γνήσιοι δοῦλοι
» θεοσφόρως ἀκουσόμεθα. εὖ δοῦλε ἀγαθὲ καὶ
» πιστὲ, ὅτι ὀλίγα ἦς πιστὸς, ὑπὲρ πολλῶν σε κα-
» ταστήσω, εἴσελθε εἰς τὸ χαρὰν τοῦ κυρίου σου. ὁ
γὰρ ἀνόητος ἔσται τοῖς ἐλπίζουσιν εἰς αὐτὸν ὁ τῆς
νηστείας καιρὸς, οὐδὲ τὸ ἐπάρατον ἐκείνῳ καὶ
Ἰουδαίοις πρέπουσαν ἀκούσῃ φωνήν.
» ὃ τοιαύτην νηστείαν ἐξελεγξάμην, λέγει κύ-
» ριος. ἐπαισχύνῃ γὰρ ἐκείνους, ἃ μάλα δι-
» καίως διὰ φωνῆς Ησαΐου καί φησι, νηστεύετε
» καὶ τύπτετε πυγμαῖς ταπεινόν. ἵνα τί μοι νηστεύε-
» τε. χρεία τοιαύτην τοῦ παγκάλου βίου, σώφρο-
μον ἔχοντος τὴν νηστείαν τὸ φαιδρὸν καὶ ἀλώβητον
καλλος. τὸ λαμπρὸν τῆς ἀφθαρσίας ἐφόδιον, τὸ ἀξιέραστον τῶν οὐρανῶν βασιλείας ἐ-
νέχυρον, τὸ τῆς αἰωνίου ζωῆς ἀσφαλὲς καὶ ἀκα-
ταγώνιστον ἔρεισμα. διὸ δὴ καὶ πρέπον ἡμᾶς κα-
θαίροντας ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ
σαρκὸς καὶ πνεύματος ὑπιτελεῖν ἁγιωσύνην
ἐν φόβῳ θεοῦ. ὅτω γὰρ δυσωπούμεθα τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ;
λαμπροῖς ἱματίοις ἡμφιεσμένοι, καὶ βοῶντες
» παῤῥησιαστικώτερον. ἰδοὺ οἵδε ἡμεῖς ἐσόμεθά
» σοι. ὅτι σὺ κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν εἶ. ὅπερ οὐκ
ἐθέλησαν οἱ τῶν Ἰουδαίων σίφλοι ὁμολογεῖν,
† ἄλλ. ἤκουσε πάλιν θεοῦ λέγοντος διὰ φωνῆς Η-
ἤκουσε πάλαι. » σαΐου. καὶ ἔθνος ἁμαρτωλὸν, λαὸς πλήρης
» ἁμαρτιῶν. σπέρμα πονηρὸν, υἱοὶ ἄνομοι ἐγκα-
» τελίπετε τὸν κύριον, καὶ παρωργήσατε τὸν ἅγιον τοῦ
» Ἰσραήλ. ἵνα τί ἔτι πληγῆτε προστιθέντες ἀνο-
» μίας; ὅτε γὰρ τὰ θαυμάζοντα τὴν ἐπιλεγομένων
ἔργων παρ' αὐτοῦ τοῦ ζωτῆρος καταπλαττόμε-
νοι. ὅτε τὰς θεοσημίας, ἃς ἐνεργῇ τῇ οἰκείᾳ
δυνάμει θαυμάζοντες, ἐκ τῶν ἐναντίων αὐτοῦ
» κατεθρασύνοντο, λέγοντες. ἐν Βεελζεβοὺλ ἄρ-
» χοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. ὦ
μανίας θεομισοῦς, καὶ ἀφάτου τῆς δυσσεβείας.
» οὐκ ἔγνωσαν, οὐδὲ σωῆκαν, ἐν σκότει θανα-
» τοῦντες, καὶ πλανῶντες ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου
» αὐτῶν. εἰ μὴ νοεῖς τὰ περὶ αὐτοῦ γεγραμμένα,
μηδὲ τῶν ἁγίων μαθητῶν ὑπονοεῖς τὸ μυστήριον,
τί κομπάζεις, φύλαξ εἶναι τῶν νομίμων θεσπε-
σμάτων φαντάζομενος; πότε πεπληρωμένον
» εἶδες τὸ πάλαι προφητευόμενον; τότε ἀνοιχθή-
» σονται ὀφθαλμοὶ τυφλῶν, καὶ ὦτα κωφῶν ἀκού-
» σονται. τότε ἁλεῖται ὡς ἔλαφος ὁ χωλὸς. καὶ
» τραυλὴ ἔσται γλῶσσα μογιλάλων. ἐπὶ ὅτι τῇ
τοῦ Ἐμμανουὴλ παρουσίᾳ ἐλπίζειν ἀεὶ θέλεις, καὶ
προσδοκᾶν ἅπερ ὑπὲρ ἐλεεθέντα τεθέασαι; ἀ-
δέν σε τῶν ἐνεργηθέντων εἰς πληροφορίαν ἀγαθοῦ
† ἄλλ. ἐθέλεις. θαύματος, ἀλλὰ κρύπτειν † θέλεις τὰ πᾶσι
διεγνωσμένα; μύεις οὖν ὀφθαλμοὺς, καὶ τὰς
ἀκοὰς κεκλεισμένας φυλάττεις, ταῖς χρι-
σοῦ θαυματουργίαις; ἔχεις τίνων ἀξίαν τοῦ
ζωοῦ πλημμελημάτων ἀντίδοσιν. ἐκ ἔτι γὰρ τῷ δεσπότῃ τὰ σύμβολα τῆς εὐσεβείας. ἡ πόλις, ἐχ ἑορτῆς θυσία

sed in azymis sinceritatis & veritatis. Etenim si nos ipsos integros castosque conseruauerimus, ac Deo placitam viuendi rationem sanctè retinuerimus, veluti serui non degeneres suo tempore audiemus: *Euge serue bone & fidelis, super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam. Intra in gaudium Domini tui.* Non erit sanè inutilis in illum sperantibus ieiunij fructus, neque formidabilem illam & in Iudæos accommodatam aliquando audiet vocem: *Non hoc ieiunium elegi, dicit Dominus.* Accusat enim illos, & certè meritò apud Isaiam his verbis: *Ieiunatis, & percutitis pugno humilem. Vt quid mihi ieiunatis?* Adhibenda igitur est honesta viuendi ratio, quæ ieiunium illustri ac decora specie comitetur, splendidum immortalitatis viaticum, amabile regni cælestis pignus, æternæ vitæ solidum & inexpugnabile firmamentum, proindeque decet, *vt mundantes nosmetipsos ab omni inquinamento carnis & spiritus, perficiamus sanctificationem in timore Dei.* Ita namque fiduciæ pleni, nec quidquam metuentes ante tribunal Christi astabimus, splendidis amicti vestibus, illudque liberè acclamantes: *Ecce nos erimus tui, quoniam tu Dominus Deus noster es.* Quod cùm fateri Iudæorum gens abnuisset, illa vicissim audiuit, quibus eos Isaiæ voce Deus affatus est: *Væ genti peccatrici, populo pleno peccatis, semini nequam, filijs sceleratis. Dereliquistis Dominum, & exacerbastis sanctum Israël. Quid vltrà percutiemini addentes iniquitatem?* Nec enim ob mirabilia opera ab ipso Saluatore patrata, stupentes, nec diuina signa, quæ vi propria edebat cum admiratione excipientes, contrà potiùs illi insultabant dicentes: *In Beelzebub principe dæmoniorũ eijcit dæmonia.* O insaniam Deo inuisam, ô inexplicabilẽ impietatem! *Nescierunt, neque intellexerunt, & errant à minimo vsque ad maximum eorum.* Si minùs quæ de ipso scripta sunt intelligis, nec agnoscis sanctorum prophetarum testimonia, quid teiactas, ac legalium mandatorũ custodem esse somnias? Ecquando illud impletum vidisti, quod prædictum olim fuerat? *Tunc aperientur oculi cæcorum, & aures surdorum audient: tunc saltabit sicut cervus claudus, & expedita erit lingua mutorum.* Num Emmanuelis aduentum perpetuò sperabis, eaque semper expectabis quæ perfecta contuitus es? Nihil te eorum quæ gesta sunt, summa admiratione percellit, sed ea celare cupis, quæ nota omnibus ac peruulgata sunt? Nictantes oculos, aureisque obseratas Christi miraculis geris? Digna igitur pro meritis præmia reportasti. Non vlla apud te reliqua insignia pietatis, non ciuitas, non solemne sacrificiũ,

Mat. 25. 21

Isaiæ 54. 4.

2. Cor. 7. 1.

Ieremi. 3. 22.

Mat. 12. 24. Luc. 11. 15.

Psal. 81. 5.

Isaiæ 35. 5.

ſed per omnes terras diſiectus & vagus erras. Audies igitur à quopiam eorum qui rectos gerunt ſenſus, id quod antè per Baruch fuerat denuntiatum: *Quid eſt Iſraël quòd in terra inimicorum es? inueteraſti in terra aliena, contabuiſti cum mortuis, annumerata es ijs qui in inferno ſunt. Reliquiſti fontẽ ſapientiæ.* Non habebis igitur quod aduerſum ea quæ tibi obijciuntur, reſpondeas. Sermo tibi omnis illico excidit, ipſam veritatem argutijs oppugnare contendis. Audies igitur meritò à iudice vniuerſorum: *Ambulate in lumine ignis veſtri, & in flamma quam accendiſtis*. In crucem egiſti Dominum gloriæ, opificemq; vniuerſorum, ipſam à te vitam morte implicari poſſe cenſuiſti; non agnouiſti, neque intellexiſti ipſam quæ humanæ naturæ parabatur immortalitatem. Et tamen ipſe Dominus noſter Ieſus Chriſtus deſcendit ad inferos, ijſque ſpoliatis, cùm veluti Dominus imperaſſet ijs qui in vinculis erant, *Exite, & qui in tenebris, Reuelamini*; tertia die reuixit, & poſtquam à mortuis extitiſſet, gaudens ob res præclarè geſtas, diſcipulis ſuis mandauit: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.* Tales itaque ſortiti doctores, ijs obtemperare, atque obſequentes eſſe ſtatuamus, per quos edocti veritatem, adiuncta inſuper ad perfectam doctrinam atque inſtitutionem diuina Scriptura, noſtro Saluatori ac Redemptori, quod per Moſem dictum eſt, acclamemus: *Quis ſimilis tibi in Dijs Domine? quis ſimilis tibi glorioſus in ſanctis?* Et rurſum: *Quis ſicut tu, auferens iniquitates, & diſſimulans iniuſtitiam?* Ne quis ergo vos impoſtor à recta fide ſeducat, regia incedamus via, neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram deflectentes, ſimplicem, nec vllo infectam fuco conſeruemus fidem, & ex ea non hæreticæ contentionis, ſed veræ pietatis occaſionem ducamus. Confiteamur conſubſtantialem Triadem Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. Hoc namque nobis cælitus diuinæ tradidere Scripturæ: Dominum agnoſcamus, qui noſtra cauſa homo factus eſt, atque ex beata Virgine Maria Deipara genitus, illud vſurpantes quod ſcriptum eſt: *Dominus meus, & Deus meus.* Hoc pacto noſtram exornantes vitam, rectaque & honeſta inſtitutione deterſis veterum peccatorum maculis, ab omni labe puri, atque ab omni reprehenſione vacui, exhibeamus orphanis paterna viſcera, viduis eam quæ ſanctos decet miſerationem impertiamur, & vno verbo proximum diligamus, omnemque ex animis noſtris eijciamus prauitatem; pauperes inopia tecti laborantes excipiamus domi; vt ea quæ nobis

Bar. 3. 10.

Iſaiæ 50. 11.

Iſaiæ 49. 9.

Matt. 28. 19

Exod. 15. 18.

Ioan. 20. 29

πάντα χῶ ἡ τ οἰκειμήνης διεσπάρης ῥεμβόμενον. ἀκούσῃ ἢ ἐ ὥδε τινος ὀνήσοντος τ ὀρθὰ φρονεῖν ἠρημένων ἐκεῖνο τ τῷ Βαρὰχ † προηγγελμένον. τί ἐστιν Ἰσραὴλ, ὅτι ἐν γῇ τ ,, † ἄλλ. ἐχθρῶν εἶ; ἐπαλαιώθης ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ. συν- ,, πεθα- εμιάνθης τοῖς νεκροῖς, πεσελογίσθης μετ τ ,, πηγελ- εἰς ᾅδου. ἐγκατέλιπες τὴν πηγὴν τ σοφίας. ,, μῶν. οὐκ ἔχεις ὅν ὅπως ἀπολογήσῃ πρὸς τὰ ἐγκλήματα. λέγει σοι πᾶς λόγος δίκης. αὐλῶ τ ἀληθῆ μηχανώμενος σοφίζεσθαι. ἀκούσῃ τοιγαρῶν πεσοφόρως ὧδε ἐ πάντων ἐσοφῶν κρίτης· πορεύεσθε τῷ φωτὶ ἐ πυρὸς ὑμῶν, ἐ ,, τῇ φλογὶ ᾗ ἐξεκαύσατε. σωρῷ ὧδε δεδώ- ,, κας τ τ δόξης κύριον, ἐ πάντων δημιουργὸν, ὡήθης θανάτῳ κατέχον δυνάσθαι ποιεῖν τὴν ζωήν. σὺ ἔγνως, ἀδὲ σωῆκας πραγματευομένῳ αὐτῷ τῇ ἀνθρωπείᾳ φύσει τὴν ἀφθαρσίαν. καί τοίνε αὐτὸς ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς καταβὰς εἰς ᾅδου. κατῆσεν ,, σκυλεύσας. πεσοπέμψας κηρύγματι θεατο- ,, πικῷ, τοῖς ἐν δεσμοῖς ἐξέλθετε, καὶ τοῖς ἐν τῷ σκότει ἀνακαλύφητε· ἀνεβίω τριήμερος. καὶ μετ τ νεκρῶν ἀνοδον χαίρων ὅτι τῷ κατορθώματι, τοῖς οἰκείοις ἔφασκε μαθηταῖς. πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη. ,, βαπτίζοντες αὐτὰς εἰς τὸ ὄνομα ἐ πατρὸς, ,, καὶ ἐ υἱοῦ, καὶ ἐ ἁγίου πνεύματος. τοιάτας ,, τοιγαρῶν διδασκάλους κεροάναντες, πείθεσθε τούτοις ᾗ ὑποτάκτῳ πορευώμεθα. πρὸ ὧν δεδιδαγμένοι τὰ ἀληθῆ, ἔχοντές τε πρὸς τελείαν διδασκαλίαν ἐ παίδευσιν τὰς θείας γραφὰς, ἀναβοῶμεν τῷ σωτῆρι ἡμῶν ἐ λυτρωτῇ, τὸ ὧδε ἐ μακαρίου Μωσέως εἰρημένον. τίς ὅμοιός σοι ἐν θεοῖς κύριε; τίς ὅμοιος σοι ,, δεδοξασμένος ἐν ἁγίοις; ᾗ πάλιν· τίς θεὸς ,, ὡσπερ σὺ, ἐξαίρων ἀνομίας, ᾗ ὑπερβαίνων ,, ἀδικίας; μηδεὶς ἂν ὑμᾶς πλάνητω † πλάνος, ἢ ,, ὀρθῆς ἀποκλίναι πίστεως. ὁδῷ βασιλικῇ πο- † ἄλλ. πλάνης. ρεύωμεθα, μὴ ἐκκλίνοντες δεξιὰ, μηδὲ ἀριστερά. ἀπωλὼ καὶ ἀκαπήλευτον τ ὀρθὸν πίστιν τηρήσωμεν. μὴ λογομαχίας αἱρετικῆς ἀφορμὰς, ἀλλ' εὐσεβείας ἀληθῆς πίστιν ὑπογινώσκοντες. ὁμολογῶμεν ὁμοούσιον τ τριάδα πατρὸς, υἱοῦ, ᾗ ἁγίου πνεύματος. τοῦτο γὰρ ἄνωθεν ἡμῖν αἱ θεῖαι παραδεδώκασι γραφαὶ· ἐπιγινώσκωμεν τ δι' ἡμᾶς ἐνανθρωπήσαντα, καὶ πεφθέντα κύριον διὰ τ μακαρίας παρθένου θεοτόκου Μαρίας. λέγωμεν αὐτῷ, ᾗ τ γεγραμμένον, ὁ κύριός μου, ᾗ ὁ θεός μου. οὕτω τὸν ,, ἑαυτῶν διακοσμοῦντες βίον, ἐ δι' ὀρθῆς ᾗ σεμνῆς πολιτείας τ τ παλαιῶν ἁμαρτημάτων διασμηχάμενοι κηλίδα, καθαροὶ ἐ ἄσπιλοι, ἐ μώμου παντὸς ἀπηλλαγμένοι, φαινησώμεθα πλάγχνα μὴ πατέρων ὡσεὶ τοῦ ὀρφανίαν νοσοῦντας κτωμένοι· χήρεαις ᾗ τῷ πτέ- πτωσιν † ἁγίοις συμπάθειαν χαριζόμενοι. ἐ † ἄλλ. συλλήβδην εἰπεῖν τ πλησίον ἀγαπῶντες ᾗ ἁγνοί. πᾶσαν ἀδικίαν τ † οἰκίας ψυχῆς ἐξορίζοντες. πτωχὸς ἀστέγους εἰς τὸν οἶκον εἰσάγοντες· ἵνα καὶ τὰ † ἄλλ. δεδω- οἰκείας.

δεδωρημένα ὑπὸ θεοῦ πρὸς οἰκονομίαν ἡμῶν κοινὰ τοῖς πένησι λογισάμενοι· καὶ γυμνὰς περιβάλλοντες, καὶ ἁπάσαις πλὴν πάσαν ἀρέσκειαν τῷ εἰς θεὸν περιζωσάμενοι, δυνηθῶμεν κερδάναι τῶν προσδοκωμένων ἀγαθῶν τὴν ἀπόλαυσιν. ἀρχόμενοι τε μὲν ἁγίας τεσσαρακοστῆς, ἀπὸ ἐννεακαιδεκάτης δὲ Μεχὶρ μηνός· τὴν ἑβδομάδα δὲ σωτηριώδες πάσχα, ἀπὸ τετάρτης καὶ εἰκάδος δὲ Φαμενὼθ μηνός· περιλύοντες μὲν τὰς νηστείας ἀπὸ τῆς ἐννεακαιεικάδος δὲ αὐτοῦ Φαμενὼθ μηνός, ἑσπέρα βαθείᾳ κῆ τὸ διαγγελικὸν κήρυγμα· ἑορτάζοντες δὲ τῇ ἐξῆς ἐπιφωσκούσῃ κυριακῇ τῇ τριακάδι δὲ αὐτοῦ μηνός· σωάπτοντες ἐξῆς καὶ τὰς ἑπτὰ ἑβδομάδας τῆς ἁγίας πεντηκοστῆς. ἵνα γὰρ βασιλείαν οὐρανῶν κληρονομήσωμεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν δι' οὗ ἐστὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ad vitam tolerandam à Deo donata sunt, communia cum pauperibus existimantes, conuestientes nudos, ac demum ijs omnibus, quæ Deo accepta sunt, exornati, futurorum bonorum fructum adipiscamur; inchoantes sanctam quidem Quadragesimam decimanona Februarij, hebdomadā verò Paschę salutaris vigesima quarta Martij mensis: soluentes ieiunia vigesimanona eiusdē Martij mensis, extremo vespere, vt euangelico iubemur præconio; festum porrò celebrantes, proximè illucescente Dominica die, trigesima eiusdem mensis; adiungentes deinceps septem quoque sanctæ Pentecostes hebdomadas. Ita namq; regni cælorum hæreditatem consequemur, in Christo Iesu Domino nostro, per quem, & cum quo Patri gloria & imperium, in secula seculorum. Amen.

Λόγος κϐ'.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

Οὐ φιλοτιμίας ἡμῖν τὸ ἐν λόγοις ἐπίδειξις γέγονε, τὸ λογίδιον, ἢ γοῦν ἡ ἐπιστολή, ἀλλ' ἐκ συνηθείας τὸ ἄνωθεν, εἰς τοῦτο πάλιν κεκλήμεθα. καὶ γὰρ ἐνταῦθα ἀπήλαθον τὰ ἁγίας ἡμῶν, ὅσον οὐδέπω, παρεσομένης ἑορτῆς, τὸ σὺν αὐτῇ περιαναλάμψαι κήρυγμα· οἷς μὲν οἱ μὴ ἀληθῶς ἐλλόγιμοι κατὰ τέχνην τὰς εἰς ἔπαινον, εἴτ' οὖν ἐνδόξους αὐτοὺς ἐπιδείξεις ποιοῦνται τὰ ἔνδοξον, τοῖς ἐπὶ τὰ ἀκροωμένων ἐντρυφάτωσαν κρότοις. ἡμεῖς δὲ πέως ὑμῖν τὰ ὀκνηρὰ τῆς θεοπνεύστου γραφῆς τοῖς παρ' ἑαυτῶν ψελλισμοῖς, ὡς ἔνι † διερμηνεύσωμεν.

† ἄλλ. διερμηνεύσωμεν.

Οἱ μὲν τοῖς τῆς θείας ἱερωσύνης αὐχήμασι διαπρέποντες, καὶ ἀπολέγδην τῶν ἄλλων ἐξηρημένων, τὰ καθηγεμονίας λαῶν τὲν νόμῳ διέλαχον ψήφοις. ἐπετάχαλο δὴ, καὶ ποός γε τὸ δεῖν, τὰ ἀναγκαῖον εἰς ὄνησιν πιεῖσθαι τὰ παραγορευσιν. καὶ γὰρ ἔφη τις τῶν ἁγίων προφητῶν. „ ἱερεῖς ἀκούσατε, καὶ ἐπιμαρτύρασθε τῷ οἴκῳ Ἰακώβ, λέγει κύριος παντοκράτωρ. οἶκος μὲν γὰρ Ἰακὼβ, εἶεν ἂν ἅπαντες καὶ πάντως οἱ ἐξ αἵματος Ἀβραάμ, ἀλλ' οἱ διὰ πίστεως τὲν ἐν Χριστῷ δεδικαιωμένοι, ὥσπερ ὁ πάνσοφος γράφει Παῦλος. „ οὐ πάντες οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, οὗτοί εἰσιν Ἰσραὴλ. „ οὐδ' ὅτι εἰσὶ σπέρμα Ἀβραάμ, πάντες τέκνα. ἀλλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐπαγγελίας, λογίζεται εἰς σπέρμα. οὕτω δὴ οὖν καὶ ὁ θεῖος τε καὶ ἱερὸς παρεγγυᾷ λόγος· εἰ ἦ βοᾶν ἀναπείθει πάλιν ἡμῖν ἀναλάμπουσος δὲ καιρὲ καθ' ὃν ἡ ἁγία καὶ πάναγνος ἐπιτελεῖται πανήγυρις, ἢ ἐπὶ γε „ φημὶ τῷ πάντων ἡμῶν ζωῆς Χριστῷ ἀγιάσαι νηστείαν, κηρύξατε θεραπείαν. τὸ μὲν δὴ

Homilia vicesimasecunda.

PROLOGVS AVCTORIS.

HAud nos sanè eloquentiæ ostentandæ studio Oratiunculā hanc, siue Epistolam dedimus, sed vetere instituto ad id rursum vocati sumus. Etenim si vnquam aliàs, certè hoc tempore, celebritatem aduenientem facta lucis instar denuntiatione indicari consentaneum fuit. Quamobrem qui reuera dicendi facultate instructi sunt, eloquentiam illi suam ambitiosè profiteantur, & auditorū acclamatione ac plausibus gaudeant. Nobis satis erit, si diuinæ Scripturæ mysteria, pro tenuitate balbutientes interpretemur.

QVi diuini sacerdotij gloria illustres, atque ex aliorum numero præcipuè delecti sunt, populorum præfecturam decreto legis accepere, tum quę profutura sint ijsdem denunciare sunt iussi. Dixit proinde aliquis ex sanctis Prophetis: *Sacerdotes audite, & contestamini domui Iacob, dicit Dominus omnipotens.* Domus porro Iacob, fuerunt non illi tantùm qui ex sanguine Abraham procreati, sed quicunque per fidem in Christo iustificati sunt, quemadmodum sapientissimus scribit Paulus: *Non omnes qui ex Israël sunt, hi sunt Israëlitæ, neque qui semen Abrahæ, omnes filij: sed qui sunt ex promissione filij, reputantur in semine.* Quid ergo diuinus & sacer indicat sermo? quid clamandum esse suadet? rursum nobis illucescente die quo sacrosancta festiuitas celebratur, ea inquam quæ nostrûm omniū Saluatori Christo peragitur; *Sanctificate ieiunium, prædicate curationem.* Nam labores qui-

Osee 5.1.

Rom. 9.6.

Ioel. 1.14.

quidē ſuſcipere, & egregias pietatis actiones ſtrenuè amplecti, id ego ex omnibus vtiliſſimū eſſe affirmarim. Glorioſum ſiquidē ea res
Pron 16.26 fructum habet, atque vt ait Propheta: *Vir in laboribus laborat ſibi ipſi, & repellit à ſe interitum.* Qua quidem re quidnam apud eos qui rectè ſentiunt æquali pretio æſtimabitur? nihil omnino. Idque ſuo teſtimonio ipſemet Salua-
Mat. 16.26. tor confirmat: *Quid enim prodeſt homini ſi mundum vniuerſum lucretur, anima verò ſuæ detrimentum patiatur? aut quam dabit homo commutationem pro anima ſua?* Oportet autem qui labores adamauere, ſtudiaque virtutis præ cæteris omnibus amplectenda ducunt, & mente valida, & bene firmo corde præditos eſſe, patientiaque inſignes, curam in rebus vtilibus collocare. Porro nobis quoque ipſis idem cōtingere facilè quiuis animaduertat, quod ijs contingit qui ſibi equos edomandos ſuſcepere; quibus non ſatis eſt vt bene domuiſſe videantur, ſi tantummodò frænum admittant: oportet verò præterea penitus decoro motu ciere pedes; tum arte imprimis, & currendi facilitate pollere. Igitur nobis quoque viciſſim neceſſarium atque vtile fuerit, vt præter laborum exercitationē, quā ſuſceptam animaduerto, rei præterea cuiuſq; agendæ vel non agēdę noſcamus viam. Ieiunium nempe puriſſimū, propè veluti frænum vſurpemus, quo mētis inclinatio ad deteriora tollatur, carniſque importuni motus caſtigentur. Eſt namque in corporibus luxus, radix veluti quædam & parens rabidæ atque efferatæ voluptatis, quę ad res bonas contendenti obſiſtit acriter, & veſano impetu ad turpiſſima quæque defertur. Cæterùm ieiunij labores generosè inſurgunt, ac perturbationum nobis inſitarum impreſſiones excipiunt, carnemque ad damnoſa delabentem egregiè admodum ad facilitatem obedientiamque compellunt. Et hucuſque quidem ieiunium ijs qui illius ſtudio tenentur profuerit; quicunque autem agenda, ac non agenda prouidere ſedulò concupierit, hunc omni virtutum genere inſtructum eſſe planè oportet. Splendida namque & admiranda ſunt, quæ ex ingenij ſolertia patrantur egregiè facta. Confirmat hæc porro ſuo teſtimonio etiam ſapientiſſimus Paulus, ſic ad Timo-
1. Tim. 4. 8. theum ſcribens: *Exerce te ipſum ad pietatem: nam corporalis exercitatio,* (nimirum ieiunij & laborum) *ad modicum prodeſt, pietas autem ad omnia vtilis eſt, promiſſionem habens vitæ quæ nunc eſt, & futuræ.* Ieiunauerunt ex antiquis nonnulli, ſed nudam atque ab omni alia penitus virtute ſeiunctam inediam obſeruarūt. Mox cùm res ex ſententia minimè ſuccederent, nec annueret Deus; quin præmio va-

ἐλέσθαι πονεῖν, καὶ τὸ εἰς εὐσέβειαν ἀνδραγαθημάτων μεταπιέσαι νεανικῶς ἔγωγε φαίην ἂν τὸ ὅτι μάλιστα λυσιτελεστάτων. εὐκλεᾶ γὰρ ἔχει τὸ χρῆμα καρπόν. καὶ ὡς ὁ προφήτης φησὶν, ἀνὴρ ἐν πόνοις πονεῖ ἑαυτῷ, καὶ σκεδάζει ἑαυτῷ τὰ ἀπώλειαν. εἴ τι ἂν ᾠήθειτο ὧδε γε τοῖς ἔσω ἐν καλῷ φρενὸς τὸ ἰσοσταθὲν εἰς κτῆσιν, ἀδὲν φαυλότερος; καὶ πιστώσει λέγων αὐτὸς ὁ σωτήρ. τί γὰρ ὠφεληθήσεται ἄνθρωπος, ὅταν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ; ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀνταλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. δεῖ γὰ οἶμαι τοῖς ἐθέλουσι πονεῖν, καὶ λόγου παντὸς ἀξιοῦν εἰωθόσι τὸ ὑπερήφανον φιλεῖν τοῖς εἰς ὄρεκτὸν ἀπαδάσμασι, καὶ νεβεκκότερον, καὶ καρδίας ἐρρεισμένης, καὶ διαπεπεδεσμένης ἐν ὑπομονῇ καὶ μελέτῃ ἔχεσθαι τὸ ἄπτειν ὅπῃ τὰ χρήσιμα. ἴδοι δ' ἄν τις καὶ ὡδὶ ἡμᾶς αὐτὰς τοιοῦτόν τι συμβαῖνον οἷον εἰώθειτο ὧδε οὖν τὸν ἵππον † ὅτι μελετῶντας τὸ τιθασεύεσθαι. οἷς † ἄλλ. ἐπ.
οὐκ ἀπόχρη πρός γε τὸ εὖ δεδαμᾶσθαι δοκεῖν, εἰ μόνον ἐσδέξαιντο χαλινὸν· πρόσθεν γὰ οἶμαι † πάντοτε καὶ πάντως τὸ χρῆναι μαθεῖν, εὔ- † ἄλλ.
ρυθμον μὲν ὥσπερ τὸν ποδῶν πιεῖσαι τὸν κρότον. πάντοτε.
εὔπνευστάς γε εἶναι καὶ δρομικωτάτους. χρῆμα δὴ ἂν καὶ ἡμῖν αὐτοῖς ἀναγκαῖον ἂν ᾠήθειτο καὶ ὀνησιφόρου εἰ πρός γε τὸ δεῖν ἐλέσθαι ποιεῖν ἐνορᾶν τὸ ὑπάρχον, καὶ τὸ εἰδέναι σοφῶς τὴν ἐφ' ἑκάστῳ τῶν πρακτέων, ἢ μὴ διάπλασιν τρίβον. μονονουχὶ γὰρ χαλινῷ κεχρήμεθα τῇ παναγνωσίᾳ, ἀνακόπτοντι τὸν νῶτον τὴν ὅπῃ τὰ χείρω ροπὴν, καὶ κολάζοντι τὸν σαρκὸς τὸ ἔκτοπον κίνημα· τρυφὴ μὲν γὰρ ἡ σωμάτων ῥίζα ἧς ὥσπερ ἐστὶ καὶ ᾠήθησις πικρῶν καὶ ἀπηδόντων ἡδονῶν, καὶ ἀντέξαγε δεινῶς τὸν εἰς τὸ ἀγαθὸν προθυμίας, ἀνεπιπλήκτοις ὁρμαῖς χωρεῖσθαι πρὸς † τὰς αἰσχίω. οἱ δέ γε τὸν ἀσιτίας πόνοι † puto τὰ.
νεανικῶς ἀνίσαν). καὶ τὸν τῶν ἐμφύτων τε καὶ ἐνημῖν παθῶν ἀντιφέρον) πρόσβολαῖς, καὶ ἀναστιρῶσαν τὸν σάρκα πρὸς τὸ πεφυκὸς ἀδικεῖν, πρὸς τὸ πέφυκὸς ἀδικεῖν, πρὸς τὸ δίκαιον. καὶ μέχρι μὲν τούτων ἐπικερήσειν ἂν ἡ νηστεία τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὴν. τοῖς γε μὴν ἐντέχνως ἰέναι ἀποδάζουσιν ἑφ' ἕκαστα τῶν πρακτέων, ἢ μή. περιέσται δὴ πᾶν τὸ ἐν παντὶ ᾠήθειτο καλῷ· λαμπρὰ γὰρ καὶ ἀξιάγαστα τὰ ἐκ τῆς ἀγχινοίας ἐστὶ κατορθώματα. ἐπιμαρτυρήσει δ' ἡμῖν καὶ ὁ πάνσοφος Παῦλος, Τιμοθέῳ γεγραφὼς γυμνάζε σεαυτὸν εἰς εὐσέβειαν. ἡ γὰρ σωματικὴ γυμνασία, ἡ διάνησις ἀδηλονοτικὴ πόνων, πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ὠφέλιμος. ἡ δὲ εὐσέβεια πρὸς πάντα ὠφέλιμός ἐστι, ἐπαγγελίαν ἔχουσα ζωῆς τῆς νῦν καὶ τῆς μελλούσης. νεννεύκασί τινες τῶν δὲ χαιρόντων, ἀλλὰ γυμνὸν καὶ ἀμέτοχον πάσης τῶν ἐκτὸς ἀρετῆς ἀνδραγαθημάτων ἐποιήσατο τὸν ἀσιτίαν. εἶτα τῶν πραγμάτων αὐτοῖς καὶ γνώμην ἐκ σκεβικότων, ὅτε μὲν καλανδόλογος ἦν τῶν αἰτημάτων τὸ πέρας, ἄμισθον δὲ

ἢ μᾶλλον αὐτοῖς ἀποφαίνοντος τ νηστείαν, δι-
„ εγόγγυζον λεγοντες. ἱνατί ὅτι ἐνηστεύσαμεν, καὶ
„ οὐκ εἶδες; ἐταπεινώσαμεν τὰς ψυχὰς ἡμῶν,
„ καὶ οὐκ ἔγνως; καὶ ἵνατί πρὸς ταῦτα θεός; ἐν γὰρ τ
„ ἡμέραις τ νηστειῶν ὑμῶν εὑρίσκεται τὰ θελή-
„ ματα ὑμῶν. καὶ πάντας ὑπ' ὀποχείριους ὑ-
„ μῶν ὑπονύσσετε. εἰς κρίσιν καὶ μάχας νη-
„ στεύετε, καὶ τύπτετε πυγμαῖς ταπεινόν. ἵνα τί
„ μοι νηστεύητε; ἄθρει δὴ ἐν ὅτι τοῖς νηστεύου-
σι πρέπει γε ἂν ἥκιστά γε τὰ τ ἰδίων ἔχεσθαι θελη-
μάτων, τ εἰς φαυλότητα λέγω. μονονουχὶ δ
καὶ ἐρρῶσθαι φράζειν αὐτοῖς, μεταφοιτᾶν δὲ
πρὸς τὰ ἀμείνω. ὃ οἷον ἀπεῖχε φιλεῖν ἐξῆ-
φθαι τ εἰς δρεπτὸν ἀπαθασμάτων, ψαλλόν τε
„ ἅτω δ λέγων. ἑτοίμη ἡ καρδία μου ὁ θεός, ἑ-
„ τοίμη ἡ καρδία μου. οὐκοῦν ἐπιδήπερ πάσχα
ἐστὶ κυρίου, καὶ ὁ τ ἁπάντων ἡμῶν σωτηρίας
καὶ ζωῆς καιρὸς ἀνίσχει. φέρε τ νοηταῖς κο-
σμίαις κατακοσμήσωμεν τ μονογενῆ τοῦ
θεοῦ λόγον, τ δι' ἡμᾶς καθ' ἡμᾶς γεγονότα.
τοιοῦτος ἄνθρωπον οἰκονομικῶς, ἵν' ἡμεῖς ὦμεν
ὑπὲρ ἑαυτούς, καὶ τ ἀνθρωπότητος μέτρων
ἐπεκτεινα, θεοῦ χρηματίζοντες τέκνα, καὶ ἀδελ-
φὸν ἔχοντες τ ὑπὲρ πάσαν τὴν κτίσιν. φέρε
προσαγάγωμεν θυσίας αὐτῷ πνευματικὰς,
δηλονότι καὶ χαριστηρίους. ὁ μὲν γὰρ ἀρχαῖος
Ἰσραὴλ μηλοφαγίας ἔτιμα, καὶ τ δι' αἱ-
μάτων ἐχρῆτο θυσίαις· ἀλλ' ἦκε θεὸς λέγον-
„ τος ἐναργῶς. τίς ἐξεζήτησε ταῦτα ἐκ τ χει-
„ ρῶν ὑμῶν; καὶ μὴν καὶ διὰ φωνῆς δ θεοπε-
„ σίᾳ Δαβίδ. μὴ φάγομαι κρέα ταύρων· ἢ αἷ-
„ ματος ἀγῶν πόμαι. πανάρκεις γὰρ τὸ θεῖον·
καὶ ζωοποιεῖ μὲν τὰ πάντα. δεῖται ὅλως οὐπω τ
τοιούτων ἀδενὸς· πλὴν ἐκεῖνό φαμεν, ὡς γὰρ
ἐν ὀφλήματος τάξει ζητεῖ τὰς δωροφορίας
παρ' ἡμῶν, καιρὸς μάλιστα καλοῦντος εἰς ἑ-
ορτήν. ἔφη γάρ ἅτω διὰ δ πανσόφου Μω-
„ σέως. ἐντέλλεται τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς
„ αὐτοὺς λέγων. τὰ δῶρά μου, δόματά μου, καὶ
„ καρπώματά μου εἰς ὀσμὴν εὐωδίας διατη-
„ ρήσετε, προσφέρειν ἐμοὶ ἐν ταῖς ἑορταῖς
„ μου. εἶπε δή τὸ χρῆμα τ καρποφορίας. ἢ
καὶ ὅπως ἂν γένοιτο πρὸς ἡμῶν καταθρεῖν
ἀναγκαῖον. ὡδαιτεῖπερ μὲν γὰρ ὡς καὶ ἀ-
θρανῆ καὶ ἀνόνητον τῆς ἐν σκιαῖς λατρείας
τὴν δύναμιν. ἀκούω γὰρ λέγοντος τοῖς ἐξ
„ Ἰσραὴλ. οὐκ ἐλάλησα πρὸς οὐδὲ πατέρας
„ ὑμῶν περὶ ὁλοκαυτωμάτων καὶ θυσιῶν ἐν
„ ἡμέρᾳ ἡ ἀνήγαγον αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου.
„ χρᾴφῃ δ καὶ ὁ Παῦλος. ἀθέτησις μὲν γὰρ
„ γίνεται προαγούσης ἐντολῆς, διὰ τὸ αὐτῆς
„ ἀσθενὲς καὶ ἀνωφελές. οὐδὲν γὰρ ἐτελείωσεν
„ ὁ νόμος. προσανακεκράγῃ δ καὶ θεὸς δι' ἑνὸς
„ τῶν ἁγίων προφητῶν. ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχον-
„ ται, λέγει κύριος. καὶ συντελέσω ἐπὶ τὸν οἶκον
„ Ἰσραὴλ, καὶ ἐπὶ τ οἶκον Ἰούδα διαθήκην
„ καινήν. οὐ κατ τ διαθήκην ἣν διεθέμην τοῖς
„ πατράσιν αὐτῶν, ἐν ἡμέρᾳ ἐπιλαβομένου μου τ χειρὸς αὐτῶν τ ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου.

cuum ipsis ieiunium abire pateretur, obmurmurabant dicentes: *Quare ieiunauimus, & non aspexisti; humiliauimus animas nostras, & non cognouisti?* Quid verò ad hæc Deus? *In diebus ieiuniorum vestrorum inueniuntur voluntates vestræ, & omnes subiectos vobis opprimitis. In lites & pugnas ieiunatis, & verberatis pugnis humilem. Vt quid mihi ieiunatis?* Vide igitur quemadmodum ieiunantes suæ retinentes esse voluntatis minimè decet, eius inquam quæ ad prauitatem ducit; quin illam ablegare penitus, atque ad meliora conuerti mordicusque quodammodo tenere, vsurpareque illud ex psalmis: *Paratum cor meum Deus, paratum cor meum.* Igitur quoniam pascha Domini est, omniumque nostrûm salutis & vitæ tempus exoritur, age spiritalibus ornamentis exhilaremus vnigenitum Dei Verbum, qui nostra causa nostri similis factus est, nempe homo, prouidentiæ destinatione, vt nos simus supra nos ipsos, supraque humanitatis modulum euecti, filij Dei nominemur, illum habentes fratrem, qui supra res omnes creatas est positus: age spiritales victimas offeramus scilicet, & gratiarum actionis. Antiqui nempe Israëlitę cæde pecudum exequebantur cultum, cruentisque sacrificijs vtebantur. Sed audiuere Deum apertè dicentem: *Quis quæsiuit hæc de manibus vestris?* Ac præterea voce beati Dauidis, *Nunquid manducabo carnes taurorum, aut sanguinem hircorum potabo?* Nempe omnium bonorum copia planè suppetit Deo, & ipse viuificat omnia, nec prorsus harum rerum vllius indiget. Illud tamen dicimus, munera ipsum à nobis tanquam debita exigere, præsertim cùm celebritatis aduentat dies. Ita namque per Mosem sapientissimum locutus est: *Præcipe filijs Israël, & loquere ad eos dicens, Dona mea, oblationes meas, libationes meas in odorem suauitatis seruabitis, vt offeratis mihi in festiuitatibus meis.* Hinc quidnam rei illa esset oblatio, aut quis illius modus, disquiri à nobis arbitror oportere. Repudiat namque veluti vanam & inutilem cultus vmbratici vim. Audio nempe ad Israëlitas dicentem: *Non sum locutus ad patres vestros de holocaustis & sacrificijs, in die qua eduxi eos de terra Aegypti.* Scribit autem & Paulus: *Reprobatio quidem fit præcedentis mandati, propter infirmitatem eius & inutilitatem; nihil enim ad perfectum adduxit lex.* Clamauit olim præterea Deus, vnius Prophetę voce: *Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & disponam domui Israël, & domui Iuda testamentum nouum, non secundùm testamentum quod feci patribus eorum, in die qua apprehendi manum eorum, vt educerem eos de terra Aegypti.*

Isai 58.3.

Psal. 56.8. & 107.2.

Num. 28.1.

Ierem. 7.22.

Heb. 7.18.

Iere. 31.27

Quoniam ipſi non permanſerunt in teſtamento meo, & ego neglexi eos, dicit Dominus. Quia hoc eſt teſtamentum quod diſponam eis. In diebus illis, dicit Dominus, dabo leges meas in mentem eorum, & in corda eorum inſcribam eas, & non docebunt quiſque proximum ſuum, & fratrem ſuum, dicens, Agnoſce Dominum. quoniam omnes cognoſcunt me à minimo vſq; ad maximum eorum, quoniam propitius ero peccatis eorum, & iniquitatũ eorum non recordabor amplius. Et ero illorũ Deus, & ipſi erunt meus populus. Abrogatum eſt itaq; vetus teſtamentum. Nihil enim ad perfectum adduxit, inductum eſt porrò nouum & Euangelicum.

Matt. 5. 17. Cæterùm dicit Chriſtus: *Nolite putare quoniã veni ſoluere legem, aut Prophetas. Non veni ſoluere, ſed adimplere. Dico autem vobis, quoniam iota vnum, aut vnus apex non præteribit à lege, donec omnia fiant. Cælum & terra tranſibunt, verba autem mea non præteribunt.* Quoniam igitur, vt modò diximus, cultum qui per legis vmbrã exhibetur, Deus haud recipit. inducta eſt autem Chriſti inſtitutio atque diſciplina, olimque promiſſum nouum teſtamentum; confirmat porro ipſemet Chriſtus, veniſſe ſe vt Prophetas ac legem adimpleret; neceſſarium arbitror, & rationi conſentaneum, ſtatuere, antiquæ legis plenitudinem in nouo teſtamento fuiſſe perfectã. Offerebãt ergo Iſraëlitæ ſanctiſſimo Deo legales hoſtias, vitulum fortè aut ouem, ſed quæ inuiſa ipſi ingrataque prorſus forent. Non enim carnibus eget aut ſanguine, nec verò nidore aut fumo vllatenus oblectatur. Quonam modo igitur lege inſtitutâ ſacrificia perficiemus? Illud mea quidem ſententia rite cogitantes, Moſaica illa figuram & imaginem ſpiritalium miraculorum obtinuiſſe, & variis veluti coloribus ſpiritalium formam adumbraſſe. Vitulus erat qui mactabatur ab antiquis, ſed in ipſo mihi vnum aliquem è fidelium numero, qui in odorem ſuauitatis ipſe ſe Deo ſacrificet, contemplare. Scriptum eſt enim:

Rom. 12. 1. *Exhibete corpora veſtra hoſtiam viuentem, ſanctam, Deo placentem, rationabile obſequium veſtrum.* Cognoſce igitur quo modo rationabile obſequium hominis dedicati conſecrationem appellat, idque legalibus ſacrificijs viciſſim opponit. Nec enim rationabile obſequium erat quod exhibebatur, ſed mactationes boum, quæ in vmbra & figura veritatis pulchritudinem deſignarent. Hinc qualis à nobis ſeruandus ſit ſpiritalis huiuſce oblationis modus, intuebimur, & facillimè quidem, ſi ſacrarum Litterarum profunditatem ſcrutemur, extremamque imaginum ſuperficiem quodammodo excutiamus, atque hoc pacto nudam quodammodo, atque integumento ſpoliatam Deo gratiſſimam veritatem contemplemur. Scriptum eſt igitur

ὅτι αὐτοὶ οὐκ ἐνέμειναν ἐν τῇ διαθήκῃ μου. Ἐγὼ ἠμέλησα αὐτῶν, λέγει κύριος. ὅτι αὕτη ἡ διαθήκη ἣν διαθήσομαι αὐτοῖς. ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, λέγει κύριος, δώσω νόμους μου εἰς τὴν διάνοιαν αὐτῶν. καὶ ἐπὶ τὰς καρδίας αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτούς. Ἐγὼ ἔσομαι αὐτοῖς θεός, καὶ αὐτοὶ ἔσονταί μου λαός. οὐκέτι μὴ διδάξωσιν ἕκαστος τὸν πλησίον αὐτοῦ, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, λέγων. γνῶθι τὸν κύριον. ὅτι πάντες εἰδήσουσί με ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου αὐτῶν. ὅτι ἵλεως ἔσομαι ταῖς ἁμαρτίαις αὐτῶν, καὶ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθήσομαι ἔτι. καὶ ἔσομαι αὐτοῖς θεὸς, καὶ αὐτοὶ ἔσονταί μου λαός. οὐκέτι πεπαλαίωκε μὲν ἡ πρώτη, τετελείωκε γοῦν οὐδὲν. εἰσκεκόμισται δὲ λοιπὸν ἡ νέα τε καὶ εὐαγγελική. πάλιν ἔφη Χριστὸς· μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς προφήτας. οὐκ ἦλθον καταλῦσαι, ἀλλὰ πληρῶσαι. λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι ἰῶτα ἓν· ἢ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου, ἕως ἂν πάντα γένηται. ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελθοῦσι δὲ οἱ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσιν. ὅτε τοίνυν, ὡς ἤδη φθάσαντες εἴπομεν, ἀποδέχεται μὲν ἐστι τῷ θεῷ τὸ τοῦ νόμου λατρείας ἡ σκιὰ, εἰσκεκόμισται δὲ τὰ διὰ Χριστοῦ παιδεύματα, καὶ ἡ πάλαι προεπηγγελμένη καινὴ διαθήκη. διαβεβαιοῦται γε μὴν αὐτὰς ὁ Χριστὸς ἀφιχθεὶς πληρώσων καὶ προφήτας καὶ νόμον. ἀναγκαῖον οἶμαι καὶ σοφὸν τὸ πάλαι νόμου τὸ πλήρωσιν ἐν τῇ καινῇ διαθήκῃ προεργάζεσθαι. προσεκόμιζον τοίνυν οἱ ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ τῷ παναγίῳ θεῷ τὰς τοῦ νόμου θυσίας, μόσχον τυχὸν, ἢ πρόβατον· ἀλλ' ἵνα ὡς ἔφην, ἀβέλητόν τι ᾖ ἀχ ἡδὺ τὸ ἀνιερούμενον. αὐτοῦ γὰρ ἦν ἡ χρεία κρεῶν ἢ αἱμάτων. ἐπιχάννυται δὲ ἁδαμῶς κνίσῃ καὶ καπνοῖς. ἵνα δὴ ἂν ἐκπεραιώμεθα τρόπον τὰς τοῦ νόμου θυσίας; ἐκεῖνο οἶμαί τε φρονοῦντες ὀρθῶς, ὅτι τύποι μὲν ἦσαν τὰ ἀπὸ Μωσέως, καὶ νοητῶν εἰκόνες θαυμάτων, διαμορφοῦσαι ποικίλως τὰ πνευματικά. μόσχος οὖν τοῖς πάλαι τὸ ἱερουργούμενον. ἀλλ' ἐν οὕτω μοι βλέπε τὸν θεῖναι τυχὸν ἢ γῆν ἕνα τινὰ τῶν πεπιστευκότων εἰς ὁσμὴν εὐωδίας ἑαυτὸν καθιερῶντα θεῷ. γέγραπται γάρ ὅπως, Θρησκήσατε τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν, εὐάρεστον τῷ θεῷ, τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν. σαφὲς ἂν ὅπως λογικὴν λατρείαν τὴν ἀνθρώπου καλεῖ καθιέρωσιν, ἀντιπαρεξάγων τὸ χρῆμα ταῖς τοῦ νόμου θυσίαις. ἡ γὰρ λογικὴ λατρεία τὸ θρώμενον οὐ βοῶν θυσίαι ἢ μᾶλλον ὡς ἐν σκιᾷ καὶ τύποις τὸ ἀληθείας τὸ κάλλος ὠδίνουσαι. εἶτα ποῖόν ἂν γένοιτο πρὸς ἡμῶν ὁ τῆς νοητῆς καὶ ἐν πνεύματι καθιερώσεως τρόπος; κατανοήσαιμεν ἄν, καὶ ῥᾴστα γε δὴ, τὴν ἱερῶν γραμμάτων τὸ βάθος διερευνώμενοι. εἶτα ἀναστομοῦντες τὰ ἐξωφανὲς τῶν τύπων. † ὅτε γε μὴν οἱονεί πως καὶ ἀναμφίεστον τῷ θεῷ φιλοτίμως ὁρῶντες ἀληθῆ γέγραπται τοίνυν

† ἄλλ. αὐτῶν.

† Puto ὁλοκαύτωμα.

† κρέασι. ἄλλ. κρέασι.

in

„ ἐν ἀρχῇ τ Λευιτικῶ. ἄνθρωπος ὃς ἐξ ὑμῶν ἀν
„ προσφέρῃ δῶρα τῷ κυρίῳ ἀπὸ τ κτηνῶν κ
„ τ βοῶν, ἐὰν ἀπὸ τ προβάτων, προσοίσετε τὰ
† Puto ὁλοκαύ- „ δῶρα ὑμῶν· ἐὰν † ὁλοκαυτώματα τὸ δῶρον
τωμα. „ αὐτοῦ, ἐκ τ βοῶν ἄρσεν ἄμωμον, προσάξετε
„ πρὸς τ θύραν τ σκηνῆς τ μαρτυρίου, προσ-
„ οίσουσι αὐτὸ δεκτὸν ἔναντι κυρίου. καὶ ἐπιθήσει τ
„ χεῖρα ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τ καρπώματος.
„ δεκτὸν αὐτὸ ἐξιλάσασθαι περὶ αὐτοῦ. κ σφά-
„ ξουσι τ μόσχον ἔναντι κυρίου, καὶ προσοίσουσιν οἱ
† κ. προσ- „ υἱοὶ Ἀαρὼν οἱ ἱερεῖς τὸ αἷμα καὶ † προσχεοῦσι
χεῦσι. „ τὸ αἷμα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κύκλῳ τὸ ἐπὶ τ
ἄλλ. „ θύρᾳ τ σκηνῆς τ μαρτυρίου. κ δείραντες τὸ
προσ- „ ὁλοκαύτωμα, μελιοῦσιν αὐτὸ κ τ μέλη. καὶ
χέουσι. „ ἐπιθήσουσιν οἱ υἱοὶ Ἀαρὼν οἱ ἱερεῖς ἐπὶ τὸ θυσι-
„ αστήριον, κ ξυλοβάσουσι ξύλα ἐπὶ τὸ πῦρ, καὶ
„ ἐπιξυλοβάσουσιν οἱ υἱοὶ Ἀαρὼν ἱερεῖς τὰ διχο-
„ τομήματα, καὶ τ κεφαλὴν, καὶ τὸ στέαρ ἐπὶ τὰ
„ ξύλα, ἐπὶ τ πυρὸς τὰ ὄντα ἐπὶ τ θυσιαστη-
„ ρίου. τὰ δὲ ἐγκόλια κ τοὺς πόδας πλυνοῦσιν
„ ὕδατι, καὶ κάρπωμά ἐστι θυσία, ὀσμὴ εὐω-
„ δίας τῷ κυρίῳ. μόσχος μὲν ἦν, ὡς ἔφην, τὸ
ἱερουργούμενον. ἵνα δ' ἂν βούλοιτο δηλοῦν ὁ τύ-
πος, ἐρεῖν ὡς ἔνι. ἐν μὲν ἀσθενείᾳ γὰρ νῦν, πρὸς-
ἐοικὸς τῷ θεῷ, κοσμικῆς ἀπάσης κατολιγωροῦντες ἡδονῆς. μαλθακοὶ δὲ ζῶον ὁ μόσχος. ἄρρενα δὲ δεῖν αὐτὸν εἶναι φασι. τὸ γάρ τοι θηλυπρεπὲς, κ μαλακίζεσθαι, κ καθικνεῖσθαι πρὸς τὰ αἰσχίω τ φιλαρέτων ὀνᾶς. οἷς δὴ κ μάλα εἰκότως τὸ ἱερὸν ἐπιφθέγγεται γράμμα, πρὸς ἀνδρίαν
„ αὖθις ἀποφέρον τ πνευματικόν. ἀνδρίζεσθε,
„ κ κραταιούσθω ἡ καρδία ὑμῶν, πάντες οἱ ἐλ-
„ πίζοντες ἐπὶ κύριον. προσκομισθὲν δὲ τὸ θῦ-
μα πρὸς αὐταῖς τ θύραις τ ἁγίας σκηνῆς, καλεσθάζετο ἔναντι κυρίου, καθὰ γέγραπται. ἐρχόμενοι γὰρ καὶ ἡμεῖς ἐν τῇ ἁγίᾳ σκηνῇ, τοῦτ' ἔστιν ἐν ἐκκλησίᾳ, τότε δὴ τότε καὶ τ ἄνωθεν ἐποπτείας ἀξιούμεθα, καὶ ἀξιόληπτον ὅτι τὸ δῶρόν ἐστι, πιστῶσαι λέγων ὁ μακάριος Δαβὶδ. ἐπιβλεψον ἐπ' ἐμὲ κ ἐλέησόν με. σε-
„ φανοῖ γὰρ τ ἀνωθάτω τιμαῖς ὃς ἂν ἕλοιτο καθαρεῖν. τοῖς μὲν γὰρ ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ, ἀποπαιδάζουσι μὲν ἐκτύπως, τὸ πρὸς πᾶν ὁπῶν τ ἀγαθῶν ἐπιηδείως ἔχειν. δι' ἡδονὴν δὴ λόγῳ πιεῖσθαι μεμελετήκοσι τὸ προσκρούειν αὐτῷ, κ τ εἰς τ νόμον αἰδοῦς ἀνοσίως κατημε-
„ λήκασιν. ὅταν τὰς χεῖρας ἐκτείνῃς πρός με,
„ φησὶν, ἀποστρέψω σοῦ ὀφθαλμούς μου ἀφ' ὑ-
„ μῶν. ἐπιγανιᾷ δὴ τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν, καὶ προσιούσας αὐτῷ διὰ τ ἐν Χριστῷ πίστεως ἐφο-
„ ρᾷ. γέγραπται γὰρ, ὅτι ὀφθαλμοὶ κυρίου ἐπὶ
„ δικαίους, καὶ ὦτα αὐτοῦ εἰς δέησιν αὐτῶν. ἐσφάζετο τοίνυν ὁ μόσχος, προσιχεῖτο δὴ τὸ αἷμα τῷ θυσιαστηρίῳ. ἀλλὰ κ ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν δρῶτο ἂν οἶμαι ταὐτὶ, νοητῶς δηλονότι, κ πνευματικῶς. καταλήγοντες γὰρ τ εἰς φαυλότητα ἀποδασμάτων, κ καταγνόντες τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τ γῆς, πορνείαν, ἀκα-

in principio Leuitici: *Homo si ex vobis obtulerit* Leuit. 1. 2.
dona Domino de iumentis & bobus, & de ouibus, offeretis dona vestra: si holocaustum est oblatio eius, ex bobus masculum immaculatũ afferetis ad ostium tabernaculi testimonij, offeres ipsum acceptabile coram Domino: & impones manum super caput hostiæ, acceptabile ipsum ad propitiandũ pro eo: & mactabunt vitulum coram Domino, & offerent filij Aaron sacerdotes sanguinem, & effundent sanguinem super altare in circuitu ante ostium tabernaculi testimonij: & excoriantes holocaustum membratim diuident, & imponent filij Aaron sacerdotes super altare, & congerent ligna super ignem, & imponent filij Aaron sacerdotes membra scissa & caput & adipem supra ligna, super ignem, quæ sunt super altare; ventrem autem ac pedes lauabunt aqua: victima est sacrificium odor suauitatis Domino. Vitulus igitur est, vt dicebam, qui offertur, quid autem hæc figura significet, quantum vires nostræ patientur, explicabimus. Robusta namque mente accedimus ad Deum, terrena omni voluptate penitus superata. Robustum porro animal est vitulus. Masculum verò ipsum esse oportere autumant. Molles siquidem atque effœminati mores sanctis haud congruunt, semperque mollitiem, procliuemque ad turpia libidinem vincit eorum qui se virtutibus addixere, animus quos sanè appositè admodum sacræ Litteræ compellant, atque ad spiritalem fortitudinem cohortantur: *Viriliter agite, & confortetur cor* Psal. 30. 25.
vestrum, omnes qui speratis in Domino. Adducta verò hostia ante ipsas sancti tabernaculi valuas, mactabatur coram Domino, quemadmodum scriptum est. Etenim nos quoque ad sanctum tabernaculum accedentes, quod est Ecclesia, tunc sanè & cælesti aspectu dignamur, & acceptum esse munus nostrum beati Dauidis testimonio intelligimus: *Re-* Psal. 85. 16.
spice, inquit, *in me, & miserere mei*. Supremis namque honoribus decorat quos respexerit. Ad Israëlitas igitur qui peruerso consilio ab omnibus honestis actionibus abhorrebant, nec Dei offensionem vllo ponebant loco, aut aliqua legis reuerentia tangebãtur: *Cùm,* Isai. 1. 15.
inquit, *extenderitis manus vestras ad me, auertam oculos meos à vobis.* Oblectatur verò ijs qui ipsum diligunt, atque ad ipsum per fidem quæ in Christo est accedentes respicit. Scriptum est enim: *Oculi Domini super iustos, &* Psal. 33. 16.
aures eius in precem eorum. Mactabatur itaque vitulus, eius verò sanguis in altari fundebatur, sed & in nobis idem spiritali videlicet atque intelligibili modo effici puto. Cessantes nempe à studijs prauitatis, & *mortificantes membra quæ sunt super terram, fornicationem,* Coloss. 3. 5.

ἀκα-

immunditiam, libidinem, & cupiditatem malam, morimur mundo, atq; ad ſanctorũ inculpatam traducimur vitã: quæ res virtutũ amanti Deo gratiſſima prorſus contingit. Proin-
Pſal.115.15. de & beatus Propheta Dauid ſic canit: *Pretioſa in conſpectu Domini mors ſanctorum eius.* Hoc mortis genere glorioſo & admirabili defunctus ſapientiſſimus Paulus, ita in epi-
Gal. 2. 19. ſtolis ſcribit: *Ego enim per legem legi mortuus ſum, vt Deo viuam. Chriſto confixus ſum cruci. Viuo autẽ iam non ego, viuit verò in me Chriſtus.* Scripſit verò ad alios quoque, imò ad nos
Rom.6.3. ipſos: *An ignoratis quia quicunq; baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus. Conſepulti enim ſumus cum illo per baptiſmum in mortem, vt quomodo Chriſtus ſurrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus.* Igitur vituli quidem mors, mortuos eſſe nos mundo indicat, ſanguinis autẽ effuſio in altari, animæ oblationem deſignat, vitæque ſanctæ ac Deo gratæ ſuauem odorem demonſtrat, ſanguis etenim animæ, ſeu vitæ figuram in ſacris Litteris gerit. In Deu-
Deut.12.23. teronomio namque ſic habetur: *Caue multum, ne comedas ſanguinem, quoniam ſanguis ipſius anima eſt. Non comedetur anima cum carnibus. Ne edatis; ſuper terram effundetur quaſi aqua.* Quin & *holocauſtum*, inquit, *excoriatum membratim diuident.* Quod cùm egregiè ſanè intelligeret doctus in lege Paulus, ſic in epi-
Heb.4.12. ſtolis ſcribit: *Verus eſt ſermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens vſque ad diuiſionem animæ & ſpiritus, & cogitationum cordis, & non eſt vlla creatura inuiſibilis in conſpectu eius. Omnia autem nuda & aperta ſunt in oculis eius.* Pellis namque detractio, nudata eſſe omnia ſignificat. Nihil enim prorſus in nobis occultum eſt, neque quod diuinam & immortalem mentem latere poſſit. Inſinuat ſe nempe intra quoque articulos & medullas, idque mea quidem ſententia animantis in membra diſtractio in-
Iob 42. 3. nuit. Audio enim apertè dicentem: *Quis eſt iſte qui celat te conſilium? continet autem ſermo-*
Ierem.23.23 *nes in corde? Me autem putat celare?* Et alibi: *Deus appropinquans ego ſum, dicit Dominus, & non Deus de longinquo: à me quid occultabitur?* Omnia namque replet, nec ab aliqua omnium quæ ſunt rerum ſeiunctus eſt. Adhæc inteſtina vituli ac pedes ablui iuſſit. Hoc quo-
Matth. 5.8. que Saluator ipſe nobis explicat, dicens: *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt.* Significant verò quodammodo pedes bonorum operum greſſus, & veluti ſemitam ad
Prou. 4.12. virtutem directam. Scriptum eſt enim: *Rectas fac ſemitas pedibus tuis, & omnes vias tuas dirige.* Mundi namque admodum eiuſmodi

ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακήν. κό-
σμῳ μὲν ἀποθνήσκομεν, εἰς ἁγίαν δὲ ἀμω-
μητον μεταποιτῶμεν ζωήν. ἀξιεπαινέωτα-
τον δὲ τὸ χρῆμά ἐστι καὶ θεῷ γε τῷ φιλαρέτῳ
θεῷ. ψαλμῳδὸν γὰρ καί φησι ὁ προφήτης Δαβίδ.
τίμιος ἐναντίον κυρίῳ ὁ θάνατος τῶν ὁσίων
αὐτοῦ. ταύτην ὑπομείνας τὴν δίκλεαν τε καὶ
ἀξιάγαστον νέκρωσιν ὁ πάνσοφος Παῦλος,
ὁπισέλκει καί φησιν· ἐγὼ γὰρ διὰ νόμου νό-
μῳ ἀπέθανον, ἵνα θεῷ ζήσω, Χριστῷ συνε-
σταύρωμαι. ζῶ δὲ οὐκ ἔτι ἐγώ, ζῇ δὲ ὁ ἐν ἐ-
μοὶ Χριστός. γέγραφε δὲ κἀ ἑτέροις, μᾶλλον δὲ κἀ
ἡμῖν αὐτοῖς. οὐκ οἴδατε ὅτι ὅσοι εἰς Χριστὸν
ἐβαπτίσθημεν εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθη-
μεν; συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσμα-
τος εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ, ἵν' ὥσπερ ἠγέρθη
Χριστὸς ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ πατρὸς, οὕ-
τω κἀ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσω-
μεν. οὐκοῦν ὁ μὲν τοῦ μόχθου θάνατος τὸ τεθνά-
ναι τῷ κόσμῳ δηλοῖ. τομὴ μὲν περιέχει τῷ
θυσιαστηρίῳ τὸ αἷμα, ψυχῆς ἁγίας καθιέ-
ρωσιν ὑποσημαίνεται, κἀ ζωῆς † ἁγίας θεο- † ἅπ.
φιλοῦς ὑποφαίνει τὴν εὐοσμίαν. ψυχῆς ὁσίας φιλ.
γὰρ ἤτοι ζωῆς εἰς τύπον τὸ αἷμα λαμβάνε-
ται. περιφανῶς γοῦν γε τῇ θεοπνεύστῳ γραφῇ φησὶ γὰρ
ἔτως ἐν τῷ Δευτερονομίῳ. περίσχες ἰσχυρῶς
τοῦ μὴ φαγεῖν αἷμα, ὅτι τὸ αἷμα αὐτοῦ ψυ-
χή. οὐ βρωθήσεται ἡ ψυχὴ μετὰ τῶν κρεῶν. οὐ
φάγεσθε. ἐπὶ τὴν γῆν ἐκχεεῖται αὐτὸ ὡς
ὕδωρ. ἀλλὰ κἀ δείρας τὸ ὁλοκαύτωμα, φη-
σι, μελιεῖσιν αὐτὸ κατὰ μέλη. τοῦτο σωθεὶς εὖ
μάλα, νομοθεὶς ὧν ὁ Παῦλος, ἐπισέλλει,
καί φησι. ζῶν γὰρ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ κἀ ἐνεργὴς, κἀ
τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον, κἀ
διικνούμενος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς τε † σω- † ἅπ.
μάτος, τε ἐννοιῶν καρδίας. καὶ οὐκ ἔστι κτίσις πνεύ-
ἀφανὴς ἐνώπιον αὐτοῦ. πάντα δὲ γυμνὰ καὶ ματος.
τετραχηλισμένα ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐ-
τοῦ. ἡ γὰρ τοῦ βύρσης ἀφαίρεσις, τὴν γύμνω-
σιν ὑπαινίττεται. κέκρυπται γὰρ ὅλως τῶν ἐν
ἡμῖν ἀδὲν. ἀλλ' ἀσθενές τι θαλάθοι τὸ θεῖον
κἀ ἀκήρατον νεῦν· καθικνεῖται δὲ κἀ μέχρις ἀρ-
μῶν τε κἀ μυελῶν, κἀ τοῦτο οἶμαι ἔστι τὸ κατα-
τέμνεσθαι μελίσι τὸ ζῶον. ἀκούω δὲ λέγοντος
ἐναργῶς. Μὴς ἔτος ὁ κρύπτων με βαλεῖ. ὑ-
σωέχων δὲ ῥήματα ἐν καρδίᾳ. ἐμὲ δοκεῖ
κρύπτειν· καὶ μὴν καὶ ἑτέρωθι θεὸς ἐγγίζων
ἐγώ εἰμι, λέγει κύριος, καὶ οὐχὶ θεὸς πόρρω-
θεν μή. ἀπ' ἐμοῦ κρυβήσεταί τι; πληροῖ γὰρ
τὰ πάντα καὶ ὑποδημεῖ τὰ ὄντων ἁδέν. πρὸς-
τέταχε δὲ πρὸς τούτοις ἀποπλύνεσθαι δεῖν
τοῦ μόχθου τὰ ἐνδόσθια, καὶ σὺν πόδας. καὶ
τοῦτο ἡμῖν αὐτὸς ὁ ζωτὴρ διαφανοῖ λέ-
γων· μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ ὅτι
αὐτοὶ τὸν θεὸν ὄψονται. εἶεν δὲ ἂν εἰς τύπον
οἱ πόδες τῆς ὡς ἐν ἔργοις πορείας, καὶ
οἱονεὶ τρίβος τῆς κατ' ἀρετήν. γέγραπται
γὰρ ὅτι, ὀρθὰς τροχιὰς ποίει σοῖς ποσὶ, καὶ τὰς ὁδὰς σου κατεύθυνε. καθαροὶ γὰρ λίαν οἱ τοιοῦτοι πόδες.

πόδες. ἀποφέρεσθαι ἢ καὶ πρὸς γε τὸ δεῖν ἀποπεραίνειν ἐυμάλα τὰς ἐντολὰς κυρίου. ὅς, ἵνα τὸ ἄτω σεπλαῖς ἐμβιβάσῃ τρίβοις τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ τοι θεὸς κατὰ φύσιν ὑπάρχων, καὶ ἐκ θεοῦ πατρὸς ἀπορρήτως γεγωνημένος, κεκένωκεν ἑαυτὸν, ἵνα τὸ ἀνθρώπου φύσιν ὅλην μεῖζον ἀποφαίνῃ τοῦ ἄνωθεν ἀγαθοῦ. τετταπείνωκεν ἑαυτὸν, ἵν' ἡμῖν τὸ ὑψοῦσθαι χαρίσηται γεγονὼς κατὰ σάρκα ἐκ γυναικὸς, ἵν' ἡμεῖς τὸ υἱοθεσίας πνεῦμα ἀναγέννησιν εἰς καινότητα ζωῆς δι' αὐτοῦ λάβωμεν. δέχεται παρ' ἡμῶν ὅπερ γῆς μητέρα, καὶ δέδωκεν ἡμῖν πατέρα τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καὶ ἁπλῶς, αὐτοῦ γέγονε τὰ ἡμῶν κατ' οἰκείωσιν οἰκονομικὴν. ἵνα καὶ ἡμεῖς ἐν τοῖς ἰδικῶς αὐτοῦ σὺν αὐτῷ τε καὶ δι' αὐτὸν ἀναβαίνωμεν, ἡμερότητι τῇ παρ' αὐτοῦ τὸ χρῆμα κερδαίνοντες. τοιγάρτοι καὶ ἔφασκε· πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα μου, καὶ πατέρα ὑμῶν καὶ θεόν μου, καὶ θεὸν ὑμῶν. ὀνομάσμεθα χαρᾷ οἱ θεοῦ, πρωτότοκον ἔχοντες καὶ ἀδελφὸν κατὰ σάρκα τὸν μονογενῆ. οὐκοῦν θεὸς κύριος καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν. ἵνα δικαιώσῃ περιτομὴν ἐκ πίστεως, καὶ ἀκροβυστίαν διὰ τῆς πίστεως. ἐπεθάπτομαι γάρ, ὡς τοῖς ἀνὰ πᾶσαν τὴν ὑπ' οὐρανὸν· μόνοις δὲ μᾶλλον τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ, ὁ διὰ Μωσέως νόμος, καὶ κλῆρος ἀπόλεκτος τῷ θεῷ, τὸ ἐξ Ἀβραὰμ ὠνόμασε γένος. γέγραπται γὰρ ὅτι, ὅτε διεμέριζεν ὁ ὕψιστος ἔθνη, ὡς διέσπειρεν υἱοὺς Ἀδάμ, ἔστησεν ὅρια ἐθνῶν, κατὰ ἀριθμὸν ἀγγέλων θεοῦ, καὶ ἐγενήθη λαὸς κυρίου μερὶς αὐτοῦ. ὁρόσμα κληρονομίας αὐτοῦ Ἰσραὴλ. ἀλλ' ὡς φησιν ὁ θεσπέσιος εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον. καί τοι τοῦ διὰ Μωσέως γράμματα προαναφωνήντων, εὖ μάλα τὸ ἐπ' αὐτῷ μυστήριον, καθὼς καὶ τῶν ἁγίων προφητῶν. ἐπειδὴ ἡ ἐνανθρωπήσαντα καὶ σεσαρκωμένον θεοῦ τὸν μονογενῆ θεὸν †ἰδόντες, κακόνοι τε καὶ ὀλιγωρήσαντες, καὶ ἀσυνέτοι παντελῶς, δι' αὐτῶν ἠλέγχοντο τοῖς πραγμάτων. κυνηδὸν γὰρ ἐπεπηδῶν μονονουχί, καὶ καθυλακτοῦντες, ἔφασκον, διὰ τί σὺ ἄνθρωπος ὤν, ποιεῖς σεαυτὸν θεόν; ἀλλ' ὦ πρὸς πάντων ὅσων τῶν ἐκτὸς ἑτοίμως ἄττειν εἰδὼς, ἐρεύνησον τὴν θεόπνευστον γραφήν. πολυπραγμόνησον τῶν ἁγίων προφητῶν σου λόγους. δοκίμαζε τὰ Μωσέως, ἵνα τρόπον ὑπελάμψειν ὑπὸ τῆς γῆς δι' αὐτοῦ ὁ μονογενὴς τοῦ θεοῦ λόγος ἐκηρύττετο. εἰ μὲν γὰρ ἀσώματός τε καὶ ἀναφὴς, καὶ τοῦ πρὸς ἡμῶν ὁρᾶσθαι κρείττων ὡς θεὸς, ἀμόρφωτον ἂν ἴσως ἐποιήσω τὴν ἀπιστίαν, προσιόντε καὶ λέγων. διὰ τί σὺ ἄνθρωπος ὤν, ποιεῖς σεαυτὸν θεόν; ἐπειδὴ ἡ διὰ τῆς τῶν ἁγίων φωνῆς σιτὸν καὶ βαθὺ τὸ ἐνανθρωπήσεως προαναφωνεῖ τὸ μυστήριον, †τί δὴ μᾶλλον κατ' αὐτὸν τοῦ πεπονθὸς ἐνεκα προθυμούμενος, καὶ τοῖς καθηκόντως

† ἄλλ. πνεύματος.

† ἄλλ. λόγον.

† ἄλλ. τί μή.

pedes, ducuntq; ad exequenda strenuè Domini mandata, qui vt mortales in viam adeò sanctam transferret, quamuis natura Deus esset, atque ex Deo Patre modo ineffabili genitus, exinaniuit semetipsum, vt humanam naturam bonis cælestibus cumularet; humiliauit semetipsum, vt nos in sublime attolleret; factus est ex muliere secundùm carnem, vt nos regeneratione per spiritum in nouitatem vitæ per ipsum ditaremur. Recipit autem à nobis terrenam matrem, aç dedit nobis cælestem Patrem. Atque vt semel absoluam, ipsius facta sunt nostra, per dispensatiuam appropriationem, vt nos quoque ad ea quæ propriè ipsius sunt, cum ipso & per ipsum ascenderemus, eoque bono ob illam qua præditus est benignitatem, potiremur. Proinde & dixit: *Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum, Deum meum, & Deum vestrum.* Nominati namque sumus filij Dei, primogenitum & fratrem secundùm carnem Vnigenitum habentes. Igitur *Deus Dominus, & apparuit nobis, vt iustificet circuncisionem ex fide, & præputium per fidem.* Imposita enim est, non vniuersis, sed tantùm Israëlitis, per Mosem tradita lex, parsque Deo selecta, qui genus ex Abrahamo ducerent, nominati sunt. Scriptum est enim: *Quando diuidebat Altissimus gentes, quando separabat filios Adam, constituit fines gentium iuxta numerum Angelorum Dei. Pars autem Domini factus est populus eius, & funiculus hæreditatis ipsius Israël.* Sed vt ait beatus Euangelista Ioannes de Filio, *In propria venit, & sui eum non receperunt.* Cùm tamen quod de ipso est mysterium, Mosaicæ litteræ, ac sancti Prophetæ rite admodum prænuntiassent. Postquam verò humanitate & carne indutum conspexere vnigenitum Dei Filium, prauos se & vecordes, omnisque penitus prudentiæ expertes rebus ipsis demonstrauere. Canino enim more propemodum irruerunt, atque oblatrantes iactabant: *Quare tu homo cùm sis, facis te ipsum Deum?* Sed ô qui ad absurdissima quęque prono impetu ferris, scrutare diuinitus inspiratam Scripturam, sedulò sanctorum Prophetarum verba meditare, quæ à Mose scripta sunt considera, quonam modo terris affuturum vnigenitum Dei Verbum prædicauerint. Nam si incorporeum, nec tactui obnoxium, nec qui nostris oculis conspici posset, Dei habitu & figura denunciauere; excusabilis fortè incredulitas tua fuisset, cùm accedens diceres: *Quare tu homo cùm sis, facis teipsum Deum?* Sed cùm sanctorum voce venerabile atque obscurum incarnationis mysterium prænunciatum fuerit, quidni potiùs rectam insistas viam, & ratiocinationi-

Rom. 3 29.

Deut. 32. 8.

Ioan. 1. 11.

Ioan. 10. 33.

Ioan. 10. 33.

bus congruis ad veritatis agnitionem deductus ex ipſiſmet quæ geruntur, nempe ex patratis miraculis animaduertis, Deum eſſe ſecundùm naturam; atque ex Deo Patre apparuiſſe, etiamſi noſtra cauſa deſtinatione prouidentiæ homo ſit factus. Ipſum namque intuere mortis laqueos imperio diſſoluentem, vitamque iam defunctis corruptiſque inſpirantem. Cerne abiectum & iacentem, formidabilem illum quondam & inuictum Satanam. ſubiectus namque eſt pedibus ſanctorum: ſpectabis præterea morborum quoq; omnium ac languorū victorem, mundique elementis Dei propria vi ac poteſtate imperitantem; tum ſedantem ventorū efferos impetus, conſopientem mare, fluctuſque increpantem, & omnia demum miracula nullo labore patrantem. Admirare hominū qui fidem amplexi ſunt multitudinem innumerabilem, atque hoc pacto reipſa perfectū quod Dauidis voce ad ipſum decantatum fuerat, contemplare: *Omnes gentes quaſcunq; feciſti, venient, & adorabunt coram te Domine.* Porrò futurum vt illuceſcente Chriſto vis legalis cultus, quæ nimirum veluti vmbris & figuris continetur, inutilis demum ipſis quoque Iſraëlitis redderetur, confirmat Deus dum Sanctorum voce ſic inquit, Aliquando quidem, quia *diebus multis ſedebunt filij Iſraël ſine Rege, ſine Principe, ſine hoſtia, ſine altari, ac ſacerdotio & manifeſtatione.* Et iterum cum credentium diſputans multitudine: *Et erit,* inquit, *cùm multiplicati fueritis ſuper terram, dicit Dominus. in diebus illis, non dicent amplius, Arca teſtamenti ſancti Iſraël, non aſcendet in cor, neque nominabitur, neque viſitabitur, neque fiet amplius.* Sed erat ſanè vehementer conſentaneum, vt hæc Iſraëlitæ intelligentes fide colerent Emmanuelem. Verùm ierunt hi prorſus in alia omnia, obſtiteruntque illi haud modicè, per iniquitatē mentis, peſſima quæque conſilia capeſſientes, æſtuantibuſq; præcordijs inuidię flamma, Ieſum miracula patrantem calumnijs inceſſere ſunt auſi, miniſtratiſque à liuore iaculis appetiuere, & eò denique amentiæ progreſſi ſunt, vt morte quoque afficere optauerint vitæ parentem: & interfecere illi quidem; ſed reuixit, factuſque eſt *primitiæ dormientium, primogenitus ex mortuis*, vt nos etiam corruptione depulſa, & imperio mortis erepti, propheticum illud vſurpemus: *Vbi eſt mors victoria tua? vbi ſtimulus tuus inferne?* Proſtrata nimirum morte aſcendit ad cæleſtem Patrem & Deum, venietque proinde deſtinato tempore diuina conſpicuus maieſtate, ſedebitque iudex, ſuaque vnicuiq; pro meritis præmia perſoluet. Igitur veluti reddituri vitæ noſtræ rationes

Pſal. 85. 9.

Oſee 3. 4.

Zerem. 3. 16.

1. Cor. 15. 20
Apoc. 1. 5.
Col. 1. 18.
Oſee 13. 14.
1. Cor. 15. 55

κασι λογισμοῖς, πρὸς τὴν τ ἀληθείας ὑπόγνωσιν παιδαγωγοῦμενος, ἐξ αὐτῶν ὁρᾶς τῶν δεδρωμένων. ἢ γὰρ ὡς δοξάζως ἐκπεπερασμένων, ὅτι θεὸς κ τ φύσιν ἐστὶ, κ οὐκ ἄθεος πέφηνε πάλαι, κ εἰ γέγονε σαρξ δι' ἡμᾶς οἰκονομικῶς. ὁρᾷς γὰρ αὐτὸν κ † τ τ θανάτου κατόμενε- † ἄλλ. τῶν.
θέντα δεσμῶν. Ϲ τοῖς ἤδη τεθνεῶσι, κ καταφθειρμένοις ἐνιέντα τ ζωήν. ὅρα πεσόντα κ κείμενον τ πάλαι δεινὸν Ϲ δυσάντητον Σατανᾶν· πέφυκε γὰρ ὑπὸ τοὺς πόδας ἁγίων. ἴαται νόσους τε ἀπείρους κ μαλακείας κρείττονα, κ τοῖς ἓξ κόσμου στοιχείοις θεοπρεπῶς ὑπιτάττοντα. κ πνευμάτων μὲν ἀγρίων ἀνακόπτοντα φοράς. καταδυνάζοντα δὲ θάλασσαν. κ κύμασιν ἐπιτιμῆσαι λέγοντα. κ τί γὰρ ἐχὶ τ δοξάζων ἀμοιβῆ καταρθώσαντα. θαυμάζε τ πεπιστευκότων τ ἀριθμὸν κρείττονα πλήθους. ἄθρει τε ἔτως εἰς πέρας ἐκβεβηκὸς τὸ διὰ φωνῆς Δαβὶδ πρὸς αὐτὸν ὑμνούμενον. πάντα τὰ ἔ- „
θνη ὅσα ἐποίησας, ἥξουσι κ προσκυνήσουσιν „
ἐνώπιόν σου, κύριε· ὅτι ἦ ἐμέλλεν ὑπιλάμ- „
ψαντος δὲ Χριστοῦ τ κ νόμου λατρείας ἡ δύ- „
ναμις, ἡ ὡς ἐν σκιᾷς φημὶ κ τύποις, εἰκαίαπως ἤδη κ αὐτοῖς ἀποφαίνεσθαι τοῖς ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ, πιστώσει λέγων θεὸς διὰ φωνῆς ἁγίων. ποτὲ μὲν, διότι ἡμέρας πολλὰς κα- „
θήσονται οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ· οὐκ ὄντος βασιλέως, „
οὐδὲ ὄντος ἄρχοντος· οὐκ ὄσης θυσίας, οὐδὲ „
ὄντος θυσιαστηρίου. οὔτε ἱερωσύνης, οὔτε δήλων. „
κ πάλιν τῆς τ πιστευόντων πληθυούσης λέγο- „
μένου. κ ἔσται, φησὶ, ὅταν πληθυνθῆτε ὑπὲρ „
τ γῆς, λέγει κύριος· ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις „
οὐκ ἐροῦσιν ἔτι, κιβωτὸς διαθήκης ἁγίας „
Ἰσραὴλ, οὐκ ἀναβήσεται ὑπὲ καρδίαν, οὐδὲ „
ὑπισκεφθήσεται, οὐδὲ ὀνομασθήσεται, Ϲ οὐ ποιη- „
θήσεται ἔτι. ἀλλ' ἰδοὺ δή που, καὶ μάλα εἰκὸς, „
ταυτὶ σωιέντα τ Ἰσραὴλ, πιμῆσαι τῇ πίστει τ
Ἐμμανουὴλ. ἐτράποντο θεὸς πᾶν τἐναντίον. ἀντιφέροντο γὰρ ἀμετρίως, ἀνοσίῳ θυμῷ πρὸς πάνδεινον τ ὑκτάτιον στρατηγήμενοι, κ τ βασκανίας φλογὶ διακεκαυμένην ἔχοντες τ καρδίαν, συκοφαντεῖν ἀπετόλμων θαυμαλεργοῦντα τ Ἰησοῦν, κ τοῖς ἐκφόνου μέλεσι καθηκόντιζον· κατέληξε δ' πρὸς τοῦτο αὐτοῖς τ ἀφροσύνης τὸ μέγεθος, ὥστε κ ἀποκτεῖναι ζητεῖν τ ἀρχηγὸν τ ζωῆς. κ ἀπέκτειναν μὲν, πλὴν ἀνέβιω. κ γέγονεν ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων, κ πρωτότοκος † τῶν νεκρῶν. ἵνα κ ἡμεῖς ἀποσοβήσωμεν † ἄλλ. ὀφ.
τὴν φθορὰν, κ τὸ τ θανάτου διεκδυόντες κράτος, ἐκεῖνο λέγωμεν τὸ προφητικόν. ποῦ σου δίκη θάνατε; ποῦ τὸ κέντρον σου, ᾅδη; καταργήσας τοίνυν τὸν θάνατον, ἀ- „
νέβη πρὸς τὸν ἐν ὑψηλοῖς πατέρα κ θεόν· ἥξει τε ἔτως κατὰ καιρὸς ἐν δόξῃ θεοπρεπεῖ, κ καθήσεται κριτὴς. ἀποδώσει γὰρ ἑκάστῳ κατὰ τὸ ἔργον αὐτοῦ. σὺν οὖν ὡς τῆς ἑαυτῶν ζωῆς ἀποδώσοντες λόγους

† puto τ.

γας, τ εἰς ὑπεκκαῦσαν αὐχημάτων μεταποιεῖσθαι παῤῥαζώμεθ. Ἀλλὰ πάσης ἀρετῆς τὴν ἰδίαν ἕκαστος καταφαιδρυνέτω ζωὴν. τηρήσωμεν τ σῶμα καθαρὸν † ἀγένειαν. ὑποπαυσώμεθα φαύλης ἁπάσης βδελυρᾶς ἡδονῆς. κρείττονες φαινώμεθα τ εἰς ἀδελφοὺς μικροψυχίας. τ ἐξ ὀργῆς κρατήσωμεν κινημάτων. ἀπέστω τὸ ὀμνύναι κτ θεόν, καθά φησιν ὁ πάνσοφος Παῦλος· ὁ λόγος ὑμῶν ἐν χάριτι, ἅλατι ἠρτυμένος, ἵνα δῶ χάριν τοῖς ἀκούουσι. χρηστοὶ καὶ εὔσπλαγχνοι πρὸς οὺς δεόμεθα εὑρισκώμεθα. εὖ ποιήσωμεν ὀρφανούς. ἀνακτησώμεθα χήρας. ἐπισκεψώμεθα δεσμίους. μνημονεύσωμεν τ ἐν ἀῤῥωστίαις, ὡς καὶ αὐτοὶ ὄντες ἐν σώμασιν. ἀσφαλῆ καὶ ἀκεραίωτον τῷ πάντων ζωτῆρι Χριστῷ τὴν πίστιν τηρήσωμεν. ἕτως γὰρ ἕτω καὶ τὴν ἁγίαν καὶ πάναγνον ἐπιτελέσωμεν ἑορτήν. ἀρχόμενοι τ μὲν ἁγίας τεσσαρακοστῆς, ἀπὸ ἐννάτης ἕ φάσεως μιᾶς· τ δὲ ἑβδομάδος ἕ σωτηριώδους πάσχα, ἀπὸ τεσσαρεσκαιδεκάτης ἕ φαρμοῦθι μιᾶς· ὀφείλουσι μὲν τὰς νηστείας τῇ ἐννεακαιδεκάτῃ ἕ αὐτοῦ φαρμοῦθι μιᾶς, ἑσπέρα βαθεῖα κατὰ τὰς εὐαγγελικὰς παραδόσεις· ἑορτάζοντες δὲ τῇ ἐξῆς ὑπιφωσκούσῃ κυριακῇ τῇ εἰκάδι ἕ αὐτοῦ φαρμοῦθι μιᾶς· σωζόμενοι ἐξῆς ἐπὶ τὰς ἑβδομάδας τ ἁγίας πεντηκοστῆς. ἕτω γὰρ ἕτω πάλιν ἐντρυφήσομεν λόγοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν· δι' οὗ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι, δόξα, τιμὴ, κράτος νῦν ἀεὶ, καὶ εἰς οὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

† ἄλλ. ἀγνείαν.

nem, conſectemur modeſtiæ gloriam, omniſque virtutum genere ſuam quiſque vitam exornet. Seruemus corporis caſtitatem, fœdas quaſque atque impuras auerſemur voluptates, ne geramus puſillum in fratres animum, motuſque iracundiæ compeſcamus; abſit vt iuremus per Deum, ſed vt ait ſapientiſſimus Paulus: *Sermo veſter ſemper in gratia ſale conditus, vt det gratiam audientibus.* Benignos nos ac miſericordes egenis præbeamus. beneficentiam impertiamur orphanis, viduis patrocinemur, inuiſamus vinctos, memores eorum qui infirmitatibus detinentur, tanquã & ipſi exiſtentes in corpore; firmam atque inconcuſſam omnium Saluatori fidem ſeruemus. Ita namque prorſus ſanctam & puriſſimam feſtiuitatem celebrabimus; inchoantes ſanctam quidem Quadrageſimam die nona Martij menſis, hebdomadam autem Paſchæ ſalutaris decimaquarta menſis Aprilis; ſoluentes quidem ieiunia decimanona eiuſdem menſis, extremo veſpere, vt Euangelicis præcipitur traditionibus; celebrãtes autem feſtum proxima Dominica die, vigeſima eiuſdem menſis Aprilis; adiungentes deinceps ſeptem hebdomadas ſanctæ Pentecoſtes. Ita namque rurſus ſermonibus oblectabimur, in Chriſto Ieſu Domino noſtro, per quem, & cum quo Patri, cum ſancto Spiritu gloria, honor, & imperium, nunc & ſemper, & in ſecula. Amen.

Coloſ. 4.6.

Λόγος κγ'.

ΠΡΟΘΕΩΡΙΑ.

† puto τ.

Πεποίηται καὶ νῦν ἡμῖν τὸ λογίδιον, ἐ † τοῖς ἐν λόγοις φιλοτιμίας ἐπαγγελίαν ἔχον, ὅτι μὴ ἕτως ἡμῖν ὁ ζηλος. ἀλλ' ὄνησιν ἀναγκαίαν τοῖς ἀκροωμένοις εἰσφέρειν, ὡς ᾤμην, δυναμένον, καὶ εἰς οὺς τ δίζωίας ἀποβλῦνον τρόπους. σωτέον γὰρ, ἄχ ἑτέρᾳ ἕ χάριν, πλὴν ὅτι τούτου καὶ μόνου. οὐκοῦν μὴ πάντως βασανιζέσθω τ λέξεως, ἢ τ συνθήκης τὸ ἀκριβές. ἀλλ' ὁ ἕ γράψαντος ἐπαινείσθω ζηλος.

Ὁ μακάριος προφήτης Δαβὶδ, τὴν πανάρμονίον τε καὶ μελῆ ἕ πνεύματος ἀνακρούων λύραν, τὴν ἁγίαν καὶ πάναγνον ἕ ζωτῆρος ἡμῶν ἑορτὴν προευηγγελίζετο, λέγων. δεῦτε ἀγαλλιασώμεθα τῷ κυρίῳ. καί μοι δοκεῖ σοφῶς καὶ ἐντέχνως τὸ, δεῦτε φωνεῖν. καλεῖ γὰρ ὥσπερ ἐγγὺς οὺς ἀφεστηκότας, καὶ οἷον ἀποφοιτῶντας

Homilia viceſimatertia.

PRÆMEDITATIO AVCTORIS.

HAnc quoque nos oratiunculam dedimus, non ex qua colligamus eloquentiæ gloriam, (nec enim ea nobis mens) ſed quæ haud mediocrem fructum, vt ſpero, audientibus afferat, moreſque ad rectè honeſteque viuendum cõformet, nec aliud quidquam præter hoc ipſum, ac ſolum nobis in ea componenda propoſitum fuit. Non igitur vllo modo orationis aut ſcriptionis excellentiã faſtidioſè quiſpiam examinet, ſed ſcriptoris potiùs propoſitum in ea conſcribenda ſcopum commendet.

BEatus Propheta Dauid, ſpiritalem illam plenam iucunditatis ac ſuauiſſimæ voluptatis lyram pulſans, ſanctam & puriſſimã Saluatoris noſtri feſtiuitatem prænuntiauit, dicens: *Venite, exultemus Domino.* Ac mihi quidem ſapienter & ex arte hoc verbo, *Venite*, vſus videtur. Aduocat enim quaſi longè diſſitos, atque à Deo quodammodo procul

Pſal. 94

aberrantes, morum nempe ratione & via, quo modo se nonnulli à diuina familiaritate seiungunt. Quinam verò illi sint, paulo diligentiùs indagare necesse habeo. Primus quidem est ex hoc numero qui seruit creaturæ contra creatorem, ac mundi elemẽtis venerationem impendit. Hunc infidelitas sequitur, atque adeò praua fides, quarum alteram Israëlitis, alteram inanibus & verbosis hæreticorum commentis meritò quispiam attribuat. Subijciemus ad hæc deinde communem omnium qui in terris degunt morbum, peccatum scilicet. Sacro igitur & vehementi pręconio, qui turpia didicerunt, quos nempe retulimus, se ad meliora studia conferre iubet. Veluti Græcos caligini, quam illorum mentibus diabolica peruersitas offudit, strenuè se eximentes, ad splendidam veritatis lucem festinare, & eum qui verè & natura omnium opifex est & Dominus, cõfiteri Deum; Iudæos verò illum quem multis modis lex & Prophetę indicauere, serò deniq; & vix agnoscentes, cum sanctis Apostolis acclamare: *Tu es Christus Filius Dei viui.* Qui verò impiarum hæresum laqueis irretiti sunt, perplexis, ac dolosè contextis ratiocinationibus abiectis, ad veritatem rectà tendentes, directum, & errore vacuum, atque omni exutum inanitate fidei sermonem amplecti. At qui in peccati foueam deciderunt, morti & vinculis sese eximere, seq; infectos contagio Iudaicæ sordis eluere, misericordia Dei ac benignitate, qui iustificat impium, per fidem videlicet, in Christo; quod docet, ad eos qui in ipsum crediderant, scribens sapientissimus Paulus: *An Iudæorũ Deus tantùm? nonne & Gentium? vtique & Gentium. Siquidem vnus est Deus qui iustificat circunciſionẽ ex fide, & præputiũ per fidem.* Ergo quandoquidem *rectos decet collaudatio*, vt scriptum est, animos nostros ab omni eluentes macula *venite, exultemus Domino.* Igitur quibus hoc exequi sine reprehensione propositum est, illud est cogitandum, quanam potissimùm ratione quispiam exultet Domino, ita vt à scopo nequaquam aberret. Nam qui se à corporis voluptatibus vinci patitur, nec prauitatem vlla ex parte refugiens, quod maximè detestandum atq; impium in moribus fuerit, illud cæteris omnibus anteponit. exultat porro in huius vitæ curis delicijsque diuitiarum, minimè ille quidem Domino, sed caducis potiùs voluptatibus exultationem & gaudium deferens; non hic festiuæ celebritatis egregius cultor audiet, neque intra sanctorum choros sedem ac locum obtinebit. Scriptum est enim, *Non est ſpecioſa laus in ore peccatoris.* At verò qui temperantiæ gloriã

Matt. 16. 16

Rom. 3. 19.

Psal. 32. 1.

Psal. 94. 1.

Eccles. 15. 9.

θεὸν, κατά γε φημὶ τοῦτ' τ̃ Δ/αθέσεως τρόπους, καθ' ὃς ἂν ἠλλοίωτο τ̃ πρὸς θεὸν οἰκειότητ@ ὑποσοφίζεσθαί τινας. τίνες ἢ ὅτοι, πολυπραγμονεῖν ἀναγκαῖον. εἰς μὲν δὴ καὶ πρῶτ@ τὸ ἐλέσθαι τῇ κτίσει πρὸ τ̃ κτίσαντα προσκυνεῖν, καὶ τοῖς τ̃ κόσμου στοιχείοις ἀνάπλεων τὸ σέβας. ἀπιστία τε πρὸς τάτῳ, & μὴν τοι κακοπιστία· ὧν τὴν μὲν, τοῖς ἐξ αἵματ@ Ἰσραὴλ ἀναθείη τις ἄν· τὴν γε μὴν ἑτέραν τ̃ τῶν αἱρέσεων ἐξιτήλοις † δυσεπείαις. † ἄλλ. δυσπροσπίστοις ἢ τάτοις τὸ κοινὸν ἀῤῥώστημα ἐπισπεύπάντων τ̃ ὑπὸ τ̃ γῆς. φημὶ δὴ τ̃ ἁμαρτίαν. ους. σὺν ἱερῷ κ̀ Δ/απύσιῳ κηρύγματι, τὰ αἰρχίω μεθέντας, σὺν ὠνομασμένους, μεταφοιτᾶν ἐλέσθαι πρὸς τὰ ἀμείνω, Δ/ακελεύεται. ὡς Ἑλλήνων μὲν † παῖδες, τ̃ ἐκ Δ/αβολικῆς † ἴσως, σκαιότητ@ τ̃ αὐτῶν Δ/ανοίας εἰσικνουμένην- παῖδας τὰ τε σκότον εὐμάλα Δ/αδιδράσκοντας, πρὸς τ̃. τὸ ἀκρεφνὲς τ̃ ἀληθείας ἐπείγεσθαι φῶς. καὶ τ̃ ἀληθῶς καὶ φύσει τ̃ ὅλων ἡγεμονικὸν καὶ κύριον ὁμολογῆσαι θεόν. Ἰουδαίους ἢ τ̃ Δ/ὰ νόμου & προφητῶν πολυτρόπως διηγγελμένον, οὐχ ἕν γε & μόλις ὑπεγνώσκοντας ὁμοῦ τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις εἰπεῖν. σὺ εἶ ὁ Χριστὸς „ ὁ υἱὸς τ̃ θεοῦ τ̃ ζῶντ@. τάς γε μὴν τοῖς τ̃ „ ἀνοσίων αἱρέσεων ἁλόντας βρόχοις, πολυπλόκων μὲν ἀπαλλάττεσθαι λογισμῶν· καὶ φιλονεικέργως ἐξηρτυμένων, ὅθεν ἢ τ̃ ἀληθείας Δ/αμπίπτοντας, τ̃ ὀρθόν τε καὶ ἀπλανῆ τ̃ πίστεως, καὶ ἀδὲν ἔχοντα πρόσφορον ἀγαπῆσαι λόγον. σὺν δέ γε τοῖς τ̃ ἁμαρτίας ἐμβεβηκότας βόθροις ἐλέθρῳ κ̀ πάσης ἔξω ποιῆσαι πόδας. καὶ τ̃ ἑαυτῶν Δ/ανοίαις Ἰουδαϊκὸν ἐντεταγμένον μολυσμὸν ἀποτρίβεσθαι. ἐλέῳ θεοῦ καὶ φιλανθρωπίᾳ δικαιοῦντ@ τ̃ ἀσεβῆ, Δ/ὰ πίστεως δηλονότι τ̃ ἐν Χριστῷ· τὸ, διδάξειν τοὺς εἰς αὐτὸν πιστεύσοντας γεγραφὼς ὁ πανσοφ@ Παῦλ@· ἢ Ἰουδαίων ὁ θεὸς μόνον, οὐχὶ ἢ καὶ ἐθνῶν; ναὶ καὶ „ ἐθνῶν, εἴπερ εἷς ὁ θεὸς, ὃς δικαιώσει περιτομὴν ἐκ πίστεως. καὶ ἀκροβυστίαν Δ/ὰ τ̃ πί- „ στεως. σὺν ἐπιδόντες τοῖς ὑμνήσι πρέπει ἀί- „ νεσις. καθὰ γεγραπται, παντὸς ἀπαλλάττον- „ τες ῥύπους τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς. δεῦτε ἀγαλλιασώμεθα τῷ κυρίῳ. τοῖς μὲν τᾶτο δρᾶν „ † ἀνεπιπλήκτως ἐθέλουσιν, ἐκεῖνο Δ/ασκεπτέον, πῶς δὴ κ̀ ἵνα τρόπον ἀγαλλιάσαιτ' ἄν τις τῷ κυρίῳ. κ̀ σὺν ἂν ἔχω βάλλοι σκοπῶ. ὁ γάρ τοι Φιλοσαρκίας ἠπατώμενος, & ὑποπαιδάζων μὲν τ̃ ἐκ τόπων ἀδὲν. ἐν παντὶ ἢ λόγῳ πεῖσαι μεμελετηκώς· τὸ ὅπι μάλιστα κεκινδηλευμένον & ἀνόσιον εἰς τροπὰς, ὑπαγανύμενος ἢ, & τοῖς ξ παρόν@ βίᾳ πεισπασμοῖς, κ̀ ζαῖς ἐκ πολλ̀ τ̃ ψυφῶς ἥκισται μὲν κυρίῳ τὸ ἀγαλλιάσθαι κ̀ χαίρειν, πρόσπαίρουσι ἢ μᾶλλον ἡδοναῖς ἐκνενευρικῶς, ἀ διασώτης ἔσται σιπὸς, ἔτε μὲν ἁγίοις χορευταῖς ἐναρίθμιος. γέγραπ ἢ γὰρ ὅτι ἐχώρησεν αἶνος ἐν στόματι ἁμαρτωλοῦ. ὅ γε μὴν † εἰς ἐγκράτειαν ἐυαισθήσιος ὑπὸ-

† ἄλλ. νεῦ.

† ἄλλ. ἀγελικοῖς

ἐπισεμνύεσθαι δι' εἴκοσι καὶ πέντε παῦλος ἑνὶ πάθει, κατέλιπε τὸ ἐφικτὸν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει, ἔχοι ἂν εἰκότως ὅτι μάλιστα πρέπον αὐτῷ τὸ χρεὼν ἀποδοξολογεῖν. ὀνίνησι πρὸς τοῦτο ἡμᾶς γεγραφὼς οὕτω καὶ ὁ πάνσοφος Παῦλος· „ Τοῦτο οὖν λέγω καὶ διαμαρτύρομαι ἐν κυρίῳ, μηκέτι ὑμᾶς περιπατεῖν, καθὼς καὶ τὰ ἔθνη περιπατεῖ ἐν ματαιότητι τοῦ νοὸς αὐτῶν. ἐσκοτωμένοι τῇ διανοίᾳ, ὄντες ἀπηλλοτριωμένοι τῆς „ ζωῆς τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν ἄγνοιαν τὴν οὖσαν ἐν „ αὐτοῖς, διὰ τὴν πώρωσιν τῆς καρδίας αὐ„ τῶν. οἵτινες ἀπηλγηκότες ἑαυτοὺς παρέδω„ καν τῇ ἀσελγείᾳ, εἰς ἐργασίαν ἀκαθαρσίας „ πάσης ἐν πλεονεξίᾳ. ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως ἐμά„ θετε τὸν Χριστόν. εἴγε αὐτὸν ἀκούσατε, καὶ ἐν αὐτῷ „ ἐδιδάχθητε καθώς ἐστιν ἀλήθεια ἐν τῷ Ἰησοῦ. „ ἀποθέσθαι ὑμᾶς κατὰ τὴν προτέραν ἀναστροφὴν „ τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς „ ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης. ἀνανεοῦσθαι δὲ τῷ πνεύ„ ματι τοῦ νοὸς ὑμῶν, καὶ ἐνδύσασθαι τὸν και„ νὸν ἄνθρωπον, τὸν κατὰ θεὸν κτισθέντα ἐν δι„ καιοσύνῃ καὶ ὁσιότητι τῆς ἀληθείας. Τίς ἔν ἄρα ἐστὶν ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος; ὁ φθειρόμενος δηλονότι κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς σαρκός. νέος γε μὴν ὁ εἰς καινότητα ζωῆς τῆς ἐν Χριστῷ μεταστοιχειούμενος, ἀνακαινιζόμενος ἐν αὐτῷ τῷ † νοὶ· καὶ τίς μὴν τῆς † ἄλλ. νέ. ἀληθοῦς θεοπλίας ἐντρυφῶντος αὐγαῖς. ὥρας γε μὴν εἰς τοῦτο λοιπὸν ἐγγύς, καὶ μὴν καὶ πάρεστιν, ὡς ἀνάλωτον ὑπὸ τίνος εἰς φαυλότητα ψυχαγωγίας ῥοπαῖς, διηνεκὴς μόνα καὶ ἐλέσθαι πλήρης, τὰ δι' ὧν ἂν γένοιτο πάντως εἴσω θαύματος. τέθηπα μὲν γὰρ τοῖς ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ διὰ Μωσέως ὁ νόμος· ἀλλ' ἐν σκιαῖς καὶ τύποις, ἅπερ προεικονισθησομένων τὸ πλεῖστον τοῦ τελέως ἀγαθοῦ τὴν γνῶσιν. ἐν χρείᾳ δὴ μᾶλλον καθεστηκότων μαθήματος νηποπρεπῶς. ἵν' ὡς ἐν τύποις ἔτι μελετῶντες τὰ ἀληθῆ, τὸ δὲ νόμῳ πέρας εἰδεῖεν ὀρθῶς, „ φημὶ δὴ Χριστόν· τέλος γὰρ νόμου καὶ προφη„ τῶν ὁ Χριστός, καθὰ γέγραπται· πῶς, ἢ τίνα τρόπον; συμφέρεται γὰρ τοῖς † ἀγγελικοῖς παιδάγωγοῖς ὁ διὰ Μωσέως νόμος· εἰ μὴ τὸς ἡμῶν νοοῖτο πνευματικῶς. ἀποφέρει γὰρ ὅπῃ τὸ Χριστοῦ μυστήριον. καὶ μάρτυς αὐτὸς τοῖς „ Ἰουδαίοις λέγων· εἰ ἐπιστεύετε Μωυσῇ, ἐπί„ στεύετε ἂν ἐμοί· περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγρα„ ψε. Εἰ τοίνυν γέγραφεν ὁ Μωσῆς; οὐχ ὅτι μόνοις τοῖς ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ ἐπικηρύσων ἀφῖκται Χριστὸς, ἀλλὰ γὰρ καὶ τοῖς ἀνὰ πᾶσαν τὴν ὑπ' ἀέρα κύκλον, ἔθνει τε παντί. θεοῦ γὰρ πάντες, καθὸ καὶ πάντων ἐστὶ δημιουργὸς καὶ κύριος· προστέταχε τοίνυν ζῴαζεσθαι τὸν ἀμνὸν εἰς τύπον αὐτοῦ. πλὴν ἐκ πλαγίων τοῦ θυσιαστηρίου βλέποντα πρὸς ἑῷαν. ἀλλὰ γὰρ εἰ τὸ χρῆμα φαίη τις ἂν ἴσως. εἰ τὸ καθ' ὑπόδρασιν ἀσεβείας κατεσκιασμένον

imprimis adamauit, affectioneſque omnes, quantum humanæ naturæ fas eſt, ſuperare ſtuduerit, hunc ſanè diuinas laudes celebrādi munus vſurpare quàm maximè deceat. Suffragatur in hac re nobis etiam ſapientiſſimus Paulus ita ſcribens: *Hoc igitur dico & teſtificor in Domino, vt iam non ambuletis, ſicut & Gentes ambulant, in vanitate ſenſus ſui, tenebris obſcuratum habentes intellectum, alienati à vita Dei, per ignorantiam quæ eſt in illis propter cæcitatem cordis ipſorum: qui deſperantes ſemetipſos tradiderunt impudicitiæ, in operationem immunditiæ omnis in auaritiam. Vos autem non ita didiciſtis Chriſtum, ſi tamen illum audiſtis, & in ipſo edocti eſtis, ſicut eſt veritas in Ieſu: deponere vos ſecundùm priſtinam conuerſationem, veterem hominem, qui corrumpitur ſecundùm deſideria erroris. Renouamini autem ſpiritu mentis veſtræ, & induite nouum hominem, qui ſecundùm Deum creatus eſt in iuſtitia & ſanctitate veritatis.* Quiſnam igitur eſt hic vetus homo? Videlicet qui *corrumpitur ſecundùm deſideria carnis.* Nouus autem qui in nouitatem vitæ, quæ eſt in Chriſto, transformatur, renouatam gerens mentem, atque in lucis diuinæ radijs ſeriò exultantem. Quæ porro deinceps firmitate ac robore eouſque proceſſerit, tantaque ad curſum polleat habilitate, vt à prauis affectionibus comprehendi nullatenus poſſit, ſitiatque illa ſolùm, ac præſtet, per quæ omni ſeſe admiratione dignā oſtendat. Data quidem eſt Iſraëlitis per Moſem lex, verùm vmbris figuriſque continebatur, cùm perfectum bonum, aut certè perfecti boni cognitionem aſſequi ea tempeſtate homines haud valerent; ſed indigerent potiùs diſciplina puerili, vt veritatem adhuc veluti per figuram meditantes, terminum legis, Chriſtum videlicet, rite peruiderent. *Finis* Rom. 10. 4
etenim *legis & Prophetarum eſt Chriſtus*, vt ſcriptum eſt. Qua verò id ratione aut modo? Suffragatur ſiquidem Euangelicis inſtitutis lex per Moſem data, ſi à nobis ſpiritaliter intelligatur. Ad Chriſti nempe myſterium deducit, vt teſtatur ipſemet ad Iudæos dicens: *Si crederetis Moſi, crederetis forſitan & mihi, de me enim ille ſcripſit.* Quid igitur ſcripſit Moſes? Non ijs ſolùm qui ex Iſraëlis ſanguine prognati eſſent, venturum auxilio Chriſtum, ſed & omnibus qui terram hanc cælo ſubiectam incolunt, gentique vniuerſæ. Dei namque ſunt omnes, ſicut & vniuerſorum eſt procreator & Dominus. Iuſſit itaque immolari agnum, qui figuram ipſius referret, cæterùm à læuo altaris latere, quod Aquilonem ſpectat. Enimverò quidnam hoc rei? dixerit fortè quiſpiam. Quodnam hoc recõditum, dubijſque inuolutum obſcuritatibus Ioan. 5. 46.

ſacrificij ænigma? Sic igitur ille à nobis audiet, Eſt quidem, ô amice, Iudæorum regio ad Auſtrum procliuior, Aquilonarem porro, atque ſuperiorem mari ſitam Gentium regionem eſſe aſſerunt. Ergo immolatus quidem eſt apud illos agnus, non tamẽ Gentium populos deſpicatui habet. Vertit namque ſe ad illos, quemadmodum in Pſalmis decantatum eſt: *Oculi eius ſuper Gentes reſpiciunt, qui exaſperant non exaltentur in ſemetipſis. Benedicite Gentes Deum noſtrum.* Offendit namque & exaſperauit Iſraël haud modicè, futurum verò vt eiecto illo ab Dei familiaritate, ſufficerentur viciſſim Gentes per fidem, non difficile eſt peruidere, ſi quis ſanctorum Prophetarum voces attentiore cura examinet. Scriptum eſt enim: *Lætare & exulta filia Sion, quia ecce ego venio, & habitabo in medio tui, dicit Dominus, & confugient Gentes multæ ad Dominum in die illa, & erunt ipſi in populum, & habitabo in medio tui, & cognoſces quia Dominus omnipotens miſit me ad te.* Quis porro miſſus alius omnino præter Chriſtum, qui duos populos in vnum nouum hominem reparauit, *medium q; parietem maceriæ diſſoluit, & legem mandatorum decretis euacuauit? euangelizans pacem ijs qui longè, & ijs qui propè ſunt*, Græcis nimirum & Iudæis. Proinde dicebat: *Alias oues habeo quæ non ſunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere, & fiet vnum ouile, & vnus paſtor.* Agnouiſſe porro Vnigenitum Dei Verbum hominem factum & carne indutum, & in honore habuiſſe qui præter cæteros Iſraëlitas doctrina prudentiaque pollebant, alios verò inani audacia elatos cum vniuerſorum liberatorem & Saluatorem ſua contumacia offendiſſent, meritas proinde luiſſe pœnas; futurum verò vt adſcitis Gentibus, ipſi quoque per fidem vocarentur, velut vna rei totius imagine, vt ſic dixerim, ob oculos poſita, ex Scriptura diuinitus inſpirata pro viribus conabor explicare. Si priùs illud admonuero, ſæpiùs in ſacris Litteris Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum Dauidem nominari: quippe qui etiam ex ipſius ſemine ſecundùm carnem ſit editus. Sic igitur ſcriptũ eſt ſecundo Regum: *Et acceſſerunt omnes tribus Iſraël ad Dauid in Hebron, & dixerunt ei, Ecce nos oſſa tua, & carnes tuæ. & heri, & nudiustertius, cùm regnaret Saul ſuper nos, tu eras inducens & educens Iſraël. Et dixit Dominus ad te, Tu paſces populum meum Iſraël, tu eris dux ſuper Iſraël. Et venerunt omnes ſeniores Iſraël ad Regem in Hebron, & conſtituit ipſis Rex teſtamentum in Hebron coram Domino, & vnxunt Dauid Regem ſuper Iſraël.* Intelligis quemadmodum apertè ſe & oſſa & carnem ipſius eſſe

Pſal. 65. 7.

Zach. 2. 10.

Ephes. 2. 14.

Iſaiæ 57. 19.

Ioan. 10. 16.

2. Reg. 5. 1

αἴνιγμα τ̃ ἱερουργίας· πεύσε͂ δὴ ἄν ὁ τοιᾶτος πρὸς ἡμᾶς· ἔστι μὲν ἄν ὦ φίλε τ̃ Ἰουδαίων ἡ χώρα νοτιωτάτη· βορειοτέραν γ̃, ⁊ θαλάσσης κρείττονα τ̃ τ̃ ἐθνῶν εἶναί φασιν. οὐκοῦν, πεύσ͂ ὡμὸν παρ' ἐκείνοις ὁ ἀμνός· πολλοῦ δεῖ δὲ ἄτοπον τ̃ τ̃ ἐθνῶν ἔχειν χώραν. τετραπλαῖ γὰρ εἰς αὐτὸν κ̃ γε τὸ ἐν ψαλμοῖς ὑμνούμενον. οἱ ὀφθαλ- „
μοὶ αὐτοῦ ἐπὶ τὰ ἔθνη ἐπιβλέπουσιν. οἱ πα- „
ραπικραίνοντες, μὴ ὑψούσθωσαν ἐν ἑαυτοῖς· „
εὐλογεῖτε ἔθνη τ̃ θεὸν ἡμῶν. προσκέκρικε „
γὰρ ⁊ παρεπίκρανεν ἀμείρως ὁ Ἰσραὴλ. ὅτι γ̃ ἔμελλον τῆς πρὸς θεὸν οἰκειότητ⃝ ἐξωθέν- „
τος αὐτοῦ ἐν ἀποδοχῇ γνέσθαι τὰ ἔθνη διὰ τ̃ πίστεως ἀπαλαίπωρον ἰδεῖν, εἰ πέρ τις ἔλοιτο τὰς τ̃ ἁγίων προφητῶν πολυπραγμονῆσαι φωνάς. γέγραπ͂ γὰρ· τέρπου ⁊ εὐφραίνου „
θυγάτερ Σιών, ὅτι ἰδοὺ ἔρχομαι ⁊ κατασκηνώ- „
σω ἐν μέσῳ σου, λέγει κύρι⃝. ⁊ καταφύ- „
ξον͂ ἔθνη πολλὰ ἐπὶ τ̃ κύριον ἐν τῇ ἡμέρᾳ „
ἐκείνῃ, ⁊ ἔσον͂ αὐτῷ εἰς λαόν, ⁊ κατασκηνώ- „
σω ἐν μέσῳ σου, ⁊ ἐπιγνώσῃ ὅτι κύριος παν- „
τοκράτωρ ἐξαπέσταλκέ με πρὸς σέ· καὶ ἔσ ὁ „
ἀπεσταλμένος, ἢ πάντως ὁ Χριστὸς ὁ σὸς δύο λαοὺς εἰς ἕνα καινὸν ἀνακτίζων ἄνθρωπον, ⁊ καταλύσας τὸ μεσότοιχον τ̃ φραγμοῦ, ⁊ τ̃ νόμον τ̃ ἐντολῶν ἐν δόγμασι καταργήσας, εὐαγγελισάμενός τε τ̃ εἰρηνοῦν τοῖς μακρὰν ⁊ τοῖς ἐγγύς. ἔστι δὲ Ἕλλησί τε ⁊ Ἰουδαίοις. ἔφη γάρ. ὅτι ⁊ ἄλλα πρόβατα ἔχω, ἃ οὐκ „
ἔστιν ἐκ† αὐλῆς ταύτης· κἀκεῖνά με δεῖ ἀ- „ † Puto
γαγεῖν, ⁊ γνήσον͂ μία ποίμνη, εἷς ποιμήν. ὅτι „ αὐλῆς.
γ̃ τ̃ μονογενῆ τ̃ θεὸν λόγον ἐνανθρωπήσαντα, ⁊ σεσαρκωμένον, ἐπέγνωσαν μὲν ⁊ τετιμήκασιν οἱ νομοθέται ἕτεροι, ⁊ σωφρονέστεροι τ̃ ἐξ Ἰσραὴλ. οἶγε μὴν εἰς ἐξίτηλον ἀπενηνεγμένοι θρά- σ⃝, ⁊ τ̃ τ̃ ὅλων σωτῆρα ⁊ λυτρωτὴν ταῖς ἀπίστοις ἀπειθείαις λυπήσαντες, τὰς αὐτοῖς πρεπούσας ἐξήτησ͂ οἴκας. προσκεκρικότων γ̃ τ̃ ἐθνῶν εἰσεκλήσησ͂ ⁊ αὐτοὶ διὰ πίστεως. ἀπλοῦς ὡς ἄν τις εἴποι, ⁊ μίαν παρενεγκὼν εἰκόνα τ̃ πράγματος. ἐκ τ̃ θεοπνεύστ⃝ γραφῆς, ὡς ἂν οἷόν τε ὦ, πληροφορεῖν πειράσομαι, προϋπο- μνήσας ὅτι πολλαχοῦ τὸ γράμμα τ̃ ἱερὸν Δαβὶδ ὀνομάζει τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν, ἅ τε δὴ ⁊ ἐκ σπέρματος αὐτοῦ κατὰ σάρκα γεγεννημένον. γέγραπται τοίνυν ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν βασιλειῶν. καὶ συνάγονται „
πᾶσαι αἱ φυλαὶ Ἰσραὴλ, πρὸς Δαβὶδ εἰς „
Χεβρὼν, καὶ εἶπαν αὐτῷ· ἰδοὺ ὀστᾶ σου καὶ „
σάρκες σού ἐσμεν ἡμεῖς. καὶ χθὲς καὶ τρίτην ὄντ⃝ „
Σαοὺλ βασιλέως ἐφ' ἡμᾶς, σὺ ἦθα ὁ εἰσά- „
γων καὶ ἐξάγων τ̃ Ἰσραήλ. καὶ εἶπε κύριος „
πρὸς σέ, σὺ ποιμανεῖς τ̃ λαόν μου τ̃ Ἰσραὴλ. „
σὺ ἔσῃ ἡγούμ⃝ ἐπὶ τ̃ Ἰσραήλ. καὶ ἦλθον „
πάντες οἱ πρεσβύτεροι Ἰσραὴλ πρὸς τὸν „
βασιλέα εἰς Χεβρών. καὶ διέθετο αὐτοῖς ὁ „
βασιλεὺς Δαβὶδ διαθήκην ἐν Χεβρὼν ἐνώπιον κυ- „
ρίου, ⁊ χρίσωσι τ̃ Δαβὶδ βασιλέα ἐπὶ τ̃ Ἰσραήλ. σαφῶς ὅπως διαμολογήσασιν ἐναργῶς, ⁊ ὀστᾶ ⁊ σάρκες „
εἰσὶν

εἰσὶν αὐτῷ; οἱ γὰρ τοι τῷ πίστιν τ εἰς Χριστὸν
προσιέμενοι τ μυστικὴν οἰκονομίαν οὐκ ἀ-
γνοοῦσι τ τρόπον. ὁμολογοῦσι δὲ μᾶλλον, ὅτι
θεὸς ὢν φύσει γέγονεν ἄνθρωπος. οὕτω γὰρ
ἂν εἶεν αὐτῷ καὶ ὀστᾶ & σάρκες, καθ' ἃ φημι τὸ
ἐν ἀνθρώποις τῆτι συγγενές. προσεπάγονται δέ,
ὅτι, καὶ βασιλεύοντος & Σαοὺλ αὐτὸς ἦν ὁ ἄγων
καὶ φέρων τ Ἰσραὴλ. ἦν γὰρ καὶ πρὸ τ ἐνανθρωπήσεως ὡς θεὸς, τὸ κατ' πάντων ἐσιωδῶς
ἀνήκοον κράτος. ἐθελοντάδωντε τὰ ἀνθρώπινα, & ἀῤῥήτοις νεύμασι πρὸς τὸ εἶναι
σωέχων, οὐ τοῖς παρ' αὐτῷ θεσπίσμασιν εὐ
μάλα κατεζευγμένους. ὅπερ ἦν κατ' εὐδοκίαν
καὶ θέλησιν & θεοῦ καὶ πατρὸς βεβασίλευκεν ἐπὶ
τ Ἰσραὴλ, ἀραρότως πεπεῖσθαι, λέγοντες.
„ κύριος εἶπε πρὸς σὲ, σὺ ποιμανεῖς τ λαόν
„ μου, τ Ἰσραὴλ. καὶ ἔσῃ εἰς ἡγούμενον. ὕστερον
„ φησὶ καὶ ὁ θεσπέσιος Πέτρος. σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ
„ υἱὸς & θεοῦ & ζῶντος. καὶ μὴν καὶ Ναθαναὴλ, ᾧ
καὶ αὐτὸς τὸ εἰλικρινὲς καὶ γνήσιον προσμεμαρ-
„ τύρηκεν ὁ Χριστὸς, σὺ εἶ ὁ υἱὸς & θεοῦ, φησὶ, σὺ
„ βασιλεὺς εἶ & Ἰσραὴλ. ἔφη δέ ποθι καὶ αὐτὸς
„ διὰ τ & ψαλμῳδοῦ λύρας· ἐγὼ δὲ κατεστά-
„ θην βασιλεὺς ὑπ' αὐτοῦ· δῆλον δὴ ὅτι & θεοῦ
„ καὶ πατρὸς. ὄθεν Σιὼν ὄρος τὸ ἅγιον αὐτοῦ. διαγ-
„ γέλων τὸ προσταγμα κυρίου. πλὴν οὐκ ἀ-
συνήθες ἦν τὸ βασιλεύειν αὐτῷ. θεὸς γὰρ ὢν
φύσει, & σύνθρονος τῷ γεννήσαντι· πᾶσαν ὑ-
πὸ ποδας ἔχει τ κτίσιν. λέγεται δὲ κεχειροτονῆ-
σθαι βασιλεὺς. διάφοροι τὸ καθ' ἑαυτὸν λοιπὸν τ
ἑαυτοῦ βασιλείας ἐπαφεῖναι τ ζυγὸν τοῖς ἔξω
ποτὲ καὶ ὑφ' ἑτέρῳ κράτεσι. κεκράτηκε γὰρ
τῶν ὅπῃ τ γῆς οὐκ ὀλιγοστὰς ὁ Σαλαμᾶς. ὁ-
μολογήσαντες δὴ τῷ πίστιν, δέχονται παρ'
αὐτοῦ διαθήκην ἐν Χεβρών. καὶ τί τὸ ἐν Χε-
βρών ἐστι; δηλοῖ τοιγαροῦν ἡ λέξις τὴν ἕνω-
σιν. ἐν Χριστῷ δὴ τὰ πάντα γεγόνασιν ἕν. καὶ
συνήφθη ὡς τὰ ἄνω τοῖς κάτω, καὶ τοῖς
ἄνω τὰ κάτω. συνδεδραμήκασι δὲ πρὸς
ἑνότητα καὶ ὁμοψυχίαν διὰ τ πίστεως, οἵτε ἐξ
αἵματος Ἰσραὴλ, & μὴν καὶ οἱ πάλαι τ εἰδώ-
λων θεραπεύοντες. τοῦτο δὲ ὅτι καὶ χαῦρον αὐτῷ τ
αὐχένα, τ ἐξ Ἰσραὴλ ἐπαναλείναντές τινες,
„ κακοὶ κακῶς διολώλασιν, ἐξ αὐτῶν ἐδέησε τ-
„ τον τ ἐφεξῆς εἰσόμεθα· ἔχει γὰρ ὕτω. καὶ ἀ-
„ πῆλθε Δαβὶδ καὶ οἱ ἄνδρες αὐτοῦ εἰς Ἱερουσα-
„ λὴμ, πρὸς τὸν Ἰεβουσαῖον τ κατοικοῦντα τὴν
„ γῆν. καὶ ἐῤῥέθη τῷ Δαβὶδ, οὐκ εἰσελεύσῃ ὧ-
„ δε, ὅτι ἀνέστησαν οἱ χωλοὶ, καὶ οἱ τυφλοὶ
„ λέγοντες, οὐκ εἰσελεύσεται Δαβὶδ ὧδε. καὶ
„ κατελάβετο Δαβὶδ τὴν περιοχὴν Σιὼν,
„ αὕτη ἡ πόλις Δαβίδ. καὶ εἶπε Δαβὶδ τῇ
„ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ· πᾶς τύπτων Ἰεβουσαῖον, ἁ-
„ πτέσθω ἐν & ξιφιδίῳ. καὶ οὐ χωλὸς καὶ
„ οὐ τυφλὸς, καὶ οὐ μισοῦντας ψυχὴν
„ Δαβίδ. Διατοῦτο ἐροῦσι, τυφλοὶ καὶ χωλοὶ οὐκ
εἰσελεύσονται εἰς οἶκον κυρίου. ἄθρει δὴ ἔν,

confitentur? Qui namque fidem Christi susceperunt, dispensationis quæ per incarnationem facta est, modum non ignorãt. Quin fatentur potiùs, ipsum cùm Deus esset natura, hominem esse factum. Ita namque ipsius ossa & carnes sunt, ob eam nempe, quæ cum humanitate intercedit affinitatem. Subijciunt porro etiam dum Saul regnaret, ab ipso Israëlem vltro citroq; agi solitum. Nam & ante assumptam humanitatẽ, quippe qui Deus esset, imperium in omnes essentialiter obtinebat, curam humanarum rerum gerens & ineffabili potestate conseruans eos, qui ipsius decretis atque oraculis egregiè addicti essent. Porro consilio & voluntate Dei & Patris regnum in Israëlem gessisse haud dubiè credunt, dicentes: *Dominus dixit ad te,* 2. Reg. 5. 2. *Tu pasces populum meum Israël, & eris dux super Israël.* Sic & alicubi beatus Petrus: *Tues Chri-* Mat. 16. 16. *stus filius Dei viui.* Quin & Nathanael, cui testimonium sinceri atque liberalis animi ipsemet Christus perhibuit: *Tues,* inquit, *Filius* Ioan. 1. 49. *Dei, tu es Rex Israël.* Sic & ipse, nescio quo loco, cum Psalmographi lyra: *Ego autem consti-* Psal. 2. 6. *tutus sum Rex ab eo,* (à Deo quidem certè, & Patre) *super Sion montem sanctum eius, prædicans præceptum Domini.* Præterea non erat ipsi inusitatum regnare. Cùm namque Deus sit natura, in eodem cum Genitore throno collocatus, creaturam vniuersam pedibus subiectam habet. Rex autem creatus fuisse dicitur, propterea quòd leue regni sui iugum ijs imponere non recusauerit, qui extra illius fines, & sub alterius ditione tenebantur. Per nefas nimirum Satanas eorum qui in terris degunt, imperium vsurpauit. Ii verò dum fidem profitentur, testamentum in Hebron ab ipso suscipiunt. Quid hoc porro, *in Hebron* indicat? Significat nempe hæc dictio vnionem. In Christo autem omnia facta sunt vnum, & inferioribus superiora, ac superioribus inferiora copulata sunt. Coaluerunt-que inter se, atque vnanimes facti sunt per fidem, quique ex sanguine Israëlis prognati, quique idolorum seruitio mancipati fuerant. Quin & ex Israëlitis quosdam, cùm erga illum proterua ceruice se refractarios præbuissent, malos malè pessum iuisse, ex ijs pariter, quæ proximè subijciuntur, intelligemus. Sic enim habent: *Et abijt Dauid, & omnes viri* 2. Reg. 5. 9. *eius in Ierusalem contra Iebusæum habitantem in terra. Et dictum est Dauidi, Non ingredieris huc, quoniam insurrexerunt claudi, & cæci dicentes, Non ingredietur Dauid huc. Et cepit Dauid arcem Sion, ipsa est ciuitas Dauid. Et dixit Dauid in illa die, Omnis qui verberauerit Iebusæum, tangat in gladio & claudos, & cæcos, & odientes animam Dauid. Propter hoc dicent, Cæci & claudi non ingredientur in domum Domini.* Specta igitur,

spec-

ſpecta eorum qui ſe ipſi opponerent multitudinem. Claudi autem erant & cæci. Meminimus porro Chriſti de Scribis & Phariſæis
Matt.15.14 dicentis: *Sinite illos, quia cæci ſunt, & duces cæcorum.* Quin & de ijſdem Dauidis voce ita
Pſal.17.46. pronuntiat: *Filij alieni mentiti ſunt mihi, filij alieni inueterati ſunt, & claudicauerunt à ſemitis ſuis.* Chriſtum nempe repudiauerunt, qui nec recto greſſu ingredi poſſent, nec ſpiritale & diuinum lumen in animum mentemque admiſiſſent, propterea ceciderunt in gladio. Bello nimirum abſumpti ſunt, vnà cum nobiliſſimo tẽmplo incenſa regio: denique in Iſraëlitarum qui offenderant locum immiſſam atque aſſumptam fuiſſe Gentium multitudinem, quæ Chriſtum ſibi Dominum & Regem adſciuerit, ex ſequentibus Scripturę
2.Reg.5.11. verbis oſtenditur: *Et miſit Hiram Rex Tyri nuncios ad Dauid, & ligna cedrina, & fabros lignarios, & latomos, & ædificauerunt domum Dauidis.* Erat namque Hiram alienigena, non ille ſcilicet ex Iudæorum numero, ſed potiùs idolorum cultor, vagus & ipſe cum errabundo grege. Verùm extruxit Dauidi domum. Ædificata nimirum eſt Eccleſia Chriſti non in vno loco, aut regione, ſed in vniuerſo terrarum orbe, excitata quodammodo ab ijs ipſis qui creaturæ ſeruierant, atque per Diabolum offuſa caligine inuoluti tenebantur. Quibus mox fidẽ amplexis oborta lux, Chriſtumque qui à Dauide ſecundùm carnem genus duceret, omni admiratione exceperunt. Quin illud præterea velim animaduertas. Ædificata eſt nempe Dauidi domus, ab externo homine Hiram. Porro arcam quæ apud alios ſeruabatur, detinebaturque foris, in eam domum beatus Dauid tranſtulit.
2.Reg.6.12. *Abijt enim*, inquit, *& tranſtulit arcam Dei ex domo Abedera, in ciuitatẽ Dauid cum gaudio.* Hæc arca igitur, in qua Moſis lex repoſita, eos qui ſub lege & vmbra detinebantur ſignificat; qui fuere quidem olim cæci & claudi, cæterùm poſtquam ipſum admiſſa in animum fide colunt, tunc ipſi quoq; nobiſcum in Dauidis, hoc eſt Chriſti, domum admittuntur. Hinc ad omne virtutis genus recta contendent, & veluti recto & firmo greſſu debitæ eidem pietatis iter conficient, ſic ipſos inclamante
Heb.12.12. beato Paulo: *Propter quod remiſſas manus, & ſoluta genua erigite, & greſſus rectos facite pedibus veſtris, vt non claudus quis ſubuertatur, ſed potiùs confirmetur.* Ob hæc igitur omnia,
Pſal. 94.1. vt initio dixi; *venite exultemus Domino*, feſtam nempe lucem ob eius honorem celebrantes. Verùm age, quonam modo, dicet aliquis, quamuis crucem pertulerit, quamuis mortem ſecundũ carnem obierit, feſtiua celebritas hæc eſſe intelligatur, aut dicatur?

ἄθρει τῶν ἀντιστρεμμένων αὐτῷ πληθύν. χωλοὶ ἦ ἦσαν ⸀ τυφλοί. μεμνήμεθα † δ' εἰ- † ἄλλ. διὰ
πόντος Χριστὸν περί τε τῶν γραμματέων καὶ πόντος.
Φαρισαίων. ἄφετε αὐτοὺς τυφλοί εἰσιν ὁ- "
δηγοὶ τυφλῶν. ⸀ μὲν δὴ φωνῆς Δαβὶδ "
περὶ αὐτῶν. υἱοὶ ἀλλότριοι ἐψεύσαντό μοι, "
υἱοὶ ἀλλότριοι ἐπαλαιώθησαν καὶ ἐχώλαναν "
ἀπὸ τῶν τρίβων αὐτῶν. ἀποδεκτὸν γὰρ ἐ- "
ποιοῦντο Χριστὸν, οἱ μήτε ὀρθοποδεῖν εἰδότες,
μήτε μὴν εἰς νοῦν ⸀ καρδίαν τὸ νοητὸν καὶ θεῖον
εἰσνικισάμενοι φῶς ἀλλὰ πεπλώκασιν ἐν πε-
ραξιφίδι, τουτέστιν ἐν μαχαίραις. δεδαπάνη-
ται γὰρ πολέμῳ, κατεμπεπηδηκυίας τὴν χώρας
αὐτῶν ὁμοῦ τῷ Δαβοήτῳ ναῷ. ὅπου γε προ-
κεκηρυγμένων αὐτῷ τὸν ἐξ Ἰσραὴλ † εἰ παίπε- † γρ. εἰ πέ-
κετε καὶ προσελήφθη τὸ ἐθνῶν τὸ πλῆθος, καὶ παικέτε.
Χριστὸν ἐπεγράψατο κύριον, καὶ βασιλέα, συ- ἄλλ. εἰς πέ-
φωνιᾷ πάλιν τὰ γεγραμμένα. καὶ γάρ φησιν, παικέ τε.
ἀπέστειλε Χιρὰμ ὁ βασιλεὺς Τύρου ἀγγέ- "
λους πρὸς Δαβὶδ, καὶ ξύλα κέδρινα, καὶ τέκτο- "
νας ξύλων, καὶ τέκτονας λίθων καὶ ᾠκοδόμη- "
σαν οἶκον τῷ Δαβὶδ. ἵνα μὴν γὰρ ἀλλογλὼς ὁ "
Χιρὰμ, ⸀ οὐκ ἀπό γε τῆς Ἰουδαίων πλῆθύος.
εἰδωλολάτρης ἦ μᾶλλον, ⸀ οὐκ τῶν τῶν πλανω-
μένων ἀγέλης. ἀλλ' ᾠκοδόμησεν οἶκον τῷ Δα-
βίδ. ἐγήγερται γὰρ ἡ ἐκκλησία Χριστῷ, καὶ
κατὰ ἕνα τόπον, ἢ χώραν, ἀλλ' ἐν πάσῃ τῇ
ὑπ' οὐρανὸν, οἰκοδομούντων ὥσπερ αὐτὴν τὸ
ποτὲ μὲν τῇ κτίσει † λατρευόντων, καὶ ἀχλύι † ἄλλ. λε-
καλεσκεπισμένων Διαβολικῇ πλεονεξίᾳ ἦ λατρευκή-
μᾶ τοῦτο καὶ πεφωτισμένων, ⸀ τὸ ἐκ σπέρματος των.
Δαβὶδ κατ' σάρκα Χριστὸν, ἐν παντὶ πεπιη-
μένων θαύματι. πλὴν κἀκεῖνο πρὸς τούτοις
ἄθρει. ᾠκοδόμητο μὲν γὰρ ὁ οἶκος τῷ Δαβὶδ,
δι' ἀλλογλῶς Χιρὰμ. ἀνεστάλθαι δ' τὸ κίβω-
τὸν εἰς αὐτὸν παρ' ἑτέρου ἔδει καὶ ἔξω πε κει-
μένου ὁ θεσπέσιος Δαβὶδ. καὶ ἐπεροδόξησε γάρ, "
φησι, ⸀ ἀνήγαγε τὸ κιβωτὸν ⸀ θεὸς ⸀ οὐκ ⸀ οἴκῳ "
Ἀβεδδαρὰ εἰς τὴν πόλιν Δαβὶδ ἐν ἀφρο- "
σύνῃ. καταισχύνει δ' ἀνὴ κιβωτὸς τὸ Δαβὶδ "
Μωσέως ὠδίνεσι νόμον, τὸν ὑπὸ νόμον καὶ σκι-
ὰν. οἱ πάλαι μὲν ἦσαν τυφλοὶ ⸀ χωλοὶ ἐπί-
δαν ἦ τὴν πίστιν εἰσνικισάμενοι προσκυνῶσιν
αὐτῷ, τότε καὶ αὐτοὶ μεθ' ἡμῶν, εἰσκομισθήσαν)
μὲν, εἰς τὸν οἶκον Δαβὶδ, τουτέστι Χριστὸν ἀπόστας
ἦ δρετῆς ἤξεσι κατ' ἴχνη καὶ ἴσον ὀρθῷ ποσὶ
καὶ ἐρηρεισμένῳ τὸ ⸀ εἰς αὐτὸν δυσεβείας † δι- † ἄλλ.
ελάσασι τρίβον, ὅπι φωνεῖτος αὐτοῖς ⸀ θε- διελάσασι
σπεσίῳ Παύλῳ. διὸ τὰς παρειμένας χεῖρας, "
⸀ τὰ † σφαλελυμένα γόνατα, ἀνορθώσατε, " † ἄλλ.
καὶ τροχιὰς ὀρθὰς ποιεῖτε τοῖς ποσὶν ὑμῶν. ἵνα " σφαλε-
μὴ τὸ χωλὸν ἐκτραπῇ ἰαθῇ ἦ μᾶλλον ἐπ' ἐν- " λευμ-
τούτοις ἅπασι, καθάπερ ἔφην ἐν ἀρχαῖς δεῦ- " μένα.
τε ἀγαλλιασώμεθα τῷ κυρίῳ, τὸν ἐπ' αὐτῷ "
δηλονότι τελέντες σωτήριον. εἶπε, πῶς
εἰπέ μοι, φαίη τις ἂν ἐφ' ὅτε, καὶ τοι
σταυρὸν ὑπομείναντος, καὶ τὸ κατὰ σάρκα
θάνατον, ἑορτὴ τὸ ῥῆμα νοοῖτ' ἂν ἢ λέγοιτο;

καὶ

καὶ μὲν ὦ ἡγεμὼν, πρὸς ἡμῶν εἰρήσεται. εἰ μὲν γὰρ ἐφεὶς τῷ θανάτῳ τὸ ἴδιον ὁμιλήσει σῶμα μεμένηκεν ἐν νεκροῖς, ἑορτάζετω μηδείς. εἰ δὲ καὶ τοι μήτε παθεῖν ἔξὸν, εἰ μὴ βούλοιτο παθεῖν, μή τε μὲν κατόπιν † ὑπὸ βουλευσαμένων ὁρᾶσθαι χειρὸς. χάρεστι θεῷ, καθά φησιν ὁ τῶν αὐτοῦ μυστηρίων ἱεροφάντης, ὑπὲρ παντὸς ἐγεύσατο θανάτου. ἵν' ἐγηγερμένος ἐκ νεκρῶν, παντήσῃ τὸν θάνατον. ἀπάσῃ τε ὕστερον ἀνθρώπου φύσει κατορθώσῃ τὴν ἀθανασίαν, πρωτότοκος γεγονὼς ἐκ νεκρῶν, καὶ ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων· πῶς οὐκ ἀπίστου ἡμῖν εὐθυμίας τὸ χρῆμα πρόξενον; οἱ τοῖς θανάτου βρόχοις ἐνεχόμενοι, διὰ τὴν καθ' ἡμῶν τὸ φανὲν σάσαν ἁμαρτίαν, ἐν ἐλπίσιν ἐσμὲν τοῦ εἰς αἰῶνα ζωῆς, διὰ τὸ ἐξ ἡμῶν κατὰ σάρκα πρωτότοκον ἐκ νεκρῶν. οὗτοι μὲν οἱ Ἰουδαῖοι μὲν ἐσταύρωσαν, ἐφέντος, ὡς ἔφην, οἰκονομικῶς τοῦ Χριστοῦ τῇ ἰδίᾳ σαρκὶ γεύσασθαι τοῦ θανάτου. ἀνέβιω δὲ αὐτοῖς τοῦ θανάτου δεσμοῖς μονονουχὶ καὶ ἐρρωσθαι φράσας εἰρηκώς τε, τοῖς ἐν δεσμοῖς, ἐξέλθετε, καὶ τοῖς ἐν τῷ σκότει, ἀνακαλύφθητε. εἶτα τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις ἑαυτὸν ἐμφανῆ καταστήσας, χρῆναί τε ὑφ' ἡλίῳ μαθητεύειν εἰπὼν, καὶ πάντα τὰ ἔθνη μυσταγωγεῖν, βαπτίζειν τε εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, καὶ πάντα τηρεῖν, τὰ ἐντεταλμένα, † ἅττε τ' ἀκέραιον καὶ εὐδόκιμον κατορθοῦν ἐπείγεσθαι πολιτείαν. ἀνέβη πρὸς τὸν ἐν οὐρανοῖς πατέρα καὶ θεὸν, δοξολογούντων αὐτὸν τῶν ἁγίων ἀγγέλων, εὐφημούσης ὡς θεὸν τὸν ἄνω πλησθὲν· ἥξει τε καιροῖς ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς, καθά φησιν αὐτὸς, ἀποδώσων ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. κεκένωται γὰρ τὸ οἰκεῖον ἐν δικαιοσύνῃ. ἀκέραιον ὡς παρεσόμενον κριτοῦ καὶ δεσπότου, καὶ παμβασιλέως τῶν ὅλων, καθαρίσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος. ἐπιτελέσωμεν ἁγιωσύνην ἐν φόβῳ θεοῦ, ζήσωμεν σωφρόνως, καὶ τοῖς εἰς ἀγαθουργίαν παιδεύσωμεν τοὺς ἑαυτῶν καταφαιδρύνωμεν ψυχὰς. ἐπισκεπτόμενοι χήρας. ἐλεοῦντες ὀρφανοὺς. τοῖς ἐν ἐνδείᾳ συγκαθιζόμενοι. καὶ ταῖς κατὰ χεῖρα θεραπεύοντες ἐπικουρίαις οὓς ἐν ἀσθενείαις ὄντας σωματικαῖς. οὓς ἐν δεσμοῖς ἐπισκεπτόμενοι. ἀσφαλῆ καὶ ἐρρωμένον, καὶ ἀνεπίληκτον πάντελῶς τὸν εἰς αὐτὸν ἔχοντες πίστιν. ἐρχόμενοι τοῦ μὲν ἁγίας τεσσαρακοστῆς, ἀπὸ τετράδος εἰκάδος τοῦ Μεχὶρ μηνὸς τὴν ἑβδομάδος σωτηρίους πάσχα, ἀπὸ ἐννάτης καὶ εἰκάδος φαμενὼθ μηνὸς· λύοντες μὲν τὰς νηστείας τῇ τετράδι τοῦ φαρμοῦθι μηνὸς, ἑσπέρα βαθείᾳ, κατὰ τὰς εὐαγγελικὰς παραδόσεις· ἑορτάζοντες τῇ ἑξῆς ἐπιφωσκούσῃ κυριακῇ τῇ πέμπτῃ τοῦ αὐτοῦ φαρμοῦθι μηνὸς· συνάπτοντες ἑξῆς τὰς ἑπτὰ ἑβδομάδας

† χρ. ὑπεξελόντων.

† ἴσως ἐντε.

Atqui, ô vir egregie, à nobis ea res explicabitur. Si namque postquam corpus suum habendũ morti permisit, apud mortuos mansit, absit vt festiuam celebritatem agat quisquam. At si cùm & nihil pati liberum esset, si sic eius voluntas tulisset, neque in insidiatorum manus deuenire necesse esset, *gratia Dei* (vt eius mysteriorum Antistes ait) *pro omnibus gustauit mortem, vt eam excitatus à mortuis conculcaret*, proindeq; vniuersæ humanæ naturæ immortalitatem conciliaret: *primogenitus ex mortuis, & primitiæ dormientium factus*, an non omni penitus hoc nos voluptate perfundat? Qui cùm mortis laqueis deprehensi teneremur, ob id quod in nobis dominabatur peccatum, æternæ vitæ per eum qui ex nobis secundùm carnem prodijt, primogenitum ex mortuis, ad nos venturę spem concepimus. Illum igitur Iudæi in crucem egerunt, cùm prouidentiæ consilio, vt dixi, Christus suo corpori mortis deguſtandæ facultatem fecisset. Reuixit autem rursum, mortisque vinculis etiam propemodum salutem dixit, cùm & vinctis dixisset: *Exite, & ijs qui in tenebris erant, Reuelamini*; cùm sanctis se Apostolis manifestum exhibuisset, præcepisſetque vt vniuersum orbem docerent, traderentque omnibus gentibus mysteria, *baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, omniáque ipsis mandata seruarent*, honestumque & probatum vitæ genus studiosè amplecterentur; ascendit ad eum qui in cælis est Patrem & Deum, fausta sanctorum Angelorum acclamatione, ac supernæ multitudinis gratulatione exceptus, vt Deus. Veniet porro annis voluentibus in gloria Patris, vt ipsemet ait, redditurus vnicuique secundùm opera eius. *Iudicabit namque orbem terræ in iustitia*. Igitur, venturo tanquã vniuersorũ iudice Domino ac Rege, mundemus nos ipsos ab omni inquinamento carnis & spiritus, perficiamusque sanctitatem in timore Dei. Vitam modestè instituamus, & honestis actionibus studijsque nostros animos exornemus, patrocinemur viduis, misereamur orphanis, indigentibus auxilio simus, & ijs qui ægro sunt corpore, remedia quantum in nobis fuerit prouideamus, firmam ac solidam, penitusq; inconcussam in ipsum seruantes fidem; inchoantes sanctam quidem Quadragesimam vigesimaquarta Februarij mensis; hebdomadam verò Paschę salutaris, vigesimanona mensis Martij; soluentes ieiunia quarta mensis Aprilis, extremo vespere, vt Euangelica nobis oracula tradiderunt; festum verò diem celebrantes illucescente deinceps Dominica die, quinta eiusdem Aprilis mensis; adiungentes exinde septem quo-

Coloſ. 2. 18. Apoc. 1. 5. 1. Cor. 15. 20

Hebr. 2. 9.

Isaiæ 49. 9.

Mat. 28. 29. Marc. 16. 19

Psal. 9. 9. & 77. 9.

ſanctæ Pentecoſtes hebdomadas. Ita namq; prorſus diuinis verbis iterum ſaginabimur in Chriſto Ieſu Domino noſtro, per quem, & cum quo Patri cum ſancto Spiritu honor, & gloria, & imperium, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum. Amen.

τ ἁγίας πεντηκοστῆς. ἔτω γὰρ ἔτω πάλιν τοῖς θείοις ἐντρυφήσομεν λόγοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν· δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς οὖν αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Homilia viceſimaquarta.

Λόγος κδ'.

VTar rurſum beati Pauli vocibus, & dicam: *Gaudete in Domino ſemper, iterũ dico gaudete. Modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus.* Affulget enim nobis Saluatoris noſtri ſolemnis dies. Proinde rurſus, quibus eximia virtutis decora cordi ſunt, illos potiſſimùm, velut hortatoria allocutione excitantes dicamus: *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis.* Quos beatus quoque Dauid affatur, his verbis: *Hæc dies quam fecit Dominus, exultemus & lætemur in ea.* Diem porro ſummo prorſus deſiderio expetendum, tempusque acceptabile, non aliud diuino ſpiritu illuſtrati homines intelligunt, quàm quo manifeſtata eſt gloria omnium noſtrûm Saluatoris Chriſti, propter quam omnes qui in terris degunt, ea quæ maxima omnium eſſe poteſt voluptate compleri meritò deceat. Huius namque bono illa obtinuimus, per quæ ad priſtinum ſtatum reuocari poſſit humana natura, ſanctiſque vitæ inſtitutis quodammodo ad eam quam nulla mens capere poſſit, ſublimitatem transferri: ex quo diuinis characteribus ob ſanctitatem ditata, lætitia voluptateque perfundatur. Hæc enim bona ſuo aduentu nobis allaturum, iam antè indicauit ipſemet Chriſtus per prophetam dicens: *Gaude & lætare filia Sion, quia ecce venio, & habitabo in medio tui, ait Dominus. Et confugient gentes multæ ad Dominum in die illa, & erunt ipſi in populum, & habitabunt in medio tui, & cognoſces quia Dominus omnipotens miſit me ad te.* Ex quo enim Vnigenitus humanitatem induit, in ſimilitudinem noſtri factus, (ſic namque ipſum à Deo, & Patre miſſum eſſe dicimus) exultare nos in lætitiam effuſos neceſſe eſt. Cuius quidem rei totius ſeriem quàm breuiſſimè expediam. Erant ſiquidem nobis quàm plurimæ cauſæ mœroris. Nempe ferri haud poterat, qui vniuerſos qui ſub cælo ſunt, totius improbitatis ac peccati inuentor, ferox & violentus premebat, mortemque ex Adæ noxa inuectam, inſtar tyranni inſuperabilis hominibus impoſuerat. Protelo & haſta, omnique armatura firma & impenetrabili, multiformi vtebatur peccato. Per ipſum namque regnum orbis terrarũ

Philip. 4. 4.

2. Cor. 6. 2.

Pſal. 117. 42

Zach. 2. 10.

Κεχρήσομαι πάλιν τ ℣ μακαρίᾳ Παύλᾳ φωναῖς, ℭ δὴ καὶ ἐρῶ. χαίρετε ἐν κυρίῳ πάντοτε, πάλιν ἐρῶ χαίρετε. τὸ ἐπιεικὲς ἡμῶν γνωρισθήτω πᾶσιν ἀνθρώποις. ἀνίσχει γὰρ ἡμῖν τ ℣ ζωτῆρος ἡμῶν ἑορτῆς ὁ καιρός. ℭ φέρε δὴ πάλιν, οἷς ἂν εἶεν ἐν λόγῳ τὰ τ ἀνθρακαθημάτων ἐξαίρετα. τούτοις ἐν μάλα, προκλησιν ὥσπερ τινὰ τῷ † εἰς γε ἑαυτὰ ποιούμενοι, λέγωμεν. ἰδὲ νῦν καιρὸς εὐπρόσδεκτος. ἰδὲ νῦν ἡμέρα σωτηρίας, ἧς καὶ ὁ θεσπέσιος Δαβὶδ ἀπομνημονεύει λέγων· αὕτη ἡ ἡμέρα, ἣν ἐποίησεν ὁ κύριος, ἀγαλλιασώμεθα ℭ εὐφρανθῶμεν ἐν αὐτῇ. ἡμέραν γε μὴν τ τιμιωτάτην, ℭ ἀίρεσιν. καὶ μὴν καιρὸν εὐπρόσδεκτον. ἄδειν ἕτερον φασὶν οἱ πνευματοφόροι, πλὴν ὅτι τὴν ἀπιφάνειαν τ δόξης ℣ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ· δι' οὗ ἅπαντας οὖν ὅπη τ γῆς εἰκότως ἂν πρέποι τ ἀνωτάτω πασῶν ἀναπέμπεσθαι θυμηδίας· ἐκκέκαμμαι γὰρ δι' αὐτῆς τὰ δι' ὧν ἔμ δύναιτ μεταφοιτᾶν εἰς τ ἐν δρχαῖς τ ἀνθρώπου φύσιν· καὶ ἀναμορφοῦσθαι τρόπον τινὰ δι' εὐαγοῦς πολιτείας πρὸς τὸν τοῦτος ἐπέκεινα νοῦ. ἵνα οὖν θείως ἐφ' ἑαυτῇ χαρακτῆρας, δι' ἁγιασμοῦ πλουτήσασα χαίρῃ ℭ εὐφραίνηται. πρέπον γὰρ ἡμῖν τῶν πιστῶν ἀγαθῶν τ ἑαυτῆς παρουσίαν ἔσεσθαι προεμήνυσεν αὐτὸς ὁ Χριστὸς Δαβὶδ προφήτης λέγων. πέρπου καὶ εὐφραίνου θύγατερ Σιών, ὅτι ἰδὲ ἐγὼ ἔρχομαι, ℭ κατασκηνώσω ἐν μέσῳ σου, λέγει κύριος καὶ καταφεύξονται ἔθνη πολλὰ ἐπὶ τ κύριον ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἔσονται αὐτῷ εἰς λαόν, καὶ κατασκηνώσουσιν ἐν μέσῳ σου. ℭ γνώσῃ, ὅτι κύριος παντοκράτωρ ἐξαπέσταλκέ με πρὸς σέ. ἐναυθρωπήσαντος γὰρ μονογενοῦς καὶ ἐν ὁμοιώσει τῇ πρὸς ἡμᾶς γενομένου, ἔτω γὰρ αὐτὸν ἀπεσταλθαι φαμὲν θεὸν καὶ θεὸν καὶ πατρὸς, ἀνασκιρτᾶν ἡμᾶς ἀναγκαῖον κατορθιοῦσθαι εἰς ὑμνῳδίας. ὁποία δέ τις ἐστὶν ἡ ἔνδεια φάσις, ὀλιγορομάδιον ἐρῶ· πλεῖστα μὲν γὰρ ἦσαν ἐν ἡμῖν αἱ ℣ κλαίειν ἀφορμαὶ· καὶ γὰρ ἰὼ ἀφόρητος τοῖς ἀνὰ πᾶσαν τ ὑπ' ἠρανὸν ὁ Φαυλότητος ἀπεῖσος, ℭ ἁμαρτίας ὄλεθρος, δεινὸς καὶ πολὺς ἐγκάθυδρος καὶ ὥσπερ ἄμαχόν τινα τύραννον καθεξανιστὰς τ ὅπη τ γῆς, τ Δαβὶδ τ θεσπεσίως τ ἐν Ἀδὰμ εἰσκομισθέντα θάνατον. ὅπλον ἦν ἰὼ αὐτῷ καὶ δόρυ, καὶ παντοδύναμος ἰσχὺς, καὶ ἀπρόσιτον καὶ ἡ πλουσιόδης ἁμαρτία. βεβασίλευκε γὰρ δι' αὐτῆς τὸ θάνατος τ γῆς

† ἄλλ. ἐις π.

† ἄλλ. μυσῶν πα.

τῆς γῆς. Ταύτη τοι, καθά φησιν ὁ προφήτης Η-
» σαΐας. ἐπλάτυνεν ὁ ἅδης τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ
» διήνοιξε τὸ στόμα αὐτοῦ τοῦ μὴ διαλιπεῖν ἐπ'
ἐν τούτοις ἅπασι, καὶ μάλα εἰκότως, τὸ μὲν ἡ-
δεῖαι τε καὶ χαίρειν ἡμῖν γέγονεν ἐκποδών.
ἀντανέφυ δὲ ὥσπερ τὸ ῥιζῆναι θρηνεῖν, συμ-
φορᾶς ἀφύκτου καθηρημένης. καὶ μονονουχὶ τῶν
ἁπάντων παρῄρηται τὸ ἐξ ὀμμάτων ἐπιχέεσθαι
δάκρυον. ἀλλ' ὡς φησιν ὁ προφήτης Η-
» σαΐας. κατέπιεν ὁ θάνατος ἰσχύσας. ἀφεῖ-
» λε δὲ ὁ θεὸς πᾶν δάκρυον ἀπὸ προσώπου.
» τὸ ὄνειδος τοῦ λαοῦ ἀφεῖλεν ἀπὸ πάσης τῆς
» γῆς. λελυται γὰρ ἡ ἁμαρτία, καὶ τὸ ἀνδροκτόνον
αὐτῆς ἠθέννησε κέντρον. σπασπέδη δ' ὥσ-
περ τῇ οἰκείᾳ ῥίζῃ τὸ ἐξ αὐτῆς ἀναβλαστῆ-
σαν κακόν. φημὶ δὴ τὸν θάνατον. ὦ δὴ ἄρα
τὸ χαίρειν ἤδη πως ἡμῖν οὐκ ἀνάρμοστον,
μᾶλλον δὲ πρέποντες καὶ εἰκότες. Ταύτη τοί φησιν ὁ
πάσης ἡμῖν δικαιοσύνης καὶ δοτὴρ καὶ πρύτανις.
» τέρπου καὶ εὐφραίνου θύγατερ Σιών. ἀλλ' ὦ
ἀναγκαῖον ἀγχίθρονον ἔχοντας τῆς ἑορτῆς
τὸν καιρὸν, προαποσμήχεσθαι ῥύπους οὐκ ἀ-
πό γε τῶν διεπαισμένων, καὶ ἀποτρίβεσ-
θαι μολυσμοὺς ψυχικούς τε καὶ σωματι-
κούς. Ταύτη τοι καὶ μάλα εἰκότως τῶν ἁπά-
σης ἡμῖν δικαιοσύνης, καὶ τροφὸν, καὶ προ-
μήτριαν προεισοικισάμενοι νηστείαν, δι' ὑ-
πομονῆς τρέχωμεν τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀ-
γῶνα, κατὰ τὸ γεγραμμένον. τοῖς τῆς δυ-
σεβείας αὐχήμασι τὰς ἑαυτῶν διανοίας κα-
ταφαιδρύνοντες, καὶ εἰς πάναγνον καὶ ἀ-
μώμητον ἀναφοιτῶντες ζωήν. μεμνήμεθα
γὰρ λέγοντος τοῦ πάντων ἡμῶν ζωτῆρος
» θεοῦ. ἅγιοι ἔσεσθε, ὅτι ἐγὼ ἅγιος. ἁγια-
ζόμεθα τοίνυν διὰ σεπτῆς πολιτείας, καὶ
ἐννομωτάτης ζωῆς. ἀμφιον ὥσπερ τι πρέ-
καλλες, καὶ τοῖς ἑορτάζουσι πρέπον, τὴν ἐξ
ἀρετῶν λαμπρότητα προκείμενοι. ἕτω τε
λοιπὸν σὺν παῤῥησίᾳ φοιτῶντες, ἐν ὄψει τοῦ
» τελοῦντος ἡμῖν τὴν πανήγυριν. ὀφθαλμοὶ γάρ,
» φησι, κυρίου ἐπὶ δικαίους, καὶ ὦτα αὐτοῦ εἰς δέ-
» ησιν αὐτῶν. σὺν ὅταν ἴδῃ λαμπρούς, ἀ-
κράδαντον ἡμῖν φυλάξει τὴν εὐθυμίαν. ἕτω
γε μὴν οὐκ ἔχοντας γνώμης, οὐκ ἐφήσει
μεταλαχεῖν τῆς μεγαλοδωρίας τῆς παρ'
αὐτοῦ. καὶ τοῦτο διδάξει σαφῶς ἡ ἐν τοῖς
εὐαγγελίοις παραβολή. ἔφη γάρ ἄνθρωπόν
τινα γάμον ἐπιτελεῖν τῷ υἱῷ αὐτοῦ, καὶ εἰσκε-
κλῆσθαι μὲν οὐκ ὀλίγους. εἰσελάσαι δὲ μετ'
αὐτοὺς τὸν νυμφίον, ὀψόμενον σὺν ἀνακει-
μένοις. ἐπειδὴ δέ τινα τοῖς ἐνδύμασιν, ἀνα-
† ἄλλ. μίξ † ῥυπῶντα πεθεάται. καὶ τὸν τοῖς ἑορτάζουσι
ῥυπῶντα. πρέπουσαν οὐκ ἔχοντα στολὴν, ἐπείρετο λέ-
» γων. ἑταῖρε πῶς εἰσῆλθες ὧδε, μὴ ἔχων ἔνδυ-
» μα γαμικὸν τὴν ἐχάτας αὐτὸν ἐνῆκε δίκαιος.
ἀλλ' ἴσως φαίη τις ἄν, εἶτα πῶς εἰσῆλθεν ὅλως
ὁ ῥυπάρμονος; χρὴν γὰρ δήπου τὸν δέχεσθαι, μὴ ἂν
ἐφεῖναί τι ἐστὶν ἀνάρμοστον τῇ πανηγύρει τὴν στολὴν

obtinuerat. Ita nempe, vt ait Isaias Propheta:
Dilatauit infernus animam suam, & aperuit os suum, vt non cesset. Isaiæ 5.14.
Ob hæc igitur omnia, & quidem iure optimo, longè quidem à nobis voluptas omnis & iucunditas aberat: relinquebatur porro viciſſim vt immiſſam nobis calamitatem ineuitabilem lugeremus, quæ in genas omnibus propemodū lacrymas ex oculis deriuaret. Sed vt ait Isaias Propheta,
Deuorauit mors prævalens. Abstulit autem Deus omnem lacrymam à facie omni, opprobrium populi abstulit ab omni terra. Isaiæ 25. 8.
Soluta eſt namque peccati vis, ipſiuſque ſtimulus lethalis oblanguit. Sublatū eſt porro velut ab ipſa radice, quod ex ipſo pullulauerat malum, nempe mors. Erat itaque iam nobis aliquo modo non alienum, quin opportunum potiùs & conſentaneum lætandi tempus. Proinde nos totius lætitiæ auctor & largitor ijs verbis affatur:
Gaude, & lætare filia Sion. Zach. 2. 10.
Cæterùm neceſſe eſt, cùm celebritatis tempus propè adſit, peccatorū ſordes abſtergere, tum corporis pariter atque animi maculas eluere. Proinde valdè opportunum fuerit vt virtutum omnium nutricem & conciliatricem abſtinentiam aſſumentes, *per patientiam curramus ad propoſitum nobis certamen*, Hebr. 12. 1.
vt ſcriptum eſt, pietatis gloria noſtros animos exornantes, atque ad ſanctum inculpatumque vitæ genus contendentes. Illud namque meminimus, quod ab omnium noſtrûm Saluatore Deo dicitur: *Sancti eſtote, quoniam ego ſanctus ſum.* Leuit. 11 44
Sanctificemus itaque nos vitæ laudabilis, legiſque præceptis obſequentiſſimæ inſtitutis, pulcherrimo nos velut indumento, ac feſtam celebritatem agentibus accommodato virtutum ſplendore exornātes, atque hoc pacto fiduciæ pleni in eius conſpectum, qui nobis celebritatem exhibet, prodeuntes.
Oculi namque, ait, *Domini ſuper iuſtos, & aures eius in preces eorum.* Pſal. 33. 16.
Si ergo nitidos & ornatos videat, lætitiam nobis perennem conſeruabit: ſi autem aliter animatos conſpiciat, ſuæ nos maximæ liberalitatis participes eſſe haud ſinet. Quod perſpicuè ex Euangelica parabola edocemur. Narrat ea ſcilicet hominem quendam nuptias filio apparaſſe, & vocatos quidem fuiſſe non paucos, tum ingreſſum poſt ipſos ſponſum, vt ſpectaret accumbentes. Cùm verò quendam pannoſum & ſordidum inter egregiè ornatos, nec veſte feſtiua indutum animaduertiſſet, increpauit hominem, dicens: *Amice, quomodo huc intraſti, non habens veſtem nuptialem?* Mat. 22. 12.
grauiſſimiſque illum ſupplicijs addixit. Sed fortè dicet aliquis; Atqui quonam modo ſordidus ille ingreſſus eſt? Oportuerat namque initio eos qui amictum celebritati accommodatum

non haberent, aditu prorſus atque ingreſſu prohiberi. Dicimus itaque vocari quidem omnes à Saluatore per fidem, eumque ſupernę liberalitatis participes omnes eſſe velle, & omnes quidem indiſcretè ingredi. in nos omnes etenim diffuſa eſt fidei gratia. Cæterũ qui ad fidem bonorum quoque operum inculpatam pulchritudinem adiunxerint, ſeq; inſtar veſtis, amictu virtutũ ſplendido exornauerint, inibunt vnà cum ſponſo conuiuiũ, ſanctæque ac ſpiritalis celebritatis participes erunt. Qui verò præter fidem nihil attulerint, hæſerintque in ſordibus improbitatis, neque veterum criminum maculas eluerint, arcebuntur hi penitus à ſacris nuptijs, ſuamq; ipſi ſegnitiẽ lugebunt: ingreſſi ſiquidem ſunt non habẽtes veſtem nuptialem. Vtiliſſimum eſt itaque ieiunium, quod abſtergit ſordes, ac maculas eluit, tum nos exiguo labore ab æternis ſupplicijs vindicat. Subigit nempe voluptates, cupiditatum impetus ad turpitudinem & libidines tollit, ac veluti fræno quodam conuertit ad modeſtiam, cùm vitæ vndequaque laudabilis amatores efficit, ac veluti feram rabidam & furentem peccati legem inſitam membris emollit ac domat, atque vt ſemel dicam, bonorum omnium ſtudioſos reddit, mentemq; ſupernè illuſtratam veræ Dei viſionis amabili complet lumine, cuius auxilio ſolius, rectam, nec aliunde parabilem ſacrorum dogmatum ſcientiam aſſequatur. Viuifica procul dubio res, atque vtilis, cuiuſq; ſanè magni facienda poſſeſſio, ſiquidem nos æternæ vitæ dulcedo tangit, eamque omnibus rebus anteponendam putamus. Eſſe hanc porro, vt dicebã, vitæ æternæ comparandæ viam, ſi quis firmã in Chriſtum fidem retineat, teſtatur ipſemet, hoc ad cæleſtem Patrem, & Deum ſermone vtens:

Ioan.17.3. *Hæc eſt autem vita æterna, vt cognoſcant te ſolum verum Deum, & quem miſiſti Ieſum Chriſtum.*

Atqui eſt certè fides apud modeſtos homines, quiq; Deum ex animo diligunt, ſimplex ſcilicet, & vera, nec quidquam omnino prauum aut peruerſum habet. Inquiſitiones porro & quæſtiones haud ſanè admittit, nec ea quę fide recepta ſunt curioſè indagare impune licet. Verùm hęc haud probantur contentioſis hominibus, qui veri quidem nihil planè norunt, cæterùm vietis quibuſdam ratiocinationibus, velut à ſe inuentis gloriari ſolent.

Prou. 2. 15. *Quorum viæ peruerſæ ſunt, & incuruæ ſemitæ ipſorum*, vt ſcriptum eſt. 1.Tim.6.10. *Abducunt enim quos poſſunt, ad perditionem & interitum, à recto itinere auertentes.* Igitur quemadmodũ beatus

Apoc.22.15. Apoſtolus ſcribit: *foras eijci oportet malos operarios, foras canes*, qui aduerſus veritatis dogmata oblatrãt, cordis ſui commenta loquen-

ἔχειν εἰσβαλεῖν. Φαμὲν δὲ ὅτι καλεῖ μὲν διὰ τῆς πίστεως ἅπαντας ὁ Σωτὴρ· ἐπὶ τὰ ἄνωθεν μεγαλοδωρίας ἐν μεθέξει γενέσθαι βούλεται. καὶ εἰσελαύνουσι μὲν ἀδιακρίτως ἅπαντες. καὶ γὰρ ἐφ' ἅπασιν ἡμῖν ἡ διὰ πίστεως χάρις. ἀλλ' οἱ μὲν τῇ πίστει συνεπόμενοι τὸ ἐκ τῆς ἀγαθουργίας φαιδρὸν καὶ ἁμώμητον, καὶ οἷον ἐν ἐσθῆτι στολὴν τὴν ἐξ ἀρετῶν λαμπρότητα περικείμενοι, συνδιαπνήσουσι τῷ νυμφίῳ, καὶ τῆς ἁγίας ἐπὶ νοητῆς συμμεθέξουσιν ἑορτῆς. οἱ γε μὴν τῇ πίστει προσεπενεγκόντες ἀδὲν, ἐναπομείναντες δὲ τοῖς τῆς φαυλότητος ῥύπις, ἐπὶ δυσέκπλυτον ἔχοντες τὴν ἐκ τῶν ἀρχαίων αἰτιαμάτων κηλίδα. ὅτοι πάντη τε καὶ πάντως ἀποπεμποὶ μὲν τῶν ἱερῶν ἔσονται γάμων. ἐπιμώξουσι δὲ τὴν ἑαυτῶν ῥαθυμίαις. εἰς πεπαίκασι γὰρ, καὶ ἔχοντες ἔνδυμα γάμου. ἐπωφελεστάτη τοιγαροῦν ἡ νηστεία, διασμήχουσα τὸ μεμολυσμένον, ἐκπλύνουσα τὸ ῥυπᾶν, καὶ διὰ πόνου μικροῦ τὴν εἰς † αἰῶνας δίκης ἡμᾶς ἀπαλλαττουσα. καταναγκάζει γὰρ ἡδονὰς. ἀνακόπτει τὴν εἰς αἰσχρότητα, καὶ φιλοσαρκίας ἐπιθυμιῶν τὴν ἔφοδον καὶ οἱάτινι χαλινῷ σωφρονεῖν πρὸς δικαιοσύνην. ἐπιεικείας ἁπάσης ἐραστὰς ἀποφαίνει καὶ ὥσπερ τινὰ θήρα λυπῶντά τε καὶ ἀχριῶντα τὴν ἁμαρτίας τιθηνοῦσαν ἔνεμον τὴν ἐν τοῖς μέλεσι τὸ σαρκὸς. καὶ ἁπαξαπλῶς πάντας ἀγαθὰ καθίστησιν ἐπιμελητὰς. καὶ τὴν τῆς διανοίας αἰθέρα καταλαμπρύνουσα τὸ τῆς ἀληθοῦς θεοπτίας ἀξιέραστον φῶς εἰσοικίζεσθαι ποιεῖ. δι' ὅπερ ἂν τις καὶ † μόνος τὸν ὀρθὸν καὶ ἀνεπίδεκτον τῶν ἱερῶν δογμάτων ἐπιστήμην κερδανεῖ. ζωοποιὸν μόνον † ἄλλ. ἢ τὸ χρῆμα καὶ ὀνησιφόρον, καὶ ἀξιόκτητον ὡς ἀληθῶς, εἴπερ ἐστὶ παρ' ἡμῖν τὸ εἰς μακραίωνα βίον διελάσαι γλυκὺ, καὶ πάντως ἄξιον εἶναι λελόγισται ὅπῃ, ὡς ἔφην, ζωῆς ἐστὶ τὸ εἰς αἰῶνα πρόξενον τὸ ἐν πίστει εἰς Χριστὸν διηνεκῶς φιλεῖν, αὐτὸς πιστούμενος λέγων πρὸς τὸν ἐν οὐρανοῖς πατέρα καὶ θεὸν. αὕτη δέ ἐστιν ἡ αἰώνιος ζωὴ, ἵνα γινώσκωσί σε τὸν μόνον ἀληθινὸν θεὸν, καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστόν. ἀλλ' ἡ μὲν πίστις πρόδηλόν γε τοῖς ὀρθοδόξοις καὶ φιλόθεον ἔχουσι τὴν καρδίαν, ἀσφαλῆ τίς ἐστι καὶ ἀληθῆς, καὶ οὐδὲν ἔχουσα παντελῶς τὸ διαστρέφον. ἑρμήνης δὲ βασάνων οὐ λίαν ἀνεχεῖ. τὸ γὰρ ὅλως πίστει προδεχθὲν πολυπραγμονεῖν οὐκ ἀζήμιον. ἀλλ' οὐ δοκεῖ καλῶς ἔχειν ὀρθῶς τοῖς ὅτι μάλιστα φιλοζητήσαις, καὶ τὰ μὲν ἀληθῶν εἰδόσιν οὐδέν. λογισμῶν δὲ σαθρῶν † εὑρεῖν ἐπαυχεῖν εἰωθόσιν. ὧν αἱ τερπνοὶ σκολιαὶ, καὶ καμπύλαι αἱ τροχιαὶ αὐτῶν, καθά γέγραπται. ἀποφέρουσι γὰρ, ὡς ἂν δυνώνται, πρὸς ὄλεθρον καὶ ἀπώλειαν, οὐδὲ τὰ θείας ἀποκρίζοντες. οὐκοῦν ὡς ὁ θεσπέσιος γράφει ἀπόστολος, ἔξω πρεῖ, φησὶ, πρόσκειται οὖν κακοὺς ἐργάτας. ἔξω οὖν κυνὰς. οἱ τὰ τῆς ἀληθείας καθυλακτοῦσι δόγμάτων, τὰ ἀπὸ καρδίας αὐτῶν λαλοῦντες,

tes, vt ſcriptum eſt, *& non ab ore Dei.* Obtrectabit nemo videlicet omnium noſtrûm Saluatori Chriſto, aut contra ipſius gloriam obloquetur audaciùs, illam quodammodo ad deformitatem detorquens, niſi qui priùs mendacij inuentorem & parentem Diabolum in animum admiſerit. Vt enim ſapientiſſimus Paulus ſcribit: *Nemo dicit anathema Ieſu, niſi in Beelzebub.* Reijciendi itaque quicunque & eiuſmodi ſentiunt, & ad alios proloqui audent, qui ſeipſos miſeri ineuitabilibus implicant pœnis. *Peccantes verò etiam in fratres, & percutientes conſcientiam eorum infirmam, in Chriſtum peccant.* Et, vt ait Propheta Ieremias, *aggrauant iugum ipſorum vehementer.* Sed non capiuntur iſtorum fraudibus ij, quorum mentibus diuinum ac ſpiritale lumen illuxit, quinimo virtutem cuicunque actioni conſentaneam, viamque admirabilem peruidebunt. Oportet enim, vt ego cenſeo, præmeditatos huc venire, & quæcunque quidē in rebus mala & praua ſunt, & à ſacris abhorrent legibus, abijcere penitus atque auerſari: quæcunque verò ad eximiam atque admirandam vitæ rationem conferunt, omni ſtudio atq; animi inductione perſequi. Scriptum eſt enim: *Væ qui faciunt opus Dei negligenter.* Vt enim non ſatis eſt ad fortitudinis experimentum ijs qui bellicam gloriam adamarunt, ſi tantummodo præclarè ſpectentur armati, ſeque eſſe poſſe victores oſtendant; ſed operum gloria illuſtres eos eſſe neceſſe eſt: eodem modo, vt ego arbitror, nemo virtutis decus adipiſcetur, ſi adhuc animo ſegnitiem atque ignauiam retineat. Oportere autem aſſero omni contentione atque alacritate animi, ſtudia pietatis amplecti. Erit namque qui id fecerit, & ſumma dignus laude, & eximiam reuera gloriam reportabit, Deo ſimul atque hominibus probatus. Hæc quidem antiquis præcepit Moſes per ænigmata & vmbram, tum vt in apertum proferret, oſtendit ſe Chriſtus, quippe qui ipſe ſit veritas. Cùm verò neque rerum agendarum cognitionem, nec erratorum veniam conſequi purè per legis vmbram liceret (neminē enim lex iuſtificauit, condemnans potiùs quàm à criminibus abſoluens nocentes) conſuluit omnium noſtrûm ſaluti & vitæ Deus & Pater. Etenim qui noſſet figmentum noſtrum, noſtræque menti inſitam ad res vetitas procliuitatem, dedit nobis fidei iuſtificationem in Chriſto, quæ ab antiquis liberaret noxis, & à damnatione veterum peccatorum abſolueret, tum ad vitæ nouitatem antiquis haud vſitatā transferret. Nempe *in Chriſto omnia noua & vetera tranſierunt,*

Ierem. 23. 16

1 Cor. 12. 3.

1. Cor. 8. 12.

Iere. 18. 24. & 30. 8.

Iere. 48. 10.

2. Cor. 5. 17.

† ἄλλ. καθὰ.

„ τες, † καθὼς γέγραπτ), ἐ οὐκ ἀπὸ στόματος
„ κυρίου. καταγορεύσει γὰρ οὐδεὶς τοῦ πάντων ἡ-
μῶν (ωτῆρος Χριστοῦ, καὶ τῆς αὐτοῦ δόξης κα-
τανεανιεύετ), κατασύρων ὥσπερ αὐτὴν εἰς τὸ
ἀκαλλὲς, μὴ οὐχὶ πρότερον ὠδινήσας ἐν ἑαυ-
τῷ τὸν τοῦ ψεύδους εὑρετεῖν, ἐ πατέρα διάβο-
„ λον. ὡς γὰρ ὁ πάνσοφος γράφει Παῦλος· οὐ-
„ δεὶς λέγει ἀνάθεμα Ἰησοῦ, εἰ μὴ ὁ ἐν Βεελζε-
„ βοὺλ. παραιτητέον τοιγαροῦν τοῦτο οἵ γε ταυτὶ καὶ
φρονεῖν, καὶ λαλεῖν ἐπιχειροῦσιν, ἑτέροις σφᾶς
αὐτοὺς οἱ δείλαιοι προεμβεβληκότες ἀφύκ-
„ τῳ δίκῃ. πλημμελοῦντες δὲ καὶ εἰς ἀδελφοὺς, ἐ
„ τύπτοντες αὐτῶν ἀσθενοῦσαν τὴν συνείδησιν, εἰς
„ Χριστὸν ἁμαρτάνουσι, καὶ βαρύνουσι τὸν κλοιὸν
„ αὐτῶν στοιβαρῶς, καθά φησιν ὁ προφήτης
Ἱερεμίας. ἀλλ' οὐκ ἂν ἁλοῖεν τοῖς παρ' † αὐ-
τῶν δελέασιν οἱ τὸ νοητὸν ἐ θεῖον εἰς νοῦν καὶ
καρδίαν καταπλουτήσαντες φῶς. εἴσεται δὲ
πρὸς τούτῳ ἐ τὴν ἐφ' ἑκάστῳ τῶν πρακτέων ἀρε-
τὴν, ἐ τεθαυμασμένην ὁδόν. δεῖ γὰρ οἶμαι
παρεσκεμμένως ἰέναι πρὸς τοῦτο. καὶ τὰ μὲν
ὅσα ἐστὶ τῶν πραγμάτων μοχθηρὰ ἐ κίβδηλα,
καὶ τοῖς ἱεροῖς ἀπάδοντα νόμοις, ἀπόβλητα, ἐ
ἀνέπαφα ποιεῖσθαι φιλεῖν. τά γε μὴν εἰς ἐξ-
αίρετον ἐ τεθαυμασμένην ἀποφέροντα πο-
λιτείαν, ἐ σπουδῆς ἁπάσης ἀξιοῦν, καὶ κατορθοῦν
„ ἐπείγεσθαι νεανικῶς. γέγραπτ) γὰρ ὅτι, οὐαὶ οἱ
„ ποιοῦντες τὸ ἔργον κυρίου ἀμελῶς. ὥσπερ γὰρ
οὐκ ἀπόχρη πρὸς ἔνδειξιν εὐανδρίας τοῖς
ἐθέλουσιν εὐδοκιμεῖν ἐν μάχαις, τὸ ἐν † πα-
νευτυχίᾳ μὲν εἶναι λαμπρᾷ, καὶ ἐν δοκήσει μό-
νῃ τοῦ δύνασθαι νικᾶν. προσεῖναι δὲ μᾶλλον ἀ-
ναγκαῖον αὐτοῖς, καὶ τὴν ἐξ αὐτῶν τῶν ἔργων
λαμπρότητα. κατὰ τὸν ἴσον οἶμαι τουτονὶ τρόπον,
οὐκ ἂν γένοιτό τις τῆς ἀρετῆς ἐν καλῷ τὸ ῥά-
θυμον ἐ ἀτημελὲς εἰς νοῦν ἔχων ἔτι. χρῆναι δέ
φημι παντὶ σθένει, καὶ πάσῃ προθυμίᾳ χρώ-
μενον τῶν εἰς εὐσέβειαν ἐφίεσθαι σπουδασμάτων.
ἔσται γὰρ ὁ τοιοῦτος καὶ τῶν εἰς λῆξιν ἐπαίνων
ἄξιος, καὶ τὸν ἐξαίρετον ἀληθῶς ἀποίσετ) δόξαν
παρά τε θεῷ καὶ ἀνθρώποις οὐ δόκιμος ἀναδε-
δειγμένος. ταῦτα τοῖς ἀρχαίοις, τεθεσμοθέ-
τηκε μὲν ὁ Μωσῆς δι' ἀνιγμάτων καὶ σκιᾶς,
οἴσων γε μὴν εἰς τὸ ἐμφανὲς ἐπέφανεν ὁ Χρι-
στὸς, αὐτὸς ὢν ἡ ἀλήθεια. ἐπειδὴ δὲ, οὔτε τῶν
πρακτέων τὴν γνῶσιν διὰ τῆς τοῦ κόσμου σκιᾶς ἀ-
νευρεῖν ἦν δύνασθαι καθαρῶς, οὔτε μὴν ἀπό-
νιψιν τὴν ἀπό γε τῶν πλημμελημάτων. δεδικαί-
ωκε γὰρ οὐδένα κατακρίνων μᾶλλον, εἴπερ ἀ-
νιεὶς ἐγκλημάτων τοῦ παραβαίνοντας. προ-
ενόησε τῆς ἁπάντων ἡμῶν (ωτηρίας καὶ ζωῆς
ὁ θεὸς καὶ πατήρ. ὡς γὰρ εἰδὼς τὸ πλάσμα ἡ-
μῶν, καὶ τῆς ἐνούσης ἡμῖν διανοίας τὸ ἐφ' ἃ μὴ
θέμις εὐπαρακόμιστον, δέδωκεν ἡμῖν τὴν ἐν πί-
στει δικαίωσιν ἐν Χριστῷ, τῶν ἀρχαίων αἰτιαμά-
των ἀπαλλάττουσαν καὶ ἀφανίζουσαν μὲν, τῶν ἤ-
δη προεπταισμένων τὴν κατάκρισιν. μεθιστῶ-
„ σαν δὲ μᾶλλον εἰς καινότητα ζωῆς τὴν ἀσυνήθη τοῖς πάλαι. πάντα γὰρ ἐν Χριστῷ καινὰ καὶ τὰ ἀρχαῖα παρῆλθε,

† ἄλλ. αὐτῷ.

† ἄλλ. παντευχίᾳ.

† ἄλλ. αἰῶνα.

† ἄλλ. μόνον.

vt teſtatur Paulus. Apparuit igitur nobis Vnigenitus, Dei Verbum, Deus & Dominus. Apparuit verò, quonam modo? Seipſum ad vltroneam exinanitionem demittens, ſeque hominem in terris admirabili modo ſpectan-
Hebr. 2. 16. dum præbuit. *Apprehendit ſiquidem ſemen Abrahæ, & per omnia fratribus aſſimilatus eſt*, vno excepto peccato. Nec enim fas erat diuinam & immortalem naturam, quę mentem omnem, rationem, atq; admirationem
Ioan. 1. 10. ſuperat, peccati laqueis implicari. *Vera* namq; *lux eſt, & tenebræ illum non cõprehenderunt*. Poſtquam verò noſtræ ſortis homo cõſpectus eſt, ne hoc ſolum putarẽt eſſe qui ipſius myſteriũ minùs exactè percepiſſent, ſed vniuerſorum quoq; Deum inſuper agnoſcerẽt, quàm plurimis patratis miraculis, nobis ſe Patri æqualem & conſubſtantialẽ oſtendit. Proinde &
Ioan. 10. 37. dicebat: *Si non facio opera Patris mei, nolite credere mihi; ſi autem facio, & ſi mihi non creditis, operibus meis credite*. Nutu nempe & voluntatis imperio quæ rationẽ vincunt perficiens, ferensq; omnia verbo virtutis eius à quo genitus eſt, nunc quidem ſanctorum angelorũ cinctus comitatu; ſiquidẽ poſt diaboli tenta-
Matt. 4. 11. tionẽ *angeli acceſſerunt, & miniſtrabãt ei*: nunc diuina auctoritate res creatas, vt ſe occaſio ferebat, increpans. mari namq; præcipit: *Tace,*
Marc. 4. 39. *obmuteſce*, fluctuſque ventorum violentos compreſſit, cùm & diſcipuli omnes meritis
Ioan. 6. 70. illum celebrantes præconijs dicebant: *Verè filius Dei es tu*. Facile erat igitur, vt dixi, ex admirandis operibus illum verè Deum, ac Dei filium ſecundùm naturam agnoſcere. Sed neſcio quo modo, quamuis eruditi doctrina legis Iſraëlitæ fuiſſent, ac ſanctorum Prophetarum libros legiſſent, eò tamen deuenerunt ſtoliditatis, vt & ipſum ignorarent, & illa per calumniam acerbè & iniquè inſectarentur, ex quibus vtilitatem non mediocrem capere debuerant, atque ex eorum quæ gerebantur ſplendore, inſitæ ipſi virtutis excellentiam ſupra naturam modumque facilè peruidere. Verùm aberrauerunt à ſcopo, & præcipites quodammodo in effrænatã feritatẽ delapſi, tum impotenti iracundia temere efferueſcẽtes, inſultabant miſeri, nunc quidẽ dicentes:
Ioan. 10. 33. *Quid ita tu homo cùm ſis, facis teipſum Deum?* nunc verò lapidibus appetentes, ac denique cruci affixerunt, quamuis apertè lex dicat:
Exod. 23 7. *Innocentem & iuſtum non occides*. Age igitur quænam ob crimina Ieſum occiderunt?
Iſaia 53. 9. Proferre ſanè haud poſſunt. *Peccatum non fe-*
1. Pet. 2. 22. *cit, nec inuentus eſt dolus in ore eius*, vt ſcriptum eſt. Proinde & blaſphemantes coarguens, & intemperanti iracundia concitatos manſue-
Ioan. 8. 46. faciens dicebat: *Quis ex vobis arguit me de*

κατὰ τ̃ Παύλ̃ φωνὴν. ἐπέφανε τοίνυν ἡμῖν ὁ μονογενὴς θ̃ θεὸς λόγος θεὸς ὢν καὶ κύριος. ἐπέφανε δὲ πῶς ἢ ποίῳ τρόπον; καθεὶς ἑαυτὸν εἰς ἐκένωσιν κένωσιν, καὶ ὀφθεὶς ἀνθρωπ῀ ὑπὲρ δόξαν ὅπη τ̃ γῆς. ἐπελάβετο γὰρ σπέρματος „ Ἀβραὰμ, καὶ ὡμοιώθη κ̃ τ̃ πάντα τοῖς ἀδελ- „ φοῖς, δίχα μόνης ἁμαρτίας. ἀ γὰρ ἰδ̃ ἐφικτὸν τ̃ θείαν τε καὶ ἀκήρατον φύσιν, τ̃ πάντος ἐπέκεινα νῦ, καὶ πέρα λόγου καὶ θαύματος τοῖς τ̃ ἁμαρτίας ἁλῶναι βρόχοις. φῶς γάρ ἐστι τὸ „ ἀληθινὸν. καὶ ἡ σκοτία αὐτὸν ἃ κατέλαβεν. ἐ- „ πειδὴ ἦ καθ' ἡμᾶς ἰδ̃ ὁρώμενος ἄνθρωπος, ἵνα μὴ τ̃το μόνον ὑπάρχειν νομίζηται παρά γε τ̃ σὺν ἀκριβεῖ ἐγνωκότων τὸ θεῖ αὐτ̃ μυστήριον. ὑπῆρχον ἦ μὴ τ̃τα, καὶ τῶν ὅλων θεὸς γνωρίζηται, διὰ πλείστων ὅσων ἡμῖν μεγαλουργημάτων ἰσοφυᾶ τε ὁμοούσιον ἑαυτὸν ἀπέφηνε τῷ πατρί. τοιγάρτοι καὶ ἔφασκεν· εἰ δὲ ποιῶ τὰ ἔργα τ̃ πατρός μου, μὴ πι- „ στεύετέ μοι· εἰδὲ ποιῶ, κἂν ἐμοὶ μὴ πιστεύητε, „ τοῖς ἔργοις μου πιστεύετε. νεύματι γὰρ καὶ θελή- „ σει μόνῃ τὰ πέρα λόγου πληροῦν. φέρωντε τὰ πάντα τῷ ῥήματι τ̃ δυνάμεως τ̃ γεννήσαντ῀. καὶ δορυφορούμεν῀ μὲν, ὑπὸ τῶν ἁγίων ἀγγέλων. μετὰ γὰρ τὸν τ̃ διαβόλου πει- ρασμὸν, ἄγγελοι προσῆλθον καὶ διηκόνουν αὐτῷ· θεοπρεπῶς ἦ τῇ κτίσει κατὰ καιροὺς ὑπηκόησεν. ἔφη γὰρ τῇ θαλάσσῃ, σιώπα, „ πεφίμωσο, καὶ ῥαγδαίοις πνεύμασιν ἐκέ- „ λευσεν ἠρεμεῖν, ὅτε καὶ πάντες οἱ μαθηταὶ τ̃ καθηκέσαις αὐτὸν δόξης σεφανοῦντες, ἔλεγον· ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς εἶ· ἰδ̃ νῦν, ὡς „ ἔφη, ὑπό γε τῶν μεγαλουργημάτων ἀκοντὶ κατιδεῖν, ὡς θεός τέ ἐστιν ἀληθῶς, καὶ θεὸς τ̃ κατὰ φύσιν υἱός. ἀλλ' οὐκ οἶδ' ὅπως, καί τι τ̃ διὰ τ̃ νόμου παιδαγωγίαν λαχόντες οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, καὶ τ̃ τ̃ ἁγίων προφητῶν ἐντυχόντες συγγραφαῖς, εἰς τ̃το πεπλώκασι δυσ- εβείας, ὡς ἀγνοῆσαι μὲν αὐτὸν. κατεξανίσταντο δὲ πικρῶς, καὶ συνηφανταῖν ἀνοσίως τὰ δι' ὧν ἰδ̃ εἰκὸς ἐ μετρίαν δυνάσθαι κερδάναι τὴν ὄνησιν. καὶ ὡς ἀπό γε τ̃ τῶν ὁρωμένων λαμπρότητ῀ τ̃ ἐνόντος αὐτῷ δυνάμεως καταδεῖν ὀκνήλως τὴν ὑπερφυᾶ καὶ πέρα μέτρων ὑπεροχήν. ἀλλ' ἔξω μὲν ἦσαν σκοπ῀, λεκπίπτοντες ἦ ὥσπερ εἰς ἀκάθεκτον ἀγριότητα καὶ εἰς ἀκρατεῖς ὀργὰς ἀσυνέτως καταφηγέμενοι, ἐπιπηδῶν οἱ δειλαιοι ποτὲ μὲν λέγοντες· διὰ τί σὺ ἄνθρωπος „ ὢν, ποιεῖς σεαυτὸν θεόν; ποτὲ ἦ καὶ λίθοις κα- „ ταφενδονῶντες αὐτὸν, καὶ πελεκῶντες, ἐσταύρωσαν. καί τι τ̃ νόμ῀ λέγοντος ἐναργῶς, ἀ- „ θῷον καὶ δίκαιον οὐκ ἀποκτενεῖς. ἆρ' ἔν ὅτῳ „ ποίαις αἰτίαις ἀπέκτειναν τὸν Ἰησοῦν; ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοιεν εἰπεῖν· † οὐκ ἂν ἐποίησεν ἁ- † ἄλλ. ἃ μαρτίαν, ὐδὲ εὑρέθη δόλ῀ ἐν τῷ στόματι αὐτ̃, καθὰ γέγραπ῀ καὶ γὲν ἀλυροσομένους ἐλέγχων, καὶ εἰς ἐκτόπους ὀργὰς ἐκπικραινομένους πθασθῶν, ἔφασκε. τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ „ ἁμαρ-

† ἄλλ. ἐρμιλωδοῦντες.

† ἄλλ. πεφανερῶθη.

† ἄλλ. ἰγνοῖς.

„ ἁμαρτίας; εἰ ἀλήθειαν λέγω, διὰ τί ὑμεῖς οὐ
„ πιστεύετέ μοι; ὅτι γὰρ ἐληλεγκται μὴ παρ'
αὐτῶν ἐπ' οὐδεμιᾷ παντελῶς αἰτίᾳ, κατε-
φηφόρουν ἢ μᾶλλον αὐτὸ τὸ δεῖ θανάτῳ
οἴκοθεν οἱ τάλανες, εἰκῇ καὶ ματαίως ὁρμηθέντες, κἀν-
τεῦθεν ἂν μάθοις. ὡρμηκότι μοι γὰρ τῷ
Πιλάτῳ, καὶ δὴ σφοδρῶς παρεκάλουν. εἶτα λέ-
„ γοντος ἐκείνου, τί γὰρ κακὸν ἐποίησε; γραφὴν ἐποιοῦντο χρυσῷ τὴν ἀλήθειαν. οὐδὲ ὀρθῶς
†ἄλλ. ἑρμηνεύοντες. †ἑρμηνεύοντος τοῦ πράγματος φύσιν. ἔφασκον γὰρ υἱὸν θεὸν ἑαυτὸν ἐποίησεν. ἀλλ' ὅ γε τῆς ἀληθείας ὑπασπιστὴς, τὰ ἐκείνων βουλευμάτων ἀνταναιρήσων λέγων. οὐχ ἑαυτὸν ἐποίησεν υἱὸν θεοῦ, ἀλλ' ἔστι τοῦτο κατὰ ἀλήθειαν. οὐ γὰρ ἔξωθεν, ὅτε μὴν ἐπακτὸν ἢ εἰσποιητὸν εἶναι τὸ ῥῆμα αὐτῷ, ἀλλ' ὅπερ ἐστὶ κατὰ φύσιν, τοῦτο θεοῦ ἡμῶν εἶναι πιστεύεται. ἡμεῖς μὴν γὰρ θεοῦ κατὰ θέσιν ἡμεῖς, ὡς πρὸς γε τὴν φύσιν καὶ ἐξ αὐτοῦ γνησίως γεγονότα υἱόν. οὐκοῦν γε μὴν κατὰ ἀλήθειαν υἱός, πρὸς τίνα λοιπὸν οἱ κατὰ θέσιν μορφούμεθα τὸν τίνος ἔχοντες χαρακτῆρα, πῶς ἂν ὅλως τὸν κατὰ μίμησιν εἰμὴ ὑφεστάναι φαμὲν τὴν ἀλήθειαν; ἀλλ' ἠγνόησαν ὁλοτρόπως τὸ σεπτὸν καὶ ζωηρίου τῆς ἐνανθρωπήσεως κήρυγμα. οὐ συνῆκαν τὰ τοῦ Μωσέως. ὅτε μὴν τὰ τοῖς ἁγίοις προφήταις διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος κεχρησμωδημένα πρὸς αὐτό. οὐ γὰρ ἄνθρωπος ἑαυτὸν ἐποίησεν υἱὸν θεοῦ. ἀληθὲς ἢ μᾶλλον τὸ ἔμπαλιν. ὑὸς γὰρ ὑπάρχων φύσει καὶ ἀληθείᾳ τοῦ πάντας θεοῦ, γέγονεν ἄνθρωπος, ἵνα τὸ ἴδιον αἷμα τὸ ἀπάντων ζωῆς ἀντάλλαγμα δοὺς, πάντας ἐξέλῃ καὶ θανάτου καὶ ἁμαρτίας. ἔχεις ἐν νόμῳ καθάπερ ἐν πίνακι τὸ χρῆμα γραφόμενον. πολυπραγμόνησον τὰ Μωσέως, ἆφελε τὴν σκιὰν, εἴσελθε βραχὺ εἰς τὸ ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος. μὴ ἐναπομείνῃς τῇ πρώτῃ σκηνῇ τῇ σεσηρυχάσῃ. δοκίμαζε τὰς τοῦ μακαρίου Παύλου φωνάς. τί γὰρ ἔφη τὸν
„ αὐτοῖς γε τότων ἡμῖν προοίμιος λόγον. σκηνὴ
„ γὰρ κατεσκευάσθη ἡ πρώτη, ἥτις λέγεται ἁγία.
„ μετὰ δὲ γε τὸ δεύτερον καταπέτασμα, σκηνὴ ἡ
„ λεγομένη ἅγια ἁγίων· ἀλλ' εἰς μὲν τὴν πρώ-
„ την φησὶν σκηνὴν, εἰσίασιν οἱ ἱερεῖς τὰς λα-
„ τρείας ἐκπιτελοῦντες. εἰς δὲ τὴν δευτέραν, μόνος ὁ
„ ἀρχιερεὺς, ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ, οὐ χωρὶς αἵματος, ὃ προσφέρει ὑ-
„ πὲρ ἑαυτοῦ, καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων. τοῦτο δη-
†ἄλλ. „ λοῦντος τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, ἔπω †πεφα-
πεφανε- „ νῶσθαι τὴν τῶν ἁγίων ὁδὸν, ἔτι τῆς πρώτης σκηνῆς
ρῶσθαι. „ ἐχούσης στάσιν. ἥτις ἐστὶν ἐν καιρῷ τῷ νῦν προσφερομένη δῶρα καὶ θυσίαι, ἃ οὐ δύναται κατὰ συνείδησιν τελειῶσαι τὸν λατρεύοντα, μόνοις βρώμασι καὶ πόμασι καὶ διαφόροις βαπτισμοῖς καὶ δικαιώμασι σαρκὸς μέχρι καιροῦ διορθώσεως ἐπικειμένα. ἐπὶ δὲ τοῦ Χριστοῦ παρόντος ἀρχιερέως τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, διὰ τῆς μείζονος καὶ τελειοτέρας σκηνῆς οὐ χειροποιήτου, τουτέστιν οὐ ταύτης τῆς κτίσεως, οὐδὲ δι' αἵματος τράγων καὶ μόσχων, ἀλλὰ διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος εἰσῆλθεν ἐφάπαξ εἰς τὰ ἅγια, αἰωνίαν λύτρωσιν εὑρόμενος. εἰ γὰρ τὸ τῶν ταύρων αἷμα καὶ τράγων καὶ σποδὸς δαμάλεως ῥαντιζομένη τοὺς κεκοινωμένους ἁγιάζει πρὸς τὴν τῆς σαρκὸς καθαρότητα, πόσῳ μᾶλλον τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ὃς διὰ πνεύματος αἰωνίου ἑαυτὸν προσήνεγκεν ἄμωμον τῷ θεῷ, καθαριεῖ τὴν συνείδησιν ἡμῶν ἀπὸ νεκρῶν ἔργων εἰς τὸ λατρεύειν θεῷ ζῶντι καὶ ἀληθινῷ; καὶ διὰ τοῦτο διαθήκης καινῆς μεσίτης ἐστὶν Ἰησοῦς, ὅπως θανάτου γενομένου εἰς ἀπολύτρωσιν τῶν ἐπὶ τῇ πρώτῃ διαθήκῃ παραβάσεων, τὴν ἐπαγγελίαν λάβωσιν οἱ κεκλημένοι τῆς αἰωνίου κληρονομίας. ὅπου γὰρ διαθήκη, θάνατον ἀνάγκη φέρεσθαι τοῦ διαθεμένου. διαθήκη γὰρ ἐπὶ νεκροῖς βεβαία, ἐπεὶ μήποτε ἰσχύει ὅτε ζῇ ὁ διαθέμενος. ὅθεν οὐδὲ ἡ πρώτη χωρὶς αἵματος ἐνεκαινίσθη. λαβὼν γὰρ Μωσῆς τὸ αἷμα τῶν μόσχων καὶ τῶν τράγων μετὰ ὕδατος καὶ ἐρίου κοκκίνου καὶ ὑσσώπου, αὐτό τε τὸ βιβλίον καὶ πάντα τὸν λαὸν ἐράντισε, λέγων· τοῦτο τὸ αἷμα τῆς διαθήκης ἧς ἐνετείλατο πρὸς ὑμᾶς ὁ θεός. καὶ τὴν σκηνὴν δὲ καὶ πάντα τὰ σκεύη τῆς λατρείας ὡσαύτως τῷ αἵματι ἐράντισε. καὶ σχεδὸν πάντα ἐν αἵματι καθαρίζεται κατὰ τὸν νόμον, καὶ χωρὶς αἱματεκχυσίας οὐ γίνεται ἄφεσις. ἀνάγκη οὖν τὰ μὲν ὑποδείγματα τῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς τούτοις καθαίρεσθαι, αὐτὰ δὲ τὰ ἐπουράνια κρείττοσι θυσίαις παρὰ ταύτας. οὐ γὰρ εἰς χειροποίητα ἅγια εἰσῆλθεν ὁ Χριστὸς, ἀντίτυπα τῶν ἀληθινῶν, ἀλλ' εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανὸν, νῦν ἐμφανισθῆναι τῷ προσώπῳ τοῦ θεοῦ ὑπὲρ ἡμῶν· οὐδ' ἵνα πολλάκις προσφέρῃ ἑαυτὸν, ὥσπερ ὁ ἀρχιερεὺς εἰσέρχεται εἰς τὰ ἅγια κατ' ἐνιαυτὸν ἐν αἵματι ἀλλοτρίῳ· ἐπεὶ ὤφειλεν αὐτὸν πολλάκις παθεῖν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου· νυνὶ δὲ ἅπαξ ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων εἰς ἀθέτησιν ἁμαρτίας διὰ τῆς θυσίας αὐτοῦ πεφανέρωται. καὶ καθ' ὅσον ἀπόκειται τοῖς ἀνθρώποις ἅπαξ ἀποθανεῖν, μετὰ δὲ τοῦτο κρίσις, οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς ἅπαξ προσενεχθεὶς εἰς τὸ πολλῶν ἀνενεγκεῖν ἁμαρτίας, ἐκ δευτέρου χωρὶς ἁμαρτίας ὀφθήσεται τοῖς αὐτὸν ἀπεκδεχομένοις εἰς σωτηρίαν. ἐπεὶ νόμος σκιὰν ἔχων τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, οὐκ αὐτὴν τὴν εἰκόνα τῶν πραγμάτων, κατ' ἐνιαυτὸν τοῖς αὐτοῖς θυσίαις ἃς προσφέρουσιν εἰς τὸ διηνεκὲς οὐδέποτε δύναται τοὺς προσερχομένους τελειῶσαι. ἐπεὶ οὐκ ἂν ἐπαύσαντο προσφερόμεναι, διὰ τὸ μηδεμίαν ἔτι ἔχειν συνείδησιν ἁμαρτιῶν τοὺς λατρεύοντας ἅπαξ κεκαθαρισμένους; ἀλλ' ἐν αὐταῖς ἀνάμνησις ἁμαρτιῶν κατ' ἐνιαυτόν. ἀδύνατον γὰρ αἷμα ταύρων καὶ τράγων ἀφαιρεῖν ἁμαρτίας. διὸ εἰσερχόμενος εἰς τὸν κόσμον λέγει· θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας, σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι· ὁλοκαυτώματα καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ εὐδόκησας. τότε εἶπον· ἰδοὺ ἥκω, ἐν κεφαλίδι βιβλίου γέγραπταί μοι τοῦ ποιῆσαι τὸ θέλημά σου, ὁ θεός. ἀναιρεῖ τὰ πρῶτα, ἵνα στήσῃ τὰ δεύτερα. ἐν ᾧ θελήματι ἡγιασμένοι ἐσμὲν διὰ τῆς προσφορᾶς τοῦ σώματος Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐφάπαξ. καὶ πᾶς μὲν ἱερεὺς ἕστηκε καθ' ἡμέραν λειτουργῶν καὶ τὰς αὐτὰς πολλάκις προσφέρων θυσίας, αἵτινες οὐδέποτε περιελεῖν δύνανται ἁμαρτίας· οὗτος δὲ μίαν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν προσενέγκας θυσίαν εἰς τὸ διηνεκὲς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, τὸ λοιπὸν ἐκδεχόμενος ἕως τεθῶσιν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν αὐτοῦ. μιᾷ γὰρ προσφορᾷ τετελείωκε εἰς τὸ διηνεκὲς τοὺς ἁγιαζομένους. μαρτυρεῖ δὲ ἡμῖν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. μετὰ γὰρ τὸ εἰρηκέναι· αὕτη ἡ διαθήκη ἣν διαθήσομαι πρὸς αὐτοὺς μετὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, λέγει κύριος· δώσω νόμους μου ἐπὶ καρδίας αὐτῶν καὶ ἐπὶ διανοίας αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτούς· καὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθῶ ἔτι. ὅπου δὲ ἄφεσις τούτων, οὐκέτι προσφορὰ περὶ ἁμαρτίας. ἔχοντες οὖν, ἀδελφοὶ, παρρησίαν εἰς τὴν εἴσοδον τῶν ἁγίων ἐν τῷ αἵματι τοῦ Ἰησοῦ, ἣν ἐνεκαίνισεν ἡμῖν ὁδὸν πρόσφατον καὶ ζῶσαν διὰ τοῦ καταπετάσματος, τοῦτ' ἔστι τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ ἱερέα μέγαν ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, προσερχώμεθα μετὰ ἀληθινῆς καρδίας ἐν πληροφορίᾳ πίστεως, ῥεραντισμένοι τὰς καρδίας ἀπὸ συνειδήσεως πονηρᾶς καὶ λελουσμένοι τὸ σῶμα ὕδατι καθαρῷ. κατέχωμεν τὴν ὁμολογίαν τῆς ἐλπίδος ἀκλινῆ, πιστὸς γὰρ ὁ ἐπαγγειλάμενος. καὶ κατανοῶμεν ἀλλήλους εἰς παροξυσμὸν ἀγάπης καὶ καλῶν ἔργων, μὴ ἐγκαταλείποντες τὴν ἐπισυναγωγὴν ἑαυτῶν, καθὼς ἔθος τισὶν, ἀλλὰ παρακαλοῦντες, καὶ τοσούτῳ μᾶλλον ὅσῳ βλέπετε ἐγγίζουσαν τὴν ἡμέραν. ἑκουσίως γὰρ ἁμαρτανόντων ἡμῶν μετὰ τὸ λαβεῖν τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, οὐκέτι περὶ ἁμαρτιῶν ἀπολείπεται θυσία, φοβερά τις δὲ ἐκδοχὴ κρίσεως καὶ πῦρ ζῆλος ἐσθίειν μέλλον τοὺς ὑπεναντίους. ἀθετήσας τις νόμον Μωσέως χωρὶς οἰκτιρμῶν ἐπὶ δυσὶν ἢ τρισὶ μάρτυσιν ἀποθνήσκει. πόσῳ δοκεῖτε χείρονος ἀξιωθήσεται τιμωρίας ὁ τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καταπατήσας καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἡγησάμενος ἐν ᾧ ἡγιάσθη, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς χάριτος ἐνυβρίσας; οἴδαμεν γὰρ τὸν εἰπόντα· ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει κύριος. καὶ πάλιν· κρινεῖ κύριος τὸν λαὸν αὐτοῦ. φοβερὸν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας θεοῦ ζῶντος. ἀναμιμνήσκεσθε δὲ τὰς πρότερον ἡμέρας, ἐν αἷς φωτισθέντες πολλὴν ἄθλησιν ὑπεμείνατε παθημάτων, τοῦτο μὲν ὀνειδισμοῖς καὶ θλίψεσι θεατριζόμενοι, τοῦτο δὲ κοινωνοὶ τῶν οὕτως ἀναστρεφομένων γενηθέντες. καὶ γὰρ τοῖς δεσμίοις συνεπαθήσατε, καὶ τὴν ἁρπαγὴν τῶν ὑπαρχόντων ὑμῶν μετὰ χαρᾶς προσεδέξασθε, γινώσκοντες ἔχειν ἐν ἑαυτοῖς κρείττονα ὑπαρξιν καὶ μένουσαν. μὴ ἀποβάλητε οὖν τὴν παρρησίαν ὑμῶν, ἥτις ἔχει μεγάλην μισθαποδοσίαν. ὑπομονῆς γὰρ ἔχετε χρείαν, ἵνα τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ ποιήσαντες κομίσησθε τὴν ἐπαγγελίαν. ἔτι γὰρ μικρὸν ὅσον ὅσον, ὁ ἐρχόμενος ἥξει καὶ οὐ χρονίσει. ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται· καὶ ἐὰν ὑποστείληται, οὐκ εὐδοκεῖ ἡ ψυχή μου ἐν αὐτῷ. ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐσμὲν ὑποστολῆς υἱοὶ εἰς ἀπώλειαν, ἀλλὰ πίστεως εἰς περιποίησιν ψυχῆς. ἔστι δὲ πίστις ἐλπιζομένων ὑπόστασις, πραγμάτων ἔλεγχος οὐ βλεπομένων. ἐν ταύτῃ γὰρ ἐμαρτυρήθησαν οἱ πρεσβύτεροι. πίστει νοοῦμεν κατηρτίσθαι τοὺς αἰῶνας ῥήματι θεοῦ, εἰς τὸ μὴ ἐκ φαινομένων τὰ βλεπόμενα γεγονέναι. πίστει πλείονα θυσίαν Ἄβελ παρὰ Κάϊν προσήνεγκε τῷ θεῷ, δι' ἧς ἐμαρτυρήθη εἶναι δίκαιος, μαρτυροῦντος τοῦ θεοῦ ἐπὶ τοῖς δώροις αὐτοῦ· καὶ δι' αὐτῆς ἀποθανὼν ἔτι λαλεῖ. πίστει Ἐνὼχ μετετέθη τοῦ μὴ ἰδεῖν θάνατον, καὶ οὐχ εὑρίσκετο διότι μετέθηκεν αὐτὸν ὁ θεός. πρὸ γὰρ τῆς μεταθέσεως μεμαρτύρηται εὐηρεστηκέναι τῷ θεῷ. χωρὶς δὲ πίστεως ἀδύνατον εὐαρεστῆσαι θεῷ. πίστει Νῶε χρηματισθεὶς περὶ τῶν μηδέπω βλεπομένων, εὐλαβηθεὶς κατεσκεύασε κιβωτὸν εἰς σωτηρίαν τοῦ οἴκου αὐτοῦ, δι' ἧς κατέκρινε τὸν κόσμον, καὶ τῆς κατὰ πίστιν δικαιοσύνης ἐγένετο κληρονόμος. πίστει καλούμενος Ἀβραὰμ ὑπήκουσεν ἐξελθεῖν εἰς τόπον ὃν ἔμελλε λαμβάνειν εἰς κληρονομίαν, καὶ ἐξῆλθε μὴ ἐπιστάμενος ποῦ ἔρχεται. πίστει παρῴκησεν εἰς γῆν τῆς ἐπαγγελίας ὡς ἀλλοτρίαν, ἐν σκηναῖς κατοικήσας μετὰ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ τῶν συγκληρονόμων τῆς ἐπαγγελίας τῆς αὐτῆς· ἐξεδέχετο γὰρ τὴν τοὺς θεμελίους ἔχουσαν πόλιν, ἧς τεχνίτης καὶ δημιουργὸς ὁ θεός. πίστει καὶ αὐτὴ Σάρρα στεῖρα δύναμιν εἰς καταβολὴν σπέρματος ἔλαβε καὶ παρὰ καιρὸν ἡλικίας ἔτεκε, ἐπεὶ πιστὸν ἡγήσατο τὸν ἐπαγγειλάμενον. διὸ καὶ ἀφ' ἑνὸς ἐγεννήθησαν καθὼς τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ τῷ πλήθει καὶ ὡς ἡ ἄμμος ἡ παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης ἡ ἀναρίθμητος. κατὰ πίστιν ἀπέθανον οὗτοι πάντες μὴ λαβόντες τὰς ἐπαγγελίας, ἀλλὰ πόρρωθεν αὐτὰς ἰδόντες καὶ ἀσπασάμενοι καὶ ὁμολογήσαντες ὅτι ξένοι καὶ παρεπίδημοί εἰσιν ἐπὶ τῆς γῆς. οἱ γὰρ τοιαῦτα λέγοντες ἐμφανίζουσιν ὅτι πατρίδα ἐπιζητοῦσιν. καὶ εἰ μὲν ἐκείνης ἐμνημόνευον ἀφ' ἧς ἐξῆλθον, εἶχον ἂν καιρὸν ἀνακάμψαι· νῦν δὲ κρείττονος ὀρέγονται, τουτέστιν ἐπουρανίου. διὸ οὐκ ἐπαισχύνεται αὐτοὺς ὁ θεὸς θεὸς αὐτῶν ἐπονομάζεσθαι· ἡτοίμασε γὰρ αὐτοῖς πόλιν. πίστει προσενήνοχε τὸν Ἰσαὰκ Ἀβραὰμ πειραζόμενος, καὶ τὸν μονογενῆ προσέφερεν ὁ τὰς ἐπαγγελίας ἀναδεξάμενος, πρὸς ὃν ἐλαλήθη ὅτι ἐν Ἰσαὰκ κληθήσεταί σοι σπέρμα· λογισάμενος ὅτι καὶ ἐκ νεκρῶν ἐγείρειν δυνατὸς ὁ θεός, ὅθεν αὐτὸν καὶ ἐν παραβολῇ ἐκομίσατο. πίστει καὶ περὶ μελλόντων εὐλόγησεν Ἰσαὰκ τὸν Ἰακὼβ καὶ τὸν Ἠσαῦ. πίστει Ἰακὼβ ἀποθνήσκων ἕκαστον τῶν υἱῶν Ἰωσὴφ εὐλόγησε, καὶ προσεκύνησεν ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου αὐτοῦ. πίστει Ἰωσὴφ τελευτῶν περὶ τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐμνημόνευσε, καὶ περὶ τῶν ὀστέων αὐτοῦ ἐνετείλατο. πίστει Μωσῆς γεννηθεὶς ἐκρύβη τρίμηνον ὑπὸ τῶν πατέρων αὐτοῦ, διότι εἶδον ἀστεῖον τὸ παιδίον, καὶ οὐκ ἐφοβήθησαν τὸ διάταγμα τοῦ βασιλέως. πίστει Μωσῆς μέγας γενόμενος ἠρνήσατο λέγεσθαι υἱὸς θυγατρὸς Φαραώ, μᾶλλον ἑλόμενος συγκακουχεῖσθαι τῷ λαῷ τοῦ θεοῦ ἢ πρόσκαιρον ἁμαρτίας ἀπόλαυσιν ἔχειν, μείζονα πλοῦτον ἡγησάμενος τῶν Αἰγύπτου θησαυρῶν τὸν ὀνειδισμὸν τοῦ Χριστοῦ· ἀπέβλεπε γὰρ εἰς τὴν μισθαποδοσίαν. πίστει κατέλιπεν Αἴγυπτον μὴ φοβηθεὶς τὸν θυμὸν τοῦ βασιλέως, τὸν γὰρ ἀόρατον ὡς ὁρῶν ἐκαρτέρησε. πίστει πεποίηκε τὸ πάσχα καὶ τὴν πρόσχυσιν τοῦ αἵματος, ἵνα μὴ ὁ ὀλοθρεύων τὰ πρωτότοκα θίγῃ αὐτῶν. πίστει διέβησαν τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν ὡς διὰ ξηρᾶς γῆς, ἧς πεῖραν λαβόντες οἱ Αἰγύπτιοι κατεποντίσθησαν. πίστει τὰ τείχη Ἰεριχὼ κύκλωθεν ἐπεσεν ἑπταήμερον περιαχθέντα. πίστει Ῥαὰβ ἡ πόρνη οὐ συναπώλετο τοῖς ἀπειθήσασι δεξαμένη τοὺς κατασκόπους μετ' εἰρήνης. πίστει Γεδεὼν, Βαρὰκ, Σαμψὼν, Ἰεφθάε, Δαβὶδ τε καὶ Σαμουὴλ καὶ τῶν προφητῶν, οἳ διὰ πίστεως κατηγωνίσαντο βασιλείας, εἰργάσαντο δικαιοσύνην, ἐπέτυχον ἐπαγγελιῶν, ἔφραξαν στόματα λεόντων, ἔσβεσαν δύναμιν πυρός, ἔφυγον στόματα μαχαίρης, ἐδυναμώθησαν ἀπὸ ἀσθενείας, ἐγενήθησαν ἰσχυροὶ ἐν πολέμῳ, παρεμβολὰς ἔκλιναν ἀλλοτρίων. ἔλαβον γυναῖκες ἐξ ἀναστάσεως τοὺς νεκροὺς αὐτῶν. ἄλλοι δὲ ἐτυμπανίσθησαν, οὐ προσδεξάμενοι τὴν ἀπολύτρωσιν, ἵνα κρείττονος ἀναστάσεως τύχωσιν. ἕτεροι δὲ ἐμπαιγμῶν καὶ μαστίγων πεῖραν ἔλαβον, ἔτι δὲ δεσμῶν καὶ φυλακῆς. ἐλιθάσθησαν, ἐπρίσθησαν, ἐπειράσθησαν, ἐν φόνῳ μαχαίρης ἀπέθανον, περιῆλθον ἐν μηλωταῖς, ἐν αἰγείοις δέρμασιν, ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι, ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος, ἐν ἐρημίαις πλανώμενοι καὶ ὄρεσι καὶ σπηλαίοις καὶ ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς. καὶ οὗτοι πάντες μαρτυρηθέντες διὰ τῆς πίστεως οὐκ ἐκομίσαντο τὴν ἐπαγγελίαν, τοῦ θεοῦ περί τινος κρείττονος προβλεψαμένου ἡμῶν, ἵνα μὴ χωρὶς ἡμῶν τελειωθῶσιν. τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς τοσοῦτον ἔχοντες περικείμενον ἡμῖν νέφος μαρτύρων, ὄγκον ἀποθέμενοι πάντα καὶ τὴν εὐπερίστατον ἁμαρτίαν, δι' ὑπομονῆς τρέχωμεν τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα, ἀφορῶντες εἰς τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν, ὃς ἀντὶ τῆς προκειμένης αὐτῷ χαρᾶς ὑπέμεινε σταυρὸν αἰσχύνης καταφρονήσας, ἐν δεξιᾷ τε τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ κεκάθικεν. ἀναλογίσασθε γὰρ τὸν τοιαύτην ὑπομεμενηκότα ὑπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν εἰς ἑαυτὸν ἀντιλογίαν, ἵνα μὴ κάμητε ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν ἐκλυόμενοι. οὔπω γὰρ μέχρις αἵματος ἀντικατέστητε πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀνταγωνιζόμενοι, καὶ ἐκλέλησθε τῆς παρακλήσεως ἥτις ὑμῖν ὡς υἱοῖς διαλέγεται· υἱέ μου, μὴ ὀλιγώρει παιδείας κυρίου, μηδὲ ἐκλύου ὑπ' αὐτοῦ ἐλεγχόμενος. ὃν γὰρ ἀγαπᾷ κύριος παιδεύει, μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱὸν ὃν παραδέχεται. εἰς παιδείαν ὑπομένετε. ὡς υἱοῖς ὑμῖν προσφέρεται ὁ θεός. τίς γὰρ υἱὸς ὃν οὐ παιδεύει πατήρ; εἰ δὲ χωρίς ἐστε παιδείας ἧς μέτοχοι γεγόνασι πάντες, ἄρα νόθοι καὶ οὐχὶ υἱοί ἐστε. εἶτα τοὺς μὲν τῆς σαρκὸς ἡμῶν πατέρας εἴχομεν παιδευτὰς καὶ ἐνετρεπόμεθα· οὐ πολὺ δὲ μᾶλλον ὑποταγησόμεθα τῷ πατρὶ τῶν πνευμάτων καὶ ζήσομεν; οἱ μὲν γὰρ πρὸς ὀλίγας ἡμέρας κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς ἐπαίδευον, ὁ δὲ ἐπὶ τὸ συμφέρον εἰς τὸ μεταλαβεῖν τῆς ἁγιότητος αὐτοῦ. πᾶσα δὲ παιδεία πρὸς μὲν τὸ παρὸν οὐ δοκεῖ χαρᾶς εἶναι ἀλλὰ λύπης· ὕστερον δὲ καρπὸν εἰρηνικὸν τοῖς δι' αὐτῆς γεγυμνασμένοις ἀποδίδωσι δικαιοσύνης. διὸ τὰς παρειμένας χεῖρας καὶ τὰ παραλελυμένα γόνατα ἀνορθοῦτε, καὶ τροχιὰς ὀρθὰς ποιεῖτε τοῖς ποσὶν ὑμῶν, ἵνα μὴ τὸ χωλὸν ἐκτραπῇ, ἰαθῇ δὲ μᾶλλον. εἰρήνην διώκετε μετὰ πάντων καὶ τὸν ἁγιασμὸν, οὗ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν κύριον. ἐπισκοποῦντες μή τις ὑστερῶν ἀπὸ τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ, μή τις ῥίζα πικρίας ἄνω φύουσα ἐνοχλῇ καὶ δι' αὐτῆς μιανθῶσι πολλοί· μή τις πόρνος ἢ βέβηλος ὡς Ἠσαῦ, ὃς ἀντὶ βρώσεως μιᾶς ἀπέδετο τὰ πρωτοτόκια αὐτοῦ. ἴστε γὰρ ὅτι καὶ μετέπειτα θέλων κληρονομῆσαι τὴν εὐλογίαν ἀπεδοκιμάσθη· μετανοίας γὰρ τόπον οὐχ εὗρε καίπερ μετὰ δακρύων ἐκζητήσας αὐτήν. οὐ γὰρ προσεληλύθατε ψηλαφωμένῳ καὶ κεκαυμένῳ πυρὶ καὶ γνόφῳ καὶ ζόφῳ καὶ θυέλλῃ καὶ σάλπιγγος ἤχῳ καὶ φωνῇ ῥημάτων, ἧς οἱ ἀκούσαντες παρῃτήσαντο μὴ προστεθῆναι αὐτοῖς λόγον· οὐκ ἔφερον γὰρ τὸ διαστελλόμενον· κἂν θηρίον θίγῃ τοῦ ὄρους, λιθοβοληθήσεται· καὶ οὕτω φοβερὸν ἦν τὸ φανταζόμενον, ὥστε εἰπεῖν Μωσῆν· ἔκφοβός εἰμι καὶ ἔντρομος. ἀλλὰ προσεληλύθατε Σιὼν ὄρει καὶ πόλει θεοῦ ζῶντος, Ἱερουσαλὴμ ἐπουρανίῳ καὶ μυριάσιν ἀγγέλων πανηγύρει καὶ ἐκκλησίᾳ πρωτοτόκων ἀπογεγραμμένων ἐν οὐρανοῖς καὶ κριτῇ θεῷ πάντων καὶ πνεύμασι δικαίων τετελειωμένων καὶ διαθήκης καινῆς μεσίτῃ Ἰησοῦ καὶ αἵματι ῥαντισμοῦ κρείττονα λαλοῦντι παρὰ τὸν Ἄβελ. βλέπετε μὴ παραιτήσησθε τὸν λαλοῦντα. εἰ γὰρ ἐκεῖνοι οὐκ ἐξέφυγον παραιτησάμενοι τὸν ἐπὶ γῆς χρηματίζοντα, πολὺ μᾶλλον ἡμεῖς οἱ τὸν ἀπ' οὐρανῶν ἀποστρεφόμενοι· οὗ ἡ φωνὴ τὴν γῆν ἐσάλευσε τότε, νῦν δὲ ἐπήγγελται λέγων· ἔτι ἅπαξ ἐγὼ σείσω οὐ μόνον τὴν γῆν ἀλλὰ καὶ τὸν οὐρανόν. τὸ δὲ ἔτι ἅπαξ δηλοῖ τῶν σαλευομένων τὴν μετάθεσιν ὡς πεποιημένων, ἵνα μείνῃ τὰ μὴ σαλευόμενα. διὸ βασιλείαν ἀσάλευτον παραλαμβάνοντες ἔχωμεν χάριν, δι' ἧς λατρεύωμεν εὐαρέστως τῷ θεῷ μετὰ αἰδοῦς καὶ εὐλαβείας· καὶ γὰρ ὁ θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον. ἡ φιλαδελφία μενέτω. τῆς φιλοξενίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε· διὰ ταύτης γὰρ ἔλαθόν τινες ξενίσαντες ἀγγέλους. μιμνήσκεσθε τῶν δεσμίων ὡς συνδεδεμένοι, τῶν κακουχουμένων ὡς καὶ αὐτοὶ ὄντες ἐν σώματι. τίμιος ὁ γάμος ἐν πᾶσι καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος· πόρνους γὰρ καὶ μοιχοὺς κρινεῖ ὁ θεός. ἀφιλάργυρος ὁ τρόπος, ἀρκούμενοι τοῖς παροῦσιν· αὐτὸς γὰρ εἴρηκε· καὶ οὐ μή σε ἀνῶ οὐδ' οὐ μή σε ἐγκαταλίπω. ὥστε θαρροῦντες λέγειν· κύριος ἐμοὶ βοηθὸς, καὶ οὐ φοβηθήσομαι τί ποιήσει μοι ἄνθρωπος; μνημονεύετε τῶν ἡγουμένων ὑμῶν, οἵτινες ἐλάλησαν ὑμῖν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ὧν ἀναθεωροῦντες τὴν ἔκβασιν τῆς ἀναστροφῆς μιμεῖσθε τὴν πίστιν. Ἰησοῦς Χριστὸς ἐχθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. διδαχαῖς ποικίλαις καὶ ξέναις μὴ παραφέρεσθε· καλὸν γὰρ χάριτι βεβαιοῦσθαι τὴν καρδίαν, οὐ βρώμασιν, οἷς οὐκ ὠφελήθησαν οἱ περιπατοῦντες ἐν αὐτοῖς. ἔχομεν θυσιαστήριον ἐξ οὗ φαγεῖν οὐκ ἔχουσιν ἐξουσίαν οἱ τῇ σκηνῇ λατρεύοντες. ὧν γὰρ εἰσφέρεται ζώων τὸ αἷμα περὶ ἁμαρτίας εἰς τὰ ἅγια διὰ τοῦ ἀρχιερέως, τούτων τὰ σώματα κατακαίεται ἔξω τῆς παρεμβολῆς. διὸ καὶ Ἰησοῦς ἵνα ἁγιάσῃ διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος τὸν λαὸν, ἔξω τῆς πύλης ἔπαθε. τοίνυν ἐξερχώμεθα πρὸς αὐτὸν ἔξω τῆς παρεμβολῆς τὸν ὀνειδισμὸν αὐτοῦ φέροντες. οὐ γὰρ ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν. δι' αὐτοῦ οὖν ἀναφέρωμεν θυσίαν αἰνέσεως διὰ παντὸς τῷ θεῷ, τουτέστι καρπὸν χειλέων ὁμολογούντων τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. τῆς δὲ εὐποιΐας καὶ κοινωνίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε· τοιαύταις γὰρ θυσίαις εὐαρεστεῖται ὁ θεός. πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ ὑπείκετε· αὐτοὶ γὰρ ἀγ

tentia veſtigemus, ac veluti perrupta legis vmbra veritatem contemplemur. Putauerũt igitur, vt dicebam, Iſraëlitæ, ob ſtoliditatem nimiã morte à ſe implicari poſſe vitã, hoc eſt Chriſtũ. Verùm aberrauerunt à ſcopo, ac temere collimantes fruſtra laborauerunt, atq; vt ait Propheta Dauid, *Cogitauerunt conſilium quod non poſſunt ſtabilire.* Summo namque artificio omnium Saluator & Dominus, quippe qui ſit ipſa Sapientia, quod diaboli peruerſitate compoſitum erat ad perniciem, ex eo occaſionem ſalutis & vitæ toto terrarum orbe arripuit. fecit namque *ſuæ carni poteſtatem guſtandæ mortis*, quemadmodũ ſacræ teſtantur litteræ, vt cùm ipſa morte ſuperiorem ob reſurrectionem à mortuis oſtendiſſet, mortalibus viam ſuperandæ mortis, atque interitus aperiret. Factus eſt namque ipſe *primitiæ dormientium, & primogenitus ex mortuis*, vt nos quoque ipſius veſtigijs inſiſtentes, vnà cum primitijs, & primogenito reſurgamus omnes, ac ſequamur fraternitatem, ad quam per ipſum vocati ſumus. Nam *quotquot eum receperunt, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri.* Porro Chriſti morte corruptionis victores nos eſſe factos, vel ex ipſis quoque Moſaicis monumentis contentioſus Iſraël diſcat. In Ægypto nempe immolauere agnum, deinde cùm eiuſdem ſe carnibus ſaginaſſent, & eiuſdem ſanguine domorum aditus ſeu limina liniuiſſent, cum Ægyptijs non ſunt abſumpti. At ſi nihil eſt in his myſticum, ſi minùs vera oratio quæ vim myſterij, quod de Chriſto eſt, in vmbris adhuc deſcriptam habet, quam ob cauſam immolatus agnus nihil amplius ſalutis affert, ac ſuo ſanguine percuſſoris animum flectit? Diuinorum ſiquidem myſteriorũ nullo modo deficiet veritas, atq; vt ſapientiſſimus Paulus ſcribit, *Sine pœnitentia ſunt dona & vocatio Dei.* Omnibus igitur eſt perſpicuum, nos in Chriſto & eo ſolo aſſequi ne pereamus. Vita eſt nimirum, vitæque largitor, proindeque quodcunque natura ſua interimendi vim habet, ab eo & facillimè quidem penitus erit ſecurus, quicunque immortalitatis veſtem, Chriſtum videlicet, indutus fuerit. *Quicunq; enim*, inquit, *in Chriſtum baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis.* Liceat autem, & valdè quidem accommodatè, ſingulis eorum qui baptizantur propheticum illud vſurpare: *Exultet anima mea in Domino. Induit* enim *me veſte ſalutis, & indumento lætitiæ.* Induti namque, vt dicebam, lætitiæ veſtem videlicet Chriſtum, à mortis nos imperio vindicamus. Habes deſcriptum in legis vmbra myſterium. Moſaica nempe illa figuræ erant & imagines rerum, obſcuram adhuc aliquo modo veritatis pul-

Pſal. 20. 12.

Hebr. 2. 9.

1. Cor. 15. 20
Coloſ. 2. 18
Apoc. 1. 5.

Ioan. 1. 12.

Rom. 11. 29.

Galat. 3. 27.

Iſaiæ 61. 10

κρυμμύα ζητήσωμεν, καὶ οἱονεὶ τειχίξαντες τὴν νόμε σκιὰν, ἰδωμεν τὴν ἀλήθειαν. ὠήθησαν μὲν ἴν, ὡς ἔφλω, ἐκ πολλῆς ἄγαν ἀσωτείας οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, καὶ θανάτῳ κάτοχον ἀποφλῶσαι δυνάσθαι τὴν ζωὴν, τυτέστι Χριστόν. ἀλλ' ἡμάρτανον ἐκ πόρρω βάλλοντες εἰκῆ, καὶ πανταχῆ ἐπ' ἀδέντι. καὶ καθά φησιν ὁ τοιαῦτα προφήτης Δαβὶδ διαλογιζόμενοι βαλλω, ἢν ἀμὴ δυνῶν) ξῆναι. δι' ἐχυρότερα γὰρ ὁ τῶν ὅλων σωτὴρ καὶ κύριος, ἅτε δὴ καὶ αὐτὸς ὑπάρχων ἡ πάσης σοφία, τὸ ἐκ διαβολικῆς δυστροπίας ἐσκυδασμένον, τοιοῦτον ἐποιεῖτο ζωηρίας καὶ ζωῆς, τὸ ἀνὰ πᾶσαν τὴν γῆν. ἐφῆκε γὰρ καὶ τῇ ἰδίᾳ σαρκὶ γεύσασθαι θανάτου, κατὰ τὸ γεγραμμένον. ἵνα καὶ θανάτου δείξας αὐτὸν κρείττονα διὰ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως, κατορθώσῃ τοῖς ὑπὸ τὴν γῆς τὸ δυνασθαι κατυμνεῖθαι καὶ θανάτου καὶ φθορᾶς. ἀπαρχὴ γὰρ γέγονε τῶν κεκοιμημένων αὐτὸς, καὶ πρωτότοκος † τῶν νεκρῶν. ἵνα τοῖς ἴχνεσιν αὐτὸν καὶ ἡμεῖς κατακολουθήσαντες, συνεγερθῶμεν τῇ ἀπαρχῇ, καὶ τῷ πρωτοτόκῳ πάντες ἀκολουθήσωμεν οἱ πρὸς ἀδελφότητα κεκλημένοι τὴν πρὸς αὐτὸν δι' αὐτόν. ὅσοι γὰρ ἔλαβον αὐτὸν, φησιν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα θεοῦ γενέσθαι. ὅτι γὰρ ἐν θανάτῳ Χριστοῦ τὴν φθορᾶς κρείττονες γεγόναμεν. καὶ ἐξ αὐτῶν ἂν μάθοι τις Μωσέως γράμματων ὁ φιλόνεικος Ἰσραήλ. τεθύκασι γὰρ ἐν Αἰγύπτῳ τὸν ἀμνόν. εἶτα τῶν κρεῶν αὐτοῦ κατεδηδοκότες, καταχρίοντες ἢ καὶ τῷ αἵματι τῶν † δωμαλίων τὰς εἰσβολὰς, ἤτοι τὰς θύρας, † ἄλλ. δωματίων ἐσωθιολώλασι τοῖς Αἰγυπτίοις. ἀλλ' εἰ μηδὲν ἐν τούτοις τὸ μυστικὸν, εἰ μὴ λόγος ἀληθὴς ἐστὶ τοῦ Χριστοῦ μυστηρίου τὴν δυνάμιν ἐν σκιαῖς ἔτι γραφομένην ἔχων; διὰ ποίαν αἰτίαν οὐκέτι σώζει ἡνὰς ὁ ἀμνὸς σφαζόμενος; ἢ αἵματι τῷ ἰδίῳ δυσωπῶν τὴν ὀλοθρευτὴν; θείων γὰρ μυστηρίων κατ' ὀδένα τρόπον ἀπονήσατο δυνάμις. καὶ ὡς ὁ πάνσοφος γράφει Παῦλος· ἀμεταμέλητα τὰ χαρίσματα, ἡ κλῆσις δὲ θεοῦ ἐστι τοίνυν ἅπασιν ἐναργὲς, ὡς ἐν Χριστῷ μόνῳ κεκερδάκαμεν τὸ ἀνώλεθρον. ζωὴ γάρ ἐστι ζωοποιὸς· ὥστε καὶ τὸ φθειρεσθαι πεφυκὸς κατ' ἰδίαν † φύσιν, ἧττον ἂν † ἄλλ. ἐπέκεινα δὲ παθεῖν αὐτὸ καὶ ῥᾴσει γε δὴ τῆς φύσεως ἀφθαρσίας χιτῶνα περιπλεκομένης, τυτέστι Χριστὸν. ὅσοι γάρ, φησιν, εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε πρέπει δ' ἂν καὶ μάλα εἰκότως τοῖς βεβαπτισμένων ἑπάστῳ λέγειν τὸ, διὰ τοῦ προφήτου φωνῆς. ἀγαλλιάσθω ἡ ψυχή μου ἐπὶ τῷ κυρίῳ. ἐνέδυσε γάρ με ἱμάτιον ζωτικὸν καὶ χιτῶνα εὐφροσύνης. κατημφιασμένοι γάρ, ὥσπερ ἔφλω, τὸν τῆς εὐφροσύνης χιτῶνα, τυτέστι Χριστὸν, τὸ θανάτου διαδιδράσκομεν κράτος. ἔχεις ἐν τοῖς νόμου σκιαῖς γραφόμενον τὸ μυστήριον. τύποι γὰρ ἦσαν τὰ διὰ Μωσέως καὶ πρασμάτων εἰκόνες. ἀμυδρόν πως ἔτι τὸ τῆς ἀληθείας κάλ-

† ἄλλ. αἰθητόν.

† ἄλλ. ὑπογρέφωσιν.

† ἄλλ. ῥύσεως.

λω

λος ὠδίνουσαι. ἀκεῖνα ἀυλιζομένοις ποτὲ κ τ ἔρημον τοις ἐξ Ἰσραὴλ, ἄρτον ἐδίδου ὁ θεὸς τὸ μάννα τὸ † μυστικόν. οἱ δὲ συνεκόμιζον τὸ ἀποχρῶν εἰς ἡμέραν ἕ θείᾳ νόμῳ, κ τοῦτο ποιοῦντι. ἐφθείρετο γὰρ τὸ τετηρημένον. κ ἕ ἀεὶ τῆς κ ὑπερχρείαν ἡ συγκομιδὴ, πόνος ἦν εἰκαῖος αὐτοις, κ δίκης ἔσχατα ποθ' ἕξειν. κ γοῦν τετηρηκασί τινες εἰς τ ἄυριον, καθὰ γεγραπται, ἐξεπικράνθη, φησὶν, ἐπ' αὐτοῖς ὁ Μωσῆς, ὡς τ ἱερῶν θεσπισμάτων πεπατημένων. ἀλλ' ὅτι τὸ φθείρεσθαι πεφυκὸς ἦν ἂν, ὡς ἔφην, κ πέρας ἕ φθείρεσθαι, καὶ τ τ ἰδίας φύσεως ἐπέκεινα μένειν θεῦ θέλοντος, πεπληροφόρηκεν ὁ Μωσῆς. γέγραπται γὰρ ἔτους ἐν τῇ Ε ξόδου. καὶ εἶπε Μωσῆς πρὸς Ἀαρών. λάβε στάμνον χρυσῆν, καὶ ἔμβαλε εἰς αὐτὸν πλῆρες τὸ γομορ μάν. καὶ ἀποθήσεις αὐτὸ ἐναντίον ἕ θεῦ εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν. καὶ ἀπέθηκεν Ἀαρὼν ἐναντίον ἕ μαρτυρίου εἰς διατήρησιν. δεχεῖ μὲν γὰρ ἀεί πως τὸ σῶμα τὸ ἱερὸν εἰς ὑποστάσιν τινὰ τ θείας κ ἀκηράτου φύσεως τὸ χρυσίον, ἅτε δὴ κ ἐν ὕλαις ὑπερτερῶν τ τοιαῖσδε τυχόν. ὅταν οὖν ἡμᾶς περιβάλῃ Χριστὸς, καθάπερ ἀμέλγ καὶ ἡ χρυσῆ στάμνος τὸ μάννα. τότε κ ἀφθαρτοι μόν θμεν, φορῶντι θεῦ. ἐ τοις καθ' ἡμᾶς οἱονεί πως ἐνιέντες τ ὀφθαλμόν. ἐκ προσώπου μὲν γὰρ γεγόνοτες διὰ τ ἐν Ἀδὰμ παράβασιν, καὶ οἷον ἐξ ὀμμάτων κείμενοι, κατεκρίθημεν εἰς φθοράν. ὅταν γὰρ γέγραπται διὰ φωνῆς ἕ Δαβὶδ. ἀποστρέψαντος σου τὸ πρόσωπον (ἐταράχθησαν), κ εἰς τ χῆν αὐτῶν † ἀποστρέψουσιν. ἐπειδὴ γὰρ τ παρ' αὐτοῦ φειδῶς τε ἐ ἐπιπλείας ἠξιώμεθα, καὶ τοῦτο μὴ τ ἄλλων ἐν χριστῷ κερδαίνοντες, εἰς μακραίωνα βίον μεταστοιχειούμεθα, κ ἐσόμεθ' ἐπ' ὀφθαλμοῖς ἕ πάντων πατρὸς, καὶ μενοῦμεν εἰς διατήρησιν, ὥστε ἕκαστον ἡμῶν ἀνασκιρτῶντα λέγειν. πῦ ἡ δίκη σου θάνατε; πῦ τὸ κέντρον σου ᾅδη; ἀναστήσονται γὰρ οἱ νεκροὶ, κ τ ἕ προφήτου φωνῶ. κ ἐγερθήσονται οἱ ἐν τοῖς μνημείοις. ἡ γὰρ δρόσος ἡ παρὰ σοῦ ἰάσιμά ἐστιν αὐτοῖς. ὡς ἂν εἰς μακραίωνα βαδίζοντες βίον. κ ἀναφοιτήσοντες εἰς τὸ ἐν δεχαῖς ἀξίους ἑαυτοὺς ἀποφαίνωμεν ἕ σωτῆρος Χριστοῦ. γέγραπται γὰρ, ὅτι ἅγιοι ἔσεσθε, ὅτι ἐγὼ ἅγιος. καὶ καθὰ φησιν ὁ αὐτὸς μαθητὴς. εἰ πατέρα ἐπικαλούμεθα τ ἀπροσωπολήπτως κρίνοντα κ τ ἑκάστου ἔργον, ἐν φόβῳ τ τ παροικίας ἡμῶν χρόνον ἀναστρεφώμεθα. εὖ εἰδότες, ὅτι σμικρά τέ ἐστι κ ὀλίγα ἀντὶ, καὶ ὀλιγοβλήθη πάντελῶς, κ ἴσως σκιαῖς παρεμφερῆ τὰ ἐν τῷδε τῷ βίῳ πράγματα. ἀκριβάντα ἢ κ βεβηκότα καλῶς, ἐ τοῖς λαβοῦσι σωδιαιωνίζοντα τὰ ἀγαθὰ θεῦ. ἕως τοίνυν ἐφίησιν ὁ καιρὸς, ἀποτερψώμεθα † μολυσμὸς σαρκικὸς τε ἐ ψυχικὸς. ὑπιτηδεύσωμεν τ ὑπὶ κείας ἕξιν τρόπος, ἐνδυσώμεθα σπλάγχνα οἰκτιρμοῦ. τ τ δεομένων βαλαπωρίαις ἐπισυγκάσω-

† ἄλλ. αἰσθητόν.

† ἄλλ. ἐκπιστρέψουσιν.

† ἄλλ. μύσεως.

chritudinẽ parturientes. Igitur cùm in deserto stationẽ haberent Israëlitæ, panem dedit Deus, mysticum manna. Colligebant illi porro quod ad vnũ diem sufficeret, diuina lege id etiam præcipiente. Vitiabatur namque si seponeretur, eratq; superflui, & vltra quotidianũ vsum comportatio inanis labor ipsis, & aliquando fortè origo pœnæ. *Seruauerunt* alii nempe *in crastinum*, vt scriptum est: & exanduit, inquit, in eos Moses, tanquã diuina præcepta conculcãtes. Cæterũ id quod corruptioni obnoxium erat, futurũ Deo volente incorruptibile, præter suæ conditionem naturæ, planè ostendit. Sic enim in Exodo scriptũ: *Moses ad Aaron dixit, Accipe vas aureum vnũ, & immitte in illud gomor, plenum manna, & pones illud coram Deo in custodiã, in progenies vestras. Et posuit illud Aaron coram testimonio in obseruationem.* Accipitur namq; aurũ plerumq; in sacris litteris ad diuinam immortalemq; naturã significandam, quippe quod sit fortè inter res sui generis præstantissimũ. Cùm nos igitur cõplexus fuerit Christus, quemadmodum scilicet vas aureum manna, tunc incorruptibiles erimus, vidente nos Deo, & in nos coniectũ oculorũ quodammodo intendẽte. Relegati namq; à facie Dei ob culpã in Adamo admissam, & veluti longè ab oculis positi, ad interitũ delati sumus. Ita namq; Dauidis voce pronuntiatũ est: *Auertente autem te faciẽ tuam turbabuntur, & in puluerẽ suum conuertentur.* Exod. 16. 20. Psal. 103. 29. Postquam verò illius cura & conspectu digni habiti sumus; hoc quoque cum alijs in Christo muneris adepti sumus, vt ad vitam æternam renouemur, stemusq; ante oculos vniuersorũ parentis, perdurẽmusq; ab interitu liberi, vt etiã quilibet nostrũm illud exultabundus vsurpare possit: *Vbi est mors victoria tua? vbi stimulus tuus ô inferne? Resurgẽt enim mortui*, vt est apud Prophetam, *& consurgent qui in monumentis sunt. Ros enim qui abs te est, sanitas est illis.* Osee 14. 14. 1. Cor. 15. 54. Mich. 5. 7. Osee 6. 4. Tanquam igitur ad æternam perueniuri vitam, atque ad pristinũ statum contendentes, dignos nos præbeamus Christi familiaritate. Scriptũ est enim: *Sancti estote, quoniam ego sanctus sum.* Leuit. 11. 45. vtque discipulus eius ait: *Si Patrem vocamus eum, qui nullo personarum discrimine ex operibus iudicat vnumquemq;, in timore tempus peregrinationis nostræ transigamus:* 1. Pet. 1. 17. certò scientes parua esse & caduca, fluxaq; penitus, & vmbræ instar fugientia quæ ad hanc vitam spectant; firma porro, præclara, & capientibus æterna, quæ sunt apud Deum. Ergo dum tempus oportunum suppetit, abstergamus corporis & animæ sordes, morum probitati studeamus, induamur affectum misericordiæ, tangant nos ærumnæ

indigentium. Aperiamus ijs qui premuntur calamitatibus viscera, misereamur orphanorum, viduarum fortunam perditam erigamus, communicemus miserorum lacrymis; miseremur vinctos, eorũ qui morbis tenentur communem ægritudinem putemus, opportuna illos cura, prout res tulerit, subleuantes, omnesque vno verbo implere virtutis numeros studeamus. Ita namque sanè purè ieiunabimus; inchoantes quidem Quadragesimam decima tertia Martij, hebdomadam verò Paschæ salutaris decimaoctaua mensis Aprilis; soluentes autem ieiunia vigesimatertia eiusdem Aprilis mensis, extremo vespere, ex Euangelicis præconijs; festum verò diem celebrantes deinceps illucescente Dominica; vigesimaquarta eiusdem Aprilis mensis; addentes deinde septem quoque hebdomadas sanctæ Pentecostes, vt rectam instituentes vitam sanctis sermonibus perfruamur in Christo Iesu Domino nostro, per quem, & cum quo Patri, cum sancto Spiritu honor & gloria in secula. Amen.

γνάσωμεν. ἀνοίξωμεν τοῖς ἐν θλίψει τὸ σπλαγχνον. ἐποικτείρωμεν ὀρφανοὺς. ἀνακτησώμεθα χήρας. τῶν ἐν θλίψει τὸ δάκρυον μερισώμεθα τοῦ ἐν δεσμοῖς ἐλεήσωμεν. τοῖς ἐν ἀῤῥωστίαις συναλγήσωμεν, ταῖς ἐνδεχομέναις θεραπείαις αὐτοὺς ἀνακτώμενοι· καὶ ἁπαξαπλῶς πᾶν εἶδος ἐπιτηδεύοντες ἀρετῆς. οὕτω γὰρ οὕτω νηστεύσωμεν καθαρῶς. ἀρχόμενοι τῆς μὲν ἁγίας τεσσαρακοστῆς, ἀπὸ τρισκαιδεκάτης τοῦ φαμενὼθ μηνὸς· τῆς δὲ ἑβδομάδος τοῦ σωτηριώδους πάσχα, ἀπὸ ὀκτωκαιδεκάτης τοῦ φαρμουθὶ μηνὸς· καταπαύοντες μὲν τὰς νηστείας τῇ τρίτῃ καὶ εἰκάδι τοῦ αὐτοῦ φαρμουθὶ μηνὸς, ἑσπέρᾳ βαθείᾳ, κατὰ τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα. ἑορτάζοντες δὲ τῇ ἑξῆς ἐπιφωσκούσῃ κυριακῇ τῇ τετράδι καὶ εἰκάδι τοῦ αὐτοῦ φαρμουθὶ μηνὸς. συνάπτοντες ἑξῆς καὶ τὰς ἑπτὰ ἑβδομάδας τῆς ἁγίας πεντηκοστῆς. ἵνα καὶ δι' ὀρθῆς πολιτείας τοῖς ἁγίοις ἐντρυφήσομεν λόγοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν· δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι, τιμὴ καὶ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας Ἀμήν.

Homilia vicesimaquinta.

AGe igitur rursum, dum tempus ad ea implenda quæ diuinis oraculis continentur inuitat, sacram veluti assumentes tubam, magnaque & contenta voce clamantes, dicamus, *Exultate iusti in Domino*. Celebritatem namque nobis spiritalem ostendit, vim dispensationis secundùm carnem vnigenitum Dei Verbum, qui cùm nullo modo ab eo qui ipsum genuit excellentia superetur, sitque æqualis gloriæ & potentiæ, quippe qui ipsi consubstantialis, & ex ipso secundùm naturam extitit, immutabili identitate conspicuus: (*Est enim imago substantiæ eius, & splendor gloriæ*, vt sacrarum litterarũ fides docet,) seipsum ad nostram humilitatem demisit; non propterea naturalibus spoliatus prærogatiuis, sed adscita potiùs sibi carne & sanguine, vt nos quoque diuinæ naturæ participes simus, spiritali ad ipsum coniunctione eo ditati bono. Adiungimur namq; ipsi per fidem, & sanctitatem, eximiaque pietatis facinora. Est hęc porro festa celebritas & dies, per quam beatæ sortis suprema ad nos bona deriuantur. Proinde & ipse omnium Saluator & Dominus, tanquam per exemplum, quam vim habiturus esset ipsius aduentus declarat, dicens: *Simile est regnum cælorum homini Regi, qui fecit nuptias filio suo, & misit seruos suos vocare inuitatos, dicens, Ecce prandium meum paraui, tauri mei & altilia occisa, & omnia*

Psal. 32. 1.

Sap. 7. 26.
Heb. 1. 3.

Mat. 22. 2.

τοῦ κεκλημένους, λέγων. ἰδοὺ τὸ ἄριστόν μου ἡτοίμασα. οἱ ταῦροί μου καὶ τὰ σιτιστὰ τεθυμένα, καὶ πάντα ἕτοιμα,

Λόγος κέ.

ΦΈρε δὴ πάλιν, καιροῦ παραθήγοντος, ἐπὶ τὸ χρῆναι πληροῦν τὰ τοῖς θείοις θεσπίσμασι διηγορευμένα, τὴν ἱερὰν ὥσπερ ἀναλαβόντες σάλπιγγα, καὶ μέγα τι καὶ γεγονὸς ἀνακεκραγότες λέγωμεν. ἀγαλλιᾶσθε δίκαιοι ἐν τῷ κυρίῳ. ἑορτὴν γὰρ ἡμῖν ἀποφαίνει πνευματικὴν τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκονομίας τὴν δύναμιν ὁ μονογενὴς τοῦ θεοῦ λόγος, ὃς κατ' οὐδένα τρόπον τῆς τοῦ τεκόντος αὐτὸν ὑπεροχῆς ἡττώμενος, ἰσοκλεής τε ὑπάρχων, καὶ ἰσοσθενὴς, ὡς ὁμοούσιος αὐτῷ, καὶ ἐξ αὐτοῦ πεφηνὼς κατὰ φύσιν, καὶ ἀπαραλλάκτῳ ταυτότητι διαπρέπων. χαρακτὴρ γάρ ἐστι τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, καὶ ἀπαύγασμα τῆς δόξης, κατά γε τὴν πίστιν τῶν ἱερῶν γραμμάτων, καθῆκεν ἑαυτὸν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς. οὐχὶ τῶν ἐμπεφυκότων ἀπολισθήσας ἀξιωμάτων· ἐν προσλήψει δὲ μᾶλλον γεγονὼς σαρκὸς καὶ αἵματος. ἵνα καὶ ἡμεῖς τῆς θείας φύσεως γενώμεθα κοινωνοὶ τῇ πρὸς αὐτὸν † συναφείᾳ πνευματικῶς τὸ χρῆμα κερδαίνοντες. κολλώμεθα γὰρ αὐτῷ διὰ πίστεως καὶ ἁγιασμοῦ, καὶ τῶν εἰς εὐσέβειαν ἀνδραγαθημάτων. ἑορτὴ δὲ τοῦτο, καὶ πανήγυρις, καὶ τῶν εἰς λῆξιν τῶν ἀνωτάτω † πρόξενος ἀγαθῶν. τοιγάρτοι καὶ αὐτὸς ὁ τῶν ὅλων σωτὴρ καὶ κύριος, ὡς ἐν παραδείγματος τρόπῳ τῆς ἑαυτοῦ παρουσίας τὴν δύναμιν ὑπεμφαίνει λέγων· ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὅς τις ἐποίησε γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ, καὶ ἀπέστειλε τοὺς ἑαυτοῦ δούλους καλέσαι

† ἄλλ. συναφείᾳ πνευματικῇ.

† ἄλλ. πρόξενον.

„ ἕτοιμα· δεῦτε εἰς τοὺς γάμους. γάμοις δὲ τοῖς
σωματικοῖς τὴν πνευματικὴν ἰδιότητα παρει-
„ κάζειν ἀξιοῖ. γέγραπται γάρ, ὅτι ὁ κολλώμενος
„ τῷ κυρίῳ, ἓν πνεῦμά ἐστιν. σὺν ὧν συναγει-
ρουλος ἡμᾶς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ εἰς παιδαισίαν
τὴν νοητὴν, καὶ τῶν θείων μαθημάτων ἀμφιλα-
φεστάτην παιμφλόγα ἡμῖν τὴν παραθεσιν. ἀκηκό-
„ αμεν γὰρ λέγοντος· οἱ ἔαρί μου καὶ τὰ σιτιστὰ
„ τεθυμμένα. φέρε τοίνυν τοῖς ἑορταζουσι πρέπουσαν
ἀναλαβόντες στολὴν· καὶ καθάπερ ἐξ ἀνθέων
ἡμερινῶν συγκείμενον τὸν τῆς παντὸς ἀρετῆς
ἀναδέμενοι στέφανον, καὶ αὐτὸν ἔχοντες χορο-
στάτην τὸν ἐφ' ᾧ τελοῦμεν τὴν πανήγυριν, ἀνα-
„ μελλοντες, λέγωμεν· δεῦτε ἀγαλλιασώμε-
„ θα τῷ κυρίῳ. ἀλαλάξωμεν τῷ θεῷ τῷ ζω-
„ τῆς ἡμῶν. ἀγαλλιῶν γὰρ τῷ κόσμῳ λι-
† ἄλλ. νὲς τὰ σάρκα καταπαίνοντες τῇ τῶν † ὄψων πο-
ὅλων. λυτελείᾳ. τρυφῶσι δὲ καὶ ἑτέρως ἀχαλίνοις
ἄθλοντες ὁρμαῖς πρὸς πᾶν ὁπερ τὸ σκυθρω-
πάτων. ἀλλ' ἐκτελοῦτα πρὸς κόλασιν ἡ τρυ-
φὴ, καὶ τὸ φιλοσαρκίας τὸ πέρας, ἀπλῶς καὶ
„ ἄφυκτον αὐτοῖς ἐπαρτήσασα δίκλω. ὁ γὰρ
† ἄλλ. „ ἀπείρων, † φησὶν, εἰς τὰ σάρκα, ὁκ ἐκ σαρκὸς
φασὶν. „ θερίσει φθοράν. τοῖς ἅτω βίῳ ἐνωθῶσι καὶ ὁ
θεσπέσιος προφήτης Ἀμὼς ὁ ἐξ ἀγάπης
„ δάκρυον ὀπτίζει, λέγων. οἱ καθεύδοντες ἐπὶ
„ κλινῶν ἐλεφαντίνων, καὶ καταπαλαλῶντες ἐν
„ τῇ τρυφαῖς αὐτῶν, καὶ ἐσθίοντες ἐρίφους ἐκ
„ ποιμνίων, καὶ μοσχάρια ἐκ μέσου βοηλίων
„ γαλαθηνά. ὁκ ὀπικροτοῦντες πρὸς τὸ φω-
„ νὴν τῶν ὀργάνων, ὡς ἐστῶτα ἐλογίσαντο, καὶ ἐχ
„ ὡς φεύγοντα. οἱ πίνοντες τὸν διυλισμένον οἶνον,
„ καὶ τὰ πρῶτα μύρα χριόμενοι· καὶ ὁκ ἔπαθον
„ οὐδὲν ὑπὲρ τῆς σωτηρίου Ἰωσήφ. διατοῦτο νῦν
„ αἰχμάλωτοι ἔσονται ἀπ' ἀρχῆς διωκομῶν. ὁ-
ρᾶς ὅπως καταστρέφει τὴν ἐξ ἡλικίας ζωῆς τὸ πέρας;
αἰχμαλώτους ἔσεσθαί φησι, τοὺς τὰ φεύγοντά
τε καὶ παρερχόμενα καὶ παρόντος βίου πράγμα-
τα πεπηγέναι τε καὶ ἑστάναι νομίζοντας. καὶ τοῖς
ἱεροῖς ἀπειθοῦσαν νόμοις τιμῶντες ζωὴν. ἡμᾶς
δὲ οὐκ ἐν χρεῶν, τὸ ἅτως αἰσχρῶν ἀπαλλα-
γμάτων, καὶ τὴν εἰκαίας πλεονεξίας ἀποφέρει,
„ λέγων ὁ αὐτὸς μαθητὴς. Ἰωάννης, μὴ ἀγαπᾶτε τὸν
„ κόσμον, μηδὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ. γέγραπται δὲ
„ πάλιν. οὐκ οἴδατε, ὅτι ἡ φιλία τοῦ κόσμου ἔχ-
„ θρα τοῦ θεοῦ ἐστιν. ὃς ἐὰν βουληθῇ φίλος εἶναι τοῦ
„ κόσμου, ἐχθρὸς τοῦ θεοῦ καθίσταται. ἔξω † τῶν ἂν
† ἄλλ. δὲ. κοσμικῶν ὑπερθυμιῶν, καὶ ἀπωτάτω πάντος
ὄντες πράγματος, τῶν ὑπὸ τὴν βεβήλοις φιλο-
σαρκίαις ἔχοντες γραφῶ, ἅγιοι μὲν ἐσόμε-
θα θιασῶται τῶν πανάγνων τῷ Χριστῷ τελοῦν-
„ τες τὴν πανήγυριν, ἀκουσόμεθα λέγοντος. δεῦτε οἱ
„ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡ-
„ τοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς
„ τοῦ κόσμου. ἀξιόπιστα μὲν ἐν καὶ πέρα λόγου πα-
τὸς καὶ θαύματος τῶν ἁγίων τὰ ἔργα. γράφει γὰρ
„ πάλιν ὁ πάνσοφος Παῦλος, ὃ οὐ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἡτοί-
„ μασεν ὁ θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. ἡμεῖς δὲ, καί τοι μετὰν ἀφθόνως τοῖς παρὰ θεοῦ χαρίσμασιν ἐμπρυφᾶν, τὴν

parata, venite ad nuptias. Nuptijs nempe corporeis spiritalem proprietatem comparat. Scriptum est enim: *Qui adhæret Deo, vnus spiritus est.* Igitur Deo & Patre nos ad spirituale conuiuium conuocate, & diuinarum litterarum perquam opiparas apponente epulas; audiuimus enim dicente, *Tauri mei, & altilia occisa sunt*; age festiuam induti vestem, compactaque velut ex vernis floribus, varijsque virtutum generibus corolla redimiti, eodem illo chori principe ac duce, cuius honori festa agimus celebritatem, occinamus illud: *Venite, exultemus Domino, iubilemus Deo salutari nostro.* Exultat etenim quidam mundo, carnem obsoniorum multiplici varietate saginantes, luxuriantq; alijs modis, effrænato impetu ad turpissima quæque properantes. Verum ad pœnam luxus adducit denique, ac sæuo demum & ineuitabili supplicio voluptuarij hominis clauditur. *Qui enim*, inquit, *seminat in carnem, de carne metet & corruptionem.* Qui eiusmodi vitam instituerunt, eos beatus quoque Propheta Amos charitatis lacrymis prosequitur, dicens: *Dormientes in lectis eburneis, & lasciuientes in stratis suis, & comedentes hædos de gregibus, & vitulos de armentis lactentes: qui plauditis ad vocem organorum, sicut stantem putauerunt, & non sicut fugientem: qui bibitis vinum defæcatum, & primis vnguentis vngimini, & nihil patiebantur in contritione Ioseph. Propterea autem captiui erant ab initio potentum*: Cernis quinam demum inanis vitæ sit exitus? Captiuos fore ait eos, qui fugientia & auolantia seculi huius negotia firma & stabilia censent, vitamque à sacris legibus dissonam amplectuntur. Nos autem qui Christo addicti sumus, ab tam turpibus studijs, atque errabunda vita abducit ipsius discipulus dum ait: *Filioli, nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt.* Alibi quoque scriptum est: *Nescitis quòd amicitia huius mundi inimicitia Dei est? Qui ergo voluerit amicus esse huius mundi, Dei sit inimicus.* Segregati igitur à terrenis cupiditatibus, omnique negotio quàm longissimè abiuncti, tum impuris voluptatibus dicta die, sancti quidem erimus celebritatis sodales, tum sanctam Christo festiuitatem agentes, dicentem audiemus: *Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est à constitutione mundi.* Præclara etenim sunt, quæque omnem orationem admirationemque vincunt, opera sanctorum. Scribit verò rursum sapientissimus Paulus: *Oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ præparauit Deus diligentibus se.* Nos autem quamuis abunde frui diuinis muneribus liceat, postquam

Tauri mei & altilia occisa sunt. Mat. 22. 4.
Venite, exultemus Domino, iubilemus Deo salutari nostro. Psal. 94. 1.
Qui seminat in carnem, de carne metet & corruptionem. Gal. 6. 8.
Dormientes in lectis eburneis, & lasciuientes in stratis suis, & comedentes hædos de gregibus, & vitulos de armentis lactentes: qui plauditis ad vocem organorum, sicut stantem putauerunt, & non sicut fugientem: qui bibitis vinum defæcatum, & primis vnguentis vngimini, & nihil patiebantur in contritione Ioseph. Amos 6. 4.
Filioli, nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt. Ioan. 2. 15.
Nescitis quòd amicitia huius mundi inimicitia Dei est? Qui ergo voluerit amicus esse huius mundi, Dei sit inimicus. Iacob. 4. 4.
Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est à constitutione mundi. Mat. 25. 34.
Oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ præparauit Deus diligentibus se. Isaiæ 64. 4. 1. Cor. 2. 9.

à deteriore seiunctum vitæ genus elegimus, curam abijcimus honestatis, ac diuinam immortalemque mentem ad iracundiam prouocamus. Est ea nimirum natura numinis vt irasci nesciat: cæterùm non fert eos qui effræni licentia ad praua quæque patranda facinora procliues aguntur, idque nos in illo, nostris vtentes vocibus, iracundiam vocamus. Nec enim aliter ea quæ supra nos sunt, quæ nimirum diuinæ & ineffabili insunt naturæ, declarare liceat. Si nos itaque ad ignauiam propensos, atque in cœno libidinum hærentes animaduertat, nec de eo quidquã laborantes vt præscriptis ab ipso legibus pareamus, actionesque honestas & laudabiles strenuè amplectamur, tunc ille scilicet parentes optimos imitatus, intendit flagellum. Etenim facilè fieri poterat, vt ne bonum quidem esse illum auderent aliqui suspicari, nisi accommodatis motibus segnitiem amputaret, eosque ad meliora consilia conuerteret, qui repudiatis quæ sibi maximè prodesse possent effrænato veluti mentis impetu per abrupta ferri, seque in exitij barathrum temere præcipites dare decreuissent. Tale quiddam ab ipso quoque sapientissimo Paulo litterarum monumentis consignatum reperiemus.

Hebr. 12. 7. *Si castigationem sustinetis, veluti filijs offert se nobis Deus. Quis enim est filius, quem non castiget pater?* Et addit insuper: *Itaq; patres quidẽ carnis nostræ eruditores habuimus & reueriti eos sumus. An non multo magis obediemus Patri spirituum, & viuemus? Et illi quidem ad modicum tempus, vt videbatur illis, nos erudiebant. Hic autem ad id quod vtile est, vt participemus sanctitatem eius. Omnis autem disciplina in præsenti quidem non videtur gaudij esse, sed mœroris; postea tamen fructum pacatissimum exercitatis per eam tribuit iustitiæ.* Igitur charitate adductus castigat Deus. In quo insitæ quoque ipsi bonitatis magnitudinem vehementer admirari liceat. Quamuis enim pœnas infligere pro peccatorum modo nemine prohibẽte possit, attemperat nihilominus nostræ imbecillitatis motum, & conturbat potiùs reuera quàm puniat. Vt autem sermonem hunc minimè mendacem esse demonstremus, age quæ antiquis pro ratione temporum contigerunt, in medium proferamus, & quidnam ijs factum fuerit edisseramus.

1. Cor. 10. 11 *Hæc illis* namque *in figura contigisse*, alicubi sacræ testantur litteræ, *scripta autem esse ad consolationem nostram, in quos fines seculorum deuenerunt.* Igitur vniuersorũ Deus, per Mosem quidem Israëlitis edidit legem, quæ ad res quasque laudabiles erudiret, ornaretq; iustitiæ gloria, quicunque officij sui partes implere strenuè decreuissent. Verùm aberrauerunt à scopo,

ἀσυμμιγῆ τ χείρονϖ· ἑλομένους ζωλῶ, ἀποστόμεθα τ φιλοτιμίαν, καὶ καταθήγομεν εἰς ὀργὰς τ θεῖον τε κ ἀκήρατον νοῦν. ἀόργητον μὲν γὰρ τῇ φύσει τὸ θεῖον. πλὴν οὐκ ἀνέχεται τ ἀσχέτως ἀπονενοημένων ὅπῃ γε τὸ δεῖν ἐργάζεσθαι πονηρά. ϵ τοῦτό φαμεν ἐπ' αὐτοῦ τῷ ὀργίλῳ τ καθ' ἡμᾶς αὐτὸς κεχρημένοι φωναῖς. ἀ γὰρ ἰῶ † ἑτέρως δυνάμεθα κατασημαίνεσθαί τισι τὰ ὑπὲρ ἡμᾶς, ἤτοι τὰ ἐνόντα τῇ θείᾳ τε ϵ ἀῤῥήτῳ φύσει. ὅταν τοίνυν εἰς τὸ ῥᾴθυμον ἀπονεύσαντας, κ τοῖς τ φιλοσαρκίας τέλμασιν ἐμβεβηκότας θεάσε), κ μηδενὸς ἀξιοῦντας λόγον τὸ χρῆναι τοῖς παρ' αὐτοῦ παιδαγωγεῖσθαι νόμοις. δίδυτε πάντως ἱέναι καλοῦ ϵ ἀγαθοῦ πράγματος, τὸ τιμωρεῖσθαι λοιπὸν οὐ λήσεται τ πατέρων ἀπομιμούμενοϖ· ἐπανατείνει τὴν μάστιγα. ϵ γὰρ ἰῶ εἰκὸς ἀποτολμῆσαί τινας, ἀδὲ ἀγαθὸν οἴεσθαί πως αὐτὸν ὑπονοεῖν, εἰ μὴ συμμέτροις κινήμασιν ἀνακόπτει τὸ ῥᾴθυμον· καὶ μεταστρέφει πρὸς τὸ ἄμεινον οὗ οἷς ἂν εἴη σκοπὸς, ἀποκωμίζεσθαι μᾶλλον τ ὅτι μάλιστα λυσιτελεστέρων αὐτοῖς. ἀχαλίνοις γὰρ ὥσπερ κ νόσοις ἱέναι κατὰ πετρῶν, καὶ εἰς τὸ τ ἀπωλείας βάραθρον ἀσωτέτως καταπηδᾶν. τοιοῦτό τι γεγραφότα κ αὐλὸν εὑρήσομεν τ ἱεροψάλτου Παῦλον. εἰ παιδείαν ὑπομένετε, ὡς υἱοῖς ἡμῖν προσφέρεται ὁ θεός. τίς γάρ ἐστιν υἱὸς, ὃν οὐ παιδεύει πατήρ; ϵ πρός γε τοῦτο φησι. εἶτα οὖν μᾶλλον τ σαρκὸς πατέρας † ἔχομεν παιδευτὰς, καὶ ἐντρεπόμεθα. ἀ πολλῷ μᾶλλον ὑποταγησόμεθα τῷ πατρὶ τ πνευμάτων, ϵ ζήσομεν; οἱ μὲν γὰρ πρὸς ὀλίγον, κ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς ἐπαίδευον· ὁ δὲ, εἰς τὸ συμφέρον, εἰς τὸ μεταλαμβάνειν τ ἁγιότητος αὐτοῦ. πᾶσα δὲ παιδεία, πρὸς μὲν τὸ παρὸν οὐ δοκεῖ χαρᾶς εἶναι, ἀλλὰ λύπης. ὕστερον δέ τοι καρπὸν εἰρηνικὸν τοῖς γεγυμνασμένοις ἀποδίδωσι δικαιοσύνης. παιδεύει δὴ ὃν ἐξ ἀγάπης θεός. ἀλλ' ἔστι καὶ τούτῳ καταγαυμάσαι λίαν τ ἐνόντος αὐτῷ μαλιστότητοϖ τ ὑπεροχήν. καί τοι γὰρ ἀναλόγως τοῖς ἡμετέροις παίσμασι τὰς δίκας ἐπενεγκεῖν ἀδιακωλύθως ἔχον, συνεμέτρησέ πως τ † πλημμελούντων ἀθενείαις τὸ κίνημα· κ † ἄλλ. θορυβεῖ μᾶλλον, ἢ κολάζει κ ἀληθῶς. ἵνα πλημμελημάτων. δὲ τ ἑαυτῶν λόγον ἀποφήνωμεν ἀ κατεψευσμένοι, φέρε πρὸ βραχέωμεν εἰς μέσον τὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐπενηνεγμένα κ καιρὸς. ϵ ἐφ' ὅτῳ γεγόνασιν ἀφηγώμεθα. ἔφη γάρ πως τὸ γράμμα τὸ ἱερὸν, ὅτι ταῦτα τυπικῶς συνέβαινεν ἐν ἐκείνοις. ἐγράφη δὲ πρὸς νουθεσίαν ἡμῶν, εἰς οὓς τὰ τέλη τῶν αἰώνων κατήντησεν. ὁ μὲν οὖν ὁ τ ὅλων θεὸς, τεθεσμοθέτηκε μὲν διὰ Μωσέως τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ, τ διδωσύνης, † νόμον πρὸς πᾶν ὁτιοῦν τῶν ἐπαινουμένων, καὶ τοῖς τ δικαιοσύνης αὐχήμασι· στεφανοῦν δυνάμενον οὖν ὅ, τι προσήκει περαίνειν αὐτὸν εὖ μάλα διεγνωκότας. οἱ δὲ, ἡμάρτανον σκοπῶ, καὶ

† ἴσως φθόνῳ

† ἄλλ. ἀγρὸν.

† ἄλλ. μλωίω.

repulsoque pædagogo, inobedientiæ sese criminibus obstrinxerunt. Accusat illos porro Deus violatæ legis, sic alicubi apud Oseam prophetam dicens: *Audite verbum Domini, filij Israël, quia iudicium est Domino cum habitatoribus terræ, eò quòd non sit veritas, neque misericordia, neque cognitio Dei super terram; sed maledictio, & mendacium, & homicidiũ, & furtum, & adulterium inundauit super terram, & sanguinem super sanguinem miscent. Propter hoc plorabit terra cum omnibus habitantibus eam.* Iterum sanè per Micheam: *Cogitabãt labores, & operabantur mala in cubilibus suis, & vnà cum die perficiebant ea. Eò quòd non leuauerunt manus suas ad Deum, & concupiebãt agros, & rapiebãt orphanos, & domos opprimebãt, & deprædati sunt virum & domum eius, virum & hereditatẽ eius.* Clamabat autem alius Prophetarum: *Væ qui coniungunt domum ad domum, & agrum agro copulant, vt vicino aliquid auferant. Nunquid soli habitabitis super terram? Audita enim sunt hæc in aures Domini Sabbaoth.* Qui enim immoderata cupiditate habendi laborant, semper ijs quæ possident adijcere studentes ea quæ ad vicinos potiùs, quàm ad ipsos spectant, quodammodo soli habitare terram conantur, à finitimis non temperantes. Hæc veterum quidam patrauere, diuinam spernentes legem. Sed benignum se nihilominus præbuit auctor legis, & iudex. Vocabat itaque illos qui iniurij in ipsum fuerant, ad pœnitentiam voce Ieremię, dicens: *Conuertere ad me habitatio Israël, dicit Dominus, & non firmabo faciem meam super vos: quoniam misericors ego sum, ait Dominus, & non irascar vobis in perpetuum. Verumtamen cognosce iniquitatem tuam, quia in Dominum Deum tuum impiè egisti.* Quoniam verò multa peruersitate laborantes, spurcissimaque infecti fœditate, ac sceleribus penitus addicti se rebus ipsis probauêre, iracundiam in ipsos non immoderatam tamen exercuit, quin potiùs indignationi misericordiam attemperauit. Sic enim loquitur: *Et ego dabo vobis stuporem dentium in omnibus vrbibus vestris, & panis indigentiam in cunctis locis vestris, & non estis conuersi ad me, dicit Dominus. Et ego continui à vobis pluuiam ante tres menses vindemiæ, & pluam super vnam ciuitatem, super vnam autem non pluam. Pars vna compluetur, & pars vna super quam non pluam, arescet, & congregabuntur duæ & tres ciuitates in ciuitatem vnam ad bibendam aquam, & non saturabuntur, & ne sic quidem reuersi estis ad me, dicit Dominus. Percussi vos vstione & aurugine, multiplicastis hortos vestros, vineas vestras, & ficeta, & oliueta vestra comedit bruchus: ac ne sic quidem conuersi estis ad me, dicit Dominus.* Animaduerte igitur,

Ose. 4.1.

Mich. 2.1.

Isaiæ 5.8.

Ierem. 3. 12.

Amos 4.6.

ὅπως

quomodo non ignem cælitus immittit in delinquentes, conturbat verò potiùs subtracto paululùm commeatu, eoque veluti commonefaciat homines, vt criminosa relicta vita, meliora studia amplectantur. Criminum verò pœnas ab ijs persolutas, quibus illa contigerunt, indicat vniuersorum Deus ijs verbis: *Quoniam me neglexisti, dicit Dominus, viæ tuæ, & studia tua fecerunt hæc tibi.* Hoc igitur pacto scilicet illorum transactæ res, nostra verò iam, si placet, consideremus. Cessant nempe aliquando imbres ac pluuiæ, quamuis illorum copiam anni tempus exposcat, tum fluuialium aquarum defectus mœrore conturbat. Agricolarum irriti sudores, nullæ in agris fruges, pereunt maturi arborum fructus, graues morbi ac difficiles corpora infestant. Squallor inde, luctusque, & lamenta, rarique per vrbes vicosque incolæ. Age igitur præstantissimos imitati medicos, sedulò inquiramus eiusmodi ægritudinis causam. Habet igitur radicem veluti prauam quandam multiforme peccatum. Ex eo nobis hæc ærumnosa nascuntur, nec aliam molestiarum originem quispiam protulerit, ab ijs quæ veteribus contigerunt, ad eorum quę nobis accidunt cognitionem facilè adductus. Dicant quidam, cùm bonus sit nobis & liberalissimus Dominus, qui fit vt diuturna perpetuaque felicitate perfrui non possimus? quid obstat nobis, atque à iucundissimis rebus arcet? quid conijcit in mœrorem, ac rebus quas tantopere auersamur, nolentes inuoluit? Atqui omnibus, vt puto, apertum est, nobis res maximè optandas parcè admodum suppetere, idque haud vno tempore offendentes, ac diuina præcepta contemnentes. Esse namq; in Deo benignitatem charitatemq; erga homines incomparabilem, vel ex eo facilè animaduertas. Præbet namque ijs qui lapsi sunt dexteram salutarem, traducique ad meliora

Ierem. 4. 17. Sap. 1. 3. & 5.

Amos 5. 14.

iubet, dicens: *Quærite bonum, & non malum, vt viuatis, & erit sic vobiscum Dominus Deus.* Quique facere id decreuerint, ijs vberem

Osee 2. 21.

bonorum prouentum pollicetur, dicens: *Et erit in die illa, dicit Dominus, exaudiam cælum, & cælum exaudiet terram, & terra exaudiet frumentum, vinum, & oleum.* Sed & per alium

Malac. 3. 10

Prophetam rursus, *Probate me super hoc, dicit Dominus omnipotens: nisi aperuero vobis catarractas cæli, & effudero vobis benedictionem meam, vsque ad sufficientiam,* hoc est, donec impleamini, & quantum satis sit. Quamobrem *venite adoremus, & procidamus ante Deum,* vt

Psal. 94. 6.

diuinus ait Psaltes, *& ploremus coram Domino qui fecit nos.* Petamus ab ipso benignitatis oleum. Sint corda nostra rebus honestis pe-

ὅπως, ἀ πῦρ ἄνωθεν ἐπηφίκ τοῖς ἡμαρτηκόσιν. ἐφορύσσει ἢ μᾶλλον συσέλλων τὰ ζωαρκῆ. καὶ ὑπομνησιν ὥσπερ τινὰ τὸ † χεῖμα ποιεμενος, ἵ χεῖναι μεθεντας τὸ ἀβαθὲς οἰκόμως, χρῆναι. † ἄλλ. τ ἀμεινόνων ἐρᾶν. ὅτι ἢ τῶν ἡμεμελημάτων ἐκτετίκασι δίκας οἱ καθ' ὧν ἐκεῖνα γενέσθ συμβέβηκε, ἀβαθεικνυσι λέγων ὁ τ ὅλων θεὸς. ὅτι ἐμὲ ἠμέλησας, λέγα κύριος. αἱ ὁδοί σε ,, ἐ τὰ ἐπιτηδεύματά σε ἐποίησαν ταῦτά σοι. ,, ὧδε μὲν ἓν τὰ ἐκείνων. τὰ ἢ καθ' ἡμᾶς αὐτὰς πολυπραγμονῶμεν, εἰ δοκεῖ. ὑετῶν μὲν γὰρ καθέσης οἰκνεῖσιν ἔσθ' ὅτε, καί τοι καιρὸς νέμοντος ἐντρυφᾶν αὐτοῖς, ποταμίων ἢ ναμάτων λυπῶσιν † ἐγκοπαὶ. ἰδρῶτες ἄμισθοι † ἄλλ. τ ἀρὴν εἰωθότων. ἀγρῶν ἀκαρπίαι. τ ὠρί- ἐγκοπὰς. μων καταφθοραὶ. ἀῤῥωστίαι ζωμάτων δειναὶ καὶ παγχάλεποι. λυπαὶ τὸ ἐντεῦθεν. † κώμ- † ἄλλ. κω- μοι τε καὶ θρῆνοι, καὶ πανανδρία πολλὴ κατ' πετὸν καὶ πόλεις ἐ κώμας. φέρε δὴ ἔν σου τῶν ἰατρῶν εὐτεχνεστάτως ὑπομιμήμενοι, πολυπραγμονῶμεν δ' φρόνως τ' ἰσιάς δε συμφορᾶς τ' πρόφασιν. ἔχ τοίνυν ῥίζαν ὥσπερ τινὰ πονηρὰν τ πολύμορφον ἁμαρτίαν. ἐκεῖθεν ἡμῖν ἀνίσχει τὰ μοχθηρά· καὶ τ ἀνιᾶν πεφυκότων τ ἡδέσιν, ἐχ ἑτέραν φαίη τις ἂν ὡς ἀπὸ γε τ τοῖς πάλαι συμβεβηκότων εἰς κατάληψιν τ καθ' ἡμᾶς εὐ μάλα χειραγωγήμενος. ἀπιφερομένων τινὲς, ἀγαθὸν ἔχουσιν ἡμῖν καὶ πλουσιόδωρον τ δεσπότην, πῶς δ' μέτεσι γ' ἐν δυσπραξίαις εἶναι μακρᾶς καὶ διωκεκέσι; τί τὸ ἐμποδὼν καὶ τ ἡδύτων ἡμᾶς ἐν ἐκβολῇ γενέσθαι ποιῶν, ἐ ἀποφέρον εἰς λύπας, καὶ τοῖς ἤδη τως ἀπηχθημένοις ἐνομιλεῖν † ἀναγκάζειν; † ἄλλ. ἀ- ἀλλ' ἔστιν οἷμαι παντὶ τῳ σαφὲς, ὅτι τ δικαιο- ναγκάζων τάτων ἐν πανένεγενόμεθα. καὶ δ καθ' ἕνα καιρὸν προσκρούοντες, καὶ τ ἱερῶν καταῤῥαθυμήσαντες ἐντολμάτων. ὅτι γὰρ ἀπαρέβλητον ἔχει τ ἡμερότητα, ἐ φιλανθρωπίαν, χαλεπὸν ἰδεῖν καὶ ἐντεῦθεν ἰδεῖν. νέμει μὲν γὰρ τοῖς ὠλισθηκόσι χεῖρα ζωτήριον. μεταφοιτᾶν ἢ κελεύει πρὸς τὰ βελτίω, λέγων. ζητήσατε ,, τὸ καλὸν, καὶ μὴ τὸ πονηρὸν, ὅπως ζήσητε, καὶ ,, ἔσται οὕτω μεθ' ὑμῶν κύριος ὁ θεὸς, καὶ τοῦτο ὁρᾶν ,, ἠρημένοις, τῶν τ ἀγαθῶν ἀμφιλαφῆ χορηγίαν, ὑπισχνεῖται λέγων. καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, λέγα κύριος, ἐπακούσομαι τῷ οὐρανῷ, καὶ ὁ οὐρανὸς ἐπακούσεται τῆ γῆ, καὶ ἡ γῆ ,, ἐπακούσεται τ σίτου, καὶ τ οἴνου, καὶ τ ἐλαίου. ,, ἀλλὰ καὶ δι' ἑτέρου προφήτου πάλιν. δοκι- ,, μάσατε δὴ ἐν τούτῳ, λέγα κύριος παντοκράτωρ. ἐὰν μὴ ἀνοίξω ὑμῖν θυρ καταῤῥάκτας ἐ οὐρανὸν, καὶ σκεδῶ ὑμῖν τὴν εὐλογίαν μου, ἕως ἐ ἱκανωθῆναι. τουτέστιν ἐμπλησθῆναι καὶ σχεῖν ἱκανῶς. σκοῦν δεῦτε προσκυνήσωμεν, καὶ προσπέσωμεν αὐτῷ. καθά φησιν ὁ θεσπέσιος μελῳδὸς, καὶ κλαύσωμεν ἐναντίον κυρίου τοῦ ποιήσαντος ἡ- ,, μᾶς. αἰτήσωμεν παρ' αὐτοῦ τὸ ἐξ ἡμερότητος ἔλαιον. μεταῤῥυθμίσωμεν τὰς ἑαυτῶν καρδίας ὅπως τὸ ὁρᾶν ἐθέλειν

ἐθέλειν τὰ ἀγαθά. καὶ γάρ εἰσί πως καὶ ἀπροφάσιστα παντελῶς τὰ τῆς ῥᾳθυμίας ἐγκλήματα. αὐτὸς γὰρ ἡμῖν ἐξ οὐρανῶν ἐπέφανεν ὁ υἱός. καὶ παιδευτὴν ἐλάχομεν τὴν καταφωτίζοντα μὲν οὐρανοὺς καταφαιδρύνοντα δὲ καὶ αὐτὰς τὰς ἄνω δυνάμεις. θεὸς γὰρ ὢν φύσει, καὶ ἐκ θεοῦ πεφηνὼς ὁ μονογενὴς τοῦ θεοῦ λόγος, μετέσχεν αἵματος καὶ σαρκὸς, καὶ ἐνηνθρώπησεν οἰκονομικῶς, ἵν' ἡμᾶς ἀποφήνῃ καὶ ἀρετῆς ἁπάσης ἐπιστήμονας, καὶ ἀρίστων σπουδασμάτων ἐπιμελητὰς, καὶ τῆς ἀληθοῦς θεογνωσίας γεγονότας ἐν καλῷ. ἐπειδὴ γὰρ ἄποπτος παντελῶς καὶ ἀόρατος ἡ θεία φύσις ἐστὶ, καὶ ἀπρόσβλητον ἔχει τὴν δόξαν. ὡς γὰρ ἀπρόσιτον οἰκεῖ κατὰ τὴν τοῦ Παύλου φωνὴν. τὴν ἡμῶν ἠμπέσχετο σάρκα, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη τοῖς τῆς ἀνθρωπότητος μέτροις συγκαθιστάμενος μετὰ τοῦ μεῖναι ὁ ἦν, καὶ ἀπήρξατο μὲν τῶν ἱερῶν θεσπισμάτων παρὰ γε τοῖς ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ: ἦσαν γὰρ αὐτῶν αἱ ἐπαγγελίαι. ἐπειδὴ δὲ γεγόνασι σκληροὶ καὶ ἄτεγκτοι, καὶ πολὺ νοσοῦντες τὸ ἐξήνιον, εἶτα τελευτῶντες ἐσταύρωσαν, ἀποπεφοίτηκεν αὐτῶν, καὶ τῶν τῶν ἐθνῶν ἀγέλαις ἑαυτὸν ἐχαρίσατο. ἦν μὲν γὰρ οὐκ ἀμήχανον αὐτῷ τὸ μὴ ἀνασχέσθαι παθεῖν. ἐπειδὴ δὲ τὴν τῶν νεκρῶν ἀναβίωσιν ἡμῖν ἐπηγγείλατο, φορητὸν ἐποιήσατο τὸ παθεῖν. ἵνα πατήσας τὸν θάνατον, καὶ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν, ἀπαρχὴ γένηται τῶν κεκοιμημένων. καὶ ἀραρότως πιστεύωμεν, ὅτι καταλύσει τὸν φθοράν. καὶ τῶν ἡμετέρων ἀποσοβήσει σωμάτων τοῦ θανάτου τὸν ἔφοδον, ζωὴ κατὰ φύσιν ὑπάρχων, καὶ ζωοποιὸς ὡς θεός. ἵνα δὲ πρὸς τούτῳ καὶ αὐτὴν ἡμῖν ἀποφήνῃ βάσιμον, καὶ εὐίλατον τὸν εἰς τὰ ἄνω τρίβον, ἀνέβη πρὸς τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς πατέρα καὶ θεὸν, μετὰ τῆς ἑνωθείσης αὐτῷ σαρκὸς ἐψυχωμένης νοερῶς. καὶ ἔστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς, πᾶσαν ὑπὸ πόδας ἔχων τὴν κτίσιν, ἐπέκεινα παντὸς γενητοῦ, καὶ ἐν κυριότητι φυσικῇ. καὶ ἀκατάσειστον τὴν βασιλείαν ἔχων, ἥξει τε κατὰ καιροὺς ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς μετὰ τῶν ἁγίων ἀγγέλων, ἀποδώσων ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, καθὰ γέγραπται. ὡς οὖν ἀπολογεῖσθαι μέλλοντες τῷ κριτῇ, καθαρίσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος. κατορθώσωμεν πάντα τρόπον ἐπιεικείας. τὴν δικαιοσύνην ἀγαπήσωμεν, τὴν ἀγάπην, τὴν ἐγκράτειαν, τὴν φιλαλληλίαν, τὴν φιλοπτωχίαν. ἐλεήσωμεν ὀρφανοὺς. χήρας δάκρυον ἀνακόψωμεν. ἐπισκεψώμεθα δεσμίους. ἀῤῥωστοῦντας ἀνακτησώμεθα τῆς φιλοφροσύναις. καὶ ἁπαξαπλῶς, πᾶν εἶδος ἀρετῆς κατορθοῦν σπουδάσωμεν. οὕτω γὰρ οὕτως εὐαρεστήσομεν τῷ πάντων ἡμῶν σωτῆρι Χριστῷ. ἀρχόμενοι τῆς μὲν ἁγίας τεσσαρακοστῆς ἀπὸ πέμπτης τοῦ φαμενὼθ μηνὸς. τῆς δὲ ἑβδομάδος τοῦ σωτηριώδους πάσχα, ἀπὸ δεκάτης τοῦ φαρμουθὶ μηνὸς. καταπαύοντες μὲν τὰς νηστείας τῇ πέμπτῃ καὶ δεκάτῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς, ἑσπέρᾳ βαθείᾳ σαββάτου, κατὰ τὴν

penitus addicta, excusatione namque prorsus crimina ignauiæ carent. Ipsemet siquidem nobis è cælo Filius apparuit, institutoremque nacti sumus eum qui illustrat cælos, supernasque ipsas illuminat potestates. Cùm enim Deus esset natura, atque ex Deo existens vnigenitum Dei Verbum, communicauit sanguini & carni, certoque consilio hominem induit, vt nos ad omnes virtutes erudiret, optimis studijs addictos redderet, atque in veræ Dei cognitionis splendore collocaret. Cùm enim sub oculorum sensum diuina natura minimè cadat, sitque cincta inaccessa gloria (*Lucem* siquidem *habitat inaccessibilem*, vt Paulus ait.) nostram induit carnem, & cum hominibus conuersatus est, seque intra humanitatis terminos coërcens, simul id quod erat permansit; & sacra quidem oracula auspicatus est ab Israëlitis: ipsorum namque erant promissiones. Cùm verò se illi duros & contumaces planeque refractarios præbuissent, repudiatis illis, Gentium sese multitudini condonauit. Erat ei sanè non difficile nihil perpeti. Sed cùm nobis mortuorum resurrectionem pollicitus esset, dolores non abnuit, vt conculcata morte, atque à mortuis exurgens, *primitiæ dormientium* fieret; credimusque proinde futurum vt corruptionem tollat, mortisque incursum à nostris corporibus arceat, cùm vita sit secundùm naturam, & viuificans, quippe Deus. Vt verò præterea viam nobis peruiam & facilem ad supera ostenderet, ascendit ad eum qui in cælis est, Patrem & Deum, cum vnita sibi menteque informata carne. Estque in dextera Patris, omnem pedibus subiectam habens creaturam, atque in res omnes naturali imperio præditus, immotumque tenens regnum. Veniet porro annis voluentibus, *in gloria Patris, cum sanctis Angelis, redditurus vnicuiq; secundùm opera eius*, vt scriptum est. Igitur tanquam reddituri iudici rationem, mundemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritus, impleamus omnes modestiæ partes, amplectamur iustitiam, charitatem, temperantiam, mutuam beneuolentiam, amorem in pauperes, misereamur orphanorũ, abstergamus viduarum lacrymas, inuisamus vinctos, ægrotantes charitate refocillemus, ac studeamus, vt semel dicam, omne virtutũ genus exercere. Ita namque scilicet omnium nostrûm Saluatori Christo grati erimus; inchoantes sanctam quidem Quadragesimam quinta die Martij mensis; hebdomadam verò Paschę salutaris, die decima mensis Aprilis; finientes autem ieiunia decimaquinta eiusdẽ Aprilis mensis, extremo vespere, vt in

1. Tim. 6. 16

1. Cor. 15. 20

Matt. 16. 27

Actor. 17. 31

ἐυαγ-

Euangelio traditum est; festum porrò diem celebrantes proxima Dominica luce, decimasexta eiusdem Aprilis mensis; adiungentes deinde septem quoque hebdomadas sanctæ Pentecostes; vt hoc tempore rite & cum pietate transacto, sanctorum consortio digni euadamus in Christo Iesu Domino nostro, per quem, & cum quo Deo & Patri gloria cum sancto Spiritu in secula. Amen. Salutate inuicem in osculo sancto. Salutant vos qui mecum sunt fratres.

εὐαγγελικὴν παράδοσιν. ἑορτάζοντες δὴ τὴν ἐξῆς ἀναφωσκούσῃ κυριακῇ, τῇ ἑκκαιδεκάτῃ τοῦ αὐτοῦ φαρμουθὶ μηνός. συναπτοντες ἐξῆς καὶ τὰς ἑπτὰ ἑβδομάδας τῆς ἁγίας πεντηκοστῆς. ἵνα καὶ τοῦτον τὸν καιρὸν ὀρθῶς καὶ μετ' εὐσεβείας διαθέμενοι τοῦ τῶν ἁγίων ἀξιωθῶμεν κοινωνίας, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν. δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ θεῷ καὶ πατρὶ ἡ δόξα σὺν ἁγίῳ πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. Ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ σὺν ἐμοὶ ἀδελφοί.

Homilia vicesimasexta.

Λόγος κϛ'.

VTar iterum sapientissimi Pauli vocibus, & ad eos qui in fide iustificati, atque in spiritu sanctificati sunt, dicam: *Gaudete in Domino semper, iterum dico, gaudete; modestia vestra nota sit omnibus hominibus.* Tempus firmitatis, constantiæ, & patientiæ, tempus præstantissimorum facinorum, spiritalisque fortitudinis. Appropinquat etenim rursum sanctæ nostræ solemnitatis dies, quam scilicet augustum sanctissimumq; ieiunium præcedit, vt vitam gloriosam & probatam instituentes, ac per laudandos labores peccatorum sordibus absterſis, sanctos atque integros nosmetipsos Christo sistamus, illud propemodum clamantes, & dicentes: *Mihi autem adhærere Deo bonum est.* Oportere autem arbitror eos qui laudabilis Euangelicæ vitæ periti sunt, adamauereq; parata sanctis præmia, ad id inexpugnabili alacritate incitatos progredi, tardam atque inutilem quàm longissimè ex animo segnitiem eijcientes, & insipienti desidiæ multam quodammodo dicentes salutem. Neque enim res præstantissimas assequi, aut à Deo parata præmia comprehẽdere liceat ijs qui ad inertiam inclinauere. Amat nempe virtus sudores, duramque & arduam sortita viam quæ ad ipsam ferat, planam & facilem pati volentibus reddit: tum eos qui ad eximiam præ cæteris excellentiam nati sunt potissimùm inquirit, atque ad seipsam aduocat, inertes verò, atque à belli laboribus auersos expellit. Amat siquidem, vt dicebam, eximios quosque præ cæteris. Eiusmodi quiddam Propheta quoque asserit: *Rectæ viæ Domini, & iusti ambulabunt in eis, impij autem deficient in ipsis.* Ergo vt diuinus Paulus scribit: *De cætero confortamini in Domino, & in potentia virtutis eius. Induite vos armaturam Dei, vt possitis stare aduersus insidias diaboli. Quoniam non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus Principes & potestates, aduersus mundi rectores, tenebras harum, contra spiritalia nequitiæ in cœlestibus.*

Philip. 4.4.

Psal. 72.28.

Osee 14.10.

Ephes. 6.10.

ΚΕχρήσομαι πάλιν ταῖς τοῦ πανσόφου Παύλου φωναῖς, καὶ δὴ ἐρῶ τοῖς ἐν πίστει δεδικαιωμένοις, καὶ ἡγιασμένοις ἐν πνεύματι. χαίρετε ἐν κυρίῳ πάντοτε, πάλιν ἐρῶ χαίρετε. τὸ ἐπιεικὲς ὑμῶν γνωσθήτω πᾶσιν ἀνθρώποις. καιρὸς καρτερίας καὶ ὑπομονῆς· καιρὸς ἐξαιρέτων ἀνδραγαθημάτων, καὶ γνησίας ἀνδρίας. εἰσελαύνει γὰρ πάλιν τὰ ἁγίας ἡμῶν ἑορτῆς ὁ καιρὸς. σεπτῆς δηλονότι καὶ πανάγνου νηστείας παρασκευάσης αὐτά· ἵνα τὴν εὐκλεᾶ καὶ εὐδόκιμον καταρθύναντες ζωὴν, καὶ διὰ πόνων ἀγαθῶν τοὺς ἐκ τῶν ἁμαρτίας μολυσμοὺς ἀποτριβόμενοι, ἁγίους καὶ ἀμώμους ἑαυτοὺς παραστήσωμεν τῷ Χριστῷ, μονονουχὶ βοῶντας, καὶ λέγοντας. ἐμοὶ δὲ τὸ προσκολλᾶσθαι τῷ θεῷ ἀγαθόν ἐστιν, οἴμοι δὲ τοῦ οὐ περ ἂν εἶεν τῆς εὐαγγελικῆς εὐζωίας ἀπεσημασμένοι, καὶ τῶν τοῖς ἁγίοις ἠντρεπισμένων χερῶν ἐραστὴ, προθυμίαις πισὶν ἀμάχοις ἐκτεθηλυμένους πρὸς τὸ ἱέναι, τὴν ἀδρανῆ καὶ ἄμισθον διαῤῥιπίζοντας ὄκνον, τὴν ἑαυτῶν διανοίας ὡς ἀπωτάτω, καὶ οἷον ἐῤῥῶσθαι φέροντας † ἀνοήτοις ἀφιλεργίαις. τὰ γὰρ τοι βάσιμα τὰ ἐξαίρετα τῶν πραγμάτων τοῖς νενδυκόσιν ἀπὸ τοῦ ῥᾳδίου. ὅτε μὲν ἀλώσιμα τὰ πρὸς θεόν. φιλεῖ γὰρ ἱδρῶτας ἡ ἀρετὴ, καὶ τριβὸν λαχεῖν τὴν εὐθὺ φέρουσαν αὐτῆς σκληρὰν δὲ ἀνάντη τοῖς τὴν παθεῖν ἐλομένοις, ψυλλῷ τε αὐτὴν δὲ εὐίλατον ἀποφαίνει, τὸ δὲ δοκιμεῖν ὅτι μάλιστα πεφυκὸς † σαγηνεύειν γῆρυς, καὶ καλεῖσθαι πρὸς ἑαυτήν. ἀποσοβοῦσι σαγηνεύουσα δὲ ὥσπερ τὸ ἀφιλεργὲς, καὶ ἀφιλοπόλεμον. σκυθρωπὸν γὰρ, ὡς ἔφην, τῶν ἐξειλεγμένων. τοιοῦτόν τι καὶ ὁ προφήτης φησὶν. ὅτι δίκαιαι αἱ ὁδοὶ τοῦ κυρίου, καὶ δίκαιοι πορεύσονται ἐν αὐταῖς· οἱ δὲ ἀσεβεῖς ἀσθενήσουσιν ἐν αὐταῖς. ὥσπερ οὖν ὡς ὁ θεσπέσιος γράφει Παῦλος. τοῦ λοιποῦ ἐνδυναμοῦσθε ἐν κυρίῳ, καὶ ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ· ἐνδύσασθε τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ πρὸς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς στῆναι πρὸς τὰς μεθοδείας τοῦ διαβόλου. διότι οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχὰς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους

† ἄλ. ἀνοήτοις.

† ἄλ. σαγηνεύουσα.

,, τας τακτα· ωσθε τα πνευματικα τ πονηρίας εν
,, τοις επουρανιοις· Δια τουτο αναλαβετε τ πανο-
,, πλιαν τ θεου, ινα δυνηθητε αντιστηναι τη ημέ-
,, ρα τη πονηρα, κ απαντα κατεργασαμενοι στη-
,, ναι. ωσπερ γαρ η βαρβαρων χωρα γειτονα τε
κ ομορον οικουντες πολιν. οι μεν πυκτικοι εισιν εμ-
πειροπολεμοι, κ τ τακτικων επιστημονες, ολιγε
πανταπασιν αξιουσι λογου τας εκεινων εμβο-
λας. ητις δ οντως δεξηται πονειν, κ αντεξα-
γειν ανδρικως τοις καταδηλοις ηρεμουσι, ετοι-
μοτατη κειται θηρα. ουτω δη και εν νομω ζωης
επιμελητη. ων εισι μεν εγγυς οι μαχομενοι.
πολεμιοι δ ουτοι κ πικροι. αλλ οιγε τ νυν εχον-
τες ερρωμενον, κ οια τινα παντοδυναμιαν πνευ-
ματικην τ εις Χριστον δυσεβειαν, εναρμοσα-
μενοι τε κ αντεξαγοντες. αμεινους μεν εσονται τ
εκεινων σκαιοτητος. ατρωτον δ κ απληγα τ
εαυτων καρδιαν τηρησαντες· χαριστηριους ω-
δας αναψωσι τω Χριστω, λεγοντες· εν σοι συν-
εχθρους ημων κερματιζομεν, κ εν τω ονοματι
σου εξουδενωσομεν συν επανιστωμενους ημιν.
Χριστου τοιγαρουν σπουδαστου ζηλος τους αγαπωσιν
αυτον, κ εις παρρησιαν αγιοπρεπη καταφη-
γουσι του τοις ευαγγελικοις θεσπισμασιν
επεσθαι δεον ηρεμουσι, καθαθλησωμεν τ σαρ-
κος· καθαρισωμεν εαυτους απο παντος μο-
λυσμου· μνημονευσωμεν τ θειας λεγουσης
,, γραφης· πορνεια δε ακαθαρσια πασα, κ
,, πλεονεξια μηδε ονομαζεσθω εν υμιν, καθως
,, πρεπει αγιοις. κ αισχροτης, κ μωρολογια η
,, ευτραπελια, α ουκ ανηκεν, αλλα μαλλον ευ-
,, χαριστια. τουτο γαρ ιστε γινωσκοντες, οτι πας
,, πορνος, η ακαθαρτος η πλεονεκτης, ος εστιν
,, ειδωλολατρης, ουκ εχει κληρονομιαν εν τη
,, βασιλεια του Χριστου κ θεου. κ παλιν. αρ αν α-
,, δελφοι οφλετην εσμεν τ σαρκι του κατα
,, σαρκα ζην. ει γαρ κατα σαρκα ζητε, μελλετε α-
,, ποθνησκειν· ει δε πνευματι τας πραξεις του σω-
,, ματος θανατειτε, ζησεσθε. οσοι γαρ πνευματι
,, θεου αγονται, ουτοι υιοι θεου εισι. γραφομεθα γαρ
εν τεκνοις θεου, τ εν Χριστω πολιτειας το καλ-
λος τ εαυτων διανοιαις εισοικισαμενοι, κ
δια τ εις ευσεβειαν απαδασματων προς αυ-
τον ευ μαλα διαμορφωμενοι. οτι τοινυν η-
μιν οι τ ακηρατα φυσεως χαρακτηρες ελ-
λαμπωσι, γεγραμμεθα δη κ εν τεκνοις θεου, κ
αδελφοτητα πεπλουτηκαμεν τ προς γε φη-
μι τ των ολων παμβασιλεα Χριστον, αυτω τω
οικειαν καθιερουντες ζωην, φαιδροι διαμέ-
νωμεν. εσομεθα γαρ ουτω θιασωτην γνησιοι,
πανηγυαρχην εχοντες αυτον. κ ειπερ εστι
το εσαλπιγγι λαμπρως τοις εορταζουσι πρεπω-
δεστατον, ειη αν οιμαι και το καταφαιδρυνε-
σθαι δειν τοις εξ αρετων αυχημασιν, ουκ α-
νάρμοστον. μαλλον δε κ λιαν εοικε τοις εισ-
βαλλουσιν εθελουσιν εις τα αγια τ αγιων, οπερ
προδρομος υπερ ημων εισηλθε Χριστος, κ
τ δ θεαρεστων Παυλος φησιν. αγια δε τ αγιων ειναι φαμεν του τ μυστικης τελειωσεως τροπους. οις αν τις

brarum harum, contra ſpiritalia nequitiæ in cæleſtibus. Propterea accipite armaturam fidei, vt poſſitis reſiſtere in die malo, & in omnibus perfecti ſtare. Vt enim ex ijs qui in vrbe barbaris adiuncta & finitima degunt, ſiqui fuerint pugnæ reiq́ue militaris periti, illorum incurſiones prorſus haud magni faciunt; qui verò laboribus cedunt, nec ſtrenuè audent obſiſtere, paratiſſima inuadentibus præda iacent: ſic & illorum qui ex præſcripto legis vitam inſtituere ſtuduerunt, à quibus non longè quidem abſunt qui oppugnant, plurimi illi ſanè & amarulenti. Verùm quibus valida mens eſt, & veluti ſpiritalem armaturam pietatem in Chriſtum induti contra ipſos prodeunt, & ſuperiores erunt illorum feritati, nec vllis vulneribus faucio corde gratiarum actionis carmen occinent Chriſto, dicentes: *In te inimicos noſtros ventilabimus cornu, & in nomine tuo ſpernemus inſurgentes in nos.* Chriſto igitur pro ijs qui ipſum diligunt propugnante, atq́ue ad audaciam ſanctis hominibus dignam impellente eos qui parere Euangelicis oraculis decreuerunt, luctemur aduerſus carnẽ, mundemus nos ipſos ab omni inquinamento, meminerimus diuinæ Scripturæ dicentis: *Fornicatio, & omnis immunditia, aut auaritia ne nominetur in vobis, ſicut decet ſanctos, nec turpitudo, aut ſtultiloquium, aut ſcurrilitas quæ ad rem non pertinet, ſed magis gratiarum actio. Hoc enim ſcitote intelligentes, quòd omnis fornicator, aut immundus, aut auarus, (quod eſt idolorum ſeruitus) non habet hæreditatem in regno Chriſti & Dei.* Et iterum: *Ergo fratres, debitores ſumus non carni, vt ſecundum carnem viuamus, ſi enim ſecundùm carnem vixeritis, moriemini; ſi autem ſpiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis. Quicunque enim ſpiritu Dei aguntur, hi ſunt filij Dei.* Adſcribimur enim Dei filijs, poſtquã eius quæ in Chriſto eſt vitæ pulchritudinẽ noſtris animis admiſerimus, ac ſtudijs pietatis egregiè nos ipſi conformauerimus. Quãdo igitur in nobis characteres immortalis effulgent naturæ, adſcriptiq́; fuerimus in filios Dei, ac fraternitate ditati Regis vniuerſorum Chriſti, noſtrã ipſi conſecrantes vitam hilares degamus. Ita namq; legitimi choreæ ſodales erimus ipſo celebritatis ludorũ præfecto ac duce. Ac ſiquidem eos qui feſtam celebritatem agunt ſplendidis veſtibus ornatos eſſe maximè decet, nobis quoque non alienum fuerit effulgere virtutis gloria; quin porro vehementer conſentaneum ingredi volentibus in ſancta Sanctorum, quò ingreſſus eſt pro nobis præcurſor Ieſus, iuxta diuini Pauli vocem. Sancta verò Sanctorum eſſe dicimus myſticæ perfectionis mores, in quos

Ephes. 5. 3.

Rom. 8. 12.

Hebr. 4. 10.

 εμβαλοι,

ingredi, atque ad Deum appropinquare, animi nempe affectione, ac sanctitate nemini liceat, nisi qui priùs omnes peccati carnaliumque cupiditatum sordes penitus eluerit. Quoniam verò quæ antiquis in figura per
Rom. 15. 4. sapientissimum Mosem præcepta sunt, *ad nostram institutionem sunt scripta*, suntque rerum imagines spiritalium, multa vtilitate grauidæ, age ad eorum quæ modò diximus certam fidem, claramque euidentiam, quæ in Exodo scripta sunt ad Auditores profera-
Exod. 30. 18 mus. Sunt verò huiusmodi: *Et locutus est Dominus ad Mosem, dicens: Fac tibi lauacrum, & basim ipsi æneam ad lauandum, & pones ipsam inter tabernaculum testimonij, & inter altare, & effundes in illam aquam, & lauabit Aaron, & filij eius ex ipsa manus & pedes aqua, quando ingredientur in tabernaculum testimonij, ne moriantur. Et erit eis legitimum sempiternum, ipsi & posteris eius post eum*. Animaduerte igitur quo modo, qui in sancta Sanctorum ingredi velit, mundari priùs diuina iubetur lege, quique id facere neglexerit, capitis pœna puniri decretum est. Non enim non licet vllo modo nobis illotis pedibus ad Deum appropinquare, aut nobis ipsis planè inimici supre-
2. Cor. 6. 14. mum arcessemus supplicium. *Quæ enim communicatio luci ad tenebras?* vt scriptum est: *aut quæ pars fideli cum infideli? aut quis consensus Christi cum Belial?* Purgationem hanc igitur quæ à nobis fieri debet, corporalémne an spiritalem potiùs intelligamus? Quis porro dubitet eam spiritalē esse, cùm apertè Deus
Ierem. 4. 14. apud Ieremiam dicat: *Ablue à malitia cor tuum, vt salueris Ierusalem?* Ac plurima sunt sanè genera improbitatis, præstigiæ, libidines, auaritiæ, detractiones, periuria, & doli. Illud verò maximè ex alijs vniuersorū Deum prouocat ad iracundiam, cùm quis facilè ad res vetitas fertur, peruersisque cogitationibus complet mentem. Esse aliquos præterea animo haud probo, quique spiritus sequantur erroris, exactam & sinceram fidem minimè admittentes. Sunt enim profecto, sunt qui vim veritatis ad priuatas ipsorum opiniones detorquent, ac sententias inani specie sapientiæ fucatas ex turba imperitæ multitudinis coaceruant, quibus dicere necesse est:
Psal. 61. 4. *Quousque irruitis in hominem, interficitis vniuersi vos?* Adiungam verò illud quoque ad ea quæ dixi. Christianorum nomen sortiti quidam, reipsa tamen & veritate non sunt quod nominantur, verùm apostaticis moribus addicti ad dæmoniorum fraudes inclinant; persuadentque fortè sibi eum quoque latere se posse qui occulta nouit, quibus etiam
Psal. 93. 8. proinde dicemus: *Intelligite nunc insipientes*

ἐμβάλοι, οὐδ' ἂν ἐγγὺς γένοιτο θεοῦ, κατὰ διάθεσιν δηλονότι καὶ ἁγιασμὸν, μὴ οὐχὶ πρότερον πάντα ῥύπον τὸν ἐξ ἁμαρτίας καὶ σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν, εὖ μάλα διανιψάμενος. ἐπειδὴ δὲ τὰ τοῖς πάλαι τυπικῶς διὰ τοῦ πανσόφου Μωσέως τεθεσπισμένα γέγραπται πρὸς νουθεσίαν ἡμῶν, καὶ πραγμάτων εἰσὶν εἰκόνες πνευματικῶν, πολὺ τὸ ὀνησιφόρον ὠδίνουσαι, φέρε τοῖς ἀκροωμένοις παραγάγωμεν εἰς πληροφορίαν καὶ εἰς ἀπόδειξιν ἐναργῆ τῶν ἀρτίως ἡμῖν εἰρημένων, τὸ ἐν τῇ Ἐξόδῳ γεγραμμένον. ἔχει δὲ οὕτω. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς Μωυσῆν, λέγων. ποίησον σεαυτῷ λουτῆρα χαλκοῦν, καὶ βάσιν αὐτῷ χαλκῆν, ὥστε νίπτεσθαι. καὶ θήσεις αὐτὸν ἀνὰ μέσον τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ θυσιαστηρίου. καὶ ἐκχεεῖς εἰς αὐτὸ ὕδωρ, καὶ νίψεται Ἀαρὼν, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἐξ αὐτοῦ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας ὕδατι, ὅταν εἰσπορεύονται εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, ἵνα μὴ ἀποθάνωσι. καὶ ἔσται αὐτοῖς νόμιμον αἰώνιον αὐτῷ τε καὶ τῷ γενεαῖς αὐτοῦ μετ' αὐτόν. ἄθρει δὴ οὖν ὅπως τοὺς εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων εἰσβαλεῖν ἐθέλοντας, προαπονίζεσθαι δεῖν ὁ θεῖος προστέταχε νόμος. καὶ τοῖς τοῦτο δρᾷν οὐκ ἀνεχομένοις, τὴν εἰς αἷμα δίκην † ἀπαρτήσαι ὁρᾶται· οὐ γάρ ἐστιν οὐκ ἔστιν ἀνίπτοις ἡμᾶς ἰέναι ποσὶ πρός γε τὸ δεῖν ἐγγὺς γενέσθαι θεοῦ, ἢ πάντητε καὶ πάντως ἑαυτοὺς ἀδικήσομεν, ποινὴν ὑπομένοντες τὴν ἐσχάτην. τίς γὰρ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; κατὰ τὸ γεγραμμένον. ἢ τίς μερὶς πιστῷ μετὰ ἀπίστου; τίς δὲ συμφώνησις Χριστῷ πρὸς Βελίαρ; ἆρ' οὖν ἡ κάθαρσις ἥ περ ἂν γένοιτο πρὸς ἡμῶν σωματικὴ μᾶλλον ἢ πνευματικὴ νοοῖτ' ἂν εἰκότως; εἶτα πῶς ἐνδοιάσαι θέμις, ὡς ἔστι πνευματικὴ, θεοῦ λέγοντος ἐναργῶς, διὰ τῆς Ἱερεμίου φωνῆς. ἀπόπλυνε ἀπὸ κακίας τὴν καρδίαν σου, ἵνα σωθῆς Ἱηρουσαλήμ. καὶ πλεῖστοι μὲν λίαν οἱ τῆς φαυλότητος τρόποι γοητείαι, φιλοσαρκίαι, πλεονεξίαι, ψιθυρισμοὶ, ψευδορκίαι καὶ δόλοι. παροτρύνει δὲ μάλιστα πρὸς ὀργὰς τῶν ἄλλων τὴν ἐπὶ πάντας θεὸν τὸ ἐφ' ἃ μὴ θέμις εὐπαρακόμιστον καὶ διεστραμμένων ἐννοιῶν ἀναπίμπλασθαι φιλεῖν. ἀποφέρεσθαι δὲ καὶ εἰς ἀδόκιμον νοῦν, καὶ πνεύμασι πλάνοις ἀκολουθεῖν ἑλέσθαι τινὰς, τὴν ἀκριβῆ τε καὶ ἀκαπήλευτον πίστιν οὐ προσιεμένους. εἰσὶ γάρ εἰσιν οἱ τῆς ἀληθείας τὴν δύναμιν παρευθύνοντες ἐπὶ τὸ αὐτοῖς ἰδίᾳ δοκῶν. καὶ δοκησισόφων ἐννοιῶν κατασορεύοντες ὄχλον τῆς τῶν ἀγελαίων πληθύος. οἷς ἀναγκαῖον εἰπεῖν. ἕως πότε ἐπιτίθεσθε ἐπ' ἄνθρωπον, φονεύετε πάντες; προσεποίσω δὲ οἷς ἔφην κἀκεῖνο. τὸ Χριστιανῶν ὄνομα λαχόντες τινὲς, οὔπω μέν εἰσιν, ὅπερ εἶναι λέγονται δυνάμει καὶ ἀληθείᾳ. οὗτοι δὲ τῆς ἀποστασίας ἀγαπῶσι τρόπους, καὶ ταῖς τῶν δαιμονίων ἀπάταις προσνενεύκασιν· οἴονται δὲ τάχα που καὶ αὐτὸν οἷς δὴ καὶ ἐρούμεν. σύνετε δὴ ἄφρονες,

† ἄλλ. ἀπαρτήσας.

ἐν

„ ἐν τῷ λαῷ, ἢ μωροὶ ποτὲ φρονήσατε, ὁ φυ-
„ τεύσας τὸ ὦς ἠχὶ ἀκούει; ἢ ὁ πλάσας τὸν ὀ-
„ φθαλμὸν ἀ κατανοεῖ; λαθεῖν γὰρ ἂν οὐδὲν τ ἢ
ἡμῖν αὐτοῖς ἐμφυτεύσαντα τὸ κρῖναι ἐπαίειν δυ-
ναμζ, ἢ μᾶλλον ἢ ὁρᾶν. ὅτι γὰρ τὸ μὴ μονοτρό-
πως ἀναπεῖσθαι θεῷ· σκάζοντα ἢ ἀσθενῆ τ
διάνοιαν ἔχειν, κρῖναι τε τὸ μ τ πίστιν, ὡς οἴε-
σθαί τε κ λέγειν, ἢ ἑτέρους εἶναι θεοὺς μ τ ἕνα
τ φύσει κρῖναι ἀληθῶς, ὀλέθρου κρῖναι ἀπωλείας
πρόξενον, κ τ εἰς ἄκρον ὀργῆς τ θεὸν ἄγειν φη-
μί ἢ τὰ δίκαια κρίνοντα θεὸν, σαφὲς ἂν γέ-
νοιτο διὰ τ ἱερῶν γραμμάτων. νόμῳ μὲν γὰρ
τῷ διὰ Μωσέως πρὸς εἰς θεὸν εὐσεβεῖν ὁ
Ἰσραὴλ ἐπαιδεύετο. ἤκουε γὰρ ἐναργῶς. ὅτι
„ κύριος ὁ θεός σου κύριος εἷς ἐστι. ἢ ποιήσῃς
„ σεαυτῷ εἴδωλον, οὐδὲ παντὸς ὁμοίωμα, ὅσα
„ ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω, ἢ ὅσα ἐν τῇ γῇ κάτω, κρ
„ ὅσα ἐν τοῖς ὕδασιν ὑποκάτω τ γῆς. οἱ δ, καί
τι δέον ἢ πάντας ἀξιῶσαι λόγου τὰ τεθε-
σπισμένα, πρὸ ὀδὲν ἐποιοῦντο τὸ εἶναι γνήσιοι.
ὑποπτεύοντες δ τὸ ὅτι μᾶλλον πεφυκὸς
ὠφελεῖν, αὐτόκλητον τ ἑαυτῶν κεφαλαῖς
ἐπλούτησαν δίκην. ἐτεράποντο γὰρ ἀνοσίως
ὅπῃ γε τὸ δεῖν τ ἀπόῤῥητον κρ ὑπερφυᾶ ἢ
πάντων κρατοῦντα θεὸν ὑπερμεγέθη δόξαν.
εἰδώλατε διαπορνεύσαντες ἀναπέπτεντο ταῖς
ἑστίαις, ὡς ἢ αὐτὸν τάχα που λαθεῖν δυνά-
μενον τ παντεπόπτην θεόν. ἀλλ' εἰς ἀφόρη-
τον αὐτοῖς ἐκβέβηκε τὸ χρῆμα ζημίαν. ἔφη δ
„ ἔτως ὁ θεσπέσιος προφήτης Ἰεζεκιήλ. κρ
„ εἰσήγαγέ με ὅπῃ τὰ πρόθυρα τ αὐλῆς, κρ
„ εἶδον, κρ ἰδοὺ ὀπὴ μία ἐν τῷ τοίχῳ. κρ εἶπε
„ πρός με, υἱὲ ἀνθρώπου ὄρυξον δὴ ἐν τῷ τοί-
„ χῳ, κρ ὤρυξα ἐν τῷ τοίχῳ, κρ ἰδοὺ θύρα μία.
„ ἢ εἶπε πρός με· εἴσελθε κρ ἰδὲ τὰς ἀνομίας
„ τὰς πονηρὰς, ἃς ὅτοι ποιοῦσιν ὧδε σήμερον. κρ
„ εἰσῆλθον κ εἶδον, ἢ ἰδοὺ πᾶσα ὁμοίωσις ἑρπε-
„ τῶν, κ κτηνῶν μάταια βδελύγματα. κ εἶδον
„ πάντα τὰ εἴδωλα οἴκου Ἰσραὴλ, διαγεγραμ-
„ μένα ἐπ' αὐτοῦ κύκλῳ. κ ἑπτὰ ἄνδρες ἐκ τῶν
„ πρεσβυτέρων οἴκου Ἰσραὴλ, ἢ Ἰεχονίας ὁ τ
„ Σαφὰν ἐν μέσῳ αὐτῶν, εἱστήκει πρὸ προσώ-
„ που αὐτῶν. κ ἕκας ἕκαστος θυμιατήριον αὐτοῦ εἶ-
„ χεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. κ ἡ ἀτμὶς τ θυμιάμα-
„ τος ἀνέβαινε. ἢ εἶπε πρός με. ἑώρακας υἱὲ
„ ἀνθρώπου; μὴ μικρὰ τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ τοῦτο
„ ποιεῖν, τὰς ἀνομίας ἃς πεποιήκασιν ὧδε; διότι
„ ἔπλησαν τ γῆν ἀνομίας. κ ἐπέστρεψαν τ
„ παροργίσαι με. κρ ἐγὼ ποιήσω αὐτοῖς με-
„ τὰ θυμοῦ. ἀ φείσεται ὁ ὀφθαλμός μου ἀδ' ἀ
„ μὴ ἐλεήσω. ἀ γὰρ ἐῶ ἔτως ὄντας ἐπιγνώ-
μονας, ὑβριστάς τε κ ἀνοσίους, κ ἀποστάτας
μὴ ἀχὶ πάντη τε κ παντὸς τ ἀπασῶν ἐχά-
ταις ἀλῶναι δίκαις. ἀπολώλασι γὰρ τοῖς τ
πολεμίων ξίφεσι δαπανώμενοι. κ δεδουλεύ-
κασιν ἐχθροῖς, κ πέρα πάσης γεγόνασι συμ-
φορᾶς. οὐκοῦν ὅταν ἐπαμφοτερίζωσί τινες, ἢ οὐ
τῶν εἰδώλων λατρείαις προσκείμενοι, τότε κρ θεὸς ἐφίησι, κρ πολεμίων ἐφόδους κατεχειμάζεσθαι

in populo, & ſtulti aliquando ſapite. Qui plantauit aurem, non audiet, aut qui finxit oculum, non conſiderat? Nihil enim illum ſanè lateat, qui nobis quoq; ipſis inſeuit audiendi vim, quinimo & videndi. Quod autem non eſſe planè dicatum Deo, ſed ita claudo & infirmo animo degere, etiam poſt fidem ſuſceptam, vt alios quoque præter eum qui natura & verè eſt, opineris & dicas Deos: interitus & exitij cauſam affert, Deumque iuſtum iudicem ad ſummam prouocat iracundiam, ex ſacris litteris apertè conijcias. Lege namque per Moſem tradita pietatem in Deum Iſraëlitæ docebantur. Audiuerunt ergo apertè, *Dominus Deus tuus Dominus vnus eſt.* &, *non facies tibi ſculptile, neque cuiuſuis rei ſimilitudinem, quæcunque in cælo ſurſum, & quæcunque in terra deorſum, & quæcunq; in aquis ſub terra.* Illi verò quamuis maximi facere præcepta debuiſſent, vt ſe legitimos probarent, non laborauêre; cumque præ cæteris profutura auerſarentur, ſponte ſuis ipſi capitibus pœnam conciliauerunt. Impiè namque ad ineffabilem & ſupremam Dei omnium Imperatoris gloriam euertendam ſe contulerunt, fabricanteſque idola ſeruabant domi, quaſi nempe vniuerſorum Imperatorem Deum latere poſſent. Cæterùm intolerabili ob eam rem ſupplicio ſunt affecti. Ita verò ait beatus Propheta Ezechiel: *Et introduxit me in veſtibulum aulæ, & vidi, & ecce foramen vnum in pariete. & dixit ad me, Fili hominis, fode in pariete. & fodi in pariete, & ecce porta vna. & dixit ad me, Ingredere, & vide iniquitates malas, quas iſti faciunt hic hodie. Et ingreſſus ſum, & vidi, & ecce omnis ſimilitudo reptilium, & beſtiarum vanas abominationes, & vidi omnia idola domus Iſraël depicta in circuitu, & ſeptem viri ex ſenioribus domus Iſraël, & Iechonias filius Saphan, in medio eorum ſtetit ante faciem ipſorum. Et vnuſquiſq; thuribulum ſuum habebat in manu ſua, & vapor thymiamatis aſcendebat. & dixit ad me, Vidiſti fili hominis? Nunquid parum eſt domui Iſraël facere iniquitates quas hic faciunt?* Et mox: *Quia repleuerunt terram iniquitate, & conuerſi ſunt ad irritandum me, & ego faciam eis cum furore. Non parcet oculus meus, neque miſerebor.* Non enim fieri poterat, quin adeò peruerſi homines, contumelioſi, impij, & rebelles grauiſſimis denique ſupplicijs omnino implicarentur. Perierunt namque hoſtili gladio conſumpti, tum ſeruierunt hoſtibus, omnique calamitatis genere oppreſſi ſunt. Igitur ſi qui dubio erga Deum ſint animo, nec de ſincera charitate erga illum retinenda laborent, addicti idolorum cultui, tunc vexari

Deut. 6. & 5. 7.

Ezech. 8.

regiones & vrbes hostium incursionibus, cumque omnibus miserijs conflictari Deus permisit. Colendus itaque is est immota fide, menteque in illius honorem & gloriam defixa penitus & locata. De ijs namque qui aliter sunt affecti, verè dicit quod est
Isaiæ 29.13. apud Isaiam: *Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longè est à me*. Audient porro
Mat.23.27. Christum dicentem: *Væ vobis quoniam similes estis sepulcris dealbatis, quæ extrinsecus quidem apparent hominibus speciosa, intus autem plena sunt ossibus mortuorum, & omni immunditia*. Non enim sufficit ad comparandam honestæ vitæ gloriam externa specie sola nudaque ornatos cõspici, charitatis verò in Deum exiguam admodum habere rationem; verùm ardentiore studio pietatem, atque immotam fidem amplectamur oportet, per quam supernæ beneuolentiæ gratiam, vt arbitror, quispiam assequatur. Lætatur siquidem diuina, & virtutis amica natura ijs qui hoc pacto sunt affecti. Quòd si effræni mentis impetu ad inconcessa delati eius gloriam violare audeamus, atque illam Dijs qui nulli
Ierem.2.27. sunt deferre, *ligno dicentes, Pater meus es tu, & lapidi, Tu me genuisti*, mundique elementa venerantes pro Dijs, idque Christianorum sortiti nomen, duro nos penitus atque ineuitabili supplicio puniendos nemo dubitauerit, qui vel leuissimè nostræ religionis mysteria cognouerit. Quibus etiam diuinæ litteræ
Hebr.10.31. comminantur: *Horrendum est incidere in manus Dei viuentis*. Nostris porro etiam legibus & decretis puniuntur milites, si neglecta, quam Imperatoribus debent, beneuolentia faueant barbaris, ac si proijciant scutum, cum illo vitam quoque planè amittent. Ex hoc igitur quòd diuisos geramus animos, reiectisque melioribus & veris ad turpia & execranda deferamur, belli quoque causam existere modò habita à nobis oratio demonstrauit: sed ex eo nobis alia quoque bona subduci præterea docet. Pluuias siquidem non immittit Deus, ex quo nec vertere tellurem, nec cætera agricolarum munia obire liceat, vt fame ac siti totæ simul vrbes at prouinciæ conficiantur. Atque hoc quidem passos aliquando Israëlitas mecum animaduerte. Imperauit enim certis temporibus Achab decem quæ in Samaria degebant tribubus. Neglecta verò penitus reuerentia & charitate in Deum immolauit idolis. Imperita porro multitudo cui imperitabat, quippe mobilis admodum & leuis, illo qui natura & verè vnus est contempto Deo, eodem illico cum Rege morbo contaminati sunt: quamuis & constanti apud ipsos lege & Mo-

χώρας τε καὶ πόλεις, καὶ ἀνιαροῦ παντὸς εἰς πεῖραν ἐλθεῖν. δεῖ δὴ ἂν ἄρα θεραπεύειν αὐτὸν ἀκλόνητον ἔχοντας πίστιν, καὶ βεβηκότας τῷ νῷ † εἰς τιμὴν ἐπ' αὐτὸν τιμήν τε καὶ δόξαν. οὐδὲ γὰρ τῶν ἑτέρωσε διακειμένων ἀληθεύειν ἐροῖ τὸ διὰ φωνῆς Ἡσαΐας. ὁ λαὸς οὗτος τοῖς χείλεσί με τιμᾷ. ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ. ἀκούσονται δὲ λέγοντος καὶ Χριστοῦ. καὶ ὑμῖν ὅτι παρομοιάζετε τάφοις κεκονιαμένοις. οἵτινες ἔξωθεν μὲν φαίνονται τοῖς ἀνθρώποις ὡραῖοι· ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ὀστέων νεκρῶν καὶ πάσης ἀκαθαρσίας. ἀρκέσαι γὰρ ἡμῖν πρὸς εὐκλείας δύναμιν ἀληθῆς τοῖς ἐν βίῳ ἡρημένοις τὸ τοῖς μὲν ἔξωθεν ὡραιτμοῖς φιλοῖς τε καὶ μόνοις καταλαμπρύνεσθαι φιλεῖν. ὀλίγον δὲ κομιδῇ τὸ εἰς θεὸν ἀγάπης, ποιεῖσθαι λόγον. καί τοι χρὴν δὴ ἀνεδὴς ἀξιῶν ἐπείγεσθαι τοῖς θεουργικωτάτης τὸ ἀραρὸς εἰς εὐσέβειαν, καὶ ἀκλόνητον πίστιν. δι' ἣ μᾶλιστα τὸ ἄνωθεν εὐμένειας τιμῶν χάρμ κατασωθήσεν ἂν οὐδαμῶς. ὑπισχνοῦνται γὰρ ἡ θεία τε καὶ φιλάρετος φύσις τοῖς ὧδε διακειμένοις. εἰ δὲ δὴ μέλλομεν ἀχαλίνοις τοῦ νῦν ῥοπαῖς ἰόντες ἐφ' ἃ μὴ θέμις τὸ ὑπερτάτης αὐτοῦ δόξης καταθερμαίνεσθαι. καὶ τοῖς σὺν ἕστι θεοῖς ἀποτίεμεν αὐτῷ, τῷ ξύλῳ λέγοντες, πατήρ μου εἶ σύ. καὶ τῷ λίθῳ, σὺ ἐγέννησάς με. καὶ τοῖς κόσμου στοιχείοις τὸ σέβας ἀναπέμποντες, καὶ ζωῦται τὸ Χριστιανῶν λαχόντες ὄνομα, ὅτι πάντητε καὶ πάντως σκληρᾷ καὶ ἀφύκτῳ κολάσει, τὰς ἑαυτῶν ὑποθήσομεν κεφαλάς. ἐνδοιάσειεν ἂν οὐδεὶς τό γε ἀπύξ τελούμενον ἐν ἡμῖν. οἷς ἱερὸς προσπεφώνηκε λόγος. ὀλέθριον τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας θεοῦ ζῶντος. κολάζεσθαι δὲ οἱ καθ' ἡμᾶς τε καὶ καθεσῶτες νόμοι οὐκ ὀκνοῦσιν εἰδότας, εἰ τοῖς κρατοῦσιν ὀφειλομένους εὐνοίας ὀλιγωρήσαντες, φρονεῖν ἕλοιντο τὰ βαρβάρων· κἂν ἀποβάλοι τὰ ἀσπίδα, συναποβαλεῖ πᾶν πάντως αὐτῇ καὶ τὸ ἐν ζωσι τελεῖν ἔτι. οὐκοῦν τὸ μεριζεσθαι τὰ γνώμαν, καὶ καταδονεῖσθαι φιλεῖν οὐκ ἄμοιρον, καὶ ἀληθῶς εἰς τὰ αἰσχίω καὶ βδελυρώτατα, καὶ πολέμιε πρόξενον ἀπέφηνεν ἡμῖν δικαίως ὁ λόγος· προσαποφωνεῖ δὲ, ὅτι τὰ τῶν ἑτέρων ἡμῖν ἀγαθῶν ἐγκοπὰς ἐργάζεται. ὑμεῖς μὲν γὰρ ἃ καθίησι θεὸς, ὡς μή τε δρᾶν δυνάσθαί τινας, μήτε μὴν τοῖς τὰ χρηστὰ ἱδρῶσιν ὁμιλεῖν· λιμῷ δὴ καὶ † δίψῃ καταμαραίνεσθαι πόλεις τε ὁμοῦ καὶ χώρας. ὅθεν ἄθρει δέ μοι τοῦτο πάλιν πεπονθότα τὸ Ἰσραηλιτικὸν βεβασιλεύκει γὰρ κατὰ καιρὸς ὁ Ἀχαὰβ τῶν ἐν Σαμαρείᾳ δέκα φυλῶν, ἀλογήσας δὴ ὁλοτρόπως τὸ εἰς θεὸν αἰδοῦς καὶ ἀγάπης, τέθυκεν εἰδώλοις. ἐπειδὴ δὴ ὧδ' ὑπάρχει καὶ ἡ ὑπ' αὐτῷ τε καὶ ἀγελαία πληθὺς, τὸ ἕνα καὶ φύσει, καὶ ἀληθῶς ὄντα θεὸν ἀτιμάσαντες τὸ

† ἄλλ. πῶν.

† ἄλλ. καταῖχον-τος ἀνάγκη.

† ἄλλ. ἐδωδίμων.

† ἄλλ. δύ-κοσμίαν.

† ἄλλ.

ἰσῶ δὴ ὑὸς ἠρώτηκασι τῷ κρατοῦντι μανίαν. καί τοι νόμον ἔχοντες τὸν ἐφεσηκότα, καὶ διὰ τῆς Μωσέως

σέως ἐντολῆς ἓν μάλα παιδαγωγούμενοι, πρὸς τὸ ὅτι μάλιστα τελῶν εἰς ὄνησιν αὐτοῖς· ,, ἐπῳδὴ ἢ καθά φησιν ὁ θεσπέσιος Δαβὶδ. πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρειώθησαν. παρελθὼν εἰς μέσον ὁ προφήτης Ἠλίας, σωτηριακτικῷ ὡς ἠτιμασμένῳ τῷ πάντων κρατοῦντι θεῷ· ἠπείλησε λιμὸν καὶ ἀκαρπίαν, καὶ τῆς ἄνωθεν εὐλογίας τὴν ἀπάνειν. ἔφη γάρ, ζῇ κύριος ὁ θεὸς Ἰσραὴλ, ᾧ παρέστην ἐνώπιον αὐτοῦ. εἰ ἔσται τὰ ἔτη ταῦτα δρόσος, εἰ μὴ κατὰ στόματος λόγος μου. ἃ δὴ λέγοντος. ἀ γὰρ ὕσεν ὅλη τὴν γῆν, ὁ τὰ ζωαρκῆ δωρούμενος. σὺν ᾧ ἀρόσαι οὐδὲν ἐν ἀγροῖς. ἀ συλλέξαι πῆχυν ἐν γηπονίαις. ἀ πόας ἰδεῖν ἐν ὥρᾳ κομῶσαν τὴν γῆν. ἀλλὰ διψῶντα μὴν, ὄρη· πεδία τε † πρὸς ἀνθῆ τε καὶ γονιμώτατα, μονονουχὶ θρηνοῦντα τὴν ἀκαρπίαν. καὶ τί τὸ ἐντεῦθεν; ἀφορήτοις ἐμβολαῖς λιμοῦ, † καταπεχόντες ἀνάγκης, εἰς τοῦτο πεπτώκασι τὸν Σαμαρείας τινές, ὥστε καὶ γυναῖκας τοὺς ἰδίων ἄψασθαι τέκνων, καὶ τὴν τῆς φύσεως ἀλόγητον νόμων παντελῶς, σὺν τῇ φιλοστοργίας παλαιᾷ θεσμὸς. καὶ γὰρ ὁ προφήτης Ἱερεμίας τοῦτο παθόσαις ὑπισχνάσατο, χεῖρες, φησι, γυναικῶν οἰκτιρμόνων ἥψησαν τὰ παιδία ἑαυτῶν. πῶς ἂν ἄρα κατέληξε τὸ συμβάν; ἀπεκρύσαντο ἢ τινα τρόπον τοὺς ἀτόπους καὶ δυσθεράπευτον δίκην; οὐκ μέσοι γεγόνασιν οἱ πλανῶντες τὸν Ἰσραὴλ, τὸν ἐφ' αἵματι ψῆφον κατενεγκόντος αὐτῶν τοῦ προφήτου Ἠλιοῦ. ἐπῳδὴ ἢ πάλιν ἀνέλαμψεν ἡ ἀλήθεια, καὶ τῆς φύσης θεὸν ἐγνώκασιν οἱ τῶν δαιμονίων λατρείαις ἐνοχλιωθήσαντες, ἐδίδου πάλιν αὐτοῖς τὸν ἐξ ἡμέρας τὸν ἀγαθὸν, καὶ τὴν † ἐδωδὴν τὴν ἀφθονίαν ὁ φιλοικτίρμων θεός. δεῖ δὴ ἓν ἄρα, καθάπερ προεῖπον ἤδη, ἀποπυδάζειν μὲν τὰ αἰσχίω· τῆς ἢ ἀμεινόνων ἀντέχεσθαι· καὶ καλαφαιδρύνεσθαι μὲν τοῖς † κόσμοις αὐχήμασιν· ἐξηρτῆσθαι ἢ ὅτι μάλιστα φιλεῖν τὴν ἐξαίρετον καὶ εὐνομωτάτης ζωῆς· τηρεῖν τε πρὸς τούτῳ καὶ τὸ ἐν πίστει γνήσιον, καὶ βεβηκὸς εἰς ἀγάπην ἐκ πάντων ἐπεκτείνασθαι θεόν. ,, ὃς γε τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, καθά γέγραπται φησὶν ὁ σοφώτατος Παῦλος. ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτὸν, ἵνα καὶ σὺν αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν χαρίσηται. ὁ γὰρ ἐπεκτείνασθαι πάντος, ὃς δι' οὗ τὰ πάντα παρήχθη πρὸς γνῶσιν, ὁ ἐξ αὐτῆς ἀναφυὲς τῆς οὐσίας τοῦ θεοῦ, καὶ πατρὸς ,, λόγος, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα θεῷ, καθά γέγραπται. ἀλλ' ἑαυτὸν μὲν τὸν ἕκαστον κένωσιν. ἔλαβε ἢ δούλου μορφὴν. καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν πίστωσιν; λέγων ὁ μακάριος Παῦλος. ἐπῳδὴ γὰρ τὰ παιδία κεκοινώνηκεν αἵματος καὶ σαρκὸς, καὶ αὐτὸς παραπλησίως μετέσχε τῶν αὐτῶν· ἵνα διὰ τοῦ θανάτου καταργήσῃ τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τουτέστι τὸν διάβολον, καὶ ἀπαλλάξῃ τούτους, ὅσοι φόβῳ θανάτου διὰ παντὸς τοῦ ζῆν, ἔνοχοι ἦσαν δουλείας

† ἄλλ. πτύειν.

† ἄλλ. κατατέχοντο ἀνάγκη.

† ἄλλ. ἐδωδίμων.

† ἄλλ. δύκοσμίαν.

† ἄλλ. δίψη.

saicis præceptis ad ea quæ sibi maximè profutura essent, egregiè instituti. Postquam verò, vt ait beatus Dauid: *omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt*; procedens in medium Elias propheta, indignabatur scilicet ob illatam omniũ Imperatori Deo contumeliam, tùm verò famem, sterilitatem, cęlestiumque munerũ penuriam comminatus est his verbis: *Viuit Dominus exercituum, Deus Israël, in cuius conspectu sto, si erit his annis ros & pluuia, nisi per verbum oris mei.* Quæ scilicet cùm dixisset, nullas demisit in terram pluuias, qui ad victum cultumq; corporis necessaria largitur. Non arare tellurem, non quidpiam ex agriculturæ laboribus colligere cuiquam dabatur. Non virebat herbis tellus suo tempore: verùm aridi montes siti, campique antea floridi & feraces sterilitatem suam penè lamentis prosequebantur. Quid vero deinceps? Intolerabili famis incursione, eò necessitatis in Samaria deuenere nonnulli, vt ne filijs quidem suis mulieres parcerent, neglecta prorsus ipsa naturæ lege, beneuolentięque maternæ decretis conculcatis penitus atque contemptis. Proinde Ieremias propheta quibus id contigerat miserans: *Manus,* inquit, *mulierum misericordium coxerunt filios suos.* Quonam igitur res demum euasit? aut quo modo sese graui adeò ac propè ineuitabili supplicio eripuere? Sublati sunt è medio impostores Israël, capitali in eos sententia per Eliam prophetam decreta. Postquam verò rursum veritas affulsit, & verum Deum agnouerunt, qui sese dæmonum cultui mancipauerant, rursum illis benignitatis suæ dona, frugumque vberem copiam Deus misericors largitus est. Oportet itaque, vt modò dicebam, turpibus repudiatis honesta complecti studia, splendescere porro ornamentis modestiæ, vitamque potissimùm ex præscripto virtutis legumq; instituere. Sinceram porro seruare fidem, summamque erga Deum vniuersorum principem charitatem, *qui proprio Filio non pepercit*, vt sapientissimus scribit Paulus: *sed pro nobis omnibus tradidit illum, vt & cum eo omnia nobis donaret.* Qui namq; omnem intelligẽtiam superat, & per quẽ omnia genita ac procreata sunt, qui ex ipsamet natus substãtia Dei, & Patris Verbum, *non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo*, vt scriptum est, *sed voluntariè exinaniuit semetipsum formam serui accipiens.* Quam verò id ob causam, testatur beatus Paulus, dicens: *Quia ergo pueri communicauerunt carni & sanguini, & ipse similiter participauit ijsdem, vt per mortem destrueret eum qui habebat mortis imperium, hoc est diabolum, & liberaret eos qui timore mortis per totam vitam obnoxij erant seruituti.*

Pſal. 13. 3. & 52. 4.

3. Reg. 17. 1.

Rom. 8. 30.

Philip. 2. 6.

Hebr. 2. 4.

Nusquam enim angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit. Vnde debuit per omnia fratribus similari, vt misericors fieret & fidelis Pontifex ad Deum, vt repropitiaret delicta populi.
Sa.1.24. *Creauit enim omnia conctorum genitor in incorruptione,* vt alibi scriptum est, *salutem & generationem mundi, & non erat inferni regia super terram.*
Sap.2.24. *Inuidia autem diaboli mors intrauit in mundum.* Necesse enim erat antiquam Dei voluntatẽ in nobis nequaquam ab tortuosi, & scelerum inuentoris draconis inuidia vinci, quinimo illius peruersitati superiorẽ esse. Propterea cùm vita sit secundùm naturam vnigenitum Dei Verbum, vitamque impertiat cunctis, seipsum demisit, vt dicebam, ad nostra, nostramque induit carnem, vt caro fieret vita, ac de cætero diabolicæ peruersitatis aculeum retunderet, eneruato peccato parente mortis. Duo igitur simul bona perfecit vnigenitum Dei Verbum homo factum. Amouit nempe procul ab humanis corporibus quam ipse non fecit, sed per peccatum potiùs inducta fuerat, mortem; factusque præterea fuit in nos omnes misericors Pontifex. Quid ergo? dicet aliquis, Non erat ille misericors qui Deus esset, etiam priusquam nostri similis fieret? Atqui quomodo non natura sua bonus, imò verò non ipsamet potiùs bonitas esse meritò intelligatur, qui ex illa suprema natura essentialiter existit? Num ergo cùm bonitate careret, ad eam sibi gradum facere voluit? Quis verò non illum qui hæc in dubium vocet, irrisione dignum existimet? Factus est porro in nos misericors Pontifex hac propemodum via. Lex
Hebr.2.17. siquidem Angelorum ministerio Israëlitis enuntiata, qui in peccatum forent delapsi, expendere pœnas, idque nulla mora interposita, iussit. Quod quidem sapientissimus Paulus testatur, ita scribens: *Irritam quis faciens*
Hebr.10.28 *legem Moysi, sine vlla miseratione, duobus vel tribus testibus moritur.* Igitur qui sacerdotale munus ex legis præscripto obibant, nulla ijs cura, aut studium vt eos miserarentur qui per socordiam deliquissent. Christus verò factus est misericors Pontifex. Nec enim ab hominibus peccatorum pœnas exegit, quin omnes potiùs per gratiam & misericordiam iustificauit, & insuper spiritales adoratores effecit, claramque & apertam nobis ob oculos statuit veritatem, hoc est, verum honestæ vitæ modum, qui Euangelicis præconijs egregiè planè indicatur. Neque verò Mosaica mandata damnans, aut antiqua decreta euertens, veritatem monstrauit; sed veriùs litteræ legalis vmbram disijciens, & ea quæ figuris continebantur, in adorationem, &
Ioan.4.23. cultum per spiritum & veritatẽ commutans.

ἐ γὰρ δή πω ἀγγέλων ἐπιλαμβάνε῀ται, ἀλλὰ „
σπέρμα῀τος Ἀβραὰμ ἐπιλαμβάνεται. ὅθεν „
ὤφειλε κ῀τ᾽ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιωθῆναι. „
ἵνα ἐλεήμων γένη῀ται κ῀ πιστὸς ἀρχιερεὺς τὰ πρὸς „
τ῀ θεὸν, εἰς τὸ ἱλάσκεσθαι τὰς ἁμαρτίας τ῀ λαο῀. „
ἔκπαλαι μὲν γὰρ ὁ τ῀ ὅλων ἡγεμὼν ἐπὶ ἀ- „
φθαρσίᾳ τὰ πάντα, καθὰ γέγραπται. ζωὴ ἐστὶν „
ἡ κ῀ αἱ ἐντολαὶ τ῀ κόσμου. κ῀ οὐκ ἦν ἀδύ βα- „
σίλειον ἐπὶ τ῀ γῆς· φθόνῳ δὲ διαβόλου θάνα- „
τος εἰς τ῀ κόσμον εἰσῆλθεν. ἦν δὲ ἀναγκαῖον „
μὴ τ῀ ἀρχαίαν ἐφ᾽ ἡμῖν τ῀ θεοῦ βούλησιν ἠτ-
τᾶσθαι τῷ φθόνῳ τ῀ σκολιοῦ καὶ ἀρχεκάκου δρά-
κοντος. ἀσθενέραν δὲ μᾶλλον τ῀ ἐκείνου σκαιό-
τητος ἀναφαίνεσθαι. διὸ δὴ τὸ ζωὴ κ῀ φύσιν
ὑπὰρχων ὁ μονογενὴς τ῀ θεοῦ λόγος, κ῀ αὐ-
τὸς τὰ πάντα ζωογονῶν, καθῆκεν ἑαυτὸν, ὡς
ἔφαμεν, ἐν τοῖς καθ᾽ ἡμᾶς, κ῀ τ῀ ἡμῶν ἠμπέ-
χεσθαι σάρκα, ἵνα σάρξ γένηται ζωῆς, κ῀ ἀτονήσῃ
λυπὸν τ῀ κ῀ διαβόλου δυστροπίας τὸ κέντρον,
μητέρα θανάτου τοῖς ἐπὶ τ῀ γῆς ἀνευρόντος τ῀
ἁμαρτίαν. δύο τοιγαροῦν ἐν αὐτῷ κατώρθω-
κεν ὁ μονογενὴς τ῀ θεοῦ λόγος γενόμενος ἄνθρω-
πος. ἀπεσόβησε μὲν γὰρ τῶν ἀνθρωπίνων σω-
μάτων, οὗ ἐ πεποίηκεν αὐτὸς, ἐπεισυβάλλα῀ται δὲ
μᾶλλον ἐκ τ῀ ἁμαρτίας θάνατον. γέγονε δὲ κ῀
εἰς πάντας ἡμᾶς ἐλεήμων ἀρχιερεύς. ἵ᾽ ἂν
ἄρα φαίη τις ἂν; ἐ γὰρ ἦν ἐλεήμων ὡς θεὸς,
κ῀ πρὶν γένηται καθ᾽ ἡμᾶς; καί τοι πῶς ἐκ ἀ-
γαθὸς κ῀ φύσιν, μᾶλλον δὲ αὐτοάγαθον τὸ ἀ-
γαθὸν νοοῖτ᾽ ἂν εἰκότως, ὁ τ῀ ἀνωτάτω φύσεως
ἀσιώδης καρπός; ἆρ᾽ ἔν ἐκ῀ μὴ εἶναι κ῀ φύ-
σιν ἀγαθὸς, μεταπεφοίτηκεν εἰς αὐτό. καί τοι
πῶς ἂν ἐκ ὄφλοι γέλωτα ζητεῖται ἔχειν ὀρθῶς,
εἰ διενθυμοῖτό τις. γέγονε δὲ εἰς ἡμᾶς ἐλεήμων
ἀρχιερεὺς κ῀ τοιόνδε τινὰ τρόπον. ὁμοῦ γὰρ δι᾽
ἀγγέλων λαληθεὶς νόμος τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ,
οὗ τ῀ παραβάσεσιν ὑποπίπτοντας ὑποτι-
νυσσάμενος δίκας. ἔστι τὸ ἀμελητὶ πεσεῖν τετύχε. ἔστι
μαρτυρήσῃ γράφων ὁ πάνσοφος Παῦλος. ἀθε- „
τήσας τις νόμον Μωσέως, χωρὶς οἰκτιρμῶν „
ἐπὶ δυσὶν ἢ τρισὶ μάρτυσιν ἀποθνήσκει. ἢ πῶς ἂν „
ἀμελήσητον, κ῀ ἀνεπιτήδευτον παντελῶς τοῖς
κ῀ νόμον ἱεραλλύσι τὸ κατοικτεῖραι τινας τ῀
ἁλόντων ἐπὶ ῥαθυμίαις. γέγονε δὲ Χριστὸς
ἐλεήμων ἀρχιερεύς. ὁ γὰρ †ἐζήτησε δίκας τὰς † ἄλλ.
ἐπὶ τ῀ γῆς τῶν ἡμαρτηκότων. δεδικαίωκε δὲ ἐξήτησεν.
μᾶλλον ἅπαντας χάριτι κ῀ οἰκτιρμοῖς. κ῀
πρὸς ἔτι τούτῳ πνευματικὰς ἀπέφηνε προσ-
κυνητὰς. λαμπρὰν τε κ῀ ἐναργῆ θεοῦ δόξης
ἡμῖν τὴν ἀλήθειαν, τουτέστι, τ῀ ἀληθῆ τ῀ δι-
ὰ ζωῆς τρόπον. ὃς δὴ ἀγγελικῶν κη-
ρυγμάτων, εὖ μάλα καταφαίνεται. κ῀ ὁ
διὰ Μωσέως ἐπιτιμήσας ἐντολαῖς, ἦγεν
ἀνατρέψας τὰ πάλαι τεθεσπισμένα πα-
ρεδείξετην ἀλήθειαν. ὑποσκιάσας δὲ μᾶλ-
λον τὴν διὰ νομικῆ γράμματος σκιὰν, κ῀
μεθιστὰς οὗ τύπος εἰς τὴν † ἐν πνεύματι „ † ἴσως
κ῀ ἀλήθειαν προσκύνησιν κ῀ λατρείαν. „ ἐν πνεύ-
ματι.

† ἄλλ. ἐφαρμέ- νος.

,, τοιγάρτοι Ϲ ἔφασκεν ἀναργῶς. μὴ νομίσητε
,, ὅτι ἦλθον καταλύσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς προφή-
,, τας. οὐκ ἦλθον καταλύσαι, ἀλλὰ πληρῶσαι·
,, λέγω γὰρ ὑμῖν, ἰῶτα ἓν, ἢ μία κεραία οὐ μὴ
,, παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου, ἕως πάντα γένηται.
τὸ γὰρ δὴ τοὺς τύπους μετακομίζειν εἰς ἀλή-
θειαν, ἀ καταλύοντος ἐστὶν αὐτούς. ὅσοι περ αἰνοῦντες ἢ μᾶλλον, εἴπερ ἐσὶν ἀληθῶς, ὡς
οἱ ζωγραφεῖν εἰδότες, ὅτε ταῖς πρώταις
σκιαῖς τὸ τῶν χρωμάτων πολυειδὲς ἐπα-
λείφουσιν, οὐκ ἀναιροῦσιν αὐτὰς, ἄγουσι
δὲ μᾶλλον εἰς ὄψιν ἐμφανεστέραν. τοιοῦτόν τι
πέπραχεν ὁ Χριστὸς, τὸ παχὺ τῶν τύπων
καταχνῶν εἰς ἀλήθειαν· ἀλλ' ἃ σωῆκεν ὁ
Ἰσραὴλ τὸ μυστήριον, καίτοι καὶ νόμου καὶ
προφητῶν πολυτρόπως αὐτὸ προηγορευ-
κότων. καὶ αὐτὸς ὁ τῶν ἁπάντων ἡμῶν σωτὴρ
Χριστὸς πολλὰ μυρίων ὅσων ἀποτελεσμάτων
ἐνδεῖν ἀναπείθοντος, ὅτι εἰ καὶ πέφηνεν ἄν-
θρωπος οἰκονομικῶς δι' ἡμᾶς, ἀλλ' ὅνπερ ἦν
ἔτως ὁ ἰῶ, θεὸς δηλονότι. πρᾶγμα τοσοῦτο καὶ τὰ πέ-
ρα μέτρου τὸ καθ' ἡμᾶς ἀπετέλει, καὶ θεοπρε-
πῶν ἤπλετο μεγαλουργημάτων. νεκροὺς ἀνιστὰς
ἐκ μνημάτων, ὀδωδότας ἤδη καὶ † διεφθαρ-
μένους. τυφλοῖς ἐνιεὶς τὸ φῶς, ὡς δημιουργὸς.
πνεύμασιν ἀκαθάρτοις μετ' ἐξουσίας ἐπιτι-
μῶν· νοσήμασι λεπρὰς ἀπαλλάττων καὶ πάθους.
ἕτερά τε πρὸς τούτοις ἀποτελῶν, ἃ πάντος
ἐστὶν ἐπέκεινα Ϲ λόγου Ϲ θαύματος. τοιγάρ-
,, τοι καὶ ἔφασκεν. εἰ δὲ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ πατρός
,, μου, μὴ πιστεύετέ μοι. εἰ δὲ ποιῶ, κἂν ἐμοὶ
,, μὴ πιστεύητε, τοῖς ἔργοις μου πιστεύετε. ἀλλ'
ἰῶ καὶ ἕτω σκληρὸς Ϲ ἀπεράμων ὁ Ἰσραὴλ
θεραπὺς Ϲ ἐξίλιος καὶ ἀπαιδαγώγητος πάν-
τελῶς· καί τοι χαλεπὸν ἀμελητὶ πιστεύειν αὐ-
τῷ, γαῦρον ἀνατείναντες τὸν αὐχένα, λοιδο-
ρίαις ἔβαλον, καὶ μέχρι παντὸς διετέλεσαν
ἀτιμάζοντες, Ϲ πεδυτῶντες ἐξευρωσαν. ἰῶ
ὡς οὐκ ἐθελοντὶ μὴ παθεῖν, οὕτω τῶν Ἰου-
δαίων ἀμοχητὶ διεκδιώκει βρόχους· πῶς γὰρ
† ἥλω θεὸς ὡς ἀνθρωπίνης ἰσχύος μονεκτή-
μονος; ἐπεὶ δὴ τὸ παθεῖν λύσις ἰῶ θανάτου καὶ
φθορᾶς· ἐπειδὴ δὲ ἐνικήθη θανάτῳ τὸ σῶμα
τῆς ζωῆς, ἀφῆκεν ἑκὼν ἰσχύσαι βραχὺ τὰ τῶν
Ἰουδαίων τολμήματα. ἵνα τῷ θανάτῳ προσ-
καλῶν καὶ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν, ὁδὸς Ϲ ἐρημω-
θήσεται τῇ ἀνθρώπου φύσει πρός γε τὸ δύ-
νασθαι καταθλεῖν αὐτό. ἀνεδίω γὰρ, καὶ
ἀνέβη πρὸς τὸν πατέρα, πρωτόλειον ἀν-
θρωπότητος Ϲ ἀνανεωθείσης εἰς ἀφθαρσίαν.
οἰονεί πως ὑπὲρ ἡμῶν ἑαυτὸν προθεσεὶς,
καὶ ἔστι τῷ γνησίως σωθῆναι Ϲ. ἥξει τε κα-
τὰ καιροὺς ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς, ἵνα κρίνῃ
,, τὸν οἰκουμένην. οὕτω γὰρ πάντας ἡμᾶς δεῖ
,, φανερωθῆναι ἔμπροσθεν τοῦ βήματος Ϲ τοῦ
,, Χριστοῦ, ἵνα κομίσηται ἕκαστος Ϲ τὰ διὰ τοῦ
,, σώματος πρὸς ἃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθὸν,
εἴτε φαῦλον. ὅθεν ὡς προσηκόμενοι κατὰ καιροὺς τῷ πάντων κριτῇ, διὰ πίστεως ἀγαθουργίας

† ἄλλ. ἐφθαρμένους.

† ἄλλ. ὅλως.

† ἄλλ. ἐξήτησεν.

† ἴσως

,, ἐν πνεύ-
ματι.

Proinde & apertè dicebat: *Nolite putare quoniam veni soluere legem, aut Prophetas, non veni soluere sed adimplere. Dico autē vobis, iota vnum, aut vnius apex non praeteribit à lege, donec omnia fiant.* Qui ergo figuras ad veritatem transtulit, non illas propterea dissoluit, sed ad perfectum potiùs traduxit. Quò modo pictores primis vmbris colorum varietatem inducentes non delent ipsas, sed dilucidiùs planè spectandas exhibent. Tale quiddam Christus effecit, rudesque figuras ad veritatis subtilitatem delineauit. Sed non intellexit mysterium Israël, quamuis illud lex & Prophetæ multis modis prænuntiassent; ipseque Saluator omnium nostrûm Christus innumeris actionibus persuadere potuisset vt crederēt, licet se hominem nostra causa destinatione prouidentiæ videndum præbuisset, esse nihilominus id quod antea fuit, nempe Deum. Proinde & quæ virium humanarum modum excederent patrauit, & miracula diuinæ virtutis edidit, mortuos excitans è sepulchris, fœtidos iam & corruptos, lumina immittens cæcis, vt rerum opifex, spiritus impuros pro potestate increpās, lepra infectos nutu emundans, aliaque præterea efficiens quæ orationem omnem atque admirationē superant. Proinde & dicebat; *Si non facio opera Patris mei, nolite credere mihi. Si autem facio, & si mihi non vultis credere, operibus meis credite.* Sed erat nihilominus Israël durus & contumax, pervicax, & præfractus, ac disciplinæ omnino nescius. Cùm namque ipsi nulla facta mora credere debuissent, indomitam excutientes ceruicem, conuicijs appetitum, perpetuisque dehonestatum contumelijs demum in crucem egere. Et erat quidem illius arbitrij nihil pati, seque nullo negotio Iudæorum laqueis eximere. Nam quo pacto, velut humana vi superatus caperetur Deus? Sed cùm essent illius dolores, mortis corruptionisque dissolutio (nec enim poterat vitale corpus à morte vinci) suâ voluntate vim aliquam Iudæorum ausis permisit, vt congressus cum morte, & à mortuis existens ad illam superādam humanæ naturæ viam aditumque aperiret. Surrexit enim atque ascendit ad Patrem, prima veluti spolia humanæ naturæ ad immortalitatem renouatæ seipsum pro nobis offerens, & æqualem cum Patre sedem obtinet, venietq; destinato tempore in gloria Patris, vt iudicet mundum. *Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque propria corporis, prout gessit, siue bonum, siue malum.* Igitur tanquam vniuersorum iudicis conspectum certo tempore subituri, exornemus animos nostros om-

Mat. 5.17.

Ioan.10.37.

2.Cor.5.10.

τὰς

ni virtutum genere, abstineamus libidinibus, & corporis inquinamento, assumamus viscera misericordiæ, egentibus opitulemur, misereamur orphanis, patrocinemur viduis, qui ægritudine, qui vinculis alioue genere calamitatis premuntur inuisamus, comparemus nos ad lenitatem, patientiam, mansuetudinem, benignitatem, omneque demum, vt semel absoluam, virtutis genus meditemur. Ita namque sanctam ac purissimam peragemus celebritatem; inchoantes sanctam quidem Quadragesimam vigesima Februarij mensis, hebdomadam verò Paschæ salutaris, vigesima quinta Martij mensis; soluentes autem ieiunia trigesima eiusdē mensis, extremo vespere Sabbati, ex Euangelica traditione; celebrantes porro festum proxima Dominica luce, Kalendis mensis Aprilis; adiungentes deinde septem quoque hebdomadas sanctæ Pentecostes, vt tempus remissionis velut imaginem sanctorum requietis in cælis animo meditantes, eorum digni consortio efficiamur in Christo Iesu Domino nostro, per quem, & cum quo Deo & Patri gloria cum sancto Spiritu in secula. Amen.

τὰς ἑαυτῶν καταφαιδρύωμεν ψυχάς. ἀποχώμεθα φιλοσαρκίας, καὶ ῥύπων σωματικῶν. ἀναλάβωμεν σπλάγχνα οἰκτιρμοῦ. τοῖς δεομένοις ἐπικουρήσωμεν. ἐλεήσωμεν ὀρφανούς. ἀνακτησώμεθα χήρας. οὗτοι ἐν ἀῤῥωστίαις ἐπισκεψώμεθα, οὗτοι ἐν δεσμοῖς καὶ ἀνάγκαις. μελετήσωμεν ἀοργησίαν. καταρθώσωμεν ἀνεξικακίαν· πραότητά τε καὶ ἡμερότητα. καὶ ἁπλῶς πᾶν εἶδος ἀρετῆς. οὕτω γὰρ τὴν ἁγίαν καὶ πάναγνον ἐπιτελέσωμεν ἑορτήν. ἐρχόμενοι τὴν μὲν ἁγίας τεσσαρακοστῆς, ἀπὸ εἰκάδος καὶ μιᾶς μηνός· τὴν δὲ ἑβδομάδος καὶ σωτηριώδους πάσχα, ἀπὸ πέμπτης καὶ εἰκάδος καὶ φαμενὼθ μηνός· καταπαύοντες μὲν τὰς νηστείας τῇ τεσσαρακοστῇ τοῦ αὐτοῦ φαμενὼθ μηνός, ἑπτέρα βαθεία, σαββάτῳ, κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν παράδοσιν. ἑορτάζοντες δὲ τῇ ἑξῆς ἐπιφωσκούσῃ κυριακῇ τῇ νεμεσίᾳ καὶ φαρμοῦθι μηνός. σωαπάπτοντες ἑξῆς τὰς ἑπτὰ ἑβδομάδας τῆς ἁγίας πεντηκοστῆς. ἵνα καὶ τὸν καιρὸν τῆς ἀνέσεως, καθάπερ εἰκόνα τινὰ τῶν ἁγίων ἐν οὐρανοῖς ἀναπαύλης λογιζόμενοι, τῆς αὐτῶν ἀξιωθῶμεν κοινωνίας ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν· δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ θεῷ καὶ πατρὶ, ἡ δόξα σὺν ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Homilia vicesimaseptima.

RVrsum nos ad solennem conuentum, sanctissimamque celebritatem sanctorum inuitat chorus, atque ad occinendum omnium Saluatori Christo gratiarum actionis carmen hortatur dicens: *Dominus regnauit, exultet terra.* Nam priscis quidem temporibus sapientissimi Mosis opera Israëlitæ ab Ægyptiaca seruitute liberati sunt. Cæteræ verò gentes ab oriente sole ad occidentem, & quæ alias terræ partes obtinerent, impio tyranno, Satanæ nimirum, subiectæ, atque inexcusso peccati iugo obnoxiæ, in summa planè infelicitate versabantur. Postquam verò Christus orbis terrarum regnum obtinuit, qui in ipsum crediderunt ijs affatus verbis: *Tollite iugum meum super vos*; ab mali ac rebellis diaboli improbitate liberati, atque ex infensis dæmonum agminibus erepti, citato propè cursu nos mutuo inclamantes: *Dirumpamus vincula eorum, & proijciamus à nobis iugum ipsorum*, summaque repleti voluptate, salutis auctorem, totiusque ipsis felicitatis architectum, debitis ipsi laudibus venerantur, illudque beati Dauidis vsurpant: *Cantate Domino canticum nouum, quia mirabilia fecit Dominus, saluauit ipsum dextera*

Psal. 96. 1.

Matt. 11. 29.

Psal. 2. 3.

Psalm. 97. 1.

Λόγος κζ'.

ΠΆλιν ἡμᾶς ἐπὶ τὴν σωτήριον θίασον, καὶ τὴν πάναγνον ἑορτὴν ὁ λαμπρὸς τῶν ἁγίων σωναγείρει χορός. καὶ τῷ πάντων σωτῆρι Χριστῷ χαρισητήριος ᾠδὰς ἀναπέμπεσθαι δεῖν † ἐπιπάσσει, λέγων· ὁ κύριος ἐβασίλευσεν, ἀγαλλιάσθω ἡ γῆ. πάλαι μὲν γὰρ Δι' ὧν ἐπράττετο Μωσέως τὸν ἐν Αἰγύπτῳ θητείας ὁ Ἰσραὴλ ἀπηλλάττετο. τὰ δὲ λοιπὰ τῶν ἐθνῶν, τὰ ἐξ ἕω εἰς δύσιν, καὶ τὰ ἕτερα τῶν κλιμάτων, ἀνοσίῳ τυράννῳ κατεζευγμένα, φημὶ δὴ τῷ Σατανᾷ, καὶ ἀναπόβλητον ἔχοντα τὸν ἁμαρτίας ζυγὸν, ἀθλιώτατος ἦν, ἐπίμετρον ἔχοντα τὸν ἐχθρὸν. ἐπειδὴ δὲ βεβασίλευκε Χριστὸς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν, τοῖς εἰς αὐτὸν πεποίθασιν ἐπιφωνῶν τε καὶ λέγων. ἄρατε τὸν ζυγόν μου ἐφ' ὑμᾶς, τὸν δὲ πονηρὸν καὶ ἀποστάτην δαίμονα βδελυρίας ἀπηλλαγμένοι, καὶ τὰ πικρὰ τῶν † δαιμόνων διαφυγόντες σίφη μονονουχὶ † ἄλλ. καὶ πεποδοπάδῃ ἀλλήλοις ἐπιβοῶντες, καὶ δαιμονίων λεγιόνες. διαῤῥήξωμεν οὖν δεσμοὺς αὐτῶν, καὶ ἀποῤῥίψωμεν ἀφ' ἡμῶν τὸν ζυγὸν αὐτῶν· ὑμνῳδίας τε τοῖς εἰς λῆξιν ἀναπιτνάμενοι τῆς σωτηρίας τὸν χορηγὸν, καὶ τὸν ἀπάσης αὐτοῖς εὐημερίας πεύθεσιν τοῖς αὐτοῦ πεπρέσβεσιν εὐφημίαις καταγεραίρουσιν. ἐκεῖνό τε φασὶ, τὸ Δι' ὧν φωνῆς τοῦ θεσπεσίου Δαβὶδ· ᾄσατε τῷ κυρίῳ ᾆσμα καινὸν, ὅτι θαυμαστὰ ἐποίησεν ὁ κύριος. ἔσωσεν αὐτὸν ἡ δεξιὰ αὐτοῦ

† ἄλλ. φέρε.

† Puto κατακαλλύνεσθε. † ἴσως, διεκσημαίνεσθε.

„ αὐτὸ, καὶ ὁ βραχίων ὁ ἅγιος αὐτοῦ. δεξιὰν
„ γὰρ καὶ βραχίονα θεοῦ καὶ πατρὸς ὀνομάζουσι
τὸν υἱόν. δι' αὐτοῦ γὰρ τὰ πάντα παρηχθη
„ σεως γένεσιν, καὶ αὐτός ἐστιν ὁ πάντων ἰσχύς,
ἅτε δὴ ὑπάρχων τῶν δυνάμεων κύριος,
ἅγιος ὁ μέγας καὶ ἀξιάγαστος, καὶ πάν-
τας ἐπέκεινα καὶ νοῦ καὶ λόγου βραχίων θεοῦ
καὶ πατρὸς, ἔσωσεν αὐτῷ τὸ ὑπὸ γῆς δη-
λονότι γένος. δι' αὐτοῦ γὰρ τῇ καταλλα-
γῇ ἐφικόμεθα. καὶ αὐτὸς ἡμᾶς προσεκό-
μισε τῷ θεῷ καὶ πατρί. καὶ γὰρ ἔφασκεν οὐδεὶς
„ γῶς. οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν πατέρα, εἰ μὴ
„ δι' ἐμοῦ. σὺν αὐτῷ τε συμπνεόμενοι δι' αὐτοῦ τε
καὶ ἐν αὐτῷ θείας τε φύσεως γεγονότες μέ-
τοχοι, καὶ υἱοὶ θεοῦ χρηματίζοντες, καὶ τὸ
λαμπρὸν τῆς υἱοθεσίας λαχόντες ἀξίωμα,
μνημονεύσωμεν ἑνὸς τῶν ἁγίων ἀποστόλων,
„ οὗ γεγραφότος. εἰ πατέρα ἐπικαλεῖσθε
„ τὸν ἀπροσωπολήπτως κρίνοντα κατὰ τὸ ἑκά-
„ στου ἔργον, ἐν φόβῳ τὸν τῆς παροικίας ὑμῶν χρό-
„ νον ἀναστράφητε. εἰδότες ὅτι οὐ φθαρτοῖς,
„ ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ ἐλυτρώθητε ἐκ τῆς μα-
ταίας ὑμῶν ἀναστροφῆς πατροπαραδότου,
„ ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου καὶ ἀ-
„ σπίλου Χριστοῦ. δεῖ δὴ οὖν ἄρα τοῖς τοῦ πράγ-
„ ματος θελήμασι τῆς διανοίας ὑπηνεγ-
κεῖν αὐχένα· καὶ τοῖς σωτηρίοις αὐτοῦ θε-
σπίσμασι κατακολουθεῖν ἐπειγέσθω, καὶ μά-
„ λιστα νεανικῶς διακαθαίροντας ἑαυτοὺς, ἀπὸ
„ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος,
„ ἐπιτελοῦντάς τε τὸν ἁγιωσύνῃ ἐν φόβῳ θεοῦ,
„ καθὰ γέγραπται. ἅπας μὲν οὖν καιρὸς τοῖς
ἐπιεικέσιν ἐπιτήδειος. εἴγε τὸ δεῖν τῆς διαγῆ
καὶ ἀμώμητον τῆς δικαιοσύνης ἴεναι τρίβου.
καὶ δὴ τῶν δρίσων † φέρεσθαι σποδα-
σμάτων, οἷος ὥσπερ ἰστίοις εἰς τοῦτο διάτ-
τοντας· πρέποι δ' ἂν μάλιστα τοῖς εἰς τοῦτο
ῥοπαῖς εὐμάλα † κατακαλιώεσθαι. καπὶ
γέ φημι τὸ ἐνδεχόμενον, εἴπερ ἐστὶν ἀναγκαῖον
ὡς ἔνι † διεσμιγμένους. καὶ τοῖς ἐξ ὀρέτων
αὐχήμασιν ὁκλελαμπυσμένους, διελάσαι
μὴ εἴσω τῶν ἱερῶν καταπετασμάτων. ὀφθῆ-
ναί τε ἄτω τῷ παναγνῷ θεῷ. τὸ δ' ἁμαρ-
τεῖν καιρῷ, καὶ τῶν παρ' αὐτοῦ, φαίη ἂν
ἔγωγε· τοῖς αὐτὸ παθοῦσιν οὐκ ἀζήμιον. πῶς
γὰρ ἐπαινέσαι γένοιτο, εἰ μετὸν ὀρθῶν, καί τοι
καιρῷ νέμοντα αὐτῷ τοῦτο ὁρᾷν, ἀφιλεργή-
σας ὁρῴτο, καὶ τὸν ἀέρα καὶ γῆν καὶ θάλατταν ἀγαπή-
σας ὅλον; ἢ ποῖ οὐκ ἔστιν ὅλως τὴν ὁ
μῶμος, εἰ τὸν ἐξ ἀέρος πνεύματος ὀλιγω-
ρήσαντες, εἶτα παρεβήσαντο καιρὸν εὐώ-
ρου τε ἤδη καὶ δυνάσθαι πλεῖν γεγονότος, ζη-
τεῖν ἕλοιτο ὅθεν τὸ εἰκὸς, ὁκοῖόν πω πάντως,
ὧν ἐξ ἁμαθίας ἐστέρηται; οὐκοῦν καθὰ ὁ
„ πάνσοφος γράφει Παῦλος. ἕως καιρὸν ἔχο-
„ μεν, ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας. ἐπι-
σφαλὲς γὰρ τὸ ῥᾳθυμεῖν, καὶ οὐκ ἂν ἁμάρτοι τὸ
„ ἀληθὲς, εἴπερ τις εἴποιτο, ὡς ἔστι τὸ χρῆμα πάντη τε καὶ πάντως ὀλέθρου πρόξενον. γέγραπται γὰρ, ὅτι καὶ οἱ

† ἄλλ. φέρε.

† Puto καπακαλωώεσθ. † ἴσως, διενσμιμένους.

eius, & brachium ſanctum eius. Dexteram verò & brachium Dei & Patris filium nominant. Per ipſum namque omnia ad ortum perducta ſunt, & ipſe eſt omnium robur, quippe qui ſit etiam Poteſtatum Dominus. Hic nempe magnus & admirabilis, qui omnem intelligentiam atque admirationem ſuperat, brachium Dei & Patris, ſaluauit ipſum, humanum videlicet genus. Per ipſum ſiquidē reconciliati ſumus, noſque ipſe obtulit Deo & Patri. Proinde apertè dicebat: *Nemo venit ad Patrem niſi per me*. Igitur tanquam per ipſum, & in ipſo diuinæ naturæ copulati, illiuſque participes facti, ac genus Dei nominati, illuſtremque filiorum Dei adepti dignitatem, meminerimus vnius ex ſanctorum Apoſtolorum numero ita ſcribentis: *Et ſi Patrem inuocatis eum qui ſine acceptione perſonarum iudicat, ſecundùm vniuſcuiuſque opus, in timore incolatus veſtri tempore conuerſamini. Scientes quòd non corruptibilibus auro vel argento redempti eſtis de vana veſtra conuerſatione paternæ traditionis, ſed pretioſo ſanguine quaſi agni immaculati Chriſti, & incontaminati.* Neceſſe eſt igitur Saluatoris voluntati mentis ceruicem ſubmittere, ipſiuſque ſalutaribus decretis ſumma alacritate obtemperare: *mundantes nos ab omni inquinamento carnis & ſpiritus, perficientes ſanctificationem in timore Dei*, vt ſcriptum eſt. Ac tempus quidem omne, frugi & modeſtis hominibus accōmodatum eſt, quo ſanctam & inculpatam iuſtitiæ ſemitam inſiſtant, rectaque ad optima ſtudia deferantur, plenis quaſi velis ad ea contendentes. Sed hoc opportuniſſimum ſanè eſt in quo nunc agimus, mea quidem ſententia, illa quàm incitatiſſimo curſu perſequendi, quo nimirum neceſſe eſt quantum licet nitidos, ac virtutum gloria conſpicuos penetrare intra ſacri tabernaculi velamenta, itaque ſanctiſſimi Dei ſubire conſpectum. Tempus porro, adiunctaſque illi occaſiones quicunque negligat, haud ſanè, vt ego arbitror, impune tulerit. Quis enim agricolam laudet, ſi cùm arare liceat, detque tempus illius rei facultatem, in otio degat, ſegnitiemque inertem atque inutilem amplectatur? Aut quis non omni reprehenſione dignos putet nautas, ſi omiſſo ſecundo vento, mox elapſa opportunitate, nec ampliùs commoda nauigatione, ad illa ſe inani ſtudio quærenda conuertant, quibus ob inſipientiam priuati fuere? Quamobrem, vt ſapientiſſimus ſcribit Paulus: *Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes*. Affinis namque periculo eſt ignauia, nec ſit falſus, ſiquis ex illa penitus exitij cauſam oriri dicat. Scriptum eſt enim: *Væ qui*

1.Pet.1.17.

Ioan.14.6.

Gal.6.10.

Iere.48.10.

faciunt opus Domini negligenter. Quòd si ne ijs quidem qui agunt impune fuerit, nisi diligenter ac sedulò agant, quænam in eos pœna statuetur, qui ab agendo penitus abstinere decreuerint? Age igitur, vt vnus aliquis ex discipulis Saluatoris ait: *Succincti lumbos mentis vestræ, sobrij, perfectè sperate in eam, quæ offertur vobis gratiam, in reuelationem Iesu Christi, quasi filij obedientiæ, non configurati prioribus ignorantiæ vestræ desiderijs: sed secundùm eum qui vocauit vos, sanctum, & ipsi in omni conuersatione sancti sitis. Scriptum est enim, Sancti eritis, quoniam ego sanctus sum.* Vt enim apud terrenos Imperatores inter familiarissimos coniunctissimosque habentur, qui & ad audendum promptissimi, & vsu belli peritissimi, tum rei militaris gloria commendati præ cæteris fuerint: sic & amici Dei sanctissimi vocabuntur, & illi beneuolentia sunt proximi, non qui carnis impuritatibus inuoluti, aut huius vitæ curis implicati, sed qui virtutum splendore se illustres maximè & ornatos præbuerint. Qua quidem re, quænam ab ijs, qui rectè sentiunt, melior existimetur? Nam si terrenas diuitias quispiam dixerit: at carent securitate, nec vllo modo sunt stabiles, ac lubricam quodammodo semitam terunt. Labuntur ergo nonnunquã, & cadunt, quemque altero aut tertio die felicem videas, iam grauissimis pressum calamitatibus facilè animaduertas. Cæterùm sint etiam stabiles, si placet. Quemnam inde porrò fructum ad salutem animorum vtilem capias? Annon ex ijs ebrietas & compotationes? annon mensæ conquisitis ad luxum extructæ cibis, quæque ipsis non rarò epulantium ventribus insidiantur? Sed fortè dicet aliquis, Damnas tu igitur nempe vestium elegantiam, adiunctosque diuitijs honores, ac si quis plurima & multi pretij bona in thesauris seruet, quæque summis laudibus communi consuetudine commendantur, hæc quoque reprehendas, remque totam planè nihil esse affirmes? Ad hæc igitur dixerim, satis esse id quod beatus Ioannes clamat: *Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt. Omne enim quod est in mundo, aut concupiscentia carnis est, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ.* Intuere igitur quemadmodum qui sancto Spiritu præditus esset, terrenarum rerum possessionem tribus hisce portionibus optimè philosophatus definiuit. Concupiscentia siquidem carnis, ventris satietatem designat, obsoniorumque cupedias, & his perpetuò penè adiunctam impuritatẽ. Oculorum verò voluptates & oblectationes, indumentorum variam speciem indicant, colorum venustatem, & splendorem rerum,

1. Pet. 1. 13.

Leuit. 11. 44 & 19. 2. & 20. 7.

1. Ioan. 2. 15.

ποιοῦντες τὸ ἔργον κυρίου ἀμελῶς. εἰδὲ καὶ αὐτὸ τὸ δρᾶν οὐκ ἀζήμιον, εἰ μὴ τελοῖτο μετὰ σπουδῆς, ποία τὶς ἔψεται, δίκη τοῖς εἰς ἅπαν ὀκνηροῖς ὑπὲρ τοῦ μὴ βούλεσθαι δρᾶν αὐτό; Φέρε τοίνυν ὡς γοῦν ἔφη τις τῶν ἁγίων σωτῆρος μαθητῶν. ἀναζωπυρῶμεν τὰς ὀσφύας τῆς διανοίας ὑμῶν, νήφοντες, τελείως ἐλπίσατε ὅτι τὴν φερομένην ὑμῖν χάριν, ἐν ἀποκαλύψει Ἰησοῦ Χριστοῦ, μὴ συσχηματιζόμενοι ταῖς πρότερον ἐν τῇ ἀγνοίᾳ ὑμῶν ἐπιθυμίαις. ἀλλὰ κατὰ τὸν καλέσαντα ὑμᾶς ἅγιον, καὶ αὐτοὶ ἅγιοι ἐν πάσῃ ἀναστροφῇ γένησθε. γέγραπται γάρ, ὅτι, ἅγιοι ἔσεσθε, ὅτι ἐγὼ ἅγιος. ὥσπερ γὰρ τοῖς τῶν ἐπιγείων κρατοῦσι πραγμάτων, γνωριμώτατοι μὲν καὶ ἐν τοῖς ἄγαν ἐπιτηδείοις, εἴπερ ἀνδρεῖοι τε καὶ ἐμπόλεμοι· καὶ τὸ ὅτι μάλιστα τοῖς ταχίστοις ἐνδοκιμεῖν εἰώθασι. οὕτω καὶ τῷ παναγίῳ θεῷ φίλοι τε κεκλήσονται, καὶ ἐγγὺς ἂν εἶεν κατὰ ἀλήθειαν, ἐκ οἱ ταῖς τοῦ σαρκὸς ἀκαθαρσίαις ἐνειλημμένοι, καὶ τοῖς ἐν παρόντος βίου πειρασμοῖς προσκείμενοι μᾶλλον, ἀλλ' οἱ τῇ τῶν ἀρετῶν φαιδρότητι ἀμπρέποντες. εἶτα τί ἂν γένοιτο πρὸς τοῖς εὖ φρονεῖν εἰωθόσι καὶ τῆδε ἔχειν τὸ ἄμεινον, κἂν πλεῖστον εἴπῃ τις τὸν ὑπὲρ γῆς, ἀλλ' ἔστιν οὐκ ἀσφαλὲς· βέβηκε μὲν κατ' ἀρετὴν τρόπον, καὶ οἷον ὁλισθηρὰν ἄπεστι τρίβον. καλασείεται γὰρ ἔνθ' ὅτε, ἐν τοῖς χθὲς καὶ τρίτην ἀξιοζήλωτον, ταῖς ἁπασῶν ἐχθίσταις ἁλόντα ταλαιπωρίαις καταθρήσαι τις ἂν. πάλιν ἔσω καὶ βεβηκώς, εἰ δοκεῖ. εἶτα τί τὸ ἐντεῦθεν τοῖς ἔχουσι τὸ γε ἧκον εἰς σωτηρίαν ψυχῆς κέρδος; ἀμέθυ καὶ πότοι καὶ ἐξ αὐτοῦ; καὶ τραπέζης πεπειρασμένης ἄσωτοι φιλοτιμίαι; καὶ αὐτῇ πολλάκις † ὑπεκβλύουσι τῇ τῶν ἡδυφαγούντων χαρᾷ; ἀλλ' ἴσως ἐρεῖ τις. ὑπὲρ τιμῆσθαι ἂν ἄρα ἕνεκα ματαίας, καὶ τοῦ πάντων ἀκηλιθώτους τιμᾶς· κἂν εἰ κεῖται τισιν ἐν ἡσυχίοις πλεῖστά ὅσα καὶ ἀξιόκτητα, καὶ τοῦ εἰς λῆξιν ἐπαίνων οὐκ ἀμοιρεῖν εἰώθοτα καταμωμήσῃ καὶ τοῦτο, καὶ ἅδην εἶναι τὸ χρῆμα ἐρεῖς. πρὸς δὴ ταῦτα φαίην ἂν, ὡς ἀρκέσει βοῶν ὁ θεσπέσιος Ἰωάννης. μὴ ἀγαπᾶτε τὸν κόσμον, μηδὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ. ὅτι πᾶν τὸ ἐν τῷ κόσμῳ ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς, καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου. ἄρθρει δὴ ἓν ὅπως πνεύματι ἁγίῳ μέτοχοι ὦν, τῶν ἐπιγείων ἀπόλαυσιν μεχρηστικῶν σωματικῶν πραγμάτων, ἄρασθε φιλοσοφῶν. σαρκὸς γὰρ ἐπιθυμίαι, γαστρός εἰσι κόροι, καὶ τὰ τῶν ὀψοφαγιῶν ἡδύσματα, καὶ ἡ τούτοις ἐπομβρήνυσι ἀεί πως σωφρόμος ἀκαθαρσία. ὀφθαλμῶν γε μὴν ἡδοναὶ καὶ τέρψεις, ἡ τῶν ἐσθημάτων παμποίκιλος θέα, εὐχροιά τε καὶ λαμπρότης ὑλῶν, ἃς

† ἴσως ἡρέμενον.

† ἄλλ. ἐπεκβλύσει.

† ἄλλ. ἦν σ

ἀς ὁ πλοῦτος ἀγαπᾷ· ἀλαζονείαν ἢ ἐξ βίᾳ φησὶ τὸ ἀξιωμάτων ὑπεροχὴν, καὶ τὸ † εἰρημένον ὑψηλῆς καὶ τιμιωτάτης δόξαν. φέρε δὴ ἂν ἐξ βίᾳ τὸ μῆκος διαμετρήσωμεν, καὶ εἰς τὸ ἑκάστου πέρας τῆς διανοίας ὀφθαλμὸν καταστείλωμεν, ὁποῖ ποτε διελάσῃ τοῖς πλουσίοις τὸ χρῆμα καταστρέψωμεθα. ἔφη τις τῶν ἁγίων. ὁπ
» γυμνὸς ἐξῆλθον ἐκ κοιλίας μητρός μου, γυμ-
» νὸς καὶ ἀπελεύσομαι ἐκεῖ. γενέσθαι ἢ καὶ ἕτερός
» τις. οὐδὲν γὰρ εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν κόσμον· ὅδε
» ἐξενεγκεῖν τι δυνάμεθα. ὁπότε τοίνυν ὁ μὲν ἐξ
βίᾳ χρόνος συνεστελμένος ἔτυχε καὶ βραχύς.
τὸ δὲ πέρας οὐκ ἔχει τὸ δυνάσθαι πλουτεῖν, πῶς
οὐκ ἄμεινον ἐναργῶς ἱερῶν ἡμᾶς ἀντέχεσθαι
συνδασμάτων, καὶ ἀναπόβλητον ἔχειν τὸν πλοῦ-
» τον, σεσωρευμένον ἐν οὐρανοῖς. ὅπου καὶ τίς σῆς, καὶ
» τί ἐρῶσις ἀφανίζει. καὶ τί κλέπται διορύττουσι,
† ῥ. σω- » καὶ κλέπτουσι, καὶ τὸ ἐξ † κυρίου φωνῆς; φέρε δὴ
πῆς Θ. βραχὺ ἐκ τῶν εὐαγγελικῶν ὠφελήσωμεν
πραγμάτων, οὐκ ἀσυμπλεκὲς εἰς ὄνησιν τοῖς
» ἀκροωμένοις. ἔφη που Χριστός. ἀνθρώπου πι-
» νὸς πλουσίου εὐφόρησεν ἡ χώρα· ἐδιελογίζετο
» ἐν ἑαυτῷ, λέγων. τί ποιήσω; καθελῶ μου τὰς
» ἀποθήκας, καὶ μείζονας οἰκοδομήσω, καὶ ἐρῶ
» τῇ ψυχῇ μου· ψυχὴ ἔχεις ἀγαθὰ κείμενα εἰς
» ἔτη πολλά, φάγε, πίε, εὐφραίνου. εἶπε δὲ αὐ-
» τῷ ὁ θεός. ἄφρων, ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχήν
» σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ. ἃ δὲ ἡτοίμασας, τίνι
» ἔσῃ; ὦ πολλοῦ ἄξια πράγματος. στενοχωρεῖται
πλουτῶν. φορτικώτερον ὅπου πολλοῖς εἰσδύεται
τὴν φροντίδα, τί ποιήσω φησὶ τῷ πλούτῳ
συνενεγκεῖν τὰς τῆς παρούσης περιπόσας φω-
νάς; σῶσόν σου τὰ ἀγαθά μου πολυτελῶν
ὁ πλούσιος. εὐφραίνων αὐτὸν, ἀγροὶ μὲν κο-
μῶντες ἄδην ἀριθμοῦ ἢ κρείττονες οἱ ἀμῶντες
αὐτούς. ἤδη ἅμα που καὶ εὐσταφύλου ἀμπελῶν,
οἴνῳ μεθύσας τὰς ληνοὺς ἀποφαίνει. ἀκόνη τῷ
πλουσίῳ, πάντα μοι ἔχεις ἀμφιλαφῶς. λείπει
δέ σοι ζωή. τίνι δὴ ἂν ἃ ἡτοίμασας ἔσῃ; βέλ-
† ἄλλ. ἢν σε τιον † δέ σε πιεῖν κρίμα καὶ δικαιοσύνῃ
καλεῖ καὶ τὸ θεοφήτου φωνῇ. καλεῖ ἢ
δικαιοσύνῃ εἶναι φαμεν, τὸ εἰς ἀδελφοὺς εὐ-
σπλαχνίαν. τὸ ἀγαπᾶν. τὸ φιλαλληλίαν. τὸ
ἀτελευτήτου φλογὸς καλὸν ἀκαυχώμενον ἔλεον.
τιμᾶ γὰρ ὄντως φιλοικτίρμονας ὁ τῶν ὅλων θεὸς,
καὶ ἀπάσης αἰδοῦς ἀξιοῖ τὸ αὐτοῦ καλλιώτατος
» ἐν ἰδίᾳ ψυχῇ φορεῖται τὸ χαρακτῆρα. γίνε-
» σθε γάρ, φησιν, οἰκτίρμονες, καθὼς καὶ ὁ πατὴρ
» ὑμῶν ὁ οὐράνιος οἰκτίρμων ἐστίν. ὥσπερ γὰρ φι-
λόπαις πατὴρ ἐν ἰδίῳ τέκνῳ καλῶς ἐκλάμ-
πον τὸ αὐτοῦ μορφῆς τὸ εἶδος ὁρῶν, ὑπεραγάπη-
σεν τῷ γεγννηκότι, ὡσαύτως ἢ ζωῆς
ἕνεκα τὸ αἰτίας ἔσθ' ὅτε καὶ πρὸς τὸ ἐπιμει-
ζόνως ἀγαπᾶν. οὕτω καὶ ὁ φιλάρετος ἡμῶν
θεὸς, ὅταν ἴδῃ ψυχῇ τὸ ἐνόντος αὐτῷ ἀ-
γαθότητος λαχόσαν τὴν μόρφωσιν, οὐκ
ἀκερδῆ αὐτῇ τὸ χρῆμα καθίστησι. στε-
φανοῖ γὰρ αὐτὴν ἐλπίδι καὶ χάριτι, καὶ

quibus opulentia est addicta. Superbiam verò vitæ appellat, dignitatis excelsos gradus, sublimeque honoris & gloriæ fastigium. Age igitur, vitæ longitudinem dimetientes, atque ad terminum vnicuique præfinitum cogitationis oculos intendentes, quisnam demum exitus opulentos homines maneat, disquiramus. Dixit aliquis è sanctorum numero: *Nudus egressus sum de vtero matris meæ, & nudus reuertar illuc.* Scribit verò & alter: *Nihil intulimus in hunc mundum, haud dubium quòd nec auferre quid possumus.* Cùm igitur vitæ tempus angustum adeò sit & breue, neque verò illo exacto diuitias possidere concessum sit, annon planè vtilius fuerit sacris nos studijs animum addicere, nobisque æternas in cælo diuitias comparare: *vbi neque ærugo, nec tinea demolitur, neque fures effodiunt, & furantur,* vt Saluatoris voce admonemur? Nunc age quiddam etiam breuiter ex Euangelio promamus, quod quidem Auditoribus haud omnino inutile fuerit. Narrat alicubi Christus: *Hominis cuiusdã diuitis ager fructus vberes attulit, & cogitabat intra se dicens: Quid faciam? Et dixit, Destruam horrea mea, & maiora faciam, & dicam animæ meæ: Anima, habes multa bona in annos plurimos. Quiesce, bibe, epulare. dixit autem illi Deus, Stulte hac nocte animam tuam repetunt à te, quæ autem parasti cuius erunt?* O rem admirabilem! Angitur diues, grauiore quàm alij discruciatur cura. Quid faciam? inquit. Vsurpat diues accommodatas inopiæ voces. Quonam mea congeram bona? Multa nempe hic diues possidet. Exhilarauere hominem agri referti frugibus, tum innumeri ijs demetendis occupati. Fortè & vineta vuis onusta, vino exundantia torcularia ostentant. Igitur ô diues, omnia tibi abunde suppetunt. At deficit vita, cuius igitur erunt quæ parasti? Satius certè fuerat *facere iudicium, & iustitiam bonam*, vt monet Propheta. Bonam verò iustitiam esse dicimus benignitatem in fratres, charitatem, amorem mutuum, illam æterni ignis victricem misericordiam. Habet namque in honore misericordes vniuersorum Deus, omnique reuerentia dignatur, si cuius animum placidæ hilaritatis charactere insignitum animaduerterit. *Estote*, inquit, *misericordes, sicut Pater vester cælestis misericors est.* Vt enim pater, cuius sit præcipua in liberos charitas, in filio suo egregiè effulgentem formæ suæ effigiem animaduertens, applaudit proli, quin & hanc ob causam aliquando ad illum magis adhuc amandum impellitur; eodem modo virtuti amicus Deus noster, si in alicuius animo cernat insitæ ipsi bonitatis imaginem, non sine lucro ei abire id patitur; verùm illum spe coronat & gratia, atque ab

Iob 1. 21. Eccles. 5. 15. 1. Tim. 6. 7.

Mat. 6. 20. Luc. 12. 33. 1. Tim. 6. 19.

Luc. 12. 16. Lege hìc Basilij homiliam in diuites auaros.

Ezec. 33. 14. Ierem. 31. 23

Luc. 6. 36.

omni purgatam inquinamento, sanctorum
Tob.4.11. sorti adscribit, ait enim: *Eleëmosyna, & fide auferuntur*
Eccli.29.14 *peccata*. Sit ergo in nobis misericors animus, mollis, facilisque, nè si nos duriores fratribus præbeamus, Deum audiamus in
Mat.18.33. formidabilissima sede dicentē: *Serue nequam, nonne oportuit & te misereri conserui tui, sicut & ego tui misertus sum?* Adiungamus verò præterea alias quoque virtutes, iustitiam, temperantiam, comitatem, humilitatē, patientiam, lenitatem. Nam quo modo qui pingendi artem exercent, multiformi colorum specie varias inducentes figuras insigni pulchritudine spectandas effingunt; ita & quicunque est pietatis artifex, non vna tantùm virtute, sed quàm plurimarum ornamentis conspicuus, gratam planè speciem diuinitatis oculis exhibebit. Mentem nempe & cor intuetur Deus, & actionum quæ insunt animis pulchritudinem curiosè inquirit. Atque hæc quidem nunc ad vos disseruimus; velut ex diuinorum Euangelicorumque oraculorum hausta fontibus, quæ nobis ad optimas quasque actiones viam egregiè commonstrent, quamuis & cœno improbitatis penitus implicatis, & perturbationum impetu
Psal.13.3. & 52.4. tyrannicè premeremur: *Non* enim erat in nobis *faciens bonum, non erat vsque ad vnum, sed*
Rom.3.12. *omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt*, vt Psaltes ait. Tam miserè agentes miseratus est opifex qui res vniuersas ad ortum perduxit, neque temere fecit terram, vt Prophetæ voce testatum est, sed vt habitaretur plasmauit eam. Misertus autem, quomodo? Ex-
Hebr.1.1. plicat his verbis sapientissimus Paulus: *Multifariam multisque modis olim Deus loquens patribus in Prophetis, nouissimè diebus istis locutus est nobis in filio, quem constituit hæredem vniuersorum, per quem fecit & secula. Qui cùm sit splendor gloriæ, & figura substantiæ eius, portánsque omnia verbo virtutis suæ, purgationem peccatorum faciens, sedet ad dexteram maiestatis in excelsis, tanto melior Angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hæreditauit.* Quod enim ex substantia Dei & Patris, modo qui orationem omnem & intelligentiam superat, Verbum effulsit, splendor, & imago gloriæ ipsius, maiestate æqualis, & coæternus Filius, omnique in omnibus rebus æqualitate & similitudine illustris, factum est caro, nempe perfectus homo; nec dimittens id quod erat, nec enim fieri potest, (est siquidem natura penitus immutabilis) sed adscita potiùs sibi carne & sanguine, seruique formam veluti propriam retinens, qui natura & verè liber est, quippe ex omnium suprema natura editus, cui in res omnes ius

μολυσμῶ παντὸς ἀποφέρων αὐτῷ, εἰς ἃ τῶν ἁγίων ἀναβιβάζει κλῆρον. φησὶ γὰρ, ἐλεημοσύναις καὶ πίστεσιν ἀποκαθαίρονται ἁμαρτίαι. ἔτω τοίνυν ἐφ' ἡμῖν φιλοικτίρμων ὁ νοῦς, τρυφερὸς καὶ εὐάντητος. ἵνα μὴ σκληροὶ γενόμενοι εἰς ἀδελφοὺς, ἀκούσωμεν θεοῦ λέγοντος ὅπου γε φορερώτατα ἔκμαλος. οὐκ ἔδει καὶ σὲ ἐλεῆσαι τὸν σύνδουλόν σου, καθὼς κἀγώ σε ἠλέησα; κατακτησώμεθα δὴ πρὸς τοῦτο, καὶ τὰς ἑτέρας ἀρετὰς. δικαιοσύνῃ, ἐγκρατείαν, πραότητα, ταπεινοφροσύνῃ, ἀνεξικακίαν, ἀοργησίαν· ὃν περ γὰρ τρόπον οἱ τὰς ἐν τοῖς πίναξιν ἐξησκημένοι γραφὰς τῷ χρωμάτων πολυειδείαις καλαμορφοῦσι τὸ ποικίλλοντα, διαφανὲς αὐτοῖς ἐνσημαίνονται κάλλος. ἕτω δὲ πᾶς εἴ τίς ἐστι τεχνίτης εἰς εὐσέβειαν· ὃ διὰ μιᾶς ἀρετῆς, ἀλλὰ διὰ πλειόνων ὅσων ἐξωραισμένος, ἀρέσει δὴ πάντως τοῖς τοῦ θεότητος ὀφθαλμοῖς. ὁρᾷ γὰρ εἰς νοῦν καὶ καρδίαν, καὶ τὰ ἐν ψυχαῖς ἀνδραγαθημάτων τὸ κάλλος διερευνᾶται. καὶ ταῦτα νυνὶ διειλέγμεθα πρὸς ὑμᾶς, καθάπερ ἀπὸ πηγῶν τῶν θείων τε καὶ εὐαγγελικῶν ἀρυόμενοι θεαπισμάτων. δι' ὧν εὖ μάλα πρὸς πᾶν ὁτιοῦν τῶν ἀρίστων ἀνδραγαθημάτων πεποδηγήμεθα. καί τοι πάλαι τοῖς τῆς φαυλότητος τέλμασιν ὁλοτρόπως ἐμβεβηκότες, καὶ ταῖς τῶν παθῶν πρὸς δουλαῖς τυραννούμενοι. ἐπεὶ γὰρ ἓν ἐν ἡμῖν ὁ πιῶν χρηστότητα, οὐκ ἓν ἕως ἑνός· ἀλλὰ πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρειώθησαν, καὶ τὸν θεὸν ψάλλοντος φωνεῖ. ἕτω πεπραχότας αὐθλίως, καθηλέγχει ὁ δημιουργὸς ὁ παρεσκευακὼς εἰς τὸ εἶναι τὰ πάντα, καὶ οὐκ εἰς κενὸν ποιήσας τὸν γῆν, καὶ τὸν θεὸν φωνεῖ. ἀλλ' ἵνα ἔχῃ σῶν οἰκοῦντας αὐτῷ, ἠλέησε δέ τινα τρόπον; σαφῶς λέγων ὁ πάνσοφος Παῦλος. πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως πάλαι ὁ θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν ἐν τοῖς προφήταις. ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν τούτων ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν υἱῷ, ὃν ἔθηκε κληρονόμον πάντων, δι' οὗ καὶ τοὺς αἰῶνας ἐποίησεν. ὃς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης, καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ. φέρων τε τὰ πάντα τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, καθαρισμὸν τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ποιησάμενος, ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν ὑψηλοῖς. τοσούτῳ κρείττων γενόμενος τῶν ἀγγέλων, ὅσῳ διαφορώτερον παρ' αὐτοὺς κεκληρονόμηκεν ὄνομα. ὁ γὰρ ὢν τῆς οὐσίας τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἀῤῥήτως καὶ ὑπερνοῦν ἀναλάμψας λόγος † εἰκὼν, τὸ ἀπαύγασμα τῆς δόξης † ἄλλ. αὐτοῦ, ὁ σωθρονος καὶ σωφρονικὸς υἱὸς, καὶ τῇ τοῦ ἡ εἰκών. πάντων οὐσίᾳ καὶ ὁμοιότητι διαπρεπὴς, γέγονε σὰρξ, τουτέστι τέλειος ἄνθρωπος, καὶ μεθεὶς ὅπερ ἦν. ἀμήχανον γὰρ. ἔνεστι γὰρ αὐτῷ φυσικῶς, τὸ ἀτρεπῶς καὶ ἀναλλοιώτως ἔχειν. ἐν προσλήψει δὲ μᾶλλον γεγονὼς σαρκὸς καὶ αἵματος. καὶ τοῦ δούλου μορφὴν ὡς ἰδίαν ἔχων, ὁ κατὰ φύσιν καὶ ἀληθῶς ἐλεύθερος, ἅτε δὴ καὶ τῆς ἀνωτάτω πασῶν οὐσίας ἐκπεφυκὼς, ἣ τὸ κρα-

κράτ@. ἐπωκάθηται γὰρ τῇ ἁγ πνοὴ σαντ@ δόξαν τὰ ἐξ οὐκ ὄντων ἐνηνεγμένα, πρὸς τὸ εἶναί τε καὶ ὑφεστάναι, ἄνθρωπ@ γεγονὼς, ἐ οὐκ εἰς ἄνθρωπον ἐλθών. ἢ γὰν ἄνθρωπον ἑαυτῷ σωσάμενος, καὶ τὴν τῶν εἰκαιολογίαν; † ἐδεὶς ἤδη ἰῶ, ὡς ἔφην, ἐν τῇ τῆς ἰδίας θεότητ@ ἐπιφοιτᾶς. πλὴν σωσανεστράφη τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς, ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν· ἐ γὰρ ἦν δυνατὰ τινα γυμνῇ, καὶ ἀκεράτῳ τῇ τῆς θεότητος δόξῃ πρσβαλεῖν. ἐδεὶς γάρ ὄψεταί φησιν, ἰδεῖν τὸ πρόσωπόν μ καὶ ζήσε). εἰ γὰρ τὴν ἡλίκ βολῆς τοῖς σωμάτος ὀφθαλμοῖς οὐκ ἄν τις λάβοιτο σέλας. ἐγκόπτεται γὰρ ὁ τῆς ὀπτικῆς αἰσθήσεως δυναμις, καὶ πρδιαχωρεῖ τὸ νικᾶν τῆς φωτὸς ἀφορήτοις ἐμβολαῖς, πῶς ἦν ἐνεγκεῖν γυμνῇ πρὸς ἡμᾶς ἀφιγμένον τῇ τῆς θεότητ@ δόξῃ τὸν υἱόν; οὐκοῦν πρεισέλας ἐυ μάλα, ἐ ὡς οἶδεν αὐτὸς τῆς ἐνώσεως αὐτῷ λαμπρότητ@ τὸ ἀπρόσιτον φῶς. καὶ τὴν πρὸς ἡμᾶς ὁμοίωσιν ἐπελθών, σωεπλώχυσεν ἡμῖν, ἵνα θεσμοῖς ἰδίοις ἐπενεγκών, οὗτο μὴ ἀπάσης ἀρετῆς ἀναπείσῃ τρέχειν. † ἀποπιψαμένους τῇ παρ' αὐτοῦ χάριτι τῶν † ἀπ. ἀποπιψαμένους. ἀρχαίων αἰτιαμάτων σὺν ῥύπῳ, ἑαυτῷ σωσάψῃ δὲ ἁγιασμῷ. νενομοθέτηκεν γὰν, ἃ παλαὶ τοῖς πάλαι Μωσῆς τὰ ἐν τύποις καὶ σκιαῖς μετα πλάττων ἢ μᾶλλον ἐκεῖνα πρὸς τὸ ἐναργέστερον. καὶ μεθιστὰς εἰς ἀλήθειαν τὰ τοῖς ἀρχαίοις αἰνίγματα ὡς διηρθρωμένα, κέκληκε πρὸς τὴν δι' πίστεως χάριν. ἐ πρό γε τῶν ἄλλων τὸ Ἰσραὴλ. οἱ μὲν, καί τι δέον πρσήκαζ μὲν τὸ δι' αὐτοῦ κηρυγμάτων τὴν ὄνησιν, ἐλέσθαι δὲ καὶ κατακολουθῆσαι αὐτῷ, καὶ τὰ παρ' αὐτοῦ χαρισμάτων ἁρπάσαι τὴν μέθεξιν. πρὸς τελευτῆσαι δὲ ἡμᾶς γνώμονα καθ' ἡμᾶς, τὸ μὲν, οὐκ ἔφρων οἱ πάλανες. ἐπεπήδων δὲ ἠλιθιοπρεπῶς, ἀσύφηλόν τινα καὶ ψυχρὸν ἐκ βαθυπαίοντ@ νῷ ποιέντες λόγον. ἔφασκον γὰρ „ὅτι, πρὶ καλοῦ ἔργου σὲ λιθάζομέν σε, ἀλλὰ „πρὶ βλασφημίας· ὅτι σὺ ἄνθρωπ@ ὢν „ποιεῖς σεαυτὸν θεόν. ἀσυνέτε Φαρισαῖε, οὐκ ἐπειθε λέγοντός τινος τῶν ἁγίων προφητῶν; „ἰδὲ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει, ἐ τέξε) υἱόν, καὶ „καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ. τοῦτο δέ ἐστι μεθ' ἡμῶν ὁ θεός. μεθ' ἡμῶν γὰρ γέγονεν ὅτε πέφυκε καθ' ἡμᾶς, οὐκ ἤδεις „βοῶντα τὸν θεσπέσιον Δαβίδ; θεὸς θεῶν κύ„ριος ἐλάλησε, καὶ ἐκάλεσε τὴν γῆν ἀπὸ „ἀνατολῶν ἡλίου μέχρι δυσμῶν. ἐκ Σιὼν ἡ „ὑπερβολὴ τῆς ὡραιότητ@ αὐτοῦ· ὁ θεὸς ἐμ„φανῶς ἥξει. ὁ θεὸς ἡμῶν καὶ οὐ σιωπήσεται. εἶτα πῶς ἐμφανῶς ὀφθῆναι θεὸν τοῖς ἐπὶ γῆς, ὃς ἐστιν ἀόρατος; ἀλλ' ὠφθη μετὰ σαρκὸς ὅτε καὶ τοῦ θεοῦ ὑπάρχων ἀληθινὸς, ἀτε δὴ ἐ ἐκ τῶν πάντων ἐπέκεινα θεοπρεπῶς ἀναλάμψας, καὶ γεγονὼς ἐν ἐσχάτοις τῶν αἰώνος καιροῖς. οὐκ ἐν ἀνθρώπῳ γέγονεν, ὡς ἔφην· ἄτε μὲν καὶ γε τῶν πάντων ἀγαθοποιὸς καὶ δημιουργὸς ὑπάρχων, καὶ ἐξουσίαν ἔχων ἐπὶ πάσης κτίσεως, καὶ πάντων κρατῶν, καὶ ἐξουσιάζων, καὶ ἐπιτάττων, καὶ ἀπειλῶν, καὶ ἐπιστομίζων, καὶ ἐπιτιμῶν, καὶ ἐπιπλήττων, καὶ ἐπιστρέφων, καὶ ἐπιστηρίζων, καὶ ἐπιβοηθῶν, καὶ ἐπιδιορθούμενος, καὶ ἐπιδιατασσόμενος, καὶ ἐπιδιαιτώμενος, καὶ ἐπιδιαιτητεύων, καὶ ἐπιδιαιτητεύων, καὶ ἐπιδιαιτητεύων

tur,hominem ſibi adiuxit, ſed reipſa homo eſt factus, modo admirabili qui ſuperat intelligentiam, & factus eſt in forma ſerui ſeipſum ad exinanitionem demittens, qui replet omnia, ſeque ad noſtram humilitatem abijciens qui eſt ſupra omnia conſtitutus, atque intra humanitatis modulos claudens, cuius imperiũ eſt in omnem Principatum Dominationemque & Thronos ac Poteſtates, atque omne nomen quod nominatur. Non ergo inſimules dicens: *Quare tu homo cùm ſis, facis teipſum Deum?* Sed contrà potiùs ingens obſtupeſce miraculum, & inſignem prouidentiæ ſolertiam ſummis laudibus, plauſuque proſequere, dicens, Quomodo ſanè cùm natura Deus eſſes, factus es homo, manens interea Deus? Tunc namque inuenire liceat Abacuc Prophetam, qui de hoc miraculo differens ita vociferatur: *Domine audiui auditionem tuam & timui. Conſideraui opera tua, & expaui.* Scito igitur etiamſi hominem videas paupertati tuæ obnoxium tua cauſa, Deum eſſe nihilominus genitum ex Patre diuino modo, tum ex ſancta Virgine ſecundùm carnem, noua planè admirabilique ratione. Nam eius quoque generationem ſecundùm carnem inuſitato more perfici decuit. Vocantem igitur ad ſalutem, lapidibus, probris, contumelijſque infideles quidam appetiuerunt; tum veluti laxantes penitus audaciæ habenas in ipſum ac temeritati, omnemque improbitatis terminum ſupergreſſi, Dominum gloriæ crucifixerunt. Retia porro diſpoſuêre duces Iudaicæ gentis. Putabant ſcilicet ſi hæredem è medio ſuſtuliſſent, penes ſe deinceps præfecturam ſynagogę futuram. Cæterùm aberrarunt à vero, contraque illis res quàm ſperauerant cecidere. Mali malo exitio mulctati ſunt, cùm ei quem crucifixerant, nihil ſanè nocuiſſent. Reuixit enim non ita multo pòſt, vinculis mortis valere iuſſis, & ijs qui infrà degebant ſpiritibus reſeratis inferni portis, reformata inſuper humana natura in ſeipſo primùm ad immortalitatem ac vitam æternam. Vt namque in Adam mortui ſumus, pœna illius per totum quod ab ipſo extitit diffuſa genus, ita reuiximus in Chriſto. Cùm ſit namque altera radix humanæ naturæ, ſecunduſque Adam, in omnes homines tranſmittet eam qua pollet, vitam. Etenim ſicut in Adam natura erat obnoxia maledicto & morti, ita rurſum in Chriſto eſt humana natura, cui per ipſum benedixit Deus & Pater, atque aduerſus mortem victoriam conciliauit. Paſſus eſt igitur volens in ſua carne, manſitque in propria natura inoffenſus. Ipſius porro dicimus fuiſſe quos tulit dolores. Proprium namque ipſius

Ioan. 10. 33.

Abac. 3. 1.

Matt. 22. 25

σομίας, ἄνθρωπον ἑαυτῷ σωῆψεν. ἀλλ' αὐτόχρημα γέγονεν ἄνθρωπος ϖδοξόως ὑπὲρ νᾶν, καὶ γέγονεν ἐν δέλᾳ μορφῇ, καθεὶς ἑαυτὸν εἰς κένωσιν ὁ πάντα ϖληρῶν· καὶ εἰς τ ἡμῶν ταπείνωσιν ὁ ὑπερέρατος. καὶ ἐν τοῖς τ ἀνθρωπότητος μέτροις, ὁ ὑπερέρανω πάσης ἀρχῆς, κυριότητός τε καὶ θρόνων καὶ ἐξουσιῶν, καὶ ϖαντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου. μὴ τοίνυν ἐγκάλει, λέγων· Διατί σὺ ἄνθρωπος ὢν, ϖοιεῖς σεαυτὸν θεόν; ἀλλ' ἔκ γε τῶν ἐναντίων ἐξαίσιον δέχου τὸ θαῦμα, καὶ τὸ τ οἰκονομίας εὐτεχνὲς, ταῖς εἰς λῆξιν εὐφημίαις κατακρότει, λέγων. ϖῶς δὴ ἄρα θεὸς ὢν φύσει γέγονας ἄνθρωπος μετὰ τ μεῖναι θεός; τότε γὰρ ἰῶ δύρεῖν τὸν ϖροφήτην Ἀβακὺμ οὕτω διὰ τῶδε τῷ θαύματι μεριμνῶντα λόγες, Ε δὴ κ βοῶντα. κύριε εἰσακήκοα τῆς ἀκοῆς σου, καὶ ἐφοβήθην. κατενόησα τὰ ἔργα σου, καὶ ἐξέστην. ἴδοι δὴ ἄν, ὅτι κἂν ἄνθρωπον βλέπῃς ἐν πτωχείᾳ τῇ κατὰ σὲ, Διὰ σὲ, ἀλλ' ὢν ἔστι κ ἄτρεπτος θεός. γνησίως μὲν ἐκ πατρὸς, θεϊκῶς. ἐκ δέ γε τ ἁγίας παρθένε κατὰ τὴν σάρκα, ξένως τε καὶ ϖδοξόως. ἔδει γὰρ αὐτὸν καὶ τὴν κατὰ σάρκα γένεσιν ὁραθῆναι καινοπρεπῆ. οὕτως καλέσαι ϖρὸς σωτηρίαν, λίθοις ἐβαλλον ψόγοις τε καὶ λοιδορίαις τῶν ἀπίστων τινές. καὶ ϖροσέπι τάπις ϖᾶσαν ὥσπερ ἀνέντες ἰδίαν τῷ θράσει, καὶ τοῖς κατ' αὐτοῦ τολμήμασι, καὶ εἰς λῆξιν ϖάντως ἰόντες κακῆ, τ κύριον τ δόξης ἐσταύρωσαν. ἐξήρτυον δ τ πάγιον οἱ τῶν Ἰουδαικῶν ταγμάτων καθηγηταί. ᾤοντο γὰρ, ὅτι λαβόντες ἐκ μέσε τὸν κληρονόμον, κατάρξουσιν ἔτι τῆς συναγωγῆς αὐτοί. ἀλλ' ἐσφάλλοντο τ ἀληθᾶς, καὶ συμβέβηκεν αὐτοῖς τὰ τ ἐλπίδος ἐξ ἀντιπρόσωπα. κακῶς γὰρ κακῶς ἀπολώλασιν. ἀδικήσαντες μὲν, οὐδὲν τ ϖαυρέμενον. ἀνεβίω γὰρ ταχὺ εἰς μακρὰν, τοῖς τ θανάτου δεσμοῖς ἐρρωμένως φράσας. καὶ τοῖς κάτω πυλῶσιν ἀναπετάσας τὰς ᾅδε ϖύλας, ἀναμορφώσας τ καὶ τὴν ἀνθρώπου φύσιν ἐν ἑαυτῷ καὶ ϖρώτῳ, εἰς ἀφθαρσίαν, καὶ εἰς μακραίωνα βίον. ὥσπερ γὰρ ἀπέθανε μὲν, ἐν Ἀδὰμ, τῆς ἐπ' ἐκείνῳ δίκης εἰς ἅπαν τὸ ἐξ αὐτοῦ δραμοῦσης γένος, ἵνα ἐζήσαμεν ἐν Χριστῷ. ῥίζα γὰρ ὢν δευτέρα τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ δεύτερος Ἀδὰμ, παραπέμψει τὴν ἑαυτοῦ ζωὴν εἰς πάντας ἀνθρώπους. καὶ γὰρ ὥσπερ ἐν Ἀδὰμ ἡ φύσις ἦν, ἡ ϖαθοῦσα τὴν ἀρὰν, καὶ τὴν τοῦ θανάτου δίκην, ἵνα ϖάλιν ἐν Χριστῷ ἡ ἀνθρώπου φύσις ἐστὶν, ἡ εὐλογηθεῖσα ϖαρὰ τ θεοῦ καὶ ϖατρὸς δι' αὐτοῦ κ θανάτου κρείττων ἀποφασισθήν. ϖέπονθε τοίνυν ἐκὼν σαρκὶ τῇ ἰδίᾳ. Ε μεμένηκεν ἀπαθὴς τῇ ἰδίᾳ φύσει. αὐτᾶ δὲ φαμὲν εἶναι τὸ ϖαθεῖν. τὸ γὰρ ἴδιον αὐτοῦ ϖέπον-

† puto ἤπερ.

† Puto λῆξεως. ἄλλ. λῆξιν.

πέπονθε σῶμα, ἵν' ἡμᾶς ἐξαγάγῃ τ παθῶν.
„ τῷ γὰρ μώλωπι αὐτ ἡμεῖς ἰάθημεν, κατὰ
τὸ γεγραμμένον. παθόντας ἢ τ θανάτ τὸ
κράτ, Ϲ καταρθώσας τῷ κόσμῳ τ ζωὴν,
Ϲ τὸ τ ἁμαρτίας ὠθαλύσας κράτ. καὶ
καθελὼν τ ἄρχοντα τ αἰῶνος τότε, καὶ τὰς
ἐν αὐτῷ πονηρὰς δυνάμεις, ἀνέβη πρὸς τ ἐν
τοῖς οὐρανοῖς πατέρα κ θεόν. κ τοῖς ὑπερτά-
τοις ἐμπρέπει θρόνοις, εἰς τ ἔμφυτον αὐτ κὴ
ἀεὶ προσοῦσαν δόξαν ἀναδραμών. ἥξει τε κ
καιρὸς, ἵνα κρίνῃ ζῶντας Ϲ νεκρούς. ἀποδώ-
σῃ γὰρ ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτ. ὡς ἂν ση-
μώμεθα κατὰ καιρὸς ὅπῃ τ θείᾳ βήματ, Ϲ
ἔνθα τῶν ἑκάστῳ βεβιωμένων ἀκριβὴς ἔσῃ
βάσανος, καθαρίσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς
μολυσμοῦ σαρκὸς κ πνεύματ. ἐπιτε-
λέσωμεν ἁγιωζόμενοι ἐν φόβῳ θεοῦ. προσε-
πάγοντες τούτῳ τὸν πρὲ ὧν δεόμεθα ἔλεον.
τοῖς εἰς ἀδελφοὺς ἀγάπην, καὶ ἁπλῶς
πάντα τρόπον καυχημάτων ἀγαπητῶν.
ἀρχόμενοι τ μὲν ἁγίας τεσσαρακοστῆς, ἀπὸ
δεκάτης τ φαμενὼθ μηνός· τ δ ἑβδομάδος
τ ἁγίας καὶ σωτηρίους πάσχα, ἀπὸ πεντε-
καιδεκάτης τ φαρμοῦθι μηνός. καταπαύ-
οντες μὲν τὰς νηστείας τῇ εἰκάδι τοῦ αὐτ
φαρμοῦθι μηνός, ἑσπέρᾳ βαθείᾳ, κατὰ τὴν
εὐαγγελικὴν παράδοσιν. ἑορτάζοντες δ τῇ
ἐχῆς ἐπιφωσκούσῃ κυριακῇ τῇ μιᾷ κ εἰκάδι
τ αὐτ φαρμοῦθι μηνός. σωπάπτοντες ἐχῆς
Ϲ τὰς ἑπτὰ ἑβδομάδας τ ἁγίας πεντηκο-
στῆς. ἵνα καὶ τοῦτον τὸν καιρὸν, καθάπερ εἰ-
κόνα τινὰ τ τ ἁγίων ἐν οὐρανοῖς ἀναπαύ-
λης λογιζόμενοι, τ αὐτῶν ἀξιωθῶμεν κοι-
νωνίας ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν· δι'
οὗ κ μεθ' οὗ τῷ θεῷ κ πατρὶ, ἡ δόξα σὺν τῷ
ἁγίῳ πνεύματι, νῦν, κ ἀεί, κ εἰς τοὺς αἰῶνας.
Ἀμήν.

corpus est passum, vt nos immunes à doloribus redderet. *Illius* nempe *liuore sanati sumus*, Isaiæ 53.6. vt scriptum est. Conculcato igitur mortis imperio, largitusque mundo vitam, tum peccati tyrannide euersa, abolitoque Principe seculi huius, & quæ in illo agebant impuris potestatibus, ascendit ad cælestem Patrem & Deum, supremisque thronis insidet, repetita naturali sibique perpetuò adiuncta gloria, venietque suo tempore iudicaturus viuos & mortuos, *reddétque vnicuique secundùm opera eius*. Tanquam igitur sistendi suo tempore ad diuinum tribunal, coram quo quæcunque in vita quiuis admisit, sedulò examinanda sunt: *mundemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei*, adhibentes præterea misericordiam in pauperes, charitatem in fratres, & vno verbo, omnem qui sanctos deceat, virtutis implentes modum; inchoantes sanctam quidem Quadragesimã decima die Martij mensis, hebdomadam verò sancti & salutaris Paschæ decima quinta mensis Aprilis; soluentes autem ieiunia die vigesimo eiusdem Aprilis mensis, extremo vespere, vt Euãgelica instruimur traditione; celebrantes festum proxima Dominica luce, vicesima prima eiusdem mensis Aprilis; addentes deinceps septem quoque hebdomadas sanctæ Pentecostes; vt hoc tempus tanquam imaginem cælestis Sanctorum requietis existimantes, eorum consortio digni habeamur in Christo Iesu Domino nostro, per quem, & cum quo Deo & Patri gloria cum sancto Spiritu, nunc & semper & in secula. Amen.

Mat.16.27. Rom.2.6.

2.Cor.7.1.

Λόγ κή.

ΠΡΟΘΕΩΡΙΑ.

† puto ἥπερ.

Ἠθικὸν ὑφηγησιν ὁ λογος ἡμῖν εἰσφέ-
ρει, κ πολιτείας παιδεῖαν μνήμην, † ἥ-
περ ἂν πρέποι τ ὑγκοσμίας ἐραστάς, καὶ οἷς
ἂν ἐν λόγῳ κέοιτο τὸ Δραβιῶναι λαμπρῶς.
ὁ ἢ δ συγγραφότ σκοπὸς οὐκ εἰς τ ἐ-
παινεῖσθαι βλέπει, ἀλλ' εἰς ὄνησιν ὁρᾷ τῶν
παρειλεγμένων.

† Puto λήξεις. ἀπ. λῆξιν.

Οἱ μακάριοι προφῆται, οὗ ἄνωθεν
ἡμῖν καὶ θεῖα θεοῦ Δαπρεμβλόντες
„λόγους, ἅτ παρ φασὶν. ὡς ὡραῖοι οἱ πόδες τ
„εὐαγγελιζομένων ἀγαθά. ἃ γὰρ ἂν ἡδοίατο
προς καλῶς πιν εἰς πέρας ἐκβαίνοντα, ταῦ-
τα τοῖς ἔσιν ἐν ἐλπίδι δ λαβεῖν ὡς αὐτίκα δὴ
μάλα παρέσον), λέγειν οὐκ ἀπρεπὲς. ἐνίοτ
μὲν γὰρ ταῖς εἰς † λῆξις ἡμᾶς εὐθυμίαις,

Homilia vicesimaoctaua.

PRÆMEDITATIO AVCTORIS.

DE moribus conformandis hæc à nobis oratio habetur, eaque vitæ instituta commemorat, quæ virtutis amatores, ac honestatis imprimis studiosos maximè deceant. Cæterùm Auctori, non laudem quærere, sed ijs qui conuenerunt prodesse consilium fuit.

BEati Prophetæ, qui cælestes nobis ac diuinos sermones transmiserunt, hæc alicubi habent: *Quàm speciosi pedes euangelizántium bona!* Nam quorum ijs qui potiti fuerint honesta possessio est, ea sperantibus breui admodum affutura significare non iniucundũ. Eximia nos etenim voluptate cumulabunt, cùm

Isaiæ 52.7. Nahũ 1.15. Rom.10.15.

cùm præsentia oculis vsurpabimus, ac dum morantur, diutina ipsorum amatores expectatione torquent. Cùm sic igitur animo constituti simus, nec sit quidquam antiquius quàm spiritalibus perfrui bonis, age sanctam & purissimam nostram celebritatem iam aduentantem, nostræque orationi euestigio comitem affuturam denuntiemus. Veniet nimirum haud ita multo pòst, veniet. Præcursor autem veluti debiti ipsi cultus, ieiunij nobis tempus exoritur, propemodum illa clamans, quę ex sanctis Apostolis quispiam
Isa.3.13. effatus est, *Quis sapiens & disciplinatus inter vos? ostendat ex bona conuersatione operationem suam.* Oportet enim nos nequitiæ totius absterſis sordibus, superata turpi voluptate, vitamque damnatam legibus auersantes, virtutum omne amplecti genus, & honestæ vitæ splendore illustres nosmet vniuersorum Deo puros offerre. Etenim sic eos per sa-
Deut.16.16. pientissimum Mosem affatus est: *Tribus anni temporibus apparebit omne masculinum tuum coram Domino Deo tuo in loco quem elegerit Dominus Deus tuus; in festo azymorum, & in festo hebdomadarum, & in festo scenopegiæ.* Quòd autem superno quisquam aspectu dignetur, rem haud sanè leuem & contemnendam existimauerit, sed optandam imprimis esse, siquidem sana mente sit prędituſ sibi persuadeat. Nam quid, obsecro, cum Dei aspectu in nos intento comparari queat? Canit pro-
Psal. 85.16. inde beatus Dauid in hæc verba: *Respice in me, & miserere mei.* Consequitur enim prorsus vt quos obtutu dignatus fuerit, ijs misericordiam quoque impendat. Vniuscuiusq; igitur festiuitatis causam indagantes, thesaurum nobis sententiarum animis nostris haud infructuosū colligamus. Nam azymorum quidem celebritas causam habet Israëlitici populi liberationem, cùm primo apud Hebræos mense agnum in Christi figuram immolantes, cum illoque edentes azymos panes, Ægyptiacæ sæuitiæ excussere iugum, tum insueti atque intolerandi seruitij onere
Exod.14. abiecto, luti se ac lateris laboribus exemere, euitataq; tyranni crudelitate, voluntate iam soluta & libera diuino sese cultui mancipaſunt. Hebdomadarum verò conuentus peragebatur æstiuo tempore, quo frumenta colliguntur, ac cæteræ fruges, quibus aream coloni gaudentes complent, congestis agrorum fructibus, ac sudorum quos in subigenda tellure pertulerunt, mercedem vberrimam reportantes. Tertia porro, hoc est tabernaculorum, siue scenopegiæ, absoluto labore omni, congestisque velut in thesauris omnis generis fructibus cum hilaritate celebrabatur. Omninamq; velut exhausto

παρόντα τε ἤδη καὶ ὁρώμενα, μέλλοντας δὲ λυπεῖ σφᾶς ὅσπερ ἂν εἶεν αὐτῶν ἐρασταί. γνώμης δ' ἄτοπος ἔχεσθαι ὑμῖν, καὶ τὸ ἐν μεθέξει γενέσθαι τῶν πνευματικῶν ἀγαθῶν, τῶν ἄλλων ἁπάντων παρωθουμένων, φέρε τιμὴν ἁγίαν καὶ πάναγνον ἡμῶν ἑορτὴν ὡς ἀναλάμπει μετὰ βραχὺ, καὶ κατὰ πόδα δραμεῖται τῶν λόγων παρασυναγγέλλωμεν. ἥξει μὲν ἐν ἥξει καὶ σὺκ εἰς μακράν· παράγγελος δ' ὥσπερ τῆς αὐτῆς πανηγύρεως σεμνότητος ἡμῖν ἀνίσχει καιρὸς, μονονουχὶ διακεκραγὼς καὶ λέγων τὰ δι' ἑνὸς τῶν ἁγίων ἀποστόλων. Τίς σοφὸς καὶ ἐπιστήμων ἐν ,, ὑμῖν; δειξάτω ἐκ τῆς καλῆς ἀναστροφῆς τὰ ἔρ- ,, γα αὐτοῦ. δεῖ γὰρ ἡμᾶς ἀπάσης φαυλότητος ,, ῥύπον ἐκνενιγμένους, καὶ ἀμείνους ὄντας αἰσχρᾶς ἡδονῆς, καὶ ζωῆς τῆς ἐκ νόμων διαβεβλημένης ἀποφοιτήσαντας, ἁπάσης μὲν ἀρετῆς μεταποιεῖσθαι φιλεῖν. τῇ δὲ τοῦ ζώϊας φαιδρότητι διαπρέποντας καθαροὺς ἑαυτοὺς παρασῆσαι τῷ ἐπὶ πάντας θεῷ. ἐπ γῶν ἔφη πρὸς ἡμᾶς διὰ τοῦ σωτῆρος Μωσέως. τρεῖς καιροὺς δὲ ἐνιαυτοῦ ὀφθήσεται πᾶν ἀρσενικόν σου ,, ἐναντι κυρίου τοῦ θεοῦ σου, ἐν τόπῳ ᾧ ἂν ἐκλέ- ,, ξηται κύριος ὁ θεός σου, ἐν τῇ ἑορτῇ τῶν ἀζύμων, ,, καὶ ἐν τῇ ἑορτῇ τῶν ἑβδομάδων, καὶ ἐν τῇ ἑορτῇ τῶν ,, σκηνοπηγίας. τὸ μὲν ἂν †ἐποπτείας ἀξιοῦσθαι ,, † ἀλλ. τοῦ ἄνωθεν, καὶ λογίσαιτο ἂν οἶμαί τις, σὺκ ἐν ἐποπείας. σμικρῷ λόγῳ. μᾶλλον δὲ πᾶσι τοῖς ἄξιον εἶναι πιστεύσειεν, εἴπερ ἐστὶν ἐν καλῷ φρενὸς. τὸ γὰρ ἐφορᾶσθαι τοῦ θεοῦ, ἵν' ἂν γένοιτο τοῦτο ἐπ' ἐμοὶ; ψάλλει γοῦν ὁ θεσπέσιος Δαβὶδ, καί φησιν· ἐπίβλεψον ἐπ' ἐμὲ, καὶ ἐλέησόν με. εἴπε- ,, πται γὰρ πάντως τὸ ἐλεεῖσθαι δεῖν τοῖς ἐποπείας ἠξιωμένοις. ἑκάστης γε μὴν ἑορτῆς πολυπραγμονήσαντες τὰς αἰτίας, θησαυρὸν ἐννοιῶν θησαυρίσωμεν σὺκ ἀσωτελῆ τοῖς ὄνησιν ζητοῦσιν ἑαυτῶν ψυχαῖς. ἡ μὲν γὰρ τῶν ἀζύμων ἑορτὴ, τοῦ φασὶν ἔχει τὸ ἐξ αἵματος τοῦ Ἰσραὴλ τὴν λύτρωσιν, ὅτε καὶ ἐν τῷ πρώτῳ καθ' Ἑβραίους μηνὶ τὸ ἀμνὸν ἱερούσαντες εἰς τύπον Χριστοῦ. καὶ ἀζύμους ἄρτους ἐσθίοντες ἐπ' αὐτῷ, τὸ σκαιότητος τῆς Αἰγυπτίων ἀπελύσαντο τὸ ζυγόν. καὶ τὸ ἀσυνήθους θητείας τὸ πικρὸν καὶ δύσριζον ἄχθος ἀποτεμψάμενοι, τῶν περὶ γλῶν καὶ πλινθείαν ἀπηλλάττοντο πόνων. καὶ τυραννικῆς ὠμότητος ἀποτρέχοντες, ἐλευθέρῳ † θελήματι θεῷ † ἀλλ. λατρεύειν ἐπῃδάζον. ἡ δέ γε τῶν ἑβδομά- Φρονήματα δων πανήγυρις, ἐπὶ θερισμῷ πυρῶν ἐπετέλετο, καὶ καρπῶν ἑτέρων, οἷς τὴν ἄλω χαίροντες πιμπλῶσι γηπόνοι, τὰ ἐξ ἀρούρων συλλέγοντες, καὶ τῶν ἐπ' ἀρότροις ἱδρώτων λιπαρωτάτην ἔχοντες τὴν ἀντέκτισιν. ἡ δέ γε τρίτη, τυγχάνει ἡ ἐπὶ ταῖς σκηναῖς, ἥγουν τῆς † σκηνοπηγίας, ἐπὶ σωτελείᾳ † ἀλλ. πόνων πάντων, καὶ ὡς ἤδη συσωρευμένοις σκηνοπ- ἐν θησαυροῖς πολυειδῆς καρπίας ἐτελεῖτο σεως. μετ' εὐθυμίας. πάντα γὰρ ὥσπερ ἱδρῶτα

Διά-

διαπερᾶναλες, τ τοῖς γηπονεῖν ἐωθόσιν ἐπιρτημμον, ἐδέχοντο μὲν κάλλιστα φοινίκων, καὶ ὡραίου ξύλα καρπον, καὶ κλάδους ξύλα δασεῖς, Ꞓ ἄγνα, Ꞓ ἰτέας. εἶτα Δαφνηλεκοντες τὰς σκηνὰς ἀνειμμένοι τε Ꞓ ἀβρυόμενοι, ἐπὶ τὰς †ἅπ. ὑπ' πάσας ἡμέρας †ἐπ' αὐλείοις ἠυλίζοντο. ἐν δὲ τοῖς μὲν ἔν ἑκάστης ἑορτῆς οἱ λόγοι. ἐπιδὴ παρῴχηκεν ἡ Ꞓ νόμου σκιὰ, καὶ τὰ τυπικῶς τοῖς παλαι † κεχρημωδημένα μετακεχώρηκεν εἰς ἀλήθειαν· πάντα γὰρ ἐν Χριστῷ καινά. φέρε τὶ πνευματικὸν τῆς τ Δαυοίας ὄμματα καταθρήσωμεν. καὶ ἐν τάξῃ τῇ τῶν αἱρέσεων κἀμὲ ἡμέρας τὰς ἑορτὰς ἀποφαίνωμεν, ὧν δρίως διεμνημονεύσαμεν. ἔψε) ἡ τῶν παρεχε τοῖς ἐν τύποις γεγονόσιν ὁ λόγος, ἐξ αὐλῶν ὡς ἔνι Δαμορφῶν τ ἀληθέαν. ἵνα ἂν εἰς τύπον ὁ Φαραὼ τ Ꞓ Δαιβόλε σκαιότηλος. ὁ μὲν γὰρ πηλῷ καὶ πλινθείᾳ Ꞓ τοῖς ὠδὶ ζωῖς τε πόνοις σὺν ἐξ αἱμαλος Ἰσραὴλ καθηκίζελο. καὶ ἀφύκτῳ δουλείας †ἐγκαλαδύσας ζυγῷ, θύειν σὺκ ἠφίᾳ τῷ ὄντι πάντας θεῷ. ὁ δὲ γε τ ἁμαρτίας δύρετὴς, τ τέτιν ὁ Σαλανᾶς, ὁ δόλιος καὶ ὑπέροφρυς, καὶ τ ἀνωπάτω δόξης κλοπεὺς, ὁ ὡς ἐκ φρενὸς ἀργίας θρασεῖς ἀναβράτλων λόγες. τέολμηκε γὰρ εἰπεῖν ἔσομαι ὅμοιος τῷ ὑψίστῳ, τ ἑαυτῷ δυσροπίας τ ζυγὸν, τοῖς ἀνὰ πᾶσαν τ γλῶ ὀπιθεις, ἀπῷ σεσκιωσθαι ἐκέλευε Ꞓ ὥσπερ τινὶ πηλῷ καὶ πλινθείᾳ τ σῷ τῷδε τ σάρκα σπυδαῖς, ἀμιάθοις τε καὶ ἀνοήτοις σῷ ασμοῖς ἐγκεῖσθαι προσέταττεν· ἤδη γὰρ ὅτι πάντε καὶ πάντως εἰς ὄλεθρον Ꞓ ἀπώλειαν ἡ τ ὅλη γῆς πραγμάτων ἐκτελουτήσει Φροντίς· ἀλλ' ἐπελαμψε τῷ κόσμῳ Χριστὸς, δι' Ꞓ καὶ ἐν ᾧ πᾶσι λύτρωσις, ὁ ἀμνὸς ὁ ἀληθινὸς ὁ αἴρων τ ἁμαρτίαν Ꞓ κόσμε· ἐξηρήμεθα γὰν Δαὸ τ αὐτὸ θυσίας τ Ꞓ πάλαι κρατοῦντος σλεονεξίας, καὶ τῷ τ ὅλων σαμβασιλεῖ καὶ θεῷ πελθμεν τ ἑορτὴν, τ δρχαίας ἀπάτης τ ῥύπον, ὥσπερ τινὰ λήμλω τ τ Δαμοίας ὀμμάτων ἀπονιψάμενοι. ἐπειδὴ ᾗ, ὡς ἔφλω, ἐν Χριστῷ πάντες σκλελυτρώμεθα, ἐασείραμεν ἑαυτὲς εἰς δικαιοσύνλω. ἐτευγήσαμεν εἰς καρπὸν ζωῆς, καὶ τλὺ Ꞓ σεφήτε φωνλὺ. ἔχομεθα λοιπὸν ἐγκάρπε σπυδῆς. ἔμμισον ἱερῶτα τετιμήκαμεν, κατορθῶν σπυδάζοντες τὰ δι' ὧν ἄνλις εὐδοκιμήσε σῷ τε θεῷ καὶ ἀνθρώποις. τοῦτλω εἶναι φαιδρὸ τ ὅπι τ ἑβδομάσι καὶ ἑερισμῷ πυρῶν ἑορτλὺ, ἀφιγμένοι τε λοιπὸν εἰς τὸ τοῦτο φαιδρότηλος καὶ ἀπάσης ἀρετῆς ἐν καλῷ γεγονότες, καὶ πολυλδῶς σὺ καρπίας τ ἑαυτῶν ψυχαῖς καπισωρεύοντες τολὸν, καὶ οἷον ἐν θησαυροῖς ἀποκλείσαντες. „ γέγραπται γὰρ, ὅτι σὸν καρπὲς τ πόνων σε „ φάγεσαι τότε δὲ τότε καὶ ἐν τ ἄνω σκλωαῖς καπελύσωμεν, καὶ ληψόμεθα σῷ θεῷ τὰς ἐν παραδείσῳ τρυφὰς Ꞓ εἰς τ ἀρχαίαν ἐκείνην καὶ πολύδκτον ἀληθῶς εὐημερίαν ἀναβησόμεθα, τ ἱερῶτος δίχα καὶ πόνε πάντὸς ἀμέτοχον

sudore agriculturę laboribus adiũcto, ex palmarum folijs, ac pulchræ arboris fructibus, denſiſq; ramis, populoq; & ſalice tabernacula contexentes, ſeptem ipſos dies ſoluti curis, genioque indulgentes ſub ijs degebant. Hæ ſunt igitur vniuſcuiuſque celebritatis cauſæ. Quoniam verò præterijt vmbra legis, quæq; antiquis in figura tradita fuerant ad veritatẽ ſunt traducta (in Chriſto ſiquidem omnia noua) age ſpiritale quid piã mentis oculis contẽplemur, atq; optima ratione diſpoſitas fuiſſe celebritates demõſtrabimus, vt modò commemoraui. Inſiſtet porro vbique figuris oratio, ex ipſis quantũ licuerit exprimens veritatem. Adumbrabat ergo Pharao diaboli feritatẽ. ille ſiquidẽ luto, ac lateritio opere, aliiſq; eiuſmodi laboribus Iſraëlitas diſcrucians, ineuitabili ſeruitutis oppreſſos iugo ſacrificare vniuerſorum Deo haud permittebat. Peccati verò inuentor nempe Satanas ille terribilis, & ſuperbus, ac diuinæ gloriæ prædo, qui ex efferata mente plenos audaciæ ſermones iectat; nempe auſus eſt dicere: *Ero ſimilis Altiſſimo*, vniuerſos mortales ſuę peruerſitatis iugo preſſos ſe adorare iuſſit, & veluti luto & latere, carnis libidinibus caſſo atque irrito labore implicitos detinebat. Norat ſiquidem omnino futurũ, vt ad exitium demum & interitum rerum terrenarum cura perduceret. Verùm illuxit mundo Chriſtus per quem, & in quo planè liberati ſumus, verus agnus qui tollit peccatũ mundi. Erepti nempe ſumus immolato illo, ex vetere tyrannide, & vniuerſorum Regi & Deo celebramus feſtiuitatem, antiquæ fraudis ſorde ceu lippitudine quadam ex mentis oculis deterſa. Poſtquam verò, vt dixi, omnes in Chriſto redempti ſumus: *Seminauimus nobiſmetipſis in iuſtitiam, & vindemiauimus in fructum vitæ*, iuxta Prophetæ vocem; addiximus nos proinde colligendorum fructuum ſtudio, ſudoremque mercede haud vacuum ſuſcepimus, & ſectantes ſtudia, per quæ Deo ſimul & hominibus probati eſſe poſſimus. Hanc nos eſſe dicimus hebdomadarum meſſiſque feſtiuitatem, hinc nos ad ſummam hilaritatem traducti, omnibuſq; ornamentis virtutum conſpicui, atque omnigenûm fructuum copia in noſtris animis congregata, ac velut in theſauros ſepoſita. ſcriptum eſt enim: *Fructus laborum tuorum comedes*: tunc ſanè & in ſupernis habitabimus tabernaculis, & donabimur à Deo paradiſi delicijs, & in antiquam illam, ac verè beatiſſimam traducti felicitatem, ſudoris planè ac laborum omnium expertem penitus vitam tranſigemus. Huiuſque imaginem tertia illa feſtiuitas obtinet, quæ ſub

† Puto κεχρημωδημένα.

†γέωσ. ἐγκαλαδήσας.

Iſaiæ 14.14.

Oſea 10.12.

Pſal. 127.2.

tabernaculis agebatur. Cùm quidem palmarum aliarumque arborum assumebant ramos, hac velut imagine paradisi delicias, vt arbitror, commonstrante. Igitur vt repetam orationis nostræ primordia, tria anni tempora constituit Deus, quibus omne masculinum coram ipso sisti oporteret. Annon ergo meritò diuini huius sacrique oraculi causam inuestigemus? Omnium nempe procreator est vniuersorum Deus, illiusque nutu tam fæmineum, quàm masculinum exstitit genus. Quid ergo fæminam ante ipsum conspici vetuit? masculos verò tam illustri atque inclyta gloria honestari placet? Dicimus itaque hanc vim esse legalium mandatorum, vt nos per vmbram & figuras ad agnoscendam veritatem traducant. Admittunt nimirum hæc quæ apertè oculis vsurpamus, rerum intelligibilium imagines, nosque hoc pacto ad subtiles absolutasque contemplationes traducunt. Fœmineum ergo genus plerumq; sanè est & animo & corpore prorsus imbecillum; masculū verò vtroque præstat & excellit. Igitur veluti masculum, quod spiritali robore ac sapientia excellit genus, in honore habetur, obuersaturque coram Deo, suoq; illū aspectu dignatur. Scriptū est enim: *Oculi Domini super iustos & aures eius in preces eorum.* Præterea quæcūq; aliquo numero apud Deum habentur, hæc apud Diabolū ipsiusq; Angelos nullo in pretio sunt, nec illius crudelitatis experiundę periculo vacant. Aggreditur nempe sanctos omnes, & in eos qui spiritali pollent robore, rabiosè insultat, sed irrito infelix conatu, omniaque ipsius peruersitatis inuenta à scopo planè aberrant. Spiritalibus porro masculis non mediocriter ipsum infensum esse, offendique vehementer ipsorum gloria, ex sapientissimi Mosis historia facilè intelligemus. Insidiabatur nimirum dementissimus Pharao Israëlitis. Cùm verò illorum multitudo innumerabilis excreuisset, angebatur ob hoc ille scilicet haud mediocriter. Aduocans verò, inquit, obstetrices Hebræorum, præcepit, dicens: *Omne masculinum quod natum fuerit Hebræis, in flumen proiciatur, & omnem fœminam conseruate.* Accommodantes ergo rursum Pharaonis personam potestati aduersus Deum rebelli atque aduersariæ, nimirum Satanæ, dicimus, robustum genus, quodque præterea sapientia excellit, inuisum ipsi esse atque inimicissimum. Nec enim illius subire iugum velit, aut impijs ipsius consilijs ceruicem submittere. Opponit nempe se ac pugnat strenuè, spiritali armatura cinctum, ac studijs virtutis suam perpetuò vitā illustrans. Fœmineum verò molle est, vt dicebam, insipiens & infirmum, belli-

Deut. 16. 16.

Psal. 33. 16.

Exod. 1. 16.

σκηνᾶις ἑορτὴ. ὅτε ϗ κάλλιστα φοινίκων ἐδέχοντο. ϗ σὺν ἑτέρᾳς τ κλάδων. γράφοντ@. οἶμαι δ τοῦτο τὰς ἐν ϖ̃δαδείσῳ τρυφᾶς. ἐκεῖν ἀναβιβάσω γὰρ εἰς τὸ ἐν ἀρχαῖς τ λόγον. † δεῖ γὰρ ἔφη θεὸς τρεῖς καιρὰς δ ἐνιαυτῷ πᾶν ἄρσεν ἐφθῶν ἐνώπιον αὐτ. εἶτα ϖ̃ως οὐκ ἄξιον τ αἰτίαν καταδεῖν δ θείᾳ τε ϗ ἱερᾷ θεσπίσματος. καί τοι τ ὅλων ἐστὶ δημιουργὸς ὁ ὑπὲρ πάντας θεὸς, ϗ τοῖς αὐτ νόμοις παρήχθη ϖρὸς ὕπαρξιν τὸ θῆλύ τε ϗ ἄρσεν γένος, ϖ̃ως ἂν ἀπεσόβησε τὸ θῆλυ δ ὀφθῆναι δεῖν ἐνώπιον αὐτ. τὸ γε μὲν ἄρσεν τ ἄτω λαμπρᾶς ϵ ϖ̃ερίφανδς ἐκλείας ἄξιοῖ. φαμὲν ἔν ὅτι τ κατὰ νόμον ἐντολῆς ἡ δύναμις, διὰ σκιᾶς ϗ τύπων εἰς τ τ ἀληθείας ἡμᾶς ἀνακομίζει δύναμιν. δέχεται τοίνυν τε ἐμφανῆ ϗ ὁρώμενα τῶν νοητῶν εἰκόνας, ἄτω τε ἡμᾶς ἰσχναῖς ϗ † ἀπεξεμμέναις ἐφίεσι θεωρίαις. τὸ μὲν γὰρ θῆλυ γένος ἀσθενὲς ἀεί πως ἐστὶ, ϗ διανοίᾳ ϗ σώματι. τὸ γε μὲν ἄρσεν, καθ ἑκάτερον τ εἰρημένων δοκιμεῖ, ϗ ἐν μοίρᾳ νοεῖται κρείττονι. σοκᾶν ὡς ἐν ἄρσεν τὸ ἐν ἀνδρίᾳ τῇ νοητῇ. ϗ ἐν φρενὶ τῇ † ἐσοφωμένῃ τιμᾶται γένος. ϵ δὴ ϵ πάρεσιν ἐν ὄψει θεᾶ. ϗ ὑπισκοπῆς ἀξιοῦται τ παρ' αὐτ. γέγραπται γὰρ ὅτι, ὀφθαλμοὶ κυρίᾳ ὑπὲρ δικαίους, ϗ ὦτα αὐτ εἰς δέησιν αὐτῶν. βούλομαι ὅσπερ ἂν εἶεν ἐν λόγῳ, ϖ̃ρᾶξαι θεᾶ ταῦτα δ μηδενὸς ἄξια· ϖ̃ρᾶξαί τε τῷ διαβόλῳ ϗ τοῖς ἀγγέλοις αὐτᾶ, ϗ σοκ ἔξω δ χρῆναι τ παρ' αὐτῶν ὠμότητος εἰς ϖ̃εῖραν ἐλθεῖν. † ὑπιφύεται γὰρ ἀγλίῳ ϖαντὶ, ϗ τ ἀνδρίας ἔχεσι τὸν πνευματικὸν ἀγῶνα ὑπιπηδᾶ, ἀσχεῖ ᾗ βάλλων ὁ δειλαιος. πέντε γὰρ ἔξω φέρεται σκοπᾶ τ ἐνέδρας αὐτῷ δυσροπίας τὰ ῥέματα. ὅτι ᾗ τε ἄρσεν πνευματικῶς, ϗ μετρίως αὐτῷ ϖεσσκέκρικε. ϗ λυπεῖ λίαν δοκιμᾶν, σκ τ δ ϖανσόφου Μωσέως εἰσόμεθα συγγραφῆς. ἐπεβάλλετε μὲν γὰρ ὁ ἀποϖλήκτος Φαραὼ τοῖς ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ. ἐπηδᾗ ᾗ ϗ ἡ ϖλῆθυς αὐτοῖς δ γένος πέρα λοιπὸν ἀριθμᾶ παντὸς ἐξετείνετο, καταδείκνυται μὲν, ἐπ' οὐτῷ δὴ τούτῳ, ϗ μάλα πικρῶς. προσκαλεσάμενος δὲ Φησὶ τὰς μαίας τ Ἑβραίων, ἐνετείλατο λέγων· πᾶν ἄρσεν ὃ ἐὰν τεχθῇ τοῖς Ἑβραίοις, εἰς τ ποταμὸν ῥίψατε. ϗ πᾶν θῆλυ, ζωογονεῖτε αὐτό. ϖεθυμηθέντες ᾗ πάλιν τὸ δ Φαραὼ ϖρόσωπον τῇ θεομάχῳ πεϗ ἀνθικειμένῃ δυνάμει, τουτέστι τῷ Σατανᾷ. φαμὲν, ὅτι τὸ εὐσθενὲς αὐτῷ, ϗ ϖρὸς γε τοῦτο τὸ ἔμφρον μεμίσηται θεῷ, ϵ ἔστι πολεμιώτατον. ἃ γὰρ ἂν ἀνάσχοιτο τῶν αὐτοῦ † ζυγὸν. † ἄλλ. ἀδὲ μᾶλλον ὑφῆσι τ αὐχένα τοῖς ἀνοσίοις αὐτᾶ ζυγῶν. βουλεύμασιν. ἀνταναίσεται ᾗ ϗ ἀντεξάγει νεανικῶς, παλλυχίαν ἔχον τ νοητὴν, ϗ ϖροδάσμασι τοῖς εἰς ἀρετὴν τὴν οἰκείαν ἀεὶ καταφαιδρύνον ζωᾗ. τὸ δέ γε θῆλυ μαλθακὸν, ὡς ἔφην, ἐστὶν, ἄσοφόν τε ϵ ἀβρὸν, ϵ ἀπρο-

† ἄλλ. δεῖν.

† Puto ἀπεξεμμένοις. ἄλλ. ἀπεζευγμένοις.

† ἄλλ. Μωσέα.

† Puto ἐζοφωμένῃ

† ἄλλ. ὑπιφύεται

† ἄλλ. πανάγνω.

πολεμον,

πόλεμον, & παρειμένας ἔχοντας χεῖρας, καὶ τοξεύειν οὐκ εἰδὸς, καὶ τοῖς ὅπλοις τὴν δικαιοσύνης ἐναρμόσασθαι μὴ δυνάμενον. τοῦτο φιλεῖ & περιπετὴς καὶ αὐτῷ περιπεπονηκεν ὅλως. τιμᾷ γὰρ, ὡς ἔφην, τὸ ἀνανδρον καὶ ἀφιλόμαχον ἦθος· οὐκοῦν καθάφησιν ὁ θεσπέσιος „ μελῳδὸς, ἀνδρίζεσθε, & κραταιούσθω καρ- „ δία ὑμῶν, πάντες οἱ ἐλπίζοντες ἐπὶ κύριον. τίνα οὖν τρόπον καὶ τοῦτο κατορθώσωμεν, „ διδάσκει λέγων, ὁ Χριστοῦ μαθητής. διὸ „ ἀναζωσάμενοι τὰς ὀσφύας ὑμῶν τῆς διανοίας νήφοντες, τελείως ἐλπίσατε ἐπὶ τὴν „ φερομένην ὑμῖν χάριν, ἐν ἀποκαλύψει „ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὡς τέκνα ὑπακοῆς, μὴ συ- „ σχηματιζόμενοι ταῖς πρότερον ἐν τῇ ἀγνοίᾳ „ ὑμῶν ἐπιθυμίαις· ἀλλὰ κατὰ τὸν καλέ- „ σαντα ὑμᾶς ἅγιον, καὶ ὑμεῖς ἅγιοι ἐν πά- „ σῃ ἀναστροφῇ γένησθε· γέγραπται γὰρ ὅτι, „ ἅγιοι ἔσεσθε, ὅτι ἐγὼ ἅγιος. ἐγγὺς ἐστι τῶν ἐνδεχομένων ῥυπῶντας, καὶ μεμολυσμέ- „ νους ἐγγὺς γένεσθαι τοῦ παναγίου θεοῦ. τίς γὰρ „ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; καὶ τὸ γεγραμμένον ἔχεις εἰκόνα καὶ παράδειγμα τὸ ἱεροφάν-
† ἄλλ. Μωσέα. τῳ † Μωσεῖ. ἐν γάρ τοι τῷ ὄρει Χωρὴβ, πρὸ βάτων ἀγέλας ἀμπολαίνοντι πῦρ ἀπαστράπτον ἐν βάτῳ παραδόξως διεφαίνετο. καὶ καταθάσκετο μὲν τὸ θαῦμα ἡ φλόξ, ἀδικοῦσα ὅλως οὐδέν. κατεπίμπρη γὰρ ἐδαμῶς, μέγα καὶ ἐξαίσιον ἐποίει τὸ θαῦμα· πρόσει δὴ ἵν' ἴδῃ τὸ χρῆμα καὶ παράδοξον θεάματος πολυπεσμονῶν ὁ Μωυσῆς ἰὼ ἦ ἄρα θεὸς ἐν εἴδει πυρὸς ἐνιζήσας τῷ βάτῳ. εἶτα φησι τὸ γράμμα τὸ ἱερὸν, ὅτι ἐκάλεσε κύριος ἐκ τῆς βάτου τὸν „ ἄνθρωπον, λέγων· Μωυσῆ, Μωυσῆ, μὴ ἐγγίσῃς „ ὧδε. λῦσαι τὸ ὑπόδημα ἐκ τῶν ποδῶν σου, ὁ γὰρ „ τόπος ἐν ᾧ σὺ ἕστηκας, γῆ ἁγία ἐστί. φαίη δ' ἄν τις τοῦτο οἰμαί γε, ὁπόσος γὰρ ἂν μολυσμοῦ νοηθείη τρόπος τὸ ὑποδεδέσθαι οὕτω πόδας; ἢ πῶς ἀκάθαρτος ὁ Μωσῆς σκυβάλων ἕνεκα καὶ δερμάτων; ἢ ἐν ἄρα πρὸς τοῦτο φαίνοιτο. ῥύπος μὲν γὰρ οὐδεὶς ἀνθρώπων ψυχαῖς ἐγγένοιτο ἂν ἐξ ὑποδημάτων. ἐπεὶ δὴ ἰὼ ἰὼ ἐν Αἰγύπτῳ Μωσῆς, νενόμιστο ἦ που τοῖς αὐτόχθοσι, τὸ μὴ χρῆσθαί τινας τοῖς τῶν εἰδώλων τεμένεσιν ἀπερισκέπτως ὑποφοιτᾶν ἐνηρμοσμένων αὐτοῖς τὰ ὑποδημάτων, ἃ καὶ ζώων εἰσὶ τεθνεώτων λείψανα, καὶ μολυσμὸς τὸ χρῆμα, καὶ ἕτερον οὐδὲν ἰὼ παρ' ἐκείνοις φαίη τις ἂν ὁ τῶν ὅλων θεὸς ἀπροφάσιστον ἑαυτὸν ἀποφαίνων τοῖς ὅπως καθαρεύουσιν. ὡς ἀπό γε τοῦ κατ' Αἴγυπτον σωτηρίας εἰς πνευματικὴν ἀποκάθαρσιν, „ τὸν ἱερὸν ἐκάλει Μωσέα, λέγων. λῦσαι τὸ „ ὑπόδημα ἐκ τῶν ποδῶν σου. ὁ γὰρ τόπος „ ἐν ᾧ σὺ ἕστηκας, γῆ ἁγία ἐστί. χρῆναι γὰρ
† ἄλλ. παναγῶς. ἄντως γέ φημι, οὕτω τῷ † παναγίῳ θεῷ λατρεύοντας, νεκρῶν ἔργων ἀποφοιτᾶν. ὅτε τι τῶν εἰς φθορὰν καὶ βεβήλωσιν ὑπεπνευμάτων ἀπηλλαγμένους ἐγγίζειν αὐτῷ. κατ'

inexpertum, manus habens remissas, quòd nec torquere iaculum norit, nec sustinere arma iustitiæ possit. Hoc ille amat, hoc charum habet, atque in ipsum toto affectu rapitur. Genus siquidem, vt dicebam, molle ac bello ineptum impensè colit. Igitur quemadmodum beatus ait Psaltes: *Viriliter agite, & confortetur cor vestrum, omnes qui speratis in Domino.* Quanam verò ratione id consequi liceat, Christi discipulus docet his verbis: *Propterea,* inquit, *præcincti lumbos mentis vestræ, sobrij perfectè sperate in eam quæ offertur vobis gratiam in reuelationem Iesu Christi, tanquam filij obedientiæ non configurati prioribus ignorantiæ vestræ desiderijs, sed secundùm eum qui vocauit vos sanctum, & ipsi sancti in omni conuersatione sitis. Scriptum est enim, Sancti eritis, quoniam ego sanctus sum.* Neque enim cuiquam facilè concedatur vt sordidus & pollutus sanctissimo Deo appropinquet. *Quæ enim communicatio luci ad tenebras?* vt scriptum est. Habes in Antistite sacrorum Mosè rei totius imaginem. Huic nimirum in monte Oreb ouium greges pascenti, fulgurans in rubo flammæ admirabiliter apparuit, quæ fruticem quidem depascebatur, sed cùm nihil læderet, aut incenderet vlla ex parte, speciem ingentis planè miraculi præbuit. Progrediebatur itaque Moses, vt quidnam hoc esset spectaculi admirabilis sedulò indagaret. Erat quippe Deus sub forma ignis insidens rubo. Subijciunt mox sacræ Litteræ aduocasse Dominum ex rubo hominem his verbis, *Moses, Moses, ne appropinques huc, solue calceamenta de pedibus tuis, locus enim in quo stas terra sancta est.* Dixerit autem hîc, opinor, quispiam, quidnam esse hoc maculæ contractum intelligatur siquis calceatos habeat pedes? aut quonam modo pollutus Moses sandaliorū causa & pellium? Quid nos igitur ad hoc dicimus? Nihil sanè sordium in hominis animum ex calceis deriuetur. Cæterùm cùm degeret in Ægypto Moses, essetque indigenis vsitatum, vt ne quisquam idolorum sacellum licentiùs ingrederetur, indutus calceos qui sunt exuuiæ scilicet mortuorum animantium, quoddamque inquinamenti genus, nec quidquam planè aliud apud illos existimantur; proinde ei vniuersorum Deus, vt qui nondum purgati essent, arceri ab eius congressu demonstraret, velut ex Ægyptiaca consuetudine ad spiritalem expiationem sanctum Mosem vocabat dicens: *Solue calceamenta de pedibus tuis, locus enim in quo constitisti terra sancta est.* Ita namque oportere assero qui sanctissimo Deo seruiunt, à mortuorum operibus abstinere, atque hoc pacto à corruptibilibus ac prophanis liberatos studijs ad ipsum per spirita-

Exod. 3. 1.

Exod. 3. 5.

Ibidem.

ritalem nempe familiaritatem accedere. Annumerentur porro mortuorū operibus corporeæ voluptates, comeſſationes, & ebrietates, atque omni morum integritate deſtituta vita, turpis compendij cupiditates, rapinæ, auaritiæ, iracundia, quæq; hinc oriuntur obtrectatio, atque ſuperbia, atque vt ſemel abſoluam, omnia per quæ excidat quis ab æterna vita, peccati laqueis implicitus, ſuumque caput variis improbitatis criminibus obnoxium conſtituens. Ab eiuſmodi nos morbis auocat Chriſti diſcipulus ijs verbis:

1. Ioan. 2. 15. *Nolite diligere mundum, neque quæ in mundo ſunt: ſi quis diligit mundum, non eſt charitas Patris in eo. Quoniam omne quod eſt in mundo, concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ. Et mundus tranſit, & concupiſcentia eius. Qui autem facit voluntatem Dei, manet in æternum.* Scribit verò & ſapientiſſimus Paulus ad eos qui glorioſam & illuſtrem viuendi

Ephes. 5. 3. rationem adamarunt: *Fornicatio autem, & immunditia ne nominetur quidem in vobis, ſicut decet ſanctos, ſed magis gratiarum actio.* Vitæ adeò puræ, ac præ cæteris probatæ viam iam olim nobis lex Moſaica delineauit, dum per vmbram & figuram nobis Emmanuelē, hoc eſt traditorum ab ipſo oraculorum claram & ſalutarem lucem deſcribit. Affulſit autem hoc tempore nitida planè veritas. Factus eſt namque noſtri ſimilis, qui ſupra omnes res creatas eſt poſitus, vt diuinum nobis lumen immitteret, rectamque totius virtutis edoctos viam, Dei filios conſtitueret. Demiſit ſiquidem ſe ad noſtra, quemadmodum dicebam, vt nos quæ ipſius ſunt aſſequamur, quoniam aliquo modo ipſius paupertate ditati ſumus. Niſi enim ipſe nobiſcum pauper factus eſſet, ſeipſum ad noſtra demittens, nos quoque eius diuitias haudquaquam tenuiſſemus, filij dignitate quæ ipſi & ſoli naturali proprietate conuenit, per ipſum, & ab ipſo donati. Verùm nulla fuit Iſraëlitis prudentia. Aduenientem in carne Redemptorem non agnouerunt, idque licet ijs myſterium ſapientiſſimus Moſes iam olim multis modis deſcripſiſſet. Dicebat itaq; Chriſtus nimiam illorum imprudentiam & incredulitatem

Ioan. 5. 46. arguens: *Si crederetis Moſi, crederetis & mihi. de me enim ille ſcripſit.* Igitur ipſa quoque lege à qua dirigebantur per inobedientiam contempta, hæſerunt in tenebris, diuinæque lucis penitus expertes fuēre: hocque illud erat

Amos 5. 18. nempe quod de ijs Prophetarum voce fuerat pronunciatum. Expectantibus namque ipſis lucem tenebræ ſunt factæ. Qui ſplendorem expectabant, in cæcitate ambularunt. Sæpenumerò autem Dominum inueniemus ipſos inclamantem, ac dicentem:

οἰκειότητα δὲ φημὶ τὴν ἀνθρωπικήν. ἔρρωται γὰρ † νεκρῶν θεῖεν ἂν, φιληδονίαι σαρκικαὶ, κῶμοι καὶ μέθαι, καὶ σεμνότητος ἀπάσης ἐρήμη ζωὴ. λημμάτων αἰσχρῶν ἔφεσις. ἁρπαγαὶ, καὶ πλεονεξίαι, θυμοὶ, καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν. καταλαλιαὶ καὶ ὑπερηφανίαι, καὶ † ἀπλῶς. τὰ δι' ὧν ἄν τις ἀπολιθήσειε τὸ εἰς αἰῶνα ζωῆς, τοῖς τῆς ἁμαρτίας βρόχοις ἐνειλημμένῳ καὶ πολυτρόπῳ φαυλότητος αἰτιάμασιν, ἔνοχον τῷ ἑαυτῷ καταστήσας κεφαλεῖ. τῶν τοιούτων ἡμᾶς ἀρρωστημάτων ἀποφέρει λέγων ὁ Χριστὸς μαθητὴς. μὴ ἀγαπᾶτε τὸν κόσμον, μηδὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ. ὅτι πᾶν τὸ ἐν τῷ κόσμῳ ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς, καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου. καὶ ὁ κόσμος παράγεται, καὶ ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ. ὁ δὲ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, μένει εἰς τὸν αἰῶνα. γράφει δὲ καὶ ὁ πάνσοφος Παῦλος, τοῖς τὴν ἐκκλησιαστικὴν πολιτείαν καταρθοῦν ἠρημένοις. πορνεία δὲ, καὶ ἀκαθαρσία πᾶσα μηδὲ ὀνομαζέσθω ἐν ὑμῖν, καθὼς πρέπει ἁγίοις. ἀλλὰ μᾶλλον εὐχαριστία. τοῦτο καθαρμοῦ καὶ ἐξαιρέτου ζωῆς τὴν ὁδὸν προανετύπου μὲν πάλαι καὶ ὁ Μωσέως νόμος, ἀφὲ σκιᾶς καὶ τύπων προαναγράφων ἡμῖν τὸν Ἐμμανουὴλ, ἤτοι τῶν δι' αὐτοῦ θεοπισμάτων τὸ εἰλικρινὲς καὶ σωτήριον φῶς. ἀνέλαμψε δὲ νῦν καθαρῶς ἡ ἀλήθεια. γέγονε γὰρ καθ' ἡμᾶς ὁ ὑπὲρ πάσαν τὴν κτίσιν, ἵνα τὸ θεῖον ἡμῖν † ἀναστράψῃ φῶς. καὶ δὴ πάσης ἀρετῆς ἴσμεν ἀσφαλῆ, διδάξας, υἱὸς ἀποφαίνῃ θεοῦ. καθήκε ῥητὸ ἀναγὰρ ἑαυτὸν, ὡς ἔφην, εἰς τὰ ἡμῶν, ἵν' ἡμεῖς τὰ αὐτοῦ κερδάνωμεν. ἐπεὶ ἵνα τρόπον τῇ αὐτοῦ πτωχείᾳ πεπλουτήκαμεν. εἰ μὴ γὰρ συνεπτώχευσεν ἡμῖν αὐτὸς, καθεὶς ἑαυτὸν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς, οὐδ' ἂν ἡμεῖς τὸν αὐτῷ πλοῦτον ἐσχήκαμεν, τῷ αὐτῷ καὶ μόνῳ πρέπουσαν ἰδικῶς ἰδιότητα, δι' αὐτοῦ τε καὶ παρ' αὐτοῦ κερδαίνοντες. ἀλλ' ὧδε ἀσιγᾷ Ἰσραήλ. οὐκ ἐπέγνω μετὰ σαρκὸς παρόντα τὸν λυτρωτήν. καί τοι τοῦ πανσόφου Μωσέως πολυτρόπως αὐτὸ προανατυπώντος τὸ μυστήριον. ἔφη γοῦν ὁ Χριστὸς, τὸ πολὺ λίαν ἀσιγᾶτον, καὶ ἀπειθὲς ἐγκαλῶν αὐτοῖς. εἰ ἐπιστεύετε Μωυσῇ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί. περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψεν. σκοτοῦσθαι † αὐτῶν τοῖς ἀπειθείαις καταλυπήσαντες τὸν ἰθυντῆρα νόμον, μεμυήκασιν ἐν σκότῳ, καὶ φωτὸς ἀμέτοχοι παντελῶς τοῦ θείου γεγόνασι. καὶ τοῦτο δὴ ἄρα τὸ ἀφ' ὑψηλῶν προφητῶν περὶ αὐτῶν εἰρημένον. ὑπομεινάντων αὐτῶν φῶς, ἐγένετο αὐτοῖς σκότος· μείναντες αὐτοῦ, ἐν ἀωρίᾳ περιεπάτησαν. πλειστάκις δὲ τὸν κύριον εὑρήσομεν, ἐπιφωνοῦντα αὐτοῖς, καὶ λέγοντα· ἐγὼ

† ἄλλ. νεκρὰ ἐννοήσειεν.

† ἄλλ. ἀπαξαπλῶς.

† ἄλλ. ἐμεδέδασας.

† ἄλλ. αὐτόν.

„ ἐγώ εἰμι τὸ φῶς τ κόσμυ. ὁ ἐμοὶ ἀκολυ-
„ θῶν, ὐ μὴ περιπατήσῃ ἐν τῇ σκοτείᾳ. ἀλλ'
„ ἕξει τὸ φῶς τ ζωῆς· καὶ πάλιν, ἐγὼ φῶς
„ εἰς τὸν κόσμον ἐλήλυθα. ἵνα πᾶς ὁ πι-
φάσιζον αὐτοῖς καταιῴῃ τὴν ἄγνοιαν.
καὶ τοι καθ' ἡμᾶς ὁρώμενο ἄνθρωπο,
θεοπρεπῆ καὶ ὑπερκόσμιον τῆς ὑσίας αὐ-
τῷ δυνάμεως τὴν ἀπόδειξιν ἐποιεῖτο παν-
τοχοῦ. ἢ γὰρ τὸ ἐπέκεινα ὁ λόγο ὁ γνώμα-
το ὐ καταρθώσας ὁρᾶται; καὶ γοῦν ἔφη
„ πρὸς αὐτούς. εἰ ὐ ποιῶ τὰ ἔργα τ πατρός
„ μυ, μὴ πιςεύετέ μοι. εἰ δὲ ποιῶ, κἂν ἐμοὶ μὴ
„ πιςεύητε, τοῖς ἔργοις μυ πιςεύετε. ἀόρατον
μὲν γὰρ κατὰ φύσιν ἰδίαν τὸ θεῖόν ἐστι. γέ-
„ γραπται γάρ, θεὸν ὐδεὶς ἑώρακε πώποτε. γι-
νώσκεται ὑ πρὸς ἡμῶν κατά γε τὸ ἐφικτόν,
ἐκ τε τ μεγαλουργίας κ τ ἀφράστυ δυνά-
μεως, ὁ ὑπερτάτης ὑπεροχῆς. Δαβὶδ μὲν γοῦν
τοι ὑ ὁ κτίσις αὐτόν. ψάλλει γοῦν ὁ Δαβίδ·
„ οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται δόξαν θυ· ποίησιν
„ δὲ χειρῶν αὐτυ ἀναγγέλλει τὸ στερέωμα.
„ καὶ μὴν καὶ ὁ πάνσοφο Παῦλο γέ-
„ γραφε πρὸς αὐτούς. τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτυ
„ ἀπὸ κτίσεως κόσμυ τοῖς ποιήμασι νοούμενα
„ καθορᾶται. ἥ τε ἀϊδιο αὐτυ δύναμις
„ καὶ θειότης. οὐκοῦν ἐξ ἰσχύο τ ἄγαν καὶ
θεοπρεποῦς, καὶ πάντα λόγον ὑπερηρμέ-
νης, ἔνεστί πως τὴν περὶ τῆς ἀῤῥήτυ θεότη-
το δέχεσθαι γνῶσιν. ἐπέφανε δὲ τῷ κό-
σμῳ μετὰ σαρκὸς ὁ πάντων δημιουργὸς θεὸς
λόγο. οὐχ ἵνα τὴν ὅσην ἀφανίσας γῆν,
ἑτέραν ἡμῖν εἰς τὸ παρὸν ἀναδείξῃ καινήν,
ἅτε μὴν ἵνα ἑτέρους οὐρανοὺς ἐργάσηται, οὓς
ὄντας νῦν παρελθὼν ἢ καινοπρεπὲς καὶ ἀ-
δόκητον περὶ τὸν ἡλίου κύκλον ἀποτελέσῃ,
καὶ καινουργήσῃ περὶ τὴν ὁρωμένην κτίσιν·
ἀλλ' ἵνα ἡμᾶς κεμμύρους ἀπὸ πόδας Δαβυ-
λικοὺς, καὶ Δι' τ ἁμαρτίας κατενηνεγμέ-
νους εἰς φθορὰν, μεταχαλκεύσῃ πρὸς ἀ-
φθαρσίαν. ἁγίους τε ὁ ἀμώμους ἀποφήνῃ,
τοῖς ἐξ ἡμερότητος νόμοις, παντὸς ἀπαλ-
† ἄλλ. ἐμ- λάξας ῥύπου, κ ταῖς τ ἀμωμήτυ ζωῆς † ἐμ-
βιβάσας τρίβοις. ἐπειδὴ ὑ ἰδοὺ καθ' ἡμᾶς ἄν-
θρωπο ὁρώμενο οἰκονομικῶς. ὡς γὰρ ὁ
„ προφήτης φησὶ, ὀπτὴ γῆς ὤφθη, κ τοῖς ἀν-
„ θρώποις συναναστράφη. Δι' ὃ φανερὸν ἡμῖν
καθίστησιν ἑαυτὸν, ὅτι τε εἷς θεὸς, κ υἱὸς κα-
τὰ ἀλήθειαν τ θεῦ ὁ πατρὸς εἰργάζετο τὰ
αὐτοῦ, ὁμοφυῶς ὁ ἰσοτρόπον αὐτὸν ἀποφαί-
νων τῷ ἰδίῳ γνησιότροπι, Δι' τ ἴσως ἀπαλ-
λάκτως ὑπεροχῆς τε κ ἐξουσίας ἰὼν ἐθαυ-
μάζετο, ὥσθ' ὅτε γε τοῖς ἐγνωκόσι τὴν ὀπτὴν ἀ-
πάνειαν αὐτυ. ἀλλ' ἰδοὺ κ ἔτως ἐξιόντο, κ ὁ-
λοτρόπως εἰς ἀπιστίαν ἀποπενδικῶς ὁ ἀπό-
στολο Ἰσραήλ. καὶ γῆν ἄνωθε ὁ κάτω τὸν ἐν γράμμασιν ἀειλογοῦντες νόμον,
προφήτῶν τε τὴν Δι' Μωσέως ἐντολὴν,
τοῖς Δι' Χριστυ θεσπίσμασιν ἀντιφέροντο,

Ego sum lux mundi, qui sequitur me non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ. Et rursus: *Ego lux in hunc mundum veni.* Vt verò inexcusabilem ipsorum redderet ignorationem, quamuis nostri similis conspiceretur, diuinam & quæ omnem modum mortalitatis excederet, insitam sibi potestatem vbique demonstrabat. Nam quid non illum supra omnem orationem atque admirationem patrantem animaduertas? Proinde & ad ipsos dicebat: *Si non facio opera Patris mei, nolite credere mihi, si autem facio, & si mihi non creditis, operibus meis credite.* Inuisibile namque natura diuinum est numen. Scriptum est enim: *Deum nemo vidit vnquam.* Agnoscitur autem à nobis, quoad fieri potest, ex operum magnitudine & ineffabili potestate, suprema-que excellentia. Ipsum verò etiam res creatæ prædicant, quemadmodum psallit Dauid: *Cæli enarrant gloriam Dei, & opera manuum eius annunciat firmamentum.* Scripsit autem de ipso & sapientissimus Paulus: *Inuisibilia ipsius à creatura mundi, per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque eius virtus, & diuinitas.* Igitur ex insigni virtute ac diuina, quamque nulla vis orationis æquare possit, diuinitatis ineffabilis cognitionem haurire quodammodo licet. Apparuit autem mundo carnem indutus vniuersorum opifex, Dei Verbum; non vt terra hac sublata atque abolita nouam alteram nobis excitaret, neque vt alios cælos, eos qui nunc sunt demolitus effingeret, aut vt nouum aliquid & inexpectatum in solari orbe perficeret, aut inusitatum quidpiam in hac, quam cernimus, creatura præstaret, verùm vt nos stratos sub diaboli pedibus, ac per peccatum corruptioni mancipatos instauraret ad immortalitatem, sanctosque & inculpatos redderet, benignitatis suæ nutibus ab omni sorde purgatos, atque in irreprehensibilis vitæ viam traductos. Postquam sese hominem nostri similem ex dispensatione videndem exhibuit. Vt enim ait Propheta: *In terris visus est, & cum hominibus conuersatus*; vt nobis apertè probaret se & esse Deum, & ex vero Dei & Patris filium, propria ipsius opera patrabat, cumque æqualem se natura & agendi facultate genitori suo demonstraret, ijsdem planè gradibus excellentiæ & potestatis incedens, cum admiratione ab ijs qui ipsius aduentum agnouerunt, exceptus est. Sed nihilominus se refractarios, penitusque ad incredulitatem inclinante dementissimi Israëlitæ præbuerunt. Proindeque de lege monumentis litterarum consignata perpetuò garrientes, prætexentesque Mosaica mandata, Christi se oraculis oppositerunt,

Ioan. 8. 12. Ioan. 12. 46. Ioan. 10. 37. Ioan. 1. 18. 1. Tim. 6. 16. Psal. 18. 1. Rom. 1. 20. Baruc. 3. 38.

Ioan.9.28. dicentes: *Nos Mosis discipuli sumus, hunc autem nescimus vnde est*, alijsque affecerunt ignominijs, nec ab vllo peruersitatis genere temperarunt. Omnem verò veluti mouentes rudentem sua peruicacia, omnemque nequitiæ supergressi modum, eum qui cælitus aduenerat Redemptorẽ, qui fide iustificat impium, qui instaurat ad immortalitatem mortis laqueis innexos, vitæ parentem ac ducem implicare morte attentarunt; calcitrantes quidem aduersus stimulum, ignemq; & supplicium suis ipsi capitibus accersentes. Tum inanium causarum obtentu, vnà cum Principibus consilia impietatis colligentes, dicebant ob quæ suspicere miracula patrantem debuissent, ob illa ipsa sese ad crudelitatem extimulantes, iamque impotenti inuidiæ æ-
Ioan.11.47. stuantes flamma: *Quid facimus*, inquiunt, *quia hic homo multa signa facit? Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum, & venient Romani, & tollent nostram gentem & locum*. Cùm quidem qui summo apud illos sacerdotio præditus erat exitialem ipsis vocem velut ex imo pe-
Ioan.11.50. ctore hauriens: *Vos*, inquit, *nescitis quidquam, neque cogitatis, quoniam expedit nobis vt vnus homo moriatur pro populo, & non tota gens pereat*. Hinc ad nefarium exitum ipsis hæc erupere consilia. Comprehensum scilicet Iesum Pilato sistunt, & falsas quasdam criminationes miserè confingẽtes crucifigi postulant. Quod & est factum, ducem se ipsis ad facinus præbente Satana, atque illos in exitij barathrum præcipitante. Sustinuit porro Christus, ac toleraùit volens ipsam quoque corporis mortem, nostra causa prouidentiæ consilio. Nouerat namque sanè quidnam ex ea morte futurum esset boni. Neque enim substitit apud mortuos, quin reuixit potiùs abruptis
Isaiæ 49.9. vinculis mortis, expoliatoque Tartaro. *Dixit nempe ijs, qui in vinculis erant, Exite, & qui in tenebris, Reuelamini*. Factus est verò ipsius naturæ ad immortalitatem via, renouata siquidem est in ipso, efflоruimusq; ad vitam. Quod beatus quoque Paulus testatur his verbis: *Sic-*
1.Cor.15.22 *ut* enim *in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes viuificabuntur*. Euerso itaque mortis imperio, ascendit ad cælestem Patrem, & Deum. Veniet porro annis labentibus, vt cuique pro actionibus mercedem rependat. Ergo quandoquidem, vt
2.Cor.5.19. sapientissimus ait Paulus, *omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque propria corporis prout gessit, siue bonum, siue malum*. Accingamus mentis nostræ lumbos, virili animo bona opera amplectamur, edomemus voluptates carnis, totiusque improbitatis maculas abstergamus, misereamur orphanis, patrocinemur

λέγοντες. ἡμεῖς δ Μωσέως ἐσμὲν μαθηταί. „
τοῦτον δὲ οὐκ οἴδαμεν πόθεν ἐστιν. καὶ καθ' ἕτερον „
δὲ τρόπον ἀτιμάζοντες διετέλουν, καὶ ἀδὲν τ σκο-
τόπων ἰῶ· ὁ σεσιγηκὼς παρ' αὐτοῖς πάντα δὲ
ὥσπερ ζέοντες καλῶν τ ἑαυτῶν δυσκρασίαις,
καὶ μέτρα πάντας ἰόντες πέρα. τ ἐξ ἀρχῆς λυ-
τρωτῶ, τ δικαιοῦντα τῇ πίστει τ ἀσεβῆ, τ ἀνα-
καινίζοντα πρὸς ἀφθαρσίαν σὺν τοῖς δ θα-
νάτου βρόχοις ὑποπλεγέντας, τ ἀρχηγὸν
τ ζωῆς, θανάτῳ προβαλεῖν ἐπεδάζον. λα-
κτίζοντες μὲν εἰς κέντρα, καὶ πῦρ καὶ σίκλῳ τ
ἑαυτῶ καπαχέοντες κεφαλῆς ἐπ' ἀνιωνίοις
δὲ σκέμμασιν, ὁμῶ τοῖς καθηγεῖσι λαχόσι,
δυσεβῆ συλλέγοντες βουλευτήρια. καὶ γὰρ
ἔφασκον ἐφ' οἷς μὲν εἰκὸς καταπλήττεσθαι τ
θαυματοργὸν ἐπ' αὐτοῖς δὴ τούτοις ἑαυτὸς
εἰς ὠμότητα προβαθήγοντες, καὶ εἰς ἀκάθεκτον
ἤδη πως ἀνακαιόμενοι φθόνον, τί ποιῶμεν, „
ὅτι γὰρ ὁ ἄνθρωπος πολλὰ ποιεῖ σημεῖα, „
ἐὰν ἀφῶμεν αὐτὸν οὕτως, ἐλεύσονται οἱ Ῥω- „
μαῖοι, καὶ ἀρεῖσιν ἡμῶν καὶ τὸ ἔθνος, καὶ τ χώραν. „
†ὅτι ὁ ὁ πεσέχων ἐν ἱερωσύνῃ τῇ παρ' αὐτοῖς, †ἄλλ.
ὡς σκ βαθείας φρενὸς γνώμεν ἀναπαῶν τ ὅτι.
ὀλέθριον αὐτοῖς. ὑμεῖς, φησιν, οὐκ οἴδατε οὐ- „
δὲν, οὐδὲ λογίζεσθε, ὅτι συμφέρῃ ὑμῖν ἵνα εἷς „
ἄνθρωπος ἀποθάνῃ ὑπὲρ δ λαοῦ, ἢ μὴ ὅ- „
λον τὸ ἔθνος † ἀπόληται; ἐντεῦθεν αὐτοῖς εἰς „ † ἄλλ.
ἀνόσιον πέρας ἐπεδραμήκει τὰ βουλεύματα. ἀπόλ.
συλλαβόμενοι γὰρ προσεκόμισαν τῷ Πιλάτῳ τ Ἰησοῦν, ψευδηγορίας τινὰς συνθέντες οἱ
δειλαιοι, καὶ σταυροῦσθαι παρεκάλουν. ὁ δὴ καὶ γέ-
γονε, σφαγέντος αὐτοῖς πρὸς τοῦτο δ Σατα-
νᾶ, ἐ εἰς τὸ τ ἀπωλείας αὐτὸς καθιέντ ὁ
βάραθρον. ἐκαρτέρησε δ Χριστὸς, καὶ ὑπέμεινεν
ἑκών, καὶ τὸ μέχρι θανάτου σταυροῦ καθικέσθαι
δι' ἡμᾶς οἰκονομικῶς. ἦδη γὰρ ἦδη τ ἐκ παθη-
τῶν ἐσόμενον ἀγαθὸν. ἐ γὰρ ἀπομεμύηκεν ἐν
νεκροῖς. ἀνεβίω δ μᾶλλον, τοῖς δ θανάτου δε-
σμοῖς τ ἐρρωμένως φράσας, καὶ κενώσας τ ᾅδην.
ἔφη γὰρ τοῖς ἐν δεσμοῖς, ἐξέλθετε. καὶ τοῖς ἐν τῷ „
σκότει, ἀνακαλύφθητε. γέγονε δ τῇ αὐτῶ φύ- „
σει πρὸς ἀφθαρσίαν ὁδὸς ἀνεκαινίσθη γὰρ ἐν
αὐτῷ, ἐ †ἀνεβαίλομεν εἰς ζωήν. καὶ μαρτυρεῖ †Puto
σι λέγων ὁ μακάριος Παῦλος. ὥσπερ γὰρ ἐν „ἀνεβαλ-
τῷ Ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτω ἐ ἐν τῷ „ λομεν.
Χριστῷ πάντες ζωοποιηθήσονται. καταργήσας „
τοίνυν δ θανάτου τὸ κράτος ἀνέβη πρὸς τ
ἐν τοῖς οὐρανοῖς πατέρα καὶ θεόν. ἥξει τε κατὰ
καιροὺς ἀποδώσων ἑκάστῳ κ τὰ ἔργα αὐτοῦ.
ἐκεῖνο ἐπιδὴ περ καθάπτησιν ὁ πάνσοφος Παῦ-
λος, σὺν πάντας ἡμᾶς δεῖ φανερωθῆναι ἔμ- „
προσθεν δ βήματος αὐτοῦ, ἵνα κομίσηται ἕκαστος „
τὰ διὰ δ σώματος, πρὸς ἃ ἐπραξεν, εἴτε ἀγα- „
θὸν, εἴτε † πονηρόν. περιζωσώμεθα τ ὀσφύας ἑαυτῶν „ † πο-
διανοίας ὁσφὺν ἀνδρισώμεθα πρὸς ἀγαθουρ- φαῦλον.
γίας. καθαιρεκρώσωμεν ἡδυλίας τ σαρκὸς ἡδονάς,
καὶ ἀπάσης φαυλότητος ἀπορρυψώμεθα μο-
λυσμούς. ἐλεήσωμεν ὀρφανούς, ἀναλήψωμεθα
χήρας.

† ἄλλ. ἀγγελικά

† ἄλλ. οἶον.

† Puto πιστεύσαι

χήρας. ἐπικουρήσωμεν τοῖς ἐν ἐνδείᾳ. συναλγήσωμεν τοῖς ἐν ἐσχάτῃ ταλαιπωρίᾳ. δεσμίους ἐπισκεψώμεθα. καὶ ἁπαξαπλῶς πᾶν εἶδος ἐπιτηδεύσωμεν ἀρετῆς. οὕτω γὰρ καθαρῶς νηστεύσομεν. ἀρχόμενοι τῆς μὲν ἁγίας τεσσαρακοστῆς, ἀπὸ νεομηνίας τοῦ φαμενὼθ μηνὸς· τῆς δὲ ἑβδομάδος τοῦ σωτηριώδους πάσχα, ἀπὸ ἕκτης τοῦ φαρμουθὶ μηνὸς. καταπαύοντες μὲν τὰς νηστείας τῇ ἑνδεκάτῃ τοῦ αὐτοῦ φαρμουθὶ μηνὸς, ἑσπέρᾳ βαθείᾳ σαββάτου, καὶ τὰ † εὐαγγελικὰ κηρύγματα. ἑορτάζοντες δὲ τῇ ἑξῆς ἐπιφωσκούσῃ κυριακῇ τῇ δωδεκάτῃ τοῦ αὐτοῦ φαρμουθὶ μηνὸς· συνάπτοντες ἑξῆς καὶ τὰς ἑπτὰ ἑβδομάδας τῆς ἁγίας καὶ πολυεύκτου πεντηκοστῆς. ἵνα καὶ τὸν καιρὸν τῆς ἀνέσεως καθάπερ εἰκόνα τινὰ τῆς τῶν ἁγίων ἐν οὐρανοῖς ποιούμενοι, τῆς αὐτῶν ἀξιωθῶμεν κοινωνίας ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν· δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ δόξα τῷ πατρὶ σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

† ἄλλ. ἀγγελικὰ

viduis, subueniamus indigentibus, & eorum qui in summis versantur miserijs communem dolorem putemus. Inuisamus vinctos, & vno verbo omnes virtutum numeros impleamus. Ita namque purè ieiunabimus; inchoantes sanctam quidem Quadragesimam Kal. Martij, hebdomadam verò Paschæ salutaris sexta mensis Aprilis; absoluentes ieiunia vndecima eiusdem Aprilis mensis, extremo vespere Sabbati, vt in Euangelio prædicatum est; festum verò celebrantes proxima Dominica die, duodecima eiusdem Aprilis mensis; adijcientes porro septem quoque hebdomadas sanctæ & amabilis Pentecostes; vt quasi imaginem Sanctorum in cælesti regione remissionis transigentes, eorum societate digni habeamur in Christo Iesu Domino nostro, per quem, & cum quo gloria Patri cum sancto Spiritu, nunc & in secula. Amen.

Λόγος κθ'.

ΠΡΟΘΕΩΡΙΆ.

† Puto συντέθειται

Συντέθειτε καὶ νῦν ἡμῖν ὁ λόγος, οὐκ εἰς θήραν ὁρῶσιν ἐπαίνου καὶ κρότων, ἀλλ' εἴς γε τὸ δεῖν ἐνεργάσασθαί τι τῶν ὀνησιφόρων τῶν τῶν ἀκροωμένων ψυχαῖς. ἁμαρτάνοντι δὲ καὶ καλλιεπείας τῆς ἄγαν, μὴ ἀκριβεῖς ἐξετασταὶ γενήσεσθε μᾶλλον, ἀλλὰ συγγνώμονες. οὐ γὰρ τῶν τῶν ῥητόρων εὐκομπίαις, ἀλλ' † οἷς ἐκκλησιαστικοῖς ὑμᾶς λαχάνοις ἑστιᾶται.

† ἄλλ. οἷον.

Ἰδοὺ δὴ πάλιν ὁ τῆς ἁγίας ἑορτῆς ἡμῶν ἀνίσχει καιρὸς, θυμηδίας ἁπάσης ἀναπιμπλὰς τὰς τῶν φιλαρέτων ψυχάς. καὶ ὄκνον μὲν τὸ ἐπ' ἀγαθοῖς σπουδάσμασιν ἐκμέσου τιθεὶς. διαναστὰς δὲ πρὸς φιλεργίαν τὴν ἐφ' ἅπασι τοῖς τεθαυμασμένοις, ἃ καὶ τοῖς ἱεροῖς συμβαίνειν νόμοις, καὶ τῶν ἄνωθεν καὶ παρὰ θεοῦ ψήφοις ὁμολογοῦσαν ἔχει τὴν ἔκβασιν. καὶ πρὸς εὐκλείας ἔσται πολλῆς τοῖς κατορθοῦν ᾑρημένοις. οὐκοῦν καθά φησιν ὁ θεσπέσιος μελῳδὸς, „καιρὸς τοῦ ποιῆσαι τῷ κυρίῳ, τὴν ἁγίαν δηλονότι καὶ πάναγνον ἑορτὴν, ἣν ἐπί γε τῷ πάντων ἡμῶν σωτῆρι Χριστῷ πληροῦν εἰθίσμεθα. ὡς γὰρ ὁ πάνσοφος γράφει Παῦλος. τὸ πάσχα ἡμῶν ἐτύθη Χριστὸς. ὁ ἀμνὸς ὁ ἀληθινὸς ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. φίλον μὲν οὖν ἀεί πως τοῖς ἑορτάζουσί τε εὐειματεῖν, καὶ καταφαιδρύνεσθαι τὴν στολήν. καὶ ῥύπου παντὸς ἐλευθέραν ποιεῖσθαι τὴν ἀμφίεσιν. ἐοικέναι γάρ πως ταυτὶ τῷ καιρῷ φαῖεν ἂν ἴσως τινές. οἶμαι δὲ δεῖν οὐχὶ δή που μόνον ἐπιτηδεύεσθαι παρ' ἡμῶν, τὸ τοῖς θύραθεν ὡραϊ-

Homilia vicesimanona.

PRÆLVDIVM.

HÆc quoque non ad laudes plaususque captandos, sed quæ vtilitatem audientium animis afferret, composita nobis oratio est. Aberrantes longè ab eximio verborum splendore ne accusate grauiùs, sed ignoscitote potiùs. Non enim vobis ex Rhetorum pompa, sed ex Ecclesiasticis, vt sic dicam, oleribus conuiuium apparamus.

ECce iam rursum sanctæ nostræ solemnitatis tempus exoritur, quæ omni virtutis amantes animos voluptate complet, ac sublata in studijs rerum honestarum inertia, excitat ad laborem rebus quibusque mirabilibus impendendum; quas & sacris legibus supernisque Dei decretis congruere in confesso est, & qui se illis addixerint non mediocrem afferre gloriam consueuerunt. Igitur quemadmodum diuinus ait Psaltes: *Tempus faciendi Domino*, sanctam videlicet purissimamq; celebritatem, quam nostrûm omnium Saluatori Christo agere soliti sumus. Vt enim sapientissimus scribit Paulus: *Pascha nostrum immolatus est Christus*, agnus ille verus qui tollit peccata mundi. Vsitatum ergo est plerumq; festos dies agẽtibus, vestibus egregiè nitidis cultos atque ornatos conspici, omniq́ue labe sordium purgata indumenta gestare. Ea namque tempori conuenire fortè aliquis dixerit. Verumtamen haudquaquã vt externis tantummodò effulgeamus orna-

Psal. 118. 126.

1. Cor. 5. 7.

mentis dandam à nobis operam esse arbitror, sed vt animæ sordes eluamus omni à nobis studio laborandum puto. Illud namq; puros nos ac mundatos Christo sistit, ipsius gratia decoros, atque ipsummet ornamenti loco gerentes & vestis instar sanctis accommodatæ possessione ditatos. Ita namque sa-
Rom.13.14. pientissimus scribit Paulus: *Induimini Dominum Iesum, & carnis curam ne feceritis in desideriis*. Hac nos ratione instructos benignissi-
Leuit.11.44 & 19.2. & 20.26. mo Deo appropinquare nil vetat. *Sancti enim*, inquit, *eritis, quia ego sanctus sum*. Itaque vt diuinus ait Paulus, festum diem celebremus,
1.Cor.5.8. *non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ, sed in azymis sinceritatis & veritatis*, hoc est in recta & exacta fide, adiuncto ipsi videlicet actionum quoque bonarum splendore. Hæc enim si nobis absint, & in ea quæ ad finem vsque recta est via collocabunt, & sanctorum hæreditatis compotes facient eos, qui illorum præclaræ vitæ optimi imitatores extiterint. Age namque illud nobiscum ipsi cogitemus, quonam tempore & modo celebrandum esse Pascha lege sanxerit Moses, imò per illum Deus, mense apud Hebræos primo, cùm vernum tempus arridet, ac nouis frondibus in nemoribus atque hortis arbores conuestiuntur, fructuumque pollicentur prouentum, tum campi herbis vbique virent, luxuriant arua segetibus consita, varijsque colorum figuris odoratissimi flores exornantur, agniq; circum matres lasciuiunt teneri, & iucundum ac molle quiddam balantes. Annon igitur absurdissimum fuerit, terram quidem vbique florentem conspici, eximium verò illud in terris animal diuina similitudine præditum, hominem videlicet, spiritali sterilitate laborantem, ac tenaciissima peccati caligine obuolutū spe-
Hebr.12.1. ctari? Ergo vt sacræ Litteræ monent, *deponentes omne pondus & circunstans nos peccatum, per patientiam curramus ad propositum nobis certamen*, non mœstitiam ex sudoribus contrahentes, sed quæ inde existunt præmia cupiditate consectantes. Etenim nullo modo planè licet à laboribus auersos rei honestæ atque admirabilis cuiuscunque potiri. Qui verò inertia animum implicauit quo pacto admirandus euadet, ac rerum omnium optimarum laudem, veluti coronam induet?
Prou.6.9. Audi verò parœmiasten dicentem: *Vsquequo piger dormies? quando è somno excitaberis? Paulum quidem dormies, & parum dormitabis, paululum autem manus in sinu complicabis. Deinde veniet tibi sicut malus viator egestas*. Impellit autem & alio modo ad cupiditatem virtutis, ex paruis vilibusque bestiolis exem-
Prou.6.6. pla desumens: *Vade*, inquit, *ad formicā ô piger.*

σμοῖς † καπακαλυύεδζ Φιλεῖν. ἐν παντὶ ἢ † Puto,
μᾶλλον πρεπόδζ λόγῳ τ ἐν τῇ ψυχῇ μολυ- καπακαλ-
σμῶν τ ἀπεμπολήν. ἑαυτὶ γὰρ ἡμᾶς καθαρὲς λυύεδζ.
καὶ διεσμηγμένους παρίστησι Χριστῷ, τῇ παρ'
αὐτοῦ χάριτι λαμπρύνοντας, κόσμημά τε καὶ
οἷον ἀμφιον ἁγιοπρεπὲς καπαπλεκτέντας
αὐτόν. γέγραφε γὰρ ἁπαντὶ ὁ πάνσοφος Παῦ-
λος. ἐνδύσασθε λέγων τ κύριον Ἰησοῦν, Ϲ τ „
σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιεῖσθε εἰς ἐπιθυμίαν. „
τοῦτον ἡμᾶς τ τρόπον ἐσκευασμένους, ἑκοὺς
εἶναι θέλει δ παναγάθου θεός, τὸ ἀπήκον ἁδέν.
ἅγιοι γὰρ ἔσεσθε, φησίν, ὅτι ἐγὼ ἅγιος. οὐκ- „
οῦν καθά φησιν ὁ θεσπέσιος Παῦλος, ἑορτά-
ζωμεν, μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ, μηδὲ ἐν ζύμῃ „
κακίας καὶ πονηρίας, ἀλλ' ἐν ἀζύμοις εἰλικρι- „
νείας, καὶ ἀληθείας. τοιέστιν ἐν ὀρθότητι καὶ ἀ-
κριβείᾳ πίστεως, περισπουδασμένης αὐτῇ δη-
λονότι καὶ τ ἐξ ἔργων φαιδρότητος. παντὶ γὰρ
ὑμῖν ἐνυπάρχοντα, Ϲ τ εἰς λῆξιν διθείας πε-
ριποιήσ τ μεθέξιν, καὶ εἰς τ τ ἁγίων ἀναδει-
δόσῃ κλῆρον, οὐ ὅπερ ἂν εἶεν τ ἐκείνων
εὐζωΐας ἀρίστοι μιμηταί. φέρε γὰρ ἐκεῖνα
καθ' ἑαυτὸς ἐννοήσωμεν, πηνίκατε Ϲ ὅπως
τελεῖσδζ δεῖν τ ἐπὶ τὸ πάσχα νόμον περιστέ-
ταχεν ὁ Μωσῆς, ἢ γὰρ δι' ἐκείνου θεὸς, μᾶλλον
καθ' Ἑβραίους τῷ πρώτῳ καὶ ἡρινῷ ἐγγελῶν-
τος καιρῷ, ὅτε φυλλάδι νέᾳ Ϲ ἀρτιφανεῖ τὰ
ἐν δρυμοῖς, καὶ κήποις στεφανοῦται φυτά. καὶ
καρπῶν ἐπιδόσιν ἐπαγγέλλεται· χλειφορεῖ δ
σύμπαν πεδίον. Ϲ κεραμὰ μὲν λήϊοις ἡ ἀρόσι-
μος γῆ. πολυτρόποις δ χρωμάτων ἰδέαις
καταποικίλλεται τὰ διοσμότατα τ ἀνθέων.
ἀμνοὶ δ μητέρας † περισκέρδουσιν ἁπαλοὶ, ἡ- † ἄλλ. πε-
δύτικὰ τρυφερὸν βλητικώμενοι. εἰτά πως οὐκ εἰσκαί- ρισσεύ-
ἂν ἠρώτο τ ἀποπωτάτων, διαθῆ μὲν ἅπα- ουσιν,
σαν ὁρᾶδζ τ γλυκὺ, ἐν ἀκαρπίᾳ δ τῇ πνευ-
ματικῇ τροθεσδες ἐπὶ γῆς Ϲ ἐξαίρετον ζῶον,
φημὶ δὴ τ ἄνθρωπον, καὶ ἀναπόβλητον ἔχοντα
τ ἁμαρτίας τὸ κατηφὲς ἀκεῖν, καθά φησι τὸ
γράμμα τὸ ἱερὸν, ὄγκον ἀποθέμενοι πάντα, Ϲ „
τὸν δυσπερίστατον ἁμαρτίαν, δι' ὑπομονῆς. „
τρέχωμεν τ προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα, μὴ „
τοῖς ἰδρῶσιν ἐπιφυγαλίζοντες, ἀλλὰ τ ἐν-
τεῦθεν ἐφιέμενοι γερῶν. ἃ γάρ ἐστιν οὐκ ἔστιν
ἀφιλεργεῖν ἐθέλοντας, ἀφικέσθαι τινὸς ἀ-
γαθοῦ καὶ ἀξιαγάστου πράγματος. ὁκνῶ
δέ τις πεδήσας τὸν νοῦν, πῶς ἂν ἡδοίτο
σεπτὸς, ἢ μᾶλλον τῷ ἐφ' ἅπασι τοῖς ἀρίστοις
οἷά τινα στέφανον ἀναδήσεται ψῆφον. ἄ-
κουε δὲ λέγοντος τοῦ παροιμιαστοῦ, ἕως „
πότε ὀκνηρὲ κατάκεισαι. πότε δὲ ἐξ ὕπνου „
ἐγερθήσῃ· ὀλίγον μὲν, νυστάζεις· ὀλίγον δὲ, „
νυστάζεις· ὀλίγον δὲ, ἐναγκαλίζῃ χερσὶ „
σῇσι· εἶτα πορσγένεταί σοι ὥσπερ κακὸς „
ὁδοιπόρος ἡ πενία. καταθήγει δὲ καὶ ἐτέ- „
ρως εἰς ἔφεσιν ἀρετῆς τὰ τ ζωυφίων μι-
κρά τε καὶ δυσελῆ πρὸς πρόδηγμα λα-
βών. ἴθι γὰρ ἔφη, πρὸς τ μύρμηκα ὀκνηρέ. „

ζήλωσον

„ ζήλωσον ἰδὼν τὰς ὁδὸς αὐτῆ, κ᾽ γνῶ ἐκείνη
† ἄλλ. μὴ „ σοφώτερος. ἐκεῖνος γὰρ γεωργὸς † μὴ ὑπάρ-
„ χοντος, μήτε ᾧ τὸ δεσπότιν ὢν· μήτε τὸν ἀ-
„ ναγκάζοντα ἔχων, ἑτοιμάζεται θέρους τ᾽ τρο-
„ φὴν, πολλῷ τε ἐν τῷ ἀμητῷ ποιεῖται τ᾽ πα-
„ ρασκευήν. ἡ πορεύθητι πρὸς τ᾽ μέλισσαν, κ᾽ μά-
„ θε· ἐργάτης ἐστὶ. τίμιόν τε ἐργασίαν ὡς σεμνὴν
„ ποιεῖται. πρόφαση δέ ἐστι πᾶσι κ᾽ ἀπίδοξος. ἐκεῖ-
νοις ἀξιολήπτοις μὴν εἶεν ἂν τοῖς ἀνδρ ζεαῖς με-
μελετηκόσιν, οἱ δὲ δι᾽ ἀσέβειαν πόνοι· ὄκνος γε
μὴν ὁ ἀπὶ γε τοῖς ἀρίστοις τ᾽ ἀνδραγαθημά-
των ἀποπεμπτός τε κ᾽ ξυγητός. συμβήσε᾽ γὰρ
τὸ ἐν ἐνδεία γνῶναι πάντητε ἅπαντος ἀγα-
θῦ πᾶσι τοῖς ἀφιλεργεῖν εἰωθόσιν. ἔμμι-
σθον γ᾽ κ᾽ γερῶν τ᾽ ἄνωθεν ἀμοιρήσειν ἂν ἥκιστά
γε, τὸ πληπαθεῖν ἐλεαῖς δι᾽ ἀρετήν. ἀληθὲς γ᾽
ὅτι τὸ χρῆμά ἐστι, ἃ ἐκ᾽ τ᾽ καθ᾽ ἡμᾶς πραγ-
μάτων ἀπαλλαίπως᾽ ἰδεῖν. πῶς γὰρ ὁ γηπόνος
ἀμφιλαφῆ συλλέξει καρπὸν, σωθήσας ἄρα
τῷ χεῖρε, κ᾽ τὸ ἀρῦν ἔτι πῶ βραχυτάλμος, κ᾽ τ᾽
ἀπὶ τ᾽ σκαπάνης ἱδρῶτα μεθεὶς; ἀχ ὅταν ἅ-
τῳ βλατεθῆ· ἀγροὶ μὴν ληΐων ἀπομόρξουσιν ἔ-
† ἄλλ. πα- ρημοι, γυμνὰ γ᾽ ὡρέμων τὰ ἐν † πῶβδείσῳ
ρεμβείσις. φυτὰ. ὀρχοὶ γ᾽ ἀμπέλων ἀργοὶ κ᾽ ἀσκέφυλοι,
καθάπερ ἐν γραφαῖς ἐσήξασιν, ἀδένος ἐνόν-
τος αὐτοῖς, πλὴν ᾧ ὁρᾶσθ μόνε; οἵ γε μὴν
τὸ ἐμπορικὸν ἔχοντες ἀπιτήδευμα, πότε τῶν
φιλαιτάτων αὐτοῖς λημμάτων ἔσον᾽ μεσοὶ,
δεδιότες ἄρα τὸ βλαπλεῖν ἔτι, κ᾽ κύμασιν ὁ-
μιλεῖν, ἢ πάντος ἅπονε κ᾽ δήματος ᾧ τ᾽ φι-
λοκερδίαν πεφεύξοντες; μεμνήσομαι γ᾽ κἀ-
κείνων οἷς ἀπόδασμα περγαίτατον τὸ ἐν
θαλαίτραις δοκιμεῖν. ὧν κ᾽ ὁ θεσπέσιος
„ Παῦλος βλαμέμνηται λέγων. ὅτι πάντα ἐγ-
„ κρατεύον᾽, ἵνα φθαρτὸν στέφανον λάβωσιν.
ὅτε τοίνυν κ᾽ τ᾽ καθ᾽ ἡμᾶς πραγμάτων, οὐκ
ἄν τι πρὸς πέρας δίκην διελάσαι πώποτε
φρονπίδος κ᾽ πόνε δίχα, πῶς ἂν γένοιτο τ᾽ τ᾽
ἀρετῆς ὑψωμάτων ἐφικέσθαι τινὰς, μὴ ἀχὶ
τὸ χρεῶν τληπαθεῖν ἐκτετιμηκότας; κ᾽ ἀ-
μάχοις ὥσπερ ᾧ νεῦρο ῥοπαῖς δεῖν φέρεσθαι
πάντος ἀγαθῦ προτεθυμημένους, ἅτε τ᾽ τῶν
ἁγίων ζωῆς τὸ νοητόν τε κ᾽ ἀξιέραστον κάλλος
† ἑαυτῶν ψυχαῖς † ἀναπεμπόμενον. κ᾽
πνευματικῶν ἐγγεγράφοντες, τὰς πρὸς θεὸν
† ἄλλ. ἐν- ἱκετείας ποιησόμεθα λέγοντες. κύριε ἐν τῷ
απματ- πνεύμασι. „ θελήματί σε πρόσχες τῷ κάλλει με δυνά-
„ μιν. βλὴ γὰρ σε κ᾽ θέλημα τὸ πανταρχικὸν
ᾧ θεῦ κ᾽ πατρὸς, ὁ υἱός. ψάλλει γοῦν ὁ
θεσπέσιος Δαβὶδ, πρὸς αὐτὸν, καί φησιν,
„ ἐν τῇ βλῇ σε ὁδήγησάς με· πεποδηγή-
μεθα γὰρ ἐν Χριστῷ πρὸς πᾶσαν ἀρέσιν ἀρε-
τῆς. κ᾽ μή τοι θαυμάσῃς εἰ βλλῶ ᾧ θεῦ κ᾽
πατρὸς ὠνομάσθαι Φαμὲν τὸν υἱὸν, ὅτε κ᾽
αὐτὸν εὑρήσομεν τὸν πατέρα τῇ τοιάδε κλή-
σει πεπιμηκότα. ἡ γάρ τοι βλὴ τ᾽ σοφίαν δη-
λοῖ· γέγραφεν ἄν ὁ προφήτης Ἡσαΐας πρὸς
„ ᾧ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ. ὅτι παιδίον

Imitare videns vias eius, eáque ſapientior euadas: quæ cùm non ſit terræ cultrix, neque dominum habeat, neque compellentem, parat in æſtate cibum, multúmque in meſſe commeatum recondit. Vade & ad apem, & diſce vt Ibidē. LXX. *operatrix eſt, & graue opus efficit. Amabilis autem eſt omnibus, atque admirabilis.* Igitur amplectendi ſunt ſanè ijs qui ſe viriliter gerere decreuerunt, qui ad pietatem conducunt labores, inertia verò optimis actionibus inimica & infenſa. Carebunt ſcilicet omnibus planè bonis, qui ſe ignauiæ dediderunt. Mercede porro ſua, ac ſupernis præmijs non fraudabitur, qui virtutis cauſa laborare decreuerit. Quam rem quidem ſic ſe habere ex ijs quoque quæ apud nos fiunt facilè eſt animaduertere. Nam quo modo agricola fructus vberes colliget, ſi compreſſis manibus ſedens omnem vertendæ telluris curam repudiet? & ligonis ſudorem abnuat? Annon illo ſic agente, & agros videas ſegetibus deſtitutos, & viduatas fructibus hortorum plantas, ordines porro vitium ſteriles ac ſpoliatos vuis, veluti ſi picti eſſent, nec in illis quidquam præter inanem ſpeciem animaduertas? Qui verò mercaturam exercent, an optatiſſimum ſibi lucrum abunde ferent, ſi nauigationem fluctuſque formident, aut ſi laboribus quibuſcunque ac terroribus quæſtus cupiditatem anteponant? Adijciam & illos quibus ſtudium eſt præcipuum in palæſtra ferre primas, quorum & beatus Paulus meminit dicens, *omnia* 1. Cor. 9. 15. *ferre vt corruptibilem coronam accipiant*. Cùm ergo in noſtris quoque negotijs nihil ad optatum exitum abſq; cura & labore perduci queat, quonam modo ad virtutis faſtigium quiſquam perueniat, niſi qui ſibi tolerantiam imprimis duxerit amplectendam? & inuicto veluti impetu mentis, recto curſu ſibi ad honeſta quæque contendendum eſſe decreuerit? Hoc pacto Sanctorum vitæ ſpiritalem amandamque pulchritudinem noſtris mentibus inducentes, ac ſpiritalibus veluti coloribus delineantes Deum ſupplices ijs verbis precabimur: *Domine in voluntate* Pſal. 29. 8. *tua tribue decori meo virtutem.* Conſilium porro & voluntas omnia perficiens, Dei & Patris eſt Filius. Canit proinde ad ipſum beatus Dauid dicens: *In voluntate tua deduxiſti me.* Pſal. 72. 24. Nam veluti manu ducti ſumus in Chriſto ad omne virtutis genus. Neque verò mirere, quòd conſilium Dei & Patris nominatum eſſe dicimus Filium, ſiquidem ipſummet Patrem eadem appellatione cohoneſtatum inuenias. Conſilium nempe ſapientiam deſignat. Scribit itaque de omnium noſtrûm Saluatore Chriſto Iſaias Propheta: *Paruulus* Iſaiæ 9. 6.

natus est nobis, & filius datus est nobis, cuius principatus factus est super humerum eius, & vocabitur nomen eius magni consilij Angelus? Nuntiauit siquidem nobis quæ ad ipsius genitorem spectant, ac supremæ omnium naturæ pulchritudinem apertissimè demonstrauit, in
Hebr. 1. 3. sua ipsam natura delineans. *Est* namque *imago, splendor, & figura substantiæ eius.* Dicebat
Ioan. 14. 9. enim, *Qui videt me videt & Patrem meum.* &,
Ioan. 17. 11. & 21. *Ego & Pater vnum sumus.* Vnum scilicet prorsus, quod inquam attinet ad essentiæ identitatem. Quo modo igitur appellatus est puer? Nempe cùm genitori æqualis esset, omnesque diuinæ naturæ prærogatiuas inseparabiliter retineret, factus est homo, & seipse ad exinanitionem demittens, & nostro modo
Rom. 8. 32. Ephes. 4. 32. ex muliere genitus. Quin nobis *donatum esse*
Philip. 2. 7. plenus spiritu Apostolus autumat: non enim sibi consulens *semetipse exinaniuit*, nostramq; paupertatem induit, sed vt nos ipsius bonis ditaremur, & absterso turpi atque impuro peccati inquinamento, emundationem quæ
Ioan. 3. 16. ex fide est per ipsum assequamur. Vt enim ipsemet ait Filius: *Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret, vt omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam æternam.* Res itaque proculdubio salutaris est fides. Ea namque iustificat impium, atque ab omni culpa liberum reddens, adiungit Christo, illiq; omnibus modis copulatum, per sanctitatem & iustitiam, nec verò legalem illam, sed hanc sanctam, atque Euangelicam,
Matt. 5. 20. Filij Dei dignitate exornat. Proinde ad sanc-
Luc. 11. 39. tos Apostolos dicebat: *Amen dico vobis, Nisi abundauerit iustitia vestra plusquam Scribarum, & Pharisæorum, non intrabitis in regnum cælorum.* Scribit autem & sapientissimus Pau-
Rom. 3. 20. lus: Quòd *in lege nemo iustificatur apud Deum,*
Galat. 2. 15. *manifestum est.* Et rursus: *Nos natura Iudæi, & non ex Gentibus peccatores. Scientes autem quòd non iustificatur homo ex operibus legis, nisi per fidem Iesu Christi, & nos in Christum Iesum credidimus, vt iustificemur in ipsum.* Hîc verò me fortè roges, Si nullus prorsus ex legè fructus, si qui peccato implicati sunt, ijs ad expiationem antiquæ litteræ immorari nihil omnino proderit, quid igitur ab initio fuit promulgata? Ad hæc ergo dicimus ministratam fuisse per Angelos interprete Mose consignatam litteris legem. Erat porro imago veritatis, & quædam pietatis quasi metamorphosis, per figuram & vmbras ad ipsam deducens. Scribit proinde
Gal. 3. 24. sapientissimus Paulus: *Quoniam lex pædagogus noster fuit in Christo.* Cæterùm hoc quoque supernæ sapientiæ inuentum diuiniq; artificij demonstratio fuit. Vt enim qui metallariæ artis gloriam adamarunt, exercent

ἐγλυνήθη ἡμῖν, ὡς καὶ ἐδόθη ἡμῖν. ἧ ἡ ἀρχὴ ,,
ἐγλυνήθη ὅπῃ ἓ ὦμος αὐτ. καὶ καλεῖται τ ὄνο- ,,
μα αὐτ μεγάλης βυλῆς ἀγγελ. ἀπήγ- ,,
γειλε γὰρ ἡμῖν τὰ περὶ ἓ ἰδίᾳ γλυπτορ, ,,
καὶ παρέδειξεν ἐναργῶς τ ἀνωτάτω † παν- † ἀλλ'
τὸς ὐσίας τὸ ὑπερκόσμιον κάλλ, ἐν ἰδίᾳ παςῶν.
Φύσῃ γράφων αὐτόν. ἡ γὰρ ἔστιν εἰκὼν, ἀπαύ-
γασμά τε ἐ χαρακτὴρ τ ὑποςάσεως αὐτ.
ἔφη γὰρ, ὅτι ὁ ἑωρακώς ἐμὲ, ἑώρακε τ πατέ- ,,
ρα. ἐγὼ ἡ ὁ πατὴρ ἕν ἐσμεν. ἐν ᾧ δὴ πάντως ,,
κατά γέ φημι τὴν ταυτότητα τ ὐσίας. πῶς
ἂν κεχρημάτικε παιδίον; ἰσοκλεὴς γὰρ ὑ-
πάρχων τῷ φύσαντι, ἐ πρὸς πᾶν ὁτιδὴν τ θεο-
πρεπῶν ἀξιωμάτων ἀπαραλλάκτως ἔχων
γέγονεν ἄνθρωπος, ἡ καθεὶς ἑαυτὸν εἰς κένω-
σιν. ἡ τ καθ' ἡμᾶς † ὑπόταξιν ὀκ ὑπαι- † ἄλλ.
κὸς ὑποπείνας, πλὴν ἡμῖν δεδόσθαι φησὶ ὁ ὑπότ ξιν.
πνευματοφόρ αὐτόν. ἐ γάρ τοι δι' ἑαυτὸν ,,
κενέωκεν ἑαυτὸν, ἡ τὴν καθ' ἡμᾶς ὑπόδη ,,
πωχείαν, ἀλλ' ἵν' ἡμεῖς τὰ αὐτ πλουτήσω- ,,
μεν. ἡ τ ἀκλεᾶ ἡ ἐβδηλον ἁμαρτίαν ὑπονι-
ψάμενοι, τ Δι' πίστεως καθαρσιν δι' αὐτ
κερδάνωμεν. ὡς γὰρ αὐτὸς φησιν ὁ υἱὸς. ἠγά- ,,
πησεν ὁ θεὸς τὸν κόσμον, ὥςε τὸν υἱὸν αὐτ ,,
τὸν μονογενῆ ἔδωκεν. ἵνα πᾶς ὁ πιςεύων εἰς ,,
αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώ- ,,
νιον. χρῆμα τοιγαροῦν ζωτήριον ἀληθῶς ἡ
πίστις. δικαιοῖ γὰρ τὸν ἀσεβῆ. καὶ παντὸς
αἰτιάματ ἐλεύθερον ἀποφαίνει, συν-
άπτει χρις. ἡ τῇ τ υἱοθεσίας φαιδρότητι
στεφανοῖ τ ὁλόβροπος αὐτῷ κάλλωπισμον. ἡ δι'
ἁγιασμοῦ ἐ δικαιοσύνης, ἡ ἔτι πρὸ μᾶλλον
τ ἐκ τ νόμου, ἀλλὰ τ ἁγίας καὶ εὐαγγελι-
κῆς. ἔφη γὰρ τοῖς ἁγίοις Ἀποστόλοις. ἀμὴν ,,
λέγω ὑμῖν. ἐὰν μὴ περισσεύσῃ δικαιοσύνη ,,
ὑμῶν πλέον τ γραμματέων, ἡ Φαρισαίων, ὐ ,,
μὴ εἰσέλθητε εἰς τ βασιλείαν τ θεοῦ τ ὐρανῶν. ,,
γράφει ἡ καὶ ὁ πάνσοφος Παῦλ. ὅτι ἡ ἐν ,,
νόμῳ ἐδείς δικαιοῦται παρὰ θεῷ, δῆλον. καὶ ,,
πάλιν, ἡμεῖς † φησὶ Ἰουδαῖοι, ἐ ὐκ ἐξ ἐθνῶν ,, † ἄλλ.
ἁμαρτωλοί. εἰδότες ἡ ὅτι ὐ δικαιοῦται ἄνθρω- ,, φύσ.
πος ἐξ ἔργων νόμου, ἐὰν μὴ διὰ πίστεως Ἰησοῦ ,,
Χριστοῦ, ἐ ἡμεῖς εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν ἐπιςεύσαμεν, ἵνα ,,
δικαιωθῶμεν ἐκ ὑπὸ. ἡ πρὸς γε τοῦτο ἴσως ,,
ἐρεῖς, εἰ μηδὲν ὠφέλως ἀπέναντι ἓ νόμου. εἰ
τοῖς ἁμαρτίαις ἐνεχομένοις ἀσωτελὲς εἰς
ἅπαν εἰς διακάθαρσιν τὸ τοῖς ἀρχαίοις ἐνι-
ζήσαν γράμμασι, τί ἡ ὅλως δέδοται τ ἀρχήν;
πρὸς δὴ τοιάδε φαμὲν, ὅτι διηκονήθη μὲν δι'
ἀγγέλων μεσολαβοῦντος Μωσέως ὁ ἐν γράμ-
μασι νόμος. εἰκὼν ἡ τ ἀληθείας ὢν καὶ οἱο-
νεί τις μεταμόρφωσιν εὐσεβείας διὰ τύπ
καὶ σκιᾶς ἀποφέρουσι πρὸς αὐτό. γράφει
ἓν ὁ ἱερώτατος Παῦλος. ὥςε ὁ νόμος παιδα- ,,
γωγὸς ἡμῶν γέγονεν εἰς Χριστὸν. ἕρημα ἡ ἡ τοῦτο ,,
σοφίας τ ἄνωθεν, ἡ θεοπρεπὴς τεχνίας
ἐπίδειξις ὢν. ὥσπερ γὰρ οἱ χαλκουργικῆς ἐπι-
σήμης ἐν καλῷ ἡνιόχῳ πρυτανεύοντες, τ ἑαυτῶν

Διε-

διαγυμνάζεσι χεῖρα. ἐ οὐκ ἐκ πρώτων ὑθὺς ἐπιχειρημάτων τ ἀναγκαίας ὕλης ἁπλόμυοι. κηρῷ ᾗ μᾶλλον ἐμμελετῶντες τὴν τέχνην, ἢ τὰ τ σκευῶν σχήματα διαπλάττοντες. ἕτω φαμὲν τοῖς τ ἀληθείας τύποις πεπαιδαγωγεῖσθαι τ Ἰσραὴλ, ὡς πρὸς αὐξῆσαι ἑαυτὸν κατὰ βραχὺ ἕ τελέως ἀγαθόν. τὸ τοίνυν τ ἐν Χριστῷ πολιτείας ἡ δύναμις, ἡ διά γε φημὶ τ εὐαγγελικῶν θεσπισμάτων κεκηρυγμένη. πρόσθεσθε οἷ ἄν τις ὀρθοεπεῖν ἠρημένοις, οὐκ ἀγεννῆ τρόπον ἀπολογίας ἕτερον, ἕ μὴ ἐν δέχεσθαι τ διὰ πίστεως δεδόσθαι χάριν τοῖς ἀνὰ πᾶσαν τ γῆν. πρόσθεσθαι γὰρ μᾶλλον ἢ προσβαλεῖν ἀναγκαίως τ διὰ Μωσέως ἐντολῆς. βεβασίλευκεν ἡμῶν ἡ ἁμαρτία, ἢ κεκράτηκεν ἀπάντων τ ὅσοι τ γῆς. ὡμὸς γὰρ ἡμῖν ἐπεκράτει τύραννος τοῖς τ σαρκικῆς φιληδονίας τέλμασιν ἐνιεὶς, ἢ εἰς πᾶν εἶδος φαυλότητος καλαχαμίζων εὐθενῶς τὸ ἐν ἑκάστῳ θέλημα. ἢ ἐκ ἦν ἀπολύσασθαι τ σκέτος πλεονεξίας τ ζυγόν. ἐδεῖ δὴ ἔν ἐσθ τοῖς ὅσοι τ γῆς, πλείστης τε ὅσης ἢ ἀθρόας βολῆς τ λοιπὸν ἡμερότητος τ ἄνωθεν, ἢ ὥσθ' οἷόν τε ἕ δίκης ἔξω πεθείσης αὐτόν. ἐδεῖ τοῖς ἐντετηγμένον ἢ δυσαπόνιπτον ἔχεσι τ ἐκ φαυλότητος ῥύπον, τ διὰ τ εἰς Χριστὸν πίστεως ἀναλάμψαι χάριν. ἀ γὰρ ἰῶ ἕτερος δυνάσθαι διαφυγεῖν, κἀγὼ τ ἁμαρτίας σῦν βρόχους, ἕ τ ἕ διαβόλου τυραννίδος τὸ ἀπλοῦς. ἵνα τ διὰ Χριστὸν χάριτος, ἢ φιλοτιμίας μὴ † ἀγνοῆτε τὸ μέγεθος, πρόσθεισεκνομίσθη νόμος. δικαιῶν ἰῶ, ἑδένα παιδελῶς. ἐλέγχων ᾗ μᾶλλον † τ τὸ τυφλὸν δὲ τὸ ἄῤῥωστον. ἰῶ ἐν ἔλεγχος ἁμαρτίας ἐπάραντες ἀποφαίνων σῦν † ἁμαρτάνοντας. γέγραπται γὰρ ὅτι, Ἐπικατάρατος πᾶς ὃς οὐκ ἐμμενεῖ πᾶσι τοῖς γεγραμμένοις ἐν τῷ βιβλίῳ ἕ νόμου τούτου, ἕ ποιῆσαι αὐτά. ὅτι ᾗ οἷς ἔφην, † εἶπε πάντως τὸ ἀληθὲς, πεισώσει πάλιν ὁ ἱερώτατος Παῦλος. γέγραφε γὰρ, ὅτι ὁ νόμος, τ πρόσθεσέων χάριν † ἐτέθη. ἢ πάλιν, νόμος ᾗ παρῆλθεν, ἵνα πλεονάσῃ τὸ πρόσπτωμα. ἀσθενούντων γὰρ τ ἔτι τ νόμον, καὶ πλημμελούντων ἀεὶ, πεπλεόνακε τὸ πρόσπτωμα. ἐλέγχουσι γοιγαροῦν ἕ νόμου τ ὑπ' αὐτῶ τ ἀσθένειαν, λοιπὸν ἐδέησεν ἀναγκαίως τοῖς ἐπὶ τ γῆς ἕ δικαιοῦντος ἐν πίστει, ἢ οὐκ ἐξ ἔργων νόμου. Χριστὸς ᾗ ἦτος ἰῶ, πάλαι ὁ γεγραπ̄. ἔτι μικρὸν, ἔτι μικρὸν ὁ ἐρχόμενος ἥξει, καὶ οὐ χρονιεῖ. ἐ ἐάν τις ὑποστείληται, οὐκ εὐδοκεῖ ἡ ψυχή μου ἐν αὐτῷ. ὁ ᾗ δίκαιος, ἐκ πίστεώς μου ζήσεται. θυσίαν μὲν γὰρ ἢ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησεν ὁ τ ὅλων θεὸς. ὁλοκαυτώματα ᾗ ἢ περὶ ἁμαρτίας οὐκ ἐδέκησεν· ἐπῆλθε ᾗ, ὡς αὐτὸς ἔφη Χριστὸς, πνεῦμα ὁ θεὸς, ἐ σῦν προσκυνῆσαι αὐτὸν, ἐν πνεύματι ἐ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν. ταῦτα διδάσκων ἐν συναγωγαῖς διετέλει, προσπαίων τῆς λόγοις τὰς θεσημείας, ἐ τὰ μὴ ἤ

illi manum, neque ab initio ſtatim neceſſariæ materiæ ſe applicant, atqui in cera potiùs meditantur artem, & in ea cuiuſque vaſis figuram efformant. Eodem modo per veritatis figuras Iſraëlem informatum eſſe dicimus, vt ad perfecti boni acceſſionẽ breui tempore peruenireț. Hæc eſt nempe vitæ in Chriſto vis, quæ nimirum Euangelicis fuit præconijs denuntiata. Liceat porro ijs qui rectè dicere decreuerunt, alium quoq; non ignobilẽ modum reſponſionis afferre, quamobrem omnibus qui terram incolunt nequaquam initio fidei gratia eſt donata; ſed præmittere antea Moſaicam legem neceſſe fuerit. Dominabatur in nobis peccatum, & imperium totius orbis obtinebat. Grauis nos vrgebat tyrannus, libidinum cœno inuoluens, atque ad omne improbitatis genus vniuſcuiuſque voluntatem viribus ſpoliatam deijciens, nec illius ſæuitiæ iugo eximi licebat. Erat proinde neceſſaria mortalibus ſumma illa & incomparabilis Dei benignitas, quæ iuſtificat impium, atque à ſupplicio & pœna immunem habet. Oportuit, quibus inhæſerant planè tenaciſſimæ prauitatis ſordes, fidei quæ in Chriſtum eſt gratiâ effulgere. Neque enim aliter euitare; & peccati laqueos, & diabolicæ crudelitatis tyrannidem licebat. Vt ergo per Chriſtum habitæ gratiæ, & beneficẽtiæ magnitudo non ignoraretur, lex eſt prolata, neminem illa planè iuſtificans, ſed quæ potiùs eorum qui hactenus vixerant imbecillitatẽ coargueret. Erat itaque illa index peccati, quæ peccatores execrabiles demonſtraret. Scriptum eſt enim: *Maledictus omnis homo qui non permanet in omnibus ſermonibus legis huius, vt faciat ea.* Deu.27.26 Vera porro eſſe quæcunque dixi confirmabit rurſum ſanctiſſimus Paulus, ſcribit namque: *Quoniam lex propter tranſgreſſionem poſita eſt.* Rom.4.15. Et iterum: *Lex autem ſubintrauit vt abundaret delictum.* Rom.5.20 Succumbentibus nimirum qui ſub lege erant, & vſque peccantibus, abundauit delictum. Coarguente igitur lege illorum qui ſub ipſa degebant imbecillitatem, proinde indigebant mortales eo qui per fidem, non autem ex legis operibus iuſtificaret. Chriſtus autem hic erat, de quo eſt ſcriptum: *Adhuc modicum veniens veniet, & non tardabit, ſi retraxerit ſe, non placebit animæ meæ in ipſo, iuſtus autem ex fide mea viuet. Sacrificium enim & oblationem noluit cunctorum Dominus: holocauſta verò, & pro peccato non placuerunt.* Abac.2.3. Ioan.3.26. Rom.1.17. Galat.3.11. Hebr.10.12 Poſtquam verò, vt ipſe dixit Chriſtus, *Spiritus eſt Deus, & eos qui adorant eum, in ſpiritu & veritate oportet adorare.* Ioan.4.24. Hæc in ſynagogis docebat, verbis adijciens miracula, & quæ ſoli ſupremæ naturæ conueniunt,

† ἄλλ. ἀσεβῆ.
† ἄλλ. ἀγνοῆτε.
† ἄλλ. τ.
† ἄλλ. παρεκβαίνοντας.
† ἄλλ. ὄφεται.
† ἄλλ. προσεθέμην.
† ἄλλ. παντῶν.
† ἄλλ. ἀπὸ τῆς ἐξω. φύσ.

ueniunt, ea nullo planè labore, quin solo potiùs nutu perficiens. Opus namque erat apud ipsum, vel sola efficiendi voluntas. Præduros porro ac peruersos sensus gerentes, transuersi abierunt Israëlitæ. Repudiarunt siquidem edita per ipsum oracula, miraculorumque exiguam planè habuêre rationem; ad impotentis iracundiæ furias delati, probrosisque vocibus insultantes. Etenim qui vocabat ad vitam, & vniuer-
Ioan. 8. 48. sos cognitione virtutis illustrabat, *Samari-*
Matt. 11. 19. *tanum* appellabant, *comedonémque*, & *vini po-*
Matt. 13. 55. *tatorem* nominabant, *spuriúmque*, & *fabri fi-*
M. 7. 6. 3. Ioan. 6. 42. *lium*. At quam ob causam? Rectas nimirum tenere vitæ semitas recusabãt. Suarum nempe affectionũ vinculis irretiti, libidinum tenacissimo infecti cœno, ac lucri turpis cupiditate victi, sermones qui ad modestiã instituerent, non audiebant. Arguebantur itaque apertè omnium nostrûm Saluatoris Christi
Ioan. 3. 20. verbis: *Omnis qui malè agit, odit lucẽ, & non venit ad lucẽ, vt non arguantur opera eius*. Quid ergo egerunt, qui diuinum lumen menti non admitterẽt? Conuiciabantur, vt dixi, vocantẽ ad vitam, lapidibus vera nuntiantẽ impetebant, ac denique cruci affixerunt, falsa confingentes dicteria, & eum qui ab omni culpa liber erat, calumniæ accusationiq; subijcientes. Alij quidem ad Pilatum dicebant & Cai-
Luc. 23. 2. pham: *Hunc vidimus concitantem turbas, & prohibentẽ tributa dare Cæsari*. Alij verò contra diuinum templũ oblocutũ asseuerabãt. Verùm Christus Dominus subijt volens corporis mortem, vt ea conculcata, atque à mortuis exurgens, vita & vitæ auctor, Deus proinde agnosceretur. Nec enim vt vnus aliquis è nobis apud mortuos permansit, sed reuixit potiùs, nouam humanæ naturæ à mortuis reuiuiscẽdi viam aperiens. Quod testatur Paulus
1. Cor. 15. 22 ita scribens: *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes viuificabuntur*. Radix ergo factus est nobis, viaq; & causa spei ad immortalitatẽ Dominus noster Iesus Christus. Regnauit nimirum mors ab Adam vsq; ad Mosem. Excidit verò ab ea quam in nos exercebat tyrannide, viresque amisit in Christo. Nascimur enim non adhuc ad mortem tanquam ex corruptibili semine deriuati, sed in spem vitæ, Christum ad id ponè sequentes ducem. Scribit itaque beatus Paulus ad eos
Colos. 3. 3. qui in ipsum crediderant: *Mortui estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Cùm autem Christus apparuerit vita vestra, tunc & vos apparebitis cum ipso in gloria*. Veniet namque decursis temporum spatijs in gloria Patris sui, rursumque descendet è cælis cum
Psal. 9. 9. & 92. 10. & 13. sanctis Angelis, *iudicaturus mundum in iustitia*, καὶ καταβήσεται πάλιν ἐξ † οὐρανοῦ μετὰ τῶν ἁγίων ἀγγέλων. ἵνα κρίνῃ τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ, καθὼς

πρέποντα τῇ ὑπὲρ πάντα φύσει, ταῦτα κατορθῶν καὶ λίαν ἀμογητὶ, μᾶλλον δὲ πανσθενεστάτω νεύματι. ἔργον γὰρ ἦν αὐτῷ καὶ τὸ ἐθελῆσαι μόνον. σκληρὰν δὲ καὶ ἀκαρπῆ τὴν διάνοιαν ἔχοντες, κατεφωρῶντο οἱ ἐξ Ἰσραὴλ. ἀντέπραττον γὰρ τοῖς δι' αὐτοῦ θεσπίσμασιν. ὀλίγου μὲν παντελῶς ἀξιοῦντες λόγου τὰς † θεοσημείας. † Puto θεοσημίας.
ἀποταυρούμενοι δὲ πρὸς ἀκράτους ὀργὰς, καὶ παλιμφήμους ἱέντες φωνάς. τὴν γάρτοι καλοῦντα πρὸς ζωὴν, καὶ ἀρετῆς ἅπασιν ἐναστράπτοντας γνῶσιν, Σαμαρείτην ἀπεκάλουν, φάγον τε καὶ „ οἰνοπότην ὠνόμαζον, καὶ ἐκ πορνείας γεγεννημένον, καὶ τέκτονος υἱόν. καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν; οὐ γὰρ „ ἤθελον ὀρθὰς ἔχειν τοὺς βίου τὰς τροχιάς. σειραῖς τοιγαροῦν τῶν οἰκείων κατεσφιγμένοι παθῶν, καὶ τῆς φιλοσαρκίας τὴν ῥύπον ἀναπόβλητον ἔχοντες, καὶ λημμάτων οὐχ ὁσίων ἡττώμενοι, τοὺς ἀποφέρειν εἰδότας εἰς εὐκοσμίαν οὐ προσίοντο λόγους. ἠλέγχοντο γοῦν διαῤῥήδην, λέγοντος τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ. πᾶς „ ὁ τὰ φαῦλα πράσσων μισεῖ τὸ φῶς, καὶ οὐκ „ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα μὴ ἐλεγχθῇ τὰ ἔργα αὐτοῦ. τί οὖν ἄρα πεπράχασιν οἱ φῶς τὸ „ θεῖον εἰς νοῦν ἔχειν οὐκ ἀναχόμενοι; ἐλοιδόρουν, ὡς ἔφην, τὴν καλοῦντα πρὸς ζωὴν, λίθοις ἔβαλον τὸ ἀληθὲς πρεσβεύοντα. καὶ τελευτῶντες ἐσταύρωσαν, ψευδῆ συνθέντες ῥημάτια, καὶ τὴν ἁπάσης ἁμαρτίας ἐλεύθερον, ὑπὸ † νόμον † ἄλλ. μῶμον.
ἄγοντες καὶ γραφήν. οἱ μὲν γὰρ, ἔφασκον ἐπί τε Πιλάτου καὶ Καιάφα. τοῦτον εἴδομεν † ἀνα- „ † ἄλλ. ἀνασείοντα.
σίοντα τοὺς ὄχλους, καὶ κωλύοντα φόρους διδόναι Καίσαρι. οἱ δὲ, ὅτι δεδυσφήμηκε κατὰ τοῦ θείου ναοῦ. ἀλλ' ὁ μὲν κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς, † ἀπομεμένηκεν ἑκὼν τὴν κατὰ σάρκα † ἄλλ. ὑπομεμένηκεν.
θάνατον· ἵνα πατήσας αὐτὸν, καὶ ἐγηγερμένος ἐκ νεκρῶν, ζωὴ καὶ ζωοποιὸς, διά τε τοῦτο θεὸς ὑπάρχων † γνωρίζεται. οὐ γὰρ καθ' ἕνα τῶν † ἄλλ. γνωρίζηται.
καθ' ἡμᾶς ἀπομεμένηκεν ἐν νεκροῖς. ἀνεβίω δὲ μᾶλλον καινοτομῶν τῇ ἀνθρώπου φύσει τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως τὴν ὁδόν. καὶ πιστεύσεται † γράφει Παῦλος. ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ Ἀδὰμ „ † ἄλλ. γράφων ὁ.
πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτω καὶ ἐν τῷ Χριστῷ πάντες ζωοποιηθήσονται. ῥίζα τοιγαροῦν γέγονεν ἡμῖν καὶ ὁδὸς καὶ πρόφασις τῆς εἰς ἀφθαρσίαν ἐλπίδος ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός. βεβασίλευκε μὲν γὰρ ὁ θάνατος ἀπὸ Ἀδὰμ καὶ μέχρι Μωσέως. ἐκπέπτωκε δὲ τῆς καθ' ἡμῶν τυραννίδος, καὶ ἠτόνησεν ἐν Χριστῷ. τικτόμεθα γὰρ, οὐκέτι πρὸς θάνατον, ὡς ἐκ σπορᾶς ὄντες φθαρτῆς. ἀλλ' εἰς ἐλπίδα ζωῆς, ἀρχὴν λαβόντες εἰς τοῦτο Χριστόν. γράφει οὖν ὁ θεσπέσιος Παῦλος τοῖς εἰς αὐτὸν πιστεύσασιν. ἀπεθάνετε γὰρ, καὶ ἡ ζωὴ ὑμῶν κέκρυ- „ πται σὺν τῷ Χριστῷ ἐν τῷ θεῷ. ὅταν ὁ Χριστὸς φανερωθῇ ἡ ζωὴ ὑμῶν, τότε καὶ ὑμεῖς „ σὺν αὐτῷ φανερωθήσεσθε ἐν δόξῃ. ἥξει γὰρ „ ἥξει κατὰ καιροὺς ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, „ † ἄλλ. οὐρανῶν.

† καθὼς γέγραπται. ὡς οὖν τῷ θείῳ βήματι παρασταθησόμενοι, καὶ τὰ ἑαυτῶν ζωῆς ἀποδώσοντες λόγους, ἁγίως πολιτεύσωμεθα. καὶ πάντα τρόπον ἐπιμελείας ἐπιτηδεύσωμεν. καθαρίζοντες ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος ἑαυτοὺς, ἀρκούμενοι τοῖς παροῦσιν. ὀχληρὸν ἑτέρως τὸ περιττὸν ἡγούμενοι. συναλγοῦντες τοῖς κάμνουσι. τοῖς ἐν ἰδρῶσι συγκαθιζόμενοι, μνημονεύοντες τῶν δεσμίων ὡς συνδεδεμένοι. οὓς ἐν ἀῤῥωστίαις ὄντας ὠδυνημένοι. ὀρφανῶν καὶ χήρας δάκρυον ἐποικτείροντες. ἐπικουροῦντες ὡς ἔνι τοῖς ἐν παρόχεια κατηχημένοις. καὶ ἁπλῶς παντὸς ἀγαθοῦ πράγματος ἐπιμεληταὶ γινόμενοι. οὕτω γὰρ ἅγιον καὶ πάναγνον ἐπιτελέσομεν ἑορτὴν. ἀρχόμενοι τῆς μὲν ἁγίας τεσσαρακοστῆς, ἀπὸ ἑκκαιδεκάτης τοῦ Μεχὶρ μηνὸς. τὴν δὲ ἑβδομάδος τοῦ σωτηρίου πάσχα, ἀπὸ μιᾶς καὶ εἰκάδος τοῦ Φαμενὼθ μηνὸς· καταπαύοντες μὲν τὰς νηστείας τῇ ἕκτῃ καὶ εἰκάδι τοῦ Φαμενὼθ μηνὸς, ἑπτὰ καθεῖς σαββάτων, καὶ τὰ εὐαγγελικὰ κηρύγματα ἑορτάζοντες ἐν τῇ ἐξῆς ἐπιφωσκούσῃ κυριακῇ τῇ ἑβδόμῃ καὶ εἰκάδι τοῦ αὐτοῦ Φαμενὼθ μηνός· συνάπτοντες ἐξῆς καὶ τὰς ἑπτὰ ἑβδομάδας τῆς ἁγίας πεντηκοστῆς. ἵνα καὶ τὸν καιρὸν τῆς ἀνέσεως συγχωρήσαντες τοῖς ἁγίοις ἐν ἀφανῶς σκιρτῶσι καὶ χαίρουσι, τῶν αὐτῶν ἀξιωθῶμεν κοινωνικὰς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν. ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

† ἄλλ. καθὼς.

quemadmodum scriptum est. Tanquam igitur ante diuinum tribunal sistendi, ac nostræ vitæ rationem reddituri sanctè instituamus vitam, omnesque modestiæ partes implere studeamus, mundantes nosmetipsos ab omni inquinamento carnis & spiritus, contenti præsentibus, molestum alioqui omne quod superuacuum est, existimantes. Eorum qui miserijs premuntur dolorem communem putemus, laborantibus subueniamus, memores vinctorū tanquam simul vincti, morbis detentos solemur, orphanorum viduarumque misereamur lacrymis, inopes quantum licet subleuemus, & vno verbo, quodcunque honestæ actionis genus exercere studeamus. Ita namque sanctam & purissimam festiuitatem celebrabimus; inchoantes sanctam quidem Quadragesimam decimasexta Februarij mensis, hebdomadam verò sancti & salutaris Paschæ vicesima prima Martij; absoluentes ieiunia vicesimasexta eiusdem Martij mensis, extremo vespere Sabbati, ex Euangelica prædicatione; festum verò celebrantes proximè illucescente Dominica die, vicesima septima eiusdem Martij; adijcientes deinceps septem quoque hebdomadas sanctæ Pentecostes, vt remissionis tempora vnà cum Sanctis in cælo exultantibus exigentes, eorum consortio digni efficiamur in Christo Iesu Domino nostro: cui gloria & imperium cum Patre & sancto Spiritu, nunc & semper, & in secula seculorum. Amen.

Λόγος λ'.

Τοῖς τὸ σεπτὸν καὶ θεῖον ἱερουργοῦσι κήρυγμα, τὸ διά γε φημὶ τοῦ πάντων ἡμῶν ζωτῆρος Χριστοῦ. τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ τοῦ ψάλλοντος λύρας διακελεύεται λέγον. σαλπίσατε ἐν νεομηνίᾳ σάλπιγγι, ἐν εὐσήμῳ ἡμέρᾳ ἑορτῆς ἡμῶν. ὅτι προσταγμα τῷ Ἰσραὴλ ἐστι, καὶ κρίμα τῷ θεῷ Ἰακώβ. νεμηνίαν δὲ † φασιν ἐν τούτοις τὸν νέον, καὶ οἷον ἀρτιθαλῆ τοῦ ζωτῆρος ἡμῶν ἐπιδημίας καιρὸν. καθ' ὃν τὰ ἀρχαῖα πάντα παρελήλακε. γέγονε δὲ τὰ πάντα καινὰ, κατὰ τὴν τοῦ θεσπεσίου Παύλου φωνὴν· καὶ ἀρχή τις ὥσπερ αἰῶνος νέου. χρὴ τοίνυν ἡμᾶς σαλπίζειν ἐν αὐτῇ, τουτέστιν εὐσημοτάτην τε καὶ διαπρυσίαν ἱέντας ἠχὴν, τοῖς ἀπανταχοῦ λέγειν. θεὸς κύριος, καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν, συνήσατε ἑορτὴν ἐν τοῖς πυκάζουσιν ἕως τῶν κεράτων τοῦ θυσιαστηρίου. τί δ' ἂν βούλοιτο δηλοῦν τὸ ἐν τοῖς πυκάζουσι συνῆναι τὴν ἑορτὴν, διαπρεπῶς εὖ μάλα πειρασόμεθα· ἐγήγερται μὲν γὰρ ἡ ἀρχαία σκηνὴ κατὰ τὴν ἔρημον· ἀλλ' ἦν ἐν θεσὶ διττὴν,

† ἄλλ. φησιν.

Homilia triceſima.

QVi augusto & diuino funguntur præconio, Christum nempe Saluatorem omnium prædicantes, illos Spiritus sanctus Psalmographi voce his verbis hortatur: *Canite in neomenia tuba, in insigni die solemnitatis vestræ. Quoniam præceptum in Israël est, & iudicium Deo Iacob.* Neomeniam verò hoc loco nouum & velut recenti viriditate lætum Saluatoris nostri aduentum intelligit, *in quo vetera transierunt: facta verò sunt omnia noua,* vt beatus asserit Paulus, ac noui fere seculi quoddam exordium extitit. Nos ergo in eo tuba canere oportet, hoc est magna & contenta voce eos qui vbique sunt ijs verbis alloqui: *Deus Dominus, & illuxit nobis, constituite diem solemnem in condensis vsque ad cornu altaris.* Quid verò illud significet, *in condensis constituere solemnem diem*, explicare sedulò enitar. Excitatum est siquidem antiquum tabernaculum in deserto, sed erat illius duplex

Psal. 80. 4.

2. Cor. 5. 17.

Psal. 117. 27.

ſtatio. Altera quidem erat prior, quæ legalis cultus altare continebat, in quo bobus immolandis atque ouibus operari iubebantur, & fumo, qui Deum per vmbram adhuc figuraſque venerabantur. Erat altera precationis, ſecreta magis, atque à priore diuiſa velo, cui nomen Sancta ſanctorum. In hac propitiatorium fuit in Chriſti figuram, quod alis ſtipantes Cherubim vtrinque obumbrabant, & ſacra miniſteria obeuntium habitu, numenque venerantium aſtabant. Inerat præterea aureum illic altare, in quo tenue & mixtum ſuffibatur vnguentum, ex varijs aromatum generibus egregiè compactum. Sed quemadmodum ſapiens ſcribit
Heb. 9.6. Paulus: *His verò ita compoſitis in prius quidem tabernaculum ſemper introibant ſacerdotes, ſacrificiorum officia conſummantes. In ſecundum autem ſemel in anno ſolus Pontifex, non ſine ſanguine, quem offerret pro ſua & populi ignorantia. hoc ſignificante Spiritu ſancto, nondum propalatam eſſe ſanctorum viam, adhuc priore tabernaculo habente ſtatum. Quæ parabola eſt temporis inſtantis, iuxta quam munera & hoſtiæ offeruntur, quæ non poſſunt iuxta conſcientiam perfectum facere ſeruientem.* Donec ergo legalis cultus per Moſem ſubſtitit, ſtationem habuere in priore tabernaculo qui ſub figuris degebant. Nec enim veluti procurrere in ſanctum, & interius tabernaculum licebat. Solus autem ſummus ſacerdos ingrediebatur ſemel in anno, ac *non ſine ſanguine*, vt ſcriptum eſt. Poſt-
Actor. 22. 3. quam verò, quemadmodum in lege doctus
Pſal. 31. 8. ſacriſque innutritus litteris Paulus aſſerit,
Heb. 9.11. *Chriſtus aſſiſtens Pontifex futurorum bonorum, per amplius & perfectius tabernaculum non manu factum, hoc eſt non huius fidei, non per ſanguinem hircorum & vitulorum, ſed per proprium ſanguinem introiuit ſemel in ſancta Sanctorum, æterna redemptione inuenta*; age nos quoque reſiſtere in priore tabernaculo non contenti Chriſtum ſequamur, ingrediamur
Pſal. 117.26 in ſancta Sanctorum, conſtituamus *diem ſolemnem in condenſis*, vbi propitiatorium in Chriſti figuram, quod alis Cherubim prætexunt, offeramus Deo, non cruentas hoſtias, ſed tenue potiùs & mixtum ſuffimentum, hoc eſt ornamenta virtutum, ſpiritale incruentum ſacrificium. Illud præterea ad vos
2. Cor. 7. 1. dici oportere arbitror, *Mundemus noſmetipſos ab omni inquinamento carnis & ſpiritus*, perficiamus ſanctitatem in timore Dei. Non enim licet niſi quis impiè agere velit, illotis velut pedibus ingredi in ſancta Sanctorum: hoc namque nobis indicauit vniuerſorum Deus, ita ſacrorum interpretem Moſem al-
Exod. 30.18 loquens, *Fac lauacrum æneum, & baſim ipſi æream*

διωλῆ. μία μὲν χὰρ λῶ ἡ πρώτη, τὸ τ̃ κ̃ῦ νόμον λατρείας ἔχουσα θυσιαστήριον, ἐν ᾗ βουθυτεῖν ἐπετάττοντο, κὴ μηλοσφαγίαις κεχρῆσθαι, κὴ καπνοῖς, οἱ δι᾽ σκιᾶς ἔτι, κὴ τύπων τιμῶντες θεόν. δευτέρα δ᾽ ἡ προσευχῆς τῇ πρώτῃ ℭ † ἐσωτέρα, καταπετάσματος διορίζοντος, ὄνομα δ᾽ ὠπτὼ τὰ ἅγια τ̃ ἁγίων. ἐν ταύτῃ τὸ † θυσιαστήριον λῶ εἰς τύπον Χρ̃ῦ, πυκάζοντων αὐτὸ τ̃ πτέρυξι τ̃ Χερουβὶμ, κὴ κύκλῳ περιεστηκότων, κὴ τὸ τ̃ λῃτουργίας τελούντων σχῆμα, κὴ προσκυνούντων ὡς θεόν. ἔκειτο δ᾽ κὴ χρυσοῦν σκεῦος θυσιαστήριον, ἐφ᾽ ᾧ τὸ λεπτὸν κὴ σώφρονα ἐθυμιᾶτο μύρον, ὃ ἐκ † πολλῶν ἀρωμάτων εὐμάλα διηρτημένον. ἀλλ᾽ ὡς ὁ πάντα σοφὸς χρᾴφει Παῦλος, τούτων ὕτω καταskευασμένων, εἰς μὲν τὴν πρώτην σκηνὴν διαπαντὸς εἰσίασιν οἱ ἱερεῖς τὰς λατρείας ἐπιτελοῦντες· εἰς δ᾽ τὴν δευτέραν ἅπαξ ἐνιαυτῷ μόνος ὁ ἀρχιερεὺς, οὐ χωρὶς αἵματος, ὃ προσφέρει † περὶ ἑαυτοῦ, κὴ τ̃ τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων. τοῦτο δηλοῦντος τ̃ πνεύματος τ̃ ἁγίου μήπω πεφανερῶσθαι τ̃ τῶν ἁγίων ὁδὸν, ἐπὶ τ̃ πρώτης σκηνῆς ἐχούσης στάσιν, ἥτις παραβολὴ εἰς τ̃ καιρὸν τ̃ ἐνεστηκότα, καθ᾽ ὃν δῶρά τε κὴ θυσίαι † προσφέρονται, μὴ δυνάμεναι κατὰ συνείδησιν τελειῶσαι τ̃ λατρεύοντα. ἕως μὲν ἔτι ἡ κ̃ῦ νόμον τ̃ διὰ Μωσέως ἐκράτει λατρεία, στάσις ἦν ἐν τῇ πρώτῃ σκηνῇ τ̃ τοῦ τόπου. ἀ γὰρ † ἐξῆς τοῖς ἐθέλουσιν εἰς τ̃ ἁγίαν κὴ ἐσωτάτω διάβασιν σκηνῆ. εἰσὶ δ᾽ ἐξιὼν μόνος ὁ προσεύχων ἐν ἱερεῦσι, ἅπαξ δ᾽ ἐνιαυτῷ, κὴ ἀ χωρὶς αἵματος, κατὰ τὸ γεγραμμένον. ἐπειδὴ δ᾽, καθά φησιν ὁ νομοθέτης ὢν Παῦλος, κὴ τοῖς ἱεροῖς ἐντεθραμμένος γράμμασι, Χριστὸς προσδραμὼν ἀρχιερεὺς τῶν μελλόντων ἀγαθῶν διὰ τ̃ μείζονος, κὴ τελειοτέρας σκηνῆς, ἀ χειροποίητα· τουτέστιν ἀ ταύτης τ̃ † πίστεως· ἀ δὲ αἵματος τράγων κὴ μόσχων. διὰ δ᾽ ἰδίου αἵματος εἰσῆλθεν ἐφ᾽ ἅπαξ εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, αἰωνίαν λύτρωσιν εὑράμενος. φέρε κὴ ἡμεῖς τὴν ἔνγειτῇ πρώτῃ σκηνῇ προσκαιρόμενοι στάσιν, ἀκολουθήσωμεν τῷ Χριστῷ. εἰσδράμωμεν εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων. συσκιάσωμεθα τὴν ἑορτὴν ἐν τοῖς πυκάζουσιν· ἔνθα τὸ ἱλαστήριον εἰς τύπον Χρ̃ῦ πυκάζοντων αὐτὸ ταῖς πτέρυξι τῶν Χερουβὶμ. προσαγάγωμεν τῷ θεῷ, μὴ τὰς δι᾽ αἱμάτων θυσίας, τὸ λεπτὸν δ᾽ μᾶλλον κὴ σώφρονα θυμίαμα. τουτέστιν τὴν ἐξ ἀρετῶν εὐκοσμίαν, τὴν πνευματικὴν κὴ ἀναίμακτον λατρείαν. σπεύδωμεν ἐκεῖνο πρὸς ὑμᾶς εἰπεῖν οἰκείως ἡμῖν δεῖν. καθαρίσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς κὴ πνεύματος. ἐπιτελέσωμεν ἁγιωσύνην ἐν φόβῳ θεοῦ. ἀ γὰρ ἔστιν οὐκ ἔστιν ἀνοσιουργεῖν † οὐκ ἐθέλουσιν, ἀνίπποις ὥσπερ ἵπποις εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων. τοῦτο γὰρ ἡμῖν ὁ τῶν ὅλων θεὸς ὑπέφωνεν εἰπὼν πρὸς τὸν ἱεροφάντην Μωσέα· ποίησον λυτῆρα χαλκοῦν, κὴ βάσιν αὐτῷ χαλκῆν

† ἅπ. ἐσωτάτω. † ἅπ. ἱλαστήριον. † ἴσως, πολυθέων. † ἅπ. ὑπερ. † ἅπ. † ἴσως κπίστως. † ἅπ. ἐθέλουσιν.

„ χαλκῆν, ὥστε νίπτεσθαι, καὶ θήσεις αὐτὸν ἀνὰ
„ μέσον τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ
„ θυσιαστηρίου. καὶ ἐκχεεῖς εἰς αὐτὸν ὕδωρ, καὶ νί-
„ ψεται Ἀαρὼν, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἐξ αὐτοῦ τὰς
„ χεῖρας καὶ τοὺς πόδας ὕδατι, ὅταν εἰσπορεύ-
„ ωνται εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, νίψονται
„ ὕδατι, καὶ οὐ μὴ ἀποθάνωσιν. ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν
† ἄλλ. τὸ κάλλος. ἐν τύποις † τὰ τῆς ἀληθείας ὠδίνοντα κάλλη.
ἡμᾶς δὲ παντὸς ἀπαλλάττει ῥύπου Χρι-
στὸς, ὅς ἐστιν ἡ ἀλήθεια. πῶς ἢ τίνα τρόπον,
„ διδάξει λέγων διὰ φωνῆς Ἡσαΐου. λούσα-
† ἄλλ. γένεσθε. „ σθε, καὶ καθαροὶ † γίνεσθε. ἀφέλετε τὰς
„ πονηρίας ἀπὸ τῶν ψυχῶν ὑμῶν. ἀπέναντι τῶν
„ ὀφθαλμῶν μου. παύσασθε ἀπὸ τῶν πονηριῶν
„ ὑμῶν. μάθετε καλὸν ποιεῖν. ἐκζητήσατε
„ κρίσιν. ῥύσασθε ἀδικούμενον. κρίνατε ὀρ-
„ φανὸν, καὶ δικαιώσατε χήραν. δεῦτε καὶ
„ διαλεχθῶμεν, λέγει κύριος. καὶ ἐὰν ὦσιν
„ αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν ὡς φοινικοῦν, ὡς χιόνα
„ λευκανῶ. ἐὰν δὲ ὡς κόκκινον, ὡς ἔριον λευ-
„ κανῶ. τοῦτο λαμπρᾶς καὶ ἀξιεράστου χάρι-
τος, καὶ ὁ θεσπέσιος μελῳδὸς διαμνημονεύει,
„ λέγων πρὸς τὴν τῶν ὅλων σωτῆρα Χριστὸν. ῥαντι-
„ εῖς με ὑσώπῳ, καὶ καθαρισθήσομαι· πλυνεῖς
„ με, καὶ ὑπὲρ χιόνα λευκανθήσομαι. κατα-
λευκαίνει τοίνυν διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος,
τὸ τῆς ἁμαρτίας ἐμφράττουσα στόμα, καὶ πάντα
ῥύπον τὸν ἐν ἡμῖν ἐκτήκουσα, νοητῶς δηλονότι,
καὶ πνευματικῶς. καὶ γοῦν ὁ θεσπέσιος Ἰωάννης
„ τοῖς Ἰουδαίων μνήμης προσλαλῶν. ἐγὼ βα-
„ πτίζω ὑμᾶς ἐν ὕδατι, φησιν, εἰς μετάνοιαν. ὀ-
„ πίσω μου ἔρχεται ὁ ἰσχυρότερος μου. ἐκεῖνος ὑ-
„ μᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ, καὶ πυρί. ἡ γάρ
τοι τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐνέργειά τε καὶ δύναμις,
ὅταν ἐν ἡμῖν γένηται, καὶ ὑλομανοῦσαν εὕρη
ψυχὴν, τότε δὴ τότε πυρὸς εἰσπεσοῦσα δίκην,
καθάπερ ἄχρηστον ὕλην καταβόσκεται, καὶ δα-
πανᾷ τῆς ἁμαρτίας τοὺς μολυσμοὺς. προεισ-
βολὴ δὲ τοῦ πράγματος, καὶ ὁδὸς οἷά τις ἀπο-
φέρουσα πρὸς τὴν οὕτω λαμπρὰν καὶ ἀξιό-
κτητον χάριν ἡ εἰς τὸν Χριστὸν εὑρίσκεται πίστις.
καὶ γοῦν ὁ θεσπέσιος Δαβὶδ. μονονουχὶ καὶ χεῖρα
προτείνων, ταύτην ἡμῖν κατέδειξε, λέγων.
„ αὕτη ἡ πύλη τοῦ κυρίου, δίκαιοι εἰσελεύσονται ἐν
„ αὐτῇ. κεχρησμώδηται μὲν γὰρ τοῖς ἐξ αἵμα-
τος Ἰσραὴλ ὁ διὰ Μωσέως νόμος, διακονούν-
των ἀγγέλων. ἀλλ' ἦν μὲν, ἔλεγχος ἁμαρ-
† ἄλλ. ἀνόνητος. τίας, καὶ πλημμελημάτων παραδεικτικὸς.
† ἀνόητος δὲ παντελῶς, εἴς γε τὸ δύνασθαι
δικαιῶσαί τινας. γράφει γοῦν ὁ πάνσοφος
„ Παῦλος. ὅτι δὲ ἐν νόμῳ οὐδεὶς δικαιοῦται
„ παρὰ θεῷ, δῆλον. ὁ γὰρ νόμος ὀργὴν κατερ-
„ γάζεται. ἐπετίθει γὰρ ἀναλόγως τοῖς ἑκά-
στου πταίσμασι τὰς δίκας παραχρῆμα. ἀσθε-
νοῦντος τοίνυν τοῦ νόμου, καὶ οὐκ ὄντος οἵουτε

vt lauentur, illudq; collocato præter tabernaculum testimonij & altare, fundésque in ipsum aquam, & abluetur Aaron, & filij eius ex ipso manus pedesq; aqua, cùm ingrediuntur in tabernaculum testimonij, abluentur, & non morientur. Sed illa quidem in figuris, veritatis pulchritudinem parturiebant, nos verò ab omni inquinamento emundat Christus qui est veritas. Quonam autem id modo aut via apud Isaiam docet his verbis: *Lauamini, mundi estote, auferte nequitias ab animabus vestris coram oculis meis. Desinite peruersè agere, discite bonum facere, quærite iudicium, liberate iniuria oppressum, iudicate orphano, & iustificate viduam. venite ac disceptemus, dicit Dominus: & si fuerint peccata vestra sicut rubeum, quasi niuem dealbabo; si autem fuerint sicut coccinum, velut lanam dealbabo.* Tam eximij atque optandi muneris beatus quoque Psaltes meminit, sic affatus omnium Saluatorem Christum: *Asperges me Domine hyssopo, & mundabor, lauabis me & super niuem dealbabor.* Dealbat igitur per sanctum baptisma, os peccati obstruens, omnesque quibus infecti sumus eluens sordes, spiritali nimirum atque intelligibili modo. Proinde & beatus Ioannes Iudæorum alloquens turbam: *Ego*, inquit, *baptizo vos in aqua ad pœnitentiam: qui autem post me venit, fortior me, ille vos baptizabit in Spiritu sancto, & igni.* Nimirum, vbi nos Spiritus sancti vis & potestas comprehenderit, siluescentemque repererit animum, tunc sanè instar ignis inuadens velut inutilem materiam depascitur, ac peccati inquinamenta consumit. Aditum verò ad hoc aperit, & veluti viam sternit ad illustrem adeò ac splendidam possessionem, quę in Christum est fides. Itaque beatus Dauid hanc nobis propemodum intento digito commonstrauit, dicens: *Hæc est porta Domini, iusti intrabunt in eam.* Fuit quidem Israëlitis, Angelorum ministerio, Mosis edita lex, sed erat illa quæ peccata coargueret, monstraretque noxas; verùm quæ nihil planè ad iustificationem conferret. Scribit itaque sapientissimus Paulus, Manifestum est *in lege neminem iustificari* apud Deum. *Lex enim iram operatur*, quæ pro cuiusq; delicto pœnas confestim decernit. Cùm sit ergo infirma lex, nec abstergere valeat sordes, hoc est, à criminibus liberare quenquam, gratiam per fidem & iustificationem in Christo, toto terrarum orbe vniuersorum Deus largitus est. Quod suo testimonio idemmet diuinus Paulus confirmat scribens: *Per legem enim cognitio peccati. Nunc autem sine lege iustitia Dei*

Isaia 1.16.
Psal. 50.9.
Matt. 3.11. Marc. 1.8. Luc. 3.12. Ioan. 1.26.
Psal. 117.20
Rom. 3.20. Gal. 2.16.
Rom. 3.21.

† ἴσως, δικαίωσιν τοῖς. διασμῆξαι ῥύπους, ἢ γοῦν τῶν αἰτιαμάτων ἀπαλλάξαι τινὰς, τὴν διὰ πίστεως χάριν, καὶ τὴν ἐν Χριστῷ
† δικαίως ἐστὶ τὴν ἀνὰ πᾶσαν τὴν ὑπὸ οὐρανὸν ὁ τῶν ὅλων δέδωκε θεὸς. μαρτυρήσει δὲ πάλιν ὁ θεσπέ-
„ σιος Παῦλος γράφων. διὰ γὰρ νόμου, ἐπίγνωσις ἁμαρτίας, νυνὶ δὲ χωρὶς νόμου, δικαιοσύνη θεοῦ

πεφα-

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA GRANADA

manifeſtata eſt, teſtificata à lege & Prophetis. Iuſtitia autem Dei per fidem Ieſu Chriſti, in omnes qui credunt in eum. Non enim eſt diſtinctio. Omnes enim peccauerunt, & egent gloria Dei. Iuſtificati gratis, per gratiam ipſius, per redemptionem quæ eſt in Chriſto Ieſu. Prærogatiua nempe ſingularis, ac ſolius increatæ naturæ propria eſt nuſquam errare aut labi, nec à recto vllatenus poſſe deflectere. In hoc ipſi deficimus, aut indigemus, vt ſapientiſſimus Paulus loquitur, quibus haud inſuetum peccati laqueis implicari, atque in nequitiam propenſis ad turpiora delabi. Verùm, vt ſacræ affirmant Litteræ:

Rom. 5. 20. *Vbi abundauit delictum, ſuperabundauit & gratia.* Quam quidem etiam ſitientes facilè animaduertas eos qui Vnigeniti incarnationis myſterium ignorauerunt. Scribit ergo

Gal. 2. 16. doctiſſimus in lege Paulus: *Nos natura Iudæi, & non ex Gentibus peccatores, ſcientes quòd non iuſtificatur homo ex operibus legis, niſi per fidem Ieſu Chriſti, & nos in Chriſtum credidimus, vt iuſtificemur in ipſo.* Neque verò ſic antiquam legem à Deo decretam exiſtimes, quaſi ſatis ea poſſet ab criminibus imbecillitatis quempiam liberare: poſtquam verò aberrauit à ſcopo, tanquam noua conſilia ineuntem, fidei quæ in Chriſtum eſt, excogitaſſe viam. Non ea eſt huiuſce rei ratio. Nihil minùs. Illud potiùs tibi ſit cognitum, etiam planè priuſquam primum è limo efformaret hominem, cùm ea quæ ventura eſſent, ac diabolicæ peruerſitatis inſidias non ignoraret; noſtræ quoque medicinæ modum, Chriſti videlicet myſterium antè prouidentem, legem quæ peccata coargueret, noſtramque infirmitatẽ conuinceret, per Moſem conſtituiſſe; ac mandatum condemnans iuſtificanti gratiæ præmiſiſſe ſapienter, vt maiore adhuc admiratione gratia exciperetur. Vbi namque adſunt quæ cruciant, ibi quod lætitiam affert, maximè apparet. Cæterùm antiquum eſſe Chriſti myſterium facilè peruidebimus, cùm ita ſacræ nos Litteræ alloquantur. Dicit

Epheſ. 1. 3. enim alicubi rurſum beatus Paulus: *Benedictus Deus, & Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui benedixit nos in omni benedictione ſpiritali in cæleſtibus in Chriſto. Sicut elegit nos in ipſo, ante mundi conſtitutionem, vt eſſemus ſancti & immaculati, in conſpectu eius in charitate. Qui prædeſtinauit nos in adoptionem filiorum, per Chriſtum Ieſum in ipſo.* Audis igitur, quo modo nos ante ipſam mundi conſtitutionem benedictionis compotes factos fuiſſe affirmat? prædeſtinatos verò etiam filios in Chriſto Ieſu? Certè & ipſum ſalutare baptiſma

πεφανέρωται, μαρτυρεμένη ὑπὸ τ νόμ „
καὶ τ προφητῶν. δικαιοσύνη δὲ θεῦ, διὰ „
πίστεως Ἰησῦ Χριστῦ εἰς πάντας τ πι- „
στεύοντας. οὐ γάρ ἐστι διαστολή. πάντες γὰρ ἥ- „
μαρτον, καὶ ὑστεροῦνται τ δόξης τ θεῦ. δι- „
καιούμενοι δωρεὰν τῇ αὐτῦ χάριτι, διὰ τ „
ἀπολυτρώσεως τ ἐν Χριστῷ Ἰησῦ. δόξα μὲν „
ἡ ἐξαίρετος, ὅτι τῇ παντὸς ἐπέκεινα ὑμνητῦ
νεμομένη φύσει, μόνητε καὶ ἰδικῶς ἐμπέπτωσε,
τὸ ἀπλημμελὲς εἰς ἅπαν καὶ ἀδιάπτωτον
παντελῶς τὸ κατὰ μηδένα τρόπον ἁμαρτεῖν δυνάσθαι τ εἰκότως. παντηχοῖ δ ἡμεῖς ἠττώμεθα, ἢ γᾶν ὑστερούμεθα κατὰ τ τ σοφωτάτης Παύλου φωνὴν, ὅτι ἀσώμβηες ἔχοντες
τὸ τοῖς τ ἁμαρτίας ὑποφέρεσθαι βρόχοις· καὶ
τ εἰς φαυλότητα ῥοπαῖς καθικνεῖσθαι πρὸς
τὰ αἰσχίω. ἀλλ' ὡς φησι τὸ γράμμα τὸ ἱερὸν. ἵνα γὰρ ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία ὑπερεπε- „
ρίσσευσεν ἡ χάρις. ἰῶ δὴ καὶ δεδικηκότας „
κατίδῃ τις ἂν, οὐ τὸ τ ἀνανθρωπήσεως τ
μονογενῆς μυστήριον ἠγνοηκότας. γράφει γᾶν
ὁ νομοθέτης Παῦλος. ἡμεῖς φύσει Ἰου- „
δαῖοι, καὶ οὐκ ἐξ ἐθνῶν ἁμαρτωλοί. εἰδότες δὲ „
ὅτι οὐ δικαιοῦται ἄνθρωπος ἐξ ἔργων νόμου, „
ἐὰν μὴ διὰ πίστεως Ἰησῦ Χριστοῦ. καὶ ἡμεῖς „
εἰς Χριστὸν ἐπιστεύσαμεν, ἵνα δικαιωθῶμεν „
ἐν αὐτῷ. καὶ μὴ ὑπολάβῃς ὅτι τ παλαιὸν νό-
μον ὡρίσατο θεὸς, ὡς ἀποχρῶντος ἔχοντα
πρὸς τὸ δυνάσθαι τινας ἀποφαίνειν ἐλευθέ-
ρους τ ἐξ ἀσθενείας αἱτιαμάτων. ἐπειδὴ δὲ
ἀφημάρτηκε σκοπῦ, μονονουχὶ δὲ καὶ ὑστερο-
βουλίᾳ χρώμενος, τ διὰ πίστεως τ εἰς Χριστὸν
ἐπανόησε τρόπον. ἀχ ὅτῳ ταῦτ' ἔχει, πολλοῦ γε
καὶ δεῖ. ἴωμεν † δὴ μᾶλλον ὅτι καὶ πρὶν ὅλως ἐκ † ἄλλ. δέ.
γῆς διαπλάσαι τὸν πρῶτον ἄνθρωπον· οὐκ
ἠγνοηκὼς τὸ ἐσόμενα, καὶ τ τῦ διαβόλου σκαι-
ότητα τῶν ὅπλων, καὶ τὸν τ ὑπηκο-
ίας ἡμῖν προαναθρῆσας τρόπον, δῆλον
δὲ ὅτι τὸ Χριστῦ μυστήριον, ἔλεγχον ἁμαρ-
τίας, καὶ τ διὰ πάντων ἀσθενείας κατήγο-
ρον, τὸν διὰ Μωσέως ἔθησε νόμον, καὶ τ δι-
καιώσεως χάριτος τῶν καταικρίναν ἐντο-
λῶν προανέδειξε σοφῶς. ἵν' ἔτι μειζόνως ἡ
χάρις † θαυμάζεται. ὃ γάρ ἐστι τὸ λυποῦν, † ἄλλ.
ἐκεῖ μᾶλιστα τὸ καταφαίνειν εἰδὸς ἐκ- θαυμάζῃ
φαίνεται. ὅτι ἡ ἀρχαῖόν ἐστι τὸ Χριστοῦ μυ-
στήριον, ἀνωθὲν διοψόμεθα ὡδὶ δὴ πάλιν ἡ-
μῖν ἱερᾷ φωνῇ γράμματος. ἔφη γάρ
πάλιν ὁ μακάριος Παῦλος. εὐλογη- „
τὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησῦ Χρι- „
στῦ, ὁ εὐλογήσας ἡμᾶς ἐν πάσῃ εὐλογίᾳ „
πνευματικῇ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν Χριστῷ, κα- „
θὼς ἐξελέξατο ἡμᾶς ἐν αὐτῷ πρὸ καταβολῆς „
κόσμου. εἶναι ἡμᾶς ἁγίους, καὶ ἀμώμους κατενώ- „
πιον αὐτοῦ ἐν ἀγάπῃ προορίσας ἡμᾶς εἰς υἱο- „
θεσίαν διὰ Ἰησῦ Χριστῦ εἰς αὐτόν. σώσεις δὲ ὁ- „
πως ἠυλογῆσθαι φησὶν ἡμᾶς, καὶ πρὸ αἰῶνος τ θῦ
κόσμου καταβολῆς. προωρίσθη δὴ καὶ εἰς υἱὸς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ; ναὶ μὴν καὶ αὐτὸ τὸ σωτήριον βάπτισμα

προ-

προσανετυπούτο τοῖς πάλαι, καὶ τοῖς μετ' ἐκείνους ἡμῖν· καὶ διά γε τ῀ κιβωτοῦ. ἐσώζετο γὰρ ἐν αὐτῇ διὰ πίστεως ὁ δίκαιος Νῶε, καί τοι τ῀ ὑπ' ὀργὴν μιᾷ ψήφῳ θεῷ κατακεκριμένης. ἐπιφῆκε γὰρ ἅπασι τ῀ κατακλυσμόν. γέγραπται γοῦν περὶ αὐτοῦ. πίστει χρηματισθεὶς Νῶε περὶ τῶν μηδέπω βλεπομένων, εὐλαβηθεὶς, κατεσκεύασε κιβωτὸν εἰς σωτηρίαν † τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, δι' ἧς κατέκρινε τὸν κόσμον, καὶ τ῀ κατὰ πίστιν δικαιοσύνης ἐγένετο κληρονόμος. ὅπερ ἡ εἰς τύπον τ῀ ἁγίου βαπτίσματος τὸ δρώμενον ἐστί, πιστώσεται λέγων ὁ θεσπέσιος Πέτρος, περὶ τ῀ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ, ὅτι καὶ Χριστὸς ἅπαξ ὑπὲρ ἁμαρτιῶν ἀπέθανε. δίκαιος ὑπὲρ ἀδίκων, ἵνα ἡμᾶς προσαγάγῃ θεῷ. θανατωθεὶς μὲν σαρκὶ, ζωοποιηθεὶς δὲ πνεύματι. ἐν ᾧ καὶ τοῖς ἐν φυλακῇ πορείαις πορευθεὶς ἐκήρυξεν, ἀπειθήσασί ποτε, ὅτε ἀπεξεδέχετο ἡ τ῀ θεοῦ μακροθυμία ἐν ἡμέραις Νῶε, κατασκευαζομένης κιβωτοῦ. εἰς ἣν ὀλίγοι, τουτέστιν ὀκτὼ ψυχαὶ διεσώθησαν δι' ὕδατος, ὃ καὶ ἡμᾶς ἀντίτυπον νῦν σώζει βάπτισμα, οὐ σαρκὸς ἀποθέσις ῥύπου, ἀλλὰ συνειδήσεως ἀγαθῆς ἐπερώτημα εἰς θεόν. διὰ τί δὴ τοῦτό ἐστι τὸ ἐκ συνειδήσεως ἀγαθῆς εἰς θεὸν ἐπερώτημα; τ῀ εἰς Χριστὸν πίστεως ὁμολογία. διὸ δὴ καὶ ὑπὲρ πολλῶν μαρτύρων ποιεῖν κατηξιώμεθα καὶ οὐκ ἀνθρώπων μόνον, οἷς τὸ τ῀ θείας ἱερουργίας ἐμπέπιστευται κήρυγμα, ἀλλὰ καὶ δυνάμεων λογικῶν, αἱ λειτουργοῦσι θεῷ, τὰ εἰς δόξαν αὐτοῦ καταρθοῦν ἀποδιδόασιν. χρῆναι δέ φημι, διὰ τ῀ ἀσάλευτον τ῀ πίστεως τ῀ ὁμολογίαν ἐκφέροντας, κατὰ μηδένα τρόπον καταδονεῖσθαι φιλεῖν· γέγραπται γὰρ ὅτι, ἀδελφοὶ ἑδραῖοι γίνεσθε, ἀμετακίνητοι. † ἄλλ. τῷ ἔργῳ. σπουδάζοντες ἐν † τῷ οἴκῳ τ῀ κυρίου πάντοτε. καταχειμάζεσι γὰρ ἐφ' ὅτε τινὲς, τῶν ἤδη πεπιστευκότων, ἄνδρες ἀμαθίᾳ σωτηρίου τροφοὶ, πατίζοντες τὸν πλησίον ἀναπηρίᾳ δολερᾷ, καθὰ γέγραπται. καὶ ὡς ἐκ πονηροῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτῶν ἀναπίνοντες τὰ πονηρὰ. καὶ τὸν τ῀ ἐν ὑψηλοῖς σκαιότητος ἰὸν ἐρυγόμενοι. καταπαίροντα γὰρ τ῀ ἐπέκεινα πάντων ὑσίας τε καὶ δόξης· καὶ τό, τε ἦκον ἐπ' αὐτοῖς τῶν ὑπερπάτων καταπεσμίζεσι θρόνων τὸν ἐκ θεοῦ πατρὸς φωτὰ λόγον, ἀναριθμοῦντες τοῖς κτίσμασι τὸν τῶν ὅλων ἡνεσιάρχην καὶ τεχνίτην· ὃν πάντα τὰ ἔργα σείεται καὶ τρέμει. καὶ τοῖς τ῀ † ἀληθείας, κατὰ φύσιν, θεότητος ἀξιώμασιν, ἓν μάλα κατεστεμμένον· † σπαίρει γὰρ αὐτῷ πᾶν γόνυ ἐπουρανίων, καὶ ἐπιγείων, καὶ καταχθονίων· καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογεῖται, ὅτι κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν θεοῦ πατρός. εἰσὶ δ' οἳ τοῖς, οἳ μερίζουσι τὸν ἀμέριστον, φημὶ δὴ τ῀ ἕνα Χριστὸν, καὶ τὸ λαμπρὸν τ῀ ἀληθείας ἀποσημαίνουσι κάλλος. καὶ τοι

† ἄλλ. δι' οἴκου αὐτοῦ.

† ἄλλ. ἀκαμπτ.

† ἄλλ. θαυμάζη

† γρ. ἀληθοῦς.

præsignificatum fuit antiquis, nobisque qui illos consecuti, etiam per arcam. Seruatus nempe est in illa per fidem iustus Noe, licet terram Deus vna sententia damnasset vniuersam. Immisit siquidem in omnes diluuiũ. Scriptum est ergo de ipso: *Fide Noë responso accepto de ijs quæ adhuc non videbantur, metuens aptauit arcam, in salutem domus suæ, per quam damnauit mundum, & iustitiæ quæ per fidem est hæres est institutus*. Heb. 11. 7. Fuisse hanc porro sancti baptismatis figuram, confirmat beatus Petrus, de nostrũm omnium Saluatore Christo ita scribens: *Quia & Christus semel pro peccatis nostris mortuus est, iustus pro iniustis, vt nos offerret Deo mortificatos quidem carne, viuificatos autem spiritu. In quo & ijs qui in carcere erant spiritibus veniens prædicauit, qui increduli fuerant aliquando, quando expectabant Dei patientiam in diebus Noë, cùm fabricaretur arca, in qua pauci, hoc est octo animæ, saluati sunt per aquam: & vos nunc similis formæ saluos facit baptisma, non carnis depositio sordium, sed conscientiæ bonæ interrogatio in Deum*. 1. Pet. 3. 18. Et quid sanè hoc est, *conscientiæ bonæ in Deum interrogatio?* Scilicet fidei in Christum confessio; quam etiam coram multis testibus præstare solemne est. Nec hominibus tantùm, qui diuini sacerdotij dignitate ornati sunt, sed rationalibus quoque potestatibus, quæ Deo ministrantes, ijs quæ ad illius gloriam spectant rite obeundis curam impendunt. Oportere autem aio, vt qui sinceram fidei confessionem præ se ferunt, nullo modo sese dimoueri finant. Scriptum est enim, *Fratres mei dilecti, stabiles estote & immobiles, abundantes in opere Domini semper*. 1. Cor. 15. 58. Iactant namque, atque impellunt huc illuc quosdam eorum quoque qui crediderunt viri insipientes, potantes proximum subuersione dolosa, vt scriptum est, & tanquã *ex malo cordis thesauro* exspuentes mala, ac Diabolicæ immanitatis eructantes venenum. Matt. 12. 35. & 13. 18. Extollunt enim se supra omnium potentissimam naturam & gloriam, & quantum quidem in ipsis est, ex superna sede deijciunt genitum ex Deo Patre Verbum, in rerum creatarum ordinem redigentes vniuersorum conditorem atque opificem, quem res omnes venerantur ac tremunt, veræ secundũ naturam diuinitatis dignitate pulchrè cohonestatũ. *Flectitur* namq; *ipsi omne genu cælestium, terrestriũ, & infernorũ, & omnis lingua confitetur, quia Dominus Iesus in gloria est Dei Patris*. Philip. 2. 10. Sunt alij præterea qui id diuidunt, quod diuisionem non admittit, vnum scilicet Christum, & illustrem veritatis pulchritudinem inuertunt. Atque hoc

etsi nobis beatus Paulus perspicuè ac dilucidè scribat: *Vnus Dominus, vna fides, vnum baptisma.* Quòd si Domini duo, planè & fidem geminam, totidemque baptismata esse oportuit. Qui hæc ita se habere opinati sunt, veluti pernicioſos pestilentesque dimittamus, exemptoque è cassibus pede, illud Psal-
Psal.123.6. morum vsurpemus: *Benedictus Deus, qui non dedit nos in captionem dentibus eorum. Laqueus contritus est, & nos liberati sumus.* Liberati namque sumus Christi morte, *qui dedit seipsum pro peccatis nostris*, secundùm Scripturas, *vt*
Galat.1.4. *eriperet nos de præsenti seculo nequam, secundùm voluntatem Dei & Patris.* Cùm enim, vt suprà diximus, per legalem cultum, qui nihil aliud quàm figuras vmbrasque contineret, nequaquam eluere improbitatis ac peccati sordes liceret, ipsemet propter nos, & pro nobis Dei Patris Verbum factus homo, manensque id quod erat, nempe Deus, suum morti tradidit corpus, vt nos morti & corruptioni obnoxios suo sanguine redimeret. Proinde alicubi Dauidis voce ita cælestem
Psal.39.7. Patrem, & Deum alloquitur: *Sacrificium & oblationem noluisti, holocaustum & pro peccato non postulasti, corpus autem perfecisti mihi. Tunc dixi, Ecce venio. In capite libri scriptum est de me, vt faciam, Deus, voluntatem tuam volui.* Audi igitur, audi apertè dicentem, *Corpus autem perfecisti mihi*. Erat namque expers corporis, qua Deus. Cæterùm quonam modo, ô Iudæe, ineffabilem adeò augustamque dispensationem ignorasti? quid ita incorporeum propter te carnem indutum non excepisti? intra humanitatis modum prouidentiæ consilio conclusum eum, qui supra omnes res creatas excellit? tuam paupertatem ferentem qui cœli incolas ditat? serui formam gerentem vniuersorum Dominum? Sed forte dices, Homo erat, quantum videre licuit, nostri similis. Atqui quonam modo oblitus es Mosaica monumenta? Ad vos namque
Deut.18.15. alicubi sic de ipso est locutus: *Prophetam vobis exsuscitabit Dominus Deus vester, de fratribus vestris, sicut me, iuxta omnia quæcunque postulasti à Deo tuo in Oreb, ipsum audietis.* Tanquam hominem ipsum sanctorum quoque Prophetarum sermo denuntiauit. Diuinus namque
Isaiæ 7.14. Isaias: *Ecce*, inquit, *virgo in vtero habebit, & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel*, quod est interpretatũ Nobiscũ Deus. Et inusitata quidẽ Emmanuelis generatio fuit. Ex Virgine nimirum inexperta nuptiarum prodijt. Cæterùm ex muliere, humanæ naturæ legibus obnoxium, hominem ipsum apparuisse autumas, quod quidem ad corporis speciẽ attinet. Atqui ipsum præterea vidisti,

γεγραφότ@ ἡμῖν διὰ †μακαρίου Παύλου σα- † Puto
φῶς τε καὶ ἐναργῶς. εἷς κύριος, μία πίστις, ἓν ,, θεοπε-
βάπτισμα. ἀλλ' εἴπερ ἦσαν κύριοι δύο, πάν- ,, σίᾳ.
τως ἂν καὶ πίστεις δύο. τοσαῦτα δ' εἶναι χρὴ τῶ
καὶ βαπτίσματα. οὕτω δὲ ταῦτα ἔχειν ὑπει-
ληφότας, ὡς ὀλέθρους καὶ φθορὰς ἀποτρέ-
χωμεν, ἔξωθεν πάσης † ἰοῦσες πόδα, τὸ ἐν ψαλ- † ἄλλ.
μοῖς ἐκεῖνο λέγωμεν. εὐλογητὸς κύριος ὃς ,, ἐάντε.
οὐκ ἔδωκεν ἡμᾶς εἰς θήραν τοῖς ὀδοῦσιν αὐ- ,,
τῶν. ἡ παγὶς συνετρίβη, καὶ ἡμεῖς ἐρρύσθη- ,,
μεν. ἐκλελυτρώμεθα γὰρ ἐν θανάτῳ Χρι- ,,
στοῦ, δόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν,
κατὰ τὰς γραφάς. ὅπως ἐξέληται ἡμᾶς ἐκ τοῦ ,,
αἰῶνος τοῦ ἐνεστῶτος πονηροῦ, κατὰ τὸ θέλη- ,,
μα τοῦ θεοῦ καὶ πατρός. ἐπιδὴ γὰρ, ὡς ἤδη φθά- ,,
σαντες εἴπομεν, διὰ τὸν νόμον λατρείας,
ἐδεῖν ἐχθρὸς ἕτερον, πλὴν ὅτι τύπος καὶ σκιὰ,
οὐκ ἦν ἐφικτὸν οὕτω τὸ φαυλότητος, ἤτοι
οὖν τὸ ἁμαρτίας ἀποπλύνεσθαι μολυσμὸς,
αὐτὸς δι' ἡμᾶς καὶ ὑπὲρ ἡμῶν, ὁ ἐκ θεοῦ
πατρὸς λόγος, γυμνοῦται ἀνθρωπος μετὰ
τοῦ εἶναι ὅλως, τετεκεῖ θεὸς, δέδωκε τῷ θανά-
τῳ τὸ ἴδιον σῶμα ἵνα ἡμᾶς ἐκ πείρατος οὕτω
† θανάτου φθορᾶς, αἵματι τῷ ἰδίῳ. † ἄλλ. διὰ
καὶ γὰρ ἔφη πως διὰ φωνῆς τοῦ Δαβὶδ, ναὸν καὶ
θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας. ὁλο- ,,
καυτώματα καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ εὐδόκη- ,,
σας. σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι. τότε εἶπα. ,,
ἰδοὺ ἥκω. ἐν κεφαλίδι βιβλίου γέγραπταί ,,
μοι περὶ ἐμοῦ. τοῦ ποιῆσαι ὁ θεὸς τὸ θέλημά σου ,,
ἐβουλήθην. ἆρα οὖν ἄρτι λέγοντα σω- ,,
μᾶς σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι. καὶ γὰρ ὢν τε
καὶ ἔστιν ἀσώματος ὡς θεός. εἶτα πῶς γε-
γόνησας Ἰουδαῖε, τὸ ἅπαξ ἀπόῤῥητον καὶ σεπτὸν
οἰκονομίαν; πῶς δὲ παρεδέξω σπαρκωθέντα
διὰ σὲ τὸν ἀσώματον; ἐν τοῖς τοῦ ἀνθρωπότητος
μέτροις καθισμένον οἰκονομικῶς, τὸν ὑπὲρ
πᾶσαν τὴν κτίσιν; τὸν σὺν φορεῖσθαι πτωχείαν τὸν
πλουτίζοντα σοῦ ἐν ἐρημίᾳ; τὸν δούλου λαβόντα
μορφὴν, τὸν τῶν ὅλων κύριον; ἀλλ' ἴσως
πρὸς τοῦτο ἐρεῖς. ἄνθρωπ@ μὲν ὁρῶμεν@
καθ' ἡμᾶς. εἶτα πῶς τῶν Μωσαϊκῶν ἐπε-
λάθου γραμμάτων; ἔφη γάρ πως πρὸς αὐ-
τοὺς πρὸς ὑμᾶς. προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει
κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑ- ,,
μῶν ὡς ἐμέ. κατὰ πάντα ὅσα ἠτήσω παρὰ ,,
κυρίου τοῦ θεοῦ σου ἐν Χωρὴβ, αὐτοῦ ἀκούσεσθε. ,,
ὡς ἄνθρωπον αὐτὸν καὶ ὡς τῶν ἁγίων προ- ,,
φητῶν προκαταμεμιμούμενος λόγ@. καὶ γὰρ
ὁ θεοπέσι@ Ἡσαΐας. ἰδοὺ φησιν, ἡ παρθέ-
νος ἐν γαστρὶ ἕξει, καὶ τέξεται υἱὸν, καὶ κα- ,,
λέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ. ὅ ἐστι ,,
μεθερμηνευόμενον μεθ' ἡμῶν ὁ θεός. καὶ ,,
παρὰ δόξ@ μὲν τοῦ Ἐμμανουὴλ ἡ γένησις.
ἐξ ἀπροσιάτου γὰρ προῆλθε παρθένου. πλὴν
ἐκ γυναικὸς, τοῖς τῆς ἀνθρωπότητος ἐπόμενος † ἄλλ. οὐ-
νόμοις, ἄνθρωπον αὐτὸν τεθεᾶσθαι φὴς, τό γε ἧκον εἰς σῶμα καὶ εἰδ@. ἀλλ' † εἶδες αὐτὸν πρὸς τοῦτο δ@.

θεο-

θεοπρεπεστάτῳ ἔχοντα δόξαν, δι' ἧς ἐκλείαις τὴν ἀνωτάτω καταχρυσάρμυρον, πληρῶντα τὰ ἔργα τοῦ πατρός. μόνη γὰρ ἔνεστι τῇ ὑπερτάτῃ πασῶν οὐσίᾳ τὸ ζωοποιεῖν δυνάμει νεκροὺς καταφθαρμένους ἤδη καὶ ὀδωδότας, τοῖς ὄμμασι τῶν ἐστερημένοις ἐνιέναι τὸ φῶς. χωλοὺς † ἀντιποδας ἀποφαίνειν. καὶ οὐκ ἐνέπεσε, εἰ πάθος ἐλευθερᾶν ἀφῆκας νόμαπι. ἀλλ' ἤθελες, εἰπέ μοι, γυμνῆ τῇ θεότητι τοῖς ἐπὶ γῆς ἐπιλάμψαι τὸν τῶν ὅλων † δημιουργὸν καὶ τεχνίτην θεὸν λόγον εἶπατέ μοι ἄνω ὑπάρχειν τὸ ἄνω φρικτὸν καὶ ἀπόῤῥητον ὄψιν. ἢ οὐχ ὁρᾶς ὅπως τὸ † κυμβακῆς ἀκτῖνος τὸ περιβολὸν ὁ τοῦ σώματος ὀφθαλμὸς οὐκ ἀνέχεται † ἔχει; εἶπα πῶς ἂν ἴσχυσεν ἰδεῖν τὸ ἀπερίβλητον ἐκεῖνο, καὶ ὑπὲρ θεῖον φῶς; ἐπεδήμησε τοίνυν ἡμῖν ὡς ἄνθρωπος, οἷος ἑαυτὸν ἅπασι πιθεὶς· ἵν' ὡς εἷς τῶν καθ' ἡμᾶς, ὁμόσε πιὼν, καὶ συνδιαιτώμενος, τὸν ἀσφαλῆ πολιτείας καταδείξῃ τὴν ὁδὸν, ἵνα βρόχων ἐξέλῃται δυσδαιμονίας Ἑλληνικῆς ἵνα τὸν ἀληθῆ καὶ πνευματικῆς λατρείας ἐπιμελητὰς ἀποφήνῃ. ἀλλ' οὐκ ἠρέσει τὸ βδελυρὸν καὶ βάσκανον, καὶ ἀνόσιον θηρίον· τοιοῦτος ὁ Σατανᾶς· ὁ πᾶσαν ὑπὸ χεῖρα λαβὼν τὸν ὑπ' οὐρανὸν ἐξαπάτης καὶ πλεονεξίας, καὶ τοῖς τῆς ἁμαρτίας ἀναπομπίξας τέλμασιν, εἰδεν ἑαυτὸν σκιπίσοντα τὸν καθ' ἡμῶν ἀρχῆς. ἀδοκήτως ἐξωθέμενον καὶ δυνάμει κρατεῖν τῶν πάλαι διηρπασμένων, ᾠήθη καὶ αὐτὸν καθ' ἕνα τῶν πάλαι προφητῶν ἄνθρωπον εἶναι, καὶ ἕτερον ἀδέν. ὃς δὴ καὶ πανάναν παρεσκεύασε, καταθήξας ἐπ' αὐτοῖς τὴν τῶν Ἰουδαίων σκαιότητα. καὶ γὰρ ἐνῆκε πάλιν αὐτοῖς τὸν τῆς ἑαυτοῦ δυσροπίας ἰόν. οἰδε, τὸν ἑαυτῶν ἀφειδήσαντες σωτηρίας ἐπεπήδων αὐτῷ θρασεῖς, καὶ ἀγέροχοι. καὶ μιαιφονίας ἔμπλεω τὴν Δαμοσίαν ἔχοντες, καὶ δὴ καὶ ἐσταύρωσαν. ἆρ' ἂν ἔχ ἑκόντα κεκρατήκασιν, ἢ γὰρ οὐκ εἰδότα ὅπως πείσῃ; καί τοι προεγνωκὼς ὁρᾷπαν τὸ πάθος, καὶ τὸ τῶν Ἰουδαίων ἀφιλοθεὶας τολμήματα, καὶ γὰρ Δαβὶδ προφητῶν ἁγίων, ποτὲ μὲν, ,,ἔφασκε. καὶ ἔδωκαν εἰς τὸ βρῶμά μου χολήν, ,,καὶ εἰς τὴν δίψαν μου ἐπότισάν με ὄξος. ποτὲ ,,δὲ πάλιν, διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυ,,τοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμόν μου ἔβαλον κλῆρον. ,,Δαβὶδ δὲ γε τὴν Ἡσαΐου φωνῆς. τὸν νῶτόν μου δέ,,δωκα εἰς μάστιγας, τὰς δὲ σιαγόνας μου εἰς ,,ῥαπίσματα, τὸ δὲ πρόσωπόν μου οὐκ ἀπέστρε,,ψα ἀπὸ αἰσχύνης ἐμπτυσμάτων. οὐκοῦν οὐκ ἠγνόει ὅτι μὴ πείσεται. εἶπα παρὸν ἔξω φέρεσθαι βρόχων, δέδωκεν ἑκὼν τῷ θανάτῳ πρὸς βραχὺ τὸ ἴδιον σῶμα. ἵν' ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν τὸ τοῦ θανάτου καταλύσῃ κράτος. ἵνα τὸν τοῦ Διαβόλου ῥοθιάσῃ φθόνον, δι' ὃν καὶ εἰσῆλατο τῶν ἀνθρώπων φύσιν ὁ θάνατος. ἵνα ἡμᾶς ἀναχαλκεύσῃ πρὸς ἀφθαρσίαν, καὶ ἀμήρυτον ζωὴν·

† ἴσως, ἀνίσοδας

† χρ. γενεσιουργόν.

† ἄλλ. ἡλιακῆς.

† ἄλλ. ἔχει.

Dei maximè propria dignitate conſpicuum, ſuprema decoratum gloria opera Patris implentem. Soli namque omnium ſupremæ naturæ facultas ineſt, vt mortuos iam corruptos & marcidos ad vitam reuocet, oculorum vſu priuatis lumen immittat, claudis greſſum ſtabiliat, lepra infectos attactu nutuque à morbo vindicet. Nunquid ergo voluiſſes, dic mihi, nuda diuinitate mortalibus affulgere vniuerſorum molitorem atque architectum Dei Verbum? At quis terribilem adeò verendamque maieſtatem perferre potuiſſet? Solaris radij coniectum corporeis oculis haud facilè ſuſtineri non animaduertis? quanam ergo ratione inacceſſam illam, & ſupra quàm dici poſſit admirabilem lucem vſurpare oculis licuiſſet? Diuertit ad nos igitur hominis ſpecie, ſe vniuerſis tolerabilem exhibens, vt velut vnus è noſtro numero, dum vnà nobiſcum graditur, atque inter nos agit, nos religioſæ vitæ viam edoceret, ex Græcanicæ infelicitatis eximeret laqueis, atque ad veram ſpiritalemque adorationem inſtitueret. At non quieuit fœda, malè conciliata, impiaque beſtia, nempe Satanas, qui cùm vniuerſum terrarum orbem fraudibus ac peruerſitate ſuo ſubiecciſſet imperio, cœnoque peccatorum demerſum obruiſſet, illo quem in nos exercuerat dominatu ſe deiectum animaduertit, ac ne ijs imperaret quos dirupuerat repentè depulſum. Tum ipſum quoque putauit, quaſi vnum ex antiquis Prophetis hominem eſſe, nec aliud præterea quidquam, quos etiam è medio ſuſtulerat, concitata ludæorum in ipſos feritate. Igitur iterum ipſis nequitiæ ſuæ venenum inſtillauit. Illi verò omni abiecta ſalutis cura, fidenter ac ſuperbè, & ſanguinario prorſus animo in ipſum inuaſerunt, ac poſtremò etiam cruci affixerunt. Nunquid ergo coëgere nolentem, & quid paſſurus eſſet ignorantem? Atqui dolores quos pertulit, ac Deo inuiſa ludæorum auſa prænuntiantem animaduertas. Proinde ſanctorum Prophetarum voce nunc quidem ait: *Et dederunt in eſcam meam fel, & in ſiti mea potauerunt me aceto.* Alibi verò: *Diuiſerunt ſibi veſtimenta mea, & ſuper veſtem meam miſerunt ſortem.* Apud Iſaiam autem, *Dorſum meum dedi in flagella, & genas meas ad alapas: faciem autem meam non auerti à confuſione ſputorum.* Non ergo ſe paſſurum ignorabat. Cæterùm cùm euitare liceret laqueos, ſponte corpus ſuum ad breue tempus morti conceſſit, vt excitatus à mortuis, imperium mortis diſſolueret, vt diaboli proſterneret inuidiam, per quam etiam morti aditus ad humanam naturam patuit, vt nos demum ad immortalem vitam æternamque renouaret.

Pſal. 68. 22.

Pſal. 21. 19. Iſaiæ 50. 6.

Sap. 2. 24.

1. Cor. 15 22. *Vt enim in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes viuificabuntur.* Reuixit itaque tertia die, spoliatis inferis, reuersusque in cælum, æqualem cum Patre obtinet sedem, venietque decursu temporis iudicaturus viuos & mortuos. Tanquam igitur rationem iudici reddituri, omnem abijcientes ignauiam, longeque ab omni culpa dissiti, huiusque vitæ oblectamentis penè valere iussis, exerceamus iustitiam, temperantiam, charitatem, paupertatem amplectamur, qui in vinculis sunt inuisamus, morbis oppressos subleuemus, opitulemur orphanis, viduarum misereamur lacrymis, inter nos mutuo prolixè cumulateque diligamus. Ita namque instituentes vitam, sanctam purissimamque festiuitatem celebrabimus; inchoantes sanctam quidem Quadragesimã sexta die Martij mensis, hebdomadam verò augusti & salutaris Paschatis, vndecima mensis Aprilis; soluentes autem ieiunia decimasexta eiusdem mensis, extremo vespere quæ Sabbato adiacet, ex Euangelica prædicatione; festum porrò celebrantes proximè illucescente Dominica die, decima septima eiusdem Aprilis mensis; addentes deinceps septem quoque hebdomadas sanctæ Pentecostes; vt indulgentiæ ac remissionis tempus velut imaginem Sanctorum in cælo tranquillitatis existimantes, illorum consortio digni habeamur in Christo Iesu Domino nostro, per quem, & cum quo Patri cum sancto Spiritu, gloria, imperium, & honor nunc & semper, & in secula seculorum. Amen.

ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ Ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτως ἐν τῷ Χριστῷ πάντες ζωοποιηθήσονται. „
ἐγήγερται γὰρ τριήμερος σκυλεύσας τὸν ἅδην, καὶ παλινδρομήσας εἰς τὸν οὐρανὸν, σὺν ἑδρος ἐστὶ τῷ ἰδίῳ πατρί. ἥξει τε καὶ καιρὸς, ἵνα κρίνῃ ζῶντας καὶ νεκρούς. ὡς ἂν ἀπολογησόμενοι μέλλοντες τῷ κριτῇ, πάντα ῥίψαντες ὄκνον, καὶ πᾶσης ἁμαρτίας ὀραμόντες ἐπέκεινα, καὶ τοῖς ἐν παρόντος βίου πειρασμοῖς μονονουχὶ καὶ ἐρρῶσθαι φράσαντες, κατορθώσωμεν δικαιοσύνην, ἐγκράτειαν, ἀγάπην, φιλοπτωχίαν, τοῖς ἐν δεσμοῖς ἐπισκεψώμεθα. νοσοῦσιν ἐν ἀρρωστίαις σωματικαῖς ἀνακτησώμεθα. ἐπικηρήσωμεν ὀρφανοῖς. χήρας δάκρυον κατοικτείρωμεν. ἀγαπῶμεν ἀλλήλους σκτενῶς. ἑορτὴν γὰρ † πολιτευσόμενοι, τὴν ἁγίαν καὶ πάναγνον ἐπιτελέσομεν ἑορτήν. δεχόμενοι τὸ μὲν ἁγίας τεσσαρακοστῆς, ἀπὸ ἕκτης καὶ φαμενὼθ μηνὸς, τὸ δὲ ἑβδομάδος καὶ σεπτῆς καὶ ζωηρεφοῦς πάσχα, ἀπὸ ἑνδεκάτης καὶ φαρμενὼθ μηνὸς· πληροῦντες δὲ τὰς νηστείας τῇ ἑκκαιδεκάτῃ καὶ αὐτῇ φαρμενὼθ μηνὸς, ἑπτέρας βαθείας σαββάτῳ, κατὰ † τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα· ἑορτάζοντες δὲ τῇ ἑξῆς ἐπιφωσκούσῃ κυριακῇ τῇ ἑπτακαιδεκάτῃ καὶ αὐτὸ φαρμενὼθ μηνὸς· συνάπτοντες ἑξῆς καὶ τὰς ἑπτὰ ἑβδομάδας τῆς ἁγίας πεντηκοστῆς. ἵνα καὶ τὸν καιρὸν τῆς † ἀναστάσεως καθάπερ εἰκόνα πινὰ τῆς τῶν ἁγίων ἐν οὐρανοῖς ἀναπαύλης λογιζόμενοι, τῆς αὐτῶν ἀξιωθῶμεν κοινωνίας ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, τῷ κυρίῳ ἡμῶν. δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ δόξα τῷ πατρὶ σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

† ἄλλ. σοῦ.

† ἄλλ. πολιτευόμενοι.

† ἄλλ. τὰ εὐαγγελικὰ κηρύγματα.

† ἄλλ. ἀνέστεως.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

ΚΥΡΙΛΛΟΥ

Α'ρχιεπισκόπυ Α'λεξανδρείας

ΛΟΓΟΣ

Ε'ΙΣ ΤΗ'Ν ΜΕΤΑΜΟ'ΡΦΩΣΙΝ

Τ῀ κυρίυ, κ῍ θεῦ κ῍ Σωτῆρος ἡμῶν

ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ.

EIVSDEM

CYRILLI

Archiepiscopi Alexandrini

IN TRANSFIGVRATIONEM

CHRISTI

HOMILIA.

Matth. 17. Marci 9. Luc. 9. vers. xxviij.

Οἱ μὲν εὖ εἰδότες ἀθλεῖν τῶν θεωμένων ἐφηδονται κρότοις, κ῍ τῇς τῶν βραβείων ἐλπισιν ἀκμαζουσι πρὸς τὴν αὐτοῖς πρέπουσαν νίκην. οἱ δέ γε τῶν θείων χαρισμάτων ὀπιποῦντες, κ῍ τὸ τοῖς ἁγίοις ἡσπεπισμένης ἐλπίδος δι-ψῶντες τὴν μέθεξιν, οὐ ὑπὲρ τὸ εἰς χρεὼν εὐσεβείας ἀγῶνας προσίενται μὲν ἀσμένως. τὴν εὔδοκιμον δ῍ κατορθοῦσι ζωὴν, ὁ τὸν ἄμισθον προπηλῶντες ὄκνον, ὅτε μὴν τὴν ἄνανδρον ἀγαπῶντες δειλίαν. καταν-δριζόμενοι δ῍ μᾶλλον παντὸς πάρασμᾶ, κ῍ τὰς τ῀ διωγμῶν ἐφόδους ὀλίγυ παντὸς ἀ-ξιοῦντες λόγυ, κ῍ τιμιώτερον ἡγούμενοι τὸ παθεῖν ὑπὲρ αὐτοῦ. ἀναμέμνηνται γὰρ τ῀ μακαρίυ φά-„ νου Παύλυ, ὅτι οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τ῀ „ νῦν καιρῦ πρὸς τ῀ μέλλουσαν δόξαν ἀποκα-„ λυφθῆναι εἰς ἡμᾶς. ἄθρει τοι γὰρ ἐν οἰκονο-μία παγκάλη κεχρημένον κ῍ νῦν κύριον ἡ-μῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, εἰς ὄνησιν, κ῍ οἰκοδομὴν τ῀ ἁγίων ἀποστόλων. ἔφη μὲν γὰρ πρὸς αὐτούς· „ εἴ τις θέλει ὀπίσω μυ ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω „ ἑαυτὸν, κ῍ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτυ῀, κ῍ „ ἀκολουθείτω μοι· ὃς γὰρ θέλει τὴν ψυχὴν „ αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ῍ ἀπο-„ λέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, οὗρήσῃ „ αὐτήν. κ῍ σωτήριον μὲν τὸ εὐαγγέλ-μα, κ῍ πρέπον ἁγίοις, κ῍ τ῀ ἀνωτάτω πρόσφορον δόξης, κ῍ τῆς εἰς λῆξιν θυμη-δίας ἐμποιητικόν. τὸ γὰρ παθεῖν ἐλέσθαι δι᾽ Χριστὸν οὐκ ἄμισθον· μᾶλλον δ῍ τ῀ αἰωνίυ ζωῆς, κ῍ δόξης πρόξενον τὴν μέ-θεξιν. πάλιν ἄπω τὴν ἐξ ὕψους δύναμιν ἐσχηκότας τοὺς μαθητὰς, εἰκὸς ἦν τάχα πως, κ῍ ἀνθρωπίνως πρόπεσεῖν ἀσθενείας, καί τι τοιοῦτον καθ᾽ ἑαυτοὺς συννοηθέντας εἰπεῖν, πῶς ἀρνήσεταί τις ἑαυτὸν, ἢ πῶς ἀπολέσας τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, οὑρήσῃ πά-λιν αὐτήν; τί δὴ τοῖς τοῦτο παθοῦσι τὸ ἴσον τὶ τ῀ ἂν ἔσῃ γέρας; ἢ κ῍ ποίων ἔσῃ χα-ρισμάτων μέτοχος; ἵνα τοίνυν τ῀ τοιούτων αὐ-τοὺς ἀποσῄσῃ κ῍ λογισμῶν, κ῍ ῥημάτων, κ῍ οἷον μεταχαλκεύσῃ πρὸς εὐανδρίαν τὴν δοθη-

QVI benè quidem sciunt decertare, spectatorum delectantur plausibus, & spe præmiorum excitantur ad eam, quæ eos decet, victoriam. Qui autem diuina dona assequi desiderant, & spei Sanctis paratę sitiunt participationē, quæ pro pietate in Christum suscipiuntur, certamina quidem libenter admittunt; in vita autem se rectè gerunt, non præferentes otium, quod nullam consequitur mercedem, neque ignauam amantes timiditatem; sed se strenuè ac fortiter gerentes aduersus omnem tentationem, & persecutionum insultus plurimi facientes, & pro ipso Domino pati, magnas reputantes diuitias. Meminerunt enim beati Pauli, qui scribit, *non esse condignas passiones huius temporis ad futuram gloriam quæ est reuelanda in nobis.* Rom. 8. 18.
Vide ergo pulcherrima dispensatione nunc vsum Dominum nostrum Iesum Christum ad vtilitatem & ædificationem sanctorum Apostolorum. Nam eis quidem dixit: *Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me: qui enim vult animam suam saluam facere, perdet eam: qui autem perdiderit animam suam propter me, inueniet eam.* Mat. 16. 24. Luc. 9. 23. Et salutare quidem est præceptum, & decens sanctos, & quod supernam gloriam conciliat, & alacritatis animi & gaudij sortem comparat. Eligere enim pati propter Christum, minimè caret mercede; imò verò efficit æternæ vitæ & gloriæ participes. Sed discipulos, qui virtutem ex alto nondū acceperant, consentaneum erat vtique in humanas incidere imbecillitates, & tale quid apud se cogitantes dicere, Quomodo negabit quis seipsum? aut quomodo, qui suam perdiderit animam, eam rursus inueniet? Quod autem ijs qui hoc passi fuerint, erit præmium quod ei respondeat? aut etiam quorumnam erit donorum particeps? Vt tales ergo cogitationes & verba eis adimat, & eos velut transfundat, & transmutet ad animi magnitudinem, eius, quæ ipsis dan-

Matt.16.28 Marc.9.1. Luc.9.27. da est, gloriæ ingenerans desiderium; *Dico vobis*, inquit, *sunt quidam ex ijs qui hic stant, qui non gustabunt mortem, donec viderint regnum Dei.* Num eis eousque vitæ extendetur mensura, vt ad illa perueniat tempora, post quæ in consummatione seculorum descendēs de cælis restituet Sanctis paratum eis regnum? Sed ipse quidem hoc præstare poterat. Omnia enim potest: nec est aliquid quod non possint efficere eius potentissimi nutus. Regnum autem dicit ipsum gloriæ spectaculū: in qua ipse quoque videbitur illo tempore, in quo resplendebit in terra. *Veniet enim in gloria Dei Patris*, & non in ea, quæ est in nobis humilitate, & abiectione. Quomodo ergo fecit miraculi spectatores eos, qui promissum acceperant? Ascendit in montem habens ex eis tres electos, deinde trāsmutatur in quendam excellentem & diuinum splendorem, adeò vt eius vestis videretur resplendere in-
Luc.9.3. star luminis. Deinde Moses & Elias Iesum circunsistentes, de eius excessū inter se loquebantur, quem erat adimpleturus in Ierusalem, hoc est, eius, quæ est cum carne œconomiæ mysterium, & salutarem passionē, quæ inquam futura erat in cruce. Verum enim est, quòd lex Mosis & sermo sanctorum Prophetarum, Christi priùs ostenderunt mysterium; illa quidem lex in figuris & vmbris
Heb.1. ipsum propemodum describens in tabula; hi autem multifariam multisque modis prædicētes, quòd suo tempore videbitur in nostra forma, & quòd pro salute, & vita omnium non recusabit pati mortem in ligno. Quòd autem Moses & Elias aderant, & simul loquebantur, id fiebat hoc consilio, vt ostenderetur legem & Prophetas esse veluti satellites Domini nostri Iesu Christi, vt qui ab ipsis fuerit ostensus Dominus, per ea, quæ significarūt, quæ erant inter se conuenientia. Non enim dissident à Lege ea, quæ dicuntur per Prophetas. Et hoc est, vt arbitror, quod inter se colloquebantur Moses sanctissimus, & Prophetarum optimus: is autem erat Elias. Potest autem aliud quoq; considerari. Quoniã ex turbis alij quidem dicebant eum esse E-
Matt.16.14 liam, alij Ieremiam, alij verò vnum ex Prophetis; ducit eorum principes, vt vel ex hoc videant, quid interfit inter dominum & seruum. Post hanc autem alia quoque potest dici consideratio. Quoniã enim assiduè eum accusabant, quòd legem transgrederetur, & existimabant eum esse blasphemum, vt qui sibi vindicaret eam, quæ ei non conueniebat,
Ioan.9.16. nempe gloriam Patris, & dicebant: *Hic homo non est ex Deo, quoniam sabbatum non seruat.* Et
Ioan.10.33. rursus: *De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia, & quòd homo cùm sis, facis teipsum*

ορμὴν αὐτοῖς ὀκλείας ἐπιθυμίαν ἐνέκων. λέγω ὑμῖν, φησι, εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστηκότων οἵτινες οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. ἆρ' οὖν ἐγγὺς τοσοῦτον αὐτοῖς ἐκπαθήσεται, φησι, τὸ τῆς ζωῆς μέτρον, ὥστε καὶ εἰς ἐκείνας φθάσαι σοὺς χρόνους, μεθ' ὃς ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων ἐξ οὐρανῶν καταλθὼν ἀποκαταστήσῃ τοῖς ἁγίοις τὴν ἡτοιμασμένην αὐτοῖς βασιλείαν; ἀλλ' ἦν μὲν καὶ τοῦτο ἐφικτὸν αὐτῷ. πάντα γὰρ δυνατὰ, καὶ οὐδὲν ἀμήχανον, ἢ ἀνήνυτον τοῖς αὐτοῦ παντοδυνεστάτοις νεύμασι. βασιλείαν δέ φησι αὐτὴν τοῦ θεοῦ τὴν δόξης. ἐν ᾗ καὶ αὐτὸς ὀφθήσεται κατ' ἐκεῖνο καιρὸν, καθ' ὃν ἂν ἐπιλάμψει τοῖς ἐπὶ γῆς. ἥξει γὰρ ἐν δόξῃ τοῦ θεοῦ, καὶ πατρὸς, καὶ σὺν ἐν γε μᾶλλον σμικροπρεπείᾳ τῇ καθ' ἡμᾶς. πῶς ἂν ἄρα θεωρὸς ἐποίει τῷ σώματι σοὺ λάβοντας τοὺς ὑποδοχεῖσιν; ἄνεισιν εἰς τὸ ὄρος, τρεῖς ἀπ' αὐτῶν σοὺς ἐπιλέκτους ἔχων. εἶτα μεταπλάττει πρὸς ἐξαίρετόν τινα, καὶ θεοπρεπῆ λαμπρότητα, ὥστε καὶ τὸ ἱματισμὸν αὐτοῦ τῇ τοῦ φωτὸς προσβολῇ ἀναλάμψαι δοκεῖν. εἶτα Μωυσῆς, καὶ Ἠλίας προϊεσκότες τὴν Ἰησοῦν, προσελάλουν ἀλλήλοις τὴν ἔξοδον αὐτοῦ ἣν ἔμελλε πληροῦν ἐν Ἱερουσαλὴμ, τοῦτ' ἔστι, τὸ μυστικὸς οἰκονομίας τὸ μυστήριον, καὶ τὸ ζωτήριον πάθος, τὸ ἐπὶ τῷ τιμίῳ ξύλῳ σωτῆρι. καὶ γάρ ἐστιν ἀληθὲς, ὅτι ὁ διὰ Μωσέως νόμος, καὶ τῶν ἁγίων προφητῶν λόγος, τὸ Χριστοῦ μυστήριον προανέδειξαν. ὁ μὲν ἐν τύποις καὶ σκιαῖς μόνον ἐχὶ καθάπερ ἐν πίναξι καταγράφων αὐτό. οἱ δὲ πολυτρόπως προηγορεύοντες, ὡς καὶ ὀφθήσεται καιρὸς ἐν εἰδέτῳ καθ' ἡμᾶς, καὶ ὅτι τὸ ἀπάντων ἕνεκα ζωτηρίας, καὶ ζωῆς, ὑποδεχθήσεται τὸ παθεῖν τὸ ἐπὶ ξύλῳ θανατον. σκιὰν ἡ Μωσέως, καὶ Ἠλία φαντασιοῦσις, καὶ τὸ προσλαλεῖν ἀλλήλοις αὐτὸς, οἰκονομία τις ἦν εὖ μάλα καταδείκνυσα δορυφορούμενον ὑπὸ νόμου, καὶ προφητῶν, τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, ὡς καὶ νόμου, καὶ προφητῶν δεσπότην προκαταδεχθέντα παρ' αὐτῶν, δι' ὧν ἀλλήλοις σωτὼδὰ προεκήρυξαν. οὐ γὰρ ἀσύμβατα τοῖς ἀφ' ὑμνοῦ τὰ τῶν προφητῶν. καὶ τοῦτο οἰμαι ἐστι, τὸ ἀλλήλοις προσλαλεῖν Μωσέα τὸν ἱερώτατον, ἑνὸς τῶν προφητῶν παναρίστου. Ἠλίας γὰρ ἦν ἐκ τοῦ ἐνὸς ἐστι καὶ ἄλλοτι ἐννοῆσαι. ἐπεὶ δὴ οἱ ὄχλοι ἔλεγον. οἱ μὲν Ἠλίαν, οἱ δὲ Ἱερεμίαν, οἱ δὲ ἕνα τῶν προφητῶν, σοὺ κορυφαίως ἀγαθοῦ. ἵνα καὶ ἐντεῦθεν τὸ μέσον ἴδωσι τοῦ δούλου, καὶ δεσπότου. μὴ ζωὴν δὲ ἑτέραν ἔννοιαν ἐστὶν εἰπεῖν. ἐπεὶ δὴ γὰρ συνεχῶς ἐνεκάλεν αὐτῷ τὸ παραβαίνειν τὸν νόμον, καὶ βλάσφημον αὐτὸν εἶναι ἐνόμιζον, ὡς σφετεριζόμενον δόξαν ἃ προσήκουσαν αὐτῷ τοῦ πατρὸς, καὶ ἔλεγον. ὅτος οὐκ ἔστιν οὐκ παρὰ θεοῦ, ὅτι τὸ σάββατον οὐ τηρεῖ. καὶ πάλιν· περὶ καλοῦ ἔργου σὲ λιθάζομέν σε, ἀλλὰ περὶ βλασφημίας, καὶ ὅτι ἄνθρωπος ὢν ποιεῖς σεαυτὸν θεὸν,

θεὸν, ἵνα δειχθῇ ὅτι βασκανίας ἀμφότερα τὰ ἐγκλήματα, καὶ ἑκατέρων, ἀλλότων ἐστὶν ἀνοθύνου, καὶ ὅτε νόμου παράβασις ἐστὶ τὸ γινόμενον, ὅτε δόξης σφετερισμὸς τὸ ὑπεροπτικόν, τὸ λέγειν ἑαυτὸν ἴσον τῷ πατρὶ, οὐκ ἐν ἑκατέρῳ λάμψαντας τούτων εἰς μέσον ἄγει. καὶ γὰρ Μωσῆς τὸν νόμον ἔδωκε, καὶ ἠδύναντο λογίσασθαι οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι οὐκ ἂν παρεῖδε τὸν νόμον παρθμυον, ὡς ἐνόμιζον. εἰ δ' ἂν τὸν παραβαίνοντα αὐτὸν, καὶ τῷ πεθεικότι πολέμιον, ἐθεράπευσεν ἄν. καὶ Ἠλίας δὲ ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ θεοῦ ἐζήλωσε. καὶ οὐκ ἂν, εἰ ἀντίθεος ἦν, καὶ θεὸν ἑαυτὸν ἔλεγεν ἴσον τῷ πατρὶ. μὴ ὢν ὅπερ ἔλεγε, μηδὲ ποιοῦντος τοῦτο ποιῶν, παρέσῃ καὶ αὐτὸς, καὶ ὑπήκουσεν. ἔστι δὲ καὶ ἑτέραν αἰτίαν εἰπεῖν μετὰ τῶν εἰρημένων. ποίαν δὴ ταύτην; ἵνα μάθωσι ὅτι καὶ ζωῆς, καὶ θανάτου ἐξουσίαν ἔχει, καὶ τῶν ἄνω, καὶ τῶν κάτω κρατεῖ. Διὰ τοῦτο καὶ τὸν ζῶντα, καὶ τὸν τετελευτηκότα εἰς μέσον ἄγει. καὶ γὰρ φαινόμενοι οὐκ ἐσίγων, ἀλλ' ἐλάλουν τὴν δόξαν, ἣν ἔμελλε πληροῦν ἐν Ἱερουσαλήμ. τοῦτ' ἔστι καὶ τὸ πάθος, καὶ τὸν σταυρὸν, ἐν τούτοις δὲ καὶ τὴν ἀνάστασιν. ἀλλ' οἱ μὲν μακάριοι μαθηταὶ βραχὺ πῶς ἀπονυστάζουσιν ὡς τῇ προσευχῇ σχολάζοντος τοῦ Χριστοῦ. ἐπληροῦτο γὰρ οἰκονομικῶς τὰ ἀνθρώπινα. εἶτα διαγρηγορήσαντες θεωροὶ γίνονται τῶν ἄνω σεπτῶν, καὶ παραδόξου μεταβολῆς, οἰηθεὶς δὲ ἴσως ὁ θεασάμενος Πέτρος, ὅτι τάχα, καὶ ἐνέστηκεν ὁ καιρὸς τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ. ἀποδέχεται μὲν τὰς ἐν τῷ ὄρει διατριβὰς. σκηνὰς δὲ τρεῖς γενέσθαι φησὶ, σὺν εἰδὼς ὃ λέγει. οὐ γὰρ ἦν καιρὸς τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. ἔτι μὲν τοῦ παρόντος χρόνου τοῦ λαβεῖν οὐ τὰ ἅγια τῆς ἐπηγγελμένης αὐτοῖς ἐλπίδος τὸ μέθεξιν. „ὁ γὰρ Παῦλός φησι, „ὃς μετασχηματίσει τὸ „σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν, εἰς τὸ γενέσθαι „αὐτὸ σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ. Χρόνου δηλονότι. ἕως ἦν ἐν ἀρχαῖς ἔτι τῆς οἰκονομίας, καὶ ὅπωτε πεπλησμένης, ὡς ἦν εἰκὸς καταλῦσαι Χριστὸν τὸν εἰς τὸν κόσμον ἀγάπης ἕνεκα ἀποφοιτήσαντα, τὸ παθεῖν ἐθέλειν ὑπὲρ αὐτοῦ. σέσωκε γὰρ τὴν ὑποφαίνουσαν, καὶ αὐτὸν ὑπομείνασαν τὸν κατὰ σάρκα θάνατον, καὶ διὰ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως καταργήσας αὐτόν. οὐκ ἤδει τοιγαροῦν ὁ Πέτρος, ὅπερ ἔφη, πάλιν ποτὲ τῇ παραδόξῳ καὶ ἀπορρήτῳ θέᾳ τῆς δόξης Χριστοῦ πεπεισμένος τι, ἕτερον χρήσιμόν τε καὶ ἀναγκαῖον, εἰς βεβαίωσιν τῆς ἐπ' αὐτῷ πίστεως, οὐκ ἐχὶ μόνοις τοῖς μαθηταῖς, ἀλλὰ γὰρ καὶ ἡμῖν αὐτοῖς. οὐκ ἀφέλης γὰρ ἄνωθεν οὐκ ἐκ θεοῦ καὶ πατρὸς „καλεσθῆ φωνὴ λέγοντος, ὅτος ἐστὶν ὁ υἱός μου, ὁ „ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ εὐδόκησα, αὐτοῦ ἀκούετε. καὶ ἐν τῷ γενέσθαι φησὶ τὴν φωνὴν, εὑρέθη μόνος ὁ Ἰησοῦς.

Deum: vt ostenderentur vtraq; crimina profecta esse ex inuidentia, & eum neutri eorum esse affinem, & neque id, quod à se fit, esse legis transgressionem, neque vindicationem gloriæ non sibi conuenientis, quòd dicat se esse æqualem Patri, eos, qui in vtroq; eorum clari fuerunt, producit in medium. Etenim Moses dedit legem, & poterant considerare Iudæi, quòd legem non neglexisset conculcatam, vt ipsi existimabant: neque eum qui ipsam transgrediebatur, & erat inimicus ei, qui ipsam tulerat, honorasset. Porro autem Elias Dei gloriæ zelo erat incitatus. Qui si Christus fuisset Dei hostis, & seipsum quidē dixisset æqualem Patri, non fuisset autem id quod dicebat, si denique non faceret, vt oportebat, non ei affuisset ipse, & obedijsset. Potest verò cum ijs quæ dictæ sunt, alia quoque causa dici. Quænam autem ea est? Vt sciant eum vitæ & mortis habere potestatem, & superis & inferis dominari. Propterea in medium adducit eum qui viuebat, & eum qui erat mortuus. Apparentes enim non tacebant; sed loquebantur de gloria, quam ipse erat impleturus in Ierusalem, nempe passionem & crucem, in his autem etiam resurrectionem. Sed beati quidem discipuli parum dormitant, vtpote quòd Christus vacaret orationi. Certo enim consilio, & certa dispensatione humanis necessitatibus seruiebant; deinde cùm essent experrecti, fiunt spectatores tam venerandæ & tam admirabilis mutationis. Arbitratus autem fortasse beatus Petrus aduenisse tempus regni Dei, in monte quidem versari diligit: dicit autem tria esse facienda tabernacula, nescius quid diceret. Non erat enim tempus consummationis seculi, neque in præsenti tempore sunt Sancti futuri participes spei eis promissæ. Dicit enim Paulus: *Qui transformabit corpus humilitatis nostræ, vt sit ipsum conforme corpori gloriæ*, Christi scilicet. Cùm ergo dispensatio adhuc esset in principio, & nondum esset finita, quomodo erat consentaneum, Christū, qui venerat propter charitatem in mundum, desinere pro eo velle pati? Seruauit enim eam naturam, quæ est sub cælo, cùm subijsset mortem secundùm carnem, & eam deleuisset per suam à mortuis resurrectionem. Nesciebat ergo Petrus quid diceret. Ceterū præter admirabile & arcanum Christi glorię spectaculum, aliquid quoque aliud factum est vtile & necessarium ad confirmandam in se fidem, non solis discipulis, sed etiam nobis ipsis. Desuper enim ex alto extitit vox Dei & patris dicentis: *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui; ipsum audite*. Et dum facta est, inquit, vox, inuentus est solus Iesus.

Phil.3.21.

Matt.17.5

Quid

Quid ad hæc dicit duræ ceruicis Iudæus, qui est contumax & repugnans, & cor habet, quod nullam suscipit admonitionem? Ecce præsente Mose Pater iubet sanctis Apostolis, vt eum audiant. Quòd si eos voluisset sequi præcepta Mosis, dixisset, Quia Mosi creditis, seruate legem. Nunc autem ne hoc quidem dicit Deus, & Pater. Sed cùm adesset Moses, & eius Propheta Elias, iubet eis ipsum audire potiùs. Ne autem calumniarentur aliqui veritatem, dicentes quòd Pater eos iusserit audire Mosem, & non omnium nostrûm Saluatorem Christum, necessariò Euangelista adnotauit, dicens, quòd cùm vox illa extitit, *inuentus est Iesus solus*. Quando ergo sanctis Apostolis Deus Pater, tanquam ex nubibus desuper præcepit, dicens, *Ipsum audite*; aberat quidem Moses, Elias autem non aderat, solus verò erat Christus. Iussit ergo ipsum audire. Ipse enim est *finis legis, & Prophetarum*. Propterea Iudæ-
Ioan. 5. 46. orum populum allocutus est, dicens: *Si crederetis Mosi, crederetis vtique mihi. Ille enim de me scripsit.* Quoniam autem & per sapientissimũ Mosem datum præceptum contemnere, & quæ per sanctos Prophetas dicta sunt nihil ducere perpetuò perseuerarunt, iure sunt abalienati & exturbati à bonis quæ promis-
1 Reg. 15. 22. sa sunt ipsis patribus. *Obedientia* enim *melior est quàm sacrificium, & auscultatio quàm adeps agnorum*; sicut scriptum est. Et ita quidem se habent res Iudæorum: nobis autem qui aduentum eius agnouimus, omnia omnino bona aderunt, per ipsum & in ipso Christo, per quem, & cum quo Deo & Patri, gloria & potentia, cum sancto Spiritu in secula seculorum. Amen.

τί πρὸς ταῦτα φησι σκληροτράχηλος Ἰουδαῖος, ὁ δυσάγωγος, ὁ ἀπλήστως καὶ ἀνεπίδεκτον ἔχων τὴν καρδίαν; ἰδοὺ παρόντος Μωσέως ὁ πατὴρ ἐντέλλεται τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις, ἀκούειν αὐτοῦ. ἀλλ' εἴπερ ἤθελε τὴν αὐτῶν ταῖς Μωσέως ἀκολουθεῖν αὐτὸς ἐντολαῖς, ἔφη ἄν, ὅτι πείθεσθε τῷ Μωσῇ, τηρεῖτε τὸν νόμον. νυνὶ δὲ τοῦτο φησιν ὁ θεὸς, καὶ πατὴρ, ἀλλ' ἐσῶτος Μωσέως, καὶ τῶν προφητῶν αὐτοῦ Ἠλίου αὐτοῦ μᾶλλον αὐτὸς ὀπιπάττει ἀκούειν, ἵνα μὴ δι' ὑποφαυτήσεως τῶν δή τινων ἡ ἀλήθεια λεγόντων, ὅτι Μωσέως μᾶλλον ἀκούειν αὐτὸς προστέταχεν ὁ πατὴρ, καὶ ὑπὲρ πάντων ἡμῶν ζωτὴρ Χριστός. ἀναγκαίως γ' ἂν ὁ εὐαγγελιστὴς ὑπεσημήνατο λέγων, ὅτι ἐν τῷ γενέσθαι τὴν φωνὴν, εὑρέθη Ἰησοῦς μόνος, οὐκ ἂν ὅτε τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις ὁ θεὸς, καὶ πατὴρ, ὡς σκεφελῶν ἄνωθεν ἐνετέλλετο λέγων, ἀκούετε αὐτοῦ. Μωσῆς μὲν ἀπῆν, Ἠλίας δὲ παρῆν, μόνος δὲ ἦν ὁ Χριστός. αὐτοῦ τοιγαροῦν ἀκούειν προστέταχε. καὶ γάρ ἐστιν αὐτὸς τέλος νόμου καὶ προφητῶν, διὰ τοῦτο καὶ τοῖς τῶν Ἰουδαίων δήμοις προσεφώνησε λέγων, εἰ πιστεύετε Μωσεῖ, πιστεύετε ἂν ἐμοί. περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψεν. ἐπειδὴ δὲ τὰ διὰ τῶν παιδαγωγῶν Μωσέως ἀτιμάζοντες ἐντολὰ, καὶ τὰ διὰ τῶν ἁγίων προφητῶν ἀθετοῦντες λόγον· μεχρὶ παντὸς μωμενήκασι δικαίως ἀπηλλοτριώθησαν, καὶ τοῖς πατράσιν αὐτοῖς ἐπηγγελμένων ἐξώσθησαν ἀγαθῶν. ὑπακοὴ γὰρ ὑπὲρ θυσίαν ἀγαθὴ, καὶ ἡ ἐπακρόασις, ὑπὲρ στέαρ ἀρνῶν, καθὼς γέγραπται. καὶ τὰ μὲν τῶν Ἰουδαίων ἐν τούτοις. ἡμῖν δὲ τοῖς ἐπεγνωκόσι τὸν ὀπιφάνταν αὐτοῦ, πάντα πάντως ὑπαρξεῖ ἀγαθὰ, δι' αὐτοῦ τε, καὶ παρ' αὐτῷ τῷ Χριστῷ. δι' οὗ, καὶ μεθ' οὗ τῷ θεῷ καὶ πατρὶ δόξα καὶ κράτος σὺν ἁγίῳ πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

FINIS.

ΤΕΛΟΣ.

INDEX
RERVM MEMORABILIVM
quæ in his Homilijs Paſchalibus S. CYRILLI continentur.

ABRAHAM *quomodo ad veri Dei notitiam ſit adductus.* pag. 32. 33
Abrahami hiſtoria duos filios habentis, vnum ex Agar ancilla, alterum ex Sara libera, tropologicè multis explicatur. 41. *& ſeqq.*
Abſtinentiæ exempla & præmium. 209. 210
Adami felicitas in ſtatu innocentiæ. 100
Adoleſcentum vitia. 76
Adoratores in ſpiritu quales debent eſſe. 229. *debent à voluptatibus abſtinere carnalibus.* ibid.
Aegyptiaca ſeruitus eſt figura captiuitatis humani generis. 158. 159. 213.
Affectus noſtri quomodo regulãdi, ſimilitudine docetur. 236
Afflictis non inſultandum. 137
Agnus Paſchalis figura Chriſti. 256
Angeli & Sancti alio honore quàm Deus, & ſine Dei iniuria honorari poſſunt. 143. 144
Angeli quomodo Deum adorent. 145
Animæ bona potiori cura ſunt curanda, quàm corporis. 128
Animæ valetudo præſtantior eſt corporis, ac magis curanda. 165. 166. 206
Aſtrologia iudiciaria damnatur. 57. 169. *& ſeqq.*
Aurum quid in Scripturis ſignificet. 257

Babyloniorum regis & regni punitio, ac deuaſtatio. 135.
Baptiſmi figura fuit arca Noë. 296. 297
Bellum continuum in nobis quomodo habeamus. 125. 126.
Bellum ſpirituale nobis contra vitia gerendum. 174
Bona temporalia fluxa & caduca ſunt. 257. 259. *moderatè quærenda, vt in ijs affectum non ponamus.* 128

Alumniari bonos quàm graue ſit. 97
Carnis affectibus quomodo reſiſtendum. 126. *& ſeqq.*
Charitas eſt compendium legis Chriſtianæ. 83. *& ſeq. Charitatis laus.* 84
Charitatis mutuæ commendatio. 74. 75. *docent eam animalia rationis expertia.* ibid. *& 76*
CHRISTI *incarnatio quomodo facta fuerit, non poßumus perfectè intelligere.* 179. *ſua eum incarnatione homines redimere præſtabat, quàm quòd non fuiſſet factus homo.* ibid. 180. *factus eſt homo vt infirmitati noſtræ ſe accommodaret, quia ſolum Deum eum non potuiſſemus videre.* 181. 299. 263. 277
CHRISTVS *humanum genus reparauit.* 155. *& ſeq* 171. *ſuperauit idololatriam.* 156
CHRISTVM *Meßiam verum eſſe probari poteſt* 1. *ex oraculis Prophetarum.* 241. 2. *ex ſignis & miraculis.* 242. 3. *ex diaboli tyrannide ſuperata.* ibid. 4. *ex multitudine credentium.* 5. *ex ceſſatione legis veteris.* ibid.
CHRISTVS *quomodo verè ſit rex.* 247
CHRISTVS *verè filius Dei fuit.* 255
CHRISTI *innocentia.* ibid. *morte ſua quanta nobis bona contulerit.* 256
CHRISTVS *ſe, ſuáque nobis communicauit.* 241
CHRISTVS *aliter leges tulit quàm Moyſes.* 277
CHRISTI *diuinitas.* 160. *& ſeqq.* 171. *factus homo quare.* ibid. 171. *factus homo, manſit Deus.* 177. 258. 278.
pro CHRISTI *beneficijs ſemper nos oportet eſſe gratos.* 15.
CHRISTVS *mortem ſuperauit.* 242
CHRISTVS *nobis eſt exemplar virtutum.* 73
CHRISTI *incarnationis fructus.* 80. 270
CHRISTVM *veniſſe contra Iudæos docetur.* 36
CHRISTVS *cur homo factus.* 37. *pro eius incarnatione Deo gratiæ agendæ.* ibid. CHRISTI *mortis efficacia.* 39. CHRISTVS *ſuo aduentu nos illuminauit.* 40. CHRISTI *figura in antiquo teſtamento.* 41
CHRISTVS *quomodo vocetur primogenitus.* 139. *liberè paßus eſt.* 299
per CHRISTVM *humana natura quomodo reformata.* 96. *transfiguratus eſt, vt diſcipulos animaret.* 301. 302. *quomodo ſit transfiguratus.* 302. *& ſeqq. quare illi apparuerit Moyſes.* ibid. *& ſeqq.*
CHRISTI *in cælos aſcenſio.* 277
CHRISTVS *verè quomodo incarnatus fuerit, & non ſolum in ipſo inhabitarit diuinitas.* 226. *& ſeqq.*
CHRISTI *in nos amor in incarnatione.* 107. *gaudium mundo attulit.* 209. *nos redemit.* 111
CHRISTVS *impleuit legem veterem.* 271
per CHRISTVM *diuinæ naturæ ſimus participes.* 273. *eſt Patri æqualis & conſubſtantialis.* 285. 290. *factus eſt nobis ſimilis, vt nos ipſi ſimiles fieremus.* 284. *oſtendit ſe Deum per opera.* 285
in CHRISTO *mirabilis naturarum coniunctio.* 198. 200. 201. 202. 212. *in eo eſt verè humana natura noſtræ ſimilis, excepto peccato.* 199

CHRISTI *natiuitas quàm sit mirabilis.* 200. *est rex noster, qui nos à peccato liberauit.* 202. *est à nobis adorandus vt Deus.* 203

CHRISTI *gratia etiam Iudæi saluabantur.* 211. *sua nos morte liberauit.* 216

CHRISTI *diuinitas docetur.* 89. *& seqq.* 115. 298. *qualis vnio in eius incarnatione fuerit.* 90. 91. *eius resurrectio.* 93

CHRISTI *mors quomodo glorioſa.* 249. *eius aduentus ad iudicium.* 249

Chriſtiani habentes characterem Chriſti quàm ſancti debeant eſſe. 106. 265

Chriſtiani in quo gaudium ſuum debeant conſtituere. 141

Ciborum luxus taxatur. 7

Circunciſionis iam nulla eſt vtilitas. 61. *& ſeq.*

Cognitio veri Dei eſt primum fundamentum fidei Chriſtianæ. 142

Concupiſcentiam in homine eſſe. 53. *quomodo eam ſuperare & vincere debeamus.* *ibid.* *&* 54

Concupiſcentia hominem ad illicita ſollicitat. 219. *ei reſiſtendum. ibid. ad hoc faciendum Deus iuuat nos ſua gratia, miſitq́; & dedit nobis filium ſuum.* 219. 220

Conſcientiæ vis. 77

Conuerſio ſimulata quàm ſit deteſtabilis. 142

Creaturarum elegantia nos in Creatoris cognitionem adducit. 56. 146. 285

DAuidis pietas, ieiunium, aliaq́; bona opera. 208

Deus ſolus cultu ſupremo latriæ colendus. 143. 144

Deus non ſolo externo cultu eſt colendus, ſed etiam interno. 268.

Deus Pater verè genuit filium. 138. *& quomodo.* *ibid.*

Deus bonis noſtris non eget. 237

Dei in peccatores benignitas. 25. 79. *& ſeq.* 88.

Deo omnia ſubiecta ſunt. 145. *Deum vnum verum colendum.* 146. 147

Deus hominem certantem iuuat. 30. 31

Deus eſt incorporeus. 148. *quomodo generet. ibid. &* 149. 177.

Deus ex toto corde diligendus quomodo. 98

Deus occultiſſima quæque videt. 104. *& ſeqq.* 240

Deus per ſe videri non poteſt, ſed ex creaturis. 285

Deus quomodo iraſci dicatur. 260. *quòd interdum homines puniat ex amore facit. ibid. puniendo etiam miſericordiæ non obliuiſcitur. ibid. non punit niſi ſceleribus prouocatus.* 261. *cur nos non velit ſemper habere abundantiam rerum temporalium.* 262

Diaboli in humanum genus tyrannis. 191. *quomodo illud idololatria deceperit.* 192

Diabolus quomodo ſenſim orbem inuerterit. 100. *cum Deo bellum gerit. ibid. & ſeq. & quia Deo nocere non poteſt, nobis aduerſatur.* 109. 110

Diabolus bonos maximè oppugnat. 125. 282

Diaboli in homines odium. 154

Diaboli ſeruitutem Chriſtus fregit. 281

Diaboli tyrannis in homines ante Chriſti aduentum. 69. *fracta eſt per Chriſtum.* *ibid.* 222. 223

Diuinantes, & vetulas conſulentes, aliaſq́; ſuperſtitiones acriter inſectatur. 167. *& ſeq.*

Diuinantes interdum vera dicentes, eo magis ſunt cauendi. 168. *cur interdum permittat eos Deus vera prædicere.* 170

Diuitis epulonis, & Lazari hiſtoria explicatur. 130. *& ſeqq.*

Diuitum ſollicitudo quanta, & quàm vana. 275

Diuites Deus conſtituit pauperum œconomos. 131. *videant vt bene diuitias in pauperes elargiantur.* 132

Diuitiæ ſunt inſtabiles. 274. *ad ſalutem æternam per ſe inutiles. ibid. ſunt multorum peccatorum cauſæ. ibid.*

ECcleſia vniuerſalis eſt ex omni hominum genere. 248

Eleëmoſynæ commendatio. 133. *& ſeq.* 221. *eius fructus. ibid. futilis excuſatio ab ea facienda ſe prolibus grauari.* 222

Eſau poſteri quomodo puniti. 135

Euangelium continet perfectionem. 121

FAbulæ gentilium contra ipſosmet docent non fato omnia agi, ſed in homine eſſe liberum arbitrium. 58. *& ſeqq.*

Fames à Deo propter hominum peccata immitti ſolita. 77. 78. 262. 288. *vt etiam conuertamur.* 262

Feſtum hebdomadarum, quid myſticè deſignet. 281. *quid feſtum tabernaculorum.* *ibid. &* 282

Feſta peragenda cum munditia mentis. 287. 288. *cum bonis etiam operibus.* 251. 258. 265

Feſta ſpiritualia quomodo celebrentur. 39. *non epulis corporis, ſed ſpiritus.* *ibid. & ſeq.*

Feſta cum animi exultatione celebranda. 173

Feſtinatione opus eſt in operibus bonis. 190

in Fide ſtabiles eſſe debemus. 82. 147. 297

Fides recta eſt fundamentum bonæ vitæ. 106

Fides in Chriſtum ad ſalutem eſt neceſſaria. 252

Fides ſola non ſufficit. 106. 129. 252

Fidei myſteria quæ ab omnibus ſcienda. 234. *fidei via rectæ tenenda. ibid. fidei myſteria ratione non debent indagari.* *ibid.*

Fideles peccantes grauiùs à Deo puniendi, quàm infideles legem Dei ignorantes. 129

Filij Dei diuinitas. 138. 148. 171. 177. *Filius verè genitus eſt à Patre æterno.* 149. 150. *& ſeqq. quomodo verò generetur etiam angelis eſt incognitum.* 149

GEntiles conuerſi quomodo tractandi. 54. 55

Gentilium vanitas in idolorum cultu & ſcientijs ſuis. 55. *& ſeqq.*

HAEreticorum peruerſitas in peruertenda fide. 266

Hæreticorum mos eſt argutijs & contentionibus agere. 252

Holocauſtum quid myſticè ſignificet. 19

Hominis lapſus. 154. 171

Homini inſita ſemina virtutum. 62

Homo duplex, nouus & vetus. 245

Homo lapſus, per Chriſtum reparari debuit. 232

Homo redimi non poterat niſi per Deum & hominem. 111

Homo nec per Moyſem, nec per prophetas potuit iuuari, ſed ſolùm per filium Dei. 192. *& ſeqq.*

Hoſtiæ ſpirituales Deo offerendæ. 237

Hypocriſis vitium quàm ſit deteſtabile. 101. 102. *quomodo à Deo puniendum.* 102

IDololatriæ quanta fuerit ante Chriſtum. 156

Idololatria quàm ſit graue peccatum. 267. *quomodo à Deo fuerit punita. ibid. &* 268. *Idololatriæ origo.* 100

Ieiunij commendatio, & laus. 6. *eius exempla. ibid. &* 7. *eius labor non formidandus.* *ibid. &* 8

Ieiunium præcipuum eſt à vitiis abſtinere. 6

Ieiunij virtus. 129. 211

Ieiunium per ſe non ſufficit, ſed debent ei coniungi alia opera bona. 159. 162. 210. *frænat carnis motus.* 236. *per ſe ſolum non ſufficit, debet adeſſe bona vita.* 112. 233. 237. 236.

Imaginẽ Dei quomodo in nobis debeamus habere. 116. 220

Incar-

Incarnationis figuræ. 212.213
Incarnatio Christi homini multa bona attulit. 4.12. *docet à vitijs abstinendum.* ibid.
Incarnationis mysterium mirabile, & inscrutabile. 201. 192. *eius figura erat rubus ardens & incombustus.* ibid.
Incarnatio Christi est nobis occasio magni gaudij. 250
Incarnatio Dei diu præuisa. 296
Infideles omnes Deus ad pœnitentiam inuitat. 144
Iniuriæ remittendæ. 134. *eas vlciscentes quomodo peccent, & puniendi.* 135.136
Iniurias patienter ferre quàm sit laudabile. 84
Ira superanda est. 128
Isaac fuit figura Christi. 45.*potissimùm in immolatione.* 47.*& seq.hæc immolatio multis explicatur.* ibid.*& seq.*
Iudæorum incredulitas. 40.121.122.161.193.204
Iudæorum punitio & captiuitas Babylonica. 135
Iudæi omnino inexcusabiles sunt non recipiendo Christum à Prophetis tam clarè prædictum. 241
Iudæorum ingratitudo & cæcitas. 230. 233. *eorum internecio.* ibid.
Iudæorum incredulitas non recipientium Christum. 284. 285. *eorum calumniæ in Christum.* 292
Iudæorum festa præcipua tria, azymorum hebdomadarum, & tabernaculorum. 280
Iudæorum infidelitas & obstinatio. 32. *sunt minùs excusabiles quàm Gentiles.* ibid. *sunt à Deo reiecti ob suam impietatem.* 33
Iudæorum idololatria. 103
Iudæorum superbia. 9. *impietas & pertinacia.* 10.*& seqq. spreuerunt Christi incarnationem.* 13

Laborandum hîc potiùs est quàm in æternũ cruciari. 8
Latronum facinus quàm sit detestabile. 85
Lepra significat peccatum. 176
Lex vetus non poterat iustificare, sed necessaria erat lex Christi. 253
Lex vetus cum suis cæremonijs iam cessauit. 61.33.34. 121.237.238.
Lex vetus, non fuit perpetua, sed solùm pro statu veteris testamenti. 35.*& seqq.*
Lex vetus ad Christum ducebat. 245
Lex vetus infirma tantùm peccatum ostendebat. 223.295. 296.
Lex vetus quomodo inutilis. 290. *est figura nouæ.* ibid. *ostendebat peccata, non iuuabat.* 291
Lex vetus fuit figura & vmbra veritatis. 176
Lex vetus figura est noui testamenti. 188
Libertas arbitrij contra ethnicos defenditur. 57. *& seqq. eam non esse, conatus est dæmon hominibus persuadere.* 57.*& seq.*
Luxuriæ vitium quàm sit detestabile. 128

Miracula sunt argumenta veræ fidei. 213
Misericordiæ erga proximos exhibitæ præmia. 129. *neglectæ verò punitio.* ibid.*&* 130
Misericordes Deus summopere diligit, & quare. 275
Mortificationis figura in sacrificijs Mosis. 239.240
Mortui moderatè lugendi. 176
Moses rubum incombustum videns cur iussus soluere calceamenta. 283
Mundi miser status ante Christum. 276
Mundum eiusq; bona contemnere debemus. 164
Munditia spiritualis nobis est necessaria. 16.17.266. 283. 295.

Octauus numerus mysticè quid significet, 63
Operum bonorum studium commendatur. 26. 193. 257.263.242.249.243.231.236.271.272.286.
Operibus bonis insudandum est dum hîc tempus est. 206.
ab Operibus mortuis abstinendum, & quæ illa sint. 283. 284
pro bonis Operibus magna nobis gloria rependetur. 124
perseuerantia in bonis Operibus est necessaria. 19.*& seq.*
Orationis vis. 310

Palæstritarum exemplo docetur quàm alacriter hîc certare debeamus, cùm nobis ampliſsima præmia sint promissa. 29. 30. 72. *Palæstræ mundi & Dei differentia.* 31
Pascha Iudæorum est figura nostri. 187. 217.*ex cæremonijs veteris paschatis docemur quomodo nostrum debeamus celebrare.* ibid.*&* 218. 189.*& seqq.*
Paschalis temporis solennitas. 81
Paschæ festum quàm solenniter peragendum. 183. 184. *cur verno tempore institutum.* 184.*& seq.*
Pascha Iudæorum quare secundo anno exitus ex Aegypto celebratum. 187. *quo ritu comedi solebat.* 189
Pastorum Ecclesiæ munus quantæ sit difficultatis. 2.*& seqq.*
Pauli laus eiusq; pœnitentia. 74
Paulus Iudæorum impietati non fauet. 54
Paupertatis bona. 131.132
Peccatum hominem bestijs similem facit. 97
Peccata deserenda, si virtuti velimus vacare. 114.*& seqq.*
Peccati fœditas & vtilitas. 118.119
Peccatis immersus ægrè admittet salutaria monita. 9.10. *ab ijs velut à somno surgendum.* 24
à Peccatis purgare nos debemus. 72
Pedes quid mysticè significent. 240
Peregrini hîc sumus. 207
Pharao est figura diaboli. 281.282
Pharaonis historia populum malè tractantis, & captiuum detinentis, moraliter exponitur de diabolo. 113.*& seq.* 117
ad Pœnitentiam tempore sterilitatis hortatio. 78.79.87
Prædicatores Deus solet confortare. 3
Præmium laborem reddit dulcem. 301
Prophetarum Domini in futuris prædicendis veritas. 169

Quadragesimæ tempus accommodum est virtutibus exercendis. 206

in Resurrectione quomodo corpora nostra erunt gloriosa. 119.120

Sabbathum Iudæorum quare à Deo institutum. 65.*& seqq.*
Sacerdotum est populum docere. 225.235
Sacerdotum est excitare populum ad spiritualem pugnam. 94.*& seqq.*
Sacrificium Abelis & Cain. 100
Sacrificium spirituale quomodo Deo offerimus. 17.*& seq.*
Sacrificia Mosaica significabant sacrificia spiritualia Christianorum. 238.239.*quid præterea mysticè significarint.* ibid.
Sal quid mysticè significet. 18
Samaria tempore Eliæ quàm intolerabilem famem passa sit. 269
Sancta Sanctorum quid mysticè significent. 265
Sanctorum arma quæ sint, & qualia. 225.226
Sanctitas vitæ quomodo necessaria. 251
Sapientia mundi quàm sit vana. 44
Scripturæ historiæ quæ allegoricè exponuntur, non est opus vt per omnia accommodentur, sed sufficit præcipua rei significatæ conuenire. 45
Scripturæ armis contra hæreses vtendum. 228

Sollicitudo nimia bonorum temporalium vitanda. 133
Stellæ ad quid à Deo sint creatæ. 169

Tabernaculum Mosis figura Christi. 255
Tabernaculi veteris constitutio. 293. *quid significarit.* 294.
Temporis huius opportunitas non intermittenda. 273
Temporis ratio in omnibus rebus habenda. 38.163
Tentationibus dæmonum alacriter esse resistendum armis spiritualibus. 28.29
Terræ sterilitas ob peccata à Deo immitti solita. 77.78. 86.87.
in Trinitate est vera processio, illustraturq́, similitudine. 213. 214.
Trinitatis mysterium exponitur. 138. *in ea est vera processio.* ibid.
Tubæ argenteæ in veteri testamento quid significarint. 5
Turtur quare præ cæteris auibus præcipiatur Deo immolari. 195.

Veris amœnitas. 96
Victimas antiqui testamenti Deus reijcit. 237
Virtus amat labores. 264
Virtuti qui operam dare vult, primùm vitijs debet esse purgatus. 196
Virtus & vitium simul esse non possunt. ibid.
ad Virtutis exercitium opus est masculo & virili animo. 117. *&* 124. *&* 239.
Virtuti vni non solùm incumbendum, sed pluribus. 276
Virtutis via laboribus terenda. 8.218.264.289.
ad Virtutem mutuam debemus prouocare. 140. *idq; animosè.* ibid.
Virtutibus quomodo animus est renouandus. 2
ad Virtutum studium hortatio. 163.172
in Virtute qui maiores progressus fecerunt, firmiores sunt incipientibus. 98. 99. *Virtuti à teneris assuefaciendum.* 99
in Virtute opus est alacritate. 73.253.288.289
Virtutum diuersæ viæ, & in ijs non omnes æquè perfecti, licet in via salutis sint. 22.23
in Virtutis via labor non est timendus. 176
in Virtutibus semper progrediendum. 82
Virtutis via ardua & difficilis est. 191. *proinde laboribus & patientia Christi exemplo perfringenda.* ibid.
Vitæ communis ratio. 22
Vmbræ ad vetus testamentum pertinent. 228

INDEX

INDEX LOCORVM S. SCRIPTVRÆ

Veteris testamenti.

EX GENESI.

Gen.4. VOx sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. 77
15. Credidit Abraham Deo, & reputatum est ei ad iustitiam. 46
22. Tolle filium tuum vnigenitum, quem diligis Isaac. 48. & seq.

EX EXODO.

Exod.1 Omne masculinum in flumen proijcite. 282
3. Rubus ardebat & non comburebatur. 201
Solue calceamenta de pedibus tuis. 283
Qui est misit me ad vos. 148
4. Tarda & impedita linguæ sum. 3
Si verò non crediderint, neque audierint vocem signi primi. 213
Quid est in manu tua &c. 24
Et accipies aquam ex fluuio. 214
5. Dimitte populum vt sacrificet mihi in deserto. 113
8. Euntes sacrificate Domino Deo vestro in terra mea. 114
12. Hæc est lex phase, omnis alienigena non comedet ex eo. Aduena & mercenarius non comedet ex eo, &c. 107
13. Sanctifica mihi omne primogenitum. 116.158
16. Implete gomor manna. 119
Ecce ego pluam vobis panes de cælo. 133
Accipe vas aureum vnum, & immitte in illud gomor, &c. 257
17. Iuit Amalec, & pugnauit contra Israel. 228
24. Surgens Moyses manè, ædificauit altare sub monte, &c. 21.
Misit adolescentes filiorum Israël. 22
29. Agnum vnum facies manè, & agnum secundum vesperi facies, &c. 20
30. Fac tibi lauacrum &c. 266
Si acceperis numerum filiorum Israël in recensione ipsorum, dabunt singuli pœnam redemptionis, &c. 157
32. Sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere. 7
33. Noui te præ cæteris omnibus, inuenisti enim gratiam apud me. 15
Nullus videbit faciem meam, & viuet. 277
40. Et factum est in mense primo, secundo anno exitus eorum ex Aegypto. 187

EX LEVITICO.

Leuit.1. Homo si ex vobis obtulerit dona Domino, &c. 239
2. Anima quæ obtulerit oblationem sacrificij Domino, similia erit eius oblatio fundetq; super eam oleum, & imponet thus. 17
5. Præcipe filijs Israël vt eijciant è castris omnem leprosum, &c. 175
6. Hæc est lex holocausti. 19
11. Sancti eritis quoniam ego sanctus sum. 106

EX NVMERIS.

Num.10. Si exieritis ad bellum in terra vestra contra hostes, qui insurrexerunt in vos, signum date tubis. 95

EX DEVTERONOMIO.

Deu.6. Audi Israël, Dominus Deus tuus vnus est. 146.267
12. Ne comedas sanguinem. 240
13. Si surrexerit in te propheta, vel qui somnium somniauerit. 170
16. Obserua mensem nouarum frugum, & facies pascha Domino Deo tuo. 15
Ter in anno apparebit omne masculinum. 280
18. Prophetam suscitabit, &c. 298
Non discres facere abominationes gentium. 170

EX LIBRIS REGVM.

1.Reg.7. Cõgregate omnẽ virũ Israël in Maspath, &c. 211
Accepit Samuel agnum lactantem. 213
2.Reg.5. Ecce nos ossa tua, & carnes tuæ, &c. 246
Non ingredieris huc, quoniam insurrexerunt claudi & cæci, &c. 247
Misit Hiram rex Tyri nuntios ad Dauid. 248

EX PSALMIS.

Psal.2. Ego autem constitutus sum rex ab eo, &c. 202.247
18. Cæli enarrant gloriam Dei. 185.285
34. Ego autem cùm mihi molesti essent. 208
Statuit supra petram pedes meos. 18
39. Corpus perfecisti mihi. 298
46. Ascendit Deus in iubilatione. 51
49. Nunquid manducabo carnes taurorum, &c. 237
Deus deorum Dominus locutus est. 277
65. Oculi eius super gentes respiciunt, &c. 246
71. Orietur in diebus eius iustitia, & abundantia pacis. 4
72. In voluntate tua deduxisti me. 289
80. Canite in neomenia tuba &c. 293
85. Omnes gentes quascunque fecisti, venient, &c. 242
94. Venite exultemus Deo saluatori nostro. 1.243
95. Quoniam venit iudicare terram. 209

97. *Saluauit dextera eius, & brachium sanctũ eius.* 272
109. *Ex vtero ante luciferum genui te.* 151
115. *Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi?* 70
117. *Constituite diem solennem in condensis.* 293
118. *Tempus faciendi Domino.* 53.163

EX PROVERBIIS SALOMONIS.

Prou. 4. *Rectas fac semitas pedibus tuis.* 240
6. *Vsquequo piger dormis.* 288
9. *Venite comedite panem meum.* 39

EX ECCLESIASTICO.

Eccli. 2. *Væ cordibus infirmis, & manibus dissolutis.* 165

EX ISAIA.

Isa. 1. *Lauamini, mundi estote, &c.* 196
5. *Væ qui dicitis bonum malum, & malum bonum.* 96
6. *Vidi Dominum sedentem super solium excelsum & eleuatum.* 145
8. *Sume tibi librum nouum magnum, &c.* 199
9. *Paruulus datus est nobis, filius natus est nobis.* 289.290
10. *Vniuersum orbem terrarum manu capiam.* 110
14. *Ero similis Altissimo.* 109
26. *De nocte vigilat spiritus meus ad te Deus.* 21
27. *Faciamus pacem ipsi.* 53.55
29. *Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longè est à me.* 102.268
40. *Qui mensus est manu aquam, & cælum palmo.* 147
53. *Generationem eius quis enarrabit?* 149
55. *Non sunt consilia mea vt consilia vestra.* 180
58. *Quare ieiunauimus, & non aspexisti, &c.* 237
60. *Illuminare, illuminare Ierusalem, venit lumen tuum.* 40.

EX IEREMIA.

Ierem. 3. *Abierunt super omnem montem excelsum, & sub omni ligno frondoso, & fornicati sunt ibi.* 103
7. *Tonde capillum tuum, & proijce, & assume in labijs planctum.* 103
Indurauerunt ceruicem suam. 10
Tu ergo noli orare pro populo hoc. 11
10. *A signis cæli ne timeatis.* 169
11. *Noli orare pro populo isto.* 104
14. *Dilexerunt mouere pedes suos.* 18
17. *Nolite portare pondera in die sabbathi.* 65
31. *Ecce dies veniunt, ait Dominus, & disponam domui Israël, & domui Iuda testamentum nouum.* 34
50. *Præparate aciem contra Babylonem.* 137

EX EZECHIELE.

Ezech. 33. *Facere iudicium, & iustitiam.* 275

EX OSEA.

Oseę 3. *Diebus multis sedebũt filij Israël sine rege, &c.* 242
4. *Audite verbum Domini filij Israël, quia iudicium est Domini cum habitatoribus terræ.* 261
Quia tu scientiam repulisti, repellam te & ego, ne sacerdotio fungaris mihi. 11

EX IOELE.

Ioel. 2. *Sanctificate ieiunium.* 163
Canite tuba in Sion. 5
Concidite aratra vestra in gladios. 174
Ponite corda vestra supra vias vestras. 86.

EX ZACHARIA.

Zach. 2. *Gaude & lætare filia Sion, quia ecce venio, &c.* 250.251.
Egressus est angelus qui loquebatur mecum, &c. 118

EX MALACHIA.

Malac. 3. *Nisi aperuero vobis cataractas cæli.* 262

NOVI TESTAMENTI LOCA.

EX MATTHÆO.

Matth. 5. *Nolite putare quoniam veni soluere legem aut prophetas.* 238.271
7. *Nolite sanctum dare canibus.* 50
Intrate per angustam portam. 218
13. *Exijt qui seminat seminare semen suum, &c.* 23
15. *Sinite illos, quia cæci sunt, & duces cæcorum.* 248
17. *Magister vester non soluit didrachma.* 157
22. *Diliges Deum ex toto corde tuo.* 98
Simile est regnum cælorum homini regi qui fecit nuptias filio suo. 258

EX LVCA.

Luc. 5. *Non opus est valentibus medico, sed malè habentibus.* 98
6. *Estote misericordes.* 221
12. *Anima habes multa bona in annos plurimos.* 275
Ignem veni mittere in terram. 20
16. *Homo quidam erat diues, qui induebatur purpura & byso, &c.* 130. *& seqq.*
Facite vobis amicos de mammona iniquitatis. 133
18. *Gratias ago tibi, quia non sum sicut cæteri hominum, &c.* 9
22. *Venit dies azymorum, in quo necesse erat occidi pascha, &c.* 195

EX IOANNE.

Ioan. 1. *In principio erat Verbum.* 177
Verbum caro factum est. 90.160.198.226
Erat lux vera quæ illuminat, &c. 148
3. *Sic Deus dilexit mundum, &c.* 160
Non enim misit Deus filium suum in mundum, vt iudicet mundum. 109
4. *Spiritus est Deus, & eos qui adorant ipsum, in spiritu & veritate oportet adorare.* 229
6. *Si ergo videritis filium hominis ascendentem vbi erat priùs.* 89.90
17. *Hæc est vita æterna vt cognoscant te solum verũ Deum, & quem misisti Iesum Christum.* 252
20. *Accipite Spiritum sanctum.* 92
Dominus meus, & Deus meus. 161

AD ROMANOS.

Rom. 3. *An Iudæorum Deus tantùm, nonne & gentium, &c.* 244
Per legem cognitio peccati. 295
4. *Lex propter transgressionem posita est.* 291
7. *Quid igitur dicemus? Lex peccatum est.* 213
Scimus enim quoniam lex spiritualis est, ego autem carnalis sum, &c. 219
Non ego amplius operor illud, sed quod habitat in me peccatum. ibid.
Video autem aliam legem in membris meis. 53
8. *Quod enim impossibile erat legi.* 220

Quis nos separabit à charitate Christi? 141
Primogenitus in multis fratribus. 92
9. *Non omnes qui ex Israel sunt, hi sunt Israelitæ, &c.* 235.
10. *Finis legis Christus.* 245
13. *Nemini quidquam debeatis nisi vt inuicē diligatis.* 83

I. AD CORINTHIOS.

1.Cor.1. *Vbi sapiens, vbi scriba.* 44
3. *Vt sapiens architectus fundamentum posui.* 142
5. *Non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ.* 288
Expurgate vetus fermentum. 18
6. *Quæ societas luci ad tenebras?* 196
7. *Circumcisio nihil est, & præputium nihil est.* 64
Vnusquisque proprium donum habet ex Deo. 22
9. *Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo* 126
10. *Fidelis Deus qui non patietur vos tentari supra id quod potestis.* 31
In figuris illis contingebant. 113
13. *Adhuc excellentiorem viam vobis demonstro.* 74
Charitas patiens est, &c. ibid. & 84. Non quærit quæ sua sunt. 84
15. *Itaque fratres dilecti stabiles estote.* 147
Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes viuificabuntur. 292
Stabiles estote & immobiles. 18

II. AD CORINTHIOS.

2.Cor.4. *Licet is qui foris est noster homo corrumpatur.* 6.163.
10. *Arma militiæ nostræ non sunt carnalia.* 173

AD GALATAS.

Gal.2. *Ego enim per legem legi mortuus sum.* 240
3. *Lex iram operatur.* 295
4. *Scriptum est quoniam Abraham duos habuit filios, vnum de ancilla, & vnum de libera, &c. 43. & seqq.*
Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur in vobis Christus. 111

AD EPHESIOS.

Ephes.3. *Ex quo omnis paternitas in cælo, & in terra nominatur.* 151
6. *State ergo succincti lumbos vestros veritate, &c.* 174
Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem. 28.

AD PHILIPPENSES.

Phil.4. *Gaudete in Domino semper, iterū dico gaudete.* 14

AD COLOSSENSES.

Coloss.1. *Qui est imago Dei inuisibilis, primogenitus omnis creaturæ.* 91
3. *Mortificate membra vestra quæ sunt super terram.* 229
4. *Sermo vester in gratia sale sit conditus.* 18

I. AD TIMOTHEVM.

1.Tim.2. *Vnus Deus, & vnus mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus.* 91
4. *Exerce te ipsum ad pietatem.* 236
6. *Lucem habitat inaccessibilem.* 263

AD HEBRÆOS.

Heb.1. *Cum introducit primogenitum in orbem terra.* 139
Nouissimè diebus istis locutus est nobis in filio. 155
Qui cùm sit splendor gloriæ, & figura substantiæ eius, &c. 276
2. *Semen Abrahæ apprehendit.* 181
4. *Relinquitur sabbatismus populo Dei.* 68
Omnia nuda & aperta sunt oculis eius. 104
Viuus est sermo Dei, & efficax. 240
7. *Nihil ad perfectum adduxit lex.* 121
9. *Non sine sanguine quem offerret pro sua, & populi ignorantia.* 255
His verò ita compositis in prius tabernaculum semper introibant sacerdotes. 294
Tabernaculum factum est primum, in quo erant candelabrum, &c. 188
11. *Credere oportet accedentem ad Deum quia est.* 147
Fide Noë responso accepto de ijs quæ adhuc non videbantur. 297
12. *Quis est filius quem non castiget pater?* 260
13. *Heri & hodie, idemq; in sæcula.* 12

S. IACOBI EPISTOLA.

Iacob.2. *Quid proderit fratres mei si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat?* 129
3. *Ostendat ex bona conuersatione operationem suam.* 165
4. *Amicitia huius mundi inimicitia Dei est.* 259

B. IOANNIS EPISTOLA.

1.Ioan. 2. *Omne quod est in mundo, aut concupiscentia carnis est, &c.* 274
Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt, & quoniam omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, &c. 164
Deum nemo vidit vnquam. 121

FINIS.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA